Arxiu
de Textos Catalans Antics
32

BARCELONA
2017-2019

Arxiu
de Textos Catalans Antics
Sigla: ATCA

Anuari per a l'edició i estudi de textos catalans anteriors al segle XIX
Directors: Jaume de Puig i Oliver – Jaume Mensa i Valls
Secretari: Alexander Fidora
Volum publicat a càrrec de l'Institut d'Estudis Catalans
i de la Facultat de Teologia de Catalunya

VOLUM XXXII 2017-2019

SUMARI

Articles
Jaume de Puig i Oliver, *Catàleg dels manuscrits de la biblioteca Diocesana del Seminari de Girona. II. Manuscrits 51-100*
Irene Capdevila Arrizabalaga – Lourdes Soriano Robles, *La versió catalana medieval de la* Crònica dels XXIV Generals
Lourdes Soriano Robles – Irene Capdevila Arrizabalaga – Jaume de Puig i Oliver, *Quinze fragments nous de la* Vida de Jesucrist *de Francesc Eximenis: Arxiu-Biblioteca dels franciscans de Catalunya, fragments, carpeta 1, MSS. 01, 02, 03*
Jaume de Puig i Oliver, *Notes sobre la història de la Biblioteca de Sant Feliu de Girona*

Notes i documents
Jesús Alturo – Tània Alaix, *El canonge de Roda Arnau de coll, escriba i poeta*
Maria Cabré Duran, *Els escotistes Pere Tomàs i Antoni Andreu: la divisió tripartida de la univocitat. A pròposit d'una edició crítica recent*
Joan Pons Alzina – Eva Serra Puig (†), *Un humil afer de delmes al Castell de Papiol*
Josep Clara i Resplandis, *Ignasi de Ferrer i Roig, l'amic gironí de Gregori Maians*

Butlletí bibliogràfic
Jaume de Puig i Oliver, Catalunya Carolíngia*: Cent Anys*

Recensions

Nota sobre les Notícies bibliogràfiques d'*ATCA*

Taules
De referències bíbliques
D'arxius, biblioteques i museus
D'íncipts
De primers versos
De filigranes
De copistes
De possessors
Cronològica
D'antropònims i obres anònimes

Obres enviades a la direcció

Adreces:
Direcció i intercanvis: Facultat de Teologia de Catalunya, Diputació, 231. 08007 Barcelona
Subscripcions: Institut d'Estudis Catalans, Carme 47. 08001 Barcelona
A/e: *publicacions@iec.cat* / Tel.: 932 701 636
Preu del volum sol (IVA inclòs): 48 €

Arxiu
de Textos Catalans Antics

Arxiu
de Textos Catalans Antics

32

BARCELONA
2017-2019

Sota el patrocini de la Generalitat de Catalunya
i de la Diputació de Barcelona

Fundador: Josep Perarnau i Espelt

Codirectors: Jaume de Puig (Institut d'Estudis Catalans), Jaume Mensa (Universitat Autònoma de Barcelona).

Secretari: Alexander Fidora (ICREA – Universitat Autònoma de Barcelona).

Consell Editorial: Pere Lluís Font (Institut d'Estudis Catalans), Josep Maria Nadal i Farreras (Institut d'Estudis Catalans), Armand Puig i Tàrrech (Ateneu Universitari Sant Pacià), Joandomènec Ros (Institut d'Estudis Catalans), Albert Rossich (Institut d'Estudis Catalans), Joan Torra (Factultat de Teologia de Catalunya).

Consell de Redacció: Michel Adroher (Université de Perpignan Via Domitia), Jesús Alturo Perucho (Universitat Autònoma de Barcelona), Gemma Avenoza (Universitat de Barcelona), Irene Capdevila Arrizabalaga (Institut d'Estudis Catalans), Xavier Casassas (Universität Salzburg), Lluís Cifuentes (Universitat de Barcelona), Roger Friedlein (Ruhr-Universität Bochum), Sebastià Giralt (Universitat Autònoma de Barcelona), Robert D. Hughes (Praga), Sadurní Martí (Universitat de Girona), Tomàs Martínez Romero (Universitat Jaume I), Francesco Santi (SISMEL, Università di Bologna), Barbara Scavizzi (Gubbio), Lourdes Soriano Robles (Universitat de Barcelona), Matthias M. Tischler (ICREA – Universitat Autònoma de Barcelona).

Consell Assessor: Lola Badia (Universitat de Barcelona), Rosanna Cantavella (Universitat de València), John Dagenais (University of California, Los Angeles), Dominique de Courcelles (Centre National de la Recherche Scientifique – École Normale Supérieure), Fulvio Delle Donne (Università degli Studi della Basilicata), Michael McVaugh (University of North Carolina at Chapel Hill), Isabel Müller (Ruhr-Universität Bochum), Joaquim Nadal i Farreras (Universitat de Girona), Michela Pereira (SISMEL), Joan Requesens i Piquer (Manresa).

© 2017-2019 by «Arxiu de Textos Catalans Antics»
Volum publicat a càrrec de l'Institut d'Estudis Catalans
i de la Facultat de Teologia de Catalunya

Compost per Jordi i Miriam Ardèvol
Imprès a Pbosf`b M1fkq C J F) P>
Disseny gràfic: Narcís Comadira

ISSN: 0211-9811
Dipòsit legal: B. 25.453-1982

Prohibida la reproducció total o parcial per qualsevol mitjà
sense l'autorització escrita de l'editor

ARTICLES

Jaume de Puig i Oliver
Institut d'Estudis Catalans

CATÀLEG DELS MANUSCRITS DE LA BIBLIOTECA DIOCESANA DEL SEMINARI DE GIRONA. II. MANUSCRITS 51-100

Un dels rars lectors del primer volum d'aquest catàleg va fer observar que seria convenient donar a cada manuscrit un títol inicial i, en el seu cas, l'autor o els autors de l'obra o de les obres de cada volum estudiat, per tal de situar tot d'una el lector i estalviar-li d'anar a buscar aquestes dades en l'apartat dedicat al contingut de cada manuscrit. Per això a partir d'aquest segon volum hom trobarà després del número d'ordre del ms. i en negreta el/s nom/s de l'autor o autors i un títol o més d'un títol, segons el casos, provinent/s del mateix ms. o, en defecte, donat/s per l'editor. És un canvi a l'esguard del volum anterior i calia fer-ho constar.

On no s'han introduït canvis, tot i haver rebut invitacions més o menys amables en aquest sentit, és en l'esforç de detallar fins a l'extenuació el contingut de cada manuscrit, per més insignificant, reiteratiu o pesat que fos. La raó és molt clara. Els mss. més nombrosos de la BDSG són els d'època moderna. Són manuscrits poc coneguts, no perquè siguin els d'una biblioteca de la qual mai no hi ha hagut catàleg imprès de mss., sinó perquè la manca d'aquest tipus de catàlegs és general a Catalunya, i perquè, a part del domini catalogràfic, els mss. catalans moderns escrits en llatí han cridat molt poc l'atenció dels estudiosos. Sobre la importància d'aquests mss. per a conèixer la història de la Catalunya moderna no cal repetir el que ja es va dir en el volum anterior. Ara s'hi afegeix un fet d'experiència. La catalogació sistemàtica del fons diocesà gironí, constituït sobretot per mss. moderns, ha fet palpar amb les mans la misèria dels coneixements disponibles en matèria de mss. catalans d'aquesta època. Els únics inventaris de mss. profitosos per a menar recerques a propòsit de les col·leccions de Girona han estat el dels mss. de Vich, obra de Josep Gudiol, el dels mss. de la BUB, obra de Miquel i Rosell, i, encara que només en part, el dels mss. de Montserrat, obra d'Alexandre Olivar. En aquests inventaris, almenys, hi ha íncipits i èxplicits —incomplets en el de Montserrat—, elements que falten en altres inventaris, quan existeixen. Gràcies sobretot a la professionalitat de Miquel i Rosell, ha estat possible d'encreuar dades entre els mss. moderns de la BUB i els de la BDSG. Així, d'algunes de les obres manuscrites que en l'inventari de Miquel i Rosell passen com anònimes se'n pot saber ara l'autor, perquè el seu nom ha aparegut en exemplars duplicats custodiats a la BDSG; i a l'inrevés, d'alguns mss. que a la BDSG apareixen com anònims se n'ha trobat l'autor en duplicats de la BUB. També a la Biblioteca Episcopal del Seminari de Barcelona s'hi ha trobat algun

Arxiu de Textos Catalans Antics [Institut d'Estudis Catalans / Facultat de Teologia de Catalunya]
DOI: 10.2436/20.3000.01.57 Vol. 32 (2017-2019), p. 7-459

títol o autor conegut en el nostre catàleg. Aquella biblioteca, molt lligada al col·legi episcopal barceloní, presenta característiques més homogènies que els fons d'al·luvió concentrats a la BUB i a la BDSG, i necessita una exploració específica dels seus fons manuscrits moderns. En tots els casos, ultra els íncipits i èxplicits, són essencials els continguts, perquè els mss. moderns catalans pels quals s'interessa aquest catàleg poden presentar redaccions distintes, malgrat que el contingut noètic sigui invariable d'una còpia a una altra, i per això s'han donat i es donen íntegrament els epígrafs del contingut de cada volum. Com que és de preveure que l'atonia actual en la producció de catàlegs de mss. algun dia canviarà a Catalunya, s'ha procurat que aquest catàleg pugui tenir alguna utilitat quan els investigadors del futur es confrontin amb la literatura llatina manuscrita moderna autòctona, com a mínim en el sentit que no s'hagi de refer *tota* la feina de dalt a baix.

Una altra cosa reditícia ha estat l'afany per a conèixer, quan n'hi ha, la bibliografia que se cita en els mss. moderns de la BDSG. Dada essencial per a enriquir la història de la penetració de les idees científiques a Catalunya, el coneixement d'aquesta bibliografia enriqueix sobretot la història cultural catalana. Justament aquest volum s'obre amb uns quants mss. del temps del bisbe Baltasar Bastero (1728-1745), en els quals se cita molta bibliografia sobre matèries eclesiàstiques, en una proporcó que es pot reputar significativa, i és per això que s'ha procurat esbrinar-la fil per randa. El coneixement d'aquesta bibliografia forana servirà en volums posteriors per a precisar punts essencials en un catàleg de mss. En aquest sentit, també haurà estat reditícia una certa parsimònia en l'edició dels volums del catàleg, perquè a mesura que la catalogació avançava ha estat possible entendre, corregir i enriquir dades que en un primer estadi no havien estat compreses correctament.

I ara toca ací donar les gràcies a la sra. Marta Riera, bibliotecària, i a la directora de la BC, sra. Eugènia Serra, per la seva sol·licitud en completar mitjançant adquisició els darrers volums de la col·lecció del *Dizzionario Biografico degli Italiani*, instrument de treball essencial per a documentar una gran part dels autors i obres esmentats en els mss. de la BDSG analitzats en aquest volum. L'actualització efectiva a la BC del *DBI* fins al volum 92 (2018) ha resultat decisiva per als nostres propòsits i, així ho gosem esperar, per a la utilitat del catàleg.

Un altre agraïment, molt especial aquest, devem ací a Araceli Rosillo-Luque, bibliotecària de l'Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, pel seu ajut a facilitar l'accés al tresor de manuscrits de l'Arxiu-Biblioteca que dirigeix, malgrat que encara no estan a punt els catàlegs de fons antics (manuscrits i incunables) de l'establiment. Gràcies a ella també ha estat possible fer sortir de l'anonimat algunes obres que en els dipòsits on se'n conserven exemplars venen com anònimes.

Sigles

A = ADG, *Processos de patronats de beneficis*
ACA = Arxiu de la Corona d'Aragó, Barcelona
ACG = Arxiu Capitular de Girona
ADG = Arxiu Diocesà de Girona
Aguilar Piñal = Francisco Aguilar Piñal, *Bibliografía de Autores Españoles del siglo XVIII,* 10 vols., Madrid, CSIC 1981-2001.
Batllori, J. F. = Miquel Batllori, *Josep Finestres. Epistolari. Suplement*, Barcelona, Editorial Balmes 1969, 403 p.
BC = Biblioteca de Catalunya
BDSG = Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona
Bénézit = E. Bénézit, *Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs de tous les temps et de tous les pays par un groupe d'écrivains spécialistes français et étrangers. Novelle édition entièrement refondue sous la directions de Jacques* Busse, 14 vols., Gründ 1999.
BEV = Biblioteca Episcopal de Vic
BLH = José Simón Díaz, *Bibliografía de la Literatura Hispánica,* 16 vols., Madrid, CSIC 1960-1994.
BNF = Bibliothèque Nationale de France, París.
BNM = Biblioteca Nacional de Madrid.
BPEB = Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona.
Briquet = Ch. M. Briquet, *Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600,* 4 vols., Leipzig 1923.
Brocà = Guillem M. de Brocà, *Historia del Derecho de Cataluña, especialmente del civil, y exposición de las instituciones del derecho civil del mismo territorio en relación con el código civil de España y la jurisprudencia,* vol. I, Barcelona, Herederos de Juan Gili, Editores 1918, 883 p.
BUB = Biblioteca Universitària de Barcelona
Cabrol-Leclercq, *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie,* 15 vols., París 1907-1953.
Casanovas, J. F. = Ignasi Casanovas, *Josep Finestres. Epistolari,* vol. I i II, Barcelona, Editorial Balmes 1933 i .
Casanovas, E. B. = Ignasi Casanovas, *Josep Finestres. Estudis Biogràfics,* Barcelona, Editorial Balmes 1932, 564 p.
Collell = Alberto Collell Costa, O. P., *Escritores dominicos del Principado de Cataluña,* Barcelona 1965, 304 p.
Corminas = J. Corminas, *Suplemento al Diccionario critico de los Escritores Catalanes,* Burgos 1849, 368 p.
Costa i Borràs = *Collectio novissima Constitutionum Provincialium Tarraconensium juxta ordinem redacta, quem delineavit Excmus. et Illmus.* D. D. Josephus Dominicus Costa et Borrás, dins Ramon de Ezenarro, *Obras del Excmo e Illmo. Señor Doctor D. José Domingo Costa y Borrás …,* tomos V-VI, Concilios Tarraconenses, vol. I-II, Barcelona 1866, 579 i 459 p.

D = ADG, *Manuals de col·lacions de beneficis.*

DBE = *Diccionario biográfico español,* Madrid, Real Academia de la Historia 2009-2013, L volums.

DBF = *Dictionnaire de Biographie Française, A-L,* 22 vols. publicats.

DBI = *Dizzionario Biografico degli Italiani,* Roma, vols. I (Aaron-Albertucci) – XCII (Semino – Sisto IV), 1960-2018.

DDC = *Dictionnaire de Droit Canonique,* 7 vols., París, 1935-1965.

DE PUIG, *Catàleg,* I = Jaume DE PUIG I OLIVER, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona. Volum* I, *Manuscrits* 1-50, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans – Secció de Filosofia i Ciències Socials 2016, 649 p.

DENZINGER-HÜNERMANN = Heinrich DENZINGER-Peter HÜNERMANN, *El magisterio de la Iglesia. Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum,* Herder 1999, 1630 p.

DHEE = *Diccionario de Historia Eclesiástica de España,* 4 vols. + I Suppl., Madrid, CSIC 1972-1987.

DHGE = *Dictionnaire d'Histoire et Géographie Ecclésiastiques,* XXXI vols. publicats, A-LICAYRAC, París 1912-2015.

DS = *Dictionnaire de Spiritualité,* 16 vols. + 1 vol. de taules, París 1937-1995.

DTC = *Dictionnaire de Théologie Catholique,* París 1903-1951, 15 vols. + 2 vols. de taules.

EdP = *Enciclopedia dei Papi,* Istitvto della Enciclopedia Italiana, 3 vols, Roma 2000, 746, 717, 743 p.

EUBEL = Conrad EUBEL, *Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi,* I-VIII vols., Münster-Pàdua 1898-1978.

ES = *España Sagrada,* LVI vols., Madrid 1747-1957.

G = ADG, *Registrum Notularum.*

GUTIÉRREZ DEL CAÑO = Marcelino GUTIÉRREZ DEL CAÑO, *Catálogo de los manuscritos existentes en la Biblioteca Universitaria de Valencia,* Valencia, Maraguat 1913.

HAENEL = Gustavus HAENEL, *Catalogus librorum manuscriptorum qui in bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae M., Hispaniae, Lusitaniae asservantur,* Lipsiae 1830.

HURTER = H. HURTER, *Nomenclator litterarius Theologiae Catholicae,* 5 vols., Innsbruck 1903-1913.

IGMBN = *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Nacional,* 15 vols., Madrid, 1953-2001.

LAMBECK = Petrus LAMBECK, *Commentariorum de augustissima bibliotheca Caesarea Vindobonensis,* 8 vols., Vindobonae 1667-1679.

LATASSA = M. GÓMEZ URIEL, *Bibliotecas Antigua y Nueva de Latassa, aumentadas y refundidas en forma de Diccionario bibliográfico-biográfico,* 3 vols., Zaragoza 1884-1886.

LTK = *Lexikon für Theologie und Kirche,* 57-1965, 10 vols. + 1 vol. de *Register.*

MANSI = Joannes Dominicus MANSI, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio,* 31 vols., Florentiae-Venetiis 1759-1798.

MARQUÈS = JOSEP M. MARQUÈS, *Impresos gironins de la biblioteca del Seminari diocesà (1502-1936)* (Col·lecció Francesc Monsalvatje 2), Girona 1987, 225 p.

MILLARES CARLO = Agustín MILLARES CARLO, *Manuscritos visigóticos,* Madrid-Barcelona 1963.

MILLARES CARLO, *Paleografía* = Agustín MILLARES CARLO, *Tratado de paleografía española. Texto,* Madrid 1932.

MILLARES CARLO, *Discursos* = Agustín MILLARES CARLO, *Discursos leídos en la recepción pública de D Agustín Millares Carlo el día 17 de febrero de 1935,* Madrid 1935.

MIQUEL = Francisco MIQUEL ROSELL, *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona, I-IV,* Madrid 1958-1969.

MIRAMBELL = Enric MIRAMBELL I BELLOC, *Història de la impremta a la ciutat de Girona,* Girona, Ajuntament de Girona – Institut d'Estudis Gironins – Diputació de Girona 1988, 203 p. + 31 làm.

OLIVAR = Alexandre OLIVAR, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del monestir de Montserrat (Col·lecció «Scripta et Documenta»* Montserrat 1977, 562 p.

PÁEZ RÍOS = Elena PÁEZ RÍOS, *Repertorio de Grabados Españoles en la Biblioteca Nacional,* I-IV vols., Madrid 1981-1985.

PALAU = Antonio PALAU DULCET, *Manual del Librero Hispanoamericano,* 27 vols., Barcelona-Oxford 1948-1977, + 7 vols, d'*Índices,* Barcelona-Oxford 1981-1987.

PONTICH = Sulpici PONTICH, *Episcopologi eo Serie dels srs. Bisbes de Gerona desde la expulsió dels moros que volen uns fos 778 y altres 785: en què se continuaran los bisbes segons lo ordre que portan nostres Synodals Gerundenses, però las notícias seran totas tretas y existents en la Iglesia Cathedral y notarías que son vistas,* ACG, ms. 105, f. 3r-134v.

PONTICH, *Series* = Sulpici PONTICH, *Serie dels prebendats que per temps son estats de la santa Iglesia de Gerona per abecedari,* ACG, ms. 105, f. 135r-405r.

QUÉTIF-ÉCHARD = Iacobus QUÉTIF – Iacobus ÉCHARD, *Scriptores Ordinis Praedicatorum,* 2 vols., París 1719-1721.

RÀFOLS = J. F. RÀFOLS, *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña desde la época romana hasta nuestros días,* I-III vols., Bacelona 1951-1954.

RAH = Real Academia de la Historia, Madrid.

RMC = Eulàlia DURAN et al., *Repertori de Manuscrits Catalans (1474-1620),* vols. I, II.I, II.II, III i IV; *(1620-1714),* vol. I, Barcelona, IEC 1998-2008.

RUBIO = Manuel RUBIO Y BORRÀS, *Historia de la Real y Pontificia Universidad de Cervera,* 2 vols., Barcelona 1915-1917.

SOMMERVOGEL = Carlos SOMMERVOGEL, S. J., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Première partie: Bibliograhie,* t. I-X, Bruxelles-Paris 1890-1909.

THIEME-BECKER = *Allgemeines* L*exicon der bildenden Künstler von der Antique bis zur Gegenwart,* begründet von Ulrich THIEME und Felix BECKER, 37 vols.

TORRES AMAT = Félix TORRES AMAT, D*iccionario crítico de los escritores catalanes,* Barcelona, Impremta de J. Verdaguer 1836, 719 p.

U = ADG, *Registrum Litterarum.*

VALLS I SUBIRÀ = Oriol VALLS I SUBIRÀ, *El papel y sus filigranas en Cataluña (Monumenta cartae papyraceae historiam illustrantia, XII,* J. S. G. SIMONS editor*), volume I Text, volume II Watermarks*, Amsterdam MCMLXX, 476 + mapes, i 288 planxes respectivament.

VALLS I SUBIRÀ I = Oriol VALLS I SUBIRÀ, *La historia del papel en España. I. Siglos X-XIV*, Madrid 1978, 303 p.

VALLS I SUBIRÀ II = Oriol VALLS I SUBIRÀ, *La historia del papel en España, II. Siglos XV-XVI,* Madrid 1980, 276 p.

VALLS I SUBIRÀ III = Oriol VALLS I SUBIRÀ, *La historia del papel en España, III. Siglos XVII-XIX,* Madrid 1982, 335 p.

V. I. D. = Vtriusque Iuris Doctor

VILA = Federico VILA I BARTROLÍ, *Reseña histórica, científica y literaria de la Universidad de Cervera,* 1923; reeditada amb un pròleg de Miquel BATLLORI dins la col·lecció «Biblioteca de Cervera i la Segarra», Tàrrega 1981, 405.

VL = Jaime VILLANUEVA, *Viage Literario a las Iglesias de España,* XXII vols. Els vols. XII-XIV, corresponents a Girona, editats a Madrid, 1850-1851.

VILLIERS = C. VILLIERS, *Bibliotheca Carmelitana notis criticis et dissertationibus illustrata, I-II,* Aurelianis 1752, reed. Roma 1927.

DESCRIPCIÓ DELS MANUSCRITS

51

[Matèries per a les conferències morals de 1729-1731]

I. Enquadernació

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 155 x 209 x 40.
b) Material: Ànima de cartró, recoberta de pergamí groc clar.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant quatre nervis interns de cordill que no en treuen d'externs.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 51».

3. Altres elements.
b) Tancadors: A la tapa I, dos tancadors de cordill; a la tapa II queden indicis dels botons de vori que hi havia hagut.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que el manuscrit.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segon terç del segle xviii.

II. Cos del volum

1. Composició material: Ms. homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: X + 302.
5. Dimensions: 152 x 202 x 35.
6. Plecs:
1) Plec de 6 x 2, folis I-2.
2) Plec de 10 x 2, folis 3-22.
3) Plec de 3 x 2, folis 23-28.
4) Plec de 6 x 2, folis 29-40.
5) Plec de 2 x 2, folis 41-44.
6) Plec de 7 x 2, folis 45-58.

7) Plec de 2 x 2, folis 59-62.
8) Plec de 6 x 2, folis 63-74.
9) Plec de 2 x 2, folis 75-78.
10) Plec de 6 x 2, folis 79-90.
11) Plec de 3 x 2, folis 91-96.
12) Plec de 6 x 2, folis 97-108.
13) Plec de 2 x 2, folis 109-112.
14) Plec de 6 x 2, folis 113-124.
15) Plec de 2 x 2, folis 125-128.
16) Plec de 7 x 2, folis 129-142.
17) Plec de 2 x 2, folis 143-146.
18) Plec de 6 x 2, folis 147-158.
19) Plec de 2 x 2, folis 159-162.
20) Plec de 6 x 2, folis 163-174.
21) Plec de 3 x 2, folis 175-180.
22) Plec de 7 x 3, folis 181-194.
23) Plec de 3 x 2, folis 195-200.
24) Plec coix, de 8/7 x 2, folis 201-215.
25) Plec de 6 x 2, folis 216-227.
26) Plec de 6 x 2, folis 228-239.
27) Plec de 6 x 2, folis 240-251.
28) Plec coix, de 11/8, folis 252-270.
29) Plec de 10 x 2, folis, 271-290.
30) Plec de 6 x 2, folis 291-302.

8. Foliació:

a) En els primers deu folis foliació moderna, en llapis i xifres romanes, feta el dia 21 de maig de 2013, a l'angle superior dret del recto dels folis.

b) En els altres folis foliació coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes:

a): Folis I-II, 1-4, 21-22, 24-27, 29-30, 39, 42-43, 46-48, 51-52, 55-56, 60-61, 66, 68-69, 71, 73, 76-77, 80, 86, 89, 92, 95, 98, 100-101, 104-105, 107-108, 110-111, 113-114, 118-119, 124, 126-127, 129, 131, 133, 135-136, 138, 140-141, 144-145, 148, 150, 152-153, 155, 158, 161, 163, 165, 172-173, 175, 177-178, 180, 182-183, 186, 189, 192, 195, 197-198, 200, 203-204, 206, 208-209, 211, 213-214, 216-219, 224-227, 229, 231-232, 235-236, 237, 253-254, 262-263, 265-267, 271-272, 277-284, 289, 293-295, 298-300.

b) Folis 9-16, 167-168, 169-170, 242-244, 247-249, 258-260.

Totes dues es poden relacionar amb les filigranes de Pere Màrtir Florensa, que treballà a Olot entre 1750 i 1760, i per això adopta el dibuix de l'ala de l'escut d'Olot i, a l'interior d'un cercle, el punyal de Sant Joan les Fonts. Cf. Valls i Subirà, n. 409-417.

12. Sistemes de ratllat: Plegat tabel·liònic per a definir el marge esquerre del recto i el dret del verso: ><.

III. Contingut literari

A

1. Folis II-VIII. Fol. IIr, *inc.:* «De las comunitats. En Venezia hi ha 72 Iglesias parroquials, y cada una te Parroco, differents sacerdots residents y un diaca y subdiaca ...».

Fol. VIIIr, *exp.:* «... de la Creu: vide el Sr. Palafox tom. 4, fol. 22 col. 2 in fine a fol. 23 col. 1».

2. Identificació de l'autor i obra: Anònim, [*Notes diverses de matèries canòniques i litúrgiques*].

Folis I, IX-21 buits.

B

1. Folis 22r-31v. Fol. 22r, *inc:* «Assumptos per la comferencia (*sic*) del mes de maig del any 1729. | Punt morál. | An festos dies lusibus immodicis, comessationibus, compotationibus, alijsque operibus peccaminosis insumere sit circumstantia mutans speciem peccati ...».

Fol. 31v, *exp.:* «... Item examinar de ceremonias al Parroco et de vicita synodica, synodicon diocesanum Benavent dic. 21, cap. 18, fol. 93».

2. Identificació de l'autor i obra: [Baltasar Bastero i Lledó, bisbe de Girona], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1729.*

4. Catàlegs i bibliografia: Marquès, n. 70.

5. Edicions: Cf. infra, G.

6. Contingut:

Fol. 22r: Punt morál. Punt de Rubricas.

Fol. 23r: Refleccions sobre los punts de la conferencia del mes de Maig de 1729. De tertio precepto Decalogi.

Fol. 25r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 25v: De Rubricis.

Fol. 27r: [Nota].

C

1. Folis 32r-39v. Fol. 32r, *inc.:* «Assumptos per la comferencia del mes de Juny del any 1729. | Punt morál. | An choreae quae agi solent in aliquibus Parochijs in festivitatibus Sanctorum ...».

Fol. 39v, *exp.:* «... Pontifical Tom. 3 Tit 17, § II, n. 18, fol. 181 sol. 2».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1729.*

4. Catàlegs i bibliografia: Marquès, n. 70.

5. Edicions: Cf. infra, G.

6. Contingut:

Fol. 32r: Punt Morál. Punt de Rubricas.
Fol. 33r: Refleccions sobre los punts de la confarencia del mes de Juny 1729. De tertio precepto Decalogi.
Fol. 34v: De statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 35r: De Rubricis
Fol. 35v: [Notes].

D

Folis 40r-45r. Fol. 40r, *inc.:* «Assumptos per la comferencia del mes de Setembre del any 1729. | Punt morál. | An filius contrahens matrimonium cum indigna contra voluntatem Patris peccet mortaliter ...».
Fol. 45r, *exp..* «... Corteggio Eucaristico lib. 10, cap. 5, § 6, à fol. 774 ad seqq».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1729.*
4. Catàlegs i bibliografia: MARQUÈS, n. 70.
5. Edicions: Cf. infra, G.
6. Contingut:
Fol. 40r: Punt Morál. Punt de Rubricas.
Fol. 41r: Refleccions sobre los punts de la Comferencia del Mes de Setembre del any 1729. An Filius contrahens matrimonium cum indigna contra voluntatem Patris peccet mortaliter.
Fol. 42v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 42v: De Rubricis.
Fol. 44r: [Notes].

Folis 46-47 buits.

E

1. Folis 48r-57v. Fol. 48r. *inc.:* «Assumptos per la Comferencia del Mes de Octubre del any 1729. | Punt morál. | Vtrum supposito praecepto Praelati prohibentis aliquid tamquam illicitum juxta suam Opinionem, teneatur subditus ...».
Fol. 57v: «... conforme à lo que vuy se creu et se predica diu lo Borromeus».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1729.*
4. Catàlegs i bibliografia: MARQUÈS, n. 70.
5. Edicions: Cf. infra, G.
6. Contingut:
Fol. 48r: Assumptos per la Comferencia del Mes de Octubre del any 1729. Punt Morál.
Fol. 48r: Punt de Rubricas.

Fol. 49r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del mes de Octubre 1729. De 4. Praecepto Decalogi.
Fol. 51v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 52r: De Rubricis.
Fol. 55r: [Notes].

F

1. Folis 58r-62r. Fol. 58r, *inc.:* «Assumptos per la Comferencia del mes de Novembre del any 1729. | Punt morál. | An Parochus tempore pestis, belli, aut alterius communis necessitatis possit aufugere a sua Parochia ...».
Fol. 62r, *exp.:* «...aproba lo senyarse en lo present cas; ans be Olalla, que lo aporta, lo reproba».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1729.*
4. Catàlegs i bibliografia: MARQUÈS, n. 70.
5. Edicions: Cf. infra, G.
6. Contingut:
Fol. 58r: Assumptos per la Comferencia del mes de Novembre del any 1729. Punt Morál.
Fol. 58r: Punt de Rubricas.
Fol. 59r: Reffleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Noembre del any 1729. De 4. praecepto Decalogi.
Fol. 60v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 61r. De Rubricis.

Folis 63-65 buits.

G

1. Folis 66r-71r. Fol, 66r, *inc.:* «Assumptos per la Comferencia del Mes de Desembre del any 1729. | Punt morál. | An Maritus rationabiliter prohibeât Vxori quotidianum egressum ê domo, etiam causa adeundi Ecclesiam ...».
Fol. 71r, *exp.:* «... vide tambe lo que diu molt al cor lo sant doctor fr. Lluis de Granada Lib. 4, cap. 3, § 7, n. 49, fol. 338».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1729.*
4. Catàlegs i bibliografia: MARQUÈS, n. 70.
5. Edicions [B-G]: *Carta circular que el ilustrissimo señor Don Balthasar de Bastero y Lledò, Por la gracia de Dios, y de la Santa Sede Apostolica, electo Obispo de Gerona, del Consejo de su Magestad, &c. Escrive a los reverendos, Parrocos y curas de almas de su diocesi: En que despues de excitarles brevemente al mas exacto cumplimiento de su oficio, les exhorta a la continuacion, y progresso de las Conferencias Morales, enviandoles los assvmptos para las qve se han de tener en este presente año de 1729,* XIX pag. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 66r: Assumptos per la Comferencia del mes de Desembre del any 1729. Punt Morál.

Fol. 66r: Punt de Rubricas.

Fol. 67r: Reffleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Dezembre del any 1729. De 4. praecepto Decalogi.

Fol. 67v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 68r. De Rubricis.

Fol. 70r: [Notes].

Folis 72-73 buits.

H

1. Folis 74r-79r. Fol. 74r, *inc.:* «Assumptos per la Comferencia del mes de Janer de 1730. | Punt morál. | Vtrum non solum Parochi, et ceteri Confessarii, sed etiam alii sacerdotes et Ecclesiastici teneantur obedire Praelato praecipienti ut assistant Comferentiis Casuum Conscienciae ...».

Fol. 79r, *exp.:* «... Pontificale, Tom 3, Tit 3, nota prima, n. 5, fol. 35».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de 1730.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 74r: Assumptos per la Comferencia del Mes de Janer del 1730.

Fol. 74r: Punt Morál.

Fol. 74r: Punt de Rubricas.

Fol. 75r: Reflecions sobre los punts de la conferencia del mes de Janer 1730. De 4to. Precepto Decalogi.

Fol. 76v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 76v. De Rubricis.

Fol. 79r; [Notes].

Folis 80-81 buits.

I

1. Folis 82r-86v. Fol. 82r, *inc.:* «Assumptos per la Comferencia del Mes de Febrer de 1730. | Punt morál. | Vtrum Ecclesiasticus quicumque, et prȩcipue Parochus, requisitus ab Episcopo, ut informet secrete de vita et moribus, cȩterisque qualitatibus alicujus Personae aspirantis ad Ordines ...».

Fol. 86v.: «... per a descobrir lo calzer no se agenolla fins despues de haverlo consegrat».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de 1730.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 82r: Assumptos per la Comferencia del Mes de Febrer del 1730. Punt Morál.
Fol. 82r: Punt de Rubricas.
Fol. 83r: Refleccions sobre los punts de la conferencia del mes de Febrer 1730. De 4to. Precepto Decalogi.
Fol. 85r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 85v. De Rubricis.

Folis 87-89 buits.

J

1. Folis 90r-96r. Fol. 90r *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Mars de 1730. | Punt morál. | An odium Proximi sit mortale ex genere suo? semperque malum sit desiderare mortem Proximi? ...».
Fol. 96r, *exp.:* «... presertim in medio cuiuslibet versiculi Psalmorum debitam [...] solemne, et feriola [...] exhibeant diffractione».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de 1730.*
5. Edició: Cf. infra, Q.
6. Contingut:
Fol. 90r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Mars de 1730. Punt morál.
Fol. 90r: Punt de Rubricas.
Fol. 91r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Mars de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.
Fol. 93r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 93v: De Rubricis.
Fol. 96v: [Notes].

Fol. 90v i 96v-99v buits.

K

1. Folis 100r-105r. Fol. 100r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Abril de 1730. | Punt morál. | An peccet, et quomodo qui Occasione Rixe, alium non visitat, neque salutat, quem ante Rixam visitabat et salutabat? ...».
Fol. 105r, *exp:* «... Cap. 10 de s. Lluch ver. 4, ibi: neminem per viam salutaveritis».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'Abril de 1730.*
5. Edició: Cf. infra, Q.
6. Contingut:
Fol. 100r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de abril de 1730. Punt morál.
Fol. 100r: Punt de Rubricas.

Fol. 101r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Abril de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.
Fol. 102r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 102v: De Rubricis.
Fol. 105v: [Notes].

Folis 100v, 104v i 105v-107v buits.

L

1. Folis 108r-112. Fol. 108r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Maig del any 1730. | Punt morál. | An homicida teneatur restituere Hęredibus occisi lucrum illis cessans ratione mortis istius? ...».
Fol. 112r, *exp:* «... qui genuflectit illa actione fit alio minor, et sic se constituit inferiorem respectu illius quem adorat».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Maig de l'any 1730.*
5. Edició: Cf. infra, Q.
6. Contingut:
Fol. 108r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Maig de 1730. Punt morál.
Fol. 108r: Punt de Rubricas.
Fol. 109r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Maig de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.
Fol. 110r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 110v: De Rubricis.
Fol. 112r: [Notes].

Folis 108v, 111v i 112v-115v buits.

M

1. Folis 116r-121r. Fol. 116, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Juny de 1730. | Punt morál. | Vtrum Pater teneatur ex delicto Filii homicidium aut alia damna inferentis, illa resarcire? ...».
Fol. 121r, *exp:* «... Chiericato Le spighe tom I verb. Angeli custodi n. 65 fol. 23».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny del 1730.*
5. Edició: Cf. infra, Q.
6. Contingut:
Fol. 116: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Juny de 1730. Punt morál.
Fol. 116r: Punt de Rubricas.
Fol. 117r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Juny de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.
Fol. 118rr: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 118vv: De Rubricis.

Fol. 121r: [Notes].

Folis 116v i 112v-123v buits.

N

1. Folis 124r-128r. Fol. 124r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Setembre de 1730. | Punt morál. | An quilibet possit absque peccato intentare et prossequi in juditio actionem criminalem contra suum Injuriatorem ...».

Fol. 128r, *exp:* «...Synodicon dioeces. Benavent. parte I, tit 29, cap. 6, fol. 133».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de 1730.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 124r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de setembre de 1730. Punt morál.

Fol. 124r: Punt de Rubricas.

Fol. 125rr: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Setembre de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.

Fol. 126r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 126r: De Rubricis.

Fol. 128r: [Notes].

Folis 124v i 128v-131v buits.

O

1. Folis 132r-138r. Fol. 132r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Octubre de 1730. | Punt morál. | Vtrum Parochus, et Ecclesiasticus quicunque sciens Latrones, qui res suas, aut Ecclesię furto abstulerunt, possit absque metu irregularitatis, eos denunciare Judici Seculari ...».

Fol. 138r, *exp:* «... Synodicon dioeces. Benavent. parte I, tit. 29, cap. 15, fol. 129».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de 1730.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 132r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de octubre de 1730. Punt morál.

Fol. 132r: Punt de Rubricas.

Fol. 133r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Octubre de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.

Fol. 134r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol.134r: De Rubricis.
Fol. 138r: [Notes].

Folis 132v i 138v-141v buits.

P

1. Folis 142r-147r. Fol. 142r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Novembre de 1730. | Punt morál. | Vtrum quilibet et precipue Parochus, et Ecclesiasticus quicumque teneatur in conscientia et sub gravi ejicere ancillam é sua domo, aut domum alterius ...».

Fol. 147v, *exp:* «... Aço se diu del Beato Bernardino de Feltro en la Chronica de St. Fransesch tom I, lib. 3, cap. 8, fol. 283».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de 1730.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 142: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Novembre de 1730. Punt morál.
Fol. 142r: Punt de Rubricas.
Fol. 143r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Novembre de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.
Fol. 144v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 144v: De Rubricis.
Fol. 147r: [Notes].

Folis 142v, 146v i 148r-149v buits.

Q

1. Folis 150r-154r. Fol. 150r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Dezembre de 1730. | Punt morál. | An creditores quicumque, et precipue Ecclesiastici in grave Scandali peccatum incidant, graviterque peccent, si quam citò, et indefessa instantia et sollicitudine, etiam adhibitis mediis Justitię, debita exigunt â suis creditoribus ...».

Fol. 154r, *exp:* «... en lo Synodo de Pesaro del any 1696 entre los Apendices de dit Synodo en lo foli 17».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de 1730.*

5. Edició [H-Q]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el año que viene de 1730,* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 150r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Dezembre de 1730. Punt morál.

Fol. 150r: Punt de Rubricas.
Fol. 151r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de de 1730. De Quinto Precepto Decalogi.
Fol. 152r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 152v: De Rubricis.
Fol. 154r: [Notes].

Folis 150v i 154v-157v buits.

R

1. Folis 158r-163r. Fol. 158, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Janer de 1731. | Punt morál. | Quę sit delectatio hoc sexto Prȩcepto prohibita? ...».
Fol. 163r, *exp:* «... de las preparacions remotes y proximes pera celebrar tracta Libre de Exercitiis parte I, fol. 509 et seq.».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de 1731.*
5. Edició: Cf. infra, a.
6. Contingut:
Fol. 158r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Janer de 1731. Punt morál.
Fol. 158r: Punt de Rubricas.
Fol. 159r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de de 1730. De Sexto Precepto Decalogi.
Fol. 161r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 161v: De Rubricis.
Fol. 163r: [Notes].

Folis 158v i 163v-165v buits.

S

1. Folis 166r-171r. Fol. 166r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Febrer de 1731. | Punt morál. | An mortaliter peccet negative se habens circa delectationem venereам, ita ut nec concentiat, nec positive resistat, sed quasi permittat? ...».
Fol. 171r, *exp:* «... Si es pecat y qual el omitir el sacerdot les oracions al revestirse? Vide Lohner De sacrificio missae pt. 2, tit. 1, n. 4, fol. 18 et seq.».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de 1731.*
5. Edició: Cf. infra, a.
6. Contingut:
Fol. 166r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Febrer de 1731. Punt morál.
Fol. 166r: Punt de Rubricas.

Fol. 167r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de de 1731. De Sexto Precepto Decalogi.
Fol. 168v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 168v: De Rubricis.
Fol. 171r: [Notes].

Folis 166v i 171v-172v buits.

T

1. Folis 173r-183v. Fol. 173r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Mars de 1731. | Punt morál. | Qui censendi sunt consuetudinarij in hac materia libidinis? ...».
Fol. 183v, *exp:* «... del orde de Predicadors tom. I, parte I, lib. 3, cap. 81, n. 660, fol. 668».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Mars de 1731.*
5. Edició: Cf. infra, a.
6. Contingut:
Fol. 173r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Mars de 1731. Punt morál.
Fol. 173r: Punt de Rubricas.
Fol. 174r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Mars de 1731. De Sexto Praecepto Decalogi.
Fol. 176v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 176v: De Rubricis.
Fol. 181r-183v: [Notes].

Foli 173v buit.

U

1. Folis 184r-189v. Fol. 184r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Abril de 1731. | Punt morál. | Quando occasio peccandi in hac materia luxuriae erit proxima voluntaria, aut involuntaria? ...».
Fol. 189v, *exp:* «... et agilitate a Deo tributa adeo familiares vt quasi in instanti eos mente depromas».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'Abril de 1731.*
5. Edició: Cf. infra, a
6. Contingut:
Fol. 184r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Abril de 1731. Punt morál.
Fol. 184r: Punt de Rubricas.
Fol. 185rr: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de de 1731. De Sexto Praecepto Decalogi.
Fol. 187r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 187r: De Rubricis.

Folis 184v i 190r-193v buits.

V

1. Folis 194r-201r. Fol. 194r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Maig del any 1731. | Punt morál. | An oscula, amplexus, compressiones manuum, et alie similes Jocositates inter sponsos habitae, aut amoris honesti, aut benevolentiae augendę causa, sint licitae ...».

Fol. 201r, *exp:* «... Lhoner de Sacrificio Misse, parte 2, tit,. 35, n. 2, verso *sequitur quinto,* fol. 99».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Maig de l'any 1731.*

5. Edició: Cf. infra, a.

6. Contingut:

Fol. 194r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Maig del any 1731. Punt morál.

Fol. 194r: Punt de Rubricas.

Fol. 195r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de de 1731. De Sexto Precepto Decalogi.

Fol. 197r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 197v: De Rubricis.

Fol. 200r-201r: [Notes].

Folis 194v i 201v-203v buits.

W

1. Folis 204r-213v. Fol. 204, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Juny del any 1731. | Punt morál. | An tactus manuum inter Personas diversi sexus juxta morem gentis ordinariae permitti possint â Puella sine periculo Concensus ...».

Fol. 213v, *exp:* «... Lo dice el sr. Palafox Ley a los vivos nº 150 et 151 de la relacion fol. 186, col. 1 y 2».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Juny del any 1731.*

5. Edició: Cf. infra, a.

6. Contingut:

Fol. 204r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Juny del any 1731. Punt morál.

Fol. 204r: Punt de Rubricas.

Fol. 205r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del Mes de Juny de 1731. De 6 Precepto decalogi.

Fol. 207r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 207r: De Rubricis.
Fol. 212r-213r: [Notes].

Folis 204v i 214r-215v buits.

X

1. Folis 216r-228r. Fol. 216r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Setembre de 1731. | Punt morál. | Vtrum non solum pingere, et sculpere, sed etiam penes se in domibus habere expositas aliquas Imagines inhonestas, etiam ex Historiis sacrae paginae dessumptas, sit peccatum lethale? ...».

Fol. 228r, *exp:* «... Aço refereix Sr. Pedro Lopez y franco en La vida de la ven. sor Josepha Barrida lib. 5, cap. 13, n. 2, fol. 331».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de 1731.*

5. Edició: Cf. infra, a.

6. Contingut:

Fol. 216r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Setembre de 1731. Punt morál.
Fol. 216r: Punt de Rubricas.
Fol. 217r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat: de*] Mes de de 1731. De Sexto Praecepto Decalogi.
Fol. 221r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 221r: De Rubricis.
Fol. 226r-228r: [Notes].

Folis 216v, 227v i 228v-229v buits.

Y

1. Folis 230r-237r. Fol. 230r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Octubre de 1731. | Punt morál. | Ex confessione Mariae cognoscit Confessarius eam bona fide contraxisse cum Paulo, interveniente inter eos impedimento dirimenti, illis tamen â principio, et adhuc tunc ignorato ...».

Fol. 237r, *exp:* «... vide à Clurtis (?) [Duatis(?)] de dispensationibus lib. I, cap. 6, n. 440 et 441, fol. 145».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de 1731*

5. Edició: Cf. infra, a.

6. Contingut:

Fol. 230r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Octubre de 1731. Punt morál.
Fol. 230r: Punt de Rubricas.
Fol. 231r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de de 1731. De Sexto Precepto Decalogi.

Fol. 234v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 234v: De Rubricis.
Fol. 237r: [Notes].

Folis 230r i 237v-239v buits.

Z

1. Folis 240r-252r. Fol. 240r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Novembre de 1731. | Punt morál. | Casu quo dicta Maria conscia prędicti sui impedimenti quaerat remedium â confessario, quid ei consulet confessarius ...».

Fol. 252r, *exp:* «... en los fol, 176 y seq. de dit Suplement, quaest. 5, addic. 2, 3, 4, y 5».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Novembre de 1731.*

5. Edició: Cf. infra, a.

6. Contingut:

Fol. 240r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Novembre de 1731. Punt morál.
Fol. 240r: Punt de Rubricas.
Fol. 241r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de de 1731. De Sexto Precepto Decalogi.
Fol. 244r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 244r-250v: De Rubricis.
Fol. 251r.252r: [Notes].

Folis 240v i 252v-253v buits.

a

1. Folis 254r-270v. Fol. 254r, *inc.:* «Assumptos Per la Comferencia del Mes de Desembre de 1731. | Punt morál. | An Confessarius Solicitatus â Muliere in Confessionario, denunciandus sit, si nihil Respondeat sed taceat ...».

Fol. 270v, *exp:* «... sensualiter a la imaginacio dels confessors y St. domingo descubrí que era lo diable».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Desembre de 1731.*

5. Edició [R-a]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el año que viene de 1731,* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 254r: Assumptos Per la Comferencia del Mes de Desembre de 1731. Punt morál.
Fol. 254r: Punt de Rubricas.

Fol. 255r: Refleccions sobre los punts de La Conferencia del [*ratllat:* de] Mes de Dezembre de 1731. De Sexto Praecepto Decalogi.
Fol. 261v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 261v: De Rubricis.
Fol. 269r-270r: [Notes].

Folis 254v, 269v i 270v-272v buits.

b

1. Folis 273r-288r. Fol. 273r, *inc.:* «Nota que las Rubricas que anomenan alguns anthors directivas, tambe obligan ...».
Fol. 288r, *exp:* «... Pluviola unde denominatur? vide Clerica Discord. Forens. Criminal, disc. 47, n. 23, fol. 94, tom 6».
2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM, *Notes de Litúrgia*],

A partir del fol. 274v fins al 288v tots els versos dels folis són buits. Folis 289r-302v buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura. a) Folis II-VIII, 27r-31r, 36r-39v, 44r-45r, 55r-57v, 70r-71r, 79r, 96r, 105r, 112r, 121r, 128r, 138r, 147r, 154r, 163r, 171r, 181r-183v, 200r-201r, 212r-213v, 226r-228r, 237r, 251r-252r, 269r-270r, 273r-288r: 115 x 165/175, a columna tirada, de 24 línies a pàgina plena.
b) Folis 22r, 32r, 40r, 48r, 58r, 66r, 74r, 82r, 90r, 100r, 108r, 116r, 124r, 132r, 142r, 150r, 158r, 166r, 173r, 184r, 194r, 204r, 207r-211v, 216r, 230r, 240r, 254r-268r: 125 x 155, a columna tirada, de 15-21 línies constatades.
c) Folis 23r-27, 33r-35v,41r-43v, 57-62r, 67r-69v, 75r-78v, 83r-86v, 101r-104r, 109r-111r, 125r-127v, 133r-137v, 143r-146r, 159r-162v, 167r-170v, 217r-225v, 231r-236v, 241r-250v, 254r: 110 x 190, a columna tirada, de 23 línies a pàgina plena.
d) Folis 49r-54r, 59r-62r: 90 x 180, a columna tirada, de 24 línies a pàgina plena.
e) Folis 91r-96v: 95 x 175, a columna tirada, de 22 línies a pàgina plena.
f) Folis 117r-120v, 151r-153v: 95 x 175, a columna tirada, de 21 línies a pàgina plena.
g) Folis 174r-180r, 185r-189v, 195r-200r, 205r-206v: 95 x 170, a columna tirada, de 24 línies a pàgina plena.
UR variable.
2. Tipus de ratllat: Una línia vertical al marge esquerre del recto i dret del verso.
3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del primer terç del segle XVIII, de set mans, tantes com corresponen a cada caixa d'escriptura.

4. Sense reclams.

5. Decoració: Majúscules solemnitzades al foli 23r. Les altres, normals.

6. Sense notes al text. Les notes que hi ha al final de cada *Assumpto* són autògrafes del bisbe Bastero: «Lo capitol I del titol 15 del Concili Roma que yo aporto en estas refleccions ...», fol. 171r.

7. Segell de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» al fol. 79r.

8. Sense fragments.

9. Copistes: Set.

10 Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: Tant el bisbe Bastero[1] com l'anotador anònim del volum manegen bibliografia abundant. A més de procurar identificar tots els autors i obres que citen, quan s'escau remetem a un catàleg de biblioteca descrit més endavant (BDSG, ms. 344.02), sempre que aquells autors i/o obres hi siguin citats. En aquest ms. hi ha esmentada literatura canònica de Toledo (fol. 221r), Braga (fol. 235v), Benevento (fol. 36r, 55r, 128r, 138r, 237r), Trèveris (fol. 36v), Besançon (fol. 39r, 96r), Pèsaro (fol. 154r) i Magúncia (fol. 217v-218r). També són citats molts autors, assenyaladament italians: Fagnano[2] (fol. 25r), el papa Benet XIII[3] (fol. 25v, 43r, 75v, 169r), i altres com és ara Lohner[4], *De sacrificio Missae* (fol. 27r, 201r), *de Exercitiis* (fol. 163r), sant Joan

1. Per al bisbe Bastero, cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 12, nota 3, i 429-434, amb la descripció del ms. 36 de la BDSG. Les conferències de teologia moral i litúrgia foren impulsades a Catalunya per la constitució IX del concili Provincial de Tarragona del 1717, el tenor de la qual és: «Cum Litterarum studia, à Sanctis Patribus ardentissime commendata, Presbyteri omnes, praesertim Parochi, et Confesarii diligenter colere sint osbtricti, ne in tenebris ambulent, qui à Deo lux mundi vocati sunt, ut coram omnibus hominibus eorum luceat disciplina: Igitur ad conservandam, immo et ad augendam in Parochis et Confessoribus, coeterisque Presbyteris Theologiae Moralis peritiam, Sanctorum Patrum insequendo vestigia, Sacrorumque Conciliorum inhaerendo Decretis: Statuimus quod omnes Parochi, et Confessarii in loco, et diebus Ordinariorum arbitrio designandis ad interessendum casuum conscientiae conferentiis, sub poenis, pro ut ipsis Ordinariis placuerit infligendis, compellantur: Clerici vero, aliique Sacerdotes Saeculares, ut in ipsis conferentiis intersint, hortentur, et moneantur: In quibus, ut de Rubricis Breviarii, et de Missae caeremoniis disseratur, speciales indici dies debebunt»: Cf. COSTA I BORRÀS, II, 201. Aquell Concili, de quaranta tres sessions i trenta-sis constitucions, fou convocat i presidit en seu metropolitana vacant pel bisbe de Girona Miquel Joan de Taverner i Rubí (PONTICH, *Episcopologi*, f. 115r-118r; Series, f. 386v), aleshores degà de tots els bisbes tarraconenses i filipista a tot ser, com delata la segona de les constitucions que va fer aprovar en aquell concili: «Nullus machinetur circa intrusionem illegitimi principis»: COSTA I BORRÀS, II, 191-192.

2. Es tracta del canonista Prospero Fagnani Boni (1588-1678), autor d'uns monumentals *Commentaria in quinque libros Decretalium,* (Roma, 1661), per al qual cf. DDC, V, 807-809; DBI, XLIV, 187-189. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 7v.

3. És Pierfrancesco Orsini (1650-1730), elegit papa el 24 de maig del 1724, per al qual cf. DBI, VIII, 384-393; *EdP,* III, 429-439. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 14v: *Il rettore ecclesiastico.*

4. És Tobias Lohner, jesuïta alemany (1619-1696), teòleg, liturgista i autor de sermons, per al qual cf. HURTER, IV, 632-633, i SOMMERVOGEL, IV, 1901-1916.

Capistrano[5] (fol. 27v), Clericato[6] (fol. 27v, 37r, 44r, 56r, 112r, 121r, 211r, 226rv), sant Carles Borromeo[7] (fol. 27v, 39r, 59v, 217r, 220v, 224v-225r), Ribadeneyra[8] (fol. 27v), Gobat[9] (fol. 27v-28r, 178r, 232rv), el card. Orsini[10] (fol. 29r-30r, 56r), Braschi,[11] *Promptuario Synodal* (fol. 31v), Segneri,[12] *El cura instruido* (fol. 33r, 102r, 178v), Innocenci XII[13] (fol. 43r), sant Agustí[14] (fol. 53r), Bauldrici[15] (fol. 55r, 98r), Martène,[16] *De divinis officiis* [Lió 1706] (fol.

5. És Giovanni da Capestrano (1386-1456), sant franciscà, predicador cèlebre, per al qual cf. DBI, LV, 744-759.

6. Giovanni Maria Chiericato (1633-1717), felipó i canonista, per al qual cf. HURTER, IV, 971; DDC, III, 881-882; DBI, XXIV, 696-698. Se'n citen les *Decisiones quaesitorum et casuum conscientiae a RR. parochis et confessariis,* i les *Decisiones sacramentales.* Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 4r: *Discordia forensis*; f. 4v: *De Eucharistia;* f. 5r: *De ordine.*

7. Cf. *Enciclopedia dei Santi,* III, 812-850; DBI, XX, 260-269. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 4v: *Acta Ecclesiae Mediolanensis.*

8. Pot ésser Gaspar de Rivadeneyra (1611-1675), jesuïta, teòleg, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VI, 1723-1724; J. SIMÓN DÍAZ, *Jesuitas de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1975, 338-339. O bé Pedro de Ribadeneira (1526-1611), també jesuïta, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VI, 1724-1758; J. SIMÓN DÍAZ, *Jesuitas de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1975, 339-360; DBE, XLIII, 276-277.

9. Georg Gobat (1600-1679), jesuïta, per al qual cf. SOMMERVOGEL, III, 1505-1512; HURTER, IV, 271-273; DTC, VI, 1469-1470. Totes les seves obres [*Vindiciae gobatianae* (1706)*, Sensus et consensus doctorum de jubilaeo duplici* (1649)*, Thesaurus ecclesiasticus indulgentiarum* (1650)*, Vindiciae Theologiae* (1654)*, Alphabetum communicantium casuisticum* (1658)*, Clypeus clementium judicum* (1659)*, Alphabetum sacrificantium* (1660)*, Theologia juridico-moralis* (1661)*, Alphabetum babtizantium et confirmantium* (1623)*, Alphabetum sacri audiendi et breviarii recitandi* (1664)*, Alphabetum ordinis et extremae unctionis* (1664)*, Pars I alphabeti matrimonialis* (1665) *Pars II de reliquis materiis matrimonialibus* (1665)*, Alphabetum confessariorum* (1666)*, Alphabetum confitentium* (1667)*, Clavis alphabetico-sacramentalis* (1667)*, Experientiae theologicae* (1669); *Opera moralia omnia* (Monachii 1681, Venetiis 1716)] tenen per objecte la teologia moral.

10. Pot tractar-se del cardenal Virginio (1600-1646) (EUBEL, IV, 25), per al qual cf. DBI, LXXIX, 714-715. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 14v: *Il rettore ecclesiastico.*

11. És Giovanni Battista Braschi (1656-1736), canonista, autor de *De libertate Ecclesiae in conferendo ecclesiastica beneficia,* Lió 1718; *Idea del pulpito mitrato,* Roma 1725; *Ragionamenti pastorali per le principali sacre funzioni appartenenti all'ufficio vescovale,* Roma 1729. El seu *Promptuarium synodale, tomus I,* Roma 1727, va quedar incomplet. Cf. DBI, XIV, 59-61. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 3r: *Promptuarium synodale.*

12. Paulo Segneri (1624-1694), jesuïta molt influent a la cort papal, antijansenista, predicador i missioner, autor entre moltes d'altres obres d'*Il parrocho istruito,* Florència 1692, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VII, 1050-1093; HURTER, IV, 628-629; DBI, XCI, 751-754. Joseph Bro edità una seva *Quaresma* en dos volums a Girona el 1797. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 18r: *Opere,* 3 vols. in-fol.

13. Antonio Pignatelli (1615-1700), elegit papa el 12 de juliol del 1691, per al qual cf. DBI, LXII, 495-500; *EdP,* III, 394-404. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 15r: *Constitutionum,* 10 vols. in-fol.

14. Cf. DTC, I, 2268-2472; *LTK,* 1, 1094-1102.

15. Michel Bauldry, O. S. B., liturgista i canonista del segle XVII, per al qual cf. DBF, V, 929-930. És autor d'un *Manuale sacrarum caeremoniarum juxta ritum romanum,* 1637. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 3r: *Manuale caeremoniarum.*

16. Edmond Martène (1654-1739), O. S. B., autor del *Thesaurus novus anecdotarum* 1717*, Veterum scriptorum et monumentorum historicorum, dogmaticorum et moralium amplissima collectio,*

55r, 96r), *De antiquis Ecclesiae ritibus* [Reims 1700-1702] (fol. 222r, 223rv, 226v), D. Dickler[17] (fol. 57v), el card. Bona[18] (fol. 68v i 136r) i els seus *De Sacrificio Missae* (fol. 189rv) i *Rerum liturgicarum* (fol. 222v-223r), el papa Innocenci XIII[19] (fol. 75r, 195v), el docte Sayro[20] i la seva *Clavis Regia* (fol. 84r), el papa Alexandre VII[21] (fol. 86r, 195r), Innocenci XI[22] (fol. 91v, 174v), Ledesma[23] (fol. 103r), el card. Cienfuegos,[24] i la seva *Vita abscondita* (fol. 120v), Siuri[25] (fol. 121r, 154r, 181r, 200rv, 211r, 213v, 227r, 233v), les *Decretals* (fol. 133r), Innocenci III,[26] *De ministeriis Missae* (fol. 136r), G. Nepotiano[27] (fol. 147r), Marangoni,[28] *Thesaurus Parrochorum* (fol. 147r), el card. Caetano[29] (fol. 151r), Natalis Alexander,[30] *Theologia Dogmatica et Moralis* (fol. 151r,

---

1724-1733, per al qual cf. Cabrol-Leclercq, 10, 2297-2322. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 12r: *Regula Sancti Benedicti.*

17. Citat de segona mà.

18. És Giovanni Bona (1609-1674), per al qual cf. DBI, XI, 442-445. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 3r: *Opera omnia* in-fol.

19. Michelangelo Conti (1655-1723), elegit papa el 8 de maig del 1721, per al qual cf. DBI, LXII, 500-506; *EdP,* III, 420-429.

20. Gregori Saye/Sayer/Sayrus/Sarius (1560-1617), anglès, autor del *De sacramentis in communi* (Venècia 1599), del *Thesaurus casuum conscientiae* (Venècia 1601ss.), de la *Clavis regia sacerdotum casuum conscientiae* (Venècia 1605), entre d'altres obres, per al qual cf. Hurter IV, 601; DTC, XIV, 1241-1242.

21. Fabio Chigi (1599-1667), elegit papa el 7 d'abril del 1655, per al qual cf. DBI, II, 205-215; *EdP,* III, 336-348.

22. Benedetto Odescalchi (1611-1698), elegit papa el 11 de setembre del 1676, per al qual cf. DBI, LXII, 478-495; *EdP*, III, 368-389.

23. Pot tractar-se de Pedro de Ledesma (1544-1616), OP, autor, entre d'altres obres, d'una *Suma en la qual se cifra y summa todo lo que toca y pertenece a los Sacramentos con todos los casos y dudas resueltos y determinados,* Salamanca 1598. Cf. Quétif-Échard, II, 404-405; Hurter, III, 391; DTC, IX, 126-127; J. Simón Díaz, *Dominicos de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1977, 288-292; DBE, XXIX, 319-321.

24. És Alvaro Cienfuegos (1657-1739), jesuïta i cardenal, per al qual cf. Hurter, IV, 1020-1024; Sommervogel, II, 1182-1185; DTC, II, 2511-2513; DBE, XIII, 607-608.

25. Marcel·lí Siuri, valencià († 1734), bisbe d'Orense i de Còrdova, autor d'uns *Sacrosancta IV J. Christi evangelia commentarii exegetici,* per al qual cf. Hurter, IV, 1133. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 18r: *Tractatus Evangeliorum.*

26. Lotario dei Segni (1160/1161-1216), elegit papa el 8 de gener del 1198, per al qual cf. DBI, LXII, 417-435; *EdP,* III, 326-350.

27. És François Nepveu (1639-1708), jesuïta, per al qual cf. Sommervogel, V, 1625-1635. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 14r: *Esercizi interiori.*

28. És Giovanni Marangoni (1673-1753), excavador de catacombes i cèlebre col·leccionista d'antiguitats romanes profanes i cristianes, per al qual cf. DBI, LXIX, 418-422. El seu *Thesaurus parrochorum* fou editat en dos volums a Roma entre 1726 i 1730. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 12r: *Thesaurus parochorum.*

29. Tommaso de Vio (1469-1534), O. P., teòleg catòlic del primer moment de la Reforma, avantatjadament conegut, per al qual cf. Quétif-Échard, II, 14-21; Hurter, II, 1201-1209; DTC, II, 1311-1329.

30. Noël Alexander (1639-1724), O. P., teòleg i moralista francès, per al qual cf. Quétif-Échard, II, 810-813; Hurter, IV, 722, 949, 1082, 1179-1185; DTC, I, 769-772.

210r, 236rv), sant Joan Crisòstom[31] (fol. 162v, 235v-236r), Trullench[32] (fol. 168r, 231v), Alonso Rodriguez,[33] *Exercicios de perfeccion* (fol. 168r), Sperello,[34] *Paranesi Teleturgica de sacrificio Missae* (fol. 170v, 178r), Bisso[35] (fol. 177v, 180r, 188v, 189r), Juan Huarte de Sant Juan,[36] *Examen de Ingenios* (fol. 183r), Cornelio a Lapide[37] (fol. 183r), Nieremberg,[38] *Practica del Catecismo Romano* (fol. 183r), Androtio[39] (fol. 183v), Felix Potestà[40] (fol. 185v-186r, 227r), sant Jeroni[41] (fol. 206v, 210v), Azor,[42] *Institut. Moral.* (fol. 211v), Juan de Ellacuri-

31. Cf. DTC, VIII, 660-690; *LTK,* 5, 1918-1021.

32. Joan-Gil Trullench († 1644), valencià de Vilareial, autor de l'*Opus morale* i de la *Praxis sacramentorum, de iure parochi sive parochiali,* per al qual cf. Hurter, III, 1187; Batllori, J. F., n. 1516.

33. Alonso Rodríguez (1538-1616), jesuïta, per al qual cf. Hurter, III, 615; Sommervogel, VI, 1946-1963; J. Simón Díaz, *Jesuitas de los siglos xvi y xvii: escritos localizados,* Madrid 1975, 368-373; DBE, XLIII, 801-805. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 17r: *Nuevo espejo de teología iuridicomoral;* f. 17v: *Casos de conciencia con advertencias, Quaestiones regulares et canonicas, Manual jurídico y practico.*

34. Alessandro Sperelli (1590-1672), canonista i bisbe de Gubbio des de 1644 fins a 1672, per al qual cf. Eubel, IV, 184, i Hurter, IV, 264. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 18r: *De sacrificio misase, Ragionamenti pastorali.*

35. Bernardo Bisso O. S. B. (ca. 1648-1716), liturgista i moralista, per al qual cf. Hurter, IV, 972-973; DBI, X, 691-693. Autor entre altres obres d'*Hierurgia, Decas ad moralem scientiam,* i *Crisis de probabilitate.* Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 3r: *Hierurgia sive rei divinae pertractatio*

36. Juan Huarte de San Juan (1529-1589), per al qual cf. BLH, 16, n. 5218-5333; DBE, XXVI, 422-425.

37. Cornelius Cornelissen van den Steen (1567-1637), jesuïta, per al qual cf. Sommervogel, IV, 1511-1526; DB, II, 1014-1015; DS, IX, 253-256. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 4v: *In Apocalipsim.*

38. Joan Eusebi Nieremberg (1595-1658), jesuïta, per al qual cf. Sommervogel, V, 1725-1766; Hurter, IV, 959-961; DTC, XI, 658-659; DS, XI, 328-335: J. Simón Díaz, *Jesuitas de los siglos xvi y xvii: escritos localizados,* Madrid 1975, 233-252; DBE, XXXVII, 666-667. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 14r: *Obras cristianas,* tres vols. in-fol. *La Practica del catecismo Romano* fou impresa a Madrid el 1641. Sobre aquest autor prolífic són clàssics els estudis de Fernado Miguel Gil, *Estudio biográfico, crítico y bibliográfico,* dins Juan Eusebio Nieremberg, *Obras escogidas,* Madrid, Atlas 1957, xiii-xli; i el de Hughes Didier, *Vida y pensamiento de Juan Eusebio Nieremberg,* Madrid, FUE 1976. El darrers estudis sobre el cèlebre jesuïta castellà dels quals hem tingut esment són els de D. Scott Hendrickson, *Jesuit Polymath of Madrid: the Literary Entreprise of Juan Eusebio Nieremberg (1591-1658),* Leiden, Brill 2015; i el de Xavier Baró i Queralt, *Juan Eusebio Nieremberg (1595-1658) en la Italia barroca: difusión y circulación de su obra* De la diferencia entre lo temporal y lo eterno: Crisol de desengaños *(1640),* dins «Revista Catalana de Teologia», 43/1 (2018), 125-141.

39. Fulvio Androzzi (1523-1575), jesuïta, o el seu germà, també jesuita, Ortensio Androzzi, per als quals cf. Sommervogel, I, 381-384; DBI, III, 164-165.

40. Menoret de Palerm, per al qual cf. Hurter, IV, 971 i 1360; DS XII, 2012-2013. L'any 1754 l'impressor gironí Narcís Oliva li va editar l'*Examen Ecclesiasticum:* cf. Enric Mirambell i Belloc, *Història de la impremta a la ciutat de Girona,* Girona 1988, p. 130

41. Cf. DB, III, 1305-1316; DTC, VIII, 894-983.

42. Juan Azor († 1603), jesuïta, del qual se citen les *Institutiones morales,* i per al qual cf. Sommervogel, I, 738-741; Hurter, III, 590; DBE, VI, 422-423.

aga (fol. 211v),[43] Palafox,[44] *Ley a los vivos y escarmientos a los muertos* (fol. 212r, 213v), Pedro Lopez y Franco,[45] *Vida de la Venerable Josepha Barride* (fol. 212v, 228r), Arbiol[46] (fol. 213r), Jayme Baron,[47] del qual se cita el *Remedio Universal*[48] (fol. 213r), Barcia[49] (fol. 213v), Ximenez,[50] *Lexicon Ecclesiastico*[51] (fol. 218r), Sarnelli[52] (fol. 218rv, 219rv, 222r), Honori,[53] *Gemma Anima* (fol. 223v, 225r), La Croix[54] (fol. 223v, 232rv), Bonacina[55] (fol. 233v-234v).

V. Conclusió

1. Estat de conservació bo.
2. Datació: Mitjan segle xviii.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Bisbe Bastero, BDSG.

---

43. Per a fray Juan de Ellacuriaga, bisbe de Jaca, cf. Aguilar Piñal, III, n. 1073-1077. Per a l'agustí Juan de Ellacuriaga (1671-1751), historiador i canonista, cf. DBE, XVII, 179-180.

44. Juan Palafox y Mendoza († 1659), caputxí aragonès, bisbe de Puebla (1639) i electe *oxumensis* (1653) (Mèxic) i finalment d'Osma, per al qual cf. Latassa, II, 446-454; Hurter, III, 1207-1208; Casanovas, J. F., II, n. 748, 838, 1089; Batllori, J. F., n. 1497; DBE, XXXIX, 643-648. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 15v: *La memoria vindicada de don Juan …; Vida interior del Ilustrisimo don Juan …; Janseniani errores calumnia;* fragment 2 dins el mateix ms., *Trompeta de Ezechiel â curas y sacerdotes.*

45. Pedro López y Franco, magistral de Jaca, per al qual cf. Latassa, II, 166-167; Aguilar Piñal, V, n. 1304-1306.

46. Per a Antonio Arbiol y Díez (Torrellas 1651-Zaragoza 1726), cf. Latassa, I, 130-133; DHEE, I, 78. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 2r: *Manuale sacerdotum, Tercera orden seráfica, Vocación eclesiástica.*

47. És Jaime Barón y Arín, OP, aragonés (1657-1734), per al qual cf. Latassa, I, 183-184. Es coneixen tres edicions catalanes del seu *Llibre del Rosari de Nostre Señora del Roser:* Girona, Narcís Oliva [1753], 3 + 290 p.; Girona, Imp. Josep Bro 1762, 3 + 292 p.; Girona, Imp. Melitón Suñer 1855, 216 p.

48. Palau 24377.

49. Es tracta molt probablement de José Barcia Zambrana, autor del *Despertador Christiano de Sermones doctrinales sobre particulares assumptos,* Granada 1677, en cinc volums.

50. És Diego Ximénez Arias, OP, per al qual cf. Quétif-Échard, II, 247; J. Simón Díaz, *Dominicos de los siglos xvi y xvii: escritos localizados,* Madrid 1977, 271-274.

51. Palau 377088-377120.

52. Pompeo Sarnelli (1649-1724), doctor en teologia i en dret, arqueòleg i bisbe de Bisceglie, per al qual cf. Hurter, IV, 1254-1255; DBI, XC, 613-616. No es pot excloure que sigui Gennaro Sarnelli (1702-1744), amic d'Alfons de Liguori, redemptorista com ell i misionista, sociòleg sant i devot, per al qual i per als seus escrits cf. DS, XIV, 351-352. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 18r: *Lezioni Scritturali;* f. 18v: *Lettre Ecclesiastiche.*

53. Honori de tots els Sants († 1716), carmelita, per al qual cf. Hurter, IV, 988-989.

54. Probablement Claude Lacroix, jesuïta belga (1652-1714), teòleg moral partidari del probabilisme, per al qual cf. Hurter, IV, 941 i 951; Sommervogel, IV, 1347-1354.

55. És Martino Bonacina (1585-1631), canonista i moralista, autor d'una cèlebre *De Morali Theologia,* Lió 1624, i altres tractats teològics, litúrgics i canònics. Cf. DTC, II, 953; DBI, XI, 466-468.

52

{Matèries per a les conferències morals de 1732-1733}

I. Enquadernació

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 155 x 207 x 45.
b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant tres nervis interns que no en treuen d'externs.
b) Descripció dels sectors: A dalt, número «2» escrit en tinta; a baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 52».

3. Altres elements.
b) Tancadors: A la tapa I, dos de cordill. A la tapa II, boleta superior de vori per a subjectar el cordill, la inferior desapareguda.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta de folis del manuscrit.
d) Talls amb pintura vermellosa puntejada.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí, els centrals doblegats cap endins.

4. Conclusió. Data: Primera meitat de segle xviii.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: X + 296.
5. Dimensions: 153 x 201 x 35.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, foli de folre I-IX.
2) Plec de 5 x 2, folis X-9.
3) Plec de 7 x 2, folis 10-23.
4) Plec de 6 x 2, folis 24-35.
5) Plec de 5 x 2, folis 36-45.
6) Plec de 7 x 2, folis 46-59.
7) Plec de 6 x 2, folis 60-71.
8) Plec de 7 x 2, folis 72-85.
9) Plec de 11 x 2, folis 86 x 107.

10) Plec de 8 x 2, folis 108-123.
11) Plec de 6 x 2, folis 124-137.
12) Plec de 7 x 2, folis 138-151.
13) Plec de 6 x 2, folis 152-163.
14) Plec de 8 x 2, folis 164-179.
15) Plec de 6 x 2, folis 180-191.
16) Plec de 6 x 2, folis de 192-203.
17) Plec de 5 x 2, folis 204-213.
18) Plec de 8 x 2, folis 214-229.
19) Plec de 7 x 2, folis 230-243.
20) Plec de 6 x 2, folis 244-255.
21) Plec de 6 x 2, folis 256-267.
22) Plec de 5 x 2, folis 268-277.
23) Plec de 5 x 2, folis 278-287.
24) Plec de 5 x 2, folis 288-foli de folre II.

Al foli Ir, a baix a l'angle dret, escrit en llapis, cota del manuscrit: «Ms | 52».

8. Foliació:

a) Folis I-X, foliació de Marta Lleopart Xifre, feta el dia 1 d'octubre de 2013, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

b) Folis 1-296, foliació coetània de l'escriptura del ms., en tinta i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: Creu semblant al tipus Valls i Subirà 1488, posada dins escut ovalat, somat de corona reial, amb ales als dos costats i una altra creu a la part inferior, filigrana que no trobem repertoriada.

12. Sistemes de ratllat: Plegat tabel·liònic que defineix el marge on comença l'escriptura.

III. Contingut literari

A

1. Folis 11r-21v. Fol. 11r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1732. | Punt moral. | An sit licitus contractus vulgo dictus, *de mitg guany*, cum v.g. Petrus tradit Joanni istius curâ et pascuis pascendas viginti oves estimatas ad decem dupleas ...».

Fol. 21v, *exp.:* «... faltan notablemente como lo advierte Suarez, Arbiol, Vocacion Ecclesiastica[56] Lib. 6 cap 14 fol 346».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1732.*

5. Edicions: Cf. infra, J.

56. Cf. supra, nota 46.

6. Contingut:
Fol. 11r: Punt Moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 12r: Refleccions sobre los punts de la de la (*sic*) Conferencia del Mes de Janer del Any 1732. De Septimo Precepto Decalogi.
Fol. 17r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 17v: De Rubricis.
Fol. 21v: Notas.

Folis 22-24 buits

B

1. Folis 25r-33r. Fol. 25r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1732. | Punt moral. | Estne licitum vendere rem sub alterius dominio directo constitutam, occultando contractum directo Domino ...».
Fol. 33r, *exp.:* «... 7º No fiarse de la Memoria, sino mirar lo Missal sempre, que no sia incompossible ab alguna accio de las que prescriuhen las Rubricas».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1732.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 25r: Punt moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 26r: Refeccions Sobre los punts de la Conferencia del Mes de Febrer 1732. De Septimo Precepto Decalogi.
Fol. 27v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Ib.: De Rubricis.

Fol. 33v-36 buits.

C

1. Folis 37r-43v. Fol. 37r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Mars del any 1732. | Punt moral. | Petrus frequenter occupatus â Paulo in aliquibus ministeriis, quę ob aliquem metum recusare non audet: poteritne Petrus surripere aliquid occulte â Paulo pro compensatione sui laboris? ...».
Fol. 43v, *exp.:* «... Christo Nostre Senyor usa de vi roig (que nosaltres diem blanch) Siuri Trace Evangel. tom 3 tract. 3 cap. I et II fol. 75».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Mars de l'any 1732.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 37r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 38r: Refleccions sobre Los punts de la Conferencia del Mes de Mars del any 1732. De Septimo Precepto Decalogi.
Fol. 40v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 43v: Nota.

Fol. 44-46 buits.

D

1. Folis 47r-57r. Fol. 47r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Abril del any 1732. | Punt moral. | Quibus ex bonis poterit vxor succurrere suis Parentibus, et consanguineis? Poteritne ex bonis Mariti contra istius voluntatem ...».
Fol. 57v, *exp.:* «... Vide Cleric. decis. 42, n. 24, fol. 374 infra».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptes per la conferència del Mes d'Abril de l'any 1732.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 47r: Punt moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 48r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1732. De 7. Precepto Decalogi.
Fol. 52r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 57v: *Notes*.

Fol. 59-60 buits.

E

1. Folis 61r-69r. Fol. 61r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Maig del any 1732. | Punt moral. | Explicatis breviter radicibus restitutionis, quęritur quę culpa requiratur, ut ex eis consurgat obligatio resitutendi ...».
Fol. 69r, *exp.:* «... Vide Boni Lezione supra l'Exodo, parte 3, fol. 252».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptes per la conferència del Mes de Maig de l'any 1732.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 61r: Punt moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 62r: Refleccions sobre Los punts de La Conferencia del Mes de Maig del any 1732. De Septimo Precepto Decalogi.
Fol. 66r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol. 66v: De Rubricis.

Fol. 69r: *Nota*.

Fol. 69v-72 buits.

F

1. Folis 73r-83r. Fol. 73r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Juny del any 1732. | Punt moral. | Si valor rei vel fructuum jam non extantium fuerit varius intra tempus ereptionis et consumptionis, secundum quem valorem debent restitui? ...».

Fol. 83r, *exp.:* «... Vide Siuri[57] de Novissimis Trac. 5 cap primum, n. 84, fol. 82».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Juny de l'any 1732.*

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 73r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 74r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1732. De 7º. Precepto Decalogi.

Fol. 78r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 83r: *Nota*.

Fol. 83v-87 buits.

G

1. Folis 88r-106v. Fol. 88r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Setembre del any 1732. | Punt moral. | Quis ordo servandus sit inter causas ad idem damnum cooperantes in ordine ad restitutionem? ...».

Fol. 106v, *exp.:* «... pertanyent al Sacrifici a que tot immediatament serveix lo corn y los corporals».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Setembre de l'any 1732.*

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 88r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 89r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Setembre del any 1732. De Septimo Precepto Decalogi.

Fol. 100r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

57. Cf. supra, nota 25.

Fol. 106r: *Notes*.

Fol. 107-108 buits.

H

1. Folis 109r-122r. Fol. 109r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Octubre del any 1732. | Punt moral. | Debebitne quis majores facere expensas pro restituenda re debita ex delicto, quam pro restituenda re debita ex contractu? ...».

Fol. 122r, *exp.:* «... Vide Lezione sopra l'Exodo parte 2, lez. 48, n. 23, v. 3, fol. 144».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes d'Octubre de l'any 1732.*

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 109r: Punt moral.

Ib.: Punt de rúbricas.

Fol. 110r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Octubre del any 1732. De Septimo Precepto Decalogi.

Fol. 114r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 122r: *Notes*.

Fol. 122v-124r buits.

I

1. Folis 125r-136r. Fol. 125r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de 9bre del any 1732. | Punt moral. | Quomodo se gerere debeat audiens Detractorem in conversatione, ne censeatur concurrere in detractationem? ...».

Fol. 136r, *exp.:* «... Vide Synodales Gerundenses lib. 3, tit. 12,[58] cap. 3, fol. 125».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Novembre de l'any 1732.*

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 125r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 126r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Noembre del any 1732. De octavo Precepto Decalogi.

Fol. 127r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

58. De fet, és el libre IX, no el XII.

Ib.: De Rubricis.
Fol. 136r: *Notes*.

Fol. 136v-138v buits.

J

1. Folis 139r-150v. Fol. 139r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Xbre del any 1732. | Punt moral. | Quomodo dignoscet confessarius contumelias, maledictiones & quę passim inter rusticos proferuntur, esse vel non esse mortalia? ...».

Fol. 150r, *exp.:* «... Sant Bonaventura penes Arbiol Vocacion Eclesiastica fol. 196, col. 2, in principio».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Desembre de l'any 1732.*

5. Edició [A-J]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1732* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 139r: Punt moral.
Ib.: Punt de rúbricas.
Fol. 140r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Dezembre del any 1732. De octavo Precepto Decalogi.
Fol. 144v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Fol 145r: De Rubricis.
Fol. 150r: *Notes*.

Fol. 150v-152 buits.

K

1. Folis 153r-159v. Fol. 153r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Janer del any 1733. | Punt moral. | Vtrum in denuntiationibus matrimonialibus alicujus illegitimi, aut exercentis officium indecorum, debeat exprimi aut omitti ejus illegitimitas aut officium prędfatum? ...».

Fol. 159v, *exp.:* «... lo Sacerdot en la missa unas vegades ora ab veu clara, altres ab veu clara parla al Poble y altres ora secretament».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Gener de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 153r: Punt moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 154r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Janer del any 1733. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 155v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Ib.: De Rubricis.

Fol. 160-164 buits.

L

1. Folis 165r-177v. Fol. 165r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Febrer del any 1733. | Punt moral. | Dum inter Missarum solemnia fiunt denunciationes cujusdam matrimonii futuri, quędam Persona certa de quodam impedimento dirimente proveniente ex delicto occulto ...».

Fol. 177v, *exp.:* «... las mes de las vegadas impedeix poderla llegir en la Sacra, si no es ab gran violencia».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Febrer de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 165r: Punt moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 166r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Febrer del any 1733. Dum inter Missarum etc.
Fol. 173r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Ib.: De Rubricis.

Fol. 178-180 buits.

M

1. Folis 181r-189r. Fol. 181r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Mars del any 1733. | Punt moral. | Poteritne Parochus in aliquibus casibus, omissis denunciationibus, cum ordinarius in promptu adiri nequit pro eis dispensandis, assistere matrimonio? ...».

Fol. 189r, *exp.:* «... Aixi expressament ho diu Paulo Maria Quarti parte 2, tit. 9, n. 2 in commentario versus Dicendum est ergo».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Març de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 181r: Punt moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 182r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Mars del any 1733. De Sacramento Matrimonii.
Fol. 184v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.
Ib.: De Rubricis.

Fol. 189v-192 buits.

N

1. Folis 193r-200v. Fol. 193r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Abril del any 1733. | Punt moral. | Contractis â longo tempore sponsalibus inter Petrum et Mariam, differt Petrus de die in diem contrahere cum ea matrimonium ...».

Fol. 200v, *exp.:* «... conditionis et fragilitatis memor diligentius sibi caveat juxta illud Job Pepigi fedus cum oculis meis».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes d'Abril de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 193r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 194r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1733. Contractis a longo tempore.

Fol. 197r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 197v: De Rubricis.

Fol. 201-204 buits.

O

1. Folis 205r-210r. Fol. 205r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Maig del any 1733. | Punt moral. | Vtrum â Parocho permitti possint matrimonia secreta, seu conscienciae ...».

Fol. 210r, *exp.:* «... Elevatio designat elevationem cordis ad Deum et ad Caelestia ex Origine hom. 11 in cap. 17 Exodi».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Maig de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 205r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 206r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Maig del any 1733. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 207r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 210v-214 buits.

P

1. Folis 215r-226. Fol. 215r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Juny del any 1733. | Punt moral. | Petrus incarceratur â Bajulo ad instantiam Parentum Teresię, quam carnaliter cognovit, et cum qua contrahere differt ...».

Fol. 226v, *exp.:* «... e imitar a Christo Senyor Nostre, qui nos dona est exemple, y aixís fernos dignes ministres seus».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Juny de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 215r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 216r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1733. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 221r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 227r-230 buits.

Q

1. Folis 231r-240v. Fol. 231r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Setembre del any 1733. | Punt moral. | Vtrum metus injuste incussus, licet pręcise ad vindictam et non ad effectum cogendi ad matrimonium, istud etiam invalidet? ...».

Fol. 240v, *exp.:* «... altres significacions misticas se poden veurer en Durando lib. 4, cap. 9, num. 1 et cap. 39, num 6».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Setembre de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 231: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 232r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Setembre del any 1733. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 238v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 241-244 buits.

R

1. Folis 245-252v. Fol. 245r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de octubre del any 1733. | Punt moral. | Vtrum impedimenta matrimonialia ex crimine provenientia incurrantur ab ignorantibus illa, tam ignorantia juris, quam ignorantia facti? ...».

Fol. 252v, *exp.:* «... ô de la fracciô de la hostia. De est sentir es Quarti sobre citat dubte 1 vers Respondeo. Pasqualigo q. 225, n. 1.».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes d'Octubre de l'any 1733.*

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 245r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 246r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Octubre del any 1733. De sacramento Matrimonii.

Fol. 251r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 253-256 buits.

S

1. Folis 257r-264v. Fol. 257r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Noembre del any 1733. | Punt moral. | Vtrum ex sponsalibus secretis, et occultis oriatur impedimentum publicę honestatis? ...».

Fol. 264v, *exp.:* «... De est sentir es expressament Quarti p. 1, tit, 16, dub. 6, dificultat 4. Molina Instrucc. de Sacerdotes, tract. 3, cap 13, § 3».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Novembre de l'any 1733.*

4. Catàlegs i bibliografia.

5. Edicions.

6. Contingut:

Fol. 257r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 258r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any 1733. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 263v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 265-268 buits.

T

1. Folis 269r-275v. Fol. 269r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Desembre del any 1733. | Punt moral. | Vtrum damnatio ad triremes comprehendatur sub conditione servili, ad efectum inducendi impedimentum dirimens matrimonium? ...».

Fol. 275v, *exp.:* «... dels Altars en que ni haja que iscan molt a fi de evitar dits inconvenients».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del Mes de Desembre de l'any 1733.*

5. Edició: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1733* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 269r: Punt moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 270r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1732. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 274r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 276-277 buits.

U

1. Folis 278-290, foli 278r, *inc.:* «Que cosa sia drets de Vigilias? En lo capbreu de la Parroquia de Flassa en poder de Ramon Viaderii notari...».

Foli 290v, *exp.:* «... de esta comestion o menjars tracta Romaguera ad d.d. Synodales de lib. 3. Tit. 12. cap. 2. n. 103. 104. 105. fol. 242.».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Tres notes sobre consuetuds del bisbat de Girona.*

6. Contingut:

Fol. 278r: Que cosa sia drets de Vigilias?

Fol. 284r: Que cosa sia dret de Confessions?

Fol. 289r: Que cosa sia lo dret de Menjars, eo Comestiones?

Folis 283, 287-288 i 290v-296 buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura:, a) Folis 1-11, 22-293: 87 x 171.

b) Folis 12r-21v: 81 x 168, tot a columna tirada, de 27-31 línies a pàgina plena. Impaginació del foli 14r: 55 + 81 + 17 x 18 + 168 + 8.

2. Tipus de ratllat: Una línia vertical al marge esquerre del recto i dret del verso.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII de diverses mans:

a) Fol. 11r, 25r, 37r, 47r, 61r, 73r, 88r, 109r, 125r, 139r, 153r, 165r, 181r, 193r, 205r, 215r, 231r, 245r, 257r, 269r.

b) Fol. 12r-21r, 38r-43r, 62r-68v, 126r-135v,154r-159v, 232r-240v.

c) Fol. 26r-33r.

d) Fol. 48r-56v,74r-82r,110r-121v.

e) Fol. 89r-104v,140r-149v.

f) Fol. 154r-159v.

g) Fol. 166r-177v, 216r-226v.

h) Fol. 182r-189r, 194r-200v, 206r-210r, 246r-252v, 258r-264v, 270r-275v.

i) Fol. 21v, 43v, 57r, 69r, 83r, 106, 122r, 136r, 150r, 278r-290v.

6. Notes als fol. 13r, 21v, 43v, 57r, 69r, 83r, 106, 122r, 135r, 150r, 278r-290v.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», als folis 11r i 79r.

9. Copistes: Nou.

10. Revisions i correccions *passim.*

12. Notícies històriques: És continuació del manuscrit anterior. Hom troba citats a les notes Pius V,[59] Gobat,[60] Traci,[61] Arbiol,[62] *Vocación Eclesiastica* (fol. 21v, 150r), Boni,[63] *Lezioni supra l'Exodo* (fol. 43v, 69r i 122r), Quarti,[64] *De Sacramentis,* Siuri,[65] *Tract. Evangel.* (fol. 43v, 122r i 150r), Corneli a Lapide,[66] *In Exodum,* Clericat,[67] *De Missa* (fol. 57r), Siuri,[68] *De Novissimis* (fol. 83r), Jayme Baron,[69] *Remedio Universal,* Dufresne,[70] *Glossarium Latinitatis* (fol. 122r, 289rv), *La Vita di Suor Crocifissa* (fol. 122r), el *Supplementum* de Refenstiul (!)[71], la *Practica de Ceremonias de la Missa,* les *Synodales Gerundenses* (fol. 136r, 290r),

59. Antonio Ghislieri (1504-1572), papa des del 1566, per al qual cf. DBI, LXXXIII, 814-825; *EdP,* III, 160-180.

60. Cf. supra, nota 9.

61. Probablement és Albigniani Trezio, jurisconsult italià del segle XVI, controversista antiluterà, per al qual cf. HURTER, II, 1457

62. Cf. supra, nota 46.

63. Cf. supra, nota 2.

64. Probablement és Paulo Maria Quarto, clergue napolità del segle XVII, autor d'unes *Rubricae missalis romani commentariis illustratae* (1655), i d'altres obres litúrgiques i jurídiques, per al qual cf. HURTER, III, 1213-1214.

65. Cf. supra, nota 25.

66. Cf. supra, nota 37.

67. Cf. supra, nota 6.

68. Cf. supra, nota 65.

69. Cf. supra, nota 47.

70. És Charles Du Fresne, sieur Du Cange (Amiens 1610 – Paris 1688), autor dels cèlebres *Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis*, 1678, i del *Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis,* 1688. Cf. DBF, XI, 1135-1136. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 7v: *Glossarium latinitatis,* 3 vols, in-fol.

71. Es tracta d'Ignasi Reiffensteuell, jesuïta austríac (1664-1720), per al qual cfr SOMMERVOGEL, VI, 1620-1624. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 17v: *Ius canonicum universum.*

Sarnelli,[72] *Commentarii intorno ai riti della Messa,* Lohner,[73] *De Exercitiis* (fol. 150r), el *Liber 2 Institutionum* de l'ADG, Nieremberg,[74] l'*Exemplar de la doctrina cristiana,* les *Constitutiones Provinciales Tarraconenses,* les *Revelacions de Santa Brígida* (fol. 285r) i els *Estatuts sinodals de Besançon* (fol. 285v).

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Bo.
2. Datació: Mitjan segle xviii.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Bisbe Bastero, BDSG.

53

[Matèries per a les conferències morals de 1734-1735]

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 157 x 205 x 32.

b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant quatre nervis interns que no en treuen d'externs.

b) Descripció dels sectors: A dalt, número «3» escrit en tinta. A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 53».

3. Altres elements.

b) Dels tancadors de cordill en queden restes.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta de folis del manuscrit.

d) Talls amb restes de pintura jaspiada.

e) Capçada a dalt i a baix.

g) Llavis del mateix pergamí, els centrals doblegats cap endins.

72. Cf. supra, nota 52.
73. Cf. supra, nota 4.
74. Cf. supra, nota 38.

4. Conclusió. Data: Primera meitat de segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 272.
5. Dimensions: 153 x 201 x 30.
6. Plecs:
1) Plec de 6 x 2, foli de folre I-11.
2) Plec de 4 x 2, folis 12-19.
3) Plec de 5 x 2, folis 20-29.
4) Plec de 6 x 2, folis 30-41.
5) Plec de 6 x 2, folis 42-53.
6) Plec de 5 x 2, folis 54-63.
7) Plec de 6 x 2, folis 64-75.
8) Plec de 5 x 2, folis 76-85.
9) Plec de 6 x 2, folis 86-97.
10) Plec de 4 x 2, folis 98-105.
11) Plec de 5 x 2, folis 106-115.
12) Plec de 4 x 2, folis 116-123.
13) Plec de 5 x 2, folis 124-133.
14) Plec de 8 x 2, folis 134-149.
15) Plec de 7 x 2, folis 150-163.
16) Plec de 8 x 2, folis 164-179.
17) Plec de 5 x 2, folis 180-189.
18) Plec de 6 x 2, folis 190-201.
19) Plec de 4 x 2, folis 202-211, amb bifoli cosit al mig de la primera meitat del plec.
20) Plec de 6 x 2, folis 212-223.
21) Plec de 5 x 2, folis 224-233.
22) Plec de 10 x 2, folis 234-253.
23) Plec de 4 x 2, folis 254-261.
24) Plec de 6 x 2, folis 262-foli de folre II.

Al fol. 1r, a baix, al costat dret, en llapis, signatura actual del ms.: «Ms | 53».

Al foli 21r, a dalt al costat dret: «A-9».

8. Foliació moderna i contínua, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 4 de novembre de 2013, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigrana de les armes de Girona, del tipus Valls i Subirà 62, documentada el 1735.

12. Sistemes de ratllat: Plegat tabel·liònic que defineix el marge on comença l'escriptura.

III. Contingut literari

Folis 1-20 buits

A

1. Folis 21r-249. Foli 21r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1734. | Punt moral. | An graviter peccent Parentes Puellae, quam sciunt esse defloratam, si quem inducant ad nuptias cum ipsa deflorata, quam ille credit esse virginem, nec ducturus nisi talem esse putaret? ...».

Fol. 27r, *exp.:* «... y esta es la practica que diu se ha dobceruar Olalla, de Missa resada, n. 363».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptes per la conferència de Gener de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 21r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 22r: Reffleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de Janer del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 24r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. 25v: De Rubricis.

Fol. 28-30 buits.

B

1. Folis 31r-38r. Fol. 31r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Febrer del any 1734. | Punt moral. | An et sub qua culpa tempore feriato, inter impedimenta impedientia expresso, sint â jure, sive, ex consuetudine prohibitae nuptiae, vel earum tantum solemnitates? ...».

Fol. 38r, *exp.:* «... observet vero sacerdos ne corpore innitatur Altari a tergo ut multi inconcinniter faciunt».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptos per la conferència de Febrer de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 31r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 32r: Reffleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 35r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 38v-42 buits.

C

1. Folis 43r-51r. Fol. 43r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Mars del any 1734. | Punt moral. | Vtrum publicae illae demonstrationes, vulgo escallots, quae fiunt in aliquibus Parochiis in matrimoniis viduorum, sint á jure prohitae? ...».

Fol. 51r, *exp.:* «... sobre del Calzer com consta de las citadas paraulas de Quarti».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de Març de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infa, J.

6. Contingut:

Fol. 43r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 44r: Reffleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de Mars del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 47r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 52-54 buits.

D

1. Folis 55r-61v. Fol. 55r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Abril del any 1734. | Punt moral. | Quandoque separantur conjuges propria autoritate (*sic*), sive ob geniorum antipathiam, sive ob aliquam domesticam causam ...».

Fol. 61v, *exp.:* «... sens que hi hage perill de saltar alguna particula fora del Calzer».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència d'Abril de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 55r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 56r: Reffleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de Abril del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 58r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Folis 62-64 buits.

E

1. Folis 65r-73v. Fol. 65r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Maig del any 1734. | Punt moral. | Quomodo se gerere debeat Confessarius cum vxore se accusante de copula habita cum fratre sui mariti post matrimonium cum isto contractum? ...».

Fol. 73v, *exp.:* «... despres de averse senyat prescrihuen que se inclina com deyam a dalt».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de Maig de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 65r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 66r: Reffleccions sobre los Punts de la Comfarencia (*sic*) del Mes de Maig del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 69r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Folis 74-76.

F

1. Folis 77r-83r. Fol. 77r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Juny del any 1734. | Punt moral. | Pluries in variis casibus disputatur ab Auctoribus, an existat impedimentum dirimens matrimonium, necne; et consequenter an valide possit contrahi sine dispensatione ...».

Fol. 83r, *exp.:* «... sí sols la que se hauria de manester pera la recitacio del P. Nostre ÿ Ave Maria».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferencia de Juny de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 77r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 78r: Reffleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de Juny del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 81r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Folis 84-86 buits.

G

1. Folis 87r-95v. Fol. 87r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Setembre del any 1734. | Punt moral. | Titius, habita copula cum Berta sibi consan-

guinea, aut affini, sub aliqua ex legitimis causis obtinuit â Sede Apostolica Litteras pro dispensatione matrimonii cum Berta ineundi ...».

Fol. 95v, *exp.:* «... Aquells que nols axugan be ab lo purificador».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de setembre de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 87r: Punt Moral.

Fol 87v: Punt de Rubricas.

Fol. 88r: Reffleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 7embre del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 92v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Fol. : De Rubricis.

Fol. 96-98 buits.

H

1. Folis 99r-103r. Fol. 99r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Octubre del any 1734. | Punt moral. | Franciscus, obtentis sive ê Dataria, sive â sacra Penitentiaria Litteris Apostolicis super impedimento affinitatis proveniente ex copula illicita habita inter ipsum, et Mariam, sororem Eulaliae, cum qua intendit contrahere ...».

Fol. 103r, *exp.:* «... nequa eius particula dentibus adhereat quam forte postea emitti excreando (*sic*) contingat».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferencia d'octubre de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 99r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. : Reffleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 8bre del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 101r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Folis 104-106 buits.

I

1. Folis 107r-113v. Fol. 107r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Novembre del any 1734. | Punt moral. | An dispensatio super impedimento occulto â Sacra Penitentiaria, sive ab ordinario in suis casibus comissa Parocho, aut alteri Confessario Personae dispensandae, debeat precise fieri in actu sacramentalis confessionis talis Personae ...».

Fol. 113v, *exp.:* «... Citat del Sinodicon Diocessá de Benavento es mes conforme que sia blanca».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de Novembre de l'any 1734*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 107r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 108r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 110v: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 114-116.

J

1. Folis 117r-121v. Fol. 117r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Desembre del any 1734. | Punt moral. | Joannes secreto adit Parochum, et ei denuntiat, se credere Petrum et Mariam â longo tempore matrimonio in facie Ecclesiae coniunctos, non esse revera coniugatos, eo quod certo scit dictam Mariam rem habuisse cum Paulo fratre dicti Petri, antequam cum isto contraxisset ...».

Fol. 121v, *exp.:* «... fins que la part haont esta la palia vinga a correspondrer al costat de la Epistola».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de Desembre de l'any 1734*.

5. Edició [A-J]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1734* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 117r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubrica.

Fol. 118r: Refleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de Dezembre del any 1734. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 120r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 122-124 buits.

K

1. Folis 125r-131r. Fol. 125r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Janer del any 1735. | Punt moral. | Quot peccata commitunt, qui cum conscientia peccati mortalis ad Sacramentum Matrimonii accedunt? ...».

Fol. 131r, *exp.:* «... los clamors y confabulacions seran tals que causian Escandol, o, altre dany notable».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de Gener de l'any 1735*.

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 125r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. : Refleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de Janer del any 1735. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 129r: De Statu Sacerdotali et Pastorali.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 131v-134 buits.

L

1. Folis 135r-147v. Fol. 135r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de febrer del any 1735. | Punt moral. | An in ordine ad assistendum Matrimonio famulorum, qui nunch hic, nunc illic famulantur, cum animo tamen semper revertendi ad locum originis, seu Patriam in qua degunt eorum Parentes ...».

Fol. 147v, *exp.:* «... tractarlo ÿ tocarlo en lo Sant Sacrifici se rentan antes de passar a tocar altres cosas».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de febrer de l'any 1735*.

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 135r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 136r: Refleccions sobre los Punts de la Comferencia del Mes de Fabrer del any 1735. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 142v: De Rubricis.

Fol. 148-150 buits.

M

1. Folis 151r-159r. Fol. 151r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Mars del any 1735. | Punt moral. | An sicut Parochus non sacerdos, ex communiore et veriore sententia, potest valide, et licite assistere Matrimonio suorum Parochianorum ...».

Fol. 159r, *exp.:* «... senyal evident de la poca ó ninguna devocio, ab que los exercitan».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de Març de l'any 1735*.
5. Edició: Cf. infra, T.
6. Contingut:
Fol. 151r: Punt Moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 152r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Mars del any 1735. De Sacramento Matrimonii.
Fol. 155v: De Rubricis.

Folis 159v-164 buits.

N

1. Folis 165r-175v. Fol. 165r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Abril del any 1735. | Punt moral. | Petrus, qui communiter reputatur conjugatus cum Maria, cum qua tamen numquam contraxit, sed usque nunc in concubinatu vixit, accedit ad pedes Confessarii pro remedio opportuno ...».
Fol. 175v, *exp.:* «... qui enim talis est, et pro sua, et pro aliorum destructione in die juditii redditurus est rationes».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència d'Abril de l'any 1735*.
5. Edició: Cf. infra, T.
6. Contingut:
Fol. 165r: Punt Moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 166r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1735. De Sacramento Matrimonii.
Fol. 168v: De Rubricis.

Folis 176-180 buits.

O

1. Folis 181r-187r. Fol. 181r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Maig del any 1735. | Punt moral. | Titius vota perpetuae castitatis obstrictus, tentationibus carnis se passim succumbere expertus, Matrimonium pro remedio inire statuit ...».
Fol. 187r, *exp.:* «... sent així que en esta ocasio la copa no devia arribar sino al endret del front del celebrant».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de Maig de l'any 1735*.
5. Edició: Cf. infra, T.
6. Contingut:
Fol. 181r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 182r: Refflexions sobre los Punts de la Coferencia del Mes de Maig del any 1735. De Sacramento Matrimonii.
Fol. 185r: De Rubricis.

Folis 187v-190 buits.

P

1. Folis 191r-195v. Fol. 191r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Juny del any 1735. | Punt moral. | Joannes sub promitione futuri Matrimonii defloravit Franciscam, quam postea ducere renuit ...».
Fol. 195v, *exp.:* «... sempre que sia necessari valerse de la ma esquerra per tocar la hostia».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de juny de l'any 1735*.
5. Edició: Cf. infra, T.
6. Contingut:
Fol. 191r: Punt Moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 192r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del mes de Juny del any 1735. De Sacramento Matrimonii.
Fol. 193v: De Rubricis.

Folis 196-202 buits.

Q

1. Folis 203r-209r. Fol. 203r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de setembre del any 1735. | Punt moral. | An Matrimonium metu gravi et injusto initum, sicque nullum, et invalidum per subsequentem copulam quandoque convalidetur ...».
Fol. 209r, *exp.:* «... die 9 februarii 1732 § Prioris et § sic quoque».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de setembre de l'any 1735*.
5. Edició: Cf. infra, T.
6. Contingut:
Fol. 203: Punt Moral.
Ib.: Punt de Rubricas.
Fol. 205r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 7embre del any 1735. De Sacramento Matrimonii.
Fol. 207r: De Rubricis.

Folis 210-212 buits.

R

1. Folis 213r-221r. Fol. 213r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de 8tubre del any 1735. | Punt moral. | Quid circa usum Matrimonii liceat mulieri, quae dubia aut incerta vel cum minori probabilitate de morte prioris viri secundo nupsit alteri bona fide putanti eam fore liberam seu viduam? ...».

Fol. 221r, *exp.:* «... significacio de la coopercio del calzer del principi de la missa fins al offertori».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència d'octubre de l'any 1735*.

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 213r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 214r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de octubre del any 1735. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 217r: De Rubricis.

Folis 221v-224 buits.

S

1. Folis 225r-230r. Fol. 225r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de 9embre del any 1735. | Punt moral. | Petrus simplici voto castitatus (*sic*) alligatus, vessana libidine devictus, Matrimonium contraxit in facie Ecclesiae cum Gertrude ...».

Fol. 230r, *exp.:* «... perque val mes dirne poch, y be, que molt, y malament».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de novembre de l'any 1735*.

5. Edició: Cf. infra, T.

6. Contingut:

Fol. 225r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 226r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any 1735. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 229r: De Rubricis.

Folis 230v-234 buits.

T

1. Folis 235r-249v. Fol. 235r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia de Xembre del any 1735. | Punt moral. | An conjux possit propia auctoritate

separari quo ad habitationem â suo Consorte propter istius adulterium occultum? ...».

Fol. 249v, *exp.:* «... la butlla de Gregori XIII es del any 1573 a 30 dies de Desembre».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència de desembre de l'any 1735*.

5. Edició [K-T]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1735* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 235r: Punt Moral.

Ib.: Punt de Rubricas.

Fol. 236r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 10sembre del any 1735. De Sacramento Matrimonii.

Fol. 238r: De Rubricis.

Folis 250-272 buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 80 x 166, a columna tirada, de 21-30 línies constatades. Impaginació del foli 22r: 58 + 80 + 15 x 25 + 163 + 13.

2. Tipus de ratllat: Una línia vertical al marge esquerre del recto i dret del verso.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII de diverses mans:

a) F. 21, 43, 55, 65, 77, 87, 99, 107, 117.

b) F. 22-38, 44-51, 56-61, 66-73, 78-83, 108-113, 118-121.

c) F. 88-95, 100-103, 126-131.

d) F. 125, 135, 151, 165, 181, 191, 203, 213, 235.

e) F. 136-147, 205-208, 236-248.

f) F. 152-159, 166-175, 182-187.

g) F. 192-195.

h) F. 214-221.

7. Segells i timbres: Al foli 21r, timbre de «Bibliotheca | Seminarii Gerundensis»; als folis 31r i 87r, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

9. Copistes: Vuit.

10. Revisions i correccions: No n'hi ha.

12. Notícies històriques: Continuació dels dos manuscrits anteriors. Només hi ha una nota al foli 209r, a propòsit d'un document de la Sagrada Congregació del Concili del 9 de febrer del 1732.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Excel·lent.
2. Datació: Mitjan segle XVIII.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Bisbe Bastero, BDSG.

54

[Matèries per a les conferències morals de 1736-1739]

I. Enquadernació

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 156 x 205 x 32.
b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc gastat.

2. Llom ras, del mateix pergamí que les cobertes, enfosquit.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell, que treuen a l'exterior els punts de cosit.
b) Descripció dels sectors: A dalt, número «4» escrit en tinta. A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 54».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: III + VII. Al fol. Ir, a baix, al costat dret, en llapis, signatura actual del ms.: «Ms | 54».
b) Tancadors: Dos de cordill en baga, amb els botons d'os corresponents, ben conservats.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que el manuscrit, formant plec amb els folis de guarda.
d) Talls amb restes de pintura jaspiada.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Primera meitat del segle xviii.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.

2. Matèria: Paper.
4. Folis: III + 241 + VII.
5. Dimensions: 148 x 198 x 28.
6. Plecs:
1) Plec de 7 x 2, folis 1-14.
2) Plec de 6 x 2, folis 15-26.
3) Plec de 6 x 2, folis 27-38.
4) Plec de 6 x 2, folis 39-50.
5) Plec de 12 x 2, folis 51-74.
6) Plec de 8 x 2, folis 75-90.
7) Plec de 6 x 2, folis 91-102.
8) Plec de 6 x 2, folis 103-114.
9) Plec de 3 x 2, folis 115-120.
10) Plec de 3 x 2, folis 121-126.
11) Plec de 4 x 2, folis 127-134.
12) Plec coix, de 5/4, folis 135-143, amb taló.
13) Plec de 3 x 2, folis 144-149.
14) Plec de 3 x 2, folis 150-155.
15) Plec de 3 x 2, folis 156-161.
16) Plec de 3 x 2, folis 162-167.
17) Plec de 3 x 2, folis 168-173.
18) Plec de 3 x 2, folis 174-179.
19) Plec de 3 x 2, folis 180-185.
20) Plec de 2 x 2, folis 186-189.
21) Plec de 3 x 2, folis 190-195.
22) Plec de 2 x 2, folis 196-199.
23) Plec de 4 x 2, folis 200-207.
24) Plec de 3 x 2, folis 208-213.
25) Plec de 3 x 2, folis 214-219.
26) Plec de 3 x 2, folis 220-225.
27) Plec de 3 x 2, folis 226-231.
28) Plec de 3 x 2, folis 232-237.
29) Plec de 2 x 2, folis 238-241.

8. Foliació moderna i contínua, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 12 de novembre de 2013, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes:

a) Folis de guarda inicials i fol. 58-67, 115-185, 192-fol. de guarda final IX, filigrana «Marí», del tipus Valls i Subirà 578, documentada a Olot el 1737.

b) Fol. 1-57, 72-102 filigrana «Badia», amb l'escut de la ciutat de Girona, del tipus Valls i Subirà 62, documentada a Barcelona el 1735.

c) Fol. 103-114, filigrana «Badia», amb l'escut de la ciutat de Girona, del tipus Valls i Subirà 65, documentada a Olot el 1737.

d) Fol. 187-188, filigrana coronada, de doble cercle amb sanefa ondulada a dins, sense que sigui possible discernir la figuració interior del cercle, car aquesta part s'amaga al llom.

12. Sistemes de ratllat: Folis 1-109, a punta seca i amb tinta sèpia: >><<. Folis 110-240, plegat tabel·liònic de dues línies verticals, que defineixen els marges de la caixa d'escriptura.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-5. Foli 1r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Gener del any 1736. | De Sacramento Penitentiae. | Supposito quod Confessarius tenetur examinare Paenitentes de Doctrina Christiana, nisi de eorum instructione, ac scientia sit moraliter certus ...».

Foli 5v, *exp.:* «... movio à varios estudiantes à entrar en la Companÿia ÿ en otras religiones».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1736*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 1r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 2r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Gener del any 1736.

Fol. : De Rubricis.

Fol. 6-8 buits.

B

1. Folis 9-12. Fol. 9r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1736. | De Sacramento Penitentiae. | An, et quomodo peccent Confessarii, qui magis intenti expeditioni plurium confessionum, quam eorum rectitudini, non solum non interrogant Paenitentes, verum nec sinunt eos se explicare ...».

Foli 12r, *exp.:* «... ÿ la vrgencia de celebrar las que no individuam per causa de la brevedat».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe Bastero], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1736*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 9r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 10r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Febrer del any1736. De Sacramento Poenitentiae.
Fol. 11r: De Rubricis.

Fol. 12v-13 buits.

C

1. Folis 14r-17r. F. 14r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1736. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se gerere debeat Confessarius cum Pueris et Puellis, de quorum sufficienti dispositione dubitat ...».
F. 17r, *exp.:* «... Los defectes que aqui se acostuman cometrer bastantament se collegeixen de la seguida de lo que dalt se ha dit».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1736*.
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 14r: De Sacramento Poenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 15r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Mars del any1736. De Sacramento Penitentiae.
Fol. 16r: De Rubricis.

Fol. 17v-19 buits.

D

1. Folis 20r-22v. Fol. 20r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1736. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se geret confessarius in excipiendis confessionibus Puerorum et Puellarum jam ratione pollentium ? ...».
Foli 22v, *exp.:* «...de esta manera lo vi de dintre se unirá ab aquellas gotas separadas, ÿ quedará tot vnit».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència d'abril de l'any 1736*.
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 14r: De Sacramento Poenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 21r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Abril del any1736. De Sacramento Penitentiae.
Fol. 22r: De Rubricis.

Fol. 23-24 buits.

E

1. Folis 25r-27v. Fol. 25r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1736. | De Sacramento Penitentiae. | An et quando et in quibus peccatorum speciebus principaliter teneatur Confessarius interrogare Paenitentes de occasione proxima et consuetudine peccandi ...».

Foli 27v, *exp.:* «... et sumpta purificatione in medio altaris inclinatus manibus junctis dicit quod ore sumpsimus».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1736*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 25r: de Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 26r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Maig del any1736. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 27r: De Rubricis.

Fol. 28-29 buits.

F

1. Folis 30r-34v. Fol. 30r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1736. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se gerere debeat confessarius cum Paenitentibus quos ita indispositos invenit, ut nullatenus absolvere possit? ...».

Foli 34v, *exp.:* «... ÿ per consegüent despres de esta no podrá continuarse la missa interrumpuda antes de la consagracio».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1736*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 31r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 31r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1736. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 32v: De Rubricis.

Fol. 35-36 buits.

G

1. Folis 37r-40v. Fol. 37r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1736. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se gerere

debeat confessarius cum illis Paenitentibus qui â longo tempore prae verecundia reticuerunt aliquod peccatum ...».

Foli 40v, *exp.:* «... Ingrediente Domino in sanctam civitatem. Vejas lo citat Durand y Gavanto, Part 4, tit. 7, num. 23».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1736*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 37r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 38r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de setembre del any 1736. De Sacramento Penitentiae.

Fol. 39v: De Rubricis.

Fol. 41-42 buits.

H

1. Folis 43r-45v. Fol. 43r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1736. | De Sacramento Paenitentiae. | Quomodo se gerere debeat confessarius in casibus, in quibus, omnibus attentis ac perpensis, hic et nunc haeret dubius, an Paenitens aliquam censuram reservatam incurrerit ...».

Foli 45v, *exp.:* «... les funcions de la Semmana Santa se representan sent los mes principals que se enclouen en la missa».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1736*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 43r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 44r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Octubre del any 1736. De Sacramento Penitentiae.

Fol. 44v: De Rubricis.

Fol. 46-47 buits.

I

1. Folis 48r-50v. Fol. 48r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1736. | De Sacramento Paenitentiae. | Supposito quod Confessarius per se loquendo tenetur imponere satisfactionem paenitentibus: quaeritur qualem, et quantam debeat imponere? ...».

Foli 50v, *exp.:* «... conforme á la disposicio del Sagrat Concili de Trento Sessio de Reformatione, cap. 8».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1736*.

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut.

Fol. 49r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any1736. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 50r: De Rubricis.

Fol. 51-52 buits.

J

1. Folis 53r-55r. Fol. 53r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1736. | De Sacramento Paenitentiae. | An, et quomodo peccent illi Confessarii, qui non attendentes, an penitentes plura vel pauca graviora, vel minus gravia peccata confessi fuerint, omnes indiscriminatim ...».

Foli 55r, *exp.:* «... Sexto: donar la benedicció ab la ma dreta, antes de aver tancat lo Piccis en lo Secrari».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1736*.

5. Edició [A-J]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1736* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 53r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 54r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de desembre del any 1736. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 54v: De Rubricis.

Fol. 55v-56 buits.

K

1. Folis 57r-66v. Fol. 57r, *inc.:* «Nota. Per la refleccio de Janer del any 1736. Sobre la ultima part ... ».

Foli 66v, *exp.:* «... qui indiget consolatione propter tribulationes, vel consilio propter dubia post confessionem factam talia dicantur, et non misceantur in confessione».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], N*otes per a les reflexions de les conferències dels mesos de gener-desembre 1736.*

6. Contingut:

Fol. 57r: Nota. Per la refleccio de Janer del any1736.

Fol. 58r: Nota. Per la refleccio del Febrer del any1736.

Fol. 59r: Nota per la refleccio del Mars del any1736.

Fol. 60r: Nota per la refleccio de Abril del any1736.
Fol. 61r: Nota per la refleccio del Mes de Maig de 1736.
Fol. 62r: Nota per la refleccio de Juny del any1736.
Fol. 63r: Nota per la refleccio del 7embre del any1736.
Fol. 64r: Nota per la refleccio del 8tubre del any1736.
Fol. 65r: Nota per la refleccio del 9embre del any1736.
Fol. 66r: Nota per la refleccio del Xsembre del any1736.

Fol. 67-69 buits.

L

1. Folis 70r-74v. Foli 70r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Gener del any 1737. | De Sacramento Paenitentiae. | quomodo se gerere debet Parochus cum iis, qui peccatis irretiti semel tantum in anno, scilicet tempore Paschali accedunt ad Sacramentum Paenitentiae? ...».

Fol. 74v, *exp.:* «... non tamen imitandi sunt ab aliis sine Pontificia facultate, esset enim additio ritus quae est a sancto Pio V prohibita».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1737.*

5. Edició: Cf. infra, V.

6. Contingut.

Fol. 70r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 71r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de Gener del any1737.

Fol. 73r: De Rubricis.

Fol. 75-76 buits.

M

1. Folis 77r-79v. Foli 77r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Febrer del any 1737. | De Sacramento Paenitentiae. | Quomodo se gerere debeat Parochus cum illis qui cum toto anno non confiteantur, tempore Paschali, ut adimpleant praeceptum communionis, accedunt ad confessionale ...».

Fol. 79v, *exp.:* «... per aixo en esta indiferencia de rubrica se ha de observar de esta manera».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1737.*

5. Edició: Cf. infra, V.

6. Contingut.

Fol. 77r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 78r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de febrer del any1737.
Fol. 79r: De Rubricis.

Fol. 80-81 buits.

N

1. Folis 82r-86r. Foli 82r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Mars del any 1737. | De Sacramento Paenitentiae. | Quomodo se gerere debeat confessarius tam in tribunali Paenitentiae, quam extra, cum mulieribus, tum communiter cum omnibus, et precipue cum illis, quae frequenter accedunt ad confessionem, tum specialiter cum asserentibus, se habere revelationes ...».
Fol. 86r, *exp.:* «... tambe poden encendrerse mes de dos ciris en las missas privadas».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1737.*
5. Edició: Cf. infra, V.
6. Contingut.
Fol. 82r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 83r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de Mars del any1737.
Fol. 85r: De Rubricis.

Fol. 86v-88 buits.

O

1. Folis 89r-92r. Foli 89r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Abril del any 1737. | De Sacramento Paenitentiae. | cum ex menti Divi Carli borromei in instructione de Sacramento Paenitentiae debeat confessarius memoria tenere casus quibus confessio sit iteranda ...».
Fol. 92rv, *exp.:* «... que no passassen de dotse residents no sen diguessen may dos juntas».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'abril de l'any 1737.*
5. Edició: Cf. infra, V.
6. Contingut.
Fol. 89r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 90r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de Abril del any1737.
Fol. 91r: De Rubricis.

Fol. 92v-94r buits.

P

1. Folis 95r-98v. Foli 95r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Maig del any 1737. | De Sacramento Paenitentiae. | Petrus animo reticendi quoddam peccatum accedit ad confessarium, cui caetera confitetur, postea quia confessarius illi insinuat an tale peccatum commisserit, illud confitetur ...».

Fol. 98v, *exp.:* «... tots estos defectes se collegeixen de Bauldri en lo lloch citat cap. 3, num. 13».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1737.*

5. Edició: Cf. infra, V.

6. Contingut.

Fol. 96r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 96r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de Maig del any1737.

Fol. 97v: De Rubricis.

Fol. 99-100 buits.

Q

1. Folis 101r-104v. Foli 101r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Juny del any 1737. | De Sacramento Paenitentiae. | Qumodo se gerere debeat confessarius cum infirmo, qui cum aliquibus restitutionibus sit obnoxius, illas differre vult post mortem faciendas ...».

Fol. 104v, *exp.:* «... tot es doctrina de Bauldri par. 2, cap. 1, n. 11 y 12, y de Olalla De missa cantada cap. 22, § 1, num. 378».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1737.*

5. Edició: Cf. infra, V.

6. Contingut.

Fol. 101r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 102r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de del any1737.

Fol. 103v: De Rubricis.

Fol. 104v-106.

R

1. Folis 107r-109v. Foli 107r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de setembre del any 1737. | De Sacramento Paenitentiae. | Quid faciendum confessario vocato ad confessionem moribundi, qui non potest solus relinqui, nisi adjuvetur a circumstantibus, ut sunt recenter vulnerati, mulieres parturientes & si sit periculum in mora? ...».

Fol. 109v, *exp.:* «... ab que los honra y venera, com diu Durando in Rationali, lib. 7, cap. 1».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1737.*

4. Catàlegs i bibliografia:

5. Edició: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1737* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut.

Fol. 107r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 108r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de del any1737.

Fol. 108v: De Rubricis.

Fol. 110-114 buits.

S

1a. Foli 115rv. Fol. 115r, *inc.:* «Nota de algunas doctrinas que poden servir per las refleccions del Jener 1737 ...».

Fol. 115v, *exp.:* «... vejase lo que diu Genetto tom 4, tract. 6, cap. 5, quaest. 19, funcdat en ditas paraulas del Tridentino».

2a. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Nota de algunes doctrines que poden servir per les reflexions del gener de 1737.*

1b. Foli 116r. Fol. 116r, *inc.:* «Nota per la refleccio del febrer del any 1737 ...»

Ib., *exp.:* «... vejase lo que diu Calatayud tract. 8, Doctrin. 2, § 6, especialment al principi».

2b. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Nota per la reflexió del febrer de 1737.*

1c. Foli 117r. Fol. 117r, *inc.:* «Nota per la refleccio del Mes de Abril de 1737 ...»

Ib., *exp.:* «... declara los casos en que se dehuen reiterar las Confessions vejase en dit lloch».

2c. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Nota per la reflexió del mes d'abril de 1737.*

1d. Foli 118r. Fol. 118r, *inc.:* «Nota per la refleccio del Mes de Juny de 1737 ...»

Ib., *exp.:* «... ÿ per la ultima part de la refleccio, resolucio 115 de la mateixa Parts ÿ tract. 3».

2d. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Nota per la reflexió del Juny de 1737.*

1e. Foli 119r. Fol. 119r, *inc.:* «Nota per la refleccio del Mes de Maig de 1737 ...».

Ib., *exp.:* «... ahont porta unas doctrinas molt concernents â la present refleccio».

2e. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Nota per la reflexió del Mes de Maig de 1737.*

1f. Foli 120r. Fol. 120r, *inc.:* «Nota per la refleccio del Mes de 7embre de 1737 ...»

Ib., *exp.:* «... son contra Possevino De Officio Curati cap. 7, n. 80».

2f. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Nota per la reflexió del setembre de 1737.*

T

1. Folis 121r-125r. Fol. 121r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del mes de Octubre del any 1737. | De Poenitentia. | confessarius, qui reperit Personas rudes Doctrinae Christianae rudimenta ignorare, quomodo et vnde cognoscet, earum ignorantiam fore mortaliter culpabilem? ...».

Fol. 125r, *exp.:* «... com se collegeix de lo que queda dit en la resposta â la primera part del dubte».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1737.*

5. Edició: Cf. infra, V.

6. Contingut.

Fol. 121r: De Paenitentia.

Fol. 122r: Refleccions sobe los Punts de la Conferencia del Mes de Octubre 1737. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 123vr: De Rubricis.

Folis 125v-126 buits.

U

1. Folis 127r-133r. Foli 127r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de 9embre del any 1737. | De Poenitentia. | An per se loquendo censendae sint voluntariae occasiones proximae, in quibus Famuli, et Famulae versantur cum aliquo ex habitantibus in eadem Domo in qua famulantur ...».

Fol. 133r, *exp.:* «... ab concurs del Poble. vejas lo dit Merati en lo loch predit n. 32».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1737.*

5. Edició: Cf. infra, V.

6. Contingut.

Fol. 127r: De Paenitentia.

Fol. 128r: Refleccions sobe los Punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any1737. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 130r: De Rubricis.

Folis 133v-135 buits.

V

1. Folis 136r-143r. Foli 136r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Xembre del any 1737. | De Poenitentia. | Quae observare et attendere debeat Confessarius in delectu opinionum, pro directione paenitentium in Tribunali Confessionis? ...».

Fol. 143r, *exp.:* «... sub unica conclusione, com se prescriu en la citada instruccio».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1737.*

5. Edició [L-R, T-V]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1737* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut.

Fol. 136r: De Paenitentia.

Fol. 137r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de Xembre del any1737. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 142r: De Rubricis.

W

1. Folis 144r-146v. Foli 144rr, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Janer del any 1738. | De Poenitentia. | Supposito, quod Confessarius interrogatus â Paenitente de licitudine, aut illicitudine alicujus actionis tenetur illi respondere ...».

Fol. 146v, *exp.:* «... en la vida devota, cap. 39, per totum pag. mihi 182».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut.

Fol. 144r: De Paenitentia.

Fol. 145r: Refleccions sobe los Punts de la conferencia del Mes de Janer del any1738. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 147r-149.

X

1. Folis 150r-153v. Fol. 150r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1738. | De Poenitentia. | Saepe saepius Rustici confitentur, centies, ducenties, millies, bismillies & incidisse in aliquod ejusdem speciei peccatum ...».

Fol. 153v, *exp.:* «... vid. luego ibidem n. 594. Gobat, trac. 7, cap. 7, n. 327 et 337. Discastillo, la Croix».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 150r: De Poenitentia.

Fol. 151r: Refleccions sobre los Punts de la conferencia del Mes de Febrer del any 1738.

Folis 154-155 buits.

Y

1. Folis 156r-159r. Fol. 156r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Mars del any 1738 . | De Poenitentia. | Supposito quod paenitens tenetur reiterare confessiones, quas ex industria, et malitia fecit apud Confessarium indoctum, aut nimis facilem in absolvendo ...».

Fol. 159r, *exp.:* «... Neque credendum difficile evenire ob aliquod ex his motivis confessarium â pluribus eligi».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 156r: De Poenitentia.

Fol. 157r: Refleccions sobre los Punts de la conferencia del Mes de Mars del any 1738.

Folis 159v-161 buits.

z

1. Folis 162r-166r. Fol. 162r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Abril del any 1738. | De Poenitentia. | Quomodo se gerere debeat Confessarius cum paenitente, qui ab alio Confessario dimissus fuit absque absolutione? ...».

Fol. 166r, *exp.:* «... sobre esta pregunta Lothner de Confessoribus par. 1, cap. 3, de 9 obligatione ad absolutionem dandam quest. 4, pag. 78».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'abril de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 162r: De Poenitentia.

Fol. 163r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1738. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 166v-167 buits.

a

1. Folis 168r-171v. Fol. 168r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1738. | De Poenitentia. | Quomodo se geret Confessarius cum paenitente moribundo, quem ex confessione deprehendit versari in occasone proxima cum vnica famula, quam domi retinet, et quae eidem assistit in infirmitate ...».

Fol. 171v, *exp.:* «... lo consuelo que está gosant de Deu, y son complice conservantse en gracia del Señor»

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Maig de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 168r: De Poenitentia.

Fol. 169r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de maig del any 1738. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 171r: Nota.

Folis 172-173 buits.

b

1. Folis 174r-176v. Fol. 174r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del Mes de Juny del any 1738. | De Poenitentia. | Supposito quod confessiones mulierum, praesciso casu necessitatis, nequeunt audiri nisi in sede Confessionali, crate perforata inter ipsas, et Confessarium instructa ...».

Fol. 176v, *exp.:* «... encara que en estos temps, en que se confessan los homes en confessionaris que tenen reixa, no es ja necessaria esta precaucio de Lothner».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 174r: De Poenitentia.

Fol. 175r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1738. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 177-179 buits.

c

1. Folis 180r-182v. Fol. 180r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de setembre del any 1738. | De Poenitentia. | Cum dantur hinc inde opiniones circa materiam sigilli Sacramentali, vna affirmans, aliquid esse contra sigillum, alia vero negans, quaeritur; quaenam in praxi sequi expediat? ...».

Fol. 182v, *exp.:* «... y lo mateix Gobat te per practice improbable la sentencia contraria de Bardi, que alli cita».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 180r: De Poenitentia.

Fol. 181r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 7embre del any 1738. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 183-185 buits.

d

1. Folis 186r-188r. Fol. 186r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1738. | De Poenitentia. | An in Parochiis, vbi non sunt, nisi duo aut tres Confessarii, expediat, quod sibi invicem communicent casus difficiles in confessione auditos causa consilii expetendi? ...».

Fol. 188r, *exp.:* «... ho judica molt convenient per les rahons donadas en la primera part del dubte».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 186r: De Poenitentia.

Fol. 187r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 8ubre del any 1738.

Folis 188v-189 buits.

e

1. Folis 190r-192v. Fol. 190r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia de 9embre del any 1738. | De Poenitentia. | Quomodo se gerere debeat Confessarius cum publicis Peccatoribus? ...».

Fol. 192v, *exp.:* «... y que per ella satisfa â Deu, y â la Iglesia, y ne assenyala algunas en particular»

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, f.

6. Contingut:

Fol. 190r: De Poenitentia.

Fol. 191r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 9embre del any 1738. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 193r-195v buits.

f

1. Folis 196r-198r. Fol. 196r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Xembre del any 1738. | De Poenitentia. | Berta, dum omnia jam parata sunt, et consanguinei adsunt in Ecclesia peo celebratione sui Matrimonii cum Titio, accedit ad Parochum pro confessione facienda, Parochus ex confessione dignoscit Bertam, ex copula illicita habita cum fratre ejusdem Titii, contraxisse impedimentum affinitatis cum eo ...».

Fol. 198r, *exp.:* «... sin haver recurso al Papa u Obispo, ÿ que no da tregua, en el qual dice que puede dispensar el Parroco»

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1738.*

5. Edició [W-f]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1738* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 196r: De Poenitentia.

Fol. 197r: Refleccions sobre los Punts de Conferencia del Mes de Xembre del any1738.

Folis 198v-199r buits.

g

1. Folis 200r-205r. Fol. 200r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1739. | De Poenitentia. | an confessarius teneatur interrogare Paenitentes? Et an in hoc possit peccare tum per defectum, tum per excessum? ...».

Fol. 205r, *exp.:* «... ad conditionem humanam, et ne ex eo capite Sacramentum ipsum reddatur grave etc».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1739.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. : De Poenitentia.

Fol. : Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Janer del any 1739. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 205v-207 buits.

h

1. Folis 208r-211v. Fol. 208r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1739. | De Poenitentia. | An Confessarius teneatur interrogare adolescentes in aetate nubili constitutos, vtrum aliquem, vel aliquam amore prosequantur, vulgo *si festejan? ...*».

Fol. 211v, *exp.:* «... Vejas tambe lo Docte Reiffenstuel in Supplemento quest. 4, addit. 2 post n. 47 pag. 157».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1739.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 208r: De Poenitentia.

Fol. 209r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Febrer del any1739. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 212-213 buits.

i

1. Folis 214r-217v. Fol. 214r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Mars del any 1739. | De Poenitentia. | Vtrum reprehendendus sit Confessarius, qui aegre ferat, suum Paenitentem accedere ad alium confessarium? ...».

Fol. 217v, *exp.:* «... que ningu de sos Fills, ÿ ministres admetas a sa obediencia a cap dona»

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1739.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 214r: De Poenitentia.

Fol. 215r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Mars del any 1739. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 218r-219 buits.

j

1. Folis 220r-223v. Fol. 220r, *inc.:* «Assumptos Per la conferencia del Mes de Abril del any 1739. | De Poenitentia. | An consuetudinarii jam aliquoties absoluti, et admoniti, possint iterum absolvi ...».

Fol. 223v, *exp.:* «... Per est cas vejas calatayud tom. 1 de las doctrinas practicas tract. 8 doct. 2 § 4 pag. 311 fins a la fi».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'abril de l'any 1739.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 220r: De Poenitentia.

Fol. 221v: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1739. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 224-225 buits.

k

1. Folis 226r-229r. Fol. 226r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Juny del any 1739. | De Poenitentia. | Quid sentiendum in praxi de confessionibus factis cum confessario complice, praesertim in peccatis luxuriae ...».

Fol. 229r, *exp.:* «... vide Nuño[75] Medicina Moralis parte 2 quest. 6 § unic. n. 240 et 241 fol. 299».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1738.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 226r: De Poenitentia.

Fol. 227r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1739. De Sacramento Poenitentiae

75. És José Nuño, franciscà aragonés (1640-1725), autor de la *Medicina Moralis tripartita, a contagio sollicitationis comprehensae in diplomatibus Pontificis (¿) et a denuntiatione in Sancto Officio Confesarios totius praeservans. Juxta mentem et praxim Inquisitionis Hispaniae,* Saragossa 1692.

Folis 229v-231 buits.

l

1. Folis 232r-234r. Fol. 232r, *inc.:* «Assumptos Per la conferencia del Mes de 7embre del any 1739. | De Poenitentia. | An foret denunciandus tamquam solicitator ad turpia Confessarius, qui cognoscens ex confessione paenitentem facilem esse ad turpia vteretur hac notitia ad illam solicitandam? ...».

Fol. 234r, *exp.:* «... se obligare ad audiendam ex pacto, ut detur copula carnalis»

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1739.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 232r: De Poenitentia.

Fol. 233r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de setembre del any 1739.

Folis 234v-237 buits.

m

1. Folis 238r-240v. Fol. 238r, *inc.:* «Assumptos Per la conferencia del Mes de 8ubre del any 1739. | De Poenitentia. | Exponantur actiones, quae si fierent â confessario in actu audiendi Confessionem cederent in violationem sigilli Sacramentalis ...».

Fol. 240v, *exp.:* «... laudat autem omnino ne verbo aut signo aut quouis alio modo prodeat peccatum (*al man*) Vejas lo Sinode de Farfa n. 15 penes Giner fol. 413, tom. 4».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1739.*

5. Edició [g-m]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1739* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 238r: De Poenitentia.

Fol. 240v: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de 8ubre del any 1739.

Foli 241 buit.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 94 x 151-179, a columna tirada, de 19-29 línies constatades. Impaginació del foli 38v: 25 + 95 + 26 x 22 + 151 + 20.

2. Tipus de ratllat: a) Folis 1-109: 2 2 D 1. b) Folis 110-241: Plegat tabelliònic amb dues línies verticals.

3.Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII de diverses mans: a) folis 1-109; b) folis 115-120; c) folis 121-156; d) folis 157-196; e) folis 197-240.

6. Notes als folis 64rv, 171r, 229r, 240r.

7. Timbre al foli 1r i 50r: «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

9. Copistes: Cinc.

10. Revisions i correccions: Revisions al marge, foli 59v, 60r, 61v, 71v, 83v, 84v, 85r, 86r, 90v, 97r, 108v, 176v; escasses correccions, paràgraf reixat al foli 175v.

12. Notícies històriques: El ms. continua els dos anteriors. S'hi citen obres i concilis provincials on va intervenir sant Carles Borromeo[76] (fol. 2r, 3v, 4v, 11r, 15v-16r, 85r, 91rv, 122v-123r, 157r, 175v-176r, 191rb, 203v, 228v); la *Practica Moral* del P. Corella[77] (fol. 2v, 3v, 120r), la *Universa Moralis theologia* de Roncaglia[78] (fol. 2v, 27r, 34r, 44r, 71rv, 72v, 84v-85r, 90r, 92r, 108v, 122r, 123r, 137r, 138r, 152v, 157v, 158v, 163v-164r, 181r, 182v, 187v, 198r, 210r-211r, 228r, 233rv), condemnes d'Innocenci XI[79] (fol. 3r), el concili provincial Tarraconense del 1727[80] (fol. 3v), les *Decretals* (fol. 3v), concilis hispànics (fol. 4rv), el *De codice sancti Evangelii* de Catalano[81] (fol. 5r), la vida del P. Guillem de Sora,[82] jesuïta gironí amb fama de santedat (fol. 5v), el P. Lacroix[83] (fol. 10r, 21v, 49v, 54r, 64r, 72v, 84v, 137r, 138r-139r, 141r, 164r, 165v-166r, 181r, 182v, 228v, 239r, 240r), el *De arte audiendi confessionem* de Jean Gerson[84] (fol. 10r), i el *Tractatus 18 super Magnificat* del mateix (fol. 78v), la *Vida de st. Francesc Xavier* de Tursellino[85] (fol. 10r), el *Confessor instruido* del P. Señeri[86] (fol. 11r, 38v, 139rv, 164rv), les *Instructiones Practicae de confessione* del P. Lo[t]hner[87]

76. Cf. supra, nota 7.

77. Jaime de Corella, caputxí (1657-1699), teòleg moral i orador, per al qual cf. HURTER, IV, 627; DHEE, I, 622: DBE, XXVII, 636-639. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 4v: *Practica del confesionario.*

78. Constantino Roncaglia (1677-1737), moralista de Lucca, per al qual cf. HURTER, IV, 1295-1296; DBI, LXXXVIII, 334-335.

79. Les condemnes esmentades poden ésser les dirigides contra el laxisme moral (1679, Heinrich DENZINGER-HÜNERMANN, 2101-2167); o les contràries al quietisme de Miguel de Molinos (1687, DENZINGER-HÜNERMANN, 2201-2269).

80. Presidit per l'arquebisbe Manuel de Samaniego i Jaca, per al qual cf. DHEC, III, 338.

81. Giuseppe Catalani (1698-1764), per al qual cf. DBI, XXII, 269-272 . Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 4r: *Caeremon. Roman*.

82. No identificat.

83. Cf. supra, nota 54.

84. Cf. DTC, VI, 1314-1330; DHGE, 20, 1056-1057; DBF, XV, 1355-1359.

85. És Orazio Torsellino, jesuïta romà (1544-1599) molt influent i prolífic, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VIII, 138-157.

86. Cf. supra, nota 12.

87. Cf. supra, nota 4.

(fol. 11r, 15v, 21v, 57r, 60r, 83v, 102r, 118r, 120r, 176v, 202v, 203v, 215r, 239r, 240rv), Quarti[88] (fol. 11v), Gavanto[89] (fol. 16v, 73v-74r, 85r), Bauldri[90] (fol. 16v, 39v, 104r), Gavarri[91] (fol. 39rv), Pisart[92] (fol. 22v), Olalla[93] (fol. 22v, 73v), l'arquebisbe Consentino[94] i el seu llibre de *Advertencias per lo offici de curat* – Roma 1625 – (fol. 31r), les Ordinacions sinodals del bisbe de Grenoble, cardenal le Camus,[95] i l'actuació del card. Cisbo[96] en el sínode de Veliterna del 1698 (fol. 31v), el P. Gobat[97] (fol. 38v, 58r, 59rv, 61rv, 64r, 79r, 145r, 146rv, 151r, 153v, 165r, 181r-182v, 197r, 239r), A. Reiffensteuell,[98] (fol. 38v, 57rv, 61v, 65r, 119r, 202rv, 203v, 205r, 211v, 222r-223r, 239v, 240r), Turriano[99] (fol. 40r), el *Rationale* de Guillem Durant[100] (fol. 40r), el *Speculum Parrochorum* del P. Abreu[101] (fol. 44r), el *De Sacramentis* de Bona[102] (fol. 44rv), el tom 2 del *De Censuris* dels Salmanticenses[103] (fol. 44r), el cap. 8 de la Sessió 14 del concili de Trento (fol. 49r, 50r) i altres disposicions del mateix Concili (fol. 91r, 108r, 191r), la proposició 18 condemnada per Alexandre VIII[104] (fol. 49v), els síno-

88. Cf. supra, nota 64.

89. És Bartolommeo Gavanti, liturgista († 1638), per al qual cf. HURTER, IV, 902-903; CABROL-LECLERCQ, 6, 668.

90. Cf. supra, nota 15.

91. Per a l'agustí F. N. Gavardi, teòleg i filòsof del final del segle XVII i principi del XVIII, cf. HURTER, IV, 680; DTC, VI, 1173.

92. Henry Pisart, OSA belga, autor d'una *Expositio rubricarum missalis romani,* Colònia 1726, llibre rar. Cf. HURTER, IV, 968. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 15r: *Expositio rubricarum missalis.*

93. És F. B. Olalla y Aragón (pseudònim de Gabriel Fajardo?), autor del *Ceremonial romano de la Misa rezada conforme el misal mas moderno, con las advertencias de todo lo que se opone a las Rúbricas, para que con toda perfección se ofrezca el Santísimo sacrificio de la Misa,* Madrid 1690. (PALAU 199910-199918).

94. És probable que es tracti de Matteo Cosentini, per al qual cf. EUBEL, IV, 84, i V, 86.

95. Cf. EUBEL, V, 13, 212; DBF, XX, 372-373; DHGF, XVIII, 377, nº 1871; XXII, 161-162; XXX, 1410-1411.

96. És el cardenal Camillo Cybo, per al qual cf. EUBEL, V, 38, i DBI, XXV, 232-237.

97. Cf. supra, nota 9.

98. Cf. supra, nota 71.

99. Pot ésser el cèlebre Franciso Torres (ca. 1509-1584), dit també Turriano, jesuita al final de la seva vida, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VIII, 113-126; HURTER, III, 281-284.

100. És Guillem Durant (1231-1296), bisbe de Mende, autor d'obres cèlebres com és ara el *Speculum iuris,* el *Rationale divinorum officiorum* i un *Pontifical.* Cf. DHGE, XIV, 1169-1171. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 6r: *De ritibus Ecclesiae.*

101. Es tracta del lusità Sebastià Abreu († 1674), jesuïta, filòsof i teòleg, per al qual cf. HURTER, IV, 302; SOMMERVOGEL, I, 23-25; DTC, I, 124-125. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 2v: *Speculum parochorum.*

102. Cf. supra, nota 18.

103. Per als *Salmanticenses,* cf. DTC, XIV, 1017-1031.

104. És Pietro Ottoboni (1610-1691), papa des del 1689, per al qual cf. *EdP,* III, 389-393. La proposició que s'esmenta és dels jansenistes (Arnaud, de Gabrielis) i diu així: «Consuetudo moderna quoad administrationem sacramenti paenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu sed abusu»: «El costum modern d'administrar el sagrament de la penitència,

des de Ravenna dels anys 1607 i 1640 (fol. 54v), el *De Sacramento Paenitentiae* de Barrufaldo,[105] el *Promptuari* de Braschio[106] (fol. 57r, 85v, 240r), Genetto[107] (fol. 57r, 58r, 61v, 62v, 65r, 66rv, 116r, 117r, 118r, 123r, 141v, 191rv, 192v, 204v, 228v), el card. Marcello Santacrus[108] (fol. 58r), Calatayud[109] (fol. 58r, 59v, 60r, 62r, 65r, 115r, 116r, 119r, 151r-152v, 153v, 157v-158v, 223v, 227r-228r), Layman[110] (fol. 59r, 64r), Discastillo[111] (fol. 59r, 153v), el *De officio sacerdotis* de Thomas Dujardin[112] (fol. 63v, 65r, 66v, 166r, 221v-222r, 223v), J. Lafon (64r).[113]

També se cita Cipriano[114] (fol. 66v), Giribal[115] (fol. 74r), Busembaum[116] (fol. 78r), Abelli[117] (fol. 78v), les *Instructiones Pastorales sancti Caroli Borromei* de Silvio,[118] el sínode de Fulgino (fol. 83v, 141v), el P. Coninch[k][119] citat per Diana[120] (fol. 83v, 204v), el *De sigillo confessionis* de Diana mateix (fol.

---

encara que el sostingui l'autoritat de molts homes i la confirmi la seva llarga durada en el temps, l'Església no el posseeix per ús, ans per abús». Cf. DENZINGER-HÜNERMANN 2318.

105. És Girolamo Baruffaldi (1675-1755), jesuïta i home de lletres, per al qual cf. SOMMERVOGEL, II, 991-994; HURTER, IV, 1652; DBI, VII, 6-9. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 3r: *Commentarium ad Rituale Romanum.*

106. Cf. supra, nota 11.

107. És François Genet (1640-1702), avinyonès, autor d'una cèlebre *Théologie Morale* declaradament probabiliorista, París 1670, i bisbe de Vaison, per al qual cf. HURTER, IV, 944-945; DTC, VI, 1221-1222. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 9r: *Theologia moralis.* Un seu germà († 1716), va publicar el 1710 un recull, *Cas de pratique,* sobre casuística moral i sacramentària.

108. És Marcello Santacroce, per al qual cf. EUBEL, IV, 309 i 337.

109. És Pedro Antonio Calatayud (1689-1773), jesuïta, per al qual cf. SOMMERVOGEL, II, 524-535, i DHEE, I, 315.

110. És Paul Laymann (1574-1625), jesuïta i profesor de teologia moral de molta fama, per al qual cf. DTC, IX, 86-87; SOMMERVOGEL, IV, 1582-1594.

111. És Juan Inocencio Dicastillo (1584-1653), teòleg jesuïta, per al qual cf. SOMMERVOGEL, III, 49-50, DTC, IV, 734, i DHEE, II, 755.

112. És Jean-Philippe Du Jardin (1653-1733), dominicà belga, per al qual cf. QUÉTIF-ÉCHARD, II, 813; DS, III, 1775-1776. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 10v: *De officio sacerdotis.*

113. Dominicà francès (1656-1715), autor entre altres obres d'una *Doctrina moralis de sacramentis in genere et in specie ad mentem scholae thomisticae,* publicada a Avinyó el 1718 en tres volums. Cfr QUÉTIF-ÉCHARD, II, 790; COULON, *Scriptores Ordinis Praedicatorum,* Paris 1910, 215-217; DTC, VIII, 2446-2447.

114. És sant Cebrià, per al qual cf. DTC, III, 2459-2470; *LTK,* 3, 115-117.

115. És Sebastià Giribaldi († 1720), barnabita i teòleg moralista, per al qual cf. HURTER, IV, 946; DTC, VI, 1377.

116. Hermann Busenbaum (1609-1668), jesuïta i teòleg moral sistemàtic, que fou acusat de laxista, per al qual cf. DTC, II, 1266-1268; SOMMERVOGEL II, 444-455; HURTER IV, 269-270.

117. És Louis Abelly (1603-1691), bisbe de Rodez, autor moral probabilista i antijansenista, per al qual cf. HURTER, IV, 602-604, i DTC, I, 55-57.

118. És el belga François du Bois (1581-1649), tomista i moralista, per al qual cf. HURTER, III, 953-956.

119. Gil Connick (1571-1633), moralista belga, per al qual cf. HURTER, IV, 881-883.

120. És Antonino Diana (1585-1663), teatí, teòleg moral, autor d'unes cèlebres *Resolutiones morales,* de les quals se citen les resolucions 68 i 44 de la *pars quinta,* per al qual cf. DBI, XXXIX, 645-647.

118r, 120r, 164r, 181r, 233r), sant Felip Neri[121] (fol. 84v), Pere de Copons i Copons,[122] (fol. 85v), els Salmanticenses[123] (fol. 96r, 129r, 233r), les *Instructiones Praedica. et Morales* del P. Gavarri[124] (fol. 97r), les *Instructiones de confessione* del P. Campioni[125] (fol. 103r, 169r, 170v, 171r, 201v), la *Theologia Moralis et Doctrinalis* de Natale Alexander[126] (fol. 103r, 139v), el tom 5 de les Conferències de París (fol. 103r), Jean Pontas[127] (fol. 115r, 128v, 129v, 191v), la *Clavis Regia* de Sayro[128] (fol. 118r), el *De Casibus* d'Ezpeleta[129] (fol. 120r, 169r-170r), el *De officio curati* de Possevino[130] (fol. 120r, 169r, 170v-171r, 176r, 191v, 198r, 233r-234r), l'índex de les *Decretals* de Merati[131] (fol. 124rv, 130r-133v, 142v), Viva[132] (fol. 129v), Felix Potestà[133] (fol. 138r, 233v), el *De Sacramentis* de J. Granado[a][134] (fol. 138v, 181r), Reginaldo[135] (fol. 139v), la *Vida devota*

121. Per a sant Felip Neri (1515-1595), cf. DBI, XLVII, 741-750; *Enciclopedia dei Santi,* V, 760-789.

122. Pere de Copons i Copons (1679-1753), ardiaca de Badalona, canonge de Barcelona, bisbe de Girona (1726) i arquebisbe de Tarragona (1728), per al qual cf. PONTICH, *Episcopologi,* f. 125r-126r; DBA, I, 612; DHEC, I, 625; MARQUÈS, n. 69.

123. Cf. supra, nota 103.

124. Cf. supra, nota 91.

125. És Francesco Maria Campioni (1651-1713), religiós del convent de Campitelli, a Roma, teòleg i moralista molt influent, per al qual cf. DBI, XVII, 548-550.

126. Cf. supra, nota 30.

127. És Jean Pontas (1638-1728), teòleg moralista, autor entre d'altres obres d'un cèlebre *Dictionnaire des cas de conscience ou Décisions des plus considérables difficultés touchant la morale et la discipline, tirées de l'Écriture, des conciles, des Décrétales, des Pères et des plus célèbes théologiens et canonistes,* en 2 vols., París 1715, que li va donar una fama merescuda. Cf. DTC, XII, 2551-2552.

128. Cf. supra, nota 20.

129. Podria ésser Pedro Aíngo Ezpeleta (1493-1586), navarrès i per això dit també «Navarrus», canonista insigne i moralista, per al qual cf. HURTER, III, 1208-1209. No ha d'ésser confós amb un altre «Navarrus» i canonista, Martín de Azpilcueta, per al qual cf DDC, I, 1579-1583. És més probable, però, que es tracti de Pedro Aingo de Ezpeleta (1595-1660), també navarrès, catedràtic de Filosofia i Teologia a la universitat de Valladolid, autor d'unes *Selectae et practicae resolutiones de casibus tempore mortis occurrentibus,* que semblen l'obra citada, per al qual cf. DBE, II, 62-63.

130. És Antonio Possevino (1534-1611), jesuïta mantuà, savi, educador i diplomàtic, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VI, 1061-1093; DTC, XII, 2647-2657; DBI, LXXXV, 153-158.

131. És Gaietà Maria Merati (1668-1744), teatí venecià, autor d'obres litúrgiques i apologètiques, per al qual cf. HURTER, IV, 1650-1652; DTC, X, 569-570.

132. És Domenico Viva (1648-1726), jesuïta, teòleg moralista, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VIII, 859-866; HURTER, IV, 946-947; DTC, XV, 3144-3146.

133. Cf. supra, nota 40.

134. Podria tractar-se de Diego Granado (1571-1632), jesuïta, per al qual cf. SOMMERVOGEL, III, 1666-1667; DTC, VI, 1692; DHEE, II, 1050; J. SIMÓN DÍAZ, *Jesuitas de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1975, 107-109. DBE, XXIV, 582.

135. És Valère Regnault (1545-1623), jesuïta, tèoleg, autor d'obres diverses i celebrades sobre els casos de consciència i l'administració del sagrament de la Penitència, per al qual cf. HURTER, III, 894-895: SOMMERVOGEL, VI, 1591-1596; DTC, XIII, 2115-2117. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 17v: *Observationes Basilicae.*

(fol. 146v) i *El Padre espiritual* de sant Francesc de Sales[136] (fol. 215v-216r), Castropalao[137] (fol. 164r), Joan Sánchez[138] (fol. 164r), Arriaga[139] (fol. 164r)

Al fol. 171r se cita Salvador Ginjaume,[140] domer de Sant Gregori, i la manera com solventà un cas d'absolució de moribund concubinari.

Són citats encara Schildere[141] (fol. 182v), Bardi[142] (fol. 182v), el *Directorium Parrochorum*[143] de Cantero (fol. 197v-198r), el *Fuero de la Conciencia* de Lumbier[144] (fol. 198r), la *Summa Moral* de mestre Ferrer[145] (fol. 211rv), Bonal[146]

136. Per a sant Francesc de Sales (1567-1622), bisbe de Ginebra, doctor de l'Església i sant, cf. *Enciclopedia dei Santi,* V, 1207-1226. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 18v: *Vida de San Francisco de Sales.*

137. És Fernando de Castropalao (1581-1633), moralista, per al qual cf. DHEE, I, 384-385.

138. Moralista probabilista, per al qual cf. HURTER, III, 592ª.

139. Podria tractar-se de Rodrigo de Arriaga (1592-1667), jesuita i teòleg, per al qual cf. SOMMERVOGEL, I, 578-581; DHEE, I, 113; DTC, I, 1991; DBE, V, 581-583.

140. Ordenat prevere el 7 d'abril del 1720 (ADG, *Registres d'Ordenacions* 19, f. 307r), a l'ADG, *Manual* de 1710, f. 170v, hi ha notícia que Salvador Parella Ginjaume, clergue de Vilanant, funda un personat dotat amb 200 lliures, que permuta amb Joan Puig, prevere natual de Cistella, obtentor del benefici de Sant Anna de Santa Maria de Castelló d'Empúries, *ib*. f. 204r. Al *Manual* de 1714, f. 247r, hi ha notícia que el bisbe confereix la rectoria vacant de Martorell a Salvador Ginjaume, prevere de Vilanant. Aquesta rectoria la permuta més tard amb un personat de Salvi Teixidor, que puja a 1059 lliures, Ginjaume l'augmenta afegint-hi 84 lliures i finalment el permuta amb Antoni Planes, obtentor de la doma de Sant Gregori, *Manual* de 1718, f. 125v-127v. El 1743 Ginjaume permuta la doma amb un personat fundat per Joan Julià, en detreu 1000 lliures per a fundar-ne un altre i permuta el primer de Julià amb Jaume Miralles, obtentor del benefici del Claustre de la Seu fundat per Miquel Riba, *Manual* de 1743, f. 159r-161v. Aquest mateix any té un plet amb Salvi Coll, beneficiat de Sant Feliu de Girona, a propòsit del benefici de Sant Miquel i Sant Joan Baptista de la Seu, ADG, *Processos moderns, Domènech Burch Sorís. Causes Beneficials,* n. 74. El 1758 el vicari general li confereix el benefici dels Dolors i de Sant Prim de Sant Vicenç de Besalú, al qual ha estat presentat per Tomasa Oller, *Manual* de 1758, f. 78r. Consta mort el 1767, quan Damià Oller i Bosch instava la col·lació del benefici de Besalú, per mort de l'obtentor anterior, *Manual* de1767, f. 8r. S'ha conservat el testament de Salvador Ginjaume, beneficiat de la Seu, de l'any 1764: ADG, *Testaments* 1740-1886, fol. 447v-450; *Definicions* 1767, f. 208r.

141. És Louis de Schildere (1606-1667), jesuïta belga, teòleg i moralista, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VII, 782-785; DTC, XIV, 1283-1285.

142. És Francesco Bardi (1583-1661), jesuita, canonista i moralista, per al qual cf. SOMMERVOGEL, I, 898-900; HURTER, III, 1189-1190; DTC, II, 401.

143. En cita el lib. 2, cap. 24, n. 482-490, fol. 211 (ó 212). Al ms. 201 de la BDSG, un dels primers testimonis de les activitats del bisbe Bastero com a promotor de les conferències per a instruir el clergar diocesà, també se cita el *Directorio Parroquial* de Cantero.

144. És Ramón Lumbier (1616-1684), carmelità navarrès, per al qual cf. VILLIERS, *Biblioteca Carmelitana,* II, 673-675; HURTER, IV, 358; DTC, IX, 1141-1143; DBE, XXXI, 348-349.

145. És Vicent Ferrer († 1682), OP, valencià, profesor a Salamanca, per al qual cf. QUETIF-ÉCHARD, II, 696-697; HURTER, IV, 1017; DTC, V, 2175-2176; PALAU 90389-90406.

146. És probable que sigui Raymond Bonal (1600-1653), fundador de la congregació de capellans de Santa Maria (bonalistes), moralista, per al qual cf. DHGE, IX, 725-727; DBF, VI, 904.

(fol. 216rv), els *Desengaños Místicos* d'Arbiol[147] (fol. 216v-217v), el cardenal Carlo Rosseto[148] en el sínode Farfa de 1674 i en el de Veliterna del 1673 (fol. 228v)

Als fol. 229r i 233rv se cita Nuño,[149] i al 240r el Sínode de Farfa número 15.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Excel·lent.
2. Datació: Mitjan segle xviii.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Bisbe Bastero, BDSG.

55

[Matèries per a les conferències morals de 1740-1743]

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 156 x 207 x 34.

b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc gastat.

2. Llom ras, del mateix pergamí que les cobertes, enfosquit.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell, que treuen a l'exterior els punts de cosit.

b) Descripció dels sectors: A dalt, número «5» escrit en tinta; a baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 55».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: III + III. Al fol. de guarda inicial Ir, a baix, al costat dret, en llapis, signatura actual del ms.: «Ms | 55». Els inicials foli de folre i folis de guarda I-III formen plec de 2 x 2 i porten filigrana

147. Cf. supra, nota 46.

148. Cf. Eubel, IV, 27; DBI, LXXXVIII, 557-559. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 7v: *Farfensis synodus.*

149. Cfr supra, nota 75.

«Badia» de l'escut amb corona reial, flanquejat per lleons llenguts, amb els vais de Girona, del tipus Valls i Subirà 65, documentada a Olot el 1737.

b) Tancadors: Dues bagues de cordill a la tapa I i una sola boleta d'ós, la inferior, a la tapa II.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit. Formen plec amb els folis de guarda.

d) Talls amb restes de pintura jaspiada.

e) Capçada a dalt i a baix.

g) Llavis del mateix pergamí

4. Conclusió. Data: Primera meitat del segle xviii.

II. Cos del volum

1. Composició material: Ms. homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: III + 255 + III.
5. Dimensions: 149 x 200 x 30.
6. Plecs:

1) Plec de 3 x 2, folis 1-6.
2) Plec de 4 x 2, folis 7-14.
3) Plec de 3 x 2, folis 15-20.
4) Plec de 4 x 2, folis 21-28.
5) Plec de 3 x 2, folis 29-34.
6) Plec de 3 x 2, folis 35-40.
7) Plec de 3 x 2, folis 41-46.
8) Plec de 3 x 2, folis 47-52.
9) Plec de 3 x 2, folis 53-58.
10) Plec de 6 x 2, folis 59-70.
11) Plec de 6 x 2, folis 71-82.
12) Plec de 5 x 2, folis 83-92.
13) Plec coix, de 7/6, folis 93-105.
14) Plec de 6 x 2, folis 106-117.
15) Plec de 3 x 2, folis 118-123.
16) Plec de 6 x 2, folis 124-135.
17) Plec de 6 x 2, folis 136-147.
18) Plec de 6 x 2, folis 148-159.
19) Plec de 6 x 2, folis 160-171.
20) Plec de 6 x 2, folis 172-183.
21) Plec de 6 x 2, folis 184-195.
22) Plec de 6 x 2, folis 196-207.
23) Plec de 6 x 2, folis 208-219.
24) Plec de 6 x 2, folis 220-231.
25) Plec de 5 x 2, folis 232-241.
26) Plec de 7 x 2, folis 242-255.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 26 de novembre de 2013, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: a) Folis 1-57, 112-116, 119-122, filigrana «MARÍ» d'escut somat de corona reial amb ales als costats externs i a dins partit en quatre amb les inicials «M», «A», «R» «I», del tipus VALLS I SUBIRÀ 578, documentada Olot el 1737.

b) Folis 60-105, 107-111, 136-138, 145-147, 151-156, 159-162, 169-171, 175-180, 187-192, 196-198, 204-210, 217-219, 222-223, 228-229, 234-235, 238-239, 242, 244, 247-250, 253, 255 filigrana com la dels folis de guarda inicials.

c) Folis 106, 117, 124, 128, 131, 134-135, folis de guarda final V-VI, filigrana «BADIA» de les armes de Girona somades de corona reial, del tipus VALLS I SUBIRÀ 69, documentada a Barcelona el 1742.

d) Folis 126-127, 129-130, 132-133, 139-144, 148-150, 157-158, 163-168, 172-174, 184-186, 194, 202-203, 211-213, 236, 245, 251-252, 254 filigrana «BADIA», del tipus VALLS I SUBIRÀ 70, documentada a Barcelona el 1744.

12. Sistemes de ratllat: Dos, tres i fins quatre plegats tabel·liònics per a definir marges i caixa d'escriptura; els marges sovint són depassats.

III. CONTINGUT LITERARI

A

1. Folis1-6. Fol. 1r, *inc.:* «Assumptos. Per la Conferencia del Mes de X^{bre} del any 1740. | De Poenitentia. | Quali voce expediat absolutionem impendi à confessario; submissané (*sic*), vel potius altâ? ... ».

Fol. 3v, *exp.:* «... quandoque suspicarentur eum novum actulisse peccatum forssan (*sic*) grave».

2. Identificació de l'autor i obra: [BISBE BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1740.*

5. Edició: Cf. infra, I.

6. Contingut:

Fol.1r: De Poenitentia.

Fol. 2r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del mes de X^{bre} de 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 4-6 buits.

B

1. Folis 7-12. Fol. 7r, *inc.:* «Assumptos Per la conferencia del Mes de 9bre del any 1740. | De Poenitentia. | Quomodo se geret Confessarius cum Paeni-

tente, qui non confitetur peccatum, quod ex praecedenti Confessione Complicis cognovit commisisse ...».

Fol. 12r, *exp.:* «... la denunciacio del complice, o correccio, a que per precepto Divino é altras esta obligat».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1740.*

5. Edició: Cf. infra, I.

6. Contingut:

Fol. 7r: De Poenitentia.

Fol. 8r: Reflexions sobre los punts de la conferencia del mes de 9bre del any 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 12v, 13v-14 buits.

C

1. Folis 15r-17v. Fol. 15r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de 8bre del any 1740. | De Poenitentia. | In casu supraposito, avocatur Confessarius, vel ab ipsamet Muliere antequam sensibus destituatur, vel ab ejus domesticis, et jam sensibus destituta ...».

Fol. 17v, *exp.:* «... y aiyxís se destruirà tot lo sigillo sacramental en mal comu de tots los penitents y fiels ...».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1740.*

5. Edició: Cf. infra, I.

6. Contingut:

Fol. 15r: De Poenitentia.

Fol. 16r: Reflexions sobre los Punts de la conferencia del mes de 8bre del any 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 18-20 buits.

D

1. Folis 21-27r. Fol. 21r, *inc.:* «Assumptos Per la conferencia del Mes de 7bre del any 1740. | De Poenitentia. | confessarius accercitur ad Confessionem Mulieris solutae moribundae, tamquam valdé honestae reputatae, quam ex decursu confessionis deprenendit gravidam ex illicito concubitu ...».

Fol. 27r, *exp.:* «... flectit es en lo present cas».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1740.*

5. Edició: Cf. infra, I.

6. Contingut:

Fol. 21r: De Poenitentia.

Fol. 22r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del mes de 7bre de 1740. De Sacramento Poenitentiae.
Foli 26r: Nota.

Folis 27v-28 buits.

E

1. Folis 29r-32v. Fol. 29r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Juny del any 1740. | De Poenitentia. | Confessarius, audita confessione infirmi in Articulo Mortis constituti, et Viatico eidem jam ministrato, evocatur ab eodem Infirmo, qui conscientiae stimulis compulsus iterum confitetur ...».
Fol. 32v, *exp.:* «... a la consuetut del Bisbat, que en molt hi ha disposicio Synodal».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1740.*
5. Edició: Cf. infra, I.
6. Contingut:
Fol. 29r: De Poenitentia.
Fol. 30r: Reflexions sobre los Punts de la conferencia del mes de Juny del any 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 33-34 buits.

F

1. Folis 35r-37v. Fol. 35r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Maig del any 1740. | De Poenitentia. | Quid faciet Parochus Viaticum alicui Infirmo administraturus, si Infirmus ad interrogationem praeviam, quae ex Rituali fieri solet, scilicet an habeat aliquid confitendum, respondeat affirmativè (*sic*) ...».
Fol. 37v, *exp.:* «... com aconsella Sant Carlos Actor, par. 4, instr. visit. infir. pag. 444».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1740.*
5. Edició: Cf. infra, I.
6. Contingut:
Fol. 35r: De Poenitentia.
Fol. 36r: Reflexions sobre los Punts de la Conferencia del mes de Maig del any 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 38-40 buits.

G

1. Folis 41r-45r. Fol. 41r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1740. | De Poenitentia. | Supposito, quod, erradicatâ pravâ consuetudine, aut occasione proximâ, facta remotâ, cessat in Paenitente obligatio adimplendi paenitentias puré (*sic*) medicinales, â Confessario impositas...».

Fol. 45r, *exp.:* «... está en ti la raiz de tu afficion y luxuria, y no has cortado mas, que lo exterior».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'abril de l'any 1740.*

5. Edició: Cf. infra, I.

6. Contingut:

Fol. 41r: De Poenitentia.

Fol. 42r: Reflexions sobre los Punts del mes de Abril del any 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 45v-46 buits.

H

1. Folis 47r-49v. Fol. 47r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1740. | De Poenitentia. | An Confessarius teneatur monère Paenitentem, qui solum confitetur Mortale dubium, vt addat aliquod certum, ex jam aliás rite confessis? ...».

Fol. 49v, *exp.:* «... aixis ho assentan los AA. ab Lothner en lo loch al principi citat».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1740.*

5. Edició: Cf. infra, I.

6. Contingut:

Fol. 47r: De Poenitentia.

Fol. 48r: Reflexions sobre los Punts de la conferencia del mes de Febrer del any 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Folis 50-52 buits.

I

1. Folis 53r-56v. Fol. 53r, *inc.:* «Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1740. | De Poenitentia. | Supposito, quod graviter delinquit Confessarius, sese exponens in Confessionali ad audiendas confessiones absque sufficienti scientia eorum omnium quae scire debeat ...».

Fol. 56v, *exp.:* «... ne deficiant illi verba, rationes et argumenta ab (*sic*) bene persuadendum tunc quando opus est».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1740.*

5. Edició [A-I]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1740* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 53r: De Poenitentia.

Fol. 54r: Reflexions sobre los Punts de la conferencia del mes de Janer de 1740. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 56r: Nota.

Fol. 57-58 buits.

J

1. Folis 59r-62v. Fol. 59r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Gener del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Quibus mediis, et industriis aduci poterit ad confessionem moribundus, qui renuit confiteri? ...».

Fol. , *exp.:* «... Sed nec annulus (*sic*) clerici ferant, nisi quibus competit ex officio dignitatis alias arbitrarie puniantur».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1741.*

5. Edició: Cf. infra, S.

6. Contingut:

Fol. 59r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. : Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Gener del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 61v: De Rubricis.

Folis 63-64 buits.

K

1. Folis 65r-68v. Fol. 65r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se geret confessarius cum penitente, quae ab alio confessario sollicitata fuit ad turpia in Confissione (*sic*), et ratione infirmitatis aut alias nequit ire ad denunsiasionem (*sic*) faciendam ...».

Fol. 68v, *exp.:* «... aquell die no sie lo mateix die en que ressuscitá: De est sentir es Mauri lit. h. fil. 304».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1741.*

5. Edició: Cf. infra, S.

6. Contingut:

Fol. 65r: De Sacramento Poenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. ~~XX~~: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Febrer del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.
Fol. 67v: De Rubricis.

Folis 69-70 buits.

L

1. Folis 71r-73v. Fol. 71r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Paenitens cui antecedenter denegaga fuit absolucio propter peccata ex consuetudinde aut occasione proxima commissa, redit iterum confiteri ...».
Fol. 73v, *exp.:* «... se deuen repetir las mateixas del dia de la festa en lo segon y tercer nocturno com se diu en la citada rubrica».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1741.*
5. Edició: Cf. infra, S.
6. Contingut:
Fol. 71r: De Sacramento Poenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 72r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Marx del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.
Fol. 73v: De Rubricis.

Folis 74r-75 buits.

M

1. Folis 76r-79r. Fol. 76r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Iuvenis contra Parentum voluntatem indigno vel saltem multum inequali matrimonio se copulavit et propterea parentes et fratres illum ad colloquium suum admittere, eique veniam petenti ignoscere constanter recusant ...».
Fol. 79r, *exp.:* «... fora de la missa no pot administrarse ab paraments negres y per consegüent ni antes ni despres de la missa».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'abril de l'any 1741.*
5. Edició: Cf. infra, S.
6. Contingut:
Fol. 76r: De Sacramento Poenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. : Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 77v: De Rubricis.

Folis 79v-80 buits.

N

1. Folis 81r-84r. Fol. 81r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes Maix de del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se gerere debeat confessarius cum Paenitente, qui confitetur peccata reservata?...».

Fol. 84r, *exp.:* «... Aixi ho senten Gobat tom. 1 Theol. Moral. tract. 3, num 731, lit. C, Merati tom. 1, Par 1, tit 4, num 29».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1741.*

5. Edició: Cf. infra, S.

6. Contingut:

Fol. 81r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. : Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Maig del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 83v: De Rubricis.

Folis 84v-85r buits.

O

1. Folis 86r-89r. Fol. 86r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Juny del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se gerere debeat confessarius cum Paenitente, de cujus recta dispositione ad absolutionem hic et nunc prudenter dubitat? ...».

Fol. 89r, *exp.:* «... així ho adverteixen Gaÿetto de Proprio Thes lib. 3 cap. 2 quest. 7 Bisso lit. O num. 74».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1741.*

5. Edició: Cf. infra, S.

6. Contingut:

Fol. 86r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 87r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 88v: De Rubricis.

Folis 89v-92 buits.

P

1. Folis 93r-96r. Fol. 93r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Setembre del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | An casu, quo confessarius videat penitentem ita indispositum ut nullatenus valeat illum absolvere, posit nichilominus ipsi consulere, ut premisso actu contritionis accedat ad Communionem ...».

Fol. 96r, *exp.:* «... pro qualitate Dubii conforme a las suplicas dels oradors. aixi Pasqualigo tract. 1, quaest 209, Quarti quaest. proemialis sec 3, punct. 6».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1741.*

5. Edició: Cf. infra, S.

6. Contingut:

Fol. 93r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 94r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Setembre del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 95r: De Rubricis.

Folis 96v-97 buits.

Q

1. Folis 98r-100v. Fol. 98r, *inc.:* «Assumptos per la conferencia del mes de Octubre del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Ex quibus regulis dirigi debeat confessarius ad dignoscendum in praxi occasionem peccandi in penitente esse proximam, vel remotam ...».

Fol. 100v, *exp.:* «... est es lo sentir de Gavanto, Par. 2, lit. 8, num, 7, lit. l y lit. lo, num. 5, lit. v».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1741.*

5. Edició: Cf. infra, S.

6. Contingut:

Fol. 98r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 99r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Octubre del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 100r: De Rubricis.

Folis 101-102 buits.

R

1. Folis 103r-105v. Fol. 103r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Novembre del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | An confessarii teneantur excitare, ac movere paenitentes ad dolorem, priusquam absolutionem eisdem impertiantur? ...».

Fol. 105v, *exp.:* «... Aixi ho sent Guyeto, lib. 4, cap. 12, q. 6. Merati tom 2, p. 1, in observ. in Gavan. sup. lit. 7, de octavis num. 15».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1741.*

5. Edició: Cf. infra, S.

6. Contingut:

Fol. 103r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. 104r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 105r: De Rubricis.

Folis 106-107 buits.

S

1. Folis 108r-111v. Fol. 108r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1741. | De Sacramento Penitentiae. | Supposito quod ex concilio Tridentino ses. 14 de Paenit. cap. 8 teneatur confessarius salutares et convenientes satisfactiones imponere paenitentibus...».

Fol. 111v, *exp.:* «... girat de espatlles al corn de l'Evangeli per no girarlas al Sagrament».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1741.*

4. Catàlegs i bibliografia:

5. Edició [J-S]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1741* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 108r: De Sacramento Poenitentiae.

Ib.: De Rubricis.

Fol. : Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de Desembre del any 1741. De Sacramento Poenitentiae.

Fol. 110v: De Rubricis.

Folis 112-118 buits.

T

1. Folis 119r-123. Fol. 119r, *inc.:* «Nota per la refleccio del Mars de 1741 ...».

Fol. 123r, *exp.:* «... vejase també Reiffenstuel in supplemento addit 2. post n. 47 fol. 155».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *{Notes per a les reflexions dels mesos de març, abril, juny i octubre de l'any 1741}*

6. Contingut:

Fol. 119r: Nota per la reflecció del Mars de 1741.
Fol. 120r: Nota per la refleccio del Abril de 1741.
Fol. 122r: Nota per la refleccio del Juny del any 1741.
Fol. 123r: Nota per la refleccio del 8bre de 1741.

Folis 121, 123v-129 buits.

U

1. Folis 130r-134v. Fol. 130r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Janer del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | An confessarius teneatur sub gravi cupa scire obligationes praecipuas cujuscumque status? ...».

Fol. 134v, *exp.:* «... Nonne omnes illi gravis irreverentiae erga Divinum Sacrificium rei sunt».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1742.*

5. Edició: Cf. infra, d.

6. Contingut:

Fol. 130r: De Sacramento Poenitentiae.
Ib.: De Rubricis.
Fol. 131r: Refleccions sobre los Punts de la Conferencia del Mes de gener del any 1742. De Sacramento Poenitentiae.
Fol. 132v: De Rubricis.

Folis 135-137 buits.

V

1. Folis 138r-140v. Fol. 138r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Parochus quidam accedit ad pedes confessarii, et ab isto interrogatus, an explicet Doctrinam Christianam suis Parochianis, respondet, illam explicare in Dominicis ...».

Fol. 140v, *exp.:* «... ab lo espay de dit temps los Corporals y purificadors queden encara ab la limpiesa convenient».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes Per la Conferència del mes de febrer de l'any 1742.*

5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:
Fol. 138r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 1309r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de febrer del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 140r: De Rubricis.

Folis 141-142 buits.

W

1. Folis 143r-146r. Fol. 143r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Sacedos in decursu confessionis de ratione suae vitae â confessario interrogatus, fatetur, pręter celerem horarum canonicarum recitationem, et celebrationem missae (quando ellemosinam habet) nunquam orationi, lectioni, studio aut Piis exercitiis incumbere ...».
Fol. , *exp.:* «... ex qua devocio tollitur consulent aliquando, ut a celebratione abstineret?».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1742.*
5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:
Fol. 143r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 144r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de març del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 145v: De Rubricis.

Folis 146v-148 buits.

X

1. Folis 149r-153r. Fol. 149r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Quidam Beneficiatus ad pedes confessarii provolutus, et ab eodem de ratione suae vitae interrogatus, declarat ordinarie non assistere illis ecclesiae suae funccionibus, in quibus nulla est distributio ...».
Fol. , *exp.:* «... dicenda est tantum secunda oratio Ecclesiae vel pro Papa ut docet Gavantus».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'Abril de l'any 1742.*
5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:

Fol. 149r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 150r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 152v: De Rubricis

Folis 153v-155 buits.

Y

1. Folis 156r-160v. Fol. 156r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Homo plebeijus accedit ad confessarium, eique confitetur, quod sepe sepius, tam privatim, quam publice, ex iracundia et inadvertentia (ut ait) sibi, et aliis, dira et execratoria imprecatur ...».
Fol. 160v, *exp.:* «... y los AA que alli cita soppesi[150] Silva Moralis Pag. 20».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1742.*
5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:
Fol. 156r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 157r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Maig del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 159r: De Rubricis.

Folis 161-162 buits.

Z

1. Folis 163r167r-. Fol. r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | In aliqua Parroquia (exempli gratia) prẹvalet quaedam pessima corruptela inter personas utriusque sexus, absque differentia aetatis, status et conditionis, proferendi passim inhonesta verba in quibusvis conversationibus ...».
Fol. 167r, *exp.:* «... tot mortibus eos esse dignos quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Juny de l'any 1742.*
5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:
Fol. 163r: De Sacramento Paenitentiae.

150. No identificat.

Ib. : De Rubricis.
Fol. 164r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 165v: De Rubricis.
Fol. 166v: [Nota].

Folis 167v-169 buits.

a

1. Folis 170r-174r. Fol. 170r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Sacerdos non approbatus ab ordinario ad audiendas Confessiones defert viaticum cuidam infirmo, qui in ipso actu praevię ad communionem interrogatus, an sibi occurat aliquid, de quo velit confiteri, respondet affirmative ...».
Fol. 174, *exp.:* «... així com en lo temps que se eleva lo Sagrament en la Missa, diu lo mateix Autor en lo lloch citat».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Setembre de l'any 1742.*
5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:
Fol. 170rr: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 171r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Setembre del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 173r: De Rubricis.

Folis 174v-176 buits.

b

1. Folis 177r-181r. Fol. 177r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Rectene, aut male se gererent illi confessarii, qui assistentes moribundis, omnibus sacramentis jam munitis, et alias sensibus destitutis sepe sepius eisdem, ad quemcumque motum, quem in eis observarent, absolutionem impertirentur? ...».
Fol. 181r, *exp.:* «... mas deseos de gracia que se franquea en los sacramentos».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'Octubre de l'any 1742.*
5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:
Fol. 177r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.

Fol. 178r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de octubre del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 179v: De Rubricis.
Fol. 181r. [Nota].

Folis 181v-182 buits.

c

1. Folis 183r-186r. Fol. 183r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Confessarius notitia habita per confessionem, cognovit quemdam suum familiarem in eademmet sua domo vivere in occasione proxima peccandi ...».
Fol. 186r, *exp.:* «... ahont tractant de las vigílias antiguas ab molta erudició».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1742.*
5. Edició: Cf. infra, d.
6. Contingut:
Fol. 183r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 184r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 184v: De Rubricis.

Folis 186v-187 buits.

d

1. Folis 188r-192v. Fol. r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1742. | De Sacramento Penitentiae. | Confessarius quidam ductus á notitia habita per confessionem de delicto cujusdam sui familiaris, omni cautela et secreto invigilavit super eum, quem tandem invenit in fraganti ...».
Fol. 192v, *exp.:* «... Vide Cornel A Lapide in *Proverbia,* cap. 7 vers. 18».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de Desembre de l'any 1742.*
5. Edició [U-d]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1742* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.
6. Contingut:
Fol. 188r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 189r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Desembre del any 1742. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 190v: De Rubricis.
Fol. 191v: Nota.

Folis 193-197 buits.

e

1. Folis 198r-201r. Fol. 198r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | Supposito, quod mortaliter peccat confesarius, qui nulla aut levi adhibita correptione, ac monitione, nec aliqua ad dolorem premissa excitatione, paenitentes omnes indiscriminatim absolvit ...».

Fol. 201r, *exp.:* «... per evitar la irrisio y escandol del Poble en los que son mes vistosos, com son casulla y Alba».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 198rr: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 199r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Febrer del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 200r: De Rubricis.

Folis 201v-202 buits.

f

1. Folis 203-206r. Fol. 203r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | Ex frequentia confessiones peragendi cum eodem confessario aliquoties oritur inter confessarium et paenitentem, maxime diversi sexus, mutua amicitia ...».

Fol. 206r, *exp.:* «... Se ha de veurer á Bonal *Idea boni confessarii,* lec. 19, 20, 21 y 22 á fol. 46 ad fol. 52».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 203r: De Sacramento Paenitentiae.
Ib. : De Rubricis.
Fol. 204r: Reflexions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Mars del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 205r: De Rubricis.
Fol. 296r: Nota.

Folis 206v-208 buits.

g

1. Folis 209r-212v. Fol. 209r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | Supposito quod confessarii pro debito sui muneris adimplemento debeant habere sanctam libertatem ab omni prorsus humano respecto immunem ...».

Fol. 212v, *exp.:* «... y dona per raho lo dirigir cosas tan sagradas á fins tan terrenos».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'abril de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 209r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib. : De Rubricis.

Fol. 210r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 211v: De Rubricis.

Folis 213-214 buits.

h

1. Folis 215r-219v. Fol. r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | An loqui de rebus auditis in confessione absque justa causa, etiam inter Ecclesiasticos, sit secundum se illicitum et scandalosum? ...».

Fol. 219v, *exp.:* «... Veja's lo Crisol de Sacerdotes tract. 4, cap. 5 del culto exterior en la Missa pag. 287».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 215r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib. : De Rubricis.

Fol. 216r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Maig del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 218r: De Rubricis.

Folis 220-221 buits.

i

1. Folis 222r-226v. Fol. 221r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | Quam confitendi rationem praescribere poterit, ac debebit prudens et zelosus confessarius illis mulieribus, quae frequenter confitentur, ad hoc, vt breviter, et cum profectu suarum animarum, atque virtutum incremento confiteantur? ...».

Fol. 226v, *exp.:* «... ahont diu que se han de omitir los osculos en lo ofertori al donar la patena y lo caliz».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 222r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib. : De Rubricis.

Fol. 223r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Juny del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 225v: De Rubricis.

Folis 227-228 buits.

j

1. Folis 229r-233v. Fol. 229r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | An confessarii adhibere debeant diligentem curam, et solicitudinem in persuadendo Paenitentibus, quod devitent non solum occasiones proximas peccati mortalis; verum etiam occasiones illas remotas ...».

Fol. 233v, *exp.:* «... temps per acabarse de donar la benediccio estant ell present».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 220r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib. : De Rubricis.

Fol. 230r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de 7bre del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 232r: De Rubricis.

Folis 234-235 buits.

k

1. Folis 236r-239v. Fol. 236r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | An rectè se gerant illi confessarii, qui Paenitentem consuetudinarium, aut constitutum in occasione proxima, quem hic et nunc deprehendunt indispositum ...».

Fol. 239v, *exp.:* «... no lo ofereix a besar al celebrant, conforme ho prescriu la rubrica citada nº 6».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 236r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib. : De Rubricis.

Fol. 237r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 238r: De Rubricis.

Folis 240-241 buits.

l

1. Folis 242r-247v. Fol. 242r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1743. | De Sacramento Penitentiae. | Quomodo se gerere debeat confessarius cum illis Paenitentibus, in quibus post factas interrogationes circa praecepta Decalogi et obligationes sui status, vis (*sic*) reperit materiam absolutionis ...».

Fol. 247v, *exp.:* «... quanto mas abominable sera en tí, que eres el exemplar de ellos».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1743.*

5. Edició: Cf. infra, m.

6. Contingut:

Fol. 242r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib. : De Rubricis.

Fol. 243r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Novembre del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 246r: De Rubricis.

Folis 247v-249 buits.

m

1. Folis 250r-255r. Fol. r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1743. | De Sacramento Penitentiae (*sic*). | Sępe Rustici pae-

nitentes interrogati de examine conscientiae respondent, se pridie ad confessionem dumtaxat de peccatis cogitasse, cum tamen per annum, vel per plures menses non fuerint confessi ...».

Fol. 255r, *exp.:* «... Vide á Calmet in dissertatione de *natura Anime*, art. 6, versi *In hanc fere sententiam*, et art. 8 versi *Modo quid Iudei*».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1743.*

5. Edició [f-m]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1743* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 433.

6. Contingut:

Fol. 250r: De Sacramento Paenitentiae.

Ib. : De Rubricis.

Fol. 251r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Desembre del any 1743. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 254r: De Rubricis.

Fol. 255r: [Nota].

Foli 255v buit.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura variable. a) Impaginació del foli 9r: 90 x 150, a columna tirada, de 26-30 línies constatades.

b) Impaginació del foli 72v: 23 + 92 + 30 x 24+ 150 + 25.

c) Impaginació del foli 109v: 29b + 80 + 39 x 36+ 141 + 22.

2. Tipus de ratllat: Plegats tabel·liònics, des de dos fins a quatre doblecs.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII de diverses mans:

a) folis 1, 7, 15, 21, 26-27, 29, 35, 41, 47, 53, 56, 166v-167

b) folis 2-3, 8-12, 16-17, 22-25, 30-32, 36-37, 42-45, 48-49, 54-55, 119-123

c) folis 59-105, 138-166r, 170-212

d) folis 13, 26, 56, 166v, 181, 191v-192

e) folis 77v

f) folis 108-111, 130-134, 215-255.

6. Notes: 13r, 26r, 56r, 77v 166v-167r, 181r, 206r, 212r, 255r

7. Segells i timbres: Al foli 1r i al 53r, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

9. Copistes: Sis

10. Revisions i correccions: Fol. 1r, 10v, 22v, 30r, 37r, 44r, 48v, 77v, 94v, 138r, 145v, 151v, 152v, 158, 160v, 165rv.

12. Notícies històriques: Continuació dels anteriors. Hom hi cita Braschio[151] (f. 2r, 11r), *Promptuarium Synodale* (fol. 2r), Barrufaldo[152] (fol. 2r, 31v, 37r, 55v, 56v, 131r), Campion[153] (f. 2v, 48v, 54rv, 55r), La Croix[154] (f. 3r, 9v, 10r, 49v, 87rv, 88r, 99r, 104r, 119r, 150r, 151r, 158v, 178r, 184r, 199v, 200r, 204r, 216r, 217r, 230r, 231r, 243v, 245r), Reiffenstuel[155] (f. 3v, 17v, 119v, 123r), Thomas Dujardin[156] (f. 8rv, 9rv, 10v, 11v, 12r, 42r, 43r, 123r, 230r, 232r), Gobat[157] (f. 8v, 9v, 10r, 12r, 17v, 49r, 84r, 133v, 134r, 158v, 159r, 190rv, 199v), Diana[158] (f. 9r, 17v, 36r), Reginaldo[159] (f. 10v), Toleto[160] (f. 10v, 11v), Possevino[161] (f. 11r, 22v, 23rv, 25v, 48v, 60v, 191v, 223r), Bannesio[162] (f. 10v), Pontas[163] (f. 11r, 16v, 22r, 44v, 120r), Viva[164] (f. 11r, 67v), Sanchez[165] (f. 11r, 150v, 164r [*De matrimonio*]), lo docte Sylvio[166] (f. 16r, 17r), Abreu[167] in *Speculo parrochorum* (f. 24r, 55r, 200r), Borromeo[168] (f. 24v, 31v, 37v, 122r, 172v, 210v, 237v), Navarrus[169] (f. 26r), Roncaglia[170] (f. 30rv, 31r, 32r, 66v, 82r, 94v, 99r, 110v, 134v, 157v, 158v, 178r, 184v, 216r, 217r, 225v, 230v), Calatayud[171] (f. 31r, 44v, 56r, 120r, 122r, 123r, 145r [*Inizio de los sacerdotes*], 152r [*Doctrinas prácticas*], 157rv, 158v, 159v, 164r, 191v, 211v, 223r, 231v, 244v, 245rv, 251v, 253v), Clericato[172] (f. 31v), Pere Aíngo Ezpeleta[173] (f. 31v,

151. Cf. supra, nota 11.
152. Cf. supra, nota 105.
153. Cf. supra, nota 125.
154. Cf. supra, nota 54.
155. Cf. supra, nota 71.
156. Cf. supra, nota 112.
157. Cf. supra, nota 9.
158. Cf. supra, nota 120.
159. Cf. supra, nota 135.
160. Segurament es tracta de Francisco de Toledo (1532-1596), jesuïta, filòsof, teòleg i cardenal, per al qual cf. SOMMERVOGEL, VIII, 63-82; DHEE, IV, 2572-2577; DBE, XLVII, 983-988.
161. Cf. supra, nota 130.
162. Segurament és el cèlebre Domingo Báñez (1528-1604), OP, per al qual cf. QUÉTIF-ÉCHARD, II, 352-353; DHEE, I, 182-183; HURTER, III, 389-391; DTC, II, 140-145; J. SIMÓN DÍAZ, *Dominicos de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1977, 66-69; DBE, VI, 708-709.
163. Cf. supra, nota 127.
164. Cf. supra, nota 132.
165. És indubtablement Tomàs Sánchez (1550-1610), el jesuïta i moralista que Pascal atacà en les *Provinciales,* autor del tractat *De sancto matrinonio,* Madrid 1602, inclòs a *l'Index* per laxitud, per al qual cf. DHEE, IV, 2168; J. SIMÓN DÍAZ, *Jesuitas de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1975, 390-396.
166. Cf. supra, nota 118.
167. Cf. supra, nota 101.
168. Cf. supra, nota 7.
169. Cf. supra, nota 129.
170. Cf. supra, nota 78.
171. Cf. supra, nota 109.
172. Cf. supra, nota 6.
173. Cf. supra, nota 129.

36r, 37r), Lohner[174] (f. 42v, 48r, 60v, 88v, 200r, 225v), Busembaum[175] (f. 48r, 157r, 158r), Suárez[176] (f. 48v, 150rv, 151r, 243r), Layman[177] (f. 49r, 122r, 150v, 158rv). Monacelli[178] (f. 54rv), C. M. Merati[179] (f. 61v, 62r, 67v, 83v, 84r, 95v, 105v, 165v, 166r, 173v, 174r, 185r, 190v, 205v, 206rv, 226r, 232v, 239v 245v, 246v), el concili de Buda de 1279 (f. 62r), lo docte Scarphantoni[180] (62r), el concili provincial 6 de Benevento (f. 62v), el P. Nuño[181] (f. 66v, 67r), Bisso[182] (f. 68r, 83v, 89r, 95v, 140v, 190v, 200v, 226rv, 232v), Gavanto[183] (f. 68r, 83v, 100v, 105v, 152v, 173v, 180r, 184r, 185v, 190v, 225v, 245v, 246v), sant Agustí[184] (f. 73r, 212v), Corella[185] (f. 77v, 95r, 200r), Sarnelli[186] (f. 83v), Antonoe[187] (f. 87rv), Quarti[188] (88v, 96r, 180r, 204r), Gaÿet[t]o[189] (89r, 105v, 185r), Torrelio[190] (f. 95v), Pasqualigo[191] (f. 96r), sínode de Farfa del 1685, sínode d'Alexandria del 1606, sínode de Foligno de 1722, sant Tomàs d'Aquino[192] (110r, 145r, 145v, 157r, 164v), Fagnano[193] (111r, 216v, 217r) Genetto[194] (119r, 158v, 159v, 192r, 210v) Innocenci III[195] (133r), Pau Jorda-

174. Cf. supra, nota 4.
175. Cf. supra, nota 116.
176. Cf. DHEE, IV, 2511-2513.
177. Cf. supra, nota 110.
178. És Francesco Monacelli, per al qual cf. HURTER, IV, 1618. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 12v: *Formularium legale practicum fori ecclesiastici; supplementum formularii fori ecclesiastici.*
179. Cf. supra, nota 131.
180. És Giovanni Giacomo Scarfantoni (1674-1748), jurista, per al qual cf. HURTER, IV, 1603; DDC, VII, 880-881.
181. Cf. supra, nota 75.
182. Cf. supra, nota 35.
183. Cf. supra, nota 89.
184. Cf. supra, nota 14.
185. Cf. supra, nota 77.
186. Cf. supra, nota 52.
187. Podria tractar-se de Paul-Gabriel Antoine (1678-1743), jesuïta i teòleg, autor d'una *Theologia universa speculativa et dogmatica,* d'una *Theologia moralis, complectens omnia morum praecepta et principia decisionis omnium casuum conscientiae* i d'altres obres d'espiritualitat, per al qual cf. HURTER, IV, 1351; SOMMERVOGEL, I, 419-427; DBF, III, 29-30. O de Jean Baptiste d'Antoine, jurisconsult, autor d'unes *Règles du Droit Canon* (Lió 1720, Brussel·les 1741), per al qual cf. HURTER, IV, 1275-1276. O encara del carmelità descalç castellà Antonio de la Anunciación († 1714), autor d'obres de moral i d'espiritualitat, per al qual cf. DHGE, III, 753.
188. Cf. supra, nota 64.
189. És tracta probablement de Jacques Gaitte, canonista, per al qual cf. HURTER, IV, 618; DBF XV, 123.
190. És tracta probablement de Gaspare Torrello, canonista, per al qual cf. HURTER, IV, 1288.
191. És Zaccaria Pasqualigo († 1664), teòleg moral, per al qual cf. HURTER, IV, 298-300.
192. Cf. DTC, XV, 618-761; *LTK,* 10, 119-134.
193. Cf. supra, nota 2.
194. Cf. supra, nota 107.
195. Cf. supra, nota 26.

no[196] (133v, 139r), Cornelius a Lapide[197] (139v, 192v), Natalis Alexander[198] (144v, 145v), Gracià[199] (144v), Benet XIV[200] (146r, 171v, 172r), Salmanticenses[201] (150v), Gerson[202] (151r), Castro Palao[203] (158v, 199v), Dicastillo[204] (158v), Medina[205] (159r), Lopez[206] (159r), Acta Ecclesiae Mediolanensis[207] (159r), Olalla[208] (159v, 160r, 160v), Urbà VIII[209] (160r), Bauldri[210] (160v, 232v), Pisart[211] (166r, 212rv, 218v, 226rv), Jaume Lafon[212] (166v), sant Gregori[213] (167r), Segneri[214] (178v), Arbiol[215] (178v, 179rv), Nieremberg[216] (181r), Tertul·lià[217] (185r), sant Jeroni[218] (185r), el *Hierolexikon* de Macri[219]

196. És Pau Giordano (†1649), bisbe de Trau, a la Dalmàcia, autor d'unes *Elucubrationes diversae,* per al qual cf. HURTER, III, 1167.

197. Cf. supra, nota 37.

198. Cf. supra, nota 30.

199. És el gran jurista medieval homònim (1139/1142-¿), autor de la *Concordia discordantium canonum,* obra bàsica per al desplegament de la ciència del dret eclesiàstic, per al qual cf. DBI, LIX, 1-6.

200. *«Vui la Iglesia feliçment governant».* Se cita un «edicte ó instruccio, que á cerca de las caritats de las missas essent Arquebisbe de Bolonia fue publicar als 26 abril 1736». Cf. DBI, VIII, 393-408; *EdP,* III, 446-461.

201. Cf. supra, nota 103.

202. Cf. supra, nota 84.

203. Cf. supra, nota 137.

204. Cf. supra, nota 111.

205. Es tracta molt probablement de Juan de Medina del Campo (1490-1546), teòleg i canonista, autor d'un *Codex de restitutione,* Alcalà 1546, d'un *Codex de Poenitentia,* Alcalà 1544, i d'altres obres romases inèdites, per al qual cf. DHEE, III, 1454-1455. Podria tractar-se també de Juan de Robles de Medina, de Medina del Campo (1492-1572), monjo de Montserrat, abat i prior de diversos monestirs castellans, predicador, comentador dels evangelis i de la regla benedictina, per al qual cf. DBE, XLIII, 701-702.

206. Podria tractar-se de Juan López de Palacios Rubios també dit López de Vivero, (1450-1524), canonista, per al qual cf. DHEE, II, 1343; DBE, XXXI, 33-36. O de Juan López de Segovia (1440-1496), canonista, per al qual cf. DHEE, II, 1345; DBE, XXX, 786.

207. «Part 4, p. 656». Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 3v: *Acta Ecclesiae Mediolanensis.*

208. Cf. supra, nota 93.

209. És Maffeo Virginio Romolo Barberini (1568-1644), papa des del 1623, per al qual cf. *EdP,* III, 298-321.

210. Cf. supra, nota 15.

211. Cf. supra, nota 92.

212. Cf. supra, nota 113.

213. Se cita el *Pastorale* de Gregori el Gran, per al qual cf. DTC, VI, 1776-1781; *LTK,* 4, 1177-1181; DBI, LIX, 110-129; *EdP*, I, 546-574.

214. Cf. supra, nota 12.

215. Cf. supra, nota 46.

216. Cf. supra, nota 38.

217. Cf. DTC, XV, 130-171; *LTK,* 9, 1370-1374.

218. Cf. supra, nota 41.

219. És Domenico Magri (1604-1672), escripturista i liturgista, per al qual cf. HURTER, IV, 154-155. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 12v: *Hierolexikon.*

(185v, 238V), Martène[220] (185v), Felix Potestà[221] (189v), Teòfil Raynaudo[222] (190r), Menochio[223] (190v), Baldo[224] (190v), Gomez[225] (190v), els *Gritos del Infierno* de Joseph Boneta[226] (191rv), *El Mistico Serafín* de Pau Font [Fons] jesuïta[227] (191v, 225r), cardenal de Lugo[228] (199v, 252r), Tamburino[229] (199v), sant Bonaventura[230] (204v), sant Francesc de Sales[231] (204v), Bonal[232] (206r), sant Tomàs de Vilanova[233] (210r), sant Joan Crisòstom[234] (210r), cardenal Denoff[235] (210v), Molina[236] (212r, *De sacerdotes*), Àvila[237] (219rv), Castaldo[238] (232v), Corsetti[239] (232v), Joseph Catalan[o][240] (238r), Durand[241] (238v), La

220. Cf. supra, nota 16.

221. Cf. supra, nota 40.

222. És Théophile Raynaud (1587-1663), cèlebre humanista, jesuïta, teòleg i erudit francès molt fecond, per al qual cf. HURTER, III, 978-984; SOMMERVOGEL, VI, 1517-1550; DTC, XIII, 1823-1829.

223. És Giovanni Stefano Menochio (1575-1655), jesuïta, moralista i pedagog, per al qual cf. DBI, LXXIII, 524-527; SOMMERVOGEL, V, 948-955.

224. És Baldi o Baldo degli Ubaldi, gran jurista del segle XIV, per al qual cf. DDC, II, 39-52.

225. És probable que sigui Luis Gómez († 1453), canonista i bisbe, per al qual cf. DHEE, II, 1026.

226. És l'aragonès Josef Boneta y Laplana, per al qual cf. LATASSA, I, 232-233; PALAU 32557-32564.

227. És Joan Pau Font, nascut a Piera el 1576, mort a Barcelona el 1622, per a qual cf. SOMMERVOGEL, III, 831-832; PALAU 93146.

228. És Juan de Lugo (1583-1660), jesuïta, teòleg i cardenal, per al qual cf. EUBEL, IV, 26; DHEE, II, 1358; J. SIMÓN DÍAZ, *Jesuitas de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1975, 156-158; DBE, XXXI, 292-293.

229. És molt probablement Tomàs Tamburini (1591-1675), jesuïta de Caltanissetta, cèlebre teòleg moralista, per al qual cf. HURTER, IV, 279-281. SOMMERVOGEL, VII, 1830-1841.

230. Se cita el seu *Tractatus de discretione spirituum.* Cf. DBI, XI, 612-630.

231. Cf. supra, nota 136. Se cita el n. 59 del llibre III de les seves *Lletres.*

232. Cf. supra, nota 146.

233. És Tomàs de Villanueva (1486-1555), agustí, per al qual cf. DHEE, IV, 2763-2765; DBE, XLVIII, 32-37.

234. Cf. supra, nota 31.

235. És el bisbe estat de Cesena, Johannes Casimirus Dönhoff, polonès, per al qual cf. EUBEL, V, 13 i 134.

236. És Luis de Molina (1535-1600), jesuïta i teòleg cèlebre, per al qual cf. SOMMERVOGEL, V, 1167-1179; DHEE, III, 1500; J. SIMÓN DÍAZ, *Jesuitas de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1975, 193-197; DBE, XXXV, 414-417. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 13r: *Instrucción de sacerdotes, Ejercicios espirituales, De primogenitorum hispanorum origine et natura.*

237. Probablement es tracta del mestre Juan de Ávila (1499-1569), «l'apòstol d'Andalusia», per al qual cf. DHEE, I, 162-164; DBE, XXVIII, 258-264.

238. Pot tractar-se de Joan Baptista Castaldo Pescara († 1653), teatí, per al qual cf. HURTER, III, 1140.

239. Probablement és el jurista Antonio Corsetti o Corsetto (1450-1503), per al qual cf. DBI, XXIX, 540-542.

240. Cf. supra, nota 81.

241. Cf. supra, nota 100.

Parra[242] (243r), la *Suma Moral* de mestre Ferrer[243] (245v), Francisco Magio[244] (245v), Gavarri[245] (252r) i el *De natura animae* de Calmet[246] (255r).

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Molt bo.
2. Datació: Mitjan segle xviii.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Bisbe Bastero, BDSG.

56

{Matèries per a les conferències morals de 1744-1745}

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 155 x 212 x 30.

b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc gastat i una mica brut. Gargots amb llapis a la tapa I.

2. Llom del mateix pergamí que les cobertes.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell, que treuen a l'exterior del llom els punts de cosit.

b) Descripció dels sectors: A dalt, número «6» escrit en tinta; a baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 56».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: I-VII + VIII-XIV. Els folis de guarda inicials i finals formen plec de 4 x 2 amb els folis de folre corresponents. Fol. de guarda inicial Ir, a baix, al costat dret, en llapis, signatura actual del ms.: «Ms | 56».

242. És Antonio de la Parra y Arteaga, OFM, per al qual cf. Hurter, IV, 8-9.

243. Cf. supra, nota 145.

244. És Francesco Maria Maggio († 1686), teatí, de Palerm, autor del *De sacris caeremoniis,* obra de disquisicions rituals, morals i ascètiques, per al qual cf. Hurter, IV, 635. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 12r: *De divino officio.*

245. Cf. supra, nota 91.

246. És dom Agustin Calmet (1672-1757), OSB, escripturista i historiador, lligat amb Mabillon, per al qual cf. Hurter, IV, 1418-1420; DBF, VII, 913-914.

b) Dos tancadors de cordill; se'n veuen restes a les dues tapes.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que els folis de guarda inicials i finals del manuscrit.

d) Talls amb restes de pintura jaspiada.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Primera meitat segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: VII + 203 + VII.
5. Dimensions: 150 x 208 x 26.
6. Plecs:
1) Plec de 2 x 1, folis 1-4, en blanc.
2) Plec de 6 x 2, folis 5-16.
3) Plec de 6 x 2, folis 17-28.
4) Plec de 6 x 2, folis 29-40.
5) Plec de 6 x 2, folis 41-52.
6) Plec de 6 x 2, folis 53-64.
7) Plec de 7 x 2, folis 65-78.
8) Plec de 6 x 2, folis 79-90.
9) Plec de 4 x 2, folis 91-98.
10) Plec de 6 x 2, folis 99-110.
11) Plec de 6 x 2, folis 111-122.
12) Plec de 3 x 2, folis 123-128.
13) Plec de 3 x 2, folis 129-134.
14) Plec de 3 x 2, folis 135-140.
15) Plec de 3 x 2, folis 141-146.
16) Plec de 3 x 2, folis 147-152.
17) Plec de 3 x 2, folis 153-158.
18) Plec de 4 x 2, folis 159-166.
19) Plec de 2 x 2, folis 167-170.
20) Plec de 2 x 2, folis 171-174.
21) Bifoli, folis 175-176.
22) Plec de 2 x 2, folis 177-180.
23) Plec coix, de 5/6, folis 181-191, amb taló a la primera meitat del plec.
24) Plec de 2 x 2, folis 192-195.
25) Bifoli, folis 196-197.
26) Bifoli, folis 198-199.
25) Plec de 2 x 2, folis 200-203, en blanc.

7. a) Fragment de paper, de 150 x 207, escrit per les dues cares en tinta, intercalat entre el foli 71 i 72.

b) Fragment de paper de 152 x 107, escrit per una sola cara en tinta, intercalat entre el foli 147 i el 148.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 5 de desembre de 2013, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes:

a) Als folis de guarda inicials i finals, folis 1-4, 92-107, 123-164, 168-169, 171-183, 190-folis de guarda finals, filigrana «MARÍ», d'escut somat de corona reial amb ales als costats externs i a dins partit en quatre amb les inicials «M», «A», «R» «I», del tipus VALLS I SUBIRÀ 578, documentada Olot el 1737.

b) Als folis 5, 16, 18-19, 21, 27, 112-121 filigrana «BADIA», de les armes de Girona somades de corona reial, del tipus VALLS I SUBIRÀ 69, documentada a Barcelona el 1742.

c) Als folis 6, 15, 17, 20, 22-23, 25, 28 filigrana «BADIA», del tipus VALLS I SUBIRÀ 70, documentada a Barcelona el 1744.

d) Als folis 7, 9, 14, 24, 26, 29, 32-33, 36-37, 40-66, 77-91, 183-187, filigrana «BADIA», de l'escut amb corona reial, flanquejat per lleons llenguts, amb els vais de Girona, del tipus VALLS I SUBIRÀ 65, documentada a Olot el 1737 .

e) Als folis 69-73, filigrana somada de creu, de doble cercle amb sanefa ondulada a dins, amb creu grega a l'interior, que no s'ha trobat repertoriada.

f) Als folis 74 és visible el començament d'una filigrana coronada; la resta s'amaga dins el llom.

g) Als folis 167, 170, altres fragments del que podria ésser la mateixa filigrana, amagada dins el llom.

h) Als folis 189, un altre fragment de filigrana, del qual només es veu bé la corona.

12. Sistema de ratllat: Plegat tabel·liònic que defineix la caixa d'escriptura amb dues línies verticals.

III. CONTINGUT LITERARI

A

1. Folis 5r-11v. Fol. 5r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del *Mes de Janer del any 1744*. | De Sacramento Paenitentiae | Cum ex communi sensu Authorum multi ex Catholicis damnentur ad paenas aeternas, et pauci sint ex illis, teste experientia, qui moriantur absque confessione ... ».

Fol. 11v, *exp*.: «... huiusmodi cautelis munitus sacerdos, haud impedietur quin missam deuote celebrare possit».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de gener de l'any 1744.*

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 5r: De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 5r. De Rubricis.
Fol. 6r: Refleccions sobre los punts de la conferencia del Mes de Janer del any 1744. De Sacramento Penitentiae.
Fol. 9v: De Rubricis.

Folis 12-13 buits.

B

1. Folis 14r-19. Fol. 14rr, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | An alia ex causis, ex quibus quandoque ab Infirmis fiunt invalidae confessiones, proveniat etiam ex eo quod adhuc in articulo mortis non audiant aliqua peccata prae verecundia, aut aliás, confiteri? ...».
Fol. 19v, *exp.:* «... se deu estar en estas Ceremonias com adverteixen los AA ab Bauldri par. 3, cap. 11, art. 7».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de febrer de l'any 1744.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 14r: De Sacramento Paenitentiae
Fol. 14r: De Rubricis
Fol. : Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Febrer del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 17v : De Rubricis
Fol. 19rv: Notes

Fol. 20 buit.

C

1. Folis 21r-26r. Fol. 21rr, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1774. | De Sacramento Paenitentiae | An altera ex dictis causis, quibus invalidae confessiones fiunt ab Infirmis proveniat etiam ex eo, quod plures absque debito dolore et proposito confitentur? ...».
Foli 26v, *exp.:* «... *nec non visitare înfirmum, quamvis ipsum non noverit, et novus sit in sua Parochia.* ».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de març de l'any 1744.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 21r: De Sacramento Paenitentiae
Fol. 21r: De Rubricis

Fol. 22r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Mars del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 24v: De Rubricis
Fol. 27r-28r: Notes

Fol. 28v buit.

D

1. Folis 29r-35r. Fol. r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencía del Mes de Abril del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | An alii Infirmi, in decursu infirmitatis validè et fructuosè confessi, damnentur etiam ex alia distincta causa, nimirum, quia post eam confessionem iterum labuntur, saltem cogitatione, in aliquod peccatum mortale, et in hoc infaelici et deplorabili statu moriuntur? ...».
Fol. 34r, *exp.:* «... y durando in suo Rationali en differents llochs».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'abril de l'any 1744.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 29r: De Sacramento Paenitentiae
Fol. 29r: De Rubricis
Fol. 30r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 33r: De Rubricis
Fol. 35r: Notes.

Fol. 35v-36 buits.

E

1. Folis 37r-44r. Fol. 37rr, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del mes de Maig del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | Praeter ea quae aliàs hac de re diximus, vlterius quaeritur: An et quibus rationibus malé se gererent illi confessarii, qui vellent quod eorum Poenitentes, praesertim Mulieres, semper confiterentur apud ipsos ...».
Fol. 43r, *exp.:* «... perque com diu lo citat Cardenal: formulae pro solemni Missae institutae in privata non mutantur».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1744.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 37r: De Sacramento Paenitentiae
Fol. 37r: De Rubricis

Fol. 38r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Maig del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 41r: De Rubricis.
Fol. 44r: Notes.

Fol.44v-45 buits.

F

1. Folis 46r-51v. Fol. 46r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | Quidam juvenis â multo tempore frequentat quandam domum in qua est Puella filia familias, cum qua inhonestos tactus habet, toties, quoties reperit eam solam, quod frequenter evenit...».
Fol. 51r, *exp.:* «... non emendatus poenitens fuerit, non absolvatur do-|*fol. 51v*|-nec ocasio illa sublata fuerit».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1744.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 46r: De Sacramento Paenitentiae
Fol. 46v: De Rubricis
Fol. 47r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 52-55 buits.

G

1. Folis 56r-64r. Fol. 56rr, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | An malé se gereret Confessarius cum illo Puero, seu Puella semel confitente quolibet Mense, et in quacumque confessione afferente duo, tria, aut quatuor peccata ...».
Fol. 64r, *exp.:* «... Lo mateix modo aporta lo P. Lothner de Pastoribus, par. 2, cap. 2, § 3, memb. 4, quaest. 3, pag. 153.».
2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1744.*
5. Edició: Cf. infra, J.
6. Contingut:
Fol. 56r: De Sacramento Paenitentiae
Fol. 56r: De Rubricis
Fol. 57r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Setembre del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.
Fol. 61v: De Rubricis.

Fol. 65-67 buits.

H

1. Folis 68r-73v. Fol. 68r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | | De Sacramento Paenitentiae | Quamplures Paenitentes Sacramentum Paenitentiae apud eundem confessarium frequentantes, semper remanent in eadem tepiditate vitae, absque vllo progressu in via spirituali ...».

Fol. 73v, *exp.:* «... sens donar a compendrer que se inquireix de ningu en particular, per no malquistarse».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1744.*

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 68r: De Sacramento Paenitentiae

Fol. 68r: De Rubricis

Fol. 69r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de 8bre del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 72r: De Rubricis.

Fol. 74-75 buits.

I

1. Folis 76r-83r. Fol. 76r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | Quale judicium faciet Confessarius de validitate aut invaliditate Confessionum illorum Paenitentium, qui cum semel in anno tantum confiteantur, singulis annis ad diversum confessarium accedunt ...».

Fol. 83r, *exp.:* «... perque aquella conveniencia y conformitat es la que se nota, y adverteix, y no estas».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1744.*

5. Edició: Cf. infra, J.

6. Contingut:

Fol. 76r: De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 76r: De Rubricis.

Fol. 77r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de 9bre del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.

Fol. 80r: De Rubricis

Fol. 83v-84 buits.

J

1. Folis 85r-88r. Fol. 85r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1744. | De Sacramento Paenitentiae | An expediat, quod Confessarius aliquo prudentiali modo scire curet a Pueris et puellis dolo capacibus, ad ejus pedes provolutis, vtrum soli vel cum aliis accumbant in eodem lecto, et cum quibus? ...».

Fol. 88r, *exp.:* «... in Synodo Fulginatensi anni 1722 cap. 9 pag. 80casu quarto in fine».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de desembre de l'any 1744.*

5. Edició [A-J]: *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1744* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 434.

6. Contingut:

Fol. 85r: De Sacramento Paenitentiae

Fol. 85r: De Rubricis

Fol. 86r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de desembre del any 1744. De Sacramento Paenitentiae.

Folis 88v-110 buits.

K

1. Folis 111r-119r. Fol. 111r, *inc.:* «*Nota* De alguns casos concernents als tres punts morals dels assumptos dels tres mesos primers del any 1745 ... ».

Foli 119r, *exp.:* «... Synod. Sisarisen. (?) an. 1696. Sess. 2. cap. 4. n. 3. pl. 123».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Vint-i-sis notes d'alguns casos concernents els tres punts morals dels assumptes dels tres mesos primers de l'any 1745.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

Fol. 119v-122 buits.

L

1. Folis 123r-127. Fol. 123r, *inc.:* «Assumptos Sobre los punts del Mes de Abril del any *1745.* De sacramento Paenitentiae. Supponamus, quod in Diocesi aliquando eveniant aliqua scandala, v. g. quod duae Personae valde inter se conjunctae vt Maritus et Vxor; Pater et filius; duo fratres, aut alii consanguinei, seu vicini ... ».

Foli 127r, *exp.:* «... consultant ab tres o quatre Personas santas y doctas, que si ellas los ho permetían sí que estarían segurs, que altrament no».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes sobre els punts del mes d'abril de l'any 1745.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 123r: De Sacrameno Paenitentiae.

Fol. 124r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del Mes de Abril del any 1745.

Fol. 128 buit.

M

1. Folis 129r-133v. Fol. 129r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1745. Suppositis maximis vtilitatibus confessionis generalis praecipue in articulo mortis; quaeritur: Vtrum Parochus aut quilibet alius Confessarius Infirmi sacro Viatico reficiendi, debeat regulariter, et in quantum possit ...».

Fol. 133v, *exp.:* «... de tot quant li tinch confessat a Vm. en la mia confessio general, y de tots mos pecats me pesa etc».

2. Identificació de l'autor i obra: Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de maig de l'any 1745.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 129r: Assumptos per la conferencia del mes de maig del any 1745.

Fol. 130r: Refleccions sobre los punts del Mes de Maig de 1745.

Fol. 133v-134 buits.

N

1. Folis 135r-138v. Fol. 135r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1745. Quidam Adolescens in decursu Confessionis multifariam a confessario interrogatus, fatetur tandem, se, retroactis temporibus, commisisse aliquid, quod re vera erat ex se peccatum mortale, sed in eo tunch non cognovisse illius malitiam ...».

Fol. 138v, *exp.:* «... deinceps hoc modo confiteantur et numerum cuius recordari possent addant».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de juny de l'any 1745.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 135r: [De Sacramento Paenitentiae].

Fol. 136r: Refleccions sobre los punts de Conferencia del Mes de Juny de 1745.

Fol. 139-140 buits.

O

1. Folis 141r-143v. Fol. 141r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de 7bre del any 1745. Ex quibus signis, indiciis et conjecturis suspicari poterit prudens Confessarius, quod Paenitens hinc et nunc reticet aliqua peccata prae verecundia; aut, si illa tandem fatetur quod eorum numerum minuit?...».

Fol. 143v, *exp.:* «... o confessarlos tots o condemnarse, com axi ho ponderan tots los sants y Authors».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de setembre de l'any 1745.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 141r: [De Sacramento Paenitentiae].

Fol. 142r: Refleccions del Mes de 7bre del any 1745.

Fol. 144-146 buits.

P

1. Folis 147r-150v. Fol. 147r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de 8.bre de 1745. Quidam filius familias provolutus ad pedes Confessarii, fatetur, se vivere in occasione proxima peccandi cum quadam famula existente in eadem Domo Paterna. Quaeritur: talis occasio eritne statim et semper a Confessario vti involuntaria judicanda? ...».

Fol. 150v, *exp.:* «... y tambe Portas tom 1, verbo absoluto cas 15, pag. 25».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes d'octubre de l'any 1745.*

5. Edició: Cf. infra, Q.

6. Contingut:

Fol. 147r: [De Sacramento paenitentiae]

Fol. 148r: Refleccions sobre los punts de la Conferencia del 8bre del any 1745.

Fol. 151-152 buits.

Q

1. Folis 153r-157r. Fol. 153r, *inc.:* «Assumptos per la Conferencia del Mes de 9.bre del any 1745. Cum quandoque eveniat quod aliqui Paenitentes a Confessario absque absolutione dimissi, accedant postmodum ad alium Confessarium, pro absolutione ab eo, minus cauto, expiscanda ...».

Fol. 157r, *exp.:* «... que aprueben lo que ellos quieren: tanto miseriores quanto securiores dixo Santo Thomas de Villanueva».

2. Identificació de l'autor i obra: [Bisbe BASTERO], *Assumptes per la conferència del mes de novembre de l'any 1745.*

5. Edició: [K-Q] *Assumptos para las conferencias que se han de tener en esta diocesi de Gerona, en el Año que viene de 1745* [VIII pàg.]. Exemplar a la BDSG: Cf. DE PUIG, *Catàleg*, I, 434.

6. Contingut:

Fol. 153r: [De Sacramento Paenitentiae].

Fol. 154r: Refleccions sobre los punts de Conferencia de novembre del any 1745.

Fol. 154v-166 buits.

R

1. Foli 167r, *inc.:* «Dubia. Si lo Parroco pot en alguns casos excusarse de ohir de confesio a alguns de sos feligresos ...».

Fol. 167v, *exp.:* «... a las personas ab qui los confessors han estat conplicats en pecat contra sextum, segons la Moral moderna».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Dubia.*

S

1. Folis 168r-179r. Fol. 168r, *inc.:* «P. Jacobus Lafon Doctrina Moralis Tractat. 5 de Sacramento Paenitentiae quaest. 9, art. 8, n. 194, fol. 902 ait. Denique in eo elucere convenit prudentiam ...».

Fol. 179r, *exp.:* «... si infirmus ipse medicinam salutarem non malo animo, sed ex infirmitate aut ignorantia respueret».

2. Identificació de l'autor i obra: J. LAFONT, [*Selecció de sis textos extrets de l'obra* Doctrina Moralis, *tots sobre el sagrament de la Penitència*].

Fol. 180 buit.

T

1. Folis 181r-189r. Fol. 181r, *inc.:* «Sobre negar la sagrada comunio als publichs pecadors ...».

Fol. 189r, *exp.:* «... de Processionibus in particulari punct. 20 per tot».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Notes diverses sobre disciplina sagramental i clerical.*

Fol. 181v-182, 183v, 187-188, 189v-191 buits.

U

1a. Folis 192r-194r. Fol. 192r, *inc.:* «Concilium Tarraconense decem Episcoporum anno Christi 516 illigatum, quaedam praescribit ... tit 7 sic dicitur: De dioecesanis Ecclesiis vel clero, id placuit definiri ...».

Ib., *exp.:* «... noverint se secundum statuta Canonum, pro modo personarum canonicae disciplinae subdendos. (*al man*) Bollandiste in Tractatu Historico Chronologico ad tomum 6. Julii preliminari de Liturgia Antiqua Hispanica, cap. 2, § 2, n. 72, fol. 14 et seq.».

2a. Identificació de l'autor i l'obra: *Títol 7 dels cànons del concili tarragoní del 516.*

3a. Altres manuscrits:

Cf. G. MARTÍNEZ DÍEZ, *La Colección Canònica Hispana. I. Estudio,* Madrid-Barcelona, CSIC 1966, 104-200. Dels mss. antics («Hispana Chronologica») estudiats en aquesta obra, excloent els moderns que són còpies per a l'estudi i edició dels textos, reporten el títol 7 del concili de Tarragona els següents:

Oesterreichische Nationalbibliothek Wien, cod. 411 (*Viennensis,* s. VIII), f. 314.

Escorial, ms. e. I. 12 (*Oxomensis,* s. IX), f. 295-299.

BAV, ms. Palat. lat. 575 (*Vaticanus,* s. IX-X), f. 123v-125r.

Escorial, ms. d. I. 2 (*Albeldensis, Vigilanus,* a. 974-976,), f. 63v.

Roma, Biblioteca Angelica, ms. 1091, olim S. 1. 15 (*Passionei,* s. IX-X, 184 p.), p. 24-26.

Escorial, ms. d. I. 1 (*Emilianensis,* a. 992-994, f. 476), 123v.

BNM, ms. 1872, olim P21, Vitrina 14, 4 (*Regius,* s. X-XI), f. 119b.

BNM, ms. 10.041, olim Toledo XV, 16 (*Toletanus I,* a. 1034).

Toledo, Biblioteca Capitular, ms. XV 17, olim Tol. 31, 5 (*Complutensis,* a. 1095, 349 f.).

Girona, ACG, ms. 4 (*Gerundensis,* s. XI in, 389 f.), f. 103v.

La Seu d'Urgell, ms. 1 (*Urgellitanus,* s. XI ex, 292 f.).

Oxford, Bodleian Library, ms. lat. th. c. 5 (SC. 32.564), olim Sir Thomas Philipps Library, ms. 6.735, i abans Escorial, ms. D-II-20 (*Zuritanus,* s. XII, recensió vulgata, 81 f.).

Roma, BAV, ms. Reg. lat. 423 (s. IX, forma gàl·lica pura, 68 f.), f. 15-16.[247]

4a. Catàlegs i bibliografia:

F. A. GONZÁLEZ, *Collectio canonum,* Madrid 1808, 297; E. MORERA, *Tarragona cristiana,* vol. I, Tarragona 1897, 158-160; J. BLANCH, *Arxiepiscopologi de Tarragona,* vol. I, Tarragona 1951, 35-37; G. MARTÍNEZ DÍEZ, *El Epítome Hispánico,* Comillas 1962, 160-161; *La Colección Canónica Hispana. I. Estudio; II*-I i II-II. *Colecciones derivadas;* [+ Félix RODRÍGUEZ] *III. Concilios*

247. Cf. Andreas WILMART, *Codices Reginenses Latini, t. II, Codices 251-500,* Roma 1945, 518-522.

griegos y africanos: IV. Concilios Galos. Concilios Hispanos: Primera parte; V. Concilios Hispanos: Segunda parte, Madrid, CSIC 1966-1992, 399, 715, 454, 366 i 558 p.

5a. Edició: a) Text llatí: 1) MANSI, VIII, 542.

2) Juan TEJADA Y RAMIRO, *Colección de cánones y de todos los concilios de la Iglesia de España y de América,* Madrid 1849-1859, t. II, p. 113.

3) PL, LXXXIV, 312; CXXX, 422-423.

4) J. VIVES, T. MARTÍN, G. MARTÍNEZ, *Concilios visigóticos e hispano-romanos,* Barcelona-Madrid 1963, p. 36.

5) G. MARTÍNEZ DÍEZ – Félix RODRÍGUEZ, *La Colección Canónica Hispana. IV. Concilios galos. Concilios hispanos: Pimera parte,* Madrid, CSIC 1984, 275-276.

b) Edició en català: Josep M. MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *Concilis Provincials Tarraconenses,* Barcelona, Proa 1994, 56-60.

1b. Fol. 193r, *inc.:* «Quod autem S. Gregorius VII effectum videre desiderabat in Castella, Legione et Navarra, omni deinde conatu ursit in aliis Hispaniarum tractibus ...».

Ib., *exp.:* «... exemit a jurisdictione metropolitae Tarraconensis, et immediate Sedi Romanae subjecit. Ita Pagius. (*al man*) Bollandiste [*seq* in *cancell*] Acta Sanctorum in Tractatu Historico Chronologico ad tomum 6. Julii preliminari de Liturgia Antiqua Hispanica, cap. 6, § 3, n. 243 ad 245, fol. 47».

2b. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Nota sobre l'acció de Gregori VII sobre l'Església d'Hispània, i diverses vicissituds històriques de la diòcesi d'Osca en relació amb les diòcesis castellanes veïnes.*

1c. Fol. 194r, *inc.:* «Epistola Benedicti Papae de canonizatione et constructione ecclesiae Sancti Simeonis monachi. Benedictus Episcopus, servus servorum Dei, Bonifacio, gratia Dei marchioni inclyto, salutem carissimam cum benedictione apostolica. Requisitis (*sic*) judicium nostrum, sicut dignum fuerat, utrum in honore Simeonis, nuper sanctificati ...».

Ib., *exp.:* «... et vobis pro tanto desiderio suam indulgeat gratiam. Amen. Observa hic obiter Ritum canonizationis seculo undecimo usitatum. (*al man*) Bolendiste Acta Sanctorum tom. 6. Julii de Sancto Simeone Monacho et Eremita § 1, n. 6, fol. 320. | Prefata Epistola data fuit a Papa Benedicto 8. Bonifacio Marchioni Mantuano ante annum 1024 juxta dominos Bollandistas».

2c. Identificació de l'autor i l'obra: BENET VIII (1012-1024), *Lletra al marquès de Màntua, Bonifaci, autoritzant la construcció d'una església dedicada a Simeó l'estilita, acabat de canonitzar (1017-1024).*

4c. Catàlegs i bibliografia: Ph. JAFFÉ et al., *Regesta Pontificum Romanorum, I,* Lipsiae 1885, p. 513.

5. Edicions: J. MABILLON, *Acta sanctorum ordinis sancti Benedicti, I,* París 1668, 168;

FIORENTINI, *Memorie della gran contessa Matilda,* Lucca 1756, doc. p. 77;

C. COQUELINES – H. MAINARDI, *Bullarum, privilegionum ac diplomatum Romanorum Pontificum amplissima collectio,* vol. I, Roma 1739, 322;
Bullarum, I, 516;
PL, CXXXIX, 1633.

Fol. 195 buit.

V

1. Folis 196r-198v. Fol. 196r, *inc.:* «Rubricas. Elevacio de Calcer y hostia ...».
Fol. 198r, *exp.:* «... Quid agendum circa Penitentem mumurantem contra Confessorem eum nolentem absoluere? Lafon ibid. n. 6, fol 770».
2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *{Notes sobre rúbriques, relíquies i la Penitència}*.

Fol. 196v, 197v, 198v-203 buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 80 x 140, a columna tirada, de 21-23 línies. Impaginació del foli 22v: 32 + 80 + 38 x 36+ 140 + 31.
2. Tipus de ratllat: Dos plegats tabel·liònics verticals defineixen la caixa d'escriptura.
3. Tipus de lletra de mans diverses: a) folis 5-88; b) folis 111-118; c) folis 123-157; d) folis 168-179; e) foli 184-186v; f) folis 192-194; g) notes escampades als folis 118v-119r, 167r-168r 171r, 175r, 177r, 178r, 179r, 181r, 183r, 184r, 185v, 186rv, 189r, 192r, 193r, 194r, 196r, 197r, 198r.
7. Segells i timbres: al foli 5r i al 47r, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona».
8. Fragments:
a) *Inc.:* «Sobre la vltima part de la refleccio de Jener de 1736 vejase lo que diu Braschio[248] in promptuario ...». *Exp.:* «... y tambe de callar algun peccat per lo temor, de que los circunstants no lo oygan».
Son notes sobre matèria penitencial, en les quals són citades obres de Braschio, Diana[249] i Reiffensteuell.[250]
b) *Inc.:* «Sobre lo punt del 8bre de 1745 vejase Gavar. de confessione ...».
Exp.: «... Item Pontás verbo Absolutio cas. 17».

248. Cf. supra, nota 11.
249. Cf. supra, nota 120.
250. Cf. supra, nota 71.

El contigut, brevíssim, correspon a referències, a més de Gavardi, a obres de Reiffenstuell, Felix Potestà, Viva, Calatayud, Genetto o Pontás.[251]

9. Copistes: Set.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: Hom hi cita les *Doctrinas Practicas* i les *Platicas doctrinals* del P. Echevers[252] (fol. 6r, 15r, 22r), l'*Epistola Sancti Jacobi* de Cornelius a Lapide[253] (fol. 6v, 22r, 23r, 30r, 31r), *El Cura Instruido* de Señeri[254] (fol. 6v-7r, 9v, 22v, 30v, 31r, 32v, 111v, 112rv, 113r, 137r), Lacroix[255] (fol. 7r, 23r, 38v, 39r, 40r, 71v, 79r, 86v, 111r, 112rv, 117v), la *Visita de enfermos* i els *Desengaños místicos* d'Arbiol[256] (fol. 7r, 38v, 69rv, 79v-80r, 130v, 132r), la *Paraenesis Teletugica* d'Alexandre Sperelli,[257] bisbe de Ugubbio (fol. 10rv-11r), fra Lluís de Granada[258] (fol. 10v), sant Vicenç Ferrer[259] (fol. 15r), els *Avisos de Santa Teresa* del P. Andrade[260] (fol. 15v), *Del Sacramento de la Penitencia* del P. La Parra[261] (fol. 15v, 22r), Calatayud[262] (fol. 15v, 16r, 22r, 23rv, 38r, 41r, 47v, 48rv, 50r, 59rv, 69rv, 77rv, 86r, 112v, 113rv, 117r, 124rv, 130r, 136v-138r, 142v, 149r-150r, 157r), Abreu[263] (fol. 16r, 118v, 131v, 132v, 136r), el *Thesaurus de doctrina christiana* de Turlot[264] (fol. 16v, 22r), el tercer concili provincial i altres actes de l'església de Milà (fol. 18r, 25r) el *Directorium Sacrificantium* de Turrino[265] (fol. 18r), Bauldri[266] (fol. 18v), Loh[t]ner[267] (fol. 19r, 64r, 69v-71rv, 111v, 112v, 114v, 115r, 117v, 118v, 136r), el sermó 19 de sant Agustí[268] (fol. 23r), el *Espejo cristiano* de Díaz,[269] Toledo[270] (fol. 25r-26r), les

251. Cf. supra, nota 127.

252. És Francisco Miguel de Echeverz (1672-1745), mercedari aragonès, missioner popular, escriptor i predicador, per al qual cf. DHEE, II, 777; DBE, XVI, 843-845.

253. Cf. supra, nota 37.

254. Cf. supra, nota 12.

255. Cf. supra, nota 54.

256. Cf. supra, nota 46.

257. Cf. supra, nota 34.

258. És el cèlebre Luis de Granada (1504-1588), OP, per al qual cf. QUÉTIF-ÉCHARD, II, 285-291; DHEE, II, 1048-1050; DBE, XXXI, 311-315.

259. Cf. DHEE, II, 927.

260. És Alonso López de Andrade (1590-1672), jesuïta i teòleg, per al qual cf. SOMMERVOGEL, I, 317-328; DHEE, I, 63; DBE, XXX, 291-292.

261. Cf. supra, nota 242.

262. Cf. supra, nota 109.

263. Cf. supra, nota 101.

264. És Nicolas Turlot (1550-1651), canonge, autor de *Le Thrésor de la doctrine chrestienne,* Liège 1631, obra editada en francés, italià i llatí.

265. Cf. supra, nota 99.

266. Cf. supra, nota 15.

267. Cf. supra, nota 4.

268. Cf. supra, nota 14.

269. És Miguel Díaz, portugès. Per a l'obra citada, cf. PALAU 72195-72196.

270. Cf. supra, nota 160.

Sinodals gironines[271] (fol. 25v), la *Practica de Curas y Confesores* de Remigio[272] (fol. 30r), Bisso[273] (33r), Merati[274] (fol. 33r, 34r, 82r), Benet XIII[275] (fol. 33v), Durand[276] (fol. 34rv), la *Flamma Divini Amoris* de sant Joan de la Creu[277] (fol. 38v), les *Gracias de la gracia* de Boneta[278] (fol. 39v), el *De sacramento Penitentiae* de Castropalao[279] (fol. 40r), el *Fuero de la conciencia* del P. Valentí de la Mare de Déu[280] (fol. 40v), la *Practica* el P. Corella[281] (fol. 40v, 86r, 111rv, 114v, 115v, 116r, 117v, 118r, 136r, 137r, 142r, 154v-155r), la *Misa rezada* d'Olalla[282] (fol. 42r), el card. Bona[283] (fol. 43r), el P. Felix Potestà[284] (fol. 47r, 49r, 148rv, 150rv), Genetto[285] (fol. 48r, 51r, 58v-59r, 86r, 154rv), la regla de sant Basili[286] (fol. 49r), sant Carles Borromei[287] (fol. 49r, 50rv, 51r, 63rv, 70r, 79v, 127r, 130r, 156r), la *Instructio de officio sacerdotis* de T. Dujardin[288] (fol. 57rv, 78rv), Gobat[289] (fol. 58r, 112v, 117v), Emerico de Bonis[290] (fol. 58v), Nigrono[291] (fol. 58v), sant Tomàs d'Aquino[292] (fol. 60r), el Catecisme Romà[293] (fol. 73r), Roncaglia[294] (fol. 73v, 77r, 78v, 116rv, 117v), el *De inconstantia in*

271. Segurament l'edició de ROMAGUERA: *Constitutiones Synodales Dioecesis Gerundensis in unum collectae, renovatae et auctae sub illustrissimo et reverendissimo domino D. Fr. Michaele Pontich, Episcopo Gerundensi, Regio consiliario, etc., variis glossis communioribusque DD. maxime Recentiorum opinionibus ac declarationibus Sacr. Congreg. Cardinalium comprobatis, exornatae a Francisco Romagvera…,* Gervndae, sumptibus Hieronymi Palol M DC LXXXXI, 470 p. + índex.

272. Es tracta de Benet Remigi Noydens, belga, per al qual cf. HURTER, IV, 304-305; PALAU 195963-196006.

273. Cf. supra, nota 35.

274. Cf. supra, nota 131.

275. Cf. supra, nota 3.

276. Cf. supra, nota 100.

277. L'obra citada en llatí és la *Llama de amor viva* del cèlebre sant Joan de la Creu, per al qual cf. DHEE, II, 1246-1248; DBE, XXVIII, 270-275.

278. Cf. supra, nota 226.

279. Cf. supra, nota 137.

280. Carmelità valencià († 1706), per al qual cf. VILLIERS, II, 859; HURTER, IV, 967; PALAU 146508-146523.

281. Cf. supra, nota 77.

282. Cf. supra, nota 93.

283. Cf. supra, nota 18.

284. Cf. supra, nota 40.

285. Cf. supra, nota 107.

286. Cf. DTC, II, 441-459; *LTK,* 2, 33-35.

287. Cf. supra, nota 7.

288. Cf. supra, nota 112.

289. Cf. supra, nota 9.

290. Eimerigo de Bonis († 1595), jesuïta, per al qual cf HURTER, III, 354; SOMMERVOGEL, I, 1727-1729.

291. És Giulio Negrone (1553-1625), jesuïta genovès, autor d'obres ascètiques i morals, per al qual cf. HURTER, III, 908; SOMMERVOGEL, V, 1614-1618.

292. Cf. supra, nota 192.

293. Per a aquest cèlebre catecisme, cf. DTC, II, 1917-1918.

294. Cf. supra, nota 78.

fide del card. Albizi[295] (fol. 73v), Benet XIV[296] (fol. 73rv), el sínode de Farfa (fol. 79v), Gavanto[297] (fol. 82rv), el *Metodo celebrandi missam* de Tomas Tamburini[298] (fol. 82v), la *Instructio ad Confessarios* de Campion[299] (fol. 86v-87r), el sínode de Fuligno del l'any 1722 (fol. 88r, 118r), la *Instructio de confessione* de Gavarri[300] (fol. 111rv, 112rv, 113rv, 114r, 115v), el *Padre Espiritual* i una *Carta Pastoral* de sant Francesc de Sales[301] (fol. 115r, 117r, 118rv), sant Felip Neri[302] (fol. 119r), la *Moralis Christiana* de Besombes[303] (fol. 126r), el *De confid. ad Eugenium* de i altres obres de sant Bernat[304] (fol. 126rv, 177r), Possevino[305] (fol. 127v), les *Exhortacions per a los estats diferents de malalts* de mons. Blanchard[306] (fol. 130v), la *Preparació a la mort* del P. Grasset[307] (fol. 132rv), el mestre Ferrer[308] (fol. 136r, 138rv, 142r), el llibre *Idea boni confessarii* de Bonal[309] (fol. 142v-143r), Ezpeleta[310] (fol. 148v), Pontas[311] (fol. 148v), els sínodes de Viterbo del 1696 i del 1624 (fol. 154rv, 156r), el sínode de Montfaucon del 1696 (fol. 154r, 155v-156r), el de Cremona del 1688 (fol. 156r), el *De Arte audiendi confessiones* de Gerson[312] (fol. 1), sant Cebrià[313] (fol. 171rv,

295. Es tracta molt probablement de Francesco Albizzi (1593-1684), cardenal i jurista que va tenir un intervenció molt notable en la condemna del jansenisme, per al qual cf. EUBEL, IV, 31; DBI, II, 23-26.

296. Cf. supra, nota 200.

297. Cf. supra, nota 89.

298. Cf. supra, nota 229.

299. Cf. supra, nota 125.

300. Cf. supra, nota 91.

301. Cf. supra, nota 136.

302. Cf. supra, nota 121.

303. És Jacques Besombes, francès, de la congregació de la Doctrina Cristiana, moralista, per al qual cf. HURTER, IV, 945.

304. Cf. DTC, II, 746-785; *LTK,* 2, 239-242.

305. Cf. supra, nota 130.

306. És Antoine Blanchard, prior de Saint-Marc-lès-Vendôme, autor dels *Discours pathétiques sur les matières les plus importantes et les plus touchantes de la morale chrétienne,* 2 vols., Paris 1730, entre altres obres espirituals. L'obra citada en el ms. és l'*Essay d'exhortations pour les états différens des malades … avec un recueil d'actes et d'aspirations pour le temps de l'agonie,* 2 vols., París, Étienne 1713, reeditat cinc vegades fins al 1818. Cf. BDSG, ms. 344.02, f. 3r: *Exhortations des malades.*

307. És Jean Crasset (1618-1692), jesuïta francès, autor prolífic d'obres ascètiques traduïdes a moltes llengues, per al qual cf. HURTER, IV, 561; SOMMERVOGEL, II, 1623-1646. Possiblement és el Croiset de BDSG, ms. 344.02, f. 4v: *Discursos espirituales* i *Año cristiano;* f. 5rv: *Discursos espirituales.*

308. Cf. supra, nota 145.

309. Cf. supra, nota 146.

310. Cf. supra, nota 129.

311. Cf. supra, nota 127.

312. Cf. supra, nota 84.

313. Cf. supra, nota 114.

173r), sant Agustí[314] (fol. 172rv), sant Gregori[315] (172r), sant Ambrós[316] (fol. 172v-173r), Tertul·lià[317] (fol. 173v), Ricard de Sant Víctor[318] (fol. 173v), Salvià[319] (fol. 173v-174r), Lluís Lopes[320] (fol. 174r), i la *Doctrina Moralis* de Jaume Lafon[321] (168r-179v).

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Bo.
2. Datació: Mitjan segle XVIII.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Bisbe Bastero, BDSG.

57

Anònim, **De locis theologicis**

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 155 x 217 x 10.

b) Material: Pergamí aprofitat d'una altra relligadura.

c) Indicacions escrites: Tapa I: «... De las Violas [...] |... de Arnalo Disp[...] | ... dos por sus Difun[tos] | Padres en esta[...]| Año 1743». Contratapa I, dalt de tot, escrit en tinta sèpia i deturpat per una mà posterior que escriu en tinta sèpia tirant a gris: «Barbara Esteban se Contrato. 30 [misas] de S. Gregorio [...]| Miguel Esteban». Contratapa II, *probationes pennae,* entre les quals es distingeix el mot «ama».

314. Cf. supra, nota 14.
315. Cf. supra, nota 213.
316. Cf. *LTK,* 1, 427-430.
317. Cf. supra, nota 217.
318. Cf. DTC, XIII, 2676-2695; *LTK,* 8, 1293-1294.
319. Podria tractarse del prevere Salvià de Marsella, que va fer servir el pseudònim Timothée, i va escriure *Quis dives solum. Como vn hombre rico se puede salvar,* 1620, Palau 287696.
320. És Luis López († 1595), nascut a Madrid, OP, moralista titllat per alguns de laxista, per al qual cf. Quétif-Échard, II, 316; Hurter, III, 353; J. Simón Díaz, *Dominicos de los siglos XVI y XVII: escritos localizados,* Madrid 1977, 303-304.
321. Cf. supra, nota 113.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: El volum és cosit a les tapes únicament per les dues capçades. Els plecs són units entre ells per un cosit de tretze entrades.

b) Descripció de les seccions: A baix, etiqueta de paper blanc rectangular enganxada, amb la cota actual del ms.: «BSDG | Ms | 57».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: I + II, amb filigrana d'escut quadribarrat, semblant, no igual a les filigranes «Casas» de Valls i Subirà 216 i 217, datades respectivament el 1762 i el 1766. Al recto del foli de guarda inicial, *probationes pennae:* «Sub | Teruel ameis». A dalt, cap a l'extrem dret, segell en sec del bisbe Florencio Lorente.[322] A baix, angle inferior dret, cota actual del ms. escrita en llapis: «Ms | 57». Al foli de guarda final IIv, altres *probationes pennae:* «Quaderno | quader».

c) Cobertes (folres) del mateix paper que els folis de guarda.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix, fatigades les capçades.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: *Post* 1743, ex I, 1, c).

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: paper.
4. Pàgines: I + 82 + II.
5. Dimensions: 148 x 209 x 8.
6. Plecs:
Plec de 20 x 2, pàg. 1-80.

El darrer foli de plec, pàg. [81-82] només existeix en forma de taló.

8. Paginació: El ms. és paginat en tinta i xifres aràbigues per la mateixa mà que l'escriu, del número 1 al [80], xifres posades a l'angle superior dret del recto i a l'angle superior esquerre del verso dels folis. La cisalla ha escapçat o absorbit molts números de la paginació, tal com també ha escapçat marges superiors que eren escrits, amb pèrdua d'algunes línies.

10. Filigranes:

a) Pàgs. 1-28, filigrana relacionable amb la de «Morgades» (de Torrelles de Foix), del tipus Valls i Subirà 623, documentada el 1810.

322. Bisbe de Girona entre 1847 i 1862. Per les seves exhortacions i pastorals, cf. Marquès, n. 602, 634, 637, 648-650, 653, 664, 690, 696-701, 711-715, 717, 727-728, 758, 773, 791; Mirambell, p. 182.

b) Pàgs. 30-38, de la torre o del far amb dos cadells, que no trobem repertoriada.

c) Pàgs. 40-56, filigrana «ALCOY», d'un tipus que no s'ha trobat repertoriat.

d) Pàg. 50-80, filigrana de «PERTEGÀS», relacionable amb les de VALLS I SUBIRÀ 683, documentada el 1786, i 684, documentada el 1825.

12. Sistema de ratllat en sec: >>>>><<<<, i en tinta sèpia: 1111 2222.

III. CONTINGUT LITERARI

A

1. Pàgines 1-12. Pàg. 1, *inc.* del títol: «Opusculum de locis theologicis eorumque usu, et adminiculis ex variis sed praeclaris authoribus extractum ad usum Emmanueli a Luna (*nom que una mà posterior ha transformat en quelcom de molt mal interpretar*)».

Ib., *inc*. del proemi: «De locis Theologicis caput unicum proemiale. Priusquam de locis theologicis peragamus, erit optimum naturam Theologiae eiusque principia et conclusiones cursim declarare ...».

Pàg. 12, *exp. del proemi:* «... Id autem, ut apte fiat, opere praetium erit argumentorum theologicorum fontes eorumque doctrinam enumerare, vim et eficaciam ostendere, necnon pro recto omnium, et singulorum usu regulas tradere».

Ib., *inc.* de l'obra: «Caput 1. De natura, et numero Locorum Theologiae. Quemadmodum in naturalibus disciplinis omne argumentum â ratione, vel authoritate deducitur, ut Augustinus ait libro 2º de ord. cap. 9, sic etiam in theologia utrumque argumentandi genus adhibere oportet ...».

Pàg. [79], *exp.:* «... huic propositioni similis est propositio seditiosa, ea, nempe, quae ad revelionem contra civiles Principes subditos conducit. LAUS DEO O. M.».

Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *De locis theologicis.*

6. Contingut:

Pàg. 1: De locis Theologicis Caput unicum Proemiale.
Pàg. 12: Caput I. De natura et numero Locorum Theologiae.
Pàg. 16: Caput II. De authoritate (*sic*) sacrae scripturae.
Pàg. 21: Prima propositio.
Pàg. 23: II Propositio.
Pàg. 25: Regula argumentandi ex Scriptura Sacra.
Pàg. 27: Caput III. De Christi et Apostolorum traditionibus.
Pàg. 29: I Propositio.
Pàg. 32: II Propositio.
Pàg. 33: Regulae argumentandi ex traditionibus.
Pàg. 35: Caput IV. De authoritate Ecclesiae vniversalis.
Pàg. 36: I Propositio.
Pàg. 38: II Propositio.

Pàg. 40: Regulae argumentandi ex Ecclesia.
Pàg. 41: Caput V. De Authoritate Conciliorum.
Pàg. 43: I Propositio.
Pàg. 45: II Propositio.
Pàg, 47: III Propositio. Regulae argumentandi ex Conciliis.
Pàg. 49: Caput VI. De authoritate Ecclesiae Romanae.
Pàg. 50: I Propositio. II Propositio.
Pàg. 51: III Propositio.
Pàg. 52: Regulae Argumentandi ex Romano Pontifice.
Pàg. 55: Caput VII. De Authoritate Sanctorum Patrum.
Pàg. 56: I Propositio. II Propositio.
Pàg. 57: III Propositio.
Pàg. 58: Regulae argumentandi ex SS. PP.
Pàg. 60: Caput VIII. De authoritate Theologorum et juris Pontificii peritorum.
Pàg. 61: I Propositio.
Pàg. 62: II Propositio. III Propositio.
Pàg. 63: Regulae argumentandi
Pàg. 64: Caput IX. De Ratione Naturali. I Propositio.
Pàg. 65: II Propositio.
Pàg. 66: Regulae argumentandi ex ratione naturali.
Pàg. 67: Caput X. De authoritate Philosophorum.
Pàg. 68: I Propositio. II Propositio.
Pàg. 69: Regulae argumentandi.
Pàg. 70. Caput XI. De Historia humana.
Pàg. 71: I Propositio. II Propositio. III Propositio.
Pàg. 72: Regulae argumentandi.
Pàg. 73. Caput XII. De Locorum usu generatim.
Pàg. 75. Caput postremum. De Propositionum censuris.

Des de la primera fins a la última pàgina el text és dividit en 115 paràgrafs, numerats sempre al marge esquerre.

B

1. Pàg. 81, *inc.:* «Concilia generalia huc usque celebrata sunt | novemdecim, | nimirum Nicenum 1um ...«»
Ib., *exp.:* «... florentinum | tridentinum».
2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Llista del concilis generals de l'Església.*

Pág. 82 buida.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 102 x 185, a columna tirada, de 20-27 línies. Impaginació de la pàg. 5: 25 + 112 + 17 x 15 + 185 + 9.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals de justificació, escriptura de justificació a justificació. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Escriptura cursiva del segle XVIII-XIX, de tres mans: a) Pàg. 1-48; b) pàg. 49-79; c) pàg. 81.

5. Decoració: L'únic element decoratiu de tot el ms. és el losange apaïsat dibuixat a ploma amb la inscripció interior en lletres majúscules: «D. O. M. | O. L. H. lis (?)». Les darreres inicials podrien encloure el nom del copista o el de l'autor.

7. Timbres de la «Biblioteca | del | Seminari | de | Girona» a la pàg. 1.

9. Copistes anònims.

10. Revisions i correccions escasses, interlineades a l'interior dels paràgrafs, perquè amb prou feines hi ha marges. Addicions a les pàgs. 3 i 6; supressió a la pàg. 79.

12. Notícies històriques. A part dels Esteban que apareixen a la contratapa I, a la pàg. 80, sota dues *probationes pennae* en tinta negra, es llegeixen en tinta sèpia força esvaïda els noms de dos possibles possessors: «Jorge | Asensio | Estevan | Blas», «Don Juan Antonio». La *probatio pennae* del foli de guarda inicial Ir, on apareix el nom de Terol, indica clarament l'origen aragonès del ms., com el pergamí reutilitzat com a coberta, amb un títol en castellà.

Possiblement estaria relacionat amb aquests Esteban el dr. Felipe Esteban, beneficiat de la catedral de Terol i capellà d'honor del rei, autor d'un dels sermons recollits al ms. 704-8 de la BUB.

V. Conclusió

1. Estat de conservació mediocre.

2. Datació: Segle XIX, ante 1847.

3. Origen aragonès, ex I, 3, a).

4. Propietaris i procedència: Família Esteban, de Terol, Florencio Lorente i Montón, BDSG.

58

Joan Abat, De Providentia et Praedeterminatione

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 160 x 213 x 21.

b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc amb alguna taca.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns de cordill que no en treuen d'externs.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 58».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: III + III, formant plec de 2 x 2 amb el full de folre inicial i final. Fol. Ir, a baix, al costat dret, en llapis, signatura actual del ms.: «Ms | 58». Foli VIr, a la part de baix, a l'inrevés «Soÿ de Manuel Costas, Clerigo».[323]

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el manuscrit.

d) Talls jaspiats en blanc i negre.

e) Capçada a dalt i a baix.

g) Llavis trencats.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII ex.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: I-III + 135 + IV-VI.
5. Dimensions: 152 x 207 x 17.
6. Plecs:

1) Plec coix, de 6/5, folis 1-11, amb taló al final de plec.
2) Plec de 5 x 2, folis 12-21.
3) Plec de 5 x 2, folis 22-31.
4) Plec de 5 x 2, folis 32-41.
5) Plec de 5 x 2, folis 42-51.
6) Plec de 8 x 2, folis 52-67.
7) Plec de coix de 10/12, folis 68-89, amb 2 talons a la primera meitat de plec.
8) Plec de 10 x 2, folis 90-109.

323. Es tracta de Manuel Costas, clergue procedent amb molta probabilitat de Calella de Palafrugell, on la seva família sembla tenir vara alta sobre un benefici. El vicari general li conferia l'any 1799 el benefici dels sants Josep i Anna, de Calella, de fundació recent, D-454 f. 284r. El 1809 era nomenat escrivà de la cúria, G-171 f. 149r; el 1820 rebia llicència de tenir oratori privat a casa seva, G-172, f. 40v i 43r, i el mateix any el bisbe el nomenava jutge de la cúria, ADG, [Josep Maria Marquès] *Notularum IV (1802-1947). Índex de matèries*, Girona 1992, suppl. 3, n. 30. En data incerta fou canonge penitencier de la Seu, tal com consta en ésser promogut a la penitenciaria un seu successor l'any 1828, ADG, D-482, f. 209r. Costas deixava la penitenciaria i era ascendit a ardiaca de la Seu, càrrec que exercia amb normalitat el 1829: D-484, f. 203r, 210r. La darrera notícia és del 1853, quan el vicari general conferia el benefici dels sants Josep i Anna, de Calella, vacant per òbit de Manuel Costas, D-492 f. 54r.

9) Plec de 8 x 2, folis 110-125.
10) Plec de 5 x 2, folis 126-135.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 9 de desembre de 2013, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.
10. Filigrana «Romeu», semblant a la del tipus Valls i Subirà 856, documentada a Olot el 1771.
12. Sistema de ratllat en sec: <>.

III. Contingut literari

A

1. Foli 1r: «Costas».[324]
Foli 2v: Gravat del rei David pregant, amb inscripció al capdavall: «A TE DE LUCE VIGILO Ps. 62. ». Sota el gravat: noms de l'impressor, i de l'autor: «Ballester[325] la Grabó 1784 |S. Brieva[326] la Retocó».

B

1. Folis: 2-127. Foli 2r, *inc.:* «Complevit [*línies 2-10 buides*]. Complevit Deus die 7 opus suum quod facerat (*sic*), et raquievit (*sic*) dia 7 ab universo opere quod patrarat... ».
Foli 127v, *exp.:* «... Id quod etiam videtur in Swindemium obtime quadrare».
2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan Abat,[327] *De Providentia et Praedeterminatione.*
3. Altres manuscrits: BUB, ms. 863, f. 80-143 (160-286); Montserrat, ms. 323, f. 169-176; ms. 404; BPEB, ms. 118, f. 1-84; Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-12, p. 1^2-178^2.
4. Catàlegs i bibliografia: Miquel, II, 407; Olivar, 93.
6. Contingut:
Quaest. 1 De providentia Dei generatim, fol. 2v.

---

324. Cf nota anterior.
325. Cf. Bénézit, I, 687; Thieme-Becker, II, 416b-417a; Páez Ríos, I, n. 195, p. 99-104; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* I, 538c.
326. Bénézit, II, 808; Thieme-Becker, V, 13b-14a; Páez Ríos, I, n. 337, p. 168-170; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* II, 255c.
327. És Joan Abat o Abad i Salat, Igualada 1751-1819. Cf. Casanovas, J. F., II, n. 1010; Rubio, I, 404; Vila, 405; DHEC, I, 2. Consta com a lector de la biblioteca de la Universitat de Cervera els anys 1792-1793 i 1805-1806: Rubio, II, 144-145. Consta com a bibliotecari de1801 a 1802, Rubio, II, 145. A la biblioteca universitària cerverina va donar els *Commentaria in octo libros Physicorum Aristotelis* d'Antoni Marquès, ara ms. 1218 de la BUB: Miquel, III, 269.

Art. 1. De providentiae Divinae existentia, et perfectione, fol. 3r.
Art. 2. De efficatia Divinae providentiae, fol. 8v.
Quaest. 2 De Sanctorum praedestinatione, fol. 10v.
Art. 1. Breviter refertur quid aliqui de praedestinatione judicarunt, fol. 11r.
Art. 2. Quit sit praedestinatio, fol. 12r.
Art. 3. Vtrum revera sit praedestinatio, fol. 16r.
Art. 4. Necessitatem (*sic*) praedestinationis ostenditur, fol. 18r.
Quaest. 3 De causis praedestinationis, fol. 20r.
Art. 1[us]. An electio eficax praedestinatorum ad gloriam sit pure gratuhita et merita praevisa antecedat vel supponat, fol. 21r.
Art. 2. Gratuita praedestinatorum ad gloriam electio auctoritate Scripturae Sacrae prouatur, fol. 23r.
Solvuntur objectiones, fol. 30r.
Art. 3. Gratuita praedestinatio, fol. 32v.
Solvuntur Objectiones, fol. 39r.
Art. 4. Electio gratuita praedestinatorum ad gloriam sancti Fulgentii et Prosperi testimoniis ostenditur, fol. 41v
Solvuntur Objectiones, fol. 42v.
Art. 5. Sanctus Thomas gratuitam ad gloriam praedestinationem docet, fol. 43r.
Art. 6. Patres qui Paelagianam haeresem praecesserunt pro gratuita praedestinatione sufragium etiam ferunt, fol. 44v.
Solvuntur Objectiones, fol. 46r.
Art. 7. Alii Authores multique nobiles Scolastici pro gratuita ad gloriam predestinatione, fol. 48v.
Art. 8. Eadem veritas aliis momentis confirmatur, 50v.
Solvuntur Objectiones, fol. 53r.
Art. ultimus. Vtrum asserta gratuitae praedestinationis doctrina recte dicatur ad fidem pertinere, 54v.
Quaest. 4. De praedestinationis efectibus, 56v.
Art 1. De praecipuis efectibus praedestinationis, fol. 57v.
Art 2. De imperatis praedestinationis efectibus, fol. 59r.
Argumenta Contraria, fol. 60v.
[Quaest 5] De certitudine praedestinationis, fol. 62r.
Art 1[us]. An praedesinatio sit certa, et immobilis, fol. 62v.
Solvuntur Objectiones, fol. 64v.
Art 2 An quisque fidelis debeat esse certus de sua praedestinatione, fol. 67r.
[Art. 3. Om.], fol. 71r.
Art. 4 An expediat praedestinationis Misterium Populis praedicare, fol. 72v.
Quaest 6. De reprobatione. Art 1. Quid sit reprobatio, fol. 77r.
Art. 2[us] De causis reprobationis positivae, fol. 79r.
Solvuntur Ojectiones, fol. 81v.
Art 3[us] De causa negativa hominum reprobationis, fol. 83r.
Solvuntur Objectiones, fol. 88r.
Art. 4 An peccatum originale sit causa reprobationis negativae hominum qui pereunt etiam illorum, quibus illud per baptismum dimissum est, fol. 91r.
Solvuntur Objectiones, fol. 93r.
Art 5 De reprobatione comparate spectata, fol. 95r.
Art 6 De efectibus reprobationis, fol. 96v.

Quaest 7. Vtrum Sanctorum Angelorum ad gloriam electio fuerit gratuita, fol. 99v.

[Art 1], fol. 101v.

Art. 2. Vbi proponuntur diversae opinionis argumenta eisdemque satisfit, fol. 104r.

Quaest 8ª. De malorum Angelorum reprobatione. Art. Vnicus. An Angeli qui ceciderunt ante praevisum ipsorum peccatum negative reprobati sint, fol. 107r.

Solvuntur Objectiones, fol. 108v.

Quaest 9ª. De Sanctorum Gloria. Art 1us. Refellit Millenariorum errorem, fol. 110r.

Solvuntur Objectiones, fol. 112v.

Art 2. An beatifica et clara Dei visio sit differenda sanctis usque post extremum judicii diem, fol. 116v.

Solvuntur [Objectiones], fol, 118r.

Questio 10. De pena reproborum, fol. 122v.

Articulus 1. Utrum poenae reproborum aeternaliter sunt duraturae.

[Solvuntur Objectiones], fol. 123v.

Articulus 2. Uvinam (*sic*) constituenda sit Inferi sedes?, fol. 124v

Solvuntur Objectiones, fol. 126r.

F. 128-135 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 110 x 180, a columna tirada, de 32 línies constatades. Impaginació del foli 5r: 20 + 110 + 20 x 11 + 180 + 17.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals, tres de verticals. UR = 5,62.

3. Tipus de lletra i mans: Mà única del segle xviii.

6. Notes: No se'n veuen.

7. Segells i timbres: Al foli 2r, a la banda superior esquerra, timbre del «Seminario Episcopal de la Diocesis de Gerona». A la banda inferior dreta, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: Hi ha un altre Joan Abat, O. P. (Cardona ¿-Barcelona 1767), per al qual cf. Collell 21-22.

Aquest manuscrit i els n. 59, 61, 62, 76 i 79 porten nota de propietat de Manuel Costas. Potser és significatiu que tots cinc continguin obres de Joan Abat —per al qual cf. supra, nota 327— i/o de Francesc Daniel —per al qual cf. infra, n. 59, III, 2.

V. Conclusió

1. Estat de conservació bo.

2. Datació: Per la filigrana cal situar el ms. al darrer terç del segle xviii.

3. Origen desconegut.
4. Propietaris i procedència: BDSG.

59

Francesc Daniel O.F.M., ***Tractatus de Sanctissimae Trinitatis Misterio***

I. Enquadernació

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 158 x 214 x 22.
b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc gastat, amb una taca fosca a la banda superior dreta de la tapa I.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns de cordill que no en treuen d'externs.
b) Descripció de les sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 59».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: III al principi. Foli de guarda Ir, a baix, al costat dret, en llapis, cota del manuscrit actual: «Ms | 59». Foli de guarda IIr, al centre de la part superior, en tinta: «Costas».[328]
b) Tancadors: No n'hi ha.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.
d) Talls jaspiats, molt descolorits.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis ratats a la part central de la tapa I.

4. Conclusió. Data: Segle xviii ex.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 119.

328. Cf. supra, nota 323.

5. Dimensions: 150 x 209 x 17.
6. Plecs:
1) Plec de 4 x 2, folis 1-8.
2) Plec de 6 x 2, folis 9-20.
3) Plec de 5 x 2, folis 21-30.
4) Plec de 2 x 2, folis 31-34.
5) Plec de 5 x 2, folis 35-44.
6) Plec de 5 x 2, folis 45-54.
7) Plec de 9 x 2, folis 55-72, amb un reforç entre els folis 71 i 72.
8) Plec de 9 x 2, folis 73-90.
9) Plec de 9 x 2, folis 91-108.
10) Plec de 6 x 2, folis 109-foli de folre.

Al foli 119v, a baix, escrit a l'inrevés, nota: «Soÿ de Manuel Costas Clerigo», com la trobada en el foli final de guarda del ms. anterior.[329]

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 23 de desembre de 2013, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: Folis 1-8, 109-119, filigrana «Romeu», semblant a la del tipus Valls i Subirà 856, amb inscripció «RVMEV», documentada a Olot el 1771.

Folis 21-30, filigrana «Romaní», del tipus Valls i Subirà 778, documentada a Barcelona el 1749.

Folis 31-108, filigrana «Romeu», semblant a la del tipus Valls i Subirà 856, documentada a Olot el 1771.

12. Sistema de ratllat en sec: ><.

III. Contingut literari

1. Folis: 1-116. Foli 1r, *inc.* del prefaci*:* «Tractatus de Sanctisimae Trinitatis Misterio. De Sanctissimae Trinitatis Misterio aliquid probari (*sic*) cupientibus nobis que ejus altitudinem attenté meditantibus ... ».

F. 1v, *exp*. del prefaci: «... Ac tandem earum missionem aliaque nonnulla pro temporis oportunitate tractabimus».

Fol. 1v, *inc.* del tractat: «Disputatio 1. Fides Trinitaria constabilitur. Cum adversus Trinitatis mysterium quod totius christianae religionis fundamentum est...».

Foli 116v, *exp.:* «... ut illi non nisi paenitentes in Ecclesia reciperentur etsi constaret, eos haereticos non fuise».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Francesc Daniel, O. F. M.,[330] *Tractatus De Sanctissimae Trinitatis Misterio.*

329. Cf. supra, nota 323.

330. Natural de Castelló d'Empúries i profesor de teologia «de prima» a Cervera. Cf. Torres Amat, 106; Corminas, 97; Rubio, II, 271; Vila, 280; P. Sanahuja, *Historia de la Seráfica*

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 861, f. 1[1]-147[1]; ms. 1705, fol. 1-62r; Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-11, p. 1-172. Els dos darrers mss. donen el nom de l'autor.

4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL, II, 405; IV, 209.

6. Contingut:

Tractatus de Santissimae Trinitatis Misterio, fol. 1r.
Disputatio 1. Fides Trinitatis constabilitur, fol. 1v.
Quaest. 1ª Ostenditur Trinitas Personarum in eadem Dei natura, fol. 2r.
Art. 1us De Haereticis Trinitatis impugnatoribus, fol. 2v.
Art. 2us Ex Veteri Testamento momenta pro Trinitate, fol. 5v.
Art. 3us Novi Testamenti pro Trinitate, fol. 7v.
Art. 4us Traditionem de Trinitate profert fol. 8v.
Art. 5us Obiectiones Haereticorum ex Sacra Scriptura, fol. 9v.
Art. 6us Obiectiones a ratione, fol. 11v.
Quaest. 2ª De aequalitate Personarum in Trinitate, fol 13v.
Argumenta Contraria, fol. 16r.
Quaest. 3 De cognoscivilitate (*sic*) Misterii Trinitatis, fol. 18r.
Argumenta Contraria, fol. 19v.

Disp. 2. De iis quae Personis Trinitatis sunt comunia (*sic*), fol. 20r.
Art. 1us De His quae tribus Personis sint comunia, fol. 20v.
Argumenta Contraria, fol. 22r.
[Art. 2us], fol. 24v.
Argumenta Contraria, fol. 26r.
[Art. 3us], fol. 27v.
Quaest. 3 De Divinarium personarum constitutivo, fol. 29r.
Art. 1 Nomina quaedam de Trinitate usurpata explicantur, fol. 29v.
Art. 2us Divinarum Personarum constitutivum traditur, fol. 31v.
Articulus 3us Vlterius in Constitutivum Divinarum Personarum inquiritur, fol. 35r.
Quaest. 4ª De existentia, et subsistentia Dei, fol. 37.
Quaestio 5ª De notionibus, et circumenciscione (*sic*) Divinarum Personarum, fol. 39r.
Quaestio 6ª De Divinarum Personarum relationibus. Articulus 1us De relationum numero, et entitate, fol. 40v.
Art. 2us. De De Divinarum relationum perfectione, et ordine, fol. 43r.
Quaestio 7ª Regulae ad apte de Trinitate loquendum, fol. 45r.
Disputatio 3. De Divinis Personis in particulari, fol. 47r.
Quaestio 1ª De Persona Patris. Articulus 1us De Patris Divinitate, ac Nomine, fol. 48r.
Articulus 2us De aeterna generatione, qua Pater est, fol. 49v.
Articulus 3 De relicuis (*sic*) Patris nominibus, fol. 52v.

Provincia de Cataluña, Barcelona, Editorial Seráfica 1959, 321, 392 i 409; DHEC, II, 6; Agustí BOADAS LLAVAT, *Els franciscans a Catalunya. Història, convents i frarades (1214-2014),* Lleida, Pagès editors 2014, 201. Consta com a lector de la biblioteca de la Universitat de Cervera els anys 1793-1794: RUBIO, II, 144.

Quaestio 2 De Filii Persona, fol. 54v.
Art 1us De Filii aeternitate, fol. 55r.
Art 2us De consubstantialitate Filii cum Patre, fol. 58r.
Articulus 3 De Filii Divinitate, fol. 61r.
Articulus 4us De voce Omoousion, fol. 62v.
Art 5us De nomine Verbi, eiusque productione, fol. 64r.
Argumenta Contraria, fol. 66v.
[Art 6us]. Art 2us Ex quarum rerum cognitione Verbum procedat, fol. 67v.
Solvuntur Obiectiones, fol. 69r.
Art 7us De nominibus Imaginis, et Sapientiae in Filio, fol. 70r.
Quaest 3a De Persona Spiritus Sancti, fol. 71v.
Solvuntur Obiectiones, fol. 73v.
Art 2us De Spiritus Sancti processione, fol. 75r.
Solvuntur Obiectiones, fol. 77r.
Art 3us De addiccione (*sic*) particulae Filioque facta in simbolo Constantinopolitano, fol. 79r.
Art 4us De principio processionis Spiritus Sancti eiusque a Filio distinctione, fol. 80v.
Argumenta Contraria, fol. 82r.
Art 5us De discrimine processionis Spiritus Sancti a generatione Filii, fol. 85r.
Argumenta Contraria, fol. 87r.
Art 6 De nomine Doni quod Spiritui Sancto tribuitur, fol. 89v.
Seccio 1a Spiritum Sanctum proprie donum esse ostenditur, fol. 90r.
Argumenta Contraria, fol. 91r.
Argumenta Contraria, fol 93r.
Seccio 3a A quo quibusque Spiritus Sancti Persona donetur, fol. 95r.
Art 1us. An Pater et Filius diligant se Spiritu Sancto, fol. 98v.

Disputatio 4a De Divinarum Personarum missione, fol. 100v.
Quaestio 1a De missione Divinarum Personarum, fol. 101r.
Quaestio 2 De Divinarum Personarum visivili (*sic*) missione, fol. 103v.
Quaestio 3 De invisivili Divinarum Personarum missione, fol. 107r.
Articulus 1us Pro Liberio, fol. 110r.
Art 2 Pro Ossio, fol. 112v.
Argumenta Contraria, fol. 114r.
Art 3us Pro Patribus Ariminencibus (*sic*), fol. 115.

F. 117-119 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 110 x 485, a columna tirada, de 30-32 línies a pàgina plena. Impaginació del fol. 2r: 20 + 110 + 20 x 10 + 485 + 15.
2. Tipus de ratllat: 2 2 A 1.
3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle xviii ex.
7. Timbre de la biblioteca de forma ovalada: «Seminario episcopal de la diocesis de Gerona».
9. Copista únic.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: De Francesc Daniel s'han conservat altres obres:

Tractatus de Proemialibus Locisque Theologicis (1797): infra, ms. 85, f. 121-229; BUB, ms. 825, f. 1v-84; Montserrat, ms. 325.

De Deo uno: Montserrat, ms. 323, f. 4-25v.

Tractatus de Sancta Maria Virgine Deipara a R. P. Francisco Daniel ordinis Minorum theologiae Professore traditus: BUB, ms. 825, pàg. 130-167.

Quaestiones quaedam de Christo: BUB, ms. 860, f. 141-157.

De Providentia Dei, sanctorum Praedestinatione, Reprobatione impiorum ac de hominis Novissimis Tractatus: BUB, ms. 862, f. 1v-101r.

De scientia Dei, infra, n. 62, f. 4-119; BUB, m. 1705, f. 66r-175r; Montserrat, ms. 404.

Tractatus de Christo Deo, Servatore nostro: infra, ms. 76, f. 4-139; Montserrat, ms. 324, f. 2-107; BUB, ms. 1705, f. 136r-194r.

Tractatus Theologico Scholasticus de Domini perfectionibus, infra, ms. 82, f. 2-77; BC, ms. 3502.

De divinis praedefinitionibus, infra, ms. 62, f. 124-143.

De Deo auctore naturae et gratiae, infra, ms. 75, p. 1^{1}-252^{1}.

V. Conclusió

1. Estat de conservació bo.
2. Datació: Segle XVIII ex.
3. Origen desconegut, possiblement gironí.
4. Propietaris i procedència: Bisbe Lorente (?), BDSG.

60

Anònim, *Tractatus De proaemialibus Sacre Theologiae.* Magí Vidella, *Tractatus De ineffabili incarnationis mysterio*

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 152 x 214 x 34.

b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí de color groc, brut.

2. Llom del mateix pergamí, ras.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 60».

3. Altres elements.
b) Tancadors de cordill amb boleta de fusta, ben conservats a la tapa I.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí, en bon estat.

4. Conclusió. Data: Segona meitat del segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: X + 479 pàgines.
5. Dimensions: 152 x 211 x 30.
6. Plecs:
1) Plec coix, de 5/6, foli de folre inicial-X.
2) Plec de 5 x 2, pàg. 1-20.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 21-40.
4) Plec de 5 x 2, pàg. 41-60.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 61-80.
6) Plec de 5 x 2, pàg. 81-100.
7) Plec de 5 x 2, pàg. 101-120.
8) Plec de 5 x 2, pàg. 121-140.
9) Plec de 5 x 2, pàg. 141-160.
10) Plec de 5 x 2, pàg. 161-180.
11) Plec de 5 x 2, pàg. 181-200.
12) Plec de 5 x 2, pàg. 201-220.
13) Plec de 6 x 2, pàg. 221-244.
14) Plec de 6 x 2, pàg. 245-268.
15) Plec de 5 x 2, pàg. 269-288.
16) Plec de 5 x 2, pàg. 289-308.
17) Plec de 5 x 2, pàg. 309-328.
18) Plec de 5 x 2, pàg. 329-358.
19) Plec de 5 x 2, pàg. 359-378.
20) Plec de 5 x 2, pàg. 379-398.
21) Plec de 5 x 2, pàg. 399-418.
22) Plec de 5 x 2, pàg. 419-438.
23) Plec de 5 x 2, pàg. 439-458.
24) Plec de 6 x 2, pàg. 459-foli de folre final.

Al plec 1, al foli Ir, a baix, a l'angle dret del foli, a llapis, signatura actual del ms.: «Ms | 60».

Al plec 18 hi ha una anomalia en la numeració, que salta de la pàgina 329 a la 340.

7. Fragments: 1) Fragment entre la pàgina 34 i 35, de paper; amida 158 x 210, és escrit per les dues bandes en tinta, amb un doblec horizontal i un de vertical.

2) Fragment entre la página 276 i 277, bifoli amb un plec vertical; amida 153 x 212 i és escrit en tinta.

8. Foliació: Folis I-X, foliació en xifres romanes, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis, feta per Marta Lleopart Xifre el 9 de gener 2013.

Pàgines 1-480, foliació en xifres aràbigues, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis, coetània de l'escriptura del manuscrit.

9. Numeració de plecs en tinta i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: Foli de folre inicial-X, filigrana «Costas», del tipus Valls i Subirà 277, documentada a Olot el 1762.

Pàgina 1-140, 269-398, filigrana «Carbó», del tipus Valls i Subirà 153. Documentada a Lleida el 1743.

Plec 9), pàg. 141-160; plec 11), pag. 181-200; plec 21), pàg. 399-418, sense filigrana.

Pàgina 167-174, 204-216, 223-267, 423-foli de folre final, filigrana «Carbó», relacionable amb Valls i Subirà 156 i 157, per la corona i les ales laterals, i amb Valls i Subirà 163, per la corona i pel nom del moliner. Són respectivament dels anys 1760, 1764 i 1770. El dibuix interior de la filigrana del manuscrit, però, no coincideix amb cap de les filigranes esmentades.

12. Sistemes de ratllat en sec: <>.

III. Contingut literari

A

1. Folis I-X i pàgines 1-220. F. IIIr, *inc.* de l'índex del volum: «Tractatus de proaemialibus Sacrae Theologiae, eiusdemque obiecti essentia, et attributis iuxta miram Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam 1 p. â quaest. 1 ad 11... ».

F. Vv, *exp.* de l'índex del volum: «Vtrum Christus secundum quod homo sit hypostasis vel persona? pag. 475».

F. VI-X buits.

Pàg. 1, *inc.* del proemi: «Tractatus de proaemialibus Sacrae Theologiae, eiusdemque obiecti essentia, et attributis iuxta miram Angelici Doctoris Divi

Thomae Aquinatis Doctrinam 1 part. â quaest. 1 ad vndecimam. Prooemium. Monitos vos esse volo (charissimi discipuli) non sine prudenti consilio.... ».

Ib., *exp.* del proemi: «... ab illo hoc anno exordium sumere (*fine mutilum*)»

Pàg. 3, *inc.* de l'*ordo quaestionum:* «Ordo quaestionum huius tractatus secundum litteram Divi Thomae. Ad scripta Divi Thomae commendanda non parum conducit eorum distributio: ordo igitur seu methodus in Theologia tradenda dividendaque aliunde repetenda non est, quam ex D. T. qui licet caeteris Theologis in materiis tractandis, veritatibus roborandis et sententiis sceligendis (*sic*) excellentior sit ...».

Pàg. 4, *exp.* de l'*ordo quaestionum:* «... de quibus omnibus et nos cum ipsis sermonem instituemus per varias quaestiones et articulos».

Pàg. 5, *inc.* del tractat: «Quaestio I. De sacra doctrina. Divisi sunt Expositores Angelici Doctoris in explicando quid nomine sacrae doctrinae intelligat in praesenti Sanctus Thomas ...».

Pàg. 220, *exp.* del tractat: «... Ex dictis plane sequitur Deum non esse corpus aut substantiam corpoream».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Tractatus De proaemialibus Sacre Theologiae eiusdemque obiecti essentia, et attributis iuxta miram Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam; Utrum Deum esse sit per se notum; De divinis attributis.*

6. Contingut:

Proaemium, pàg. 1.
Ordo quaestionum huius tractatus secundum litteram Divi Thomae, pàg. 3.
Quaestio I: De Sacra doctrina, pàg. 5.
Articulus I: Vtrum sit necessarium praeter Philosoficas disciplinas aliam doctrinam haberi?. §. I. Vtrum Theologia Scolastica sit vtilis Ecclesiae?, pàg. 6.
§. II. Vtrum Theologia Scolastica sit necessaria Ecclesiae?, pàg. 13.
§. III. Vtrum Theologia nostra sit Scientia?, pàg. 17.
§. IIII. Vtrum Theologia nostra maneat in patria, pàg. 26.
§. V. Vtrum Theologia sit una Scientia?, pàg. 32.
§. VI. Vtrum Theologia sit Scientia practica, vel speculativa?, pàg. 39.
§. VII. Vtrum Theologia sit dignior, ac Certior aliis Scientiis, pàg. 43.
§. VIII. Vtrum Theologia sit habitus supernaturalis?, pàg. 49.
Articulus II. Quodnam sit obiectum Theologiae, pàg. 53.
Quaestio II. De locis Theologicis. Art. I. Vtrum, quomodo, et ex quibus Theologia sit argumentativa, pàg. 57.
Art. II. De Scriptura Sacra, pàg. 61.
§. I. De Sacrae Scripturae nomine, natura, et affectionibus, pàg. 62.
§. II. De sensibus Sacrae Scripturae, pàg. 74.
Art. III. De traditionibus, pàg. 87.
Art. IIII. De Ecclesia, pàg. 98.
Art. V. De Sacris Eclesiae Conciliis, pàg. 112.
Art. VI. De Summo Pontifice, pàg. 124.
Art. VII. De SS. PP. et Ecclesiae Doctoribus, pàg. 135.
Art. VIII. De Scholasticis et Juris Canonici Doctoribus, pàg. 145.
Art. IX. De tribus posterioribus Locis Theologicis, pàg. 149.

Q[uaestio III *sense títol*].

Art. I. Vtrum Deum esse sit per se notum?, pàg. 155.

Consectaria, pàg. 161.

Art. II. Quid sit Deus, pàg. 170.

Consectaria, pàg. 184.

Quaestio IIII. De Divinis attributis. Art. I. Quid et quotuplex sit attributum?, pàg. 188.

Art. II. Quomodo attributa Divina a se invicem, et ab essentia distinguantur?, pàg. 190.

Art. III. De attributis Speciatim. §. I. De simplicitate Dei, pàg. 217.

Pàgines 221-268 buides.

B

1. Pàgines 269-478. Pàg. 269, *inc.* del proemi: «Tractatus De ineffabili incarnationis misterio ad mentem Divi Thomae Aquinatis Theologorum facile Principis concinnatus. Prooemium. Annis ab hinc quatuor indulgentia Regis Hispaniarum pascifici (*sic*) Ferdinandi VI, quem paulo post morte interceptum multum lugeremur...».

Pag. 270, *exp.* del proemi: «... vestri quadriennio reccurrenti (*fine mutilum*)».

Pàg. 271, *inc.* de la divisió de la matèria: «Partitio et ordo quaestionum huius tractatus. | Vt in hoc tractatu propositum nostrum recte atque ex ordine â D. T. accepto assequamur ...».

Ib., *exp*. de la divisió de la matèria: «... De his omnibus dissert S. T. 3. parte, q. 1 et infra, ac Magister Sententiarum lib. 3, dist. 1 et sequentibus».

Pàg. 271, *inc.* del tractat: «Quaestio 1. De convenientia et necessitate incarnationis. Possibilitas incarnationis in eiusdem convenientia includitur, nec minus necessitas quam convenientia huius mysterii ipsius existentiam concernunt...».

Foli 478v, *exp.* del tractat: «... et incomunicabile in natura humana: ergo ab hoc per incarnationem est et dicitur persona proprie humana».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Magí Vilella,[331] *Tractatus De ineffabili incarnationis mysterio ad mentem divi Thomae Aquinatis.*

6. Contingut:

Proaemium, pàg 269.

Partitio et ordo huius tractatus. Quaestio I. De convenientia et necessitate incarnationis?

331. Natural de Sanahuja, professor de filosofia (1755) i de teologia tomistes (1757) a Cervera i canonge de Vic (1770), per al qual cf. Casanovas, J. F., II, n. 978; Rubio, I, 413; Vila, 240, 425. El 1762 fou designat Bibliotecari de la Universitat: Rubio, II, 127. Consta com a lector de la biblioteca de la Universitat de Cervera els anys 1761-1762: Rubio, II, 144.

Art. I. Haereses circa incarnationem explodit, eamque in Xpo iam peractam, et completam contra Judeos propugnat, atque etiam possibilem contra Gentiles suadet, pàg. 271.

Art. II. Vtrum incarnationis possibilitas potuerit lumine naturali intellectus evidenter cognosci, pàg. 286.

Art. III. Vtrum fuerit conveniens Deum incarnari?, pàg. 292.

Art. IIII. Vtrum magis conveniens fuerit Filium incarnari quam Patrem, et Spiritum Sanctum?, pàg. 295.

Art.V. Vtrum ad redimendum hominem a peccato fuerit necessaria incarnatio?, pàg. 298.

Art. VI. Vtrum offensa peccati mortalis in genere moris sit infinita simpliciter?, pàg. 300.

Art. VII. Vtrum homo qui non sit personaliter Deus possit condigne satisfacere pro offensa peccati mortalis proprii, vel alieni, pàg. 313.

Art. VIII. Vtrum satisfactio Christi ex intrinseco valore fuerit infinita simpliciter, condigna, et superabundans pro peccatis omnium hominum?, pàg 319.

Art. IX. Vtrum satisfactio Christi fuerit ex toto rigore justitiae, pàg. 328.

Art. X. Vtrum satisfactio Christi procecerit (*sic*) ab speciali virtute justitiae, et quali?, pàg. 341.

Quaestio II. De motivo, efficientia, et merito incarnationis, pàg. 347.

Art. I. Vtrum Adamo non peccante, Dei Filius incarnatus fuisset?, pàg. 348.

Art. II. An solo originali peccato existente sine actualibus venisset Christus Redemptor?, pàg. 360.

Art. III. Vtrum B. Virgo fuerit causa phisica incarnationis?, pàg. 364.

Art. IIII. An Christus mereri potuerit suam incarnationem, vel unionem hipostaticam?, pàg. 368.

Art. V. An SS. PP. antiquae legis meruerint de congruo incarnationis substantiam?, pàg. 373.

Art. VI. An B. V. meruerit Divinam maternitatem?, pàg. 380.

Quaestio III. De vnione hypostatica, pàg. 385.

Art.I. An vnio Verbi incarnati sit facta in natura, vel in persona, pàg. 385.

Art. II. An persona vel hypostasis Xpi post incarnationem sit vere composita?, pàg. 391.

Art. III. Vtrum inter Verbum et humanitatem mediet modus substantialis vnionis, quo natura humana formaliter coniungatur Verbi personalitati?, pàg. 397.

Art. IIII. Quisnam sit terminus quo formalis actionis incarnativae vel vnionis hypostaticae active sumptae?, pàg. 403.

Art. V. Vtrum vnio hypostatica in ratione vnionis sit omnium maxima?, pàg. 408.

Quaestio IIII. De persona Verbi assumente, pàg. 409.

Art. I Quaenam formalitas in Verbo sit ratio formalis terminandi humanitatem?, pàg. 410.

Art. II. Vtrum Verbum assumendo humanitatem non solum eius subsistentiam, sed etiam existentiam supleverit? (*sic*), pàg. 416.

Art. III. Vtrum tres personae Divinae possint eandem humanitatem terminare et plures humanitates ab eadem persona assumi?, pàg. 420.

Art. IIII. Vtrum persona creata de potentia Dei absoluta possit terminare alienam naturam?, pàg. 428.

Quaestio V. De natura assumptibilis, et assumpta. Art. I. Vtrum quaelibet natura substantialis completa sit assumptibilis ad Divinam personam?, pàg. 432.

Art. II. An etiam subtantia incompleta, et partialis sit assumptibilis ad Divinam personam? pàg. 435.

Art. III. Vtrum natura creata terminata propria subsistentiâ, eâque retenta, possit assumi?, pàg. 437.

Art. IIII. Vtrum hec propositio: Deus assumsit (*sic*) hominem in rigore, et proprietate sermonis sit vera?, pàg. 439.

Art. V. Vtrum Sanguis aliique humores Corporis Christi fuerint immediate Verbo vniti?, pàg. 440.

Art. VI. An Sanguis Christi in passione effusus, et reassumendus in resurectione, manserit Verbo vnitus in mortis triduo?, pàg. 447.

Quaestio VI. De ordine assumsionis. Art. I. Vtrum Verbum prius partes, quam totam humanitatem assumserit, pàg. 450.

Art. II. Utrum Verbum prius [animam] quam corpus asumserit?, pàg. 453.

Quaestio VII. De communicatione idiomatum, pàg. 456.

Art. I. Vtrum in Christo detur vera et propria communicatio idiomatum?, pàg. 457.

Art. II. Nonnulla traduntur regulae pro recto vsu communicationis idiomatum in Christo, variaeque explicantur propositiones, pàg. 459.

Art. III. Vtrum haec proposicio: Deus est homo, sit propria, per se, et naturalis?, pàg. 465.

Art. IV. Vtrum istae sint verae: Deus factus est homo, homo factus est Deus?, pàg. 470.

Art. V. Vtrum istae sint verae: Christus est creatura, hic homo demonstrato Christo incepit esse?, pàg. 472.

Art. VI. Vtrum Christus secundum quod homo sit hipostasis, vel persona?, pag 475.

Pàg. 479 buida.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 110 x 180, a columna tirada, de 29-32 línies constatades. Impaginació de la pàg. 42: 28 + 110 + 13 x 16 + 181 + 13.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals i dues de verticals. UR = Variable.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle xviii.

5. Decoració: Insertat entre el foli X i la pàgina 1, làmina gravada en tinta negra, representant sant Tomàs d'Aquino. Sense nom de dibuixant ni de gravador.

Insertat entre la pàgina 268 i 269, làmina gravada en tinta negra, representa Jesús crucificat, amb calavera al peu de la creu i un àngel a cada banda de la calavera; a sota, incripció: «Jesus: Crucifixus». Sense nom, ni de dibuixant ni de gravador.

6. Notes: Foli Ir, a dalt: «*Ex libris Josephi Torrent et Saleta Philosophiae et SS^ae Theologiae Bac. Cervariensis*». A baix. «*Non jacet in molli veneranda scientia lector Stulte, quid est somnus, gelida nisi mortis imago?*».

Pàg. 271, al marge superior, abans del text: *«Accepi â Doctore Magino vilella hunc tractatum».*

Hi ha notes corrents a les pàg. 44, 64, 76, 79, 94, 131, 151, 275, 382, 422.

7. Segells i timbres: Al foli IIr, a la banda superior, centrat, timbre del «Seminario Episcopal de la Diocesis de Gerona».

8. Fragments.

a) *Inc.:* «Matamala comprà pro indivis ab Viladecans antes de lo any 1600 al Castell de Monsoliu ...».

Exp.: «... se adverteix que la sobredita pocessió may se ha capbrevad».

Notes sobre compra, arrendament i altres vicissituds del bosc de Saleta des de 1600 fins al 1738.

b) *Inc.:* «Al Molt Reverent Doctor torrent Catredatich que Deu lo guarde molts anys al Collegi de Gerona. | Sant Esteva y Setembre 23 de 1772. Duenyo i molt sr. meu per havernos demanat lo Esteva que desitjava ...».

Exp.: «... besa les mans desta sa S. Sra. Anna Fort y Pla».

Lletra d'Anna Fort i Pla a Josep Torrent i Saleta.

b') *Inc.:* «Atque hec quidem (expectatissimi auditores) Illustrissimi M. Cani praelibamina ...».

Exp.: «... gloriae atque honori in secula sempiterna vos mecum ac ego vobiscum consecremus. Amen».

Fragment amb elogi de Melcior Cano, escrit després de la lletra anterior per Josep Torrent i Saleta.

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions a les pàg. 41, 63, 64, 77, 86, 88, 90, 112, 341, 377, 378, 468 i 469.

12. Notícies històriques: Josep Torrent i Saleta és batxiller en filosofia i teologia a Cervera en el moment de la redacció del ms., devers 1762. Al cap de deu anys, el 1772, segons la lletra d'Anna Fort i Pla, és doctor i catedràtic al Col·legi de Girona. Llevat del tractat que Torrent mateix atribueix a Magí Vilella, el ms. podria ésser l'exemplar que tenia l'autor de les seves pròpies explicacions universitàries?

A l'ADG és documentat un clergue de nom Josep Torrent i Saleta, al qual l'any 1756 Hilari Saleta, de Sant Hilari Sacalm, fa patrimoni, D-419-08103. Sens dubte és el mateix que el 1783 deixa vacant el benefici diaconil de Sant Feliu de Girona, unit a la càtedra de teologia del Seminari de Girona, a causa de promoció, D-438-02006. El 1786 el bisbe li confereix una canongia a la Seu, a presentació reial, D-441-02675. El 1791 és tresorer de la Seu i presenta a benefici vacant, D-446-03409.

V. Conclusió

1. Estat de conservació bo.
2. Datació: A la pàg. 144 hi ha un «Elenchus SS. PP. et Ecclesiae Doctorum», des de sant Marçal i sant Climent romà fins a sant Bernat, distribuïts en una graella de segles. A la graella final, corresponent al segle xiii, es llegeix: «Sanctus Thomas Aquinas | S. Bonaventura | 1762». La data s'ha d'interpretar com un apunt temporal del moment en què s'escriu la graella. Per tant, datem el manuscrit devers 1762.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Josep Torrent i Saleta, BDSG.

61

Joan Abat, *Tractatus de virtutibus theologicis*

I. Enquadernació

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 152 x 212 x 20.
b) Material: Cartró recobert de pell esgrogueïda i tacada.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.
b) Descripció de les seccions: A baix, etiqueta rectangular de paper blanc enganxada, amb la cota del ms: «BDSG | Ms | 61».

3. Altres elements.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que el de la resta del ms.
d) Talls amb restes de jaspiat, molt esvaït.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segles xviii-xix.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.

2. Matèria: Paper.
4. Folis: 146.
5. Dimensions: 145 x 205 x 15.
6. Plecs:
1) Plec de 2 x 2, folis de folre de la contratapa I-foli 3, en blanc.
2) Plec 10 x 2, folis 4-23, sense reclam.
3) Plec de 10 x 2, folis 24-43, sense reclam.
4) Plec de 10 x 2, folis 44-63, sense reclam.
5) Plec de 10 x 2, folis 64-83, sense reclam.
6) Plec de 10 x 2, folis 84-103, sense reclam.
7) Plec de 10 x 2, folis 104-123, sense reclam.
8) Plec de 10 x 2, folis 124-143, en blanc des del foli 137.
9) Plec de 2 x 2, folis 144-folre de contratapa II, en blanc.

Al foli 1r, a baix, angle inferior dret: «Ms | 61».

8. Foliació contínua, a llapis i xifres aràbigues, feta per l'autor del catàleg i acabada el 8 de novembre del 2010.

10. Filigrana «Romeu» dins escut coronat, del tipus Valls i Subirà 856, documentada a Olot i altres bandes des de 1771 a 1777.

12. Sistema de ratllat amb màstara: <<<<>>>>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

1. Folis 4rv. Fol. 4r, *inc.* del proemi: «Tribus in rebus inquit bene Zeno Veronensis christiani culminis fundamenta consistunt nimirum in Fide, Spe et Charitate ...».

Fol. 4v, *exp.* del proemi: «... si de virtutibus quedam disputaverimus, quibus uberiorem de virtutibus memoratis tractationem planior via praeparetur».

Fol. 4v-136r. *inc.:* «Quaestio 1ª. | De virtutibus generatim | De virtutibus quae praecipua sunt hominis ornamenta et quae a s. Augustino inter magna bona recensentur, quibus malé uti non possumus, imo cum eisdem boni atque meliores ...».

Fol. 136r, *exp.:* «... Hanc quaestionem angustius disputavi, nam, ut fertur vultis praemature discedere. In aliis fere omnibus magna mihi longitudo orationis fuit. Vos autem admoneo, ut eas non perfunctorie versetis, quinimo festinationem ceu (*sic*) cane peyorem et angue fugiatis».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan Abat,[332] *Tractatus de virtutibus theologicis.*

332. Cf. supra, nota 327.

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 824; Montserrat, ms. 324; Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-13, p.1[3]-187[3], que dona el nom de l'autor.

4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL, II, 353; OLIVAR, 76.

6. Contingut:

Fol. 4v: Quaestio 1ª. De virtutibus generatim.
Fol. 5r: Articulus 1. Quid sit virtus.
Fol. 7v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 9v: Articulus 2. Quotuplex sit virtus.
Fol. 11r: Articulus 3. Vtrum praeter virtutes Theologicas admitendae sint virtutes morales per se infusae.
Fol. 13v: Quaestio 2. De virtutum proprietatibus sive affectionibus.
Fiol. 14r: Articulus 1us. Vtrum virtutes concistant (*sic*) in medio.
Fol. 15v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 16v: Articulus 2. An virtutes morales in esse perfecto necessariam inter se habeant connexionem.
Fol. 22r: Quaestio 3. De peccatis generatim.
Fol. 22v: Articulus 1. Quid sit peccatum.
Fol. 23v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 24r: Articulus 2. De peccatorum distinctione.
Fol. 26r: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 27r: Articulus 3. De peccati effectibus.
Fol. 28v: Quaestio 4. De Fide Theologica.
Fol. 29r: Articulus 1. Quid sit Fides.
Fol. 31v. De Fidei objecto.
Fol. 33v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 35r: [Articulus 2]
Fol. 40r: Articulus [3] 6 (*sic*). An Fides sit de non visis tantum.
Fol. 44v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 49r: Articulus [4] 5 (*sic*).Vtrum Fides Christiana esse possit absque pio voluntatis affectu, aut sine aliqua charitate.
Fol. 51v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 54r: Articulus [5] 6 (*sic*). Vtrum Ecclesia a Christi et Apostolorum tempore novas acceperit revelationes quibus articulorum Fidei numerus augeatur.
Fol. 55v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 57r: Articulus [6] 7 (*sic*). De Fidei Symbolis.
Fol. 59r. Argumenta Contraria.
Fol. 60r: Quaestio 5. De necessitate Fidei.
Fol. 60v: Articulus 1. De interioris actus Fidei necessitate.
Fol. 62v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 63r: Articulus 2. De Fide Antiquorum.
Fol. 70r: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 73v: Articulus 3. De externi Fidei actus necessitate.
Fol. 76v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 79r: Quaestio 6. De vitiis Fidei oppositis.
Fol. 80r: Vtrum Infidelium virtutes sint vitia.
Fol. 82v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 86v: De Haeresi.

Fol. 89r: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 90v: Quaestio 7. De spe. Articulus 1. Quid sit spes.
Fol. 93r: Articulus 2. Vtrum spes possit esse absque charitate.
Fol. 96r: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 97v: Articulus 3. De necessitate Spei.
Fol. 102r: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 107r: Quaestio 8. De vitiis Spei oppositis. Articulus 1. Vtrum desperatio sit peccatum.
Fol. 108r: Articulus 2. Vtrum praesumptio sit peccatum.
Fol. 110r: Quaestio 9. De charitate.
Fol. 110v: De charitatis natura et objecto.
Fol. 117r: Articulus 2. Vtrum charitas sit amisistia (*sic*) cum Deo.
Fol. 118r: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 119r: Questio 10. De charitatis necessitate.
Fol. 119v: Articulus 1. De praecepto charitatis erga Deum.
Fol. 120v: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 122r: Articulus 2. Vtrum vi praecepti de diligendo Deo teneamur omnes actiones humanas (*tit. mutilus*).
Fol. 124v: De praecepto charitatis erga proximum.
Fol. 127v: Quaestio 11. De charitatis augmento et diminutione.
Fol. 128v: [Articulus 1].
Fol. 133r: Solvuntur Obiectiones.
Fol. 134r: Articulus 2. Vtrum charitas possit diminui.
Fol. 135r: Quaestio 12. De vitiis charitate oppositis. Articulus singularis. Docet quae peccata charitati specialiter opponantur.

Folis 137-146 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 115 x 175, a columna tirada, de 32 línies. Impaginació del foli 34r: 20 + 115 + 22 x 9 + 175 + 11.

2. Tipus de ratllat: Dues ratlles horitzontals i dues verticals de justificació; escriptura de justificació a justificació. UR = 5, 5.

3. Tipus de lletra i mans: Escriptura cursiva de finals del segle xviii i principis del segle xix.

5. Decoració: Entre el primer i el segon plec, traient taló més avall, entre els folis 23 i 24, gravat del rei David pregant davant una ara on fumeja l'encens, amb l'arpa al seu darrere, i inscripció: «Ballester[333] la Grabó 1784 S. Brieva[334] la Retoco».

6. Nota al fol. 123v.

7. Timbre del «† Seminario | Episcopal | de | la | Diocesis | de | Gerona».

9. Copista únic.

333. Cf. supra, nota 325.
334. Cf. supra, nota 326.

10. Revisions i correccions interlineades escasses.

12. Notícies històriques: Darrera el gravat esmentat suara mateix, en tinta, nota de possessió autògrafa: «Costas».[335]

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.

2. Datació: Final del segle xviii, post 1784, pel gravat.

3. Origen gironí.

4. Propietaris i procedència anteriors a Manuel Costas[336] desconeguts; BDSG.

62

Francesc Daniel, **O. F. M.,** ***De scientia Dei, De divinis praedefinitionibus.***

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 152 x 212 x 20.

b) Material: Cartró recobert de pell esgrogueïda i tacada.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.

b) Descripció de les seccions: A baix, etiqueta rectangular de paper blanc enganxada, amb la cota del ms: «BDSG | Ms | 62».

3. Altres elements.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el de la resta del ms.

d) Talls jaspiats en blanc i negre, força esvaïts.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

f) Queix del mateix pergamí.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segles xviii-xix.

335. Cf. supra, nota 323.

336. Cf. supra, nota anterior.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 154.
5. Dimensions:
6. Plecs:
1) Plec de 2 x 2, folis folre de la contratapa I-3, en blanc.
2) Plec de 5 x 2, folis 4-13.
3) Plec de 5 x 2, folis 14-23.
4) Plec de 5 x 2, folis 24-33.
5) Plec de 5 x 2, folis 34-43.
6) Plec de 10 x 2, folis 44-63.
7) Plec de 10 x 2, folis 64-83.
8) Plec de 10 x 2, folis 84-103.
9) Plec de 5 x 2, folis 104-113.
10) Plec de 5 x 2, folis 114-123.
11) Plec de 10 x 2, folis 124-143.
12) Plec de 5 x 2, folis 144-folre de la contratapa II, en blanc.

Al foli 1r, cap a dalt i centrada, nota de possessió: «Soÿ de Manuel Costas Clerigo».[337] Cap avall, a l'angle inferior dret, en llapis, cota del ms.: «Ms | 62». Al foli 3r, altra nota de propietat: «Costas».

Folis 120-123 i 145-154 en blanc.

Paràgrafs numerats en la part dels folis 4-119.

8. Foliació contínua, en llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis, feta per l'autor del catàleg i acabada el 8 de novembre del 2010.

10. Filigrana «Romeu» dins escut coronat, del tipus Valls i Subirà 856, documentada a Olot i altres bandes des de 1771 a 1777.

12. Sistema de ratllat amb màstara. <<<<>>>>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

A

1. Folis 4-119. Fol. 4r, *inc.* del proemi: «Post attributa quaedam ex illis que affirmative dicuntur, in alio de natura atributisque Dei tractatu[338] exposita, reliqua modo tradenda suscipimus, scientiam nempe, voluntatem, potentiam et invisivilitatem, (*sic*) quibus quaedam alia ivi (*sic*) nisi exprensa (*sic*) continentur ...».

337. Cf. supra, nota 323.
338. Cf. infra, n. 85, III, B.

Ib., *exp.* del proemi: «... de ejus existentia, objecto, dotibus».

F. 4v, *inc.* del tractat: «Pars Prima. | De scientia Dei |. Disputatio 1ª. | De ejus existentia objecto dotibusque. | Vt ad divinae scientiae existentiam expeditius demonstrandam veniamus, primum quaedam de intellectu Dei delibare oportet ...».

Fol. 119v, *exp.:* «... utinam verbum hoc clarum lucidum ac perfectissimum, quo anni huyus laboribus finem imponimus, faelicitatis illius quam sanctis suis repositam Deus habet initium nunc esse valeat, cum mortali hac vita deposita, aeternam ingrediamur».

2. Identificació de l'autor i obra: Francesc DANIEL,[339] O. F. M., *De Scientia Dei.*

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 1705, fol. 66-125v; Montserrat, ms. 40; Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-12, p. 1-182. El primer i el tercer mss. donen el nom de l'autor.

4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL, IV, 209; OLIVAR, 93.

6. Contingut:

Fol. 4v: Pars Prima. De scientia Dei. Disputatio 1ª. De ejus existentia objecto dotibusque. Quaestio 1ª. De intellectu Divino.

Fol. 8r: Quaestio 2. De scientiae Divinae existentia et objecto.

Fol. 9r: Argumenta contraria.

Fol. 10r: Quaestio 3ª. In quo medio cognoscat Deus creaturas.

Fol. 12r: Quaestio 4. De praesentia creaturarum in aeternitate.

Fol. 14r: Quaestio 5. De Divinae scientiae dotibus potissimum de ejus causalitate.

Fol. 16v: Quaestio 6. Divinae scientiae divisiones quaedam.

Fol. 17v: [Disputatio 2ª. De praescientia] Quaestio 1. De praescientia futurorum.

Fol. 20r: Quaestio 2. De medio in quo praescit Deus futura absoluta.

Fol. 20v: Articulus 1us. Impugnatur praemotio Dei per qualitatem phisicam.

Fol. 21v: Articulus 2. Refellitur decretum concomitantiae.

Fol. 22v: Articulus 3. Deus futura absoluta non decernit post visam arbitrii creaturae determinationem.

Fol. 23r: Articulus 4. Nostra sententia traditur.

Fol. 26r. Argumenta contraria.

Fol. 29r: Quaestio 3. De medio in quo cognoscat Deus futura conditionata.

Fol. 29v: Articulus 1. An existant in Deo decreta conditionata.

Fol. 32r: Articulus 2. An praesciat Deus futura conditionata per scientiam mediam.

Fol. 36r: Articulus 3us. Inquiritur rursus in scientiam mediam, nostraque sententia traditur.

Fol. 37r: Argumenta contraria.

Fol. 38r: Disputatio 3ª. De Divinis Ideis. Quaestio vnica. Super earum existentiae (*sic*) et naturae (*sic*).

Fol. 39v: Argumenta contraria.

339. Cf. supra, nota 330.

Fol. 40v: Pars Secunda. De Dei voluntate. Disputatio 1ª. De voluntatis divinae natura, objecto, affectionibus et virtutibus. Quaestio 1. Super naturam divinae voluntatis.

Fol. 41r: Articulus 1. De livertate (*sic*) divinae voluntatis eique opposita necessitate.

Fol. 42v: Argumenta contraria.

Fol. 44r. Articulus 2. De constitutivo actus liveri (*sic*) Dei.

Fol. 46r: Articulus 3. De voluntatis divinae immutabilitate.

Fol,. 46v: Argumenta contraria.

Fol. 48r: Quaestio 2. De voluntatis divinae objecto.

Fol. 50v: Quaestio 3. De affectionibus et virtutibus divinae voluntatis.

Fol. 53r: Disputatio 2. De voluntatis divinae divisionibus et causalitate.

Fol. 55r: Quaestio 1. An Dei voluntas omnis semper impleatur. Articulus 1us. An Dei voluntas signi conyuncta (*sic*) semper sit cum voluntate beneplaciti.

Fol. 57r: Articulus 2. De voluntate Dei salvandi omnes.

Fol. 59r: Argumenta contraria.

Fol. 61v: Articulus 3. De conformitate voluntatis humanae cum divina.

Fol. 64r: Quaestio 2. De voluntatis divinae causalitate.

Fol. 64v: Articulus 1us. An unicum sit rerum principium et causa.

Fol. 65v: Argumenta contraria.

Fol. 67v: Articulus 2. An Dei voluntas sit rerum omnium Causa.

Fol. 69r: Argumenta contraria.

Fol. 71v: Articulus 3. Vtrum divina voluntas sit causa peccati.

Fol. 75v: Articulus 4. Quid sit voluntas positiva qua Deus vult peccatum ut pena est.

Fol. 77r: Argumenta contraria.

Fol. 77v: Articulus 5. Quomodo Deus peccatum permittat.

Fol. 78v: Pars Tertia. De potentia Dei. Quaestio 1. An et qua ratione Deus sit onipotens (*sic*).

Fol. 80r: Argumenta contraria.

Fol. 81r: Quaestio 2. De rebus quae Deo possiviles (*sic*) sunt.

Fol. 82r: Argumenta contraria.

Fol. 84r: Quaestio 3ª. De connexione omnipotentiae cum possibilibus ejusque concursu ad creaturas.

Fol. 86r: Pars 4ª. De invisivilitate (*sic*) Dei. Disputatio 1ª. Super ratione qua Deus invisivilis (*sic*) est.

Fol. 86v: Quaestio 1ª. An oculis corporeis Deus videri possit.

Fol. 87v: Argumenta contraria.

Fol. 88r: Quaestio 2ª. An Deus videri possit inthuitive (*sic*).

Fol. 90r: Argumenta contraria.

Fol. 91v: Quaestio 3. An mortalium aliqui Deum viderint.

Fol. 94r: Quaestio 4. De Animarum Sanctarum statu et loco.

Fol. 94v: Articulus 1us. Refutatur Millenariorum Christi Regnum.

Fol. 95r: Argumenta contraria.

Fol. 96v: Articulus 2us. De Animarum Sanctarum statu.

Fol. 99v: Articulus 3. De Animarum Sanctarum loco.

Fol. 101v: Quaestio 5. De futura Corporum resurrectione Sanctorumque aeterna beatitate.

Fol. 106v: Disputatio 2. De visionis beatae principiis. Quaestio 1ª. De concursu divinae essentiae ad visionem beatam.
Fol. 108v: Quaestio 2. De intellectu Deum videnti.
Fol. 109r: Argumenta contraria.
Fol. 110r: Quaestio 3. De lumine gloriae.
Fol. 112r: Quaestio 4. De inaequalitate visionis beatificae.
Fol. 113v: Argumenta contraria.
Fol. 115r: Pars vltima. De rebus quae (*sic*) beati in Deum vident.
Fol. 116v: Argumenta contraria.

Folis 120-123 buits.

B

1. Folis 124-143. Fol. 124r, *inc.:* «Tractatus de Divinis praedefinitionibus. Predefinitiones Divinas Theologi omnes ultro admittunt: nihil enim existens est, praeteritum aut futurum, quod Deus ab aeterno tale esse non definierit. Vnde nulli praedefinitiones renuunt ...».
Fol. 143v, *exp.:* «... Deum esse Authorem peccati, id enim absolute prolatum significat Deum Authorem esse malitie. Concreta enim accidentalia cuyusmodi (*sic*) esse peccatum supponunt pro forma».
2. Identificació de l'autor i obra: Francesc DANIEL,[340] *De divinis praedefinitionibus.*
3. Altres manuscrits: BUB, ms. 1705, f. 125v-133r.
4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL, IV, 209.
6. Contingut:
Fol. 124r: [Prooemium]
Fol. 126r: Quaestio 1ª. An futura omnia speciali decreto Deus praedefiniat.
Fol. 130v: Quaestio 2ª. An Deus praedefiniat peccata actusque supernaturales creaturae innocentis.
Fol. 131v: Argumenta contraria.
Fol. 132v: Quaestio 3ª. Quomodo Deus futura praedefiniat.
Fol. 134r: Argumenta contraria.
Fol. 136r: Quaestio 4. Cujusmodi sit concursus Dei in tempore.

Folis 144-154 buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 110 x 185, a columna tirada, de 32 línies. Impaginació del foli 83r: 15 + 110 + 23 x 10 + 185 +25.
2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i dues línies verticals de justificació; escriptura de justificació a justificació. UR = 5, 8.

340. Cf. nota anterior.

3. Tipus de lletra i mans: Escriptura de finals del segle XVIII i principis del segle XIX.

5. Decoració: Entre els folis 3 i 4, gravat de sant Gregori papa, sense autor ni data.

7. Timbre del «† | Seminario | Episcopal | de | la | Diocesis | de | Gerona», al fol.4r.

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions interlineades escasses.

12. Notícies històriques: Cf. supra, ms. 59.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.

2. Datació: Segle xviii ex.

3. Origen gironí.

4. Propietaris i procedència: Com el ms. anterior.

63

P. M. Cabrer, ***Tractatus de Deo sciente et volente.***
Anònim, ***Tratatus de Providentia, Predestinatione et Reprobatione.***
Anònim, ***Tractatus de visione Dei.***

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 146 x 205 x 40.

b) Material: Ànima de pasta, coberta de pergamí de color groc, tacat.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns, que no en treuen d'externs i no formen seccions.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 63».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: IV folis de guarda inicials. Foli de guarda inicial Ir, a dalt de tot, exlibris: «† | Ex libris Josephi Torrent et Saleta Philosofiae et SS.Theologiae | Baccalarii». A baix, al marge dret, cota del manuscrit: «Ms | 63». Filigrana «Carbó», somada de corona reial; a sota, un cercle amb

ales als costats; dins el cercle una gran «Y» grega de doble traç; a sota el nom «CARBÓ». És del tipus VALLS I SUBIRÀ 150, documentada a Lleida el 1760.

b) Tancadors: Dos tancadors de cordill, amb botons d'os, perdut l'inferior.

c) Cobertes (folre) del mateix paper que el dels folis de guarda.

d) Talls sense particularitats.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió: Segona meitat del segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Ms. miscel·lani.
2. Matèria: Paper
4. Pàgines: IV + 468 pàg.
5. Dimensions: 143 x 198 x 30.
6. Plecs:

1) Plec de 5 x 2, pàg. 1-18.
2) Plec de 5 x 2, pàg. 19-38.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 39-58.
4) Plec de 5 x 2, pàg. 59-78.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 79-98.
6) Plec de 5 x 2, pàg. 99-118.
7) Plec de 5 x 2, pàg. 119-138.
8) Plec de 5 x 2, pàg. 139-158.
9) Plec de 5 x 2, pàg. 159-178.
10) Plec de 5 x 2, pàg. 179-198.
11) Plec de 5 x 2, pàg. 199-218.
12) Plec de 5 x 2, pàg. 219-238.
13) Plec de 5 x 2, pàg. 239-258.
14) Plec de 5 x 2, pàg. 259-278.
15) Plec de 5 x 2, pàg. 259-298.
16) Plec de 5 x 2, pàg. 299-318.
17) Plec de 5 x 2, pàg. 319-338.
18) Plec de 5 x 2, pàg. 339-358.
19) Plec de 5 x 2, pàg. 359-378.
20) Plec de 5 x 2, pàg. 379-398.
21) Plec de 6 x 2, pàg. 399-422.
22) Plec de 6 x 2, pàg. 423-446.
23) Plec coix, de 6/5, pàg. 447-468.

7. Fragments: a) Entre les pàg. 390 i 391, fragment solter, de paper blanc enfosquit, rectangular, que amida 146 x 118, escrit per les dues cares per una mà molt semblant a la que escriu el manuscrit.

b) Entre les pàg. 448-449, fragment solter, de paper blanc rectangular, que amida 160 x 130, escrit per una sola cara per la mateixa mà que l'altre fragment.

8. Paginació a l'angle superior dret del recto dels folis i esquerre al verso, contínua i coetània, escrita en tinta més clara.

10. Filigranes:

a) Pàg. 1-50, 203-230, filigrana «Carbó», del tipus Valls i Subirà 156, documentada a Lleida el 1760.

b) Pàg. 59-96, 121-190, com la dels folis de guarda.

c) Pag. 98-118, filigrana de «Llucià», del tipus Valls i Subirà 575, documentada a Olot els anys 1769-1770.

12. Sistema de ratllat en sec: >>>>><<<<. De la pàg. 445 a la 468, hi ha un pautat, probablement fet amb màstara, amb 41 línies horitzontals i dues de verticals.

III. Contigut literari

A

1. Fol. IVr, *inc.* del proemi: «Tractatus de Deo sciente et volente iuxta miram A. P. D. T. A.[341] doctrinam. I. P. a quaest. 14 ad 19. Prooemium. Altum mare conscendimus scopulis frequens, naufragiis celebre, quum Dei scientiam eiusque voluntatem contemplandam aggredimur ...».

Fol. IVv, *exp.* del proemi: «... in hoc vastissimo pelago, eundem etiam sanctis moribus imitari omni studio contendatis».

Ib., *inc.* de l'ordre de les qüestions: «Hanc tractationem pluribus paestionibus absolvit D. T.».

Ib., *exp.* de l'ordre de les qüestions: «... et precipue in 1. dist. 35 et infra Quaest. 1 de scientia Dei secundum se seu necessaria».

Pàg. 1-186. Pàg. 1, *inc*. del tractat: «Primam hanc quaestionem instituimus quia ordo doctrinae postulat vt a prioribus ad posteriora procedamus. Articulus. Vtrum Deus sit natura cognoscens et intelligens. § 1. Vtrum in Deo sit scientia. Non loquimur in praesenti de scientia strictè sumpta, vt distincta scilicet ab aliis actibus intellectus ...».

Pàg. 186, *exp.:* «... Haecque dicta sint satis et finem huic nostro tractatui faciamus. Temporis enim quae nos premit angustia ad illum absoluendum nos cogit. Nihil tamen quod aut nostrae par esset expectationi aut ipsis rebus dignum omittendum duximus. Cuius quidem rei infinitas tibi a nobis gratias esse referendas (doctissime ac prudentissime P. M. Cabrer) pleno ore confite-

341. Cal llegir «Angelici Praeceptoris Divi Thomae Aquinatis».

mur, dum anno 1760 in Alma Cervariensi Academia talem tantamque (talis profecto dignam hominis) tractationem a te benignissime accepimus».

2. Identificació de l'autor i obra: P. M. Josep CABRER,[342] *Tractatus de Deo sciente et volente.*

6. Contingut:

Prooemium, pàg. 1

Ordo et partitio huius tractatus iuxta litteram Divi Thomae.

Quaestio I de scientia Dei secundum se, seu necessaria. Articulus I. Utrum Deus sit natura cognoscens vel intelligens. § I. Vtrum in Deo sit scientia, pàg. 1.

§ II. Vtrum ex immaterialitate divina efficaciter et demostrative probetur ratio intellectivi in Deo, pàg. 3.

§ III. Vtrum in Deo sit scientia proprie dicta respectu attributorum et creaturarum, pàg. 9.

§ IIII. Vtrum detur in Deo intellectus per modum actus primi seu potentiae, pàg. 15.

Articulus II. Quodnam sit obiectum primarium et formale divini intellectus. § I. Vtrum sola essentia Dei sit obiectum formale tam motivum quam terminativum Divini intellectus, pàg. 20.

§ II. An et quomodo Deus cognoscat creaturas, pàg. 25.

§ III. Vtrum Deus cognoscat creaturas in se ipso tamquam in causa, pàg. 28.

§ IIII. Vtrum Divina omnipotentia sit medium in quo Deus possibilia cognoscat, pàg. 30.

§ V. Vtrum Deus cognoscat etiam creaturas possibiles immediate in se ipsis, pàg. 33.

Articulus III. Quotuplex sit scientia Dei. § I. Vtrum scientia Dei in varia attributa dividatur, pàg. 37.

§ II. Vtrum divisio scientiae Dei in scientiam simplicis intelligentiae et scientiam visionis sit adequata, pàg. 40.

Articulus IV. De causalitate Divinae scientiae. § I. Vtrum scientia Dei sit causa rerum effectiva, pàg. 42.

§ II. Qualis scientia Dei sit causa rerum, pàg. 44.

Quaestio II de scientia Dei libera seu in ordine ad futura. Articulus I. Quid et quotuplex sit futurum. § I. Vtrum res aliqua constituatur futura independenter a decreto Dei, pàg. 48.

§ II. Vtrum decretum Dei pertineat ad constitutionem futuri tamquam forma illud determinans, pàg. 52.

§ III. Quid et quotuplex sit futurum, pàg. 55.

342. Josep Cabrer, prevere, catedràtic de teologia a Cervera des del 1740 i vice-canceller, per al qual cf. RUBIO, I, 405; II, 269; VILA, 197; CASANOVAS, E. B., p. 44 i 197; CASANOVAS, J. F., I, n. 501, 507, 576, 579, 590; Cf. CASANOVAS, J. F., II, n. 707, 709, 763, 764, 768², 865, 978, 1189; M. BATLLORI, J. F., n. 1356. Després de l'expulsió dels jesuïtes (1767), Cabrer va defensar, pel que fa a la teologia, el cèlebre pla d'estudis dit «de Salamanca» (1771), que no va acabar de fer el pes al conjunt de la Universitat de Cervera. Consta com a lector de la biblioteca de la Universitat de Cervera els anys 1757-1758: RUBIO, II, 144.

Articulus II. Vtrum Deus futura contingentia absoluta ab aeterno cognoscat. § I. Vtrum in Deo sit cognitio certa et infallibilis futurorum absolutorum contingentium, pàg. 59.

§ II. Vtrum Deus cognoscat futura contingentia absoluta ut sibi physice praesentia in aeternitate, pàg. 61.

§ III. Vtrum physica futurorum praesentia in aeternitate necessaria sit ut Deus habeat de illis invariabilem et intuitivam cognitionem, pàg. 72.

Articulus III. De medio in quo Deus cognoscit futura contingentia absoluta. § I. Vtrum Deus cognoscat talia futura in essentia Divina vt habente rationem ideae vel in compraehensione causarum secundarum ante omne decretum, pàg. 75.

§ II. Vtrum Deus cognoscat futura contingentia absoluta in suo decreto cognito vt futuro vel in eorum veritate obiectiva, pàg. 78.

§ III. Vtrum Deus cognoscat futura contingentia absoluta in decreto ab intrinseco efficaci voluntatis Divinae, pàg. 81.

Articulus IV. De cognitione futurorum conditionatorum. § I. Vtrum Deus certo et infallibiliter cognoscat futura contingentia conditionata, pàg. 89.

§ II. In quo medio Deus cognoscat certo et infallibiliter futura conditionata, pàg. 92.

Articulus IV. De impossibilitate scientiae mediae. § I. Quid intelligatur nomine scientiae mediae, pàg. 103.

§ II. In quo proponitur Thomistarum conclusio et sacrae scripturae testimoniis comprobatur, pàg. 105.

§ III. In quo probatur scientiam mediam non esse de mente Divi Augustini et Divi Thomae, pàg. 107.

§ IV. In quo probatur non dari scientiam mediam rationibus theologicis, pàg. 110.

§ V. In quo probatur non dari scientiam mediam aliquibus inconvenientibus quae ex ea sequi videntur, pàg. 113.

§ VI. In quo Jansenistarum sententia reffellitur de scientia media pro statu innoscentiae (*sic*), pàg. 121.

Quaestio III. De voluntate Dei secundum se seu necessaria. Articulus I. De existentia et obiecto voluntatis Divinae. § I. Vtrum in Deo sit voluntas, pàg. 124.

§ II. Vtrum sola bonitas divina sit obiectum formale motivum et terminativum voluntatis Divinae, pág. 127.

§ III. Vtrum quidquid Deus vult necessario velit, pàg. 130.

§ IV. Vtrum Deus amet creaturas possibiles, pàg, 134.

Articulus II. De Divinae voluntatis affectibus. § I. Vtrum Deo proprie competat amor suae propriae bonitatis, pàg. 139.

§ II. Vtrum in Deo sit desiderium in ordine ad bona extrinseca, pàg. 141.

§ III. Vtrum in Deo sit proprie odium et ira, pàg. 142.

Articulus III. De virtutibus quae sunt in divina voluntate. § I. Vtrum in Deo sit justitia, pàg. 145.

§ II. Vtrum in Deo sit misericordia, pàg. 150.

Quaestio vltima. De voluntate Dei libera seu in ordine ad creaturas. Articulus I. De libertate Dei. § I. Vtrum in Deo sit libertas, pàg. 151.

§ II. Per quid constituatur actus Dei liber, pàg. 154.

§ III. Vtrum Deus possit in tempore aliquid velle vel a libera volitione cessare, pàg. 160.

§ IV. Vtrum voluntas Dei libera potuerit manere suspensa ab omni actu circa obiectum creatum, pàg. 162.

Articulus II. Quotuplex sit voluntas Divina. § I. In quo explicantur aliquae divisiones voluntatis Divinae, pàg. 165.

§ II. Vtrum voluntas Dei semper impleatur, pàg. 168.

Articulus III. De Divinis decretis. § I. Vtrum decreta circa actus nostros liberos sint indiferentia vel concomitantia vel physice praedeterminantia, pàg. 169.

§ II. In quo aliqua colliguntur ex dictis, pàg. 183.

Pàg. 187-198 buides.

B

1. Pàg. 199-200. Pàg. 199, *inc.* del proemi: «Tractatus de Providentia eiusque praecipuis partibus, Praedestinatione scilicet et Reprobatione iuxta miram Angelici Praceptoris Divi Thomae Aquinatis doctrinam I p., â quaestione 22 ad 29 inclusive. Prooemium. Dignam sane Theologo tractationem aggredimur Theologiae sancti Thomae (dilectissimi auditores) quum de Dei providentia hocce anno sacram materiam adeuntes ...».

Pàg. 200, *exp*. del proemi: «... ejusque gratissimis Deo praecibus nobis faeliciter optinere».

Ib., *inc*. de l'ordre de les qüestions: «Partitio et ordo quaestionum huius tractatus. | De Divina providentia eleganti et fusiori stilo ...»

Ib., *exp*. de l'ordre de les qüestions: «... tandem de libro vitae. questio de Divina Providentia».

Pàg. 201-346. Pàg. 201, *inc.* de l'obra: «Quatuor potissimum s. T. quaest. 22 quam scribit de Divina Providentia per totidem articulos resolvit ...».

Pàg. 345-346, *exp.:* «... Et per hanc doctrinam de libro vitae concludimus universum tractatum istum de divina providentia, ejusque praecipuis partibus, praedestinatione et reprobatione; quia tamen hucusque dicta sunt de mediis per ordinem ad finem creaturae intellectualis, quae est visio beata, consequendum necessariis, ab his aliqua dicere et explanare de inaffabili (*sic*) ista visione votorum nostrorum meta et laborum mercede, transeundum nobis est».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Tratatus de Providentia, Predestinatione et Reprobatione.*

6. Contingut:

Praefatium, pàg. 199.

Ordo et partitio quaestionum huius tractatus, pàg. 200.

Quaestio I. De divina Providentia. Articulus I. Vtrum re ipsa existat in Deo providentia de omnibus creaturis, pàg. 201.

Articulus II. Vtrum Dei providentia se extendat ad actiones humanas liberas etiam moraliter peccaminosas, pàg. 214.

Articulus III. Vtrum Dei providentia consistat in actu intellectus vel voluntatis, pàg. 226.

§ I. Exponit actus qui ad divinam providentiam concurrunt, pàg. 226.

§ II. In quo actu ex enumeratis Dei providentia consistat, pàg. 235.

§ III. An providentia Divina dividatur in plures specie providentias, pàg. 241.

§ IIII. An de ratione providentiae non solum sit ordinare media in finem, sed etiam consecutio ipsius finis, pàg. 248.

Quaestio II. De Divina praedestinatione, pàg. 250.

Articulus I. Vtrum homines praedestinentur a Deo. § I. In quo existentia praedestinationis convincitur, pàg. 251.

§ II. Explicat essentiam et immediatum Divinae praedestinationis obiectum, pàg. 253.

§ III. Convenientiam et necessitatem praedestinationis explicat, pàg. 258.

§ IIII. Vtrum praedestinatio sit omnino certa, pàg. 264.

Articulus II. An ex parte nostri detur aliqua praedestinationis causa. § I. Vtrum elexio (*sic*) efficax praedestinatorum ad gloriam vel coronam sit ante praevisionem meritorum, pàg. 268.

§ II. Resolvuntur quaedam consectaria praecedentis doctrinae, pàg. 280.

§ III. An detur ex parte nostri causa meritoria vel dispositiva firmi praedestinationis effectus, pàg. 283.

§ IIII. Vtrum homini facicienti (*sic*) quod in se ex facultate Naturae infallibiliter Deus conferat auxilia gratiae, pàg. 286.

Articulus III. Quot sint praedestinationis effectus, pàg. 290.

§ I. Vtrum substantia praedestinati sit effectus praedestinationis, pàg. 291.

§ II. Vtrum permissio peccati in electis sit effectus praedestinationis illorum, pàg. 297.

§ III. Explicantur caeteri praedestinationis effectus, pàg. 303.

§ IIII. Quot sint effectus praedestinationis eliciti, pàg. 306.

Articulus IIII. De notitia praedestinationis. § I. Vtrum seclusa revelatione Divina possit quis in hac vita certo et infallibiliter cognoscere se esse praedestinatum, pàg. 307.

§ II. Explicantur signa praedestinationis in hominibus, pàg. 308.

§ III. De numero electorum, pàg. 310.

Quaestio III. De Divina reprobatione. Articulus I. An detur et quid sit reprobatio, pàg. 312.

Articulus II. An voluntas efficax excludendi reprobos â gloria praesuponat praevisionem demeritorum, pàg. 314.

Articulus III. Quot sint effectus reprobationis, pàg. 326.

Articulus IIII. Vtrum Deus det omnibus reprobis media sufficientia ad salutem, pàg. 329.

Quaestio IIII. De libro vitae. Articulus I. Vtrum liber vitae sit idem quod praedestinatio, pàg. 341.

Articulus II. Vtrum liber vitae sit solum respectu gloriae praedestinatorum. Articulus III. Vtrum aliquis deleatur de libro vitae, pàg. 344.

C

1. Pàg. 346-433. Fol. 346, *inc.* del proemi: «Tractatus de visione Dei ad mentem Angelici Praeceptoris I p., quest. 12 elaboratus. Prooemium. Vsque modo Flor. Angelicae Theologiae Alumni, in abolvendis quaestionibus praedestinationis et reprobationis mysterium concernentibus sacro quodam horrore perculsi hocce anno moram fecimus ...».

Pàg. 436, *exp.* del proemi: «... si in eum velut scopum operationes nostrae colliment (*sic*) in quem desiderant Angeli prospiscere»

Ib., *inc.* de l'ordre de les qüestions: «Tractatum istum quinque quaestionibus praesso calamo curremus ...»

Ib., *exp*. de l'ordre de les qüestions: «... qua illa mensuratur. Vadam ergo et videbo visionem hanc magnam. Exodi 2do».

Pàg. 347-433. Pàg. 347, *inc*. de l'obra: «Quaestio 1. de possibilitate visionis beatificae | Circa quam duo fuerunt errores extremé oppositi. Primus ex solis Naturae viribus posse videri Deum, afirmabat ...».

Pàg. 433, *exp.:* «... nisi ratione eiusdem decreti Divinae voluntatis. Quaest. vltima de mensura visionis beatificae (*fine mutilus?*)».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan Baptista Bolló,[343] *Tractatus de visione Dei.*

3. Altres manuscrits: Cf. infra, ms. 68, f. 44-128.

6. Contingut:

Prooemium, pàg. 346.

Ordo quaestionum huius tractatus. Quaestio I. De possibilitate visionis beatificae, pàg. 347.

Articulus I. Vtrum aliqua substantia creata vel creabilis possit naturaliter videre Deum, pàg. 348.

Articulus II. Vtrum sit possibilis substantia creata supernaturalis, pàg. 352.

Articulus III. An intellectus creatus possit supernaturaliter elevari ad videndum Deum vt est in se, pàg. 361.

Articulus IIII. Duo stauit consectaria praecedentis doctrinae, pàg. 365.

Articulus V. Vtrum aliquis in hac vita possit videre, immo de facto viderit Deum vt est in se, pàg. 368.

Quaestio II. De specie ad visionem beatificam requisita. Articulus I. An detur vel saltem possibilis sit aliqua species creata in visione beatifica, pàg. 371.

343. No s'ha trobar documentació sobre Joan Baptita Bolló. Només podem aportar un testimoni sobre el nom: És el testament de Joan Bolló, mestre de cases de Girona, que l'any 1727 institueix hereu el seu fill Joan: ADG, Testaments 4, f. 396-397.

Articulus III. An essentia Divina vniatur mentibus beatorum per modum speciei impressae vel expressae, pàg. 383.

Quaeres: An essentia Divina vnita mentibus beatorum active concurrat ad eliciendam claram Dei visionem, pàg. 388.

Quaestio III. De lumine gloriae. Articulus I. Vtrum lumen gloriae ad videndum Deum sit necessarium, pàg. 391.

Articulus II. Vtrum per potentiam Dei absolutam intellectus creatus possit videre Deum absque lumine gloriae, pàg. 394.

Articulus III. Vtrum lumen gloriae sit adaequata virtus proxima vel tota ratio videndi Deum. pàg. 401.

Articulus IIII. Vtrum inaequalitas visionis beatae ex sola luminis gloriae inaequalitate sumatur, pàg. 411.

Qaestio IIII. De obiecto visionis beatae, pàg. 416.

Articulus I. Vtrum Divina essentia possit a beatis videri sine attributis et personalitatibus, pàg. 417.

Corollarium: An visio formalis consistat in actu intellectus vel voluntatis consistat?, pàg. 421.

Articulus II. An et quomodo beati videant libera Dei decreta et creaturas. Articulus III. Vnde proveniat diversitas videndi creaturas in Verbo, pàg. 428.

Quaestio (*sic*) IIII. De mensura visionis beatificae, pàg. 434.

Pàgs. 435-448 buides.

D

1. Pàgs. 449-457. Pàg. 449, *inc.:* «Tractatus de Deo sciente et volente iuxta miram ...».

Pg. 457, *exp.:* «... Corollarium, an visio formalis consistat in actu intellectus vel voluntatis consistat?»

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Índex del volum.*

Pàg. 458-468 buides.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 107 x 170, a columna tirada, de 40 línies. Impaginació de la pàg. 5: 10 + 107 + 5 x 8 + 165 + 18.

2. Tipus de ratllat: 1 1 D 1. UR = 4,25.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII.

5. Decoració: Els títols de tractats són escrits en lletres de tres línies d'ample.

Entre els folis inicials de guarda III i IV hi ha inserit un gravat que representa santa Anna i la Mare de Déu, amb inscripcions: Fora de la composició:

«Sainte Anne Mere de la tres Ste Vierge». dins la composició, al peu de les dues santes: «Paris chez Chiquet».[344]

6. Notes a la pàg. 408, 410, 412, 418, 420, 421, 426, 429.

7. Timbre rectangular de tinta malva al fol. IVr: «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

8. Fragments. a) *Inc.:* «Altius quam par erat, elatius quam vires sinant de mea tenuitate ...».

Exp.: «... ab hujus inexaxto (*sic*) huius Cervariensis Academiae fonte perenni fluxu manante ex primoribus degustavit labris».

Fragment d'exortació al treball teològic.

b) *Inc.:* «Altius quam par esset ...».

Exp.: «... que mea aspexisti viscera amprime (*sic*) nosti (*fine mutilus*)».

Inici d'una altra exhortació al treball teològic

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions escasses.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.
2. Datació: Post 1760.
3. Origen barceloní.
4. Propietaris i procedència: Josep Torrent i Saleta,[345] BDSG.

64

Joan Baptista Bolló, ***Tractatus de scientia Dei.***
Quirze Madriguera, ***De gratia Christi.***
Jaume Font, ***Tractatus de virtutibus in communi.***

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 151 x 208 x 35.

b) Material: Pergamí de color groc enfosquit.

344. Bénézit, III, 598a.

345. Cf. supra, ms. 60, IV, n. 8 i 12.

2. Llom ras, amb el pergamí encara més enfosquit.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant quatre nervis interns que en treuen quatre d'externs.

b) Descripció de les seccions: 1) Inscripció: «3ERTIVS | THEOLOGIE | TOMVS | 1753»; 2)-3) buides; 4), etiqueta de paper blanc, quadrada, enganxada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 64».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: III folis de guarda inicials, amb filigrana de la creu encerclada i somada de corona, que no es troba repertoriada. Foli de guarda inicial Ir, primera meitat de pàgina: «Ex libris | Fortunati Angelats Moralis | Theologiae Studentis anno Domini | 1753». Al costat, part inferior, *probatio pennae* en forma de gargot. Segona meitat de la pàgina: «Coeli enarrant gloriam Dei: et opera manuum | ejus anuntiat firmamentum Spal (*sic*) 18.». A baix, al marge dret, cota del manuscrit: «Ms | 64».

b) Tancadors de cordill. Només queda un fragment del cordill superior a la tapa I i els forats per als botons a la tapa II.

c) Cobertes (Folres) del mateix paper que els folis de guarda.

d) Talls sense particularitats.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

g) Llavis del mateix pergamí, amb un trenc al cantell inferior dret de la tapa I.

4. Conclusió. Data: *Post* 1753.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: III + 260.
5. Dimensions: 149 x 204 x 33.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, folis 1-10.
2) Plec de 6 x 2, folis 11-22.
3) Plec de 6 x 2, folis 23-34.
4) Plec de 5 x 2, folis 35-44.
5) Plec de 5 x 2, folis 45-54.
6) Plec de 5 x 2, folis 55-64.
7) Plec de 5 x 2, folis 65-74.
8) Plec de 5 x 2, folis 75-84.
9) Plec de 5 x 2, folis 85-94.
10) Plec de 5 x 2, folis 95-104.
11) Plec de 5 x 2, folis 105-114.
12) Plec de 7 x 2, folis 115-128.

13) Plec de 4 x 2, folis 129-136.
14) Plec de 5 x 2, folis 137-146.
15) Plec de 5 x 2, folis 147-156.
16) Plec de 3 x 2, folis 157-162.
17) Plec de 4 x 2, folis 163-170.
18) Plec de 5 x 2, folis 171-180.
19) Plec de 5 x 2, folis 181-190.
20) Plec de 5 x 2, folis 191-200.
21) Plec de 6 x 2, folis 201-212.
22) Plec de 5 x 2, folis 213-222.
23) Plec de 5 x 2, folis 223-232.
24) Plec de 5 x 2, folis 233-242.
25) Plec coix, de 4/3, folis 243-249, amb taló final.
26) Plec coix, de 6/4, folis 250-260.

8. Foliació moderna i contínua, feta per Marta Lleopart el dia 17 de gener de 2014, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

9. Numeració de plecs numèrica, en tinta, a l'angle superior dret del recto del foli inicial de plec.

10. Filigranes: a) Folis 1-12, 95-104, 137-146, filigrana «Cardús», del tipus Valls Subirà 175, documentada a Lleida el 1753.

b) Folis 15-18, filigrana «Ripoll», del tipus Valls i Subirà 738, documentada a Barcelona el 1702 i el 1730.

c) Foli 21, mitja filigrana que no s'ha pogut identificar.

d) Foli 23, filigrana del «Sol» o de «Sant Celoni», que no s'ha trobat repertoriada.

e) Folis 27-29, 149-154, 250, filigrana «Sant Celoni», del tipus Valls i Subirà 908, documentada a Barcelona el 1725.

f) Foli 34, una altra mitja filigrana que no s'ha pogut identificar.

g) Folis 37-92, 105-115, 128, 158-239, filigrana del cercle envoltat de quatre creus amb els extrems superior i laterals arbrats, que no hem trobat repertoriada.

h) Folis 119-126, 131-132, 245-246, com la dels folis de guarda inicials.

i) Foli 251, filigrana «Sant Celoni» del tipus Valls i Subirà 915 i 917, documentades aquestes a Olot respectivament el 1744 i el 1747-1750.

j) Folis 254-257, filigrana «Frigola», del tipus Valls i Subirà 431, documentada a Barcelona i a Cardedeu els anys 1735 i 1739.

12. Sistema de ratllat en sec: >>>><<<<, per definir la caixa d'escriptura.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-134. Fol. 1r, *inc.* del proemi: «Tractatus de scientia Dei juxta miram angelici Praeceptoris D. Th. Aquinatis doctrinam sub disciplina

||1752|| Doctoris Joannis Babtistae Bolló Theologiae Professoris. Prooemium. Immensum Divinae scientiae Pelagus speculandum assumimus cujus altitudinem sola cum timore admiratio venerari potest et contemplari ...».

F. 1v, *exp*. del proemi: «... dividimus in duas partes in quarum una agemus de scientia Dei necessaria tam in ordine ad seipsum quam ad alia externa in 2da uero de scientia libera futurorum».

Fol. 1v-2r, *inc.* de l'obra: «PRIMA PARS HUJUS TRACTATUS | Primam parem hujus tratatus quinque quaestionibus persolvebimus acturi in prima de scientia Dei secundum se. In 2da de illius obiecto primario. In 3tia de obiecto 2dario in 4ta de divisione scientiae, et in 5 de illius causalitate. | QUAESTIO PRIMA. DE SCIENTIA DEI SECUNDUM SE |[*f. 2r*] Questionem hanc praemittimus, et merito, quia ordo doctrinae postulat vt â comunioris (*sic*) incipiamus, quem ordinem frequenter Philosophi observant. | ARTICULUS 1IMUS. AN IN DEO SIT SCIENTIA. Non loquimur de scientia strictè sumpta, vt distincta ab aliis actibus intellectus ...»

Fol. 134v, *exp.:* «... Ita Alvarez lib. I Responsionum cap. 2, nº 36, et Salmanticenses in praesenti disputatione nº 135 aliqualiter et haec dicta sunt anno 1753».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan Baptista BOLLÓ,[346] *Tractatus de scientia Dei.*

3. Altres manuscrits: BC, ms. 1652, f. 1-138.

6. Contingut:

Prooemium, fol. 1r.
Prima pars huius tractatus. Quaestio prima de scientia Dei secundum se, fol. 1v.
Articulus primus an in Deo sit scientia, fol. 2r
Solvuntur argumenta contraria, fol. 2v.
Articulus 2 an ratio qua probat D. Thomas scientiam in Deo sit efficax, fol. 3v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 4v.
Articulus 3 an sit in Deo scientia proprie dicta, fol. 8v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 10r.
Articulus 4 respectu quorum in Deo sit scientia, fol. 11v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 12v.

Quaestio 2 de obiecto primario divinae scientiae. Articulus primus quodnam sit obiectum primarium Divini intellectus, fol. 15v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 17r.
Articulus 2 quale ens Divinum sit obiectum motivum Divini intellectus, fol. 18v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 19v.

346. Atès el tenor de l'íncipit del ms. 64, es fa difícil no atribuir l'obra a Joan Baptista Bolló. Per la identitat de conceptes i de terminologia amb el tractat homònim de l'anterior ms. 63, pàg. 1-186, no costaria gaire presentar batalla a favor del pare Mestre Cabrer com autor d'aquest segon tractat sobre la ciencia de Déu. En el ms. 64 hi falten les qüestions sobre la voluntat de Déu. És probable que el ms. 64 transmeti un tractat de Cabrer més o menys retocat per Bolló i amb tota certesa menys elaborat que el del ms. 63.

Articulus 3 quodnam sit obiectum formale terminativum Divini intellectus, fol. 21v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 23v.
Articulus ultimus in quo aliqua ex dictis deducuntur, fol. 25v

Quaestio tertia de obiecto secundario Divinae scientiae, fol. 26v.
Articulus primus an et quomodo cognoscat Deus creaturas, fol. 27r.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 29r.
Articulus 2 an Deus cognoscat possibilia in se ipsis, fol. 31v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 33r.
Articulus 3 quomodo Deus poscibilia (*sic*) in se ipso cognoscat, fol. 35r.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 37r.

Quaestio quarta. De divisione scientiae Dei. Articulus primus an scientia Dei sit multiplex, fol. 42r.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 43v.
Articulus 2 an divisio Scientiae Dei in scientia visionis et scientiam (*sic*) simplicis intelligentiae sit adequata, fol. 44v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 45v

Quaestio quinta de causalitate scientiae Dei. Articulus primus Utrum scientia Dei sit causa rerum, fol. 48v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 49v.
Articulus 2 Quaenam scientia in Deo sit causa rerum, fol. 52r.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 53r.
Articulus tertius quomodo scientia Dei sit causa rerum, fol. 54v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 56r

Secunda pars huius tractatus. Quaestio prima de futuritione contingentium, fol. 58r.
Articulus primus utrum independenter a determinatione causarum possit res aliqua esse et dici futura, fol. 58v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 60v.
Articulus secundus an solum a Divino Decreto res aliqua sit simpliciter futura, fol. 62v.
Articulus tertius quomodo Decretum pertineat ad constitutionem futuri, fol. 64r.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 65r.
Articulus quartus in quo aliqua doctrinaliter resolvuntur, fol. 67v.

Quaestio 2 de scientia futurorum absolutorum, fol. 69r.
Articulus primus an Deus cognoscat futura absoluta etiam contigentia, fol. 69v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 70r.
Articulus 2 an Deus cognoscat futura contingentia absoluta ante Decretum, fol. 71v.
§ primus in quo tres priores sententias impugnantur, fol. 72r.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 74r.
§ secundus in quo confutatur quarta sententia, fol. 76v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 79v.

§ tertius an Deus futura contingentia absoluta cognoscat in Decreto suae Potestatis, fol. 84v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 87v.

Quaestio 3 de existentia futurorum in aeternitate. Articulus primus an futura contingentia absoluta sint Deo physice praesentia in aeternitate, fol. 95v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 101v.

Articulus 2 ad quid conducat praesentia physica futurorum in aeternitate, fol. 196v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 109v.

Quaestio 4 de scientia futurorum conditionatorum. Articulus 1 an Deus certo et infallibiliter cognoscat futura conditionata, fol. 111v.

Articulus 2 in quo medio cognoscat Deus certo et infallibiliter futura conditionata contingentia, fol. 115v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 119r.

Articulus ultimus de scientia media, fol. 121r.

§ I an scientia media sit nova sive â P. Molina inventata et â solis Pelegianis (*sic*) et semipelegianis (*sic*) propugnata, fol. 121v.

§ II ostenditur motiva quibus contrarii impugnant prescientiam futurorum totaliter dependentem â Decreto fuisse argumenta ipsa quibus Pelegiani et semipelegiani insurgebant contra catholicos, fol. 123r.

§ III scientia media excluditur quia favere videtur ac viam sternere errori illi semipelegianorum quo asserebant dari in nobis initia quaedam fidei et bonae voluntatis quae non erant a gratia sed a natura, fol. 124r.

§ IV Regicitur (*sic*) scientia media, quae etiam favere videtur ac sternere viam alteri errori semipelagianorum quo asserebant praedestinationem ad gratiam fieri ex praevisione meritorum, fol. 124v.

§ V Probatur scientiam mediam esse adversam D. Augustini, fol. 126r.

§ VI Ostenditur scientiam mediam esse aperte contra d. Thomam, fol. 127r.

§ VII Ratione probatur idem assumptum et absurda quae ex scientia media sequuntur explorantur, fol. 127v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 131r.

B

1. Foli 135r, *inc.:* «Victor Doctor Joannes Babtista Bolló S. Theologiae in episco. Barcinon. Collegio Professor anno Domini 1753 ...».

Ib., *exp.:* «... ab hac vita migravit die 20 mensis Augusti anno Domini 1753 anima eius requiescat in pace».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Nota cronològica de Joan Baptista Bolló.*

Folis 135v-136 buits.

C

1. Folis 137-219. Fol. 137r, *inc.:* «Tractatus de Gratia Christi juxta miram Angelici Praeceptoris D. Th. Aquinatis doctrinam in 3 parte quaestione 7 et 8 sub disciplina Doctoris Quirici Madriguera Sanctae Theologiae Professoris. Prooemium. De Dei essentia et Atributis seu perfectionibus superiori anno tractatum explevimus, de perfectionibus hominis Dei hoc anno sumus acturi ...».

Ib., *inc.* de l'obra: «Questio Prima de Gratia Christi pro vt est quidam singularis homo. | Triplex in Christo distinguitur gratia, scilicet vnionis seu substantialis concistens in supranaturali conjunctione humanitatis ad Verbum; personalis seu habitualis, qua Christus vt singularis persona sanctificatur ...»

Fol. 219v, *exp.:* «... Sicut in Christo omnis plenitudo Divinitatis inhabitat, ita in Antichristo omnis malitiae plenitudo. Et haec dicta sufficiant pro toto tractatu de Gratia Christi cuius finem imposuimus die 29 Februarii anni 1753».

2. Identificació de l'autor i obra: Quirze MADRIGUERA, *De gratia Christi.*

6. Contingut:

Prooemium, fol. 137r.

Quaestio prima de Gratia Christi pro ut est quidam singularis homo, fol. 137r.

Articulus primus an in anima Christi sit aliqua habitualis Gratia, fol. 137v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 140r.

Articulus 2 an sit de fide certum gratiam habitualem fuisse in anima Christi, fol. 147r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 148r

Articulus 3 an gratia habitualis fuerit necessaria in Christo vt connaturaliter eliceret actus supernaturales, fol. 149r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 150v.

Articulus 4. Utrum Gratia habitualis fuerit necessaria in Christo vt principium essentiale actus supernaturalis et meritorii, fol. 153r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 157r.

Articulus 5 an et quaenam gratia supernatualis auxilians fuerit in Christo necessaria vt mereretur praemium supernaturale, fol. 168r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 171r.

Articulus 6 an in Christo Domino fuerit necessaria gratia habitualis vt eius anima esset formaliter sancta et Deo grata, fol. 172v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 173v.

Articulus 7 an anima Christi per gratiam vnionis fuerit formaliter sancta et Deo grata, fol. 175r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 176v.

Articulus 8avus quaenam sit forma in gratia Vnionis humanitatem Christi sanctificans. § primus an modus substantialis vnionis sit forma humanitatem Christi sanctificans, fol. 181r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 182r.

§ 2 vtrum personalitas Verbi sub expresso personalitatis conceptu humanitatem Christi formaliter sanctificet, fol. 183v-184r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 186v.

§ 3 Vtrum Divinitas sit forma humanitatem Christi formaliter sanctificans, fol. 188v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 189r.

Articulus 9nus. Vtrum in Christo fuerint virtutes, fol. 190r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 191r.

Articulus 10. Vtrum in Christo fuerit virtus paenitentiae, fol. 193v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 194r.

Articulus 11. Vtrum in anima Christi fuerint virtutes per se acquisibiles, fol. 196r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 197v.

Articulus 12. Vtrum virtutes morales et per se acquisibiles fuerint in Christo per accidens infusae in primo suae conceptionis instanti, fol. 198v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 200v.

Articulus 13. Vtrum in Christo fuerit donum timoris et qualiter. § primus quisnam sit primarius actus Doni timoris, fol. 204v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 205r.

§ 2cundus Utrum fuerit in Christo donum timoris nedum quo ad habitum sed etiam quo ad actum, fol. 206r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 206v.

§ 3rtius. Vtrum in Christo fuerit actus timoris qui est fuga mali culpae, fol. 207r.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 207v.

Articulus vltimus qualiter gratia habitualis Christi se habeat ad gratiam Vnionis. § primus vtrum gratia habitualis Christi se habuerit ad gratiam vnionis antecedenter, f. 213r.

§. Utrum gratia habitualis concequatur (*sic*) ad gratiam Vnionis physice dimanative, fol. 213v.

Quaestio 2. de Gratia Christi secundum quod est caput Ecclesiae, fol. 214v.

Articulus primus vtrum Christus sit caput Ecclesiae, fol. 215r.

Articulus secundus vtrum Christus sit caput hominum quantum ad corpora vel solum quantum animas (*sic*), fol. 215v.

Articulus 3. Vtrum Christus sit caput omnium hominum, fol. 216r.

Articulus 4r. Vtrum Christus sit caput Angelorum, fol. 218r.

Articulus 5 Vtrum Gratia Christi secundum quod est caput Ecclesiae sit eadem ac gratia habitualis ejus secundum quod est quidam singularis homo, fol. 217v.

Articulus 6tus Vtrum esse caput Ecclesiae sit proprium Christi. Articulus 7timus. Vtrum diabolus sit omnium malorum caput, fol. 218v.

Articulus vltimus Vtrum Antichristus sit omnium malorum caput, fol. 219r.

D

1. Foli 219v, *inc.:* «Victor doctor Quiricus Madriguera. Rector Parroquialis Ecclesiae de Corrodevall, quae ei fuit a Reverendissimo D. D. Emmanuele de Aguirre, dignissimo Barcinonensi Episcopo, prestita anno Domini 1753 ...».

Ib. *seq exp.:* «... attentis tamen ipsius supradicti Doctoris proprietatibus, est enim sapiens et sciens cum humilitate, doctus cum aplicatione (*sic*), et denique omnibus virtutibus redimitus».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Nota d'autoria de Quirze Madriguera.*

Folis 220-222 buits.

E

1. Folis 223r-258v. Fol. 223r, *inc.* del proemi*:* «Tractatus de virtutibus in comuni, de quo D. Thomas 1.2. â quaestione 55 vsque ad 70. Prooemium. Illa est virtutis natura, aiebat Plato, ut si mortalium oculis ...».

Ib., *exp*. del proemi: «... Sit igitur questio prima de natura et subiecto virtutum»

F. 223v, *inc.* de l'obra: «Questio prima de natura et subiecto virtutum. Cum rei essentia seu natura sit quod primo in re concipitur, et alivnde si res est accidens debeat explicari per ordinem ad proprium subiectum, ideo quod primum occurit tractandum de virtutibus ...»

Fol. 258v, *exp.:* «... Circa ea quae pertinent ad vitam contemplativam aeternae gloriae ad quam nos perducat Pater et Filius et Spiritus Sanctus. et haec de praesenti de virtutibus in comuni tractatu, cujus finem imposui die 1. Ma[r]tii anno Domini 1753».

2. Identificació de l'autor i obra: Jaume FONT,[347] *Tractatus de virtutibus in communi.*

6. Contingut:

Prooemium, fol. 223r.

Quaestio Prima de natura et subiecto virtutum.

Articulus primus de virtutibus in comuni quantum ad earum essentiam, fol. 223v.

Articulus secundus de subiecto virtutum, fol. 227v.

Articulus tertius an voluntas indigeat aliqua virtute in ordine ad bonum proprii supposi ti, fol. 235r.

Articulus vltimus de Divisione Virtutum in generali, fol. 239v.

Quaestio 2. De proprietatibus virtutum in comuni. Articulus primus quae virtutes et qualiter concistant (*sic*) in medio, fol. 247r.

Articulus secundus an omnes virtutes sint ad invicem connexae, fol. 249v.

Articulus 3. De aequalitate et inequalitate virtutum, fol. 253r.

Articulus 4. De duratione virtutum post hanc vitam, fol. 254r.

Appendix de donis Spiritus Sancti, fol. 255v.

347. TORRES AMAT, 259 obre la fitxa de Jaume Font i la deixa deserta.

F

1. Foli 258v, *inc. et exp.:* «Victor D. Jacobus Font Torellionensis Barcinonensis Episc. Collegii Meritissimus Sacrae Theologiae Cathedraticus».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Nota d'autoria de Jaume Font.*

Folis 259-260 buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 115 x 188, a columna tirada, de fins a 42 línies a pàgina plena. Impaginació del fol. 2r: 20 + 115 + 10 x 5 + 190 + 7.

2. Tipus de ratllat: 1 1 D 1. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans. Cursiva de mitjan segle XVIII.

5. Decoració. Als folis 1r, 137r i 223r, els títols dels tractats són emmarcats dins un rectangle, els cantons del qual són decorats amb motius florals executats amb tinta. El del foli 223r conté el títol en perspectiva central, envoltat de sis línies horitzontals de sanefes superposades amb dibuixos de rectangles i rombes, sempre a la ploma.

Els títols de parts, qüestions, articles i paràgrafs són escrits amb lletra que ocupa l'amplada de dues línies.

Entre el foli de guarda inicial III i el foli 1, entre els folis 136-137 i 222-223, hi ha intercalats tres gravats. El primer representa l'apoteosi de sant Tomàs d'Aquino, el segon el martiri dels sants Llucià i Marcià, i el tercer una santa màrtir que probablement cal identificar amb santa Caterina, perquè a l'esquerra del fons hi ha una torre que podria ésser un far, i a la dreta del fons hi ha un doble edifici —capella i casa— amb campanars i, darrera, una muntanya que podria ésser el Sinaí. Els gravats no porten cap subscripció ni d'autor ni de taller.

7. Timbre rectangular de color morat al foli 1r: «Biblioteca | Seminari | de | Girona»

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: Tant de Joan Baptista Bolló, com de Quirze Madriguera i de Jaume Font sembla que per ara només es coneixen les notes biogràfiques succintes que apareixen en aquest ms. Un doctor Font és autor del *Tractatus de altissimo Trinitatis Sanctissimae misterio juxta miram Angelici Praeceptoris doctrinam a q. 27 primae partis usque ad 43 inclusive,* conservat als f. 1^{3}-149^{3} del ms. 98 de la BPEB, datat a l'èxplicit el 23 de juny del 1756. És possible que expliqués el *Tractatus de voluntario et involuntario et de actuum humanorum moralitate juxta divinae voluntatis interpretis D. Thomae Aquinatis doctrinam in prima 2ae q. 6 et sequentibus,* de Pau Rius, datat a l'èxplicit el 24 de juny del 1755; i el *Tractatus de Beatitudine supernaturali juxta miram Angelici*

Praeceptoris Divi Thomae Aquinatis doctrinam primae secundae quaestione 2 usque ad quintam, de Quirze Madriguera, infra, n. 68.

V. Conclusió

1. Estat de conservació bo.
2. Datació: Any 1753, ex I, 3, a).
3. Origen barceloní.
4. Propietaris i procedència: Fortunat Angelats[348] (1753, cf. ex-libris transcrit supra, I, 3, a), BDSG.

65

Jeroni Cucaló, ***Disputatio de Fide, De Trinitate, De Incarnatione.***

I. Enquadernació

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 150 x 210.

b) Material: Pergamí simple, reforçat a les contatapes amb paper que ara o n'està després (contratapa II) o n'ha desaparegut gairebé del tot (contratapa I).

c) Indicacions escrites: Tapa Ir, en llapis, escriptura del segle xx: «Parece un Regis-|tro de cuestiones Teo-|-logicas».

2. Llom després del cos del volum, brut i mutilat de tots els seus cantons.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs eren cosits entre ells i directament a les tapes, mitjançant tres nervis interns amb sortida a les tapes, que han deixat llur petja en el llom, formant-hi quatre sectors.

b) Descripció dels sectors: 1)-3) buits; 4) etiqueta rectangular de paper blanc amb la cota actual del ms.: «BDSG | Ms. | 65».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i guarda: No n'hi ha. Per a protegir els folis inicials i finals del volum, ja prou fatigats, hom va intercalar a les acaballes del segle xx sengles fulls de paper neutre, de 158 x 205, entre les tapes i el cos del volum.

348. Cf. infra, n. 68, IV, 12.

c) Cobertes (folres) de paper, mal conservades.
d) Talls sense particularitat.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix, fatigades.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis destruïts en la seva major part.

4. Conclusió: És l'original. Data: Segle XVII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Ms. homogeni.
2. Matèria. Paper.
4. Folis: 488.
5. Dimensions: 150 x 210.
6. Plecs:
1) Plec coix, de 7/6, folis 1-13.
2) Plec de 6 x 2, folis 14-25.
3) Plec de 6 x 2, folis 26-37.
4) Plec de 6 x 2, folis 38-49.
5) Plec de 6 x 2, folis 50-61.
6) Plec de 6 x 2, folis 62-73.
7) Plec de 6 x 2, folis 74-85.
8) Plec de 6 x 2, folis 86-97.
9) Plec de 6 x 2, folis 98-109.
10) Plec de 6 x 2, folis 110-121.
11) Plec de 6 x 2, folis 122-133.
12) Plec de 6 x 2, folis 134-145.
13) Plec de 6 x 2, folis 146-157.
14) Plec de 6 x 2, folis 158-169.
15) Plec de 6 x 2, folis 170-181.
16) Plec de 6 x 2, folis 182-193.
17) Plec de 6 x 2, folis 194-205.
18) Plec de 6 x 2, folis 206-217.
19) Plec de 6 x 2, folis 218-229.
20) Plec de 6 x 2, folis 230-241.
21) Plec de 6 x 2, folis 242-253.
22) Plec de 6 x 2, folis 254-265.
23) Plec de 6 x 2, folis 266-277.
24) Plec de 6 x 2, folis, 278-289.
25) Plec de 6 x 2, folis, 290-301.
26) Plec de 8 x 2, folis, 302-317.
27) Plec de 6 x 2 , folis 318-329.
28) Plec de 6 x 2, folis 330-341.
29) Plec de 6 x 2, folis 342-353.
30) Plec de 6 x 2, folis 354-365.
31) Plec de 6 x 2, folis 366-377.
32) Plec de 6 x 2, folis 378-389.

33) Plec de 7 x 2, folis 390-403.
34) Plec de 6 x 2, folis 404-415.
35) Plec de 6 x 2, folis 416-427.
36) Plec de 6 x 2, folis 428-439.
37) Plec de 6 x 2, folis 440-451.
38) Plec de 6 x 2, folis 452-463.
39) Plec de 6 x 2, folis 464-475.
40) Plec coix, de 6/7, folis 476-488.

7. Fragments: Entre els folis 317 i 318, fragment de paper, de 145 x 63 mm., escrit per una sola cara.

8. Foliació moderna a llapis, feta el 2014 per Marta Lleopart i Xifre, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigrana de la creu dins oval, semblant, no igual, al tipus VALLS I SUBIRÀ 1488, documentat a partir del 1506.

12. Sistema de ratllat de plegat tabel·liònic: ><.

III. CONTINGUT LITERARI

A

1. Fol. 1r, *inc.:* « Ex libris [*mutilus*]...».

Ib., *exp.:* «... aquas vicec[*mutilus*]».

2. Identificació de l'autor i obra: *Ex-libris* [cal suposar que seria d'Iscle Caragol, com es veurà].

B

1. Folis 2r-169v. Fol. 2r, *inc.:* «Comentaria in 2. 2 precipue super materiam de fide. Auctore P. f. Gerolamo Cucalon Predicatorum Valencie facultatis insignito et me Caragol in valentina vniuersitate huiusque catedre interpretante 1629. Quae ad theologiam moralem spectant secundum communes rationes tradidit Angelicus ...».

Fol. 169v, *exp.:* «... Et teste Paulo ad hebreos 11 sancti per fidem operantur justitiam. Et hic sit finis huius disputationis de fide, quam in Ecclesia sua dominus jugiter augeat donis et aliis cumulet».

2. Identificació de l'autor i obra: Jeroni CUCALÓ,[349] *Disputatio de fide.*

6. Contingut:

F. 2r: Proemium.

349. Per a Jeroni Cucaló, O. P. (1571-1647), cf. XIMENO, I, 358-359; BLH, IX, 179-180; Amparo FELIPO, *La Universidad de Valencia durante el siglo XVI (1499-1611),* València, Universitat de València 1993, 164, 206; *La Universidad de Valencia durante el siglo XVII (1611-1707),* València, Universidad de València 1991, 319, 432.

F. 4r: Questio prima. De fide. Articulus primus. Vtrum veritas fidei sit veritas prima.

F. 4v: Dubium primum. De essentiali obiecto virtutis fidei vnde illa speciem sumit.

F. 7r: Dubium 2. An Deus sit obiectum fidei vtroque modo, id est, quod fide creditur et formalis ratio credendi.

F. 9r: Dubium 3. De formali ratione qua Deus sit vtroque modo obiectum fidei.

F. 13v: Dubium 4. An auctoritas Ecclesiae spectet ad obiectum formale quo fidei.

F. 16v: Dubium quintum. An exteriora et humana motiua requirantur ad asensum fidei preter diuinam reuelationem et virtutem fidei interius inclinantem.

F. 19r: Dubium 6. An vltima resolutio nostrae fidei sit in testimonium veritatis an in actoritatem (*sic*) Ecclesiae.

F. 23v: Dubium 7. An reuelata a Deo reuelatione priuata credantur fide theologica.

F. 31v: Articulus 2. An obiectum fidei sit aliquid complexum per modum enunciabilis. Dubium primum. De veritate huius assertionis.

F. 32v: Dubium 2. An fides immediate inclinet ad omnia dicta obiecta credenda et an sit habitus discursiuus.

F. 38v: Articulus 3. Vtrum fidei possit subesse falsum.

F. 39r: Dubium primum. An possit Deus fallere vel mantiri (*sic*).

F. 44v: Dubium 2. An fidei ut est in nobis habitus insufficiens possit subesse falsum apparens verum.

F. 47v. Articulus quartus. An obiectum fidei possit esse aliquid non visum.

F. 48r: Articulus quintus. Vtrum ea que sunt fidei possint esse scita. Dubium primum. [An] cognitio et intelligentia fidei de suo obiecto sit euidens.

F. 49r: Dubium secundum. An que fide creduntur possint ratione naturali euidenter probari.

F. 50r: Dubium 3. An actus fidei et scientia visionis possint in eodem subiecto esse de eodem prorsus obiecto.

F. 55r: Dubium 4. An cum actu scientie siue visionis clare simul esse possit habitus.

F. 56r: Dubium quintus (*sic*). An assensus fidei et assensus habitus theologie simul esse possint de obiecto eodem.

F. 57v: Dubium 6. An ineuidentia siue non visum est de formali ratione obiecti fidei.

F. 59r: Dubium 7. An quod fide diuina creditur euidenter credibile (*sic*).

F. 64v: Dubium 8. An singuli fideles habeant euidentiam credibilitatis et qui habent an non habitum fidei.

F. 66r: Articulus 6. An credibilia sint per certos articulos fidei distinguenda.

F. 66v: Articulus 7. An articuli fidei secundum successionem temporalem credibiles fuerint.

F. 67r: Dubium vnicum. An eo fuerit maior illusytratio (*sic*) fidei quo propinquior Christi incarnationi.

F. 71v: Articulus 8. Vtrum articuli fidei conuenienter enumerentur.

Fol. 72r: Articulus 9. An conuenienter articuli fidei in symbolo ponantur.

F. 75v: Articulus X. An ad summum Pontificem fidei symbolum ordinare pertineat.

F. 76v: Questio 2. De actu fidei interiori. Articulus primus. Vtrum credere sit cum assentione cogitare.

F. 77v: Articulus 2. An conuenienter distinguantur actus fidei per hoc, scilicet credere Deo, credere Deum, credere in Deum.

F. 78v: Articulus 3. Vtrum credere aliquid supra rationem naturalem sit ad salutem necessarium.

F. 79r: Articulus 4. Vtrum credere ea que ratione naturali probari possunt sit necessarium.

F. 79v: Articulus quintus. An teneatur homo ad credendum aliquid expliciter et expresse.

F. 80r: Articulus 6. An omnes equaliter teneantur ad exhibendum fidem explicitam et expressam. Articulus 7. An explicite credere mysterium Incarnationis Christi sit de necessitate salutis apud omnes. Articulus 8. An explicite credere Trinitatem sit de necessitate salutis.

F. 80v: Dubium primum. An fidei actus sit necessarius ad salutem necessitate medii.

F. 82r: Dubium 2. An fidei actus supernaturalis sit omnibus et omni euentu necessarius ad salutem.

F. 85v: Dubium 3. An ad justificationem necessaria sit fides explicita obiecti alicuius supernaturalis.

F. 87v: Dubium 4m. An fides Christi saluatoris fuerit in omni lege ad salutem necessaria necessitate medii.

F. 92r: Dubium quintum. An post suffilientem (*sic*) euangelii diuugationem (*sic*) fides Christi explicita necessaria sit ad salutem.

F. 99v: Dubium 6. Quid explicite credendum sit in lege gratie ex precepto.

F. 107v: Articulus 9. Vtrum credere sit meritorium. Articulus X. An ratio inductiuua ad ea que sunt fidei minuat meritum fidei.

F. 108v: Questio 3. De exteriori actu fidei. Articulus primus. Vtrum confessio sit actus fidei.

F. 109v. Articulus 2. An confessio fidei sit necessaria ad salutem. Dubium primum. An sit mortale peccatum oretenus negare fidem vel occultare.

F. 111r: Dubium 2. An vti caeremoniis et ritibus religionis reprobate vel signis quibus dinoscuntur qui illam profitentur sit peccatum.

F. 114v: Dubium 3. Quo tempore obliget praeceptum obligatiuum confessionis fidei.

F. 116r: Dubium 4. An quandocumque quis interrogatur de sua fide teneatur illam confiteri.

F. 117r: Questio 4. De ipsa fidei virtute. Articulus primus. Vtrum hec sit apta fidei definitio: est substantia superendarum (*sic*) rerum argumentum non aparentium (*sic*).

F. 117v: An Paulus vere deffinierit his verbis fidem theologicam.

F. 119v: Dubium 2. An haec deffinitio sit etiam fidei informis an solum formalis.

F. 120r: Articulus 2. Vtrum fides sit in intellectu sicut in subiecto.

F. 120v: Dubium primum. An asensus (*sic*) fidei pendeat a libera motione voluntatis que dici solet pia affectio.

F. 124r: Dubium 2. An sit in voluntate habitus constituendus vt concurrat ad assensum fidei.

F. 129v: Dubium 3. An habitus fidei sit simul speculatiuus et practicus.

F. 131v: Articulus tertius. An charitas sit forma fidei. Dubium primum: An vera sit assensio sancti doctoris.

F. 134v: Articulus quartus. An fides informis possit fieri formata vel e conuerso.

F. 135r: Dubium primum. An vera fides possit a charitate separari.

F. 138r: Articulus quintus. Vtrum fides sit virtus vel non.

F. 138v: Dubium primum. An fides sine charitate sit vera et perfecta virtus.

F. 143r: Dubium 2. An fides possit esse principium actus praui ex circumstantia.

F. 146v: Articulus 6. An fides sit vna virtus vel multiplex.

F. 147v. Articulus septimus. An fides sit prima inter virtutes.

F. 148r: Articulus 8. An fides sit certior scientia et aliis virtutibus intellectualibus.

F. 148v: Dubium primum. Quid proprie certitudo cogniscionis (*sic*).

F. 150r: Dubium 2. An assensus fidei infusus simpliciter certior sit assensu scientiae vel habitu primorum principiorum.

F. 154v: Questio 5. De habentibus fidem. Articulus primus. Vtrum angelus aut homo in prima sui conditione habebant fidem.

F. 155r: Dubium primum. An in angelis fuerit fides mysteriorum supernaturalium.

F. 158v: Articulus 2. Vtrum in demonibus sit admitenda fides.

F. 159v: Dubium vnicum. An maneat in demonibus fides supernaturalis informis.

F. 161r: Articulus 3. An qui discredit vnum articulum fidei possit habere fidem informem de aliis articulis.

F. 161v: An in heretico maneat habitus fidei informis.

F. 164r: Articulus 4. Vtrum fides possit esse maior in vno quam in alio.

F. 165r: Questio 6. De causa efficiente fidei quenam sit. Articulus primus. Vtrum fides sit homini a Deo infusa. Articulus 2. An fides informis sit donum Dei.

F. 165v: Dubium primum. An actus et habitus fidei etiam informis secundum substantiam sint supernaturaliter infusi.

F. 167v: Dubium 2. An fides possit infundi sola et informis sicut potest manere sine charitate.

F. 168v: Questio 7. De effectibus fidei. Articulus primus. An timor sit effectus fidei.

F. 169r: Articulus 2. Vtrum purificatio cordis sit effectus fidei.

C

1. Folis 170r-317v. fol. 1709r, *inc.:* «De mysterio Trinitatis ad quaestionem 27 primae partis Divi Thomae et sequentes. Authore Geronimo Cucalon ex inclita Predicatorum familia Sacrae Theologiae Doctore et in vniuersitate Valentie cum suo Auditori Acisclo Caragol et ceterisque Auditoribus interpretante 28 octobris Anno domini 1626 hic agitur. Preludium. Curam suam et studium tradendi dilucide et secundum rationem disciplinas quascumque ad sacram doctrinam pertinent, presertim que ad rationem deitatis inchoauit divus Thomas ...».

Fol. 317v, *exp.:* «... de diuina Trinitate hec dicta sufficiant ad gloriam et laudem Deiparae virginis nec non Apostoli Pauli et etiam Angelici doctoris nostri Theologici cursus preclaris doctoris. Amen».

2. Identificació de l'autor i obra: Jeroni Cucaló, *De Trinitate.*

6. Contingut:

F. 170r: Preludium.

F. 171v: Questio 27 de processione diuinarum personarum. Articulus primus. An processio sit in diuinis.

F. 175v: Articulus 2. Vtrum aliqua processio in diuinis generatio dici possit.

F. 178r: Articulus 3. Vtrum in diuinis sit alia processio a generatione verbi.

F. 179v. Articulus 4. An processio amoris in diuinis sit generatio.

F. 180r: Articulus quintus. An sint plures processiones in diuinis quam due.

Disputatio prima de eterna diuinitate verbi et spiritus sancti. Dubium primum. An verbum sit eiusdem naturae cum Patre.

F. 186v: Dubium 2. An Spiritus Sanctus sit Patri et Filio consubstantialis et vera diuinitate subsistat.

F. 189r: Disputatio 2ª De ratione diuinarum processionum. Dubium primum. An diuine processiones sint operationes intellectus et voluntatis.

F. 192v: Dubium 2m. An productiones diuinarum personarum sint ipsi actus intelligendi et volendi vel alii ratione et virtualiter distincti.

F. 195r: Dubium 3. An ex duabus emanationibus que sunt in Deo tantum vna sit generatio seu processio verbi.

F. 199v: Dubium 4. Quare spiritus Sancti processio non sit generatio.

F. 202v: Questio 28. De relationibus diuinis. Articulus primus. An in diuinis sint alique relationes reales

F. 206r: Articulus 2us. An relatio sit in Deo idem quam sua essentia.

F. 206v: Articulus 3us. Vtrum relationes que sunt in Deo realiter ad inuicem distinguantur.

F. 207r: Articulus 4us. An in Deo sint tantum 4or relationes reales: paternitas, filiatio, spiratio et processio.

F. 208v: Disputatio 3ª. De diuinis relationibus realibus secundum se. Dubium primum. An diuine relationes precise quantum ad rationem adsint reales vera realitate essencie siue rationis formalis relatiue.

F. 211r: Dubium 2. An quedam diuine relationes quantum ad rationem ad precisse sumptam sint reales realitate proprie existentie.

F. 217v: Dubium 3. An diuina relatio quantum ad rationem ad precisse sumptam sit perfectio.

F. 238r: Disputatio 4. De diuinis relationibus ad essentiam comparatis. Dubium primum. An inter relationes et essentiam sit distinctio ex natura rei ante intellectus operationem.

F. 237r: Dubium 2. An distinctio rationis inter essentiam et relationes fiat solum ab intellectu creato an etiam ab intellectu diuino.

F. 238v: Dubium 3. An relationes sint de essentiali ratione et conceptu essentie, et essentia de conceptu et essentiali ratione relationum.

F. 242r: Disputatio 5. De diuinis relationibus secundum quod inter se conferuntur. Dubium primum. An cum identitate diuinarum relationum cum essentia sit illarum inter se distinctio realis.

F. 245v: Questio 29 de personis diuinis. Articulus primus. An sit conueniens diffinitio persone: est rationalis nature indiuiduum substantiale.

F. 247v: Articulus 2. Vtrum persona sit idem quod hypostesis (*sic*), subsistentia et essentia.

F. 249r: Articulus 3. Vtrum nomen persone sit ponendum in diuinis.

F. 250r: Articulus 4. Vtrum hoc nomen persona significet relationem.

F. 250v: Disputatio 6. De significatione huius vocis persone diuine. Dubium primum. An directe et in recto significet relationem originis.

F. 253r: Questio 30. De pluralitate personarum. Articulus primus. An sit ponere plures persone in diuinis.

F. 254r: Articulus 2. An in Deo sint plures persone quam tres.

F. 255r: Articulus tertius. An termini numerales ponant aliquid in diuinis.

F. 256r: Articulus 4. Vtrum hoc nomen persona possit esse commune tribus personis.

F. 256v: Disputatio 7. De vocibus quibus vtendum est in hoc mysterio, et de veritate rationis personae in Deo.

F. 257r: Dubium primum. An tres subsistentiae sint concedendae, tria indiuidua, tres res et huiusmodi.

F. 260r: Dubium 2. An ratio personae diuinae sit uniuoca communis tribus personis.

F. 262v: Questio 31. De hiis que ad vnitatem vel pluralitatem pertinent in diuinis.

F. 263r. Articulus primus. Vtrum sit Trinitas in diuinis. Articulus 2. An Filius sit alius a Patre.

F. 264r: Articulus 3. An dictio exclusiua 'solus, sit addenda termino essentiali in diuinis.

F. 264v: Articulus 4. An dictio exclusiua possit adiungi termino personali.

F. 265r: Questio 32. De diuinarum personarum cognicione. Articulus primus. An Trinitas diuinarum personarum possit per rationem naturalem cognosci.

F. 265v. Articulus 2. An sint ponendae nosciones (*sic*) in diuinis.

F. 266r: Articulus 3. An tantum sint quinque nosciones in diuinis. Articulus 4. Vtrum liceat contrarium opinari de noscionibus.

F. 266v: Disputatio 8. De diuinis noscionibus. Dubium primum. An sint nosciones in Deo.

F. 269r: Dubium secundum. De quidditate noscionis.

F. 269v: Dubium 3. De numero noscionum.

F. 272v: Dubium 4. An spiratio actiua re ipsa dinstinguatur a paternitate et filiatione.

F. 275v: Questio 33. De persona Patris.

F. 276r: Articulus primus. [An] competat Patri esse principium.

F. 276v: Articulus 2. Vtrum hoc nomen 'Pater, sit nomen proprie diuinae personae. Articulus 3. Vtrum hoc nomen 'Pater, dicatur in diuinis per prius secundum quod personaliter sumitur.

F. 277r: Articulus 4. An esse ingenitum sit Patri proprium.

F. 277v: Questio 34. De persona Filii. Articulus primus. An verbum in diuinis sit nomen personale. Articulus 2. An verbum sit proprium nomen personae.

F. 278r: Articulus 3. Vtrum in nomine verbi importetur respectus ad creatorem.

Disputatio 9. De objecto ex cuius cogniscione (*sic*) sit proscessio (*sic*) diuini verbi. Dubium primum. An verbum procedat ex cogniscione solius essentie an etiam ex sciencia personarum et creaturarum.

F. 284r: Questio 35. De ymagine. Articulus primus. Vtrum ymago in diuinis dicatur personaliter.

F. 284v: Articulus 2. Vtrum nomen ymaginis sit proprium Filio.

F. 285v: Questio 36. De persona Spiritus Sancti. Articulus primus. Vtrum hoc nomen Spiritus Sanctus sit proprium nomen alicuius diuinae personae.

F. 286r: Articulus 2. An Spiritus Sanctus procedat de Filio.

F. 286v: Disputatio X. De Spiritus Sancti processione. Dubium primum. an Spiritus Sanctus procedat a Patre et a Filio.

F. 290r: Dubium 2. An si Spiritus Sanctus a Filio non procederet ab eo distingueretur.

F. 297r: Articulus 3. An Spiritus Sanctus procedat a Patre per Filium. Articulus 4. An Pater et Filius sint vnum principium Spiritus Sancti.

F. 299v: Questio 37. De nomine Spiritus Sancti quod est amor. Articulus primus. Vtrum amor sit proprium nomen Spiritus Sancti. Articulus 2. An Pater et Filius diligant se Spiritu Sancto.

F. 300v: Questio 38. De nomine Spiritus Sancti quod est donum. Articulus primus. Vtrum donum sit nomen personae.

F. 301r: Articulus 2. Vtrum sit proprium nomen Spiritus Sancti.

F. 301v: Questio 39. De personis ad essentiam relatis. Articulus primus. An in diuinis essentia sit idem quod persona. Articulus 2. An sit dicendum tres personas esse diuinae essentiae.

F. 302r: Articulus 3. An nomina essentialia predicentur singulariter in tribus personis.

F. 303v: Articulus 4. Vtrum nomina essentialia concreta possint supponere pro persona.

F. 304v: Articulus 5. Vtrum nomina essentialia in abstracto significata possint supponere pro persona.

F. 305r: Articulus 6. An personae possint predicari de nominibus essentialibus. Articulus 7. Vtrum nomina essentialia sint appropriata personis.

F. 305v: Articulus 8. An conuenienter a sacris doctoribus sint essentialia personis attributa.

F. 306r: Questio 40. De personis in comparatione ad relationes siue proprietates. Articulus primus. An relatio sit idem quod persona. Articulus secundus. An personae diuinae distinguantur per relationes.

F. 306v: Articulus 3. Vtrum abstractis per intellectum relationibus a personis adhunc permaneant hypostases.

F. 307r: Articulus 4. Vtrum actus noscionales preintelligantur proprietatibus.

Disputatio 11. De constitutiuis et distinctiuis diuinarum personarum. Dubium primum. An in diuinis personis sint proprietates quibus proprie constituantur et distinguantur.

F. 311r: Dubium 2um. An proprietates quibus personae diuinae constituuntur et distinguuntur sint absolutae.

F. 314v: Dubium 3. An proprietates quibus personae diuinae constituuntur et distinguuntur sint origines vel relationes.

F. 316r: Dubium 4. An personae diuinae distinguantur relationibus secundum formalem et propriam rationem relationum an secundum aliam rationem.

D

1. Folis 318r-487v. Fol. 318r, *inc.:* «De Incarnatione Filii Dei iuxta rationem Angelici Doctoris 3 illius parte P. fr. Geronimo Cucalon ex inclita Predicatorum familia suis laureato titulis michi Acisclo Caragol et ceteris Valentie Theologiam interpretante 1630. Prooemium. De Deo saluatore et mediis quibus hominum salutem operatus est disserit sanctus doctor 3 parte summae theologiae ...».

Fol. 487v, *exp.:* «... et hec dicta sufficiunt per sex annos in quibus sex materiis terminum terminaui videlicet de Peccatis, Trinitate, Penitentia, Eucharistia, fide et tandem Incarnatione, et cunctis istis a P. fr. Hieronimo

Cucalon ex inclita Predicatorum familia omni virtute et eruditione predito in laudem Dei omnipotentis».

2. Identificació de l'autor i obra: Jeroni CUCALÓ *De Incarnatione.*

3. Altres manuscrits: Biblioteca Universitària de València, ms. 733, f. 1-288.

6. Contingut:

F. 318r: Proemium.

F. 318v: Questio prima. De conuenientia incarnationis.

F. 319r: Articulus primus. An conueniens fuerit Deum incarnari.

F. 320v: Dubium primum. An humanam naturam vniri Dei Filio in vnitate supositi sit possibile.

F. 325r: Dubium 2. An incarnatio fuerit conueniens.

F. 326v: Articulus 2. Vtrum necessarium fuerit ad reparationem generis humani verbum Dei incarnari.

F. 327r: Dubium primum. An purus homo possit condigne satisfacere Deo pro culpa mortali alicuius vel sua.

F. 329r: Dubium 2. An de absoluta possit homo purus condigne satisfacere pro suo mortali et pro toto humani generis.

F. 331r: Dubium 3. An purus homo saltim vt Christi membrum condigne satisfaciat pro suo mortali.

F. 333r: Dubium 4. An justus possit condigne satisfacere de suo veniali peccato.

F. 335v: Dubium 5. An purus homo ideo non possit condigne satisfacere de mortali peccato quia illud habet infinitatem malitiae.

F. 344v: Dubium 6. An verbi incarnatio fuerit aliquo modo necessaria ad instaurationem naturae humanae.

F. 345v: Dubium 7. An Christus dominus condigne satisfecerit pro peccatis hominum.

F. 353: Dubium 8. An Christi satisfactio fuerit de rigore justitiae proprie dictae.

F. 358r: Dubium 9. An sint in Christi satisfactione quaecumque requiruntur ad exactam compensationem offensae.

F. 359v: Dubium X. An satisfactio Christi potuerit non acceptari a Deo.

F. 361r: Dubium vltimum. Cuius virtutis fuit in Deo actus quo Christi satisfactionem acceptauit.

F. 362r. Articulus 3. An sin homo peccaset Deus incarnatus fuerit.

F. 362v: Articulus 4. An principalius incarnatio Christi facta fuerit ad tollendum peccatum originale quam actuale. Dubium primum. An Dei filius assumeret carnem non existente peccato.

F. 366v: Dubium 2. An fuerit Incarnatio predefinita ante preuisum originale peccatum.

F. 370v: Dubium 3. An dona gratiae collata primo parenti in statu innocentiae fuerint ex meritis Christi.

F. 371v: Dubium 4. An in primo parente ante peccatum fuerit fides mysterii incarnationis.

F. 372r: Dubium 5. An fuerint deo plures rationes totales preordinandi Christum.

F. 375r: Dubium vltimum. An Christus veniret propter solum originale peccatum vel propter sola actualia non existenti originali.

F. 378r: Articulus 5. An fuerit conueniens Deum incarnari ab inicio mundi.
F. 378v: Articulus 6. An fuerit conueniens Deum incarnari in fine mundi.

F. 379r: Questio 2. De modo vnionis verbi incarnati. Articulus primus. Vtrum vnio verbi facta sit in natura. Articulus 2. Vtrum vnio verbi incarnati sit facta in persona.

F. 379v: Articulus 3. An vnio verbi incarnati sit facta in supposito vel in hypostasi. Dubium primum. An terminus incarnationis sit aliqua natura siue an vnio facta sit in natura.

Fol. 384r: Dubium 2. An vnio duarum naturarum in Christo domino sit facta in persona.

F. 387r: Articulus 4. An persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita. Dubium primum. Que desiderentur ad compositionem proprie dictam.

F. 388r: Dubium 2. An hypostesis (*sic*) Christi post incarnationem sit proprie composita.

F. 392v: Dubium 3. An concedenda sit hec propositio: Christus est due nature, scilicet diuinitas et humanitas.

F. 394r: Articulus 5. An sit facta aliqua vnio anime et corporis in Christo. Articulus 6. Vtrum natura humana fuerit vnita verbo Dei accidentaliter.

F. 394v: Articulus 7. Vtrum vnio nature diuine et humane sit aliquid creatum.

F. 395r: Articulus 8. Vtrum vnio verbi incarnati sit idem quod assumptio.

F. 395v: Dubium primum. De quidditate et formali ratione vnionis humane nature ad personam verbi.

F. 398r: Dubium 2. An vnio incarnationis sit substantialis vel accidentalis.

F. 400r: Dubium 3. An hec vnio dici possit naturalis et essentialis.

F. 400v: Dubium 4. De termino a quo vnitionis humane nature cum persona verbi.

F. 402v: Dubium quintus (*sic*). De termino ad quem formali huius actionis.

F. 403v: Articulus 9. Vtrum vnio duarum naturarum in Christo sit maxima vnionum. Dubium primum. An vnio incarnationis sit maxima omnium.

F. 405v: Dubium 2. An vnio hypostatica sit maius donum formali beatitudine.

F. 407r: Articulus X. Vtrum vnio duarum naturarum in Christo sit facta per gratiam.

F. 407v: Articulus [11]. An vnionem verbi incarnati aliqua merita precesserint. Dubium primum. An Christi humanitas meruerit suam vnionem hypostaticam.

F. 409r: Dubium 2. An de absoluta potuerit humanitas Christi mereri vnionem opere aliquo antecedente illam.

F. 411r. Dubium 3. An repugnet Christum mereri vnionem hypostaticam per opera que vnionem subsecuta sunt.

F. 413v: Dubium 4. An Christus meruerit circunstantias (*sic*) aliquas sue incarnationis.

F. 414v: Dubium quintum. An antiqui patres meruerint incarnationem.

F. 417v: Dubium 6. An virgo Maria meruerit esse matrem.

F. 422r: Dubium 7. An antiqui Patres meruerint circunstantiam accelerationis, et quidam illorum annunciare (*sic*) et videre Christum presentem.

F. 423r: Articulus 12. An gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

F. 423v: Questio 3. De modo vnionis ex parte persone asumentis (*sic*). Articulus primus. An persone diuine conueniat asumere naturam creatam. Articulus 2. An diuine nature conueniat asumere.

F. 424r: Articulus 3. Vtrum abstracta humanitate per intellectum naturam possit asumere. Articulus 4. An vna persona possit sine alia naturam creatam asumere.

F. 424v. Articulus 5. An quelibet persona diuina potuerit naturam humanam asumere. Articulus 6. An plures persone diuine possent asumere vnam numero naturam. Articulus 7. Vtrum vna persona diuina possit asumere duas naturas humanas.

F. 425r: Articulus 8. An fuerit magis conueniens quod persona Filii asumeret naturam humanam quam alia persona diuina.

F. 425v: Dubium primum. An persona creata possit asumere alienam naturam.

F. 427v: Dubium 2. An persona verbi terminet naturam asumptam (*sic*) ratione alicuius absoluti an ratione proprietatis relatiue.

F. 428v: Dubium 3. An indiuidua deitatis siue hic deus communis abstractis personis possint inmediate asumere naturam creatam.

F. 430v: Dubium 4. An diuinarum personarum possit vna sine alia assumere naturam creatam.

F. 431v: Dubium 5. An Pater et Spiritus Sanctus sint in Christi humanitate speciali presentia ratione incarnationis verbi.

F. 433r: Dubium 6. An tres Persone simul possint asumere vnam numero naturam creatam.

F. 435r: Dubium vltimum. An vna persona possit simul plures humanitates asumere.

F. 436r: Questio 4. De modo vnionis ex parte naure humane asumpte. Articulus primus. An natura humana fuerit magis asumptibilis (*sic*) a Filio Dei quam aliqua alia natura.

F. 436v: Articulus 2. An Filius Dei asumerit (*sic*) personam. Articulus 3. An persona diuina asumpserit hominem.

F. 437r: Articulus 4. An Filius Dei debuerit asumere humanam naturam abstractam ab omnibus indiuiduis. Articulus 5. An filius Dei naturam humanam asumere debuerit in omnibus indiuiduis.

F. 437v: Dubium primum. An quelibet natura rationalis sit asumptibilis a diuina persona.

F. 439r. Dubium 2um. An natura accidentis et partes subiectiue possint immediate asumi.

F. 441r: Dubium 3. An natura creata manens in proprio supposito sit asumptibilis.

F. 442r: Dubium 4. An proprie dici possit Filius Dei assumpsisse hominem.

F. 448v: Dubium vltimum. An in Christi humanitate sit appetitus proprie personalitatis.

F. 450r: Questio 5. De modo vnionis ex parte partium humanitatis. Articulus primus. An Dei Filius debuerit asumere verum corpus.

F. 450v: Articulus 2. An Dei Filius debuerit asumere corpus terrenum, scilicet carnem et sanguinem. Articulus 3. An filius Dei asumpserit (*sic*) animam.

F. 451r: Articulus 4. Vtrum Dei Fiius asumere debuerit intellectum. Dubium primum. An Dei Filius asumpserit verum corpus eiusdem rationis cum nostro.

F. 452r: Dubium 2. An Dei Filius immediate vnierit sibi secundum hypostasim sanguinem.

F. 456v: Dubium 3. An verbum asumpserit veram animam rationalem.

F. 457v: Questio 6. De modo asumptionis quantum ad ordinem. Articulus primus. An Filius Dei asumpserit carnem mediante anima.

F. 459r: Articulus 2. An Dei Filius asumpserit animam mediante spiritu siue mente.

F. 459v: Dubium quo sensu dicitur Dei Filium sumpsisse animam mediante spiritu siue mente.

F. 461r: Articulus 3. Vtrum anima a Dei Filio prius fuerit quam caro [condita].

F. 461v: Articulus 4. Vtrum caro Christi fuerit prius a verbo asumpta quam anima rationalis.

F. 463r: Articulus quintus. An tota natura humana sit asumpta mediantibus partibus.

F. 463v: Articulus 6. Vtrum humana natura sit asumpta mediante gratia.

F. 464r: Tertie partis sancti Thome questio 7 de gratia Christi vt est quidam singularis homo. Articulus primus. Vtrum in anima Christi fuerit aliqua gratia habitualis. Articulus 2. Vtrum in Christo fuerint virtutes. Articulus 3. Vtrum in Christo fuerit fides.

F. 464v: Articulus 4. Vtrum in Christo fuerit spes. Dubium primum. An habitualis gratia sit in anima Christi et qua certidudine sit hoc asserendum.

F. 467v: Dubium 2um. An humanitas Christi domini sine gratia habituali esset sancta.

F. 471v: Dubium [3 *deest titulus; agit de caritate Christi*].

F. 475r: Dubium 4. An fuerint in Christo virtutes morales.

F. 477r: Articulus 5. An in Christo fuerint dona. Articulus 6. An in Christo fuerit donum timoris.

F. 477v: Articulus 7. An in Christo fuerint gratiae gratis datae. Articulus 8. An in Christo fuerit prophesia (*sic*). Dubium primum. An [in] Christo fuerint dona Spiritus Sancti.

F. 479r: Dubium 2. An in Christo fuerint prophetia gratiae aliae gratis datae.

F. 480v: Articulus 9. An in Christo fuerit plenitudo gratiae.

F. 481r. Articulus X. An plenitudo gratiae sit propria Christi. Articulus 11. An gratia Christi sit infinita.

F. 481v: Articulus 12. An gratia Christi potuerit augeri.

F. 482r: Articulus vltimus. Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem. Dubium primum. An Christi gratia habitualis sit infinita.

F. 485v: Dubium vltimum. An habitualis Christi gratia augeri potuerit.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 110 x 165, a columna tirada, de 29, 45 o 37 línies a pàgina plena. Impaginació del foli 3r: 15 + 110 + 25 x 20 + 165 + 20.

2. Tipus de ratllat: UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVII.

7. Timbre rectangular en tinta malva al fol. 1r: «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

8. Fragment: Conté tres línies escrites per la mateixa mà en lletra del segle XVIII: «Nota de lo que he pagat jo Manuel Cendra | per lo ynprestito den Blanxart | y esquadras de Valls sou de Corregidor 117 ll., 3 sol».

9. Copista únic: Iscle Caragol.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: A més del tratat *De Incarnatione,* el ms. 733 de la Universitat de València conté els tractats següents de Cucaló: *De Matrimonii Sacramento, De Eucharistiae Sacramento, De sacrificio missae, De Sacramento Penitentiae.* Cf. GUTIÉRREZ DEL CAÑO, I, 253.

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació molt precari. La coberta necessita restauració urgent, i tot el cos de volum, afectat per un procés d'oxidació avançat. Els primers i els darrers folis són molt fatigats; en canvi els interiors es defensen millor.

2. Datació: 1626-1630, ex III, 1b, 1c, 1d.

3. Origen valencià.

4. Propietaris i procedència: Iscle Caragol, BDSG.

66

JOAN ABAT, *Tractatus de gratia et libero arbitrio*

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes.

a) Mides de superfície i gruix: 156 x 213 x 20.

b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.

b) Descripció de les seccions: A bax, etiqueta de paper blanc rectangular enganxada, amb la cota actual del ms.: «BDSG | Ms | 66».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: II + . El foli inicial de guarda I forma bifoli amb el folre de paper de la contratapa I. El foli inicial de guarda II treu

taló després del primer plec i conté en el seu verso un gravat de la Puríssima: de dalt a baix, la coloma que representa l'Esperit Sant, el sol, la lluna, dos àngels amb rams, una custòdia, una escalinata de sis graons i una porta (de temple) amb timpà, dos caps d'angels, un pou, una fontana; sota la mare de Déu, el creixent i la serp que mossega una poma. El gravat és signat: «Petrus Costa fecit Ba[rcelona]», que identifiquem amb el conegut escultor Pere Costa i Cases (Vic 1693 – Berga 1761).[350] Al recto d'aquest foli II, una mà diferent de la que escriu la part literària del ms. ha estampat a l'angle superior dret: «Costas», segurament per mala comprensió del peu del gravat, que no permet d'ésser llegit «Costa S», ans exigeix la lectura «Costa fecit».

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el foli de guarda a la contratapa I, i del mateix paper que els folis del darrer plec a la contratapa II.

d) Talls jaspiats.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

f) Queix del mateix pergamí.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XIX.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: II + 168.
5. Dimensions: 151 x 205 x 17.
6. Plecs:

1) Plec de 10 x 2, folis 1-20, sense reclam.
2) Plec de 10 x 2, folis 21-40, sense reclam.
3) Plec de 10 x 2, folis 41-60, sense reclam.
4) Plec de 10 x 2, folis 61-80, sense reclam.
5) Plec de 10 x 2, folis 81-100, sense reclam.
6) Plec de 5 x 2, folis 101-110, sense reclam.
7) Plec de 5 x 2, folis 111-120, sense reclam.
8) Plec coix, de 5/4, folis 121-129, amb taló final.
9) Plec de 5 x 2, folis 130-139.
10) Plec de 5 x 2, folis 140-149.
11) Plec de 5 x 2, folis 150-159.
12) Plec de 5 x 2, folis 160-168 + el foli que fa de folre de la contratapa II.

Els folis 124v-168v són buits.

350. Bénézit, III, 937b: Thieme-Becker, VII, 532b; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* II, 733b.

8. Foliació contínua, del segle XXI, a llapis i en xifres aràbigues, situada a l'angle superior dret del recto dels folis, acabada pel qui signa aquest catàleg el 16 d'octubre del 2010.

9. Numeració de plecs:

10. Filigranes: a) Folis 1-129, filigrana «ROMEU», dins escut somat amb corona comtal i creu al capdamunt, semblant al tipus VALLS I SUBIRÀ 872, documentada el 1757.

b) Folis de guarda inicial I i 130-168, filigrana «PALA», dins escut somat amb estrella de sis puntes, del tipus VALLS I SUBIRÀ 673, documentada el 1808.

12. Sistema de ratllat amb màstara: <<<<>>>>. Primera línia escrita.

III. CONTINGUT LITERARI

1. Folis 1r-124r. Foli 1r, *inc.:* «TRACTATUS DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO. PROOEMIUM. Tantae variis Ecclesiae saeculis contentiones excitatae sunt circa Christi Salvatoris gratiam et liberum a natura homini inditum arbitrio (*sic*) ut nemini liceat theologo ...».

F. 2r, *exp.* del proemi: «... ejusdemque Sancti Augustini fidelissimi interpretis D. Thomae per quem Christus Rex Gloriae Mundum replet doctrinae gratiae».

Ib., *inc.* de l'obra: «Quaestio 1. De haeresi Pelagiana. De Christi gratia dicturi opportune in antecessum exponemus qui et quales fuerint errores quibus homines ingrati et supervi (*sic*) de seipsis sentientes Christi gratiae restiterunt ...».

Fol. 124r, *exp.:* «... sane valent et in unum assumenda sunt etiam ad presentem disputationem. Patrum doctrinam valde confirmant ... (*fine mutilus*)».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan ABAT,[351] prevere, *Tractatus de gratia et libero arbitrio.*

3. Altres manuscrits: BC, mss. 2897 i 3153; BUB, ms. 825, pàg. 173-345 [f. 85-173] [*nota de datacio a la pàg. 173:* incoeptus anno 1797; *i una altra a la pàg. 345:* finitus anno 1798].

4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL, II, 354.

6. Contingut:

F. 1r: Proemium.

Fol. 2r: Quaestio 1. De haeresi Pelagiana.

F. 2v: Articulus 1. De Pelagio.

F. 8. Articulus 2. De Pelagianorum placitis.

F. 12v: Articulus 3. Quem locum hominibus realiter bonis post hanc vitam assignaverint Pelagiani.

F. 15r: Articulus 4. An Pelagiani semper admisserint gratiam sanctificantem.

F. 17r: Solvuntur Obiectiones.

351. Cf. supra, nota 327.

F. 18v: Articulus 5. An gratiam interiorem et qualem admisserit (*sic*) Pelagius.

Fol. 20v: Quaestio 2. De Semipelagianis.
F. 21r: Articulus 1. Qui et quales fuerint Semipelagianismi Professores deque illius origine.
F. 25r: Articulus 2. De placitis Semipelagianorum.
F. 27v: Articulus 3. An Semipelagiani in actibus Christi gratiam praecedentibus proprie dictam meriti rationem agnoverint.
F. 29r: Articulus 4. Vtrum Semipelagiani excluserint a fidei initio cuiusvis gratiae interioris necessitatem.
F. 31r. Articulus 5. An Semipelagiani ad opera virtutum gratiam seipsa (*sic*) efficacem admisserint (*sic*).
F. 32v: Solvuntur Obiectiones.

Fol. 33r: Quaestio 3. De praedestinatianis qui dicuntur.
F. 33v. Articulus 1 [*De praedestinatianis saeculi quinti*].
F. 37r: Articulus 2. De praedestinatianis saeculi noni.
F. 39v: Solvuntur Obiectiones.

Fol 40r: Quaestio 4. De Wiclephi, Lutheri et Calvini erroribus circa gratiam et liberum arbitrium. Articulus 1. De Wicleffi erroribus circa gratiam et liberum arbitrium.
F. 41r: Articulus 2. De Luteri erroribus circa gratiam et liberum arbitrium.
F. 42v. Articulus 3. De Calvini circa gratiam et liberum arbitrium erroribus.

Fol. 43v. Quaestio 5. De Bayanismo et Jancenismo (*sic*).

Fol. 49r: Quaestio 6. De Molinae sisthemate (*sic*) circa gratiam et liberum arbitrium. Articulus 1. De viribus liberi arbitrii ex Molina systhemate.
F. 50v: Articulus 2. Qua ratione ex Molinae et aliorum quorundam systhemate libertas cum gratia consilietur.

Fol. 56v: Quaestio 7. De libero arbitrio.
F. 57r: Articulus 1. Quid sit libertas quidve liberum arbitrium.
F. 63v: Solvuntur Obiectiones.
F. 64v: Articulus 2. Vtrum potentia peccandi sit de essentia liberi arbitrii.
F. 68r: Solvuntur Obiectiones.
F. 69v: De liberi arbitrii definitione.

Fol. 71v: Quaestio 8. De existentia liberi arbitrii.
F. 72v: Articulus 1. Vtrum sit in homine liberum arbitrium.
F. 73v: Solvuntur Obiectiones.
F. 74v: Articulus 2. Vtrum superstes sit in homine liberum arbitrium.
F. 79r: Solvuntur Obiectiones.

Fol. 80v: Quaestio 9. De liberi arbitrii proprietatibus.
F. 81r: Articulus 1. Vtrum aequilibrium necessarium sit ad libertatem arbitrii.
F. 83v: Solvuntur Obiectiones.

F. 85r: Articulus 2. Vtrum voluntas semper agat ex aliqua delectatione sive amore, et quomodo.
F. 87v: Solvuntur Obiectiones.
F. 88v: Articulus 3. Vtrum ad meritum necessaria sit arbitrii libertas.
F. 89v: Solvuntur Obiectiones.

Fol. 91v: Quaestio 10. De gratia Christi. Articulus 1. De gratiae nomine atque natura.
F. 96r: Solvuntur Obiectiones.
F. 97r: Articulus 2. De gratiae divisione.

Fol. 101r: Quaestio 11. De necessitate gratiae. Articulus 1. An verum aliquod ab homine cognosci possit absque gratiae auxilio.
F. 102r: Solvuntur Obiectiones.
F. 102v: Articulus 2. De necessitate gratiae ad fidem.
F. 104r: Articulus 3. Vtrum homo possit Deum diligere absque Christi gratia Servatoris.
F. 106r: Solvuntur Obiectiones.
F. 107r: Articulus 4. An gratiae adjutorium necessarium sit ad perseverandum in bono.
F. 109v: Solvuntur Obiectiones.
F. 110v: Articulus 5. De necessitate gratiae Christi ad actus omni ex parte bonos.
F. 113r: Solvuntur Obiectiones.

Fol. 115r: Quaestio 12. De gratiae eficacia.
F. 115v: Articulus 1. Vtrum Christi gratia seipsa eficax sit. [*incomplet a partir del f. 124*].

F. 125-168 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 110 x 175, a columna tirada, de 32 línies a pàgina plena. Impaginació del f. 2r: 23 + 110 + 20 x 15 + 175 + 17.
2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i dues verticals de justificació; escriptura de justificació a justificació. UR = 5,5.
3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del s. XVIII.
5. Decoració: Fora del gravat de Pere Costa, no n'hi ha més.
7. Timbre amb inscripció en rodó al foli 1r: «Seminario Episcopal de la Diócesis de Gerona».
9. Copista únic.
10. Revisions i correccions *passim.*
12. Notícies històriques: El ms. 825 de la BUB és complet: Porta 15 qüestions en total. En el títol Joan Abat és dit «sacrae theologicae facultatis in

regia ac Pontificia Cervariensi Academia Vespertino professore». El ms. 3153 de la BC, anònim, també és complet.

Les qüestions i articles que falten al ms. 66 de la BDSG són els següents:

Articulus secundus. Statuitur vera sententia.
Articulus III. In quo posita sit gratiae efficacia.
Articulus IV. De concordia gratiae efficacis cum libertate arbitrii.
Articulus V. De gratia inefficaci.
Articulus VI. An gratia intrinsecus efficax necessaria fuerit Adamo ad perseverandum in statu innocentiae.

Questio XIII. De economia sive distributione gratiae.
Articulus primus. Vtrum gratia actualis omnibus et singulis hominibus detur.
Articulus secundus. Vtrum gratia actualis detur omnibus justis instante praecepto.
Articulus III. An sine gratia actuali saltim sufficienti sint mandata homini possibilia.

Quaestio XIV. De gratuitate gratiae.
Articulus primus. An gratia detur secudum merita.
Articulus secundus. An facienti quod est in se viribus naturae certa lege Deus non deneget gratiam.

Questio XV. De gratia habituali.
Articulus primus. Quid sit justificatio.
Articulus secundus. De fide justificante.

Solvitur aliud argumentum militans adversus conclusionem stabilitam in articulo 1º quaestionis 13ª hujus tractatus.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.
2. Datació: La segona filigrana apunta ben bé a les acaballes del segle XVIII, si ja no és que el ms. s'hagi de considerar acabat dins els primers anys del segle XIX. En tot cas les notes de datació del ms. 825 de la BUB són explícites per a situar el ms. a les acaballes del segle XVIII.
3. Origen cerverí.
4. Propietaris i procedència desconeguts.

67

ANÒNIM, *Tractatus de Christo Domino nostro.*

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 145 x 208 x 22.
b) Material: Ànima de pasta de paper, recoberta de pergamí groc descolorit.

2. Llom ras, del mateix pergamí que les tapes.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 67».

3. Altres elements.
c) Cobertes (folres) de paper.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis de pergamí, ben conservats.

4. Conclusió. Data: Segon terç del segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Pàgines: 290.
5. Dimensions: 143 x 223 x 17.
6. Plecs:
1) Plec coix, de 1/2, foli de folre inicial-pàg. 4.
2) Plec de 5 x 2, pàg 5-24.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 25-44.
4) Plec de 5 x 2, pàg. 45-64.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 65-84.
6) Plec de 5 x 2, pàg. 85-104.
7) Plec de 7 x 2, pàg. 105-132.
8) Plec de 6 x 2, pàg. 129-156.
9) Plec de 7 x 2, pàg. 157-184.
10) Plec de 7 x 2, pàg. 184-212.
11) Plec de 7 x 2, pàg. 213-240.
12) Plec de 7 x 2, pàg. 241-268.

13) Plec de 6 x 2, pàg. 269-foli de folre final.

Pàg. 1, a baix, al costat dret, en llapis, signatura actual del ms.: «Ms | 60».

Pàg. 3, a dalt, en tinta: «Dr Dn Josef Callis | 608».

8. Foliació: Pàgines 5-288, paginació en xifres aràbigues, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis, coetània de l'escriptura del manuscrit.

10. Filigranes: Filigrana d'«Antoni Ferrer», del tipus Valls i Subirà 357, documentada a Olot el 1737.

12. Sistema de ratllat en sec: <>

III. Contingut literari

1. Pàgines 5-288. Pàg. 5, *inc.:* «Tractatus de Christo Domino nostro. Proemium multa paucis completio est ...».

Pàg. 6, *exp.* del proemi: «… disputata dabuntur a primario professore de Virtutibus hoc anno pertractaturo».

Pàg. 7, *inc*. de l'obra: «Questio 1. De incarnatione Verbi divini in d. 1. li. 3. | Vbi venit plenitudo temporum, misit Deus filium suum natum ex muliere, factum ex lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut in adobtionem (*sic*) filiorum reciperemus …»

Pàgina 288, *exp.:* «... omnia Dei debemus, in cuius laude et cedant omnia, hactenus dicta sunt Amen».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Ànònim, *Tractatus de Christo Domino nostro.*

6. Contingut:

Index Titulorum de Christo domino nostro

Questio 1. De incarnatione Verbi Domini. Art. 1. Vtrum Deus potuerit incarnari, pàg. 7.

Art. 2. Vtrum revera Deus fuerit incarnatus, pàg. 15.

Art. 3. Vtrum Jesus Nasarenus (*sic*) sit verus Deus, pàg. 21.

Questio 2. De convenientia et necesitate incarnationis, pàg. 28.

Art. 1. Vtrum conveniens fuerit Deum incarnari, pàg. 29.

Art. 2. Vtrum alio modo quam per incarnationem Deus potuerit hominem liberare, pàg. 34.

Art. 3. Vtrum etiam homine non pecante (*sic*) Deus incarnatus fuerit, pàg. 45.

Questio 3. De modo unionis naturae divinae cum natura humana, pàg. 54.

Art. 1. Vtrum unio personae Divinae cum natura humana facta sit in persona, pag. 55.

Art. 2. Vtrum unio Divinae et humanae naturae per incarnationem facta sit in natura, pàg. 64.

Art. 3. Vtrum in Christo sint plures voluntates, pàg. 72.

Questio 4. De causa efficienti incarnationis, pàg. 78.
Art. 1 Vtrum solus Deus sit causa efficiens phisica incarnationis, pàg. 79.
Art. 2. Vtrum Deus vere dicatur conceptus de Spiritu Sancto, pàg. 83.
Art. 3. Vtrum merita aliqua precesserint incarnationem, pàg. 85.

Questio 5. De persona assumpta vel assumente, pàg.92.
Art. 1. Vtrum persona Filii sola assumserit (*sic*) naturam humanam, pàg. 93.
Art. 2. Vtrum tres divinae personae possint eandem assumere naturam, item plures naturae ab eadem assumi persona, pàg. 100.
Art. 3. Vtrum Verbum Divinum assumens naturam humanam propriam hujus existentiam supleverit (*sic*), pàg. 104.

Questio 6. De natura a verbo adsumpta (*sic*). Art. 1. Vtrum Verbum Divinum adsumpserit veram naturam humanam, pàg. 109.
Art. 2. Vtrum Corpus a Verbum adsumptum fuerit corpus Coeleste, pàg. 118.
Art. 3. Vtrum caro a Verbo assumpta fuerit immaculata, pàg. 122.

Questio 7. De idiomatum sive proprietatum in Christo comunicatione (*sic*), pàg. 130.
Art. 1. Vtrum vere sint iste propositiones: Deus est homo, homo est Deus, persona Christi est composita, Christus est duo, pàg. 131.
Art. 3 [2]. Vtrum vere sunt istae propositiones: Deus factus est homo, homo factus est Deus, pàg. 140.
Art. 3. Vtrum Christus in quantum homo sit persona, pàg. 146.
Art. 4. Vtrum Christus dici possit creatura, pàg. 147.
Art. 5. Vtrum haec propositio sit vera: Christus incepit esse, pàg. 150.

Questio 8. De gratia Christi, pàg. 153.
Art. 1. An gratia habitualis fuerit in Christo, pàg. 157.
Art. 2. Vtrum in Christo fuerit gratiae plenitudo, pàg 164.
Art. 3. An Christus sit omnium fidelium caput, pàg. 170.
Art. 4. Vtrum Christus sit actu caput infidelium, pàg. 178.
Art. 5. An Christus sit Angelorum primorumque parentum caput, pàg. 183.

Questio 9. De scientia et potentia animae Christi, pàg. 189.
Art. 1. Vtrum anima Christi ab initio suae creationis scientia donata fuerit, pàg. 190.
Art. 2. De scientia infusa et adquisita animae Christi, pàg. 197.
Art. 3. De potentia animae Christi, pàg. 201.

Questio 10. De defectibus a Filio Dei in natura humana assumptis, pàg. 204.
Art. 1. De corporis defectibus a Filio Dei in natura humana adsumptis (*sic*), pàg. 207.
Art. 2. De animae defectibus sive pationibus (*sic*) assumptis a Filio Dei, pàg. 211.

Art. 3. Vtrum Christus commemoratis defectibus ex necessitate subesset, pàg. 218.

Questio 11. De Meritis Christi, pàg. 222.
Art. 1. An et quomodo Christus meruerit, pàg. 223.
Art. 2. An et quomodo Christus meruerit per actus charitatis, pàg. 227.
Art. 3. An et quomodo Christus meruerit Divinis preceptis servandis, et nominatim morte subeunda, pàg. 230.
Art.4. Quid Christus sibi, quid nobis meruerit, pàg. 235.

Quaestio 12. De Christi satisfactione. Art. 1. Christus Redemptor, pàg. 240.
Art. 2. Qualis fuerit Christi redemptio sive satisfactio, pàgina 246.
Art. 3. Christus mediator, pàg. 255.

Questio 13. De Christi oratione, regali dignitate et sacerdotio, pàg. 259.
Art. 1. Vtrum Christi oratio semper fuerit exaudita, pàg 260.
Art. 2. De regali et sacerdotali Christi dignitate, pàg. 268.

Quaestio 14. De Christi filiatione, et praedestinatione. Art. 1. An Christus ut homo sit filius Dei adoptivus, pàg. 273.
Art. 2. De Christi praedestinatione. Conclusio, pàg. 279.

Pàg. 289-290 buides.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 111 x 170, a columna tirada, de 32 línies a pàgina plena. Impaginació de la pàg. 41: 20 + 111 + 15 x 17 + 170 + 20.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals i dues d'horitzontals que defineixen la caixa d'escriptura. UR = 5,3.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle xviii, de la mateixa mà.

5. Decoració: pàg. 4v. Gravat en tinta negra de sant Tomàs d'Aquino davant la creu de Crist, a l'angle superior dret, entre querubins i en diagonal, escrit de dalt a baix: «deme | bene Scripsisti [*interlin*] de me [*fin interlin*] Thoma»; a sota, inscripció: «S^{to} THOMÁS DE AQVINO». A sota, a l'angle dret, inicials del gravador: «J. C.», de mal identificar.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», a les pàg. 5 i 79.

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions a les pàg. 53, 122, 181, 185, 258, 267.

11. Antigues signatures: Cfr infra, V, 4.

12. Notícies històriques: A l'ADG és documentat un Josep Callís, de Sant Salvador de Bianya, clergue, que el 8 d'agost del 1799 rep, amb altres, dispensa d'irregularitat, G-169, f. 88, el 10 dels mateixos mes i anys és tonsurat: ADG, Registres d'ordes, n. 26, f. 10r, i el 25 de març del 1803 és ordenat prevere, ib., f. 48r. L'any 1816 rep una canongia de Sant Feliu de Girona, D-471, f. 133 (Manuals, n. 6180). També havia obtingut la clau de Sant Feliu,

que el 1817 deixa vacant per promoció, D-472, f. 220r. El 1825 deixa vacant la canongia de Sant Feliu per la mateixa causa, D-479, f. 120. Potser aquesta promoció havia estat a una canongia de Vic, perquè el 1830 Salvador Callís i Pinsach presentaba el canonge de Vic, Josep Callís, al benefici de sant Bernat de la parròquia de Sant Salvador de Bianya, vacant per òbit de Francesc Callís, D-484, f. 42. Al cap de poc, el 1831, el mateix Salvador Callís presentava un altre candidat al mateix benefici per òbit de Josep Callís, D-485, f. 46.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Excel·lent.
2. Datació: Segona meitat del segle xviii.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Dr. Josep Callís. La inscripció «608» que es llegeix sota el seu nom és una indicació possible d'un topogràfic de biblioteca.

68

Quirze Madriguera,*Tractatus de Beatitudine.*
Joannes Babtista Bolló, *Tractatus de Visione Dei.*
Quirze Madriguera, *Tractatus de justificatione.*

I. Enquadernació

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 149 x 201 x 32.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí groc força malmès.

2. Llom ras, del mateix pergamí que les cobertes.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell.
b) Descripció dels sectors: 1) escrit en tinta i en majúscules, TRACTATVS THEOLOGICI PRIMVS TOMVS; 2) entre dues línies dobles, «1751»; 3) dibuix d'una figura geomètrica que trepitja la data anterior i la ultrapassa; 4) entre dues línies «1751»; 5) etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 68».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: III, formant plec de 2 x 2 amb el foli de folre.

Foli Ir, a l'angle superior esquerre, escrit en lletra molt petita: «Die 10 julii anni 1751». A l'angle superior dret, escrit amb la mateixa lletra: «Pare nostre que estau e[n]».

Més avall, amb lletra més grossa, idèntica a la de la resta del volum: «Ex libris Fortunati Angelats Divinarum litterarum in episcopali Barcinonis Collegio anno 1751 cultoris. | Primus fuit iste theologiae tomus quem mea scripsit manus».

A baix al costat dret, en llapis, cota del manuscrit actual, «BDSG | Ms | 67».

Foli IIr: «Theologici tractatus, quibus ego Fortunatus Angelats Barcinone operam dedi, sunt infrasignati».

De Beatitudine.
De Visione Dei.
De Justificatione Impii.
His anno 1751 De Merito Justi.
De proemialibus.
1752 De Trinitate.
De Scientia Dei necessaria.
De Gratia.
1753 De Virtutibus in Comuni.
b) Tancadors: Dos, desapareguts.
c) Cobertes (folres) del mateix pergamí que la resta del manuscrit.
d) Talls sense particularitats.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Abans de l'any 1751.

II. Cos del volum

1. Composició material: Ms. miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 220.
5. Dimensions: 147 x 204 x 30.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, folis 1-10.
2) Plec de 5 x 2, folis 11-20.
3) Plec coix, de 5/4, folis 21-29, amb taló.
4) Plec de 5 x 2, folis 30-39.
5) Plec de 2 x 2, folis 40-43, en blanc.
6) Plec de 6 x 2, folis 44-55.
7) Plec coix, de 4/5, folis 56-64, amb taló.
8) Plec de 5 x 2, folis 65-74.
9) Plec de 5 x 2, folis 75-84.
10) Plec de 5 x 2, folis 85-94.

11) Plec de 5 x 2, folis 95-104.
12) Plec de 5 x 2, folis 105-114.
13) Plec de 5 x 2, folis 115-124.
14) Plec de 2 x 2, folis 125-128.
15) Plec de 4 x 2, folis 133-140.
16) Plec de 7 x 2, folis 141-154.
17) Plec de 5 x 2, folis 155-164-
18) Plec de 5 x 2, folis 165-174.
19) Plec de 5 x 2, folis 175-184.
20) Plec de 5 x 2, folis 185-194.
21) Plec de 5 x 2, folis 195-204.
22) Plec de 4 x 2, folis 105-212.
23) Plec coix, de 2/3, folis 213-217, amb taló a l'inici del plec.
24) Plec de 2 x 2, folis 218-foli de folre final.

Falten els folis 129-132.

7. Fragment intercalat entre el foli 154 i 155; amida 150 x 104, és plegat verticalment, i és escrit en tinta per una sola cara.

8. a) Folis I-III, foliació moderna en xifres romanes, en llapis, situada a l'angle superior del recto dels folis, feta per Marta Lleopart el 30 de gener de 2014.

b) Folis 1-220, foliació en xifres aràbigues, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis, coetània de l'escriptura del manuscrit.

9. Numeració de plecs en tinta i xifres aràbigues, a l'angle superior esquerre dels folis. La numeració del plec 12 és repetida; a sota ha estat esmenada amb la xifra «13».

10. Filigranes: a) Foli de folre inicial-III, 40-foli de folre final, mitja filigrana possiblement «Florensa», del tipus Valls i Subirà 411, documentada a Barcelona el 1755.

b) Fol. 1-10, 30-31, filigranes «Sant Celoni», del tipus Valls i Subirà, III, {*Catalonia*}, n. 100, documentada els anys 1655, 1725, 1744 i 1752.

c) Fol. 14 i 17, filigrana «Florensa», del tipus Valls i Subirà 417, documentada a Lleida a l'any 1764.

d) Fol. 23-29, filigrana «Llosas», del tipus Vall i Subirà 547, documentada a Olot els anys 1742-1743.

12. Sistemes de ratllat: Ratllat a la punta seca.

III. Contingut literari

A

1. Folis: 1-39. Fol. 1r, *inc.* del proemi: «Tractatus de Beatitudine juxta miram Angelici Praeceptoris divi Thomae Aquinatis doctrinam. â questione

secunda vsque ad quintam primae secundae. PRÖEMIVM. Expleto de vitiis et peccatis tractatu, quae sub naturali beatitudine ...».

Ib., *exp*. del proemi: «… in prima enim agemus de Beatitudine objectiva, in secunda de formali, in tertia de hujus proprietaibus, et tandiu in quarta de dotis et aureolis Beatorum tractabimus».

F. 1v, *inc.* del tratat: «Questio prima de Beatitude obgectiva (*sic*). Advertendum est quod beatitudo hominis dividitur in naturali ad quam homo ex natura sua ordinatur, et que viribus naturae consequi potest, et in supernaturali ad quam homo gratuito ordinatur …»

Fol. 39v, *exp.:* «... Et toto huic tractatui finem imposui (Deo gratias) Dei 1 Junii anni 1750 omnia ad laudem totius Trinitatis, Sanctissimae virginis Mariae, Doctorum omnium, praesertim splendoris nostri nec non luci[s] divi thomae, omnium sanctorum adque (*sic*) sanctarum in coelesti patria residentium. Amen. VICTOR DR. MADRIGUERA. Fortunatus Angelats, Theologiae Audens 1750».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Quirze MADRIGUERA*,Tractatus de Beatitudine.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 99, f. 1^4-51^4; ms. 113 (1), sense foliar.

6. Contingut:

Questio prima de Beatitudine. Articulus primus. Vtrum in solo Deo cistat (*sic*) nostra beatitudo objectiva, fol. 1v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 2r.

Articulus secundus. An Deus Vt Vnus sit suficiens ad nos beatificandum ita vt si non videretur vt trinus si hominis beatitudo subsisteret, fol. 4r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 6r.

Questio secunda de essentia beatitudinis formalis. Articulus primus An nostra beatitudo formalis concistat an concistere possit in aliquo increato, aut an solum concistat in operatione elicita â beato, fol. 9r.

Solvuntur Argumenta Contraria, 11r.

Articulus secundus An beatitudo formalis concistat essencialiter in actu intellectus vel voluntatis. § primus Praemituntur aliqua quae apud omnes sunt certa et sententiae referuntur, fol. 12v.

§ secundus Ostendit beatitudinem formalem in Vnica operatione concistere, fol. 13v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 14v.

§ 3 Explicat actus Voluntatis ab essentiali constitutione beatitudinis formalis, fol. 16r.

§ 4 Stabilitur sententia D. Thomae de constitutione Beatitudinis Formalis per actum intellectus, fol. 17v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 18v.

Questio 3 de Propietatibus beatitudinis formalis. Articulus primus Vtrum Voluntas beati necessario Deum diligat et in eo necessario delectetur, fol. 21r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 23r.

Articulus 2 Quodnam sit obiectum proximum, et immediatum fruitionis beatificae, fol. 24v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 25v.

Articulus 3 Vtrum beati sint impecabiles ab intrinseco, fol. 27r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 30r.

Articulus Ultimus Vtrum beatitudo formalis sit inamissibilis ab intrinseco, fol. 32r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 34r.

Questio Vltima de dotis et aureolis Beatorum. Articulus 1 Quod (*sic*) et quae proponendae sint dotes in anima beata, fol. 35v.

Articulus 2 Explanantur quatuor dotes corporis gloriosi, fol. 36v.

Articulus Vltimus de Aureolis Beatorum, fol. 38r.

Folis 40-43 buits.

B

1. Folis: 44-128. Fol. 44r, *inc.* del proemi: «Tractatvs de vîsîone Dei justa (*sic*) miram Angelici Praeceptoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. {*Dibuix*} Haec est thomistica civitas. | Proemivm. Iste tractatus fuit â Reverendo Doctore Joanne Babtista Bulló dictatus et a Fortunato Angelats divinarum litterarum cultore receptum Barcinonae 15 7tembris anni 1750. | Apostolus Paulus Gentium Doctor ab ipso Deo promotus jam in Empirei academia eruditus, jam in Sacratissima divinorum Misteriorum penetralia introductus ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… tanto igitur Doctore ac duce Vadam et videbo visionem hanc magnam Exodi terttio pro quo quero».

F. 44v, *inc.* del tractat: «Questio Prima de Possibilitate Visionis. Articulus Primus. Vtrum intellectus creatus possit videre Deum per essentiam. Praemitendum est quod hoc quod est posse videre Deum per essentiam dupliciter potest sumi …».

Fol. 128v, *exp.:* «... Et haec dicta sufficiant pro tractatu de visione Dei cui finem imposuimus in vigilia Sancti Johannis Babtistae anni 1751».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joannes Baptista Bolló, *Tractatus de Visione Dei.*

3. Altres manuscrits: Cf. supra, ms. 63, pàg. 346-433.

6. Contingut:

Prooemium, fol. 44r.

Questio Prima de Possibilitate Visionis. Articulus primus Vtrum intellectus creatus possit Videre Deum per essenciam (*sic*), fol. 44v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 46r.

Articulus 2 Vtrum Deus clare visus contineatur sub obgecto (*sic*) nostri intellectus, fol. 50v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 52v.

Articulus 3 Vtrum in homine detur appetitus innatus ad claram Dei visionem, fol. 54v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 55v.

Articulus 4 Vtrum ad claram Dei visionem detur appetitus naturalis elicitus, fol. 58v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 60r.

Articulus 5 Vtrum intellectus creatus possit naturaliter evidenter cognocere pocibilitatem (*sic*) Visionis Beatae, fol. 63r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 64v.

Articulus 6 Vtrum intellectus creatus possit videre Deum per intellectionem creatam, fol. 66v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 68r.

Articulus 7 Vtrum potentia visiva alius sensus possit elevari ad videndum vel adtingendum Deum pro ut in se, fol. 70r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 71r.

Questio 2da De specie ad visionem Beatam requisita. Articulus primus Vtrum lumen Gloriae habeat rationem speciei inpressae (*sic*) in visione Beata, fol. 72v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 74r.

Articulus 2 An in visione Beata de facto detur spessies (*sic*) aliqua impressa creata, fol. 75r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 75v.

Articulus 3 An de potentia Dei absoluta possit dari spessies impressa creata Deum quidditative representans, fol. 76v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 79r.

Articulus 4 Vtrum Beati in Patria forment vel possint formare verbum seu speciem expressam Deum quidditative representantem, fol. 83r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 85r.

Articulus 5 Vtrum Divina essentia vniatur mentibus Beatorum per modum speciei impressae, et expressae, fol. 87r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 88v.

Articulus Vltimus an Divina essentia in ratione speciei intelligibilis intellectui beati unita ad visionem beatam effective concurrrat, fol. 90r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 91r.

Questio 3 De Lumine Gloriae. Articulus 1 quaenam sit necessitas ponendi lumen Gloriae et quae sint munera ejus in intellectu Beati, fol. 92r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 93v.

Articulus 2 An lumen Gloriae sit adequata virtus producendi visionem Beatam, fol. 95r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 96v.

Articulus 3 Vtrum intellectus Creatus lumine Gloriae elevatus concurrat ad Visionem Beatam vt causa principalis vel solum instrumentalis, fol. 100v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 101v.

Articulus 4 Vtrum intellectus creatus sine lumine gratiae possit de potentia Dei absoluta visionem Beatam elicere, fol. 103r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 104r.

Articulus 5 Vtrum inequalitas intensiva Visionis Beatae â sola inequalitate luminis Gloriae derivetur, fol. 105r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 106r.

Articulus Vltimus Vtrum sit possibilis substantia intellectualis vel intellectus creatus ordinis super naturalis potens propriis viribus Deum videre per essentiam, fol. 106v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 108v.

Questio Vltima De obiecto visionis beatificae. Articulus primus Vtrum deus possit ab intellectu creato beati comprehendi, fol. 110v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 111v.

Articulus 2 Vtrum Divinitus possit videri Divina essentia, non visis atributis (*sic*), et personis, et Vna persona sine alia, fol. 113r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 114r.

Articulus 3 An et quomodo visio beata attingat libera Dei decreta, fol. 115v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 116v.

Articulus 4 Vtrum Beati possint videre in Verbo vt in divina essentia omnia pocibilia (*sic*), fol. 117r.

Solvuntur Argumenta Contraria,, fol. 117v.

Articulus 5 Vtrum Beati omnia pocibilia possint cognocere extra Verbum, fol. 119r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 120r.

Articulus 6 Vnde proveniat divercitas (*sic*) attingendi pocibilia in Verbo, fol. 121v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 122v.

Articulus 7 Quas creaturas ex existentibus Videant de facto beati in Verbo, fol. 123v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 124v.

Articulus vltimus Vtrum ea quae â Beatis videntur in Verbo simul Videant, et qua mensura visio Beata mensuretur, fol. 125r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 126v.

Foli 129v buit. Folis 130-132 desapareguts.

C

1. Folis 133-217. Fol. 133r, *inc.:* «Tractatus de justificatione impii et merito justi juxta miram Angelici Praeceptoris doctrinam |. PROAEMIVM | Iste tractatus fuit a Reverendo Doctore Quirico | Madriguera dictatus et â Fortunato Angelats | Divinarum literatum cultore receptus Barcinonae die 14 7bris anni 1750 . | Vtilem sane et dificile susipimus (*sic*) speculandam doctrinam circa quam non sine multarum animarum jactura gravique (*sic*) Ecclesiae detrimento erronea quaedam semina calvinum et luterum disseminarunt ...».

F. 133v, *exp*. del proemi: «… ipse Redemptor dicens si quis biberit ex aqua quam ego dabo ei non scitiat (*sic*) in eternum sed fiat in eo fons aquae salientis in vitam aeternam …».

Ib., *inc.* del tractat: «Prima Pars Hujus Tractatus. De Justificatione Impii quae prima pars hujus tractatus complectit ait D. Thomas questione 111 de qua agemus et nos ejus amplectentes doctrinam acturi in secunda parte de merito justi, de quo ipse d. Thomas questione 214. Questio prima. De remitione (*sic*) peccati. Articulus primus an in justificatione impij vere remittantur et tollantur Peccata. Supponendum est primo quod nomen iustificatio plura potest signare …»

Fol. 217v, *exp.:* «... Et haec de justificatione et merito justi dicta sufficiant. Victor Doctor Quiricus Madriguera Barcinonae Theologiae Cathedraticus 1751».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Quirze MADRIGUERA*, Tractatus de justificatione.*

3. Altres manuscrits desconeguts.

6. Contingut:

Proemium, fol. 133r

Prima pars Hujus tractatus, fol. 133v.

Questio prima de remitione (*sic*) peccati. Articulus primus an in justificatione impij vere remittantur et tollantur Peccata, fol. 133v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 135r.

Articulus 2 an in justificatione impii remitio (*sic*) peccati sit mutatio realiter distincta ab intuissione (*sic*) gratiae, fol. 136v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 137v.

Questio 2 de forma justificationis. Articulus 1 An justificatio nostra fiat per formam animae intrinsece inerentem (*sic*), fol. 140r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 141v.

Articulus 2 An gratia habitualis [ex] se sola et ex natura sua adequate justificet impium, fol. 144v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 146v.

Articulus 3 An potentia Dei absoluta possit aliquis justificari per solum extrinsecum Dei favorem, fol. 148r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 153v.

Articulus 4 An actus contrictionis (*sic*) vel charitatis possit esse forma justificans saltem de potentia Dei absoluta, fol. 156v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 158r.

Articulus 5 An Gratia habitualis et peccatum mortale possint Divinitus ese (*sic*) in eodem subiecto, fol. 161v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 163v.

Questio 3a De dispositionibus ad justificationem impii requisitis, fol. 167v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 169v.

Articulus 2 An ad justificationem adulti requirantur actus formales et expressi spei paenitentiae et dilectionis vel suficiant simplici (*sic*), et virtuales, fol. 170v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol.174v.

Articulus 3 Vtrum actus contrictionis et charitatis vltimo disponentes ad gratiam habitualem ab ea effective producantur, fol. 175v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 181r.

2da pars hvivs tractatus. Questio vnica de merito justi. Articulus primus An homo possit vere et proprie seu de condigno aliquid â Deo mereri, fol. 185r.

Articulus 2 quae conditiones ad meritum requirantur, fol. 186v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 189r.

Articulus 3 Vtrum ad meritum de condigno requiratur aliqua ordinatio operis ad praemium, fol. 192r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 194v.

Articulus 4 Vtrum retributio meritorum in Deo sit proprie et stricte actus justitiae vel qualis, fol. 196v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 200v.

Articulus 5tus Vtrum homo possit vere et proprie de condigno vitam eternam mereri, fol. 203r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 203v.

Articulus 6 Vtrum actus eliciti â Virtutibus acquisitis vel infusis sint meritorii de condigno vitae aeternae sine aliquo imperio vel relatione charitatis, fol. 204r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 207r.

Articulus 7 Vtrum homo possit sibi vel alteri mereri primam gratiam justificantem vel ejus aumentum (*sic*), et primam gloriam primae gratiae habituali correspondentem, fol. 208v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 211r.

Articulus 8 an justus possit sibi vel alteri mereri de condigno vel de congruo reparationem post lapsum, fol. 212v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 214r.

Articulus 9 Vtrum justus possit sibi mereri de condigno vel de concruo (*sic*) saltem donum perseverantiae, fol. 214v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 215v.

Articulus 10 An justus possit bona temporalia mereri, fol. 216v.

D

1. Foli 218r, *inc.:* «Tabula contenti. Tractatus de beatitudine ...».

Ib., *exp.:* «... an solum sistat in operatione elicita â Beato, 9».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Inici d'índex, no continuat.*

Folis 218v-220 buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 115 x 180, a columna tirada, de 42 línies constatades. Impaginació del foli 18r: 20 + 115+ 11 x 11 + 180 + 12.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals, tres de verticals. UR = 4,28.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII.

5. Decoració: Intercalat entre el foli de guarda III i el foli 1, gravat de sant Tomàs d'Aquino amb un llibre a les mans; a sota inscripció: «Vera effigies D. THOMAE AQVINATIS, aprobata vivae vocis oraculo per Christum doctrina,

Doctoris Angelici, et â Christi Vicario plusquam Salomon apellati (*sic*)». Sota el gravat, nom de l'autor: «Ignatius Valls delin, et sculp. Barcinone».[352]

Els folis 1, 44 i 133, inicials de tractat, són solemnitzats amb dibuixos executats amb la mateixa tinta que serveix per a escriure el text. El primer abraça tota la pàgina i representa un gran dosser, a la part superior del qual hi ha representat esquemàticament el babtisme de Crist, amb les figures de sant Joan, Crist i l'Esperit Sant que devalla del cel; el títol del tractat, el mot «prooemium» i la primera pàgina de text són emmarcats per les cortines que pengen del gran dosser. El segon dibuix, a mitja pàgina, és una representació de la «ciutat tomista»: a la part inferior es veuen uns murs amb torres de defensa que volten una ciutat plena d'edificis; a la part superior hi ha com dos pavellons posats a banda a banda sobre un sòl escacat de blanc i negre, presidit pel que sembla una capella amb sengles portes laterals. El tercer dibuix representa a la part superior els dos pavellons posats a banda i banda sobre un paisatge rural, que en la part inferior és creuat en diagonal per dos camins que menen a un clos amb el sòl escacat, a l'interior del qual es distingeix una font.

Al foli 173v, una lletra *O* d'un títol ha estat convertida en una cara.

6. Notes: Al f. 220v, *probationes pennae*.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona», a les pàg. 1 i 79.

8. Fragment: Conté set ratlles escrites, amb una lletra que sembla més aviat de cap al final del segle XVIII: «Los Estudiantes de la Escuela de Gramatica de Torelló | convidan al Señor Fortian Angelats Botiguero con to-|-da su casa á los dos discursos y á los dos dialogos con el com-|-bate de la doctrina christiana, que todos los Estudiantes | de dicha Escuela recitarán con esmero en la Iglesia Parro-|-quial de Torelló en el dia 18 de Junio del presente año | á las 3 de la tarde. | Pujol Torres Sauquér».

9. Copista únic: Fortunat Angelats.

10. Revisions i correccions als f. 5v, 8v,11v, 12r, 16r, 20v, 26r, 44v, 45r, 46v, 48v, 49v, 51r, 55v, 58r, 60rv, 63rv, 66rv, 69r, 76r, 77v, 80r, 81r, 83r, 86v, 89r, 93r, 96r, 97rv, 98rv, 101r,103r, 105v, 107rv, 108v, 110r, 111r, 114rv, 117rv, 119r,120rv, 123v, 133v, 134rv, 135r, 141rv, 142v, 144v, 146v, 148rv, 149r, 151v, 152r, 153rv, 154v, 155rv, 156v, 161v, 162v, 163v, 164rv, 165rv, 166rv, 167rv, 168rv, 169r, 171rv, 172rv, 175r, 178rv, 181r, 181r, 182r, 183rv, 184r, 186rv, 187rv, 188r, 189v, 192v, 193rv, 194rv, 195v, 196v, 197v, 199r, 200rv, 203rv, 204r, 205r, 206v, 207v, 208v, 209v, 210r, 212r.

12. Notícies històriques: Fortunat Angelats habita a Torelló cap a finals del segle XVIII. Estudia a Barcelona els anys centrals del segle. És probablement un antic estudiant de teologia.

352. RÀFOLS, III, 196b-197a; PÁEZ RÍOS, III, n. 2201, p. 225-226; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* X, 143b.

V. Conclusió

1. Estat de conservació millorable, sobretot per la coberta.
2. Datació: Anys 1750-1753, ex I, 3, a).
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: BDSG.

69

Vicent Josep Corder, *Commentarii in disputationem de contractibus.*

I. Enquadernació

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 145 x 210 x 15.
b) Material: Pergamí enfosquit sense folre.
c) Indicacions escrites: A la tapa I, operacions artimètiques (restes i sumes). A la contratapa I: «Dimidium sphere||a nobis». contratapa II, *probationes pennae:* «[...] Pau», «Pau Jorda», «Pau Jorda», «Juan Pau», «Jorda».

2. Llom del mateix pergamí, ras.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són lligats entre ells mitjançant tres nervis interns i directament a les tapes mitjançant els dos primers nervis i les capçades, havent desaparegut el cosit que unia el tercer nervi intern amb el llom; hi ha quatre seccions externes.
b) Descripció de les seccions: 1)-3) buides; 4) etiqueta de paper blanc enganxada amb la cota actual del ms.: «BDSG | Ms | 69».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: I + I. Foli de guarda inicial Ir, *probationes pennae:* «Los quals son ostalers», «Los quals son» «Los quals sonare de sis (?) Bons | de ma bella Berthomeua», «Señora sos». Més avall, escrit en llapis, cota actual del ms.: «Ms | 69». Foli inicial de guarda Iv, dalt de tot: «Commentarius in dis», còpia interrompuda del títol del volum tal com apareix al foli 1r següent.
d) Talls sense particularitats.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle xviii.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: I + 115 + I.
5. Dimensions:
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, folis 1-10, amb talons inicial i final, i reclam: «qui-».
2) Plec de 5 x 2, folis 11-20, amb reclam: «Nihi-».
3) Plec de 5 x 2, folis 21-30, amb reclam: «arbitris».
4) Plec de 5 x 2, folis 31-40, amb reclam: «Sed».
5) Plec de 5 x 2, folis 41-50, amb reclam: «ritus».
6) Plec de 5 x 2, folis 51-60, amb reclam: «vt».
7) Plec de 5 x 2, folis 61-70, sense reclam.
8) Plec de 5 x 2, folis 71-80, amb reclam: «V».
9) Plec de 5 x 2, folis 81-90, amb reclam: «pro».
10) Plec de 5 x 2, folis 91-100, amb reclam: «sine».
11) Plec de 5 x 2, folis 101-110, amb reclam: «-nis».
12) Plec coix, de 4/1, folis 111-115, amb tres talons al principi de la segona meitat del plec.

El darrer foli del plec 7) ha sofert un estrip al marge inferior que li ha llevat la integritat de les cinc darreres línies escrites i el reclam.

8. Foliació contínua, amb llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis, feta pel qui signa aquest catàleg el 9 d'octubre del 2010.
9. Numeració de plecs amb xifres aràbigues, coetània de l'escriptura del ms., posada al recto de cada foli inicial de plec, sota la caixa i cap al marge dret.
10. Filigranes: a) Als folis 1-20, de la creu posada dins escut, amb les inicials «B A» a sota.
b) Als folis 21-50, la mateix filigrana, amb les lletres «M C» a sota.
c) Als folis 51-90, la mateixa filigrana, amb una punxa al capdamunt de l'escut i un afegit al final que sembla una C o una G majúscula.
d) Als folis 91 en endavant, la mateixa filigrana amb les lletres «A D» sota l'escut.
Aquestes filigranes s'han de posar en relació amb les de Briquet 5690, 5703 i 5704, documentades la primera a Milà el 1600, la segona a Carcassona el 1592 i la tercera a Perpinyà el 1595.
12. Sistema de ratllat en sec: >>>><<<<. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

1a. Folis 1-114. Fol. 1r, *inc.:* del títol: «Commentarii in disputationem de Contractibus, Vsura et Restitutione Auctore Vincentio Josepho Corder Theologiae doctore aeque professore».

Ib., *inc.* de l'obra: «Capitulum primum de definitione et diuisione Contractus. Contractuum omnium et generum cambiorum commutationumque pene inaccessibilem materiam enodandam aggredimur. Postquam enim anno preterito de Decalogi disputatum fuerit praeceptis et non multa quae in 7 praecepto pertractari solent pertractata non fuerint ...».

Fol. 114r, *exp.:* «Alia plura videri possunt de contractibus in doctoribus disputantibus de iustitia et iure et de contractibus et in summis. Atque hec de contractibus dicta sint in Dei magnifici laudem qui per aeterna secula regnat. AMEN».

2a. Identificació de l'autor i obra: Vicenç Josep CORDER,[353] *Commentarii in disputationem de contractibus.*

6a. Contingut:

F. 1r: Caput primum de definitione et diuisione contractus. Questio prima. Quid sit contractus.

F. 2v: Questio 2ª. Quotuplex sit contractus.

F. 3v: Cap. 2m De emptione et venditione.

F. 4v. Questio prima. Quid sit emptio et venditio.

F. 5v: Questio 2ª. An licite aliquis possit vendere rem plus quam valeat.

F. 10v: Questio 3ª. Vnde sit sumendum pretium iustum rerum quae venduntur.

F. 32v: Questio 4ª. An venditio reddatur illicita propter defectum rei venditae.

F. 38v: Questio 4ª (*sic*) [5ª]. An venditor teneatur emptori vitium rei vendende aperire

F. 45r: Questio 5ª (*sic*) [6ª]. An negotiatio sit licita.

F. 52r: Cap. 3m De Censibus. Questio 1ª. Quid ac quotuplex sit census.

F. 53v: Questio 2ª. An super nudam personam possit constitui census.

F. 55v: An emptio census realis sit licita

F. 56r. Quesstio 4. An sit licita emptio census mixti.

F. 56v: Questio 5ª. Que conditiones sint necessarie in censu reali iuxta constitutiones Martini V[354] et Calixti 3i.[355]

F. 57v: Questio 6ª. Quaenam sint conditiones census positi a Pio V[356] in bulla *Cum onus* circa constitutionem census.

F. 66r: Questio 7ª. An hee conditiones obligent vbique et an debeant obseruari in regnis Hispaniarum.

F. 68r: Questio 8ª. Quid sit pretium iustum in contractu census.

F. 69r: Questio 9ª. Possitne aliquando census vilius emi quam sit pretium taxatum a lege seu receptum comuni vsu fori.

F. 70r: Questio 10. An liceat in contractu census exigere [*titulus mutilus*].

F. 70v: Questio [11 *titulus mutilus*].

F. 72r: Questio 12ª. De censu qui apud nos dicitur debitorium an sit iustus.

353. Desconegut de BROCÀ.

354. Cf. *EdP,* II, 619-634.

355. Cf. *EdP,* II, 658-662.

356. Cf. *EdP,* III, 160-180.

Fol. 72v: Cap. 4m De Cambiis. Questio 1ª. Quid sit cambium et quotuplex.

F. 73r: Questio 2ª. Quid sit cambium minutum et an liceat aliquid in ipso accipere supra ualorem nummi lege difinitum

F. 74r: Questio 3ª. De prima specie cambii per litteras.

F. 75r: Questio 4ª. De secunda specie cambii per litteras.

F. 76v: Questio 5ª. De 3ª specie cambii per litteras.

F. 78r: Dubium primum. De prima conditione huius cambii nemque quod sit verum.

F. 78v: Dubium 2m. An teneatur campsor certo scire campsuarium in loco ad quem fit cambium habere peccuniam seu creditum.

F. 79v: Dubium 3m. An sit necessarium vt campsuarius ipso tempore contractus habeat in actu peccuniam seu creditum.

F. 80r: Dubium 4m. An liceat inter loca eiusdem regni celebrare cambia que vera et realia sint.

Fol. 80v: Dubium 5n. Quales oporteat esse litteras campsorias ut verae sint et non fictae.

F. 81r: Dubium 6m. An sit licitum cambium istud cum subscriptionibus mercatoris habentis peccuniam seu creditum in loco solutionis destinato.

F. 82r: Dubium 7. An ipsemet campsor possit assignare suummet factorem tamquam in factorem campsuarii duas sustinentem personas et creditoris et debitoris.

F. 83r: Dubium 8m. An campsor in cassu (*sic*) de quo egimus superiori dubio possit recipere stipendium aliquod et pretium eo quod assignet factorem campsuario.

F. 83v: Dubium 9. De 2ª conditione cambii iusti nempe vt sit voluntarium sine ulla fraude seu dolo aut deceptione.

F. 84r: Dubium 10. An contractus qui dicuntur recambia sint iusti atque adeo etiam liciti.

F. 85r: Dubium 11m. De 3ª conditione cambii iusti de iusto praetio ipsius. Dubium 12m. Vnde sumantur varia praetia cambiorum que a mercatoribus constituuntur in vsum fructum.

F. 87v: Dubium vltimum. De conditionibus quas requirit Pius quintus in sua Bulla de cambiis.

Fol. 88r: Cap. 5m De Mutuo et vsura. Questio 1. Quid sit mutuum et quid vsura.

F. 89r: Questio 2ª. Quotuplex sit vsura.

F. 90r: Questio 3ª. Quo iure sint prohibitae vsurae.

F. 91r: Questio 4ª. An licitum sit sperare lucrum ex mutuo.

F. 92v: Questio 5ª. An qui animo vssurario (*sic*) aliquid accepit pro mutuo sine vllo externo pacto teneatur ad restitutionem.

F. 93v: Questio 6ª. An sit vsura si tibi mutuem vt vicissim mihi remutues aut ex mea officia (*sic*) emas aut meo molendino moleas aut meum agrum colas aut aliquid simile.

F. 96v: An liceat vendere obligationem mutuandi alteri.

F. 97r. An liceat vendere obligationem solvendi debitum alteri, debitore vel solvente pro fidei iussore scilicet.

F. 99r: Questio 10. An sit contractus vssurarius in quo rem venditam carius ad creditum statim emit ipse venditor, seu alius vilius pecunia numerata, qui contractus dicitur apud nos *moatra* et *barata.*

F. 100r: Questio 11ª. An ratione damni emergentis ex mutuo possit mutuator aliquid supra sortem exigere.

F. 102r: Questio 12ª. An ratione lucri cessantis liceat vltra sortem exigere.

F. 105r: Questio 13ª. An ratione periculi sortis, seu dificultatum aut expensarum quae in ea recuperare metuuntur liceat aliquando vltra sortem exigere.

F. 106v: Questio 14ª. An qui pignus ab alio habet si fructus ex eo perceperit teneatur in sortem putare.

F. 108v: Questio 15ª. Quando in emptione anticipata solutione vssura interueniat et quando non.

Fol. 110v: Capitulum 6. De contractu societatis.

Cap. 7m De Ludo et Sponsionibus.

Fol. 111r. Cap. 8m De Deposito et commodato.

Fol. 111v: Cap. 9m De locatione, conductione, emphyteusi et focudo.

Fol. 112v: Cap. 10m De fideiiussione et assecuratione.

Fol. 113r: Cap. vltimum de promissione et donatione.

1b. Foli 114v, *al man*: «Dise dios nuestro señor que en la quasa del que jura no faltar a desventur que dios del cielo con su mano poderosa mucho mas deve aplicar por que el ombre de lo mas que puede sea la desta manera sigiente de la vila de mora bisbat de tortosa desta quen la villa de tortosa bisbat de tortosa dig Guardem [?] Amen».

2b. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Nota contra la blasfèmia.*

Foli 115 buit.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 117 x 160, a columna tirada, de 29/32 línies. Impaginació del foli 16r: 22 + 117 + 17 x 18 + 160 + 26.

2. Tipus de ratllat: Dues ratlles horitzontals i dues de verticals de justificació, escriptura de justificació a justificació. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva de tipus itàlic, de la mateixa mà.

4. Reclams de foli a foli, posats sota l'extrem dret de la caixa d'escriptura.

5. Decoració: Al foli 114r, final de tractat, cinc espirals traçades en la mateixa tinta de l'escriptura. Al foli 114v, dibuix en la mateixa tinta d'un paó vist de perfil.

6. Notes als fol. 15r i 33r.

7. Timbres de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

9. Copista desconegut.

12. Notícies històriques: La nota final del ms. fa pensar que ha estat posseït per algú del bisbat de Tortosa.

V. Conclusió

1. Estat de conservació precari, amb oxidació progressiva.

2. Datació: Segle XVII in, per les filigranes.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: BDSG, probablement procedent de Tortosa.

70

Domingo VINYES, O. P., ***De Providentia Dei.***
ANÒNIM, ***De Providentia et Praedestinatione et Gubernatione divina.***

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes.
a) Mides de superfície i gruix: 150 x 207 x 25.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí groc força malmès.

2. Llom ras, del mateix pergamí que les cobertes.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 70».

3. Altres elements:
a) Folis de protecció i de guarda: I al principi.
b) Tancadors de cordill, desapareguts a la tapa II.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que el manuscrit.
d) Talls amb jaspiat descolorit.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis de la tapa I trencats.

4. Conclusió. Data: Anys centrals del segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Pàgines: 325. La pàg. 1 no és numerada, començant el ms. a la pàg. 2.
5. Dimensions:145 x 205.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, foli de guarda inicial [1]-pàg. 19.
2) Plec de 6 x 2, pàg 20-43.
3) Plec de 6 x 2, pàg. 44-67.

4) Plec de 7 x 2, pàg. 68-95.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 96-115.
6) Plec de 4 x 2, pàg. 116-131.
7) Plec de 5 x 2, pàg. 132-151.
8) Plec de 5 x 2, pàg. 152-171.
9) Plec de 5 x 2, pàg. 172-191.
10) Plec de 5 x 2, pàg. 192-211.
11) Plec de 5 x 2, pàg. 212-231.
12) Plec de 5 x 2, pàg. 232-251.
13) Plec de 4 x 2, pàg. 252-267.
14) Plec de 8 x 2, pàg. 268-299.
15) Plec 7 x 2, pàg. 300-foli de folre final.

8. Paginació:

a) Pàg. 2-19, 301-325, paginació en xifres aràbigues, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis, feta per Marta Lleopart el dia 10 de febrer de 2014.

b) Pàg. 20-300, pàginació coetània de l'escriptura del manuscrit, en xifres aràbigues, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis; per un error de paginació, les pàgines que corresponen als n. 101-110 són numerades com 1001-1010.

10. Filigrana de «Francisco Romani», del tipus Valls i Subirà 821, documentada a Manresa el 1811.

12. Sistemes de ratllat en tinta molt esvaïda: >>>>><<<<.

III. Contingut literari

1a. Pàg. 2, dalt de tot: «Dr. Dn. [*ratllat*] Josep Callís [*fi de ratllat*]».

2a. Identificació de l'autor i obra: Josep Callís, *Nota de possessió de l'exemplar.*

1b. Pàg. 6: «Tractatus Theologi-|-cus | To. I | De providentia | Dei».

2b. Identificació de l'autor i obra; Josep Callís, *Títol del manuscrit.*

Pàg. 7-11 buides.

1c. Pàg. 12-13. Pàg. 12r, *inc.:* «Index titulorum Trac:. 1. De Providentia Dei ...».

Pàg. 13v, *exp.:* «... De voluntate Dei circa hominum salutem, pag 252».

2c. Identificació de l'autor i obra: *Índex del tractat següent De Providentia Dei.*

1d. Pàg. 14: «Se escrivio este | libro en el anyo de 1792 en | 1791 por mano y pluma de | Josef Callís hijo de Sant | Salvador de bianya Obis-|-pado de Gerona siendo | Catedratico el Dr. Domin-|-go Vinyes del orden | de Predicadores».

2d. Identificació de l'autor i obra: *Nota del copista sobre l'any de la còpia.*

Pàg. 15-19 buides.

1a. Pàg. 20-263. Pàg.15, *inc.* del proemi: «Tractatus de Providentia et Praedestinatione Divina. Prooemium. Sicut recta de providentia et gubernatione Dei sententia est quod vividius exitat in animos hominis salutares illos reverentiae ...».

Pàg. 21, *exp.* del proemi: «...ut omnes utiles Ecclesie ministros futuros, sperans quoque diu passionem meam et coronam cum Apostolo appellare».

Ib., *inc.* de l'obra: «Questio 1. De Providentia Dei. Prudens Pater familias bono domus suae invigilans officia omnia prompta et mente ponderanda habet ...».

Pàg. 263, *exp.:* «... supra citatam questionem. Sed haec sufficere possunt presenti anno».

2a. Identificació de l'autor i obra: Domènec VINYES, OP,[357] *De Providentia et Praedestinatione et Gubernatione divina.*

3a. Altres manuscrits: BUB, ms. 660; BC, ms. 3433, f. 1-73; ms. 886.

4a. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL ROSELL, II, 194.

6a. Contingut:

Index titulorum

Tractatus 1. De Providentia Dei, pàg. 20.

Questio 1. De providentia Dei, pàg. 21.

Articulus 1. Vtrum providentia Deo conveniat, pàg. 22.

Articulus 2. Vtrum omnia sint subjecta Divinae providentiae, pàg. 26.

Articulus 3. Vtrum Divina providentia rebus provisis necescitatem (*sic*) imponat, pàg. 37 [39].

Questio 2. De divina praedestinatione. Articulus 1. Adceritur (*sic*) praedestinationes (*sic*) existentia, et necessitas. Paragrafus 1. Notio hujus nominis et errores cavendi, pàg. 46.

Paragrafus 2. Chatolica (*sic*) veritas stabilitur conclusio, pàg. 50.

Articulus 2. Vtrum Deus aliquos reprobet, pàg. 59.

Articulus 3. Vtrum praescientia meditorum (*sic*) sit causa praedestinationis, pàg. 71.

Paragrafus 1. Stabilitur veritas contra hereticos, pàg. 72.

Paragrafus 2. Rationibus eadem veritas illustratur, pàg. 86.

Paragrafus 3. Adversariorum objecta solvuntur, pàg. 90.

Paragrafus 4. Habitudo praedestinationis nostrae ad praedestinationem, pàg. 102.

Paragrafus 5. Scholarum exponuntur opiniones, pàg. 107.

Articulus 4. De motivo reprobationis, pàg. 117.

Paragrafus 1. Stabilitur veritas Chatolica contra calvinistas, pàg. 118.

Paragrafus 2. Agitur de reprobatione negativa, pàg. 129.

357. Cf. TORRES AMAT 671-672; CORMINAS 278; RUBIO, I, 414; II, 272; VILA, 281, 283, 425; COLLELL 289-290. Consta com a lector de la biblioteca de la Universitat de Cervera els anys 1791-1792 i 1794-1795: RUBIO, II, 144-145.

Articulus 5. De certitudine praedestinationis, pàg. 138.
Articulus 6. Vtrum praedestinatio juvetur praecibus sanctorum, et operibus bonis, pàg. 153.
Apendix de effectibus praedestinationis, et reprobationis, pàg. 158.

Questio 3. De Divina gubernatione, pàg. 162.
Articulus 1. Vtrum finis gubernationis mundi sit aliquid extra mundum, pàg. 164.
Articulus 2. Vtrum omnia immediate gubernentur a Deo, pàg. 167.
Articulus 3. Vtrum aliquid possit renitti contra ordinem Divinae gubernationis, pàg. 175.
Questio 4. De effectibus Divinae gubernationis, pàg. 181.
Articulus 1. Vtrum Deus res omnes in esse conservet, pàg. 182.
Articulus 2. Vtrum possit Deus aliquid in nihilum redigere, pàg. 190.
Articulus 3. Vtrum possit Deus aliquid facere preter ordinem rebus inditum, pàg. 193.
Articulus 4. Vtrum que Deus supra totum causarum naturalium ordinem facit miracula sint, pàg. 199.
Articulus 5. Vtrum solius Dei sit miracula facere, pàg. 208.
Questio 5. De Angelica hominum gubernatione, pàg. 217.
Articulus 1. Vtrum omnes mittantur in ministerium, pàg. 219.
Articulus 2. An unaquaeque anima habeat angelum ad sui custodiam deputatum, pàg. 232.
Articulus 3. Quandiu duret Angelorum custodia, pàg. 240.
Articulus 4. De effectibus custodiae Angelorum, pàg. 245.
Appendix De impugnatione demonum, pàg. 248.
Appendix altera De voluntate Dei circa hominum salutem, pàg. 252.

Pàg. 264-325 buides.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 111 x 180, a columna tirada, de 32 línies constatades. Impaginació de la pàgina 34: 16 + 111 + 17 x 15 + 180 + 12.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horizontals, i tres de verticals. UR = 5,62.

3. Tipus de lletra: Cursiva del segle XVIII ex.

5. Decoració: Intercalat entre la pàg. 19 i 20, gravat en tinta negra de sant Thomàs d'Aquino davant la creu de Crist, a l'angle superior dret, entre querubins i en diagonal, escrit de dalt a baix: deme | bene Scripsisti [*interlin*]de me [*fin interlin*] Thoma; a sota, inscripció: S^to^ THOMÁS DE AQVINO; A sota, a l'angle dret, inicials del gravador: J. C. *Cf. supra*, n. 67, IV, 5.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», a la pàg. 6 i 79.

9. Copista: Josep Callís.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: Domènec Vinyes va néixer a Sant Quirze de Besora el 1737 i va morir a Barcelona el 1818. Per a d'altres obres teològiques de D. Vinyes, cf. OLIVAR, 64. Aquest ms. s'ha de posar en relació amb el ms. 67.

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació: Bo.
2. Datació: Any 1792.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Josep Callís, BDSG.

71

Magí VILELLA, *De Trinitate.*
Josep CABRER, *Tractatus de gratia habituali.*

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 149 x 200 x 35.
b) Material: Ànima de pasta de paper recoberta de pergamí groguenc.
c) Vint-i-dues línies escrites a la tapa I en lletra diferent de la del ms., talment esvaïdes que es fa difícil confegir algun mot sencer. A la contratapa I, quatre grups d'operacions aritmètiques.

2. Llom ras, del mateix pergamí que la resta del manuscrit, esquinçat a la part inferior.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell que afloren a l'inici del llom.
b) Descripció dels sectors: A baix etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 71».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: III, que formen plec de 2 x 2 amb el foli de guarda inicial III. Presenten filigrana «ROMANÍ» d'un tipus que no trobem repertoriat. Foliació moderna en xifres romanes, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis. Foli de guarda I, a dalt: «Ex libris Josephi Torrent et Saleta Cervariae | sub M. Cabrer ord. Pred. Et D^re^ Magino Vilella | Theologiae incumbentis».
A baix, al costat dret: «Ms | 71».

b) Tancadors de cordill amb les boletes de fusta o d'os desaparegudes.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis ben conservats.

4. Conclusió. Data: Segona meitat de segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Ms. miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Pàgines: 408.
5. Dimensions: 144 x 199 x 27.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, pàg. 1-20.
2) Plec de 5 x 2, pàg. 21-40.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 41-60.
4) Plec de 5 x 2, pàg. 61-80.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 81-100.
6) Plec de 5 x 2, pàg. 101-120.
7) Plec de 5 x 2, pàg. 121-140.
8) Plec de 6 x 2, pàg. 141-164.
9) Bifoli, pàg. 165-168.
10) Plec de 5 x 2, pàg. 170-189.
11) Plec de 5 x 2, pàg. 190-109.
12) Plec de 5 x 2, pàg. 110-229.
13) Plec de 5 x 2, pàg. 230-249.
14) Plec de 5 x 2, pàg. 250-269.
15) Plec de 5 x 2, pàg. 270-290.
16) Plec de 5 x 2, pàg. 291-310.
17) Plec de 5 x 2, pàg. 311-330.
18) Plec de 4 x 2, pàg. 331-346.
19) Plec de 10 x 2, pàg. 347-386.
20) Plec de 6 x 2, pàg. 387-foli de folre final.

Hi ha un salt de pàgina de la 287 a la 289.

8. Paginació coetània de l'escriptura del manuscrit, en xifres aràbigues, en tinta, a l'angle superior dret del recto i a l'angle superior esquerre del verso dels foli.

10. Filigranes:

a) Pàg. 1-4, 17-164, 174-404, filigrana «CARBÓ» del tipus VALLS I SUBIRÀ 157, documentada a Barcelona l'any 1764.

b) Pàg. 165-168, filigrana «ROMANÍ» com la dels folis de guarda.

12. Sistema de ratllat en sec: <> i ><.

III. Contingut literari

I

1. Pàgines: 1-162. Pàg. 1r, *inc.* del proemi: «Tracta [*espai de vint-i-tres línies en blanc*]. Quum in essentia, et omnibus attributis incompraehensibilis (*sic*), et ineffabilis Deus sit, in trium personarum essentiae vnitate ...».

Pàg. 2, *exp* del proemi: «… quae hac tempestate in controversiam vocari solent, facile aditu et pingi Minerva reserabimus».

Ib., *inc.* de la divisió de la materia: «Partitio huius materiei ad litteram sancti Thomae. Totam huius tractatus materiam absolvit S. T. 1. prima parte a questione 27ad 43 inclusive mirabili claritate …».

Pàg. 3, *exp.* de la divisió de la materia: «… ac in istius mysterii veritate et cognoscibilitate firmanda et defendenda paulisper immorari».

Ib., *inc*. del tractat: «Questio 1 de veritate et cognoscibilitate mysterii Ss. Trinitatis. Quod Doctores Catholici patienter ferre non possint Haereticorum insantias contra Nostrae fidei mysteria, Theologos compellit de his quae sunt fidei disputare …».

Pàg. 162v, *exp.:* «... divinarum personarum Triadi acceptum referamus, in quarum gloriam hactenus dictum est. Finis | [*al man*] Hunc accepi tractatum de Trinitate Cervariae â doctissimo Magistro D^re^ Magino Vilella Presbytero Sanctae Theologiae vespertino Professore primo quadrienalis Theologiae curriculi mei anno, quem a Domini Nativitate computabamus 1759».

2. Identificació de l'autor i obra: Magí Vilella,[358] *De Trinitate.*

3. Altres manuscrits desconeguts.

6. Contingut:

Index Huius Theologiae libri

Tractatus de trinitate, pàg. 1.

Partitio huius materiei ad litteram Sancti Thomae, pàg. 2

Questio I. De veritate et cognoscibilitate misterii sanctissimae Trinitatis, pàg. 3.

Articulus I. Praecipui Hereticorum errores circa misterium Trinitatis recensentur et ostenditur veritas chatolica, pàg. 3.

Articulus II. De cognoscibilitate huius misterii, pàg. 13.

Quaestio II. De processionibus Divinarum personarum, pàg. 18.

Articulus I. Vtrum in Divinis sint processiones?, pàg. 18.

Articulus II. Quot sint in Deo processiones?, pàg. 22.

Articulus III. Quid sint processiones Divinae active sumptae seu in quo essentialiter consistant, pàg. 24.

Articulus IIII. Quodnam sit principium quo Divinarum processionum?, pàg. 33.

Articulus V. Cur processio Verbi sit generatio, et non processio Spiritus Sancti, pàg. 39.

Quaestio III. De Divinis relationibus, pàg. 51.

Articulus I. Vtrum dentur relationes reales in Deo?, pàg. 51.

358. Cf. supra, nota 331.

Articulus II. Quot sint relationes reales in Deo?, pàg. 54.

Articulus III. An in Deo praedicata relativa et essentia distinguantur virtualiter maxime?, pàg. 56.

Articulus IIII. Vtrum relationes ita idemtificentur (*sic*) cum essentia, vt sint de conceptu quiditativo (*sic*) essentiae, et e converso?, pàg. 60.

Articulus V. Vtrum relationes Divinae praeter absolutam perfectionem essentiae afferant aliquam relativam ad essentiam superadditam, pàg. 66.

Articulus VI. Vtrum Divinae relationes habeant existentias relativas realiter inter se, et virtualiter ab existentia essentiae distinctas?, pàg. 74.

Quaestio IIII. De personis generatim, pàg. 79.

Articulus I. Quid sit persona, an proprie sit in Divinis, et quid significet, pàg. 80.

Articulus II. Vtrum personae Divinae constituantur relationibus, pàg. 88.

Articulus III. Vtrum in Deo secundum se considerato, et relationibus ac personis praeintellecto, detur aliqua subsistentia absoluta?, pàg. 94.

Articulus IV. Vtrum in Deo praeter subsistentiam absolutam dentur tres relativae?, pàg. 99.

Articulus V. De pertinentibus, ad vnitatem, et pluralitatem in Divinis quo ad modum loquendi, pàg. 101.

Articulus VI. Quot sint notiones, quibus personae Divinae dignosci possunt, pàg. 106.

Quaestio V, De personis Divinis speciatim, pàg. 111.

Articulus I. Varia quaeruntur de persona Patris, pàg. 111.

Articulus II. De persona Filii, pàg. 114.

Dubium I. An verbum per se procedat ex cognitione omnium Divinarum personarum?, pàg. 115.

Dubium II. Vtrum verbum per se procedat ex cognitione creaturarum possibilium, futurarum, et existentium?, pàg. 120.

Dubium III. De Filio in quantum dicitur imago, pàg. 126.

Articulus III. De persona Spiritus Sancti, pàg. 128.

Dubium I. Vtrum Spiritus Sanctus procedat â Filio?, pàg. 128.

Dubium II. Vtrum si Spiritus Sanctus non procederet a Filio, distingueretur ab illo?, pàg. 132.

Dubium III. Varia quaerit de Spiritu Sancto, pàg. 137.

Dubium IIII. De variis nominibus Spiritus Sancti, pàg. 143.

Quaestio VI. De comparatione Divinarum personarum ad invicem, pàg. 145.

Articulus I. Vtrum personae Divinae sint inter se perfectissime similes et aequales, pàg. 146.

Articulus II. De De circuminsessione (*sic*) Divinarum Personarum, pàg. 150.

Articulus III. Vtrum aequalitas et similitudo inter Divinas personas sit relatio realis?, pàg. 151.

Quaestio VII. De missione divinarum personarum, pàg. 155.

Articulus I. Quid sit missio, et quibus personis conveniat?, pàg. 155.

Articulus II. Vtrum missio invissibilis (*sic*) Divinarum personarum fiat solum per donum gratiae sanctificantis?, pàg. 158.

Articulus III. Vtrum per missionem invisibilem personae Divinae fiant specialiter secundum substantiam praesentes in anima iusti?, pàg. 160.

Pàg. 163-169 buides.

II

1. Pàgines: 170-352. Pàg. 170, *inc.* del proemi*:* «Tractatus de Gratia habituali, et actuali iuxta miram A. P. DI. THOMAE AQVINATIS. Doctrinam. Proaemium. Divinae gratiae excellentiam et energiam ad mentem Angelici Praeceptoris Divi Thomae Aquin. hoc anno pro more nostrae Academiae expositurus ...».

Pàg. 171, *exp.* del proemi: «… maxime corda nostra ferveant devotionis affectu erga divinae Gratiae Matrem quam in Thoma lactente ad miraculum vsque praeluxisse meminimus»

Ib., *inc.* de la divisió de la materia: «Ordo queestionum huius tratatus secundum litteram D. Thomae. Per sex continuae quaestiones tractat D. T. de divina gratia in sua parte 2da …».

Ib., *exp.* de la divisiò de la materia: «… brevi calamo percurrendo omnia quae D. T. 1ª parte a q. 108 ad 114 de ipsis Angelis pertractat».

Pàg. 172, *inc.* del tractat: «Notandum est primo quod status Naturae humanae purae est ille, in quo consideratur Natura humana solum ea quae ipsi ab intrinseco conveniunt, et absque additione alicuius doni gratuiti ipsique indebiti …».

Pàg. 353, *esp.:* «... et contemnere res mundanas, et in quantum homo non est conscius sibi alicuius peccati mortalis, vt tenet Ang. Dr. in ar. 5. | Hunc Cervariae tractatum accepi â Prudentissimo M. Cabrer inceptum anno 1758, finitum vero 1759, vt fert curriculus (qui mihi primus erat Thomae) Cervariensis, cuius Octobre (*sic*) est initium; finis vero Junio (*sic*)».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Mestre Josep CABRER,[359] *Tractatus de gratia habituali.*

6. Contingut:

Index Huius Theologiae libri

Tractatus de gratia habituali, et actuali, pàg. 170.

Ordo quaestionum secundum litteram Divi Thomae, pàg. 171

Quaestio I. De statibus naturae humanae, pàg. 172.

Paragrafus I. Vtrum status naturae humanae purae sit possibilis, pàg. 172.

Paragrafus II. Vtrum homo in statu purae naturae habuisset concupiscentiam rationi repugnantem?, pàg. 180.

Paragrafus III, Vtrum homo post lapsum habuisset remedium in statu purae naturae?, pàg. 185.

Articulus II. De statu naturae humanae integrae, pàg. 189.

Paragrafus I. Vtrum status naturae humanae integrae sit separabilis a statu naturae humane innoscentis? (*sic*), pàg. 189.

Paragrafus II. Vtrum donum integritatis, etiam in Adamo, fuerit entitative naturale?, pàg. 191.

359. Cf. supra, nota 342.

Articulus III. De statu naturae humane innoscentis, pàg. 194.

Paragrafus I. Vtrum Adamus fuerit conditus in gratia sanctificante?, pàg. 194.

Paragrafus II. Vtrum iustitia originalis concessa Adamo in statu innoscentiae fuerit habitus realiter distinctus â gratia sanctificante?, pàg. 198.

Paragrafus III. In quo explicantur dona et privilegia concessa Adamo in statu innoscentiae proponuntur, pàg. 201.

Paragrafus IIII. In quo aliqua scitu digna de Paradiso, et duratione status innoscentiae proponuntur, pàg. 206.

Articulus IIII. De statu naturae humanae lapsae sive corruptae per peccatum, pàg. 210.

Paragrafus I. Vtrum existat peccatum originale, et in quo consistat eius essentia, pàg. 210.

Paragrafus II. In quo aliqua inferuntur ex dictis, pàg. 220.

Paragrafus III. Vtrum per peccatum originale diminuta fuerit inclinatio naturae humanae ad bonum honestum prosequendum?, pàg. 223.

Paragrafus IIII. Vtrum homo in statu naturae humanae lapsae sit inferior, et maiorem habeat difficultatem ad recte moraliter operandum, quam habuisset in statu naturae humanae purae?, pàg. 225.

Articulus V. De statu naturae humane reparatae, pàg. 230.

Paragrafus I. Vtrum primi Parentes peccati sui veniam consequuti sint?, pàg. 230.

Paragrafus II. Vtrum homines in statu naturae separatae per Christum intensiorem (*sic*) gratiam, et maiora merita habeant, quam habuissent in statu innoscentiae?, pàg. 232.

Articulus VI. De statu naturae Angelicae relative ad naturam humanam, pàg. 234.

Paragrafus I. Vtrum Angelus sit incorporeus, simplex, incorruptibilis, ab aeterno productus, et homine superior?, pàg. 234.

Paragrafus II. Vtrum Angelus sit in loco, et localiter moveatur, pàg. 241.

Paragrafus III. In quo resolvuntur aliquae difficultates circa intellectionem, et volitionem Angelorum, pàg. 247.

Paragrafus IIII. De via et termino bonorum et malorum Angelorum, pàg. 260.

Paragrafus V. De numero et ordinibus Angelorum, pàg. 266.

Quaestio II. De essentia gratiae habitualis et actualis, pàg. 270.

Articulus I. In quo consistat gratia habitualis sanctificans, pàg. 270.

Paragrafus I. Vtrum gratia habitualis sanctificans sit aliquid animae inhaerens?, pàg. 270.

Paragrafus II. Vtrum gratia habitualis sanctificans sit entitative supernaturalis, pàg. 272.

Paragrafus III. Vtrum gratia habitualis sanctificans sit formalis participatio naturae Divinae, pàg. 274.

Paragrafus IIII. Vtrum sola gratia habitualis praestet filiationem Dei adoptivam?, pàg. 278.

Articulus II. Vtrum gratia habitualis sanctificans sit perfectior charitate?, pàg. 280.

Paragrafus I. Vtrum gratia habitualis sanctificans realiter distinguatur a charitate?, pàg. 280.

Paragrafus II. Vtrum gratia habitualis sanctificans sit perfectior omni ente naturali et supernaturali creato?, pàg. 283.

Paragrafus III. Vtrum gratia habitualis sanctificans possit componi in eodem subiecto cum pecato mortali?, pàg. 286.

Articulus III. In quo consistat gratia actualis, pàg. 290.

Paragrafus I. Vtrum gratia actualis sit ipsa operatio increata Dei?, pàg. 290.

Paragrafus II. In quo explicantur aliqui errores circa gratiam, pàg. 294.

Quaestio III. De necessiatte vtriusque gratiae, pàg. 295.

Articulus I. De necessitate vtriusque gratiae ad cognitionem Dei, pàg. 296.

Paragrafus I. Vtrum homo lapsus sine speciali gratia seu auxilio possit cognoscere omnes veritates naturales?, pàg. 296.

Paragrafus II. Vtrum homo sine speciali gratia possit cognoscere aliquam veritatem supernaturalem?, pàg. 301.

Articulus II. De necessitate gratiae ad volitionem, et operationem boni, pàg. 303.

Paragrafus I. Vtrum homo lapsus possit sine speciali gratia aliquod bonum morale naturalis ordinis velle et facere?, pàg. 303.

Paragrafus II. Vtrum homo possit diligere Deum auctorem naturae supra omnia sine speciali gratia?, pàg. 314.

Paragrafus III. Vtrum homo lapsus ad observantiam (*sic*) totius legis naturae indigeat speciali gratia?, pàg. 314.

Articulus III. De necessitate gratiae ad vitandum malum, pàg. 318.

Paragrafus I. Vtrum homo lapsus ad victoriam levis tentationis (*sic*) indigeat gratia speciali?, pàg. 318.

Paragrafus II. Vtrum homo lapsus ad victoriam gravis tentationis indigeat gratia speciali?, pàg. 322.

Paragrafus III. Vtrum ad vitanda omnia peccata venialia colective (*sic*) indigeat homo lapsus speciali gratia, et privilegio?, pàg. 324.

Articulus III. De necessitate gratiae ad perseverandum in bono, pàg. 327.

Paragrafus I. An homo in statu naturae lapsae ad finaliter perseverandum in bono indigeat speciali gratia, pàg. 327.

Paragrafus II. An homo in statu innoscentiae ad finaliter perseverandum in bono indigeat speciali gratia?, pàg. 332.

Paragrafus III. In quo aliqua circa perseverantiam finalem breviter colliguntur, pàg. 334.

Quaetio IIII. De divisione gratiae, pàg. 338.

Articulus I. Vtrum gratia interna convenienter dividatur in gratum facientem, et gratis datam, et an praeter gratias gratis datas ab Apostolo recensitas aliae assignari possint?, pàg. 338.

Articulus II. De divisione gratiae in operantem, et cooperantem, pàg. 344.

Articulus III. In quo 3 aliae divisiones gratiae dinoscuntur, pàg. 345.

Quaetio V. De causa gratiae, pàg. 345.

Articulus I. Quomodo à (*sic*) Deo gratia producatur, pàg. 348.

Articulus II. De causa dispositiva gratiae sanctificantis, pàg. 349.

Quaesitum in fine de certitudine gratiae, pàg. 352.

Pàg. 354-374 buides.

C

1. Pàg. 375-381. Pàg. 375, *inc.:* «Index huius Theologiae libri. | Tractatus de Trinitate | partitio huius materiei ad litteram sancti Thomae ...».
Pàg. 381, *exp.:* «... Quaesitum in fine de certitudine gratiae pag. 352».
2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Índex del volum.*

Pág. 382-408 buides.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 110 x 173, a columna tirada, de 36 línies constatades. Impaginació de la pàgina 5r: 13 + 110 + 19 x 12 + 180 + 12.
2. Tipus de ratllat: 1 1 D 1.
3. Tipus de lletra i mans: Cursives de mitjan segle XVIII: a) Pàg. 1-61; b) pàg. 62-162; c) pàg. 170-209; d) pàg. 210-278 i 280; e) pàg. 278-280; f) pàg. 280-293; g) 294-326; h) pàg. 327-353: i) pàg. 375-381.
5. Decoració: Entre el foli de guarda III i la pàgina, traient taló al final del primer plec, làmina impresa amb tinta negre, estampa de sant Tomàs d'Aquino. Al recto d'aquest foli, timbre: «SEMINARIO EPISCOPAL DE LA DIOCESIS DE GIRONA».
7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona», al foli 1r i al 79r.
9. Copistes: Nou.
10. Revisions i correccions a les pàg. 55r, 235v, 236r, 245v, 332v, 334v i 340v.
12. Notícies històriques: Cal posar aquest ms. en relaciço amb el ms. 60.

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació correcte.
2. Datació: Any 1759, ex III, B, 1.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Josep Torrent i Saleta (1759),[360] BDSG.

360. Cf. supra ms. 60, IV, n. 8 i 12, *supra*, p. 146.

72

Benet BATLLA I RIUSECH, {***Tractats de Lògica i Metafísica***}.

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 156 x 203 x 22.
b) Material: Ànima de pasta de paper recoberta de pergamí groc amb parts enfosquides.

2. Llom ras, del mateix pergamí enfosquit.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant tres nervis de pell que afloren al llom.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta quadrada de paper blanc amb la cota actual del ms.: «BDSG | Ms. | 72».

3. Altres elements.
b) Tancadors de cordill, desapareguts a la tapa II.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que els folis de guarda.
d) Talls amb pintura vermella.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Principis de segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 199.
5. Dimensions: 150 x 196 x 24.
6. Plecs:
1) Plec de 4 x 2, foli de folre inicial-foli 7.
2) Plec de 3 x 2, folis 8-13, amb reforç a meitat de plec.
3) Plec de 5 x 2, folis 14-23.
4) Plec de 3 x 2, folis 24-29.
5) Plec coix, de 5 x 2, folis 30-41, amb taló i un foli pintat (fol. 39) intercalat entre el primer i el segon full de plec.
6) Plec de 5 x 2, folis 41-50.
7) Plec de 5 x 2, folis 51-60.
8) Plec de 5 x 2, folis 61-71, amb taló i un foli pintat (fol. 70) intercalat entre el primer i el segon full de plec.

9) Plec de 5 x 2, folis 72-82, amb taló i un gravat (fol. 81) intercalat entre el primer i el segon full de plec.

10) Plec de 6 x 2, folis 83-93, amb taló i un gravat (fol. 91) intercalat entre el primer i el segon full de plec.

11) Plec coix, de 5 x 2, folis 94-103.

12) Plec de 5 x 2, folis 104-114, amb gravat (fol. 107) i taló intercalats entre el tercer i el quart full de plec.

13) Plec de 5 x 2, folis 115-124.

14) Plec coix, de 5 x 2, folis 125-134, amb dos talons al bell mig del plec i un altre al final, entre els folis 134 i 135.

15) Plec coix, de 6/5, folis 135-146, amb gravat (fol. 136) i taló intercalats entre el tercer i el quart full de plec i amb taló al final del plec.

16) Plec coix, de 5/4, folis 147-155, amb taló final

17) Plec de 5 x 2, folis 156-165, amb reforç.

18) Plec de 5 x 2, folis 166-175, amb reforç.

19) Plec coix, de 5/6, folis 176-185, amb taló a l'inici de plec, corresponent al gravat del foli 186.

20) Plec de 7 x 2, folis 187-foli de guarda final.

Foli 1r, a dalt: «Ex libris Ignatii | Lluch[361] Collegae». A baix, escrit en llapis, cota del ms.: «Ms | 72»

8. Foliació moderna i contínua, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 27 de febrer de 2014, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

9. Numeració de plecs: No n'hi ha.

10. Filigranes: a) Fol. 1-9, 25-135, 189-198, de la creu dins oval, d'un tipus que no es troba repertoriat.

b) Fol. 17-20, 145-185 filigrana del tipus «Badia», amb els vais de Girona dins escut romboïdal, d'un tipus que tampoc no es troba repertoriat.

12. Sistemes de ratllat a punta seca: <<<<>>>>.

III. Contingut literari

A

Folis 1v-10v buits.

1. Folis 11r-49v. Fol. 11r, *inc.:* «Disputationes Scholastice in universam Aristotelis Philosophiam iuxta fa[ci]liorem et clariorem methodum Suaristicae Scholae Autore admodum Reuerendo Benedicto

361. L'any 1316 el bisbe admet al Seminari de Girona Ignasi Lluch, en una de les dues beques que el prelat té disposició seva, ADG, D-370-03813. El mateix any ja és clergue resident a Girona i fa procura al prevere Joan Bosch i Verdalet, D-370-03850. El 1736 és rector de Grions i fa la professió de fe preceptiva, D-380-05881. Testa el 1749: ADG, Testaments 4, f. 393-395.

Riusech, Auditore Ignatio Lluch Collegii Episcopi Gerundensis Collega. Et tractatus iste inceptus fuit die 12 7bris anno a Nativitate Domini Millesimo septingentesimo 18. {*fol. 1v*} Prooemium. Vtinam philosophiam tertio agredior, auditores dilectissimi vtinam felicioribus auspiciis et ex eloquentiae floribus vos ad Minuerualem palestram ...».

Fol. 12r, *exp*. del proemi: «… ex ipsa arena copiosas palmarum loquelas».

Ib., *inc.* del tractat: «Tractatus previus ad vniuersam philosophiam de Sumulis. Inter omnes fere philosophiae vsus …».

Fol. 49v, *exp.:* «... necnon omniumque Ecclesiae Apostolorum hoc supra dictum finitum fuit die 18 9mbris anno 1718. idem scriptum fuit a me Ignatio Lluch Collega Gerundencis dictante Riusech».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Benet [BATLLE] i RIUSECH,[362] *Lògica.*

6. Contingut:

F. 11v: Proemium.

F. 12r: Tractatus previus ad vniuersam philosophiam. Disputatio 1ª. Questiones intellectus exponit arguentes quas instruit.

F. 12v: Sectio 1. Leges arguentis et defendentis proponit.

F. 14r: Disputatio IIª. De esentia (*sic*) et divisionibus signi. Sectio 1a. Thomistica sententia explicatur et propugnatur signum sui.

F. 16v: Sectio 2. Argumenta contraria solvuntur. § 1us. Gerundentium (*sic*) scholarum argumenta.

F. 18r: § 2us. Reliqua Theologica argumenta solvit.

F. 19r: Sectio 3ª. An signum deveat (*esse*) imperfectius significato.

F. 20r: Sectio 4ª. Solvuntur argumenta contraria.

F. 20v: Sectio 5ª. Nostra de signo deffinitio proponitur.

F. 21v: Sectio 6ª. Signi divisiones explicantur.

F. 23v: Disputatio III. De termino logico. Sectio 1ª. Quid sit terminus logicus.

F. 25r: Sectio 2ª. Vera termini logici deffinitio proponitur.

F. 25v: Sectio 3ª. Quibus conveniat propria ratio termini logici assignat.

F. 27v: Sectio 4ª. Solvuntur argumenta contraria.

F. 28v. Sectio vltima. Divisiones et proprietates terminorum docet.

F. 30v: Disputatio IIII. De nomine, verbo et oratione logicis. Sectio 1ª. Explicantur et inpugnantur (*sic*) thomistice deffinitiones de verbo.

F. 31r. Sectio vltima. Nostram de nomine, verbo et oratione logicalibus sententiam profert.

F. 32r. Disputatio V. De modo sciendi. Sectio 1ª. Quid sit modus sciendi.

362. A l'ADG, el 1721 Benet Batlle i Rissech (*sic*), natural d'Avinyonet, és documentat com a rector de Granollers de Rocacorba, D-375-05015, i el 1722 obre causa sobre reparació de la rectoria, ADG, Processos moderns, n. 2379. El 1724 renuncia al benefici de Santa Llúcia de Segueró, D-378-05532. El 1732 fa professió de fe com a rector de Sant Dalmai, D-386-00597; G-153, f. 181. Testa el 1743, ADG, Testaments 4, f. 361-362, amb codicil, f. 364.

F. 33v: Sectio 2ª. Quotuplex sit modus sciendi.
F. 35r: Sectio 3ª. Solvit objectiones.
F. 35v: Sectio 4ª. De deffinitione et divisione.

F. 37r: Disputatio VI. De propositione et enuntiatione. Sectio 1ª. Quid et quotuplex sit propositio.
F. 38r. Sectio IIª. De opositione propositionum.
F. 42r: Sectio 3ª. De equipolentia propositionum simplitium (*sic*).
F. 43r: Sectio vltima. De propositione modali et exponibili.

F. 45r: Disputatio VIIª. De argumentatione. Sectio 1ª. Quid et quotuplex sit argumentatio.
F. 45v: Sectio 2ª. De sillogismo eiusque materia formaque.
F. 46r: Modi 1e figure. Modi directi.
F. 46v. Modi directi 1e figure. Modi secunde figure. Modi 3e figure.
F. 47r: Sectio 3ª. Desiduntur (*sic*) alique dificultates.
F. 48v: Sectio vltima. Reliqua de sillogismo et figuris absolvit.

Fol 50 buit.

B

1. Folis 51r-134v. Fol. 51r, *inc.:* «Disputationes scholastice in Aristotelis Logicam distrivutam (*sic*) in quotuor (*sic*) libros dis-tri-bu-tam Authore admodum Reuerendo Benedicto Batlla et Riusech, Auditore Ignatio lluch Seminarii Gerunde Collega die xxi anno Mdcc xviii [*fol. 51v*]. Proemium. Rationalem philosophiam dilectissimi discipuli in quatuor libros destributam (Deo auspice) hoc anno percurremus ...».

Ib., *exp*. del proemi: «... Omnia etenim superabitis si filiali afectu frequentioribus orationibus Virginem Deiparam salutaveritis».

Ib., *inc*. del tractat: «Liber I. De prooemialibus logicae. Dialectici (sui muneris seu mores) aliquas vias parent omnibus aliis scientiis, questiones aliquas omnibus comunes ...».

Fol. 134v, *exp.:* «... divi Narsisi (*sic*) huius civitatis Gerundensis tutellaris, francisci Xaverii. Amen».

2. Identificació de l'autor i obra: Benet Batlle i Riusech, *Logica.*

6. Contingut:

Prooemium, fol. 51v.

Liber I. De prooemialibus logicae, fol. 51v.

Disputatio I. De natura logicae, causis et perfectionibus. Sectio prima. De natura et causis logicae, fol. 52r.

Sectio prima (*sic*). An logica sit virtus mentis et qualis, fol. 52v.

Sectio tertia. An logica sit scientia arsque, fol. 53v.

Disputatio II. De variis logicae divisionibus. Sectio prima. Faciliores logicae divisiones exponit, fol. 55v.

Sectio secunda. Exponitur dificultas de logica angelica et humana, fol. 56r.
Sectio tertia. An detur praccis (*sic*) in intellectu, fol. 58r.
Sectio quarta. Resolvit questiones circa logicam practicam et speculativam, fol. 59v .
Sectio quinta. Contrariorum argumenta impetus, fol. 61r.

Disputatio III. De necessitate, cursu et vnitate logice. Sectio prima An logica sit necessaria ad alias scientias adquirendas et comodo, fol. 62v.
Sectio secunda. Solvit argumenta contraria, fol. 64v.
Sectio tertia. An logica sit vna simplex qualitas, fol. 66r.
Sectio quarta. Solvit argumenta contraria, fol. 67v.

Disputatio IIII. De obiecto logicae. Sectio prima. Notas vtiles preponit, fol. 71r.
Sectio secunda. An voces et conceptus obiectivi sint obiectum materiale et per se, fol. 72r.
Sectio tertia. Veram sententiam circa obiectum materiale primum constituit, fol. 74r.
Sectio quarta. De obiecto formali logice, fol. 76r.
Sectio quinta. Regicitur (*sic*) a ratione obiecti formalis logice ens rationis, fol. 77v.
Sectio sexta. Solvuntur argumenta contraria, fol. 78v.
Sectio vltima. De obiecto presipuo (*sic*) et atributionis (*sic*) logice, fol. 80r.

Liber II. De Vniuersalibus in comuni. Disputatio Ia. De distinctionibus dependentibus ab intellectu, fol. 82r.
Sectio prima. Questionis terminos explicat et excludit realem distinctionem inter gradus metaphysicos, fol. 82v.
Sectio secunda. De distinctione formali ex natura rei inter gradus superiores et inferiores, fol. 84v.
Sectio tertia. Schotistarum argumenta solvit, fol. 85v.
Sectio quarta. Explicatur et regicitur distinctio virtualis a gradibus methafisicis (*sic*), fol. 86v.
Sectio quinta. Respondet objectionibus, fol. 88r.

Disputatio IIa. De distinctionibus dependentibus ab intellectu. Sectio prima. Regicitur Praesisio (*sic*) Obiectiva vel distinctio virtualis minima a gradibus metaphysicis, fol. 92r.
Sectio secunda. Solvit argumenta contraria, fol. 93r.
Sectio tertia. Explicat et admittit distinctionem formalem ex parte actus, fol. 94v.
Sectio vltima. Solvit objectiones, fol. 96r.

Disputatio IIIa. De essentia, existentia vel constitutione vniuersi, fol. 97r.
Sectio prima, Quid sit vniuersus et an detur a parte rei, fol. 97v.
Sectio secunda. De forma vniuersi, fol. 99r.
Sectio tertia. De materia vniuersi, fol. 100v.

Disputatio IIIIa. De potentiis et actibus efectivis vniuersi. Sectio prima. Potentias efectivas vniuersi explicat, fol. 102v.

Sectio secunda. Quinam actus intellectus eficiant (*sic*) vniuersum, fol. 103r.

Sectio quarta. An juditium predicans naturam de individuo determinato eficiat vniuersum, fol. 104r.

Sectio vltima. Respondet obiectionibus, fol. 105v.

Liber III. De vniversalibus in Particulari. Disputatio Ia. De genere primo Predicabilium, fol. 108r.

Sectio prima. Deffinitur et dividitur genus, fol. 108v.

Sectio secunda. An possit conservari genus in vnica tantum spetie (*sic*) possibili, fol. 109r.

Sectio vltima. De predicatione generis, fol 110.

Disputatio IIa. De diffarentia (*sic*) et spetie, fol. 111v.

Sectio prima. Quid et quotuplex sit differentia, fol. 111v.

Sectio secunda. Munera differentiae constitutivae et contractivae generis explicat, fol. 113r.

Sectio quarta (*sic*). An species predicabilis conservari possit in vnico individuo ceteris impossibilibus, fol. 114v.

Sectio quinta. Respondetur obiectionibus, fol. 117v.

Disputatio IIIa. De individuo. Sectio prima. Quid et quotuplex sit individuum, fol. 119v.

Sectio secunda. An ab omnibus individuis prime intentionis posit (*sic*) presindi (*sic*) ratio vnivoca individui, fol. 120r.

Sectio tertia. De individuo vaguo (*sic*), fol. 122r.

Disputatio IIIIa. De proprio et accidenti. Sectio prima. De proprio quarto predicabili, fol. 123r.

Sectio secunda. De accidenti quinto praedicabili, fol. 124r.

Disputatio Va. De his que sunt quinque predicabilibus comunia (*sic*). Sectio prima. Qui sit deffinitum in deffinitione predicabilium, fol. 125v.

Sectio secunda. Divisionem vniversi in quinque predicabilia examinat, fol. 126v.

Sectio vltima. An et que ratio presindatur (*sic*) ab omnibus vniuersalibus vel predicabilibus, fol. 127v.

Liber IIII. De posterioribus logicae. Disputatio vnica. De silogismo (*sic*) et demostratione (*sic*). Sectio prima. Quod (*sic*) actus intellectus esentialiter (*sic*) includat sillogismus formalis, fol. 130r.

Sectio secunda. De obiecto premissarum et conclusionis, fol. 131v.

Sectio tertia. An premisse nesesitent (*sic*) ad asensum conclusionis Nesesitatis (*sic*), fol. 132v.

Sectio vltima. De demonstratione, fol. 134r.

Folis 135-136 buits.

C

1. Folis 137-185. Fol. 137r, *inc.* del proemi: «DISPUTATIONES SCHOLASTICE IN IIII (*sic*) LIBROS Metaphysice destrivutos (*sic*) juxta faciliorem et clariorem methodum Suaristicae Scholae Autore admodum Reverendo Benedicto Riusech Seminarii Gerundensis Magistro, Auditore Ignatio Lluch ejusdem Seminarii Collega, incipiente die 25 may 1719. | PROEMIUM. Methaphisica grece idem sonat ac scientia transendentali (*sic*) sive post phisicam seu scientiam de natura, Methaphisica tamen aput latinos valet trans et post, adeoque (*sic*) est quasi post seu ultra phisica (*sic*) ...».

Fol. 185v, *exp.:* «... divi Narsisi (*sic*) hujus Civitatis Gerundensis tutellarii omniumque sanctorum atque sanctarum. amen. Et tractatus iste finitus fuit die 18 8bris anno 1719 a me Ignatio Lluch».

2. Identificació de l'autor i obra: Benet [BATLLE I] RIUSECH, *Metaphysica.*

6. Contingut:

Prooemium. Summa questionum prooemialium, fol. 137v.

Liber I. De ente reali ut sic illiusque atributis (*sic*), fol. 138r.

Disputatio Ia. De essentia entis realis ut sic. Sectio prima. Quid et quotuplex sit essentia, fol. 138v.

Sectio secunda. Essentia aliter exponitur, fol. 139v.

Sectio tertia. Essentiam (*sic*) entis realis exponitur, fol. 140v.

Disputatio IIa. De vnivocatione et transsendentia (*sic*) entis. Sectio prima. Premitit (*sic*) aliqua de vnivocatione, fol. 142r.

Sectio secunda. An ens formaliter transendat (*sic*) diferentias, fol. 143r.

Subsectio. Principalis proponitur et provatur (*sic*), fol. 144r.

Sectio tertia. Argumenta contraria disolvit (*sic*), fol. 145v.

Sectio quinta (*sic*). An ratio entis sit vnivoca ad omnia entia, fol. 147.

Sectio vltima. Respondet obiectionibus, fol. 148r.

Disputatio IIIa. De atrivutis (*sic*) et proprietatibus entis realis, fol. 149r.

Sectio prima. De vnitate trancedentali (*sic*), fol. 149v.

Sectio secunda. De vnitate numerica seu individuali ejusque principio, 150v.

Sectio tertia. De bonitate et veritate transendentalibus (*sic*), fol. 152v.

Sectio vltima. De identitate et distinctione entis realis, fol. 153v.

Subsectio solvit argumenta contraria, fol. 155r.

Liber II. De divisione entis in decem predicamenta. Disputatio Ia. Predicamentum in comuni (*sic*) exponit. Sectio prima. De concretis et abstractis, fol. 156r.

Sectio secunda. De predicamento in comuni, fol. 157v.

Disputatio IIa. De substantia et accidenti, fol. 158v.

Sectio prima. Vtrius essentia inquiritur, fol. 159r.

Sectio secunda. An res collocentur in praedicamento substantiae, fol. 160r.

Disputatio IIIa. De quantitate et qualitate. Sectio prima. Quid sit quantitas, fol. 161v.

Sectio secunda. In quo physice consistat quantitas, fol. 163v.
Sectio vltima. De qualitate, fol. 165r.

Disputatio IIIIa. De relatione. Sectio prima. Quid et quotuplex sit relatio, fol. 166v.
Sectio secunda. [De] relatione praedicamentali, fol. 167v.
Sectio tertia. Nostram sententiam proponit, fol. 169r.
Sectio quarta solvit argumenta contraria, fol. 170v.
Sectio vltima. De reliquis predicamentis et postpredicamentis, fol. 172v.

Liber III. De entis spetiebus (*sic*). Disputatio Ia. De ente naturali et supernaturali, fol. 173v.
Sectio prima. De ente naturali et supernaturali per se et per accidens, fol. 174r.
Sectio vltima. Resolvit questiones circa ens spirituale, fol. 175r.

Disputatio IIa. De ente negativo seu carentiis. Sectio prima. Quid sint formales carentie rerum, fol. 176v.
Sectio tertia (*sic*). Solvit argumenta contraria, fol. 177v.
Sectio vltima. De privatione et negatione, fol. 178v.

Disputatio vltima. De ente imposibili (*sic*), fol. 179r.
Sectio prima. Aliquibus notatis ostenditur status questionis, fol. 179v.
Sectio secunda. Sensus noster triplici conclusioni (*sic*) ostenditur, fol. 180r.
Sectio tertia. Defenditur tradita doctrina a contrariorum insultibus, fol. 182r.
Sectio vltima. De ente rationis, fol. 184r.

Folis 186v-199v buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 111 x 168, a columna tirada, de 40 línies constatades. Impaginació del foli 15r: 20 + 111 + 19 x 11 + 168 + 15.

2. Tipus de ratllat: 1 1 D 1.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII, d'una sola mà.

5. Decoració: Cada tractat del volum és presentat en una pàgina plena, amb els títols de l'obra i el nom de l'autor en grans lletres cal·ligràfiques: fol. 11r, 51r, 156r. A l'interior de cada tractat les divisions en llibres i disputes són assenyalades amb les mateixes lletres; els títols de cada llibre, disputa i secció en lletra cal·ligràfica menor.

Al fol. 39r, hi ha una *quadrata formula* de les relacions d'oposició entre les proposicions categòriques, acolorida, i datada el 1717.

Al foli 44r, hi ha un dibuix acolorit, datat també el 1717, sense llegendes en els seus quadres i fornícules.

Al foli 70v, hi ha un gravat del martiri de sant Llorenç, amb llegenda francesa al marge inferior, «St Laurent Martir» i el nom del taller, «à St Landry».

Al foli 81v, el gravat és de sant Jacint i dins el marc de la figura, a la part inferior, s'hi llegeixen l'adreça i el nom del taller: «rue St Jacques», «à St Landry c. r»; sota aquestes indicacions, llegenda en llatí: «S. HIACINTVS deuotissimus fuit sanctissimi sacramenti ut legitur in Miraculosa vita sua».

Al foli 82v, hi ha un arbre de Porfiri molt succint, posat dins un rombe truncat, que cap a la dreta es perllonga en dues tulipes, tot executat amb tinta.

Al foli 91v, gravat de santa Clara, amb llegenda, «Sainte Claire» i nom del gravador i adreça del taller: «A paris chez F. et G. Landry,[363] 4 rue Saint Jacques et à St Landry».

Al foli 107v, es repeteix el gravat de sant Jacint del fol. 81v.

Al fol. 126v, una lletra majúscula de títol porta penjat un cor travessat en diagonal per dues sagetes, executat a la ploma.

Al foli 136v, gravat del sacrifici d'Isaac, amb llegenda del gravador a l'angle inferior esquerre: «Chez G. Landry».

Al foli 186r, gravat de la presentació de Maria nena al Temple, amb nom del gravador a l'angle inferior dret, «Landry ex.». Sota el gravat, llegenda en llatí: «Voicy la servante du Seigneur, Luc c. I, v. 38».

Hi ha lletres caudades als marges.

6. Notes: Fol. 67v, 110r, 121v («Por cierto que mal haria el que por aqui mirare si por descuydo dejare de decir Ave Maria»).

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», al foli 11r.

9. Copista: Ignasi Lluch.

10. Revisions i correccions als fol. 45v, 57r, 143v, 147r, 151r, 161v.

12. Notícies històriques: El ms. inclou una mena de cronologia de la seva pròpia factura. Efectivament, al llarg del diversos plecs hi ha nombroses datacions de la còpia al marge inferior: Fol. 14r: «Die sequenti a mortuis resurreximus in mense 7bris die 12»; fol. 21r: «die 6 8bris»; fol. 23v: «die 10 8bris»; fol. 27v: «Die 19 octobris»; fol. 29v: «die vigesimo 1º 8bris»; fol. 41r: «Die 8 9bris»; fol. 46v: «Die 14 9bris»; fol. 60r: «Scriptum fuit die 5 10bris»; fol. 60v: «Codex iste finitus fuit die 6 10bris»; fol. 61v: «Die 9 10bris»; fol. 65v: «Ferias de Nadal als 16»; fol. 674r: «die 10 Januarii»; fol. 67v: «Die 11 Januarii»; fol. 71r: «Codex iste finitus fuit 16 Januarii»; fol. 78r: «die 24 Januarii»; fol. 88v: «Codex iste finitus fuit die 3 feburarii»; fol. 86v: «Ferias de Carnestoltas Die 12 Feb[rua]rii»; fol. 87v: «hoc scriptum fuit die 25 Februarii»; fol. 89v: «die 28 Februarii»; fol. 90v: «finita fuit die 12 Martii»; fol. 94v: «die 7 Martii»; fol. 100v: «Die 17 Martii»; fol. 101r: «Scriptum Die 20 Martii anno 1719»; fol. 102r: «Die die (*sic*) 22 Martii»; fol. 193r: «Die 23 Martii anno»; fol. 105r: «Die 27 Martii»; fol. 106v: «die 28

363. Són coneguts tres François Landry, dos del segle XVI i un del segle XVIIex: BÉNÉZIT, VIII, 229b; THIEME-BECKER, XXII, 302-303; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index AZ,* VI, 47a. En canvi, no és conegut cap Landry amb el nom començant per G, si no és del segle XX.

Martii»; fol. 115r: «Codex iste inceptus fuit die 26 Aprilis»; fol. 119r: «Disputatio ista finita fuit die 2 Maii anno a Nativitate domini 1719»; fol. 129r: «Die 17 Maii anno 1719»; fol. 146v: «28 8bre»; fol. 153v: «Scriptum die 30 8bris»; fol. 159v: «Hoc scriptum fuit die 19 7bris anno 1719»; fol. 169v: «Hoc scriptum fuit die 2 8bris 1719»; fol. 175v: «F. d. 7 8bre 1719»; fol. 181r: «Hoc scriptum fuit die 12 8bris anno 1719»; fol. 184r: «Hoc scriptum in vigilia Divi Lucae die 17 anno 1719»; fol. 185v: «finitus fuit die 18 8bris anno 1719 a me Ignatio Lluch».

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.
2. Datació: Acabat el 18 d'octubre del 1719.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Ignasi Lluch, BDSG.

73

Anònim, *De Matrimonii Sacramento Tractatus Scholastico-moralis.* **Antoni** Codorniu, *Tractatus theologicus moralis de contractibus.*

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 150 x 205 x 20.
b) Material: Pergamí enfosquit.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.
b) Descripció de les seccions: De dalt a baix, escrit en tinta negra i lletres majúscules, algunes aglutinades: «de Matrimonio Et De Contractibus». A baix, etiqueta de paper blanca rectangular enganxada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 2».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: I + I. Foli de guarda inicial Ir, a baix, escrit en llapis, cota del ms.: «Ms | 73».
b) Tancadors de cordill i botons d'os.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que els folis de guarda.

d) Talls sense particularitats.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani i factici.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: I + 94 + [*fullet imprès de 30 pàgines*] + I.
5. Dimensions: 147 x 203.
6. Plecs:
1) Plec de 6 x 2, folis 1-12.
2) Plec de 6 x 2, folis 13-24.
3) Plec de 5 x 2, folis 25-34.
4) Plec de 8 x 2, folis 35-50.
5) Plec de 5 x 2, folis 51-60.
6) Plec de 5 x 2, folis 61-70.
7) Plec de 5 x 2, folis 73-80.
8) Plec de 7 x 7, folis 81-94
9) Plec de 10 x 2, pàgines [1-10] + 10 + [30].

8. Foliació en llapis i xifres aràbigues a l'angle superior dret del recto dels folis, feta per l'autor d'aquest inventari, del número 1 al 94. En endavant, es tracta d'un imprès paginat, amb deu pàgines inicials sense numerar.

10. Filigranes: a) Folis 1-34, filigrana que no trobem identificada; té trets semblants amb algunes filigranes «Cardús», «Ferrer», «Font» i «Puigdengolas», però no coincideix amb cap d'elles.

b) Folis 35-60 i 83-94, filigrana de les armes de Girona somades de corona comtal, semblant en les armes, no en la corona, al tipus Valls i Subirà 476, documentada a Vic i Olot els anys 1721 i 1722.

12. Sistema de ratllat amb màstara. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

I

1. Folis 1-46. Foli 1r, *inc.* del proemi*:* «De Matrimonii sacramento Tractatvs Scholastico moralis. Tractaturis de Matrimonio omnino necesse est solares radios imitari qui vel immundissima loca fervadentes (*sic*), Immaculatam tamen itineris retinent Puritatem ...».

Ib., *exp*. del proemi: «... Itaque non stercus de auro sed de stercore aurum colligite».

Fol. 1rv, *inc.* del tractat: «Disputatio et Sectio prima. De impedimentis dirimentibus in genere. | Vt expeditius de Matrimonio agamus ab illo prius removenda sunt impedimenta …».

Fol. 46v, *exp.:* «... eos adhortare ad pacem, vt cum gaudio ferant nuptiarum crucem. Vtinam nos nuptiis Immaculati Agni in caelo perfruamur. Interim haec cedant ad eiusdem et divinae virginis Mariae laudem et gloriam».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *De Matrimonii Sacramento Tractatus Scholastico-moralis.*

6. Contingut:

Fol. 1r. Disputatio et Sectio prima. De impedimentis dirimentibus in genere.
Fol. 3r: Sectio 2ª. Aliqvi casvs resolvvntvr.
Fol. 3v: Sectio 3ª. De impedimentis in particulari.
Fol. 5v: Sectio 4ª. De impedimento seruitutis ignoratae.
Fol. 6v: Sectio V. De impedimento solemnis voti Castitatis et ordinis sacri.
Fol. 7v: Sectio 6ta. De impedimento cognationis.
Fol. 9v: Sectio 7ma. De Cognatione spirituali et legali.

Fol. 10v. Disputatio 2da De reliquis impedimentis. Sectio Prima. De impedimento criminis.
Fol. 12v: Sectio 2da. De impedimento disparitatis cultus. Sectio 3ª. De vi seu coactione.
Fol. 14r: Sectio 4ª. Proponuntur Questiones V.
Fol. 15v: Sectio V. De ligamine.
Fol. 16v: Sectio 6ª. De publica honestate.
Fol. 17v: Sectio 7ma. De afinitate (*sic*).
Fol. 18v: Sectio 8ª. De impotentia.
Fol. 20r: Paragraphus Vnicvs. Resolvvntur (*ratllat:* 9ovem) sex casvs.
Fol. 21r: Sectio 9. De Plandestinitate (*sic*) et raptv.
Fol. 22v: Sectio 10. De raptu. Disputatio 3ª De impedimentis impedientibus.

Fol. 23v: Disputatio 4ª De sponsalibvs. Sectio prima. De forma et obices (*sic*) sponsalivm.
Fol. 25r: Sectio 2º1. Ad quid obliget ficta promissio sponsalivm.
Fol. 26v: Sectio 3ª. Proponuntur indicatae exceptiones.
Fol. 27r: Sectio 4ª. Qui habiles ad sponsalia et quomodo hec obligent.
Fol. 28r: Sectio V. Quomodo sponsalia licite dissolvantur.

Fol. 29v: Disputatio V. De matrimonio ut est contractus.
Fol. 30r: Sectio Prima. Quid et quotuplex sit matrimonium.
Fol. 30v: Sectio 2ª. De materia, forma et substantialibus obligationibus matrimonii.
Fol. 31v: Sectio 3ª. De aliys (*sic*) obligationibus.
Fol. 32v: Sectio 4ª. De obligatoria, non obligatoria et illicita redditione debiti conjugalis.

Disputatio VI. De consensu conditionato et per procuratorem.
Ib., Sectio Prima. Qui consensus conditionatus sufficiat.

Fol. 35r: Sectio Secunda. De concensu (*sic*) per Procuratorem et per Epistolam.

Fol. 36v: Disputatio septima de matrimonio ut sacramento. Sectio vnica septem conclusionibus Disputationem absolvit.

Fol. 38r: Disputatio 8ª. An et quomodo matrimonium sit insolvbile et e contrario. Sectio vnica de matrimonio fidelium et infidelium rato et consumato.
Fol. 39v: Disputatio 9na et Sectio 1ª. De revalidatione matrimonii.
Fol. 41r: Sectio 2ª. De revalidatione pro impedimento.
Fol. 52r: Disputatio vltima de dispensatione et Divortio. Sectio 1ª. De Dispensatione.

Folis 47-50 buits.

II

1. Folis 51-94. Fol. 51r, *inc.* del proemi: «Tractatvs Theologicvs moralis de Contractibvs. Proaemium. Quam necessaria sit animarum judici hujusce tractatus notitia ex eo patet quod maior pars humani commercii contractibus innitatur ...».
Ib., *exp*. del proemi: «... Adsit conatibus Maria Virgo, quae ab honoresissimo contactu incurrendi peccatum immunis evasit».
Ib., *inc.* del tractat: «Disputatio Prima. Quid sit contractus late, stricte, et quae ad illum habiles personae. Contractus derivatur ab eo quod plures trantur (*sic*) simul vel contrahantur per mutuum consensum …».
Fol. 94v, *exp.:* «... Hec omnia hucvsque de toto tractatu Contractus allata caedant ad Maiorem Dei gloriam Beatissimeque (*ratllat:* Virgi) semperque Virginis Mariae laudem et honorem et in omnium Sanctorum atque Sanctarum caelesti atque beatifica perfruentium visione (*cul de llàntia*). Finem huic tractatui a reverendissimo P. Antonio Codorniu Societatis Jesu fuit impositum Calendis Junii 1739».
2. Identificació de l'autor i obra: Antoni Codorniu,[364] *Tractatus theologicus moralis de contractibus.*

364. Cf. Torres, Amat, 181-182; Corminas, 80; Cf. Cf. Casanovas, E. B., p. 43, 69, 73, 109, 137-138; Casanovas, J. F., II, n. 728-729, 801, 845, 850, 897-901, 903, 905, 908; Batllori, J. F., n. 1357, 1497-1500; DHEC, I, 559; DBE, XIV, 52-54, amb la bibliografia indicada, on s'afirma que «deixà obres manuscrites de tipus acadèmic» i que «en tiempos de Fernando VI fue comisionado para recoger en Gerona todos los documentos y memorias concernientes a la historia eclesiástica y civil de España, como Burriel y Pérez Bayer en Toledo (Torres Amat)». Ultra el ms. gironí, el ms. 1222 de la BU, provinent del col·legi manresà dels jesuïtes, conté els tractats *Metaphysica* (fol. 1-65)*, De Anima* (fol. 66-99) i *De Coelo* (fol. 100-107)*,* escrits els anys 1734-1736 per Antoni Codorniu, S. J. Fou cèlebre en el seu temps el seu *Indice de la philosophía moral christiano-política,* Girona 1746 i 1753 (Marquès, n. 98; Mirambell, p. 170) És esmentat en un catàleg d'escriptors jesuïtes naturals de Catalunya, d'autor anònim, contingut als folis 151v-155v del ms. 171 de la BDSG, escrit devers 1773.

6. Contingut:

Fol. 51r: Disputatio Prima. Quid sit contractus late, stricte, et quae ad illum habiles personae.

Fol. 51v: Sectio Prima. Quid sit contractus late.

Fol. 53v: Sectio secunda. Quotuplex sit contractus stricte et late.

Fol. 55r: Sectio tertia. Quae personae habiles ad contractum et quae non.

Fol. 56r: Sectio quarta. Conclusiones aliquae de infantibus et pupillis.

Fol. 57r: Disputatio 2da. Quae obstent generaliter valori contractus. Sectio prima. De metu vt supra.

Fol. 58v: Sectio 2da. De dolo et errore vt supra.

Fol. 60v: [Sectio 3ª].

Fol. 62v: Sectio quarta. De obligatione contractus.

Fol. 64r: Disputatio 3ª de Contractibus in particulari.

Sectio 1ª. De emptione et venditione.

Fol. 65r: Sectio 2da. De praetio justo.

Fol. 66v: Sectio 3ª. Aliae questiones circa idem.

Fol. 68v: Sectio 4ta. Quae res nullo pacto et quae tantum per accidens vendi possunt.

Fol. 69v: Sectio 5ª. Quae res deinde vendi et emi possint.

Fol. 70v: Sectio 6ta. Quae etiam invitis dominis vendi debeant.

Fol. 71v: Sectio 7ma. An liceat charius merces vendere credito quam numerata pecunia.

Fol. 74v: Sectio 8va. Cui cedant pericula et comoda rei venditae.

Fol. 76r: Sectio 8va (*sic*): Tres aliae conclusiones de eodem.

Fol. 81v: Disputatio 4ta. De reliquis contractibus. Sectio 1ª. De Promitione (*sic*).

Fol. 84r: Sectio 2ª. De Aliis contractibus gratuitis.

Fol. 88v: Sectio 6ta (*sic*). De comodato, praecario et deposito.

Fol. 91r: Disputatio V. De mutuo et vsura. Sectio 1ª. Qvid sit mutuum et in quibus rebus fieri possit.

Fol. 93r. Sectio 2da. Quid sit vsura et vnde illicita.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 105 x 175, a columna tirada, de 34 línies. Impaginació del foli 19r: 15 + 105 + 25 x 10 + 175 + 10.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i dues verticals de justificació, escriptura de justificació a justificació.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle xviii de quatre mans: a) folis 1-34v; b) folis 34v-46v; c) fol. 51r-80r; d) fol. 81-94v .

5. Decoració: Títols i capitals en majúscules amb calats blancs i sense. Algunes lletres caudades.

6. Nota al foli 75v.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» al foli 1r.

9. Copistes: Quatre.

10. Revisions i correccions interlinears escasses; al marge, en el fol. 76r.

12. Notícies històriques: Incorporat al volum i a continuació del foli 94, hi ha inserit l'imprès següent:

Títol: *Constitutiones* SACRI PROVINCIALIS *Concilii Tarraconensis ... celebrati anno 1727, Barcinone, Ex Officina Joannis Piferrer, in Platea angeli, Anno 1728.*

Identificació de l'autor i obra: Manuel DE SAMANIEGO Y JACA,[365] *Constitutiones* SACRI PROVINCIALIS *Concilii Tarraconensis ab illustrissimo et reverendissimo D. D. ..., archiepiscopo Tarraconensi, Hispaniarum Primate celebrati anno 1727*. A la portada, dessota el títol, hi ha l'escut de l'arquebisbe Samaniego, i són 28 pàgines impreses.

Catàlegs, bibliografia i edicions: PALAU, n. 288952.

Contingut:

Fol. IIIr: Ad fuvtvram rei memoriam.

Fol. IVr-Vvr: Allocvtio habita ab Illvstrissimo et Reverendissimo D. D. Emmauele de Samaniego et Jaca in prima concilii Sessione.

Pàg. 1: Constitutiones Sacri Provincialis Concilii Tarraconensis, celebrati anno 1727. Constitutio I.

Pàg. 6: Constitutio II. Parrochi insistant doctrinae christianae institutioni, tum Populi, tum puellarum et puerorum.

Pàg. 8: Constitutio III. Clericis in sacris constitutis indecora ministeria prohibentur, honestasque vestitus praescribitur.

Pàg. 9: Ante denvntiationes, matrimonivm contracturi de Doctrina Christiana examinentur.

Pàg. 10: Constitutio V. Consvlitvr perpetvitati ecclesiasticorum reddituum.

Pàg. 12: Constitutio VI. Obedientia erga apostolicas Bvllas *Vnigenitus* et *Apostolici Ministerii* renovatur.

Pàg. 13: Constitutio VII. Procesionibvs (*sic*), novenariis, completorio, extractionibus ad Nuptias virginum aliisque vespertinis solemnitatibus praefinitur tempus.

Pàg. 14: Constitutio VIII. Parochorvm obligatio circa invisendos egrotos.

Pàg. 15: Const. IX. Renovatio obligationis medicorvm erga infirmos quos visitant.

Pàg. 16: Const. X. De praelatorvm ac dignitatvm absentivm Procuratoribus ad Concilium Provinciale.

Pàg. 17. Const. XI. In sacris ordinibvs constitvti, tam Saeculares quam Regulares munus Patrini non subeant in sacramento Baptismi et Confirmationis.

Pág. 18: Const. XII. Excommvnicationis gladivs non de facili, nec temere incutiatur.

Pàg. 19. Const. XIII. Decernitvr almvtiarvm color, qvi distinguat Ecclesiasticam dignitatem in Ecclesiis et Choro.

Pàg. 21: Const. XIV. Innovatvr constitvtio pro cathedralibvs de applicanda Missa conventuali pro fundatore et benefactoribus.

Pàg. 22: Sanctissime Pater [*Petició del concili al papa que disminueixi les 90 festes anyals de precepte o que permeti als treballadors, un cop oïda la missa, de treballar en les seves feines els dies festius*].

365. Cf. DHEC, III, 338.

Pàg. 24: Venerabilibus fratribus nostris ... Benedictus papa XIII {*Llicència papal de fer com els bisbes havien demanat*}.

Pàg. 25: Nomina eorum qvi hvic sacro concilio Provinciali interfuerunt.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.
2. Datació: 1 juny 1739, ex III, 1.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència desconeguts.

74

Anònim, *Tractatus Theologico Dogmaticus de Christo Domino.* Anònim, *Tractatus Theologicus de virtutibus.*

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 150 x 215 x 39.

b) Material: Ànima de pasta de paper recoberta de pergamí groc, brut.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i a les tapes mitjançant dos nervis de pell que afloren a l'inici del llom.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca, quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 74».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: III + III, amb filigrana «Alve», del tipus Valls i Subirà 21, documentada a Olot i Barcelona els anys 1777-1779. Foliació moderna en xifres romanes, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

Fol. Ir, *probationes pennae:* «And | And | N».

Fol. IIr, a dalt: «Ex Libris Thomae Rovira[366] Clerici | Phil. Et Sac. Theol. Bacc.». A baix, al costat dret: «Ms | 74».

366. L'any 1784 Josep Rovira, de Sant Miquel de Campmajor, presenta el seu fill, Tomàs Rovira i Sala per la benefici de Jesús, Maria i Climent, de Sant Miquel de Campmajor, vacant per òbit de Climent Rovira, D-439-02229. El 1797 ja és prevere i obté el benefici dels sants Iu i Honorat de la Seu de Girona, a presentació reial, D-452-04266, que deixarà vacant més tard,

Fol IIIr, centrat, timbre del «Seminario Episcopal de la Diocesis de Gerona».

b) Tancadors de cordill malmesos, desapareguts els botons.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que els folis de guarda.
d) Talls sense particularitats.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Ms. miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis I-III + 286 pàg. + 240 pàg. + folis IV-VI.
5. Dimensions: 150 x 219 x 35.
6. Plecs:
1) Plec de 4 x 2, pàg. 1^{1}-16^{1}.
2) Plec de 5 x 2, pàg. 17^{1}-36^{1}.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 37^{1}-56^{1}.
4) Plec de 5 x 2, pàg. 57^{1}-76^{1}.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 77^{1}-96^{1}.
6) plec de 5 x 2, pàg. 97^{1}-116^{1}.
7) Plec de 5 x 2, pàg. 117^{1}-136^{1}.
8) Plec de 6 x 2, pàg. 137^{1}-160^{1}.
9) Plec de 5 x 2, pàg. 161^{1}-181^{1}.
10) Plec de 7 x 2, pàg 182^{1}-209^{1}.
11) Plec de 7 x 2, pàg. 210^{1}-237^{1}.
12) Plec de 8 x 2, pàg 238^{1}-270^{1}.
13) Plec de 4 x2, pàg 271^{1}-286^{1}.
14) Plec de 4 x 2, pàg. 1^{2}-16^{2}.
15) plec de 5 x 2, pàg. 17^{2}-36^{2}.
16) Plec de 5 x 2, pàg. 37^{2}-56^{2}.
17) Plec de 5 x 2, pàg. 57^{2}-76^{2}.
18) Plec de 5 x 2, pàg. 77^{2}-96^{2}.
19) Plec de 5 x 2, pàg. 97^{2}-116^{2}.
20) Plec de 5 x 2, pàg. 117^{2}-136^{2}.
21) Plec de 6 x 2, pàg. 137^{2}-160^{2}.
22) Plec de 7 x 2, pàg. 161^{2}-$188^{2.}$
23) Plec de 9 x 2, pàg. 189^{2}-224^{2}.
24) Plec de 4 x 2, pàg. 225^{2}-240^{2}.

D-479-00587. El 1804 renuncia al benefici epistoler de la Seu, D-459-05036. El 1815 obté el priorat de Lladó a presentació reial, D-470-06084. El 1823 i el 1829 presenta a beneficis de la seva església, D-477-00231, D-483-011003. Consta mort el 1835, D-489-01830.

Manca la pàgina 167[1].

7. Fragments: Entre la pàgina 142[2]-143[2], tros d'un fragment, escrit en tinta negra per una sola cara, que amida 120 x 157.

8. Foliació:

a) Fol. I-III, IV-VI, foliació moderna, amb xifres romanes, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis, feta per Marta Lleopart el 27 de febrer de 2014.

b) Pàg. 1[1]-237[1], 1[2]-231[2], paginació coetània de l'escriptura del manuscrit, en xifres aràbigues, feta amb tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis.

c) Pàg. 238[1]-286[1], 232[2]-240[2], paginació moderna, en xifres aràbigues, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis.

10. Filigranes:

a) Pàg. 5[1]-202[1], 246[1]-261[1], 273[1]-284[1], 1[2]-132[2], 167[2]-240[2], com la dels folis de guarda.

b) Pàg. 216[1]-231[1], 137[2]-160[2], filigrana semblant a la de Valls i Subirà 749, documentada a Olot el 1800.

b) Pàg. 240[1]-243[1], filigrana «Domenech», del tipus Valls i Subirà 303, documentada a Olot els anys 1775-1776.

c) Pàg. 264[1]-268[1], filigrana «Romeu Llach», d'un tipus que no trobem repertoriat.

12. Sistemes de ratllat en sec: ><.

III. Contingut literari

I

1a. Pàgines 1[1]-241[1]. Pàg. 1[1]r, *inc.* del proemi: «Tractatus Theologico Dogmaticus de Christo Domino. Si quis vestrum, Discipuli dilectissimi, forte miratur, me, qui attento antiquo ordine tradendi Theologiam, in praesenti anno de christi Domini perfectionibus unicé pertractare debuissem ...».

Pàg. 2[1], *exp*. del proemi: «… quarum prima Verbi Divini incarnationem 2ª vero Christi Domini perfectiones complectetur».

Pàg. 3[1], *inc.* de tractat: «Pars prima de Verbi Divini Incarnatione. Disputatio prima de possibilitate, et causa incarnationis. Quaestio prima. Possibilitas Incarnationis demonstratur adversus Gentiles. Antequam ad conclusionem veniamus operae praetium est animadvertere quid incarnatione nomine intelligatur …».

Pàg. 241[1], *esp.:* «... Dixi omisso antecedenti, etenim est omnino incertum num Christus locutus fuerit idiomate distincto ab eo, quo sua aetate uteban-

tur Judei, illut (*sic*) tamen contendimur Christum exactam habuisse omnium linguaraum noticiam, qua pro suo libitu uti potuit.».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANONIM, *Tractatus Theologico Dogmaticus de Christo Domino.*

6. Contingut:

Pars prima de Verbi Divini Incarnatione, pàg. 3[1].

Disputatio prima de possibilitate, et causa incarnationis, pàg. 3[1].

Quaestio prima. Possibilitas Incarnationis demonstratur adversus Gentiles, pàg. 3[1].

Quaestio secunda. Existentia Incarnationis demonstratur adversus Judeos, pàg. 6[1].

Quaestio tertia. Naturalis Incarnationis incognoscibilitas, pàg. 9[1].

Quaestio quarta. Incarnationis convenientia, et necessitas, pàg. 12[1].

Quaestio quinta. An Incarnationis causa fuerit Adae peccatum, pàg. 25[1].

Quaestio sexta. De caussa (*sic*) efficenti incarnationis, pàg. 32[1].

Disputatio secunda. De Persona Incarnata, pàg. 37[1].

Quaestio prima. An sola Persona Filii assumpserit humanitatem, pàg. 37[1].

Quaestio secunda. An Persona Filii carnem assumpserit in unitate Personae aut naturae, pàg. 41[1].

Quaestio tertia. An Christus sit Persona composita, pàg. 48[1]v.

Disputatio tertia. De carnis natura assumpta, pàg. 53[1]r.

Quaestio prima. An Christus veram carnem veramque animam assumpserit, pàg. 53[1]r.

Quaestio 2. De defectibus naturae assumptae, pàg. 59[1]r.

Articulus primus. An Verbum defectus naturae humanae assumpserit?, pàg. 59[1]r.

Articulus secundus. Qua necessitate defectus Christus assumpserit, pàg. 73[1]r.

Quaestio tertia. An Christus carnem sine peccato assumpserit. Vbi etiam de potentia peccandi in Christo, pàg. 77[1]r.

Quaestio quarta. An Verbum assumpserit naturam integraliter perfectam, et quo ordine naturae partes assumpserit, pàg. 89[1]r.

Quaestio 5. An natura sit de Virgine nata, et quomodo de S. Sancto concepta?, pàg. 94[1]v.

Quaestio 6. An Christus in triduo mortis fuerit homo, et an ubique sit, pàg. 96[1]v.

Quaestio 7. An Verbum in triduo mortis retinuerit unionem cum corpore, anima et sanguine, pàg. 99[1]r.

Disputatio quarta. De unione hipostatica, et idiomatum communicatione, pàg. 107[1]r.

Quaestio prima. De quibusdam ad unionis hipostaticae notionem spectantibus, pàg. 107[1]r.

Quaestio secunda. Idiomatum communicatio in Christo ostenditur, pàg. 111[1]r.

Quaestio tertia. De sensu istarum propositionum: Deus factus est homo, homo factus est Deus, pàg. 116[1]v.

Quaestio quarta. An Christus sit creatura, et an existere caepit, pàg. 120[1]v.

Quaestio quinta. An Christus ut homo sit persona?, pàg. 123[1]r.

Quaestio sexta. De Domini praedestinatione, pàg. 127[1]r.
Quaestio septima. De Filiatione, pàg. 130[1]v.
Quaestio octava. De Christi et Sanctorum adoratione, pàg. 138[1]v.
Adoratio, et imvocatio (*sic*) sanctorum, pàg. 145[1]r.
Quaestio nona. De communicatione operationis in Christo, pàg. 153[1]r.
Quaestio ultima. An humanitas sit causa instrumentalis miraculorum, pàg. 157[1]r.

Pars secunda. De Divinis perfeccionibus, pàg. 163[1]r.
Disputatio prima. De scientia et voluntate animae, pàg. 163[1]r.
Quaestio Prima. Qualis, et quanta fuerit scientia animae, pàg. 163[1]r.
Articulus primus. Num anima intelligat intellectione increata, pàg. 164[1]v.
Articulus secundus. De scientia beata animae, pàg. 165[1]r.
Articulus tertius. De scientia infusa animae, pàg. 174[1]r.
Articulus quartus. De scientia adquisita animae, pàg. 181[1]v.
Quaestio secunda. De humana voluntate, pàg. 184r.
Articulus primus. Geminam, evincit in Christo voluntatem, pàg. 184[1]r.
Articulus secundus. De conformitate voluntatis humanae cum Divina, pàg. 188[1]r.
Articulus tertius. De libertate ad actus praeceptos, pàg. 191[1]v.

Disputatio secunda. De merito et satisfactione, pàg. 196[1]r.
Articulus primus. Num et quando Christus Dominus meruit, pàg. 197[1]v.
Articulus secundus. Inquirens quid Christus sibi meruerit, pàg. 200[1]r.
Articulus tertius. Quid nobis, et Angelis Christus meruerit, pàg. 203[1]v.
Articulus quartus. Num meritum sit infinitum, pàg. 208[1]v.
Articulus quintus. De satisfactione. Num Christus proprie nos redemerit per satisfactionem, pàg. 210[1]r.
Articulus sextus. Num Christus sit omnium hominum Redemptor, pàg. 213[1]v.
Articulus septimus, Num satisfactio fuerit condigna, et ad apices iuris, pàg. 216[1]r.

Disputatio tertia. De dignitate, et officiis Domini, pàg. 220[1]r.
Articulus primus. De dignitate capitali, regia, ac de judiciaria potestate, pàg. 220[1]r.
Articulus secundus. De Sacerdotio, oratione et mediatoris officio, pàg. 225[1]v.
Appendix. Tradens nonnullas quaestiones pro tractatus complemento, pàg. 228[1]r.

Pàg. 242[1]-286[1] buides.

II

1a. Pàgines 1[2]-231[2]. Fol. 1[2], *inc.:* «De virtutibus Tractatus Theologicus. Proemium. Etsi ea non sit dilectissime Auditores virtum (*sic*) dignitas, et praestantia, ut propter se ipsas tantum expetendae sint ...».

Pàg. 2^2, *exp.* del proemi: «… ad corripiendum ad erudiendum in justitia ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus». 2Tm 3, 16-17.

Ib., *inc*. de la divisió de la materia: «Vtulissimam ergo tractationem hanc tota qua poterimus industria versaturi tres in partes …»

Ib., *exp.* de la divisió de la materia: «… quod adepturos confidimus immaculta Patrona optima subveniente».

Pàg. 3^2, *inc*. del tractat: «Pars prima de virtute in communi. Plura de virtutibus in comuniu dicenda occurrunt, in primis vero de earum essentia, motivo, origine seu fundamento …».

Pàg. 231^2, *esp.:* «... que si mentibus vestris perpetuo alteque remanserint infixae spectatissimos reddat, eoque omnibus ad beate vivendum, praesidiis, cumulabit.».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Tractatus Theologicus de virtutibus.*

3. Altres manuscrits: BC, ms. 2753, f. 2r-89v.

3. Contingut:

Pars prima de virtute in communi. Quaestio prima. De virtutis essentia et divisione, pàg. 3^2r.
Argumenta Contraria, pàg. 7^2r.
Quaestio secunda. De virtutis fundamento ac motivo, pàg. 9^2r.
Argumenta contraria, pàg. 16^2v.
Quaestio tertia. De virtutum connexione, et aequalitate, pàg. 22^2v.
Argumenta Contraria, pàg. 26^2v.
Quaestio quarta. De virtutum necessitate, causa et subjecto, pàg. 31^2r.
Argumenta Contraria, pàg. 35^2v.
Quaestio quinta. De Infidelium christianorumque virtutibus, pàg. 39^2r.
Argumenta Contraria, pàg. 43^2r.

Pars 2. De virtutibus Theologicis, pàg. 48^2v.
Disputatio prima. De Fidei definitione, et objecto, pàg. 49^2r.
Articulus primus. Fidei essensia (*sic*) ac divisio, pàg. 49^2r.
Articulus secundus. De objecto materiali Fidei, pàg. 51^2r.
Argumenta Contraria, pàg. 55^2r.
Articulus tertius. De formali Fidei objecto, pàg. 59^2r.
Argumenta Contraria, 62^2v.
Quaestio secunda. De revelatione, pàg. 66^2v.
Articulus primus. De revelationis possibilitate, pàg. 68^2v.
Argumenta Contraria, pàg. 69^2r.
Articulus secundus. De revelationis necessitate, pàg. 73^2r.
Argumenta Contraria, pàg. 77^2r.
Articulus tertius. De revelationis existentia, pàg. 80^2r.
Primum argumentum. Profetia, pàg. 83^2r.
Argumenta contraria, pàg. 85^2r.
Argumentum secundum. Miracula, pàg. 88^2v.
Argumenta Contraria, pàg. 90^2v.
Argumentum tertium. Martires est titulus, pàg. 93^2r.

Argumenta Contraria, pàg. 96[2]v.
Alia Revelationis argumenta, pàg. 100[2]v.
Articulus quartus. An possit Deus fallere aut errorem permittere, pàg. 102[2]v.
Argumenta Contraria, pàg. 106[2]v.

Disputatio secunda. Fidei credibilitas, norma, ac resolutio, pàg. 114[2]v.
Quaestio prima. De credibilitate misteriorum fidei, pàg. 114[2]v.
Argumenta Contraria, pàg. 118[2]v.
Quaestio secunda. De fidei norma, pàg. 122[2]v.
Argumenta Contraria, pàg. 125[2]r.
Quaestio tertia. De fidei resolutione, pàg. 128[2]v.
Argumenta Contraria Solvuntur, pàg. 132[2]v.

Disputatio tertia. De fidei subjecto, actu, et necessitate, pàg. 134[2]v.
Quaestio prima, de fidei subjecto, pàg. 134[2]v.
Argumenta Contraria, pàg. 136[2]v.
Quaestio prima. De fidei actu, pàg. 138[2]v.
Articulus primus. De pia affectione credendi, pàg. 138[2]v.
Argumenta Contraria, pàg. 141[2].
[*Articulus secundus vacat*].
Argumenta Contraria, pàg. 146[2]v.
Articulus tertius. De actus fidei obscuritate, pàg. 149[2]v.
Argumenta Contraria, pàg. 151[2]r.
Quaestio tertia. De fidei necessitate, pàg. 156[2]v.
Articulus primus. De rebus credendis, pàg. 156[2]v.
Articulus secundus. De fidei simbolis, pàg. 183[2]v.
Articulus tertius. De exteriori fidei confessione ac de vitiis fidei oppositis, pàg. 167[2]r.
Argumenta Contraria, pàg. 169[2]r.

De spe et charitate, pàg. 171.
Disputatio prima. De spe, pàg. 171[2]r.
Quaestio prima. Spei natura et objectum, pàg. 171[2]r.
Argumenta et contraria, pàg. 176[2]v.
Quaestio secunda. De spei subjecto, ac necessitate, pàg. 178[2]v.
Argumenta Contraria, pàg. 181[2]r.
Quaestio tertia. De timore, pàg. 183[2]r.

Disputatio secunda. De Charitate, pàg. 186[2]v.
Quaestio prima. De charitatis natura et objecto, pàg. 186[2]v.
Articulus secundus. De charitatis ordine, statu atque amissione, pàg. 191[2]r.
Argumenta Contraria, pàg 194[2]v.
Quaestio tertia. De charitatis necessitate, pàg. 197[2]r.
Argumenta Contraria, pàg. 200[2]v.
Appendicula. De charitate Patriae, pàg. 203[2]r.

Pars tertia. De virtutibus cardinalibus, pàg. 203[2]r.
Disputatio prima. De virtutibus moralibus in communi, pàg. 204[2]v.

Disputatio secunda. De Prudentia, pàg. 206^2v.

Disputatio tertia. De justitia, ubi potissimum de Religione, pàg. 209^2r.
Quaestio prima. Religionis fundamenta, pàg. 211^2r.
Quaestio secunda. De necessitate Religionis inquirendae et amplectendae, pàg. 215^2r.
Argumenta Contraria, pàg. 217^2r.
Quaestio tertia. De facilitate verae Religionis inveniendae, pàg. 220^2v.
Argumenta Contraria, pàg. 222^2v.

Disputatio quarta. De fortitudine, et temperantia ubi de Martirio (*sic*), pàg. 224^2v.

Disputatio ultima. De Spiritus Sancti donis ac fructibus atque de beatitudinibus, pàg. 230^2v.

Pàg. 232^2-240^2 buides.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 107 x 169, a columna tirada, de 32 línies constatades. Impaginació de la pàg. 134^1v: 30 + 107 + 12 x 18 + 169 + 21.
2. Tipus de ratllat: Una línia de justificació vertical. UR = 5,28.
3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII.
6. Notes: No n'hi ha. Els paràgrafs són numerats. Els del primer tractat són numerats a part dels de la primera i dels de la segona part.
7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», a la pàgina 1^1 i 79^1.
8. Fragments: Entre les pàg. 142^2 i 143^2, fragment de paper de 122 x 157 mm, escrit per una sola cara. Sembla ésser la meitat d'un full estripat pel mig amb no gaire cura, tal com mostra la irregularitat del marge esquerre. *Inc*.: «... [Pi]a Fundació del quondam Mestre Don Francesch ...». Exp.: «... Agost del any 1799. Gerona y Maig. | Carlos Prat Plana». És una escriptura de rebut de 150 lliures per un censal.
9. Copista únic.
12. Notícies històriques: La data del fragment i algunes filigranes convencen que el ms. ha estat escrit els anys finals del segle XVIII o els inicials del segle XIX.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Bo.
2. Datació: Segle XVIII ex – segle XIX in.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Tomàs Rovira, BDSG.

75

ANÒNIM, *Explicació breu de les proposicions sobre el probabilisme condemnades per Innocenci XI.* **Francesc** DANIEL, *De Deo Authore Naturae, et Gratiae.* **Iosephus** FLINCH, *Tractatus Scholastico Dogmatico De Sanctissimo Trinitatis Mysterio.* ANÒNIM, *Llista dels concilis generals, de Nicea a Trento.* **Jaume** PELFORT, *Sacrosanctae theologiae Moralis Tractatus de Justitia, et Jure.*

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 157 x 214 x 37.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí groc brut.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes amb dos nervis de pell.
b) Descripció dels sectors: A dalt: «TRACTATVS | THEOL | DE DEO AVC-| -THOR{E} NATURAE | THOM | I»; A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 75».

3. Altres elements.
b) Tancadors: Indicis a les tapes I i II que n'hi hagué.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que el manuscrit.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçalera i capçada ben conservades a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIIIex.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. VII fol. + 252^{1} pàg. + 180^{2} pàg. + 114^{3}pàg.
5. Dimensions: 150 x 205 x 32.
6. Plecs:
1) Plec de 4 x 2, foli de folre inicial-fol. VII.
2) Plec de 5 x 2, pàg. 1^{1}-20^{1}.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 21^{1}-40^{1}.

4) Plec de 5 x 2, pàg. 41^{1}-60^{1}.
5) Plec de 6 x 2, pàg. 61^{1}-84^{1}.
6) Plec de 6 x 2, pàg. 85^{1}-108^{1}.
7) Plec de 9 x 2, pàg. 109^{1}-144^{1}.
8) Plec de 7 x 2, pàg. 145^{1}-172^{1}.
9) Plec de 6 x 2, pàg. 173^{1}-196^{1}.
10) Plec de 6 x 2, pàg. 197^{1}-220^{1}.
11) Plec de 8 x 2, pàg. 221^{1}-252^{1}.
12) Plec de 5 x 2, pàg. 1^{2}-20^{2}.
13) Plec de 5 x 2, pàg. 21^{2}-40^{2}.
14) Plec de 5 x 2, pàg. 41^{2}-60^{2}.
15) Plec de 6 x 2, pàg. 61^{2}-84^{2}.
16) Plec de 8 x 2, pàg. 85^{2}-116^{2}.
17) Plec de 6 x 2, pàg. 117^{2}-140^{2}.
18) Plec de 6 x 2, pàg. 141^{2}-164^{2}.
19) Plec de 4x 2, pàg. 165^{2}-180^{2}.
20) Plec de 5 x 2, pàg. 1^{3}-20^{3}.
21) Plec de 5 x 2, pàg. 21^{3}-40^{3}.
22) Plec de 6 x 2, pàg. 41^{3}-64^{3}.
23) Plec de 8 x 2, pàg. 65^{3}-96^{3}.
24) Plec coix, de 6/4, pàg. 97^{3}-foli de folre final; entre la pàgina 110^{3} i la 111^{3}, es veuen indicis de 2 fulls arrencats.

Al plec 3) hi ha un salt en la numeració, que passa de la pàgina 31^{1} a la $33^{1.}$

Després de la pàgina 38^{1} se'n troba una sense numerar, i la següent és numerada com a 39^{1}.

Foli Ir: «Joseh Arneuctó[367] Studens | pro nunch Oloti. 2 8bre | 2 | 2 | 1783 |Tractatvs. | Thaelogiae Scholasticae de Deo. | avctore naturae et | Gratiae. |Virgo Maria interce-|-de pro me ad Dominum Deum | Nostrum

367. Podria tractar-se del futur canonge gironí Josep Antoni Arnautó (Cistella ca. 1765-Girona 1847), autor de diverses obres religioses en català: *Breu instrucció religiosa per los pagesos o gent del camp,* Impr. A. Figaró 1841 (Mirambell, p. 164); *Manual de piadoses meditacions en català, I-II,* Girona, A. Figaró 1834, 531 i 500 p. (Marquès, n. 474-475; Mirambell, p. 164), Barcelona, Hereus de la viuda Pla 1856, 3 vols, 350, 380 i 474 p. (Marquès, n. 720) i Barcelona, E. Ibèrica 1914 (Marquès, n. 1405); *Exercicis espirituals per una anima que desitja alcansar la perfecció de son estat, Girona,* Impr. A. Figaró 1843, 119 p. (Marquès, n. 533; Mirambell, p. 165); *Meditacions piadosas sobre los sagrats Evangelis de totas las dominicas de l'any, que canta la Iglesia en la Santa Missa,* Girona, Imp. A Figaró 1836, 403 p. (Marquès, n. 491; Mirambell, p. 165) i Barcelona, Hereus de la viuda Pla 1861, 448 p. (Marquès, n. 782); *Meditacions dels set principals dolors que patí la Verge Santissima en la vida, passió y mort y sepultura del seu Divino Fill y Redemptor nostre Jesús,* Impr. A. Figaró [1836] (Marquès, n. 490; Mirambell, p. 165); *Meditacions per cada dia del any, de las festas de Nostre Senyor Jesu Christ, de Maria Santissima u dels sants, que celebra nostra santa Mare la Iglesia en lo Breviari romà, I-IV,* Girona, Impr. A. Figaró 1844, 670, 595, 600, 597 p. (Marquès, n. 544; Mirambell, p. 165); *Promptuari Catolich, que amb la major claretat y brevetat posible se demostra la veritat de la religió católica, apostolicoa, romana contra tots los que tan irracionalment la impugnan,* Girona, Impr. A. Figaró 1837,

Jesum Christum | filium tuum quem conce-|-pisti in Vtero tuo Virgi-|-nali propter ejus merita | assequamur Vitam aeternam Amen».

A la part superior dreta, timbre: «SEMINARIO EPISCOPAL DE LA DIOCESIS DE GIRONA». A la part inferior dreta, en llapis, cota actual del ms: «Ms | 74».

8. Foliació: a) Fol. I-VII, foliació moderna, en xifres romanes i en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis, feta per Marta Lleopart el 13 de març de 2014.

b) Pàg. 1^{1}-252^{1}, 1^{2}-180^{2}, 1^{3}-20^{3}, paginació coetània de l'escriptura del manuscrit, en xifres aràbigues, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis.

c) Pàg. 21^{3}-114^{3}, paginació moderna, en xifres aràbigues, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis.

9. Numeració de plecs: Originàriament, a l'inici de cada plec, a l'angle superior dret, escrit en tinta, s'hi trobava una inscripció equivalent a una numeració de plec, formada pel mot «Codex» seguit del número de plec i l'esment de l'autor del tractat «ex N». Cal advertir que aquesta numeració de plecs considera com a primer el nostre plec 2). Queden rastres d'aquesta numeració al plec 4 («codex ex Da»), 5 («codex 4 ex Dan»), 6 («codex ex Da»), 7 («codex 6u[s] ex Danie[l]»), 8 («ex Danie[l]»), 9 («codex 8us ex Daniel»), 10 («codex 9 ex Daniel») , 15 («codex 4 ex Flinch»), 16 («codex») 22 («codex 3 ex Pelfor[t]»).

10. Filigranes: Fol. I, III, IV, VI, filigrana «RIUS», del tipus VALLS I SUBIRÀ 745, documentada a Barcelona a l'any 1767.

Pàg. 1^{1}-40^{1}, 19^{2}-92^{2}, filigrana totalment oculta al llom.

Pàg. 41^{1}-60^{1}, 21^{3}-40^{3}, filigrana «RIUS», del tipus VALLS I SUBIRÀ 749, fins ara només documentada a Olot el 1800.

Pàg. 61^{1}-64^{1}, 81^{1}-84^{1}, filigrana «AMILL», no repertoriada, anterior a les del repertori de VALLS I SUBIRÀ.

Pàg. 119^{1}-134^{1}, 3^{2}-4^{2}, 7^{2}-8^{2}, 17^{2}-18^{2}, 93^{2}-108^{2}, 123^{2}-125^{2}, 131^{2}-134^{2}, 171^{2}-174^{2}, 5^{3}-15^{3}, 43^{3}-88^{3}, filigrana en part amagada al llom, que no es troba repertoriada.

Pàg. 147^{1}-150^{1}, 153^{1}-154^{1}, 163^{1}-164^{1}, 167^{1}-168^{1}, 169^{1}-170^{1}, 177^{1}-178^{1}, 181^{1}-188^{1}, 191^{1}-192^{1}, 199^{1}-202^{1}, 207^{1}-210^{1}, 215^{1}-218^{1}, 229^{1}-243^{1}, 141^{2}-142^{2}, 147^{2}-150^{2}, 155^{2}-158^{2}, 163^{2}-166^{2}, 179^{2}, 97^{3}-111^{3}, filigrana «RIUS», no repertoriada; el dibuix és gairebé exacte que la del tipus VALLS I SUBIRÀ, 773, documentada a Capellades entre 1660 i 1750, a Barcelona entre 1680 i 1760, i a Manresa el 1769.

12. Sistemes de ratllat de plegat tabel·lionic.

---

214 p. (MARQUÈS, n. 495; MIRAMBELL, p. 165) i Girona, Grau Cumané i Fabrelles 1864, XCVII + 200 p. (MARQUÈS, n. 811).

III. Contingut literari

I

1. Folis II-III. F. IIr, *inc.:* «Index Disputationum, Quaestionum, Articulorumque huius libri. Tractatus de Deo Autore Naturae et Gratiae, pàg. 1^{1}. | Laus Deo. Finis ...».

Fol. IIIv, *exp.:* «... an sufficientia gratiae auxilia omnibus conferantur».

2. Identificació de l'autor i obra: [*Índex del contingut del volum*]

II

1. Folis IV-VI. Fol. IVr, *inc.:* «Explicatio Brev de las proposicions condemnadas de Inocencio XI. Pro. I. Non est illicitum in Sacramentis Conferendis ...».

Fol. VIv, *esp.:* «... propter periculum Lapsus ex remissione fervoris charitatis. Finis. Tractatus De Deo Auctore naturae, et Gratiae.».

2. Identificació de l'autor i obra: Anònim, *Explicació breu de les proposicions sobre el probabilisme condemnades per Innocenci XI.*[368]

III

1. Pàgines 1^{1}-252^{1}. Pàg. 1^{1}, *inc.:* «De Deo Authore Naturae et Gratiae. Tractatus dictatus ab admodum Rdo. Dre. P. F. Franco Daniel, Ordinis Minorum. Proaemium. Quod praesenti Academico anno argumentum aggedimur, industrii iuvenes, et si brebi (*sic*) praeostendo titulo, de Deo Authore Naturae et Gratiae, comprehensum, ingentem nichilominus exposit (*sic*) operam ...».

Pàg. 2^{1}, *exp*. del proemi: «... Rem autem sub Optimae Immanulatae Patronae auspiciis arripiamus».

Ib., *inc.* del tractat: «Disputatio de rerum Vniversarum Principio. Ilud notatu dignum legimus in capite 3º Ecclesiastae quod Deus mundum tradidit disputationi eorum vt non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio vsque un finem. Eccle 3, 11. Quibus verbis non quidem ad rerum Mundialium inquisitionem ...».

Pàg. 252^{1}, *esp.:* «... sed etiam ad gloriam; quare solvitur nisi contemplatione gloriae. Las demes son al principi del llibre.».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Francesc Daniel,[369] *De Deo Authore Naturae, et Gratiae.*

368. Cf. Denzinger-Hünermann, 2011-2167.

369. Cf. supra, nota 330. El ms. 1705 de la BUB conté els *Tractatus theologicus de Sanctissimo Trinitatis mysterio,* el *Tractatus theologicus de scientia, voluntate, potentia et invisibilitate Dei,* i el *Tractatus de Christo Deo, Servatore nostro* de Francesc Daniel, escrits els anys 1795-1796.

3. Altres manuscrits: BC, ms. 3502.
6. Contingut:
Disp. de rerum Vniversarum Principio, pàg. 2[1].
Pars I. de Angelis, pàg 13[2].
Disp. I. de existentia et natura Angelorum, pàg. 13[1].
Quaest. I. de Angelorum existentia, pàg. 14[1].
Quaest. II. de angelorum natura, pàg. 17[1].

Disp. II. de tempore, et loco Conditionis Angelorum, pàg. 24[1].
Quaest. I. de tempore quo Angeli conditi sunt, pàg. 24[1].
Quaest. II. Vbi Conditi sunt Angeli, an in Loco sint, et qua ratione sint in eo ac moveantur, pàg. 27[1].

Disp. III. de Angelorum cognitione, voluntate, et locutione, pàg. 34[1].
Quaest. I. de cognitione Angelorum, pàg. 34[1].
Quaest. II. de Angelorum Voluntate, pàg. 41[1].
Quaest. III. de Angelorum Locutione, et illuminatione, pàg. 44[1].

Disp. IIII. de Angelorum Gratia, et Beatitate. Quaest. I. de Gratia Angelorum, pàg. 49[1].
Quaest. II. de Angelorum Beatitate, pàg. 54[1].

Disp. V. de peccato, Obstinatione, ac poena Malorum Angelorum. Quaest. I. de Angelorum peccato, pàg. 57[1].
Quaest II. de Apostatarum Angelorum obstinatione ac poena, pàg. 70[1].

Disp. VI. de Angelorum numero, missione, custodia eorumdemque virtute in corpora, pàg. 80[1].
Quaest. I. de numero ac Distinctione Angelorum, pàg. 80[1].
Quaest. II. de Angelorum missione, pàg. 90[1].
Quaest. III. de Angelorum Custodia, pàg. 93[1].
Quaest. IV. de Angelorum Virtute in res corporeas Animasque Hominum, pàg. 99[1].
Artic. I. de Vnitate Angelorum in corpora Vniversim, pàg. 100[1].
Artic. II. de Angelorum Virtute in corpora mentesque Hominum, pàg. 102[1].
Art. III. de mirabilibus Angelorum, pàg. 104[1].

Pars II. de sex Priorum Mundi Dierum Opifitio, pàg. 105[1].
Disp. I. in Mundi opificium Vniversim, pàg. 105[1].
Quaest. I. de Historia Creationis Mundi a Moise tradita, pàg. 106[1].
Quaest. II. an Naturales sint primi 6 creationis Mundi dies, pàg. 108[1].

Disp. II. de Singulorum Dierum operibus, pàg. 113[1].
Quaest. I. de Operibus Primae Diei, pàg. 113[1].
Quaest. II. de Secundae Tertiae, et Quartae Diei Operibus, pàg. 119[1].
Quaest. III. de Operibus Quintae, Sextae, Septimae Diei, pàg. 122[1].
Quaest. IV. De hominis Productione, pàg. 124[1].
Artic. I. de Productione hominis secundum corpus, pàg. 124[1].

Artic. II. de Productione hominis secundum Animam, pàg. 127[1].
Quaest. V. An Adam Primus homo fuerit, pàg. 133[1].

Pars III. de statibus Naturae Humane, pag. 138[1].
Disp. I. de statibus Naturae Purae, integrae pàg. 139[1].
Quaest. I. an possibilis sit status purae Naturae, pàg.139[1].
Disp. II. de statu Naturae innocentis, pàg. 147[1].
Quaest. I. de Naturae Dotibus in statu isto, pàg. 147[1].
Quaest. II. de Justitia Originali et gratia hominis innocentis, pàg. 150[1].
Quaest. III. qua gratia egebat homo innocens vt in eo statu perceveraret (*sic*), pàg. 155[1].
Disp. III. de statu Naturae Lapsae, pàg. 159[1].
Quaest. I. de peccati Originalis existentia, pàg. 159[1].
Quaest. II. de essentia peccati Originalis, pàg. 166[1].
Quaest. III. de Originalis peccati traductione, pàg. 172[1].
Quaest. IV. de paenis peccati originalis, pàg. 177[1].
Artic. I. de paenis peccati Originalis in alia vita, pàg. 177[1].
Artic. II. de peccati Originalis paenis in hac vita, pàg. 181[1].
Disp. Vltima de statu naturae reparatae, pàg. 183[1].
Pars IV. de Gratia auxiliante, pàg. 184[1].
Disp. I. de Natura et divisione Gratiae, pàg. 184[1].
Quaest. I. Quid gratia sit, et quotuplex, pàg. 184[1].
Quaest. II. de gratia operante, et cooperante, pàg. 188[1].
Artic. I. de Operantis ac cooperantis gratiae natura, pàg. 189[1].
Artic. II. de Operantis gratiae necessitate, pàg. 191[1].
Appendix quo in sensu conferat Deus gratiam faciendi quod est in se, pàg. 194[1].
Quaest. III. de gratia sufficienti, et efficaci, pàg. 195[1].
Artic. I. de existentia, et natura gratiae sufficientis, pàg. 196[1].
Artic. II. de Gratiae efficacis Natura, pàg. 199[1].
Artic. III. an Gratia seipsa sit efficax, pàg. 202[1].
Artic. IV. Cujuscemodi (*sic*) sit efficacia interior Gratiae, pàg. 209[1].
Disp. II. de Gratiae Concordia cum arbitrio, pàg. 213[1].
Quaest. I. de Liberi arbitri existentia, pàg. 213[1].
Quaest. II. Concordia Gratiae, cum arbitrio ostenditur, pàg. 217[1].
Disp. III. de gratiae necessitate, pàg. 219[1].
Quaest. I. de necessitate gratiae ad cognocendum verum, pàg. 219[1].
Quaest. II. de necessitate gratiae ad operandum bonum malumque vitandum, pàg. 219[1] [220[1]].
Quaest. III. de necessitate gratiae ad perseverandum, pàg. 225[1].
Disp. IV. de gratiae distributione, pàg. 227[1].
Quaest. Vnica. an sufficientia gratiae auxilia omnibus conferantur, pàg. 227[1].
Pars V. De gratia habituali. Disp. Vnica. de natura (*sic*) et gratiae habitualis effectibus, pàg. 234[1].
Quaest. I. de Gratiae habitualis natura, pàg. 234[1].
Quaest. II. de dispositionibus ad gratiam naturalem, pàg. 238[1].
Quaest. III. de gratiae habitualis effectibus, pàg. 240[1].
Quaest. IV. de Gratiae habitualis augmento ac termino, pàg. 245[1].
Pars VI. de merito, pàg. 246[1].

Quaest. I. Meriti descriptio, ac divisio, pàg. 246[1].
Quaest. I. Conditiones meriti condigni, pàg. 248[1].
Quaest III. de augmento et reviscentia meritorum, pàg. 251[1].

IV

1. Pàgines 1[2]-178[2]. Pàg. 1[2], *inc.:* «Tractatus Scholastico Dogmaticus. de Sanctissimo Trinitatis Mysterio. Proaemium. Timuit ingeniorum Aquila Agustinus libros de trinitate editurus eosque juvenes (*sic*) inquoabit et non nisi senex confessit, nec profecto mirum ...».

Pàg. 2[2], *exp*. del proemi: «… Tantam Divinarum Personarum missionem aliaque nonnulla pro temporis oportunitate tractabimus».

Ib., *inc.* del tractat: «Disputatio I. Trinitatis fides stabilitur. Cum adversus Trinitatis Misterium veluti totius Christianae Religionis fundamentum conatus omnes et artes ab initio Ecclesiae per gentiles, judeos et hereticos diabulus (*sic*) continuo direcxerit (*sic*) atque etiam nunc | [pàg. 3] dirigere non desistat, cogit nos … »

Pàg. 173[2], *exp.:* «... Valete itaque meique adput (*sic*) Deum ut ego vestrum ero memores estote. Die 20 Marci anno MDCCLXXXIII Dei».

Pàg. 175[2], *inc.:* «Index quaestionum et Articulorum hujus libri ... ».

Pàg. 178[2], *exp.:* «... Appendix vnica de additione particulae filioque facta synbolo constantinopolitano».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Josep FLINCH,[370] *Tractatus Scholastico Dogmatico De Sanctissimo Trinitatis Mysterio.*

6. Contingut:

Tractatus de Sanctissimo trinitatis Mysterio, pàg. 1[2].
Disp. I. Trinitatis fides stabilitur, pàg. 2[2].
Quaest. I. Ostenditur Trinitas Personarum in eadem natura Dei, pàg. 3[2].
Artic. I. de Haereticis Trinitatis inpugnatoribus, pàg. 3[2].
Artic. II. Momenta veteris testamenti pro Trinitate, pàg. 9[2].
Artic. III. Nobi (*sic*) testamenti loca pro Trinitate, pàg. 12[2].
Artic IV. Traditionem de Trinitate atque ratiocinia profert, pàg. 14[2].
Artic. V. Objectiones haereticorum ex sacra scriptura, pàg. 17[2].
Artic. VI. Objectiones a ratione, pàg. 21[2].
Quaest. II. Demonstratur Divinarum Personarum aequalitas, pàg. 25[2].
Argumenta contraria, pàg. 30[2].
Quaest. III. de Cognosibilitate (*sic*) Mysterii Trinitatis, pàg. 31[2].
Argumenta contraria, pàg. 36[2].
Disp. II. de his quae Sanctissimae Trinitati sunt comunia, pàg. 37[2].
Quaest. I. de Divinis procestionibus (*sic*), earumque natura, Principiis, ac Terminis, pàg. 38[2].

370. RUBIO, I, 407; VILA, 420. Consta com a lector de la biblioteca de la Universitat de Cervera els anys 1788-1798, 1802-1803 i 1804-1805: RUBIO, II, 144. Consta com a bibliotecari els anys 1788-1789, 1795-1796 i 1800-1801, RUBIO, II,144-145.

Argumenta contraria, pàg. 41[2].
Quaest. II. an Divina essentia generet, vel generetur, pàg. 45[2].
Quaest. III. de nominibus quae de Trinitate Vniversim dicuntur, pàg. 51[2].
Artic. I. Nomina quaedam praesertim Hiypostasis, et personae explicantur, pàg. 52[2].
Artic. II. de Constitutivo Divinarum Personarum, pàg. 59[2].
Artic. III. de subsistentia, et existentia Dei, pàg. 68[2].
Quaest. IV. de Notionibus, et circumincessione Divinarum personarum, pàg. 72[2].
Quaest. V. De Divinis relationibus, pàg. 76[2].
Artic. I. de eorum numero, pàg. 76[2].
Argumenta contraria, pàg. 78[2].
Artic. II. de Divinarum relationum Perfectione, et ordine, pàg. 79[2].
Argumenta contraria, pàg. 82[2].
Quaest. VI. regulae ad apte de Trinitate loquendum constituuntur, pàg. 83[2].
Disp. III. de Divinis Personis in Particulari, pàg. 87[2].
Quaest. I. de persona Patris, pàg. 88[2].
Artic. I. de nomine Patris, pàg. 88[2].
Artic. II. de eterna generatione qua Pater est, pàg. 91[2].
Argumenta contraria, pàg. 95[2].
Artic. III. de nominibus ingenitum, principium aliisque primae Personae propriis, pàg. 98[2].
Argumenta contraria, pàg. 100.
Quaest. II. de persona Filii, pàg. 101[2].
Artic. I. de nomine Filii ejusque Divinitate, pàg. 102[2].
Argumenta contraria, pàg. 105[2].
Artic. II. de nomine Verbi, atque ex quarum rerum natura producatur, pàg. 108[2].
Argumenta contraria, pàg. 111[2].
Artic. III. de Nomine imaginis, et sapientiae, pàg. 116[2].
Quaest. III. de Persona Spiritus Sancti, pàg. 119[2].
Artic. I. de Spiritus Sancti Divinitate, et nomine, pàg. 119[2].
Argumenta contraria, pàg. 122[2].
Artic. II. de Procestione (*sic*) Spiritus Sancti â Patre, et Filio, pàg. 125[2].
Argumenta contraria, pàg. 129[2].
Artic. III. Enodatur alterius Principium Processionis Spiritus Sancti ejusque realis distinctio a Filio, pàg. 132[2].
Argumenta contraria, pàg. 134[2].
Artic. IIII. Ostenditur cur processio Spiritus Sancti non sit generatio, pàg. 137[2].
Sec. I. Rationes quaedam hujusse (*sic*) discriminis reperiuntur, pàg. 138[2].
Sec. II. Vera discriminis ratio inter eas ostenditur processiones, pàg. 140[2].
Argumenta contraria, pàg. 142[2].
Artic. V. An Spiritus Sanctus sit donum, pàg. 145[2].
Sec. I. quomodo donum esse Spiritui Sancto Conveniat, pàg. 145[2].
Argumenta contraria, pàg. 147[2].
Sec. II. quomodo detur Spiritus Sanctus, pàg. 148[2].
Argumenta contraria, pàg. 152[2].
Sec. III. a quo quibusque Spiritus Sanctus detur, pàg. 153[2].

Argumenta contraria, pàg. 157[2].
Artic. VI. an Pater, et Filius diligant se Spiritu Sancto, pàg. 158[2].
Disp. IV. de Misione duarum Personarum, pàg. 162[2].
Quaest. I. quid Missio sit ac quaenam Divinae Personae mittantur, pàg. 162[2].
Quaest. II. de Missione quaedam vberius expenduntur, pàg. 168[2].
Appendix vnica de additione Particulae «filioque» facta Sinbolo (*sic*) Constantinopolitano, pàg. 171[2].

V

1. Pàgines 178[2]-180[2]. Pàg. 178[2], *inc.:* «Concilia Generalia primum Nicaenum Concilium 318 Patrum sub Silvestro anno 325, in quo Arius ...».
Pàg. 180[2], *esp.:* «... generalium ordinum 7. Finis Coronat Opus. | Anno â Solis ortu | anno Christi | 1783».
2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Llista dels concilis generals, de Nicea a Trento.*

F

1. Pàgines 1[3]-107[3]. Pàg. 1[3], *inc.* del proemi: «Sacrosanctae Theologiae Moralis Tractatus de Justitia, et Jure. Proemium. Vt dignitatem aperte in singularitatem Justitia ita preclaros fructus et emulamenta tanta producit, vt vix acessio major ad illam posse videatur, si igitur egregia hec virtus plurimum in rebus humanis splendoris obtinet ...».
Pàg. 2[3], *exp.* del proemi: «… causisque hiis quae ad externum forum spectant a foro autem interno longe distant, recto tramite dirigatur».
Ib., *inc.* de la divisió de la materia: «Idcirco jam investigulo ipso totius tractationis, quod Dei Optimi Maximi ejusque Immaculatae Matris, Academiae Nostrae, atque adeo totius Hispaniae tutelari potentissime …».
Ib., *exp.* de la divisió de la materia: «… Quinta de adquirendo rerum dominio per [u]su capionem et longi temporis prescriptionem».
Pàg. 3[3], *inc.* del tractat: « Dicertatio (*sic*) I. de Justitia, et Jure generatim. Justitia teste tulio dicta est a iure, quod per eam constanter et perpetuo cuique tribuitur. Igitur acturis nobis de justitia …».
Pàg. 107[3], *exp.:* «... ut sicut aliae terae (*sic*) Bestiae venatione capiantur. Tertii gregis, etc.».
2. Identificació de l'autor i l'obra: Jaume PELFORT,[371] *Sacrosanctae theologiae Moralis Tractatus de Justitia, et Jure.*
6. Contingut:
Proemium, pàg. 1[3].

371. Cf. CASANOVAS, J. F., II, n. 1087; RUBIO, I, 405; VILA, 420. Possiblement és el lector de la biblioteca esmentat per RUBIO, II, 144 (ací dit Bellfort) per als anys 1782-1783; consta com a Bibliotecari els anys 1783-1786, RUBIO, II, 144.

Dicert. (*sic*) I. de Justitia, et Jure generatim, pàg. 3^3.
Caput I. de natura, et divercitate (*sic*) Justitiae, pàg.4^3.
Caput II. quotuplex sit Justitia, pàg. 8^3.
Caput III. disolvuntur quaedam dubia circa naturam vtriusque Justitiae, pàg. 14^3.
Disp. II. de Dominio, pàg. 20^3.
Caput I. de essentia Juris, quod est obiectum Justitiae, pàg. 21^3.
Cap. II. Variae Juris Divisiones, pàg. 28^3.
Caput III. de Dominio proprietatis, pàg. 35^3.
Caput IV. an earum rerum quae vsu consumuntur licitus vsus sit â Dominio separabilis, pàg. 45^3.
Caput V. Solvuntur objectiones, pàg. 49^3.
Dicert. (*sic*) III. de hiis quibus earum illarumque rerum comunium (*sic*) competit, pàg. 52^3.
Caput I. quibus Dominium competere possit, pàg. 53^3.
Caput II. quas in res Dominium cadere possit, pàg. 57^3.
Caput III. an Vxores, et filii familias quorundam Bonorum Dominium habeat, pàg. 61^3.
Acertum (*sic*) primum, pàg. 68.
Acertum secundum, pàg. 69.
Ascertum (*sic*) Tertium, pàg. 69.
Caput IV. an Clerici Seculares habeat aliquarum rerum Dominium et quale, pàg. 70^3.
Caput V. Solvuntur objectiones pàg. 81^3.
Caput VI. Diluuntur dubia quaedam ad praecedentem controvertiam (*sic*) spectantia, pàg. 93^3.
Dicert IV. De aquirendo Dominio earum rerum quae aut nullius sint aut comunes omnium. Cap. I. De rerum divisione, pàg. 99^3.
Cap. II. De acquirendo rerum Dominio per ocupationem, pàg. 103^3.

Pàg. 108^3-114^3 buides.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: Variable, a columna tirada, de 39 línies constatades. Impaginació de la pàgina 201^1: 17 + 107 + 19 x 18 + 171 + 14.
2. Tipus de ratllat: Un sol plegat vertical de justificació. UR = 4,38.
3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII, d'una sola mà.
5. Decoració: Al fol. VII, dibuix amb tinta d'una planta amb fulles i flors, ocells a la part superior i la lluna i el sol a la part inferior.

Pàg. 1^1, 24^1, 34^1, 105^1, 122^1, 124^1, 147^1, 169^1, 212^1, 217^1, 219^1, 220^1, 225^1, 227^1, 91^2, 102^2, 119^2, 145^2, 173^2, 1^3, títols en lletres cal·ligràfiques grans, decorats amb flors, fulles i ocells, astres i flors, tot amb tinta.
Pàg. 209^1, 213^1, 215^1, lletra capital decorada,
Pàg. 212^1, part inferior, dibuix amb tinta: fulles i flors.
Pàg. 233^1, dibuix d'una planta, amb tinta, que ocupa tota la pàgina.

Alguns títols porten lletres aglutinades.

Pàg. 61^{2}, 41^{3}, a la part superior, flor dibuixada amb tinta.

Pàg. 173^{2}, decoració de flors amb tinta a la part final del tractat.

Pàg. 174^{2}, dibuix a la tinta d'una Mare de Déu o altra santa, envoltada de traços en serpentí, en forma de gloriola; a la part superior, a banda i a banda, ocells molt crestats; a la part inferior, fullatge.

6. Notes. Al marge inferior de la pàg. 34^{2}: «Victor Dr. Philipus Flinch».

9. Copista: Josep Arnautó, consignat al marge superior esquerre de les pàg. 85^{1}, pàg. 61^{2}, pàg. 41^{3}.

10. Revisions i correccions en forma de lliçons ratllades i correccions fetes en el moment de l'escriptura del manuscrit.

12. Notícies històriques: El ms. 406 de la BC conté el *Sisthema philosophicum Pontificie ac Regie Cervariensis Academie lege et mora exaratum,* de Jaume Pelfort, escrit per Josep Verdaguer i Planas el curs 1777-1778, donat a la biblioteca per Mn. Frederic Clascar.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Correcte.

2. Datació: Any 1783, tal com consta al fol. Ir, a la pàg. 173^{2} i al marge inferior de la pàg. 180^{2}: «anno a solis ortu | anno Christi | 17 | 83». Cal remarcar que aquesta data tan trencada de línies es combina amb un altre colofó: «Finis coronat | opus».

3. Origen olotí.

4. Propietaris i procedència: Josep Arnautó, BDSG.

76

Francesc Daniel, *Tractatus de Christo Servatore.* Anònim, *Tractatus theologicus de sanctissima Maria virgine Deipara.*

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 150 x 210 x 25.

b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí esblanqueït. A la tapa I hi ha un gran estrip irregular que s'ha endut més d'una tercera part del pergamí.

2. Llom ras, del mateix pergamí, amb estrip i pèrdua de pergamí a la part inferior.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.

b) Descripció de les seccions: A baix, enganxada sobre els plecs per manca de pergamí, etiqueta quadrada de paper blanc, amb la signatura del ms.: «BDSG | Ms | 76».

3. Altres elements.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del ms.
d) Talls jaspiats.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 187.
5. Dimensions: 148 x 205 x 20.
6. Plecs:
1) Bifoli, folis 1-2, en blanc.
2) Plec coix, de 11/10, folis 3-23, amb taló final, sense reclam.
3) Plec de 6 x 2, folis 24-35, sense reclam.
4) Plec de 10 x 2, folis 36-55, sense reclam.
5) Plec de 10 x 2, folis 56-75, sense reclam.
6) Plec de 8 x 2, folis 76-91, sense reclam.
7) Plec de 10 x 2, folis 92-111, sense reclam.
8) Plec coix, de 5/8, folis 112-124, sense reclam.
9) Plec de 6 x 2, folis 125-136, sense taló.
10) Plec de 4 x 2, folis 137-144, acabat en blanc.
11) Plec de 10 x 2, folis 145-164, sense reclam.
12) Plec coix, de 10/11, folis 165-185, amb taló inicial, sense reclam
13) Bifoli, folis 186-187, en blanc.

El plec 8) és en realitat un plec de 5 x 2, amb tres folis cosits entre els dos folis finals de plec primitius. Aquest conjunt afegit, al seu torn, és un plec de 2 x 2 sense el primer foli de la segona meitat del plec, testimoniat pel taló corresponent.

Entre el foli 164 i 165, on manca un foli, no sembla que s'hagi perdut text.

Al foli 1r, a baix, cap a l'extrem dret, cota del ms. escrita en llapis: «Ms | 76».

Al foli 3r, cap a dalt i centrada, nota de propietat: «Costas».[372]
Paràgrafs del text numerats.

8. Foliació contínua, en llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis, feta i acabada el 18 de novembre del 2010 per l'autor d'aquest catàleg. Hi ha una paginació coetània de l'escriptura del ms., que comença a l'actual foli 4r i arriba fins al 12r. És escrita en tinta sèpia, al centre del marge superior de la pàgina, amb els números aràbics posats entre parèntesi; compta del (1) al (17) i queda estroncada.

10. Filigrana «Romeu»; sense ésser igual, perquè el nom del fabricant no és escrit de la mateixa manera, s'assembla a la del tipus Valls i Subirà 856, documentada a Olot, Capellades i Vic entre l'any 1771 i el 1777.

12. Sistema de ratllat en sec: <<<<>>>>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

I

1. Folis 4-139. Fol. 4r, inc. del proemi: «De Christo Servatore nostro Tractatus. Quamquam theologiae nomen si presso strictoque sensu accipiatur sermoni illi dumtaxat aptetur quo de Dei natura, attributis Personasque disseritur, ut adnotavit Petavius libro Theologicorum dogmatum ...».

Fol. 4v, *exp.* del proemi: «… quia in ipso complacuit omnem penitudinem inhabitare et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguine crucis eius sive quae in terris sive quae in caelis sunt». Col. 1, 19-20.

Fol. 5r, *inc*. de la divisió de la matèria: «In quibus fere omnia summatim complexus …».

Ib., *exp*. de la divisió de la matèria: «… Tractat universa haec Magister Sententiarum l. 3».

Ib., *inc.* del tractat: «Disputatio 1. De Incarnationis Filii possibilitate et existentia. Priusquam Dei Filium incarnari potuisse ac re ipsa incarnatum esse attendamus, Incarnationis ipsius notionem tradere praestat …».

Fol. 139v, *exp.:* «... quod spiritibus sanctorum inquietudinem seu displicentiam affert. Vide Cabasutium in Notitiis Conciliorum. Ad ultimum respondetur Ecclesiam prudentissimis legibus cavere ne impostura ulla in Reliquiarum expositione contingat».

2. Identificació de l'autor i obra: Francesc Daniel,[373] *Tractatus de Christo Servatore.*

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 1705, fol. 136v-194; Montserrat, ms. 324, f. 2-107v; Barcelona, Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-13, p. 1-192.

372. Cf. supra, nota 323.
373. C. supra, nota 330.

4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL ROSELL, IV, 209-210; OLIVAR, 76.

6. Contingut:

Fol. 5r: Disputatio 1. De Incarnationis Filii possibilitate et existentia.

Fol. 7r: Quaestio 1ª. An possibilis sit incarnatio ac naturali ratione demonstrabilis.

Fol. 8r. Argumenta contraria.

Fol. 12r: Quaestio 2. De existentia Misterii Incarnationis.

Fol. 12v: Articulus 1us. Adversus Judaeos Incarnationis existentia demonstratur. Demonstratur primo ex professia (*sic*) Jacob.

Fol. 15r: Argumenta contraria.

Fol. 16v: Demonstratur secundo ex propheciis Danielis aliorumque.

Fol. 18v: Articulus 2. Demonstratur adversus Gentiles Incarnationis existentia.

Fol. 21r. Disputatio 2. De Incarnationis necessitate et causa. Quaestio 1. An Deum incarnari necesse fuerit.

Fol. 23r: Argumenta contraria.

Fol. 24v. Quaestio 2. De Incarnationis causa eficiente.

Fol. 25v: Argumenta contraria.

Fol. 27v: Quaestio 2 (*sic*). De Christi genealogia ejusque conceptione ex virgine.

Fol. 29v: Argumenta contraria.

Fol. 31v: Quaestio 3ª. De Incarnationis causa motiva.

Fol. 34r: Argumenta contraria.

Fol. 35r: Quaestio 4ª. De causa meritoria Incarnationis.

Fol. 36v: Argumenta contraria.

Fol. 37v: Disputatio 3. De hipostatica naturarum unione in Christo.

Fol. 38r: Quaestio 1. An Christus veram et totam adsumpserit (*sic*) naturam humanam.

Fol. 41r: Quaestio 2. De humanae naturae defectibus a Christo adsumptis.

Fol. 49r: Quaestio 3. Appendix. An potentiam peccandi adsumpserit Christus.

Fol. 52v: Quaestio 4. De variis circa naturam a Deo adsumptam.

Fol. 54v. Argumenta contraria.

Fol. 55v: Quaestio 5. An unica existat in Christo Persona.

Fol. 60v: Quaestio 6. An Persona Christi sit composita.

Fol. 61v: Argumenta contraria.

Fol. 63v: Quaestio 7. An duae sint in Christo naturae post unionem.

Fol. 65r: Argumenta contraria.

Fol. 66v: Quaestio 8. Varia de unione hypostatica requiruntur.

Fol. 67v: Disputatio 4. De idiomatum comunicacionem (*sic*).

Fol. 68r: Quaestio 1. Idiomatum comunicacio in Christo ostenditur, regulis de ea constitutis.

Fol. 70v. Quaestio 2. De sensu istarum propositionum: Deus factus est homo: homo factus est Deus.

Fol. 72r. Argumenta contraria.

Fol. 72v: Quaestio 3. An Christus creatura sit ceperitque existere.

Fol. 73v: Argumenta contraria.

Fol. 74v: Quaestio 4. An Christus ut homo sit Persona et quo sensu.

Fol. 77r: Quaestio 5. An Christus ut homo sit Filius Dei adoptivus.
Fol. 80r: Quaestio 6. An Christus servus Dei dici possit.
Fol. 82r: Quaestio 7. An Christus in morte fuerit homo et an ubique sit.
Fol. 83v: Argumenta contraria.

Fol. 84v. Disputatio 5. De Christi scientia.
Fol. 85r: Quaestio 1. An plenitudo scientiae fuerit in Christo.
Fol. 87v: Quaestio 2. Quotuplex scientia in Christo fuerit.
Fol. 90r: Argumenta contraria.
Fol. 92v: Disputatio 6. De Christi voluntate. Quaestio 1. De duplici voluntate Christi.
Fol. 97r: Quaestio 2. De humana Christi libertate.
Fol. 99v: Argumenta contraria.
Fol. 100v: Quaestio 3. An et quo modo Christi humanitas instrumentum fuerit Divinitatis.
Fol. 102r: Argumenta contraria.

Fol. 103r: Disputatio 7. De Christi gratia et virtutibus.
Fol. 103v: Quaestio 1. De Christi gratia quam vocant unionis.
Fol. 104v. Argumenta contraria.
Fol. 106r: Quaestio 2. De gratia Christi habituali et actuali ejusque donis et virtutibus.
Fol. 109v: Quaestio 3. De gratia Christi ut Capitis.
Fol. 110v: Argumenta contraria.

Fol. 111r: Disputatio 8. De merito et satisfactione Christi.
Fol. 111v: [Quaestio 1].
Fol. 114v: [Quaestio 2].
Fol. 116r: Argumenta contraria.
Fol. 117r: Quaestio 3. De Christi satisfactione.
Fol. 119v: Argumenta [contraria].
Fol. 121r: Quaestio 4. An Christus sit Redemptor.
Fol. 122r: Argumenta contraria.
Fol. 122v: Quaestio 5. Appendix. An pura creatura Deo condigne satisfacere potuerit.

Fol. 126v: Disputatio 9. De quibusdam aliis Christi dignitatibus.
Fol. 127r: Quaestio 1. De Regia et Judiciaria Christi potestate.
Fol. 128v: Quaestio 2. De Christo mediatore ejusque Sacerdotio et oratione.
Fol. 130r: Argumenta contraria.

Fol. 131r: Disputatio 10. De Christi adoratione.
Fol. 131v: [Quaestio 1].
Fol. 133v. Argumenta contraria.
Fol. 134v. Quaestio 2. De adoratione et invocatione sanctorum.
Fol. 135v: Argumenta contraria.
Fol. 137r: Quaestio 3. De Sanctarum Imaginum et Reliquiarum adoratione.
Fol. 138v: Argumenta contraria.

Folis 140-144 en blanc.

II

1. Folis 145-184. Fol. 145r, *inc.*: «Tractatus Theologicus De Santissima Maria Virgine Deipara. Praeludium quo vniuersim SS. Virginis Mariae laudes optimis statuuntur fundamentis. Ludovicus Antonius Muratori,[374] vir quidem in paucis eruditus, sed novitatis amans et a pluribus frigidae in Beatam Virginem pietatis notatus, in opere *la Devozione regolata*, ab ipso sub emeriti Lamindi Britanii[375] nomini (*sic*) in lucem edito ...».

Fol. 184v, *exp.:* «... receptam informationem Manresanae Cathedralis Ecclesiae ad Generale Bassiliense Concilium remissit (*sic*); qua mota Synodus illa sacra infra datum espediit (*sic*) decretum erga Immaculatam conceptionem honorificentissimum».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM [Francesc DANIEL?], *Tractatus theologicus de sanctissima Maria virgine Deipara.*

3. Altres manuscrits: BC, ms. 3808, f. 1r-27r; Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-13, p. 1^2-60^2.

6. Contingut:

Fol. 145r: Praeludium.

Fol. 148v: Disputatio 1. De Sanctissimae Virginis Mariae genere, conceptu et ordine (*sic pro* origine?).

Fol. 149r: Quaestio 1. De genere atque Parentibus Sanctissime Virginis Mariae.

Fol. 153r: Quaestio 2. De Sanctissime Mariae Virginis conceptione.

Fol. 156v: Quaestio 3. De beatae Mariae Virginis ortu.

Fol. 157v: Disputatio 2. De gratia et meritis Sanctissimae M. V. Deiparae. Quaestio 1ª. De originali Mariae Virginis gratia.

Fol. 171r: Quaestio 2. An Deipara debitum peccati originalis contraxerit.

Fol. 173r: Quaestio 3. De immaculatae Virginis Mariae Conceptionis cultu.

Fol. 179r: Quaestiones Appendices quaedam ad cultum Immaculatae Conceptionis Beatae Mariae Virginis.

Fol. 182v: Ad numerum 165.

Folis 185-187 en blanc.

374. Cf. DBI, LXXVII, 443-452.

375. El llibre s'intitulava *Della regolata divozion de' Cristiani* i corria a nom de Lamindo Pritanio. Fou imprès a Venècia el 1747: Cf. DBI, 77, 451.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 110 x 175, a columna tirada, de 32/32 línies. Impaginació del foli 37r: 23 + 110 + 20 x 14 + 175 + 14.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i tres línies verticals de justificació; escriptura de justificació a justificació.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva de finals del segle xviii o principis del xix, com la dels mss. 61 i 62.

5. Decoració: No n'hi ha.

6. Nota del mateix copista al fol. 129v.

7. Timbre del «Seminario Episcopal de la Diócesis de Gerona» al foli 4r.

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions escassíssimes.

12. Notícies històriques: Forma conjunt amb els mss. 61 i 62.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Oxidació sensible en els tres primers plecs.

2. Datació: Segle xviii ex.

3. Origen gironí.

4. Propietaris i procedència: Manuel Costas,[376] BDSG.

77

Anònim: *De scientia et voluntate Dei.*

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 147 x 214 x 20.

b) Material: Ànima de cartró, recoberta de pergamí blanquinós.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.

b) Descripció de les seccions. Dalt de tot, en tinta sèpia clara: «Theolo-| -gia | To. II».

376. Cf. supra, nota 323.

3. Altres elements.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del ms.
d) Talls amb restes de jaspiat.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII-XIX.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 154.
5. Dimensions: 145 x 206 x 15.
6. Plecs:
1) Plec de 4 x 2, fol. de folre I-7, sense reclam.
2) Plec de 5 x 2, folis 8-17, sense reclam.
3) Plec de 5 x 2, folis 18-27, sense reclam.
4) Plec de 8 x 2, folis 28-43, sense reclam.
5) Plec de 4 x 2, folis 45-51, sense reclam.
6) Plec de 5 x 2, folis 52-61, sense reclam.
7) Plec de 6 x 2, folis 62-73, sense reclam.
8) Plec de 5 x 2, folis 74-83, sense reclam.
9) Plec de 4 x 2, folis 84-91, sense reclam.
10) Plec de 4 x 2, folis 92-99, sense reclam.
11) Plec de 4 x 2, folis 100-107, sense reclam.
12) Plec de 4 x 2, folis 108-115, sense reclam.
13) Plec de 4 x 2, folis 116-123, sense reclam .
14) Plec de 5 x 2, folis 124-133, en blanc.
15) Plec de 5 x 2, folis 134-143, en blanc.
16) Plec de 6 x 2, folis 144-fol. de folre II.

Al foli 1r, dalt de tot, en tinta sèpia: «Dr. Don (*ratllat*) Josef Callis (*gargot*)».

Al fol. 2r, centrat: «Tractatus Theologicus | To. II | De scientia et voluntate | Dei».

Al fol. 5r, nota: «Se escrivio este libro | en el Anyo de 1791 en | 1792 por mano de | Joseph Callís | y Serrat». Al fol. 5v, dalt de tot: «Que. 9 de livertate Dei pag. 199» [*ítem repetit, ja escrit al principi del fol. 5vr*].

8. Foliació contínua, en llapis i xifres aràbigues, situada a l'angle superior dret del recto dels folis, feta i acabada per l'autor del catàleg el 20 de novembre del 2010. A partir de l'actual foli 8r, comença una paginació en tinta sèpia,

xifres aràbigues i mateixa situació, coetània de l'escriptura del volum, que arriba fins a la pàgina 265, ara foli 134r.

9. Numeració de plecs: No n'hi ha rastre.

10. Filigranes: a) Folis 1-26, 52-72, 92-154, filigrana «Francesc Romaní», del tipus Valls i Subirà 820, documentada a Manresa el 1798 i a Barcelona el 1799.

b) Folis 29-42, filigrana «Ramon Romaní», del tipus Valls i Subirà 776, documentada a Capellades i a Barcelona el 1729, i a Cardedeu el 1744.

c) Folis 44-51 i 74-91, filigrana «Farreras», del tipus Valls i Subirà 338, documentada a Lleida el 1751.

12. Sistema de ratllat en sec. <<<<>>>>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

A

1. Folis 4-5. Fol. 4r, *inc.:* «Index titulorum. Tractatus 1 de existentia et scientia Dei pag. 13 ...».

Fol. 5r, *exp.:* «... Questio 12. De Potentia Dei pag. 246. | Se escrivio este libro | en el Anyo de 1791 en | 1792 por mano de | Joseph Callís | y Serrat».

2. Identificació de l'autor i obra: Anònim, *Index titulorum.*

Folis 6-7 en blanc.

B

1. Folis 8-127. Fol. 8r, *inc.* del proemi: «Tractatus 1. De existentia et scientia Dei. Proemium. Tractationem de scientia et voluntate Dei autore et interprete D. Thoma acgredimur (*sic*), non eo quidem consilio ut Divine scientie et voluntatis additissima (*sic*) secreta aperire et plena in luce collocare conemur ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… Adnotabimus autem distinctiones Magistri Sententiarum ad qas (*sic*) singule dispositiones pertinebunt».

Fol. 8v, *inc*. del trctat: «Questio 1. De existentia, objecto et proprietatibus scientiae Dei. Articulus 1. Vtrum sit in Deo scientia in dist. 35 lib. 1. Scientia nomen accipi potest late, et stricte; si late accipiatur, significat cognitionem sive notitiam ad intellectum pertinentem, certam atque perspicuam ...».

Fol. 127v, *exp.:* «... Deus potuit facere vel potest fecisse ut Adam non peccaret. Dum enim dico potuit fecisse, significo sub amplitudine potentiae Dei, que eterna est et immutabilis, ideoque presentis temporis Verbo convenienter exprimitur, comprehendit autem quecumque olim facta sunt vel fieri potuerunt. Unde sanctus Thomas art. cit., inquit: Si attendatur immutabilitas Dei potentiae quidquid Deus potuit potest. Sint hec omnia in laudem Christi et angelici Doctoris. Amen».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM: *De scientia et voluntate Dei.*

3. Altres manuscrits: BC, ms. 3433, f. 77-151.

6. Contingut:

Fol. 8v: Questio 1. De existentia, objecto et proprietatibus scientiae Dei. Articulus 1. Vtrum sit in Deo scientia in dist. 35 lib. 1.

Fol. 9v: Solvuntur objectiones.

Fol. 10v: Articulus 2. Quid sit objectum scientiae Dei in eandem (*sic*) dist.

Fol. 12r: Solvuntur objectiones.

Fol. 13v: Articulus 3. Qualis sit scientia Dei in dist. 39.

Fol. 14v: Articulus 4. In quo medio Deus cognoscat posibilia (*sic*) in dist. 35.

Fol. 16r: Solvuntur objectiones.

Fol. 17v: Questio 2. De scientia media.

Foll 18r: Articulus 1. De notione, ortu et progresu (*sic*) scientia media (*sic*).

Fol. 21r: Articulus 2. Vtrum scientia media sit concentanea (*sic*) sacrae scripturae.

Fol. 22r: Solvuntur objectiones.

Fol. 22v: Articulus 3. Vtrum scientia media cum Patrum doctrina conveniat.

Fol. 24v: Solvuntur objectiones.

Fol. 26r: Articulus 4. Vtrum scientia media conveniat rationibus Theologicis.

Fol. 27v: Solvuntur objectiones.

Fol. 28r: Articulus 5. Vtrum saltim admiti debeat scientia media respectu Angelorum et hominis ignocentis (*sic*).

Fol. 29r: Questio 3. De divisione scientia (*sic*) Dei.

Fol. 29v: Articulus 1. Quotuplex sit scientia Dei in dist. 35 lib. 1.

Fol. 30v: Articulus 2. Vtrum divisio scientiae in scientiam simplicis intelligentiae et visionis sit adequata.

Fol. 31r: Solvuntur objectiones.

Fol. 32r: Questio 4. De efficientia scientiae Dei. Articulus 1. Vtrum scientia Dei sit causa rerum efficiens in dist. 38.

Fol. 33v: Solvuntur objectiones.

Fol. 34r: Articulus 2. Quaenam scientia in Deo sit causa rerum in eandem (*sic*) dist.

Fol. 35r: Solvuntur objectiones.

Fol. 36r: Articulus 3. Vtrum potentia in Deo sit distincta ab intellectu et voluntate.

Fol. 37r: Solvuntur objectiones.

Fol. 38r: Questio 5. De praescientia futurorum, quae absoluta vocantur.
Fol. 38v: Articulus 1. Quid et quotuplex sit futurum.
Fol. 40r: Articulus 2. Vtrum Deus certo cognoscat futura contingentia absoluta in dis. 38.
Fol. 41v: Solvuntur objectiones.
Fol. 43v: Articulus 3. De medio in quo Deus cognoscit futura absoluta praesertim libera.
Fol. 44r: Prima Conclusio, Secunda Conclusio.
Fol. 44v: Tertia conclusio.
Fol. 45r: Quarta conclusio.
Fol. 45v. Quinta conclusio.
Fol. 46r: Solvuntur objectiones.
Fol. 48r: Articulus 4us. De futurorum presentia in eternitate.
Fol. 49r: Prima conclusio.
Fol. 49v: Secunda conclusio.
Fol. 50v: Solvuntur objectiones.

Fol. 52v: Questio 6. De futuris quae apellantur conditionata.
Fol. 53r: Articulus 1. Vtrum Deus certo cognoscat futura quae apellantur conditionata.
Fol. 54v: Solvuntur objectiones.
Fol. 56r: Articulus 2. In quo medio cognoscat Deus futura contingentia conditionata.
Fol. 57v: Solvuntur objectiones.

Fol. 59r: Questio 7. De divinis ideis in dis. 36, lib. 1. Articulus 1. Vtrum sint ideae in Deo.
Fol. 59v: Solvuntur objectiones.
Fol. 60v: Articulus 2. Vtrum sint plures ideae in Deo.
Fol. 61r: Solvuntur objectiones.
Fol. 61v: Articulus 3. Vtrum omnium quae Deus cognoscit sint ideae.
Fol. 62r: Solvuntur objectiones.

Fol. 62v: Questio 8. De Divina voluntate. Articulus 1. Vtrum sit in Deo voluntas in dis. 45, lib. 1.
Fol. 63v: Solvuntur objectiones.
Fol. 64r: Articulus 2. De objecto divinae voluntatis in eandem (*sic*) dist.
Fol. 64v: Prima conclusio.
Fol. 65r: [Secunda] conclusio.
Fol. 65v: Tertia conclusio.
Fol. 66r: Solvuntur objectiones.
Fol. 68v: Articulus 3. Vtrum voluntas sit Dei immutabilis.
Fol. 69r: Prima conclusio. Secunda conclusio.
Fol., 69v: Tertia conclusio
Fol. 70v: Solvuntur objectiones.
Fol. 72v: Articulus 4. Quotuplex sit in Deo voluntas in eandem (*sic*) dis.
Fol. 75v: Articulus 5. Vtrum voluntas Dei semper impleatur in dist. 47.
Fol. 76r: Prima conclusio.

Fol. 77r: Secunda conclusio.
Fol. 77v: Solvuntur objectiones.

Fol. 79r: Questio 9. De libertate Dei. Articulus 1. Vtrum sit in Deo liberum arbitrium in dis. 25, lib. 1.
Fol. 80v: Articulus 2. In quo posita sit Divina libertas in eandem (*sic*) dist.
Fol. 82v: Solvuntur objectiones.
Fol. 84r: Articulus 3. Vtrum divinae voluntatis decreta sint per se et intrinsecus eficatia (*sic*).
Fol. 85v: Prima conclusio.
Fol. 87r: Secunda conclusio.
Fol. 88v: Tertia conclusio
Fol. 90r: Solvuntur objectiones.

Fol. 95r: Questio 10. De phisica (*sic*) premotione.
Fol. 95v: Articulus 1. Quid phisice premotionis nomine intelligatur.
Fol. 98v: Articulus 2. Vtrum vere existat Phisica premotio.
Fol. 106r: Solvuntur objectiones.
Fol. 109v: Articulus 3. Vtrum Deus phisice promoveat ad actum peccati in dist. 44, lib. 2.
Fol. 112r: Solvuntur objectiones.

Fol. 114v: Questio 11. De Amore, Justitia et Misericordia Dei. Articulus 1. De Amore Dei.
Fol. 116r: Prima conclusio.
Fol. 117r: Secunda conclusio
Fol. 117v: Solvuntur objectiones.
Fol. 118v: Articulus 2. De Justitia Dei.
Fol. 119r: Prima conclusio
Fol. 119v: Secunda conclusio.
Fol. 119v: Solvuntur objectiones.
Fol. 122r: Articulus 3. De Misericordia Dei.
Fol. 122v: Conclusio.
Fol. 124v: Questio 12. De potentia Dei in dist. 42, 43, 44.

Folis 128-154 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 111 x 182, a columna tirada, de 32 línies constatades. Impaginació del foli 49r: 15 + 111 + 17 x 13 + 182 + 10.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i dues línies verticals de justificació; escriptura de justificació a justificació. UR = 5, 7.

3. Tipus de lletra i mans: Escriptura cursiva de finals del XVIII i principis del XIX, de dues mans: a) la primera és la de Josep Callís i Serrat, que escriu els folis 8-84; b) la segona és anònima i escriu els folis 1-5 i 122v-127v.

5. Decoració: Entre els folis 7 i 8, treient taló entre els folis 17 i 18, gravat amb inscripció: «Sto Thomas de Aqvino – J. C.».

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» als folis 2r i 41r. Un segell del «Seminario conciliar | de la Diocesis de | Gerona» al fol. 8r.

9. Copistes: Josep Callís i Serrat i un altre.

10. Revisions i correccions: No se'n veuen.

12. Notícies històriques: Cf. supra, II, 6. L'exemplar de la BC fou escrit per Feliu Russinyol i Pou entre 1799 i 1800.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.

2. Datació: Al f. 5r, després de l'índex dels títols, hi ha una nota amb la data ben explícita: «Se escrivio este libro | en el Anyo de 1791 | en 1792 por Mano de | Joseph Callís | y Serrat».

3. Origen gironí.

4. Propietaris i procedència: Josep Callís i Serrat, BDSG.

78

Segimon Almató, ***Tractatus de Visione Dei iuxta miram Angelici doctoris Divi Thomae Aquinatis doctrinam; Tractatus de scientia Dei iuxta miram Angelici doctoris divi Thomae Aquinatis doctrinam.***
Pau Rius, ***Tractatus de Deo uno eiusque attributis iuxta mentem Angelici Praeceptoris divi Thomae Aquinatis; Tractatus de actibus humanis juxta miram Angelici praeceptoris divi Thomae Aquinatis doctrinam.***

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 157 x 215 x 40.

b) Material: ànima de pasta de paper recoberta de pergamí groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí que les tapes.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis intens que no en treuen d'externs.

b) Descripció dels sectors: A dalt: «tom. | the | ol |d. th». A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 79».

3. Altres elements.

b) Tancadors de cordill amb bola de fusta. A la tapa II, la bola de la part inferior ha desaparegut.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit. Coberta inicial despresa.

d) Talls sense cap particularitat.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

f) Queix del mateix pergamí.

g) Llavis laterals malmesos.

4. Conclusió. Data: Segona meitat de segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.

2. Matèria: Paper.

4. Folis: 326.

5. Dimensions: 151 x 206 x 37.

6. Plecs:

1) Plec de 2 x 2, fol. de folre inicial-fol. 3.
2) Plec de 7 x 2, folis 4-17.
3) Plec de 7 x 2, folis 18-31.
4) Plec de 7 x 2, folis 32-45.
5) Plec de 7 x 2, folis 46-59.
6) Plec de 7 x 2, folis 60-73.
7) Plec de 7 x 2, folis 74-87.
8) Plec de 2 x 2, folis 88-91.
9) Plec de 7 x 2, folis 92-105.
10) Plec de 7 x 2, folis 106-119.
11) Plec de 5 x 2, folis 120-129.
12) Plec de 9 x 2, folis 130-147.
13) Plec de 4 x 2, folis 148-155.
14) Plec de 7 x 2, folis 156-169.
15) Plec de 7 x 2, folis 170-183.
16) Plec de 7 x 2, folis 184-197.
17) Plec de 7 x 2, folis 198-211.
18) Plec de 7 x 2, folis 212-225.
19) Plec de 7 x 2, folis 226-239.
20) Plec de 2 x 2, folis 240-243.
21) Plec de 7 x 2, folis 244-257.
22) Plec de 7 x 2, folis 258-271.
23) Plec de 7 x 2, folis 272-285.
24) Plec de 7 x 2, folis 286-299.
25) Plec de 9 x 2, folis 300-317.
26) Plec de 5 x 2, folis 318-foli de folre final.

Al primer plec, fol. 1r, centrat al marge superior: «Ex libris Felicis Pla et Batlle». A l'angle inferior dret, a llapis, cota actual de manuscrit: «MS |78».

Foli 2r: «Ex libris alter ad usum Felicis Pla, et Batlle Theologiae Sacrae studentis sub servitute Doctoris Siygismundi Almató, et sub servitute Doctoris Pauli Rius in Episcopali collegio Barcinonensi Sacrae Theologiae operam dedi die 15 septembris anno â Nativitate Domini 1769».

8. Foliació moderna, en llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis, feta per Marta Lleopart Xifre, el dia 21 de maig de 2013,

10. Filigranes: a) Folis 4-42, 77-116, 156-197, 214, 218, 223, 229-268, filigrana «VILASECA», relacionada, encara que no igual, amb les de VALLS I SUBIRÀ 1073-1077, documentades entre 1737-1774.

b) Folis 49-73, 198-213, 217, 220, 224, filigrana «CASAS», del tipus VALLS I SUBIRÀ 215, documentada a Lleida el 1773.

c) Folis 123-155, 272-326, filigrana «FRIGOLA», semblant, no igual perquè és molt més desenvolupada que la de VALLS I SUBIRÀ 434, documentada a Barcelona el 1764.

12. Sistemes de ratllat en sec: <<<<>>>>.

III. CONTINGUT LITERARI

I

1. Folis 4-89. Fol. 4r, *inc.:* «Tractatus de Visione Dei Justa (*sic*) Miram Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. Prima parte. Questione decima 2da. Prooemium. Apostolus Paulus gencium Doctor ab ipsomet Deo praemotus jam in Empireii academia eruditus, jam in sacratissima Divinorum misteriorum penetraría (*sic*) ductus, jam de illo eterno erario in quo sunt omnes tesauri sapientiae et scientiae Dei locupletatus ...».

Fol. 4v, *exp*. del proemi: «… intuentium circa illius possibilitatem naturam et causas, errores vero declinans».

Ib., *inc.* del tractat: «Questio prima de possibilitate visionis Dei. Articulus primus. An intel·lectus creatus perevadi (*sic*) possit ad Deum clare et intuitive videndum. Praemitendum est quod hoc quidem posse videre Deum per essentiam triplicem sensum habet …».

Fol. 89v, *exp.:* «... 6 Martii anno â Nativitatet *(sic)* Domini 1769. Mane dictatus sub Doctore Siygismundo Almató Professore. | Felix Pla, et Batlle».

2. Identificació de l'autor i obra: Segimon ALMATÓ, O. P.,[377] *Tractatus de Visione Dei iuxta miram Angelici doctoris divi Thomae Aquinatis doctrinam.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 99, f. 1[1]-96[1]; ms. 113 (3) sense foliar; ms. 316, pàg. 1-295.

377. VILA, 373. Desconegut de COLLELL.

6. Contingut:

Questio prima de possibilitate visionis Dei, fol. 4v.

Articulus primus. An intel·lectus creatus perevadi (*sic pro* elevari?) possit ad Deum clare et intuitive videndum, fol. 4v.

Articulus secundus. Vtrum Deus clare visus sub objecto intellectus nostri contineatur, fol. 19r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 11v.

Articulus tertius. Vtrum in homine sit appetitus innatus ad claram Dei visionem per essentiam, fol. 13v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 15r.

Articulus quartus. Vtrum ad claram Dei visionem detur appetitus naturalis elicitus, fol. 17r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 19r.

Articulus quintus. Vtrum intellectus creatus possit videre Deum per intellectionem increatam, fol. 22r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 23r.

Articulus Vltimus. Vtrum potentia vissiva vel alius sensus possit elevari ad videndum vel attingendum Deum prout in se, fol. 25v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 26v.

Questio secunda. De specie ad visionem Beatificam requisita, fol. 28v.

Articulus primus. Vtrum Lumen Gloriae habeat rationem speciei in visione Beata, fol. 28v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 29v.

Articulus secundus. An de potentia Dei absoluta possit dari species impressa creata Deum quidditative, et pro ut in se repraesentans, fol. 31r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 32v.

Articulus tertius. An Beati in Patria forment, vel possint formare verbum, seu speciem expressam Deum quidditative representantem (*sic*), fol. 35v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 37r.

Articulus quartus. Vtrum Divina essentia vniatur mentibus Beatorum per modum speciei inpressae (*sic*) et expressae, fol. 38v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 40r.

Questio tertia. De Lumine Gloriae, fol. 42v.

Articulus primus. Vtrum Lumen Gloriae sit necessarium ut disponat intellectum creatum ad vnionem essentiae Divinae in ratione speciei intelligibilis, fol. 42v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 43v.

Articulus secundus. An Lumen Gloriae sit adequata virtus proxima producendi vissionem (*sic*) Beatam, fol. 45r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 46v.

Articulus tertius. Vtrum intellectus creatus lumine Gloriae elevatus concurrat ad Beatificam visionem ut causa principalis vel solum instrumentalis, fol. 51r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 51v.

Articulus quartus. Vtrum intellectus creatus sine lumine Gloriae possit de potentia Dei absoluta visionem Beatam elicere, fol. 53v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 54r.

Articulus quintus. Vtrum inaequalitas intensiva visionis Beatificae â sola inaequalitate luminis Gloriae derivetur, fol. 55v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 56v.

Questio quarta. De existentia visionis Beatae, fol. 57v.

Articulus primus. Vtrum Animae justorum corpore solute et plene purgatae statim Deum videant, fol. 57v.

§ I. [*sense títol*] fol. 58v.

§ II. in quo stabilitur veritas Chatolica (*sic*) articulo primo respondens, fol. 61r.

Disgressio historica quid senserit et docuerit, Joannes 22, circa tempus glorificationis sanctorum, fol. 63v.

Articulus secundus. An in hac vitta (*sic*) mortali viderint Deum per essentiam, fol. 66r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 67v.

Questio quinta. De objecto vissionis (*sic*) Beatificae. Articulus primus. An Deus possit ab intellectu Beati comprehendi, fol. 69r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 70r.

Articulus secundus. An diuinitus possit videri divina essentia non visis atributis (*sic*) et personis et una persona sine alia, fol. 71v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 72r.

Articulus tertius. An, et qualiter visio Beatifica penetret Libera Dei Decreta, fol. 74v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 75v.

Articulus quartus. Vtrum Beati possint videre in verbo vel in divina essentia omnia possibilia, fol. 76r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 75v.

Articulus quintus. Vtrum Beati possint omnia possibilia cognoscere extra verbum, fol. 78v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 80r.

Articulus sextus. Unde proveniet diversitas attigendi possibilia in verbo, fol. 82r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 83r.

Articulus septimus. Quas creaturas ex existentibus videant de facto Beati in verbo, fol. 84r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 85r.

Articulus octavus. Vtrum ea quae â Beatis videntur in verbo simul videantur, et qua mensura vissio (*sic*) Beata mensuret, fol. 86r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 87r.

Folis 90-91 buits.

II

1. Folis 92-153. Fol. 92r, *inc.:* «Tractatus de Scientia Christi Domini Justa (*sic*) Miram Angelici doctoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. Proemium. A prima parte Doctoris Angelici ad 3 progredior estimans parata iam tractatu

precedenti via posse brebi (*sic*) tempore latam Animae Christi scientiam agili gressu percurrere ...».

Fol. 92v. *exp.* del proemi: «… totam Ecclesiam recognoscente et obtante mira eruditione clarificat et scientia operante fecunda. Hac igitur in Angelicum Doctorem vi actione».

Ib., *inc.* del tractat: «Questio prima. De scientia Christi Domini in comuni (*sic*). Articulus primus. An intellectus creatus intellexerit intellectione creata, an etiam increata. Prima conclusio: Certum est de fide in Christo fuisse scientiam seu intellectionem creatam …».

Fol. 153r, *exp.:* «... Pro nunc satis dictum est pro tractatu de scientia animae Christi. Materia haec mane dictata fuit sub Doctore Sigismundo Almato Professore. [*fol. 153v*] Felix Plà, et Batlle».

2. Identificació de l'autor i obra: Segimon ALMATÓ, *Tractatus de scientia Dei iuxta miram Angelici doctoris divi Thomae Aquinatis doctrinam.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 99, f. 1^{3}-40^{3}.[378]

6. Contingut:

Prooemium, fol. 92r.

Questio prima. De scientia Christi Domini in comuni (*sic*), fol. 92v.

Articulus primus. An intellectus creatus intellexerit intellectione creata, an etiam increata, fol. 92v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 93r.

Articulus secundus. Vtrum intellectus creatus potuerit intelligere intellectione Divina, fol. 94v.

Articulus tertius. Quotuplex scientia fuerit in anima Christi, fol. 95r.

Paragrafus primus. An Christus dum esset viator habuerit scientiam Beatam et illam â primo conceptionis instanti receperit, fol. 95r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 96v.

Paragrafus secundus. An et quotuplex scientia per se infusa sit in Christo, fol. 97v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 99v.

Paragrafus tertius. An constituenda sit etiam in Christo scientia per se acquisibilis, fol. 100v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 101r.

Questio secunda. De scientia Beata Christi animae. Articulus primus. Vtrum anima Christi per scientiam Beatam possit comprehendere Deum, fol. 101v.

Articulus secundus. Vtrum anima Christi per scientiam Beatam cognoscat omnes creaturas possibiles in essentia divina, fol. 101v.

Articulus tertius. Vtrum anima Christi per scientiam Beatam cognoverit omnia que Deus cognoscit per scienciam (*sic*) visionis, fol. 102r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 103r.

Questio tertia. De scientia infusa animae Christi, fol. 105v.

---

378. Datat a l'èxplicit el 21 de juny del 1755.

Articulus primus. Vtrum intellectus humanus per scientiam infussam (*sic*) supernaturalem potuerit cognoscere omnia possibilia, fol. 105v.

Articulus secundus. Vtrum anima Chisti per scientiam infussam supernaturalem cognoverit quidditative et comprehensive propriam essentiam omnia entia supernaturalia, fol. 106r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 107v.

Articulus tertium. Vtrum Anima per scientiam infussam cognoverit evidenter Misterium trinitatis, fol. 109v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 111r.

Articulus quartus. Vtrum anima Christi cognoverit per scientiam infusam cogitationes cordium, et futura contingentia, fol. 113r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 114v.

Questio quarta. De modo cognoscendi, et perfectione scientiae infusae Animae Christi, fol. 117r.

Articulus primus. Vtrum Christus, in exercitio scientiae infusae supernaturalis potuerit discurrere vel usus fuerit convertione ad phantasmata, fol. 117r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 119r.

Articulus secundus. Vtrum scientia supernaturalis infusa animae Christi fuerit major scientia angelorum, fol. 121r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 122v.

Questio quinta. De scientia per se acquisibili animae, fol. 124r.

Articulus primus. An scientia per se acquisibilis fuerit Christo per accidens infusa, fol. 124r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 124v.

Articulus secundus. In quo aliqua dubia de scientia per se acquisibili Animae resolvuntur, fol. 126r.

Questio [sexta]. De potentia animae Christi, fol. 127r.

Articulus primus. In quo alique rationes circa potentiam Christi repelluntur, fol. 127r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 129v.

Articulus secundus. An Christus ut homo operatus fuerit miracula ut causa principalis moralis, fol. 131r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 131v.

Articulus tertius. An Christus ut homo instrumentaliter, physice, vel moraliter gratiam, miracula aliosque effectus supernaturales producat, fol. 132v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 134r.

Questio [septima]. De defectibus ex parte animae â Filio Dei in humanitate assumptis, fol. 136v.

Articulus primus. An Verbum assumpserit humanam animam et mentem, fol. 136v.

Articulus secundus. An in Christo fuerit ignorantia vel error, fol. 138v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 139v.

Articulus tertius. An in Christo fuerit peccatum, fol. 141r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 141v.

Articulus quartus. An humanitas Christi saltem potuerit peccare, fol. 143r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 146r.
Articulus quintus. An in Christo ut homine fuerit fomes peccati, fol. 149v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 151r.

Folis 154-155 buits.

III

1. Folis 156-241. Fol. 156r, *inc.:* «Tractatus de Deo Uno Ejusque atributis (*sic*) juxta Mentem Angelici Praeceptoris Divi Thomae Aquinatis. 1ª parte â ques. 2ª usque ad undecimam inclusive. Prooemium. Vastissimam sacrae Theologiae ...».

Fol. 241v, *exp.:* «... de Deo uno finita est die 6 Martii anno â Nativitate Domini 1769 pomeridiana dictatus sub Doctore Paulo Rius Professore».

2. Identificació de l'autor i obra: Pau Rius,[379] *Tractatus de Deo uno eiusque attributis iuxta mentem Angelici Praeceptoris divi Thomae Aquinatis.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 318, f. 1[3]-97[3,] atribuït a Josep Jorba.

6. Contingut:
Questio prima. De existentia et unitate Dei, fol. 156r.
Articulus primus. An Deum esse sit per se notum, 156v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 157v.
Articulus secundus. An Deus possit invincibiliter ignorari, 161r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 162v.
Articulus tertius. An Deum existere sit demonstrabile, fol. 165v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 166v.
Articulus quartus. Quibus rationibus Deus existere demonstretur, fol. 169r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 173r.
Questio secunda. De natura, et quidditate Dei, fol. 175v.
Articulus primus. An ratio naturae in Deo Virtualiter distinguatur â conceptu essentiae, fol. 175v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 177v.
Articulus secundus. An essentia et natura Dei Methaphiysicé constituatur per collectionem omnium atributorum (*sic*) seu perfectionum, fol. 178v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 180v.
Articulus tertius. Vtrum intellectio actualis sit de Methaphysica constitutione naturae Divinae, fol. 182v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 184v.
Articulus quartus. Vtrum essentia aut natura divina methaphysice constituatur per actualem existentiam, fol. 187r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 188r.
Articulus vltimus. Quodnam sit constitutivum methaphysicae naturae Divinae, fol. 190r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 191r.

379. Torres Amat, 545.

Questio tertia. De atributis in comuni, fol. 193v.
Articulus primus. In quo breviter explicatur quid et quotuplex sit atributum, fol. 193v.
Articulus secundus. Quomodo atributa divina a se ipsa, et ab essentia distinguntur, fol. 194v.
Paragrafus primus. In quo variae tum hereticorum tum Chatholicorum (*sic*) sententiae exponuntur, fol. 194v.
Paragrafus secundus. In quo sententia Durandi et Schoti impugnatur, fol. 196v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 201v.
Paragrafus tertius. An, et quae distinctio virtualis statuenda sit in Deo, fol. 205v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 208r.
Questio quarta. De simplicitate, perfectione et bonitate Dei, fol. 211r.
Articulus primus. An in Deo sit compositio metaphiysica ex genere, et diferentia, fol. 211r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 213v.
Primum notamen. Disgresso historica, vtrum Tertulianus senserit Deum esse corporeum, fol. 214v.
Articulus secundus. An, et quomodo sint in Deo omnium rerum perfectiones, fol. 217r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 218r.
Articulus tertius. An esse bonum per essentiam sit proprium Dei, fol. 219v.

Questio quinta. De infinitate, et inmensitate (*sic*), fol. 221r.
Articulus primus. Vtrum Deum esse infinitum secundum essentiam recte provetur (*sic*) a Divo Thoma, fol. 221v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 222v.
Articulus secundus. Vtrum existentia Dei in omnibus rebus eficaciter (*sic*) probetur â Divo Thoma ex Dei operatione, fol. 223v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 225v.
Articulus tertius. An Dei operatio sit ratio formalis proxima divinae presentiae in rebus, fol. 227r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 228v.
Articulus quartus. Vtrum Deus sit actu et positive presens in spatiis imaginariis, fol. 230v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 231r.
Articulus vltimus. Vtrum esse vbique sit proprium Dei, et quot modis contingat, fol. 233v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 234v.

Questio sexta. De immutabilitate et eternitate Dei, fol. 235r.
Articulus primus. An omnimoda immutabilitas conveniat soli Deo, fol. 235v.
Articulus secundus. An, et quomodo Eternitas habeat rationem mensurae, et durationis respectu Dei, fol. 236r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 237r.

Questio vltima. De vnitate Dei, fol. 237v.
Articulus vnicus. An Deus sit vnus, fol. 238r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 240v.

Folis 242-243 buits.

IV

1. Folis 244-324. Fol. 244r, *inc.:* «Tractatus de Actibus Humanis justa (*sic*) miram Angelici praeceptoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. 1â 2da quest. 6ta et sequentibus. Prooemium. Cogitas inquit divus Augustinus sermone 1º de verbis Domini magnam fabricam construere ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… in omnino amplectens in omnibus et per omnia veridicam et inconcussam Ecclesiae solis Divi Thomae doctrina (*sic*)».

Fol. 244v, *inc.* del tractat: «Questio prima. De voluntario, et involuntario. Articulus primus. Quid, et quotuplex sit voluntarium. Suppono non agi in presenti de voluntario methaphisico frequenti apud Poetas et retóricos voluntarium nominantes quiquid ex naturali inclinatione fit …».

Fol. 324r, *esp.:* «... gloriae ad quam nos perducat Deus Amen. Materia haec dictata fuit tempore serotino sub Doctore Paulo Rius Professore. Felix Pla, et Batlle. Ex libris Felicis Pla, et Batlle Sacrae Theologiae studentis».

2. Identificació de l'autor i obra: Pau Rius, *Tractatus de actibus humanis iuxta miram Angelici praeceptoris divi Thomae Aquinatis doctrinam.*

3. Altres manuscrits: BPEB, f. 1^2-91^2, en el qual s'afirma que el tractat fou acabat d'explicar «sub disciplina Domini Doctoris Font die 24 Junii 1755»; ms. 113 (2), sense foliar.

6. Contingut:

Prooemium fol. 244r.

Questio prima. De voluntario, et involuntario, fol. 244v.

Articulus primus. Quid, et quotuplex sit voluntarium, fol. 244v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 245v.

Articulus secundus. Vtrum solum in natura intellectuali et in quibus ejus actibus inveniatur propria, et perfecta ratio voluntarii, fol. 247r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 248v.

Articulus tertius. An possit dari pura omissio in individuo absque omni actu physico voluntatis, qui sit causa vel occasio illius, fol. 250v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 252r.

Articulus quartus. Vtrum ut omissio sit voluntaria, requiratur obligatio ponendi actum omissum, fol. 254v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 256v.

Articulus quintus. Vtrum effectus per accidens secutus ad voluntariam omissionem, voluntarius sit absque praecepto, fol. 259v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 260v.

Articulus sextus. Vtrum voluntas possit inviolentari in suis actibus, et an haec violentia causat involuntarium simpliciter, fol. 262r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 263v.

Articulus septimus. An, et quomodo facta ex metu sint mixta ex voluntario, et involuntario, fol. 265r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 267r.
Articulus octavus. Vtrum concupiscentia causet involuntarium, vel augeat, aut minuat voluntarium, fol. 268v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 269v.
Articulus nonus. An, et quomodo ignorantia causet involuntarium, fol. 270r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 271v.
Articulus vltimus. Quot actus humani interveniant ad completam deliberationem â prima cognitione, vsque ad vltimam executionem negotii deliberati, fol. 272v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 273v.
Disgressio historica. Vtrum Lot, metu â zodomitis (*sic*) incusso, licite obtulerit Filias suas eorum libidine (*sic*), fol. 275v.

Questio secunda. De quidditate, specificativo, et divisione moralitatis actuum humanorum, fol. 277r.
Articulus primus. Per quid formaliter constituatur moralitas actus Humani, fol. 277r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 279v.
Articulus secundus. An, et quae libertas requiratur ad moralitatem actus humani, fol. 282r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 283r.
Articulus tertius. Quodnam sit proximum, et formale specificativum moralitatis actus humani, fol. 284r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 284v.
Articulus quartus. Quaenam sint regulae moralitatis actuum humanorum, fol. 285v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 286r.
Articulus quintus. An moralitas essentialiter adequate, et vnivoce dividatur, in bonitatem et malitiam, fol. 288r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 289r.

Questio tertia. De tribus principiis moralitatis nempe objecto, circunstantiis, et fine. Articulus primus. An bonitas vel malitia essentialis quam actus sumit ab objecto sit prima, fol. 290v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 291r.
Articulus secundus. Vtrum omnes actus humani habeant ex circunstantiis aliquam bonitatem vel malitiam moralem, fol. 293r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 294r.
Articulus tertius. Vtrum omnes circunstantiae morales conferant actibus humanis aliquam bonitatem vel malitiam moralem, et aequalem, fol. 295v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 297r.
Articulus quartus. Qualiter actus humanus debeat ad finem referri, ut ab eo recipiat bonitatem, vel malitiam, fol. 298v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 301r.

Questio quarta. De concursu multiplicis moralitatis in eodem actu, fol. 302v.
Articulus primus. Vtrum idem actus possit simul habere bonitatem, et malitiam moralem, fol. 302v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 303v.

Articulus secundus. Vtrum actus habens bonitatem, vel malitiam ex objecto, et ex fine, vel ex alia circunstantia (*sic*) sit in duabus speciebus moralitatis, fol. 307v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 309v.

Questio vltima. De indifferentia actuum humanorum ad bonitatem et malitiam moralem, fol. 311v.

Articulus primus. Vtrum aliquis actus sit secundum suam speciem indifferens, fol. 311v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 312v.

Articulus secundus. Vtrum detur actus humanus omnino indiferens in individuo, fol. 314v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 316v.

Articulus vltimus. Vtrum actus exterior addat bonitatem, vel malitiam actui interiori, fol. 318v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 321v.

Folis 325-326 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 115 x 175, a columna tirada, de 38 línies constatades. Impaginació del foli 8r: 17 + 115 + 17 x 15 + 175 + 16.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals, tres de verticals per a definir la caixa d'excriptura. UR = 4, 06.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle xviii, d'una sola mà.

7. Segells i timbres: fol. 4,

9. Copista: Feliu Pla i Batlle.[380]

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: De Segimon Almató s'han conservat almenys quatre obres més: El *Tractatus de Gratia Christi* (BUB, ms. 1588, f. 168-235), el *Tractatus de merito Christi* (BUB, ms. 1588, f. 239-290), el *Tractatus de voluntate Dei* (BPEB, ms. 98, f. 1^{2}-96^{2}, datat l'èxplicit el 22 de juny del 1756) i el *Tractatus de Incarnatione* (BPEB, ms. 100, f. 1^{1}-132^{1}, datat l'èxplicit el 22 de juny del 1754; ms. 113 (3), sense foliar i amb la mateixa data a l'èxplicit).

De Pau Rius n'han restat diverses obres lògiques: *Institutiones Dialecticae Minoris, Commentaria elucidissima in universam Aristotelis Stagiritae Logicam, Tractatus de Universalibus et quinque Praedicabilibus, Commentaria in Categorias Aristotelis* i els *Commentaria in libros Aristotelis de Posteriori Resolutione,* totes contingudes al ms. 1229 de la BUB.

380. Se sap que fou clergue. Rebia la tonsura el 22 de setembre del 1775. El 1806 el vicari general li conferia el benefici dels Dolors de Pineda, vacant per òbit de Joan Pla i Batlle, ADG, D-461, f. 83r. Era mort l'any 1830, quan Maria Raguer presentava Joseph Raguer i Batlle per al benefici dels Dolors de Pineda, vacant per òbit de Feliu Pla i Batlle: ADG, D-484, f. 123r.

V. Conclusió

1. Estat de conservació:
2. Datació: Acabat el 6 de març i el 15 de setembre del 1769.
3. Origen gironí?
4. Propietaris i procedència: Feliu Pla i Batlle, BDSG.

79

Joan Abat, ***Tractatus theologicus de mundi opificio.***

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 159 x 213 x 22.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.
b) Descripció dels sectors: A baix etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 79».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: II + III, amb filigrana com la de la resta del ms. Formen plec amb els folis de folre. Foli de guarda I, centrat a la part superior: «Soy de Manuel Costas Clerigo».[381] A l'angle inferior dret, en llapis, cota de l'actual manuscrit: «Ms !79».
b) Tancadors: No n'hi ha.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.
d) Talls amb pintura jaspiada.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle xviii ex.

381. Cf. supra, nota 323.

II. Cos del volum

1. Composició material: Ms. homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: II + 148 + III.
5. Dimensions: 151 x 207 x 17.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, folis 1-10.
2) Plec de 5 x 2, folis 11-20.
3) Bifoli, folis 21-22.
4) Plec de 5 x 2, folis 23-32.
5) Plec de 5 x 3, folis 33-42.
6) Plec de 4 x 2, folis 43-50.
7) Plec de 4 x 2, folis 51-58.
8) Plec de 6 x 2, folis 59-70.
9) Plec de 9 x 2, folis 71-88.
10) Plec de 4 x 2, folis 89-96.
11) Plec de 10 x 2, folis 97-116.
12) Plec de 10 x 2, folis 117-136.
13) Plec de 6 x 2, folis 137-148.

Al foli 1r, centrat al marge superior, s'hi troba escrit en tinta el número «4», possible resta d'una numeració coetània del ms. que començava als folis de guarda.

Al primer foli del plec quart, centrat a la part inferior: «A3», i al primer foli del plec cinquè, centrat a la part inferior: «A4», senyals de numeració coetània dels plecs.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart el dia 10 de abril de 2014, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: De cap a cap del ms., filigrana «Romeu» d'un tipus que té semblances i diferències amb les de Valls i Subirà 854 i 856, documentades respectivament el 1764 i el 1771.

12. Sistemes de ratllat en sec: <<>>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

1. Folis: 1-143. Fol. 1r, *inc.:* «Tractatus Theologicus de Mundi Opificio. De opificio Mundi, vel de iis operibus, que fecisse Dominum imperii sui omnipotenti vi Genesis initio narratur pro instituti nostri ratione ...».

Fol. 143v, *esp.:* «... Cedant enim haec omnia in illius Immaculatae Matris honorem cujus auspitiis freti, Coelestem etiam Patriam feliciter attinguere speramus».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan ABAT,[382] *Tractatus theologicus de mundi opificio.*

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 863, f. 1v-79r; Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-11, p. 1^2-212^2, que dona el nom de l'autor.

4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL ROSELL, II, 407

6. Contingut:

Quaestio prima. De rerum creatione. Articulus primus. De efficienti rerum omnium caussa (*sic*), fol. 1r.

Solvuntur objectiones, fol. 4r.

Articulus 2us. Vtrum Mundus sit in tempore a Deo conditus. 1 conclusio, fol. 8v.

Secunda Conclusio, f. 9r.

Solvuntur objectiones, fol. 9v.

Articulus 2us (*sic*). Quo anni tempore Mundus sit a Deo conditus. Conclusio, fol. 12r.

Solvuntur objectiones, fol. 12v.

Quaestio 2ª. De operibus quae sex diebus Deus condidit, fol. 13r.

Articulus 1us. De opere primae diei, fol. 14r.

Articulus 2us. De opere secundae diei, fol. 15r.

Articulus 3us. De opere tertiae diei, fol. 16v.

Articulus 4us. De opere quartae Diei, fol. 18r.

Articulus 5us. De opere quintae diei, fol. 19v.

Articulus 6us. De opere sextae diei, fol. 20v.

Articulus 7us. Vtrum sex commemorati Creationis dies sint naturales vel angelici, fol. 22r.

Solvuntur objectiones, fol. 24r.

Quaestio 3ª. De creatione Angelorum. Articulus primus. Vtrum angeli existant, fol. 26r.

Solvuntur objectiones, fol. 27v.

Articulus 2. Vtrum Angeli conditi sint simul cum Mundo corporeo, fol. 28v.

Solvuntur objectiones, fol. 30r.

Articulus 3. Vtrum Angeli sint incorporei, fol. 31r.

Solvuntur objectiones, fol. 33r.

Articulus 4us. Vtrum Angeli conditi sint in gratia sanctificante, fol. 36v.

Solvuntur objectiones, fol. 37v.

Articulus 5us. Vtrum Angeli conditi sint beati, fol. 38v.

Articulus 6. Quomodo Angeli inter se distinguantur, fol. 40r.

Articulus 7us. De Angelorum ordinum distinctione sive de Coelesti hierarchia, fol. 42r.

Conclusio, f. 42v.

Solvuntur objectiones, fol. 45r.

Quaestio 4. De Angelorum cognitione, fol. 46r.

382. Cf. supra, nota 327.

Articulus 1us. Vtrum Angeli cognoscant futura, fol. 48r.
Articulus 2. Vtrum Angeli cordium cogitationes, et Mysteria gratiae naturaliter cognoscere possint, fol. 49r.
Articulus 3. De Angelorum matutina et vespertina cognitione, fol. 51r.

Quaestio 5. De Angelorum maerito (*sic*). Articulus 1us. Vtrum Angeli meruerint, fol. 52v.
Articulus 2. Vtrum inter sanctorum Angelorum maeritum et praemium aliqua intercesserit instantia, fol. 54r.
Conclusio, f. 54v.
Articulus 3us. Vtrum liberum Angelorum arbitrium post electionem flexibile ac mutabile sit, fol. 56r.

Quaestio 6. De pecato Angelorum, fol. 58v.
Articulus 1us. Quodnam fuerit primum Angelorum peccatum, fol. 60v.
Articulus 2. Quodnam fuerit objectum circa quod Angelus superviit (*sic*), fol. 63v.
Respondetur contrariorum argumentis articuli initio adductis, fol. 64v.

Quaestio septima. De poena daemonis. Articulus 1us. In quem locum dejecti sint daemones, fol. 65v.
Articulus 2. Vtrum Angeli jam inde ex quo peccarunt admisi celeris penam experti fuerint, fol. 67r.
Solvuntur objectiones, fol. 68r.
Articulus 3. Vtrum omnes daemones inferorum igne torqueantur, fol. 69r.
Solvuntur objectiones, fol. 71v.
Quaestio 8ª. De virtute daemonum ad mira facienda, fol. 73v.
Articulus unicus. Vtrum daemones naturae suae virtute miracula proprie dicta facere possint, fol. 74v.
Solvuntur objectiones, fol. 76r.

Quaestio 9ª. De Angelorum custodia, fol 77v.
Articulus primus. Vtrum singulis hominibus singuli adsint custodes Angeli, fol. 78r.
Articulus secundus. Vtrum custodire homines solum pertineat ad infimum Angelorum ordinem, fol. 81r.
Respondetur contrariorum argumentis initio articuli adductis, fol. 82r.

[Quaestio decima. De homine], fol. 82v.
Articulus 1us. Vtrum Adam fuerit omnium omnino hominum primus, fol. 82v.
Articulus 2us. De Animae humanae origine, fol. 85v.
[Solvuntur objectiones], fol. 89r.
Articulus 3. De animae rationalis immortalitate, fol. 90v.
Solvuntur objectiones, fol. 92v.
Articulus 4us. De Mulieris virique formatione. Seccio (*sic*) prima. De hominis productione secundum corpus, fol. 94r.
[Solvuntur objectiones], fol. 95r.
Seccio 2. De hominis secundum animam productione, fol. 96r.

[Solvuntur, objectiones], fol. 98v.
Articulus vnicus. An Adamus primus homo fuerit, fol. 99r.
[Solvuntur objectiones], fol. 100v.

Parts altera. De humanae naturae statibus, fol. 102r.
Disputatio 1. De statibus naturae purae, et integrae, fol. 102v.
Quaestio vnica. De status naturae purae possibilitate, fol. 103r.
Argumenta contraria, fol. 105v.
Disputatio 2. De statu naturae innocentis, fol. 109v.
Quaestio 1. De hominis innocentis immortalitate, fol. 110r.
Argumenta contraria, fol. 112r.
Quaestio 2. De originali justitia, et gratia hominis innocentis, fol. 112v.
Solvuntur objectiones, fol. 114v.
Quaestio 3. De primi hominis scientia, fol. 115v.
Argumenta contraria, 116v.
Quaestio 4. De gratia homini innocenti ad perseverandum necessaria, fol. 117r.
Argumenta contraria, fol. 120v.

Disputatio 3. De statu naturae lapsae, fol. 123r.
Quaestio 1. De originalis peccati existentia, fol. 123r.
Argumenta contraria, fol. 126v.
Quaestio 2. De peccati originalis essentia, fol. 129r.
Argumenta contraria, fol. 131r.
Quaestio 3. De peccati originalis traductione, fol. 133v.
Argumenta contraria, 135v.
Quaestio 4. De poenis peccati originalis, fol. 136v.
Articulus 1. De poenis peccati originalis in hac vita, fol. 137r.
Argumenta contraria, fol. 138v.
Articulus 2. De poenis peccati originalis in hac vita, fol. 139r.

Disputatio vltima. De statu naturae reparatae, fol. 140v.
Apendix. Ad veritatem Moysaicae historiae creationis Mundi, fol. 141r.
Solvuntur objectiones, fol. 142v.

Folis 144-148 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 105 x 208, a columna tirada, de 40 línies constatades. Impaginació del foli 5r: 19 + 105 + 27 x 14 + 208 + 17.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals, tres de verticals per a formar la caixa d'escriptura. UR = 5, 2.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII, de dues mans. La primera escriu els folis 1-7; la segona tots els altres, 8-143.

5. Decoració: a) Intercalada entre el segon foli de guarda inicial i el foli 1, treient taló entre el foli 10 i 11, làmina gravada en tinta negra, amb inscripció a baix: «S Avgvstin Obispo».

b) Intercalada entre el foli 93 i 94, lamina gravada en tinta negra, amb inscripció a baix: «LA PATRONA DE ESPAÑA».

6. Notes:

7. Timbre al f. 1r en tinta gris fosca: «SEMINARIO EPISCOPAL DE LA DIOCESIS DE GERONA».

9. Copistes: Dos.

10. Revisions i correccions als fol. 1r, 7r, 13r, 14r, 16v, 17v, 18v, 24v, 29v, 33v, 43r, 46r, 50r, 52v, 57v, 58v, 62v, 63r, 64rv, 77v, 78v, 94r, 99r, 106v, 110v, 111r, 121v, 136v, 143r.

12. Notícies històriques: Al final fa una defensa tancada del relat creacionista dels primers capítols dels Gènesi, al·legant que Moisès és el primer dels escriptors antics i donant per bona una suposada tradició adamítica.

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació: Bo.
2. Datació: Segle XVIII ex.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Manuel Costas,[383] BDSG.

80

MIQUEL BATLLÓ, ***Tractatus de essentia Dei eiusque attributis in primam partem divi Thome a quaestione 1ª vsque ad 12.***
FRANCESC MIRAMBELL, ***Tractatus De Angelis juxta miram divi Thomae Aquinatis Doctrinam, prima parte.***
JAUME SALA, ***Tractatus de restitutione juxta miram Angelici preseptoris Doctrinam secunda secunde, questione vigesima secunda.***

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 157 x 211 x 23.

b) Material: Pergamí groc, brut.

c) Indicacions escrites: La coberta és un tros de foli de cantoral, probablement un foli dimidiat, amb tretragrama de línies vermelles, pneumes gregorians i text en escriptura librària del segle XIV o del XV. El text litúrgic deu correspondre al cicle santoral, perquè a la contratapa II, és a dir, al verso

383. Cf. supra, nota 323.

del tros de foli que constitueix la coberta, es pot llegir escrit en rúbrica: «In natale sancti pauli ap[ostoli]». Les dues contratapes són cobertes per sengles folis de paper, escrits amb cursiva del segle XVII ex o del XVIII in, en tinta sèpia i a dues columnes de vint-i-vuit línies. El paper de la contratapa I només té escrita la primera columna, el de la contratapa II les té escrites totes dues. El text és un fragment de peça teatral, probablement religiosa, en versos octosil·làbics. A la contratapa II, en l'intercolumni, escrit de dalt a baix per una mà diferent de la que escriu els octosíl·labs i que identificaríem amb la mà del qui ha escrit tot el manuscrit (Salvador Banyas[384]), hi ha una nota que orienta decisivament per a la datació de tot el conjunt: «A 8 de octubre de 1702 gran aiguat».

d) Elements decoratius: Inicials de versets en majúscules vermelles i blaves alternades, del gruix de quatre línies.

2. Llom del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant tres nervis interns de pell que no en treuen d'externs.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 80».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: II + I, d'un paper més gruixut que el de la resta del manuscrit, amb filigrana de la creu encerclada dins un oval, com infra, 10, b).

b) Tancadors de tires de pell, ben conservats.

c) Cobertes (folres) de paper reutilitzat, amb els escrits que ja s'han tocat.

d) Talls sense particularitat. En el central, hi ha escrit en tinta el nom del redactor i possessor del manuscrit: «Saluador Banyas».

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix; la capçalera inferior fatigada.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Inicis del segle XVIII.

384. El 1694 Salvador Banyes és clergue de Sant Martí Vell i insta la col·lació d'un benefici a Sant Martí Sacosta, al qual ha estat presentat per Antoni Banyes, pagès de Sant Martí Vell, D-349-07131. El 1721 funda un personat de 25 lliures, D-375-04914. El 1722 resideix a Calabuig i augmenta el personat amb 975 lliures, D-376-05111, el permuta amb l'obtentor de la rectoria d'Arenys d'Empordà, D-376-05112, i fa professió de fe com a nou rector, D-376-05127. El 1747 permuta aquesta rectoria amb un personat fundat per Benet Ferrer, D-401-04221. Consta mort el 1759, quan un clergue de Sant Martí Vell insta la col·lació del benefici de Sant Matí Sacosta que havia obtingut Salvador Banyes, ara difunt, D-413-06932. Quan va fer testament, el mateix any 1759, era prevere d'Hostalrich, ADG, Testaments 8, f. 345v-349.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 60 + 69 + 38.
5. Dimensions:
6. Plecs:
1) Plec de 6 x 2, folis 1^{1}-12^{2}.
2) Plec de 6 x 2, folis 13^{1}-24^{1}.
3) Plec de 6 x 2, folis 25^{1}-36^{1}.
4) Plec de 6 x 2, folis 37^{1}-48^{1}.
5) Plec de 6 x 2, folis 49^{1}-60^{1}.
7) Plec de 6 x 2, folis 1^{2}-12^{2}.
8) Plec de 6 x 2, folis 13^{2}-24^{2}.
9) Plec de 6 x 2, folis 25^{2}-36^{2}.
10) Plec de 6 x 2, folis 37^{2}-48^{2}.
11) Plec de 6 x 2, folis 49^{2}-59^{2}.
12) Plec de 5 x 2, folis 60^{2}-69^{2}.
13) Plec de 6 x 2, folis 1^{3}-12^{3}.
14) Plec de 6 x 2, folis 13^{3}-24^{3}.
15) Plec de 4 x 2, folis 25^{3}-32^{3}.
16) Plec de 3 x 2, folis 33^{2}-38^{2}.

El plec n. 11 presenta l'anomalia d'iterar la pàgina 52^{2}.

8. Foliació coetània de l'escriptura del manuscrit en tinta i xifres aràbigues a l'angle superior dret del recto dels folis des del foli 1^{1} fins al foli 66^{2}; en endavant la foliació és en llapis i fou continuada i acabada per l'autor del catàleg el 8 de desembre del 2010.

10. Filigranes: a) F. 4^{1}-24^{1}, 27^{2}-34^{2}, 14^{3}-30^{3}, dels tres cercles somats de corona; dins el primer cercle hi ha creu llatina i als costats sengles basiliscs; dins el segon cercle hi ha les lletres AM; el tercer és buit; s'assembla al tipus Valls i Subirà III, *Italy,* n. 24, documentada a partir del 1669.

b) F. 25^{1}-60^{1}, 37^{2}-69^{2}, 32^{3}-36^{3}, de la creu llatina encerclada dins oval, del tipus Valls i Subirà III, *France,* 19, documentada el 1703.

c) F. 4^{2}-21^{2}, 1^{3}-12^{3}, de la creu llatina encerclada dins oval, semblant al tipus Valls i Subirà III, *France,* n. 17, documentada a partir del 1627.

12. Sistema de ratllat en sec.

III. Contingut literari

I

1. Folis 1^{1}-58^{1}. Fol. 1^{1}r, *inc.:* «Tractatus de Esensia (*sic*) Dey (*sic*) Ejusque Atributis (*sic*) in primam partem diui Thome a questione 1ª vsque ad 12

exclusiue elusidatus (*sic*) a doctore Micaelle Batllo, et scriptus a doctore Saluatore Banyas 1701 [*al man*] anno. Proemium. Ardor et finis ad discordiantes et disiplinas (*sic*), dignitas prestansia et nesesitas artis vel disipline ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… de atributis (*sic*) in comuni et de atributis in particulari per varias questiones et articulos discurrendo».

Ib., *inc.* del tractat: «Questio prima proaemialis de natura et qualitatibus Theologie. | Cum theologia sit scientia omnium suprema et habeat non solum rationem scientie sed etiam sapientiae ut infra disemus (*sic*) ad illam pertinet …».

Fol. 58[1]v, *exp. en forma de cul de llàntia:* «... Et hec dicta sint satis de toto isto tractatu. Vtinam omnia sedant (*sic*) in laudem et onorem santissime trinitatis, virginis deipere, [... ...] sacramenti, diui Thome aquinatis, diui saluatoris, omniumque sanctorum et sanctarum in sede celesti cedencium (*sic*) [*fi del cul de llàntia*]. Anno 1702. Sub dictamine Doctoris Micaellis Batllo et Isern. Doctor Salutor (*sic*) Banyas».

2. Identificació de l'autor i obra: Miquel Batlló Isern, *Tractatus de essentia Dei eiusque attributis in primam partem divi Thomae a quaestione prima usque ad duodecimam.*

6. Contingut:

Questio prima. Proaemialis de natura et qualitatibus Theologie, fol. 1r.

Articulus primus. An Theologia sit vere et proprie sciencia, fol. 1v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 2r.

Articulus secundus. An theologia que est in nobis viatoribus, sit proprie subalternata sciensie (*sic*) dey (*sic*) et beatorum et remaneat in patria, fol. 3r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 4r.

Articulus tertius. Quodnam sit subientum vel obiectum nostre Theologie, fol. 5r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 5v.

Articulus quartus. An Theologia sit eminenter practica et speculativa, fol. 6r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 6r.

Articulus quintus. An Theologia sit sersior (*sic*) alijs sciencijs, fol. 6r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 7r.

Articulus sextus. An Theologia sit habitus non solum extrinsese (*sic*) et objective supernaturalis sed etiam intrinsese (*sic*) et entitative, fol. 8r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 9r.

Articulus septimus. An theologia sit sapientia et an sit arguitiva, fol. 9r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 9v.

Articulus [octavus]. An preter philosophicam disciplinam sit necessaria hominibus alia diuinitus inspirata, fol. 9v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 10r.

Questio secunda. De existentia et unitate Dei, fol. 10v.

Articulus primus. An hec propositio, Deus est, sit per se nota, fol. 10v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 11v.

Articulus secundus. In quo proponuntur rationes diui Thomae quibus demonstratur existentia Dey, fol. 14r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 15r.
Articulus vltimus. An aliquis possit inuinsibiliter (*sic*) ignorare dari Deum, fol. 15v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 16r.

Questio tertia. De Natura et quidditate Dei, fol. 16v.
Articulus primus. An esentia (*sic*) divina distinguatur ab ejus natura, fol. 16v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 17r.
Articulus secundus. Per quid natura divina metefisese (*sic*) constituatur, fol. 18r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 18r.
Paragrafus primus. In quo suppositiones traduntur et sententiae referuntur, fol 18r.
Paragrafus secundus. In quo sententia Scoti regicitur (*sic*), fol. 18v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 19r.
Paragrafus tertius. In quo regicitur secunda sententia, fol. 19v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 20r.
Paragrafus quartus. In quo regicitur tertia sententia, fol. 20v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 20v.
Paragrafus quintus. In quo quarta sententia regisitur (*sic*), fol 22v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 25r.
Paragrafus vltimus. In quo ostenditur nostra conclusio, fol. 27r.
Articulus 3. An in Deo potentia intellectiua sit distincta virtualiter ab actuali intellectione, f. 29r.
Solvuntur Argumenta contraria, f. 30v.
Articulus vltimus. An in diuino intellectu saluentur [facultates] speciei intelligibilis et habitus, f. 32r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 34r.

Questio quarta. De Atributis (*sic*) in comuni, fol. 35r.
Paragrafus primus. In quo regisitur (*sic*) sententia subtilis Scotij, fol. 35v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 37r.
Paragrafus vltimus. In quo vera sententia duplici conclusione statuitur, fol. 38v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 39v.

Questio quinta. De simplisitate (*sic*), perfectione et bonitate Dei, fol. 41r.
Articulus primus. An Deus sit omnino simplex et omnis compositionis expers, fol. 41r.
Paragrafus 1. In quo aliqua premituntur et sententie referuntur, fol. 41r.
Paragrafus 2. In quo resoluitur presens dificultas, fol. 43r.
Paragrafus vltimus. In quo argumentis contrariorum ocurritur, fol. 43v.
Queres 1 an Deus possit in composicione alterius venire, fol. 44v.
Articulus secundus. An et Quomodo sint in Deo perfectiones omnium rerum, fol. 45r.
Articulus vltimus. An esse bonum per essentiam sit propium Dey, fol. 47v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 48r.

Questio sexta. De infinitate et immensitate Dey, fol. 48v.

Articulus primus. An Deum esse infinitum secundum esse recte probetur a diuo Thoma, fol. 48v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 49r.

Articulus secundus. An existentia Dey in omnibus rebus eficasiter (*sic*) a Divo Thoma probetur ex ejus operatione, fol. 50r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 51r.

Articulus tertius. Vtrum operasio (*sic*) Dey sit ratio formalis proxima presencie divine ad res, fol. 51v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 52v.

Articulus quartus. An Deus sit actu et presupositiue presens in spasiis (*sic*) imaginariis, fol. 53v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 54r.

Articulus vltimus. Quot modis contingat Deum esse in rebus, fol. 55r.

Questio vltima. De immutabilitate, eternitate et vnitate Dey, fol. 55v.

Articulus primus. An Deus sit omnino immutabilis, fol. 56r.

Articulus secundus. Quid sit eternitas et an habeat rationem durasionis (*sic*) et mensure respectu Dei, fol. 56r.

Articulus vltimus. An Deum esse unum eficasiter (*sic*) demonstretur rationibus divi Thome, fol. 57v.

Index librorum huius tractatus juxta numerum foliorum, f. 59v.

II

1. Folis 1^2-68^2. Fol. 1^2r, *inc.:* «Tractatus de Angelis juxta miram diui thome Aquinatis doctrinam prima parte questione quinquegesima (*sic*) elusidatus (*sic*) a doctore Francisco Mirrambell et scriptus a Doctore Saluatore Banyas. Prooemium. Nobilitatem huius tractatus satis conuinsit ejus materia, nempe nobilissimum Angelorum esse ...».

Ib., *exp*. del proemi: «… doctrinam de angelis tractare cum diuini auxilii et eisdem [*mot ratllat*]».

Ib., *inc.* del tractat: «Prooemium. questio 1ª. De substantia angelorum secundum se. Insipiendum …».

F. 66v, *exp.:* «... Si aliquid forsan contra fidem dixerim illud reuoco et humiliter correctioni sancte ecclesie romane ejusque doctoribus me submito [*al incaus*] elucidatus a doctore Francisco Mirrambell et scriptus a doctore Saluatore Banyas anno 1702. Dr. Saluador Banyas».

F. 67r, *inc.* de la taula: «Tabula. Questio 1. De substantia Angelorum ...».

Fol. 68^2v, *esp.:* «... Articulus vltimus de Angelo custode».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Francesc Mirambell,[385] *Tractatus De Angelis juxta miram divi Thomae Aquinatis Doctrinam, prima parte quaestione quinquagesima.*

385. Cf. Torres Amat, 419-420; Vila, 367; DHEC, II, 622. Nascut a Santa Coloma Sasserra el 1761, essent rector de Prats de Lluçanès, l'any 1807 va donar a la BEV el ms. 90 d'aquella biblioteca, un *Liber horarum* de principis del segle XVI.

6. Contingut:

F. 1[2]r : Prooemium. questio 1[a]. De substantia angelorum secundum se. Articulus primus. An dentur Angeli.

F. 2[2]r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 4[2]r: An Angeli sint animae immateriales et incorporeij (*sic*).

F. 5[2]v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 7[2]r: Articulus 3. An Angeli sint ex natura sua incorruptibiles.

F. 7[2]v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 9[2]r: Articulus vltimus. An dentur vel saltem de potentia Dei absoluta plures angeli solo numero distincti. Paragraphus primus. In quibusdam supositis circa numerum angelorum aperitur dificultas et sententiae referuntur.

F. 10[2]r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 11v. Paragraphus vltimus. An natura angelica posit (*sic*) de potentia Dei absoluta multiplicari in indiuidua.

F. 12[2]r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 13[2]r: Questio 2. De comparasione (*sic*) Angelorum ad corpora. Articulus 1. An angeli asumant (*sic*) corpora et de conditionibus ad id requisitis.

F. 13[2]v: Queres 1 ex qua materia formentur corpora assumpta ab angelis.

F. 14[2]r: Queres vltimo qua virtute ista corpora formet Angelus.

F. 15[r]: Questio [4]. De comperatione (*sic*) Angelorum ad loca. Articulus 1. Quenam sit in angelis ratio proxima et immediata esendi (*sic*) in loca. Paragraphus 1 in quo aperitur dificultas et sententie referuntur.

F. 15[2]v: Paragraphus 2 in quo regisiuntur (*sic*) due opposite sententie.

F. 17[2]v: Paragraphus 3 in quo vera sententia defenditur.

F. 17[2]v: Paragraphus vltimus in quo solvuntur argumenta contraria.

F. 19[2]v: Articulus 2. An idem angelus possit esse simul in pluribus locis.

F. 20[2]v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 21[2]v: Articulus vltimus. Vtrum plures angeli simul esse possint in eodem loco.

F. 21[2]v: Questio 4. De motu locali Angelorum. Articulus 1. An et quot modis possit angelus localiter moueri.

F. 22[2]v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 23[2]r: Articulus 2. An angelus posit localiter transire de termino ad terminum sine transitu per medium.

F. 23[2]v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 24[2]v: Articulus 3. An motus localis angeli posit (*sic*) fieri in vnico instanti.

F. 26[2]r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 26[2]v: Articulus vltimus in quo aliqua queruntur et resoluuntur.

F. 27[2]v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 29[2]r: Questio 5. De specie intelligibili angelorum. Articulus 1. an angelus indigeat specie intelligibili superaddita ad cognoscendum se et alia.

F. 30[2]r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 31[2]v: Articulus 2. An angeli intelligant alia a se pser species ab obiectis desumptas.

F. 32²v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 34²r: Articulus 3. An Angeli intelligant per species infusas a Deo ab initio sue creationis.

F. 35²r: Articulus 4. An Angeli intelligant per species vniuersales.

F. 36²r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 37²v: Articulus vltimus. An Angeli quo sunt in natura superiores eo intelligant per vniuersaliores et sausiores (*sic*) species.

F. 38²v: Questio 6. De obiecto et modo cognicionis (*sic*) angelice.

F. 39²r: Articulus 1. An posit Angelus naturaliter cognosere futura contingencia (*sic*) antequam sint.

F. 40²r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 41²v: Articulus 2. An posit Angelus naturaliter cognosere (*sic*) secrea seu cogitasiones (*sic*) cordis alterius Angeli vel hominis.

F. 42²v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 44²r: Articulus vltimus. Quedam dificultates expediuntur circa modum cognisionis (*sic*) angelise (*sic*). Parrafus 1. An quilibet angelus sua naturali virtute cognoscat modo compreensiuo (*sic*).

F. 44²r: Solvuntur argumenta contraria. Parrafus 2. An Angeli semper sint in aliquo actu 2 intelligendi.

F. 46²r: Parrafus 3. An Angeli intelligant discurrendo.

F. 46²v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 47²v: Parrafus vltimus: An Angeli intelligant componendo et diuidendo.

F. 48²r: Questio 7. De perfectione angelorum in esse gratie et glorie. Articulus 1. Vtrum angeli fuerint in sua creatione beati.

F. 48²v: Articulus 2. Vtrum Angeli fuerint creati in gratia.

F. 49²v: Articulus vltimus. an Angeli adquisierint gratiam santificantem per propriam dispositionem.

F. 51²r: Questio 8. De peccato Angelorum. Articulus 1. Quodnam fuerit primum peccatum Angelorum.

F. 51²v: Solvuntur argumenta contraria.

F. 52²r: Articulus 2. Quodnam fuerit obiectum excellens circa quod primo superbiit (*sic*) Angelus.

F. 53²v: Articulus 3. Qua uia peccatum intrauit ad voluntatem Angeli.

F. 54²v: Articulus vltimus. An Angeli potuerint pecare (*sic*) in primo instanti sue creationis.

F. 56²r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 57²r: Questio 9. De pena demonum. Articulus 1. An intellectus demonis fuerit obtenebratum per priuacionem cognisionis omnis veritatis.

F. 58²r: Articulus 2. Quomodo voluntas demonis sit obstinata in malo.

F. 59²v: Articulus 3. An et quomodo dolor sit in demonibus.

F. 60²r. Quomodo demones torqueantur ab igne inferni.

F. 61²v: Questio 10. De illuminatione et locusione (*sic*) Angelorum. Articulus 1. an et quomodo vnus Angelus alium illuminet.

F. 62²r: Articulus vltimus. Quomodo vnus Angelus loquatur alteri.

F. 62^{2}v: Questio vltima. De Gerarquiis et ordinibus angelorum. Articulus 1. Quod (*sic*) sint Gerarquie angelorum.

F. 63^{2}v: Articulus 2. An in qualiber Gerarquia sint plures ordines angelorum et qui sint.

F. 64^{2}r: Articulus 3. De ordinibus Angelorum ad inuisem (*sic*) et in particulari.

F. 65^{2}v: Articulus vltimus. De Angelo custode.

Foli 69 buit.

III

1. Folis 1^{3}-36^{3}. Fol. 1^{3}r, *inc.:* «Tractatus de restitusione (*sic*) juxta miram Angelisi (*sic*) preseptoris doctrinam secunda secunde questione vigesima secunda elucidatus a doctore Jacobo Sala et scriptus a Doctore Saluatore Banyas. Prooemium. Quoniam tractatus de restitusione magnopere condusit (*sic*) ad plures doctrinas capiendas Theologiae moralis ...».

Ib., *inc*. del tractat: «Quaetio 1ª. De Natura Restitusionis. Quia asensia (*sic*) rey est id quod primo contigit in re ideo antequam agamus de aliis circunstantiis …».

Fol. 36^{3}v, *esp.:* «.... et hec de tractatu restitutionis dicta sint satis ad laudem sanctissime triadis Virginisque deipere Diui Thome aquinatis, diui Jacobi, diui Saluatoris et omnium celestium ciuium eterno gaudio posidencium (*sic*), finito die 27. 1702 erudito a Doctore Jacobo Sala. Dr. Saluator Banyas».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Jaume Sala,[386] *Tractatus de restitutione juxta miram Angelici praeceptoris Doctrinam secunda secunde, questione vigesima secunda.*

6. Contingut:

F. 1^{3}r: Prooemium. Questio 1ª. De natura restitusionis. Articulus 1. Quid sit Restitusio.

F. 1^{3}v: Articulus 2. An restitusio sit actus solius justitie.

F. 2^{3}r: Soluuntur Argumenta Contraria. Articulus 3. Utrum restitucio sit actus justiciae commutatiue vel distributiue.

F. 3^{r}r: Articulus 4. An restitucio sit necessaria ad salutem et quomodo.

F. 3^{3}v: Queres an ille, qui moritur et tenetur facere aliquam restitucionem quam non adimpleuit, habuit tamen de sua culpabili negligentia contritionem et mandauit heredi ut restituat, detineatur in purgatorio quousque talis restitutio facta sit.

F. 4^{3}r: Queres 2. Sub quo presepto cadat restitucio. Articulus vltimus. Ex quibus capitibus in generali oriatur restituendi obligatio.

F. 4^{3}v: Questio 2ª. De personis que tenentur ad restitusionem. Articulus 1. An ille qui bona fide rem alienam acsepit (*sic*) vel consumpsit teneatur ad restitusionem.

F. 5^{3}v: Articulus 2. An dubitans rem esse alienam teneatur ad restitutionem.

386. Rubio, I, 412; Vila, 342, 423.

F. 6[3]r: Queres primo an posesor (*sic*) bone fidei qui postquam insepit (*sic*) dubitare et neglexit indegare (*sic*) veritatem et impotens factus est ad eam inueniendam teneatur ad restitusionem. Queres 2. An qui rem bona fide acsepit et postea dubitare insipit alienam esse posit (*sic*) ea re uti interdum adhibet diligensiam (*sic*) ad veritatem inquirendam. Queres 3. An qui rem alienam a Petro bona fide posidere (*sic*) nouit non dubitat alienam esse posit eam emere.

F. 6[3]v: Queres vltimo an si quis dubitat rem esse furtiuam aut posideri a Petro mala fide posit eam emere aut alio contractu eam recipere.

Articulus 3. De personis que tenentur ad restitutionem ratione cooperationis.

F. 7[3]r: Queres primo quid requiratur ut quis teneatur ad restitutionem ex damno alteri illato propter illius mandatum. Queres 2. Quid requiratur ut quis teneatur ad restitutionem in damno alteri secuto propter eius consilium et intromissionen.

F. 7[3]v: Queres 3. Quid requiratur ut quis teneatur ad restitutionem propter eius consensum in damnum alterius. Queres 4. Quid requiratur ut palpans seu laudans teneatur ad restitutionem ex damno alteri secuto. Queres vltimo quid requiratur ut partisipans (*sic*) positiue in crimine quo alteri damnum infertur teneatur ad restitutionem.

F. 8[3]r: Articulus 4. An inferens damnum consensienti (*sc*) teneatur ad restitutionem. Solvuntur argumenta contraria.

F. 8[3]v: Articulus 5. An impediens aliquem a consecusione (*sic*) alicuius finis tenatur ad restitutionem.

F. 9[3]r: Questio 3. De eo quod est restituendum et cui. Articulus 1. Quid et quantum sit restituendum.

F. 9[3]v: Queres 1. An qui rem alienam bona vel mala fide acsepit posit restituere rem equalem loco rei acsepte absque peccato. Queres 2. Quid faciendum est quando quis rem alienam quam vbna vel mala fide posidet miscuit cum propriis bonis ita ut eam nequeat disernere (*sic*).

Articulus 2. An acsepta (*sic*) ob causas onestas sint restituenda.

F. 10[3]r: Articulus 3. An acsepta ob turpem causam sint restituenda.

F. 11[3]r: Articulus 4. An bona inserta (*sic*), vacansia (*sic*) et relicta sint restituenda.

F. 11[3]v: Articulus 5. An tesauri et res presiose (*sic*) inuente debeantur restitui.

F. 12[3]r: Articulus 6. Utrum damnum datum seruos et alia restituendum sit a domino.

F. 12[3]v: Articulus 7. An noua restitusio facienda sit a debitore. Articulus 8. An posesores (*sic*) rey (*sic*) aliene teneantur restituere rem ablatam.

F. 13[3]r: Articulus vltimus. An fructus ex re aliena persepti tam a posesore bone fidei quam male sint restituenda (*sic*).

F. 13[3]v: Questi 4. De aliquibus sircunstansiis (*sic*) restitutionis in communi.

F. 14[3]r: Articulus 1. Hubi (*sic*) et quibus expensis facienda est restitutio rei bona vel mala fide acsepte.

F. 14[3]v: Articulus 2. An restitutio statim fasienda (*sic*) sit.

F. 15[3]v: Articulus 3. Quo ordine fasienda (*sic*) sit restitutio ab illis qui damnum intulerunt alteri.

F. 16[3]r: Articulus vltimus. Quo ordine fasienda est restitutio quando bona debitoris non suficiunt ad satisfaciendum omnibus creditoribus.

F. 17[3]r: Questio 5. De causis escusantibus restitutionem. Articulus 1. An posit deferri restitusio ad damnum creditoris vel debitoris.

F. 17[3]v: Articulus 2. An inopia debitoris et sessio (*sic*) bonorum sint cause sufficientes dilatandi restitutionem.

F. 18[3]v: Articulus 3. De aliis causis excusantibus a restitutione.

F. 19[3]v: Articulus vltimus. Qualis culpa requiratur ad restitutionem.

Questio 6. De restitutione propter omicidium (*sic*) et mutilasionem (*sic*).

F. 20[3]r: Articulus 1. Quid restituere teneatur omicida et mutilator vel vulnerator.

Articulus 2. De obligatione restituendi propter damna et alia secuta.

F. 21[3]r: Articulus ultimus. Quibus facienda est restitutio post mortem occisi.

F. 21[3]v: Questio 7. De restitutione ex stupro et adulterio.

F. 22[3]r: Articulus 1. Ad quid restituendum teneatur defloratio virginis propter stuprum.

F. 22[3]v: Articulus 2. An adultera vel adulter teneatur aliquid restituere marito vel eius filiis pro adulterio secuto.

F. 24[3]r: Questio 8. De restitutione ex furto. Articulus 1. Quid sit furtum et rapina.

F. 24[3]v: Articulus 2. Quenam quantitas requiratur ad peccatum mortale furti.

F. 25[3]r: Articulus 3. Quomodo posit (*sic*) peccari mortaliter in furtis minimis multiplicatis.

F. 25[3]v: Articulus 4. An in graui nesessitate (*sic*) constitutus posit quis lisite (*sic*) aliena acsipere (*sic*).

F. 26[3]r: Articulus 5. An filii peccent mortaliter pecato (*sic*) furti acsipiendo (*sic*) bona paternalia et vxor mariti.

F. 26[3]v: Articulus 6. De furto famulorum et sartorum.

F. 27[3]v: Questio 9. De restitutione ex ludo. Articulus 1. An ludus sit licitus vel illicitus.

F. 28[3]v: Articulus 2. An perdita ludo prohibito sint soluenda et acquisita sint restituenda.

F. 29[3]r: Articulus 3. An sponcio (*sic*) sit licita.

F. 30[3]r: Questio 10. De injuriis in materia famae. Articulus 1. Quid sit iudicium temerarium et an sit peccatum mortale.

F. 30[3]v: Articulus 2. Quid et quotuplex sit detractio et quot modis fiat.

F. 31[3]v: Articulus 2. Que materia sit grauis vel leuis ut detractio sit peccatum mortale vel veniale.

Articulus 4 in quo resoluuntur dificultates circa reuelationem criminis alterius.

F. 32[3]v: Articulus 5. An peccet mortaliter qui infamat seipsum, et an aliquando liceat se ipsum infamare.

F. 33[3]r: Questio 11. De restitutione fame et onoris. Articulus primus. An pro detractione sit facienda restitucio.

F. 33[3]v: Articulus 2. An honor ablatus per contumeliam aut irrisionem sit restituendus et quomodo.

F. 34^{3}r: Questio vltima. De restitutione facienda ob damna spiritualia.

F. 34^{3}r: Articulus 1. An damnificans alium in bonis spiritualibus teneatur ad restitutionem.

Articulus 2. De obligatione restituendi propter omissionem diuini officii.

F. 35^{3}r: Articulus vltimus. De causis excusantibus restitutionem a restitutione diuini officii.

IV

1. F. 36^{3}r-37^{3}r. F. 36^{3}r, *inc.:* «Decimas. Ab quantas ansias espero | residir en un comu ...».

F. 37^{3}r, *exp.:* «... vna de dos, ô morir, ô padecer».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM. *Vuit dècimes, una quartilla i un terceró.*

Foli 37^{3}v-38^{3} buits.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 120/130 x 180, a columna tirada, de 46 línies a pàgina plena. Impaginació del foli 7r: 7 + 120 + 22 x 13 + 179 + 10.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals i dues d'horitzontals per a definir la caixa d'escriptura.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva de final del segle XVII i principi del segle XVIII.

5. Decoració: Tìtols de tractats i de qüestions en lletres cal·ligràfiques de dues o tres línies de gruix.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», als fol. 1^{1}r i 1^{2}r.

9. Copista: Salvador Banyas, amb incursions d'una altra mà als f. 5^{3}rv, 8^{3}v-9^{3}r,

10. Revisions i correccions *passim.*

12. Notícies històriques: De les vuit dècimes del final, sis són en català, una en llatí i una en castellà. La quartilla també és en castellà. I al capdavall encara hi ha una tercera també en castellà Tot el conjunt no ha estat copiat per Salvador Banyas i és possible que els versos siguin del copista anònim que els va escriure. Tracten dels anhels d'un possible clergue que vol tenir un benefici estable (vol «residir»), sense complicacions, ni devocions, ni ambicions excessives.

V. Conclusió

1. Estat de conservació millorable.
2. Datació: Any 1702, ex I, 1, c); III, A, 1; B, 1; C, 1.
3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Salvador Banyas, BDSG.

81

Anònim, [*Tractat d'apologètica*].
Anònim, *Tractatus de locis theologicis.*
Anònim, *Célebre cuestion del Jansenismo.*
Pius IX, *Definició del dogma de la Puríssima Concepció de Maria*.
Anònim, *Nota sobre la gràcia actual i la gràcia habitual.*

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 155 x 221 x 15.

b) Material: Pasta recoberta de paper vermell, fatigat, i mitja tela al llom de color lila.

c) Indicacions escrites: Contratapa II, cap avall, en llapis, dibuix de tema inconcret.

2. Llom ras, de la tela susdita.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns, que no en treuen d'externs

b) Descripció de les seccions: A baix, etiqueta rectangular de paper blanc enganxada, amb la cota actual del ms.: «BDSG | Ms | 81».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: Rastres de foli de guarda inicial arrancat. Un al final, de color carbassa esvaït.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el foli de guarda.

d) Talls sense particularitat.

e) Capçalera a dalt i a baix.

g) Llavis del mateix paper vermell de les tapes, gairebé del tot desaparegut.

4. Conclusió. Data: Segle xix.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: [130] pàgines + I.
5. Dimensions: 152 x 211 x 9.
6. Plecs: Són 33 bifolis, pàg. 1-[130], amb un foli escadusser entre les pàgines 92 i 95, tots sense reclam.

A la pàg. 1, a l'extrem dret del marge inferior, cota actual del ms., escrita en llapis: «Ms | 81».

8. Paginació coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta i xifres aràbigues al centre del marge de cada pàgina, amb uns guionets a banda i a banda de cada número.

9. Numeració de plecs contínua, numèrica, amb xifres aràbigues posades a l'extrem del marge superior esquerre, escrites per una altra mà, possiblement la del relligador o del preparador de l'enquadernació del volum.

10. Filigrana de «P Vidal y F», del segle xix.

12. Sistema de ratllat a la mina de plom, 1111 2222, sense línies de guia per a les línies d'escriptura.

III. Contingut literari

I

1. Pàgines 1-60. Pàg. 1, *inc.:* «Notae Teologicae. Praeloquia. De definicione (*sic*). Theologia juxta vim nominis est sermo de Deo. Juxta rem, tres habet hacceptationes (*sic*), latissima, strictissima et propria ...».

Pàg. 60, *exp.*: «... qui ex hac vita discedit quin deo placeat, discedit ex ea cum aliquo mortali peccato; ergo etc».

2. Identificació de l'autor i obra: Anònim, [*Tractat d'apologètica*].

6. Contingut:

Pàg.1: De definitione.
Pàg. 2: De divisione.
Pàg. 8: De dotibus Theologiae scolasticae (*sic*).
Pàg. 9: De historia Theologiae scholasticae.
Pàg. 10: De opjecto (*sic*) theologiae scholasticae. Sectio I. Caput I. De Religione.
Pàg. 17: De indifferencia (*sic*).
Pàg. 26: Capud (*sic*) II. De necessitate religionis divinitus revelatae ad salutem consecuendam (*sic*).
Pàg. 33: Caput II (*sic*). De divinae revelationis existentia.
Pàg. 39: Caput IV. De altero motivo credivilitatis (*sic*), scilicet de miraculo.
Pàg. 43: Caput V. De modo mirabilis introductionis et propagationis religionis Christianae in universum mundum.

Pàg. 49: Caput VI. De alio motivo credivilitatis testimonio, videlicet martirium (*sic*).

Pàg. 50: Capud VII. De alio motivo credivilitatis, scilicet de puritate dotrinae eclesiasticae.

Pàg. 51: Sectio II. Capud I. De vera Christi Ecclesia. Paragraphus I.

Pàg. 53: Capud II. De his quae pertinent ad veram Christi Ecclesiam militantem (*sic*).

Pàg. 54: Capud III. De iis qui sunt extra veram Ecclesiam Christi militantem.

Pàg. 56: Capud IV. An omnes qui vere et propie sunt partes Ecclesiae eunde (*sic*) gradum et locum in ea optinent? (*sic*).

Pàg. 57: De visibilitate verae Christi Ecclesiae.

Pàg. 58: Capud VI. An in Ecclesia resideat potestas, tum legislativa tum coactiva?

Pàg. 59: Capud VII. De tolerantia religionum.

II

1. Pàg. 60-123. Pàg. 60, *inc.:* «Tractatus de locis theologicis tyronibus ad usum scholasticum accomodatus. | Caput I. De locis Theologicis in genere eorumque divisione. | De regula fidei. Regula fidei est criterium quo in ec-| -clesia Catolica vera Christi fides ab omni adulterine discernitur ...».

Pàg. 123, *exp.:* «... Ortodoxa dividitur ratione declarationis et obligationis. In primo sensu est de fide, vel de fide coatse (*sic*), vel dogmate fidei».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Tractatus de locis theologicis.*

6. Contingut:

Pàg. 60: Tractatus de locis theologicis tyronibus ad usum scholasticum accomodatus. Caput I. De locis theologicis in genere eorumque divisione.

Pàg. 63: Caput II. De primo loco theologico, Sacra videlicet Scriptura.

Pàg. 75: Caput III. De loco a traditionibus.

Pàg. 81: Caput VI (*sic*). De loco ab Ecclesia.

Pàg. 96: Caput V. De loco a conciliis.

Pàg. 101: Caput VI. De loco ab autoritate Romanae Ecclesiae seu Pontificis Romani.

Pàg. 113: Caput VII. De loco ab autoritate S. S. Patrum.

Pàg. 114: Caput VIII. De loco ab autoritate theologorum scolasticorum (*sic*), ac juris Pontificii peritorum.

Pàg. 119: Caput IX. De loco á (*sic*) ratione naturali et scientiis naturalibus.

Pàg. 120. Caput X. De loco ab autoritate philosophorum, quibus adjungi posunt (*sic*) saesarei (*sic*) jusrisconsulti.

III

Pàg. 124, consagrada a exposar mijtançant un sistema de claus la Inspiració [de l'Escriptura], per raó del mode, de l'extensió i de la intenció.

IV

1. Pàgs. 125-126. Pàg. 125, *inc.:* «Célebre cuestion del Gansenismo. Agustin Cornelio Gansenio, obispo de Ijuras compuso un libro que titulo Agustin ...».

Pàg. 126, *exp.:* «... condenó tambien á este silencio respetuoso, obligándoles a suscribir por entero la condenacion».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Célebre cuestion del Jansenismo.*

V

1. Pàgs. 126-127. Pàg. 127, *inc.:* «Declaracion de fe. Autoritate Domini nostris (*sic*) Jesucristi, beatorum Apostolorum Petri et Pauli ac Nostra ...».

Pàg. 127, *exp.:* «Datum Romae, VI idus Desembris anni MDCCCLIV, pontificatus nostri anno IX».

2. Identificació de l'autor i obra: PIUS IX, *Definició del dogma de la Puríssima Concepció de Maria*.

VI

1. Pàg. 128, *inc.:* «Gratia gratum faciens qua nempe ipsam recipiens fit gratus et receptus coram Deo, est duplex, actualis et habitualis ...».

Pàg. 129, *exp.:* «... complete santificans que insuper residet in ejus potenciis per virtutes infusis».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Nota sobre la gràcia actual i la gràcia habitual.*

Pàg. [130] buida.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 130 x 195, a columna tirada, de 22 línies escrites. Impaginació de la pàg. 3: 10 + 130 + 8 x 17 + 195 + 15.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals de justificació, escriptura de justificació a justificació. UR = 8, 86.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva de principis del 1800 d'una sola mà.

5. Decoració: Una mica d'il·lustració als tres mots de títol, feta a la ploma.

6. Nota a la pàg. 83.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» a les pàgs. 1 i 79.

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions freqüents. A la pàg. 111, addició interlineada.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte, llevat del primer foli, que és a punt de desprendre's.
2. Datació: Segle XIX, post 1854, data de la butlla de Pius IX.
3. Origen incert.
4. Propietaris i procedència desconeguts, BDSG.

82

Francesc Daniel, ***Tractatus Theologicus Scholasticus de Domini perfectionibus.***
Anònim, ***Tractatus de SS Incarnacionis Misterio.***

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 155 x 213 x 25.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí de color groc, brut.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes amb dos nervis de cordill.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 82».

3. Altres elements.
b) Tancadors de pell: En queden rastres.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.
d) Talls amb pintura de tons vermellosos, força esvaïda.
e) Capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí, esquinçats a la part superior.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII ex.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 165.

5. Dimensions: 154 x 209 x 20.
6. Plecs:
1) Plec coix, de 10/9, folis 1-19, amb taló a final de plec.
2) Plec de 9 x 2, folis 20-37.
3) Plec de 9 x 2, folis 38-55.
4) Plec de 4 x 2, folis 56-63.
5) Plec de 7 x 2, folis 64-77.
6) Plec de 9 x 2, folis 78-95.
7) Plec de 5 x 2, folis 96-105.
8) Plec de 9 x 2, folis 106-123.
9) Plec de 9 x 2, folis 124-141.
10) Plec de 5 x 2, folis 142-151.
11) Plec coix, de 8/6, folis 152-165.

Del foli inicial del plec 1) només en queda una franja estreta de dalt a baix. A baix, escrit en llapis, cota del manuscrit actual: « Ms | 82». El foli final també és escapçat al marge superior dret. En el seu verso porta dues inscripcions de tinta i ma diferents: Al marge superior: «Torrubadella». Al centre de la pàgina: «Portoles Aranensis», com infra, n. 84, I, 3, a).

8. Foliació moderna i contínua, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 28 d'abril de 2014, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: a) F. 1-151, filigrana de les lletres inicials «R R O» posades dins oval somat de corona, amb volutes als costats i en abim, que no es troba repertoriada. S'assembla a l'exemplar de VALLS I SUBIRÀ, III, *Catalonia,* 95, documentat a Olot el 1769, que no porta inicials i té adorns a la corona.

b) F. 157-162, filigrana «FERRER», de Pau Ferrer, del tipus VALLS I SUBIRÀ 386, documentada a Capellades l'any 1735, a Olot el 1758, a Cardedeu el 1770 i a Barcelona el 1779.

12. Sistemes de ratllat en sec.

III. CONTINGUT LITERARI

I

1. Folis: 2-77. Fol. 2r, *inc.* del proemi: «Tractatvs Theologicvs Scholasticvs de Domini perfectionibus ad vsvm Avditorvm espositvm (*sic*) a patre Francischo Daniel Ordinis Minorvm sacre theologiae Bacalavreo atque in alma Cervariensi vniversitate Sacrae Facvltatis Iº Professore. Quae humanitatem Christi Domini ornant perfectiones seu atributa (*sic*) hic, optime spei adolescentes ad presentis anni decursum ...».

Fol. 2v, *exp.* del proemi: «… Deus juxta Apostolum notas fecit divitias sacramenti huius, ut nobis manifestas fieret».

Ib., *inc*. de la divisió de la materia: «Disputatio Iª. De scientia animae Christi Domini. Questio Iª. Comuni (*sic*) sensu in ista disputatione loquemur,

quo certa et evidens rei cogitatio scientia apellatur. In Christo autem duplex est nimirum divina et creata …».

Fol. 77v, *esp.:* «... atque Sanctissimae Trinitatis gloriam, Virginis Immaculate decorem, Ecclesiae vtilitatem nostrumque omnium auxilium profecto Amen».

2. Identificació de l'autor i obra: Francesc DANIEL,[387] *Tractatus Theologico Scholasticus de Domini perfectionibus.*

3. Altres manuscrits: BC, ms. 3502.

6. Contingut:

Disputatio I[a]. De scientia animae Christi Domini. Questio I[a]. Num Anima intelligat intellectione increata, fol. 2v.

Questio II[a]. De scientia veata (*sic*) animae Christi Domini. Articulus Ius. Quomodo animae Christi concessa fuerit scientia veata, fol. 3v.

Argumenta contraria, fol. 4r.

Articulus II. Quenam cognoscat anima Christi per scientiam beatam, fol. 5r.

Argumenta contraria, fol. 5v.

Questio III[a]. De scientia infussa (*sic*) Animae Christi. Articulus primus. De scientia per se infusa Animae Christi eiusque objectis, fol. 7v.

Argumenta contraria, fol. 8v.

Articulus IIus. De scientia per accidens infusa Animae Christi deque eiusdem objectis, fol. 9v.

Argumenta contraria, fol. 10r.

Questio quarta. De scientia experimentali Animae Christi, f. 10v.

Disputatio II[a]. De Christi voluntate. Questio I[a]. Geminam in Christo fuisse voluntatem efinxit, fol. 11v.

Solutio contrariorum, fol. 12v.

Questio II[a]. An humana Christi voluntas semper fuerit voluntati divinae conformis, fol. 13r.

Solvuntur contraria, fol. 13v.

Questio 3. De humana Christi Domini livertate (*sic*) ad actus preceptos. Articulus 1us. Num Christus ut homo strictis praeceptis strictus fuerit, fol. 14r.

Argumenta contraria, fol. 14v.

Articulus III. Quo modo Christus liver (*sic*) fuerit ad actus preceptos, fol. 15v.

Solvuntur argumenta contraria, fol. 17r.

Disputatio III[a]. De gratia, et virtutibus Christi Domini, fol. 18r.

Questio prima. De gratia hunionis (*sic*) hipostaticae, fol. 18v.

Disolvuntur contraria, fol. 19r.

Questio II[a]. De gratia actuali, et habituali Christi Domini, fol 20v.

Argumenta contraria, fol. 22r.

Questio III[a]. De virtutibus humanitatis Christi, fol. 22v.

Solvuntur objectiones, fol. 23r.

387. Cf. supra, nota 330.

Questio 4. An fuerint in Christo dona Spiritus Sancti, et gratiae gratis datae, fol. 23v.
Solvuntur contraria, 25r.

Disputatio 4. De merito, et satisfactione Christi Domini. Questio I[a] De merito. Articulus Ius. Quibus actibus [et] quando Christus meruerit, fol. 25v.
Argumenta contraria, fol. 26v.
Articulus IIus. Quid sibi meruerit Christus, fol. 27r.
Argumenta contraria, fol. 28r.
Articulus 3us. Quid nobis, et Angelis meruerit Christus, fol. 28v.
Argumenta contraria, fol. 29v.
Articulus 4. An meritum sit simpliciter infinitum, fol. 30r.
Argumenta contraria, fol. 31r.
Questio II[a]. De Christi Domini satisfactione, fol. 31v.
Articulus Ius. An Christus per satisfactionem proprie nos redemerit, fol. 32r.
Argumenta contraria, fol. 33r.
Articulus 2us. An Christus sit omnium hominum redemptor, fol. 33v.
Articulus 3us. An satisfactio fuerit condigna, et ad Juris apices (*sic*), fol. 35r.
Argumenta contraria, fol. 36r.
Articulus 4us. An pura creatura possit pro peccatis condigne Deo satisfacere, fol. 37r.
Argumenta contraria, fol. 37v.
Articulus 5us. Vtrum peccatum mortale sit simpliciter infinitum in ratione offensae, f. 38r
Argumenta contraria, fol. 39v.

Disputatio V[a]. De dignitatibus Christi eiusquae (*sic*) offitiis (*sic*). Questio I[a]. De divina filietate (*sic*) Chisti ut Hominis, fol. 40v.
Articulus Ius. De erroribus circa filietatem, fol. 41r.
Solvuntur objectiones. Articulus secundus. Questionis resolutio, fol. 42r.
Solvuntur objectiones, fol. 43r.
Questio II[a]. An Christus sit serbus (*sic*) Dei, et creatura, fol. 44r.
Argumenta contraria, fol. 45r.
Questio III[a]. De dignitate Christi, ut capitis, fol. 45v.
Argumenta contraria, fol. 46r.
Questio 4. De Regia, et Judiciaria Christi dignitate, fol. 47r.
Argumenta contraria, fol. 48r.
Questio 5. De Christi Sacerdotio, et oratione, fol. 49r.
Argumenta contraria, fol. 50r.
Questio 6[a]. De mediatoris ofitio (*sic*) atque de fide in ipsum. Articulus Ius. De Christo mediatore, fol. 51r.
Argumenta contraria. Articulus 2us. De fide in Christo mediatore, fol. 52r.
Solvuntur objectiones, fol. 53v.
Questio 7[a]. De virtute humanitatis ad patranda miracula, fol. 54r.
Argumenta contraria, fol. 55r.
Questio 8[a]. De adoratione Christi, et sanctorum. Articulus 1us. De adoratione Christo homini exivenda (*sic*), fol. 55v.
Argumenta contraria, fol. 57r.

Articulus IIus. De adoratione Sanctorum cum Christo regnantium eorumque invocatione, fol. 58r.

Solvuntur objectiones, fol. 59r.

Articulus 3us. De cultu Sanctarum Imaginum, et Reliquiarum, fol. 60r.

Argumenta contraria, fol 60v.

Disputatio Apendix. De hominis defectibus, a Christo adsumptis (*sic*) in natura humana. Questio Iª. De defectibus comunibus (*sic*) adsumptis a Christo, fol. 62v.

Argumenta contraria, fol. 65r.

Questio 2ª. An Christus adsumserit particulares corporis defectus, fol. 67r.

Argumenta contraria, fol. 67v.

Questio 3. An Christus asumpserit particulares defectus animae. Articulus Ius. An Christus asumpserit ignorantiam, peccatum, et peccati fomitem, fol. 68v.

Argumenta contraria, fol. 69v.

Articulus IIus. An Christus adsumserit potentiam pecandi (*sic*), fol. 70v.

Argumenta contraria, fol. 72r.

Questio 4. An deffectus a Christo adsumti ipsi fuerint necessarii, fol. 74r.

Argumenta contraria, fol. 76r.

Foli 77v buit.

II

1. 1. Folis: 78-162. Fol. 78r, *inc.:* «Tractatvs 7us. De Sanctissimae Incarnacionis (*sic*) Misterio. Proemium. Absconditum a seculis misterium quod vnum scire gloriabatur Apostolus, Deum scilicet factum hominem presenti tractatione lustrandum agredimur ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… Haec enim metodus docendique ratio naturalis, commoda et perspicua nobis videtur».

Fol. 78v. *inc.* de la divisió de la materia: «Dicertasio (*sic*) 1ª erit proemialis in qua incarnationis posibilitate (*sic*), existentia et essentia adversus gentiles …»

Ib., *exp.* de la divisió de la materia: «… apendicem de comunicatione idiomatum adjungemus».

Ib., *inc*. del tractat: «Disertatio proemialis. De possibilitate, existentia, et essentia incarnationis. Incarnati Dei nomine intelligunt Patres et Catholici divinam et humanam naturam in vna vebi persona vnitas … ».

Fol. 162v, *exp.:* «.... ipsi conformes facti digni simus, qui sempiternis gloriae bonis cum christo comulemurrr (*sic*). Amen».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Tractatus de SS Incarnacionis Misterio.*

3. Altres manuscrits: Cf. BC, ms. 3434, f. 1-117.

6. Contingut:

Disertatio proemialis. De possibilitate, existentia, et essentia incarnationis, fol. 78v.

Caput Ium. De Divini Verbi Incarnationis possivilitate (*sic*), fol. 80r.

Consectaria, fol. 81r.

Solvuntur objectiones, fol. 82r.

Caput IIum. De existentia Incarnationis, fol. 85v.
Solvuntur objectiones, fol. 88v.
Caput IIIum. De peracto Incarnationis misterio in Jesu Nasareno (*sic*), fol. 90r.
Solvuntur objectiones, fol. 91r.
Caput IIIIum. De vnica in Christo persona, fol. 92r.
Solvuntur objectiones, fol. 93v.
Caput 5um. De duplici in Christo natura, fol. 95r.
Solvuntur objectiones, fol. 96r.
Caput 6um. De duplici in Christo Voluntate, fol. 97v.
Solvuntur objectiones, fol. 99r.

Questio Ia. De convenientia, et necessitate Incarnationis, fol. 100v.
Articulus Ius. Vtrum conveniens fuerit Deum incarnari, fol. 101r.
Solvuntur objectiones, fol. 102v.
Articulus IIus. Vtrum fuerit necessarium Deum incarnari, fol. 103r.
Solvuntur objectiones, fol. 106r.
Articulus 3us. Vtrum Christus proprie pro nobis satisfecerit, fol. 109r.
Solvuntur objectiones, fol. 111r.
Articulus 4us. Vtrum satisfactio Christi fuerit ad apices juris, fol. 113v.
Solvuntur objectiones, fol. 114v.

Questio IIa. De causa, et motivo Incarnationis, fol. 115v.
Articulus primus. De causa phisica (*sic*) principali, et Instrumentali Incarnationis. Articulus Ius. De causa phisica, principali et instrumentali Incarnationis, fol. 115v.
Solvuntur objectiones, fol. 117r.
Articulus 2us. De causa morali Incarnationis, fol. 118v.
Solvuntur objectiones, fol. 122r.

Questio 3ª. De persona asumente (*sic*), fol. 125r.
Articulus Ius. Vtrum sola persona filii asumpserit humanitatem, fol. 125v.
Solvuntur objectiones, fol. 127v.
Articulus 2. Vtrum Divinae personae possint eandem naturam adsumere (*sic*) itemque plures naturae ab eadem adsumi persona, fol. 129r.
Articulus 3us. Vtrum verbum asumpserit naturam humanam propria istius subsistentia retenta, fol. 130v.

Questio 4. De natura adsumpta. Articulus primus. Vtrum natura a verbo adsumpta vera fuerit natura humana, fol. 132r.
Solvuntur objectiones, fol 134r.
Articulus IIus. Vtrum corpus a verbo adsumptum fuerit terrenum, et corruptivile (*sic*), fol. 137v.
Solvuntur objectiones, fol. 138v.
Articulus 3us. Vtrum caro a verbo adsumta fuerit Immaculata, fol. 139v.
Solvuntur objectiones, fol. 140v.

Disertatio (*sic*) Apendix (*sic*). De comunicatione (*sic*) Idiomatum, fol. 141v.
Caput Ium. De Generalibus regulis comunicationis Idiomatum, fol. 142v.
Solvuntur objectiones, fol. 145v.

Caput IIum. De quibusdam propositionibus quarum subiectum est Deus, fol. 147r.

Solvuntur Objectiones, fol. 149r.

Caput 3um. De aliis propositionibus quarum subiectum est homo, fol. 151v.

Argumenta contraria, fol. 153r.

Caput Vltimum. De reliquis propositionibus quarum subiectum est Christus, fol. 155v.

Solvuntur objectiones, fol. 158r.

Folis 163-165 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 115 x 170, sovint irregular, a columna tirada, de 36/37 línies constatades. Impaginació del foli 4r: 7 + 130 + 7 x 9 + 182 + 8.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals per a definir la caixa d'escriptura. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII.

5. Decoració: Alguns títols amb lletres majúscules grans, dobles, en tinta negra forta, algunes lletres aglutinades i d'altres calades.

7. Segell: «Seminario Conciliar | de la Diocesis de |Gerona», al foli 2r. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona», als folis 2r i 63r.

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions als f. 12v, 23r, 34r, 82v, 88v, 95v, 104r, 140r, 148v.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Bo.

2. Datació: Darrers decennis del segle XVIII.

3. Origen cerverí.

4. Propietaris i procedència: Desconeguts, BDSG.

83

Anònim, *Scholasticae disputationes in octo libros Physicorum ab Aristotele traditos*

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 154 x 199 x 24.

b) Material: Pergamí groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes amb dos nervis de pell.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 83».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: III al principi. Foli de guarda inicial Ir, a dalt, centrat «Ex libris Jacobi Estanyol | Prevere. | Al tono de las follias. | Yo me parto para Roma | en busca del santo Papa | mas no voy alla por todo, | que no todo alli se alcanssa. | Como no pido dinero | ni cosa que aquesto valga | luego al punto me diran | ego te facho la gracia.». A baix, a l'angle dret, en llapis, cota actual del manuscrit: «Ms | 83».

b) Tancadors de cordill i boleta de vori, ben conservats.

c) Cobertes (folres), del mateix paper que el manuscrit.

d) Talls sense cap particularitat.

e) Capçada ben conservada.

g) Llavis ben conservats, del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Primera meitat del segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Pàgines: 318.
5. Dimensions: 150 x 200 x 22.
6. Plecs:
1) Plec de 2 x 2, foli de folre inicial-foli III.
2) Plec de 6 x 2, pàg. 1-24.
3) Plec de 6 x 2, pàg. 25-48.
4) Plec de 6 x 2, pàg. 49-72.
5) Plec de 6 x 2, pàg. 73-96.
6) Plec de 6 x 2, pàg. 97-120.
7) Plec coix, de 7/6, pàg. 121-146, amb taló.
8) Plec de 6 x 2, pàg. 147-170.
9) Plec de 6 x 2, pàg. 171-194.
10) Plec de 5 x 2, pàg. 195-214.
11) Plec de 6 x 2, pàg. 215-238.
12) Plec de 6 x 2, pàg. 239-262.
13) Plec de 6 x 2, pàg. 263-286.
14) Plec de 6 x 2, pàg. 287-310.
15) Plec de 2 x 2, pàg. 311-318.

Al plec 1) intercalada entre el foli III i el foli 1, estampa de la Immaculada Concepció.

Al plec 11) intercalada entre la pàgina 256 i la 257, estampa del Naixement de Jesús.

Al plec 15) intercalada entre la pàgina 312 i la 313, estampa de la Resurrecció. I entre la pàg. 314 i la pàg. 315 hi ha tres talons que corresponen a tres folis arrencats.

8. Foliació: a) Folis I-III, foliació moderna, contínua, en xifres romanes, en llapis a l'angle superior dret del reto dels folis.

b) Pàg. 1-311, paginació coetània de l'escriptura del manuscrit, contínua, en tinta, en xifres aràbigues, col·locada a l'angle superior dret/esquerre del recto/verso dels folis.

c) Pàg. 312-324, paginació moderna, contínua, en llapis, a l'angle superior dret/esquerre del recto/verso dels folis.

10. Filigranes:

a) fol. I-III, Pàg. 51-54, 67-70, filigrana no repertoriada, composta de creu encerclada per un doble cercle amb sanefa interior, tot somat de corona reial, amb creu en abim.

b) Pàg. 3-6, 9-10, 15-16, 19-22, 31-32, 41-42, 97-98, 103-104, 107-110, 113-114, 119-120, 243-244247-248, 253-254, 257-258, 261-262, 321, filigrana «Badia», del tipus Valls i Subirà 62. Documentada a Barcelona el 1735.

c) Pàg. 25-26, 33-34, 39-40, 47-48, filigrana «Badia», del tipus Valls i Subirà 476. Documentada a Vic i a Olot al 1721.

d) Pàg 57-64, 121-122, 127-128, 131-132, 137-138, 141-142, 145-148, 151-152, 155-156, 161-162, 165-166, 169-172, 175-176, 179-180, 185-186, 189-190, 193-196, 201-207, 213-214, 217-220, 225-228, 233-236, 263-264, 267-268, 273-276, 281-282, 285-288, 293-296, 301-304, 309-310, 313-314, 323-324, filigrana que no s'ha trobat repertoriada.

e) Pàg. 75-78, 83-86, 91-94, filigrana de la creu grega encerclada, semblant al tipus Valls i Subirà, III, *France,* 17, documentada a partir del 1627.

12. Sistemes de ratllat en sec: <<<<>>>>.

III. Contingut literari

1. Pàgines 1-311. Fol. 1r, inc. del títol i del proemi: «Scholastice dispvtationes in octo libros physicorvm ab aristotele traditos ivxta mentem angelici magistri, et eximii doctoris. Proemivm. Post subtilissimas logice questiones, facilimum et jucundissimum physice opus agredimur elucidandum, scilicet rerum naturalium scienciam ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… quin hoc opus vestris animis oblectationem et voluntatem sit adlaturus».

Ib., *inc.* de la prolusió: «[*Pàg. 3*] Phisica, magis se extendit quam ad octo libros, complectit enim libros etiam de ortu et interitu, hoc est, de generatione et corruptione, libros de celo, et tándem tres libros de anima …».

Pàg. 4, *exp.* de la prolusió: «… De ente natvrali, ejusque principiis. Dispvtatio I^{a}. De principiis intrinsecis entis naturalis. Sectio prima. De principiis intrinsecis entis naturalis in facto esse».

Ib., *inc.* del tractat: «Liber primus. De ente natvrali, ejusque principiis. Dispvtatio I^{a}. De principiis intrinsecis entis naturalis. Sectio prima. De principiis intrinsecis entis naturalis in facto ese [*pàg. 5*] Ens naturale hic non sumitur teologice prout contraponitur enti supernaturali …»

Pàg. 311r, *esp.:* «... habere principium uti producendus per actionem que sit translatio rei de non esse ad esse. 22 junii 1734 hec dicta sint satis. Narcisus Riera».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Scholasticae disputationes in octo libros Physicorum ab Aristotele traditos ivxta mentem Angelici Magistri et eximii doctoris.*

6. Contingut:

[Liber primus]. Proemivm, pàg. 1.

Prolvcio (*sic*) unica. Physice proemium alia percvrrit, pàg. 1.

Liber primus. De ente natvrali, ejusque principiis. Dispvtatio I^{a}. De principiis intrinsecis entis naturalis. Sectio prima. De principiis intrinsecis entis naturalis in facto esse, pàg. 4.

Sectio secunda. Principia intrinseca entis naturalis in facto esse enumerat, pàg. 6.

Sectio 3^{a}. Principia intrinseca entis naturalis in fieri enumerat, pàg. 10.

Sectio quarta. Solvit objectiones prime, et secunde conclusionis, pàg. 13.

Sectio ultima. Solvit objectiones 3e, et quarte conclusionis, pàg. 16.

Dispvtatio 2^{a}. De existentia, et ecentia (*sic*) materie prime. Sexio (*sic*) prima ostendit existentiam materie prime, pàg. 18.

Sectio secunda. Inquirit ecentiam metafisicam (*sic*) materie prime, pàg. 21.

Sexio tertia nostram statuit, et propugnat sententiam, pàg. 24.

Sexio quarta inquirit per ordinem ad quas formas metafisice constituatur materia prima, pàg. 26.

Sexio quinta. An materia prima sit pura potentia, pàg. 30.

Sexio sexta. An materia prima immediate recipiat formas, pàg. 34.

Sexio septima. An materia prima existat per existentiam forme, pàg. 37.

Sectio octava. Solvit adversariorum instantiam, pàg. 40.

Sexio vltima. Subsequentia infringet argumenta, pàg. 43.

Dispvtatio 3^{a}. De dependentia materie prime a forma substantiali. Sexio prima. An materia prima accidentaliter dependeat a forma substantiali, pàg. 46.

Sexio secunda solvet argumenta contraria, pàg. 48.

Sexio tertia. An materia prima naturaliter dependeat â forma substantiali, et quo modo, pàg. 51.

Sexio quarta enervat opositas rationes, pàg. 53.

Sexio quinta. Qualis sit actio qua materia prima concervatur (*sic*) sine forma substantiali, pàg. 56.

Sectio ultima contraria argumenta dissolvit, pàg. 59.

Dispvtatio 4ª. De appetitu materie prime. Sectio prima. Appetitus naturam exponit, pàg. 63.

Sexio secunda. An, et quas formas innate apetat (*sic*) materia prima, pàg. 65.

Sexio tertia. An materia prima innate appettat formas corruptas, pàg. 69.

Sexio quarta solvit oposita, pàg. 70.

Sexio quinta querit, qualis sit apetitus innatus materie prime ad formam substantialem, pàg. 73.

Sectio sexta. Contrariis argumentis respondet, pàg. 75.

Sectio septima vnitatem, et diverssitatem (*sic*) materie prime explicat, pàg. 78.

Sectio vltima ostendit perfectionem, et proprietates materie prime, pàg. 79.

Dispvtatio quinta. De forma substantiali. Sectio prima ostendet existentiam, ecentiam, et multiplicitatem forme substantialis, pàg. 81.

Sexio 2ª. An forma substantialis sit tota quidditas, seu ecentia compositi, pàg. 83.

Sectio 3ª. An in eadem materia simul existant plures forme substantiales subordinate, pàg. 86.

§ vnicus proponit 3am sententiam, pàg. 89.

Sectio quarta proponit quartam scotistarum sententiam, pàg. 90.

Sectio quinta. Infringit contraria argumenta, pàg. 92.

Sexio vltima. Infringit reliquas instantias, pàg. 95.

Dispvtatio 6a. De forma non subordinata. Sectio prima. An eadem numero materia possit naturaliter habere simul duplicem formam non subordinatam, pàg. 97.

Sexio 2ª. An plures forme substantiales non subordinate possint simul eandem numero materiam divinitus informare, pàg. 99.

Sexio vltima. Proponit reliqua argumenta, pàg. 102.

§ vnicus comprehendit reliqua de forma substantiali, pàg. 104.

Dispvtatio 7a. De vnione fisica. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit vnio fisica, pàg. 105.

Sexio secunda realem distinctionem vnionis an materia, et forma substantiali propugnat, pàg. 107.

Sectio tertia solvit argumenta oposita, pàg. 109.

Sectio quarta. De cimplicitate (*sic*) vnionis in composito, pàg. 112.

Sectio vltima. De subjecto vnionis receptivo, pàg. 114.

Dispvtatio ultima. De toto, seu composito substantiali. Sectio prima. In quo concistit (*sic*) compositum substantiale dicit, pàg. 116.

Sectio secunda respondet objectionibus, pàg. 119.

Sectio vltima reliquis respondebit objectionibus, pàg. 121.

Liber 2us Physicorvm. Dispvtato prima. De natura, et arte. Sectio prima quid sit natura, pàg. 127.

Sectio secunda aget de motu naturali, et violento, pàg. 130.
Sectio vltima de arte, pàg. 133.

Dispvtatio secunda. De causis in communi. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit causa, pàg. 136.
Sectio secunda querit, quibus conveniat ratio cause, pàg. 138.
Sectio tertia inquirit constitutiva cause in actu primo, et in actu 2º, pàg. 140.
Sectio quarta de prerrequisitis cause ad causandum, pàg. 143.
Sectio 5ª. An causa eficiens possit causare in eo instanti, in quo non est, pàg. 145.
Sectio sexta de aproximatione cause eficientis ad agendum, pàg. 147.
Sectio vltima de proprietate nature, pàg. 151.

Dispvtatio 3ª. De causa eficienti (*sic*) creata, pàg. 152.
Sectio prima. An substantia creata sit virtus immediate operativa substantie, et accidentis, pàg. 153.
Sectio secunda adversariorum respondet objectionibus, pàg. 155.
Sectio tertia solvit argumenta contra secundam conclusionem, pàg. 157.
Sectio vltima. An accidens sit immediate operativum, pàg. 159.

Dispvtatio 4ª. De potentia, seu causa obedientiali. Sectio prima. Quid sit, et an detur potentia obedientialis, pàg. 162.
Sectio secunda argumentis oppositis respondebit, pàg. 165.
Sectio vltima. An principium elevans sit tota ratio, seu totum principium formale quo agendi, pàg. 169.

Dispvtatio 5ª. De cavsa efficienti increata, pàg. 171.
Sectio prima. An Deus concurrat phisice immediate ad omnes effectus causarum secundarum, pàg. 171.
Sectio 2ª. An Deus physicè, immediate (*sic*) concurrat ad pecatum, pàg. 173.
Sectio 3ª. An Deus, et creaturae concurrant, eadem indivisibili actione ad effectus, pàg. 177.
Sectio vltima. De concurssu (*sic*) preparativo, seu in actu primo divine omnipotentie, pàg. 179.

Dispvtatio sexta, de concvrssv predeterminante, sev de physica praemotione. Sectio 1ª. Proponit statum controvertie, pàg. 182.
Sectio 2ª authoritate regicit (*sic*) â causis liberis physicam praemotionem, pàg. 185.
Sectio 3ª. Atducit (*sic*) contra phisicam proemotionrm authoritates sanctorum patrum, et aliquas propositiones damnatas, pàg. 187.
Prolutio brevis exponit rationem cause libere, et necessarie, pàg. 190.
Sectio 4ª ostendit physicam praemotionem esse evertivam libertatis creatae, pàg. 192.
Sectio 5ª proponit alia argumenta, quibus convincitur phisicam praemotionem esse evertivam libertatis creatae, pàg. 195.
Sectio sexta ostendit phisicam praemotionem esse necessitatem antecedentem, et consequenter evertivam libertatis creatae, pàg. 197.

Sectio 7ª declarat quo modo non daretur auxilium pure suficiens, admissa physica praemotione, pàg. 199.

Sectio 8ª ostendit, quo modo admissa physica praemotione, Deus esset author peccati, pàg. 202.

Sectio 9ª vti superfluam regicit â causis necessariis praemotionem physicam, pàg. 204.

Sectio decima. Thomistica scola authoritate suadet physicam praemotionem, pàg. 205.

Sectio 11ª atducit alias authoritates, pàg, 208.

Sectio 12ª proponit argumenta phylosophica (*sic*) in favorem physicae praemotionis, pàg. 211.

Sectio 13 solvit reliqua argumenta phylosophica, pàg. 213.

Sectio decima quarta proponit theologica argumenta, pàg. 216.

Sectio vltima solvit reliqua theologica argumenta, pàg. 219.

§ unicus vindicat conimbricensses, et cardinalem Belarminum, pàg. 220.

Dispvtatio septima. An, et quo modo Deus determinet creatura ad operandum. Sectio prima aperit senssum (*sic*) questionis, pàg. 221.

Sectio secunda solvit oposita, pàg. 224.

Dispvtatio 8ª. De connexione causarum cum efectu. Sectio prima. An Deus metaphysice connectatur cum creaturarum pocibilitate (*sic*), pàg. 226.

Sectio 2ª solvit opposita, pàg. 228.

Sectio 3ª solvit reliqua argumenta, pàg. 231.

Sectio vltima percurrit aliquas questiunculas, pàg. 233.

Dispvtatio 9ª. De comparatione causarum, et effectuum inter se. Sectio prima. An idem possit se ipsum producere, pàg. 237.

Sectio 2ª. De mutua causalitate in eodem genere quoad 1um esse, pàg. 239.

Sectio 3ª. De mutua causalitate in eodem genere quoad 2um esse, pàg. 240.

Sectio 4ª. De mutua causalitate in diversso (*sic*) genere, pàg. 242.

§ vnicus. An idem effectus possit divisim oriri a duplici causa totali in actu secundo, pàg. 244.

Sectio 5ª. An idem effectus divinitus possit oriri simul a duplici causa totali in actu secundo, pàg. 246.

Sectio vltima. An idem effectus possit naturaliter procedere simul a duplici causa totali in actu 2º, pàg. 247.

Dispvtatio vltima. De causa materiali, formali, finali, et exemplari. Sectio prima. De causa materiali et formali, pàg. 249.

Sectio 2ª. An introductio vnius forme praecedat alterius expulssionem (*sic*), pàg. 251.

Sectio vltima. De causa finali, et exemplari, pàg. 253.

Liber 3us Physicorvm. Dispvtatio prima. De motu, agtione (*sic*), et passione. Sectio prima inquirit quid, et quotuplex sit motus, pàg. 256.

Sectio secunda aget de agtione, pàg. 258.

Sectio 3ª agit de creatione, eductione, et passione, pàg. 260.

Sectio 4ª. De subjecto, et specificativo agtionis eductive, et creativae, pàg. 262.
Sectio quinta. Proponit aliquas questiones sirca (*sic*) terminos creationis, et eductionis, pàg. 264.
Sectio vltima. De agtione concervativa (*sic*), et reproductiva, pàg. 267.

Liber 4us Physicorvm. Dispvtatio prima. De loco. Sectio prima. Quid sit locus, pàg. 269.
Sectio 2ª. De loco intrinseco, seu de presentia, pàg. 272.
Sectio 3ª. De vilocatione (*sic*), pàg. 275.
Sectio 4ª. Proponit reliqua argumenta, pàg. 277.
Sectio 5ª. De corporum penetratione, pàg. 279.
Sectio vltima. De vacuo, pàg. 280.

Dispvtatio secunda. De tempore. Sectio 1ª. Inquirit quid, et quotuplex sit tempus, pàg. 282.
Sectio 2ª. De tempore intrinseco, seu de duratione, pàg. 284.
Sectio vltima. Solvit reliquas instantias, pàg. 286.

Liber 5us Physicorvm. Dispvtatio vnica. De infinito. Sectio prima. Definit, et dividit infinitum, pàg. 288.
Sectio 2ª. De numero finitorum maximo, et de creatura omnium perfectissima, pàg. 290.
Sectio 3ª. De infinito sincategoremmatico (*sic*), pàg. 293.
Sectio vltima. Solvit objectiones, contra secundam conclusionem, pàg. 296.

Liber 6us Physicorvm. Dispvtatio vnica de compositione continui. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit continuum, pàg. 300.
Sectio 2ª. Proponit nostram sirca (*sic*) continui compositionem sententiam, pàg. 301.
Sectio 3ª. Solvit argumenta phiylosofica (*sic*), pàg. 302.
Sectio vltima. Solvit argumenta mathematica, pàg. 306.

Liber 7us Pysicorvm. Liber octavus Physicorum. Dispvtatio unica. De inceptione mundi. Sectio prima de eadem re, pàg. 308.

Pàgines 312-318 buides.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 105 x 171, a columna tirada, de 42 línies. Impaginació de la pàgina 19: 15 + 105 + 25 x 14 + 171 + 13.

2. Tipus de ratllat: Dues línes verticals per a definir la caixa d'escriptura. Escriptura que sobrepassa la línia del marge dret. UR = 4, 07.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle xviii, d'una sola mà.

5. Decoració: Els títols de «liber» són en majúscules que ocupen set o vuit ratlles ordinàries de pautat, plenes, en tinta negra, algunes calades amb puntejat.

Entre els folis de guarda inicials i el primer plec, hi ha intercalat un gravat que representa la Puríssima, amb inscripció: «dominicus Pauner Fecit».[388] A la pàg. 126, gravat de sant Antoni de Pàdua, amb inscripció: «Saint Anthoine de Pade de Poilly ex.». Al final del volum, entre les pàgines 312 i 313, gravat que representa la Resurrecció de Crist, amb inscripció que no hem pogut llegir.

6. Notes: A la pàg. 124, després del final de l'exposició sobre el primer llibre de la *Física* d'Aristòtil: «Presbyter venerabilis pater Franciscus Suares doctor Exi-|-mius | Pr. | Narcisus Riera | 1734». La nota s'ha de relacionar amb l'explicit del ms.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», al foli de guarda inicial Ir i a la pàg. 79r.

9. Copista: Narcís Riera.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: Identificaríem Narcís Riera amb el clergue de Navata a favor del qual el 19 de setembre del 1679 s'han d'executar lletres papals que li confereixen la doma de Tortellà, ADG, G-136, f. 201v. Potser és el mateix contra el qual el 1691 Josep Moixó, beneficiat de Palamós, mou procés per deute de censos, ADG, Processos moderns, n. 5997. Sagristà de Vilanant que els obrers de la confraria de Sant Antoni de Navata presenten al benefici de la confraria: ADG, D-40, f. 143; *Manual 1713*, f. 79v (n. 3062). Més tard és patró del benefici de Sant Joan al qual l'any 1718, presenta Benet Saüch, prevere de Torroella de Montgrí, ADG, D-83, f. 120r; *Manual 1762*, f. 46r. Testa el 1734, bo i fundant sufragis a Vilanant, ADG, *Definicions de causes pies, Testaments 1 (1713-1742),* f. 111-114.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Molt bo.
2. Datació: 22 de juny de l'any 1734, ex III, 1.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Jaume Estanyol, BDSG.

388. Per a Domènec Pauner, cf. Ràfols II 314; Páez Ríos II, n. 1622, p. 375.376; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. 7, 611b.

84

Bonaventura Pruna, ***Tractatus dogmaticus de sanctissimo Trinitatis mysterio.***
Anònim, ***Tractatus scholastico dogmaticus de virtutibus.***
Anònim, ***Index distinctionum et divisionum.***
Anònim, ***Tractatus de Sanctissimo Trinitatis mysterio.***
Anònim, ***Instruccions per a la intervenció de l'orgue en una missa cantada per un chor.***

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 153 x 203.

b) Material: Pergamí groc enfosquit, brut. A la tapa Ir, taques o gargots de tinta negra.

2. Llom ras, del mateix pergamí, perdut de la meitat en amunt.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes amb dos nervis interns de cordill.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 84».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: Al recto de l'únic foli de guarda, l' inicial, a dalt: «Portoles Aranensis 79». A baix a la dreta, arran de l'estrip que n'afecta la part inferior, a llapis, cota actual del manuscrit: «M | 84».

b) Tancadors de cordill i botons, molt deteriorats. A la tapa I, falta la baga superior, a la tapa II falta el segon botó.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el manuscrit.

d) Talls sense cap particularitat.

e) Capçalera i capçada desaparegudes.

f) Folres del mateix paper que la resta del manuscrit. Al foli de folre de la tapa II, al marge inferior dret, escrits a l'inrevés i en columna, hi ha alguns mots llatins: «cum | deinde | nam | ad ad a | Idcirco | et ita».

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle xviii ex.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.

2. Matèria: Paper.

4. Folis: 187.
5. Dimensions: 146 x 206.
6. Plecs:
1) Bifoli, foli de folre inicial-foli de guarda I inicial.
2) Plec de 9 x 2, folis 1-18.
3) Plec de 6 x 2, folis 19-30.
4) Plec de 4 x 2, fol. 31-38.
5) Plec de 9 x 2, fol. 39-56.
6) Plec de 6 x 2, folis 57-68.
7) Plec de 2 x 2, folis 69-72.
8) Plec de 9 x 2, folis 73-90.
9) Plec de 5 x 2, folis 91-100.
10) Plec de 9 x 2, folis 101-118.
11) Plec de 5 x 2, folis 119-128.
12) Plec de 7 x 2, folis 129-142.
13) Plec de 5 x 2, folis 143-152.
14) Plec de 2 x 2, folis 153-156, arrencat l'últim foli del plec.
15) Plec de 2 x 2, folis 157-160, arrencats tots els folis del plec.
16) Plec de de 2 x 2, folis 161-164, arrencat el primer foli de la segona meitat del plec.
17) Plec de 5 x 2, folis 165-174, arrencats el foli primer, tercer i quart de la segona meitat del plec.
18) Plec de 5 x 2, folis 175-184, arrencat el penúltim full de la segona meitat del plec.
19) Plec de 2 x 2, foli 185-foli de folre final, arrecat el segon foli de l'inici del plec.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 8 d'octubre de 2014, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis
10. Filigrana d'escut somat de gran corona reial, amb l'anagrama «IHS» al seu interior i a baix, fora de l'escut, les lletres «PERRS», que podria ésser l'anagrama d'un molí (Perxes?). No es troba repertoriada.
12. Sistemes de ratllat en sec.

III. CONTINGUT LITERARI

I

1. Folis 1-71. Fol. 1r, títol i *inc.* del proemi*:* «Tractatus Theologicus scholastico dogmaticus de sanctissimo Trinitatis misterio (*sic*). Proemium. Profundissimum inefavile (*sic*) venerandum adque plane divinum sanctissimae Trinitatis misterium ...».

Fol. 1v, *exp.* del proemi: «… que inde in scoliis agitantur non nisi verisimiliora nobis utique responderé valemus».

Ib., *inc.* de la divisió de la materia: «Quantum vero ad methodum atinet (*sic*) nostri tractatus …».

Fol. 2r, *exp.* de la divisió de la materia: «… suae purissimae conceptionis tutelaris nostrae dulcissimae ac potentissimae».

F. 2r, *inc.* del tractat: «Disputatio 1ª. De existentia et cognoscivilitate misterii sanctissimae trinitatis. Tribus questionibus continetur disputatio presens. 1ª existentiam stavilit misterii sanctisiimae Trinitatis. 2ª discerit de eius cognoscibilitate. 3ª demum varias loquendi formulas examinat ...».

Fol. 71r, *exp.:* «... Et immaculatae Deiparae Huius Academiae Patronae nostrae, sed satis plura suficiant que de hoc tractatu diximus in mysterio sanctissime Trinitatis in honorem et laudem Virginis Conceptionis Hispaniae Patronae et omnium sanctorum cuius cultus ab scolasticis roborabitur in seculum seculi Amen. | Victor Dr. bona|ventura Pruna».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Bonaventura Pruna,[389] *Tractatus dogmaticus de sanctissimo Trinitatis mysterio.*

6. Contingut:

Proemium, fol. 1r.

Disputatio prima. De existentia, et cognoscivilitate (*sic*) misterii sanctissimae trinitatis. Questio prima. Existentiam stavilit (*sic*) misterii sanctissimae trinitatis, fol 2r.

Articulus Ius. Adversus multiplicem eresim (*sic*) catholicam provat veritatem, fol. 2v.

Articulus II. Varios oponit sacrae scripturae testus (*sic*), qui veritati Catholicae impugnare videntur, fol. 9v.

Articulus III. Solvit oposita, ante ratione petita, fol. 11v.

Articulus 4. Stavilit perfectam divinarum personarum equalitatem, fol. 13r.

Solvuntur opposita, fol. 15r.

Questio II. Num misterium sanctissimae trinitatis sit cognoscivile solo naturali lumine intellectus creati, fol. 15v.

Questio III. Varias examinat loquendi formulas de sanctissima Trinitate, fol. 17r.

Disputatio IIª. De divinis processionibus. Questio I. De existentia, et numero divinarum processionum, fol. 19v.

Questio II. De principio divinarum processionum earumque terminis, fol. 21v.

Questio IIIª. In quo phisice consistunt processiones activae, fol. 24v.

Solvuntur objectiones, fol. 25r.

Questio 4. De Spiritus Sancti, a Patre filioque processione, fol. 26r.

Articulus Iᵘˢ. Catholicum Dogma de processione Spiritus Sancti stavilit, fol. 26v.

Solvuntur opposita, fol. 29r.

Articulus II. De causa reali distinctionis Spiritus Sancti a Filio, fol. 30r.

Solvuntur opposita, fol. 31r.

Articulus III. Varias questiones proponit breviterque resolvit, fol. 32v.

Articulus IIII . De discrimine inter processiones Filii, et Spiritus Sancti, fol. 34r.

Paragrafus I. Varios proponit, et reiicit respondendi modos, fol. 34v.

389. Professor de filosofia escotista a Cervera el 1749 i de teologia el 1759, per al qual cf. Casanovas, J. F., II, n. 625, 631, 893, 1033, 1044, 1046², 1090 i 1189; Rubio, I, 411; Vila, 420.

Paragrafus II. Causam nobis verosimiliorem exponit, fol. 35r.
Solvuntur opposita, fol. 37r.

Disputatio tertia. De divinis relationibus. Questio 1. De existentia, et numero divinarum relationum, fol. 38r.
Solvuntur. Argumenta Contraria, fol. 38v.
Questio 2. An divinae relationes sint per se formaliter perfectae, et infinitae, fol. 39r.
Solvuntur opposita, fol. 40r.

Disputatio III. De divinis personis universe. Questio I^{a}. De nominibus Hipostasis, et persona, fol. 41r.
Questio II. De formali constitutivo divinarum personarum, fol. 43v.
Questio III. Quot sint subsistentiae, et existentiae in Deo, fol. 45v.
Solvuntur opposita, fol. 46r
Questio IIII. De nosionibus (*sic*), et circumincessione divinarum personarum, fol. 46v.
Questio vltima. De missione divinarum personarum. Articulus I. Quid, et quotuplex sit missio divinarum personarum, fol. 48r.
Articulus II. Varia de missione divinarum personarum proponit, fol. 50v.

Disputatio vltima. De divinis personis in particulari. Questio I^{a}. De prima sanctissima Trinitatis Persona, fol. 52v.
Questio II. De II Santissimae Trinitatis Persona, fol. 55v.
Articulus I^{us}. De nominibus filii, et verbi deque Imagine eternaque Nativitate IIe Sanctissime Trinitatis Personae, fol. 56r.
Articulus II. Ex quarum rerum cognitione procedat verbum divinum, fol. 58r.
Solvuntur opposita, fol. 59r.
Questio III. De III Sanctissimae Trinitatis persona plura habemus, fol. 60r.
Apendix. De idemptitate (*sic*) et distincsione (*sic*) inter relationes et Dei predicata absoluta, fol. 64v.

Folis 71v-72 buits.

II

1. Folis 73-155. Fol. 73r, títol i *inc.* del proemi*:* «Tractatus Scholastico Dogmathicus. De Virtutibus. Proemium. Tractatum agredimur discipuli dilectissimi amplissimum sane, et fecundissimum, imo vero loqui, si vellimus, vtilissimum et theologo necessarium ...».
Fol. 73v, *exp*. del proemi: «… perfectamque formam asciduo (*sic*) studio contemplantes firmissimum cum iisdem perpetuumque fedus iniamus».
Ib., *inc.* de la divisió de la materia: «De virtutibus pertractaturi naturam virtutis in genere ut innuimus exponere prius necesse est, quod si retorice explicare velles, non immerito diceres …».
Ib., *exp.* de la divisió de la matèria: «… essenciam virtutis duasque virtutis speties enodabit: duo reliqui reliquas».

F. 73v, *inc.* del tractat: «Sectio prima. Enodantur virtutis essentia et duae ipsius speties (*sic*). Justa virtutis definitio, per quam exacte essencia metaphisica illius explicetur exacte, adeo dificilis visa Semper fuit ut ex antiquis sive Philosophis sive Theologis nullus eam tradiderit ...».

Fol. 155v , *esp.:* «... totiusque qua late patet Hispaniarum regni potentissimae patronae Nec non civium omnium supernorum ad quorum veatissimam societatem perducat nos Jesus Christus Dominus noster, qui est Deus super omnia benedictus in secula Amen Amen».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Tractatus scholastico dogmaticus de virtutibus.*

6. Contingut:

Proemium, fol. 73r.

[Articulus primus. De natura virtutis]. Sectio prima. Enodantur virtutis essentia et duae ipsius speties (*sic*), fol. 73v.

Articulus II. Enodantur aliae virtutis speties, fol. 80r.

Articulus III. Enodantur virtutes Theologicae et non theologicae, fol. 90r.

Questio I[a]. De fide, fol. 92r.

Articulus I[us]. De fidei natura et afectionibus, fol. 92v.

Solvuntur. Argumenta. Contraria, fol. 96r.

Articulus II. De fidei objecto, fol. 100r.

Solvuntur. Argumenta. Contraria, fol. 101r.

Consectaria, fol. 102v.

Articulus III. De fidei actu, cum interno, tum externo, fol. 104v.

Consectaria, fol. 108v.

Solvuntur Objectiones, fol. 109v.

Articulus quartus. De fidei subiecto, fol. 111v.

Solvuntur Objectiones, fol. 113v.

Articulus vltimus. De vitiis fidei opositis, fol. 116r.

Questio secunda. De Spe. Articulus I[us]. De spei natura, et obiecto, fol. 118r.

Solvuntur. Argumenta. Contraria, fol. 119v.

Consectaria, fol. 121v.

Articulus II. De actu spei istiusque subiecto, fol. 122r.

Solvuntur. Argumenta Contraria, fol. 124v.

Articulus III. De vitiis spei oppositis, fol. 125v.

Questio III. De caritate. Articulus I[us]. De caritatis natura, obiecto et actu, fol. 126v.

Articulus II. De augmento, diminutione et amitione (*sic*) caritatis, fol. 131v.

Solvuntur. Objectiones, fol. 133v.

Articulus 3[us]. De vitiis caritati oppositis, fol. 136r.

Questio 4. De virtutibus moralibus, fol. 136v.

Articulus I[us]. De prudentia, et partibus eius ac vitiis illi oppositis, fol. 137r.

Articulus II. De Justitia, et partibus eius ac vitiis illi oppositis, fol. 138v.

Articulus 3[us]. De fortitudine, et partibus eius ac vitiis illi oppositis, fol. 142v.

Articulus 4us. De Temperantia, et partibus eius ac vitiis illi oppositis, fol. 144r.
Caput Im. De Donis Spiritus Sancti, fol. 145v.
Solvuntur Objectiones, fol. 149r.
Caput IIm. De fructibus Spiritus Sancti, fol. 152r.
Caput vltimum. De veatitudinibus (*sic*), fol. 153v.

Folis 156-160 arrencats.

III

1a. Foli 161. Fol. 161r, *inc.:* «Sensus Distinctionum Philosophicarum. Materialiter, et formaliter, tunc convenit materialiter ...».

Fol. 161v, *exp.:* «... In concreto aliqua res idemtificata (*sic*), in abstracto separata.».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Sensus distinctionum philosophicarum.*

1b. Foli 162. Fol. 162r, *inc.:* «Aliarum Distinctionum sensus proponuntur. De potentia Dei ordinaria, et de potentia Dei absoluta ...».

Fol. 162v, *exp.:* «... caste vivendo comodat verbis, yeyunium concionator in actu exercito de castitate et in actu signato de yeyunio».

2c. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Sensus aliarum distinctionum.*

[Es tracta de l'explicació d'expressions del llenguatge filosòfic, generalment agrupades de dues en dues: «materialiter et formaliter», «formaliter et eficienter», «formaliter et radicaliter», «intensive et extensive», «in actu exercito, in actu signato», etc.]

Fol. 164 buit.

IV

1 Folis 165-168. Fol. 165r, *inc.:* «Tractatus de Sanctissimo Trinitatis misterio. Index definitionum, et divisionum. Misterium Sanctae Trinitatis definitur ...».

Fol. 168v, *exp.:* «... per missionem visibilem per vnionem moralem non autem phisicam cum effectu in quo aparuit».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM],*Tractatus de Sanctissimo Trinitatis mysterio. Index definitionum et divisionum.*

[És l'índex-resum de I.]

Fol. 168-174 buits.

V

1 Folis 175-182. Fol. 175r, *inc.:* «Tractatus de Virtutibus. Index definitionum, et divisionum. Virtus definitur actus vel habitus ...».

Fol. 182r, *exp.:* «.... obiectum formale quod spei devet (*sic*) esse aliquid divinum increatum».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Tractatus de virtutibus, index definitionum et divisionum.*

[És l'índex-resum de II.]

Folis 182v-186v buits.

VI

1. Foli 187r, *inc.:* «[*Gargots*] El organo empieza a tocar al primer Kirie ...».

Ib., *exp.:* «... y concluie dicho organo y despues el Deo gracias el Organo».

2. Identificació de l'autor i obra: [ANÒNIM], *Instruccions per a la intervenció de l'orgue en una missa cantada per un chor.*

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura irregular, a columna tirada, de 39/45 línies de mitjana a pàgina plena, amb moltes variants. Impaginació del foli 1r: 13 +125 + 8 x 20 + 170 + 8.

2. Tipus de ratllat: Una línia de justificació vertical al costat dret del recto dels folis per marcar l'inici de l'escriptura. UR= variable.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII, d'una sola mà.

5. Decoració: Títols amb lletres majúscules sovint aglutinades, i decorades amb tinta negra intensa, amb traços diversos i repetits.

6. Notes. Al f. 79r, marge inferior: «No te pienses que es corral sino | sobra de material». Al f. 101v, marge inferior: «Sobra de material».

7. Segells i timbres: Als fol. 1r i 68r, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

9. Copista únic, el mateix que el dels mss. 83 i 87.

10. Revisions i correccions escasses.

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació precari.

2. Datació: Anys centrals del segle XVIII.

3. Origen català.

4. Propietaris i procedència: Portoles Aranensis, BDSG.

85

Francesc DANIEL, ***De gratia et libero arbitrio.***
Francesc DANIEL, ***Tractatus dogmatico scholasticus de proemialibus locisque theologicis ac de Dei existentia, essentia et attributis.***

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 151 x 213 x 33.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí groc enfosquit.

2. Llom ras, del mateix pergamí, esquinçat a la part inferior.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de cordill.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca, quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 85».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: V folis de guarda inicials, amb filigrana «ALVA», més aviat del tipus VALLS I SUBIRÀ 17, documentada a Olot el 1757. Al recto del foli de guarda inicial, a l'angle inferior dret, en llapis, cota actual del manuscrit: «Ms | 85»
b) Tancadors de cordill amb boleta d'os, desaparegut l'inferior de la tapa I, i el superior de la tapa II.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.
d) Talls amb restes de jaspiat.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí, força malmesos.

4. Conclusió. Data: Segona meitat del segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 237.
5. Dimensions: 150 x 209 x 28.
6. Plecs:
1) Plec de 3 x 2, folis I-V.
2) Plec de 7 x 2, folis 1-14.
3) Plec de 9 x 2, folis 15-32.
4) Plec de 9 x 2, folis 33-50.

5) Plec de 6 x 2, folis 51-62.
6) Plec de 9 x 2, folis 63-80.
7) Plec de 9 x 2, folis 81-98.
8) Plec de 9 x 2, folis 99-116.
9) Plec de 2 x 2, folis 117-120.
10) Plec de 7 x 2, folis 121-134.
11) Plec de 9 x 2, folis 135-152.
12) Plec de 9 x 2, folis 153-170.
13) Plec de 8 x 2, folis 171-186.
14) Plec de 6 x 2, folis 187-198.
15) Plec de 8 x 2, folis 199-214.
16) Plec de 8 x 2, folis 215-230.
17) Plec de 4 x 4, folis 231-foli final de folre.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart Xifre el dia 5 d'octubre de 2014, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis

10. Filigranes:

a) Foli 1-50, 63-237, filigrana «Alva», del tipus Valls i Subirà 21, documentada a Olot el 1777.

b) Folis 51-62, filigrana d'«Antoni Tomàs», relacionada amb les de Valls i Subirà 998 i 1001, sense coincidir-hi. La primera és documentada, no sense dubtes, a Barcelona el 1748, la segona a Olot el 1798.

12. Sistema de ratllat en sec: ><. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

A

1. Folis: 1-112. Fol. 1r, títol i *inc.* del proemi*:* «De Gratia et Libero arbitrio. Tractatus Theologicus. Proemium. Istam quam de gratia, et libero arbitrio tractationem praesenti anno vobis, spei optimae Adolescentes, digerere gestimus summae dificultatis ac periculi rem esse ...».

Fol. 3r, *exp.* del proemi: «… congruum instituemus sermonem. Pars prima de gratia auxilianti».

F. 3r, *inc.* del tractat: «Disputatio 1ma. De gratiae natura divisione et necessitate. Ex ipsa disputationis inscriptione manifestum est quae in ea veniunt indaganda ...»

Fol. 112r, *esp.:* «... ut sedulitatem quam maximam in iis quae de gratia et meritis jurium tradita sunt ediscendis (*sic*) et exsequendis locantes industriae vestrae desideratos frutus reportare valeatis. Amen. Valete.».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Francesc Daniel,[390] *De gratia et libero arbitrio.*

390. Identificat l'autor en el ms. 1B-10 de l'Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya. Cf. supra, ms. 59, III, 3.

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 861, pàg. 1^{2}-185^{2} [f. 88-195]; BC, ms. 2754, f. 2r-77r (*fine mutilus*); ms. 2755, f. 2r-72r (*fine mutilus*): Barcelona, Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-10, p. 1^{2}-181^{1}.

6. Contingut:

Proemium, fol. 1r.

Disputatio 1ma. De gratiae natura divisione et necessitate. Quaestio prima. Quidnam sit gratia, fol. 3r.

Argumenta Contraria, fol. 6v.

Quaestio secunda. De charitate quae gratia est secundum Augustinum, fol. 7v.

Argumenta Contraria, fol. 9r.

Quaestio 3tia. De divisione gratiae, fol. 10r.

Articulus unicus. De gratiae operantis, et cooperantis natura, fol. 11r.

Argumenta Contraria, fol. 12v.

Quaestio quarta. Gratiae necessitas adversus Haereticos. Articulus primus. Pelagianorum errores circa gratiam quamque illi gratiam admisserunt, fol. 13v.

Argumenta Contraria, fol. 15v.

Articulus secundus. Gratiae necessitas adversus Pelagianos, fol. 16v.

Argumenta Contraria, fol. 18v.

Articulus 3us. An gratia detur secundum merita nostra, fol. 20r.

Articulus 4tus. Errores Semi Pelagianorum; cujusquemodi gratiam (*sic*) ab eis tradatur, fol. 21r.

Argumenta Contraria, fol. 24r.

Articulus 5tus. De necessitate gratiae ad initium fidei, fol. 25r.

Argumenta Contraria, fol. 26r.

Articulus 6tus. Quo sensu facienti quod est in se Deus tribuat gratiam, fol. 27r.

Argumenta Contraria, fol. 29r.

Quaestio 5. De gratiae necessitate secundum Scholasticos, fol. 30r.

Articulus 1mus. De necessitate gratiae ad verum cognoscendum, fol. 31r.

Argumenta Contraria, fol. 32r.

Articulus 2dus. De gratiae necessitate ad operandum bonum malumque vitandum, fol. 33r.

Argumenta Contraria, fol. 35r.

Articulus 3us. De necessitate gratiae ad perseverandum, fol. 37r.

Argumenta Contraria, fol. 38r.

Disputatio secunda. De gratiae sufficienti et eficaci deque illius distributione, fol. 38v.

Quastio prima. De existentia, et natura gratiae sufficentis, fol. 39v.

Argumenta Contaria, fol. 41r.

Quaestio secunda. De gratiae efficacis natura, fol. 42v.

Argumenta contraria, fol. 44r.

Quaestio 3tia. An gratia se ipsa interius efficax sit bonamque voluntatem donet, fol. 47v.

Argumenta Contraria, fol. 50v.

Quaestio 4ta. Cujusmodi sit interior gratiae efficatia (*sic*), fol. 52v.

Argumenta Contraria, fol. 54r.

Quaestio 5ta. De gratiae sufficientis distributione, fol. 55v.

Argumenta Contraria, fol. 57v.

Pars secunda. De libero arbitrio, fol. 60r.
Quaestio 1ma. Vera liberi arbitrii notio adversus Haereticos, fol. 60r.
Articulus primus. Liberi arbitrii deffinitio (*sic*) traditur, fol. 62v.
Argumenta Contraria, fol. 64r.
Articulus 2dus. Cujusmodi necessitatem liberum arbitrium excludat, fol. 65r.
Argumenta Contraria, fol. 67v.
Articulus 3us. De liberi arbitrii indifferentia, fol. 71r.
Argumenta Contraria, fol. 72r.
Quaestio secunda. Liberi arbitrii notio juxta Scholasticos, fol. 73r.
Argumenta Contraria, fol. 76v.
Quaestio tertia. De liberi arbitrii existentia, fol. 78v.
Argumenta Contraria, fol. 79v.
Quaestio 4ta. De concordia gratiae cum libero arbitro, fol. 80r.
Argumenta Contraria, fol. 82v.

Pars tertia. De Gratia habituali. Disputatio prima. De gratiae habitualis natura, et causa, fol. 84r.
Quaestio 1ma. An gratia habitualis sit habitus, fol. 84v.
Argumenta Contraria, fol. 86r.
Quaestio 2da. An gratia habitualis sit habitus ipse charitatis, fol. 87r.
Argumenta Contraria. Quaestio 3tia. An gratia habitualis sit participatio divinae naturae, fol. 87v.
Argumenta Contraria, fol. 88v.
Quaestio 4ta. De causa gratiae habitualis, fol. 90r.
Argumenta Contraria, fol. 91r.

Disputatio 2da. De justificatione gratiae habitualis effectu, fol. 92r.
Quaestio 1. De dispositionibus ad justificationem, fol. 92v.
Argumenta Contraria, fol 94r.
Quaestio 2da. De fide ad justificationem requisita, fol. 95r.
Argumenta Contraria, fol. 96r.
Quaestio 3tia. An in justificatione gratia infundatur, vereque peccata deleantur, fol. 97r.
Argumenta Contraria, fol. 99r.
Quaestio 4ta. De certitudine ac statu justificationis, fol. 100r.
Argumenta Contraria, fol. 101v.

Pars 4ta. De bonorum operum merito, fol. 102r.
Quaestio 1ma. Meriti natura, divisio, et existentia, fol. 102v.
Argumenta Contraria, fol. 104r.
Quaestio 2da. Conditiones meriti condigni, fol. 105v.
Argumenta Contraria, fol. 107v.
Quaestio 3tia. De augmento ac reviviscentia meritorum, fol. 109r.
Quaestio ultima. De rebus quae promereri possunt, fol. 110v.
Argumenta Contraria, fol. 111r.

Foli 112v-120 buits.

B

1. Folis 121-229. Fol. 121r, títol i *inc.* del proemi*:* «Tractatus dogmatico Scholasticus. De Proemialibus locisque, Theologicis. Ac de existentia, essentia, et de atributis (*sic*) ejus. Proemium. Non possum, Auditores florentissimi, non gratulari vobis sublimissimam istam mentem quam post Philosophicos labores ...».

Fol. 121v, *exp*. del proemi: «… ad Immaculatae Patronae pedes provoluti toto ipsam corde exoremus ut opem nobis tribuat nostramque causam apud Deum agat».

Fol. 122r, *inc*. del tractat: «Disputatio 1ma. De Proemialibus Theologicae. Proemialia sic dicta a Graeco prooymon quod latine idem est ac ante viam ita explicant: praevia quaedam doctrinae lumina …».

Fol. 229v, *esp.:* «... Vtinam que a longe velataque facie in terris pertractavimus eadem in coelo videamus».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Francesc DANIEL,[391] *Tractatus dogmatico-scholasticus de proemialibus locisque theologicis, ac de Dei existentia, essentia et attributis.*

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 825, pàg. 1-129 [f. 1-84] [*nota de datació a la pàg. 1:* incoeptus anno 1797; *i una altra a la pàg. 128*: finitus anno 1798]; Montserrat, ms. 323; Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, ms. 1B-10, p. 1-206.

4. Catàlegs i bibliografia: OLIVAR, 76.

6. Contingut:

Proemium, fol. 121r.

Disputatio 1ma. De Proemialibus Theologicae. Paragraphus primus. De natura, et divisionibus praecipuis Theologiae, fol. 122r.

§ secundus. De objecto, principiis, et conclusionibus Theologicis, fol. 126r.

Articulus 3us. De perfectione, necessitate et antiquitate Theologiae, f. 132v.

Disputatio 2da. De Locis Theologicis, fol. 138r.

Articulus primus. De Sacra Scriptura. Paragraphus 1us. De natura, et existentia Scripturae Sacrae, fol. 138v.

Argumenta Contraria. Paragraphus 2dus. De Auctore Sacrae Scripturae, fol. 140r.

Argumenta Contraria, fol. 141v.

Paragraphus 3us. De canone Sacrarum Scripturarum, fol. 142r.

Argumenta Contraria, fol. 143v.

Paragraphus 4tus. De versionum Sacrae Scripturae auctoritate, fol. 144v.

Argumenta Contraria, fol. 146r.

Paragraphus 5us. De sensibus Sacrae Scripturae, fol. 147r.

Argumenta Contraria, fol. 148r.

391. Cf. supra, nota 330.

Articulus 2dus. De Sacris Traditionibus. Paragraphus unicus. De existentia et infallibilitate Traditionum, fol. 148v.
Argumenta Contraria, fol. 150v.
Apppendix. Pro Sacris Traditionibus dignoscendis, fol. 151v.
Articulus tertius. De Ecclesia. Paragraphus 1mus. De Ecclesiae natura, et notis, fol. 152v.
Argumenta Contraria, fol. 154v.
Quaestio 2da. De membris Ecclesiae, fol. 155v.
Argumenta Contraria, fol. 156v.
Paragraphus 3. De visibilitate, et indeffectibilitatae Ecclesiae, fol. 157v.
Argumenta Contraria, fol. 158r.
Paragraphus 4tus. De infallibilitate Ecclesiae, fol. 159v.
Argumenta Contraria, fol. 162r.
Caput 4tum. De Ecclesiae Conciliis. Paragraphus 1mus. De origine, et necessitate Conciliorum, fol. 163r.
Argumenta Contraria, fol. 164r.
Quaestio 2da. De jure convocandi Concilia praesidendi, ac suffagandi (*sic*) in illis, fol. 165r.
Argumenta Contraria, fol. 167r.
Quaestio 3ª. De auctoritate Conciliorum generalium, fol. 168v.
Argumenta Contraria, fol. 170r.
Caput 5tum. De Summo Romano Pontifici. Quaestio prima. De Romani Pontificis Primatu, fol. 173r.
Argumenta Contraria, fol. 175r.
Quaestio 2da. De Romani Pontificis infallibilitate, fol. 176v.
Argumenta Contraria, fol. 178r. Caput 6tum. De S. S. Patribus, fol. 180r.
Argumenta Contraria, fol. 181r.
Caput 7. Theologia et jus canonicum, fol. 182v.
Caput 8uum. De tribus postremis locis Theologicis, fol. 183r.

Disputatio 3. De existentia, et essentia Dei ejusque atributis (*sic*). Quaestio prima. De existentia Dei optimi Maximi. Articulus 1mus. Existentia Dei demostratur (*sic*), fol. 185r.
Articulus 2dus. An omnibus hominibus insit innata Dei idea, fol. 188r.
Argumenta Contraria, fol. 189v.
Articulus 3us. An propositio Deus est sit per se nota, et an existentia Dei possit invincibiliter ignorari, fol. 191r.
Argumenta Contraria, fol. 192v.
Articulus 2dus. An unicus sit tantum Deus et qua Religione colendus, fol. 194r.
Argumenta Contraria, fol. 195r.
Quaestio 2da. De essentia Dei, fol. 195v.
Argumenta Contraria, fol. 197v.
Quaestio 3tia. De atributis (*sic*) Dei, fol. 199r.
Articulus 1mus. De atributis Dei negativis, fol. 201r.
Argumenta Contraria, fol. 202r.
Dei simplicitas, fol. 203r.
Argumenta Contraria, fol. 204v.
Dei immutabilitas, fol. 205v.

Argumenta Contraria, fol. 207r.
Dei aeternitas, fol. 208r.
Argumenta Contraria, fol. 209v.
Dei immensitas, fol. 210r.
Argumenta Contraria, fol. 212r.
Dei Incomprehensibilitas, fol. 213v.
Invisibilitas, fol. 215r.
Dei Inefabilitas (*sic*), fol. 217r.
Articulus 2dus. De atributis (*sic*) Dei afirmativis, fol. 218r.
Vnitas Dei, f. 218v.
Dei Veritas, fol. 219v.
Dei Bonitas, fol. 220r.
Perfectio Dei ejusque plenitudo, fol. 221r.
Quaestio ultima. De distinctione praedicatorum Dei, fol. 221v.
Argumenta Contraria, fol. 225v.

Folis 230-237 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 115 x 170, a columna tirada, de 32 línies constatades. Impaginació del foli 17r: 16 + 115 + 19 x 15 + 170 + 24.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals i dues de verticals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 5,31.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII, d'una sola mà.

5. Decoració: Títols de llibre, disputa, qüestió i article en majúscules de dues línies de gruix, sense trets decoratius addicionals.

6. Notes. Hi ha numeració marginal de paràgrafs en xifres aràbigues.

7. Segells i timbres: Al foli de guarda I, timbre de color morat de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona». Al f. 1r, timbre ovalat, de color negre, de la «Biblioteca Episcopal de la Diócesis de Gerona».

9. Copista únic.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: Comparat amb el ms. de la BUB, al nostre manuscrit hi manca, després del f. 178r i abans del f. 180r, una *Quaestio 3 de Romani Pontificis supra Concilium praestantia.* I, entre el f. 195r i el 195v, hi falta una *Quaestio 2. De Dei unitate. Art. I Dei unitas demonstratur. Art. 2 De polytheismi et idololatriae ortu. Art. 3. An verus polytheismus inter Gentiles viguerit.*

V. Conclusió

1. Estat de conservació:

2. Datació: Les filigranes situen el ms. a la segona meitat entrada del segle XVIII. Una, en concret, indica els darrers anys de la dècada del 1790.

3. Origen incert.

4. Propietaris i procedència: Biblioteca episcopal, BDSG.

86

M. Cabrer, *Tractatus de potentia, impecabilitate, et merito Christi.*
Magí Vilella, *Tractatus Theologico Scholastico Thomisticus de praecipuis perfectionibus, gratia scilicet, et scientia animae.*

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 151 x 211 x 20.
b) Material: Pergamí groc envellit.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell que afloren al llom i no formen seccions.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 86».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: I al principi, sense filigrana visible. A l'angle inferior dret del recto, cota actual del ms, escrita en llapis: «Ms | 86».
b) Tancadors de cordill i botons d'os conservats.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que el del ms.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segona meitat del segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lanini.
2. Matèria: Paper.
4. Pàgines: 282.
5. Dimensions: 150 x 207 x 20.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, pàg. 1-20.

2) Plec de 5 x 2, pàg. 21-40.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 41-60.
4) Plec de 5 x 2, pàg. 61-80.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 81-100.
6) Plec de 5 x 2, pàg. 101-120.
7) Plec de 5 x 2, pàg. 121-140.
8) Plec de 5 x 2, pàg. 141-160.
9) Plec de 5 x 2, pàg. 161-180.
10) Plec de 5 x 2, pàg. 181-200.
11) Plec de 5 x 2, pàg. 201-220.
12) Plec de 5 x 2, pàg. 221-240.
13) Plec de 5 x 2, pàg. 241-260.
14) Plec de 5 x 2, pàg. 261-280
15) Bifoli, pàg. 282-foli de folre final.

Al plec 1), làmina intercalada a l'inici, que treu taló a final de plec.
Al plec 4), làmina intercalada entre la pàg 64 i 65 i treu taló entre la pàg. 76 i 77.
Al plec 8), làmina intercalada a l'inici, que treu taló a final de plec.

7. Fragments Entre la pàgina 236 i 237 hi ha un fragment de paper, que amida 75 x 150, escrit en tinta per les dues cares.

8. Paginació coetània de l'escriptura del ms., en tinta i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis i esquerre del verso.

10. Filigranes: a) Pàg-1-100, 141-240, filigrana «Carbó», del tipus Valls i Subirà 150. Documentada a Lleida al 1760.

b) Pàg. 101-140, 241-280, filigrana «Carbó», del tipus Valls i Subirà 155. Documentada a Barcelona al 1761.

12. Sistemes de ratllat: Plegat tabel·liònic per a definir la caixa d'escriptura i pautat en sec.

III. Contingut literari

I

1. Pàg. 1-131. Pàg. 1r, *inc.* del títol: «Tractatus de potentia impecabilitate, et merito Christi iuxta miram Angelici Doctoris D. Thomae Aquinatis doctrinam 3. P. â quaest. 13 ad sequentes».

Pàg. 3, *inc*. del'obra: «Quaestio I. de potentia animae Christi Quoniam, quae ad perfectionem pertinent digniora sunt his quae defectum aliquem designant, ideo antequam de defectibus assumptis a Filio Dei agamus, ordo dignitatis postulat, vt de potentia animae Christi precipue in ordinem ad effectus supernaturales sermonem instituamus …»

Pàg. 131v, *exp.:* «... Heacque digna sane talis theologi tractatio hac disputatione de necessitate fidei in Christo finem accipit a R. P. M. Cabrer. Sed

proh dolor quum nedum tractatio, sed vel ipsa illius doctrina nostros fugiat auditus. Venit enim tempus, in quo propter infinitos propedum labores, ac in theologis instruendis per viginti annos uberrimos fructus alma haec Cervariensis Academia emeritum decantabit. Iam non amplius solidas illas christianissimas quidem instructiones a tanto Doctore accipiemus. Iam iam nobis vale dicit charissimus Magister; hoc quippe eodem anno 1761 Mense 8bris emeritus vocabitur».

2. Identificació de l'autor i l'obra: M. CABRER,[392] *Tractatus de potentia, impecabilitate, et merito Christi.*

6. Contingut:

Ordo quaestionum huius tractatus iuxta litteram Divi Thomae:

Quaestio prima. De potentia animae Christi. Articulus primus. Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter. Paragraphus primus. Vtrum humanitas Christi ex unione ad Verbum fuerit facta omnipotens, pàg. 3.

Paragraphus secundus. Vtrum humanitas Christi per unionem ad verbum facta fuerit phisice potentior, quam fuisset ex natura sua et propria subsistentia retenta, pàg. 9.

Articulus secundus. Vtrum humanitas Christi habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Paragraphus primus. Vtrum humanitas Christi causet miracula et gratiam in nobis ut causa phisica principalis, pàg. 11.

Paragraphus secundus. Vtrum humanitas Christi causet miracula et gratiam in nobis tamquam instrumentum phisicum, pàg. 16.

Paragraphus tertius. Vtrum humanitas Christi constituatur in ratione phisici instrumenti ad causandam gratiam, et miracula patranda per aliquam virtutem superadditam, ipsique intrinsecam. Articulus tertius. Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam respectu executionis suae voluntatis, pàg. 27.

Quaestio secunda. De deffectibus tum corporis, tum animae assumptis a filio Dei in humana natura. Articulus primus. Vtrum filius Dei in humanitate assumserit (*sic*) corporis deffectus. Paragraphus primus. In quo explicantur corporis deffectus assumpti a filio Dei in humana Natura, pàg. 30.

Paragraphus secundus. Vtrum Christus habuerit dolorem sensibilem, pàg. 34.

Paragraphus tertius. Vtrum passiones animae fuerint in Christo, pàg. 36.

Articulus secundus. Vtrum filius Dei in humanitate assumserit animae defectus pertinentes ad intellectum. Paragraphus primus. Vtrum in Christo fuerit ignorantia, pàg. 39.

Paragraphus secundus. Vtrum in Christo fuerit error, pàg. 40.

Articulus tertius. Vtrum filius Dei in humanitate assumserit animae deffectus pertinentes ad voluntatem. Paragraphus primus. Vtrum in Christo fuerit aliquod peccatum, pàg. 42.

Paragraphus secundus. Vtrum Christus peccare potuerit, pàg. 44.

Paragraphus tertius. In quo aliqua colliguntur ex dictis, pàg. 54.

Paragraphus quartus. Vtrum Christus potuerit esse moraliter inperfectus transgressione consiliorum, pàg. 57.

Paragraphus quintus. Vtrum in Christo ut homine fuerit fomes peccati, pàg. 60.

392. Cf. supra, nota 342.

Quaestio tertia. De meritis Christi. Articulus primus. De existentia et tempore meriti Christi, pàg. 65.

Paragraphus primus. Vtrum Christus vere et proprie aliquid meruerit, pàg. 65.

Paragraphus secundus. Vtrum Christus toto tempore vitae, et etiam post mortem meruerit, pàg. 68.

Articulus secundus. De actibus, per quos Christus meruit. Paragraphus primus. Vtrum Christus meruerit per actum charitatis regulatum scientia beata, pàg. 73.

Paragraphus secundum. Vtrum Christus meruerit per actus praeceptos, pàg. 75.

Paragraphus tertius. Vtrum operationes Christi habuerint valorem meritorium simpliciter infinitum, pàg. 85.

Articulus tertius. De his quae Christus sibi meruerit, pàg. 88.

Paragraphus primus. Vtrum Christus sibi meruerit gratiam habitualem et gloriam essentialem, pàg. 88.

Paragraphus secundus. Vtrum Christus sibi meruerit gloriam corporis et proprii nominis exaltationem, pàg. 91.

Paragraphus tertius. Vtrum Christus sibi meruerit unionem hipostaticam, pàg. 92.

Articulus quartus. De his quae Christus nobis meruit. Paragraphus primus. Vtrum Christus nobis meruerit omnes praedestinationis effectus, pàg. 95.

Paragraphus secundus. In quo aliqua resolvuntur ex dictis circa meritum, pàg. 97.

Quaestio quarta. Appendix de servitute, Regia et Sacerdotali Christi dignitate, filiatione, oratione, et praedestinatione Christi, pàg. 99.

Articulus primus. Vtrum Christus fuerit Servus Dei, pàg. 100.

Articulus secundus. Vtrum Christus fuerit Rex et supraemus Monarcha totius orbis, pàg. 103.

Articulus tertius. Vtrum Christus ut homo sit vere, et proprie sacerdos, pàg. 109.

Articulus quartus. Vtrum Christus in quantum homo sit filius adoptivus Dei, pàg. 111.

Articulus quintus. Vtrum Christus nunc in caelo existens oret pro nobis, pàg. 118.

Articulus sextus. Quis nam fuerit terminus praedestinationis , pàg. 119.

Articulus septimus. An et quomodo pradestinatio Christi sit causa nostrae praedestinationis, pàg. 124.

Articulus octavus. Vtrum fides in Christo fuerit quovis tempore necessaria ad salutem, pàg. 127.

Pàgines 132-140 buides.

II

1. Pàg. 141-264. Pàg. 141r, *inc.:* «Tractatus Theolog. Scholastico-Thomisticus de praecipuis perfectionibus, gratia scilicet, et scientia animae Christi. Proemium. Brevius, brevius (charissimi discipuli) quam par sit et Theologum deceat de Verbo Dei in rationali Natura subsistente verba me fecisse arbitrarer ...».

Pàg. 264v, *esp.:* «... sicut voluit a Matre nutriri, gestari et involvi. Dissertatio appendix de adoratione Christi, et cultu imaginis».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Magí VILELLA,[393] prev., *Tractatus Theolog. Scholastico Thomisticus de praecipuis perfectionibus, gratia scilicet, et scientia animae Christi.*

6. Contingut:

Proemium, pàg. 141.

Ordo et series quaestionum huius tractatus, pàg. 142.

Quaestio prima. De gratia Christi substantiali, seu unionis, pàg. 143.

Articulus primus. An Christi humanitas formaliter sanctificetur per donum aliquod substantiale distinctum a gratia habituali, pàg. 144.

Articulus secundus. Quenam formalitas in gratia unionis reperta santificet substantialiter humanitatem Christi, pàg. 151.

Consectaria praecedentis doctrinae, pàg. 161.

Quaestio secunda. De gratia habituali, seu personali animae. Articulus primus. Vtrum in anima Christi fuerit gratia habitualis, pàg. 163.

Consectaria scitu digna, pàg. 166.

Articulus secundus. Vtrum gratia habitualis fuerit necesaria in Christo ut connaturaliter actus supernaturales meritorios eliceret, pàg. 170.

Articulus tertius. Vtrum in Christo fuerit gratiae plenitudo, pàg. 173.

Consectaria, praecedentis doctrinae, pàg. 176.

Articulus quartus. Vtrum gratia habitualis Christi sit infinita, pàg. 178.

Articulus quintus. An in Christo fuerint virtutes, pàg. 183.

Consectaria praecedentis doctrinae, pàg. 192.

Articulus sextus. Vtrum in Christo fuerint dona Spiriti Sancti, pàg. 194.

Articulus septimus. Vtrum in Christo fuerint gratiae gratis datae et Prophetia, pàg. 197.

Quaestio tertia. De gratia Capitali. Articulus primus. Vtrum Christus ut homo sit caput Ecclesiae, pàg. 200.

Articulus secundus. Vtrum Christus sit actu caput hominum viattorum (*sic*) fidelium in peccato existentium, pàg. 204.

Consectaria praecedentis doctrinae, pàg. 207.

Articulus tertius. Vtrum Christus sit actu caput infidelium, pàg. 209.

Articulus quartus. Vtrum Christus ita sit caput Angelorum, quod in eis influat gratiam et gloriam essentialem, pàg. 213.

Articulus quintus. Per quam gratiam Christus constituatur caput Ecclesiae, pàg. 220.

Articulus sextus. Vtrum Lucifer et Antichristus possint dici caput malorum, pàg. 222.

Quaestio quarta. De scientia beata animae Christi. Articulus primus. Vtrum intellectus humanus Christi hic in via fuerit scientia beata illustratus, et an in primo conceptionis momento fuerit illa donatus, pàg. 224.

Articulus secundus. Vtrum anima Christi per scientiam beatam cognoscat omnia possibilia in Verbo, pàg. 231.

393. Cf. supra, nota 331.

Articulus tertius. An anima Christi per scientiam beatam cognoverit omnia praesentia praeterita, et fuutura, pàg. 236.

Consectaria praecedentis doctrinae, pàg. 241.

Quaestio Quinta. De scientia infusa animae Christi. Articulus primus. Vtrum praeter scientiam beatam fuerit in Christo scientia per se infusa, pàg. 242.

Articulus secundus. Vtrum anima Christi per scientiam infusam omnia cognoverit, pàg. 247.

Articulus tertius. Vtrum anima Christi per scientiam supernaturalem infusam cognoverit omnia possibilia in se ipsis, pàg. 252.

Articulus quartus. Varia inquiruntur, et resolvuntur, pàg. 255.

Quaestio ultima. De scientia adquisita vel experimentali animae Christi. Articulus primus. Vtrum in Christo fuerit Scientia per se adquisibilis et quomodo eam optinuerit, pàg. 258.

Articulus secundus. Caetera inquiruntur, et resolvuntur, pàg. 262.

Dissertatio appendix de adoratione Christi, et cultu imaginis, pàg. 264.

Pàgines 265-272 buides.

III

1. Pàgines 273-278. Pàg. 273, *inc.:* «Tractatus de potentia, impeccabilitate et merito Christi iuxta miram Angelici D. Divi Thomae Aquinatis doctrinam 3 p. â qu. 13 ad sequentes. Ordo quaestionum huius tractatus ...».

Pàg. 278, *exp..* «... Dissertatio appendix de adoratione Christi, et cultu imaginis».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Ordo quaestionum huius tractatus (= Índex).*

Pàgines 279-282 buides.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 110 x 175, a columna tirada, de 27/35 línies. Impaginació de la pàg. 7: 19 + 110 + 17 x 19 + 175 + 11.

2. Tipus de ratllat: una línia horitzontal, dues de verticals. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva de la segona meitat del segle XVIII.

5. Decoració. La làmina que encapçala el volum representa sant Tomàs d'Aquino amb una ploma a la mà dreta de la qual ixen tres raigs, dos dels quals fulminen un moro i un jueu que hi ha als peus del sant, i el tercer il·lumina una esglesiola que sosté amb la mà esquerra. Àngels i núvols com a rerefons. No hi ha inscripció. Al verso porta timbre de color negre: «Seminario episcopal de la diocesis de Gerona».

La làmina que hom troba entre les pàgines 64 i 65 és una representació de Crist crucificat, amb dos àngels a terra, a banda i banda de la creu, un dels quals assenyala els clàssics ossos d'Adam. Inscripció: «JESUS CRU CIFIXUS».

Al bell inici del segon tractat, lamina que representa sant Josep portant el nen Jesús a coll, amb rerefons de paisatge. Inscripcions: «S. IOSEPH vir MARIAE, de qua natus est IESVS | Pauner[394] fecit».

6. Notes a les pàg. 75 i 97.

En l'*Ordo quaestionum huius tractatus* hi figuren dues notes. La primera confirma l'autoria del primer tractat: Pàg. 276: «Supradicta accepimus â R. P. M. Cabrer». La segona ha permès de saber l'autoria del segon tractat: pàg. 288: «Accepimus a Doctore Magino Vilella Presbytero».

7. Segells i timbres: A les pàgines 1 i 79, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona»

8. Fragment: El fragment intercalat on s'ha dit més amunt és un tros de paper, que amida 75 x 150, i és una nota de despeses de l'administració de la Catedral de Girona de l'any 1772, escrita pel recto i el verso. *Inc.:* «7bre, 8bre, 9bre 72 Canonges | Diacas ...». *Exp.:* «... 42 lib. 4ss. 4».

9. Copista únic desconegut.

10. Revisions i correccions a les pàg. 6, 9, 14, 17, 59, 82, 90, 236.

12. Notícies històriques: El fragment acabat d'esmentar vincula el ms. amb algún personatge de la catedral de Girona.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.
2. Datació: Any 1761, ex III, A, 1.
3. Origen cerverí.
4. Propietaris i procedència: Biblioteca episcopal, BDSG.

87

Anònim, *De statibus naturae humanae.*
Anònim, *Tractatus Scholastico Dogmaticus de Scientia voluntate, et potentia Dei.*
A. Pruna, *Tractatus Theologico-dogmaticus de providentia, praedestinatione, et reprobatione Divinis.*

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 156 x 206 x 26.

394. Cf. supra, nota 388.

b) Material: Ànima de pasta de paper recoberta de pergamí de color groc, brut i enfosquit per l'ús.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell, visibles al llom, sense formar seccions.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 87».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: I al principi que forma bifoli amb el foli de folre, ratat a l'angle inferior dret. A baix, escrit en llapis, cota actual del manuscrit: « Ms | 87».

b) Tancadors de cordill, desapareguts els botons a la tapa II.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el foli de guarda.

d) Talls amb restes de jaspiat.

e) Capçada superior i inferior.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 195.
5. Dimensions: 150 x 201 x 22.
6. Plecs:

1) Plec de 5 x 2, folis 1-10.
2) Plec de 5 x 2, folis 11-20.
3) Plec de 5 x 2, folis 21-30.
4) Plec de 4 x 2, folis 31-38.
5) Plec de 5 x 2, folis 39-48.
6) Plec de 7 x 2, folis 49-62.
7) Plec de 9 x 2, folis 63-80.
8) Plec de 6 x 2, folis 81-92.
9) Plec de 3 x 2, folis 93-98.
10) Plec de 5 x 2, folis 99-108.
11) Plec de 4 x 2, folis 109-116.
12) Plec de 5 x 2, folis 117-126.
13) Plec de 5 x 2, folis 127-136.
14) Plec de 5 x 2, folis 137-146.
15) Plec de 5 x 2, folis 147-156.
16) Plec de 9 x 2, folis 157-174.

17) Plec de 9 x 2, folis 175-192.
18) Plec de 2 x 2, folis 193 – foli de folre final.

Al plec 1), làmina intercalada entre el foli de guarda i el foli 1, que treu taló a final de plec.

Al plec 4), arrencats tots els folis de la segona part; en queden només uns talons iregulars.

Al plec 9), arrencats els dos últims folis, dels quals en queden uns talons irregulars.

Al plec 18), arrencat un foli de la primera part del plec, del qual només en queda un taló irregular.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart el dia 18 de novembre de 2014, en llapis, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: a) Folis 1-34, 99-144, filigrana d'escut somat de gran corona reial, amb l'anagrama «IHS» al seu interior i a baix les lletres «PERRS», que podria ésser l'anagrama d'un molí (Perxes?). No es troba repertoriada.

b) Folis 43-96, 175-193, filigrana «FERRER», del tipus VALLS I SUBIRÀ 399, documentada a Olot i Lleida els anys 1770-1784.

c) Folis 147-173, filigrana «FERRER», del tipus VALLS I SUBIRÀ 338, documentada a Lleida el 1751.

12. Sistemes de ratllat: Plegat tabel·liònic.

III. CONTINGUT LITERARI

I

1. Folis: 1-38. Fol. 1r, *inc.:* «Disputatio 3ª de statibus naturae humanae locatricis. Presens disputatio 4r perficitur questionibus. quarum prima dicerit (*sic*) de statu naturae humanae et purae, itemque de statu naturae humanae integrae non helevatae (*sic*) ad finem supernaturalem ...».

Fol. 34v, *exp.:* «... humanae viatricis ad laudem omnipotentis Dei Immaculatae Deiparae et omnium Sanctorum. FINIS.».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *De statibus naturae humanae.*

6. Contingut:

Quaestio 1ª. De statu naturae humanae purae et integrae, f. 1r.

Solvuntur Oposita (*sic*), fol. 3v.

Quaestio IIª. De statu naturae humane ignoscentis. Articulus Ius. De statu ignoscenciae secundum eius substantiam, fol. 7r.

Articulus IIus. De praecipuis status ignoscentiae dotibus, fol. 10v.

Quaestio III. De statu naturae humanae lapsae. Articulus Ius. De existentia peccati originalis, fol. 14r.

Solvuntur Oposita, fol. 17r.

Apendix (*sic*) perstringens reliqua. De peccato originali, fol. 20r.

Articulus IIus. De esentia (*sic*) phisica (*sic*) pecati originalis, fol. 22v.

Solvuntur Oposita, fol. 25r.
Articulus III. De causa, et traductione peccati originalis, fol. 26r.
Articulus IV. De poenis pro peccato originali. § 1us. De penis pro peccato originali pro hac vita, fol. 27v.
Solvuntur Oposita, fol. 29r.
§ II. De poenis pro peccato originali in hac vita, fol. 31v.
Quaestio vltima. De statu naturae humane reparatae per Christum, fol. 34r.

Folis 35-38 arrencats.

II

1. Folis: 39-96. Fol. 39r, *inc.:* «Tractatvs Scholastico Dogmaticus de Scientia, voluntate, et potentia Dei. Proemium. Ex divinis atributis (*sic*), quorum notitia vniverse traditur tractatu de esentia (*sic*) et atributis Dei non nulla spetiatim autem sciencia (*sic*), voluntas et potentia pertractare efflagitant tractatione quam sumimus exponendam ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… cum revelet que abscondita est sapientibus et prudentibus; nobis subplici docilique animo enixe postulantibus Davit (*sic*) afluenter».

Fol. 39v, inc. del tractat: «Disputatio 1ª. De scientia Dei. disputationem istam in tres questiones dispescimus, quarum 1ª contemplatur sciencia Dei …»

Fol. 96r, *esp.:* «... Haec actenus dicta de scientia voluntate et potentia Dei ad extra omnia subiecta juditio sacrosanctae nostrae Ecclesiae suficiant ad sempiternam Dei gloriam Amen Amen Amen finis».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Tractatus Scholastico Dogmaticus de Scientia, voluntate, et potentia Dei.*

6. Contingut:

Proemium, fol. 39r.
Disputatio 1ª. De scientia Dei. Quaestio 1ª. De existentia Dei, et scientia, eiusque dotibus Conclusio, fol. 39v.
Quaestio IIª. De scientia Dei in ordine ad objecta necessaria deque divinis ideis, fol. 40v.
Solvuntur Opossita, fol. 42r.
Apendix. De divinis Ideis, deque esentia (*sic*) creaturarum in Deo, fol. 43r.

Quaestio 3ª. De scientia Dei in ordine ad contingentia, fol. 44r.
Articulus 1us. De divinae scientiae divisionibus numquae (*sic*) illa sit rerum causa, fol. 44v.
Solvuntur Oposita, fol. 46.
Articulus IIus. Num Deus certo cognoscat futura absoluta, fol. 46v.
Articulus IIIus. Num Deus cognoscat futura absoluta, ut Phisice sibi praesentia in eternitate, fol. 47v.
Solvuntur Oposita, fol. 48v.

Articulus 4us. Num Deus certo cognoscat futura contingentia condicionata, fol. 49r.

Apendix. De immutavilitate (*sic*) Divinae scientiae, fol. 51r.

Articulus 5us. Per quam scientiam, et quo in medio Deus cognoscat futura conditionata nobis libera. Parraphus (*sic*) primus. Num Deus cognoscat futura conditionata | nobis libera per scientiam mediam, fol. 51v-52r.

Solvuntur Oposita, fol. 53v.

§ 2us. De existentia Decreti conditionati, fol. 54v.

§ III. Num et in quo decreto cognoscat Deus futura contingentia nobis livera (*sic*), fol. 56v.

Solvuntur Opposita praedeterminantium, fol. 58r.

Solvuntur Opposita medistarum, fol. 61r.

Articulus vltimus. Apendix. De praeparativo divinae omnipotentiae, fol. 63r.

Solvuntur Opposita, fol. 64r.

Disputatio 2a. De divina voluntate, fol. 65r.

Questio 1a. De existentia formalique objecto divinae voluntatis, fol. 65v.

Questio 2a. De Divina livertate (*sic*). Articulus primus. De livertate, et constitutivo fisico actus liveri Dei, fol. 66v.

Solvuntur Opposita, fol. 67v.

Articulus IIus. Num Deo possibilis sit pura omisio livera, vel, insit livertas immediata contradictionis, fol. 68v.

Articulus IIIus. Num Deus fuerit necessitatus ad producendum moraliter optimum mundum vel ad nihil producendum, fol. 69v.

Articulus 4us. Num divina voluntas sit moraliter immutavilis (*sic*), fol. 70r.

Questio 3a. De multiplici Dei voluntate nostraeque cum illa conformitate, fol. 71r.

Articulus Ius. Proponit varias divinae voluntatis divisiones, fol. 71r.

Articulus IIus. Num divina voluntas salvandi omnes homines sit formalis an solum voluntas signi, fol. 72v.

Solvuntur Opposita, fol. 74r.

Articulus 3us. Num divina voluntas antecedens salvandi omnes homines supponat in Deo scientiam de eventibus auxiliorum conditionate futuris, fol. 76r.

Articulus 4us. Num divina voluntas sit rerum omnium causa, fol. 77r.

Articulus 5us. De conformitate humanae cum divina voluntate, fol. 79v.

Solvuntur Opposita, fol. 81r.

Articulus 6us. Apendix. Num liceat aliquando resistere potestati, fol. 81v.

Solvuntur Opposita, fol. 84r.

Questio 4ª. De affectionibus divinae voluntatis, fol. 85r.

Articulus 1us. De communibus divinae voluntatis affectionibus, fol. 85r.

Articulus 2us. Num Deus amet possibilia creata bona, et odio prosequatur mala, fol. 86v.

Solvuntur Opposita, fol. 87r.

Articulus tertius. Num divinus possibilium amor sit necesarius, fol. 88r.

Questio 5ª. De virtutibus divinae voluntatis, fol. 89r.

Solvuntur Opposita, fol. 90v.

Disputatio 3ª. De potentia Dei ad extra, quae dicitur omnipotentia. Questio prima. An, et qua de causa Deus sit omnipotens, fol. 92r.

Questio 2. Num Deus posit (*sic*) facere plura his quae fecit et facturus est illiusque meliora, fol. 94r.

Questio vltima. Num divina omnipotentia esentialiter (*sic*) conectatur (*sic*) cum possibilibus, fol. 95r.

Folis 96v-98 buits [i els dos darrers arrencats].

III

1. Folis 99-193. Fol. 99r, *inc.:* «Tractatus Theologico-dogmaticus de providentia, praedestinatione, et reprovatione (*sic*) Divinis. Proemium. Tractatum agredimur florentisimi adolescentes dificilem, illud quidem nostrisque mentibus ...».

Fol. 99v-100r, *exp*. del proemi: «… duo vero postremae | divinam reprovationem discutient, et oportune in médium prodent».

Fol. 100r, *inc.* del tractat: «Disputatio 1ª. De providentia divina generatim. Quem merito sermonem de Divina providentia generatim instituamus est, qui videat nemo …»

Fol. 193v, *esp.:* «... et in eternitates perpetuas perfluamur (*sic*). Per dominum nostrum Jesum Christum filium tuum qui tecum vivit et regnat in vnitate spiritus sancte (*sic*) Deus per omnia secula seculorum Amen VICTOR Doctor magister Pruna».

2. Identificació de l'autor i l'obra: A. PRUNA, *Tractatus Theologico-dogmaticus de providentia, praedestinatione et reprobatione Divinis.*

6. Contingut:

Proemium, fol. 99r.

Disputatio 1ª. De providentia divina generatim. Articulus primus. Statuitur existentia Divinae providentiae contra plures, fol. 100r.

Solvuntur objectiones, fol. 106v.

§ IIs. Natura, et divisiones providentiae enodantur, fol. 109v.

§ IIIus. Aperitur connexio divinae providentiae cum suis finibus, fol. 117r.

Disputatio IIª. Praedestinatione divina, fol. 119v.

Articulus Ius. De existentia, necesitate et actu praedestinationis, fol. 120r.

Solbuntur (*sic*) Oposita, fol. 125v.

Articulus 2us. De divinae praedestinationis certitudine, fol. 128v.

Solvuntur Oposita, fol. 131r.

Articulus 3us. Concordia humanae livertatis (*sic*) cum praedestinationis divinae certitudine, fol. 134v.

Disputatio 3ª. De causa praedestinationis.

Articulus Ius. Vtrum aliqua sit causa moralis, seu meritoria praedestinationis ad 1am gratiam ex parte creaturae praedestinate, fol. 139v.

Articulus 2us. An praedestinatio adultorum ad gloriam sit ante vel post praevisionem absolutam meritorum theologicorum, fol. 143r.

Solvuntur objectiones, fol. 149v.

Articulus 3us. An praedestinatio nostra tum ad gratiam, tum ad gloriam in ordine etiam intentionis fiat ex meritis Christi, fol. 157v.

Articulus 4us. An et quomodo praedestinatio unius sit ex meritis alterius purae creaturae, fol. 159v.

§ vnicus. In quo provaviliter (*sic*) propugnatur Immaculatam Deiparam dependenter a meritis Christi omnium praedestinatorum cum ad gratiam tum ad gloriam de condigno meruisse, fol. 160v.

Solvuntur objectiones, fol. 164r.

Articulus 5us. De ordine divinorum decretorum, fol. 168v

Articulus 6us. De effectu praedestinationis, fol. 170v.

Articulus vltimus. De subjecto praedestinationis, fol 174v.

Disputatio vltima. De reprovatione (*sic*) impiorum. Articulus 1us. De existentia et natura reprovationis, fol. 181r.

Articulus 2us. Reprovationis causa moralis, fol. 184r.

Solvuntur objectiones, fol. 189r.

Articulus vltimus. De efectibus reprovationis, fol. 192v.

Folis 194 [arrencat]-195 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura irregular, a columna tirada, de 30/32 línies de mitjana a pàgina plena, amb moltes variants. Impaginació del foli 1r: 18 +130 + 8 x 20 + 170 + 5.

2. Tipus de ratllat: Una línia de justificació vertical al costat esquerre del recto dels folis per marcar l'inici de l'escriptura. UR= variable.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle xviii, d'una sola mà.

5. Decoració: a) Làmina intercalada entre el foli de guarda I i el foli 1, impresa en tinta negra, que representa l'aparició de Jesus a santa Maria Magdalena. A sota, adreça i nom de l'impressor: «A Paris chez. N. Langlois[395] rue St Jaques a la Victoire».

b) Títols amb lletres majúscules sovint aglutinades, i decorades amb tinta negra intensa amb traços diversos i repetits.

6. Notes. Al f. 79r, marge inferior: «No te pienses que es corral sino | sobra de material». Al f. 101v, marge inferior: «Sobra de material».

7. Segells i timbres: A la pàgina 1r i 43, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona». Al f. 193v, segell « Seminario Conciliar | de la Diocesis de | Gerona».

395. Bénezit, VIII, 250ª; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* VI, 61b-c.

9. Copista únic, el mateix que el del ms. 84.
10. Revisions i correccions escasses.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Bo.
2. Datació: Les filigranes orienten clarament cap a la segona meitat del segle xviii.
3. Origen cerverí.
4. Propietaris i procedència: BDSG.

88

Joan Baptista Fuster, *Tractatus theologicus scholasticus de divina gratia iustificante.*

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 150 x 203 x 15.
b) Material: Pergamí enfosquit.
c) Indicacions escrites: Contratapa I, *probationes pennae* (gargots) en llapis.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis ocults i les capçades, sense formar seccions exteriors.
b) A baix, etiqueta de paper blanc enganxada, amb la cota actual del ms: «BDSG | Ms | 88».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: I foli de guarda inicial, amb *probationes pennae* en llapis al seu recto; porta la filigrana dels cercles, en el darrer dels quals hi ha les inicials simples «A M | P», i, a l'exterior, la inicial «I» de doble traç. No s'ha trobat repertoriada.
b) Tancadors: Han subsistit els llaços de cordill de la tapa I; han desaparegut els botons i cordills de la tapa II.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que el foli de guarda inicial.
d) Talls sense particularitats.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: I + 134.
5. Dimensions: 150 x 198 x 13.
6. Plecs:
1) Plec de 6 x 2, folis 1-12, sense reclam.
2) Plec de 6 x 2, folis 13-24, sense reclam.
3) Plec de 6 x 2, folis 25-36, sense reclam.
4) Plec de 6 x 2, folis 37-48, sense reclam.
5) Plec de 6 x 2, folis 49-60, sense reclam.
6) Plec de 6 x 2, folis 61-72, sense reclam.
7) Plec de 6 x 2, folis 73-84, sense reclam.
8) Plec de 6 x 2, folis 85-96, sense reclam.
9) Plec de 6 x 2, folis 97-108, sense reclam.
10) Plec coix, de 7/6, folis 109-121, amb taló final i sense reclam.
11) Plec de coix, de 6/7, folis 122-134.

8. Foliació contínua, amb llapis i en xifres aràbigues, posada a l'angle superior dret del recto dels folis, feta per l'autor d'aquest catàleg, acabada el 10 d'octubre del 2010.

9. Numeració de plecs: No n'hi ha.

10. Filigranes: a) Folis 1-60, de la creu grega posada dins oval acabat en forma de cua de peix, que recorda el tipus Valls i Subirà, III, *France* 19, tot el conjunt ficat dins una circumferència de línies ondulades, com raigs de custòdia. No s'ha trobat repertoriada.

b) Folis 61–132, variant de la filigrana anterior, sense que es pugui apreciar cap figura identificable dins l'oval. No s'ha trobat repertoriada.

12. Sistema de ratllat en sec. Primera i darrera línies ordinàriament escrites.

III. Contingut literari

1. Folis 1-134. Fol. 1r, títol: «Tractatus Theologicus scholasticus de Divina Gratia Justificante Elucidandus a Reverendo Patre Joanne Baptista Fuster e Societate Jesu inceptusque a me, Petro Pubol et Litron die 9 septembris anni 1730».

Ib., *inc.* del proemi: «Prooemium. Argumentum gratissimum et scholasticis disputationibus dignissimum offert nobis gratia illa Divina quâ quis justus et sanctus mirum in modum efficitur...».

Ib., *exp*. del proemi: «... non solum in addiscenda, et in nasciscenda et conservanda divina gratia vires et studium impendamus».

Ib., *inc.* del tractat: «Disputatio 1 de existentia et physica natura gratiae justificantis. Verbum istud justificatio, seu justificare multipliciter vsurpatur in scripturis. Primo sumitur pro ipsa Dei lege in quâ significatione saepissime | dicitur Psalmo 118 doce me justificationes tuas ...».

Fol. 132v, *exp*: «... ergo nequit fundare in praemiante obligationem addendi aliud praemium; atqui fundaret si actu condignificaret ad aliud praemium, ergo. | Praeterea nec satis est (*fine mutilus*)».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan Baptista FUSTER, S. J., *Tractatus theologicus scholasticus de divina gratia iustificante.*

3. Altres manuscrits: BUB, ms. 1304; BPEB, ms.121.

4. Catàlegs i bibliografia: MIQUEL, III, 386.

6. Contingut:

Fol. 1r: Disputatio I. De existentia et physica natura gratiae justificantis.

F. 1v: Sectio 1. Stabilitur existentia gratiae iustificantis contra haereticos.

F. 4r: Sectio 2. An sit de fide existentia gratiae iustificantis per modum habitus.

Fol. 6v: Sec. 3. An gratia distinguatur ab habitibus Virtutum Infusarum.

F. 9r: Solvuntur argumenta contraria.

F. 12v: Disputatio 2. De oppositione gratiae iustificantis cum peccato.

F. 13r: Sectio 1. An gratia intrinsece et ex natura sua justificet, aut opponatur cum peccato mortali?

Fol. 17r: [Sectio secunda *vacat titulus*].

F. 20v: Sectio 3. An sit etiam metaphysica et essentialis oppositio cum peccato mortali.

F. 23v: Sectio 4. Respondetur objectionibus.

F. 27r: Sectio 5. Gratia et peccatum mortale actuale nequeunt simul existere in eodem subiecto.

F. 29r: Sectio 6. Gratia et peccatum grave actuale non coexistunt in Anima pro instanti comissionis peccati.

Fol. 32v: Disputatio 3 de praedicatis intrinsecis eximiisque Perfectionibus Gratiae Justificantis.

F. 33r: Sectio 1. Quomodo gratia justificans sit participatio seu consortium Divinae naturae, justitia et sanctitas.

F. 35r: Sectio 2. Quomodo gratia habitualis sit amicitia hominis cum Deo.

F. 38r: Quo pacto gratia habitualis sit Filiatio Dei adoptiva, et jus ad haereditatem gloriae.

F. 41v: Sectio 4. Explicantur alia praedicata gratiae ejusque Perfectio.

Fol. 44r: Disputatio 4 de connexione et influxu Gratiae in Habitus et Actus Virtutum. Sectio 1. De connexione gratiae cum virtutibus per se infusis.

F. 46r: Sectio 2da. De influxu gratiae in actus et habitus virtutum.

F. 47r: Sectio 3. An Gratia Habitualis possit physice influere in actum pro instanti determinato praeceptum salva ipsius libertate.

F. 50r: Sectio 4. Influxus gratiae in actus praeceptos aliis omnibus possibilis ostenditur.

F. 53r: Sectio 5. Praemittitur vtilis de libertate doctrina ad solvendas objectiones. Paragraphus 1. De libertate, ejusque indifferentia.

F. 56v: Paragraphus 2dus. De conprincipiis libertatis.

F. 58v: Paragraphys 3tius. De simultate potentiae quam dicit libertas.

F. 60r: Aliquae objectiones contra influxum gratiae solvuntur.

Fol. 68v: Disputatio 5 de aliis formis Justificantibus. Sectio 1. An actus contritionis sive charitatis sit forma sanctificans.

F. 71r. Sectio 2. Solvuntur contraria.

F. 73v: Sectio 3. An Lumen Gloriae, Visio, Amor beatificus et Vnio hypostatica sint formae sanctificantes.

F. 76v: Sectio 4. An Maternitas Dei sit forma sanctificans Beatam Mariam Virginem.

F. 81r: Sectio 5. Occurritur argumentis contrariis.

Fol. 83v: Disputatio 5. An in alia Providentia fieri possit Justificatio per formam extrinsecam. Sectio 1. An remitti possit peccatum mortale habituale per condonationem extrinsecam.

F. 86v: Sectio 2. Stabilita venialium remissione, vlterius patet nostra conclusio.

F. 89r: Sectio 3. Argumenta contra nostram assertionem enervantur.

F. 92r: Sectio 4. Assignatur obiectum uoluntatis diuinae extrinsece condonativae peccati.

F. 94r: Sectio 5. Aliae difficultates peccati condonationem expectantes enodantur.

F. 98v: Sectio vltima. An coeterae denominationes quas praestat gratia possint praestari per formam extrinsecam.

F. 100r: Disputatio 7 (*sic*). De dispositionibus ad justificationem. Sectio 1. Certa de huiusmodi disputationibus praemittit.

F. 101v: Sectio 2. De dispositionibus requisitis ex parte intellectus.

F. 103r: Sectio 3. De dispositionibus requisitis ex parte voluntatis.

F. 106v: Sectio 4. An vltima dispositio ad gratiam procedat efective ab ipsa gratia.

F. 110r: Sectio 5. De causis, augmento, amissione et reviviscentia gratiae habitualis.

F. 112r: Disputatio vltima. De merito theologico. Sectio 1. Existentia et essentia meriti theologici stabilitur.

F. 115r: Sectio 2da. Divisio meriti in condignum et congruum explicatur.

F. 118v: Sectio 3. Explicatur divisio meriti in remunerandum et solutivum.

F. 121r: Sectio 4. Obiectionum solutione roboratur conclusio.

F. 124r: Sectio 5. De honestate et supernaturalitate actus meritorii.

F. 126v: Sectio 6. De libertate requisita ad meritum theologicum.

F. 129v: Sectio 7. An ad meritum sufficiat libertat ad actus aequales cum vaga necessitate ad alterutrum.

F. 131r: Sectio vltima. Reliqua de merito percurrit.

Folis 133-134 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 125 x 165, a columna tirada, de 34-36 línies en pàgines plenes.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i dues de verticals de justificació, escriptura de justificacó a justificació, sovint depassada. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII.

5. Decoració pròpiament dita no n'hi ha; algunes autoritats són subratllades.

6. Nota al fol. 10r. Hi ha numeració marginal de paràgrafs, que recomença a cada *Disputatio*.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» als fol. 1r i 29r.

9. Copista: Pere Púbol Litrón.

10. Revisions i correccions *passim,* generalment interlineades.

12. Notícies històriques: També és de Joan Baptista Fuster el *Tractatus scholasticus de divina fide,* conservat al ms. 1629 de la BUB, escrit com el ms. 1304 de la mateixa biblioteca per Pere Joan Flinc i procedents tots dos del col·legi dels jesuïtes de Manresa.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: La tapa II té un gran estrip al marge superior i hauria d'ésser reparada.

2. Datació: Any 1730, ex III, 1.

3. Origen català o valencià.

4. Propietaris i procedència desconeguts, BDSG.

89

Llorenç Garganta, *Prima Logicae pars seu logica minor*.

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 146 x 200 x 12.

b) Material: Pergamí enfosquit.

2. Llom ras, del mateix pergamí, encara més enfosquit.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant tres nervis interns que no en treuen d'externs.

b) Descripció de les seccions: Dalt de tot, posada a l'inrevés, etiqueta rectangular blanca de paper enganxada, amb la cota actual del ms.: «BDSG |Ms | 89».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: I + I. Al f. de guarda inicial Ir, a dalt, nota de possessió: «Hic liber est Fransisi Farrer estudentis Ciuitatis gerunde anno | 1692». A sota, *probationes pennae.* Més avall: «Sobra lo que feu na Siuina». A l'angle inferior dret, en llapis, cota actual del ms: «Ms | 89». Al foli de guarda final Ir, registre de Pere Bohigas, escrit en llapis a l'angle inferior dret: «Reg - 1511». Al verso, *probatio pennae* repetida: «Diuus Vgone homo», «Diuus Ugo».

b) Tancadors de cintes de pergamí; en resten fragments.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el foli de guarda.

d) Talls sense particularitat.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

f) Queix del mateix pergamí, de 7 mm.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: I + 85 + I.
5. Dimensions: 147 x 204 x 10.
6. Plecs:
1) Plec de 4 x 2, folis 1-8, amb taló final.
2) Plec de 4 x 2, folis 9-16.
3) Plec de 5 x 2, folis 17-26.
4) Plec de 4 x 2, folis 27-34.
5) Plec de 5 x 2, folis 35-44.
6) Plec de 5 x 2, folis 45-54.
7) Plec de 5 x 2, folis 55-64.
8) Plec de 5 x 2, folis 65-74.
9) Plec coix, de 5/6, folis 75-85.

Els folis 3v i 4rv són en blanc.

8. Foliació coetània, en tinta i xifres aràbigues, del foli 1 al 67, continuada en llapis fins al final pel qui signa aquest catàleg, acabada el 13 d'octubre del 2010.

9. Numeració de plecs: Els tres primers plecs són numerats al centre del marge superior del recto del primer foli de plec. En el primer plec es veu mig

esvaït un «1»; al segon es llegeix «codern 2»; al tercer, «coder (*sic*) 3»; en els altres una taca d'humitat ha esvaït la numeració dels plecs.

10. Filigrana de la creu grega posada dins escut, d'un tipus molt semblant al de VALLS I SUBIRÀ III, *France,* n. 19, documentada el 1703.

11. Forats: No se'n veuen.

12. Sistema de ratllat en sec, força esvaït.

III. CONTINGUT LITERARI

1. Folis 1-85. Fol. 1r, títol: «PRIMA LOGICAE Pars seu Logica minor (*corr pro* major) que facit sumule uocantur juxta miram aristotiles (*sic*) et ceteris Presellentem (*sic*) Diui aquinatis Thome Doctrinam in palestra gerundensi eruditam a Laurentio Garganta».[396]

Ib., *inc.* del proemi: «PROOEMIUM. Sumulis eximis (*sic*) laudibus tam antiqui quam moderni non solum uulgares uerum etiam orationes doctores logicam ecsallunt (*sic*) ...».

Fol. 1v, *exp.* del proemi: «... quod spero facile et faciliter finem obtatum conparabitis facit deus qui cuncta regit et gouernat».

Ib., *inc.:* «QUAESTIO PRIMA PROOEMALIS. Solent communiter doctores in inicio cuiuscumque sciencie seu Tractatus quandam praeparare quaestionem prooemialem et in illa aliqua principia faciliora ut postea Graues dificultates intelligant; et ideo hunc comunem sequens morem [e]go pariter illam premitto. TRACTATUS PRIMUS DE OBSERVANDIS in exercitio disputationis dialectise (*sic*). Supono primo quod disputatio dialectica est quaedam rationalis pugna...».

Fol. 85v, *exp.:* «... ideo de sumulistisis (*sic*) questionibus dicte (*sic*) sint satis in laudem sanctisime triedis uirginisque deipere sine labe originalis peccati concepte, nostri rutilantis solis divi Aquinatis et omnium sanctorum ad quos [?] Si forsent (*sic*) aliqua contra fidei dixerim omiliter (*sic*) me subjcio corectione (*sic*) sancte matris eclesie romane. Finis Sumulis Franciscus farrer scriptor fuit istius logice minoris anno 1692».

2. Identificació de l'autor i obra: Llorenç Garganta, *Prima Logicae pars seu logica minor.*

6. Contingut:

Prooemium, f. 1r.

Quaestio prima prooemialis. Articulus Primvs. De observandis in exercitio disputacionis Dialectise (*sic*).

Articulus 2dus. Utrum Aristoteles sit inventor logicae.

Solvuntur argumenta contraria, f. 5r.

396. Era clergue procedent de Sant Feliu de Pallerols i fou sagristà de Serra de Daró a partir del 1694: ADG, G-141 f. 214v, D-349 f. 121r. El 1748 permutà la rectoria de Serra amb el personat de Josep Coll, D-402 f. 84v. Consta mort el 28 d'agost del mateix any, quan Francesc Miquel prenia possessió de la rectoria de Serra, vacant per mort de Garganta, G-157 f. 126r.

Queres vtrum Devs et Adamus posint (*sic*) dici logise (*sic*) inventores, f. 7r.
Articuluvs vltimus. De ordinatione et metodo, f. 7r.
Queres quae sint operationes intellectus, f. 7v.

Liber Primvs. De terminibus. Quaestio prima de signo. Articulus primvs. An detvr signum svi ipsivs, f. 8v.
Solvuntur Argumenta Contraria, 9v.
Articulus 2. Quomodo difiniatvr signvm a tomistis, f. 11r.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 12r.
Queres vtrvm li inperfecte debeat addi explisite (*sic*) in difinitione signi, f. 13v.
Articulus 3us. Quotuplex sit signum, f. 14v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 15v.
Articulus vltimvs. Vtrvm [definitio] signi (*sic*) formaliter sit vera et propria, f. 17v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 20v.

Quaestio 2a. De termino logico, f. 24r.
Articulus primus. Quid sit terminus logicalis, f. 24v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 25r.
Articulus 2us. Vtrvm voses (*sic*) extra orationem localem sint actu et formaliter termini, f. 27v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 30v.
Articulus 3us. Vtrvm copula sit vere terminus anunciatiuus (*sic*), f. 33v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 35r.
Articulus 4us. De divisione termini in comuni (*sic*) et aliquibus divisionibus termini mentalis, f. 36v.
Articulus vltimvs. De divisionibus termini vocalis, f. 37r.
Qveres vtrvm aliqua predictarum divisionum sit acencialis (*sic*), f. 39r.

Quaestio 3ª. De nomine et verbo. Articulus Ius. Quod sit nomen logicale, f. 39v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 40r.
Articulus 2us. Vtrvm nomen debeat esse complexum, f. 41r.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 41v.
Articulus 3us. Vtrvm nomen logicale debeat esse finitum, f. 43r.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 43v.
Articulus 4us. Vtrvm nomen logicale debeat esse rectum. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 45r.
Articulus 5us. Quid sit verbvm logicale, f. 46r.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 46v.
Articulus 6us. Vtrum verbum posit (*sic*) absolui a signare cum tempore, f. 47r.
Solvuntur Argumenta Contraria, 47v.
Articulus vltimus. Utrum verbvm posit infinitari intra propositionem, f. 48v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 49r.

Quaestio 4ª. De orasione (*sic*) et modo ciendi (*sic*). Articulus Ius. Quid et quotuplex sit oratio logicalis, f. 49v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 50v.
Articulus 2us. Qvid sit modus ciendi, f. 52r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 52v.
Articulus Vltimus. Quotuplex sit modus ciendi, f. 54r.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 56v.

Questio vltima. De difinitione et diuisione, f. 58v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 60r.
Queres quod (*sic*) sint leges difiniti, f. 60v.
Articulus vltimus. De diuisione et eius regulis, f. 61v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 62v.

Liber 2us. de pertinentibus ad 2am operationem intellectus. Questio Ia. De anuntiatione (*sic*). Articulus Ius. Quid sit enunciatio (*sic*), f. 63v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 63v.
Articulus vltimus. Quotuplex sit enunciatio, f. 65v.

Questio vltima. De proprietatibus enunciationis. Articulus primus. Quid sit supositio, f. 67r.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 68r.
Articulus 2us. Quotuplex sit supositio, f. 68v.
Articulus 3us. De aliis proprietatibus terminorum, f. 70r.
Articulus 4us. De opositione propositionum absolutarum, f. 71r.
Articulus 5us. De aquipolensia (*sic*) propositionum absolutarum, f. 72v.
Articulus 6us. De conuersitione (*sic*) propositionum absolutarum, f. 73.
Articulus 7us. De propusitione (*sic*) modali, f. 74r.
Articulus 8us. De opositione (*sic*) equipolentia propositionum modalium, f. 74v.
Articulus vltimus. De propositionibus ypoteticis et exponibilibus, f. 75v.

Liber 3us. De pertinentibus ad 3am operationem intellectus. Questio (*sic*) unica. De argumentasione (*sic*). Articulus Primus. Quid et quotuplex sit argumentatio, f. 76v.
Articulus 2us. quid et quotuplex sit sillogismus (*sic*), f. 77v.
Articulus 3us. De principiis quibus nititur argumentatio silogistica (*sic*), f. 78v.
Articulus quartus. De figuris et modis silogismorum (*sic*), f. 79r.
Articuus 5us. De reductione sillogismorum imperfectorum ad perfectos, f. 80r.
Articulus 6us. Quotuplex sit figura asencialis (*sic*), f. 82v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 83r.
Articulus vltimus. De fallasis (*sic*) contingentibus in silogismis, f. 84r.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 118 x 170, a columna tirada, de 36-39 línies constatades. Impaginació del foli 17r: 12 + 118 + 30 x 18 + 170 + 15.

2. Tipus de ratllat: Dues línies hortizontals i dues línies verticals de justificació, escriptutra de justificació a justificació. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva de tipus itàlic del segle XVII.

5. Decoració: Títols de parts, qüestions i tractats amb majúscules de traç gruixut, que omplenen dues línies d'escriptura ordinària. Dibuix a tinta d'una au al foli 54v, repetit als folis 74v i 75r.

6. Notes piadoses al marge inferior del foli 16v: «Ave maria gratia plena dominus tecum»; dels f. 33v, 37r, 60v, 63v: «aue maria sin pecado», «ave».

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» al foli 1r.

9. Copista: Francesc Farrer.

10. Revisions i correccions *passim.*

11. Antigues signatures: Cf. supra, I, 3, a).

12. Notícies històriques: Interpretem que la «palestra gerundensis» al·ludida en el títol de l'obra és una referència a la Universitat de Girona. No tenim constància per ara de la progressió dels estudis del Francesc Farrer del colofó. Potser cal notar ací que un Francesc Ferrer S. J. fou catedràtic de Sagrada Escriptura a Cervera el 1742 i de teologia el 1743, havent-hi mort el 1761: Rubio, I, 407; Vila, 235; Casanovas, J. F., II, n. 617, 624, 637, 642, 644, 661, 694, 730, 743, 749; Batllori, J. F., n. 1235, 1284. Un homònim consta com a lector de la biblioteca de la Universitat de Cervera els anys 1751-1752 i un altre els anys 1754-1755: Rubio, 144.

V. Conclusió

1. Estat de conservació mediocre. Oxidació avançada.
2. Datació: 1692.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Francesc Farrer, BDSG.

90

Domingo Corominas, ***Tractatus Summularum***.

I. Enquadernació

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 145 x 195 x 18.

b) Material: Pergamí enfosquit.

c) Indicacions escrites: Contratapa II, a l'angle inferior dret, registre en llapis de Pere Bohigas: «Reg. 1509».

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.

b) Descripció de les seccions: A baix, etiqueta de paper blanc rectangular enganxada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 90».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda. I foli de guarda inicial, antic bifoli testimoniat pel taló corresponent, amb filigrana «BADIA» de les armes de Girona, del tipus VALLS I SUBIRÀ 65, documentda a Olot el 1737. Al recto hi ha *probationes pennæ* i notes de propietat: «Si este libro se perdiere | como puede suceder | ruego a cualquier lo hallare | si me lo quiere volver | y si mi Nombre ignorare | aqui lo quiero poner | Jayme (*corr pro* Jaume) Gibert Clergue». Més avall: «de la pena que hay en mi | es mi silencio el tormento | y si digo lo que siento | es mayor mi frenesí».

b) Tancadors de cordill i botons d'os, un d'ells perdut.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del ms.

d) Talls amb pintura vermella molt esvaïda.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

f) Queix del mateix pergamí.

g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.

2. Matèria: Paper.

4. Folis: I + 83.

5. Dimensions:

6. Plecs:

1) Plec coix, de 12/10, folis 1-22, sense reclam.
2) Plec de 4 x 2, folis 23-30, amb reclam: «Sit».
3) Plec de 9 x 2, folis 31-48, sense reclam.
4) Plec de 5 x 2, folis 49-58, sense reclam.
5) Plec de 7 x 2, folis 59-72, sense reclam.
6) Plec de 4 x 2, folis 73-80, sense reclam.
7) Plec coix, de 2/1, folis 81-83.

8. Foliació coetània erràtica, en tinta sèpia i xifres aràbigues, amb folis sense numerar, altres numerats dos cops, altres amb la numeració corregida; fa pensar que són folis de procedència variada, preparats per a d'altres volums i aprofitats per a integrar aquest.

9. Numeració de plecs: No se'n veuen rastres.

10. Filigranes: a) Fol. 1-30, dels tres cercles somats de creu, amb una «I» dins el primer, les inicials «AM» en el segon i el tercer buit. No es troba repertoriada.

b) Folis 31-58, de la creu encerclada i emmarcada dins escut coronat, que no es troba repertoriada.

c) Folis 59-80, dels dos cercles somats de creu, amb inicials «L» i «S». Sense repertoriar.

d) F. 82, filigrana com la del foli de guarda inicial I.

12. Sistema de ratllat en sec: <>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-81. Fol. 1r, *inc,:* «Tractatvs Svmvlarvm qvi compendiose continet qvaestiones dialecticas jvxta miram angelici divi thomae aqvinatis et aristotelis doctrinam. Prooemivm. 106 Philosophia excludimur (Charissimi Discipuli) ...».

Ib., *exp.* del proemi: «... Merito ego et vos de sequendo anti Doctori (*sic*) Magistri Doctrinam in domino gloriemur».

Ib., *inc*. del tractat: «Questio prooemialis. Mos est inter doctores in principio cuiusdam tractatus questionem aliquam preemiarum (*sic*) preponere. Ideoque predictum morem insequndo questionem proemialem vobis proponere decrevi …»

Fol. 81r, *exp.:* «... Nullum rationale est album; sed aliquis homo est talis; ergo aliquis homo non est albus; ac per hoc concluduntur quaestiones Summulistice in quibus si aliquid minus verum uobis proposui inbecillitati mentis mee atribuatur; si vero aliquid lexicalis docui faciat hoc Deus in vestram lexicalem cedere deoque laudes reddantur, sintque omnia in laudem Beatissime Virginis Marie de Rosario et sancti Angelici D. T. Aquinensis, omniumque sanctorum atque sanctarum celesti in curia residentium. Si tamen aliquid contra fidem et contra doctrinam Dei ecclesie diccerim (*sic*) (*sic*), illud reuoco et contrarium totis viribus defendere promito. Finis Sumulistice. | Nombre del P. Fr. es P. Domingo Corominas del conuento de San domingo de Gerona. | Anno 1740, 1741, 1742.»

2. Identificació de l'autor i obra: Domingo Corominas, O. P.,[397] *Tractatus Summularum.*

6. Contingut:

Fol. 1r: Questio prooemialis.

Fol. 1v: De operationibus nostri intellectvs.

Fol. 3v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 5r: Articulus secundus. Comodo operationes nostri intellectvs differant inter se.

Fol. 6r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 8r: Liber primvs. De his operibus quae continent operationem intellectvs ad scientiam. Questio prima de signo.

397. Desconegut de Collell.

Fol. 8v: Articulus primvs. Quid sit signum.
Fol. 9r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 10v: Articulus secundus. Vtrvm detur signum sui ipsius.
Fol. 11r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 12r: Articulus 3vs. Vtrvm signum sit inperfectius svo signo.
Fol. 14v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 15rv: Quaeres primo vtrvm simile sit | signum alterius perfecte similis.
Fol. 16r: Quaeres secvndo an cavsa sit signum sui effectvs.
Fol. 16v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 18r: Articulus qvartvs. Quaenam sit differentia adeqvata signi constitvtibe (*sic*).
Fol. 18v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 19v: Articulus Qvintvs: Relatio signi ad signvm.
Fol. 21r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 22v: Articulus vltimvs. Quotuplex sit signum.
Fol. 23v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 24v: Questio secunda. De termino. Articulus primus. Quid sit terminus.
Fol. 26v: Articulus secundus. Vtrvm voces extra orationem localem sint actv et formaliter termini.
Fol. 28r: Articulus 3us. Vtrvm copula verbalis habeat rationem termini localis.
Fol. 29v: Articulus 4us in qvo diuisiones termini adducuntur. Peragraphus (*sic*) primus. Qvotvplex sit terminvs ex parte materiae remotae.
Fol. 30v: Solvuntur argumenta contraria. Peragraphus 2us. Quotuplex sit signum ex parte materiae remotae (*sic.*
Fol. 31v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 32r: Peragraphvs tertivs. Quotvplex sit terminvs ex parte formae constitvtibae.
Fol. 33v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 33v: Peragraphvs vltimvs in qvo qvo (*sic*) divisiones alie termini tradvntvr.
Fol. 34r: Articulvs vltimvs. Vtrvm iste terminvs Devs sit dialectice commvnis.
Fol. 34v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 35v: Qvaestio Tertia. De nomine et verbo.
Fol. 36r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 37r: Articvlvs secvndvs. Qvid sit verbvm locale.
Fol. 38v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 38v: Articvlvs tertvs. Vtrvm potest dari terminus infinitus extra rationem.
Fol. 38v. Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 39r: Dvbivm vltimvm.
Fol. 39v: Vtrvm verbvm in propositione rationibus eterne veritatis absolvatvr in tempore.
Fol. 40v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 40v: Qvaestio qvarta. De oratione et modo sciendi. Articvlvs primvs. Qvid et qvotvplex sit oratio localis.
Fol. 41r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 42r: Articvlvs secvndvs. Qvid sit modvs sciendi.
Fol. 42v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 43v: Articulus tertius. Quotuplex sit modus sciendi.
Fol. 46r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 47v: Qvestio quinta. De difinitione et divisione. Articvlvs Primvs. Qvid et qvotuplex sit difinitio.
Fol. 49r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 50v: Articvlvs 3vs. Qvid et qvotvplex sit divisio et de illivs regvlis.
Fol. 52r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 52v: Liber secundus. De his que pertinent ad 2am mentis operationem. Qvestio prima. De envntiatione. Articvlvs primvs. Qvid sit envntiatio.
Fol. 53r: Solvvntvr argumenta contraria.
Fol. 54r: Articvlvs secvndvs. Qvotuplex sit envntiatio.
Fol. 57v: Articvlvs tertivs. Qvotuplex sit propositio ipotetica (*sic*).

Fol. 58r: Qvestio tertia (*sic*). De proprietatibvs termini. Articvlvs primvs. Qvid sit svppositio.
Fol. 59r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 59v: Articvlvs 2us. Qvotvplex sit svppositio et de illivs regvlis.
Fol. 61v: Articvlvs 3vs. De aliis proprietatibvs terminorvm.
Fol. 62v: Articvlvs vltimvs. De apellatione et de illivs regvlis.

Fol. 63v: Qvestio 3a. De proprietatibus envntiationis. Articvlvs primvs. Qvid et qvotvplex sit oppositio.
Fol. 64r: Articulus secundus. Quid et quotuplex sit equipollectio.
Fol. 65r: Articvlvs tertivs. Qvid et qvotvplex sit comvercio (*sic*).

Fol. 65v: Qvestio 4a. De propositionibus modalibvs et exponibilibvs.
Fol. 66r: Articulus Primus. Quid et quotuplex sit propositio modalis.
Fol. 58r: Articulus secundus. De propositionibus exponibilibvs.

Fol. 69r: Liber Tertius. De hiis que pertinent ad 3am mentis operationem. Questio prima. De Argumentatione. Articulus Primus. Quid sit argumentatio.
Fol. 70r: Solvuntur argumenta contraria. Articulvs vltimvs. Vtrvm mala consequentia sit simpliciter consequentiae et de illivs regulis.
Fol. 71r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 71v: Qvestio vltima de silogismo. Articulus primus. Qvid et qvotvplex sit silogismus (*sic*).
Fol. 72r: Articvlvs vltimvs. Vtrvm conclusio sit de essentia silogismi.
Fol. 73r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 73v: Articvlvs 3vs. Qvid et qvotvplex sit figura et modus silogismorum.
Fol. 76v: Articvlvs 4vs. De Regulis silogismorum.
Fol. 77r: Articvlvs Quintus. Quenam sint principia silogismos regulancia.
Fol. 77v: Articulus sextus. De reduccione silogismorum imperfectorum ad perfectos.
Fol. 79v. Articulus Septimus. De fallaciis.
Fol. 80v: Articulus vltimvs. De arte inveniendi medium verbum.

Foli 83v, dibuixos i altres notes: «Amich meu | Pag 2 | Pag 2 | Pag 3 | Pag 4 de distributione»; «V. P. Franciscus Sua-|-rez Soc Iesu»; «De parte de don Carlos | de Muñoz Secretario | de Mayor | Suarez»: «COMPENDIVM SUMULISTICUM | JUXTA VENERABILIS PATRIS | FRANCISCI SUAREZ SOC. IESU| DOCTRINAM | PROOEMIUM | Hactenus etc.»; «Si quis erit doctor praeclarus dignus honore | hunc ego Suarez pectore puto Patrem».

B

1. Folis 82-83. Fol. 82v: *inc..* «Taula de Súmulas. Folia Prima Quaestio prooemialis ab son article, fol. 1 ...».

Fol. 83r, *exp.:* «... Article 4 et sic de ceteris finis coronat opus Jaume Gibert Licenciado 1739».

2. Identificació de l'autor i obra: Jaume GIBERT, *Índex del volum.*

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 115 x 166, a columna tirada, de 39-40 línies. Impaginació del foli 2r: 15 + 155 + 7 x 7 + 166 + 8.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i dues línies verticals de justificació, escriptura de justificació a justificació. UR variable.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII, de mòdul petit.

4. Reclams: L'únic que hi ha és horitzontal, posat a l'extrem dret de la caixa d'escriptura.

5. Decoració: Majúscules executades amb tinta, sovint aglutinades.

6. Notes: Als fol. 49v, 67v i 81v *probationes pennae,* dibuixos jocosos i gargots. Al fol. 67v, anotats els anys «1740 | 1742».

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» als fol. 1r, 77r.

9. Copistes diversos

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: El llibre o, almenys, una primera part fa referència a un conjunt anterior, perquè en el seu primer foli hi ha una numeració marginal de paràgrafs que comença al número 106.

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació precari.
2. Datació: 1740-1742, ex III, 1.
3. Origen barceloní.
4. Propietaris i procedència: Jaume Gibert, BDSG.

91

ANÒNIM, *Summulisticae disputationes logicales.* ANÒNIM, *Disputationes in logicam.*

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 143 x 202 x 23.

b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí de color groc, brut i enfosquit per l'ús.

c) Indicacions escrites: Lletres esvaïdes a la tapa II.

2. Llom del ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant quatre nervis de pell, visibles a la sortida del llom, sense formar seccions.

b) Descripció dels sectors: De baix a dalt: «-era Philosophica»; a baix etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 91».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: I, al recto del foli: Nota de possessió i *probationes pennae:* «Hic liber ad me spectat qui Boneuentura Ferrer nomen habeo | In fine ujus libri inuenies tabulam rerum continentium liber iste | Aqui del donay. Ay de mi. Ignatius del Salasor | Farrer | Farrer ignatius | Ignatius Farrer Ignatius de salasa».

Després d'una ratlla: «Los quatra Dilluns Desgraciats del any | son los seguens primo lo primer dilluns de Abril per-|-que aquex dia preteri la ciutat de Sodoma y gomo-|-rra | 2 lo primer dilluns de agost perque aquex dia nasque Caym | lo qual mata a son Germa Abel. | 3 lo primer di-|-lluns de setembra perque aquex dia nasque judas sca-|-riot. | 4 lo primer dilluns de 10bre perque aquex dia feu | matar Arodas a aquells infinits minyons Ignose-|-ns».

Sota una altra ratlla: | Ex Libris Bonaventurae Farrer | studentis Balneolis anno á Cerberei | Capite Fracto Serpentis 1703».

A l'angle inferior dret, en llapis, cota actual del ms.: «Ms | 91».

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el foli de guarda.

d) Talls sense cap particularittat.

e) Capçada a dalt i a baix.

g) Llavis ben conservats, del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: 1703.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 140.
5. Dimensions: 140 x 200 x 20
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, folis 1-10
2) Plec de 5 x 2, folis 11-20.
3) Plec de 5 x 2, folis 21-30.
4) Plec de 5 x 2, folis 31-40.
5) Plec de 5 x 2, folis 41-50.
6) Plec de 5 x 2, folis 51-60.
7) Plec de 6 x 2, folis 61-72.
8) Plec de 6 x 2, folis 73-84.
9) Plec de 5 x 2, folis 85-94.
10) Plec de 6 x 2, folis 95-106.
11) Plec de 6 x 2, folis 107-118.
12) Plec de 7 x 2, folis 119-132.
13) Plec coix, de 6/5, folis 133-foli de folre final.

Al marge superior del f. 1r, escrit en lletra molt petita: a) Dalt de tot del marge, mig tallades, lletres que poden dir «4 mai» o bé «mar ia angiee [..] [..]». A sota: «aydemi farrer de michi». A l'extrem dret del marge: «ay de mi». Al mateix marge dret, sota l'anterior, hi ha una inscripció de dues o tres línies completament esvaïdes.

8. Foliació coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta negra, i xifres aràbigues, situada a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigrana del tipus Valls i Subira III, *France,* 19, documentada el 1703 a Barcelona.

12. Sistemes de ratllat en sec.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-45. Fol. 1r , *inc.:* «Svmvlisticae dispotationes (*sic*) ivxta miram D. Thomae Eqvinatis (*sic*) et genvinam Eristotelis (*sic*) doctrinam. Proemium. Non solum (auditores carissimi) est necessaria logica, ut latius videbitis, sed etiam porro magna est eius valitas et dignitas seu prestantia ...».

Fol. 2r, *exp.* del proemi: «… Ego quoque in omnibus et per omnia sequi promito ipsam quam vobis breuitate et claritate mihi posibili edosere (*sic*) pollicior. Vtinam sit Dei optimi magsimi (*sic*)».

Ib., *inc*. del tractat: «Disputatio prima Prooemialis. Faciliora et leuia ante quam dificiliora et grauia prescribere ac tractare inter doctores solitum est …»

Fol. 45rv, *exp.:* «... in labiis meis gratiam tuam infunde, da mihi intelligendi acumen, retinendi sagasitatem, interpretandi facilitatem. Bonaventura Ferrer y Anglada villae Balneolarum anno 1701. | Die 6 septembris sumulistis disputationibus Ego Bonauentura Farrer finem imposui anno a Cerberei capite fracto serpentis 1701, et postea die 10 januaris (*sic*) legi disputationes logicales anno 1702. Bonauentura Farrer | Ego | Ego Bonauen | Ay de mi que Puedo».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Summulisticae disputationes logicales.*

6. Contingut:

Proemivm, fol. 1r.
Disputatio prima Prooemialis, fol. 2r.
Articulvs primus. Qvot sint leges ab argvente servandae, fol. 2r.
Articulus secundus. Qvot sint leges ab argvente servandae, fol. 3r.
Articulus tertius. An sit et qvit (*sic*) sit logica artificialis, fol. 3v.
Solvuntur argumenta contraria, fol. 4r.
Articulus quartus. Vtrvm Aristoteles fverit inventor avt perficiens logice, fol. 4v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 5v.
Articulvs vltimvs. De ordine et metado (*sic*), fol. 6r.
Qveres quot sint abitvs intellectvs qvibus apraendimus, fol. 6v.
Qveres quot questiones posint de aliqua scientia tractari, fol. 6v.

Pars prima. De ys (*sic*) qvae pertinent ad primam operationem intellectvs. Disputatio prima. De signo. Articulus primus. Qvid sit signvm, fol. 7r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 8r.
Articulus secundus. Qvomodo dividatur signvm. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 9v.
Articulus tertius. An Signvm formale sit vere et proprie signum, fol. 10v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 12r.
Articulvs vltimvs. An species impressa habeat rationem signi formaliter, fol. 13v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 14r.

Questio secunda. De termino, fol. 14r.
Articulus primus. Qvid sit terminvs logicvs, fol. 14r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 15r.
Articulus secvundus. Qvomodo dividatur terminvs, fol. 16r.
Articulus tertius. Vtrvm copvla verbalis sit terminus envntiativus, fol. 17r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 17v.
Articulus quartus. De Proprietatibus terminorum. § primus. Qvid et qvotvplex sit svpositio (*sic*), fol. 18r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 19r.
Qveres quenam divisio supositionis sit univoca vel enaloga (*sic*), fol. 19v.
§ secundus. Qvid et qvotvplex sit ampleatio (*sic*) et restrictio, fol. 19v.
§ ultimus. Quid sit alienatio et apellatio (*sic*), fol. 20r.

Articulus quintus. An voces extra rationem sint vere termini, fol. 20r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 21r.
Articulus vltimus. In quo alique dificultates resolvuntur, fol. 22r.

Qvestio tertia. De nomine et verbo, fol. 22r.
Articulus primus. Qvid sit nomen logicale, fol. 22v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 22v.
Articulus secundus. An nomen logicale debeat esse incomplexum. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 23r.
Articulus tertius. An nomen logicale debeat esse finitus, fol. 23v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 23v.
Articulus quartus. An casus obliqui sint vera nomina. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 24r.
Articulus quintus. Qvid sit verbum, fol. 24r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 24v.
Articulus sextus. An verbum infra pronomen posit (*sic*) infinitari. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 25r.
Articulus vltimvs. An verbum seperari (*sic*) posit (*sic*) a signare cvm tempore, fol. 25v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 25v.

Dispvtatio vltima. De oratione et modo Sciendi. Articulus primus. Qvid et qvotvplex sit oratio logicalis, fol. 26r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 26r.
Articulus secundus. Qvid sit modvs sciendi, fol. 26v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 27r.
Articulus tertius. Qvotuplex sit modvs sciendi, fol. 27v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 28r.
Articulvs 4. Quid et quotuplex sit definitio. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 28v.
Si queris qua definitione definiatur substantia creata completa uel incompleta. Queres quot sint leges seruande in definisione, fol. 29r.
Queres secundo quid et quotuplex sit definitum. Queres ultimo. De regulis definiti, fol. 29v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol 28r.
Articulus quartus. Qvid et quotvplex sit definitio, fol. 28v.
Articulus vltimus. Qvid et qvotuplex sit divisio, fol. 29v.
Queres quot sint leges seruande in diuisione, fol. 30r.
Queres quid et quotuplex sit diuisum, fol. 30r.

Pars secunda. De his que pertinent ad secundam mentis operationem. Dispvtatio prima. De enuntiatione, fol. 30r.
Articulus primus. Qvid sit enuntiatio. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 30v.
Articulus secundus. Qvotuplex sit enuntiatio et qvenam divisio sit essentialis, fol. 31r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 31v.
Articulus tertius. An vna propositio sit verior alia, fol. 32r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 33r.

Articulus quartus. An propositiones de fvturo contingenti sint determinatae (*sic*) vere vel false. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 33v.

Articulus vltimus. An dentvr propositiones eterne veritatis. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 34r.

Dispvtatio secunda. De propietatibvs envntiationis. Articulus primus. Qvid et qvotuplex sit opositio (*sic*), fol. 35r.

Articulus secundus. Qvid sit equipolentia (*sic*) et de ejus regulis, fol. 35v.

Articulus tertius. Qvid et qvotuplex sit conuersio, et de ejus regulis, fol. 36r.

Articulus quartus. De propositione modali, fol. 36v.

Articulus quintus. De opositione et eqvipollencia (*sic*) et conuertione modali, fol. 31r.

Articulus vltimus. De Propositionibus ipoteticis (*sic*) et exponibilibus, fol. 38r.

Pars vltima. De his qvae pertinent ad tertiam mentis operationem. Disputatio vnica. De argumentatione. Articulus primus. Qvid et quotuplex sit argumentatio, fol. 39r.

Qveres an sillogismus et inductio sint solvm proprie species argumentationis. Qveres quot sint leges bonae argumentationis, fol. 39v.

Articulus secundus. Qvid et qvotuplex sit figura silogistica (*sic*), fol. 39v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 40r.

Articulus tertius. Qvid et qvotuplex sit modus figurarum, fol. 40r.

Exemplum pro quatuor modis prime figure directe concludentis, fol. 40v.

Exemplum pro quinque modis prime figure indirecte concludentis, fol. 41r.

Exemplum de quatuor modis secunde figurae, fol. 41v.

Exemplum pro sex modis tertiae figurae, fol. 41v.

Articulus quartus. De redvctione ostenciva (*sic*) silogismorum imperfectorum ad perfectos, fol. 42r.

Articulus quintus. De redvctione silogismorum de posibile (*sic*) ad imposibile (*sic*), fol. 43r.

Exemplum pro modis primae figurae, fol. 43r.

Exemplum pro modis secundae figurae, fol. 43r.

Exemplum pro modis tertiae figurae, fol. 43v.

Articulus sextus. De arte inveniendi medivm, fol. 43v.

Articulus vltimvs. De fallatibvs (*sic*) contingentibvs in silogismis, fol. 44r.

F. 46 buit.

B

1. Folis 47-140. Fol. 47r, *inc.:* «Dispvtationes in vniversam Aristotelis logicam et Perfirii (*sic*) hisagogem (*sic*) ivxta veridicam doctrinam. Prooemivm. Quante utilitalis, nesesitatis (*sic*) ve ac dignitatis, intrincatas et complicatas (amanticimi dicipuli [*sic*]) sint dialectice disputationes ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… omnem implicationem toto conatu uitare conabo (sic), nec minimum dicendum a Divi Thomae mente et ueritate».

Ib., *inc*. del tractat: «Disputatio prima Prooemialis. Ut ne limes usus doctorum pretermitam qui docent nesessarium esse in qualibet sientia questionem quam dicunt proemialem tractare …»

Fol. 140r, *exp.:* «... infundere digneris super intellectus mei tenebras scilicet et cetera any mil set sens y dos die uige. agusti. Scriptum á me Bonaventura Ferrer et Anglada literis (*sic*) philosophalibus incumbens Balneolis anno á cerberei capite fracto serpentis millesimo septigentesimo secundo.».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Disputationes in universam Aristotelis logicam.*

6. Contingut:

Prooemivm. Disputatio prima Prooemialis, fol. 47r. Articulus primus. An logica Aristotelis sit scientia, fol. 47r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 47v.

Qveres an logica sit propria (*sic*) ars, fol. 48r.

Articulus 2dus. An habitvs logice docentis et utentis distinguantur realiter, fol. 48v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 49r.

Articulus 3. An logica sit habitvs practicvs vel specvlativs, fol. 49v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 50v.

Articulus 4. An in intellectv detur pracsis (*sic*), fol. 41r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 51v.

Articulus quintus. An logica sit vna scientia specie athoma sev imfima (*sic*), fol. 52r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 52v.

Articulus 6. An logica sit vna simplex qvalitas. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 53r.

Articulus 7. An logica sit simplisiter (*sic*) necessaria ad alias scientias adquirendas, fol. 53v.

§ primus, in qvo svpositiones (*sic*) addvcvntur, fol. 54r.

§ secundus, in qvo probatvr logicam non esse simpli-|-siter necesariam ad alias scientias adquirendas in statu maxime perfectionis fol. 54v.

§ tertius, in qvo stibalitur (*sic*) nostra sententia, fol. 55r.

§ vltimvs, in qvo solvntur argumenta contraria vtrivsque sententie, f. 55v.

Articulus 8us. An logica sit vera secvndvm omnes svas partes tam in se quan in aliis scientiis, f. 56v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 59r.

Articulus vltimvs. Qvodnam sit obgectvm (*sic*) formale et materiale logicae, f. 57v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 60r.

Dispvtatio 2da. De ente rationis, f. 61v.

Solvuntur Argumenta Contraria, 62v.

Articulus 2us. In quo consistat essentia entis rationis.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 63r.

Articulus 3. De existentia entis rationis, f. 63v.

Solvuntur Argumenta contraria. Articulus 4us. Qvotvplex sit ens rationis, f. 64v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 64v.

Articulus 5us. An solvs intellectvs sit cavsa eficiens entis rationis, f. 65r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 66r.

Articulus 6us. Per qvem actvm intellectvs eformetvr ens rationis, f. 66v.

Solvuntur Argumenta Contraria. Queres an per omnes 3 operationes intellectvs eformetur ens rationis, f. 67r.

Articulus 7us. An Deus eformet ens rationis, f. 67v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 68r.

Articulus vltimvs. An ens rationis cognoscatur per propriam speciem impressam et expressam, f. 69v.

Solvuntur Argumenta Contraria. Queres qvid et qvotvplex sit intentio, f. 70r.

Dispvtatio 3a. De vniverso in comvni (*sic*). Articulus I. An detvr vniversvm a parte rei et quodnam sit, f. 70v

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 71r.

Articulus 2us. Qva distingtione (*sic*) distingvantur naturae vniversales a singvlaribvs, f. 71v-72r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 72v.

Articulus 3us. An predicata svperiora ab inferioribus presindantur (*sic*) presisione (*sic*) obiectiva.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 73v.

Articulus 4us. An vnitas ad universalitatem reqvisita conueniat naturae extra operationem, f. 74r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 75v.

Articulus 5us. An aptitvdo ad vniversalitatem reqvisita conueniat naturae extra operationem, f. 76r.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus 6us. An vniversvm methephisicvm (*sic*) fiat per abstracsionem (*sic*) intellectvs agentis, f. 76v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 77v.

Articulus vltimvs. Per qvem actvm fiat vniversvm logicvm, f. 78r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 78v.

Dispvtatio 4ta. De vniverso logico in comvni.

Articulus Ius. Per qvid constitvatvr vniversvm logicvm. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 79v.

Articulus 2us. An divisio vniversi in ordine ad 5que predicabilia sit adequata.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 80r.

Articulus vltimvs. An vniversvm sit Genvs ad quinque predicabilia. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 80v.

Disputatio 5. De genere. Articulus Ius. An definitio generis tradita a Porphirio sit adequata. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 81v.

Articulus 2us. Qvodnam sit definitvm in definitione generis, f. 82v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 83r.

Articulus 3. An Genvs predicetur vt totvm vel vt pars de svis inferioribus, f. 83r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 84r.

Articulus 4us. An genvs posit (*sic*) in vnica specie conservari aliis speciebus impossibilibvs. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 84v.

Articulus 5us. An genvs predicetvr immediate de individvis. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 85v.

Articulus vltimus. An genvs eadem relatione respisiat (*sic*) spesiem (*sic*) et individva, f. 86r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 86v.

Queres an genus desumatur a materia et diferentia a forma, f. 87r.

Disputatio 6ta. De spesie (*sic*). Articulus Ius. Qvod sit spesies. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 87r.

Articulus 2us. An species svbicibilis sit formaliter uniuersalis, f. 87v.

Articulus 3us. An natura angelica svposita (*sic*) individvorvm immvltiplicabilitatem sit vniversalis et species, f. 88v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 89v.

Articulus 4us. In qvo explicatvr definicio individvorvm, f. 91r.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus vltimvs. De individvo vago, f. 91v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 92r.

Disputatio 7. De difarensia (*sic*). Articulus Ius. An definitio diferentie a Porphirio tradita conveniat diferentiis imfimis (*sic*), f. 92v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 93r.

Articulus 2us. Qvotvplex sit diferentia. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 93v.

Articulus vltimus. In ordine ad quit (*sic*) difarentia (*sic*) constitvatvr vniversalis. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 94r.

Dspvtatio 8va. De proprio. Articulus Ius. Qvid sit proprivm. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 94v.

Articulus vltimvs. Qvodnam proprivm constitvat 4um predicabile. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 95r.

Queres in ordine ad quid constituatur proprium quartum predicabile, f. 95v.

Disputatio 9na. De Acsidenti (*sic*). Articulus Ius. Quid sit acsidens, f. 95v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 96r.

Articulus vltimus. In ordine ad quid constitvatvr 5um predicabile. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 96v.

Queres primo quid sit natura universalis esse in multis. Queres 2do an natura in actuali predicasione (*sic*) retineat universalitatem. Queres 3º qvid sit predicasio. Queres 4º quot (*sic*) requiritur vt predicasio sit vera. Qveres 5º quotuplex sit predicasio. Qveres 6º quo modo predicatum superius sit totum imferioris (*sic*). Qveres 7º quomodo verificentur predicasiones in concretis et abstractis, f. 97r.

Queres 8 an abstracta predicentur de abstractis. Qveres vltimo quomodo acsidens in concreto predicetur de alio acsidenti in concreto, f. 97v.

Disputatio desima (*sic*). De vnivocis, aequivocis et analogis. Articulus Ius. An recte definiantur a philosopho aequivoca, 97v.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus 2us. An recte definiantur vnivoca. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 98r.

Articulus 3us. Qvomodo definiantvr denominativa, 98v.

Articulus 4us. An sint et qvid sint analoga. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 99r.

Articulus 5us. Qvotvplex sint analoga. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 99v.

Articulus 6us. De condicionibus (*sic*) requisitis ad analogiam atributionis (*sic*). Solvuntur Argumenta Contraria, f. 100r.

Articulus 7us. De conditionibus requisitis ad analogiam proportionis. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 100v.

Articulus 8us. An dependentia causet analogiam. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 101r.

Articulus 9us. An transendentia (*sic*) causet analogiam, f. 101v.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus desimus (*sic*). An ens habeat vnum simplicem conseptvm (*sic*) presisum (*sic*) a difarentiis (*sic*) inferiorum. f. 102r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 102v.

Articulus 11us. An ens sit vnivocvm respectu inferiorum, f. 103r.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus 12us. An ens sit analogum analogia atributionis (*sic*) vel proporsionis (*sic*), f. 104r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 104v.

Articulus vltimus. An acsidens sit vnivocum in ordine ad novem predicamenta. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 105r.

Dispotasio (*sic*) 11a. de Praedicamentis in comvni (*sic*). Articulus Ius. Qvid et qvotvplex sit predicamentum. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 105v.

Articulus vltimus. De condicionibus reqvisitis vt aliqvid in predicamento ponatur, f. 106r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 106v.

Dispvtatio 12ma. De Predicamento Svbstantie. Articulus Ius. Qvid sit predicamentvm svbstantie, f. 106v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 107r.

Articulus 2us. Qvalis sit divisio svbstantie in primam et secvndam. Solvuntur Agumenta Contraria, f. 108r.

Articulus 3us. Quot sint proprietates svbstantie. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 108v.

Articulus 4us. An partes svbstantiales et abstracta svbstantia directe collocentur in predicamento substantie. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 109r.

Articulus 5us. An Devs, angeli et corpora caelestia collocentur in predicamento svbstantie, f. 109v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 110r.

Articulus vltimus. An christus vt homo collocetur directe in predicamento svbstantie, f. 110v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 111v.

Dispvtatio 13a. De acsidenti Predicamentali vt sic. Articulus Ius. Per qvid constitvatvr acsidens predicamentale, f. 113r.

Articulus IIus. De his qve collocantvr in predicamento acsidentis. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 114r.

Articulus vltimus. Qvenam sit existensia (*sic*) acsidentis. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 114v.

Disputatio 14. De predicamento qvantitatis. Articulus Ius. An Qvantitas realiter distingvatvr a re qvanta vel a substantia materiali.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus 2us. In qvo consistat essensia quantitatis, f. 115v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 116v.

Articulus 3us. An svbstantia materialis sine qvantitate habeat partes realiter distinctas, f. 117r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 118r.

Articulus 4us. Qvotvplex sit qvantitas. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 119r.

Articulus 5us. An locvs, tempvs et motvs sint species qvantitatis, f. 119v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 120r.

Articulus 6us. An nvmervs sit ens per se et speties qvantitatis discrete, f. 120v.

Solvuntur Argumenta Contraria. Queres an ultima unitas sit forma numeri, f. 121r.

Articulus 7us. An oratio sit species qvantitatis discrete. Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus vltimus. De proprietatibus quantitatis, f. 121v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 122r.

Disputatio 15a. De relatione.

Articulus Ius. An a parte rei dentvr relationes reales, f. 122v.

Solvuntur Argumenta Contraria.

Articulus IIus. De conditionibvs reqvisitis ad relationem Predicamentalem, f. 123r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 123v.

Articulus 3us. Qvot sint genera et fvndamenta relationvm, f. 124r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 124v.

Articulus 4us. An vna relatio posit fvndari svpra aliam, f. 125r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 125v.

Articulus 5us. An relatio distingvatvr realiter a fvndamento, f. 125v-126r. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 126v.

Articulus 6us. An relatio terminetvr ad relativvm vel ad absolvtvm, f. 127r.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 127v.

Articulus 7us. A qvo desvmatvr vnitas spesifica (*sic*) et nvmerica relationis. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 128r.

Queres quot sint proprietates Relationis, f. 128v.

Dispvtatio 16. De Qvalitate. Articulus Ius. Qvid et qvotvplex sit qvalitas, f. 129r.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus 2us. De prima et secvnda qvalitate, f. 129v.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus vltimus. De tertia et qvarta spesie qvalitatis, f. 130v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 131r.

Qveres an divisio qvalitatis sit vnivoca vel analoga. Qveres quot sint proprietates qvalitatis.

Diputatio 17a. De sex vltimis predicamentis. Articulus Ius. An sex vltima predicamenta sint denominatione intrinsece vel extrinsece formae, f. 131v.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus 2us. De actione et patione (*sic*), f. 132r.

Articulus 3us. De vbi et citv (*sic*), f. 132v.

Articulus vltimus. De qvanqdo et habitv, f. 133r.

Dispvtatio 18. De postpredicamentis. Articulus Ius. Qvid et qvotvplex sit oposition (*sic*), f. 133v.

Queres an a priuatione ad habitum detur naturalis regresus (*sic*). Articulus vltimus. De reliqvis postpredicamentis, f. 134r.

Disputatio 19. De demonstratione. Articulus Ius. Qvid et qvotvplex sit demonstratio, f. 135r.

Solvuntur Argumenta Contraria. Articulus 2us. An asensvs (*sic*) premisarum (*sic*) sint causae asensus conclusionis, f. 135v.

Solvuntur Argumenta Contraria, f. 136v

Articulus 3us. An asensvs premisarvm (*sic*) nesesitet (*sic*) instrumentvm ad asansus (*sic*) conclusionis. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 136v.

Articulus vltimus. In qvo dvo aristotelis axiomata explicantvr, f. 137r.

Qveres qvid sit propositio inmediata et per se nota. Qveres quot sint modi dicendi per se, f. 137v.

Dispvtatio vltima. De scientia. Articulus Ius. Qvid sit scientia. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 138r.

Articulus 2us. De svbalternatione scientiarum. Solvuntur Argumenta Contraria, f. 138v.

Articulus vltimus. An scientia, fides et opinio esse posint (*sic*) simvl in eodem intellectv, 139r.

Solvuntur Argumenta Contraria, 139v.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 100 x 165, a columna tirada, de 40 línies. Impaginació del f. 2r: 20 + 100 + 23 x 10 + 165 + 20.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals i dues d'horitzontals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 4, 12.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva de principis del segle XVIII, amb rellents d'escriptura del segle anterior.

5. Decoració: Arbre de Porfiri en tinta al f. 112v.

6. Notes: F. 37v: «Hoc causat pontus asinorum. et hic nihil deficit». F. 45r: «Bonaventura Ferrer y anglada villae Balneolarum». F. 112r: «Bonaventura Farrer | a 29 mai 1702». F. 122r: «Bonauentura Farrer». F. 134v: «Farrer Buenaventura».

7. Segells i timbres: al foli 1r i 79r, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona»

9. Copista: Bonaventura Ferrer i Anglada.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies Històriques: L'origen banyolí de Bonaventura Ferrer i les notes de propietat del foli de guarda, on és esmentat un Ignasi Farrer, fan pensar que el ms. podria haver estat en mans del cèlebre civilista Ignasi Ferrer i Roig, gironí, doctor en dret civil a Cervera el 1745, més tard governador d'Oliva i amic de Mayans, per al qual cf. CASANOVAS, E. B., p. 470; CASANOVAS, J. F., I, n. 458-460, 462, 464, 469, 472, 486, 505; BATLLORI, J. F., n. 1288, 1446-1447, 1451-1452, 1456-1458, 1494 i 1543.

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació acceptable. Estrip al f. 38.
2. Datació: Any 1701-1703, ex I, 3, a); III, A, 1; B, 1; IV, 6.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Bonaventura Ferrer i Anglada, Ignasi Farrer, BDSG.

92

Joan COROLEU, *Cursus philosophico scholasticus: Summulae, Disputationes scolasticae in universam Aristotelis dialecticam, Disputationes scholasticae in III Metaphysicos libros Aristotelis, Disputationes scholasticae in VIII Physicorum libros Aristotelis, Disputationes scholasticae in III libros de Anima, Tractatus de ortu et interitu.*

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 154 x 197 x 40.
b) Material: Pergamí groc.
c) Indicacions escrites: A la tapa I, escrita a l'inrevés, nota de compra mig esvaïda, escrita en tinta sèpia: «Comptes del Cartus del Poble | Primo ..... 9 Paparinas | Secundo ..... 12 Paparinas». Sobre el mot «Poble», en diagonal, es llegiex el mot «Rue». Hi ha d'altres restes de mots i de xifres que no es llegeixen clarament amb llum ultraviolada.

2. Llom del mateix pergamí, en gran part trencat.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes amb tres nervis de pell que afloren a l'inici del llom.
b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 92».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: III+I, amb filigrana de la creu grega posada dins doble oval amb sanefa al seu interior, somat de corona i acabat en creu grega petita, que no es troba repertoriada. Els folis de guarda inicials formen plec coix de 2 /1, amb un reforç. Del final en queda una quarta part, perquè és estripat. Al primer foli de guarda inicial: «Hic nomen meum pono quia hunc librum perdere nolo Salvium Puig pertinens gerundensi studenti in collegio odiae decimo quinto Septembris anno Millessimo (*sic*) Septingentessimo (*sic*) vigessimo (*sic*) tertio, et quarto nam si perdere voluissem non meum nomen hic posuissem quis furabit hunc librum non videbit Jesum Christum ibit in Infernum, et ibi erit in eternum exemplar ceterorum per omnia Secula Seculorum Amen». A l'angle inferior dret, en llapis, cota actual del ms.: «Ms | 92».

Al segon foli de guarda inicial, dedicatòria del volum a santa Maria, *inc.:* «A Maria Santissima Madre de la Sabiduria eterna. No se si atribuia a la infelicidad mia Soberana Madre ...».

Exp.: «... veamos eternamente en la gloria. Besa los pies a vvestra magestat, vuestro mas indigno esclavo Salvio Puig.».

És la dedicació-oració que el copista Salvi Puig fa del volum a la Mare de Déu.

b) Tancadors de cinta de cuiro, malmès el superior de la tapa II.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.

d) Talls jaspiats.

e) Capçada a dalt i a baix, la inferior en força mal estat.

g) Llavis del mateix pergamí, trencat a l'angle superior dret de la tapa I.

4. Conclusió. Data: Primera meitat de segle XVIII.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 307.
5. Dimensions: 152 x 197 x 35.
6. Plecs:

1) Plec de 5 x 2, folis 1-10.
2) Plec de 5 x 2, folis 11-20.
3) Plec coix, de 5/4, folis 21-29, amb taló al final del plec.
4) Plec de 4 x 2, folis 31-38, amb taló al final del plec.
5) Plec de 5 x 2, folis 39-48.
6) Plec de 4 x 2, folis 49-56.
7) Plec de 6 x 2, folis 57-68.
8) Plec de 5 x 2, folis 69-78.
9) Plec de 5 x 2, folis 79-88.

10) Plec 5 x 2 folis 89-98.
11) Plec coix, de 3/1, folis 100-102, amb talons al final del plec.
12) Plec de 5 x 2, folis 104-113.
13) Plec de 5 x 2, folis 114-123.
14) Plec de 5 x 2, folis 125-134.
15) Plec de 5 x 2, folis 135-144.
16) Plec de 5 x 2, folis 145-154.
16) Plec de 5 x 2, folis 155-164.
17) Plec de 5 x 2, folis 165-174.
18) Plec de 6 x 6, folis 175-186.
19) Plec de 6 x 2, folis 187-198.
20) Plec de 6 x 2, folis 199-210.
21) Plec de 6 x 2, folis 211-222.
22) Plec de 6 x 2, folis 223-234.
23) Plec coix, de 6/5, folis 235-245.
24) Plec coix, de 4/2, folis 246-251, amb dos talons al final del plec.
25) Plec de 6 x 2, folis 254-265, amb reforc.
26) Plec coix, de 5/4, folis 266-274, amb taló al final del plec.
27) Plec coix, de 6/4, folis 275-282, amb quatre talons a final del plec.
28) Plec de 6 x 2, folis 283-294.
29) Plec de 4 x 2, folis 295-302.
30) Plec coix, de 1/4, folis 303-307, amb talons al principi del plec.

Al plec 4), làmina intercalada al començament del plec, sense numerar.

Al plec 12), làmina numerada, intercalada a l'inici del plec, la qual treu taló al final del plec.

Al plec 18), làmina no numerada, intercalada al començament i que treu taló al final del plec.

Al plec 28), entre plec i plec uns quants fulls arrencats, no numerats, difícils de comptar.

Després del plec 30), hi uns quants fulls arrencats i, a més, un plec no numerat, de 2 x 2, amb text imprès descrit més avall, IV, 12.

Després del darrer plec hi ha cosit al volum un imprès, per al qual cf. infra, IV. 11.

8. a) Folis 1-278, foliació coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis, excepte el foli 101 i 102 que a més a més tenen una numeració a llapis per corregir la de tinta; b) folis 279-307, foliació moderna, en llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: a) Folis 3-54, 106-113, 188-237, 239-245, 296-301, 307, com la dels folis de guarda.

b) F. 60-102, 115-143, 175-186, 238, 246-265, 267-298, filigrana de la creu grega posada dins cercle amb una mena de cua de peix a la part inferior, del tipus VALLS I SUBIRÀ, III, *France,* 19, documentada a Barcelona el 1703.

c) F. 146-172, possible filigrana de les armes de Girona, que no es troba repertoriada.

d) F. 303, 304, filigrana de la creu llatina posada dins oval voltat de sanefa, que no es troba repertoriada.

12. Sistema de ratllat en sec. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-29. Fol. 1r, *inc.:* «Cursus | Philosophicus scholasticus | ivxsta (sic) mentem divi | Thomae et doctoris Eximii | per biennivm expletus. Admodum Reverendo Inceptus Doctore Ioanne Coroleu. | Auditore Salvio Puig filio loci de Vidreres Collega ~~Inceptus~~ (*sic*) | odiae 15 7bis anno 1723. Proemivm. [*fol. 1v*] Philosophiae cursum per Biennium explicandum vobis aggredior quem Triennalem alio in Collegio incepi et feliciter consumavi ...».

Fol. 1v, *exp.* del proemi: «… id est, Logicam, phisicam et Methaphisicam § singulis Pertractauimus».

Ib., *inc.* del tractat: «Institutiones Preliminales scolastici certaminis legum et vsus. Institutio prima. Arguentium, et Respondentium leges esponit (*sic*). In publica disputatione (quidquid sit et Priuata) duo requiri videntur, quorum alter est prepugnans, seu deffendens, alter impugnans, seu arguans (*sic*) …».

Fol. 29r, *exp.:* «... Sumolis (*sic*) istis finem dedimus die 23 mensis 9bris anno a nativitate Domini Milessimo (*sic*) Septingentessimo (*sic*) Vigessimo (*sic*) Tertio. Doctore Ioanne Coroleu, et Escriptore (*sic*) Salvio Puig de Vidreres».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan Coroleu,[398] *Sumulae.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 149 (1), sense foliar.

6. Contingut:

Proemium, fol. 1r.

Institutiones Preliminales scolastici certaminis legum et vsus. Institutio prima. Arguentium, et Respondentium leges esponit (*sic*), fol. 1v.

Institutio 2a. Quid reguiratur (*sic*) ad inventorem, fol. 3r.

Institutio 3a. Quisnam fuerit inventor logicae, et qualis, fol. 3v.

Disputatio prima. De signo. Sectio prima. Comunis (*sic*) | Thomistarum definitio Impugnatur, contra et ipsos dari Signum sui stabilitur, fol. 4v-5r.

Sectio secunda. Vlterius impugnantur Thomiste et signum sui, fol. 5v.

Sectio 3a. Argomenta (*sic*) Contraria Disolvit (*sic*), fol. 7r.

398. Sembla un professor lligat amb el col·legi Episcopal de Barcelona, sobre el qual no hem trobat documentació. El ms. 149 de la BPEB que citem ací és adèspota; en el seu primer tractat conté una data: 20 de desembre del 1737. Atès que el ms. gironí documenta les lliçons de Coroleu entre 1723 i 1725, es pot conjecturar que el seu magisteri fou prou llarg.

Sectio 4a. Reliquae objectiones Thomistarum, nostra deffinitio signi eiusque divisiones, fol. 8r.

Disputatio 2a. De termino logico. Sectio prima. Quibusdam notatis Thomisticam termini deffinitionem Impugnat, fol. 9v.
Sectio 2a. Quid sit terminus logicus, et quenam ejus rationem participent, fol. 10v.
Sectio 3a. An copula formalis sit terminus logicus, fol. 12v.
Sectio 4. Comunis termini diuisiones, fol. 13v.
Sectio vltima. Termini logici proprietates, fol. 14r.

Disputatio 3a. De Nomine, et Verbo, et Oratione. Sectio prima. Thomistarum sensus circa nomen Verbum, et orationem regicitur (*sic*), fol. 15r.
Sectio 2a. Noster sensus aperitur, fol. 15v.

Disputatio 4a. De modo sciendi. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit modus sciendi, fol. 16v.
Sectio 2a. Solvit Opposita Argumenta, fol. 18v.
Sectio 3a. Deffinitionis et diuisionis naturam et leges exponit, f. 19r.

Disputatio quinta. De enuntiatione seu propositione. Sectio prima. Deffinitur, et dividitur propositio, fol. 20v.
Sectio 2a. De oppositione Propositionum Simplicium, fol 21v.
Sectio 3a. Solvuntur Objectiones, fol. 23r.
Sectio 4a. De equipollentia, et conuertione (*sic*) propositionum simplicium, fol. 24r.
Sectio 5a. De oppositione, equipollentia, et convertione propositionum modalium, fol. 25r.

Disputatio vltima. De argumentatione. Seccio (*sic*) prima. Quid, et quotuplex sit argumentatio ubi de materia et forma sillogismorum (*sic*), fol. 26v.
Sectio secunda. Reliqua de argumentatione, fol. 28r.

F. 29v-30 (arrencat) buits.

B

1. Folis 31-102. Fol. 31r , *inc.:* «Dispvtationes scholasticae in vniversam Aristotelis dialecticam. A reverendissimo, nec non Sacrae Theologiae doctore datae, et a me Salvio Puig meritissimi gerundensis Collegii collega descriptae nono Kalendarum desembris (*sic*) Ioanne Coruleu anno 1723. | [*fol. 32r*] Prooemivm. Premissis Summularum Institutionibus via jam strata ad ipsam pergimus Dialecticam. Vtinam Deo duce, quem adfuturam spero, si ad ipsum, qui origo et finis est omnium rerum, meus labor vestrumque studium referatur ...».
Ib., *exp*. del proemi: «… aliqua de silogissimo (*sic*), de demonstratione et aliqua de sillogismo probabili et sophistico sermonem aget».

Ib., *inc.* del tractat: «Liber primus. Ad logicam et alias scientias prooemialis. Agendum nobis est in hoc libro de prooemialibus seu de questionibus logicae prooemialibus, hoc est de ejus atributis (*sic*), nomine, natura dignitate, necessitate seu vtilitate et de ejus obiecto …».

Fol. 102v , *exp.:* «... presertim divus Salvius, Divus Narcissus, divus Dalmatius, Divus Thomas, Divus Stephanus et vtrumque deseruire valeam dia Mars 2 del any 1724. hoc a me scriptum fuit Salvio Puig».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan COROLEU, *Disputationes scolasticae in universam Aristotelis dialecticam.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 149 (2), sense foliar.

6. Contingut:

Proemivm. Liber primus. Ad logicam et alias scientias prooemialis, fol. 32r.

Disputatio prima. De natura, causis, et perfectionibus logicae [*data de còpia:* 9bre 26 del any 1723]. Sectio prima. Premituntur (*sic*) aliqua de scientia in comuni (*sic*), fol. 32v.

Sectio 2. De natura et causis logicae, fol. 33v.

Sectio 3a. De perfectionibus logicae, fol. 34r.

Disputatio 2a. De variis logicae diuisionibus. Sectio prima. De noticia (*sic*) practica, et speculativa, fol. 35v.

Sectio 2a. Quid sit praxis, an detur in intellectu, vbi de libertate eiusdem, fol. 36r.

Sectio 3a. An logica sit facultas practica, vel speculativa, fol. 38r.

Sectio 4a. Aduersariorum objectiones solvuntur, fol. 38v.

Sectio5ta. Reliquam (*sic*) divisiones concludit, fol. 39v.

Disputatio 3a. De necessitate et vnitate logicae, fol. 40r.

Sectio prima. An logica sit simpliciter necessaria ad alias scientias adquirendas, fol. 40v.

Sectio 2. Solvuntur objectiones, fol. 41r.

Sectio 3a. Vnitatem logicae exquirit, fol. 42v.

Sectio 4a. Argomenta (*sic*) Contraria Solvuntur, fol. 43v.

Disputatio 4a. De objecto materiali logicae. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit objectum, fol. 44v.

Sectio 2a. An conceptus objectiui sint objectum materiale logicae, et quale, fol. 45v.

Sectio 3a. Vtrum voces sint objecta materialia per se logicae, fol. 46v.

Sectio 4a. Nostra sententia circa objectum materiale logicae, fol. 47v.

Sectio quinta. Argumenta Contraria Diluit, fol. 48r.

Disputatio 5a. De objecto formali, et atributionis (*sic*) logicae. Sectio prima. Noster sensus circa dirigibilitatem, directionem, et artificium logicae, fol. 49v.

Sectio 2. Regicitur (*sic*) sententia thomistarum circa objectum formale logicae, fol. 50v.

Sectio 3a. Argumenta Thomistica diluvntur, fol. 52r.

Sectio 4a. Aliquae sententiae circa objectum formale logicae eliminantur, fol. 53r.

Sectio vltima. De objecto attributionis logicae, fol. 54v.

Liber secundus. De Vniversalibus in Comuni (*sic*), fol. 55r.

Disputatio prima. Vtrum inter gradus superiores, et inferiores detur distinctio antesedens (*sic*) operationem intellectus, fol. 55v.

Sectio prima. Termini explicantur, fol. 56v.

Sectio 2a. An gradus methaphisici (*sic*) distiguantur inter se realiter, fol. 57r.

Sectio 3a. Distinctionem formalem ex natura rey seu exSchoticam (*sic*) regicit, fol. 58v.

Sectio 4a. Argumenta Schotistarum Solvuntur, fol. 59v.

Sectio 5a. Distinctio virtualis maxima regicitur a gradibus methaphisicis ejusdem entis creati, fol. 60v.

Sectio sexta. Solvuntur Objectiones Contrariorum, fol. 62r.

Sectio vltima. Reliqua Solvuntur argumenta, fol. 64v.

Disputatio 2a. De distinctione dependente ab intellectu inter gradus superiores, et inferiores, fol. 65r.

Sectio prima. Exponitur, et regicitur a gradibus methaphisicis disctinctio virtualis minima cum pressisionibus (*sic*) objectivis, fol. 65v.

Sectio 2a. Diluvntur thomistarum argumenta, fol. 67r.

Sectio 3a. Solvuntur Alique Objectiones, fol. 69r.

Sectio 4a. Stabilitur distinctio formalis pura extrinseca seu ex parte actus inter gradus superiores, et inferiores, fol. 69v.

Sectio 5a. Solutione objectionum magis clarecit (*sic*) nostra sententia, fol. 71r.

Disputatio 3a. De natura et constitutivo vniuersi. Sectio prima. Quid sit vniuersum, et an detur a parte rey, fol. 73r.

Sectio 2a. Solvuntur Objectiones, fol. 74v.

Sectio 3a. De materia, et forma vniuersi, fol. 75v.

Sectio 4a. Solvuntur Objectiones, fol. 76v.

Disputatio quarta. De Aptitudine, et causis formationis vniuersi. Sectio prima. De aptitudine vniversi, ubi de vniverso methaphisico, et logico agitur, fol. 78r.

Sectio 2a. Per quas potentias, et per quos actus efformari posit (*sic*) vniuersum, fol. 80r.

Sectio tertia. An Actualis predicatio naturae de inferioribus efficiat vniversum, fol. 81r.

Sectio quarta. Solvuntur Objectiones, fol. 82v.

Liber tertius. De vniversalibus in particulari, fol. 84r.

Disputatio prima. De genere, fol. 84v.

Sectio prima. Deffinitur, et dividitur genus, fol. 84v.

Sectio secunda. An genus possit conservari vnica tantum possibili specie, fol. 85r.

Sectio tertia. De predicatione generis, fol. 86r.

Sectio quarta. Quid, et quotuplex sit differentia, fol. 87r.
Sectio quinta. Questiones de differentia precurrit, fol. 88r.

Disputatio secunda. De specie ejusque correlato, scilicet individuo. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit species, fol. 88v.
Sectio 2a. An species predicabilis Conseruari possit in Vnico individuo, ceteris impossibilibus, fol. 89r.
Sectio 3a. Infringuntur thomistarum conatus, fol. 90v.
Sectio 4a. De individuo primae, et secundae intentionis, fol. 92r.
Sectio 5a. De individuo vago, fol. 92v.
Sectio 6a. An ab omnibus individuis primo intentionaliter acceptis precindi (*sic*) possit ratio comunis, et vnivoca, fol. 93r.
Sectio septima. Solvuntur Contrariorum Argumenta, fol. 93v-94r.
Subsectio vnica. Solvuntur reliqua Argumenta, fol. 95r.

Disputatio 3a. De proprio accidenti, et his que quinque predicabilibus sunt comunia. Sectio prima. De proprio, et accidenti, fol. 95v.
Sectio 2. An divisio predicabilium in quinque sit immediata, et adequata, fol. 96v.
Sectio 3a. An ab omnibus predicabilibus precindi (*sic*) possit ratio comunis, et vnivoca vniversi logici, fol. 97r.
Sectio 4a. Quodnam predicabile sit ratio vniversi precissa a quinque predicabilibus, fol. 98v.

Liber quartus. De posterioribus logicae. Disputatio vnica. De signi constitutivo. Sectio prima. Per quid phisice constituatur signum tum in actu primo, tum in actu secundo, fol. 100v.
Sectio vltima. Argumenta Contrariorum disolvuntur, fol. 101v.

Fol. 103r buit. Fol. 103v gravat.

C

1. Folis 104-174. Fol. 104r , *inc.:* «Dispvtationes scholasticae in III methaphisicos (*sic*) Aristotilis libros Ad me Pvitg condonatos [*Fol. 104v buit. Fol. 105r*] Methaphisicam nobilissimam philosophiae partem jam Aggredimur que tam diffusum reget imperium ut pro aequato Materiali objecto omne ens reale in quantum tale ...».
Ib., *exp*. del proemi: «… talia scilicet haec: quodlibet est unum et impossibile est idem simul esse, et non esse: Totum est majus sua parte, et similia».
Ib., *inc.* del tractat: «Liber primus. De ente reali ejusque proprietatibus statibus. [*fol. 105v*] Disputatio prima. De essentia, et constitutivo methaphisico entis realis. Sectio prima. De methaphisico rerum constitutivo. Pro explicanda essentia methaphisica entis realis difficiliorem aliam desidunt resentiores (*sic*) questionem circa methaphisicam cujusque rey essentiam …».

Fol. 174r, *exp.:* «... harum disputationum finem adepti sumus; nec non inmortale (*sic*) honorem, quibus, et seliculis omnibus, hoc quale quale opus honorum in munus etsi exiuguum (*sic*) saccratum (*sic*) volumus als 28 8bre del any 1724 a me Salvio Puig».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan COROLEU, *Disputationes scholasticae in III libros metahysicos Aristotelis*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 149 (4), sense foliar i incomplet.

6. Contingut:

Liber primus. De ente reali ejusque proprietatibus statibus, fol. 105r.

Disputatio prima. De essentia, et constitutivo methaphisico entis realis. Sectio prima. De methaphisico rerum constitutivo, fol. 105v.

Sectio 2a. Quid sit constitutivum methaphisicum, fol. 106v.

Disputatio 2a. De presicione (*sic*), vnivocatione, et transendentia (*sic*) entis. Sectio prima. De vnivocis equivocis et analogis, fol. 107v.

Sectio 2a. An ab omnibus entibus realibus precindi possit ratio comunis, et vnica, fol. 108v.

Sectio 3a. Ocurrit objectionibus, fol. 109v.

Sectio 4a. De formali transendentia (*sic*) entis, fol. 110v.

Sectio 5a. Infringuntur thomistarum conatus, fol. 112v.

Secccio vltima. Reliqua de transendentia resolvit, fol. 116r.

Disputatio 3a. De proprietatibus seu atributis (*sic*) entis realis, fol. 117v.

Sectio prima. De vnitate transendentali, fol. 118r.

Sectio 2a. De vnitate numerica, ejusque principio, fol. 119r.

Sectio 3a. Eneruantur thomistarum fundamenta, fol. 120r.

Sectio 4a. De veritate, et bonitate transendentalibus, fol. 120v.

Disputatio 4a. De statibus entis realis. Sectio prima. De statu logicae possibilitatis, fol. 121r.

Sectio sub prima. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 122r.

Subsectio 2a. Solvuntur Reliqua Argumenta, fol. 124v.

Sectio 2a. De statu actualitatis, seu existentiae, fol. 125v.

Subsectio prima. An essentia creaturae distinguatur realiter ab ipsius existentia, fol. 126r.

Subsectio 2a. Thomistici conatus infringuntur, fol. 126v.

Subsectio 3a. Fit satis aliis objectionibus, fol. 128r.

Sectio 3a. De statu futuritionis, et preteritionis. Subsectio prima. Explicatis terminis proponuntur sententiae, fol. 129v

Sectio sub 2a. In quo stet formalis futuritio rey (*sic*) stabilitur, fol. 130r.

Subsectio 3a. Fit satis peculiaribus thomistarum argumentis, fol. 131v.

Subsectio vltima. Fit satis comunibus (*sic*) thomistarum, et nostrorum resentiorum (*sic*) argumentis, fol. 133v.

Liber II. De variis entis realis speciebus, ejusque opositis (*sic*) et carentiis, scilicet, et ente inposibili (*sic*), seu rationis, fol. 135v.

Disputatio prima. Aliquos (*sic*) entis realis speciebus (*sic*), inquirit. Sectio prima. De ente absoluto, et modali, per se, et per accidens, necessario, et contingenti, fol. 136r.

Secccio 2a. De spirituali, et corporeo, naturali et supernaturali, fol. 136v.

Disputatio 2a. De ente negativo seu carentiis, fol. 137v-138r.

Sectio prima. An pure, et passive rerum carentiae sint aliquid medium inter ens possitivum (*sic*), et purum nihil, fol. 138r.

Sectio 2a. Argumenta Contraria Solvuntur, fol. 139r.

Disputatio 3a. De ente rationis, et impossibili. Sectio prima. Stabilitur princeps, et fundamentalis conclusio, fol. 141r.

Sectio 2a. Stabilitur 2a princeps conclusio, fol. 142v.

Probatur nunc prejacta princeps secunda conclusio, fol. 143r.

Sectio 3a. Propugnatur nostra princeps, et fundamentalis conclusio, fol. 144r.

Sectio 4a. Solvit Argumenta pro atingibilitate (*sic*) idemtitatis (*sic*) dictae ab omni possibili, fol. 145v.

Sectio 5a. Propugnatur secunda nostra princeps conclusio, fol. 146v.

Sectio 6a. Per non nullas questiones absolvitur de ente rationis, et impossibili, f. 148r.

Liber III. De divisione entis in decem predicamenta. Disputatio prima. De concretis, et abstractis. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit concretum, et abstractum, fol. 149r.

Sectio 2a. Quid dicant concreta in recto, quid in obliquo, et quid expresius (*sic*), fol. 149v.

Sectio 3a. De multiplicatione, et predicatione concretorum, fol. 150v.

Disputatio 2a. De predicamentis in comuni. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit predicamentum, fol. 151v.

Sectio 2a. Quenam Substantiae collocentur in predicamento Aristotelico substantiae, fol. 152v.

Disputatio 3a. De substantia, et accidenti. Secccio prima. Asignat conceptum constitutivum substantiae, et accidentis, fol. 153r.

Sectio 2a. Ocurrit objectionibus, fol. 153v.

Sectio 3a. Divisiones, et proprietates substantiae precurrit, fol. 154v.

Disputatio 4a. De supposito, et subsistentia. Sectio prima. Stabilitur existentia, subsistentia ejusque distinctio ac natura, explicantur termini, et incomunicabilitas suppositi, fol. 155r.

Sectio 2a. Quinam sit effectus formalis, et primarius subssistentiae (*sic*), fol. 156v.

Sectio 3a. In quo phisice stet creata subsistentia, fol. 157r.

Sectio 4a. Propugnatur verosimilior doctoris Eximiy (*sic*) sententia, fol. 158r.

Sectio 5a. Reliqua de subsistentia resolvit, fol. 160r.

Disputatio 5a. De quantitate et qualitate, fol. 160v.

Sectio prima. Quinam sit effectus formalis et constitutiuvm methaphisicum quantitatis, fol. 161r.

Sectio 2a. Diluvntur opposita argumenta, fol. 162r.

Sectio 3a. In quo phisice stet quantitas, fol. 162v.

Sectio 4a. Fit satis argumentis oppositis, fol. 163v.

Sectio 5a. Divisiones, et proprietates quantitatis asignantur (*sic*), fol. 164r.

Sectio vltima. De predicamento qualitatis, fol. 162v.

Disputatio sexta. De predicamento ad aliquid seu de relatione. Sectio prima. Quid et quotuplex sit relatio, fol. 165v.

Sectio 2a. De constitutivo relationum predicamentalium, fol. 166v.

Impugnatur sententia connotantium, fol. 167v.

Impugnatur sententia modificantium, fol. 168r.

Stare vere sententiae, fol. 168v.

Sectio 3a. Solvit objectiones contra precedentem doctrinam, fol. 169v.

Solvuntur objectiones peculiares contrariae contra primam conclusionem, fol. 170r.

Solvuntur objectiones peculiares contra 2am, 3am, et 4am conclusionem, fol. 171v.

Sectio 4a. Desiduntur (*sic*) aliquae questiones de relatione, fol. 172v.

Disputatio vltima. De reliquis predicamentis, et post predicamentis, fol. 173v.

D

1. Folis 175-251. Fol. 175r, *inc.:* «DISPUTATIONES | SCHOLASTICE | IN OCTO PHI-|-SICORUM | ARISTOTILIS | LIBROS. | Generale Preludium. [*Fol. 175r buit. Fol. 176r*] Transactis jam (vtinam feliciter hauditores (*sic*) dilectissimi) arduis intrincatisque tum dialecticae, tum Methaphisicae tramitibus ad admeniores (*sic*) suauioresque philosophiae campos desendimus (*sic*) ...».

Ib., *exp.* del proemi: «... alia ex prooemialibus logicae facile deduces».

Ib., *inc.* de l'obra: «Liber Ius. De composito Naturali ejusque principiis. Disputatio prima. De principiis compositi naturalis. Sectio prima. Quid et quotuplex sit principium compositi naturalis. | [*fol. 176v*] Nota quod principium potest sumi late, de quo non est sermo hic, et est quod primo inuenitur ...».

Fol. 251v, *exp.:* «... huius finem scientiae dedimus odie die 2 mensis martii anno 1725. Scripta a me Salvio Puig».

2. Identificació de l'autor i l'obra: [ANÒNIM], *Disputationes Scholastice in octo Physicorum Aristotelis libros.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms, 149 (3), sense foliar.

6. Contingut:

Prooemium. Liber Ius. De composito Naturali ejusque principiis. Disputatio prima. De principiis compositi naturalis. Sectio prima. Quid et quotuplex sit principium compositi naturalis, fol. 176r.

Sectio 2a. Que sint principia entis naturalis in facto esse. Sectio 3a. De principiis entis naturalis in fieri, fol. 177r.

Disputatio 2a. De materia prima. Sectio prima. An, et quid sit materia prima, fol. 178r.
Sectio 2a. In ordine ad quas formas materia prima constituatur, fol. 178v.
Sectio 3a. Cur materia prima sit subiectum, posius (*sic*) quam forma, fol. 179v.
Sectio 4a. An materia prima existat per existentiam formae, fol. 180v.
Sectio 5a. Solvit argumenta Contraria, fol. 181r.
Sectio 6a. An materia prima sit pura potentia, fol. 181v.
Sectio 7a. Proponit, et solvit objectiones, fol. 182r.
Sectio 8a. An materia posit (*sic*) esse divinitus sine omni forma, fol. 182v.
Sectio 9a. Solvit argumenta Contraria, fol. 183r.
Sectio Decima. An materia possit esse naturaliter sine forma substantiali, fol. 183v.
Sectio vndecima. De apetitu materiae primae ad formas substantiales, fol. 184r.
Sectio vltima. Concluditur disputatio, fol. 185r.

Disputatio 3a. De forma substantiali. Sectio prima. An, quid, et quotuplex sit forma substantialis, fol. 185v.
Sectio 2a. De productione formarum substantialium, fol. 186r.
Sectio 3a. An plures formas substantiales possint informare simul eandem numero materiam, fol. 187r.
Sectio 4a. Solvit objectiones, fol. 188r.
Sectio 5a. An plures formae, non subordinate possint simul informare eandem numero materiam, fol 189v.
Sectio vltima. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 190r.

Disputatio 4a. De vnione inter naturam, et formam, fol. 190v.
Sectio prima. Quid sit vnio, et an distinguatur realiter ab extremis, fol. 190v.
Sectio 2a. Solvuntur objectiones, fol. 191v.
Sectio 3a. Quotuplex sit vnio in composito, fol. 192r.

Disputatio 5a. De composito substantiali. Sectio prima. An compositum substantiale ditinguatur a partibus simul sumptis, et vnitis, fol. 192v.
Sectio vltima. Concluditur disputatio, fol. 193r.

Liber II Phisicorum (*sic*). Disputatio prima. De causis in comuni. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit causa, fol. 193v.
Sectio 2a. Per quid constituatur causa in actu primo, et in actu secundo, fol. 194v.
Sectio 3a. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 195r.
Sectio 4a. De prioritate inter causam, et effectum, fol. 195r.
Sectio 5a. An causa ad causandum requirat existentiam, fol. 196r.
Sectio vltima. De aproximatione requisita ad causam, fol. 196v.

Disputatio 2a. De causa efficienti ut sic. Sectio prima. An idem effectus possit procedere a duplici causa, et adequata, fol. 197r.
Sectio 2a. Resolvit quod idem effectus potest simul procedere a duplici causa efficienti totali in actu secundo, f. 198r.
Sectio 3a. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 198v.

Sectio 4a. An eadem res possit se primo vel secundo producere, fol. 199r.
Sectio 5a. An sit possibilis mutua casalitas (*sic*), fol. 200r.
Sectio vltima. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 200v.

Disputatio 3a. De causa efficiente (*sic*) creata. Sectio prima. An substantia creata inmediate sit operativa, fol. 201r.
Sectio 2a. Solvuntur objectiones, fol. 202r.
Sectio 3a. De causis principali, et instrumentali, naturali, et obedientiali, fol. 202v.
Sectio vltima. An in qualibet creatura detur potentia obedientialis ad quemcumque effectum producendum, fol. 201v.

Disputatio 4a. De causa efficienti increata. Sectio prima. An causa prima inmediate concurrat ad omnes effectus causae secundae, fol. 205v.
Sectio 2a. Concluditur inmediatus concursus Dei circa peccatum, fol. 206v.
Sectio 3a. An Deus concurrat cum creatura per eandem creaturae actionem, fol. 207v.
Disputatio 5a. An Deus phisice predeterminet causas secundas ad operandum. Sectio prima. Controuertiae (*sic*) status aperitur, et vtriusque sententiae fundamenta jaciuntur, fol. 209v.
Peragraphus (*sic*) vnicus. Hautoritas (*sic*) extrinseca pro, et contra phisicam (*sic*) premotionem, fol. 210v.
Sectio 2a. Phisica predeterminatio ut osiosa (*sic*), a causis necessariis expungitur, fol. 211r.
Sectio 3a. Phisica predeterminatio hautoritate scripture a causis liberis regicitur (*sic*), fol. 212r.
Sectio 4a. Phisica predeterminatio ex sanctis patribus, conciliïs, et sumis (*sic*) pontificibus regicitur, fol. 213r.
Sectio 5a. Phisica predeterminatio ex capite Lesionis libertatis create impugnatur, fol. 214r.
Sectio 6a. Aliae Thomistarum solutiones impugnantur, fol. 214v.
Sectio 7a. Probatur amplius premotionem tollere libertatem, fol. 215v.
Sectio 8a. Ab absurdis regicitur predeterminatio, fol. 216v.
Sectio 9a. Thomistarum argumentis ab autoritate (*sic*) desumptis respondet, fol. 217r.
Sectio decima. Alia argumenta ab autoritate exalmat (*sic*), fol. 219r.
Sectio vndecima. Argumenta a ratione solvit, fol. 220v.
Sectio duodecima. Argumenta a Theologia desumpta proponit, et solvit, fol. 223r.
Sectio vltima. An Deus determinat causas secundas ad effectus, quo ad individuum, fol. 225r.

Disputatio Vltima. Reliquas causarum species investigat. Sectio prima. De causa formali, et naturali, fol. 226v.
Sectio secunda. De causa finali, et exemplari, fol. 228r.
Sectio vltima. De fato, casu, fortuna, et monstris, fol. 229r.

Liber III Phisicorum. Disputatio prima. De natura arte, et violento. Sectio prima. Quid sit natura, et quibus conveniat, fol 229v.
Sectio 2a. De arte, et violento, fol. 230r.

Disputatio 2a. De motu. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit motus, fol. 231r.
Sectio 2a. De actione, et passione, fol. 231v.
Sectio 3a. De creatione, fol. 232r.
Sectio 4a. Reliquas de actione proponit dificultates, fol. 233r.

Disputatio 3a. De infinito. Sectio prima. Aliquas et sententias proponit, fol. 233v.
Sectio 2a. Nostra sententia proponitur, fol. 234r.
Sectio 3a. Argumenta Contraria Solvuntur, fol. 234v.
Sectio 4a. Alia argomenta (*sic*) solvuntur, fol. 235r.
Sectio 5a. Aliquas dificultates circa infiniti naturam, fol. 235v.
Sectio 6a. An sit possibilis creatura omnium perfectissima, et finitarum maxima, fol. 236r.
Sectio vltima. Solvuntur objectiones, fol. 236v.

Liber 4us Phisicorum. Disputatio prima. De loco. Sectio prima. De loco reali, fol. 238r.
Sectio 2a. De loco seu spacio inmaginario (*sic*), fol. 239r.
Sectio 3a. De loco intrinseco, seu rerum presentia, fol. 239v.
Sectio 4a. An idem corpus possit esse circuscriptive (*sic*) in duplici loco, fol. 240v.
Sectio 5a. Solvuntur objectiones, fol. 241v.
Sectio 6a. Reliqua de corpore bilocato resolvit, fol. 242v.
Sectio vltima. De loco vacuo, fol. 243r.
Disputatio secunda. De tempore. Sectio vnica. Quid, et quotuplex sit tempus, fol. 244r.

Liber V Phisicorum. Disputatio, et sectio vnica omnia hujus libri comprehendens, fol. 245r.

Liber 6us Phisicorum. Disputatio vnica. De continui compositione, fol. 245v. Sectio prima. Premituntur aliqua, et autorum (*sic*) iudicia proponuntur, fol. 245v.
Sectio 2a. Inpugnantur Thomistae circa continui compositionem, fol. 246v.
Sectio 3a. Argumenta philosophica solvuntur, fol. 247r.
Sectio 4a. Mathematica disolvuntur, fol. 247v.
Sectio vltima. Reliqua de continuo, fol. 249r.

Liber 7us. De comparatione inter mobens (*sic*) et mobile. Liber 8us Phisicorum, fol. 249v.
Disputatio Vnica omnia hujus libri complectes. Sectio prima. De mundi productione, fol. 250r.
Sectio 2a. An mundus potuerit esse ab eterno saltem quo aliquam creaturam permanentem, fol 250v.

Sectio vltima. An potuerit Deus creaturam succesiuam (*sic*) ab eterno producere, fol. 251r.

F. 252-253 arrencats.

E

1. Folis 254-282. Fol. 254r , *inc.:* «DISPVTATIONES | ESCHOLASTICAE (*sic*) IN TRES | LIBROS ARISTOtelis De | anima. | PROEMIVM. | Nobiliorem pulcrioremque aggredimur philosophiae partem, ordine quidem vltimam, dignitate tamen nulli secundam ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… facultas agens pro ente naturali animato, scilicet pro anima».

Ib., *inc.* del tractat: «Liber primus. De anima ut sic, et in particulari. [*fol, 254v*] Existentia Animae ita certe est, ut sine Amina sencendum (*sic*) contra Augustinum qui animam ese (*sic*) dubitauerit …».

Fol. 282v, *exp.:* «... nullatenus potest elicere actum suy (*sic*) naturalem. Sectio tertia. De reflectione (*sic*) actuum vitalium [*fine mutilus*]».

2. Identificació de l'autor i l'obra: [ANÒNIM], *Disputationes Scolasticae in tres libros Aristotelis de Anima.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 149 (5), sense foliar.

6. Contingut:

Prooemivm. Liber primus. De anima ut sic, et in particulari, fol. 254r.

Disputatio prima. De viuenti in comuni (*sic*), fol. 254v.

Sectio prima. Prenotantur aliqua pro constitutivo methaphysico viventis, ut sic, fol. 254v.

Sectio 2a. Asignatur conceptus methaphysicus viventis, ut sic, fol. 255r.

Sectio 3a. Vtrum plantae viuant, fol. 255v.

Disputatio secunda. De anima in genere. Sectio prima. Quid, et quotuplex sit Anima, et comodo (*sic*) sit in corpore, fol. 256v.

Sectio 2a. Quas partes corporis informet anima, fol. 257r.

Subseccio vnica. Respondetur aliis argumentis, fol. 258r.

Sectio 3a. De equalitate, et inequalitate Animarum in substantali entitatiue perfectione, fol. 259v.

Sectio 4a. Defenditur prima et 2a assertio, fol. 260v.

Sectio 5a. Defenditur 3a assertio, fol. 261v.

Disputatio 3a. De anima in specie, seu in particulari. Sectio prima. De perfectionibus, et essentia Animae realibus, fol. 262r.

Sectio secunda. De statu seperationis Animae realis a Corpore, fol. 263r.

Sectio 3a. De anima materiali ejusque divisibilitate, fol. 264r.

Sectio 4a. An partes animae naturalis sint homogeneae, vel heterogeneae, fol. 265r.

Sectio 5a. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 265v.

Liber 2us. De potentiis, especiebus (*sic*), et habitus (*sic*) anime, fol. 266v.

Disputatio prima. De potentiis animae in comuni (*sic*). Sectio prima. An potentiae realiter distinguantur ab anima. Subsectio prima. Potentiae vitales non distinguuntur realiter adequate ab Anima, fol. 267r.

Subsectio 2a. An potentiae vitales distinguantur realiter inadequate ab Anima, fol. 268r.

Sectio 2a. Projacta Doctrina ab opositis vindicatur. Subsectio prima. Defenditur contra Thomistas Inmediatus concursus animae in actus vitales naturales, fol. 269r.

Subsectio 2a. Defenditur contra Thomistas influxus inmediatus Animae ad actus vitales supernaturales, fol. 270r.

Subsectio 3a. Propugnantur relique assertiones, fol. 270v.

Disputatio 2a. De potentiis animae imparticulari (*sic*). Sectio prima. De quinque sensibus externis, fol. 271v.

Subsectio vnica. De reliquis sensibus externis, fol. 272r.

Sectio 2a. De sensu interno, fol. 273r.

Sectio 3a. De appetitu sensitivo, fol. 274r.

Sectio 4a. De intellectu, fol. 274v.

Sectio 5a. De memoria, fol. 275v.

Sectio vltima. De voluntate, fol. 276r.

Disputatio tertia. De speciebus impraesis (*sic*), et habitibus. Sectio prima. De existentia, natura, et numero speciei inpressae (*sic*), fol. 276v.

Sectio 2a. Alique dificultates de speciebus impressis, fol. 278r.

Sectio 3a. De habitibus acquisitis. Subsectio prima. Quod (*sic*), et quibus potentiis sint, et in quo phisice (*sic*) stent habitus acquisiti, fol. 279r.

Subsectio secunda. Comodo (*sic*) habitus facilitent potentiam ad suos actus, fol. 280r.

Liber 3us. De actibus vitalibus animae. Disputatio prima. De actibus vitalibus in genere, fol. 280v.

Sectio prima. De constitutivo phisico actuum vitalium, fol. 280v.

Sectio secunda. Objectiones contrariorum dilvuntur, fol. 281v.

Sectio tertia. De reflectione (*sic*) actuum vitalium, fol. 282v.

F

1. Folis 283-294. Fol. 283r, *inc.* del proemi: «TRACTATVS de Ortu, et Interitu. Disputatio I[a]. De generatione, corruptione, convertione (*sic*), aumentatione (*sic*) et Mixtione. Generatio non vsurpatur prout distincta a creatione …».

Ib., *exp.* del proemi: «… de generatione philosophari Agradimur (*sic*) quatenus scribentis»

Ib., *inc.* del tractat: «Sectio prima. De Generatione. Amplectimur ab omnibus philosophis et theologis celebratam philosophi definitonem generationem viuentis nimirum: origo viuentis a viuenti ...».

Fol. 294r, *exp.:* «... cui finem dedimus die decimo nono Mens Mensis (*sic*) Aprilis anno a Natiuitate Domini Nostri Jesu=Christi, Millessimo (*sic*) Septingentessimo (*sic*) Vigessimo (*sic*) quinto. Salvius Puig Collega Gerundencis».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Tractatus de ortu et interitu.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms, 149 (5). Cf. infra, BDSG, ms. 98, f. 110v-146.

6. Contingut:

Disputatio prima. De generatione, corruptione, convertione (*sic*), aumentatione (*sic*), et nutritione. Sectio prima. De generatione, fol. 283r.

Sectio 2a. De corruptione, et convertione, fol. 285r.

Sectio 3a. De aumentatione, et nutritione, fol. 287v.

Disputatio 2a, et sectio vnica. De raro, et denso, fol. 289v.

Disputatio vltima. De Alteratione. Sectio prima. Quomodo fiat qualitatis intentio et quomodo qualitatis gradus inuicem comparentur, f. 290v.

Ssectio 21. Sectio 2a. Solvuntur opposita et reliqua argumenta, f. 292r

F. 294v buit.

G

1. Folis 295-302. Fol. 295r, *inc.:* «Belligeram susceptionem Revereor Jo torno a temer lo renouament dellas Armas ...».

Fol. 302v, *exp.:* «... expectantibus epistolas tuas quibus si tutus essem accipiendi non [*fine mutilus*]».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Exercicis de composició llatina i traducció catalana.*

H

1a. Folis 303r-304r. Fol. 303r, *inc.:* «Voces al Pecador | Ven a penitencia hombre descuydado | ven a penitencia | no quedes burlado ...».

Fol. 304r, *exp.:* «... No temo no la pena | tan solamente temo | el veros enojado | y el dexar de veros. | Finis ».

2a. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Quatre poemes d'exhortació a la penitència en castellà.*

1b. Folis 304r-305r. F. 304v, *inc.:* «Beatissima et Indiuidua Trinitas per Jesu Christi Mei Domini Merita, et ejus Matris Mariae Santissimae (*sic*), omniumque Sanctorum, meam mentem illumina hoc breui studii tempore quod ad tui laudem offero, ut inlustrata mente voluntas in tui amorem florentissimum inflammetur. Amen. Desengany al Pecador. Pecador que continuas | en tas culpas y peccats | esmena la tua vida | no cometas mes maldats | esmena

y plora | mira que es hora | de no dormir. | que la diuina Justícia | al que dorm se fa sentir ...».

F. 305r, *exp.:* «... si enteniment tinguesses | no peccarias may mes | considerant estas cosas | que diuen tot lo que es ver | te esmenerias | y plorerias | tot lo restant | de la tua curta vida | pera arribar al descans».

2b. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Desengany al pecador.*

1c. Folis 305rv. F. 305r, *inc.:* «Orationes jaculatorias para el acto de contricion. Si te atreves a peccar | eres necio pues no entiendes | esse Dios a quien ofendes ... ».

F. 305v, *exp.:* «... en el cielo ni en el Infierno | si solo una vez se yerra | que esse se pueda errar».

2c. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Jaculatorias para el acto de contrición.*

1d. Folis 305v-306r. F. 305r, *inc.:* «Guiats per una estela | tres Reys de gran fama | per adorar lo infant | deixaren las casas | galindó galindó | galindayna galindó ...».

F. 306r, *exp.:* «... Y a més dels presents | li daren las pasquas | que gose molts anys | aquestos y altres | galindó g.».

2d. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Nadala dels Tres Reis.*

1e. Foli 306r, *inc.:* «Cedio a los fieles christianos que despues de la comunion dixeren la oracion siguiente ...».

Ib*., exp*.: «... se alabe por todos los siglos de los siglos Amen».

2e. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Oració de Joan XXII «Anima Christi sanctifica me» en castellà, amb nota sobre les indulgències a favor de qui la resi després de combregar.*

1f. Foli 306v, *inc.:* «Diuino | O Reyna del cel Maria | vos venim a suplicar | quens vullau ser nostra guia | per lo mon renunciar | que pugam viurer en gracia | ab vostre fillet amat | ab dolor i ferm proposit | confessant nostros peccats ...».

Ib., *exp.:* «... Peccadors ab alegria | procurau ser sens peccat | siam deuots de Maria | en seruirla de bon grat | Tres rosaris cada dia | rasemli ab devocio | tindrem la gloria segura | de nostres peccats perdo. Amen».

2f. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Un altre poema d'exhortació a la penitència.*

1g. Foli 307r, *inc.:* «Ad diuinum Josephum | se Canta ab lo to de Sariet Ramon Nonas | Deu vos guart Joseph | la vostra Senyora | me an dit que ha parit | vn noy que no plora | ai Joseph | aquest xic me anemore | tan pitit ...».

Ib., *exp.:* «... ab axo quedam | jo de aqui una estona | tornare a saber | per vos la resposta | ay Joseph | aqueix (*sic*) me anemore | tan petit».

2g. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Nadala «Ai, Josep»*.

Foli 307 buit.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 110 x 170, a columna tirada, de 40 línies. Impaginació del foli 2r: 10 + 110 + 22 x 8 + 170 + 20.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals i dues d'horitzontals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 4, 25.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva dextrogira del primer terç del segle XVIII.

5. Decoració: A la pàg. 1, inicials de tractat, lletres majúscules en tinta negra, calades, de nou i sis línies d'altura, acompanyades per orla floral a banda i banda. A la pàg. 31, inicials de tractat en tinta negra, sense calats, de sis i 3 línies d'altura, emmarcades per una composició floral, el fons negre i les fulles i tiges blanques. A la pàg. 104, títol de tractat com l'anterior sobre un fons de grisalla floral, obtinguda amb tècnica puntillista. El marge inferior, on hi ha el test del qual emergeix la flora, és acolorit amb tinta sèpia intensa. A la pàg. 175, inicials de tractat com les anteriors, amb quatre escacats, els dos primers en forma de triangle, els dos darrers en forma de rectangle truncat. A la pàg. 254, només la lletra inicial del títol amida set ratlles d'altura, les altres n'amiden sis, cinc, quatre, tres i àdhuc dos. A la pàg. 283, hi ha lletres del tractat de vuit, sis i tres línies d'altura, sense calats.

A les pàg. 29r, 102v, 174r i 253r, pàgines de final de tractat, sengles culs de llàntia voltats de decoració floral tot just insinuada, tot en tinta sèpia.

Al f. 25v lletres majúscules aglutinades: «VICTOR | SUAREZ».

Al f. 26r, composició de cercles concèntrics, tres de grans amb sanefes interiors i vuit de petits per a oganitzar la *quadrata formula,* el quadre de les proposicions contràries i contradictòries, amb tocs de verd i blau cel. Al f. 56r, composició rectangular de l'arbre de Porfiri.

Al plec 4), f. 31v, làmina intercalada al començament del plec, sense numerar; representa sant Domènec amb escut i ploma a la mà dreta, perllongada en forma de dardell apuntat cap a un moro i un heretge ajaguts als seus peus. Inscripció al marge iferior: «F. Albertus Domenech[399] Car sc.».

Al plec 12), f. 103v, làmina numerada, intercalada a l'inici del plec, la qual treu taló al final del plec. Representa la Mare de Déu asseguda en un tron, amb el nen Jesús al braç esquerre i una bola del món florida a la mà dreta. Al marge inferior esquerre del gravat, animal banyut (cabra o bou) i el

399. RÀFOLS, I, 328; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. III, 234b.

terra escacat. No porta inscripció. Al plec 18), f. 174v, làmina no numerada, intercalada al començament i que treu taló al final del plec. Representa sant Joan Baptista assegut vora una font d'on raja aigua dins la curculla que té a la mà dreta; amb la mà esquerra aguanta una creu i al marge inferior hi ha un anyell; al fons de la composició, arbre fullat. Inscripció: «a Lion chez daudet[400] | S. IEAN BAPTISTE»

Altres títols de llibres, parts, disputacions i articles en majúscules de dues i tres línies, sovint acompanyades amb trets decoratius molt simples.

6. Notes: Numeració de paràgrafs en xifres aràbigues als marges.

7. Segells i timbres: Al foli 1r i 79r, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona»; al foli de guarda III, segell « Seminario Conciliar | de la Diocesis de |Gerona».

9. Copista: Salvi Puig.

10. Revisions i correccions escasses.

12. Notícies històriques: De Salvi Puig hi ha notícia que era de Vidreres, fill d'Esteve i Maria, i fou tonsurat el 18 de desembre del 1716: ADG, Registres d'Ordenacions, n. 19, f. 251r.

Al f. 55v, confessió de fe suarista en vers: «Por la Concepcion Lucida | Triunfante de Pecado | desde Ninyo he Jurado | Ser Zuarista por la Vida».

El manuscrit porta inserit al final l'imprès següent: EXIMIAE | CONGREGATIONIS | RECENS SCRIPTIS | SODALIBVS GRATVLATVR | JOANNES GRES ET CASAS[401] | IN GERUNDENSIBUS SOC. JESU | Scholis Rhetorices alumnus et Marianę | congregationis meritissimus | Sodalis | Die 21. Nov. Anno 1723 | [*manuscrit:*] En la Iglesia de S. Martin | â las 3 de la tarde [*fi de manuscrit*] | Gerundae. Ex Typ. NARCISSI OLIVA, in Platea Caulium. A la darrera pàgina: «DIXI | *Vidit Amator Mora, Soc. Iesu Theologiae Doctor* | Die 8. Nov. 1723 | Imprimatur | *Diern, Vicarius Generalis et Officialis*». No figura al catàleg de Josep Maria MARQUÈS, *Impresos gironins de la Biblioteca del Seminari Diocesà (1502-1936),* Girona 1987, ni a l'obra d'Enric MIRAMBELL I BELLOC, *Història de la impremta a la ciutat de Girona,* Girona 1988.

En relació amb el ms. de Girona, el ms. 149 de la BPEB representa una ampliació, o una altra recensió, amb més material, amb notes afegides i amb

400. És un dels dos Étienne-Joseph Daudet, lionesos, coneguts, un del segle XVII ex, l'altre del segle XVIII in: THIEME-BECKER, VIII, 425; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. III, 13a.

401. Essent clergue de Girona, el 1731 insta la col·lació d'un benefici a sant Llorenç de la Muga, al qual ha estat presentat pels regidors de Sant Llorenç, D-385-00448. El 1736 és prevere a Cabanelles, D-390-01327. El 1739 pren possessió de la rectoria de Riudellots de la Creu, G-154, f. 333v, i fa professió de fe com a rector, D-393-02294; el 1744 permutarà aquesta rectoria amb un personat de Josep Boschdemont, D-398-03737, i de seguida el personat amb la rectoria de Vilamalla, D-398-03738, fent la professió de fe corresponent el 1744, D-399-03755. Testa el 1751, essent rector deVilamalla, ADG, Testaments 6, f. 186-188. Consta mort el març del 1752, quan Francesc Barceló pren possessió de la rectoria de Vilamalla, vacant per òbit de Joan Gres, G-158, f. 124

una presentación molt acurada. No solament el contingut és idèntic, ans es rastregen contínuament expressions que han passat d'un ms. a l'altre.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Fatigat.
2. Datació: Anys 1723-1725, ex III, A, 1; B, 1; C, 1; D, 1; F, 1.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Salvi Puig, BDSG.

93

Pere Joan Giralt, T*ractatus Summularum*

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 1487 x 209 x 12.
b) Material: Pergamí enfosquit.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plec són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns que no en treuen d'externs.
b) Descripció de les seccions. De dalt a baix, en tinta negra i majúscules: «Sumulas de Giralt». A baix, etiqueta de paper blanc rectangular enganxada, amb la cota actual del ms.: «BDSG | Ms | 93».

3. Altres elements.
b) Tancadors de cordills i botons d'os, conservats.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que la resta del manuscrit.
d) Talls sense particularitat.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle xvii ex.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 98.
5. Dimensions: 150 x 203 x 8.
6. Plecs:
1) Un bifoli, folis 1-2, sense reclam.
2) Un bifoli, foli 3-foli de gravat sense numerar i sense reclam.
3) Plec de 6 x 2, folis 4-15, sense reclam.
4) Plec de 6 x 2, folis 16-27, sense reclam.
5) Plec de 6 x 2, folis 28-39, sense reclam.
6) Plec de 6 x 2, folis 40-51, sense reclam.
7) Plec de 6 x 2, folis 52-63, sense reclam.
8) Plec de 6 x 2, folis 64-75, sense reclam.
9) Plec de 6 x 2, folis 76-87.
10) Plec coix, de 6/5, folis 88-98.

Al plec 2), entre els folis 3 i 4 hi ha intercalat un foli sense numerar que en el seu verso porta un gravat de sant Tomàs d'Aquino.

8. Foliació coetània, en tinta sèpia i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis, del 1 al 78; ha estat completada a llapis l'octubre del 2010 per l'autor d'aquest catàleg.

10. Filigranes: F. 3-75, 89-96, filigrana dels tres cercles somats de creu. En el primer cercle hi ha el creixent, en els altres dos respetivament les lletres «A G» i «S».[402]

b) F. 77-86, dels tres cercles somats de corona; dins el primer cercle hi ha creu llatina i als costats sengles basiliscs; dins el segon cercle hi ha les lletres «AM»; dins el tercer hi ha les lletres «C» «I»; s'assembla al tipus Valls i Subirà III, *Italy,* n. 24, documentada a partir del 1669.

12. Sistema de ratllat a punta seca: <<<<>>>>. Primera línia trepitjada.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-75. Fol. 1r, notes de títol, de possessió i d'autor: «Sumulas de Anton Bastero y lledo | qui las trobara un sou aura y bons | amichs. Dictadas per lo Sr. Dr. Giralt en | la ciutat de Barcelona | Giralt meritissime | Al Sant Thomas de Aquino | Quartilla | Pozo de uirtud diuina | es Thomas en el obrar

402. Per aquest tipus de filigrana, cf. el que es va dir en el volum I d'aquet catàleg, p. 211, a propòsit de les filigranes del ms. 15.

| pues quien lo quiere gustar | por al Cielo se encamina. | Antonius Bastero | et Lledó». Més avall, en llapis, cota del ms.: «Ms | 93».

Fol. 4r, *inc.:* «† TRACTATVS | SVMMVLARVM | PER VARIAS | QUESTIONES | ET ARTICULOS DIS-| 16 |-TRIBVTOS IVX-| 87 |-ta miram et u-|-aridicam (*sic*) Aristotelis et Angelici Magistri Diui Doctrinam. | PROOEMIVM. | Sicut in quolibet genere sapientissimus nature artifex ordinare statuit fixum aliquod et primum quasi principium ...».

Fol. 4v, *exp.* del proemi: «... et per omnia Nostrum Angelicum Preceptorem ut perfecti simus, sicut ipse Perfectus est Regnans cum ipso in Caelis».

Ib., *incp.* de l'obra: «Qvaestio I prooemialis. Quia est comunis inter Doctores tradere qüestionem proemialem in initio cujuslibet tractatus; ideo nos insequendo eorum vestigia illam in presenti primo loco statuimus Articulus I. De observandis in exersisio (*sic*) dispvtationis dialectice. | ARTICULUS I. DE OBSERVANDIS IN EXERSISIO (*sic*) DISPVTATIONIS DIALECTICE. [*fol. 5r*] Aduerte primo quod disputatio dialectica est sermo inter duos ordinatus ad inueniendam ueritatem ...».

Fol. 74r, *exp.:* «... et sic debes respondere duplici responsione, nempe sum homo et non leo. Et per hec dicta, sufficiat pro summulisticis questionibus; utinam sedent (*sic*) ad maiorem gloriam Sanctissime Trinitatis, Virginis Marie sine labe conceptae nec non Nostri Angelici Magistri Diui Thome Aquinatis. Die 29 Januarii finita et die 15 cetembris (*sic*) incepta; scripte per me Antonium Bastero et lledo et Sanz et dictate a Doctore Petro Joanne Giralt in celeberrima Barcinonensi uniuersitate 1688».

2. Identificació de l'autor i obra: Pere Joan GIRALT, *Tractatus Summularum.*

6. Contingut:

Fol. 4v: Qvaestio I prooemialis. Articulus I. De observandis in exersisio (*sic*) dispvtationis dialectice.

Fol. 6r: Articulus vltimvs. De inventore logice.

Fol. 8r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 9v: Qvaestio II. De signo. Articulus I. Vtrvm detur signvm svppositivvm.

Fol. 11v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 13v: Articulus 2. In quo consistat essentia signi.

Fol. 14v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 16r: Articulus IIIus. Qvotuplex sit signum.

Fol. 17r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 18r: Articulus IIIIus. Vtrvm distincsio (*sic*) spesifica (*sic*) in modo sufisit (*sic*) ad ratio[nem].

Fol. 20r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 21v: Articulus vltimus. Vtrvm signum quoad se sit proprie signum.

Fol. 23v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 25v: Qvaestio III. De termino. Articulus I. Quid sit terminus logicalis.

Fol. 28r: Articulus II. Vtrvm voces extra ordinem logicalem sin (*sic*) actu et formaliter aliquid.

Fol. 31v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 33v: Articulus IIIus. Qvotvplex sit terminus in comuni (*sic*) et mentalis.
Fol. 34r: Articulus vltimus. Qvotvplex sit terminus vocalis.

Fol. 35r: Qvaestio IIII. De nomine et uerbo.
Fol. 34v: Articulus I. Qvid sit uerbum logicale.
Fol. 36v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 38r: Articulus IIus. Vtrvm nomina infinita et casus obliqui sint proprie nomina.
Fol. 38v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 39v: Articulus IIIus. Qvid sit uerbum logicale.
Fol. 40v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 41r: Articulus ultimus. Utrum uerbum possit absolui a signare cum tempore et infinitare intra propositionem.
Fol. 42r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 43r: Qvaestio 5ª. De ordine et modo sciendi. Articulus I. Quid et quotuplex sit ordo logicalis.
Fol. 43v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 44v: Articulus 2. Quid sit modus sciendi.
Fol. 45v: Articulus 3. Qvotvplex sit modus sciendi.
Fol. 47v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 49r: Articulus 4. De Difinicione (*sic*).
Fol. 50v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 51r: Articulus vltimvs. De diuisione.

Fol. 52r: Qvaestio VI. De enuntiatione. Articulus I. De enuntiatione querimus solum quid sit enuntiatio.
Fol. 53v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 53v. Articulus IIus. Qvutvplex sit enuntiatio.
Fol. 54r: Articulus 3us. Quid sit supositio.
Fol. 55r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 55v: Articulus 4. Quotuplex sit supositio.
Fol. 56v: Articulus 5. De reliquis proprietatibus terminorum.
Fol. 57r: Articulus 6. De opositione (*sic*) enuntiationis.
Fol. 59r: Articulus 7. De equipollentia propositionum.
Fol. 60r: Articulus 8us. De conuertione (*sic*) propositionum.
Fol. 60v: Articulus 9. De propositionibus modalibus.
Fol. 62r: Articulus 10. De propositionibus iposteticis (*sic*).
Fol. 62v: Articulus ultimus. De propositionibus exponibilibus.

Fol. 63v: Qvaestio vltima de argumentatione (*in marg*: 1689).
Fol. 64r: Articulus Ius. Qvid et qvotuplex sit argumentatio.
Fol. 65r: Articulus IIus. Qvid et qvotvplex sit silogismus (*sic*).
Fol. 66r: Articulus IIIus. De principiis in quibus fundatur tota ars silogistica (*sic*) et de regulis.
Fol. 67r: Articulus IIIIus. De figvris et modis silogismorum.

Fol. 69r: Articulus Vus. De reductione silogismorum imperfectorum ad perfectos.

Fol. 71r: Articulus VIus. Qvotuplex sit figura silogistica.

Fol. 72r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 73r: Articulus vltimus. De fallaciis que accidere solent in silogismis.

B

1. Fol. 75-82. Fol. 75r, *inc.:* «INDEX Sumularum. Quaestio prima prooemialis ...».

Fol. 75v, *exp.:* «... Articulus ultimus de fallaciis que accidere solent in silogismis. | FINIS | 1688».

2a. Identificació de l'autor i obra: Antoni BASTERO I LLEDÓ, *Índex de les Súmules.*

1b. Fol. 76r, *inc.:* «PORTANSE las difinicions que se contenen en est tractat. Disputatio dialectica difinitur sic ...».

Fol. 76v, *exp.:* «... fallacia difinitur sic: causa errandi seu fallendi in silogismo. | Finis difinicionum principalium | 1688».

2b. Identificació de l'autor i obra: Antoni BASTERO I LLEDÓ, *Definicions principals que conté el tractat.*

1c. Fol. 77r, *inc.:* «REDVCVNTUR silogismi imperfecti prime figure et omnes secunde et tertie ad quatuor perfectos prime figure reductione ostensiua ...».

Fol. 78v, *exp.:* «... o = ergo Aliquis leo non est homo».

2c. Identificació de l'autor i obra: Antoni BASTERO I LLEDÓ, *Reducció ostensiva de sil·logismes imperfectes a perfectes.*

1d. Fol. 78v, *inc.:* «REDVCVNTUR silogismi imperfecti prime figure et omnes secunde et tertie ad quatuor perfectos primer figure reductione per impossibile ...».

Fol. 80v, *exp.:* «... i = ergo aliquis homo est inrationalis. | Finis finis».

2d. Identificació de l'autor i obra: Antoni BASTERO I LLEDÓ, *Reducció per impossible de sil·logismes imperfectes a perfectes.*

C

1. Fol. 80r, *inc.:* «NOTA O SUMA breu de totas las questions que se contenen en aqueix tractat y tambe de tots los articles. Per a resoldrer aquest tractat portam set questions en la primera questio portam dos articles ...».

Fol. 82r, *exp.:* «... Article 4 si la distinctio spesifica (*sic*) in modo bastia per la rao del signe. Pera resoldrer aquest Article portam 2 Aduertentias, 1 conclusio y un secundum. En la 1 aduertentia diem que ... (*fine mutilus*)».

2. Identificació de l'autor i obra: Antoni BASTERO I LLEDÓ, *Resum del tractat en català. Incomplet.*

Folis 82v-98r buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 116 x 163, a columna tirada, de 33 línies. Impaginació del foli 40r: 18 + 116 + 15 x 10 + 163 + 35.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i tres línies verticals de justificació; escriptura de justificació a justificació. UR = 4, 9.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVII, autògrafa d'Antoni Bastero.

5. Decoració: Entre els folis 3 i 4, gravat de sant Tomàs amb inscripció: «Sanctus Thomas Aquinus | F. Poilly[403] excudit rue s^t^ iacques a limage s^t^ Benoist». Ús de majúscules ab adorns i calats, tot en tinta sèpia, per al títol general del tractat i els títols de qüestions, articles i inicis de les parts complementàries (B, C). Aquests títols comencen d'oxidar les pàgines on figuren.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» als fol. 4r i 79r.

9. Copista: Antoni Bastero i Lledó.

10. Revisions i correccions interlinears, escasses.

12. Notícies històriques: Les anotacions d'anys que hom troba al llarg de l'obra és possible que corresponguin a moments diversos del treball de còpia. A part de les ja vistes, hi ha notes de possessió en altres punts del ms.: Fol. 75v, marge superior: «Antonius Bastero et | Ledo». Al final del ms., fol. 98v. «Barcelona | ANTONIUS | bastero et lledo | Ciuis honora-|-tus barquino-|-nensis et phi-|-losophie studens».

S'han conservat altres obres filosòfiques de Pere Joan Giralt al ms. 348 de la biblioteca del Monestir de Montserrat: *Tractatus in universum per octo libros fisicorum per varias questiones et articulos distributos iuxta miram angelici Magistri Divi Thome Aquinatis doctrinam* (f. 1-102), *Tractatus per varias questiones et articulos exponens duos libros de generatione et corruptione iuxta miram Aritotelis et Divi Thome doctrinam* (f. 205-253), *Libri IIII de celo et mundo* (f. 254-264), *Tractatus per varias questiones et articulos exponens quatuor libros de mateuris iuxta verissimam Divi Thome sententiam* (f. 265-273), i *Tractatus per varias questiones et articulos exponens tres libros de anima iuxta sertissimam Aristotelis et Diui Thome doctrinam* (f. 273v-290v), totes datades pel copista, Joan Mir, l'any 1684 a la Universitat de Barcelona. Cf. OLIVAR, 83.

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.
2. Datació: 1687-1689, ex III, A, 1; B, 1.
3. Origen barceloní.

403. Es tracta probablement del François Poilly II (1671-1723), parisenc, sebollit a la parròquia de Saint Benoît: BÉNÉZIT, XI, 84-85; THIEME-BECKER, XXVII, 193b; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. VIII, 62a.

4. Propietaris i procedència: Germans Bastero, BSDG.

94

Joan MESTRES, ***Summularum preludia. Logica.***

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes

a) Mides de superfície i gruix: 150 x 211 x 24.

b) Material: Ànima de pasta de paper recoberta de pergamí groc enfosquit.

2. Llom ras, del mateix pergamí.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes amb dos nervis de pell que afloren a l'inici del llom.

b) Descripció dels sectors: Sector 2) escrit en tinta negra: «LOGICA»; a baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 94».

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: I+III, del mateix paper que el manuscrit. Al foli de guarda Ir, a baix, a l'angle dret, escrita en llapis, cota actual del manuscrit: «Ms|94». Aquest foli porta filigrana de la creu grega posada dins doble oval amb sanefa al seu interior, somat de corona i acabat en creu grega petita, que no es troba repertoriada. Els tres folis de guarda finals són buits. Els folis de guarda finals I i II porten filigrana de les armes de Girona, del tipus VALLS I SUBIRÀ 62, documentada a Barcelona el 1735.

b) Tancadors de cordill a la tapa I i boleta que sembla d'os a la tapa II, desapareguda la boleta inferior.

c) Cobertes (folres) del mateix paper que el manuscrit.

d) Talls amb restes de jaspiat.

e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.

g) Llavis del mateix pergamí, ben conservats.

4. Conclusió. Data: Primera meitat de segle XVIII.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.

2. Matèria: Paper.

4. Pàgines: 301.

5. Dimensions: 149 x x 22.
6. Plecs:
1) Plec de 5 x 2, pàg. 1-20.
2) Plec de 5 x 2, pàg. 21-40.
3) Plec de 5 x 2, pàg. 41-60.
4) Plec de 5 x 2, pàg. 61-80.
5) Plec de 5 x 2, pàg. 81-100.
6) Plec de 5 x 2, pàg. 101-120.
7) Plec coix, de1/2, pàg. 121-126, amb taló a l'inici del plec.
8) Plec de 6 x 2, pàg. 127-150.
9) Plec de 5 x 2, pàg. 151-170.
10) Plec de 5 x 2, pàg. 171-190.
11) Plec de 5 x 2, pàg. 191-210.
12) Plec de 5 x 2, pàg. 211-230.
13) Plec de 5 x 2, pàg. 231-250.
14) Plec de 5 x 2, pàg. 251-270.
15) Plec de 5 x 2, pàg. 271-290.
16) Plec de 3 x 2, pàg. 292-202.

Al plec 1), làmina intercalada, sense numerar, entre el foli de guarda i l'inici de plec, que treu taló al final de plec.

Al plec, 3), làmina intercalada entre la pàg. 42 i 43, que treu taló a la 58.

Al plec 4), hi ha dues làmines intercalades sense numerar: a) una entre les pàg. 66 i 67, que treu taló a la pàg. 74; b) una altra intercalada entre les pàg. 74 i 75, que treu taló a la 67.

Al plec 5), làmina intercalada, sense numerar, entre les pàg. 94 i 95, que treu taló a la 87.

Al plec 6), dues làmines intercalades, sense numerar, una entre les pàg. 106 i 107, que treu taló a la 114, i una altra entre les pàg. 118 i 119, que treu taló al final de plec.

Al plec 8), làmina sense numerar, a l'inici de plec.

Al plec 9), làmina sense numerar, a meitat de plec.

Al plec 10), làmina intercalada, sense numerar, entre les pàg. 188 i 189, que treu taló a la pàg. 173.

Al plec 11) Làmina intercalada, sense numerar, entre la pàg. 204 i 205, que treu taló a la pàg. 197.

Al plec 12), làmina intercalada, sense numerar, entre les pàg. 214 i 215, que treu taló a la pàg. 226.

Al plec 13), tres làmines intercalades, sense numerar: a) una entre les pàg. 232 i 233, que treu taló a la pàg. 248, b) una altra col·locada a meitat de plec, c) la tercera entre les pàg 248 i 249, i treu taló a la pàg. 232.

Al plec 14), làmina intercalada, sense numerar, entre les pàg. 258 i 259, que treu taló a la pàg. 262.

Al plec 15), làmina sense numerar, col·locada a l'inici del plec, i treu taló a la pàg. 290.

Al plec 16), làmina intercalada, sense numerar, entre les pàg. 200 i 201, que treu taló a la 293.

8. Foliació: a) Pàg. 1-124, paginació a l'angle superior dret del recto dels folis i esquerre al verso, contínua i coetània, escrita en tinta; b) pàg. 125-201, paginació a l'angle superior dret del recto dels folis i esquerre al verso, a llapis; totes dues fetes per Marta Lleopart, el 16 de desembre de 2014.

10. Filigranes:

a) Pàg. 5-6, 15-16, 41-42, 45-46, 49-52, 55-56, 59-62, 65-66, 69-72, 75-76, 79-80, 83-84, 97-98, 103-104, 117-118, 121-124, 127-128, 131-134, 137-138-140, 143-146, 149-150, 153-154, 167-168, 170-171, 179-182, 189-190, 193-196, 205-208, 215-226, 233-234, 237-238, 243-244, 247-248, 251-252, 255-256, 259-262, 265-266, 269-270, 271-274, 279-282, 287-290, 295-298, filigrana «Badia», del tipus Valls i Subira 62, documentada a Barcelona l'any 1735.

b) Pàg. 23-26, 35-38, 107-108, 113-114, filigrana com la del primer foli incial de guarda, no repertoriada.

c) Pàg. 27-28, 33-34, filigrana de la creu grega dins un cercle petit i simple que no es troba repertoriada.

12. Sistemes de ratllat en sec: <>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

A

1. Pàgines 1-118. Pàg. 1, *inc.* del proemi: «Triennalis | Jesuiticae Philosophi-|-ae | cursus | Juxta angelici | eximiiquae (*sic*) | doctoris mentem | Concinnatus. Proaemium. | [*Pàg. 2*] Aggredimur jam jesuiticae philosophiae longum sane ed (*sic*) vobis ut spero omnibus non modo ad gloriam amplissimum sed ad vestri amplitudinem ingenii gloriosum profecto curriculum ...».

Pàg. 3, *exp*. del proemi: «… Qui Christvm discit sat sibi si cetera nescit. Qui Christum nescit nil sibi si cetera discit».

Ib., *inc.* del tractat: «Preludia in vniversam Aristotelis Philosophiam. Previas has ad magnam Dialecticam Disputationes quae Institutiones quedam sunt quibus ad graviores questiones pemuniunt, philosophiae Thirones preludia nuncupo …».

Pàg. 123-124, *exp.:* «... Et hec dicta sint satis pro sumularum preludiis. Vtinam cedant ad Maiorem Dei Gloriam, in virginis Mariae laudem et sanctorum Joannis, Ignatii, Aloysii et tomae, ceterorumque celestium Honorem | Victor Pater Joannes Mestres societatis Jesu in Sumulis».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan MESTRES,[404] *Summularum preludia.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 347, pàg. 1-80.

6. Contingut:

Prelvdivm primvm, pàg. 4.

Dispvtationvm leges et qvasdam philosophiae notas explicat. Sectio prima. Servandas disputantibvs leges exponit, pàg. 4.

Sectio secunda. Note aliqve declarantur, pàg. 7.

Prelvdivm secvndvm. De signo. Sectio prima. Thomistarvm definitiones infringit, pàg. 9.

Sectio secunda. Statuitur signvm svi ipsivs, pàg. 13.

Sectio tertia. Exarmantur Thomisthae (*sic*), pàg. 19.

Sectio quarta. Veram signi definitionem et eivs divisiones explicat, pàg. 27.

Sectio quinta. Illationes et obiectiones ponuntur, pàg. 32.

Sectio vltima. Reliqvas signi qvestivncvlas percvrrit, pàg. 38.

Preludium tertium. De termino logico. Sectio prima. Impugnantur non nulle termini definitiones, pàg. 43.

Sectio secunda. Nostra termini definitio, pàg. 49.

Sectio tertia. Declaratur illationibus nostra sententia, pàg. 55.

Sectio quarta. Divisiones termini logici exponit, pàg. 60.

Sectio quinta. Termini logici proprietates percurrit, pàg. 63.

Prelvdium qvartvm. De nomine, verbo et oratione logicali. Sectio prima. De nomine logico, pàg. 67.

Sectio secunda. De verbo logico, pàg. 72.

Sectio tertia. De oratione logica, pàg. 73.

Preludium quintum. De modo sciendi logico. Sectio prima. Quid sit modus sciendi, pàg. 75.

Sectio secunda. Quotuplex sit modus sciendi, pàg. 78.

Sectio tertia. Satisfit argumentis contrariis, pàg. 82.

Sectio quarta. De definitione seu de modo sciendi definitivo, pàg. 85.

Sectio quinta. De divisione seu de modo sciendi divisivo, pàg. 88.

Preludium sextum. De propositione. Sectio prima. Naturam et multiplicitatem propositionis expendit, pàg. 92.

Sectio secunda. De opositione (*sic*) propositionum, pàg. 94.

Sectio tertia. De opositione contradictoria, pàg. 97.

Sectio quarta. De aeqvipolentia (*sic*) et convertione (*sic*) propositionum simplicivm, pàg. 102.

Sectio quinta. De propositione modali et exponibili, pàg. 105.

Prelvdivm vltimum. De argumentatione. Sectio prima. Qvid et qvotvplex sit argvmentatio, pàg. 107.

Sectio secunda. De silogismo eiusque materia, pàg. 108.

Sectio tertia. Dvbia circa modvm et figuram resolvuntur, pàg. 112.

Sectio vltima. Absolvit reliqva de sillogismo, pàg. 115.

Corolarivm vnicvm. supra logicae existentiam eiusque inventorem inqvirit, pàg. 119

404. Desconegut per ara.

Pàg. 125-126 buides.

B

1. Pàgines 127-299. Pàg. 127-128, *inc.:* «In rationalis | philosophiae | sev logicae | libros et | scolasticas | dispvtationes | Prooemivm. | [*Pàg. 128 buid. Pàg. 129*] Solvimus e portu navim plus quam tribus mensibus variis rerum eventibus retentam in litore summulisticis preludiis ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… disputationum difusa planities percurrere potes hoc anno, libros quinque Deo auspice absolvemus».

Ib., *inc*. de l'obra: «Liber primus. De proaemialibus logicae [*pàg*. 130] Cum in 2º libro agendum nobis sit de distinctionibus in 3 1. de vniversalibus in comuni (*sic*) et in 4 de vniversalibus in particular …».

Pàg. 299, *exp.:* «... Et hec de dialecticis disputationibus ita sint satis. Cedat utinam labor noster impensus in Maiorem Dei numinis Gloriam, in Deipare Virginis honorem, et in divi Joannis Baptistae simul ac Angelici Scolastici Scole nostrae protectoris divi Aloysii gonzagae et Divi Thomae Aquinatis et ceterorum sine fine celesti Beatitudine perfruentium Laudem.».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan Mestres, *Logica.*

3. Altres manuscrits: BPEB, ms. 347, pàg. 81-260.

6. Contingut:

Liber primus. De proaemialibus logicae, pàg. 129.

Disputato prima. De existentia, natura, cavsis et perfectionibvs Logicae. Sectio prima. Existentiam, naturam et cavsas logicae exponit, pàg. 130.

Sectio secunda. De aliquibvs logicae perfectionibvs, pàg. 133.

Sectio tertia. De Dvabvs aliis logicae perfectionibvs, scientia scilicet et arte, pàg. 136.

Svbsectio. An logica sit ars, pàg. 139.

Disputatio secunda. Varias exponit logicae divisiones, pàg. 142.

Sectio prima. Faciliores logicae divisiones premitit (*sic*), pàg. 142.

Sectio secunda. An logica divina, angelica et humana specie formali logica distingvantvr, pàg. 145.

Sectio tertia. Solvit Argumenta Contraria, pàg. 148v.

Sectio quarta. An detur praxis in intelellectv, pàg. 151.

Sectio quinta. An ad praxim reqviritur libertas, pàg. 153

Sectio sexta. Resolvit questionem circa logicam practicam et speculativam, pàg. 156.

Sectio septima. Contrariorum rejicit (*sic*) insultus, pàg. 158.

Dispvtatio tertia. De vnitate et necessitate logicae. Sectio prima. An logica sit vna simplex qvalitas, pàg. 161.

Sectio secunda. Solvuntur Objectiones, pàg. 165.

Sectio tertia. Necessitatem logicae ad alias scientias comparandas inqvirit, pàg. 169.

Sectio quarta. Oposita (*sic*) dilvvntur, pàg. 172.

Dispvtatio quarta. De objecto materiali logicae. Sectio prima. Qvid, et qvotvplex sit objectvm, pàg. 175.

Sectio secunda. An et qvomodo voces sint objectvm materiale logicae, pàg. 178.

Sectio tertia. An conceptvs objectivi sint objectvm materiale proximum logicae, pàg. 181.

Sectio quarta. Objectvm materiale et proximvm logicae est per se notum, pàg. 185.

Dispvtatio quinta. De objectio formali logicae. Sectio prima. Proponit objectvm formale logicae et in qvo concistat (*sic*) exponit, pàg. 189.

Sectio secunda. Obgectionvm (*sic*) solutione idem vlterivs declaratur, pàg. 192.

Sectio tertia. Thomistica sententia circa objectvm formale qvod logicae ostenditur et impvgnatur, pàg. 195.

Sectio quarta. Avtorvm (*sic*) solutione roboratur nostra conclusio, pàg. 198.

Sectio quinta et vltima. De objecto precipvo logicae et de ipsivs obgecto (*sic*) atributionis (*sic*), pàg. 201.

Liber secundvs. De distinctionibvs, pàg. 205.

Dispvtatio prima. De distinctione rationali et de divisione rationali formali. Sectio prima. Qvestiones et responsiones explanat, pàg. 206.

Sectio secunda. Regicit (*sic*) distinctiones reales a gradibvs metaphysicis sev potentiis eivsdem individvi, pàg. 208.

Sectio tertia. Distinctionem realem formalem sev scoticam non admitit (*sic*), pàg. 210.

Sectio quarta. Solvit objectiones, pàg. 212.

Dispvtatio secunda. De distinctione virtvali maxima vtrum hec detur inter gradvs metaphisicos (*sic*) individvi creati. Sectio prima. De ipsa in divinis svposita et in creatis rejecta (*sic*), pàg. 215.

Sectio secunda. Thomisticis satisfit argvmentis, pàg. 219.

Sectio tertia. Nostri Linze[405] argvmentvm proponit et solvit, pàg. 221.

Dispvtatio tertia. De precisione objectiva. Seccio prima. Explicat et rejicit objectivam precisionem a gradibvs metaphysicis individui creati, pàg. 225.

Sectio secunda adversariorvm oppositis ocvrrit, pàg. 227.

Sectio tertia. Reliqva obiecta percvrrit, pàg. 230.

Dispvtatio quarta. De distinctione formali ex parte actvs inter gradvs metaphysicos. Sectio prima. Explicat et admitit distinctionem formalem, pàg. 233.

Sectio secvnda. Solvit Objectiones, pàg. 236.

Sectio tertia. Solvit aliam objectionem et reliqva notat, pàg. 238.

Liber tertivs. De vniversalibvs in comvni (*sic*), pàg. 241.

Dispvtatio prima. De vniverso vt sic. Sectio prima. Qvid sit vniversvm, pàg. 242.

405. Per a Domingo Lince, OP, cf. DHEE, II, 1299.

Sectio secvnda. De materia vniversi, pàg. 244.
Seccio tertia. De forma vniversi, pàg. 246.

Dispvtatio secvnda. Explicat vlterivs vniversum vt sic. Sectio prima. Percvrrit notas ad vniversvm expectantes, pàg. 249.
Sectio secvnda. An per actvalem predicationem natura comvnis (*sic*) de individuo fiat universvm, pàg. 251.
Sectio tertia. Solvuntur Objectiones contra primam conclusionem, pàg. 254.
Sectio qvarta. Solvuntur reliqvae Objectiones contra secundam conclusionem, pàg. 256.

Liber qvartus. De vniversalibus in particulari sev de predicabilibvs, pàg. 259.
Dispvtatio prima. De genere et diferentia (*sic*). Sectio prima. Definito genere primo proprie inqviritur qvodnam (*sic*) sit illa ratio abstracta vniversi vt sic, pàg. 260.
Sectio secunda. De predicatione generis, pàg. 263.
Sectio tertia. De diferentia secundo probabilis (*sic*), pàg. 266.
Sectio quarta. De diferentia vt contractiva spetiei (*sic*) et contractiva generis, pàg. 269.

Dispvtatio secunda. De speties tertio predicabili. Sectio prima. Qvid et qvotuplex sit speties, pàg. 271.
Sectio 2da. An speties concervari (*sic*) possit predicabilis et vniversalis in vnico individuo coeteris impossibilibvs, pàg. 273.
Sectio tertia. Thomistarvm argumentis respondet, pàg. 274.

Disputatio tertia. De individuo, proprio et accidenta (*sic*), pàg. 277.
Sectio prima. Qvid et quotvplex individvvm sit, pàg. 277.
Sectio secunda. An detur ratio vnivoca individvi quae ab omnibvs comprendatur (*sic*), pàg. 279.
Sectio tertia. De proprio et accidente quarto et quinto predicabili, pàg. 282.

Dispvtatio vltima. De his qvae sunt commvnia qvinqvae (*sic*) predicabilibvs. Sectio prima. An divisio in qvinqvae predicabilia sit adeqvata, pàg. 284.
Sectio secunda. An ratio vnivoca vniversi possit ab omnibvs comprendi, pàg. 286.
Sectio tertia. Qvodnam [... ...] sit illa ratio abstracta vniuersi vt sic, pàg. 288.

Liber vltimvs. De posterioribvs logicae vbi vtiliora circa syllogismvm et demonstrationem pertractantur, pàg. 291.
Dispvtatio vnica. De sillogismo (*sic*) et demonstratione. Sectio prima. Qvot actvs intellectvs essentialiter inclvdat sillogismus (*sic*) formalis et an ad asensvm (*sic*) conclusionis sit necessaria cognitio de bonitate illationis, pàg. 292.
Sectio secunda. De objecto premisarvm (*sic*) et de objecto conclusionis, pàg. 294.
Sectio tertia. Aliqvibvs svpositis (*sic*) qveritur an premissae necessitent intellectvm ad assensvm conclusionis, pàg. 295.
Sectio vltima. De sillogismo demonstrativo, pàg. 298.
Pàg. 300-301 buides.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 107 x 185, a columna tirada, de 35/36 línies constatades. Impaginació de la pàgina 11: 20 + 107 + 20 x 10 + 185 + 10.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals i dues d'horitzontals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 5, 3.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII, d'una sola mà.

5. Decoració: A la pàg. 1, inicial de tractat, lletres majúscules en tinta negra de dues línies de gruix acompanyades per quatre dibuixos a banda i banda, dos de florals i dos més que representen un sol radiant amb les lletres «IHS» i «Maria» dins el disc; al marge inferior, cinc dibuixos florals clouen la pàgina. A la pàg. 124, pàgina de final de tractat, amb el nom de l'autor i de l'obra en lletres majúscules repartides per tota la pàgina i decoració floral intensa, tot en tinta de color sèpia. A la pàg. 127, pàg. de títol com la primera pel que fa a les lletres, amb decoració floral més simple. A les pàg. 123 i 299, pàgines de final de tractat, sengles culs de llàntia voltats de decoració floral intensa de tiges i fulles, tot en tinta sèpia, amb un escacat somat de creu a la pàg. 123. Altres culs de llàntia a les pàg. 42, 94, 106, 188, 204, 214, 232, 248, 270, 290. A les pàg. 205, 241, 259 i 291, pàgines inicials de «llibre» amb el títol dins un rectangle ficat dins un altre rectangle més gran amb decoració floral rica i variada, sense repetir-se. Altres títols de llibres, parts, disputacions i articles en majúscules de tres línies, sovint aglutinades, sovint també acompanyades amb requadres i dibuixos florals tan lineals i simples com reiterats. A la pàg. 201 s'incorporen a la decoració fins aleshores monocroma uns tocs excepcionals de color verd. Paràgrafs amb majúscules inicials gruixudes i cal·ligràfiques. El ms., daltra banda, és ric en làmines impreses.

La primera, avantposada al plec 1), representa la Puríssima dins una fornícula d'aquitectura clàssica i no porta cap inscripció.

La segona, intercalada al plec 3), representa el cardenal sant Carles Borromeo pregant davant un Sant Crist, i porta inscripció final: «S. Carolvs Borromevs | *Chez n. Bonnart.*[406] A Paris, *Rue St Jacques à l'aigle. auecq priuilege du Roy*».

La primera làmina del plec 4) representa sant Francesc d'Assís en el moment de la transfixió, amb santa Clara asseguda en penombra. Inscripció inferior: «Sanctus Franciscus». La segona làmina repreenta santa Margarita tancada en una habitació, dreta sobre un drac de cua recargolada que escup foc, amb incsripció: «SMargarita».

La làmina intercalada al plec 5) consisteix en la *quadrata formula* de les relacions d'oposició entre les proposicions categòriques, tot adornat amb motius

406. És un dels dos Nicolas Bonnart, pare (1646-1718) i fill († 1762), parisencs, per als quals cf. Bénézit, II, 534a; Thieme-Becker, IV, 305a; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. II, 143b.

florals en forma d'arabescos. Al marge inferior esquerre i dins el gravat, hi ha el nom pelat del gravador: «Pauner Fecit».[407]

La primera làmina del plec 6) és una altra *quadrata formula* de les relacions d'oposició entre les proposicions categòriques, distribuïdes en un marc arquitectònic que en la seva part superior integra un pont curvilini. Sobre el pont es veu un pagès amb fuet i barretina que mena un ase carregat amb dues sàrries. Pagès i ase són parlants, amb inscripcions manuscrites que diuen: *Pagès:* «Arri». *L'ase:* «No puch». Aquests mots són afegits a mà i escrits a l'inrevés. En canvi, la inscripció també afegida i manuscrita a l'interior de l'arc del pont ho és en sentit correcte: «Hvnc asini pontem multi transire recusant». En els quatre angles del quadre hi ha uns quadradets amb inscripcions manuscrites del tipus «Purum non currere non est possible | Purum non currere non est contingens | Purum non currere est impossibile | Purum currere est necesse», que es contraposen a llurs contràries («Purum currere non est possibile | Purum currere non est contingens | Purum currere est impossibile | Purum currere est necessarium») i a llurs contradictòries («Purum non currere est possibile | Purum non currere est contingens | Purum non currere est impossibile | Purum currere non est necesse»). A l'angle inferior esquerre, dins el quadre del gravat, inscripció impresa: «Pauner Fecit Barcinone»[408]. La segona làmina del plec representa la Mare de Déu pregant agenollada, donant l'esquena a una creu. Entre la creu i la figura, set medallonets en cercle representen els set dolors de Maria. A baix, fora del gravat, inscripció sense autoria: «*a Paris chez N. Langlois*[409] | *regina martyrum*| *rue s. Jacques a la Victoire*».

La làmina avantposada al plec 8) representa Francesc Suàrez assegut a un escriptori, amb la ploma a la mà sobre un llibre obert. Al darrera, a l'esquerre, una llibreria; al centre una finestra; a la dreta, una imatge de la Mare de Déu. Al marge inferior i dins el gravat, inscripció: «V. P. Franciscus Suarez | Societatis Iesu | Doctor Eximius et Deiparae conceptionis propugnator».

La làmina intercalada al plec 9) representa sant Domènec agenollat rebent el rosari de la Mare Déu, amb cinc àngels, núvols, llum i un dominicà assegut en segon terme. Inscripció: «S. Dominicus Virtute S. Rosarii sibi a B^ma^ Virgine tradit. | Herman Weyen[410] excudit».

La làmina intercalada al plec 10) representa Crist en el moment de la promesa de les claus a sant Pere: Crist està dret, sant Pere agenollat i al voltant hi ha els altres apòstols, uns de cara, altres d'esquena sobre un fons de paisatge amb arbres, muntanyes, i núvols. A la part inferior i dins el gravat, inscripció

407. Cf. supra, nota 388.

408. Cf. nota anterior.

409. Des del 1583 fin al 1789, hi ha almenys sis homònims: Bénézit, VIII, 250b; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. VI, 61b-c.

410. Mort a París el 1672: Bénézit XIV, 573ª; Thieme-Becker, XXVI, 478a; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. X, 505ª.

d'autor: «P. Mariette ex». Fora del gravat, inscripció de l'inici del verset de Mt 16, 19: «Tibi dabo claues Regni Coelorum».

La làmina intercalada al plec 11) representa els primers membres de la Companyia de Jesús, tots drets, presidits per un sant Ignasi amb banderola parlant: «Monstra te esse matrem». Sobre el grup, representació de la Trinitat amb Maria. A la part inferior i fora del dibuix del gravat, inscripció: «*Decem primi Patres societatis Iesu* | *Herman Weyen*[411] *excudit, cum priuilegio Regis*».

La làmina intercalada al plec 12) representa sant Francesc Xavier en primer terme i en segon terme una escena de guarició i una altra de martiri, explicades en la tercera de les inscripcions: «S. Fran. xaverivs indiarvm apostolvs». «*Oratio* | *Deus qui gloricantes te glorificas et in sanctorum tuorum* | *honoribus honoraris: concede propitius vt qui Sancti Francisci* | *Confessoris gloriosa merita recolimus eius pia patrocinia sentiamus.* | *Per Dominum nostrum etc*». «*S. François Xauier apparut en cette figure l'an 1634, le 5 Ianvier a Naples au P.* | *Marcel Mastrille de la Comp. de Iesus; Malade a la mort d'vne blessure, et le* | *guerit sudain qui'il eut fait veu d'aller aux Indes: le dit P. Marcel a esté depuis* | *Martyrisé au Japon le 17 Octobre 1637*». Al costat, inscripció d'autoria: «*Herman Weyen*[412] *excudit*».

La primera làmina intercalada al plec 13) representa santa Regina, verge i màrtir, dreta, amb cadenes, una espasa i un llibre als seus peus, en el moment d'ésser coronada per dos àngels; fons amb escena de martiri a la dreta i dibuix d'una capella a l'esquerra, amb núvols i arbres. Inscripció: «Ste Reine vierge et martire | N. Bonnart[413] exc». La làmina intercalada a mitjan plec és una composició molt elaborada. A la part superior s'hi representa un davallament de la creu, amb àngels, sol, lluna, estels i tots els altres elements de la crucifixió: escala, llança, esponja, corona d'espines, rètol; a una banda, sant Miquel vençent el drac, a l'altra un àngel amb un bastó. A la part inferior hi ha representats quatre dels jesuïtes més cèlebres, de cara, agenollats entorn d'un àngel que enarbora corones i palmes, plantat davant dos jesuïtes crucificats; d'esquena i en cercle uns quants jesuïtes màrtirs, tots marcats amb la lletra «F». Inscripció: «A B Ignatius Loiola societ. Iesv Avctor | B B Franciscvs Xaverivs indorvm doctor | Iaponiae et chinarvm apostolvs | C F Rvdolphvs Aqvaviva in india martyr | D B Stanilavs coska polonvs E. B. Alosivs Gonsaga | F Svpra centvm societatis iesv martyres | *Herman Weyen*[414] *excudit*». La làmina del final del plec és una representació de sant

411. Cf. supra, nota anterior.
412. Cf. supra, nota anterior.
413. Cf. supra, nota 406.
414. Cf. supra, nota 410.

Jeroni escrivint a la seva cova, amb el lleó darrera. Inscripció: «St Jerosme | *Chez S p é* [415] *rue St Jacques à la Visitation*».

La làmina intercalada al plec 14) representa sant Lluís Gonzaga en un medalló emmarcat dins rectangle, amb inscripció: «S. lvis gonzaga de la compañia |de jesvs, antes Marques y Príncipe de Cas-|-tellon de Retrato que sacó su Madre la Marquesa | que le sobreuiuio, y vio a su Hijo puesto en los Al-|-tares». A baix, inscripció d'autoria: «Ignasi Pons Espaser[416] f[ecit]. 1736».

La lamina avantposada al plec 15) representa sant Lluís Bertrand i un àngel. Aquest porta un llibre, el sant un Sant Crist i una llàntia. Inscripció: «S. Lvdovicvs Bertrandvs | *Lutetiae Parisiorum apud P. Mariette*[417] *Via Diui Jacobi sub* | *Signo Spei*».

La darrera làmina, inercalada al plec 16), representa una crucifixió amb santa (Maria?) i sant (Joan?) a banda i banda, sense inscripció.

Molt més, doncs, que en d'altres manuscrits del fons, la voluntat decorativa i l'esforç per a il·lustrar un text escolar eixut esclata manifestament en aquest manuscrit.

6. Notes: A la pàg. 207, petit arbre de Porfiri al marge esquerre.

7. Segells i timbres: A les pàg. 1, 79, 205, 233, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona»

9. Copistes: Autògraf d'Antoni Bastero.

10. Revisions i correccions: No se'n veuen.

12. Notícies històriques:

V. Conclusió

1. Estat de conservació molt bo.

2. Datació: La filigrana «Badia» orienta cap al principi de la segona trentena del segle xviii.

3. Origen català.

4. Propietaris i procedència: BDSG.

---

415. Estant les tres lletres una mica separades, les inicials són potser un acrònim. En tot cas, desconegut per nosaltres.

416. Cf. Páez Ríos, II, n. 1709, p. 431; *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. VIII, 82c. Desconeugt de Ràfols.

417. N'hi ha almenys dos: Bénezit, IX, 222a; Thieme-Becker, XXIV, 97-98: *Allgemeines Künstlerlexikon. Biobibliographischer Index A-Z,* vol. VI, 535c.

95

Joan Baptista Josa, *Metaphysica. Tractatus philosophicus de mundo magno.*

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 150 x 204 x 25.
b) Material: Pergamí groc.
d) Elements decoratius: A la tapa II, hi ha dibuixat en tinta un tauler de jugar a marro.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns, que no en treuen d'externs ni formen seccions.
b) Descripció dels sectors: A dalt, en tinta esvaïda: «Metha-|-phisica | Philoso-|-phiae pars | A | 1773». A baix, etiqueta de paper blanca, quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 95».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: I d'inicial, que forma bifoli amb el foli de folre inicial. F. de guarda Ir: «Doña Barquera. (*al man*) Este libro es de Buenaventura Ferrer y Singla, natural de la Ciudad de Gerona. | Este libro se escrivio el año 1773 siendo me Cathredatico el Dr Joan Baptista Josa natural de Menargues y Rector del Colegio den ochenta[418] en la Vniversidad de Cervera.| Contiene la metaphisica, Phissica Premocion y el Tratado de Caelo (*al man*) N». A l'angle inferior dret, escrit en llapis, cota actual del manuscrit: «Ms | 95».
b) Tancadors de cordill, desapareguts a la tapa II.
c) Cobertes (folres) de paper.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçada malmesa.
g) Llavis del mateix pergamí, força ben conservats.

4. Conclusió. Data: Segona meitat de segle xviii, *post* 1773.

II. Cos del Volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.

418. Per aquest col·legi cerverí, dit també de Sant Carles, cf. Rubio, II, 335-341.

2. Matèria: Paper.
4. Folis: 124.
5. Dimensions: 145 x 204 x 21.
6. Plecs:
1) Plec coix, de 2/1, folis 1-3.
2) Plec de 4 x 2, folis 4-11.
3) Plec de 5 x 2, folis 12-21.
4) Plec de 5 x 2, folis 22-31.
5) Plec de 5 x 2, folis 32-41.
6) Plec de 4 x 2, folis 42-49.
7) Plec de 5 x 2, folis 50-59.
8) Plec de 4 x 2, folis 60-67.
9) Plec de 2 x 2, folis 68-71.
10) Plec de 5 x 2, folis 72-81.
11) Plec de 5 x 2, folis 82-91.
12) Plec de 6 x 2, folis 92-103.
13) Plec de 5 x 2, folis 104-113, amb taló a final de plec.
14) Plec de 4 x 2, folis 114-121.
15) Plec coix, de 2 2, folis 122-124

Al plec 9), arrencats els tres primers folis, dels quals només en queden indicis.

Al plec 12) els folis 96 i 100 són intercalats, amb taló propi.

Al plec 14) làmina no numerada, intercalada a la segona meitat del plec, que treu taló entre el foli 116 i 117.

Als folis 123v-124r hi ha diverses *probationes pennae* en forma de dibuixets, sumes, algun nom solter i sobretot adreces. F. 123v: A dalt, centrat: «Verdaguer». La resta és tot escrit a l'inrevés: «A Don Raimundo | Barraquér i de Camps | que Dios guarde muchos años | En S. Felio de Guixols». «A Don Emanuel | Aleñá i de Domenech | en Gerona | [*al costat, escrit a l'inrevés de la darrera línia:* En Gerona]».

F. 124r, escrit de dalt a baix: «A Don Antonio | Trincheria i de Sala que Dios | guarde muchos años | En Olot».

F. 124v, escrit en sentit normal: «A Doña Barbara | de Moxó i Lopez que | Dios guarde muchos años | Cervéra | en Gerona | en Barcelona».

Al final de la pàgina, escrits d'esquerre a dreta, versos: «Ix Joseph a la sua vtera | A contar lo llur remat | Despues de haverlo contát | Parla de aquesta manera | Que seria aqui lo Pera? | Portaume lo Botavant | Sabré jo si es lo Bergant | Ja chrich chrach fa lo bastó | Respon ell, demanant perdó | Pare so lo Estudiant».

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart el dia 21 de gener de 2015, en llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes:

a) F. 1-39, 62-71, filigrana «Alsina», del tipus Valls i Subirà 36, documentada a Lleida el 1770.

b) F. 42-49, filigrana «Romeu», del tipus Valls i Subirà 856, documentada a Olot, Vic i Capellades els anys 1771-1777.

c) F. 54-55, 86-87, filigrana «Romeu» d'un tipus que no es troba repertoriat. Consisteix en un escut somat de corona amb inicials al seu interior i a baix, fora de l'escut, la filigrana del tipus Valls i Subirà 877, documentada a Capellades el 1786.

d) F. 72-81, 96-97, 100, filigrana «Ferrer», del tipus Valls i Subirà 386, documentada a Capellades, Olot, Cardedeu i Barcelona els anys 1735-1779.

e) F. 98, 114-121, filigrana «Romaní», del tipus Valls i Subirà 811, documentada a Lleida el 1771.

12. Sistemes de ratllat: No n'hi ha.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-67. Fol. 1r, *inc.* del prefaci: «Methaphissica IIa philosophiae pars. Prefatium. [*Fol. 1v buit. Fol. 2r*] Methaphissica 2da. Philosophiae pars. Prefatium. Accedimus jam carissimi Auditores post logicam ad scientiam inter omnes theologia esepta (*sic*) prestantiorem que Metaphisica appellatur ...».

Ib., *exp.* del prefaci: «… illuminet ergo racionem nostram sol Aquinas cuius radios […] nunquam preocupaverunt».

Ib., *inc.* del tractat: «Questio prima. De objecto Metaphysice. Quoniam tota scienciarum perfeccio ab ejus obiecto est desumenda, ita ut naturam Metaphisice perpendamus hanc primam questionem instituimus. Articulus primus. Quodnam sit objectum Metaphysice. Cum Metaphisica de ente reali plures demonstret proprietates …»

Fol. 67v, *exp.:* «... Animae ad quam sequitur unum peccatum originale (*fine mutilus*)».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan Baptista Josa,[419] *Metaphysica*.

3. Altres manuscrits: BC, ms. 872, f. 2-38v, 70-82, 196-220.

6. Contingut:

Methaphissica secunda Philosophiae pars. Prefatium. Questio prima. De objecto Metaphysice. Articulus primus. Quodnam sit objectum Metaphysice, fol. 2r

Dilluuntur (*sic*) Argumenta (*ratllat:* contraria), fol. 4r.

Articulus secundus. An ens reale transcendat formaliter omnes differentias, fol. 5r.

419. Dominicà actiu a Cervera: Cf. Casanovas, E. B., p. 197; Casanovas, J. F., II, n. 916, 1047, 1135, 1171; Rubio, I, 408; Vila, 197 i 278. Desconegut de Collell. Després del 1767, adoptà la mateixa posició conservadora en materia d'ensenyament de la teologia que la de mestre Cabrer: Cf. supra, nota 342.

Dilluuntur Argumenta (*ratllat:* contraria), fol. 6r.
Articulus 3us. Utrum ens reale sit univocum vel analogum ad sua inferiora, fol. 7v.

Questio secunda. De proprietatibus entis realis. Articulus primus. Quot sint proprietates entis realis, fol. 12r.
Articulus secundus. Quid sint proprietates entis, fol. 12v-13r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 15r.
Paragraphus[420] tertius. De veritate, fol. 17v.
Articulus quartus. De bonitate, fol. 19r.

Questio tertia. De statibus entis realis. Articulus primus. De statu possibilitatis tum logicae tum phissicae (*sic*), fol. 19v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 21v.
Consectaria, fol. 24r.
Articulus secundus. De statu preteritionis et futuritionis, fol. 24v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 26r.
Articulus tertius. De statu existentiae, fol. 27v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 29v.
Articulus quartus. De substantia, supposito et persona, fol. 31r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 32r.

Questio quarta. De ente spirituali, fol. 33r.
Articulus primus. De Deo, fol. 33v.
Consectaria, fol. 36r.
Articulus secundus. De Angelis. Paragraphus primus. De existentia, creatione et incorruptibilitate Angelorum, fol. 39v.
Paragraphus secundus. De existentia in loco, locatione, illuminatione et Hierarchiis Angelorum, fol. 41r.
Articulus tertius. De Anima rationali separata, fol. 43v.
Solvuntur Argumenta Contraria, f. 44v.
Appendix. De Carentiis, f. 45r.

Disputatio dogmatico philosophico (*sic*) de primo motore, fol. 46r.
Caput primum. De concursu Dei simultaneo, fol. 46v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 47v.
Caput secundum. De concursu Dei praevio, fol. 49r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 53v.
Caput tertium. De concordia phissica (*sic*) praemotionis cum libertate creata, fol. 57r.
Selectiora Dilluuntur Argumenta, fol. 59v.
Precipua contrariorum sophismata exploduntur, fol. 64r.
Caput quartum. De concursu Dei ad actum peccati, fol. 65v.

Folis 68-70 [arrencats] buits.

420. «Paragraphus» equival ací a «Articulus».

B

1. Folis 71-122. Fol. 71r, títol: «TRACTATVS PHILOSOFICVS DE MVNDO MAGNO. PROEMIVM».

F. 72r, *inc.* del proemi: «Tractatvs philosoficvs de mvndo magno. Proemivm. Cum accuratam rerum cognitionem que in hoc tractatu inquiritur rite et feliciter comparari non posse ...».

F. 72v, *exp.* del proemi: «… 2da de Mundo selesti (*sic*) 3ria de mundo elementari 4ª de sistemate Mundi».

Ib., *inc.* del tractat: «Questio prima. De mundo generatim sumpto. Priusquam de Mundi partibus pertractemus perspicuus verus et Doctrine ordo postulat ut de ipso Mundo generato aliquid dicamus. Articulus primus. Utrum mundus sit unicus et perfectus. Quidam philosophi ut Democritus plures Mundos quidam vero infinitos ese dixerunt ut Anaxagoras …».

Fol. 122v, *exp.:* «... videantur cingere Mundum. Quare quinque sunt zone».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Joan Baptista JOSA, *Tractatus philosophicus de mundo magno.*

6. Contingut:

Proemium, fol. 72r.

Questio prima. De mundo generatim sumpto. Articulus primus. Utrum mundus sit unicus et perfectus, fol. 72v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 73v.

Articulus secundus. Utrum mundus fuerit conditus ab aeterno vel in tempore, fol. 74r.

Dilluuntur Objectiones, fol. 74v.

Articulus tertius. Utilissimae resolvuntur questiones, fol. 75r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 75v.

Solvuntur Argumenta Contraria (*sic*), fol. 78r.

Articulus quartus. Utrum mundus possit durare in eternum, fol. 79r.

Questio secunda. De mundo caelesti. Articulus primus. Quid sit Caelum, fol. 80r.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 81v.

Articulus secundus. Utrum caeli sint solidi et spherici, fol. 82v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 83v.

Articulus tertius. Quot sint Caeli, fol. 85v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 87r.

Articulus quartus. Utrum caeli moveantur et an quo capite, fol. 87v.

Articulus quintus. An et quommodo caeli influant in haec inferiora, fol. 89v.

Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 91r.

Articulus sextus. De Stellis fixis, fol. 93r.

Articulus septimus. De planetis, fol. 94r.

Sol, fol. 94v.

Luna, fol. 98r.

Saturnus, fol. 99v.

Jupiter. Mars. Venus. Mercurius, fol. 101r.
Articulus ultimus. De caelo empireo, fol. 101v.

Questio tertia. De mundo elementari. Articulus primus. Quid et quotuplex sit elementum, fol. 102r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 103r.
Articulus secundus. De citu (*sic*), figura, gravitate et levitate elementorum, fol. 104r-105r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 105v.
Articulus tertius. De qualitatibus elementorum. Paragraphus primus. De primis qualitatibus, fol. 107v.
Calor, fol. 108r.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 109r.
Frigus, fol. 110v.
Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 111r.
Humiditas et siccitas, fol. 111v.
Paragraphus secundus. De qualitatibus secundariis, fol. 112r.
Articulus quartus. Quomodo primarie qualitates conveniant elementis, fol. 113r.
Articulus quintus. De elementis sygillatim (*sic*). Paragraphus primus. De Igne, fol. 114v.
Paragraphus secundus. De Aere, fol. 115v.
Paragraphus tertius. De Aqua, fol. 116r.
Paragraphus quartus. De terra, fol. 116v.

Questio quarta. De sistemate Mundi, fol. 117r.
Articulus primus. De predictorum Systematum judicio unica conclusio, fol. 118r.
Articulus secundus. De Circulis sphere, fol. 118v.
Equator, fol. 119v.
Zodiacus, fol. 120r.
Coluri, fol. 120v.
Meridianus, fol. 121r.
Orizon (*sic*), fol. 121v.
Tropicus Cancri et Capricornii, fol. 121v.
Circulus Articus (*sic*) et Antarticus (*sic*), fol. 121v.
Articulus tertius. De zonis, fol. 122r.

Per als folis 123-124, cf. supra, II, 6.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 115 x 175, de 37 línies constatades. Impaginació del foli 3r: 20 + 115 + 10 x 16 + 175 + 13.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals i tres de verticals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 4, 72.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII, d'una sola mà.

5. Decoració: Al f. 84v, dibuix en tinta d'un esquema dels cels superiors. Al f. 87v, dibuix en tinta que representa el sistema solar ptolemaic. Al f. 96r, tres dibuixos en tinta representant els eclipsis totals i parcials de sol i de lluna. Al f. 100r, dibuix en tinta afigurant les fases de la lluna. Al f. 105v, un altre dibuix en tinta representant l'esfericitat de la terra.

Intercalat entre els f. 118 i 119, gravat que amida 280 x 206. En el recto porta dibuixades als quatre angles quatre esferes amb els sistemes de Copèrnic, Ptolomeu, Ticho Brahe i Descartes. Enmig de les dues primeres representacins hi ha dibuixat el sol. Entre les esferes de la part superior i de la inferior hi corre una línia on hi ha representats Saturn, Venus, Mercuri, Júpiter i Mart amb els seus signes astrològics. Al marge superior hom llegeix: «Lamina I». al marge inferior: «PARA EL USO DE LA ESCUELA IUSUITICA CERUARIENSE Á EXPENSAS DE DON ANTONIO VILALBA | Y DE LLORACH[421] SU ALUMNO». A continuació, en caràcters més petits: «Valls[422] lo esculpio en barcelona 1752». Al dors, escrit en tinta negra amb lletres grans, nota de pertinença: «Ad me Narcisum Forroll[423] | Pertinet. que Dios | G. Muchos años | C. D. | H. L. | Vale».

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona», al foli 1r i 43r.

9. Copista: Bonaventura Ferrer y Singla.[424]

10. Revisions i correccions: No se'n veuen.

12. Notícies històriques: El ms. 872 de la BC, esmentat més amunt, no conté la matèria dels folis 46-67 de la primera part del nostre manuscrit, i fou escrit per Segimon Campdepedrós[425] els anys 1761-1762.

421. Si és el mateix que documenta CASANOVAS, E. B., p. 467, era actiu a Cervera i ja doctor l'any 1734.

422. Cf. supra, nota 352.

423. El 1726 Narcís Forroll és clergue de Cornellà de Terri, on sembla radicar la seva família, i funda un personat, D-380-05960. El 1731 insta la col·lació d'un benefici a Vilamarí, al qual és presentat per Joan Terrades i Subirà, pagès de Juïgues, D-385-00396. Poc després, el 1733, insta la col·lació del benefici de Santa Magdalena de Fellines, al qual ha estat presentat per Maria Bellver i Verdaguer, D-387-00629. El 1735 els examinadors sinodals declaren Narcís Forroll apte per a la rectoria de Miànegues, D-389-01118 El 1735, essent encara clergue de Cornellà, augmenta amb 1.245 lliures el personat fundat per ell, D-389-01131, el permuta amb Jaume Dalfó, obtentor de la rectoria de Miànegues, D-389-01132, i fa professió de fe com a nou rector, D-389-01164. El 1750 encara insta la col·lació del benefici de Santa Eulàlia, de Pujals dels Pagesos, al qual ha estat presentat per Tomàs Forroll, notari de Cornellà, D-404-05144. L'any 1754 insta la col·lació del benefici de Sant Andreu, de Sant Andreu del Terri, al qual ha estat presentat pels pabordes, D-408-05820, i l'any sobre el permuta amb Josep Pujol, també fundador d'un personat, D-409-06066. El 1757 permuta la rectoria de Miànegues per un altre personat, D-411-06521. Consta mort el 1765, quan Narcís Forroll, escolar de Cornellà, insta la col·lació del benefici de Santa Eulàlia de Pujals dels Pagesos, vacant per òbit del prevere Narcís Forroll, al qual és presentat per Tomàs Forroll, notari de Cornellà, D-419-07908.

424. El 1778, essent escolar a Girona. insta la col·lació d'un benefici a Sant Feliu de Girona, amb nota de litigi, ADG, D-432-01255.

425. No s'ha pogut documentar.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Cos del volum després de les tapes.
2. Datació: Any 1773, ex I, 3, a).
3. Origen: Cervera.
4. Propietaris i procedència: Bonaventura Ferrer i Singla, Narcís Forroll, BDSG.

96

Cardós, *Summulisticae disputationes. Disputationes logicae. Disputationes metaphysicae.*

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 152 x 204.
b) Material: Pergamí groc enfosquit.
d) Elements decoratius. Al centre de la tapa I es distingeixen tres cercles concèntrics executats a punta seca, amb un traç al mig que no té cap orientació ni significació precisa.

2. Llom ras, del mateix pergamí, després de la tapa I.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns, que no en treuen d'externs i no formen seccions. Entre els nervis i el pergamí del llom, hi ha un reforç de paper.
b) Descripció dels sectors: Al mig, escrit en llapis: «1129, cota moderna, donada potser el 1936. A baix, etiqueta de paper blanca, quadrada, amb la cota actual del ms.: «BDSG | Ms | 96».

3. Altres elements.
b) Tancadors de cordill. N'hi ha restes a la tapa I (el cordills) i a la tapa II (el suport de pell del botó inferior).
c) Cobertes (folres) de paper blanc.
d) Talls amb jaspiat molt descolorit.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Primera meitat de segle xviii.

II. Cos del Volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 260.
5. Dimensions: 149 x 203.
6. Plecs:
1) Plec coix, de 6/5, folis 1-11, amb taló al final del plec.
2) Plec de 5 x 2, folis 12-21.
3) Plec de 5 x 2, folis 22-31.
4) Plec de 6 x 2, folis 32-43.
5) Plec de 5 x 2, folis 44-53.
6) Plec de 5 x 2, folis 54-63.
7) Plec de 5 x 2, folis 64-73.
8) Plec de 5 x 2, folis 74-83.
9) Plec de 5 x 2, folis 84-93.
10) Plec de 5 x 2, folis 94-103.
11) Plec de 5 x 2, folis 104-113.
12) Plec de 5 x 2, folis 114-123.
13) Plec de 5 x 2, folis 124-133.
14) Plec de 5 x 2, folis 134-143.
15) Plec de 3 x 2, folis 144-149.
16) Plec de 5 x 2, folis 150-159.
17) Plec de 5 x 2, folis 160-169.
18) Plec de 5 x 2, folis 170-179.
19) Plec de 5 x 2, folis 180-189.
20) Plec de 5 x 2, folis 190-199.
21) Plec de 5 x 2, folis 200-209.
22) Plec de 5 x 2, folis 210-219.
23) Plec de 6 x 2, folis 220-231.
24) Plec de 5 x 2, folis 232-241.
25) Plec de 5 x 2, folis 242-251.
26) Plec coix, de 4/5, folis 252-260, amb taló a l'inici del plec.

A l'angle inferior dret del f. 1r, cota actual del ms., escrita en llapis: «Ms | 96». Fins al f. 154, el text sol ésser acompanyat per números de paràgraf posats al marge.

8. Foliació moderna, feta per Marta Lleopart el dia 28 del gener de 2015, en llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes: a) Folis 2-11, 44-63, 57-70, 85-92, 94-12, 172-177, 242-253, 258, probable filigrana «Antoni Ferrer», del tipus Valls i Subirà 361, documentada a Olot el 1762. Als folis 54-63, dins el primer cercle sembla que hi ha una «T» i no una «F».

b) Folis 14-19, 32-43, 84, 93, 126-143, 151-169, 181-218, filigrana «FONT», del tipus VALLS I SUBIRÀ 419, documentada a Vic el 1728 i a Manresa el 1738.

c) Folis 22-31, 220-239, filigrana d'un cercle buit amb carrolls als quatre punts cardinals, semblant en aquest aspecte a les de VALLS I SUBIRÀ 802-807.

d) Folis 74-83, possible filigrana «FERRER», semblant al tipus VALLS I SUBIRÀ 371, documentada a Barcelona sense data precisa al final del segle XVIII.

f) Folis 146-147, 254-257, filigrana de la creu grega encerclada i voltada de sanefa, tot plegat somat de corona reial plana. No es troba repertoriada.

12. Sistemes de ratllat en sec. Primera línia escrita.

III. CONTINGUT LITERARI

A

1. Folis 2-42. F. 2r, *inc.* del proemi*:* «SVARISTICA PHILOSOPHIA IVXTA MENTEM ARISTOTELIS DIVI THOMAE AQUINATIS DOCTORISQVE EXIMII ELVCIDATA. PROOEMIUM. Postquam triennalem summae philosophie in hac Pontificia ac Regia Cervarienci (*sic*) Vniversitate cursum prevendum expleverim, nunch superiori jussu compulsus libens ac ludens pro sapientissimo viro substituti munere fungi conabor ad philosophiam vos manuducendos ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… vt sic mens vestra ad praevectam ipsius aliarum omnium scientiarum scienciae notitiam feliciter hebeatis (*sic*)».

Fol. 2v, *inc.* del tractat: «Disputatio prima. Arguentis ac respondentis leges proponuntur. Minvervae milites varias debent opservare (*sic*) leges. Leg (*sic*) igitur arguentis est praemeditare argumenta et respontiones (*sic*) praevidere …».

Fol. 42r, *exp.:* «.... superest aduch (*sic*) doctrina de reductione silogismorum (*sic*) et quoniam valde intrincata et parum vtilis videtur, ea relicta pro nunch (*sic*) accedamus jam ad graviores dificultates, redituri (*sic*) postea ad eam si tempus non deficiat. Any 1735».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Catedràtic CARDÓS, *Summulisticae disputationes*.

6. Contingut:

Proemivm, fol. 2r.
Disputatio prima. Arguentis ac respondentis leges proponuntur, fol. 2v.
Disputatio secunda. De operationibus intellectus, fol. 3r.
Disputatio tertia. De signo, fol. 3v.
Sectio prima. Thomistarum sententia aperitur et regicitur (*sic*), fol. 3v.
Sectio secunda, fol.5v.
Sectio tertia. Signum sui ab oppositis defenditur, fol. 7v.
Sectio quarta. Regectis aliis signi deffinitionibus (*sic*) nostra proponitur, fol. 9v.
Sectio quinta. Nostra deffinitio ab oppositis defenditur, fol. 11r.

Sectio vltima. Proponuntur examinantur signi divissiones (*sic*), fol. 12r.
Disputatio quarta. De termino logico, fol. 13r.
Sectio prima. Alique termini logici definitiones regissivntur (*sic*), fol. 13r.
[Sectio secunda], fol. 14r.
Sectio tertia. Quinam conceptus ratione termini logici participent, fol. 16r.
Subsectio vnica. An copula sit terminus logicus querit, fol. 18r.
Sectio quarta. Comunis (*sic*) termini logici divisiones explicantur, fol. 20v.
Sectio vltima. Termini proprietates exponit, fol. 21v.
Disputatio quinta. De verbo, nomine et oratione logicalibus. Sectio prima. Proponitur Aristotelis deffinitio, fol. 22v.
Sectio secunda. Objectionibus contra datas deffinitiones respondet, fol. 23v.
Disputatio sexta. De modo sciendi, fol. 25r.
Sectio prima. Quit et quotuplex sit modus sciendi, fol. 25r.
Sectio secunda. Contrariis Argumentis ocurrit, fol. 27r.
Sectio tertia. De deffinitione ejusque legibus, fol. 29r.
Sectio quarta. De divissione (*sic*) et de dificultatibus deffinitionis et divissionis comunibus, fol. 30r
Disputatio septima. De propositione. Sectio prima. Quit et cotuplex (*sic*) sit propositio (*sic*), fol. 31r.
[Sectio secunda. De divisione propositionis *vacat titulus, non autem res*], fol. 32r.
Sectio tertia. Solvuntur Objectiones contra prejactas conclusiones, fol. 34r.
[Sectio quarta. De equipollentia et conversione propositionum *titulus vacat non autem res*], fol. 35v.
Disputatio vltima. De argumentatione, fol. 38r.
Sectio prima. Quid et cotuplex (*sic*) sit argumentatio, fol. 38r.
Sectio 2da. De artifitio silogismi (*sic*), fol. 38v.
Sectio 4ª (*sic*). Alique silogismorum speties (*sic*) et regule proponuntur, fol. 41r.

Folis 42v-43v buits.

B

1. Folis 44-145. Fol. 44r, *inc.* del proemi: «A sumulisticis disputationibus ad graviores defucultates (*sic*) gradum facientes ad philosophiam realem accedimus, quam adeo sublimem atque perdificilem esse fateor, vt non nisi magno labore magnoque studio superari posse videatur ...».

Ib., *exp.* del proemi: «... atsit (*sic*) Deus Optimus Maximus vt nemo dificultate oppraesus vel in via vel ab insepto (*sic*) desistat».

Fol. 44v, *inc.* del tractat: «Liber iste non solum ad logicam, sed etiam ad omnes alias scientias pertinent; quit quit (*sic*) enim hic de logice natura, causis, perfectionibus, mutiplicitate, vnitate, necessitate et obiecto dixerimus facili negotio aliis scientiis aplicandum veniet ...».

F. 145r, *exp.:* «... His inquam logice disputationibus Deo favente finem dedi die 5ª jenuarii (*sic*) anno a Nativitate Domini MCC XXXVI. vtinam ergo sic similiter finem prodeam reliquis que supersunt dicenda, | 1736 | Cardos Regię ac Pontiphitię (*sic*) Cervariencis (*sic*) Vnivercitatis (*sic*) Chatredaticus» (*sic*).

2. Identificació de l'autor i obra: Catedràtic CARDÓS, *Disputationes logicae.*

6. Contingut:

[Prooemium], f. 44r.

[Liber primus. De natura logice, multiplici perfectione et obiecto. Sectio prima. De possibilitate, essentia, existentia, causa, proprietatibus et effectibus logicae], f. 44v.

Sectio 2da. An logica sit virtus mentis et qualis, fol. 46r.

Sectio 3tia. An logica sit scientia. 1735, fol. 47r.

Sectio 4ta. An logica sit ars, fol. 48v.

Disputatio secunda. De divisionibus logice. Sectio prima. Alique proponuntur logice divisiones, fol. 49v.

Sectio 2da. Prȩcipua dificultas circa logicam angelicalem et humanam expenditur, fol. 51v.

Sectio 3tia. Illustratur nostra cententia (*sic*) obgectionum (*sic*) solutione, fol. 53r.

[Sectio quarta. De divisione logicae *vacat titulus, non autem res*], fol. 54v.

Sexta (*sic*) [Sectio quinta]. Quit sit praxis et an detur in intellectu, fol. 56r.

Sectio sexta. Vtrum logica sit practica vel speculativa, fol. 57v.

Sectio septima. Solvuntur Argumenta Contraria, fol. 58v.

Disputatio tertia. De unitate logicȩ et de necessitate ad alias scientias. Sectio prima. Vtrum logica sit una simplex qualitas, fol. 60r.

[Sectio secunda *vacat titulus non autem res*], fol. 62r.

Sectio tertia. Quomodo logica sit necessaria ad alias scientias, fol. 64r.

Sectio quarta. Dissolvit Objectiones Contrarias, fol. 65r.

Disputatio quarta. De objecto materiali logice. Sectio prima. Quit sit objectum in comuni, fol. 66v.

[Sectio secunda. Vtrum voces sint obiectum materiale logice *vacat titulus non autem res*], fol. 67v.

Sectio tertia. Quomodo conceptus, fol. 69v.

Sectio quarta. Soluit Obgectiones (*sic*), fol. 70r.

Sectio quinta. Triplex mentis operatio et objectum proximum logice, fol. 71v.

Disputatio quinta. De objecto formali et atributionis (*sic*), fol. 72v.

Sectio prima. Quid sit objectum formale logice, fol. 73r.

Sectio secunda. In quo stat haec directio pasiva (*sic*) intrinseca modi sciendi apud thomistas, fol. 74v.

Sectio III. Satisfit obgectionibus thomistarum, fol. 76v.

Sectio 4ta. Reliquis sententiis regectis (*sic*) nostra proponitur, fol. 79r.

Sectio ultima. De objecto atributionis (*sic*), fol. 80v.

Liber secundus. De vniversalibvs in comuni. Disputatio prima. Omnis distinctio independens ab intellectu a gradibus metaphisicis (*sic*) regicitur. Sectio prima. Terminos exponit et, questionis fundamenta instatuit, fol. 81v.

Sectio secunda. A gradibus superioribus et inferioribus regicitur distinctio realis absoluta, fol. 82v.

Sectio 3a. Regicitur distinctio realis formalis ex natura rei seu scotica ab eisdem gradibus, fol. 83v.

Sectio quarta. Scoticarum argumenta Dilvuntur **Jessus,** fol. 85r.

Sectio quinta. Distinctio virtualis maxima suponitur in Divinis et creatis, fol. 86v.

Sectio sexta. Duas potiores obgectiones disolvit (*sic*), fol. 88v.

Sectio septima. Reliquas percurrit obgectiones, f. 91v.

Disputatio 2a. De distingtionibus (*sic*) ab intellectu dependentibus. Sectio prima. Rejiscitur (*sic*) virtualis minima et praecisio objectiva a praedicabilibus metaphisicis, fol. 93r.

Sectio 2a. Argumenta obiective praecindentium (*sic*) disolvuntur, fol. 94v.

Sectio 3a. Explicatur distinctio formalis ex parte actus dividitur et sola admititur (*sic*) inter praedicabilia metaphisica, fol. 97r.

Sectio quarta. Haec distinctio defenditur ab oppositis, fol. 99r.

Disputatio tertia. De vnibersalibus (*sic*) in comuni. Sectio prima. Quit sit vnibersum, fol. 101r.

Sectio 2a. An detur vniversale a parte rei, fol. 103r.

Sectio 3a. Argumenta in oppositum solvuntur, fol. 104r.

Sectio quarta. De materia vniverci (*sic*), fol. 105v.

Sectio quarta. De forma vniverci, fol. 107r.

Disputatio quarta. De aptitudine et causis nec non de praedicatione vniverci. Sectio prima. De aptitudine et de discrimine inter vniversale logicum et metaphisicum, fol. 109r.

Sectio II. An actualis praedicatio naturę alivnde vniversalis de inferiori faciat, conseruet vel destruat vniversum, f. 109v.

Sectio 3. Solutione obgectionum roboratur nosta sententia, f. 112r.

Sectio vltima. Qui actus et quae potentiae vniversum efficiant, f. 114r.

Liber 3. De vniversalibvs in particvlari. Disputatio 1ª. De genere et diferentia (*sic*) 1735. Sectio 1ª. Quid sit genus, f. 115v.

Sectio II. Quodnam sit definitum per definitionem generis, f. 117r.

Sectio 3. An concervetur (*sic*) genus in vnica spetie (*sic*), f. 118v.

Sectio 4. Quomodo genus prędicetur de suis inferioribus, f. 119v .

Sectio V. De diferentia, f. 121r.

Disputatio II. De spetie et individuo. 1735. Sectio I. Quid et quotuplex sit speties et an subjicibilis (*sic*) vniversalitatem habeat, f. 122v.

Sectio II. An speties prędicabilis concervari possit in vnico individuo sceteris (*sic*) impocibilibus (*sic*), f. 123v.

Sectio 3. Refellit argumenta contraria, f. 125v.

Sectio 4ª. De individuo primę et 2dę intentionis, et individuo vago, f. 127v.

Sectio 5. An ab omnibus individuis primo intentionaliter acceptis praecindi (*sic*) possit ratio vnivoca, f. 128v.

Disputatio 3ª. De proprio, accidenti et de his que quinque praedicabilibus sunt comunia (*sic*). Sectio prima. De proprio, f. 130v.

Sectio II. De accidenti, f. 131v.

Sectio 3ª. An divissio (*sic*) in quinque praedicabilia sit immediata et adequata, f. 132r.

Sectio 4ª. An ab omnibus praedicabilibus praecindi posit (*sic*) ratio comunis et vnivoca vniverci (*sic*), f. 132v.

Sectio V. Quodnam praedicabile sit ratio vniversi pręcissa (*sic*) a quinque praedicabilibus, f. 134r.

Liber quartus. De posterioribus logicae. Disputatio prima. De silogismo in comuni. Sectio prima. Quid sit discursus, quid silogismus et per quos actus physice constituatur, f. 136v.

Sectio II. De obiecto prȩmissarum et conclusionis, f. 138r.

[Sectio III *vacat*]

Sectio 4ª. Quomodo praemisse influant in conclusionem. f. 140r.

Sectio 5ª. An praemissae necessario induant asensum (*sic*) conclusionis, f. 140v.

[Disputatio secunda. Sectio prima. De sillogismo demonstrativo *vacat titulus non autem res*], f. 142r.

Sectio II. Quales debeant esse demonstrationis prȩmicę (*sic*), f. 142v.

Sectio 3ª et vltima. De silogismo (*sic*) opinativo et sofistico (*in marg:* 1736), f. 144v.

Folis 145v-149v buits.

C

1. Folis 150-253. F. 150r, *inc*. del proemi: «Perpencis (*sic*) jam et discusis (*sic*) logicae distingtis (*sic*) disputationibus agredimur (*sic*) nunch (*sic*) perpendendo pariter ac discutiendo (Deo Auspice) metaphisicas questions, que spinas germinant adeo peracute ad visibilitatem (!) pungentes, ct nemo fere inter ipsas fructus colligere valeat ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… Setera (*sic*) demum que hic tractanda supersunt doctorum inaerentes 4or libris complectemur».

Fol. 150v, *inc.* del tractat: «Pro perfecta intelligentia scies iuxta plures philosophos inter scientias abstraentes a materia …».

F. 253r, *exp.:* «... vtinam igitur ex cognitione istorum et ex his omnibus que in tota metaphysica speculata fuimus perveniat tandem ad perfectam notitiam Dei optimi maximi habendam in cuius gloriam et onorem cedant (*sic*) omnia que dicta sunt de metaphysicis disputationibus | [*al man*] Habilis Francisco Furnés y Cardos 1736».

2. Identificació de l'autor i obra: Catedràtic CARDÓS, *Disputationes metaphysicae.*

6. Contingut:

[Prooemium], f. 150r.

[Quaestio prooemialis], f. 150v.

Liber primus. De ente quoad ejus esentia (*sic*) et atributa. Disputatio prima. De esentia et constitutivo metaphysico entis realis. Sectio 1ª. Prȩmitit (*sic*) notitiam circa esentiam et constitutibus (*sic*) rerum.

Sectio 2. Aliquas objectiones contra nostram doctrinam disolvit (*sic*), f. 154r.

Sectio 3. Resolvitur quaestio de constitutibo (*sic*) metaphysico entis realis, f. 155r.

Sectio 4ª. Objectionibus respondet, f. 156r.

Disputatio 2da. De vnivocatione entis realis. Sectio prima. De vnivocis, equivocis et analogis (*in marg:* 1736), f. 157v.

Sectio 2da. An ab omnibus entibus realibus precindi (*sic*) possit ratio comunis (*sic*) et vnivoca, f. 159.

Sectio 3ª. Ocurrit (*sic*) Thomistarum objectiones, f. 160v.

Sectio 4ª. Solvitur vltimum argumentum et ex illo an Deus possit subire compositionem methapysicam aut collocari sub genere, f. 162r.

Disputatio 3ª. De formali transcendentia entis. Sectio prima. Terminos exponit et nostram probat sententiam.

Sectio 2da. Aliquas solvit objectiones (*in marg:* 1737), f. 165v.

Sectio 4ª. An reliquae rationes superiores formaliter transcendant diferentias inferiores, f. 170r.

Disputatio 2da. De atributis entis realis. Sectio prima. De vnitate transcendentali. Jesus, f. 171v.

Sectio 2da. A quo proveniat et desumatur vnitas individualis et numerica, f. 173r.

Sectio 3ª. Thomistarum fundamenta disolvit any (*in marg:* 1735), f. 174v.

Sectio 4ª. De bonitate et veritate transcendentalibus, f. 175v.

Sectio 5ª. De idemptitate (*sic*) et distingtione (*sic*) entis realis, f. 177r.

Liber secundus. De statibus entis realis, f. 178r.

Disputatio prima. De statu pocibilitatis (*sic*) et quidditativo entis realis et de statu mere pocibilitatis. Sectio prima. In quo concistat (*sic*) pocibilitas entis realis creati, f. 178v.

1736, f. 179r.

Sectio 2da. Objectiones contra predictas conclusiones solvuntur, f. 180r.

Sectio 3ª. Quo modo divina omnipotentia se habeat ad pocibilia et impocibilia, f. 184r.

Sectio 4ª. Diluit objectiones contra datam doctrinam, f. 186r.

Sectio V. An propterea Omnipotentia Divina vocanda sit connexa cum intrinseca pocibilitate Pocibilium et cum impocibilium impocibilitate, f. 188r.

Sectio 6ª. Reliqua de statu pocibili et quidditativo et de statu mere pocibilitatis, f. 189v.

Disputatio 2da. De statu actualitatis seu existentia entis, f. 190v.

Sectio prima. Questiones preliminares de esentia (*sic*) et existentia, f. 191r.

Sectio 2ª. An existentia creaturae realiter distinguatur ab ipsius essentia, f. 192r.

Sectio 3ª. Rejitivntur (*sic*) Argumenta Thomistarum, f. 194r.

Disputatio 3ª. De statibus futuritionis et preteritionis. Sectio prima. Aliqua premitit et aliquorum sententiam rejicit, f. 197v.

Sectio 2ª. Rejicitur Thomistarum sententia et nostra stabilitur, f. 200r.

Sectio 3ª. Fundamenta Thomistarum diluitur, f. 202r.

Liber 3tius, De divisione entis in dessem (*sic*) predicamenta.

§ vnicus. De denominativis concretis et abstractis, f. 204v.

Disputatio prima. De substantia et accidenti. Sectio prima. Prȩmitit (*sic*) notitiam de predicamentis in comuni, f. 206.

Sectio 2ª. De constitutivo substantię et accidentis, f. 208v.

Sectio 3. Divisiones et proprietates substantiae, f. 210r.

Disputatio 2. De subsistentia. Sectio 1. Explicantur termini et rejiciuntur variae sententiae, f. 211r.

Sectio 2da. Nostra sententia statuitur et probatur, f. 213r.
Sectio 3. Objectiones dissolvit, f. 215v.
Disputatio 3ª. De quantitate et qualitate. Sectio prima. De constitutivo metaphysico et efectu formali quantitatis, f. 218r.
Sectio 2ª. In quo philosophice concistat (*sic*) quantitas, f. 220r.
Sectio 3ia. Solvit objectiones, f. 221v.
Sectio 4. De qualitate, f. 223v.
Disputatio 4. De relatione sceterisque (*sic*) predicamentis et postpredicamentis. Sectio prima. Quid et cotuplex (*sic*) sit relatio, f. 224v.
Sectio 2da. De relatione predicamentali, f. 225v.
Sectio 3ª. Oppossita (*sic*) contra prejactam conclusionem defenduntur, f. 228r.
Sectio 4ª. Expenduntur aliqua dubia circa relationem.
Ssectio 5ª. De reliquis predicamentis et post predicamentis, f. 233r.

Liber 4. De aliquibus divissionibus (*sic*) entis, de ejus oppositis sive de non entibus.
Disputatio 1. Aliquas divisiones entis realis exponit. Sectio 1. De ente absoluto et modali, per se et per accidens, f. 234r.
Sectio 2ª. De ente spirituali et corporeo, f. 235r.
Sectio 3. Aliqua expendit dubia circa ens spirituale et corporeum, f. 236r.
Disputatio 2da. De ente negativo seu de carentis (*sic*). Sectio prima. Quid sit ens positivum et negativum, f. 237v.
Sectio 2da. Stabilitur vera (*sic*) sententia circa carentias, f. 239v.
Sectio 3ª. Solvuntur argumenta contraria, f. 240r.

Disputatio vltima. De ente impocibili et rationis. Sectio 1. Prenotantur aliqua ad questionem, proponiturque punctum dificultatis et auctorum placita, f. 243r.
Sectio 2ª. Prima et fundamentalis conclusio verę sententię statuitur, f. 244r.
Sectio 3. Alie statuuntur conclusiones nostre sententie, f. 246r.
Sectio 4. Defenditur nostra doctrina, f. 247r.
Sectio 5ª. Aliqua (*sic*) solvit objectiones, f. 248v.
Sectio 6ª. Quid sit ens rationis, an detur a parte rei, quodnam ejus constitutivum et quenam cause ipsius, f. 250r.

Folis 253v-260r buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 105 x 175, a columna tirada, de 41 línies. Impaginació del foli 85r: 13 + 105 + 30 x 12 + 175 + 11.
2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals i dues d'horitzontals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 4, 3.
3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del primer terç del segle XVIII.
5. Decoració: Al marge inferior del f. 53v, dibuix en tinta d'un sol que irradia fletxes, amb inscripció al seu interior: «IHESUS». Al marge inferior dret del f. 115r, dibuix en tinta d'un sol radiant. Al marge inferior del f. 136, dibuix en tinta negra del nom «IHS» entre una mena de vas i un pitxer amb

anses i amb roses florides. Sota del *nomen sacrum* i entre els dos recipients, una jaculatòria escrita en la mateixa tinta: «Dulce nom-|-bre de Je-|-sus».

6. Notes: El foli 1 és buit de text, però no de notes. Al capdamunt del recto, centrada, nota de possessió en llatí i en tinta sèpia: «Benedictus Bilar». Una mica més avall: «vale va». Cap al mig de la pàgina, centrada, una altra nota de possessió en tinta més fosca, ara en català: «Benet Vilá de Gerona». A sota, en tinta sèpia: «Benet». Més avall, tres gargots, un en forma de doble espiral. Al marge inferior, escrita a l'inrevés, nota cronològica i de pagament: «22 de 8bre 1733 fins a 13 Juny 1736 | 74 ll.». Al f. 150r, centrada, nota de proprietat: «Dr Benet Vilar et | Soler».

Al f. 207v, en lletres molt grans: «Hic Ponitur Arbor 16 Martii 1736». Al f. 213v, en lletres grans, no tant com les anteriors: «Viva el Sol de la Theologia Ama § § Para Mi amigo amig». Al f. 231r, en lletres grans: «Nihil deficit», per indicar que malgrat els blancs del recto i del verso del foli 231 no hi ha hagut pèrdua de text.

Al f. 260v, es retroben notes de propietat com al f. 1. A l'angle esquerre del marge superior, escrit en tinta sèpia i a l'inrevés: «Julián». Dessota, en tinta i en tenor recte, una jaculatòria: «Jesus Maria Joseph». Al centre de la pàgina, altre cop en tinta sèpia: «De Benedicto | Vila verificatur | praedicatus aliunde». Al marge inferior, escrit en tinta negra i a l'inrevés: «A D. Jener mor. sam.».

7. Segells i timbres: Al f. 2r, timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona».

9. Copista: Benet Vilar i Soler.

10. Revisions i correccions *passim*.

11. Antigues signatures: Cf. supra, I, 2, b.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Fatigat.
2. Datació: Anys 1735-1736, ex III, A, 1; B, 1; C, 1.
3. Origen gironí i cerverí.
4. Propietaris i procedència: Benet Vilar i Soler, BDSG.

97

ANÒNIM, *In Logicam minorem tractatus. Logica maior. Metaphysica. Psychologia.*

I. ENQUADERNACIÓ

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 159 x 204 x 34.
b) Material: Pergamí groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns, que no en treuen d'externs i no formen seccions.
b) Descripció dels sectors A la part superior, escrit en tinta color sèpia: «[...] Cursus 1a et 2a». A baix etiqueta de paper blanc, quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 97».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: III + III, formant plec de 2 x 2 amb els fulls de folre. Foli de guarda inicial Ir, a la part superior: «Ad usum Fratis Francisci Costa[s][426] Carmelitae Calceati». A l'angle inferior dret, en llapis, cota actual del manuscrit: «Ms | 97». Filigrana «VILARDELL», semblant a la del tipus VALLS I SUBIRÀ 1071, documentada a Barcelona el 1819.
b) Tancadors. No n'hi ha.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que els folis de guarda.
d) Talls amb restes de pintura groga.
e) Capçalera a dalt.
g) Llavis del mateix pergamí, ben conservats.

4. Conclusió. Data: Segles XVIII-XIX.

II. COS DEL VOLUM

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 240.
5. Dimensions: 146 x 207 x 30.

426. Consta ordenat de prevere el dia 3 de juliol del 1801: ADG, Registre d'ordes, n. 26, f. 32v.

6. Plecs:
1) Plec de 2 x 2, folis 1-4.
2) Plec de 2 x 2, folis 4-8.
3) Plec de 2 x 2, folis 9-12.
4) Bifoli, folis 13-14.
5) Bifoli, folis 15-16.
6) Bifoli, folis 17-18.
7) Bifoli, folis 19-20.
8) Bifoli, folis 21-22.
9) Bifoli, folis 23-24.
10) Bifoli, folis 25-26.
11) Bifoli, folis 27-28.
12) Bifoli, folis 29-30.
13) Bifoli, folis 31-32.
14) Bifoli, folis 33-34.
15) Bifoli, folis 35-36.
16) Bifoli, folis 37-38.
17) Bifoli, folis 39-40.
18) Bifoli, folis 41-42.
19) Bifoli, folis 43-44.
20) Bifoli, folis 45-46.
21) Bifoli, folis 47-48.
22) Bifoli, folis 49-50.
23) Bifoli, folis 51-52.
24) Bifoli, folis 53-54.
25) Bifoli, folis 55-56.
26) Plec de 2 x 2, folis 57-60.
27) Plec de 2 x 2, folis 61-64.
28) Plec de 2 x 2, folis 65-68.
29) Plec de 2 x 2, folis 69-72.
30) Plec de 2 x 2, folis 73-76.
31) Plec de 2 x 2, folis 77-79.
32) Plec de 2 x 2, folis 80-83.
33) Plec de 2 x 2, folis 84-87.
34) Plec de 2 x 2, folis 88-91.
35) Plec de 2 x 2, folis 92-95.
36) Plec de 2 x 2, folis 96-99.
37) Plec de 2 x 2, folis 100-103.
38) Plec de 2 x 2, folis 104-107.
39) Plec de 2 x 2, folis 108-111.
40) Plec de 2 x 2, folis 112-115.
41) Plec de 2 x 2, folis 116-119.
42) Plec de 2 x 2, folis 120-123.
43) Plec de 2 x 2, folis 124-127.
44) Plec de 2 x 2, folis 128-131.
45) Plec de 2 x 2, folis 132-135.
46) Plec de 2 x 2, folis 136-139.
47) Plec de 2 x 2, folis 140-143.

48) Plec de 2 x 2, folis 144-147.
49) Plec de 2 x 2, folis 148-151.
50) Plec de 2 x 2, folis 152-155.
51) Plec de 2 x 2, folis 156-159.
52) Plec de 2 x 2, folis 160-163.
53) Plec de 2 x 2, folis 164-167.
54) Plec de 2 x 2, folis 168-171.
55) Plec de 2 x 2, folis 172-175.
56) Plec de 2 x 2, folis 176-179.
57) Plec de 2 x 2, folis 180-183.
58) Plec de 2 x 2, folis 184-187.
59) Plec de 2 x 2, folis 188-191.
60) Plec de 3 x 2, folis 192-197.
61) Plec de 2 x 2, folis 198-201.
62) Plec de 2 x 2, folis 202-205.
63) Plec de 2 x 2, folis 206-209.
64) Plec de 2 x 2, folis 210-213.
65) Plec de 2 x 2, folis 214-217.
66) Plec de 2 x 2, folis 218-221.
67) Plec de 2 x 2, folis 222-225.
68) Plec de 2 x 2, folis 226-229.
69) Plec de 2 x 2, folis 230-232.
70) Plec de 2 x 2, folis 233-236.
71) Plec de 2 x 2, folis 237-240.

Al plec 31) sense numerar el primer foli de la segona meitat de plec.

Al plec 39) un full enganxat, només pel costat del cosit, sobre l'últim foli de plec, sense numerar.

Al plec 69) el foli 232 és iterat.

7. Fragments:

a) Fragment de paper, 128 x 30, escrit per una sola cara, enganxat al foli 11v.

b) Fragment de 83 x 63, escrit en tinta per les dues cares, intercalat entre el foli 97 i 98.

c) Fragment de 124 x 15, escrit en tinta per una sola cara, enganxat al marge del foli 134r.

8. Foliació coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta negra i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigranes:

a) Folis 2-50, 62-71, 140-187, 206-209, filigrana del tipus VALLS I SUBIRÀ 566, documentada a Capellades el 1793 i a Olot el 1794.

b) Folis 58-59, 74-134, filigrana no trobada repertoriada.

c) Folis 189-205, 210-225, filigrana «LLOSAS» del tipus VALLS I SUBIRÀ 556, documentada a Lleida el 1772 i a Barcelona el 1773.

d) Folis 227-239, Filigrana «VILARDELL», semblant a la del tipus VALLS I SUBIRÀ 1071, documentada a Barcelona el 1819.

12. Sistemes de ratllat en sec: >>><<<.

III. CONTINGUT LITERARI

A

1. Folis 1-35. Fol. 1r, *inc.* de l'advertiment («monitum»): «Philosophia Aristotelica Hodiernis Scolarum moribus, atque sacrae Theologiae usibus accomodata. Ad Religiosos auditores monitum. Quanquam vos alacri animo, omnique deposita desidia, salebrorum (*sic*) studiorum cursum aggredi conspiciam ...».

Fol. 3r, *exp*. de l'advertiment: «... auxilium praestent, nosque in Deum bonorum omnium summam faeliciter perducant. Amen».

Ib., *inc.* del proemi: «Prooemium. Cum ex innumeris paene que his temporibus praedicantur Philosophorum sectis Aristotelicam celigelimus (*sic*), eoque nomine nonnullorum invidiam nobis subeundam esse praevideamus, cogimur iam in ipso Philosophiae vestíbulo Aristotelicae doctrinae commendationem aliquam, et veluti vinditias preso (*sic*) sermone instituere ...».

Fol. 4v, *exp*. del proemi: «... cum major utilitas, fortior ratio, graviorque auctoritas uita suadere videantur».

Ib., *inc*. del tractat: «PRIMA PHILOSOPHIAE PARS, QUAE LOGICA APELLATUR. QUAESTIO 1ª. DE LOGICAE RUDIMENTIS. Articulus primus. De observandis in publica concertatione. Quamuis ea sit multorum consuetudo, ut disputationis leges, atque ceremonias in tertia Logicae parte ubi de argumentatione agitur edocendas reservent ... ».

Fol. 35v, *exp.:* «... Nihil igitur superest, nisi ut hucusque tradita menti vestrae infigere studeatis».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *In logicam minorem tractatus.*

6. Contingut:

Index omnium que continentur in logica maiori et minori (ex f. 238r-239r).
Ad religiosos auditores monitum, fol. 1r.
Proemium, fol. 3r.
Quaestio prima. De logicae rudimentis, fol. 5 [4v].
Articulus primus. De observandis in publica concertatione, fol. 5 [4v].
Articulus secundus. De tribus mentis operationibus, fol. 7 [6v].

Quaestio secunda. De pertinentibus ad primam mentis operationem, fol. 12 [11v].
Articulus primus. De signo, fol. 12 [11v].
Articulus secundus. De terminis, fol. 16.

Quaestio tertia. De pertinentibus ad secundam mentis operationem, fol. 19.

Articulus primus. De propositionum compositione, conversione, et aequipotenttia (*sic*), fol. 19.

Quaestio quarta. De pertinentibus ad tertiam mentis operationem, fol. 23.
Articulus primus. De argumentatione, ejusque speciebus, fol. 23.
Articulus secundus. De syllogismo, ejusque divisione, fol. 25.
Articulus tertius. De figuris, et modis syllogismi, fol. 27.
Articulus quartus. In quo statuuntur principia, axiomata, et regulae argumentationum, fol. 29.
Articulus quintus. De argumentatione sophistica, fol. 33.
Apendix. De locis dialecticis, fol. 34.

B

1. Folis 36-149. F. 36r, *inc.* del prefaci: «Praefatio. Antiqua Peripateticorum consuetudo optinuit (*sic*), ut in eorum scholis in duas partes truncaretur logicalis scientia ...».

Ib., *exp.* del prefaci: «... et ut saeculo huic nostro critico morem aliquo usque geramus».

Fol. 36rv. *inc.* del tractat: «Quaestio prima. De Philosophia universatim acepta. | Articulus primus. De philosophiae origine deque variis philosophorum sectis. Philosophiam definit Cicero 1º de Officiis: rerum divinarum et humanarum causarumque, quibus hae res continentur, scientia ...».

F. 149r, *exp.:* «... Vel ut alii interpretantur quia vidit eum resurrexisse, credidit aliis Apostolis atestantibus (*sic*). Finis Logicae Maioris».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Logica maior.*

6. Contingut:

In logicam majorem tractatus, praefatio, fol. 36.
[Quaestio prima *titulus vacat*] Articulus primus. De philosophiae origine deque variis philosophorum sectis, fol. 36.
Articulus secundus. An existat apud nos vera philosophia, 38.

Quaestio secunda. De proemialibus logicae, fol. 44.
Articulus primus An praeter logicam naturalem, detur etiam logica artificialis, fol. 44.
Articulus secundus. De logicae objecto, fol. 47.
Paragraphus primus. De materiale logicae objecto, fol. 48.
Paragraphus secundus. De formali logicae objecto, fol. 51.
Articulus tertius. De logicae divisione, fol. 56.
Articulus quartus. Vtrum logica sit scientia vel ars, fol. 58.
Articulus quintus. De logicae necessitate ad alias scientias acquirendas, fol. 62.

Quaestio tertia. De perceptione, et pertinentibus ad illam, fol. 68.
Articulus primus. De perceptione ipsa, fol. 68.
Articulus secundus. Vtrum ideae, seu species intellectuales sint a perceptionibus distinctae, fol. 73.

Articulus tertius. De origine idearum, fol. 77.
Appendix. De idea Dei, fol. 83.

Quaestio quarta. De vniversalibus, fol. 86.
Articulus primus. An praeter voces, et conceptus, dentur etiam naturae universales, fol. 86.
Articulus secundus. In quo sttatu (*sic*) natura sit universalis, fol. 87.
Articulus tertius. De universalium distinctione, fol. 92.
Articulus quartus. De praescisione (*sic*) objectiva, fol. 99.
Articulus quintus. De divisione vniversalium, seu de quinque praedicabilibus, fol. 103.
Articulus sextus. In quo singula praedicabilia explicantur, fol. 105.
Articulus septimus. [De] Antepraedicamentis, fol. 108.
Paragraphus primus. De vnivocis, aequivocis, coetera, fol. 108.
Paragraphus secundus. De conditionibus praedicamenti, fol. 109r.

Quaestio tertia [quinta]. De praedicamentis, fol. 109r.
Articulus primus. Varia philosophorum placita de numero praedicamentorum, fol. 109v.
Articulus secundus. In quo Aristotelis cathegoriae (*sic*) coeteris preferuntur, fol. 110.
Articulus tertius. In quo determinatur cathegoriarum numerus, fol. 113.
Articulus quartus. De praedicamentis in particulari, 117.
Paragraphus primus. De substantia, fol. 117.
Paragraphus secundus. De accidenti in communi, fol. 121.
Paragraphus tertius. De quantitate, fol. 122.
Paragraphus quartus. De qualitate, fol. 125.
Paragraphus quintus. De relatione, fol. 127.
Paragraphus sextus. De reliquis praedicamentis, fol. 133.

Quaestio sexta. De pertinentibus ad judicium, fol. 143.
Articulus primus. De judiciorum deffectibus, fol. 134.
Articulus secundus. De generalibus quorundam judiciorum deffectibus eorumque remediis, fol. 139.

Quaestio septima. De pertinentibus ad discursum, fol. 142.
Articulus primus. De demonstratione, fol. 142.
Articulus secundus. Vtrum scientia, fides, et opinio possint esse simul, fol. 144v.

Foli 149v buit.

C

1. Folis 150-207. F. 150r, *inc.* del prefaci: «2ª Philosophiae Pars Quae Methaphysica appellatur. Praefatio. Eam Philosophiae partem tradere aggredimur quae veteri constantique Philosophorum opinione nobiliori loco semper habita est ...».

F. 150v, *exp.* del prefaci: «… vel quae si materia carent, id ipsorum perfectioni tribuendum est, ut de Deo et Angelis constat».

Ib., *inc.* de la divisió de la materia: «Methaphysicam dividere solent moderni Philosophi in 3res praecipuas partes …».

Fol. 151r, *exp.* de la divisió de la materia: «… ne ab invalescenti consuetudine recedamus, quam alioquin aptissimam, et laudatissimam judicamus».

Ib., *inc.* del tractat: «Onthologia. Articulus primus. De primo cognitionis principio. Omissis variis, sed minus propriis principii nominibus, quae infinitis proprie rebus vulgari sermone adapatari solent, tria tantum distinguimus principiorum genera, compositionis nempe, generationis et cognitionis …».

F. 207r, *exp.:* «... ne cum Gentilibus consentire, et fatalem quamdam necessitatem inducere videamur».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Metaphysica.*

6. Contingut:

Prefatio, fol. 150r.
Onthologia (*sic*), fol. 151r.
Articulus primus. De primo cognitionis principio, fol. 151r.
Solvuntur Objectiones, fol. 153v.
Articulus secundus. De veritatis criterio (*sic*), fol. 155v.
Solvuntur Objectiones, fol. 156v.
Articulus tertius. De entis propietattibus (*sic*), fol. 157v.
Articulus quartus. De statibus entis, fol. 161v.
Paragraphus primus. De possibili, fol. 162r.
Sovuntur Objectiones, fol. 163r.
Paragraphus secundus. De futuro, fol. 165r.
Solvuntur objectiones, fol. 166v.
Paragraphus tertius, fol. 168r.
Solvuntur Objectiones, fol. 169v.
Apppendix. De accidentibus, fol. 172r.
Paragraphus primus. Conciliorum patrumque antiquorum circa accidentia mens expenditur, fol. 172r.
Solvuntur Objectiones, 175v.
Paragraphus secundus. Ratio naturalis suadet dari accidentia peripatetica, fol. 178r.
Solvuntur Objectiones, fol. 179r.

Aetiologia, seu tractatus de causis, fol. 180v.
Articulus primus. Quid, et quotuplex sit causa, fol. 180v.
Articulus secundus. Quis, et quotuplex sit causa efficiens, fol. 182r.
Solvuntur Objectiones, fol. 183v.
Articulus tertius. An naturae sint verae causae efficientes, fol. 185r.
Solvuntur Objectiones, fol. 186v.
Articulus quartus. Vtrum substantia sit immediate operativa, fol. 189r.
Solvuntur Objectiones, fol. 190r.
Articulus quintus. De Causa instrumentali, fol. 192v.
Solvuntur Objectiones, fol. 193v.
Articulus sextus. De causa finali, fol. 195v.

Articulus septimus. Vtrum omnia agentia naturalia agant propter finem, fol. 199r.

Solvuntur objectiones, fol. 204r.

Articulus ultimus. De quibusdam causis particularibus, fol. 203r.

D

1. Folis 207-237. F. 207r, *inc.:* «Psychologia. Articulus primus. De origine animarum. Nihil sane est metaphysice dignius quam seipsum poenes nobiliorem sui partem cognoscere ...».

Fol. 237v, *exp.:* «... omnibus quibusque studiis lente festinandum est. Ad majorem Dei gloriam.».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Psychologia.*

6. Contingut:

Psycologia (*sic*), fol. 207r.

Articulus primus. De origine animarum, fol. 207r.

Solvuntur Objectiones, fol. 209v.

Articulus secundus. Vtrum anima rationalis sit incorporea, et immaterialis, fol. 211r.

Solvuntur Objectiones, fol. 212r.

Articulus tertius. Vtrum anima rationalis sit incorruptibillis, atque immortalis, fol. 214r.

Solvuntur Objectiones, fol. 216v.

Articulus quartus. Vtrum in unoquoque homine sint plures animae?, fol. 219r.

Solvuntur Objectiones, fol. 220v.

Articulus quintus. Vtrum anima rationalis sit vera corporis forma, fol. 222v.

Solvuntur Objectiones, fol. 223v.

Articulus sextus. De animae sede, fol. 223v.

Solvuntur objectiones, fol. 225r.

Articulus septimus. De comertio animae cum corpore, fol. 227r.

Solvuntur Objectiones, fol. 230r.

Articulus octavus. De intellectu, fol. 234r.

Paragraphus primus. Exponitur, et propugnatur Alicorum (*sic*) sententia, fol. 231v.

Solvuntur Objectiones, fol. 232r.

Paragraphus secundus. Exponitur, et impugnatur Auctorum. sententia, fol. 233v.

Articulus nonus, et ultimus. De voluntate, fol. 234v.

Solvuntur Objectiones, fol. 236r.

E

1. Folis 238-239. F. 238r, *inc.:* «Index omnium quae continentur in Logica maiori et minori ...».

F. 239r, *exp.:* «... Finis Indicis Logicae Maioris et minoris».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Index logicae maioris et minoris.*

Folis 239v-240 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 106 x 170, a columna tirada, de 29 línies constatades. Impaginació del foli 44v: 19 + 106 + 21 x 24 + 170 + 11.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació horitzontals, tres de verticals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 5, 86.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle xviii, d'una sola mà

5. Decoració: Al f. 20, a pàgina plena, *quadrata formula* de les relacions d'oposició entre les proposicions categòriques, amb adorns florals.

7. Segells i timbres: a) Timbre del «Seminario Episcopal de la Diocesis de Gerona», al foli 1r; b) Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de| Girona», al foli 79r.

8. Fragments:

a) *inc.:* «Quia vero termini ...»; *exp.:* «... ac varietate praemitamus del segle xviii. ».

Es tracta d'una nota afegida pel copista del manuscrit per tal de substituir les primeres línies de l'article primer de la qüestió segona.

b)-1 [*escriptura apaisada*], *inc.:* «Publicis in concertationibus observanda fusius edocendas reservemus ...»; *exp.:* «... sive materialiter, ante omnem mentis operationem».

Es una nota que no té res a veure amb el text on es troba intercalada. Es refereix a normes que cal observar «en els itineraris de les palestres públiques». La lletra és diferent de la del copista del manuscrit.

b)-2 [*escriptura vertical*], *inc.:* «... Cartas | Vna à Mn Joaquim Torramilans ...»; *exp.:* «... a casa tua, que ho digan al clave Mn Vidal Deu».

Llista de cartes que cal escriure o escrites a personatges diversos i que els receptors han de fer conèixer a d'altres persones anomenades. No té absolutament res a veure ni amb el text del manuscrit ni amb la lletra del copista.

c) *inc.:* «... Situs, est accidens modale in corpore ...»; *exp.:* «... ejus species stare, sedere, jacere, et cetera».

Nota afegida pel copista del manuscrit per tal de suplir una omissió en el text.

9. Copista: Fra Francesc Costas,[427] carmelita calçat.

10. Revisions i correccions: Al fol. 11v, correcció al marge, ratllada i copiada al fragment enganxat al mateix foli; al foli 134r, fragment escrit afegit, enganxat pel costat esquerre al marge; petites correcions als folis 17r, 18r, 24r, 27v, 32v, 47r,55v, 56r, 58v, 60v, 63v, 65v, 66v, 67r, 71v, 73v, 74v, 79v, 80r, 82r, 94v, 101v, 104r.

427. Cf. nota anterior.

12. Notícies històriques: Als folis 207v, 208v, 209v i 227v esmenta Leibnitz a propòsit de la doctrina de la preexistència de les ànimes. Al fol. 232[1]v cita Gassendi i Locke a propòsit del coneixement, atacant la doctrina llur segons la qual l'intel·lecte intueix la cosa corporal en la fantasia gràcies a una espècie que hi resideix.

V. Conclusió

1. Estat de conservació molt correcte.
2. Datació: Segle xviii ex.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Francesc Costas, Carm., BDSG.

98

Anònim, ***Disputationes scholasticae in universam Aristotelis Metaphysicam ad mentem doctoris Eximii. Disputationes scholasticae in tres Aristotelis libros de Anima. Tractatus de generatione et corruptione viventium, vel de ortu et interitu. Tractatus secundus de mundo et elementis, de coelo et metheoris.***

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 149 x 206 x 30.
b) Material: Pergamí groc, enfosquit, endurit, brut i florit.

2. Llom ras, del mateix pergamí, molt enfosquit.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis de pell que afloren a l'inici del llom.
b) Descripció dels sectors: A dalt, escrit en tinta molt esvaïda: «Poca | meta-|-physicam | Anima-|-sticam | Poc». A baix, etiqueta de paper blanca quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 98».

3. Altres elements.
a) Folis de protecció i de guarda: II a l'inici, de paper, amb filigrana que no es troba repertoriada. Al recto del primer foli de guarda inicial, escrit en tinta, centrat a la part superior: «Ex libris Josephi Gali clerici, et beneficiati sedis Gerundensis propia manu scriptis». Al centre: «Pertinet ad Josephum Gali clericum, et Beneficiatum Sedis Gerun[densis.». A l'angle inferior dret, escrit

en llapis, cota actual del ms.: «Ms | 98». Al recto del segon foli de guarda, escrit en tinta, centrat a la part superior: «Liber iste integram Metaphisicam, anismasticam ac etiam duos tractatus, primum de Generatione et corruptione viventium vel de ortu et interitu, secundum de mundo, et elementis; de caelo et metheoris, quae omnia scripsi tertio et quidem ultimo cursus anno ego Josephus Gali clericus ac etiam Beneficiatus Ecclesie sedis Gerundae, continet, qui tertius, et ultimus annus inceptus fuit die 9 septembris anno 1738, finitus vero die 2 maii anno a Nativitate Domini 1739». A sota: Timbre ovalat del «Seminario Episcopal de la Diocesis de Gerona».

b) Tancadors de cordill i boleta d'os, desaparegut el superior de la tapa II.
c) Cobertes (folres) de paper blanc.
d) Talls sense cap particularitat.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
g) Llavis del mateix pergamí, ben conservats.

4. Conclusió. Data: *Post* any 1739.

II. Cos del Volum

1. Composició material: Manuscrit miscel·lani.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 156 + 54 pàgines.
5. Dimensions: 151 x 203 x 28.
6. Plecs:
1) Plec de 6 x 2, folis 1-12.
2) Plec de 6 x 2, folis 13-24.
3) Plec de 6 x 2, folis 25-36.
4) Plec de 6 x 2, folis 3748.
5) Plec de 6 x 2, folis 49-60.
6) Plec de 6 x 2, folis 61-72.
7) Plec de 6 x 2, folis 73-84.
8) Plec de 6 x 2, folis 85-96.
9) Plec de 6 x 2, folis 97-108.
10) Plec de 6 x 2, folis 109-120.
11) Plec de 6 x 2, folis 121-132.
12) Plec de 6 x 2, folis 133-144.
13) Plec coix, de 6/5, folis 145-156.
14) Plec de 10 x 2, pàg. 1-40.
15) Plec de 4 x 2, pàg. 41-foli de folre final.

Al plec 1) làmina enganxada per la banda esquerre sobre el foli 1r.

Al plec 8) làmina sense numerar, intercalada a la primera meitat de plec amb taló.

Al plec 13) hi ha un salt en la numeració, perquè n'ha estat arrencat un foli.

8. Foliació: a) Folis 1-156, numeració coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis, en xifres aràbigues, esborrada pel pas del temps en molts folis, en els quals s'ha refet en llapis el 18 de febrer de 2015.

b) Pàgines 1-52, en xifres aràbigues, en tinta, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'angle superior esquerre del verso dels folis, coetània de l'escriptura del manuscrit.

10. Filigranes:

a) Folis 4-69, filigrana de la creu grega dins un cercle, somada de corona, amb traços al peu que semblen «A» (o «R») i «M»; no es troba repertoriada.

b) Folis 74-132, filigrana «Gerona», del tipus Valls i Subirà 476, documentada a Vic al 1721, a Olot al 1721 i 1722.

c) Folis 134-156 i pàg. 1-52, filigrana «Sant Celoni», del tipus Valls i Subirà, 907, documentada a Arenys de Mar el 1723.

12. Sistemes de ratllat en sec. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

I

1. Folis 1-110. Fol. 1r, inc. del proemi: «Disputationes scholasticae in vniversam Aristotelis metaphysicam ad mentem doctoris Eximii. Proemium. Metaphisica graece idem sonat ac scientia transcendentalis sive post physicam metaphysica graece seu scientia de natura. metaphysica tamen apud latinos valet trans et post ...».

F. 2v, *exp.* del proemi: «… De his aliisque metaphysicae perfectionibus con[…]a Eximium disputatio prima per totum».

Ib., *inc.* de l'obra: «Liber Primus. De Ente Reali ejusque Attributis. Questionem instituere de ente an sit et ridiculum et stultum foret: quid enim ipsis oculis manifestius quam dari et existere vera entia? sicque a quaestione quid sit sumendum est exordium …».

F. 110r, *exp.:* «... sextus habere amicos, vt Petrum et Paulum. Septimus habere partes integrales, vt manus, pedes etc. Haec de Metahysica dicta sint satis. Laus Deo».

2. Identificació de l'autor i l'obra: Anònim, *Disputationes scholasticae in universam Aristotelis metaphysicam ad mentem doctoris Eximii.*

6. Contingut:

Index eorum quae in hoc volumine continentur (ex f. 147r-149r)

Ex metaphisicis

Summa quaestionum proaemialium, fol. 1r.

Liber primus. De ente reali ejusque attributis, fol. 2v.

Disputatio prima. De essentia metaphisica (*sic*) entis realis, fol. 2v.

Sectio prima. Explicatis terminis sententiae aliquae proponuntur, et impugnantur, fol. 2v.

Sectio secunda. Nostra sententia circa metaphisicam rerum essentiam, fol. 3v.
Sectio tertia. Tradidur entis realis essentia, fol. 4v.
Disputatio secunda. De vnivocatione entis realis, fol. 5v.
Sectio prima. De vnivocis et equivocis, fol. 5v.
Sectio secunda. De analogis, fol. 6v.
Sectio tertia. De denominativis concretis, et abstractis, fol. 7v.
Sectio quarta. De recto et obliquo concretorum, fol. 9r.
Sectio quinta. Reliqua tradit de concretis et abstractis, fol. 10r.
Sectio sexta. De vnivocatione entis, fol. 11r.
Sectio septima. Respondet Thomistis, fol. 12v.
Disputatio tertia. De formali transcendentia rationum superiorum respectu inferiorum, fol. 15r.
Sectio prima. Aliqua stabiliuntur et prima quaestio pproponitur (*sic*), fol. 15r.
Sectio secunda. Prima statuitur conclusio, fol. 16v.
Sectio tertia. Expenditur entis transcendentia, fol. 18v.
Sectio quarta. Infringuntur adversariorum responsa, fol. 20r.
Sectio quinta. Obviam it argumentis contrariis, fol. 21r.
Sectio sexta. Reliqua argumenta, fol. 23v.
Disputatio quarta. De attributis et propietatibus entis, fol. 25v.
Sectio prima. De vnitate transcendentali, fol. 26r.
Sectio secunda. De vnitate individuali deque principiis individuationis, fol. 27v.
Sectio tertia. Thomistis occurrit, fol. 29v.
Sectio quarta. De veritate et bonitate transcendentali, fol. 31r.
Sectio quinta. De idemptitate (*sic*) et distinctione, fol. 33v.

Liber secundus. De statibus entis realis, fol. 34r.
Disputatio prima. De statu possibilitatis, fol. 34v.
Sectio prima. Statum quidditativun exponit, fol. 34v.
Sectio secunda. Status quaestionis de possibilitate et aliquae sententiae propositae et impugnatae, fol. 36r.
Sectio tertia. Quaestionis resolutio, fol. 37r.
Sectio quarta. Reliqua Solvuntur Argumenta, fol. 37v.
Sectio quinta. Argumentis difficilioribus occurrit, fol. 39v.
Appendix. De statu maerae possibilitatis, fol. 41v.
Disputatio secunda. De conexione causarum cum effectibus, fol. 42v.
Sectio prima. Praemittuntur aliqua, et sententiae referuntur, fol. 42v.
Sectio secunda. Sententia eximii eligitur et probatur, fol. 43v.
Sectio tertia. Solvuntur Aliquae Objectiones, fol. 44v.
Sectio quarta. Alia Solvuntur Objecta, fol. 45v.
Sectio quinta. Reliqua Argumenta, fol. 47r.
Sectio sexta. De connexione possibilium et impossibilium cum omnipotentia, fol. 48v.
Sectio septima. De connexione causarum secundarum cum suis effectibus, fol. 49v.
Disputatio tertia. De statu actualitatis seu existentiali, fol. 51r.
Sectio prima. An essentia creaturae distinguatur ab ejus existentia, fol. 51r.
Sectio secunda. Aliquibus Thomistarum argumentis occurrit, fol. 52r.
Sectio tertia. Reliquis Argumentis satis fit, fol. 54r.

Disputatio quarta. De statu praeteritionis et futuritionis. Sectio prima. In quo formalis futuritio consistat, fol. 56r.

Sectio secunda. Ponitur et probatur nostra conclusio, fol. 57v.

Sectio tertia. Thomistarum objectiones dilvuntur, fol. 58v.

Sectio quarta. Nostrorum Objectiones solvuntur, fol. 60v.

Liber tertius. De variis entis speciebus ejusque oppositis. Disputatio prima. Aliquas ex praedictis entis divisiones percurrit. Sectio prima. De ente absoluto et modali, per se et per accidens, necessario et contingenti, fol. 62r.

Sectio secunda. De ente spirituali et corporeo, fol. 63v.

Sectio tertia. Quaestiones Annexae, fol. 64v.

Disputatio secunda. De ente negativo sive de carentiis, fol. 65v.

Sectio prima. Statum quaestionis exponit, et sententias refert, fol. 65v.

Sectio secunda. Resolvit primum punctum difficultatis, fol. 66v.

Sectio tertia. Secundum difficultatis punctum resolvitur, fol. 68r.

Sectio quarta. Solvit Argumenta Contraria, fol. 69r.

Sectio quinta. Reliqua Argumenta, fol. 70v.

Sectio sexta. Quaestiones affines, fol. 72r.

Disputatio tertia. De ente impossibili, fol. 73r.

Sectio prima. Notantur aliqua, et sententiae referuntur, fol. 73r.

Sectio secunda. Intellectus nequit cognoscere objectum adaequate distinctum ab omni possibili, fol. 74r.

Sectio tertia. Dissolvit Argumenta Contraria, fol. 75v.

Disputatio quarta. De constitutivo phisico entis impossibilis et de ente rationis, fol. 77r.

Sectio prima. Ponuntur prima, et secunda conclusio, fol. 77v.

Sectio secunda. Praecedentes conclusiones ab oppositis defenduntur, fol. 79r.

Sectio tertia. Ultima ponitur conclusio, fol. 81r.

Sectio quarta. Solvuntur objecta contra ultimam conclusionem, fol. 82v.

Sectio quinta. Instantia contra superiorem doctrinam, fol. 83v.

Sectio sexta. An sit ens rationis quid, et quotuplex, fol. 84v.

Sectio septima. Quaenam potentiae faciant ens rationis, et per quos actus, fol. 85v.

Liber quartus. De divisione entis in decem predicamenta (*sic*): Vbi de post-predicamentis, fol. 86v.

Disputatio prima. De praedicamentis in comuni, fol. 86v.

Sectio prima. Quid, et quotuplex sit praedicamentum, fol. 87r.

Sectio secunda. Quaenam in praedicamento collocentur, fol. 88r.

Disputatio secunda. De praedicamento substantiae, fol. 89r.

Sectio prima. Quid sit substantia, et quomodo ab accidenti (*sic*) discriminetur, fol. 89r.

Sectio secunda. Divisiones, et proprietates substantiae et accidentis, fol. 90r.

Sectio tertia. De subsistentia. Subsectio prima. Exponuntur termini, fol. 91r.

Subsectio secunda. In quo physice consistat subsistentia, fol. 92r.

Subsectio tertia. Alia improbata nostra stabilitur sententia, fol. 93r.

Sectio quarta. Respondetur adversariis, fol. 93v.

Subsectio prima. Aliqua Solvit Argumenta, fol. 94r.

Subsectio secunda. Reliqua Solvuntur Argumenta, 95r.
Sectio quinta. Quinam sit effectus formalis subsistentiae, fol. 96r.
Sectio sexta. Reliqua de subsistentia, fol. 97r.
Disputatio tertia. De praedicamentis qualitatis, et quantitatis, fol. 98r.
Sectio prima. Nonnulle rejiciuntur (*sic*) sententiae circa essentiam metaphisicam (*sic*) quantitatis, fol. 98v.
Sectio secunda. Exponitur, et defenditur vera sententia, fol. 99v.
Sectio tertia. In quo consistat physice quantitas, fol. 100v.
Sectio quarta. Solvuntur Objecta, et Reliqua de quantitae absolvuntur, fol. 101v.
Sectio quinta. De qualitate tertio aristotelico praedicamento, fol. 103r.
Disputatio quarta. De praedicamento relationis, fol. 103v.
Sectio prima. Quid, et quotuplex sit relatio, fol. 103v.
Sectio secunda. Quotuplex sit relatio praedicamentalis, et in quo physice consistat, fol. 104v.
Sectio tertia. Proponitur vera sententia, fol. 106v.
Sectio quarta. Solvuntur alia, fol. 108r.
Sectio vltima. Reliqua de relatione, fol. 108v.
Disputatio vltima. De reliquis praedicamentis & post-praedicamentis, fol. 109v.
Sectio vnica. Quaenam sint reliqua praedicamenta, et quid post-praedicamentum, fol. 109v.

II

1. Fol. 110v-146. F. 110v, *inc.:* «Disputationes Scholasticae in tres Aristotelis libros de Anima. Prooemium. Tractatus iste iuxta morem inter Philosophicos ordine postremus est, dignitate et vtilitate nulli secundus ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… primus erit de substantia, natura et perfectionibus Animae; secundus de ipsius potentiis, speciebus et habitibus; tertius de ejusdem actibus seu operationibus».

Ib., *inc.* de l'obra: «Liber Primvs. De substantia, natura et Perfectionibus Animae. Ea quae ad animae substantiam pertinent, videlicet essentiam, informationem, diversitatem et perfectionem liber iste comprehendit …».

Fol. 146v, *exp.:* «... in laudem iterum iterumque cedat. 17 Amen 39 die secunda maii 1739 finis trienali cursui impositus fuit. Laus Deo Ad majorem Dei Gloriam».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan Coroleu, *Disputationes scholasticae in tres Aristotelis libros de Anima.*

3. Altres manuscrits: Cf. supra, BDSG, ms. 92, f. 254-282.

6. Contingut:

Disputationes scholasticae in tres Aristotelis. Libros de Anima. Proemium, fol. 110v.
Liber Primvs. De substantia, natura et perfectionibus animae, fol. 110v.
Disputatio prima. De vivente vt sic, fol. 111r.
Sectio prima. Quibusdam praemissis conceptus viventis stabilitur, fol. 111r.
Sectio secunda. Praejactae conclusiones, ab oppositis vindicatur, fol. 112r.
Disputatio secunda. De anima in comuni, fol. 113r.

Sectio prima. Quid, et quotuplex sit anima, fol. 113r.
Sectio secunda. Quaenam partes corporis informentur ab anima, fol. 113v.
Sectio tertia. Ocurrit oppositis, fol. 115r.
Sectio quarta. De similitudine, et qualitate specifica animarum, fol. 116r.
Sectio quinta. Argumenta contra primam, et secundam conclusionem solvuntur, fol. 117r.
Sectio sexta. Arguemnta contra tertiam conclusionem, fol. 118r.
Disputatio tertia. De anima in particulari, fol. 119r.
Sectio prima. Animae rationalis spiritualitas, immortalitas, et indivisibilitas stabiliuntur, fol. 119r.
Sectio secunda. De anima rationali a corpore separata, fol. 120v.
Sectio tertia. De divisibilitate animae materialis, fol. 122v.
Sectio vltima. An partes animae materialis sint homogeneae, fol. 123v.
Liber secundus. De potentiis animae, speciebus, et habitibus, fol. 123r.
Disputatio prima. De potentiis animae in communi, fol. 125r.
Sectio prima. An potentiae spirituales ab anima rationali distinguantur, fol. 125r.
Sectio secunda. An potentiae materiales vitales distinguantur ab anima, fol. 126v.
Sectio tertia. An anima immediate concurrat ad actus vitales, fol. 127r.
Disputatio secunda. De potentiis animae in particulari. Sectio prima. De intellectu, fol. 128v.
Sectio secunda. De memoria, fol. 129v.
Sectio tertia. De voluntate, fol. 130v.
Sectio quarta. De potentiis materialibus internis, fol. 131v.
Sectio quinta. De Potentiis materialibus externis, fol. 132v.
Disputatio tertia. De speciebus, et habitibus, fol. 133v.
Sectio prima. Existentia, natura, munus, et causae speciei impressae, fol. 133v.
Sectio secunda. De influxu speciei impressae, et quaenam potentiae illa vtantur, fol. 135r.
Sectio tertia. De habitibus naturalibus acquisitis, fol. 135v.
Liber tertius. De actibvs vitalibvs animae, fol. 136v.
Disputatio prima. De actu vitali in communi, fol 137r.
Sectio prima. In quo physice consistat actus vitalis, fol. 137r.
Sectio secunda. Fit satis objectionibus, fol. 138r.
Sectio tertia. De oppositione actuum vitalium, fol. 139r.
Sectio quarta. Quaestiones aliae circa actus vitales, fol. 139v.
Disputatio secunda. De actibus intellectus, fol. 140v.
Sectio prima. De verbo mentis, et an ab intellectione distinguatur, fol. 140v.
Sectio secunda. De triplici mentis operatione, fol. 141v.
Sectio quarta. De veritate, et falsitate actuum intellectus, fol. 142v.
Disputatio vltima. De actibus voluntatis, fol. 144r.
Sectio prima. Natura, et multiplicitas actuum voluntatis, fol. 144r.
Sectio secunda. De libertate actuum voluntatis, fol. 144v.
Sectio vltima. Reliqua de libertate, fol. 145r.

III

1. F. 147-149. F. 147r: «Index eorum que in hoc volumine continentur. Ex Metaphysicis Summa quaestionum proaemilaium ...».

F. 149rb, *exp.:* «Noto quod in fine huius libri tertio cursus anno scripto a me Josepho Gali clerico et Beneficiato Sedis Gerundensis, et quidem finito die 2 maii anno a Nativitate Domini 1739 [*ratllat:* pinitur] ponitur (et quidem post indicem illorum quae in predicto libro continentur) quidam codex continens duos tractatus, primus de Generatione et Corruptione viventis, vel de ortu et interitu, 2cundum vero de Mundo et elementis, de Coelo et Meteoris, continentes res curiosas et quidem ipsarum notitia dignas: vnde qui eas addiscere velit, videat predictum codicem, in quo quidem codice et in ipsius fine invenietur index eorum quae in predictis tractatibus continentur. Ad Maiorem Dei Gloriam. Laus Deo».

2. Identificació de l'autor i obra: Josep Galí,[428] I*ndex eorum quae in hoc volumine continentur.*

Folis 149v-156 buits.

IV

1. Pàgines 1^2-30^2. Pàg. 1^2, *inc.:* «Tractatus de Generatione, et corruptione viventium, vel de ortu, et interitu. Proemium Post libros de physica auscultatione, aggreditur Philosophus tractatum de Corpore generabili et corruptibili ...».

Ib., *exp*. del proemi: «… In secundo Tractatu aliqua tradentur de mundo et elementis, de caelo et Metheoris».

Ib, *inc.* de l'obra: «Disputatio prima. De generatione substantiali viventium. Plura in physicis et alibi dicta hic supponi juvat ea praesertim quae de principiis entis naturalis in primo, et de eductione in comuni in tertio physicorum libro disserimus …».

Pàg. 30^2, *exp.:* «... aer inclusum intra sclopum pneumaticum est et ad modicam expansionem redactum compressum dicitur, non condensatum, quia antiquam exigit extensionem, cuius signum est ipsum tanto impetu erumpere, data porta. Vide Tosca, tomo primo Physicae generalis libro primo»

428. Clergue i beneficiat de la catedral de Girona: Cf. infra, VII. El 1735 és clergue de Medinyà, ha rebut del papa el benefici de Sant Esteve de la Seu i fa procura a Jeroni Cervera, prevere, D-389-01028. Aquest, que és el claver de la Seu, l'any 1755 presenta Josep Galí, beneficiat, al benefici de sant Gregori, vacant per òbit, D-409-06242. L'any 1756 Galí renuncia el benefici de sant Esteve, D-410-06267, immediatament reclamat per Narcís Galí, escolar de Medinyà, al qual ha estat presentat per Josep Valmanya, clergue resident a Roma, D-410-06302.

2. Identificació de l'autor i l'obra: [ANÒNIM], *Tractatus de generatione et corruptione viventium, vel de ortu, et interitu.*

3. Altres manuscrits: Cf. supra, BDSG, ms. 92, f. 283-294.

6. Contingut:

Proemium, pàg. 1^2.

Disputatio prima. De generatione substantiali viventium, pàg. 1^2.

Sectio prima. Definitur, et exponitur generatio, pàg. 1^2.

Sectio secunda. De causis ad generationem concurrentibus, pàg. 5^2.

Sectio tertia. De termino generationis, pàg. 8^2.

Disputatio secunda. De corruptione, et conversione. Sectio prima. De corruptione, pàg. 9^2.

Sectio secunda. Conversionem definit, et aliqua circa illam resolvit, pàg. 12^2.

Sectio tertia. Respondet objectis, pàg. 15^2.

Sectio quarta. De augmentatione, et nutritione, pàg. 17^2.

Disputatio tertia. De generatione accidentali. Sectio prima. De generatione accidentali vt sic, ejusque causis, pàg. 20^2.

Sectio secunda. De intensione qualitatis, pàg. 23^2.

Sectio tertia. Plura resolvuntur dubia, pàg. 26^2.

Sectio quarta. De rarefactione, et condensatione, pàg. 27^2.

V

1. Pàgines 31^2-49^2. Pàg 31, *inc.:* «TRACTATVS SECVNDVS DE MVNDO, ET ELEMENTIS; DE COELO ET METHEORIS. PROOEMIVM. [Pàg. 323] Tractatvm istum 2cundum duplici dispositione comprehendemus. Prima agit de elementis ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… omnia tamen prae temporis angustiis brevi tractatione coarctari necesse est».

Ib., *inc.* de l'obra: «DISPVTATIO PRIMA. DE MVNDI ELEMENTIS EORVMQUE MIXTIONE. Tribus sectionibus constabit disputatio. Prima aliqua de mundo in comuni (*sic*) deliberat. Secunda de elementis. Terita de Mixto …».

Pàg. 49^2, *exp.:* «... Constellationes dicuntur signa ex variis stellulis compacta. Hic finem habet tractatus de Coelo et Mundo, Elementis et Metheoris. Qui de his plura velit adeat Authores, videlicet Diuum thomam, Eximium etc. Sed tamen licet haec breviter dicta sint, nichilominus sufficiunt ad habendam aliquam notitiam de his omnibus: qua propter cedant ad majorem Dei Gloriam, virginisque Mariae. LAUS DEO».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Tractatus secundus de mundo et elementis, de coelo, et metheoris.*

6. Contingut:

Proemium, Pàg. 31^2.

Disputatio prima. De mundi elementis eorumque mixtione. Sectio prima. Aliqua de mundo in communi deliberat, pàg. 33^2.

Sectio secunda. De elementis, pàg. 36^2.

Sectio tertia. De mixto, pàg. 38^2.

Disputatio secunda. De Metheoris, et caelo. Sectio prima. De metheoris in aere contingentibus, pàg. 40^2.

Sectio secunda. De metheoris contingentibus in aliis elementis, pàg. 44^2.

Sectio tertia. De caelo, pàg. 46^2.

VI

1. Pàg. 50^2, *inc.:* «Index eorum quae in his duobus tractatibus continentur ...».

Ib., *exp.:* «... Ad Majorem Dei Gloriam».

2. Identificació de 'autor i obra: Josep GALÍ, *Index eorum quae in his duobus tractatibus continentur.*

VII

A la pàg. 52, a la part superior, escrit en tinta: «Aquest mon es un desterro en lo qual som | desterrats per guanyar, ho per a perdrer | la Gloria per tota una eternitat. | Si Vols tenir bona vida, sias devot de Maria.».

A la darrera pàgina, escrit en tinta: «Als 3 de Juny de 1740 pagui lo | trienni acabat lo any 1739 al Rnt | Joan Roig[429] collector de la quarta. | Ego Josephus Gali clericus, et | beneficiatus Sedis Gerundae». Una mica més avall: «Joseph Gali».

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 110 x 180, a columna tirada, de 42 línies constatades. Impaginació del foli 13r: 20 + 110 + 20 x 11 + 180 + 10.

2. Tipus de ratllat: Dues línies verticals i dues d'horitzontals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 4, 28.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva del segle XVIII, d'una sola mà.

4. Reclam de foli a foli al fol. 59r.

5. Decoració: Entre els folis de guarda i el f. 1, làmina impresa en tinta negra representant la Puríssima, amb inscripció al peu de la làmina: «Domi-

429. El 1704 és canonge de Vilabertran i insta la col·lació d'un benefici, D-358-00996. Com tants altres clergues, funda el 1708 un personat dotat amb 25 lliures, D-362-01863, l'augmenta de seguida amb 475 lliures, D-362-01874, i el permuta amb el benefici de sant Miquel de la Seu, D-362-01875. L'any 1720 el vicari general li confereix el benefici de sant Epifani a la Seu de Girona, D-374-04749, que Roig permuta ràpidament amb Joan de Cruïlles i Sitjar, D-374-04750. El 1724 presenta a Vilabertran per raó de torn, D-378-05546. El 1728 insta la col·lació del benefici de la Santa Creu a la Seu, presentat per Joan de Cruïlles, Sitjar i Sarriera, D-382-06342. El mateix any permuta un personat amb Francesc Bahés, D-382-06423. Testa el 1730, ADG, Testaments 9, f. 121-122.

nicus Pauner Fecit».[430] Títols en lletres majúscules de tres línies d'altura, i en minúscules de dues línies d'altura.

Foli sense numerar intercalat entre el foli 86 i 87, al verso del qual hi ha dibuixat l'arbre de Porfiri.

6. Notes: Al fol. 137v, jaculatòria en forma de nota marginal: «Jesus | ave | Maria».

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona», al foli 1r.

9. Copista: Josep Galí.

10. Revisions i correccions als f. 3r, 4r-v, 10r, 14v, 15v, 16v, 27r, 31v, 38r, 39v, 40v, 44r, 45r, 48v, 51v, 55r, 56v, 57r, 63r, 66r, 71r, 74r, 74v, 92v, 98v, 101r, 103v, 115r, 116r, 117v, 118r-v, 121r, 123v, 124v, 126v, 129r, 131r, 133v, 134r, 139v; i a les pàg. 5, 6, 8, 13-16, 20-23, 39, 43, 47 i 49.

12. Notícies històriques: A la pà. 30^2, cita el tom primer de la *Physica generalis* del P. Tosca.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Fatigat.
2. Datació: 9 septembre 1738 – 2 maig 1739, ex I, 3, a).
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Josep Galí, BDSG.

99

Anònim, *Physica generalis. Physica particularis*

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 152 x 215 x 33.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí groc.

2. Llom ras, del mateix pergamí, amb el terç superior desaparegut.

a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes amb quatre nervis de cordill.

b) Descripció dels sectors: A baix, etiqueta de paper blanc, quadrada, amb la cota del ms.: «BDSG | Ms | 99».

430. Cf. supra, nota 388.

3. Altres elements.

a) Folis de protecció i de guarda: V a l'inici, formant plec de 3 x 2 amb el foli de folre. Foli de guarda Ir, a l'angle inferior dret, en llapis, cota actual del ms.: «Ms | 99».

c) Cobertes (folres): Del mateix paper que els folis de guarda. Filigrana «Domènec» del tipus Valls i Subirà 307, documentada a Olot el 1794.

d) Talls tintats de color blau.

g) Llavis del mateix pergamí, malmesos a la part superior de la tapa II.

4. Conclusió. Data: *Post* 1803-1804. Cf. infra, A, 1 i B, 1.

II. Cos del Volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 337 pàgines + 30 folis en blanc.
5. Dimensions: 150 x 210 x 25.
6. Plecs:
1) Plec de 4 x 2, pàg. 1-16.
2) Plec de 4 x 2, pàg. 17-32.
3) Plec de 4 x 2, pàg. 33-48.
4) Plec de 4 x 2, pàg. 49-64.
5) Plec de 4 x 2, pàg. 65-80.
6) Plec de 4 x 2, pàg. 81-96.
7) Plec de 4 x 2, pàg. 97-112.
8) Plec de 4 x 2, pàg. 113-128.
9) Plec de 4 x 2, pàg. 129-144.
10) Plec de 4 x 2, pàg. 145-160.
11) Plec de 4 x 2, pàg. 161-176.
12) Plec de 4 x 2, pàg. 177-192.
13) Plec de 4 x 2, pàg. 193-208.
14) Plec de 4 x 2, pàg. 209-224.
15) Plec de 4 x 2, pàg. 225-240.
16) Plec de 4 x 2, pàg. 241-256.
17) Plec de 4 x 2, pàg. 257-272.
18) Plec de 4 x 2, pàg. 273-288.
19) Plec de 4 x 2, pàg. 289-304.
20) Plec de 4 x 2, pàg. 305-320.
21) Plec de 4 x 2, pàg. 321-336.

Al final del plec 21), hi ha tres làmines sense numerar, que treuen taló a l'inici del plec.

Al final del manuscrit, hi ha 4 plecs de 4 x 2; al recto del primer foli del primer plec hi ha un índex, els altres són tots en blanc. L'últim foli forma plec amb el foli de folre final.

8. Paginació contínua, coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis i a l'esquerre del verso. A la pàgina 129 comença una foliació contínua que sembla també coetània de l'escriptura del manuscrit, en tinta i xifres aràbigues, centrada, a la part superior del recto dels folis, que va del 1 al 207.

10. Filigranes:

a) Pàg. 1-15, 49-69, 75, 209-219, filigrana «VILARDELL», del tipus VALLS I SUBIRÀ 1069, documentada a Barcelona el 1800.

b) Pàg. 21-43, 71-74, 81-140, 161-207, 129 endavant, filigrana «DOMÈNEC», del tipus VALLS I SUBIRÀ 307, documentada a Olot el 1794.

c) Pàg. 149-155, filigrana «RIBAS», semblant a les dels tipus VALLS I SUBIRÀ, 728 i 729, documentades respectivament el 1808 a Vic i el 1814 a Barcelona.

12. Sistemes de ratllat en sec. Primera línia escrita.

III. CONTINGUT LITERARI

A

1. Pàgines 1-123. Pàg. 1, *inc.* del proemi: «Phisica Generalis. Proemium. Immenso iam (perdilecti discipuli) Metaphysicae pelago plurimis naufragiis et subtilitatibus famoso utpote in quo ingenia, ceteroquin Phylosophiae ceterisque scientiis abtissima (*sic*) ...».

Pàg. 3, *exp.* del proemi: «… nam turpe est dificiles habere nugas et stultus labor ineptiarum».

Ib., *inc.* de l'obra: «Quaestio 1ª de Prolegomenis. Ne insalutato, ut aiunt, hospite physicae limina ingrediamur aliqua de Prolegomenis dicenda sunt. Physica dicitur illa Philosofiae pars que rerum corporumque omnium in hoc universo existentiam …».

Pàg. 123, *exp.:* «... FINIS PHISICAE GENERALIS, QUI FUIT POSTRIDIE IDUS JUNII ANNO DOMINI MDCCCIII. SCRIPSIT FRATER NARCISSUS PAGÉS IN CALCEATORUM CARMELITARUM CONUENTU. GERUNDAE».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Physica generalis.*

6. Contingut:

Proemium, pàg. 1.
Quaestio prima. De prolegomenis, pàg. 3.
Acciomata (*sic*) phisica (*sic*), pàg. 4.
Regulae phylosofandi (*sic*) in physica, pàg. 4.

Quaestio secunda. De corporis physici essentia, pàg. 7.
Solvuntur Objecta, pàg. 9.

Quaestio tertia. De corporum naturalium principiis, pàg. 11.
Articulus primus. De sisthemate Aristotelico, pàg. 14.
Articulus secundus. Quae sint vera entis naturalis principia, pàg. 20.

Paragraphus 1. An in rerum natura detur vera generatio substantialis, pàg. 20.
Paragraphus 2. Vera principia rerum statuuntur, pàg. 24.
Solvuntur Objectiones, pàg. 25.
Paragraphus 3. De materia prima, pàg. 26.
Ad oppositum, pàg. 27.
Paragraphus 4. Quid sit materia prima, pàg. 28.
Articulus tertius. De forma substantiali. Paragraphus primus. Quid sit forma substantialis, pàg. 36.
Solvuntur Objectiones, pàg. 38.
Paragraphus secundus. Vtrum formae rerum genitarum educantur de potentia materiae, pàg. 45.

Quaestio quarta. De corporeis adfectionibus (*sic*). Articulus primus. De compositione et divisibilitate continui, pàg. 47.
Solvuntur Argumenta Contraria, pàg. 50.
Articulus secundus. De corporum impenetrabilitate, pàg. 56.
Articulus tertius. De corporum porositate, pàg. 59.
Articulus IV. De raritate, et densitate, pàg. 61.
Articulus quintus. De elasticitate, pàg. 64.
Articulus sextus. De Vi inertie, pàg. 67.
Diluuntur Objecta, pàg. 69.
Articulus septimus. Atractione Neuutoniana, pàg. 70.
Solvuntur Objectiones, pàg. 72.
Articulus octavus. De magnete, pàg. 74.
Articulus IX. De gravitate, pàg. 78.
Solvuntur Objectiones, pàg. 82.
Articulus decimus. De spatio et loco, pàg. 84.
Articulus undecimus. De vacuo, pàg. 85.
Solvuntur Objectiones, pàg. 89.

Quaestio quinta. De motu. Articulus primus. De motu generatim accepto, pàg. 90.
Articulus secundus. De quantitate motus, pàg. 92.
Afteruntur nonnulla leimnitzianorum (*sic*) argumenta, pàg. 95.
Articulus tertius. De generalibus legibus motus, pàg. 96.
Audiuntur adversarii, pàg. 98.
Articulus quartus. De compositione motus, pàg. 104.
Articulus quintus. De motu reflectionis (*sic*) seu dinamica, pàg. 106.
Diluuntur Objecta, pàg. 108.
Articulus sextus. De motu pendulorum, pàg. 111.
Articulus septimus. De acceleratione motus gravium, pàg. 114.

Pàg. 124-128 buides.

B

1. Pàgines 129-335. Pàg. 129, *inc.:* «Phisica Particularis. Proemium. Absoluta jam, auditores perdilecti, illa Phisices parte que de principiis et affectionibus corporeis generatim pertractat ...».

Ib., *exp*. del proemi: «… in tertia vero de omnibus quae in sphaera elementari continentur».

Ib*., inc.* de l'obra: «Quaestio 1ª de Cosmologia. Articulus 1us de Mundi unitate. Vnicum existere mundum in omnibus antiquis Physicis certum fuit…».

Pàg. 335, *exp.:* «... Finis Phisicae terciae, et ultimae Philosophiae partis, impositus Postridie idus februarii Anni (*sic*) Domini nostri Jesu-Christi. MDCCCIIII».

2. Identificació de l'autor i l'obra: ANÒNIM, *Physica particularis.*

6. Contingut:

Proemium, pàg. 129.
Quaestio prima. De cosmologia. Articulus primus. De mundi unitate, pàg. 129.
Articulus secundus. De mundi origine, pàg. 131.
Solvuntur Objectiones, pàg. 132.
Articulus tertius. Qua anni tempestate mundus fuerit conditus, pàg. 135.
Solvuntur Objectiones, pàg. 136.
Articulus quartus. De mundi perfectione, pàg. 137.
Solvuntur Objectiones, pàg. 138.
Quaestio secunda. De mundi sistemate. Articulus primus. De sphaera mundana, pàg. 143.
De Horisonte (*sic*), pàg. 144.
De Meridiano, pàg. 145.
De Aequatore. De Zodiaco, pàg. 147.
De duobus coluris, pàg. 148.
De circulis minoribus, pàg. 149.
Articulus secundus. De primis astronomiae principiis, pàg. 150.
Observatio, pàg. 152.
Articulus tertius. De systemate Ptolemaico, pàg. 153.
Articulus quartus. De systemate Copernicano, pàg. 156.
Articulus quintus. De systemate Tychonico, pàg. 158.

Quaestio tertia. De caelorum substantia, et affectionibus. Articulus primus. An caeli sint solidi vel fluidi, pàg. 161.
Audiuntur Paripapetici (*sic*), pàg. 163.
Articulus secundus. De caelorum influxu, pàg. 168.

Quaestio quarta. De astris in particulari. Articulus primus. De stellis fixis, pàg. 173.
Articulus secundus. De sole. Paragraphus primus. De solis natura, pàg. 175.
Paripateticorum (*sic*) scrupuli dispelluntur, pàg. 176.
Paragraphus secundus. De maculis solaribus, pàg. 179.
Audiuntur Adversarii, pàg. 181.
Articulus tertius. De luna, pàg. 183.
Articulus quartus. De lunari atmosphera, pàg. 186.
Satisfit Objectis, pàg. 187.
Apendix de lunae phasibus, pàg. 189.
Articulus quintus. De solis, et lunae eclipsibus, pàg. 190.

Articulus sextus. De reliquis planetis, pàg. 193.
Articulus septimus. De planetarum incolis, pàg. 194.
Soluuntur Objectiones, pàg. 195.
Articulus octavus. De cometis, pàg. 197.
Audiuntur adversarii, pàg. 199.
Tractatus de corporibus, quae in sphaera elementari continentur. Sectio prima. De corporibus elementaribus eorumque adfectionibus. Articulus primus. De Igne, pàg. 202.
Solvuntur Argumenta Contraria, pàg. 204.
Scholion de effectibus ignis, pàg. 206.
Articulus secundus. De ignis gravitate, pàg. 207.
Excutiuntur contrarii scrupuli, pàg. 209.
Articulus tertius. De igne electrico, pàg. 211.
Electricitatis phaenomena, pàg. 213.
Dilvuntur Objecta, pàg. 218.
Articulus quartus. De aere, pàg. 221.
Solvuntur quidam scrupuli, pàg. 223.
Articulus quintus. De ascensu loquorum (*sic*) in tubis capillaribus, pàg. 227.
Articulus sextus. De aqua, pàg. 229.
Solvuntur Objectiones, pàg. 231.
Apendix. De aquae calore et frigore, pàg. 233.
Solvuntur Objectiones, pàg. 235.
Articulus septimus. De meteoris, pàg. 236.
Paragraphus primus. De meteoris aqueis, pàg. 237.
Paragraphus secundus. De meteoris aeris, seu ventis, pàg. 239.
Scholion, pàg. 241.
Paragraphus tertius. De meteoris igneis, pàg. 243.
Paragraphus quartus. De meteoris enphaticis (*sic*), pàg. 250.
Sectio secunda. De corporibus terrestibus. Articulus primus. De terra. Paragraphus primus. De primis geografiae rudimentis, pàg. 254.
Parahraphus secundus. De terrae figura, pàg. 258.
Paragraphus tertius. De montibus, pàg. 262.
Paragraphus quartus. De Terraemotibus, pàg. 263.
Articulus secundus. De fossilibus, pàg. 267.
Articulus tertius. De mari. Paragraphus primus. De maris salsedine, et amarudentia, pàg. 273.
Diluuntur Objectiones, pàg. 274.
Paragraphus secundus. De maris aestu, pàg. 277.
Articulus quartus. De fontium et fluminum origine, pàg. 281.
Solvuntur Objectiones, pàg. 285.
Sectio tertia. De corporibus viventibus. Articulus primus. De plantis. Paragraphus primus. De plantarum natura, et vegetatione, pàg. 287.
Parahraphus secundus. De plantarum propagatione, pàg. 292.
Solvuntur Contraria Argumenta, pàg. 293.
Articulus secundus. De brutis. Paragraphus primus. An bruta informentur anima, pàg. 296.
Solvuntur Objectiones cartesianorum, pàg. 302.
Paragraphus secundus. De brutorum propagatione, pàg. 304.

Solvuntur Objectiones, pàg. 306.
Quaestio ultima. De sensibilibus. Articulus primus. De objecto visus. Paragraphus primus. De luce, pàg. 308.
Solvuntur Objectiones, pàg. 311.
Paragraphus secundus. De coloribus, pàg. 316.
Articulus secundus. De auditus objecto seu sono, pàg. 322.
Articulus tertius. De olfactus objecto, pàg. 325.
Solvuntur Objectiones, pàg. 326.
Articulus quartus. De objecto gustus, pàg. 328.
Articulus quintus. De tactu, pàg. 329.
Solvuntur Objecta, pàg. 330.

C

Pàg. 336 buida. Entre aquesta pàgina i la següent hi ha tres pàgines sense numerar, escrites només per una cara. La primera és un desplegable de dos doblecs i conté onze figures geomètriques que esquematitzen el sitema antic i el copernicà del sistema solar.

La segona pàgina conté l'esquematització geomètrica dels eclipsis de lluna.

La tercera porta dibuixada una gran esfera armil·lar.

Pàg. 337, *exp.*: «Tabula omnium Quaestionum, et Articulorum in libro contentorum ...».

Ib., *exp.:* «... De corporum porositate».

2. Identificació de l'autor i obra: ANÒNIM, *Tabula omnium Quaestionum et Articulorum in libro contentorum.*

Els 30 folis que segueixen són tots en blanc.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 110 x 180, a columna tirada, de 33-34 línies constatades. Impaginació pàg 5: 20 + 110 + 20 x 15 + 180 + 15.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals per a definir la caixa d'escriptura. Línies d'escriptura pautades en sec: ><. UR = 5, 62.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva de principis de segle XIX.

5. Decoració: Títols acompanyats de dibuixos en tinta representant flors esquematitzades.

7. Segells i timbres: Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona», a la pàgina 1 i 79. Segell del «Seminario Conciliar | de la Diocesis | de Gerona», a l'angle superior dret de la pàgina 1.

9. Copista: Narcís Pagès, carmelita calçat del convent de Girona.[431]

431. No s'ha pogut documentar.

10. Revisions i correccions: Pàg 13, 30, 35, 39, 47, 55, 58, 87, 89, 96, 99, 115, 136, 141, 159, 160, 182, 185, 188, 201, 207, 238, 274, 275, 280, 282, 291, 298, 307,

12. Notícies històriques: És un manual de transició de la física aristotèlica a la física clàssica de Descartes, Leibnitz i Newton.

V. Conclusió

1. Estat de conservació: Força bo.
2. Datació: Anys 1803-1804, ex III, A, 1; B, 1.
3. Origen gironí.
4. Propietaris i procedència: Narcís Pagès, BDSG.

100

Joan Pedrals, ***Tractatus in octo libros physicorum Aristotelis***.

I. Enquadernació

1. Cobertes
a) Mides de superfície i gruix: 150 x 210 x 20.
b) Material: Ànima de cartró recoberta de pergamí.

2. Llom ras, del mateix pergamí.
a) Tipus, tècnica i nombre de relligadures: Els plecs són cosits entre ells i directament a les tapes mitjançant dos nervis interns, que no en treuen d'externs.
b) Descripció de les seccions: A dalt, en tinta sèpia i majúscules: «To. | II | Phi-|-l[osofi]ae». A baix, etiqueta quadrada de paper blanc enganxada, amb la cota del ms: «BDSG | Ms | 100».

3. Altres elements.
b) Tancadors de cordill, faltant els botons d'os.
c) Cobertes (folres) del mateix paper que els altres folis del ms.
d) Talls: Hi ha restes de pintura vermella al tall central.
e) Capçalera i capçada a dalt i a baix.
f) Queix del mateix pergamí.
g) Llavis del mateix pergamí.

4. Conclusió. Data: Segle xviii (*ca.* 1767).

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 136.
5. Dimensions: 146 x 203 x 15.
6. Plecs:
1) Plec de 2 x 2, folis 1-4, sense reclam.
2) Plec de 8 x 2, folis 5-20, sense reclam.
3) Plec de 6 x 2, folis 21-32, sense reclam.
4) Plec de 8 x 2, folis 33-48, amb reclam: «Arguitur».
5) Plec de 6 x 2, folis 49-60, sense reclam.
6) Plec de 8 x 2, folis 61-76, sense reclam.
7) Plec de 6 x 2, folis 77-88, sense reclam.
8) Plec de 8 x 2, folis 89-104, sense reclam.
9) Plec de 6 x 2, folis 105-116, sense reclam.
10) Plec de 8 x 2, folis 117-132, acabat en foli en blanc.
11) Plec de 2 x 2, folis 133-136.

Els folis 1, 3-5 i 132-136 són en blanc.

Al foli 1r, a baix i a la dreta, signatura actual del ms., escrita en llapis i xifres aràbigues: «Ms | 100». Cf. infra, IV, 11 i 12.

8. Foliació contínua, en llapis i xifres aràbigues, a l'angle superior dret del recto dels folis, acabada el 17 de novembre del 2010 per l'autor d'aquest catàleg.

9. Numeració de plecs: No se'n veu rastre.

10. Filigranes:

a) Folis 1-4 i 131-136, filigrana «Ferrer», del tipus Valls i Subirà 386, documentada a Capellades el 1735, a Olot el 1758, a Cardedeu el 1770 i a Barcelona el 1779.

b) Folis 6-30, filigrana «Alzina», del tipus Valls i Subirà 34, documentada a Capellades i a Guissona el 1767.

c) Folis 31-48, filigrana parcialment visible, que no s'ha pogut identificar.

d) Folis 49-104, possible filigrana «Frigola», semblant, no igual, al tipus Valls i Subirà 434, documentada a Barcelona el 1764.

e) Folis 105-116, filigrana «Jesvs», que no es troba repertoriada.

f) Folis 121-130, filigrana de l'escut amb el sol dins el camp, que no es troba repertoriada.

11. Forats: No se'n veuen.

12. Sistema de ratllat en sec: <<<<>>>>. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

A

1. Folis 1-136. F. 2r, cf. infra, IV, 12. Fol. 6r, pàg. de títol: «Tractatus in Octo libros Phisicorum (*sic*) Per uarias questiones et articulos distributus juxta mentem aristotelis Omnium Philosophorum Principis et admirabilem angelici Praeceptoris doctrinam. Prooemium.

F. 6v, *inc.* del proemi: «Peragrato tandem aliquando (Carissimi discipuli) dificili ac horrido logice et methodi deserto, pervenimus laeti tandem ad frondosos et amenos Philosophiae naturalis seu Phisicae campos, ubi ex variis quaestionum et arborum plantis flores odoriferos colligetis ...».

Ib., *exp.* del proemi: «… et sauciosum saporem totis viribus percurratis».

Ib., *inc.* del tracat: «Questio Prooemialis de quidditate et objecto Philosophiae naturalis. Articvlvs vnicus. quodnam sit objectum formale Phisicae. Ex dictis facile colligitur Philosophiam esse scientiam, quia de suo objecto demonstrat proprietates…».

Fol. 130v, *exp.:* «... Omnia cedant ad laudem sacrosanctae et individuae Trinitatis, Patris ingeniti, Filii vnigeniti, Spiritu (*sic*) Sancti paracliti: Immaculatae matris, praeclarissimi Ecclesiae Solis divi Thomae Aquinatis, Divi Theovaldi (*sic*) hujus Tridentini collegii dignissimi Patroni, Omniumque Sanctorum in caelesti curia commorantium. Amen. Cursus finitus est Die septimo Calendas Aprilis anno a Nativitate Domini millesimo Septingentessimo (*sic*) sexagessimo (*sic*) Octavo. Victor Doctor Joannes Pedrals. Felicis (*corr pro* Felix) Pla et Batlle Nomen meum est».

2. Identificació de l'autor i obra: Joan Pedrals,[432] *Tractatus in octo libros Physicorum Aristotelis.*

6. Contingut:

Fol. 6v: Questio Prooemialis de quidditate et objecto Philosophiae naturalis. Articvlvs vnicus. Quodnam sit objectum formale Phisicae.

Fol. 7r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 8r: Liber 1mus Phisicorum. Questio 1ma de Principiis entis naturalis in communi.

Fol. 8v: Articvlvs Primus. Quid et quot sint Principia entis naturalis.

Fol. 11r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 12r: Articvlvs secundus. De Principiis entis naturalis juxta mentem Aristotelis.

Fol. 12v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 14r: Questio secunda de materia prima. Articvlvs primus an detur et quid sit materia Prima.

Fol. 14v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 15v: Articvlvs 2dus an materia prima habeat actum entitativum.

Fol. 16r: Solvuntur argumenta contraria.

---

432. No identificat.

Fol. 17r: Articvlvs 3tius an materia 1ma existat et subsistat per propriam subsistentiam et existentiam.

Fol. 18r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 19v: Articvlvs 4tus an materia 1ma possit divinitus existere sine forma.

Fol. 20v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 21v: Articvlvs vltimus de appetitu materiae primae ejusque ingenerabilitate.

Fol. 22v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 24r: Questio 3tia de forma substantiali. Articvlvs 1mus an detur et quid sit forma substantialis.

Fol. 25v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 27r: Queres an detur forma accidentalis Aristotelica.

Fol. 28r: Articvlvs 2dus an duae formae substantiales possint informare simul eandem numero materiam.

Fol. 29r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 30r: Articvlvs 3tius quid sit eductio.

Fol. 31v: Articvlvs 4tus vtrum Anima rationalis possit divinitus educi de potentia materiae.

Fol. 32r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 33v: Articvlvs 5tus an formae caelorum et elementorum in 1ma sui productione fuerint eductae de potentia materiae.

Fol. 34v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 35r: Articvlvs 6tus vtrum formae caelorum et elementorum potuerint educi de potentia materiae.

Fol. 36r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 37r: Articvlvs 7mus ex quo subjecto educantur formae substantiales vermium ex speciebus sacramentalibus genitorum.

Fol. 37v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 40r: Questio 4ta de composito substantiali. Articvlvs 1mus an materia 1ma et forma se ipsis immediate vniantur.

Fol. 41r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 42v: Articvlvs 2dus vtrum totum Phisicum distinguatur realiter a partibus simul sumptis et vnitis.

Fol. 43v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 45r: Articvlvs 3tius quid sit subsistentia et an subsistentia distinguatur realiter a natura.

Fol. 45v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 46r: Articvlvs vltimus an essentia in creatis distinguatur realiter ab existentia.

Fol. 46v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 48r: Liber secundus Physicorum. Questio prima de natura, arte et violento. Articvlvs 1mus quid sit et quibus conveniat ratio naturae.

Fol. 48v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 49r: Articvlvs 2dus quibus conveniat ratio naturae.

Fol. 49v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 50r: Articvlvs 3tius quid sit ars et an possit eficere opera naturae.

Fol. 50v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 51r: Articvlvs vltimus vtrum Deus et causae vniversales possint inferre vilolentiam Creature.

Fol. 52r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 53v: Questio 2ª de causis in Comuni (*sic*). Articvlvs 1mus quid et quotuplex sit causa.

Fol. 54r: Solvuntur argumenta contraria. Articvlvs 2dus quenam sint conditiones Causarum.

Fol. 55r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 55v: Questio 3tia de causa eficienti. Articvlvs 1mus quid et quotuplex sit causa eficiens.

Fol. 56r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 56v: Articvlvs 2dus vtrum substantia creata sit immediate operativa.

Fol. 57r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 59v: Questio 4ta de causa instrumentali.

Fol. 60r: Articvlvs 1mus quid sit et per quid constituatur instrumentum. Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 61r: Articvlvs 2dus vtrum instrumentum debeat habere virtutem, et actionem praeviam.

Fol. 61v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 63v: Articvlvs 3tius vtrum idem numero effectus possit produci a duplici causa totali ejusdem generis et ordinis.

Fol. 64v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 55r: Questio vltima de causa finali. Articvlvs 1mus quenam sit ratio formalis finalisandi.

Fol. 66v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 67v: Articvlvs 2dus quenam sit causalitas finis.

Fol. 68r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 68v: Appendix de fortuna, casu et fato.

Fol. 69r: Liber 3tius Physicorum. Questio 1ma de motu, actione et passione. Articvlvs 1mus quid sit motus.

Fol. 70v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 72r: Articvlvs secundus quotuplex sit motus.

Fol. 73r: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 73v: Quedam dubia circa motum resolvuntur.

Fol. 74v: Articvlvs 3tius de conditionibus motus.

Fol. 75v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 76v: Questio 2da de motu locali. Articvlvs 1mus de existentia, essentia et causis motus localis.

Fol. 77v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 78r: Articvlvs 2dus de affectionibus motus localis.

Fol. 78v: Quantitas motus.

Fol. 79v: Determinatio motus.

Fol. 80r: Compositio motus.

Fol. 80v: Reflectio motus.

Fol. 81r: Refractio motus. Acceleratio motus.

Fol. 82r: Articvlvs 3tius de motus localis speciebus.

Fol. 82v: Motus gravium et levium.
Fol. 83v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 84r: Motus elasticus.
Fol. 84v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 85r: Motus sympateticus et antypateticus. Motus magneticus.
Fol. 85v: Motus progectorum (*sic*).
Fol. 86v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 87v: Motus pendulorum.
Fol. 88r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 88v: Leges motus.
Fol. 89r: Questio 3ª de Infinito. Articvlvs 1mus quid et quotuplex sit infinitum et an | increatis possit dari infinitum 2dum (*sic*) essentiam. Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 90r: Articvlvs vltimus an possit dari infinitum in actu 2dum magnitudinem, multitudinem et intentionem.
Fol. 90v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 91v: Liber 4tus Physicorum. Questio 1ma de loco. Articvlvs 1mus quid sit locus.
Fol. 92r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 93r: Articvlvs 2dus vtrum duo corpora localiter extensa possint esse simul in eodem loco.
Fol. 93v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 94r: Articvlvs vltimus vtrum idem numero Corpus possit esse simul in duobus locis Circunscriptive (*sic*).
Fol. 94v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 95v: Questio 2da de vacuo et tempore. Articvlvs 1mus in quo existentia et essentia vacui explicatur.
Fol. 96r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 98r: Articvlvs vltimus an detur et quid sit tempus.
Fol. 98v: Solvuntur argumenta contraria.
(No hi ha res sobre el llibre cinquè de la Física)
Fol. 99r: Liber 6tus Physicorum. Questio vnica de continuo. Articvlvs 1mus an continuum componatur ex solis indivisibilibus.
Fol. 101v: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 105v: Articvlvs 2dus de modis incipiendi et desinendi rerum.
Fol. 106r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 106v: Articvlvs vltimus de magnitudine et parvitate Continui.
Fol. 107r: Solvuntur argumenta contraria.
Fol. 107v: Liber 7 Septimus et 8 Octavus Physicorum. Questio vnica de subordinatione secundi moventis a primo Motore. Articvlvs Primus de primo Motore seu Deo.
Fol. 108r: Solvuntur argumenta contraria. Articvlvs 2dus an Deus simultanee et imediate (*sic*) concurat (*sic*) ad omnes effectus causae 2dae.
Fol. 108v: Solvuntur argumenta contraria.
Articvlvs 3tius vtrum Deus Optimus maximus physice praemoveat seu praedeterminet causas secundas ad Operandum.
Fol. 110r: Paragraphus 1mus in quo aliqua suponuntur et praecipue dificultas de gratia praedeterminante aperitur.

Fol. 111r: § II in quo statuitur et probatur conclusio evidenti Divi Pauli testimonio.

Fol. 112v: § III in quo probatur conclusio auctoritate Philosophi et Divi Thomae.

Fol. 113v: § IV in quo probatur conclusio rationibus naturalibus.

Fol. 114r: § V in quo probatur conclusio ratione efficacissima ex Theologia desumpta.

Fol. 115r: § VI in quo demonstratur amicabilis concordia gratiae praedeterminantis cum libertate creata.

Fol. 117v: § VII in quo argumenta contraria ab autoritatibus (*sic*) desumpta (*sic*) catholice resolvuntur.

Fol. 119r: § 8us in quo argumenta ab aliis autoritatibus dessumpta (*sic*) diluuntur.

Fol. 121r: § vltimus in quo solvuntur argumenta contra libertatem.

Fol. 125v: Articvlvs 4tus vtrum Deus physice praemoveat voluntatem ad materiale peccati.

Fol. 126v: Solvuntur argumenta contraria.

Fol. 128r: Articvlvs vltimus vtrum Mundus potuerit esse ab eterno.

Fol. 129r: Solvuntur argumenta contraria.

B

1. Foli 131r, en lletra del mateix Feliu Pla i Batlle, títol i octava reial:
«Proc
«Pedrals
«Anac
«Perlas
«Octava

«De Tomás si las huellas vas siguiendo
«Por sendas de Pedrals sempre (*sic*) guiado
«Al monte Philosophico subiendo
«Parecerá de piedras enredado
«Mas sube sin desmaio prosiguiendo
«A la cumbre con el sube esforzado
«Porque entonces las piedras ya desechas
«se verán à tos ojos perlas hetchas».

2. Identificació de l'autor i obra: Feliu Pla i Batlle, *Octava en lloança de Joan Pedrals.*

Folis 131v-136 buits.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 114 x 177, a columna tirada, de 38/38 línies. Impaginació del fol. 33r: 10 + 114 + 20 x 10 + 177 + 15.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i dues verticals de justificació, escriptura de justificació a justificació. UR = 4, 4.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva del segle XVIII, clara i regular.

4. Reclams escassos de foli a foli, horitzontals i decantats vers l'extrem dret de la pàgina.

5. Decoració: Entre el folis 5 i 6, gravat de sant Tomàs d'Aquino, amb subscripció: «Dominicus Pauner[433] Fecit Barcinone»; el gravat treu taló entre els folis 19 i 20. Entre els folis 109 i 110, gravat de la crucifixió, sense cap inscripció, i treient taló entre els folis 111 i 112. Després del test, un altre gravat, aquest del martiri de sant Sebastià, amb inscripció: «Pauner[434] Fecit Barcinone S. Sebastian». El manuscrit no té altra decoració. Títols de llibre, questió, article i paràgraf en lletres que ocupen dues ratlles; el mot «Articvlvs» sempre aglutinat.

7. Timbre de la «Biblioteca | Seminari | de | Girona» al f. 6r.

9. Copista: Feliu Pla i Batlle.[435]

10. Revisions i correccions interlineades, escasses.

11. Antigues signatures: Al foli 2r, dalt de tot, en tinta i xifres aràbigues, possible signatura d'una biblioteca ignorada: «24».

12. Notícies històriques: Al mateix foli 2r, més avall, nota de possessió: «Ex libris Felicis Pla | et Batlle studen-|-tis Barcinone anno | Domini 1767 | decimo septimo | Calendas Octobris | (*gargot*)».

V. Conclusió

1. Estat de conservació correcte.

2. Datació: El 1767 Feliu Batlle i Pla estampa el seu ex-libris al f. 2 del volum, possiblement encara no escrit (*terminus a quo*), perquè, segons l'explicit, el manuscrit s'acaba l'any 1768 (*terminus ad quem*).

3. Origen barceloní.

4. Propietaris i procedència: Feliu Pla i Batlle (1767), BDSG.

433. Cf. supra, nota 388.

434. Cf. supra, nota anterior.

435. Se sap que fou clergue, perquè rebia la tonsura el 22 de setembre de 1775: ADG, Registres d'ordes, n. 24, f. 2v. El 1806 el vicari general li conferia el benefici dels Dolors de Pineda, vacant per òbit de Joan Pla i Batlle, ADG, D-461, f. 83r. Era mort l'any 1830, quan Maria Raguer presentava Joseph Raguer i Batlle per al benefici dels Dolors de Pineda, vacant per òbit de Feliu Pla i Batlle: ADG, D-484, f. 123r.

Irene Capdevila Arrizabalaga – Lourdes Soriano Robles
Universitat de Barcelona – IRCVM, Universitat de Barcelona

LA VERSIÓ CATALANA MEDIEVAL DE LA *CRÒNICA DELS XXIV GENERALS*[1]

1. *La* Chronica XXIV Generalium Ordinis Fratrum Minorum

A l'Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya (Barcelona) es conserven uns fragments pertanyents a la traducció catalana anònima de la *Chronica XXIV Generalium Ordinis Fratrum Minorum* (*Crònica dels XXIV Generals de l'Orde de Framenors*).[2] Obra vasta i complexa, barreja de crònica i d'història,[3] ofereix les semblances dels primers 24 Ministres Generals de l'orde dels menorets, des de sant Francesc d'Assís († 1226) fins a Leonardo da Giffoni Rossi (1373-1378), afegint-hi una extensa exposició hagiogràfica i exemplar que recull les vides d'altres companys de l'orde, sants i màrtirs dels segles xiii i xiv.[4] Amb una clara vocació historiogràfica, l'autor es proposà oferir no només la vida del fundador, sinó també una gran selecció de materials suplementaris, susceptibles d'ésser emprats en compilacions posteriors que volguessin recuperar la història de l'orde, esdevenint, d'aquesta manera, una història "institu-

1. Les autores participen en els projectes *Pragmàtica de la literatura de l'Edat Mitjana* 2017SGR1335 (Generalitat de Catalunya) i *BITECA: Bibliografia de Textos Antics Catalans, Valencians i Balears*, dins *PhiloBiblon*, Berkeley, The Bancroft Library, University of California. Volen reconèixer l'ajuda i el suport de Charles B. Faulhaber, Araceli Rosillo-Luque i Vítor Rui Gomes Teixeira.

2. Els fragments havien estat exhumats fa uns anys per Josep Martí Mayor i un d'ells el va reproduir Agustí Boadas Llavat, *Els franciscans a Catalunya. Història, convents i frarades (1214-2014)*, Barcelona, Pagès Editors 2014, 45-47. No obstant això, fins ara els fragments havien passat per alt als estudiosos de la literatura catalana.

3. Cf. Maria Teresa Dolso, «La *Chronica XXIV Generalium* tra storia e agiografia», *Revue Mabillon*, *n.s.*, 24 (= t. 85) (2013), 61-98, especialment p. 61. Els treballs de l'estudiosa són de lectura obligada per conèixer la història d'aquesta obra, la seva tradició textual i les fonts emprades pel seu autor: *La Chronica XXIV generalium. Il difficile percorso dell'unità nella storia francescana*, Padova, Centro Studi Antoniani 2003; «I manoscritti della *Chronica XXIV Generalium Ordinis Minorum*», *Franciscana. Bollettino della Società internazionale di studi francescani*, VI (2004), 185-261.

4. Maria Teresa Dolso remarca alguns trets propis d'aquesta *Chronica:* no se centra de manera exclusiva en la vida de sant Francesc, no es limita a una geografia concreta i subratlla la «manifesta condanna di ogni particolarismo all'interno dell'ordine» («La *Chronica...* agiografia», p. 69). La pluralitat de miracles, visions i d'històries que s'hi apleguen també ha afavorit l'estudi d'aquest text com a recull d'*exempla*, ordenats cronològicament segons el mandat de cada General, i amb una clara voluntat edificant i didàctica: cf. Jean Thiébaut Welter, *L'Exemplum dans la littérature religieuse et didactique du moyen âge*, Paris, Toulouse, Occitania, E. H. Guitard 1927, 155-156.

cional" del franciscanisme. Redactada en llatí abans de 1369, però amb addicions fins al 1374,[5] la crònica s'ha atribuït a Arnau de Saranno (o Serrano),[6] franciscà que arribà a ser ministre de la Província d'Aquitània (1376), i també visitador i reformador pontifici del l'orde de framenors de la província de Castella (1373). Sembla que el redactor volia proporcionar un instrument clar i imprescindible per mantenir la unitat de l'orde i per recordar l'obediència a l'autoritat en un dels moments més convulsos de la història de l'orde franciscà, en plena fragmentació arran, entre altres esdeveniments, de la política del papa Joan XXII, de la davallada del número de frares com a conseqüència de la pesta negra i del sorgiment dels primers moviments de reforma franciscana amb la voluntat de seguir fidelment la Regla de sant Francesc.[7]

Malgrat haver-se convertit al llarg de la història en una obra imprescindible per a la redacció de cròniques franciscanes posteriors,[8] així com per a l'estudi de figures assenyalades de l'orde —com la de Roger Bacon, entre altres—,[9] sembla que el text de la *Chronica* ha passat desapercebut als estudi-

5. Per a la datació de l'obra, cf. la *Praefatio* de l'edició llatina, *Chronica XXIV Generalium Ordinis Minorum*, Ad Claras Aquas (Quaracchi), Ex Typographia Collegii S. Bonaventurae 1897, VIII-IX.

6. Per a les variants del nom, cf. la fitxa del recurs digital de la Bibliothèque nationale de France, *Data. bnf. fr*, *s. v.* 'Arnaldus de Serrano', disponible a: *https://data.bnf.fr/fr/13333537/arnaldus_de_serrano/* [16/06/2019]. La va atribuir a Saranno Luke Wadding, dins *Annales Minorum seu Trium Ordinum a S. Francisco institutorum (Lugduni, 1637)*, Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1931-1935, *tomus VIII: 1347-1376*, p. 390, i ha estat posteriorment qüestionada. Atanasio López defensà que el paper que hi jugà Saranno fou el de compilador o transcriptor de les llegendes que circulaven disperses, que Arnau hauria amalgamat amb poques intervencions i alteracions pròpies: cf. *La provincia de España de los frailes menores. Apuntes histórico-críticos sobre los orígenes de la Orden Franciscana en España*, Santiago, Tip. de *El Eco Franciscano* 1915, p. XI); més recentment Ralf Lützelschwab ha afirmat que «usually but unreliably attributed to Arnaldus de Sarano», sense donar més arguments, dins Id., «*Chronica XXIV generalium Ordinis Fratrum Minorum*», dins Graeme Dunphy i Cristian Bratu (eds.), *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, Leiden, Brill 2010: DOI: 10.1163/2213-2139_emc_SIM_00495 [16/06/2019]. Segons Maria Teresa Dolso, «La *Chronica...* agiografia», 65-68), un estudi intern de l'obra aporta altres arguments a favor de la hipòtesi d'Arnau de Saranno autor, com és ara l'atenció constant posada en els Ministres provincials d'Aquitània i en la carrera eclesiàstica d'alguns d'ells. Tanmateix, la mateixa estudiosa creu que la identificació de l'autor és una qüestió substancialment irresolta.

7. Cf. Ead., «La *Chronica...* agiografia», 79-85. També està d'acord en aquest context Amanda Power, «Seeling Remedies for Great Danger: Contemporary Appraisals of Roger Bacon's Expertise», dins Joseph Canning – Edmund King – Martial Staub (eds.), *Knowledge, Discipline and Power in the Middle Ages. Essays in Honour of David Luscombe*, Leiden, Boston, Brill 2011, 63-78, esp. p. 67, qui, seguint Dolso, addueix la pesta negra com a element esperonador de la crisi, pesta també al·ludida a la mateixa *Chronica XXIV Generalium*, p. 544-545 i 558 de l'edició.

8. La font ha estat utilitzada per dur a terme recerques entorn dels orígens de l'orde a la Península, com és ara en el treball de l'any 1915 signat per A. López, *La provincia ...*, acabat d'esmentar.

9. Els estudiosos d'aquest cèlebre teòleg, filòsof i científic franciscà troben en la *Chronica XXIV Generalium* la primera menció de la seva condemna: vegeu, per exemple, el treball de

osos de la literatura llatina medieval. A hores d'ara, per exemple, encara estan per fer els censos complets de la tradició manuscrita llatina i, no cal dir, de la romànica.[10]

2. *La difusió de la* Chronica *a la península Ibèrica*

2.1. *Els testimonis conservats*

A la península Ibèrica l'obra circulà en llatí[11] i en vulgar, havent-se conservat diferents versions en llengües romàniques. A part de la catalana que avui es publica, són conegudes dues traduccions més: una de portuguesa i una altra de castellana. Toca ara dir-ne quelcom.

POWER, «Seeling», 64-70. També ha servit de font per a l'estudi de la vida i miracles d'altres framenors en les publicacions signades per Hugues DIDIEU, «Quelques traces de religion populaire autour des frères mineurs de la province d'Aquitaine», dins *La religion populaire en Languedoc du XIIIe siècle à la moitié du XIVe siècle*, Toulouse, Privat 1976, 227-249; i per Maria Teresa DOLSO, «Antonio di Padova nella *Chronica XXIV generalium ordinis Minorum*», dins Luca BAGGIO – Michela BENETAZZO (eds.), *Cultura, arte e committenza nella basilica di S. Antonio di Padova nel Trecento. Atti del Convegno Internazionale di Studi (Padova, 24-26 maggio 2001)*, Padova, Centro Studi Antoniani 2003, 201-240; EAD., «Le *Vitae* di Egidio d'Assisi nella *Chronica XXIV generalium* e nel *De conformitate* di Bartolomeo da Pisa», dins *Frate Egidio d'Assisi. Giornata di studio in occasione del 750o anniversario della morte (1262-2012), Perugia, 30 giugno 2012*, Spoleto, Fondazione Centro italiano di studi sull'alto Medioevo 2014, 47-78.

10. La investigadora Maria Teresa Dolso censà quinze manuscrits llatins conservats, dos de perduts i una versió toscana feta per Antonio Bruni de Florència abans del 1503: «I manoscritti», 187-190 i 245-248, tema també tocat a «La *Chronica...* agiografia», 62-65. Durant la nostra recerca, hem detectat que el cens resulta incomplet, car hi ha més testimonis llatins, com és ara els dos conservats a Polònia (Warsawa, Biblioteka Nardowa, Rps BOZ 1114, amb reproducció digital disponible a: *https://tinyurl.com/y4sxwthb*; i Warsawa, Biblioteka Nardowa, Rps 8084 II, amb reproducció digital disponible a: *https://tinyurl.com/yxe9f7cx*). Cf. a més el ms. de New York, St. Bonaventure University, Holy Name Manuscript 76. Per altra banda, el projecte *Censimento Internazionale Manoscritti Francescani. Iter Franciscanum Imperfectum* (disponible en línia en la plataforma digital *Manus online*, *https://manus.iccu.sbn.it/* [20/07/2019]), censa un total de vint-i-nou testimonis, comptant aquells que transmeten l'obra de manera parcial o fragmentària, tots pendents d'estudi. Per tant, semblaria oportú un cens nou, que tingui en compte els recursos en paper i tots els digitals dedicats a manuscrits llatins (catàlegs de biblioteques i arxius, repositoris de manuscrits, etc.), per tal de completar el panorama de la tradició manuscrita de la *Chronica*.

11. Se sap que l'original circulà als països catalans gràcies a l'inventari de la biblioteca de Francesc Eiximenis, en el qual es registra: «Item un libre de paper ab cubertes de pergamí, en lo qual es la *Vida de sent Ffrancesch e dels jenerals del seu orde* e comença *Venerabili ac devote*» (Jacques MONFRIN, «La Bibliothèque de Francesc Eiximenis», dins Emili GRAHIT *et al.* (eds.), *Studia bibliographica*, Girona, Col·legi Universitari de Girona 1992, 241-287, esp. p. 269, ít. 46). Tanmateix, cal advertir que l'íncipit correspon a la *Visio Tundali* i no a la crònica dels framenors. Es tractaria d'un còdex miscel·lani? Malauradament la pregunta resta oberta. Val a dir que no són coneguts altres exemples d'una transmissió conjunta de la *Visió de Tundal* i de la *Chronica XXIV Generalium*.

La traducció portuguesa, coneguda amb el títol *Crónica dos ministros gerais da Ordem dos Fraires Menores*, es conserva en un testimoni únic del fons de manuscrits de la Biblioteca Nacional de Portugal, a Lisboa, amb la signatura IL.94. És un còdex de pergamí, de 256 folis, que amiden 329 x 240 mm, escrit a dos corondells, amb rúbriques i inicials en vermell, acabat de copiar el 14 de setembre de 1470, com es llegeix en el colofó. Posteriorment, fra João da Póvoa afegí en nota que el volum fou escrit en el convent de Santo António de Vila Franca (després Santo António de Castanheira) per Estêvão Eanes, per ordre de António de Ribeira, gallec i vicari d'aquest oratori.[12]

Hi ha dos manuscrits de la traducció castellana, tots dos de la segona meitat del segle XVI. A Roma, al Collegio Sant'Isidoro de la província franciscana d'Irlanda, amb la signatura 2/26 (*olim* Cod. 26), es conserva l'exemplar que el P. Atanasio López emprà com a font del seu treball, *La provincia de España de los frailes menores*. Es tracta d'un manuscrit miscel·lani de paper, de 287 folis, que amiden 295 x 200 mm, escrit per una sola mà, amb rúbriques «hechas con bastante esmero». En el verso del darrer foli es llegeix el colofó següent: «Acabose de screvir este libro a honrra y gloria de nuestro Sor. Ihu. X.º oy dia de sancta Ignes que son 21 dias del mes de henero, despues del año 1554 en la sancta casa del Abrojo. Es para la comunidad de la deuota casa de Calahorra». A banda del text de la crònica franciscana (ff. 1-250v), el volum conté la *Historia de sant Luis* (ff. 250v-262v), la *Historia del Padre Sant Bernardino de Senas* (ff. 262v-283v) i acaba amb *Hechos e vidas de algunos frayles que florecieron en tiempo de Sant Bonaventura* (ff. 284v-287v).[13]

12. Per a més informació del testimoni, cf. *BITAGAP*: *Bibliografia de Textos Antigos Galegos e Portugueses*, Berkeley, University of California, manid 1043, disponible a: *http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/* [03/07/2019]. N'hi ha reproducció digital a la pàgina web de la Biblioteca Nacional de Portugal: *https://tinyurl.com/y2ordto2* [04/07/2019]. L'any 1918 José Joaquim NUNES l'edità amb el títol *Crónica da Ordem dos Frades Menores (1209-1285): manuscrito do século XV, agora publicado inteiramente pela primeira vez e acompanhado de introdução, anotações, glossário e índice onomástico*, Coimbra, Imprensa da Universidade 1918, II vols. L'edició del text portuguès ha estat la causa que en les recerques sobre franciscanisme o sobre literatura medieval galaico-portuguesa la crònica s'hagi tingut en compte –cosa que no ha passat amb les altres versions peninsulars, tothora inèdites. Així han aparegut estudis centrats en la traducció portuguesa, com els signats per Mário MARTINS, «As *Florinhas* de S. Francisco e a *Crónica da Ordem dos Frades Menores*», *Brotéria*, 70 (1960), 154-160 [reimprès a *Brotéria*, 171 (2010), 503-512]; ID., «O *Livro dos Milagres de Santo António* em medievo-português», *Brotéria*, 71 (1960), 299-307; per Érika Cristiane Pinheiro de MELO, «As representações das mulheres na *Crónica da Ordem dos Frades Menores*», dins Manuel PELÁEZ DEL ROSAL (coord.), *El franciscanismo: identidad y poder. Libro homenaje al P. Enrique Chacón Cabello, ofm*, Córdoba, Universidad Internacional de Andalucía 2016, 803-818; i per José António SOUTO CABO, «A *Crónica dos ministros gerais da Ordem dos Fraires Menores* (BN 94 IL) e o seu antígrafo galego», dins Alexandre RODRÍGUEZ GUERRA (ed.), *Lingüística histórica e dialectoloxía: coordenadas do cambio lingüístico*, Vigo, Universidade de Vigo, Servizo de Publicacións 2016, 273-298.

13. Cf. la descripció feta per Atanasio LÓPEZ, *La provincia...*, pp. XI-XII. Malgrat el seu caràcter miscel·lani, el testimoni té una certa coherència interna. D'una banda, les obres que hi ha estat copiades respecten l'ordre cronològic dels esdeveniments, ja que després de tractar els

El segon testimoni manuscrit castellà va pertànyer a la biblioteca particular de l'Emperadriu Maria d'Àustria (1528-1603), ara conservat al convent de les *Descalzas Reales* de Madrid, amb la signatura MD/F/13 (*olim* F-18).[14] El manuscrit consta de 292 folis de paper, de 295 x 220 mm., a un corondell; i la caixa d'escriptura amida 225/245 x 135/145 mm. La lletra és humanística amb trets de cortesana i no presenta decoració.[15] Aquest còdex, també miscel-

episodis referents al General Bonaventura (1274), apareix la *Vida* de sant Lluís (1274-1298), seguida de la de sant Bernadí de Siena (1380-1444). D'altra banda, i pertocant al contingut, s'hi introdueixen les vides de dos sants més, ambdós framenors i amb punts de contacte amb la *Chronica XXIV Generalium*: s'explica la història d'un sant vinculat a la península, que trepitja terres catalanes (el text s'inicia amb el capítol «De su linaje y noblesa i como fue traido a Barçelona»); i la vida d'un segon sant, posterior, figura culminant de la reforma de l'observança. És curiosa la presència en el ms. de la vida i miracles de sant Lluís, la qual també apareix en la versió original de la *Chronica*, sota el mandat del XIVè General, Giovanni da Morrovalle o Minio (1296-1304). Seguint les explicacions de Maria Teresa Dolso en «I manoscritti», s'endevina que el passatge de la vida i miracles de Lluís de Tolosa és un dels llocs crítics del text, ja que cinc dels quinze testimonis que ella estudia sofreixen alteracions en l'orde de la narració (es tracta dels exemplars d'Estrasburg, Bibliothèque nationale et universitaire, ms. 142; Florència, Biblioteca Medicea-Laurenziana, Gaddi 53; Nàpols, Biblioteca Nazionale, ms. VIII.C.7; Roma, Biblioteca Angelica, ms. 1752; Viena, Österreichischen Nationalbibliothek, ms. 3417). Com que no hi ha edició crítica d'aquest text, amb la col·lació de tots els testimonis conservats, només es pot insinuar una tal problemàtica; igualment, a primera vista, sembla que la vida de sant Lluís en castellà transmesa en l'exemplar de Sant'Isidoro no tingui relació amb la de les altres versions conegudes. Pel que fa a la vida de sant Bernadí, en el còdex llatí de la *Chronica* conservat a Viena —suara citat— apareix copiada la versió de Joan de Capistrano. De nou, per manca d'estudis i d'una edició crítica, no es pot aclarir si la vida de s. Bernadí transmesa pel manuscrit romà és la versió castellana de la de Capistrano o la d'una altra vida que circulà a part.

14. Cf. Andrés Ivars, «Una versión castellana de la *Leyenda de San Francisco* y de la *Crónica de los XXIV Ministros Generales*», *Archivo Ibero-Americano*, 18 (1922), 252-266, especialment 252-253. El frare valencià es basa en l'enquadernació del còdex i en el vincle que tingué l'Emperadriu amb el monestir de les *Descalzas*. És de la mateixa opinió la catalogadora d'aquest fons, María Luisa López-Vidriero (dir.), *Catálogo de los reales patronatos*, Madrid, Patrimonio Nacional 2001-2002, vol. I: *Manuscritos e impresos del Monasterio de las Descalzas Reales de Madrid*, p. 36, ítem XXIX; Ead., «Por la imprenta hacia Dios», dins Pedro M. Cátedra – María Luisa López-Vidriero (dir.), *De libros, librerías, imprentas y lectores*, Salamanca, Seminario de Estudios Medievales y Renacentistas 2002, 193-218, 218. Per contra, en el treball ja esmentat de José Antonio Souto Cabo («A *Crónica*», 291), Maria d'Àustria és identificada com Maria d'Habsburg (1505-1558), sense arguments fefaents que justifiquin aquesta identificació; és per aquest motiu que l'antiga és més versemblant, bo i restant a l'espera de qualsevol argument que confirmi la nova. Per a la vida d'una i altra reina, cf. Manuel Fernández Álvarez, «María de Hungría», dins Real Academia de la Historia, *Diccionario Biográfico electrónico*, disponible a: *http://dbe.rah.es/* [04/07/2019] i Juan Carlos Galende Díaz, «María de Austria», dins Real Academia de la Historia, *Diccionario Biográfico electrónico*, disponible a: *http://dbe.rah.es/* [04/07/2019].

15. Vegeu la descripció del testimoni a Ivars, «Una versión», López-Vidriero (dir.), *Catálogo*, p. 36, ítem XXIX, i a la *Base de datos del patrimonio bibliográfico del Patrimonio Nacional*, *s. v. Crónicas de los ministros generales de la orden de fraires menores e de otros muchos fraires*. A la introducció a la seva edició, José Joaquim Nunes (*Crónica da Ordem*, vol. I, p. XVI) explica com

lani, duu per títol *Crónicas de los Ministros Generales de la orden de fraires menores e de otros muchos fraires* i, segons Andrés Ivars, cal situar la seva còpia entre els anys 1581 i 1603. En el primer capítol presenta, intercalat dins del text de la crònica, la *Llegenda de sant Francesc*, de sant Bonaventura, procedent d'un còdex anterior a 1492; tampoc no formen part de la redacció original llatina els darrers sis capítols (382-388), els quals, segons el frare valencià, són textos que es poden relacionar amb algun còdex anterior a l'incunable castellà del *Floreto*, imprès a Sevilla l'any 1492.[16]

Els exemplars de la Biblioteca Nacional de Portugal i el de la biblioteca de les *Descalzas Reales* tenen la particularitat de transmetre una versió incompleta de la *Chronica*, limitada als deu primers Generals, de sant Francesc a Bonagrazia di San Giovanni in Persiceto; arriben, doncs, fins a l'any 1285 amb la mort del papa Martí IV i l'elecció d'Honori IV. Ambdós testimonis, segons els crítics, procedirien d'un antígraf castellà, avui dia perdut, traducció de l'original llatí.[17] Per la seva banda, el còdex castellà conservat al Collegio Sant'Isidoro dels franciscans irlandesos també presenta una versió parcial de la *Chronica*, més abreujada, ja que transmet el text fins al vuitè General, sant Bonaventura (1257-1274).

No podrem verificar si la traducció catalana té relacions amb alguna d'aquestes dues versions peninsulars conegudes. Els nostres fragments, emprats com a reforç d'una antiga relligadura, preserven text corresponent a la primera secció de l'obra, centrada en la vida de sant Francesc, primer General. En concret, com es podrà veure en la transcripció, pertanyen a les vides i miracles dels frares Juníper, Leo (primer plec), Antoni de Pàdua, Simó d'Assís, Cristòfol i Agnès (segon plec). La traducció catalana de la *Chronica* és anònima, possiblement de les darreries del segle XIV, com semblaria confirmar

Ramón Menéndez Pidal, a través del franciscà Josep Maria de Elizondo, el va fer coneixedor de l'existència d'aquest manuscrit.

16. Cf. Ivars, «Una versión», 258-262 i 253-254. Per a una descripció d'aquest imprès, consulteu *BETA: Bibliografía Española de Textos Antiguos*, Berkeley, University of California, manid 2331, disponible a: *http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/* [25/07/2019].

17. Cf. Nunes, *Crónica*, vol. I, p. XVI; Ivars, «Una versión», p. 263; Souto Cabo, «A *Crónica*», p. 280. Aquest darrer planteja l'existència d'un altre testimoni en llengua galaicoportuguesa, que serví com «união com o texto castelhano» (p. 293). Defensa aquesta tesi a partir de l'estudi lingüístic del testimoni portuguès, on entreveu castellanismes i, sobretot, força galleguismes fins ara no evidenciats. Una tal «galeguidade linguística», segons ell causada per la intervenció d'António da Ribeira —el comitent de la còpia—, és el que el porta a afirmar que «contamos com informações que nos autorizam a situar na Galiza a elaboração do manuscrito de que a *CFMenores* [*Crónica dos ministros gerais da Ordem do Fraires Menores*] é cópia» (p. 287); i arriba a concretar, que en el convent de sant Francesc d'A Coruña «se elabora em 1465 a cópia que deu origem à *CFMenores*» (p. 289). Vet-aquí doncs, la hipòtesi d'una traducció castellana de l'original llatí, de la qual hauria sorgit una primera versió galaicoportuguesa, avui dia perduda, feta a A Coruña entorn de 1465, de la qual seria còpia el còdex de l'any 1470 elaborada en l'oratori de Santo António de Vila Franca.

la lletra,[18] tractant-se així del primer testimoni en vulgar d'aquesta obra, molt acostat a la redacció final de l'original llatí.[19]

2.2. *El context de recepció de la* Chronica

2.2.1. *Catalunya*

Per bé que no podem oferir un estudi exhaustiu sobre la *Chronica XXIV Generalium* i la seva transmissió en llengua romànica a la Península, els còdexs conservats informen sobre llur datació, el lloc de còpia i la seva ubicació actual, i demostren l'interès que suscità aquesta obra entre les comunitats franciscanes, des de les darreries del segle XIV fins al final del segle XVI, tal com intentarem demostrar.

Els fragments catalans de l'Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya són el testimoni més antic de la recepció romànica d'aquesta crònica franciscana en àmbit ibèric. Com s'ha dit, el ms. s'ha de situar cap a la fi del segle XIV, període que a la Corona d'Aragó coincideix amb la primera fase de desenvolupament del moviment reformador franciscà, conegut a partir del Concili de Constança amb el nom de Regular Observança. Les reformes encapçalades a Itàlia per Paoluccio da Trinci,[20] penetraran i brotaran a tota la península Ibèri-

18. Per a aquest punt ha estat consultat el paleògraf J. Antoni Iglesias-Fonseca, a qui agraïm el seu ajut.

19. Agustí BOADAS LLAVAT, *Els franciscans*, p. 47, ja afirmà que es tractava d'una versió contemporània de la redacció l'obra en llatí, i això el duia a dubtar sobre la llengua original en què fou escrita la *Chronica*. Expressà els seus dubtes en el treball mencionat, així com a Agustín BOADAS LLAVAT, «Trovadores, filósofos y traductores: franciscanos catalanes a través de los siglos», dins Antonio BUENO GARCÍA (coord.), *La labor de traducción de los franciscanos*, Madrid, Editorial Cisneros 2013, 263-280, esp. p. 269. Antonio BUENO GARCÍA, «La labor de traductores y lexicógrafos franciscanos en España e Iberoamérica», *SÉMATA. Ciencias Sociais e Humanidades*, 26 (2014), 531-543, esp. p. 540, recollí i refermà aquesta mateixa opinió. Possiblement aquesta problemàtica s'origina arran de l'article de Jacques CAMBELL, «Glanes Franciscaines. La première compilation de Barcelone (Barcelone, Biblioteca Central, cod. 645)», *Archivo Ibero-Americano*, 23 (1963), 65-91, on es presenta el manuscrit 645 de la Biblioteca de Catalunya, còdex miscel·lani d'origen català, que conté *Notabilia de vita sancti Francisci,* extractes de biografies antigues del sant, i alguns opuscles seus. En els estudis sobre franciscanisme es coneix com la *Primera compilació de Barcelona*, redactada entre 1335 i 1350, i el seu contingut, malgrat ser molt acostat a la *Chronica XXIV Generalium*, procediria de textos anteriors a la compilació atribuïda a Saranno. Dissortadament, Cambell no aporta dades que demostrin la procedència ni l'origen d'aquest text, suposadament emprat per l'autor de la *Chronica*. En conseqüència, per manca d'arguments i d'estudis que aclareixin la problemàtica, ací es desestima que la llengua original de la *Chronica* franciscana hagi estat el català.

20. S'han ocupat d'estudiar els inicis i el procés de reforma observant a Europa, entre altres, Mario SENSI, *Le Osservanze francescane nell'Italia Centrale (secoli XIV-XV)*, Roma, Collegio San Lorenzo da Brindisi – Istituto Storico dei Cappuccini 1985; Kaspar ELM, «IV. L'Osservanza francescana», dins *Alla sequela di Francesco d'Assisi. Contributi di storia francescana*, Assisi, Edizioni Porziouncola 2004, 331-423.

ca, des de la província franciscana d'Aragó fins a Santiago. Aquest moviment, conseqüència del procés final de l'evolució històrica, social i de mentalitat que té com a punt d'origen sant Francesc d'Assís,[21] presenta, segons l'època i les àrees d'influència, una sèrie de particularitats. D'aquesta manera, a la província franciscana d'Aragó, la primera onada reformadora es caracteritza, a grans trets, pel suport de la Corona —en especial, la reina Maria de Luna—,[22] l'impuls del papat d'Avinyó i l'estreta protecció de Francesc Eiximenis,[23] essent en aquest sentit simptomàtic que el menoret posseís un exemplar de la *Vida de sent Ffrancesch e dels jenerals del seu orde*.[24] Per altra banda, Maria Teresa Dolso considera que el manuscrit 645 de la Biblioteca de Catalunya (*olim* Biblioteca Dalmases, ms. 181) és una de les fonts materials de la *Chronica*. Segons l'estudiosa, Arnau de Saranno hauria consultat la compilació durant el seu viatge a la península Ibèrica, basant-se en el fet que la majoria d'episodis tenen com a protagonistes els companys de sant Francesc; en concret, alguns dels episodis de fra Juníper, presents en la traducció catalana, només es recullen a la compilació barcelonina i a la *Chronica*; per tant, «si può ipotizzare una diretta dipendenza».[25] Jacques Cambell, com s'ha vist, no dubtà de l'origen català del manuscrit, atesa la presència en el còdex de documents que tenen per destinataris personatges catalans o castellans. Sobresurt, relacionat amb aquest còdex, el nom d'Andreu Batlle i, relacionat amb aquest, el de fra Francesc de Lledó, a qui considera el probable copista de la compilació, escrita en un convent de la regió de Girona, possiblement Castelló d'Empúries.[26]

---

21. Cf. Raoul Manselli, «L'osservanza francescana: dinamica della sua formazione e fenomenologia», dins Kaspar Elm (ed.), *Reformbemühungen und Observanzbestrebungen im spätmittelalterlichen Ordenswesen*, Berlin, Duncker & Humblot 1989, 173-187.

22. Cf. Andrés Ivars, «Franciscanismo de la reina de Aragón doña María de Luna (1396-1406)», *Archivo Ibero-Americano*, 34 (1931), 568-594; 36 (1933), 255-281, 416-432; Andrés Ivars Cardona – Jill R. Webster, «Franciscanismo de la reina de Aragón, doña María de Luna (1396-1406)», *Archivo Ibero-Americano*, 42 (1982), 81-123.

23. Per a un panorama aclaridor sobre l'Observança a la província catalanoaragonesa, cf. Chiara Mancinelli, «Un lugar donde ser pobres: la observancia franciscana en la Corona de Aragón», *Revista Memoria Europae*, I/1 (2015), 95-123; «III. La Reforma en Aragón», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 89-117; Xavier Costa Badia, *La implantació i evolució de l'Orde Franciscà a la Corona d'Aragó (1220-1567)*, Barcelona, Universitat de Barcelona 2013 [Treball de Fi de Grau]. La implicació de Francesc Eiximenis com a protector dels primers passos del moviment observant a la seva província franciscana ja va ser reivindicada per Josep Perarnau i Espelt, «Documents i precisions entorn de Francesc Eiximenis (c. 1330-1409)», *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 1 (1982), 191-215, i també ha estat estudiada per Mancinelli, «Un lugar», i amb més detall per Ead., *Francesc Eiximenis y el convento del Santo Espíritu del Monte: la cuestión de un modelo económico, político y religioso*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona 2014, II vols. [Tesi doctoral].

24. Cf. supra, nota 11.

25. Cf. Dolso, *La Chronica*, 285.

26. Cf. Cambell, «Glanes Franciscaines. La première...», citat a la nota 19. Es conserva una segona compilació franciscana, estudiada pel mateix Jacques Cambellon, on apareixen passatges procedents de la *Chronica XXIV Generalium*: «Glanes Franciscaines. La Seconde Com-

2.2.2. *Castella*

A Castella, en canvi, no hi ha notícies de com va entrar-hi la *Chronica* llatina, ni se sap quan se'n va fer la traducció. D'acord amb els arguments de la crítica, la traducció s'ha de situar en un moment anterior a la traducció portuguesa de 1470, possiblement a mitjan segle XV. Fins que no s'estableixi la filiació textual de la tradició manuscrita de l'obra, bo i seguint les indicacions d'Andrés Ivars —l'únic especialista que ha considerat el conjunt d'aquest corpus—, s'ha de pensar que d'aquesta traducció castellana, tanmateix perduda, depenen els altres tres còdexs peninsulars conservats (Lisboa, Madrid i Roma).

La primera dada històrica que cal tenir en compte a l'hora d'estudiar la relació entre la província franciscana de Castella i la *Chronica XXIV Generalium* és la iniciativa pontifícia de l'any 1373, amb la col·laboració reial —Gregori XI i un Trastàmara, Enric II de Castella—, per reformar els convents de franciscans i clarisses del regne castellà. La reforma fou encomanada a Arnau de Saranno i a dos frares més.[27] És cert que s'ha suscitat un debat, encara a les beceroles, sobre la implicació de l'esmentat Arnau en la redacció de l'obra; tanmateix, el que cal remarcar és que hi ha una relació indiscutible entre l'aparició de l'obra en qüestió i l'episodi històric de la reforma.

Arribats a mitjan segle XV, el moviment de la Regular Observança va anar prenent força gràcies a una sèrie d'esdeveniments que el van legitimar; entre altres, el Concili de Constança va permetre als frares observants organitzar-se en províncies i custòdies autònomes sota la figura d'un vicari general; la sanció de les *Constitucions martinianes* de l'any 1430 establia un règim mínim d'observança regular acceptable per als dos grups enfrontats, i tots dos es van comprometre a acceptar-les; per acabar, la butlla *Ut sacra* d'Eugeni IV constituí els grups reformats com una sola família autònoma, amb dos vicaris generals dins l'Orde.[28] A més, es difongué un corrent de caire més moderat, promogut i defensat per sant Bernadí de Siena (1380-1444), que propugnava l'opció de l'estudi com una via complementària i no en conflicte amb la vida contemplativa. Això convertia la vida intel·lectual dins l'orde en una eina útil per acostar-se al poble, educar-lo religiosament i poder propagar d'aquesta

pilation de Barcelone (Barcelona, Bibl. Central, cód. 665)», *Archivo Ibero-Americano*, 25 (1965), 223-258.

27. Cf. DOLSO, «La *Chronica...* agiografia», 67. José Manuel NIETO SORIA, «Franciscanos y franciscanisme en la política y en la corte de la Castilla Trastámara (1369-1475)», *Anuario de Estudios Medievales*, 20 (1990), 109-128, esp. p. 122, també al·ludeix a aquesta iniciativa com un dels primers exemples de les polítiques eclesiàstiques dels Trastàmara a favor de l'orde franciscà.

28. Cf. José GARCÍA ORO, «Reforma y reformas en la familia franciscana del Renacimiento. Cuadro histórico del tema», dins María del Mar GRAÑA CID (ed.), *El franciscanismo en la península Ibérica. Balance y perspectivas*, Barcelona, Asociación Hispánica de Estudios Franciscanos 2005, 235-251: 236-237.

manera la riquesa de la paraula de Déu. Així doncs, el moviment reformador optà per una via menys radical, no eremítica, amb una clara posició moderada d'equilibri i de diàleg amb les comunitats no reformades, i emprenent la tornada als estudis com a mitjà d'absorció dels ideals reformistes en l'edificació intel·lectual. L'historiador portuguès Vítor Gomes Teixeira assenyala com a possible entrada d'aquest ideal a la Península la celebració del Capítol General de Barcelona de l'any 1451, marc decisiu per als estudis dins l'observança, quan foren entesos com una eina per a l'afirmació del moviment reformista i d'impacte de l'orde sobre la població.[29] Qui sap si aquell Capítol no fou una de les possibles vies que van facilitar la difusió de la *Chronica* en àmbit ibèric.

2.2.3. *Portugal*

El còdex de la Biblioteca Nacional de Lisboa és molt pròxim al context que acabem de traçar, que a Portugal s'insereix en el marc del segon període del moviment observant, entre els anys 1446-1517. Fou una època d'afirmació, consolidació i territorialització a nivell nacional de l'observança; d'aquesta manera l'orde franciscà passà a ser un agent cultural i social important, amb les portes obertes a la intervenció en l'esdevenidor del país i amb els frares ocupant llocs de poder en la cort reial.[30] És en aquest segle on cal situar la figura major del franciscanisme portuguès, fra João da Póvoa († 1506), conseller i confessor del rei D. João II, set vegades vicari provincial i un dels eclesiàstics portuguesos més coneguts en aquell moment a Europa.[31] La seva preocupació per fomentar els estudis, la formació de biblioteques i la cultura dins els convents observants queda demostrada per una sèrie d'anotacions, copiades de pròpia mà, en molts dels còdexs i impresos que ja formaven part o que passarien a enriquir els fons de les biblioteques d'oratoris de l'observança portuguesa, així com pels seus

29. Cf. Vítor Gomes Teixeira, «Fr. João da Póvoa e o movimento da Observância franciscana portuguesa entre 1447 e 1517», *Lusitana Sacra*, 17 (2005), 227-254: 227-231.

30. Cf. Vítor Rui Gomes Teixeira, *O Movimento da Observância Franciscana em Portugal (1392-1517). Património, Cultura e Espiritualidade de uma Experiência de Reforma Religiosa*, Porto, Universidade do Porto 2004 [Tesi doctoral], 272-275. Per a més informació sobre el franciscanisme a Portugal, hom pot consultar els treballs d'Henrique Pinto Rema, «A Ordem Franciscana em Portugal no século de ouro do rei Manuel I», dins *III Congresso Histórico de Guimarães: D. Manuel e a sua época (24 a 27 de Outubro de 2001). Actas*, Guimarães, Câmara Municipal de Guimarães 2004, vol. II, 137-161; Id., «Implantación del franciscanismo en Portugal», dins María del Mar Graña Cid (ed.), *El franciscanismo en la península Ibérica. Balance y perspectivas*, Barcelona, Asociación Hispánica de Estudios Franciscanos 2005, 213-234.

31. La importància d'aquest frare portuguès ha estat reivindicada per Teixeira, *O Movimento*, 503-522, i a «Fr. João da Póvoa». Els seus escrits ajuden a detectar la cultura llibrària dels oratoris observants portuguesos, tal com també ha demostrat José Adriano de Freitas Carvalho, *«Nobres leteras... Fermosos volumes...». Inventários de bibliotecas dos franciscanos observantes em Portugal no século* XV. *Os traços de união das reformas eninsulares. O «Floreto de Sant Francisco»*, Porto, CITCEM – Edições Afrontamento 2018.

escrits originals.[32] El conjunt d'aquestes dades resulta valuosíssim per entendre la cultura librària franciscana i mostren un framenor que manà copiar i enquadernar volums i comprà i adquirí llibres en els seus viatges fora del país —a Medina o a Roma—, que més tard oferia als convents.[33]

El ms. de la *Crónica dos ministros gerais* il·lustra la implicació de fra João en la redacció de la versió portuguesa de la *Chronica*; a banda del colofó, es conserva una anotació on s'indica el lloc de còpia, qui la va fer (Estev'Eanes, solter, fill de Jan'Estevez, qui residí a Vila Franca) i qui en fou el comitent.[34] Se sap que a l'oratori de Santo António de Vila Franca, més tard conegut com Santo António de Castanheira, fundat l'any 1402, essent-ne fundador, amb altres, el fra menor gallec Pedro de Alemancos —un dels menorets observants de la primera generació que des de Galícia van introduir la reforma a Portugal—,[35] es copiaven llibres per a ús propi de la comunitat. Així mateix, la biblioteca d'aquest convent fou una de les que João da Póvoa va enriquir amb un incunable, el *Floreto* de sant Francesc, imprès a Sevilla l'any 1492, que ell mateix comprà a Lisboa per 300 *réis,* i l'any 1493 manava enquadernar a fra Álvaro da Ilha.[36]

Aquest mateix oratori fou un dels primers que van promoure una nova reforma per tornar als orígens de l'estricta observança, fet que culminarà amb el moviment de la Recolecção, el qual, a partir de l'any 1486 i durant el segle XVI, s'estendrà per tot Portugal.[37] Un dels principals instigadors i promotors d'aquesta reforma fou el mateix João da Póvoa.[38] Per tant, es fa palès que l'entorn i els actors relacionats amb el testimoni portuguès de la *Chronica* són els mateixos que estan vinculats amb els ideals reformadors de l'observança franciscana.

2.2.4. *La* Crònica *i l'Observança*

El context dels dos ms. consevats de la versió castellana de la *Chronica* és deutor de la nova onada reformadora, suara al·ludida, que s'estén al llarg de la Península amb la intenció de retornar a l'esperit primitiu i a la regla de l'orde,

32. Cf. TEIXEIRA, «Fr. João da Póvoa», 242, on hi ha el llistat d'escrits de João da Póvoa que actualment encara subsisteixen.

33. Cf. ibid., 243.

34. En el foli 256v del ms. IL.94 de la Biblioteca Nacional de Portugal, el colofó diu: «Ffoy este liuro acabado em no ano do S[enh]or de IIIIcLXX annos aos XIIIJo dias do mes de Setenbro. Deo gracias». Després del colofó, la mà de fra João escriu: «No oratorio de santo Anthonio de Villa Franca e escreveo Estev'Eães, solteiro, filho De Jan'Estevéz, morador no dito logo de Vjlla Franca. ¶ Frey António de Rybeyra, galego, vigário de santo António de Villa Franca, mandou escrever este livro. Anno do Senhor de mil e cccclxx», nota seguida de la seva signatura.

35. Cf. TEIXEIRA, *O Movimento*, 213-216.

36. Cf. TEIXEIRA, «Fr. João da Póvoa», 243.

37. Cf. supra, nota 35.

38. Cf. TEIXEIRA, «Fr. João da Póvoa», 380.

emmirallant-se amb els primers ideals evangèlics de reforma. A Castella, principalment, destaca la reforma encapçalada per Pedro de Villacreces († 1422) i els seus deixebles, Pedro de Santoyo († 1431), sant Pedro Regalado († 1456) i Lope de Salazar y Salinas († 1463).[39] Aquest primer moviment, conegut amb el nom de reforma villacreciana, fundà diferents convents en l'actual zona de Burgos, Palència i Valladolid, i comptà amb l'ajut de la noblesa castellana.[40] Mort el seu fundador, els successors, malgrat que no van parar d'introduir reformes noves, van defensar l'esperit de Villacreces i no van voler formar part de l'estricta observança. Fruit de la matinera reforma villacreciana, al darrer terç del segle XV i al principi del XVI es produí un segon moviment reformista que, amb els mateixos ideals, s'agrupava en cases i comunitats ara anomenades recol·lectes.[41] A partir de l'any 1523, gràcies a la simpatia que sentia per

39. Cf. Fidel de Lejarza – Angel Uribe, *Introducción a los orígenes de la Observancia en España. Las reformas en los siglos XIV y XV*, dins *Archivo Ibero-Americano*, XVII (1957), en els capítols dedicats a «IV. La Reforma en Castilla», 119-173, i «VI. Crítica de las fuentes», 275-298. Com a bibliografia complementària es poden consultar els treballs de Geraldine McKendrick, *The Franciscan Order in Castile, c. 1440 – c. 1560*, Edinburgh, University of Edinburgh 1987 [Tesi doctoral]; José García Oro, «Conventualismo y Observancia. La reforma de las órdenes religiosas en los siglos XV y XVI», dins Ricardo García-Villoslada (dir.), *Historia de la Iglesia en España*, Madrid, Editorial Católica 1980, vol. III/1º: *La Iglesia en la España de los siglos XV y XVI*, 211-349: 234-243 i 253-263; Adeline Rucquoi, «Los franciscanos en el reino de Castilla», dins José Ignacio de la Iglesia Duarte – Francisco Javier García Turza – José Ángel García de Cortázar (eds.), *VI Semana de Estudios Medievales: Nájera, 31 de julio al 4 de agosto de 1995*, Logroño, Instituto de Estudios Riojanos 1996, 65-86; Fernando Muñoz Sánchez, *La provincia Franciscana de Burgos en la Edad Moderna: Historia y representación*, La Rioja, Universidad de La Rioja 2015 [Tesi doctoral], esp. pp. 54-68.

40. Pedro Villacreces i Pedro de Santoyo van tenir la protecció de Pedro Manrique de Lara i de la seva muller, la devota Leonor de Castilla. Un altre noble que va promoure el moviment de reforma fou el comte d'Haro, Pedro Fernández de Velasco, fins al punt que Lope de Salazar y Salinas, en els seus escrits, anomenava la seva comunitat «frailes del Conde de Haro» (*Satisfactiones et Responsiones verae et sanae ad venerabiles patres de Observantia...*, dins «Escritos villacrecianos», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 774-851, esp. p. 778). La relació d'aquestes famílies nobles i de la mateixa família reial amb l'orde dels framenors ha estat estudiada per Nieto Soria, «Franciscanos»; Pablo Martín Prieto, «Sobre la promoción regia de la Orden Franciscana en la Corona de Castilla durante el primer reinado Trastámara», *Hispania Sacra*, LIX (2007), 51-83; Elena Paulino Montero, «Patrocinio religioso, patrocinio artístico e identidad familiar a finales de la Edad Media. El caso de los Fernández de Velasco», *eHumanista*, 24 (2013), 411-432; Diego Arsuaga Laborde, *Pedro Fernández de Velasco, primer Conde de Haro: un estudio de la figura de un ricohombre en la Castilla del Cuatrocientos*, Madrid, UNED 2015 [Tesi doctoral]; Juan A. Prieto Sayagués, «La participación de la monarquía y la nobleza castellana en las reformas de las órdenes mendicanes (1369-1474): una realidad desigual», dins Rosa Margarita Cacheda Barreiro – Carla Fernández Martínez (coord.), *Universos en orden: las órdenes religiosas y el patrimonio cultural iberoamericano*, Santiago de Compostela, Alvarellos 2016, vol. I, 627-659.

41. Cf. la bibliografia donada supra, nota 39, afegint-hi els treballs de Fidel de Lejarza, «Orígenes de la descalcez franciscana», *Archivo Ibero-Americano*, 22 (1962), 15-131; Melquíades Andrés Martín, *Los recogidos. Nueva visión de la mística española (1500-1700)*, Madrid, Fundación Universitaria Española 1975; Id., «Primeros pasos comunes de la descalcez franciscana en España y Portugal (1500-1523)», *Alcántara. Revista del Seminario de Estudios Cacereños*, 23-24

aquest moviment el ministre general Francisco de los Ángeles de Quiñones († 1540), els recol·lectes van passar a governar-se amb constitucions pròpies i s'instaurà la província recol·lecta de la *Concepción*, de la qual van formar part cinc cases pròximes a la reforma villacreciana i santoyana: Aguilera, Abrojo, Valdescopezo, Vilasilos i Calahorra.[42] És en aquesta província franciscana i en aquest context de recol·lecta, deutor del moviment de Villacreces, que l'any 1554 es copià el manuscrit de la traducció castellana de la *Chronica* conservat a Roma. Al colofó es llegeix que fou escrit a la casa de l'Abrojo per a ús de la «devota casa de Calahorra», és a dir el convent de *Nuestra Señora de la Consolación de Calahorra de Ribas* (Ribas de Campos).[43] Ambdues cases van ser fundades al principi del segle XV: *Scala Coeli* de l'Abrojo pel mateix instigador de la reforma, i Ribas de Campos, s'ha vist, per un dels seus deixebles, Pedro de Santoyo. En ambdues fundacions hi jugà un paper important la noblesa castellana, ja que van tenir el suport, d'una banda, de Pedro Fernández de Velasco, Conde de Haro, i, de l'altra, de l'Adelantado de Castilla, Pedro Manrique de Lara i la seva muller, Leonor de Castilla. També se sap que a *Scala Coeli* hi sojornaren membres de la família reial, i que l'any 1492, per ordre d'Isabel la Catòlica, es va construir una casa, amb un bosc reial al costat, conegut amb el mateix nom que el convent.[44] Queda clar, doncs, que l'espai on es copià el nostre manuscrit, la casa de l'Abrojo, fou un oratori franciscà important, pròxim a la reialesa, que serví com a nucli de difusió del moviment de reforma —tan villacreciana com més tard recol·lecta— i que, com a tal, va poder ésser molt actiu en la còpia de llibres.[45]

Ja a les darreries del segle XVI, els monarques cristians, preocupats per la reforma protestant que penetrava en grups observants, de caràcter afectiu i

(1991), 149-169; García Oro, «Reforma»; María Elisa Martínez Vega, «*Modernidad* de la descalcez franciscana en un tiempo de reformas y rupturas», *Cuadernos de Historia Moderna*, 43/2 (2018), 425-444. DOI: 10.5209/CHMO.62349 [10/08/2019].

42. Cf. Juan Meseguer Fernández, «Programa de gobierno del P. Francisco de Quiñones, Ministro General O.F.M. (1523-1528)», *Archivo Ibero-Americano*, 21 (1961), 5-51.

43. La casa de Calahorra és la fundada per Pedro de Santoyo a Ribas de Campos l'any 1424, estudiada a «VIII. Fray Pedro de Santoyo», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 335-371, esp. pp. 345-346. Això no obstant, és possible una altra identificació, por nosaltres difícil de defensar a causa de la vinculació estreta entre les dues cases castellanes deutores de la reforma villacreciana: el convent franciscà de San Salvador de Calahorra (La Rioja) fundat l'any 1552. La major part de la seva història és desconeguda, fins al punt que hom no sap ni qui foren els seus fundadors: cf. Rosa Ugarte Fernández, «El convento franciscano de Calahorra», *Kalakorikos*, 22 (2017), 209-223, esp. p. 210.

44. Cf. Francisco de Paula Cañas Gálvez, *El itinerario de la corte de Juan II de Castilla (1418-1454)*, Madrid, Sílex Ediciones 2007, 158-159, que documenta l'estada de diferents membres de la reialesa castellana al convent de *Scala Coeli* i de l'allotjament reial de l'Abrojo.

45. Malauradament a l'oratori s'hi va calar foc l'any 1624, afectant els edificis religiosos i reials, i destruint una gran part del fons patrimonial i documental que s'hi conservava: cf. Juan Meseguer Fernández, «El convento del Abrojo. Documentos para su historia», *Archivo Ibero-Americano*, 28 (1968), 241-254.

amb una certa obertura humanística,[46] van impulsar la segona onada de reforma. La política eclesiàstica de Felip II tenia interès d'afavorir el moviment descalç que, separat dels recol·lectes per una línia divisòria permeable i moltes vegades imperceptible,[47] anhelava el recolliment, la pobresa i un retorn a la regla primitiva. És en aquest context on cal inscriure el manuscrit de les *Descalzas Reales*.

Aquest exemplar genera dubtes a causa de la vacil·lació de la crítica entorn de la datació del còdex: per una banda, la fitxa catalogràfica assenyala que l'exemplar és posterior a 1517, mentre que Andrés Ivars situa entre els anys 1581-1603 la còpia del testimoni, un cop Maria d'Àustria es retirà al convent madrileny.[48] Tanmateix, les dates proposades entren en conflicte amb la dedicatòria que apareix a l'enquadernació de l'exemplar: «Para la Reyna de Bohemia», ja que Maria d'Àustria ostentà aquest títol a partir de l'any 1549, tot i que no fou coronada com a reina fins al cap de tretze anys, el 1562, i que no fou reconeguda com emperadriu fins al 1564. A aquest ball de dates cal afegir que un volum conservat a la mateixa biblioteca, amb la marca de possessió de la mateixa Maria d'Àustria, és la vida de santa Margarita, escrita per Pietro Ransano, bisbe de Lucerna, *Vera descriptio vitae... Virginis Margarethae*, que duu un testimoni d'autenticitat datat a Viena el 26 d'agost de 1581. Es tracta d'un volum en llatí, escrit en territori austríac, gairebé del mateix temps que la seva arribada al convent de les *Descalzas*.[49] Per tot això resulta difícil precisar quan

46. Cf. José García Oro, «Observantes, Recoletos, Descalzos: la monarquía católica y el reformismo religioso del siglo xvi», dins Teófanes Egido López (coord.), *Actas del Congreso Internacional Sanjuanista, Ávila, 22-28 de Septiembre de 1991*, Valladolid, Junta de Castilla y León 1993, vol. II, 53-97: 55.

47. Resulta complicat establir diferències clares entre els dos moviments, sobretot perquè la bibliografia no és unànime. Han intentat buscar els punts de divergència, entre altres, José Martínez Millán, «El movimiento descalzo en los siglos xvi y xvii», *Libros de la Corte.es*, 3 (2015), 101-120; Alfonso Uribe, «Espiritualidad de la descalcez franciscana», *Archivo Ibero-Americano*, 22 (1962), 138-161; Melquíades Andrés Martín, «La espiritualidad franciscana en España en tiempos de las observancias (1380-1517)», *Studia historica. Historia moderna*, 6 (1988), 465-479. El primer trobava les discrepàncies en el context històric, els dos darrers en l'espiritualitat.

48. Cf. Ivars, «Una versión», 252-253.

49. És el manuscrit F/72, catalogat per López-Vidriero (dir.), *Catálogo*, p. 68, ít. LXXXVIII. Darrerament ha estat estudiada amb profunditat la bibliofília de les dones de la casa d'Àustria, com es pot veure en els treballs de Gonzalo Sánchez-Molero, «La biblioteca de María de Hungría y la bibliofilia de Felipe II», dins Bertrand Federinov – Gilles Docquier (eds.), *Marie de Hongrie. Politique et culture sous la Renaissance aux Pays-Bas. Actes du colloque tenu au Musée royal de Mariemont les 11 et 12 novembre 2005*, Morlanwelz, Musée royal de Mariemont 2009, 50-67; Id., «Portugal y Castilla a través de los libros de la princesa Juana de Austria ¿*Psyche* lusitana?», dins José Martínez Millán – Mª Paula Marçal Lourenço (coord.), *Las relaciones discretas entre las Monarquías Hispana y Portuguesa. Las Casas de las Reinas (siglos xv-xix)*, Madrid, Polifemo 2008, vol. III, 1643-1684; Eduardo Torres Corominas, «La corte literaria de doña Juana de Austria (1554-1559)», dins José Martínez Millán – Mª Paula Marçal Lourenço (coord.), *Las relaciones discretas entre las Monarquías Hispana y Portuguesa. Las Casas de las Reinas (siglos xv-xix)*, Madrid, Polifemo 2008, vol. II, 919-972. Malauradament, a

es féu la còpia a les *Crónicas de los Ministros Generales*.[50] Això no obstant, se sap que Maria d'Àustria enriquí el fons bibliogràfic del convent amb aquests dos títols: la crònica i un manuscrit hagiogràfic. Si del primer és difícil precisar en quin ambient fou escrit, no es pot pas dubtar que circulava en ambients franciscans reformistes. Del segon es pot estar ben segur que era una eina de combat contra el protestantisme.

Aquesta connexió entre la *Crònica dels XXIV Generals* i els moviments de reforma franciscans, no és un tret exclusiu de la circulació d'aquesta obra a la Península, sinó que coincideix també amb la difusió del seu original llatí. Maria Teresa Dolso, que és qui ha centrat una part de les seves recerques en la tradició llatina del text, situa al segle XV el període de major difusió de l'obra en llatí,[51] i destaca que els testimonis conservats procedeixen de convents reformats o vinculats a l'observança.[52] De la mateixa manera, una altra traducció romànica coneguda, la versió toscana, es conserva en còpia feta per fra Antonio Bruni, florentí, també vinculat al mateix moviment. Així doncs, malgrat que en el curs de la *Chronica* l'autor no es pronuncia sobre els primerencs moviments reformadors,[53] sí que sembla força plausible que la recepció d'aquest text, tant en llengua llatina com romànica, vagi de tronc amb la fluctuació del moviment reformista que recordàvem anteriorment.

2.2.5. *La* Crònica *i la cultura franciscana*

Podem contextualitzar els fragments catalans dins d'un entorn semblant? Ara per ara, la recepció del text català i, per extensió, la seva circulació per la província franciscana d'Aragó és força difuminada. Ja hem remarcat abans que les dades disponibles són febles i poc fiables: l'obra apareix esmentada en l'inventari *post mortem* de Francesc Eiximenis, i s'ha constatat l'existència de la versió original llatina en un còdex miscel·lani franciscà (BC, ms. 665). En aquest estadi de la investigació resulta, doncs, arriscada la vinculació d'aquest text amb el primer moviment de l'Observança a Aragó, tot i que per simpatia

banda del treball ja citat de LÓPEZ-VIDRIERO, «Por la imprenta», no coneixem més estudis de la bibliofília de l'emperadriu Maria d'Àustria.

50. Cal afegir en aquest marc la mateixa història del convent descalç, que fou fundat l'any 1559 per la germana de Maria, la reina Joana d'Àustria i de Portugal: Karen María VILACOBA RAMOS, *El monasterio de las Descalzas Reales y sus confesores en la Edad Moderna*, Madrid, Visión Libros 2014. En un segon estadi d'aquesta recerca seria interessant aprofundir en la relació que s'estableix entre aquest cenobi i el convent de Gandia, així com la relació de Francesc de Borja, Joana d'Àustria i els inicis del moviment jesuític. Creiem que bé podria tractar-se d'una altra via de recepció de la *Chronica* franciscana a la Península.

51. Cf. DOLSO, «I manoscritti», p. 191.

52. Cf. EAD., «La *Chronica...* agiografia», p. 63.

53. Cf. DOLSO, «La *Chronica...* agiografia», pp. 85-86, on s'assenyala que la relació entre la *Chronica XXIV Generalium* i el moviment observant és una de les qüestions irresoltes, perquè que l'autor silencia aquesta polèmica.

amb la difusió que tingué l'obra en territori peninsular ibèric —i cal afegir també itàlic—, no deixa de ser una possibilitat. Sí que resulta evident que a hores d'ara no es detecten indicis de l'existència d'un *milieu* especialment favorable a la còpia i a la lectura d'aquesta obra a Catalunya. Existí realment? Calia un tal *milieu?* O es demostren una vegada més les divergències en la difusió i implementació de l'observança a la Península? Si fos així, aleshores cal preguntar més incisivament com encaixa la *Chronica* en la recepció de la literatura franciscana a casa nostra.

Les dades que hem pogut aportar fins aquí permeten parlar d'una cultura librària comuna en els moviments de reforma de l'orde dels framenors. Els *milieux* d'emissió de la *Crònica dels XXIV Generals* a la Península són espais marcadament reformadors —amb l'excepció del testimoni madrileny, tothora incert—, de la mateixa manera que s'esdevé en els espais de recepció de l'obra, on, aquí sí, els exemplars coneguts són llegits invariablement en un context observant, recol·lecte i descalç.

Amb l'afany d'estudiar la cultura librària dels franciscans observants a Portugal, l'investigador portuguès José Adriano de Freitas Carvalho es proposà relacionar les dades de caràcter librari, procedents dels inventaris de les biblioteques observants del segle XV, amb els escrits villacrecians recopilats per Lope de Salazar.[54] Seguint la seva estela, si ens fixem en tals escrits, s'observa que en aquestes congregacions les lectures

> deben ser principalmente el Evangelio, e la regla de Honorio, que prometemos con sus estrechas declaraciones, e la regla Antigua de Nro. P. San Francisco que nos concedió el Papa Inocencio sin bula, e el Testamento de San Francisco. E después de éstas, las *Flores* e las *Corónicas* de San Francisco, que son la lección asignada del viernes, e la exclarecida disputación de los Padres antiguos de Italia sobre la regla, e[l] tratado de la obediencia e todas estas lecciones, que son de San Francisco, se deben leer e repartir por los viernes [...].
>
> Después de esto, en los otros días, se deben leer e ordenar las lecciones de San Buenaventura, e de San Juan Casiano, conviene saber, *De statutis monachorum*, e las veinte e cuatro *Colaciones*, e San Juan Climaco, e San Bernardo *De disciplina monachorum*, e la doctrina de San Jerónimo, e Ricardo *De Patriarchis*, e la Biblia[55]

54. Cf. Carvalho, *«Nobres leteras...»*. Els textos del frare Lope de Salazar són editats a «Escritos villacrecianos», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 661-945.

55. Cf. *Memoriale Religionis o Breve memorial de los oficios activos y contemplativos de la religión de los Frailes Menores*, a «Escritos villacrecianos», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 687-713: 711. Tornen a recomanar-se aquestes mateixes lectures en el *Memorial de la vida y ritos de la Custodia de Santa María de los Menores*, a «Escritos villacrecianos», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 714-746, en concret pp. 744-745. Carvalho (*«Nobres leteras...»*, 52-53), s'interessa per les obres historiogràfiques franciscanes i interpreta que les «corónicas primeras e más antiguas» o «corónica antigua ou corónica dita de Alvernia», que apareixen en els textos de Lope de Salazar, es poden identificar amb un text més o menys complet del *Speculum Perfectionis*.

Aquesta galeria d'obres franciscanes i espirituals revelen l'esperit librari d'aquestes comunitats, interessades, entre altres coses, en el coneixement de les *Corónicas* antigues, una de les quals interpretem que podria ser el nostre text o alguna versió anterior a la fixació del text de la nostra obra.[56] De la mateixa manera, se sap que en el convent descalç de Madrid, a la cambra dels Reis, un palau separat de la zona de clausura per una porta, l'Emperadriu Maria tenia al seu servei dues religioses que resaven en veu alta oracions i devocions i, durant una hora diària, li llegien llibres espirituals i devots. Durant les lectures, aquest espai va esdevenir un punt de trobada, on un cop acabada la lectura, es debatia el tema tractat. A més, també coneixem que una de les lectures de les novícies de les *Descalzas* és la *Regla de santa Clara,* així com les cròniques franciscanes, en les qual els pares espirituals eren presentats com a models de conducta. Igualment, la catalogadora d'aquest fons, María Luisa López-Vidriero, ha intentat explicar l'interès de Maria d'Àustria per les cròniques franciscanes, en concret per l'obra del cronista franciscà Marcos de Lisboa, com un record de l'estreta vinculació que la Casa d'Àustria tenia amb l'orde dels framenors.[57] De nou, doncs, es veu com la recepció de la *Crònica* encaixa dins la lectura i l'interès que tenen aquestes congregacions per les obres historiogràfiques de l'orde.

Tornant als escrits villacrecians, també s'hi tracta sobre la necessitat de tenir llibres a les cases, i és per aquí que s'intueix el treball de còpia. Lope de Salazar diu que per satisfer aquesta necessitat el remei és «procurar papel de lo mayor, pues pargamino non podemos», i explica que es veuen forçats «que de mala letra o buena, los fraires que pudieren escribir, escriban, e procuremos el papel e pargamino que pudiéramos, e los nuestros subcesores añadan lo que podieren».[58] També recomana que siguin acceptades les donacions que els novicis vulguin fer de llibres i pergamins. Tant l'exemplar portuguès com el castellà de *Scala Coeli* de l'Abrojo són exemples clars d'aquestes necessitatsx i fan palès que era una pràctica estesa en aquestes comunitats reformistes de framenors.

Com demostra el treball interessantíssim de l'investigador Carvalho, en els oratoris portuguesos hi havia una lectura de caràcter observant que donava com a resulta biblioteques força similars entre elles. Malgrat que no es conserven inventaris o catàlegs antics de les congregacions d'àmbit ibèric, al llarg

56. Cf. Carvalho, *«Nobres leteras...»*, pp. 32-33.

57. Cf. López-Vidriero, «Por la imprenta», 196-198 i 205.

58. Cf. *Constituciones de la Custodia de Santa María de los Menores*, a «Escritos villacrecianos», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 747-774: 768. En les *Segundas satisfacciones* tornem a trobar una referencia a la còpia de llibres, quan el frare Lope de Salazar acusa la pobresa i la «gran mengua de libros, ca casi todos los libros desta Custodia han de pasar por los pulgares de los frailes» com a possibles causes dels defectes de l'Ofici eclesiàstic en les cases villacrecianes (*Comienzan otras responsiones o satisfacciones fechas en Linares, de los sentimientos nuevos a los mesmos sobredichos Custodio e Guardianes*, a «Escritos villacrecianos», *Archivo Ibero-Americano*, 17 (1957), 852-896: 866).

d'aquesta investigació hem detectat un corpus literari propi d'aquesta cultura franciscana que, en major o menor mesura, també forma part de l'àrea de recepció i d'influència de la *Crònica dels XXIV Generals*.

Aquesta cultura librària franciscana d'àmbit peninsular s'ordeix a partir d'una interacció de textos i d'una implicació d'agents i *milieux* culturals comuns. Està formada per una sèrie d'escrits i llegendes que circularen de manera exempta, i que en diferents moments diversos es van recopilar, amb components d'intertextualitat notables. La mateixa *Crònica dels XXIV Generals* ja n'és un exemple d'això, i també es veu en la *Llegenda dels màrtirs de Marroc* o en el *Floreto*. Val a dir que tot plegat conforma un continu franciscà ibèric fàcilment recognoscible.

En el cas de la *Llegenda dels màrtirs de Marroc*[59] s'observa, d'una banda, que una de les versions que en van circular és còpia textual de la llegenda reportada per la *Crònica dels XXIV Generals*, la qual circulava de manera exempta, dividida en nou lliçons, com demostren els folis conservats en el còdex de la Biblioteca Pública Municipal do Porto, Santa Cruz 29.[60] A més, en una altra versió d'aquesta mateixa llegenda, coneguda com la *Llegenda de Santa Cruz de Coimbra*, hi ha també un agent implicat en la seva difusió, l'esmentat João da Póvoa. Es llegeix en el colofó de la *Llegenda*:

> Dei gratia et diligentia fratris Johannis de Pouoa, prouincialis obseruantiae ordinis minorum Portugaliae, anno Christi 1476. – Frater Franciscus Yspalensis scripsit legendam.[61]

Així, doncs, João da Póvoa és el comitent de la còpia feta per Francisco de Sevilla, el qual segurament assumí més que una simple tasca de copista.[62] Finalment, la crítica portuguesa ha relacionat l'interès que suscità aquesta *Lle-*

59. Han estudiat aquesta obra Andrés Ivars, «Los mártires de Marruecos de 1220 en la literatura hispano-lusitana», *Archivo Ibero-Americano*, 40 (1920), 344-381; Isabel Rosa Dias, «La légende des cinq martyrs franciscains du Maroc (1220) dans son contexte portugais», *Franciscana. Bollettino della Società internazionale di studi francescani*, XI (2009), 1-28. Per no dificultar més l'explicació, s'obvia ací la difusió que tingué en època moderna aquesta llegenda, així com la seva difusió dins la historiografia portuguesa, analitzada per Henri Guerreiro, «Del *San Antonio de Padua* a los cinco mártires de Marruecos, Rui de Pina y Mateo Alemán: aproximación crítica a una fuente portuguesa», *Criticón*, 31 (1985), 97-141, o per Isabel Dias, «D. Pedro Sanches e a lenda dos cinco mártires», dins Carlos Guardado da Silva (coord.), *O Imáginario Medieval*, Torres Vedras, Colibri – Câmara Municipal de Torres Vedras 2014, 123-131.

60. Cf. Dias, «La légende», 5-6 i nota 11. El text es troba editat a *Portvgaliae Monvumenta Historica: a saeculo octavo post Christum usque ad quintumdecimum*, Olisipone, Typis Academicis 1861, vol. I: *Scriptores*, 113-116.

61. Cf. Dias, «La légende», 5-6 i nota 10. Aquesta *Llegenda de Santa Cruz* es preserva en el mateix còdex de la Biblioteca Pública Municipal do Porto i també ha estat editada a *Portvgaliae Monvmenta Historica*, 105-113.

62. Cf. Ivars, «Los mártires», 354.

genda dels màrtirs de Marroc en el mateix *milieu* on hem situat la nostra crònica, és a dir, el moviment de l'observança.[63]

Un altre dels casos que val la pena subratllar és el *Floreto*, esmentat diverses vegades en aquest treball. D'una banda ha estat transmès de manera parcial en el mateix manuscrit castellà de la *Crònica dels XXIV Generals* conservat al Collegio Sant'Isidoro de Roma; per altra banda, també és una de les obres que compra fra João da Póvoa per enriquir la biblioteca de l'oratori de Santo António de Vila Franca, de caràcter marcadament reformador.[64] Curiosament, a més, se sap que en un altre oratori observant, el de Santa Maria de Ínsua, un exemplar català o aragonès del *Floreto* apareix repertoriat en l'inventari que va fer João da Póvoa l'any 1491.[65]

Aquests exemples,[66] tot just apuntats, volen servir com a toc d'atenció per subratllar la necessitat de continuar estudiant aquest corpus literari franciscà comú en l'àmbit peninsular, ja que estem convençudes que el seu coneixement també pot ajudar a traçar molt millor l'*iter* de la nostra crònica.

3. *Conclusions*

Una primera aproximació a la *Crònica dels XXIV Generals* en àmbit ibèric ha permès d'extreure les conclusions següents:

1. Es publiquen els fragments catalans d'aquesta obra conservats a l'Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, fins en aquest moment ni coneguts ni estudiats per la crítica. No s'ha pogut delimitar amb precisió el context d'emissió i recepció de l'obra a casa nostra. La manca d'indicis clars fa dubtar

63. Cf. Maria de Lurdes Rosa, «Do "santo conde" ao mourisco mártir: usos da santidade no contexto da guerra norte-africana (1415-1521)», dins Michael Kraus – Hans Ottomeyer (eds.), *Novos Mundos – Neue Welten. Portugal und das Zeitalter der Entdeckungen*, Dresden, Sandstein Verlag 2007, 88-105, citem a partir de la versió portuguesa disponible a *https://tinyurl.com/y56shat6* [10/08/2019], 8-11.

64. Hi ha diferents edicions del *Floreto* ibèric, entre elles, *Floreto de San Francisco (siglo* XV*)*, Madrid, Editorial Cisneros 1998, o *Floreto de Sant Francisco {Sevilla, 1492}: Fontes franciscani y literatura en la península Ibérica y el Nuevo Mundo*, Madrid, Fundación Universitaria Española, Universidad Pontificia de Salamanca 1998. Tanmateix, queda pendent abordar l'estudi d'aquesta obra en tot el context franciscà ibèric, en el qual les obres literàries es relacionen a través d'agents i *milieux* comuns.

65. Cf. Carvalho, *«Nobres leteras...»*, 211.

66. Un altre possible cas que s'afegiria al corpus literari franciscà ibèric és l'*Arbor vitae crucifixae Jesu Christi* d'Ubertino da Casale. Com assenyala José Adriano de Carvalho, a banda del text portuguès analitzat en «Achegas ao Estudo da Influência da *Arbor Vitae Crucifixae* e da *Apocalypsis Nova* no Século XVI em Portugal», *Via spiritus*, 1 (1994), 55-109: 62, hom sap que va circular en àmbit ibèric una traducció castellana, destinada a la reina Isabel la Catòlica, mentre que entre 1404 i 1406, a partir d'un exemplar prestat per Benet XIII, el rei Martí I impulsà la seva traducció al català. Desgraciadament, encara no s'ha examinat la circulació peninsular de l'obra ni la influència que Ubertino exercí a Castella i a Aragó.

si realment existí a Catalunya un ambient semblant al moviment reformador interessat en la lectura i la difusió d'aquesta crònica franciscana. Si no fos el cas, caldria qüestionar si i com aquesta característica s'ha de relacionar amb la implementació de la Regular Observança a la província franciscana d'Aragó.

2. Queda clar que la *Chronica XXIV Generalium* circulà en àmbit ibèric. En la seva tradició llatina, que encara no ha estat estudiada de manera exhaustiva, s'observa que el text es difon de manera fragmentària, a través de volums miscel·lanis, o refós com a obra nova, com és el cas del testimoni portuguès de la Biblioteca Pública Municipal do Porto. Les versions romàniques en territori ibèric tenen la característica de transmetre l'obra de manera incompleta, acabant al vuitè o desè General, i, a hores d'ara, encara se'n desconeix la filiació textual.[67] Llevat de la catalana, hem pogut contextualitzar aquestes versions en *milieux* pròxims a les reformes franciscanes dels segles XIV, XV i XVI: des de les anteriors a l'observança, amb el primer moviment a la província d'Aragó, fins al moviment descalç, el darrer esglaó de la reforma en l'orde franciscà.[68] Segurament perquè, com afirma Maria Teresa Dolso, els frares observants entengueren aquesta crònica no només com un simple text historiogràfic per recordar el seu passat, sinó per a legitimar-se com a successors del primer franciscanisme.[69]

3. Existeix una cultura librària, encara molt poc investigada, que demostra els vincles existents entre les diferents comunitats franciscanes peninsulars i es fa evident en un corpus literari ric i complex, amb agents i *milieux* culturals a vegades comuns, al servei de les reformes observant, recol·lecta i descalça dels framenors.[70]

67. És més, ni tan sols cap especialista ha tingut a les seves mans reproduccions de tots els exemplars. Andrés Ivars, malgrat que no consultà directament el còdex romà, tingué a les seves mans còpia d'alguns fragments del text a través de Josep Maria Pou. Així va poder concloure: «se trata de una misma versión, salvo algunas insignificantes variantes que se refieren a haberse introducido en el texto de la copia de San Isidoro algunas palabras y verbos más modernos» (IVARS, «Una versión», 262).

68. Cf. ANDRÉS MARTÍN, «Primeros pasos», 151.

69. Cf. DOLSO, «La *Chronica...* agiografia», pp. 63-64.

70. Cf. Marc BORIOSI, «Ré-inventer Saint François. Les réecritures en langue vulgaire des légendes de Saint François dans les milieux franciscains réformateurs italiens (fin XIVe – fin XVe siècles)», dins Pierre CHASTANG (dir.), *Le passé à l'épreuve du présent. Appropriations et usages du passé du Moyen Âge à la Renaissance*, Paris, Presses de l'Université Paris-Sorbonne 2008, 359-373, on es vinculen els moviments reformadors com a agents implicats en la circulació d'un tipus determinat d'obres literàries franciscanes.

4. Edició de la *Crònica dels XXIV Generals de l'Orde de Framenors*

Sigles

add = afegit
BC = Biblioteca de Catalunya
Briquet = Ch. M. Briquet, *Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600,* 4 vols., Leipzig 1923.
cancell = ratllat
Chronica = *Chronica XXIV Generalium Ordinis Minorum* (Analecta Franciscana, tomus III), Ad Claras Aquas (Quaracchi), Ex Typographia Collegii S. Bonaventurae, 1897.
corr = corregit
Dérolez = Albert Dérolez, *Codicologie des manuscrits en écriture humanistique sur parchemin*, Turnhout, Brepols 1984, II vols., «Fiche-mémento pour les descriptions codées», esquema 13.
et = i
interlin = interlineat
litt = lletra
pro = en comptes de
seq = segueix

4.1. *Descripció de manuscrit*

Barcelona: ABFC, Fragments, carp. 2, ms. 04.

I. Enquadernació inexistent.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: a) [1375]; b) [1376] (fol. ant. lxxx[v]); c) [1377]; d) [1379] (fol. ant. [lxxxix]-xc).
5. Dimensions:
a) 321 x 198 (bifoli); 210 x 199 (foli).
b) 321 x 198 (bifoli); 186 x 198 (foli).
c) 321 x 198 (bifoli); 138 x 198 (foli estret); 188 x 198 (foli ample).
d) 318 x 198 (bifoli); 181 x 198 (foli).
6. Plecs: Els fragments formarien part de dos plecs diferents: del primer se'n conserva un únic bifoli fragmentari, mentre que del segon plec se'n conserven tres bifolis. Aquests formarien un plec del qual no sabem quants bifolis exteriors i interiors s'han pogut perdre. El buit interior de text equival

a l'edició llatina: p. 164, l. 4 – p. 171, l. 4, que ocuparien aproximadament dos bifolis de la versió catalana.

8. Foliació: S'observa una foliació antiga, en xifres romanes i en tinta sèpia als folis b), d).

10. Filigrana del cérvol de mig cos, amb banyes grans, del tipus Briquet 3277, documentat a Pisa el 1380 i Briquet 3278, documentat a Treviso el 1395.

11. Perforacions rodones als angles de la caixa d'escriptura.

12. Sistema de ratllat a la mina de plom.

III. Contingut literari

1a. Fragment a) recto, *inc*.: «(*initio mutilus*) frares del couent que anassen cuitadament a I traydor que dauien penjar de present...».

Fragment a) verso, *exp*.: «... E ab vn coltell leuales ne totes e donales ala pobra fembra (*fine mutilus*)».

2a. Identificació de l'autor i de l'obra: Fra Arnau de Saranno (atribuït), *Crònica dels XXIV Generals* [*Vita fratris Iuniperi*].

4a. Edicions: *Chronica*, p. 57, l. 14 – p. 58, l. 28 [equival a *infra*, I-II].

1b. Fragment b) recto, *inc*.: «(*initio mutilus*) [...]-bres contra deu que est del tot per cert digne que si es malait...».

Fragment b) verso, *exp*.: «... sent francesch tot alegre e resplandent hauent ales ab plomes resplandents e ab vngles a (*fine mutilus*)».

2b. Identificació de l'autor i de l'obra: Fra Arnau de Saranno (atribuït), *Crònica dels XXIV Generals* [*Vita fratris Leonis*].

4b. Edicions: *Chronica*, p. 69, l. 28 – p. 71, l. 11[equival a *infra*, III-IV].

1c. Fragment c) recto, *inc*.: «(*initio mutilus*) que uolgues benejr lo habit que sobre si auja tengut...».

Fragment c) verso, *exp*.: «... E con la mare amoltes esgleyes de sants lagues aportat e no agues trobat negun remey finalment [...] tornassen asa ca[sa] (*fine mutilus*)».

2c. Identificació de l'autor i de l'obra: Fra Arnau de Saranno (atribuït), *Crònica dels XXIV Generals* [*Vita sancti Antonii de Padua, Vita fratris Simonis de Assisio, Vita fratris Christophori*].

4c. Edicions: *Chronica*, p. 158, l. 30 – p. 164, l. 4 [equival a *infra*, V-X].

1d. Fragment d) recto, *inc*.: «(*initio mutilus*) [a]uia I hom apellat pere que per molts ayns auja estat cec e oits los miracles que nostre senyor obraua...».

Fragment d) verso, *exp*.: «...o sos mjes prech uos que ab mj ensemps portets aquesta dolor que soffer E ab mj uo[...]la (*fine mutilus*)».

2d. Identificació de l'autor i de l'obra: Fra Arnau de SARANNO (atribuït), *Crònica dels XXIV Generals* [*Vita fratris Christophori, Vita sororis Agnetis*].

4d. Edicions: *Chronica*, p. 171, l. 4 – p. 176, l. 7 [equival a *infra*, XI-XVI].

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: 30 + 67 + 14 + 72 + 28 x 16 + 183 [fragment a), marge superior vertical]; 169 + 32 [fragment c), marge inferior vertical]. Reconstrucció de la caixa: 30 + 67 + 14 + 72 + 28 x 16 + *183 + 32.

2. Tipus de ratllat: Dues línies horitzontals i quatre de verticals, semblant a l'esquema de Dérolez, nº 43. La primera línia d'escriptura per sota (fragment a), en els altres fragments trepitjada. Número de línies: 30 (fragment a).

3. Tipus de lletra i mans: Escriptura semigòtica d'una mateixa mà.

4. Reclams: No se'n veuen.

5. Decoració: Rúbrica de capítol, títols corrents, calderons i a les majúscules tocs de color en vermell. Lletres inicials de capítol de dues unitats de pautat vermelles i blaves alternades, amb decoració de filigrana en color de contrast, és a dir, en vermell i lila, molt esvaïda a causa del pas del temps. S'observa la lletra de guia dins de la caplletra.

10. Revisions i correccions: S'aprecien correccions interlineals, algunes d'elles realitzades després de la còpia del manuscrit.

12. Notícies històriques: Presenta algunes anotacions identificatives del text, fetes al marge i en llapis, per fra Josep Martí Mayor († 2001).

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació: Força malmès. La tinta ferrogàlica ha provocat l'embrutiment del paper i, a més, el seu ús de paper engrutat, presenta restes de cola i també ha produït el traspàs de text d'un foli a l'altre. Cal afegir forats en el cos del text que dificulten encara més la seva lectura.

2. Datació: Finals del s. XIV – inici del s. XV.

3. Origen català.

4. Propietaris i procedència: Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya.

4.2. *Transcripció del text*

S'ha optat per una transcripció semi-paleogràfica del text. La nostra única intervenció ha estat puntuar mínimament el text, per a una major comprensió, i seguir fidelment l'edició del text llatí. Mantenim, per tant, l'ús de les grafies i/j, u/v, ús de les majúscules —excepte en els antropònims i topònims, que hem regularitzat segons l'ús modern. També respectem la separació de parau-

les i mantenim els numerals escrits en representació de l'article indeterminat, de l'adjectiu numeral o de xifres, i els presentem en versaletes. Limitem les anotacions que acompanyen el text a notes de caràcter textual, el més concises, clares i breus possibles, per poder traslladar així al lector l'estat de conservació dels fragments. Els forats del suport que afecten el text són indicats mitjançant claudàtors i punts suspensius.

I. Fragment a) recto, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Iuniperi*, p. 57, l.14-24. Fragment a) recto, col. b = *Ibid.*, p. 57, l. 27 – p. 58, l. 3.

(*initio mutilus*) frares del couent que anassen cuytadament a ı traydor que dauien penjar de present Car jal tarigaçauen a la forcha[71] lo qual no paria que molt se curas de confassio ne dela salut dela sua anjma ne encara dela mort corporal e que per amor de Deu lo uolguessen jnduir a confassio abona part enguisa que pus lo cors perdia que no perdes la anjma. Lo Guardia qui era tot deuot ana cuytadament al dit frare Juniperi.

E comse fos atançat al frare oi frare Iuniperi qui cridaua dient catiuells no façats Car aquesta corda nafra la mia cama. Oint aço lo Guardia cogitas que fos frare Iuniperi axi com era Car en la ueu <conatz>[72] que auia oida li donaua res que aquell fos e per ço com la multitut dela gent feya gran brogit no podia be perpendra si era la ueu del dit frare Empero ab gran dificultat ell uench entro al frare. E com fo a ell leuali lo uel que auja en la cara del qual lauien enbenat segons que es de custuma e conaguelo <e sens pensari>[73] efou ne tot marauallat. E frare Junjperi quax qui nos curas delas pr[opies passions...] | [...]-re sots rient li respos o Guardia tu est gras e gros e no estarjes be sens gonella nola vull. Lauos lo Gardia prega los execudos dela sentencia E lo pobla quj entorn lj estaua quel esperassen entro que per obtanjr gracia agues soplicat al dit Nicholau. E aquells cregueren que fos dela J[74] sua perentola e del seu ljnage E agueren ne compassio e esperaren la resposta del dit tiran. E lo dit Gardia ana al dit tiran e ab grans lagrames e grans plos jntimali que aquell que auia manat que fos manat penjat axi com atraydor Era J dels pus perfets frares que fos en tot lo mon quj auia nom frare Junjperi.

E lo dit tiran Njcholau sobra tota manera marauallat quj ja auia oida la santadat del dit frare tot paoruch acorrech al loch on lo frare era e agenollas denant frare Juniperi pregant lo humilment que li perdones. E lo frare perdonant li uolantarosament fo del tot delliurat. E lo dit Njcolau apres que frare Junjperi fo delliurat dix are se uertaderament que ara se antança la fi dels meus

71. h] *interlin*
72. *cancell*
73. *cancell*
74. J] *interlin*

mals e dela ujda corporal. Car pus que aquest sant hom he axi cruelment tractat sensa colpa jat sia que jngnorantment ho age fet Deus daci (*fine mutilus*)

II. Fragment a) verso, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Iuniperi*, p. 58, l. 6-16. Fragment a) verso, col. b = *Ibid.*, p. 58, l. 18-28.

(*títol corrent*) ¶ Sent Francesc primer general| ¶ ffrare Junjperi (*fi de títol corrent*)

(*rúbrica*) En quina manera tota la sua gonella o part daquella e tot ço que auer podia donaua als pobres (*fi de rúbrica*)

Tanta pietat e caritat auia als pobres lo dit frare Junjperi que auagades com trobaua algun pobra lo qual segons labit que dafora portaua a paria pus pobra que ell tantost descosia la managa e lo capero o alguna peça del seu abit e donaueu al pobre.[75] E per ço com lo Guardia li auia manat que nagu no donas cota la sua[76] ne[77] semblant part daquella. E com j[a] uagada encontras a i pobra[78] damanant almoyna tot plagat per compassio dix Car frare no he quet do si no la cotala qual semplantment not pusch donar Car son ligat per manament de obadiencia a mj feta. Empero si tu lamtolls uerament yo no to uedare. E lo pobra[79] oides les peraules despulalo e pres labit e anassen e lexalo tot nuu. E apres tornassen als frares e dix que per i hom era estat despullat.

E crexent continuament en ell pietat e caritat no tansolament la sua gonella mas los li[bras e los...] | frare Iuniperi no ho trobas e que nou donas als pobres.

(*rúbrica*) Con dona les campanetes que penjauen en la frontal del altar major a vna fembra pobre la ujgilia de Nadal (*fi de rúbrica*)

E com vna uagada en la festa de Nadal en lo conuent[80] de la Ciutat de Assis aprechs del sacrista gardas laltar major qui era molt ricosament ornat E com en vna hora de prop laltar ell fos accupat per altes meditacions vna pobra fembra damanali almoyna. E respos li dient uine e ueure si en aquest altar axi ornat pore trobar alguna cosa quet puscha donar. E en laltar estaua i fort precios frontal on penjauen campanetes dargent. E com frare Iuniperi agues

75. pobre] *corr pro* pobre.
76. Hom ha percebut el canvi d'ordre i ha afegit una *b* damunt de *cota* i una *a* sobre l'article (*la*), per tal d'indicar la seqüència de lectura correcta: «la cota sua».
77. per] *add interlin*
78. pobra] *corr pro* pobre.
79. pobra] *corr pro* pobre.
80. conuent] *litt* o *interlin*

guardat[81] tot lornament del altar uiu[82] les dites[83] campanetes dargent e dix e aque hinc son posades aquestes campanetes si no a super fluitat? E ab vn coltell leuales ne totes e[84] donales ala pobra fembra (*fine mutilus*)

III. Fragment b) recto, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Leonis*, p. 69, l. 28 – p. 70, l. 4. Fragment b) recto, col. b = *columna retallada que només presenta les dues o tres primeres lletres de les paraules d'inici de línia, per la qual cosa no la transcrivim*.

(*initio mutilus*) [...]-bres contra Deu que est del tot per cert digne que si es malait tu respon e noy muts naguna cosa Entre los maleyts[85] es digne que sies comptat. E frare Leo dix uolanter pare. E sent Francesch ab moltes lagremes e sospis e batiments de pits E ab gran clamor dix O senyor uer deus del cel e[86] de la terra yo he comes contra tu tantes jniquitats e mals que digne son per cert de esser malejt. E frare Leo respon o frare Francesch Deus te fara eytal que entre los beneyts seras singularment beneit.

E sent Francesch marauallanse que frare Leo responia per lo contrarj represlo dient per que frare Leo no respons axi com yo tanseny e[87] jot man? Per santa obadiencia que respones exi com yo tenformare.Yo djre[88] exi o frare Francesch catiuell penses te que Deus te agemerce con tant peccats ajes comesos contra lo pare de mjsericordia e Deu de tota consolacio que no est digne de trobar mjsericordia? E tu frare Leo bestiola res[pon] (*fine mutilus*)

IV. Fragment b) verso, col. a = *columna retallada que només presenta les dues o tres primeres lletres de les paraules d'inici de línia, per la qual cosa no la transcrivim*. Fragment b) verso, col. b = *Chronica*, *Incipit vita fratris Leonis*, p. 70, l. 36- p. 71, l. 11.

(*títol corrent*) (*initio mutilus*) [Gener]al | ¶ ffrare Leo (*fi de títol corrent*)

| fam enlomon Mas per los merits de ı pobra qui uiu o perlongara empero com aquell sera mort en aquella fam orribla comançara poderosament entant que jnnumerables homens per lo destreyiment[89] dela fam morran. E apres sa

81. guardat] *litt* u *interlin*
82. uiu] *corr pro* ueu.
83. dites] *interlin*
84. e] *add*
85. maleyts] *litt* t *add*
86. e] *interlin*
87. e] *interlin*
88. djre] *litt* j *add*
89. destreyiment] *corr pro* destreximent.

mort aparech sent Francesch afrare Leo dientli frare Leo aquella fam tan gran la qual yo digui mentra uiuia que deuia esdauanir deu uenir enaquest any. Car yo era aquell pobrallet per los merits del qual Deus tardaua de trametra aquella. E apres VJ mesos uengue tanta fam que moltes persones per gran fratura moriren.

(*rúbrica*) Con sent[90] Francesc aparec afrare Leo ab ales eab vngles (*fi de rúbrica*)

Con vna vagada frare Leo desigas ueure molt sent Francesch qui ja era mort e per amor daço en I loch de gran hermitatge se affligis denant nostre Senyor per de[91] junjs e per oracions ueus que li apparech sent Francesch tot alegre e resplandent hauent ales ab plomes resplandents e ab vngles a (*fine mutilus*)

V. Fragment c) f. 1r, col. a = *Chronica*, fi de *Incipiunt aliqua de vita et miraculis sancti Antonii de Padua...* – inici *Incipit vita fratris Simonis de Assisio*, p. 158, l. 30 – p. 159, l. 7. Fragment c) f. 1r, col. b = *Chronica*, *Incipit vita fratris Simonis de Assisio*, p. 159, l. 10-21.

(*títol corrent*) ¶ COMENCA LA VIDA DE FRARE | SIMON DE ASSIS (*fi de títol corrent*)

(*initio mutilus*) que uolgues benejr lo habit que sobre si auja tengut. E sent Francesch beneilo E apres endosos desperagueren. E aquell soptosament romas garit E per aquesta soptosa sanjtat que auja rehebuda tots aquells qui aquj eren foren conuertits en gran marauella. E apres ujsque XIJ anys e null temps apres que fo guarit porta clau de negun tresor que agues si no de I armarj on tanja aquell beneyt habit ab lo qual mori e fo soterrat.

(*rúbrica*) Comenca la vida de frare Simon de Assis (*fi de rúbrica*)

En lo començament dela orda quan encara sent Francesch ujsques uench ala orda I joue appelat frare Simon de Assis al qual dona nostre senyor Deus tanta gracia de benediccio que prouench atanta eleuacio de pensa e contemplacio que tota la sua ujda era mjrall de santadat E en la sua anima era ujsta la ymatge dela diujnal bonea. E segons que yo oi dir aquells qui ab ell aujen conuersat defora la cella atart [...] | lo boscatge E empero parlan[...] altes e ten profundes coses [...] E dela amor de Ihesu Christ que [...] les sues paraules paria que [...]no dom mas sobre tot hom [...]. Com I uespre fos anat al bo[scat]-ge ab frare Jacme de Ma[ssa] e ab daltres frares per auer co[...] e

90. *seq* Con vna uegade frare Leo *cancell*
91. de] *litt* e *interlin*

rahonament de Deu perla t[...] dolçament e tan deuota dela [...] [a]mor de Ihesu Christ segons que [...] dix aquell frare qui present hi [...] estat que com per tota la njt ag[...] estat enaquells colloquis ujiar[...] los donaua que fort poc hi [...]guessen estat.

Aquest frare a[...] frucio[92] de tanta suaujtat [...] [s]pirit que con sentia les uisitacio[ns] diujnals e les jnflamacions [d] amor posauas enlo lit exi[...] si uolgues dormjr Car la [...]au tranquillitat del sant [...] no tan solament requer [...] de pensa hoc encara de cors[...] soujn era arrapat. En aquest[...] ujsitacions Edeles parts [...] era fet tot jnsensible. E esdeu[...] se vna uagada com fos tjrat [...] arrapament enles coses celes[...] als [...] (*fine mutilus*)

VI. Fragment c) f. 1v, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Simonis de Assisio*, p. 159, l. 23 – p. 160, l. 2. Fragment c) f. 1v, col. b = *Ibid.*, p. 160, l. 4-16.

(*títol corrent*) ¶ Sent Francesc primer general | ¶ Ffrare Simon de Assis (*fi de títol corrent*)

(*initio mutilus*) vna brasa de foch sobre lo seu peu e estec aqui entro que fo appagat. E frare Simon no senti res daço E uejats gran mjracle enla sua carn no sentir neguna lesio per la brasa del foc.

E com vna uagada perlas feruentment de nostre senyor ab los frares vn joue de sent Seuerj molt ua qui enlo segle era estat molt noble delicat elaccio[93] se conuerti anostre senyor. E frare Simon donali lo habit de la orda dels framenors e reserua estoja les sues uestedures que enlo segle auja tengudes. E lo demonj lo bufament del qual fa encendre les brases apagades mes enlo dit joue ten ardens estimolacions de carn que desesperat que atanta temptacio de carn pogues contrerest[a]ranassen moltes uagades [a] frare Simo djentli frare Simon reteume les uestedures pareque yo auja enlo segle Carno pusc soferir tantes temptacions. E frare Simon auent dell compassio començauli a perlar de Deu mo[...] | del tot uolia tornar enlo mon dient que no podia soferjr ten ardens stimulacions. E lauos frare Simon auent dell compassio dix li ujne fill meu e seu de prop mj. E aquell tot engustiat seent deprop ell reclina lo seu cap deuotament enla sua falda. E frare Simon leuan los vlls al cel ora ten feruentment per aquell que fo arrapat e fo finalment exausit. E exi aquell joue fo de tot dela sua tribulacio espeegat exi que aquella ardor de tanta cobejança fo conuertida en ardor de gran caritat.

Con vn dia Imal faydorfos jutjat aperdre los vlls per gran fervor e per dolçor de pietat a[qu]ell frare joua sen ana al gouernador rector dela terra en presencia del seu consell suplical per amor de nostre senyor que mjsericordiosament uolgues tanta sentencia reuocar. E com lo regidor menyspresant la sua peticio

92. frucio] *corr interlin pro* fruacio.
93. elaccio] *add* | *et seq* r es.

no ho uolgues fer lo joue aquell pus enflamat lo prega el suplica pus humjlment ab lagremes que li plagues que per la colpa del hom qui lo mal auja fet li tragues los seus vlls propis e que fossen ⁅lexa⁆ts al dit mal faytor. Car aquell per uentura (*fine mutilus*)

VII. Fragment c) f. 2r, col. a = *Chronica*, fi *Incipit vita fratris Simonis de Assisio* – inici *Incipit vita fratris Christophori...*, p. 160, l. 23 – p. 161, l. 8. Fragment c) f. 2r, col. b = *Chronica*, *Incipit vita fratris Christophori...*, p. 161, l. 10-19.

(*initio mutilus*) ⁅...⁆ sanctedat finalment tancant lo seu final dia fo enlo conuent de Spolet onradament soterrat on enriquit per gracia de moltes uirtuts enriquex amolts de benjficis de sanjtats Car guarex amolts de diuerses malalties E exi fa molts mjracles entre los quals enlo uall de Spolet resuscita ı mort. E daquest mjracle e damolts daltres provats sollempnament es estat certificat lo bisbe de Spolet al qual la examinacio dels dits mjracles fo comesa per papa Gregorj noue.

(*rúbrica*) Comença la vida de frare Christofol qui jau enlo conuent de Caturc la qual compila frare Bernat de Bessa custodi de Caturc (*fi de rúbrica*)

Exi com auexell dor macis ornat e enballit de moltes pedres precioses[94] Resplandi e luz lo sant pare frare Christofol enriquit e en nobleit de molt bell e gran ornament de uirtuts del qual per ço com coses prolixes no son | ⁅...⁆ ço es rector de esgleya perroqui⁅al⁆ menyspreada la uani⁅tat⁆ esu⁅per⁆fluitat del mon segui sent F⁅ra⁆ncesch qui encara en aquell tem⁅ps⁆ uiuia per abit e per conuersacio ⁅...⁆ rehebuda per sent Franchesch f⁅ou⁆ trames en les pa⁅rt⁆s de Equitani⁅a⁆ E aqui ab tot son estudi seru⁅ia per⁆fetament a Ihesuchrist.

{De eius humilitate profunda, pietate et vitae austeritate}

Aquest auia ensi profunda humjlitat semblant d⁅...⁆ ⁅co⁆loma e pietat uisceral e cor⁅...⁆ al auja gran compassio ma⁅ra⁆uellosament dela mjseria e af⁅li⁆çio dels mjserables e affligits. ⁅E⁆ com encara lauos los frare⁅s⁆ no aguessen certs lochs per ⁅es⁆tar eyll seruia molt ab gra⁅n⁆ pler e molt dolçament als lebrosos leuarlos los lu⁅rs⁆ peus e denajants los tots ⁅...⁆ faentlos los lurs lits e pro⁅cu⁆rantlos diligentment tot ⁅ço⁆ que los era de necessitat. E ja⁅t⁆ ⁅sia⁆ ⁅...⁆ que als altres fos piado⁅s...⁆ Empero asimatex era molt a⁅uster⁆ e cruel ⁅e ma⁆cera⁅u⁆a lo seu cor⁅s⁆ (*fine mutilus*).

94. Eccli 50, 10.

VIII. Fragment c) f. 2v, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Christophori...*, p. 161, l. 22 – p. 162, l.9. Fragment c) f. 2v, col. b = *Ibid.*, p. 162, l. 11-21.

(*initio mutilus*) ⌈m⌋e⌈n⌋ja sino vna uaguada no dia ⌈si⌋no enlo digmenge e en les fes⌈te⌋s sollempnes ne auia uirtut ⌈...⌋ hom ueyll ne com fos enla ⌈...⌋ ⌈da⌋rrera edat no parja que fos ⌈u⌋eyll. Entota la sua mortifica⌈ci⌋o dela carn seruaua hilaritat ⌈...⌋ cara laj⌈t⌋icia alagria que ⌈la⌋ part de dintre abundaua lo ⌈...⌋ya estar enla cara tot alegre ⌈...⌋ la amor del cor li endolçeia ⌈la⌋ afflicçio del cors.

{De eius occupationibus et oratione et abundantia lacrymarum}

Null temps entenia aociositat mas tot ⌈a⌋nsios ente⌈n⌋ia ades aoracio ades alico o al⌈g⌋una accio o obre en conrear los ⌈o⌋rts o an algun seruey dels frares.⌈...⌋ fo hom de grans lagremes ⌈en⌋les sues oracions E per fer oracio ⌈a⌋uia vna cella molt estreta ⌈fe⌋ta de uergues e de paylla ass⌈a⌋ts uil on ac moltes diujnals ⌈co⌋nsolacions E dix que la gloriosa ⌈uer⌋ge mare de deu li era appa⌈r⌋aguda e aço dix molt secre⌈t⌋ament ala qual e ala sua mare ⌈m⌋adona sancta Anna ⌈per⌋ ⌈cont⌋emplacio | ⌈...⌋ al altar E treualla foc del cel per encendre vn brando segons que es de custuma que tenja dauant laltar. E souin apparague vna coloma molt blanca sobra lo seu cap mentre celebraua. E lauos lo seruia I frare joue molt sant del qual ell era jnstruidor e jnformador lo qual era apellat Pere lo qual lexa son pare e sa mare e e totes lus grans riquees qui james no uolt consensentir als legots ne als affalagaments que li feyen ans tot aço menys quan[95] entra enla orda e cresque en tanta sanctedat que meresesque de uoura la dita coloma meresch encara de uoure souin e parlar ab lo seu propi angel qui era la sua guarda. E com al començament ell ueent la coloma encare no auertis ne entenes lo tan gran senyal per que aqui era encalçauala e la esqujuaua per guisa que la fes lauar del cap del dit celebrant per que dona daço alguna tristor o molestia a sent Christofol. E con jatse sia que la Scriptura diga que Deus sia benigne e tot mjsericordios als peccadors diu (*fine mutilus*)

IX. Fragment c) f. 3r, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Christophori...*, p. 162, l. 21-34. Fragment c) f. 3r, col. b = *Ibid.*, p. 163, l. 1-11.

(*initio mutilus*) empero que dels peccats no deu hom esser sens paor per ço sent Christofol encara auia alguna paor dels peccats que en lo mon auja fets per tal prega lo dit fadri appell⌈at frare⌋ Pere qui tot era angelical ⌈...⌋ sciencia del qual auia frare Christofol gran conaxença que enterrogas lo seu angel qui

95. quan⌋ *litt* q *corr pro* p.

li era tan famjliar segons que dit auem del seu estament. E al fadri qui daço lenterrogaua respos langel ab suaus peraules dient no age paor Deus auant dels peccats comesos perell enlo mon perseuer tansolament en caritat.[96] Car ell sera fael seruidor de Ihesu Christ entro ala sua mort per que merexera finalment obtanjr la corona de ujda.

{Qualiter vitia et peccata reprehendebat, quamvis oficio praedicator non esset, et quomodo sibi fuit revelatus obitus S. Francisci.}

No era per ofici preycador mas empero entre los homens preycaua Ihesu Christ per diujnals laors e per santes exortacions e per aspres reprenjments e correccions de peccats entant que uerament ell portaua Ihesu Christ segons lo seu[97] nom enlo cors per maceracio enlo cor per deuocio e enla boca per laor e denunciacio dela ley sua. Eyll era present enlo capitol dels frares com sent Fran[cesch] [...] | seguent manera E [...]gada fos uengut [...]s del b[...] de [...] li uja[...] mentre tor [...] fos ala porta dela casa [...] sent Francesch jeya ma[...] con tocant ala porta per ma[na]ment de sent Francesc fos d[in]tre entrat besa la ma de sen[t] Francesch deuotament la qua[l] li estes per pendre la sua [...]pe[r] la sua benediccio. E dix li sen[t] Francesch com sen deuja passa[...] fill tornats ala tua regio E digues als meus frares que yo he acabat a la bataylla daquesta present uida e [...] ala gloria de peradis. E[...] al mati recita la ujsj[...] fo atrobat que mossen[yer] [Fran]cesch en aquella hora [...] daquesta uida.

{De miraculis eius ostensis}

Per molts mjracles [...]tat manjfestat d[...] uirtut e de gracia es [...] pere nostre frare Christof[ol] (*fine mutilus*)

X. Fragment c) f. 3v, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Christophori...*, *De miraculis eius ostensis*, p. 163, l. 13-23. Fragment c) f. 3v, col. b = *Ibid.*, p. 163, l. 25 – p. 164, l. 4.

(*títol corrent*) ¶ Sent Francesc primer General | ¶ ffrare Christofol (*fi de títol corrent*)

(*initio mutilus*) en que era mort E com sent Christo[fol] [...]a e clamor dela sua [...] eta [...] e li ag[...]la sua ma [...]re lo seu [...] agues beneit faenli [sen]yal dela creu tantost per la [...]samare e menja e pres m[el] orament e

96. caritat] *interlin*
97. *Seq* cors *cancell*

aço era contra tota humana sperança mas rehebe a questa gracia per lo dit sant frare Chris[to]fol.

{De puero a mortis periculo liberato}

Un altre fadri en aquella matexa Ciutat appelat Pere com per gran malatia no pogues [moure] lo braç nelo peu drets [...]ja de tot perduda la uis[ta ...] prop dela mort ajustan [...]a mare fo lo sant pare [frare] [Crist]ofol ala sua malatia ap[...]. [C]om hagues legida sobral [...] [eua]ngeli de sent Johan e del [...]o als peus lagues sen [...] lo senyal dela creu tantost [...] [res]tituida la sanjtat que pri[mera] auia.

Enla dita Ciutat [... un] fadri com fos prop dela mort [...] [per]duda la peraula la sua [...] | protestacio que james nol lexaria entro que li agues retut son fill sanat e guarit. Ora lo dit sant anostre Senyor E lo fadri tantost ans que lo sant se [pertis] dell fo de tot guarit.

[... Un] hom dela dita Ciutat greument e molt de temps turmentat per malautia epilencia damana a sent Christofol quel beneis E tantost que ac rehebuda la sua benediccio fo perfetament delliurat dela dita malautia.

E vna dona de Saluaterra Con en la Ciutat de Caturc agues gran treball e [gr]eu per febra molt aguda ab gran deuocio ajnstancia damana que sent Christofol la ujsitas. E com fos aella uengut e orant sobra ella li agues de sobre fet lo senyal dela creu tantost fo ala primera salut que auja restituida.

Enlo bisbat de Caturc vna dona entenent ala [..]ra deles messes lexa son fill enlo camp e segaua lo blat daquell camp E mentre segaua lo fadri fo ferit de soptosa jnfirmjtat e torna tantost mut. E con la mare amoltes esgleyes de sants lagues aportat e no agues trobat negun remey finalment [...] tornassen asa ca[sa] (*fine mutilus*)

XI. Fragment d) f. 1r, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Christophori...*, *De miraculus post eius mortem ostensis*, p. 171, l. 4-17. Fragment d) f. 1r, col. b = *Ibid.*, p. 171, l. 20-35. *Es conserva una tercera part de la columna, fet que dificulta la lectura del text, és per això que optem per presentar el text tal i com apareix disposat en l'original.*

(*initio mutilus*) [a]uia I hom apellat Pere que per molts ayns auja estat cec e oits los miracles que nostre Senyor obraua per lo seu sant feu [...] deuocio eytal uot sent Christofol tornem la ujsta Car siu fas yo ujsitare lo teu sepulcre ab vylls de cec. E fet lo uot tantost recobra la ujsta E apres ujsita exi com auja promes lo sepulcre molt deuotament.

En la perroquia de sent Cipria del bisbat de Caturc vna dona apellada Guillemona auja vn any e mes estada orba e feu uot que si lo sant hom li restituia la uista ella uisitaria ab vn cap de sera lo seu sepulcre e tantost recobra la ujsta per merits del sant.

Vna dona Bernada per nom enla Ciutat de Caturc comper molt de temps agues perduda la uista dun vll feu uot de uisitar lo sepulcre del sant ab I cap de cera e ab vna candela e cobra la ujsta E apres paga al sant allo que uotat auja.

Vn hom apellat Pere dela dita Ciutat mentre treballaua en vna ujnya ferjs greument en luyll ab vna serment exi que nisque molta sanch e per tota aquella njt no pogue dormjr ne [...] |

sepulcre ab [...]
merits del san[...]
de tota la no[...]

{De muto meritis fratis Christophori sanato.}

Un hom [...]
la per n[...]
e no podia [...]
de curacio [...]
cor asent [...]
cobra l[.] per [...]

{De liberato a morbo caduco}

tat auia [...]
auia aut [...]
e com la sua [...]
bar negun [...]
los mjrac[...]
feu li uot e [...]
seu sepulcr[...]
fo daquella [...]
tia delluir [...]
uia aqui ma [...]
blant [.] al [...]
gun remey [...]
al sant ho[...]
sa mare f[...]
e tantost c[...]
per merits de [...]

{De liberatis a tremore.}

Iohan[...]
blasf[...]
enla ujgili[...] (*fine mutilus*)

XII. Fragment d) f. 1v, col. a = *Chronica*,*Incipit vita fratris Christophori...*, *De miraculus post eius mortem ostensis*, p. 172, l. 2/3-16. *Es conserva una tercera part de la columna, fet que dificulta la lectura del text, és per això que optem per presentar el text tal i com apareix disposat en l'original*. Fragment d) f. 1v, col. b = *Ibid.*, p. 172, l. 19-35.

(títol corrent) (*initio mutilus*) PRIMER GENERAL | ¶ FFRARE CHRISTOFOL (*fi de títol corrent*)

[...]send[...]ma a
[...]s esgleyes e
[...]ren hi que a
[...]lcre de sent
[...] es estar per
[...] gran deuocio
[...] pregant lo
[...]ts frares e
[...]ment curat de

[...] vna dona
[...] qui auia tre
[...] lagues por
[...]aria dela
[...] a casa elo
[...] portalo al sant
[...]ues lo fadrj
[...]tas trobalo
[...]njtat

{De liberatis a fistula}

Altre
[...]tat auja I
[...] e per molts fo
[...] podredura e
[...]rir e com sa
[...]ada [...] es

[...] lo dia que
[...]ort E la fe[.]
[...]t on lo sant
[...] guaride dela

[...] dita Ciutat
[...] pernada a
[...] fistola [...]lla[98]
[...]o troba[99]
[...]na medici[na] [...]
| ab vna mamella de cera. E fet lo uot tantost fo guarjda e uisita ço que auia promes. E moltes altres dones de se[mblant] malautia son estades curades p[er l]os merits del sant damunt dit.

{De liberatis a febribus.}

Alayda auja J[100] fembra[101] enla dita Ciutat qui auja auda quartana dobla per tres anys e mes E com per negun metge non pogues trobar[102] remey ojts los mjracles del sant anassen al seu sepulcre e dormj aqui I poc e feu uot que silaguaria ujsitaria altre uagada lo seu sepulcre e tantost fo guarida. E con apres dalscuns dies no sagues cura de pagar ço que auja promes tornali la quartana. E com vna ueyna li digues que per ço li era tornada com no auja complit lo uot que auia fet tantost torna al sepulcre e porta vna barra al coll e vna gran entorxa per pagar ço que auja promes e prega sent Christofol humilment que li perdonas i que li ajudas. E tantost fo guarida perfetament.

Vna dona Enla dita Ciutat auja son fill malaut de febra terçana quil auja tengut molt de temps e portalo al sepulcre del sant ab gran deuocio. E com lo fadrj agues aquj vn poc dormjt apperec li lo sant de Deu sent Christofol e dixli[103] leua fill car la tua fe e de [ta] mare (*fine mutilus*)

XIII. Fragment d) f. 2r, col. a = *Chronica*, *Incipit vita fratris Christophori...*, *De miraculus post eius mortem ostensis*, p. 172, l. 40 – p. 173, l. 14. Fragment d) f. 2r, col. b = *Chronica*, *Incipit vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae*, p. 173, l. 17-28. *Es conserva una tercera part de la columna, fet que dificulta*

98. Il·legible a causa d'un bocí de paper enganxat.
99. Com en nota precedent.
100. auia I] *interlin*
101. *Seq* ent *cancell*
102. *Seq* n *cancell*
103. dixli] *litt* x *interlin*

la lectura del text, és per això que optem per presentar el text tal i com apareix disposat en l'original.

(*initio mutilus*) tornassen a sacasa e com fo en sa casa tantost lo pres soptosament molt greu malautia. E durant la malautia e donant li ue[...]acio greu Ana li lo cor enso que auia oit dels mjracles e en ço que auja dit e ac ne gran compuncio e penedença e dix ajudam monsenyer sent Christofol Car yo creu uertaderament que tu est sant e pots obrar miracles E prometre que si tum guareys que yo ujsitare lo teu sant sepulcre tantost com yo puscha. E fet lo uot tantost fo gorit e ana ujsitar lo sepulcre deuotament.

{De muliere, quae non poterat anulum extrahere, liberata.}

Vna dona nos podia traure lanell del dit Euota a sent Anthonj [*sic*] que ella li portaria lanell e vna candela fet lo uot traschse lanell del dit sens neguna ujolencia.

{De supertunicali perdito et invento.}

En la Ciutat de Caturc hauia vn hom feya feyna en vna vjnya e com sen uolch anar no troba la cota sua enlo loch on lauja posada. E fort torbat jnuoca sent Christofol humjlment que lali retes e ell portarli hia vna candela al seu sepulcre. E fet lo uot anassen tot trist al seu sepulcre e tan |

[...]
[...]
E vna perti[...]
ella ne to[...]
nol pogu[e][...]
ren tots a[...]
ajudas e [...]
promesa [...]
dit sant [...]
paga e e [...]
ço que auia [...]
altres m[...]
laltres e [...]
ren fets [...]
sent Christo[fol] [...]
encara se [...]
los dema [...]
de nostre s[...]
al qual [...]
secula sc[...]

(*rúbrica*) Començ[a] [...] (*fi de rúbrica*)[104]

Clar [...]
au [...]
segons li [...]
[...]
ment seg[...]
cara en [...]
dela qual [...] (*fine mutilus*)

XIV. Fragment d) f. 2v, col. a = *Chronica*, *Incipit vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae*, p. 174, l. 3-13. *Es conserva una tercera part de la columna, fet que dificulta la lectura del text, és per això que optem per presentar el text tal i com apareix disposat en l'original*. Fragment d) f. 2v, col. b = *Ibid.*, p. 174, l. 15-25.

(*initio mutilus*) [...]-raua continu
[...] mjsericordia
[...] que li plagues
[...] cia que ala su
[...] casa de son
[...] fos lo mon
[...]orat E qui
[...] dileccio de
[...] mudar del
[...]s carnals
[...] santa amor
[...] fos esposa
[...]t al uerteder
[...]al. A tor
[...]ujnal ma[...]
[...] oratriu lo
[...]ment dama
[...]tment tot
[...] apres de xv
[...] ara Agnes
[...] diujnal sen
[...] sua sor E
[...] dela sua uo

104. Es tracta de la rúbrica original: *Incipit vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae*.

[...] uertadera
[...] serguir. E Cla
[...]ament dix | [...] prop lo crucifix E Clara que mes sentia de Deu jnstrujs la sua germane noujcia soptosament contre emd[ues] les germanes se leuaren noue[ll]es batalles dels lus cosins. Car com agueren oit que Agnes era a[105] nada a Clara sa germana lo seguent dia XII homens plens de furor dissimulants la conceduda [*sic*] malicia proposaren que pacificament e ab bona jntensio entrassen enlo loch on eren. E com foren dins tots se conuertiren e Agnes no curants de Clara Car de Clara ja abans sen eren desesperats e aconortats e digurenli per que est uenguda en aquest loc ten cuytada torna tantost acasa ab nos. E com aquella resposes que nos uolia partir de sa sor Clara vn caualler feu [se en]ues ella ab cara terrible e de maluat coratge e ab los punys e ab los peus batella molt fortment esforçantse que lentragues per los cabells E los altres le empenyien ela tirauen per les mans. E la joueneta exi com si fos presa per mans de laons e tolta deles

XV. Fragment d) f. 3r, col. a = *Chronica*, *Incipit vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae*, p. 174, l. 25-35. Fragment d) f. 3r, col. b = *Ibid.*, p. 175, l. 2-13. *Es conserva una tercera part de la columna, fet que dificulta la lectura del text, és per això que optem per presentar el text tal i com apareix disposat en l'original*.

mans de Deu oyida fortment Dient Germana mja molt cara ajudem no permetes que sia tolta al senyor meu Ihesu Christ. E com los uolents robados traguessen per força la dita joueneta que ab tot son poder los contrestaua[106] e li rompessen les uestedures e omplissen la carrera dels cabells que li arancauen Clara ab lagremes se posa en oracio demanant a nostre Senyor que uolgues donar fermetat de cor e de pensa ala sua germana Agnes.

E tantost dona Deus alcors de Agnes jaent en terra tanta de faxuguea e ponderositat que paria que fos en terra ficat e plantat en tant que los dits XII homens no la pogueren portar de part lo riu stant ells[107] nos esforçaren. E als seus homens qui feyen feyna en los camps e enles uinyes que aqui eren corregueren hi per ajudarlos mas per tot quant poder agueren no pogueren moure lo cors de terra E con en lurs forces se uessen defallens segons la ponderositat dela donçella[108] axaquaren en alt aquest tan gran mjracle ab paraules descarn dients Tota aquesta nit ha menjat plom e per ço no es marauella si pesa tant. E com mosenyer Mo[n]alt germa de son pare com a [...] |

105. a] *interlin*
106. *Seq* ua *cancell*
107. ells] *add*
108. *Corr pro* doncella.

al loch d[...]
qui ab el [...]
ques pertisse[...]
no donass[...]
[...]ias que [...]
[...]
ses foss[...]
ua tot[...]
[...]
qual aques[...]
portada [...]
al seruey [...]
Clara en[...]
E agnes [...]
mals que [...]
colps que [...]
peus li [...]
jn nu[...]
gracia [...]
apres per [...]
no gens [...]
tis E a[...]
ab ses p[...]
los cabe[...]
ro es a[...]
jnnocent[...]
qui per no [...]
creu jn[...]
asos pa[...]
ronjuo[...]
que agn[...]
en tota [...]
tedat [...] (*fine mutilus*)

XVI. Fragment d) f. 3v, col. a = *Chronica*, *Incipit vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae*, p. 175, l. 17-27. *Es conserva una tercera part de la columna, fet que dificulta la lectura del text, és per això que optem per presentar el text tal i com apareix disposat en l'original*. Fragment d) f. 3v, col. b = *Ibid.*, p. 175, l. 30 – p. 176, l. 7.

(*títol corrent*) [Pri]mer general | ¶ Sancta Clara (*fi de títol corrent*)

(*initio mutilus*) [...]a per abadessa

[...]ent Fran[...]
[...] anjmes
[...]ia conuersacio
[...]da com per
[...]peraules e
[...]Senyor com
[...] amenys
[...] en aquell
[...] uoler de
[...]nça dela
[...]ngelical. E
[...]onestir uenc
[...]nent per la
[...]sua germa[...]
[...]j ho letres

{Littera missa sanctae Clarae per sororem Agnetem multum propter separationem ab ipsa desolatam.}

[...]mare e
[...]u Christ mo
[...] Madona
[...]sent Ag[...]
[...] Jesu Christ
[...]es molt
[...]ab tota son
[...]ljament
[...] que pus
[...]n lo cab [...] | grans benenances lauos soptosament es mes e soffocat en les aduersitats. Perque sapiats mare que molt gran tribulacio e jmmensa tristicia es are ala mja carn e al meu espirit e sobre tota manera so agreujada e turmentada entant que quax no ho pusch ben dir per ço com so seperada corporalment de vos e deles altres sos ab les quals en aquest segle creya morir e uiure. Aquesta tribulacio ha aut començament mas jgnora la fi e no sab defallir mas tots jorns pren en crexjment aquesta tribulacio es en mj no ha molt nada mas no ueg que uage ala fi tots jorns la tenc de prop mj e no desiga per res ques luny de mi. Yo creya que vna mort e vna ujda fos enla terra aaquelles ales quals vna conuersacio e ujda es en los cels E vna sepultura tancas aquelles ales quals es vna agual natura. Mas segons que yo ueg anganada son angustiada so desemparada son tribulada son de totes parts.

O sos mjes prech uos que ab mj ensemps portets aquesta dolor que soffer E ab mj uos plan[...] (*fine mutilus*)

Lourdes Soriano Robles – Irene Capdevila Arrizabalaga –
Jaume de Puig i Oliver
*IRCVM – Universitat de Barcelona, Universitat de Barcelona,
Institut d'Estudis Catalans*

QUINZE FRAGMENTS NOUS DE LA *VIDA DE JESUCRIST* DE FRANCESC EIXIMENIS: ARXIU-BIBLIOTECA DELS FRANCISCANS DE CATALUNYA, FRAGMENTS, CARPETA 1, MSS. 01, 02, 03.

Sigles

ATCA = *Arxiu de Textos Catalans Antics,* Barcelona 1982 →.
BC = Biblioteca de Catalunya.
Biteca = *Bibliografia de Textos Antics Catalans, Valencians i Balears,* Berkeley, The Bancroft Library, University of California, 1997 →.
Briquet = Ch. M. Briquet, *Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier dès leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600,* 4 vols., Leipzig 1923.
cap. = capítol, capítols
IEC = Institut d'Estudis Catalans
f. = foli, folis
fin interlin = fi de l'interliniat
interlin = interliniat
ms. = manuscrit
r = recto
v = verso
VC = *Vida de Jesucrist.*

Introducció

El franciscans de Catalunya han recuperat fragments de manuscrits englotits en guardes de llibres vells, els han ordenats i n'han digitalitzat un cert nombre. Alguns d'aquests fragments han estat trets a la llum fa poc.[1] Són, en la seva major partida, fragments molt fatigats, que necessiten tractaments de restauració lents d'aplicar, no sempre fàcils d'emprendre, degut a llur cost.

1. Cf. Agustí Boadas Llavat, *Els franciscans a Catalunya. Història, convents i frarades (1214-2014)*, Lleida, Pagès editors 2014, p. 77, on l'autor feia publicar la fotografia d'un fragment amb el text d'infra, Apèndix VIII, text dels «Capítols LXV i LXVI» corresponent al ms. 03, 1e-2e [f. 93rab]. Partint d'aquesta fotografia, vam iniciar les recerques a l'Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya, amb els resultats que ara es presenten. Volem agrair a Araceli Rosillo-Luque, responsable del fons antic, la seva amabilitat i disposició durant les nostres visites a l'Arxiu-Biblioteca.

Arxiu de Textos Catalans Antics [Institut d'Estudis Catalans / Facultat de Teologia de Catalunya]
DOI: 10.2436/20.3000.01.59 Vol. 32 (2017-2019), p. 501-543

Devem a la generositat dels fills de sant Francesc que no hi hagi hagut cap trava per accedir a uns documents com aquests. Aquí ens centrarem en la identificació, en una primera valoració i en la transcripció diplomàtica d'alguns dels textos exhumats. Ens interessem ací pels que hem identificats com pertanyents a la *Vida de Jesucrist* de Francesc Eiximenis. No consta, per ara, que en l'arxiu dels franciscans de Catalunya hi hagi altres fragments manuscrits d'altres obres eiximenisianes. Potser campanyes ulteriors donaran més resultats. Els que ara es publiquen no deixen d'ésser significatius. Més significativa encara és la troballa d'un fragment de la traducció catalana de la *Crònica dels XXIV Generals,* traducció absolutament desconeguda fins avui, l'exemplar manuscrit de la qual constitueix, per tant, un *unicum*.[2] Al mateix temps, amb el paquet de fragments manuscrits han emergit uns folis de l'edició Rosenbach (Barcelona 1495) del *Llibre de les Dones*, d'Eiximenis,[3] que aquí no estudiarem.

Intuïm que no haurà estat fàcil per als franciscans catalans prendre el determini de salvar definitivament uns elements bibliogràfics que solen tenir en comú el presentar un estat lamentable. Aquesta llei de desferres són a totes les biblioteques eclesiàstiques i a tots els arxius públics o privats d'una certa antiguitat. Solen ésser munts de pergamins i papers provinents de manuscrits i llibres desballestats, material podrit de fongs i humitats, de qui sap quina procedència iniqua. La temptació de llançar-los a la bassa l'han tinguda tots els bibliotecaris i arxivers, perquè posar-se a treballar amb tals elements fa una mandra espantosa, vista la paciència i la tenacitat que demanen per a extreure'n resultats que a vegades és dubtós que hagin valgut l'esforç esmerçat a obtenir-los. Per això encara és més lloable la decisió dels franciscans catalans de salvar els que els han pervinguts i de posar-los a disposició del públic estudiós a mesura que van emergint.

Algun dia se sabrà perquè aquests fragments van passar desapercebuts al P. Martí de Barcelona, caputxí, i als franciscans que abans i després de la darrera guerra civil van treballar sobre Eiximenis. Fa la impressió que els fragments publicats són només una part del material pendent d'exploració. En tot cas, amb els fragments apareguts[4] i pel que fa al text manuscrit en català, la *Vida de Jesucrist* del menoret gironí es consolida, i de molt, com la més ben representada des del punt de vista quantitatiu: 23 testimonis del *Llibre de les Dones,* 26 testimonis del *Llibre dels Àngels,* 31 testimonis de la *Vida de Jesucrist*.[5] Si això ve a complicar la ja problemàtica edició crítica d'aquest text eiximenisià llarguíssim, també és cert que l'augment dels testimonis romasos l'enriqueix,

2. Cf. *ib.,* 45-47. El text és estudiat i editat, supra, p. 461-500.

3. Cf. BITECA, *s. v. Llibre de les Dones,* manid 1471.

4. Els va recuperar i identificar, precisant de quins volums procedien, el P. Josep Martí Mayor (1918-2001), arxiver estat del convent franciscà del carrer de Santaló, a Barcelona.

5. Cf. Jaume de Puig i Oliver, «Sobre els manuscrits de les traduccions en francès del *Llibre dels Àngels* de Francesc Eiximenis», dins *Francesc Eiximenis, sis-cents anys (1409-2009)*. Congrés Internacional. Girona (12-14 novembre 2009), en premsa.

i no pas poc, perquè tot fa pensar que estem davant uns textos que s'han de considerar entre els antics, si no dels més antics, de la *Vida de Jesucrist.*

I ara cal precisar que la troballa dels franciscans hauria quedat curta sense la intervenció del taller de restauració de la BC en la recuperació d'uns fragments d'un dels mss., el ms. 02, arribat fins avui en un estat problemàtic. Es tractava d'una tapa de pergamí soltera, la contratapa de la qual era recoberta per un foli de paper escrit, amb altres fragments inserits entre el foli i la tapa, que, sense cap possibilitat de veure'ls, això no obstant, es palpaven directament amb els dits. La intervenció del taller de la BC, esdevinguda a petició dels signants d'aquest article i de l'IEC, resolta en un termini òptim de temps, ha permès de recuperar l'escriptura del verso del foli de paper enganxat a la contatapa, els folis inserits entre foli i tapa, i la tapa mateixa, que ara presenta uns senyals inequívocs d'ésser la tapa primitiva final d'un dels mss. eiximenisians, ai las, desballestats i reciclats, estudiats aquí. A més, la tapa contenia en el seu costat carn —és a dir, en la contratapa— empremtes fragmentàries de dos corondells; gràcies a la manipulació informàtica i a unes excel·lents fotografies de tot el material tractat facilitades pel taller de restauració de la BC, ha estat possible llegir-les *in speculo,* i aquest recurs també ha estat oportú per aclarir lectures dubtoses de dos dels papers recuperats.

La intervenció oportuníssima de la BC en aquest treball demostra una altra vegada com és fecunda la interacció entre iniciatives privades i recursos públics. La tendència cap a aquestes formes de cooperació es reforça dia rere dia a Catalunya, i pal·lia d'una certa manera les mancances del sector públic català. És un testimoni, a més, d'una manera d'entendre la vida pública que la globalització està cridada, si se n'ha de sortir, a globalitzar, i passi el mot.

Descripció dels manuscrits

En la descripció dels mss., hem seguit un esquema que ja vam detallar fa anys.[6] Quan el lector constati que ometem algun ítem d'aquell esquema, és pregat d'entendre que l'ítem o els ítems omesos no tenen aplicació en aquell cas.

1. Ms. 01

I. Enquadernació inexistent.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.

6. Cf. «ATCA», 17 (1998), 295-298.

2. Matèria: Paper.

4. Folis: a) Fragment rectangular de paper.

b) Foli XVIrv, molt malmenat i pràcticament perduda la meitat del text en una diagonal que parteix del marge superior esquerre i arriba fins al marge inferior dret. És un foli final de plec, perquè duu reclam.

5. Dimensions: a) 41 x 250; b) 197 x 284.

6. Plecs: És probable que els dos folis hagin pertangut al mateix plec.

8. Foliació en xifres romanes i en tinta sèpia a l'angle superior dret del recto dels folis.

10. Filigrana del carro, parcialment visible.

11. Forats: No se'n veuen al fragment b).

12. Sistema de ratllat en tinta. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

1a. Fragment. Recto, *inc.:* «(*initio mutilus*) [dol]orat e deshonrat ...».

Verso, *exp.:* «... axj Nostre (*fine mutilus*)».

2a. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre I, tractat I, restes fragmentàries de la segona meitat del cap. XVI i inici del cap. XVII* (*BC, ms. 459, f. 25ra-25va), i restes fragmentàries dels cap. XVII i XVIII (BC, ms. 459, f. 25va-26ra).*

5a. Edició: Infra, apèndix III.

1b. Foli XVIrv. F. XVIr, *inc.:* «(*initio mutilus*) [l]a haur[a encar]a per los [seguents a hauer lo Regna de Deu] E diu que aço fon figura la entrada...».

F. XVIv, *exp.*: «... tan gran excellencia apres quen hac practicat ab aquells que li consentiren (*fine mutilus*)».

2b. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat II, final del cap. I – inici del cap. III (BC, ms. 459, f. 27rb-28rb).*

5b. Edició: Infra, apèndix IV.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura del foli XVI: 133 x 212, a columna tirada, de 33 línies.

2. Tipus de ratllat: Una línia horitzonal al marge superior per a definir la caixa d'escriptura, en tinta sèpia molt esvaïda.

3. Tipus de lletra i mans: Gòtica cursiva catalana del pas del s. XIV al XV.

4. Reclam horitzontal al f. XVIv, a partir de mitja pàgina cap a la dreta: «en lo seu primer concebiment».

5. Decoració: Inicials de capítol en blau i vermell de tres línies de gruix amb filigrana senzilla amb color de contrast. Rúbriques en vermell. Al marge esquerre del foli XVIv, número de capítol en xifres romanes i rúbrica.

9. Copistes: Dos. El primer copista escriu el fragment de foli. El segon copista escriu el foli XVI.

11. Antigues signatures: 1670/18-19 i 1671/13-14.

12. Notícies històriques: Extrets dels folis de guarda del *Dictionarium Aelii An/tonij Nebrissensis per eundem re/cognitum ... Impressum M. d. XXXIII. Struxit Antonius diruentibus cal/chographis instaurauit Molina.*

V. Conclusió

1. Estat de conservació molt precari. Al verso del fragment a) hi ha restes de la cola que havia servit per fixar el fragment a la relligadura del volum suara esmentat.

2. Datació: Segle XIV-XV.

3. Origen català.

4. Propietaris i procedència: Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya.

2. Ms. 02

I. Enquadernació

1. Coberta. S'ha salvat la tapa davantera d'aquest manuscrit.

a) Mides de superfície i gruix: 195 x 290.

b) Matèria: Pergamí.

c) Elements escrits: A la contratapa hi han quedat empremtes dels folis esmentats infra, III, 1ef.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.

2. Matèria: Paper.

4. Sis folis: a) f. LXXX, b) f. LXXXI, c) f. [?], d) f. [?] (recuperat per la BC), e) f. CCL, f) f. CCLI.

5. Dimensions: a) 218 x 290; b) 220 x 289; c) 194 x 283; d) 215 (?) x 282; e) 203 x 276; f) 220 x 278.

8. Foliació en xifres romanes i tinta sèpia a l'angle superior dret del recto de quatre folis.

9. Numeració de plecs no observada.

10. Filigranes: Al f. CCL, filigrana de la creu que acaba dins un cercle format per dues rodes concèntriques separades per 4 mm, semblant a Briquet 3129 (que no porta creu dins les rodes concèntriques), documentada a Perpinyà el 1381.

11. Forats: Dos al marge dret per a definir la justificació horitzontal.

12. Sistema de ratllat en tinta.

III. Contingut literari

1ab. Folis LXXX-LXXXI. F. LXXXr, *inc.*: «(*initio mutilus*) dix lo saluador per que cogitats mal en vostros coratges e reprenent ma per que e dit que sian lexats los peccats ...».

F. LXXXIv, *exp.:* «... Car com dix lo Saluador aquel temps en lo qual eren ab [ells] era de sobjran goig a ells pen[sant] (*fine mutilus*)».

2ab. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre VIII, cap. XXVI, XXVII i dinou línies del cap. XXVIII (BC, ms. 460, f. 87vb-89va).*

5. Edició: Infra, apèndix XII.

1c. Foli [?]rv. F. [?]r, *inc.*: «(*initio mutilus*) Jhesuchrist Lo Segon punt es quello Saluador ha alagit monsenyer sent Pere axi com acap della sua asgleya e apres sjmatex la fet cap dels seus sants apostols ...».

F. [?]v, *exp.:* «... O generacio incredula e perversa e quant sere luny de vosaltres e quant dure- (*fine mutilus*)».

2c. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre VIII, cap. LXIX-LXX, ambdós incomplets (BC, ms. 460, f. 114vb-115vb).*

5c. Edició: Infra, apèndix XIII.

1d. Foli [?]rv. F. [?]r, *inc.*: «(*initio mutilus*) [R]espos asi sent pere [al Sa]lu[a]dor e dixli axi senyor aso que has ara dit dius ho [per nos] o djus ho per tots, so es siu dius per nos quj rapresen[tam lo]s prelats e los praycadors ...».

F. [?]v, *exp.*: «(*initio mutilus*) (*rúbrica*) Com lo Saluador los jnfor[ma a menys]presar lo mon (*fi de rúbrica*). [L]a quarta via per la qual [lo Saluador] aqui matex nos jmforma a menys presar les cozes [temporals si] es extanents als seus grans benificis e en spacial en [so que diu asi] prophetant de la sua praciosa mort perque dix ho con son [turmentat] e sare fjns que sia batejat (*fine mutilus*)».

2d. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre VIII, cap. XCVII-XCIX, el primer sense la rúbrica, el XCVIII complet i quatre línies del darrer (BC, ms. 460, f. 130rb-131rb).*

5d. Edició: Infra, apèndix XIV.

1ef. Ff. CCL-CCLI. F. CCLr, *inc.*: «(*initio mutilus*) colp mori e anna axjmatex fanj legament sos dias ab daltres enamjchs del Saluador quj j[n]p[u]gnauan la sua santa rassuraccio. (*rúbrica*) Com lo nostro Saluador aproua axj matex la dita rassuraccio apparent a djuerses persones (*fi de rúbrica*) ...».

F. CCLv, *exp.*: «... (*rúbrica*) Com lo Saluador acap de VIII djes apparach als apostols en semps e perla ab sent Thomas (*fi de rúbrica*). Apres les dites coses

e apparacions apparach la vuytaua de pasqua als dexebles en semps ajustats prasent sent thomas al qual mena que mases les mans en los senyals que (*fine mutilus*)».

2ef. Identificació de l'autor i obra: Francesc EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist, llibre X, tractat X, dues ratlles finals del capítol* IX*, capítols* X-XI *i tres línies del capítol* XII *(BC, ms. 460, f. 246rb-248ra).*

5ef. Edició: Infra, apèndix XV.

IV. ESCRIPTURA

1. Caixa d'escriptura: a) F. LXXX: 149/150 x 195 ; b) f. LXXXI: 150 x 195/198; c) f. [?]: 145 x 195; d) f. [?]: 135 x 190; e) f. CCL: 145 x 185; f) f. CCLI: 146 x 197; tot a columna tirada, de 26-28 línies constatades. Impaginació del f. CCL: 35 + 145 + 31 x 38 + 185 + 61. UR = 7, 11.

2. Tipus de ratllat: Dues línies de justificació verticals i dues d'horitzontals.

3. Tipus de lletra i mans: Cursiva gòtico-bastarda del segle XV.

4. Reclam horitzontal, a partir de mitja pàgina cap a la dreta del f. LXXXv: «pobres so que haujan», amb decoració simple als costats, en vermell.

5. Decoració: Inicial de capítol de tres línies de gruix en vermelló simple, amb lletra guia en vermell al marge; rúbriques en vermell, lletres caudades. A l'interior de la caixa d'escriptura, majúscules amb toc de vermell. La paraula «jhu xst» sempre ratllada en vermell.

9. Copista únic.

11. Antigues signatures: Al f. CCL: «1383»; al f. CCLI: «1378», sempre al marge inferior esquerre, dins sengles etiquetes rectangulars de paper blanc.

12. Notícies històriques: Extret dels folis de guarda del *Dictionarium Aelii An/tonij Nebrissensis per eundem re/cognitum ... Impressum M. d.* XXXIII*. Struxit Antonius diruentibus cal/chographis instaurauit Molina.* A la pàgina de pròleg del volum hi ha un timbre ovalat escrit en tinta morada: «PP. FRANCISCANOS | ALCALA DE CHIVERT». A la contratapa I, teixell de paper amb ex-libris: «Archivvm | Catalavniae | Franciscalivm».

El f. [1c] era enganxat a la contratapa de pergamí del volum al qual pertanyien els fragments del ms. 02. El f. [1d] farcia l'espai entre el pergamí i el f. [1c].

V. CONCLUSIÓ

1. Estat de conservació: Al f. LXXX estrips petits, amb pèrdua de text. Al f. LXXXI, estrip als marges superior, dret i esquerre, sense pèrdua de text. Els f. CCL i CCLI presenten forats petits a la caixa d'escriptura amb petites pèrdues de text.

2. Datació: Segle XV in.

3. Origen català.
4. Propietaris i procedència: Convent franciscà d'Alcalà de Xivert, Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya.

3. Ms. 03

I. Enquadernació inexistent.

II. Cos del volum

1. Composició material: Manuscrit homogeni.
2. Matèria: Paper.
4. Folis: 16.
5. Dimensions: 218 x 270.
6. Plecs: Són folis solters. El foli 94 és final de plec, car porta reclam, «Custuma dels».

8. Foliació en tinta sèpia i xifres aràbigues a l'angle superior dret del recto dels folis. Són els folis [?], 23-26, 81-[82], 89, 92-[95], 156, [?], 195 i 201.
9. Numeració de plecs: No se'n veu rastre.
10. Filigranes del carro de dues rodes, del tipus Briquet 3542, documentat a Perpinyà el 1398.
11. Forats rodons (dos) a banda i banda del marge superior per a definir la caixa d'escriptura.
12. Sistema de ratllat en tinta sèpia esvaïda: ><. Primera línia escrita.

III. Contingut literari

1a. Foli [?]rv. F. [?]r, *inc.*: «(*initio mutilus*) Capitol v. Qui posa per que nostre senyor ab senyal destela volgue apellar los gentils ...».
F. [?]v, *exp.:* «... Capitol xxxviiii. Quj continuant la dita materia dela (*fine mutilus*)».
2a. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Taula de la Vida de Jesucrist, llibre II, tractat IV, tercera part, capítols V-XXXVIIII (BC, ms. 459, f. 7va-8rb).*
5a. Edició: Infra, apèndix I.

1b. Folis 23-26. F. 23ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) saluats poria tolre lur glorja e vida e persona. Donchs si vols hauer fiança que sies predestinat ...».
F. 26vb, *exp.:* «... E que apres sia en lo desert per lonch dejuni maçerat el dimoni temptador seu sia stat per ell gloriosament vençut, e sobrat. E apres que per ell sia stat (*fine mutilus*)».

2b. Identificació de l'autor i obra: Francesc EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist, llibre I, tractat principal, final del cap.* IX, *cap.* X-XVI, *el darrer incomplet (BC, ms. 459, f. 21va-25ra).*

5b. Edició: Infra, apèndix II.

1c. Folis 81-[82]. F. 81ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) deu esser presada cascuna, e posa simateix a baix ...».

F. [82]vb, *exp.*: «... E vol dir que façam vots al senyor (*fine mutilus*)».

2c. Identificació de l'autor i obra: Francesc EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat III, cap.* LI *fragmentari,* LII, LIII *i* LIV, *fragmentari (BC, ms. 459, f. 73rb-75ra).*

5c. Edició: Infra, apèndix V.

1d. Foli 89rv. F. 89ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) de Josep diu aquest era en los sperituals e corporals solaços que ell reebe portant ihesu christ en sos bracos e guardant lo fermament ...».

F. 89vb, *exp.:* «... mjraculosament marjdada e sposada. (*rúbrica*) Capitol LXII quj posa la XII dignjtat de la glorjosa que es de la jncarnacio de ihesu christ (*fine mutilus*)».

2d. Identificació de l'autor i obra: Francesc EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat III, cap.* LXI-LXII, *el primer mutilat del principi, del segon només la rúbrica (BC, ms. 459, f. 81rb-82ra).*

5d. Edició: Infra, apèndix VI.

1e. Folis 92-[95]. F. 92ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) humenal e mostras ab la cara tota resplandent e fort alegra e tot merauellos ...».

F. [95]rb, *exp.:* «... fonch ajustat ab entencio de james esser corrumpuda nj toca-(*fine mutilus*)».

2e. Identificació de l'autor i obra: Francesc EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat III, cap.* LXIV-LXVIIII, *ambdós incomplets (BC, ms. 459, f. 84ra-87va).*

5e. Edició: Infra, apèndix VII.

1f. Foli [?]rv. F. [?]ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) (*rúbrica*) ço es com fon dotat de gran santedat (*fi de rúbrica*). Lo dotzen priujlegi [de] sent Johan es qu[e ell] fonch dotat ...».

F. [?]vb, *exp.*: «... special aduocat segons que lo flos sanctorum (*fine mutilus*)».

2f. Identificació de l'autor i obra: Francesc EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat III, cap.* CXXI-CXXII, *el darrer incomplet (BC, ms. 459, f. 130ra-131ra).*

5f. Edició: Infra, apèndix VIII.

1g. Foli 156rv. F. 156ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) -cio de deu, e ala fi cregueren lan eli demanaren perdo deles jnjuries que fetes lj haujen e ell los perdona...».

F. 156vb, *exp.:* «... (*rúbrica*) Capitol [... Quj posa] com per la na[tiui]tat de Jhesu crist la superb[ia] del diable es at[e]rrada (*fi de rúbrica*). S[egu]eix se aq[ui mateix] al [proposit] atten [com en aquesta] sant[a na]tiujtat e[s stada confusa e ater]rada e vexada [la superbia del] diable segons [que axi matex] tracte Max[imus en un sermo de] nadal. Ca[r] dj[u que lo demoni ara ha] vjs[ts] al[egrar los sants pares e]n jnfern (*fine mutilus*)».

2g. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat IV, primera part, cap. XI-XIII, el primer incomplet, del darrer només 12 línies molt fragmentàries, amb la particularitat que el rubricador ha posat la rúbrica del capítol XII al XIII i a l'inrevés (BC,* Francesc Eximenis, VC, *ms. 459, f. 140va-141va).*

5g. Edició: Infra, apèndix IX.

1h. Foli 195rv. F. 195ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) coses que li pots sacrificar e a qui est e has li pots eli deus sacrificar, car tot es seu e de ell ho has tot hagut. Per raho dasso...».

F. 195vb, *exp.:* «... E de continent agenollas en terra dauant tothom e adoral ab gran reuerencia estenent les (*fine mutilus*)».

2h. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat IV, tercera part, cap. XXIII-XXV, el primer i el darrer fragmentaris (BC, ms. 459, f. 176va-177va).*

5h. Edició: Infra, apèndix X.

1i. Foli 201rv. F. 201ra, *inc.*: «(*initio mutilus*) peccat original per lur martiri. Quintament noten que Erodes fonch lo primer corn de la bestia que sent Johan viu apochalipsi en quant ell qui fonch cruel bestia...».

F. 201vb, *exp.*: «... ni dar loch a ira, ni volen dissimular ni cobrir ni sofferir neguna offensa qui los sie feta No attens los grans (*fine mutilus*)».

2i. Identificació de l'autor i obra: Francesc Eximenis, *Vida de Jesucrist, llibre II, tractat IV, tercera part, cap. XXXV-XXXVI, ambdós incomplets (BC, ms. 459, f. 184vb-185va).*

5i. Edició: Infra, apèndix XI.

IV. Escriptura

1. Caixa d'escriptura: 142 x 180, a dos corondells, de 31/33 línies constatades a columna plena. Impaginació del foli 24r: 28 + 60 + 15 + 60 + 47 x 40 + 180 + 68.

2. Tipus de ratllat: Quatre línies verticals i dues d'horitzontals per a definir la caixa d'escriptura. UR = 5, 45.

3. Tipus de lletra i mans: Lletra cursiva gòtico-bastarda del final del segle XIV i principis del XV.

4. Reclam al f. 94v, horitzontal i centrat.

5. Decoració: Inicials de capítol vermelles i blaves de tres línies de gruix, amb decoració simple de filigrana i antenes de contrast. Majúscules interiors de paràgraf ensafranades. Rúbriques i calderons en vermell. Citacions llatines subratllades en vermell.

6. Notes als folis 23v, 24rv, 156r. Al f. 195v, marge inferior, escrit en llapis a l'inrevés, lletra del segle XX: «Leccion 6ª – B – XII». Manícules que són *probationes pennae* al foli 81r.

9. Copista únic.

11. Antigues signatures: Al f. 195v, etiqueta rectangular de paper, blanca, amb signatura: «1381». Al foli 201r: «1382».

12. Notícies històriques: Els sis primers fragments procedeixen de les guardes de dos volums: a) *Tercera parte de la Historia Pontifical y Catholica ... compuesta por el P. Illescas, abad de Sant Frontes y beneficiado de Dueñas. Impreso en Barcelona en casa de* (La segunda parte impresa por Sebastián Cormellas en 1602) Esta 3ª parte falta el trozo de hoja en que consta el año.

b) *Segunda parte de la Historia Pontifical y Catholica ... compuesta y ordenada por el Dr. Gonçalo de Illescas, abad de Sant Frontes y beneficiado de Dueñas. Impreso en Barcelona en casa de Sebastian de Cormellas al Call, Año* MDLXXXXXII. Aquest volum té dues notes de propietat escrites en lletra moderna: Al marge superior: «Sr. Didacus Castells». Al marge inferior: «De la llibreria d Escornalbou».

Els folis 195 i 201 provenen de les guardes del llibre de Tomas Walden, provincial a Anglaterra dels Carmelites, *Doctrinalis Antiquitatum Ecclesiae* IESU *Christi Liber Quintus ac Tomus secundus de Sacramentis, editus in Witclessistas ...*, París, J. B. Ascensius 1521.

V. Conclusió

1. Estat de conservació precari.

2. Datació: Segle XIV-XV.

3. Origen català.

4. Propietaris i procedència: Un tal Castells, Convent franciscà d'Escornalbou, Arxiu-Biblioteca Franciscans de Catalunya.

Apèndixs

Edició semipaleogràfica dels textos eiximenisians, amb puntuació nostra i posant en cursiva els textos citats en llatí dins l'original. No són esmentats possibles accidents dels textos, com és ara salts de mot a mot i lliçons dubtoses, propis més aviat d'una edició crítica.

I. Francesc Eximenis, VC, *Taula de la Vida de Jesucrist, llibre II, tractat IV, tercera part, capítols V-XXXIX, actualment ms. 03, III, 1a-2a (BC, ms. 459, f. 7va-8rb).*

F. [1]ra: «... Capitol v. Qui posa per que nostre senyor ab senyal destela volgue apellar los gentils.

Capitol vi. Qui declarala natiuitat dels Reys e lurs noms.

Capitol vii. Qui posa la turbacio de Erodes per laueniment dels dits Reys.

Capit[ol vii]i. Qui posa la jnterrogacio que Erodes feu als dits Reys.

Capitol viiii. Qui posa per que deus volgue que los Reys perderen la stela quan entraren en Jherusalem.

Capitol x. Qui contjnuant la dita materja declara alguns punts del auenjmen[t] de[ls] dits Reys.

Capitol xi. Qui po[sa la] reuerencia que los Reys feeren a la glorjosa.

Capitol xii. Qui posa la ora que los (*interlin*) dits (*fin interlin*) Reys entraren ni offerjren.

Capitol xiii. Quj posa alguns punts sobre la ma[te]ria sobre dita.

C[ap]itol xiiii. Qui declara la [signific]acio de les presentalles [*f. {1}rb*] dels dits Reys.

Capitol xv. Quj continuant la dita materia declara la significacio del ensens.

Capitol xvi. Quj declara la significacio de la mjrra offerta per los dits Reys.

Capitol xvii. Quj decla[ra] vna [e]pistola tramesa a i a[bat] per raho de abdon Rey de C[...].

Capitol xviii. Quj contjn[ua] la declaracio de la dita epistola.

Ca[pi]tol xviiii. Quj posa la resposta del dit Rey abdon.

Capitol xx. Quj contjnuant la materia de les presentalles dels dits R[eys] declara alguns pun[ts].

Capitol xxi. [Qui] pos[a] quant stigue la glorjosa [e]n Be[tl]em nj quant ana en Jherusalem apresentar ljnfant al templa e aço es la sua purjfjcacjo.

Capitol xxii. Quj contjnuant la dita materia dela purificacio, e declara a que es tengut cascun de nos [de] off[e]rjr adeu.

Capitol xxiii. Quj contjnuant la dita purificacio posa iii maneres de sacrifici que hom [*f. {1}va*] deu fer adeu.

Capitol XXIIII. Quj continuant la dita purificacio declara en quina manera la gloriosa entra per lo templa de deu en Jherusalem e la offerta que feu.

Capitol XXV. Quj continuant [la] dita purificacio p[os]a la [la]or que sent Simeon feu [de] Ihesu Christ con fou entra[t] en lo temple de Jherusalem.

Capitol XXVI. Quj continuant [l]a dita purificacio posa les [a]monestacions que se[nt] Igna[si] scriui a sent Dionis de la Jntrada que Jhesu Christ feu en lo templa de Jherusalem.

Capitol XXVII. Quj posa alguns punts que l[o dit se]nt Ignasi scriui en la epistola qu[e]tra[m]es a sent dionjs.

Capitol XXVIII. Quj continuant la dita materia declare algunes coses contengudes en la dita epistola que sent Ignasi trames a sent Dionjs.

Capitol XXVIIII. Quj sponent lo cantich de Simeon declare lo primer vers.

Capitol XXX. Quj declare lo segon [vers] del dit cantich de sent Simeon.

[*f. {1}vb*] Capitol XXXI. Quj declare lo III e lo IIII vers del dit cantich de sent Simeon.

Capitol XXXII. Quj posa com Erodes mata los Jgnoçents.

Capitol XXXIII. Quj continua la dita materja dela persecucio dels Jnfants.

Capitol XXXIIII. [Qui con]tinua la dita persecucio [dels i]nfants e declare alguns punts.

Capitol XXXV. Quj continuant la dita persecucio declara la alegrja que los jnfants mostrauen en la djta persecucio.

Capitol XXXVI. Quj declara con langel apparech a Josef e dix que fugis en egipte ço es en l[a] ciutat de Ermopoljm e en altr[a] manera es apellada locana.

Capitol XXXVII. Quj posa alguns punts declarants los treballs que Jhesu christ la sua santa mare e Josef passaren per lo camj anant e vinent e stant en egipte.

Capitol XXXVIII. Quj continua la dita fuyta que Jhesu christ feu en Egipte.

Capitol XXXVIIII. Quj continuant la dita materia dela ...».

II. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre II, tractat I, final del cap. IX i cap. X-XVI, el darrer incomplet, actualment ms. 03, III, 1b-2b (BC, ms. 459, f. 21va-25ra).*

F. 23ra: «... saluats poria tolre lur glorja e vida e persona. Donchs si vols hauer fiança que sies predestinat girat a oracio feruent, e a vjda vjrtuosa, e perseuera fins ala fi. E ab la ajuda del eternal presdestinat seras predestinat ab ell tostemps acompanyat en glorja.

(*rúbrica*) Capitol X. quj posa vn gran document pertanyent a predestinacio (*fi de rúbrica*).

Mossenyer sent Agusti en lo libre que feu contra los pallagians par[lant] desta santa materja diu axi ço [es q]ue quj en la materia dela predestinacio vol studiar e pensar profitosament nos vulla aquj subtiliar car siu fa ellse posa en vn abijs de profunditat de que james ne veura la fi. Mas metras engir con la rodae james nonexira. Pens en lo document de la santa scriptura quj diu ecclesiastici IIIº que les coses pus altes que tu no cerchs. Car aquell quj curiosament çerca les coses que deus ha amagades vjndra a gran scandal per la sua presumpcio. Pensa qujn secret es diu sent Agusti que molts volen esser perfets e james nou son [*f. 23rb*] Altres no sen curen e deus los hi aporta. Alguns fins en lur vellesa han viscut be e ala fi folleien e finen mal lurs dies. Altres han viscuts tostemps en grans peccats, e ala fi deus los tira assi poderosament els salue. Si dius que es aço, dich te que nom se, bastem saber que ço fa la font de Infinida sauiesa quj errar no pot. E com diu sent pau ad romanos VIIIIº digna cosa es que la olla diga al oller, com mas axi feta, nj que la creatura deman al creador perque fas axi aço. Diras tu que es que lo senyor dampne los jnfants petits que no han peccat si moren sens babtisme, Dichte que se que es fet noblament, mas jo no se la pregonesa de la causa njlagos çercar car no plau al senyor, be se que ljnfant de que parles es digne de no anar en peradis sene baptisme, car son pare Adam o meresch a tots aquells quj dell exiren. Axi mateix se que deu no es deutor a negun de dar lj son regne sino aquj ell plau. E [tu qui] axi parles con no pen[ses que] gran gracia ha feta [nostre sen]yor al jnfant q[ue ha pres] [*f. 23va*] en aytal stament Car ell james no haura dolor nj pena sensible E poder si visques peccare leiament e anaren (*sic*) ales penes de jnfern deles quals es ara desljurat. E per aquesta raho dien los sants que los jnfants de aquells de Sodoma morjren ab lurs pares, dela qual cosa los feu deu gran gracia, car foren en via de saluacio, hagut lo remey del peccat orjginal, E si visquessen foren tan dolents com lurs pares, e per conseguent foren dampnats axi com ells. No pens donchs en aytals coses axi distretament, mas atten a nostre senyor com dels dampnats vsa glorjosament ornant lo mon (*interlin*) de (*fin interlin*) lur presencia e de lur punjcio e mostrant lo mon quj es la sua obra, con la varjtat, e honrat per ses obres, ensenyant son gran saber e poder. E pensa ço que diu sent Pau IIº ad hebreos. Com vn gran senyor te en sa casa son seruey de diuerses maneres [de ve]xells. Car alguns nj [ha de ter]ra, altres dargent e [altres d] aur. Axi nostre senyor [deus de un]a massa e materia [*f. 23vb*] mateixa ha fets en lo mon alguns quj son de loth e de terra, ço es los dampnats, e altres quj son aur e argent, ço es diuersitat de saluats, e tot aço a glorja sua e a bellesa del mon, quj es molt enbelljt e ornat de tanta varjetat.

(*rúbrica*) Capitol XI. quj posa vna exclamacio que feu sent Agusti a deu de la sua predestinacio (*fi de rúbrica*).

Ell mateix en lo soljloqujum perlant a deu sobre aquesta materia diu aixi: Senyor vos eternalment hauets de mj ordonat que sen ha afer en per tots temps. E yo senyor nom se sim sere dampnat o saluat. O mesquj, e tan gran

pahor deig hauer. Es ver quem aconorta quant pens que lo meu senyor ma dat voler de fer tostemps la sua voluntat, la qual fahent tots temps ab la sua ajuda confiu segurament que som predestinat e puch esser saluat. Beda aixi mateix en la dotzena omelja repte alguns entrecuydats qui volen prouar que nons cal en res treballar nj pensar [*f. 24ra*] dient que pusque deus eternalment ha pressista la cosa, appar que axi sa assegujr. Donchs quens cal en res treballar, als quals diu axi Beda. Si aquesta raho val jom marauell tu quj aço djus per que menjes, nj beus, nj dorms. Car si deus ta precist a vjure longament et (*interlin*) hi (*fin interlin*) ha ordonat segueix se que axi sera. Donchs quet qual menjar nj beura, appar que aquesta consequencia no plau a ells, ne es rahonable. Car lom sens menjar morrja, e per conseguent poch lj valrja la precisio de deu ha hauer longa uida, semblantment me dich jo de la tua que no val. Car nostre senyor precehint ta vida longa, axi la ha precehida ab condicio que tu menys e begues axi com altre hom, e axi vjuent ta vida durara aytant, axi es en mon proposit quant dius que deus ha pressida nostra vida per aytant temps durar, doncs axi deu sdeuenjr quesque nos façam, o digam. Appar per ço que dit es que la consequencia no es bona. Assi empero dirja lo theolech mes e [*f. 24rb*] mjls lo proposit, mas per no torbar lo cap als lechs leix o de present. Car daço hauem tractat longament en la suma theologia en lo libre segon, per que aço sia bastant depresent per als lechs als quals resomesch soujn lo consell dat damunt per los sants, lo qual es que lom lech per res nos vulla massa subtiljar en aquesta materia, si no vol errar e a la fi si no vol orat tornar, mas lex o a deu, e caucom ne lex als theolechs quj mjllor hi vehen que no fan los lechs.

(*rúbrica*) Capitol XII. quj proua per istoria la gran temptacio que lo dimonj dona sobre la predestinacio (*fi de rúbrica*).

Posen los contemplatius famosos que deles grans temptacions que los dimonjs los donen es sobre la materia de presdestinacio. Per que recomta lo sant Abat Sabbas que lo dimonj gran temps ne tempta vn seu monjo quj era hom perfet, appellat Abel. E ala fi lo dimonj denunciant lj per tot çert que ell era dampnat [*f. 24va*] E diu que Abel li respos aixi, tu sies mal vengut per cent mjlja vegades, jo prech deu que mal nouell te vjngua. Car sobres mal nouell mas aportat. Mas per tant com se que es sach de falsies, no do fe ares quem hajes dit, ans crech ara, confiant dela bonesa del meu senyor, que seruesch, que tu ments, e jo son en via de saluacio. Dolent, bastar te deurja, que tu est dampnat sens tot remey, e ple de tots mals, e tostemps lexes lom trist qujt vol creure. Mas amj deixes alegre adespit teu. Car yo crech lo contrarj daço quem has dit, sabent que es gran monsonaguer. Digues mesquj, con te pots pensar que jot creega, con jo sapia que tu es sobiran enemjch meu, e aduersarj de deu, e aquj tostemps fas ton sforç e poses ton studi en fer peccar les gents, e portar les adampnacio e que jamay no penses, nj vols, nj desitjes sino peccats, e mal, e nostre dampnatge. E con es tu axi bestia, que tum digues per cert que tu saps que jo son dampnat, Com la saluacio e dampnacio dels homens, sia

vn dels grans secrets de deu. Cert bon secretarj haurja trobat nostre senyor, e tu qujl ne [*f. 24vb*] tendrjes ben secret, quj es lo maior traydor quj james fos creat. Veten donchs dolent, e sobres dolent, Car vet que has guanyat, Car per aquesta falsa temptacio quem has dada, suplicare yo, e tot lo couent nostre ara depresent, a nostre senyor deu, que lj placia que depresent te trameta en Jnfern baix, e lauors no poras temptar mj njaltre per neguna via. E diu aquj que lo dimonj lauors crida altes veus. O Abel e tan mala hic son vuy vengut, si aso fas, prech te que no façes per res. E diu que lo sant hom denuncia tot aço al sant Abat e feren, que decontinent feren la dita oracio. E fonch los respost que lur oracio era hoyda. E al dit Abat fonch reuelat que al sant hom monge Abel seria dada gran corona per deu, per la victorja que hauja haguda del diable en la dita temptacio.

(*rúbrica*) Capitol XIII quj proua allo mateix per istoria (*fi de rúbrica*).

Daltre sant monge se recompte aquj mateix, que com lj fos denunciat per lo dimonj, que [*f. 25ra*] era dampnat, Respos aixi, pus tostemps apres ma mort deig hauer pena, fare tot mon poder que mentre son viu possehesca lo maior be quj sia al mon, ço es, nostre senyor deu, quis dona acascu serujdor seu. Ell per sa gran magnificencia dar ma asentir si mateix, e los seus grans deljts. O be seria orat, quj tostemps deiga hauer mal e pena, e dolors, e que ara mentre visch nom procur, los mjllors goigs, e deljts que pusqua, çert so que non ha al mon aytals, con son los diujnals, e aquells que deus dona, asentir als seus leyals serujdors. A ell donchs tot sol recorrere, ab ell me alegragre (*sic*) em ligare, dell nom separare, njt ne dia, Car çert son, que ell quj es font de pietat, e de veritat e de tota bonesa, nom desemparara. Car Pare es meu, e yo son obra deles sues mans. E si la mja Jndignitat ma empatxat, recorrere ales nafres del seu precios fill de deu, e vnctar me tot daquella preciosa sanch, e alre no pensare ne reclamare njt ne dia. E donchs com me pora, [*f. 25rb*] auorrjr lo meu senyor, que lo meu cor sia axi ple nj vestit dela preciosa sanch del seu fill. Apres daço, recorrere ala sua preciosa mare e dir lje, que ella per los peccadors es mare de deu. E donchs que no oblit amj peccador tot seu, e que la vull serujr de grat tostemps. Apres suplicare al sant angel quim guarde, quem sia contjnuament al costat, guardant me de tot mal. E jnflamant me en tot be, e que prech per mj lo senyor, e la sua mare, e tota la cort de glorja que preguen per mj, e tots, o faran volenters, car la peticio es justa, e piadosa, e a nostre senyor plasent. E donchs que yo sia axi ben guarnjt e ab tan bones armes, qujm gitara del cors de jhesu christ, que ell tostemps nom tinga ab si. Cert so que deus no desemparara negu quj faça ço que pot, ne a mj desemparara, ans me dara la sua glorja. Per que dix aquest al diable no he paor da ço que dit mas. Tu empero [*f. 25va*] dolent, quj aço no pots hauer, es dampnat, e dampnat seras Jn secula seculorum. Ara donchs, vesten en mal guany. E lo dimonj quj aço hoi confus desparech, ab gran, e ab fort doloros crjt. Perque conclou aquj lo sant Abat Efrem dient axi, tot hom sesforç de fer be, e desqui-

uar peccat, e recorrega ala aiuda del sobiran predestinat lo nostre saluador, en lo qual, e per lo qual, e del qual deualla tota nostra saluacio e predestinacio. Car tant son los bens quj de la sua alta predestinacio son deuallats a nosaltres, que fahent ço que dit es, podem star en segur dela nostra predestinacio e dela sua eternal glorja tots temps. Empero entenent, tot ço quj sia ab la sua ajuda, e gran mjsericordia.

(*rúbrica*) Capitol XIIII quj declara quant es de gran profit a nos la predestinacio de jhesu christ e los bens quin son exits (*fi de rúbrica*).

Tornant donchs per la gracia de deu al prjncipal proposit quj es dela predestinacio del fill de deu e dels grans bens qui della [*f. 25vb*] son exits, deus assi saber que per tal que no lj siam desconexents, ans per nostra conexença lo prouoquem quens vulla saluar, Per tal amonesta tots los faels cristians Seuerus, en la prima omelja, de hauer la en contjnua memorja, e en sobirana honor, per reuerencia de la gran e infinida sauiesa diuinal, qui aqui ha amagats innumerables misteris, e secrets a ella sola tancats. Hoc encara, per los grans bens qui de aqui son exits, e ixen continuament a tota creatura, maiorment als elets. Car axi con ell declara aqui mateix, dela dita eternal predestinacio de jhesu christ, es primerament deuallada aquella benuhirada, e a nos en la sua altesa fort amagada, la incarnacio del fill de deu E la vnio subirana daquelles dues sagrades natures diuinals e humanals, qui es obra sobre tot enteniment, en la qual deus singularment ensenya la sua sauiesa, potencia, bonesa, clemencia e justicia, Segons que en lo terç libre hauem largament a decla-[*f. 26ra*]-rar, per la qual incarnacio nostre senyor feu a nos la maior honor e gracia que james no feu en esta vida, ni encara rehebes generalment lo mon, segons que posa sent Agusti en lo terç libre de la santa trinitat dient: *In rebus per tempus ortis etc.* Per raho daquest tan gran beniffet, ha ordonat la santa mare sgleya que quant en lo offici ecclesiastich se fa mencio daquella tan alta vnio, qui es entre natura diuina e humana, que tothom se agenoll, besant la terra, confessant a deu e fahent li gracies daquest tan gran benifici. E aço se deu fer quant en lo credo se diu: *Et homo factus est*. E en lo euangeli de sent Johan ala fi quant se diu: *Et verbum caro factum est.*

(*rúbrica*) Capitol XV. Qui proua per la predestinacio de Jhesu christ verge ha infantat e dona es mare de deu Regina dels àngels (*fi de rúbrica*).

[*f. 26rb*] Daquella damunt dita e tan alta predestinacio de Jhesu Christ es vengut segonament ab los altres bens seguents, qui sapellen, e obres de la predita predestinacio que verge ha infantat e dona es mare de deu, la qual cosa es lo major titol de honor quis pot dar aneguna dona. E daqui es exit que dona sia Regina dels angels e de tot lo mon, e que dona ha mes plagut a deu e plau que neguna ne altra creatura apres la humanitat de Jhesu Christ. e terçament es daqui vengut no seruant ne recomptant ason orde de temps que patriarques

e profetes per lo sant spirit inspirats hon (*sic*) parlat daquest senyor predestinat e suspirat e a ell cridat ab grans plors e lagremes que vingues. Per tal digue ell als dexebles luce XII° benuyrats son los hulls qui vehen ço que vosaltres veets, e deie u parlant dessi mateix. E apres los digue dich vos [*f. 26va*] que molts Reys e prophetes han desitjat veura ço que vosaltres vets, e nou han vist.

Quartament daqui deualla que lo dit predestinat deu e senyor es en natzaret conçebut de mare sobiranament apres deu santa e neta, tostemps verge ans del part e apres lo part per vjrtut del sant spirit. E apres que tantost com la dita verge santa hac al conçebiment consentit, per obra del sant spirit lo precios cors de jhesu christ fonch format de la pus preciosa sanch quj era en ella e en aquell petit cors forma lo sant spirit e crea anima plena de gracia e de virtuts e de tot do spiritual a ell pertanyent. E tot aço lo fonch dat en subiran grau Segons que diu sent Johan capitulo III° dient: *Non est ei datus spiritus ad mensuram.* A apres fonch en Betlem nat en virtut e en multitut de senyals e miracles fets en lo cel e en la terra e dar gloria a la sua santa natiuitat. E aqui mateix fou circumcis, e adorat per los tres Reys dorjent. E apres XL [*f. 26vb*] jorns presentat e offert al seu pare en Jherusalem, en lo temple de deu, e aquíj conegut e adorat per Simeon e Anna ab sobirana reuerencia e deuocio. E apres VII anys exillat en Egipte e daquj retornat en Natzaret, e aqui XXIII anys subiugat a la sua beneyta mare e a Josep nodrits seu en subirana humilitat, principal, entenent en vida contemplatiua, segons que piadosament crehem.

(*rúbrica*) Capitol XVI qui pose altres grans bens qui son exits de la dita predestinacio (*fi de rúbrica*).

Encara es exit de aquella mateixa e santa predestinacio axi con abe seu special que lo dit redemptor sagrat sia stat per sent johan babtista en flum Jorda batejat e per aquell mateix sia stat al mon denunciat e mostrat. E que apres sia en lo desert per lonch dejuni maçerat el dimoni temptador seu sia stat per ell gloriosament vençut, e sobrat. E apres que per ell sia stat ...».

III. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre I, tractat I*, *restes fragmentàries de la segona meitat del cap. XVI i restes fragmentàries dels cap. XVII I XVIII*, *actualment ms. 01, III, 1a-2a (BC, ms. 459, f. 25ra-26ra)*.[7]

Recto del fragment: «... [dol]orat e deshonrat ...
... per los sants proph[etes] ...
... [precio]sa mort ell axj co[n] ...
... [pene]s e sagrada mort s[atisfet] ...
... [o]berta la porta de pera[dis] ...

7. A causa de la mutilació massiva del fragment, optem per presentar el text tal com ve en l'original.

... [p]ares fins que ell morj ...
... e perpetual companýi[a] ...
... [g]loriosament resuci[tat] ...
... [glorios]ament al cel pujat ...
... [h]aie trames lo sant s[perit] ...
... gracies. Apres encara ...
... [potesta]t en lo cel e en la ter[ra] ...
... [sobr]a la santa esgleya e s[ia] ...
... [m]als e sobre angels e h[omens] ...
... potestat e Reyal ma[gestat] ...
... [del]s Reys e senyor dels ...
... axi manifestat que tota ...
... [d]eu e senyor general E[l] ...
... dix daniel capitulo II° expo[nent] ...

... (*rúbrica*) Mostre com della pre[destinacio] ...
... nostra saluacio (*fi de rúbrica*)

... e eternal predestinacio ...
... [altr]es deles quals direm ...
... per abreujar basten los ...
... [d]ita omelia e ala fi dju ...
... [salua]t e [ha]uer part en los pre[cioses] ...
... [no]t o[bli]t lo gran benjfet ... [*verso del fragment*]
... en fer ço que li es nece[ssari] ...
... eternal en lo jorn de ...
... es peccat fort periýl[los] ...
... daço es comparat al ...
... e lom non percep res ...
... quant la haurie m[ester] ...
... li f[a o]blidar I be ...
... viu fins ala mort ...
... obres li ajudassen d[enant] ...
... en special E lo mesqui ...
... la sua necligencia q[uant] ...
... [ho]ra de prouehyr hy ca[r] ...
... ell dient la santa scriptu[ra] ...
... E u[o]l djr que dara lo ...
... o males. Penssa donc[hs] ...
... en los grans bens ...
... [...] hom predestinat ...
... sies necligent per lo g[ran] ...
... eu poras veure cla[r] ...

... (*rúbrica*) [...] lo precedent (*fi de rúbrica*)

... Legim que laba[t] ...
... [expo]s la dita per[aula] ...
... que ell fos prede[stinat] ...
... e persona aqui mat[eix] ...
... djr predest[inacio] ...
... axj Nostre ...».

IV. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre II, tractat II, final del capítol I – inici del capítol III, actualment ms. 01, III, f. 1b-2b (BC, ms. 459, f. 27rb-28rb)*.[8]

F. XVII: «... [*2 línies de text il·legible, d'una seixantena de caràcters*]
[... ... ... l]a haur[a encar]a per los
[... ... ...]E diu que aço fon figura la entrada
[... ... ... ç]o que los precedents que lj anauen
[... ... ... f]yll de dauid saluans per ta
[... ... ...]emps e los seguents
[... ... per lo]s seus merjts e mort
[... ... ...]aqui lo seu sant auenjment
[... ... ...]tors que als seguents

(*rúbrica*) [... ... ...]ment st[ech r]euelat alls sants Angells (*fi de rúbrica*)

[... ... ...]alguns grans princeps e maiors de la natura ange
[... ... ...]as atots segons que pose la glosa sobre aquella peraula
[... ... *..q}uis est iste qui venit de Edom tunjcis*
[... ... ...] aç[i noten a]scuns [docto]rs los seguents punts
[... ... ...]que pose sent bernat declarant aquella peraula de Joha
[... ...] o[... ...] *hec tempestas* Nostre senyor deu als Angels quant
[...]p[osa l]ey de obediencia proposant los que com fossen creats
[...]uer e[t...] empero ell volia que aquella no haguessen sino per serujr
[...] merjts E aço ma[tei]x pose lo [m]aestre deles sentencies en lo segon
[...]cione r[a] capitulo penultimo per[...]ngels e dels homens dju axi *Vtrisque {...}lam proponens obed{iencie...} et illj ab eo vbi erant non caderent et isti ab {...}ant ad illud ubi {asce}nderent* E uol djr que nostre senyor
[...]a als angels [...] los hac creats regla e ley de obe
[...] obediencia meresquessen romandre
[...]uessen Els homens per la dita obedie[nci]a [... ... ...] romandre estar en per[adi]s terrenal on lauors eren E daqui meresques[sen pu]jar en peradis

8. Cf. nota anterior.

celestial on stats no eren lo segon punt es que pos[ada] als angels la dita ley per nostre senyor deu per darlos sforç a voler obeýr a aquella proposals materia de gran alegria ço es que ereson proposit jnmutable de exalçar Iª critatura en la altesa diujnal la qual hi pugara per via de gran e pregon serujr e per sobirans merjts, lo terç punt es que per nostre senyor deu stech dat temps a tots los dits angels adelaberar sobre la [*f. XVIv*] [*2 línies de text il·legible, d'una seixantena de caràcters*] sa[da era sant]a e jus[... ... ...]

metien a aquella axi com creatura de deu s[... ... ...]
creador E tots aquells que axi del[ib... ...]
deu gracia gratificant e [al... ... ...]
tost facialment ax[... ... ...]
que la terza pert del[... ... ...]
sua obediencia la manera [s... ...]
materia ja la hauem posada pu[s... ... ...]
suma theologica ljbro IIIJº de[... ... ...]
pus alt ço es dels seraphins I princep o jutx[e ... ...]
que legim Ezechiel XXXJº [.] job XLJº E es appella[... ... ...]
ysaýes XIIIJº e stech axi nomenat car per excelle[... ... ...]
creatures ere per nostre senyor deu jllumjnat [e] dotat[... ... ...]
naturals pertanyents aexcell[...]s[...]sper[... ... ...]
gons que appar en los dits lochs tantost d[... ... ...]
nent a la gran excellencia personal que deus li h[a... ... ...]
de aquella e penssa que no apparrja just que ay[tal e]xcell[... ... ...]
fos deputada a serujr ans li pertanýa regiment[... ...]n[... ...]
ras son concebiment als altres so[la]ment la terça part li [...]tent[... ...]
atan excellent creatura no djrja de no d[...]que conc[ebu]t hauja e volia[...]
creent que ells stant sots lo seu principa[... ...]cuns per conseguent[... ...]
merjts e serujr benauyrança e glor[ia.. ...]semps aemper tots t[emps ...]

(rúbrica) Com lo decayment [... ...] pres occasio [... ...]
reuelacio mall en[... ... ...] *(fi de rúbrica)*

Lauors lo dit lucife[r..... aque]lla creat[ura... ...]

los ere stat reuel[at] que per via de serujre[... ...]jaren la altesa di[u]jnal e penssa concordantse ab aço que ja hauie conclus de la dignitat de la sua excellencia que raho [e justi]cia dictauen que sola aquella creatura hauia apugar en aquell tan [...] stament qui ere pus alta en sa nat[ura] E com ell fos aquella seguies que ell segons justicia e raho e la dignitat de deu e sua o requerien que ell fos la creatura aquella que deuja pujar en la altesa djujnal E penssant agudament en aquella tan gran excellencia apres quen hac praticat ab aquells que li consentiren...».

V. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre II, tractat III, cap. LI, LII, LIII i LIV, el primer i el darrer fragmentaris, actualment ms. 03, III, 1c-2c (BC, ms. 459, f. 73rb-75ra).*

F. 81ra: «... deu esser presada cascuna, e posa simateix a baix, car fonament es, e porta, a totes les altres, axi que negun no es virtuos sino es humil. Per ço appar ço que dit es damunt, ço es que la vida dela gloriosa fonch subiranament ordonada, e a deu plasent, ala qual cosa ajuda molt la perfeta humjlitat dela qual fonch per deu plena, e dotada.

(*rúbrica*) Capitol LII quj posa en la deena dignjtat dela gloriosa qui es com fonch a sol deu a serujr diputada (*fi de rúbrica*).

La desena dignjtat dela glorjosa si es que ella fonch, a sol deu era a serujr diputada e consagrada. E aço appar per les vies seguents. La primera car ja per langel quj la denuncia al pare, e ala mare fonch dit a ells que aquesta serja ja de sa jnfantesa consagrada, ne starja entre les gents, mas en lo temple de [*f. 81rb*] de deu, per tal que aquj primerament fos coneguda. E per aço fonch la sua sancta sanctadat publicada, e james della negu no pogues presumjr, sino tota santedat e bonesa. La segona car aço mateix vota ella a deu encara stant djns lo ventra de sa mare. E aço de contjnent que la sua santa anima fonch jnfusa en lo cors aquj mateix, la qual cosa conforma tantost con fonch nada dauant los angels quj eren aquj ab ella. Segons que posa doroteus sant preuera en la confessio que fa de les dignjtats dela glorjosa. La terça car de continent que fonch posada djns lo templa de deu, jnfanta de tres ayns, se agenolla, e aquj referma lo dit vot presents aquells mateys angels, segons que diu aquell mateix sant doroteus. E assi nota que segons que posa la istorja dela natiujtat dela glorjosa complits los tres ayns, en los quals la santa mara Anna la alleta, lauors leuaren lj la let, el pare ela [*f. 81va*] mare els parents axi com era custuma en semblants coses, menaren la en Jherusalem a offerjr adeu amb lurs altes oblacions, al temple. E com lo dit temple fos fundat alt en un puget haujen hi a pujar per vna fort bella scala de XV grahons, los quals la glorjosa axi poqua puja tots sens ajuda de tota altra persona abtament, axi com si hagues edat perfeta, la qual cosa fonch gran misterj dela sua santedat, e dela sua promossio en glorja segons que posa Orosius scriujnt *ad pacmaxium monachum* dient, que aquest pujament fonch senyal que la glorjosa haurja XV eccellents virtuts, per les quals, pujaria al subiran grau virtual sobre tota altra pura creatura. E diu que les dites XV vjrtuts serien aquestes, ço es fe, sperança, e caritat, prudencia, temprança, fortalesa, justicia, penitencia, virginjtat, humjlitat, pasciencia, obediencia, pietat, karitat, deuota oracio contemplatiua, per exces significaua encara, segons que diu aquj mateix [*f. 81vb*] Orosius lo dit pujament que per gracia de deu special, e per merits deles dites XV virtuts ella pujarja sobre les VIIIIº ordes dels angels, e sobre los tres staments dels homens ço es saber stament matrimonjal, cordial e vjrginal, no contrastant que ella fonch assi en cascun dels dits tres staments. Puja encara sobre los staments comensants aserujr

deu, e sobre los profitants ja en aquell, apres sobre los profetes en aquell quj entre tots son XV. E nota aquj mateix Orosius que la glorjosa en lo templa axi perfetament era ab deu ajustada, com la persona relljgiosa es ab lestament que elegeix, e encara pus altament, hauent sguart, a la rayl dela sua santa jntencio, quj era molt pus acabada que de tota altra, en quant era fundada en subirana gracia e carjtat, mes que altra persona desa deu. E aço proua per tant car ella en lo templa de deu venja, sots obediencia special del su-[*f. (82)ra*]-biran bisbe, e venja en gran pobresa, Car res no hauja si no ço que lj admjnjstraua lo proujsor deles donzelles per amor de deu, de part dels regidors de aquella Ciutat, o comunjtat deles vergens. Apres tenja virgjnitat votada per que era semblant de vna excellent relligiosa. E apres ensemps apparia subdita e prelada subdita era ala dita obediencia en semblança de vna abadessa. En quant ella era mestre special de totes les donzelles del temple, e de les altres scampades perllo regne de jsrael, quj eren stades ses dexebles en lo templa de deu. E les qualls ella hauja jnformades de votar virgjnitat adeu.

(*rúbrica*) Capitol LIII quj declara la gloriosa stant ajustada ab Jhesu christ si vehe la diujnjtat en aquesta vida (*fi de rúbrica*).

Mogueren alguns questio si james la glorjosa axi ab deu ajustada, e a ella tot sol consagrada, e diputada viu la diujnal essencia en esta vida, axi con la veya la preciosa [*f. (82)rb*] anima de jhesu christ stant en aqu[esta] vida, ela veyen los benuy[rats] en peradis, al qual dupte [respon]en los grans theolechs [no]uells dient, que no, [e prouen]o per sent Johan capitulo primo que deus james assi no la vjst negu. Car jatsia que alguns hajen dit lo contrarj de Moyses, e de sent pau, empero aço nos deu entendra axi, que quells en aquesta vida vehesen la diujnal essencia, axi com los benuyrats. E p[rova]o per ço que dix deu a Moyses ço es nom veura lom quj puys visca Exodi XXXIII°. Mes entense de alguna altra specie de visio, dela qual perlarem tantost, hon deus saber que los grans theolechs presents si posen dues maneres veura (*sic*) alguna cosa, co es veure la en si mateixa sens tot mjga, e aquesta apellen jntujciam (*sic*). E axi veure deu se pertany solament ab benuyrat. Es ver que la anima de Jhesucrist la viu axi en aquesta vida e no altra anima assi [james. Al]tra specia hi ha de [vista] qu[i] sapella per ells abs[tracti]ua[e es] [*f. 82va*] aquella conexença que [ho]m ha comunament dela cosa [p]erço que ha vista e puys [li] remembre. E aquesta ay[ta]l conexença de la diujnal essencia pot deus dar sens que la primera james no sia [h]aguda, çoes la jntujtiua. E aytal conexença de la diujnal essencia, dien que fonch dada a la glorjosa, hoc e a totz los angels con foren nouellament creats. E Adam com fonch arrapat en sperit, e Deus lj leua la costa del costat, dela qual forma lo cors de Eua. E a Moyses e a sentpau en lo seu arrapament. E dien que aixis deu entendra ço que encontrarj se allega. E de aquesta visio e conexença perlen tots aquells doctors quj dien que la glorjosa viu deu en aquesta present vida. E aço bast de present hauer dit daquesta theologica, si a deu plau la veuras tractada en proprj loch largament.

(*rúbrica*) Capitol LIIII, quj posa dela onzena dignjtat dela gloriosa ço es que ella fonch per mjracla marjdada (*fi de rúbrica*).

[*f. 82vb*] La onzena dignjtat dela glorjosa si es que ella es stada per mjracle marjdada. Per raho daço deus saber, que axi com recompta la istoria dela sua natiujtat, ella ja hauent XIIII ayns e entrant en los XV, fo moguda per lo sobiran bisbe ab les altres vergens de semblant edat que sen tornassen ales cases de lurs pares pendre marjt. E con les altres decontjnent sen tornassen alurs pares, la glorjosa respos, que ella nos entenja james apertir del temple de deu nj del seu seruey. Car son pare e sa mare e ella mateixa haujen ella dedicada al perpetual seruey de deu faedor al temple. Dix encara que james no haurja marjt. Car ella hauja votada virginjtat a deu, lauors lo sobiran bisbe fonch duptos que farja sobre aço. Car duptaua que fahes trencar lo vot ala glorjosa. Com diga la santa scriptura *vouete et reddite domino vota vestra.* E vol dir que façam vots al senyor ...».

VI. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre II, tractat III, cap. LXI-LXII, el primer mutilat del principi, del segon només la rúbrica, actualment ms. 03, III, 1d-2d (BC, ms. 459, f. 81rb-82ra).*

F. 89ra: «... de Josep diu aquest era en los sperituals e corporals solaços que ell reebe portant ihesu christ en sos bracos e guardant lo fermament e perlant ab ell delitosament axi com a pare al seu car fill. O deus e quanta feruor e amor ljjnflamaua lo cor. E quanta deuocio lj crexia djns la sua anima quant axil veya dolç, bell, car, amoros e plen de totes bondats. nj deu negun duptar que lo Saluador jnfant petit e ja crescut axi mateix quant veya que Josep lo amaua tant, el guardaua ab tant gran goig, el portaua ab tanta reuerencia e deuocio no lj donas djns en la sua anima grans consolacions e sentjments de la sua diujnal altesa e dela sua dolçor e cortesa bonesa. E sies cert que en son sguart e perlar e abrasar filial lj dona grans jnflamacions e jllumjnacions celestials e sentiments e gusts de la sua dolçor e de la sua alta magestat. La IIIª es que la patriarchal e conju-[*f. 89rb*]-gal dignjtat foren acabades en aquest sant Josep. E per raho de aço sent Matheu en lo primer capitol de son euangelj la lige e genealogia de Ihesu Christ termena en aquest sant josep. La quarta es que aquest ha deus elet a jntroduhir ihesu christ en lo mon axi con a patriarcha e nodrjs seu e special serujdor e amich. Per que appar que axi con tot christianjsma es molt obligat a la glorjosa mare de Deu per tal con per ella a reebut ihesu christ deu hauer aquest seu sant spos tostems special aiudador e admjnistrador que lo fill de Deu sia stat serujt e nodrjt en lo mon, e apres apparegut en lo mon en aquella manera que damunt hauem dita. [La quinta] que no es dupta que ihesu christ en peradis nol haja fort altament exalçat honrat e glorjficat per la gran reuerencia honor e feel e gran e deuot e lonch seruey que lj feu fins ala mort en la terra. E diu aquest doctor puis axi ala [*f. 89va*] fi que donchs

christans (*sic*) aquest tan gran patriarcha e tan gran famjliar serujdor de deu e tan alt en lo çel, no hajam en memo (*sic*) ve gran necligencia. Car poch pensen en los sants nj en les altres grans obres de deu. Com empero cascu deia fermament creure que ell es axi potent ab deu que recorrer a ell seria fort cosa segura e plasent a deu e ala glorjosa mare sua. E aquell quj ab gran eficacia e deuocio hi recorregues hauria sa iusta peticio leugerament. Car lo fill ne la mare no ljn dirjen de no ans publicarjen la sua santedat acceptant la sua jnterçessio, si era quj a ell recorregues, mas negun no sen cura. E per tant lo seu nom nj fama no es publica de present. Mas diu aquest quant lo poble de Jsrael sera adeu conuertit ans dela fi del mon, axi com toca sant pau ad romanos XVI, lauors lo dit poble requerra que los sants del vell testament sien festiujtats e honrats axi com son los sants [*f. 89vb*] del nouell testament, e seran exoits de lur suplicar per lo sant pare apostolj. E diu que lauors los diujnals officijs se crexeran es mudaran en molt pus alts e pus deuots. E lauors sera la santa sgleya e lo poble christia a jnstancia gran dels dits conuersos fara festa de tots los sants patriarques e profetes. E direm sent Adam e sancta Eua e sent Abel e sent Nohe e sent Abraam e sent Dauju e sent jsayies e axi dels altres sants patriarques e profetes entre los quals lo glorjos sent josep spos de la glorjosa sera altament festiujat e honrat. E aço en special per reuerencia del saluador e dela glorjosa dels f[on] serujdor e amjch special. Per totes les coses damunt dites appar la onzena dignjtat dela glorjosa, la qual es que fonch mjraculosament marjdada e sposada.

(*rúbrica*) Capitol LXII quj posa la XII dignjtat dela glorjosa que es dela jncarnacio de ihesu christ ...».

VII. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre II, tractat III, cap. LXIV-LXVIIII, ambdós incomplets, actualment ms. 03, III, 1e-2e (BC, ms. 459, f. 84ra-87va).*

F. 92ra: «... humenal e mostras ab la cara tota resplandent e fort alegra e tot merauellos. E dien alguns grans contemplatius aci que langel se agenolla axi com aquell quj venja perlar altes materies ab la pus alta e ab la pus santa persona quj james fos ne sera apres deu. E ab aquella quj prestament deuja esser mare de deu. E apres regina dels angels e del mon. E ell stant axi tot jncljnat a ella e ab les mans steses reuerentment enuers la magestat regjnal ab gran feruor de paraula mesclada merauellosament ab subirana dolçor saludantla de part del Rey eternal en senyal de viceral amor dix lj axi: Deus te saul plena de gracia lo senyor es ab tu, e beneyta es tu sobre totes les fembres. Hugo declarant aquestes peraules diu axi: Atten com langel promet en aquestas peraules lo Saluador diujnal e personal dient lj Aue, qui vol dir deus te saul. E per tal com aquest Saluador es sobiranament alt e conten [*f. 92rb*] en si la pus amabla e desitiable cosa que sia al mon, e aquella quj es fi de tota racional creatura, efi principal del negoci per que ell venja a tractar, ço es la saluacio del humenal

ljnatge. E pertant langel desitiant la subirana salut damunt dita, axi a ella com a nos, proposa lj la dita peraula e salutacio dient lj aue, ço es deus te saul. Apres la salutacio e aprouacio dela perfecta humjlitat dela glorjosa, proposalj tres grans e assenyalades laors. La primera que ella era plena de gracia. La segona que lo senyor era ab ella, ço es que ella era per deus acçeptada e amada fort altament. E per ell acompanyada e specialment per ell regida e gouernada mes que altre.

(*rúbrica*) Capitol LXV. Quj declara allo mateix ab vna fort asenyalada lahor dela gloriosa (*fi de rúbrica*).

La terça que ella era beneyta entre totes les fembres. E aço singularment apparja en quant [*f. 92va*] seria prestament aquj mateix mare de deu e verge, les quals coses james no stigueren nj foren trobades en altra fembra, nj la multituts de virtuts quj per gracia de deu foren en ella. Atten aci que tota aquesta laor torna langel a glorja de deu. E primerament com dix que era plena de gracia, ço es de dons celestials dats a ella graciosament e no per deuta nj per sos merjts, mas per sola misericordia de deu, e quant adeu plahia de fer la tal personal gracia sua. Segonament com lj dix *Dominus tecum,* no lj dix vet que per ta virtut e bonesa has merescut que sies per deus mes amada e accompanyada que altra. Mas diulj *Domjnus tecum,* ço es que Deus es ab tu axi con asenyor. E pertal la apella *Domjnus,* quj vol dir Senyor. Diu donchs axi ço es que Deus es ab tu axi com asenyor ab la sua seruenta, en la qual vol ensenyar lo seu poder leuant te en alt e ensenyant en tu la sua jnfinjda virtut e sia glorificat en tu, axi com [*f. 92vb*] a excellent obrer en la sua eleta obra. Terçament quant lj dix: *Benedicta tu jn mulieribus* ço es a dir axi tu es beneyta sobre totes les fembres e aço es *a dicto jam premisso.* Car aço ha fet lo senyor quj ab tu es segons que dit es, E nou has tu fet, car noy est bastant, Mas ho ha fet la sua benediccio quj ta complida de tots bens. Vet diu aquest hugo con langel tota la dita [laor]dada ala glorjosa torna e retorna ala sua font don es [exida] ço [es en] glorja del seu crea[dor qui volch] fer aytal creatura axi complida de tots bens. Car si aquesta no fos la sua principal jntencio no fora stat missatger djujnal, ans fora com a lagoter diabolical. Perisensis en lo tractat sobre la Aue Marja diu axi: Ala dita salutacio ha ajustat la santa sgleya la peraula que dix Eljsabet ala glorjosa quant la vench a veura, ço es *benedictus fructus ventris tuj.* E hi ha apres ajustat lo nom de Jhesus e apres han [*f. 93ra*] feta oracio exçellent ajustanthi *mater dei ora pro nobis,* la qual oracio es adeu molt plasent e ala sua mare, e de gran virtut e efficacia. Car es vn curt memorjal del gran poder de deu declarant la excellencia e alta perfeccio dela sua mare. Per ço diu apres lo *pater noster* e lo *credo jn deum* es apropriada oracio atot christia. e los confessors la deuen assignar en penjtencia apres les damunt dites oracions a aquells que ohen en confessio, pertant que la mare de deu prech per ells. Legim en lo libre dels mjracles dela glorjosa que vn simple hom no sabes altra oracio e digues la aue Marja ab gran deuocio, que apres sa mort se feu en la sua boca una erba merauellosa, en les fulles de la qual era scrit Aue Marja. E

aço volch fer axi lo creador per dar aentendre quant lj plau aquesta santa oracio, com es dita deuotament.

(*rúbrica*) Capitol LXVI. Quj declara la gran humjlitat que la glorjosa hac, hoida la salutacio de sent Gabriel (*fi de rúbrica*).

[*f. 93rb*] Apres que Gabriel hague proposada la dita salutacio ala glorjosa, diu la istorja que es luce primo, que com la beneyta hoís les dites santes perau-les fonch soptosament torbada, e pensaua quina salutacio era aquesta. Sent Ambros *super lucham* sponent aquesta peraula ensenya que aquesta torbacio no fonch en la sua raho. Car tostemps fonch dreta e alta e en la sua vigor, ne vengue de pahor. Car ella era acustumada de veura angels quaix contjnuament, e de perlar ab ells. Mas aytal turbacio fonch de rayl de subirana humjlitat. Car con fos tota en subirana humjlitat no podia sofarjr que fos loada. E con ella hois langel dir tan gran laors della, con era que ella fos plena de gracia e ab deu specialment ajustada e beneyta sobre totes les fembres, Encontinent lo gran zel que ella hauja de seruar humjlitat li percudi lo cor poderosament ques aujsas quina salutacio era aquella. E que guardas diligentment que allo no fos qualque [*f. 93va*] amagada temptacio del dimonj, que la volgues tirar a vanaglorja e amor de sa propria laor, axi con hi son soujn tirats los amadors del mon eles persones vanes, e tot aquest proçes axi amagat Dien los sants doctors tors (*sic*) que lexa deus fer en probacio de la sua perfeta humjlitat. Epiphanius na te aci alguns punts. Lo primer que si langel la hagues poderosament vitu-perada elj hagues dit: O fembra maluada ela maior peccadora del mon, e pijor que totes les fembres, vet que deus es fello contra tu, Cert la glorjosa nos fora axi torbada, ans se fora ja mes djns en son cor humjliada, e haguera haguda gran dolor crehent que ella hagues offes deu en qualque manera, e haguera fetes grans gracies a langel quj la jnstruja a esser humjl. Lo segon punt es que per aytal turbacio en la glorjosa ensenya que ja era ella vesada poderosament auorjr tota laor propria, e tota vana glorja, e que moltes vegades ne hauja ella dabans vensut lo dimonj temptant la de semblant peccat. E (*interlin*) diu (*fi d'interlin*) lo test que com hois [*f. 93vb*] langel fonch torbada, per aço dona aentendre que loir de aytals coses la prouoca ala dita turbacio e no altra cosa. Lo terç punt es que axi con diu lo test ella hoint aytals laors de si cogita en si mateixa qujna salu-(*interlin*)-ta-(*fi d'interlin*)-cio era aquesta, Car ja era vesada que en les sues temptacions e visions e jnformacions, si res hi hagues suspitos e no ben clar, tantost recorrja ala ajuda de nostre senyor deu suplicant lo humjl-ment que per la sua gran clemencia ell la jllumjnas ela endressas en fer en aquella materia ço quj fos ala sua voluntat. E en aço ha ensenyada la sua gran prudencia e cautela contra tota stucia del enemjch. Lo quart punt es que diu aquest sant doctor, que en son temps foren alguns famosos contemplatius quj posaren que en aquell spay que la glorjosa staua axi pensant en la dita salutacio quina era, ella recorrech adeu. digueren aquells que la sua santa anima fonch arrapada pus alt en peradis, que no fonch aquella de sent paul en lo seu arra-

pament. E aquj fonch [*f. 94ra*] plenament jnformada que donas fe atot ço que langel lj dirja, car per deu li era trames. Lo V punt es que la glorjosa en lo dit recorjment dona de si mateixa gran doctrina a tots aquells quj dien e cuyden veura diujnals visions que no hi creguen tantost, Car auegades lo dimonj los engana. Per que tantost deuen recorrer adeu qujls hi vulla endressar axi com feu ala glorjosa, no constrastant que era axi ab deu acostada. Es axi mateix bon consell en aytal materia recorrer apres deu aconsell de saujes persones e tements deu. Car aytals hi consellen mjls que altres.

(*rúbrica*) Capitol LXVII. Quj declara la consolacio que langel dona ala gloriosa apres que ella fonch torbada (*fi de rúbrica*).

Segueix se en la istorja aquesta que vehent langel que la glorjosa hauja stat axi pensada, e que era ja per deu assegurada que podia segurament creura alangel, lauors ell la conforta ela humjlia ensemps dient lj axi: *Ne timeas Marja.* [*f. 94rb*] *Jnuenjsti enjm graciam apud domjnum,* ço es que lj volgues dir no stigues Marja pus jmaginatiua nj torbada, Pertant com te altament loada e exalçada. Car lo be que de tu he dit no hi es per tos merjts, quj tan grans laors per si no mereixen, ans tots aquells bens son en tu per sola gracia e bonesa de nostre senyor deu, qujls ha vulguts en tu posar, e que ta vulguda elegir e crear e fer axi alta, no principalment per tu, mas per dar honor a vna alta e nouella e merauellosa obra, que ell enten a fer prestament per salut del mon, en la qual vol que tu sies perticipant e aiudadora. La obra aquesta tan alta si es Car com deus tot poderos haia eternalment hordonat, e per temps haja promesa a Abraam e a Daujd, que ell per saluacio del humanal linatge encarnarja lo seu fill de dona tostemps pura e verge, ans del part e apres lo part, per tant ell vol que tu sies aquella, de la qual ell pendra carn humana, E la qual ell vol que sies sa mare, E dela qual vol nexer [*f. 94va*] con auer hom. Per que vet tu consebras e jnfantaras aquest senyor com auer fill teu, e apelar las jhesus. Aquest sera subiranament alt e gran. Car sera apellat e de fet ell sera fill del altisme e del pus alt senyor qui sia, ço es deu lo pare quj es deu tot poderos. Aquest tan alt hom quj sera ton fill dara deus cadjra del subiran regna, ço es egualtat dels subirans bens diujnals aytants c[om] dar se poden, quj en la scriptura son significats perla cadira reyal del Rey dauju, del qual ell deuallara en quant hom. Aquest sera Rey e regnara generalment sobre tota creatura la qual generalment es significada per Jacob, lo qual fonch pare general dels XII trips de Jsrael. E lo regna daquest sera perpetual, e james no haura fi.

(*rúbrica*) Capitol LXVIII. Quj posa lo du[p]te que la gloriosa duptaua con se farja la dita jncarnacio, e declara algunes questions (*fi de rúbrica*).

Ascientada e jnformada donchs la glorjosa per lo dit Angel, que ella era aquella nobla excellent verge que lo fill de deu hauja [*f. 94vb*] elegida a esser mare sua, no sabent encara la manera com ella consebrja, mas ja creent ferma-

ment que axi seria de fet com langel dit lj hauja, axi con a excellent zeladora e amadora de tota purjtat, respos al angel preguant lo que lj digues con se farja la dita concepcio del fill de deu en ella. Car ella no podia legudament concebra per via natural e comuna, com per vot de virginjtat se fos ab deu streta de james no hauer parja carnal de negun hom. Enles quals peraules ensenya que ella be sabia que moltes altres vies hi hauja a deu possibles de fer aytal concepcio vltra la via comuna de natura. Appar encara comunament segons que sobre aço dien alguns grans doctors que con aquest vot de virginjtat per la glorjosa allegat per lo qual ella no podia legudament conçebre dom, ella hagues fet axi fort e contra comuna [*f. 95ra*] costuma dels jueus e sens consell dela sinagoga e contra la comuna obseruacio dela ley, que aquest vot lj fonch jnspirat per lo sant sperit, ans quel faes. E per conseguent lo dit vot fonch solenne, car vot simple no tol que la dona puxa retra lo deute [con]iugal a son marjt, la qual cosa ella denegaua dient a langel que ella no coneixia hom, ço es que ella no podia hauer paria dom per vigor del vot de virginjtat a ella ja per deu jnspirat e fet a deu ja en temps passat. Appar encara tercament que la glorjosa consentint apres aytal vot en lo matrimonj de Josep que axi matex hi consenti jnformada per special consell del sant spirit jinformantla que no contrastant aytal matrimonj entre ella e Josep, ella tostemps romandrja verge e pura, nj ella no posarja a perill del con[trar]j, perseuerant [ab] son spos ensems si la dita j[nfo]rmacio del sant sperit sobre la sua perpetual virginjtat no hi fos entreuenguda. Si donch deus expressament no lju manas quj pot [*f. 95rb*] dispensar sobre tot vot e al qual tota racional creatura deu obeyr mes que aqual se vol altre cosa quj sots deus sia. E crehen fortment los sants doctors qu[e e]n aquest mateix sant proposit visque tostemps Josep e que [sem]blant vot se feu adeu apres que [s]abe que la glorjosa era prenys per obra del sant sperit. E posa liconjensis en la exposicio daquest euangeli que jatsesia que segons la vella lig vot aytal de virginjtat no hagues vjguor per les rahons dessus dites e allegades enlo segon parraf daquest capitol, Ans dju que fer vot de virginjtat en aquell temps fora presumcio gran per les dites rahons si donchs jnspiracio o manament diujnal no y entrauengues. Empero en aquest cas lo dit vot obligaria la glorjosa e aço en quant lo dit vot era stat fet per special jnspiracio del sant sperit. E axi mateix pertant quant la glorjosa pertanyia al nouell testament en quant della exi con de la pus prop rael axi jhesuchrist [*f. 95va*] fundador del nouell testament, qui tota la tiraua assi mateix, e pus altament que negun fill natural tira sa mare, ab la qual es dita esser vna carn. Noresmenys car en sa jnfantesa per moltes santes jnspiracions diujnals jnspirada couench que la sua primera santificacio e la sua tan alta perfeccio se condressaua per nostre senyor deu a nouella ley e a veura lo redemptor. E a preparar via a ell que fos conegut e altament resebut, axi con aquell per lo qual se hauja obrjr lo regna de deu e a comensar lo nouell testament. En altra manera pus excellent e pus alta fora stada la santificacio de sent Johan baptista en aquesta part que no la santificacio de la glorjosa, la qual cosa no seria ben dita. Hon la santificacio de sent Johan ales dites coses se endressaua segons que appar *luce primo* si

attens a ço que dix Gabrjel angel de sent Johan perlant a son pare Zacarjas deles excellencies que lo dit sent Johan deuja hauer del offici a que era per deu diputat per preparar camj {*f. 95vb*} al saluador e a denunciar lo mon axi com a redemptor seu, e aquell quj hauja esser Macias promes en la ley e cap e princep de nouell poble.

(*rúbrica*) Capitol LXVIIIIº qui declara en quines coses consenti la verge Maria en lo matrimonj de ella e de Josep (*fi de rúbrica*).

Per totes les dites coses liconiensis aquj matex conclou que la glorjosa consentint al matrimoni quj era entre ella e Josep solament consenti en companyia matrimonjal, quj es pus alta e pus perfeta companyia sens copula carnal que no ab la dita copula, Segons que diu sent agusti. Hon [co]n seu consentiment fos lo pus alt qui esser podia e deuallas del eternal consell e jnspiracio del sperit sant e quj staua colligat e radicat ab sobirana m[undi]cia virginal e ab tota circumstancia virtual, Segueix se de neçessitat que aytal consentiment no fonch ajustat ab entencio de james esser corrumpuda nj toca-...».

VIII. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre II, tractat III, cap. CXXI-CXXII, el darrer incomplet, actualment ms. 03, III, 1f-2f (BC, ms. 459, f. 130ra-131ra).*

F. [?]ra: «... (*rúbrica*) ço es com fon dotat de gran santedat (*fi de rúbrica*).

Lo dotzen priujlegi [de] sent Johan es qu[e ell] fonch dotat de [singular] santedat e aço don[a a entendre lo sal]uador Mathei [XIº capituloquant d]ix entre tots los [nats] deles fembres no sen ere leuat maior que sent Johan babtista. Crjs[ostomus en] lo libre quj es dit *de laude Iohannjs* proue la sua san[tedat per diuersses vies e en] spe[cial per la] sua humjlitat. Car ell nos tenia per digna de tocar la sua correga del calçament de Jhesuchrist ço es de estarlj als peus, Segons que appar luce IIIº, nes tenja per digne de batejar lo saluador, axi com legim Mathei tercio capitulo. E jnterrogat si era crist o helias propheta, respos que no ere res daço, mas ere axi com vna veu quj es vn p[och] de vent. Segonament se proua la sua santedat [per] l[a sua] aspredat, Car s[egons que dien los] sants ell stant jn[fant de VII] anys [entra] en lo desert vest[it] de vestidura de pels de cam[ells], quj ere fort aspre, e ere cint de pel do[uella, manjaue] mel saluatge [e lagu]o[stes], quj son [ver]-[*f. {?}rb*]-mells petits, beuja aygua ne james bech vj nj cosa qujl pogues embriagar. E perseuera en esta vida XXX anys, segons que tot aço appar Mathei IIIº, Marchi Iº et Luce Xº (!). E la sua preycacio ere que tot hom fes penjtencia qujs volgues saluar. Tersament proua la sua santedat la ardent caritat que hauje a deu e al prohisme. Car per amor de deu pres martirj per Erodes Agripa, E per amor del proisme preycaue ardentment no volent complaure anegu. Per tant preycant als fariseus qui no prenjen correccio de negu ell los dehia axi: Engenrrats de vibres,

ço es fills dels diables qujus ha ensenyat de fugir a la jra terribla de deu. [E]als cauallers amonestaue que fossen contents de lur sou o rendes e no prenguessen res de lurs subdits nj daltre, Car dallo james no s[en fa] fatisfaccio (*sic*). E als prinçeps amonestaue de no fer contra deu e contra la ley, com fossen vicarjs seus. E com lo dit Herodes tingues per amjga la muller de son frara, e dasso ell lo reprengues [*f. {?}va*] fortment, per tal ella li tracta que perdes lo cap, axi com legim Mathei VI° capitulo. De la sua santedat tracte sent Johan bocador, axi com appar en lo sermo que legim en la festa de la degollacio de sent Johan, dient que sent Johan ere major que hom, par als angels, summa de tota ley, conformacio del euangeli, veu dels apostols, stilena dels profetes, lum del mon, denunciador del jutge e migencer entre nos e deu.

(*rúbrica*) Capitol CXXIII Qui posa molts altres priuilegis de sant Johan babtista (*fi de rúbrica*).

Vltra tots los priuilegis dits, ne posen los sants altres molts, ço es que ell ha Jhesuchrist bateiat, appar aço Mathei tercio. Apres ha Jhesuchrist demostrat ab lo dit, lo qual dit es en Prioritanis luent e aytal com vn cristall qui posat en lo foch no pot cremar. Lo seu precios cap tenen los menorets de sent Siluestre en Roma. Lo saluador dehia dell que ere lanterna ardent e luent, Johannis V° capitulo. Per raho de totes aquestes coses la santa sgleya la fort honrat faent-li la sgleya gran sollempnitat de sent [*f. {?}vb*] Johan de letra seu principal e cap de christiandat, el ha souin repetit en les oracions secretes de la missa el ha posat tantost primer apres los angels en la letania, e en les matines se diu tot jorn *Benedictus dominus deus israel,* lo qual feu son pare en la circumcisio del dit Johan. En en la missa cante lo *Agnus dei,* lo qual ell mateix dix, ensenyant als altres lo saluador. E en les vespres cante lo *Magnificat,* lo qual feu la gloriosa venint a visitar e a seruir sa mare Elisabeth quant era prenys dell. Sollempnitza encara la santa sgleya la sua natiuitat, e no de negun altra apres Jhesuchrist. Vet quins priuilegis ha monsenyer sent Johan babtista. E apres segons alcuns dien li ha deu dat en paradis subiran grau de gloria apres la gloriosa, segons que dien alguns. E de sa gran gloria fa memoria la santa sglesia en les matines cantant en la ymne de laudes aquell vers *Serta cor denis*. E Deus tot poderos qui per ell ha obrats e obre souin grans e poderosos miracles, maiorment en aquells qui en ell han special deuocio el tenen per special aduocat segons que lo flos sanctorum ...».

IX. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre II, tractat IV, primera part, cap. XI-XIII, el primer incomplet, del darrer només 12 línies molt fragmentàries, amb la particularitat que el rubricador ha posat la rúbrica del capítol XII al XIII i a l'inrevés, actualment, ms. 03, III, 1g-2g (BC, ms. 459, f. 140va-141va).*

F. [156]ra: «...-cio de deu, e ala fi cregueren lan eli demanaren perdo deles jnjuries que fetes lj haujen e ell los perdona fort largament e volentarja. [Seg]ueix

se aquj mateix axi. Sa[pie]s te que la santedat daquest [san]t Josep fonch fort gran, quj per deu fonch elegit nodris e special serujdor mentre visch del seu beneyt fill. E con altre testimonj no haguessem de la sua santedat si no tant de temps fonch ensems ab lo senyor [e ab] la sua santa mare en v[na ca]sa mateixa e ell lo po[rta sou]jn el [d]eporta el nodrj corp[or]al[m]ent longament e meresch esser stimat comunament per les gents esser pare del saluador quj per ell soferj prou [af]fanys en esta [vida] E per lo senyor posat en [par]adis entre los maiors patriar[chas axi com fonc]h en est mon [admes e appellat al]s seus grans [secrets e de la s]ua gloriosa mare.

(*rúbrica*) [Capitol] qui posa [vna contem]placio de la hu[militat de] Jhesu christ (*fi de rúbrica*)

[*Tres línies finals de corondell perdudes*] [*f. 156rb*] *monachum* perlant dela altea del auenjment del saluador diu axi. Guardada e contemplada ensemps en lo nostre petit nat gran poquea e gran granea, gran pobresa e riquesa, gran menyspreu ab gran valor, gran dolor ab grans deljts, gran jnfirmitat ab gran vigor, gran defalljment en natura ab tot poder. E si vols veure sa poquesa obrj lull e vejges Jhesus lo teu deu posat en lo fe, acompanyat ab besties, recljnat al pesebre, fill de vna pobra jnfanta texidora e filla de vn pastor. E tot aço ses fet per tu pertal que axi vjuent en tanta mjseria apella tu que sies glorios, e sies son companyo en gloria. Pensa donchs quanta gracia es aquesta, e quant benjfet teu. O siu conexies, e quant te profitaria, e siu menyspreses e quant te costara, car ell es contra tu part e jutge del qual es escrit *Judicabit jn nacionjbus et cetera*. E vol dir que sobre totes nacions es constitujt jutge quj trencara lo cap amolts, ço es donant los perpetual dampnacio per [*f. 156va*] lur gran desconexença. Segueix se axi en la dita epistola, si vols en lo senyor petit jnfant contemplar la sua altesa guard[a] feu segons la proficia de Agueu propheta. Ell ha conegut lo seu gran auenjment e alta natjujtat, lo cel ela terra. E es se mostrat disitgable e merauellos a totes gents. e vet que ell primerament ensenyant la sua amagada e eternal vjrtut verjfica los sants profetes el fa conçebre e jnfantar duna daquestes marauelles, mana que negun nol gosa appellar deu. car lo poble roma attenent com hauje tant crescut limperi e conseruada e feta pau general per tot lo mon, volgueren lo deificar, la qual cosa ell no poch soferjr veent que altre poder hi hauje maior que lo seu. Gregorius natzarenus perlant de aquesta santa natiujtat diu axi. Gran mjsteri frares meus ha assi amagat que quant lo saluador nasch la sua natiujtat se denuncia als pastors humjls. el emperador e tota Roma se spahordeix. Car la gran pedra que vju Danjel es anjt tramesa dalt del çel e ha ferjda la statua en la pus fort part Ja anjt la estatua tremola e sent son decahjment. Jhesu christ frares es [*f. 156vb*] stada pedra quj es stat trames sens mans, ço es sens obra carnal, ans es estat conçebut per obra del sant sperit. E ja anjt ha aterrat lo temple de pau en Roma, ha trencat los deus e jdoles e ha spau[entat] Octouja e ha [de]nuncia[t als pas]tors pobrellets que vingu[en] a ell. Car lo seu proces f[onc]h [tots] temps aytal del c[omençament] del mon

ença, ço es, [que tota superbia e pre]sumpcio e malign[itat sia ater]rada ala fi e h[umilitat] s[ia per el]l exalçada en esta vid[a] e [en lalt]ra.

(*rúbrica*) Capitol[...] [Quj posa] com per la na[tiui]tat de Jhesu Christ la super[bia] del diable es a[te]rrada (*fi de rúbrica*).

S[egu]eix se aq[ui mateix] al [proposit], atten [com en aquesta] sant[a na]tiujtat e[s stada confusa e ater]rada e vexada [la superbia del] diable segons [que axi matex] tracte Max[imus en un sermo de] nadal. Ca[r] dj[u que lo demoni ara ha] vjs[ts] al[egrar los sants pares e]n jnfern... [*segueixen tres línies de final de corondell perdudes*]».

X. Francesc Eximenis, VC, *llibre II, tractat IV, tercera part, cap. XXIII-XXV, el primer i el darrer fragmentaris, actualment ms. 03, III, f. 1h-2h (BC, ms. 459, f. 176va-177va).*

F. 195ra: «... coses que li pots sacrificar e a qui est e has li pots eli deus sacrificar, car tot es seu e de ell ho has tot hagut. Per raho dasso ordonaren los sants pares que james la lengua del hom no cessas de loar deu, ans treballant anant reposant tostemps digues *gloria patri et filio et spiritui sancto.* E tostemps giras lo cor en pensar la clemencia de nostre senyor deu. Per raho dasso la gloriosa per dar eximpli a tot lo mon [*sis línies il·legibles*] eternal deu. Car aquest es lo maior sacrifici que fer se pot a deu el pus plasent e mes acceptable.

(*rúbrica*) Capitol XXIIII qui continuant la dita purificacio declara en quina manera la gloriosa entra per lo temple e Deu en Jherusalem ela offerta que feu (*fi de rúbrica*).

[*f. 195rb*] Com la gloriosa entras per lo dit temple de deu, tantost lo seu reuerent fill en los brassos e fos ab ella josep compraren vn parell de tortres o de colomins, la ley de deu manaue que la dona en aytal cas offeris vn anyell. Empero si ere pobra que offeris vn parell de tortres o de colomins. E aquesta offerta feu la gloriosa per ço con era pobra. E diu açi Rabanus que sent luch en lauangeli no dix dels dits [...] ne offerien mas posa axi sots disiunccio adonar a entendre que cascuns dells dits oçells significauen en la gloriosa e en josep alguna special cosa. Car per les [...] fonch significat [... ...] de si mateixa [... ... ...] puritat v[... ... ...] en sobiran grau ab vida contemplatiua ab plor continuant sobre los mals e peccats e desonors que lo mon fa continuament a deu. E asso significaue la offerta [*f. 195va*] de la tortra que es auçel cast e separat e ploros apres que ha perduda sa companyia. Per los coloms qui tostemps volen acompanyats, es entesa lur inflamacio de caritat e amor que hauien ala saluacio dels homens la qual oferien a Deu axi com a sacrifici a ell subiranament acceptable, segons que ja damunt es dit. E segons que diu Aymo en aquestes

dues offerçons es dada manera de offerir a nosaltres tostemps que vinguam al seu temple per obtenir alguna gracia sua ço es que siam nets e mundes de cor e de tot peccat, e que siam drets enuers lo proisme, e sens tota ranchor, e ab voluntat de fer li be, no solament a lamich, ans encara al enemich per amor de deu. Car diu que aquesta amor inclina a nostre senyor deu subiranament a atorgar nos ço que demanam.

(*rúbrica*) Capitol XXV qui continuant la dita purificacio posa la [*f. 195vb*] honor que sent Simeon feu a Jhesu Christ com fo entrat en lo temple de Jherusalem (*fi de rúbrica*).

Com la gloriosa e josep fossen entrats dins lo temple de deu tantost aqui fonch a ells present vn gran hom, e fort famos en santedat, e en letres que ere de Jherusalem, qui per la santa scriptura hauie trobat que laueniment del fill de deu en carn se deuia fer prestament. Per raho de aço pregaue a nostre senyor deu tot jorn ab gran feruor que li faes tanta de gracia que ell lo vages ans que moris. Car desitiaue la consoloacio que ell e los elets del poble de Israel hauri-en per la sua venguda. E axi com vju la gloriosa portant lo seu fill conech per special inspiracio del sant sperit que aquell infant que la gloriosa portaue ere lo saluador. E de continent agenollas en terra dauant tothom e adoral ab gran reuerencia estenent les ...».

XI. Francesc EIXIMENIS, VC*, llibre II, tractat IV, tercera part, cap. XXXV-XXXVI, ambdós incomplets, actualment ms. 03, III, 1i-2i (BC, ms. 459, f. 184vb-185va).*

F. 201ra: «... peccat original per lur martiri. Quintament noten que Erodes fonch lo primer corn de la bestia que sent Johan viu apochalipsi en quant ell qui fonch cruel bestia contra la sgleya de Jhesu christ la primera batalla pugnant que pogues auciure Jhesu christ en persona e puys lo persegui en sos membres ço es en aquests sants infants qui han seguit lanyel Jhesu christ la hon finalment ana a la fi ço es a la pena del martiri, per tal dix sent hilari que lo maluat de Erodes james nols pogueren hauer fet tant de mal com los feu de be matantlos per oy del saluador, contra sa voluntat los procura les celestials corones dels quals son coronats Car com diu sent jeronim asso es general regla en tots los elets qui son perseguits aporten (*sic*) la persecucio pacientment, ço es que lurs perseguidors mal lur grat los procuren hols fan les corones qu[als] son en gloria coronats.

(rúbrica) Capitol XXXVI qui declara com langel apparech a Josep e dix que fugis en [*f. 201rb*] Egipte, ço es en la ciutat de Ermopolim en altra manera es apellada (*sic*) locana *(fi de rúbrica)*.

Assi empero atten que apres que la gloriosa hac feta la purificacio legal en lo temple de deu axi, com damunt es dit, E hac offert lo seu glorios fill a deu

aqui mateix ella sen torna en Natzaret ab lo dit fill e ab Josep e stigueren aqui vn any e queucom mes, fins que Erodes hac finat ab los Romans tot lo fet e contrauersia que hauia ab los fills E hac ab ells secretament conclus que matas los infants axi com es dit. E lauors lo angel de deu apparech en sompnis a Josep reuelant li que Erodes faria son poder de auciure a Jhesu christ serquant lo diligentment e apres matant generalment los infants de Betlem e al dit loch pertanyents dins e defora, per que li manaue que decontinent ell ab linfant Jhesu christ e ab la sua mare stan fugis en Egipte e axo o feu de fet prestament. Ensenyenos assi los grans e deuots [*f. 201va*] contemplatius pensar en aquesta santa fuyta algunes deuotes consideracions La primera si es com anima de la gloriosa e del prom beneyt foren spauentades quant pensauen aquell precios tresor, ço es lo fill de deu en tan gran perill en ço que pose lo Rey daquella terra lo perseguis a la mort, e per aço ells haguessen a fugir en terra stranya e tan luny. La segona consideracio si es en pensar en lurs treballs car eren pobres e sols sens companya e linfant era ja granet. E hauien a passar per aquelles terres desertes per les quals passaren los fills de Israel quant exiren de Egipte hon aqui no hauia poblats e es terra fort aspra, pensa quant afany passauen de portar lur vianda e aço que hauien mester E quin treball los ere de nit jaure en terra sens lit e sens casa e sens tot cubert. E axi passant per tant cami entre innumerables besties saluatges e tots hauien lur anar fort dificil, Car lo senyor no podia anar com no hagues si no vn any e poch mes, E la gloriosa ere fort joue e delicada e no hauie [*f. 201vb*] vesat danar E lo prom ere ja vell e nos podia moure si no ab affany. Pensa donchs com los hauie deus posats en gran afany entre la por que hauien dins lur cor, el treball que passauen defora. Pensa segonament com deu permet los seus elets soferir grans treballs e affanys E veiges (*sic*) assi la gran benignitat del Saluador, qui axis permet perseguir per aquell qui podie en vn punt anitchilar (*sic*) e dampnar. Cert dien aquests tot aço ha fet lo saluador exempli nostre ço es quant nos tramet tribulacions que pensem que de ell nos veen qui per esta via nos vol tornar aci mateix, per aço mateix nos ensenye que quant seriem tribulats o persegujts que prudentment donem loch a la malicia daquells quins persegueixen E aço façam per amor dell quins ho mana e per squiuar los grans mals que encorren aquells qui no volen esser pascients (*sic*) ni dar loch a ira, ni volen dissimular ni cobrir ni sofferir neguna offensa qui los sie feta, No attens los grans ...».

XII. Francesc Eximenis, VC*, llibre VIII, cap.* XXVI, XXVII *i dinou línies del cap.* XXVIII*, actualment ms. 02, III, f. 1ab-2ab (BC, ms. 460, f. 87vb-89va).*

F. LXXXr: «... dix lo saluador per que cogitats mal en vostros coratges e reprenent ma per que e dit que sian lexats los peccats a aquest hom, vull que sia gorit asi tentost denant vosaltres, e lauoras dix al paralitich leuat de qui e aporta ten ton lit en ta casa E de continent se leua gorit e sanat magnificant deu e portasen lo lit en que jasia a sa casa E tots los altres estigueran fort

merauellats sobre lo gran senyal e cura del peralatich axi soptosa e glorificauan deu dient per certs vuy hauem vistes grans marauellas. e diu asi Cirillus: asi pots conaxer primerament quanta era la sequetat e malaltia de aquells phariseus e latrats dells jueus que veyan ten gran senyal esser estat fet per deu a prouar que Ihesu Christ podia lexar los peccats e per consaguent que era deu e que nou volgueran craura, maiorment con aguesan vist que ell [...]ells agues per lo dit mjracle prouat que ell pudia [remetre] peccats les quals coses sapertanyan a sol deu. Segonament dju[...] plagua e generall en los peccadors qui clarament veuran lur [engan] e lur malicia e la lur depnacio e empero no sen senten ne sen mouen ney prouaexan nes corragexan de lurs peccats. hans sa pos[an] el risch de lur depnecio axi con appar en [aquests]. E maiorment en los phariseus qui eran relagiossos e en los escriuan[s] qui eran doctors en la ley qui per lo dit mjracla ni per jnfinits altr[es que f]aeran al saluador nos volgueran jncljnar ha craura lo salvador nj a la sua gran doctrjna per tal feren mala fin. Tersament [a]ttenque diu aquest que com lom se veu en aytal estament lauors axi com ahom qui uol escapar del foch que no crem deu ab tot son sforts lexar tota via e occasio de peccat[e conuer]tjrsa adeu ab tot son sfors presentantli oracio penjtencial e almoyna [e] dejuni e fer tot aso que puxa que sia a[de]u pl[a]sent E lo banjgna senyor james a aytal persona no dona rapulsa ans li perdo[na] sos peccats si persaue[ra] e apres lo salua perla [*f. LXXXv*] sua clamencia e banjgnjtat.

(*rúbricca*) Com lo Saluador appella sant Matheu capitulo XXVII° (*fi de rúbrica*).

Apres que lo glorios senyor hac gorit lo dit peralitich diu sent Math[eu] que anassen envers lamar dins la ciutat de Cafernahu[m] hon auia fet l[o] dit mjracla. E viu aqui matheu qui era hom quj leuaua les leudes e rendes e drets dela senyoria que aujan dels vaxells per mar aqui vjnents, al qual dix lo senyor: Leua da quj e saguex ma. E de contjnent Matheu lo sagui e laxa tot quant hauja a fer e feu lj gran conujt en la sua casa a hon auia gran multitut de publicans, so es homes entesos en los guanys e ofici en lo qual sent Matheu en tania, e aquests menjaran en lo dit conujt ab ihesu christ e ab los seus dexeblas qui eran aqui molts, dela qual cosa murmuraran molt los phariseus ells escriuans dela Ley djent als dexebles de ihesu christ: per que menjaua vostro mestra ab l[os public]ans e ab los peccadors A les quals peraules rasponent lo saluador [dix lo]s axi: los homens sans no han mester metges mas los malalts axi com aquests publicans ab los quals yo menyg per lunyar los de peccats Aprenets donchs so que dix nostre senyor deus per lo propheta Osoe (*sic*) capitulo VI. Mes val que fasats misericordia a vostros proismas que no los sacrificis [q]ue auets acustumat de fer a mj Com donchs aquesta sia subjrana misericordia so es lunyar [los] omens de peccat o tornarlos en la carrera de deu, saguexse que no de[uets] murm[urar de] mj qui meng ab los publicans per quells luny de peccats ells raconsolguj ab deu, ax[i] matex deuets attendra que yo principal-

ment son vengut per raconsiliar los peccadors ab deu. Donchs per a[ç]o com macost a ells no deuets murmurar si raeb lurs conuits njmenyg ab ells, majorment pus vaets que ells ma crean axi em saguexen e fan so que yo los consell axi con vahets a yull de aquest publica Matheu. Diu asi: Crisostom Atten la malicia dells ph[ari]seus, ells ve[yen] lo Saluador men[jar] ab los peccadors no per demenarlos res hans los feya renunciar e dar [als] [*f. LXXXIr*] pobres [s]o que haujan axi com appar de Matheu nj era ab ells per naguns delits ni carnalment acompanyasa ab ells axi com aparia en totes aquellas cozes (*sic*) que ell feya menjant ab ells, que no ensenyauen sino pura santetat e subirana virtut e beu parja en aso quis sagia (*sic*) car per la sua solla (*sic*) peraula lexauan lo mon e tot quant auian ell sagian (*sic*) ab sobjrana panjtencia e pobrea E tots temps era entra ells ab sobjran exjmpli de si matex e ab contjnua jmformacio e sens nagun escandil. Quj donchs pudia murmurar contra la sua sobjrane santetat e rauerencia sjno homens en diablats plens de tota praujtat e malicia e majorment com ell no solament en les suas peraules qui totes eran vida ans en cara en la manera del seu menjar e baura e tots los jests e peraules no eran s[in]o madacjnes curatjuas de tota carnalitat e sacuralitat (*sic*) e prouocatiues e sobjrane honestat e trempansa (*sic*) e auera panjtencia. e dju asi Ylarj: nou entes adir lo saluador que ell no fos vengut a saluar e apellar e apreycar los justs quant dix yo no son vengut appellar los justs mas als peccadors, car per salut de tots vench quant en ell fon Mas appella los phariseus quj sagons veritat jatsia no foran justs empero ell los appellaua justs en quant ells se tanian per justs per la siencia que haujan de la lig de deu e per tal quant obseruauan les serjm[onie]s de le lig e sacrificauan a deu los sacrificis quis feyan en lo seu templa, per les quals coses se raputaven per justs e per tal que los publicans ne peccadors nos deujan acostar a ells, ans los eran fort durs e cruells. E en tant que con a ells principalment per tangues axi com apellats E pares del pobla ferlos missericordia tjrantlos a deu, ells empero nou feyan hans los hauorrjan axi com adepnats sills vaessan esser publichs peccadors ne voljan sofarjr quello saluador ho faes. dequests justs axi presumptuosas dix lo saluador que no era vengut per appellar aquells [*f. LXXXIv*] a p[eni]tencia nj [e]l [re]gna. Si do[nc]hs ells no lexauen l[ur] malicia e crualtat e presumcio e superbia.

(*rúbrica*) Com lo Saluador escussa sos dexebles de dejunar e com per fam freguauen les aspigues capitulo XXVIIJº (*fi de rúbrica*).

Apres tentost sagons que posa sent matheu a VIIIJº capi[to]l[s] e sent Luch a IIJº [?] capitulos los phariseus ab los dexebles de sent Johan jnterrogaran lo Saluador per que los seus dexebles no dejunauan axi soujn e rigorosament con ells feyan. Alls quals lo senyor respos que no era digne cosa que los fills del espos plorasan ne dejunasen en temps deles noses E asi nota que sagons que dju Methodius que lo saluador era les pos qui era vengut del cell per espossar la sancta ralagio (*sic*) christianae ajustarla ab si, e aso per aportarla al seu palau celestial per que tot lo temps en lo qual los sants apostols foran ab ell prasent en

aquesta vide era aells temps de noces e de goitg, axi con aquel dix lo propheta que seria o deuja esser desijat de totes les jents. per raho de aso no hauja loch de junj (*sic*) quj es hordonat a penjtencia e a dolor de peccats Empero dix lo saluador temps vendra quels sera tolt les pos soes apres la sua precioza mort e lauors de junaran E nota asi Bacius que los di[t]s phariseus de ignorancia sa moujan primerament a demanar per que los dexebles de Jhesu Christ no dejunauan axi fort ment nj rigorosa axi com ells, Car com dix lo Saluador aquel temps en lo qual eren ab [ells] era de sobjran goig a ells pen[sant] ...».

XIII. Francesc Eiximenis, VC, *llibre VIII, cap. LXIX-LXX, ambdós incomplets, actualment ms. 02, III, 1c (BC, ms. 460, f. 114vb-115vb).*

F. [?]r: «... Jhesuchrist. Lo Segon punt es quello saluador ha alagit monsenyor sent Pere axi com acap della sua asgleya e apres sjmatex la fet cap dells seus sants apostols per tal li dix axi con dit es desus quant lj dona les claus dela asgleya: *Et ego dico tibi* quj uol etc. que aquella potestat en lo subjran grau daue lauores a ell sol axi com aquell quj tot sol seria primer cap apres ell dela sua esgleya, e del qual la sua planjtut de potestat [deua]llaria als seus sucssasos, e aso per acturitat de Jhesu christ. Lo Terts punt es en asi deuen atendre quant plau a deu vigorossa confacio dele fe E quant ama e honra deus aquells quj altament la confesan e estan per ell, e maiorment en tre enamjchs seus e males jents significades en lo present propossit per lo loch ahon sent Pere feu la dita confassio qui era Cesaria, cjutat de paguants e de gentills axi com dit es desus. E aso pots veura si attens con lo senyor axelsa la noble confecio de sent Pere e com apres lo honra ell glorifica per ses altes peraules. Lo quart punt es com es sagura de james no caura ne defa[l]ir la sancta relagio christiane, dela quall lo Saluador ha pronunciat que nultemps les portes jnfernals soes los diables ni lurs dexeblas no la poran haterrar, e la Sjnagoga es defal[i]de ela sechta de mafumet cau e caura. los jmperis de Njnjue e de Caldea e de Perside e de Grecia e de Roma son cayguts, mas la sancta relagio christiana no pot caura. raho es car es fundade sobre la jm mobla pedra Jhesu christ. Lo quint punt es alegrarse en Jhesu Christ e en la sua amor e clamencia qui tanta gracia nos ha feta en comenar poder als homens e actoritat de sobra los peccadors de lurs peccats o de denuncjarlos esser absolts per deu feta lur vera confecio sagremental. Aquest es estat ten gran benjfet que pochs son quil entenen ne qui sapian la sua virtut e per la qual la sancta religio christiana es fort altament en bellida e axelsade. Aquest ten gran benjfet no han aconsaguit los angells qui peccaren, los quals james no aconsagjran remjcio dels lurs peccats. Lo VJ^{o} punt es que axis guardan dret vera remjcio de peccats en La terra ab [*f. {?}v*] aquella quis fa en lo cel que [si la una] val laltra val. En si en la terre per colpa de mal peccat [e de] confasor o de fals penjdent la remissio es nutlla ne lauors lo senyor no ramet res en lo cel en aytals persones, per raho de aso quj falsament e contra deu e justicia ligua o desligua o qui falsament ve ala confecio, aytal

pecca greument contra deu e contra lo sagrament de penjtencia es procura la dapnacio eternal. Lo VII[e] punt es que jatsacia que los mjnjstres dele esgleya excomuniquen algun contra deu e justicia, Empero ja per axo no son excomunicats [aqu]ells que denuncien per vedats, be que los axi malament denunciats deuen tenir la excumunjcacio per rauarencia del grau de aquel jutge qui lo veda e tanent la dita excumunjcacio per aquesta manera merexan molt denant deu. Lo VIII[e] punt posa sent (*ratllat:* march) mateu e es que apres les coses dites en lo pus prop precedent capitol dele confesio de sent pere, lo saluador mena als dexebles que no diguesan a nagu que ell fos aquell que sent pere hauja aixi altament confessat e aso mena per no (*ratllat:* esser) escandelitzar lo poble e per no dar los manera de menyspresar la doctrina apostolical en temps de la sua passio. Car pogueran dir: veus aquests qujus preycauan que Jhesu Christ era ver deu e veluos ara mort. Segonament car en cara no era lo temps de soffarjr moltes jn jurias e tribulacions. Tersament per en senyar la sua perfeta vmjlitat fugent a fama e ax[al]tacio de sjmateix ne en cara no era lo temps de publica manifestacio dele sua djujnitat fins que fos resucitat.

(*rúbrica*) Com los dexeblas lo preguaran quels dixes per que ells no haujan puscut guarjr lom lunatich (*fi de rúbrica*).

Apres aso acostas a ell hun hom quj saionolla als seus peus e soplicall vmjlment que guaris son fill qui era lunatich e endemonjat e soujn lo djmonj lo gitaua al foch e en layguo volent auciura; e el aportat als teus dexebles e no lan puscut guarir. E lauors lo banigne senyor vaent que sos dexeblas mateix no haujan la fe ardent ni bestant a guarir lom aquell quax fallo dix los axi: O generacio incredula e perversa e quant sere luny de vosaltres e quant dure-...».

XIV. Francesc EIXIMENIS, VC, *llibre VIII, cap. XCVII-XCIX, el primer sense la rúbrica, el XCVIII complet i quatre línies del darrer, actualment ms. 02, III, f. 1d-2d (BC, ms. 460, f. 130rb-131rb).*

F. [?]r: «... [R]espos asi sent pere [al Sa]lu[a]dor e dixli axi: senyor aso que has ara dit dius ho [per nos o djus ho per tots, so es siu dius per nos quj rapresen[tam lo]s prelats e los praycadors o djus ho generalment per tot h[om. E par]laua per so que hauia dit de tanir castedat e de ben vetlar sobre si [matex], e de aperallarsa a la mort. Respos lo Saluador posant la ters[a via quins] deu molt jncljnar a menyspresar les cozes mundenals e es [atenent lo]fici e dons que rabem de nostro senyor deu, e dix que jatsacia que las [dites doctri]nes sues santas sa entanesan a tota jent. Empero molt mes ast[renyia los] pastors dellas animas axi con son prelats e princeps als qu[als nostre se]nyor ha comenades les animas de lurs subdits e als quals an[...] a dar sjmatex en gloria per lur trabayl. Empero si [aytal perso]na nos cura deytal ragiment en que es tengut es donara [a vida] carnal e dara de simatex molt

mal axjmpli, vendra lo senyo[r contra] aquel en dia del qual aquell nos tem. E pertjrla per lo mjg, [so es donant] lo cors a la terra ela anima als diables. Raho de aso asigna lo [senyor ca]r con lo prellat e lo princep sapia o dege saber la volentat [de deu per] astudi e per bon consell e per alta contemplacio e contjnuada e [devota] oracio, per tal sj no fa la uolentat de deu, digna cosa es que li sien [dades gran]s penes em[o]ltes. M[a]s lom ignorant qui no sab la volentat de [deu no la] fa aytanbe sera ponjt, mas no tant com lo prellat e lo princep [qui son ten]guts de saberla. E asignay lo senyor altra raho e es aqu[esta, cor] nostro senyor aytan raquer mes del hom com mes lja coman[at per raho] de aso dju sent Gragorj quen lom que seny ha aytant deu [viure tos]temps ab maior pahor de deu, con veu que a rabut de deu maio[rs dons e] mes, los qualls dons lo saluador appella asi comandes. car ax[i deuen esser] appellades, pus que aquell qui les raeb na aretra compte [a deu].

[*f. {?}v*] (*rúbrica*) Exclamacio contra aquells quj [t]ot[s] temps sercan la vanjtat del mon e nos curen de deu (*fi de rúbrica*).

Sobra aquest pas fa [Croma]cius vna gran exclamacio dient axi: O fills dells h[omens com [sots tan folls e [tant] vans, to[ts] temps desigats ser[cats treba]ylls per ujas, vos percassats la vostra dapnacio, so es riqueses [honors po]mpes e grans graus e molts bens temporals. No sabets que ayt[ant com a]ytals dons deus mul[tj]p[licar] mes en vosaltres aytant, so[ts a ell pu]s obligats e mes car[regats e] tenguts de mjlls vjura e de esser [enteso]s de fer a deu bon seruei e pus feruent e pus copios e pus [diligent], e aytal venjts al gran juy de deu ab maior perill, maiorment a[quells mesquin]s que aytant com mes do de deu raben e pijors son e pus folls [e pus po]mposos e vans e avars e pus teccats de molts vicis e pus n[ecligents] en lo seruey de deu e en la administracio que a ells los ha co[menada]. O mesqujns que faran ne diran ne a qui racorreran lo jorn de se mort [quant sera]n devant aquel ten rigoros e distret jutge. O dells mesqujn[s e com se t]roberan en genats e desemperats de tota ajuda et de tots bens [buits cu]ideran e ploraran e jemegeran e trencaran per lo cor e res nols profi[tara car la]uores no sera hora. O donchs mesqujns quj sots axi jmbicioso[s de ajust]ar dines venguen donsevulla, no siats ten cruells a uosaltres [mateys, aya]ts pietat delas vostras animas e lexats anar les coses qujus an a dap[nar si no l]es fugits axi com al diable e pensats soujn en aquest ten gran perill [quis sta ap]perallat sj nous hi guardats ben.

(*rúbrica*) Com lo Saluador los jmfor[ma a menys]presar lo mon (*fi de rubrica*).

[L]a quarta via per la qual [lo Saluador] aqui matex nos jmforma a menys presar les cozes [temporals si] es extanents als seus grans benificis e en spacial en [so que diu asi] prophetant de la sua praciosa mort perque dix ho con son [turmentat] e sare fjns que sia batejat ...».

XV. Francesc Eximenis, VC, *llibre X, dues ratlles finals del cap.* IX, *capítols* X-XI, *i tres línies del capítol* XII, *actualment ms. 02, III, f. 1ef-2ef (BC, ms. 460, f. 246rb-248ra).*

F. CCLr: «... colp mori e anna axjmatex fanj legament sos dias ab daltres enamjchs del Saluador quj j[n]p[u]gnauan la sua sancta rassuraccio.

(*rúbrica*) Com lo nostro Saluador aproua axj matex la dita rassuraccio apparent a djuerses persones (*fi de rúbrica*).

Proua lo Saluador la sua sancta rassuraccio Aparent adjuersas persones e primerament apparach a la rauarent mara sua sagons que piadosament cresem. E per asolo die de pasqua lo papa fa la sua Jtacio en lasgleya de sancta maria e aqui salebra la misa, e los abengelistas callan aquesta aparicio en quant la mara noes produjda en testjmonj en fauor del fill devant lo mon e ells solament posaran les aparacions fetes en aquells quj no atanyian a Jhesu Christ. Empero con dju asi Vbertjnus jn quarto libro e daltres doctors nagun no deu duptar que aytal fill nosia apa[r]agut aytal mara E primerament [que a] tota altra creatura com las dolors que ella aporta per la sua passio e mort sien stades les maiors que james ne aportas altra creatura. E sagons que dju lo salm[ista], sagons les dolors sadonan les consolacions celestials. qujnes ne qualls peraulas nj raunamen[ts] foran en tra ells no es persona mortal qui aso poges (*sic*) dir, car tanta es la altea de quelas duas persones sagrades ella lur perfeccio que tota altra lengua fayll a lo racomptar. Pensa dju asi leontius de aso perlant quant era e es alta la jntelligencia de cascuna de aquellas duas persones e quante era la amor de lahu alaltra e quanta era [e] es la manera del raunar ne quanta alagria fon jnfusa en la anima de aquella santa dona per la prasencia del seu fill rassucitat, a ella presentat e tanta gloria e tanta honor e ab ten gran goig e ab ten accellent (*sic*) victoria e ab tanta e ab ten nobla companyia. de aquesta sancta apparacio nons en cal pus perlar sino que la cragam fermament el astjmam altament ela honram complidament quant en nos sia, car sagons que posan alsguns doctors contemplatius a la gloriosa [*f.* CCLv] [e] aquesta resurraccio nes estat dat algun alt santjment digna de gran rauarencia e mamoria.

(*rúbrica*) Com lo Saluador apparach en aquella santa dona Maria Magdelana e asent Pere e adaltres (*fi de rúbrica*).

[S]agonament apparach en aquella santa dona Maria Magdelana sagons que posa sant iohan a XX capitulo e sen Marche dju aqui que apparech li prjmerament en fra totes les apparacions deles quals fan mencio los auengelistas e aso sagons que dju ylarius, per tal quant ama Jhesu christ pus ardent ment E axj matex sagonament li apparech a ell[a] (*interl*) axi (*fin interlin*) primer per tal quens donas en tendra que per los peccadors era mort njls auoria quant sa tornauan aell de tot lur cor, axi com feu aquesta sancta dona. Tersament

cor planch al senyor quella orda dela raperacio del mon raspongues ala orda dela destruccio, per que axi con prjmerament pecca fembra e puys hom axi lo saluador raperant lo mon primerament apparech a Magdelana e puys a sent Pere. Nota que sobra aquesta apparacio ha feta Origenes vna fort bella e deuota homjlia, empero per tant quant es gran lexla e quj volra veura la ystoria dela dita appericio veia a XX capitulo de sent Iohan la qual axi matex e laxade ab les altres ystorias delas saguents apperacions car son longues. Tersament apparech allas sanctas dones vjnents al sapulcra les quals saluda djent los *Auete* so es deus vos salua e basarenli los peus sagons que auem Mathei vltimo. Asi fan los contemplatjus altres consideracion[s] sobra lo perlar que feu ab ellas e la familiaritat quels en senya laxantsa tocar aellas ela gran consolacio [que l]as dona mas lexho estar per esqujuar proxalitat de script[ura] o de peraulas. Quartament apparech a sent Pere djen als cuns doctors que quant ell e[sen]t Johan sa pertjran del monjment lauors sent pere sa sapara per causa quills occurrech de sent Iohan e que lauors li apparech lo senyor, de so auem [*f.* CCLI*r*] *luce vltjmo* sobre aquesta apparacio fa gran asclamacio Maxjmus exponent aquest pas p[rimerame]nt tractan la gran clamencia e bonasa del nostro rademtor quj no contrestant quell auja tres veguades raneguat lj apparech aell tot soll e en spacial el saluda djent lj deus te salu Pera. E dju que guardal fort dolsament e soptosament dju que sent Pere astech axi alterat e ach lo cor axi farit sjntent (*sic*) la dolsor dela prasencia del Saluador que de contjnent caygue en terra e aferra los peus del saluador agenolantsa aell ab subjrana rauarencia, e no gosa lauar lo cap alt ne la cara per sobres de vergonya mas ab grans plors de menaua perdo e missericordia al nostro redemptor djent lj: O font de tota piatat e quanta es la vostra missericordia que vos vullats esser apparagut aten gran peccador e auos tant des conaxent com yo som. Segonament tracta aso que feu lo rademptor e dju que jncljnas a sent Pere e pres lo en alt e besal djent lj: tot ton peccat tes ralexat car maraxanho les tuas lagrames e plors per que sias fort de si auant car grans cosas ta coue asofarir per la mia amor. E sent Pere mebrant (*sic*) que en la c[e]na apres ques fon offert a morir lo renegua prestament aquella nit, nos gosaua offarir al saluador amorir nj asofarir res perell. Mas dixli axi: Senyor, tu mas fet e tu sabs mon desig que yo e de serujr atu, placiat que fases en vert tu aytal com desig esser e yo desig. Tersament dju que lo saluador altra veguade lo bessa el benay eli dix queli saludas sors ffrares, so es los sants apostolls que aquell dia samostraria aells e axi depperach lo senyor. Ques que cia deso que dju Maxjmus, nos empero de cert nosabem aquesta apparacio quant safeu nj en qual loch. Quintament apparach als sants apostolls qui estauan ensemps en lo cenacla e aso auem Johanjs capitulo XX° e sent luch na parla. E que en tra aells stants en les portes tencades djent los pau sia ab vosaltres e en senyals [*f.* CCLI*v*] les nafras deles mans e dels peus edel costat e allanals [e]n la cara dient: pranets lo sant esparit e aquj lexarets los pa[ccat]s en aquells seran lexats e aquells de qujls ratendrets de quells seran ratanguts, lauors empero noy era sent Thomas. Sisenament apparach als dos dexeblas qui enauan al Castell de Emaus. E mostras en forma de palagri e conagueranlo en

lo trancar del pa, car la missericordia queli feyan los maresch quel conagueran rabent lur almoyna, mes no placia adeu que sia ver aso que djen als guns baginols quello Saluador trencant apperagues teyllat de cascuna pert. axi com sjn fos pasat hun coltell con james lo saluador (*interlin*) no (*fin interlin*) feu mjraclas sjno aytant con raquerja nesacitat glorificant lo seu para e tjrant lom a deu, e tot aso tostemps, sens tota curositat e sens tota vanjtat, axi com apparaguera en tayllar axi lo pan siu faes axi com aquests dien. Nota que aquestas sinch apparacions dites detras foran fetes lo die de pasqua sagons que la santa esgleya les publica avent fonament dels sants auengelistes. Aquestes matexas sinch apparacions rapresenta lo prourera (*sic*) en la misa que sinch veguades sagira al poble e la tersa veguade sagira perlant gjnt significant la apparacio que feu asent pere perso com axi com dit es, no sabem quant nj ahon cefeu.

(*rúbrica*) Com lo Saluador acap de VIII djes apparach als apostols en semps e perla ab sent Thomas (*fi de rúbrica*).

Apres les dites coses e apparacions apparach la vuytaua de pasqua als dexebles en semps ajustats prasent sent thomas, al qual mena que mases les mans en los senyals que ...».

Jaume de Puig i Oliver
Institut d'Estudis Catalans

NOTES SOBRE LA HISTÒRIA DE LA BIBLIOTECA DE SANT FELIU DE GIRONA[1]

La bibliografia sobre la biblioteca de l'església de Sant Feliu de Girona és pobra. Ha pogut influir en el desinterès dels estudiosos el fet que l'any 1851

1. En aquest treball emprem les sigles següents:
AC = Arxiu Capitular
ACA = Axiu de la Corona d'Aragó
ACB = Arxiu de la Catedral de Barcelona
ACG = Arxiu Capitular de Girona
ACV = Arxiu Capitular de València
ADG = Arxiu Diocesà de Girona
AGOP = Archivum Generale Ordinis Praedicatorum
AHG = Arxiu Històric de Girona
AHN = Madrid, Archivo Histórico Nacional.
AIEG = «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses»/«Annals de l'Institut d'Estudis Gironins», Girona 1946 ss., LVIII vols. publicats.
Arnall-Pons = M. Josepa Arnall – Josep M. Pons i Guri, *L'escriptura a les terres gironines. Segles IX-XVIII, 2* vols., Girona, Diputació de Girona 1993, 823 i 58 p. + 346 làm.
ASF = Arxiu de Sant Feliu de Girona
AST = «Analecta Sacra Tarraconensia»
ATCA = «Arxiu de Textos Catalans Antics», Barcelona 1982 ss.
Baluze = BNF, ms. Baluze 372, fol. 2r-41 («Lista de los libros manuscritos en la libraria del monasterio de Ripoll, a los 28 de agost 1649»; «Summaria descriptio librorum manuscriptorum in bibliotheca Monasterii [Rivipullensis] die 27 augusti 1649»), corresponent als 47 primers números del catàleg anterior, publicats per Gonzalo Martínez Díez, *Dos catálogos inéditos de la biblioteca del monasterio de Ripoll,* dins «Hispania Sacra», 22 (1969), 341-385.
Bayerri, *Tortosa* = E. Bayerri Bertomeu, *Los Códices Medievales de la Catedral de Tortosa. Novísimo inventario descriptivo,* Barcelona, Porter-Libros 1962, 698 p.
BBC = «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya»
BC = Biblioteca de Catalunya
BDSG = Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona
Beer, *Handschriftenschätze* = Rudolf Beer, *Handschriftenschätze Spaniens,* Wien 1894, 755 p.
Beer, *Ripoll* = Rudolf Beer, *Die Handscriften des Klosters Santa Maria de Ripoll,* I-II, Wien 1907-1908. Citem per l'edició en català: *Los Manuscrits del Monastir de Santa María de Ripoll, per lo Dr. Rudolf Beer (traducció de l'alemany den Pere Barnils y Giol*), Barcelona 1910, 173 p.
BEV = Biblioteca Episcopal de Vic
Bloomfield = M-W. Bloomfield – B. G. Guyot – D. R. Howard – T. B. Kabealo, *Incipit of Latin Works on the Virtues and Vices, 1100-1500 A. D. Including a Section of Incipits of Works on the Pater Noster,* Cambridge, Massachusetts, The Mediaeval Academy of America 1979, 779 p.
BNF = Bibliothèque Nationale de France
BNM = Biblioteca Nacional de Madrid

Arxiu de Textos Catalans Antics [Institut d'Estudis Catalans / Facultat de Teologia de Catalunya]
DOI: 10.2436/20.3000.01.60 Vol. 32 (2017-2019), p. 545-653

la col·legiata fos extingida i l'església es transformés en la «parròquia major» de Girona. El canvi institucional va ésser fatal per a l'arxiu i la biblioteca de la

---

BOFARULL = Ferran VALLS I TABERNER-P. de BOFARULL, *Códices manuscritos de Ripoll,* dins «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», XXXV (1931), 5-15, 139-175.

CC = Josep M. MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *Cartoral dit de Carlemany, del bisbe de Girona (s. IX-XIV)*, 2 vols., Barcelona, Fundació Noguera (Diplomataris, 1-2), 1993, 1-436 [docs. 1-282] i 437-861 [docs. 283-625] p.

CDGS = Ramon MARTÍ, *Col·lecció Diplomàtica de la Seu de Girona (817-1100)*, Barcelona, Fundació Noguera (Diplomataris, 13) 1997, 605 p.

D = ADG, *Manual de col·lacions de beneficis*

DBI = *Dizionario Biografico degli Italiani,* 75 vols. publicats.

DDC = *Dictionnaire de Droit Canonique, publié sou la direction de* R. *NAZ*, vols. I-VII, París 1935-1965.

DHEC = *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*, 3 vols., Barcelona, Generalitat de Catalunya-Editorial Claret 1998-2001, 667, 773 i 749 p.

DHGE =*Dictionnaire d'Histoire et Géographie Ecclésiastiques,* XXVIII vols., A-K, París 1912-2003.

DTC = *Dictionnaire de Théologie Catholique,* 15 + 3 volums de taula publicats.

ES = *España Sagrada,* LVI vols., Madrid 1747-1957.

EUC = «Estudis Universitaris Catalans», Barcelona 1907-1936, 22 vols.

G = ADG, *Registrum Notularum*

GK = *Gesamtkatalog der Wiegendrucke,* 11 vols. publicats.

GLORIEUX = P. GLORIEUX, *Répertoire des Maîtres en théologie de Paris au XIIIe siècle, I-II,* Paris, Vrin 1933-1934.

GROS I PUJOL, *Oliba* = M. dels S. GROS I PUJOL, *El bisbe Oliba i els antics manuscrits bíblics i litúrgics catalans,* dins Marc SUREDA I JUBANY (dir.), *Oliba episcopus. Mil·lenari d'Oliba, bisbe de Vic. Exposició al Museu Episcopal de Vic del 27 d'octubre de 2018 al 10 de febrer de 2019,* Museu Episcopal de Vic [2018], 87-93.

GROS, *Ripoll* = Miquel dels S. GROS I PUJOL, *L'antic catàleg de la biblioteca del monestir de Ripoll,* dins «Miscel·lània litúrgica catalana», XXIV (2016), 121-150.

GROS, *Roda* = Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *L'inventari de l'antiga biblioteca de la catedral de Roda d'Isàvena,* dins «Revista Catalana de Teologia», XXXII/2 (2007), 339-355.

GROS, *Salomó* = Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *La biblioteca particular del sacerdot i jutge Salomó,* dins «Revista Catalana de Teologia», XXVI/I (2001),

GROS, *Seu* = Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *La biblioteca de la Catedral de la Seu d'Urgell als segles X-XII*, dins «Acta Historica et Archaelogica Mediaevalia», 26 (2005), 471-491.

GROS, *Vic* = Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *La Biblioteca Episcopal de Vic. Un patrimoni bibliogràfic d'onze segles,* Vic 2006.

GUDIOL, *Catàleg* = Josep GUDIOL, *Catàleg dels Llibres manuscrits anteriors al segle XVIII, del Museu Episcopal de Vich,* Barcelona, Impremta de la Casa de Caritat 1934, 230 p.

GUDIOL, *Els primitius* = Josep GUDIOL I CUNILL, *La Pintura Medieval Catalana. Vol. III. Els Primitius. Tercera part. Els llibres il·luminats,* Igualada 1955.

HARLL III = «Estudis Universitaris Catalans, vol. XXII. Homenatge a Antoni Rubió i Lluch», Barcelona 1936, 725 p.

HEIMANN = Claudia HEIMANN, *Nicolaus Eymerich (vor 1320-1399)* – praedicator veridicus, inquisitor intrepidus, doctor egregius. *Leben und Werk eines Inquisitors* (Spanische Forschungen der Görresgesellchaft Band 37), Münster, Aschendorff 2001, 248 p.

HLF = *Histoire Littéraire de la France,* 41 vols. publicats.

IC = Ignasi M. PUIG I FERRETÉ – M. Assumpta GINER MOLINA, *Índex Codicològic del* Viage Literario *de Jaume Villanueva* (amb una *Concordança dels Còdexs conservats actualment*, de M. Assumpta GINER MOLINA i Jesús ALTURO), Barcelona, IEC 1998, 208 p.

col·legiata, perquè de cop i volta l'església perdia la seva personalitat històrica, diluint-se en el mòdul parroquial estandarditzat. Els successius rectors respon-

---

Janini-Marquès = José Janini y José M. Marqués Planagumà, *Manuscritos de la colegiata de San Félix de Gerona,* dins «Hispania Sacra», XV (1962), 401-437.

Janini = José Janini, *Manuscritos Litúrgicos de las Bibliotecas de España, vol. II, Aragón, Cataluña y Valencia,* Burgos 1980, 445 p.

Kaeppeli = Thomas Kaeppeli, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi,* I-III vols., Roma 1980.

LFM = Francisco Miquel Rosell, *Liber Feudorum Maior. Cartulario real que se conserva en el Archivo de la Corona de Aragón. Reconstitución y edición,* 2 vols., Barcelona, CSIC 1945-1947, 535 +XVII làm. i 605 + XV làm.

LGSM = ACG, ms. 34: *Llibre Gran de la Sagristia Major.*

Lletres I = Jaume de Puig i Oliver – Josep M. Marquès i Planagumà, *Lletres del bisbe de Girona. Segle XIV. Vol. I (n. 1-620). Bernat de Vilamarí (1292-1312), Pere d'Urrea (1325-1328), Gastó de Montcada (1328-1334), Arnau de Mont-rodon (1335-1348),* Barcelona, IEC – Facultat de Teologia de Catalunya – Ajuntament de Girona 2007, 744p.

MGH = *Monumenta Germaniae Historica*

Mirambell = Enric Mirambell Belloc, *El testamento de Roger de Cartellá y su notable biblioteca*, dins «AIEG», 17 (1964-1965), 383-403.

Oliba episcopus. Catàleg = Marc Sureda i Jubany (dir.), *Oliba Episcopus. Mil·lenari d'Oliba, bisbe de Vic. Exposició al Museu episcopal de Vic del 27 d'octubre del 2018 al 10 de febrer de 2019,* MEV 2018, *Catàleg,* 103-183.

Olmos Canalda = Elías Olmos y Canalda, *Códices de la Catedral de Valencia*, València 1943, 250 p. + 30 làm.

Olzinelles = Roc Olzinelles, *Códices del Real Monasterio de Ripoll*, BEV, Mensa, vol. 2058.

Ordeig, *Dotalies* = Ramon Ordeig i Mata, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII),* vol. I Primera part, Vic 1993; vol. I Segona part, Vic 1994; vol. II Primera part,Vic 1996; vol. II Segona part, Vic 1997; vol. III Primera part, Vic 2001; vol. III Segona part, Vic 2002; vol. IV Estudi, Vic 2004.

P = ADG, *Visites Pastorals*

Palau[2] = Antoni Palau Dulcet, *Manual del Librero Hispano Americano,* Barcelona 1948-1990, vols. I-XXVII + Índices 1-7 + Addenda 1.

PAM = Publicacions de l'Abadia de Montserrat

PG = J.-P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series Graeca,* 161 vols.

PL = J.-P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series Latina,* 221 vols. + 4 supl.

PX = ASF, *Pabordia de Xungla*

Q = ADG, *Quaesitoria*

Quétif-Échard = Iacobus Quétif – Iacobus Échard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum,* 2 vols., París 1719-1721.

RAH = Real Academia de la Historia

RB = F. Stegmüller, *Repertorium Biblicum Medii Aevi. Tom. I-VII,* Matriti 1940-1961.

Ribas = «Catálogo de los Códices manuscritos que hoy día existen en la Biblioteca del Real Monasterio de Ripoll en el Principado de Cataluña», publicat per Gonzalo Martínez Díez, *Dos catálogos inéditos de la biblioteca del monasterio de Ripoll,* dins «Hispania Sacra», 22 (1969), 385-405.

Rius Serra = J. Rius Serra, *Cartes antigues de Sant Martí Sacosta,* dins «AST», 4 (1928), 343-394.

Robles = Laureano Robles Carcedo, *Escritores dominicos de la Corona de Aragón,* Salamanca 1972, 304 p.

Sant Daniel = Josep Mª Marquès i Planagumà, *Col·lecció Diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1225),* Barcelona, Fundació Noguera (Diplomataris, 11) 1997, 723 p.

sables de l'església van tenir cura de no llançar res, acreditant una vegada més l'instint de conservació proverbial dels eclesiàstics. La biblioteca i l'arxiu, que tenien dependència pròpia en el complex del temple, a l'ala nord —en una sala magnífica, que comunica directament amb la torre del campanar i que ha estat restaurada durant el període que Joaquim Nadal i Farreras fou conseller de Política Territorial i Obres Públiques—, foren simplement desats en una altra sala, situada vora la porta sud de l'església, de fet la porta principal d'accés al temple durant els dos segles passats i l'actual. El segle XIX aquest darrer espai va tenir comunicació directa amb la rectoria, i això explica el trasllat dels fons; el rector tenia a mà la documentació de la col·legiata, de cara a l'enquesta de les visites pastorals o per a altres finalitats, com és ara anar timbrant els manuscrits i volums de l'arxiu.[2] Però el tancament de la sala antiga de l'arxiu, amb accés directe des de l'interior del temple, la supressió del càrrec d'arxiver i l'habilitació per a l'arxiu i biblioteca d'una sala fora mà, per accedir a la qual hom havia de ficar-se dins la rectoria i practicar-hi moltes giragonses abans d'arribar als documents, va determinar durant més de mig segle que els fons arxivístics i bibliogràfics de la col·legiata no fossin accessibles, ni treballats, ni, al capdavall, depredats.[3]

D'altra banda, no deixa de causar estupefacció que els revolucionaris del 1868 no es fixessin mai en un plat tant assaborit per endur-se'l, com van intentar fer amb els millors manuscrits de la Catedral.[4] El van ignorar, com era ignorat de tothom.

Al final del segle XIX G. Dreves[5] i a principis del segle XX E. González Hurtebise[6] van treballar a l'arxiu de Sant Feliu, que també va visitar Rudolf

---

SCHULTE = J. F. VON SCHULTE, *Die Geschichte der Quellen und Literatur des Canonischen Rechts von Gratian bis auf die Gegenwart,* vol. II, Stuttgart 1877.

U = ADG, *Lletres del bisbe de Girona.*

VL = Jaime VILLANUEVA, *Viage Literario a las Iglesias de España,* I-XXII vols., Madrid 1803-1852.

ZIMMERMANN = Michel ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne (IXe-XIIe siècle),* 2 vols., Madrid, Casa de Velázquez 2003, 1403 p.

2. Hem d'agrair a l'actual rector de l'ex-col·legiata, mn. Joan Baburés, la visita guiada dels espais de l'antiga biblioteca-arxiu i de la sala on tot el fons fou traslladat el segle XIX, amb informació exacta i pertinent, que ens ha permès de comprendre més d'un aspecte de la història de la biblioteca de Sant Feliu.

3. En un cas es pot dubtar de menyscapte. L. DELISLE considerava procedent de Sant Feliu de Girona el proser-troper ms. Nouv. Acq. lat. 496 de la BNF: Cf. *Manuscrits latins et français ajoutés aux fonds des nouvelles acquisitions latines les années 1875-1891*, vol. II, 652. Aquest mateix ms. havia estat consultat a la catedral de Girona per VL, XII, 209 (IC, n. 205), segons diu Villanueva mateix, que alguna vegada es confon. En tot cas, fos a la catedral o a Sant Feliu, què ha pogut pasar perquè entre el final del segle XVIII i el darrer terç del segle XIX el ms. hagi emigrat a París? Per aquest manuscrit, cf. Joaquim GARRIGOSA I MASSANA, *Els manuscrits musicals a Catalunya fins al segle XIII,* Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs 2003, 186.

4. Cf. Enric MIRAMBELL BELLOCH, *La incautación del tesoro bibliográfico de la Catedral,* dins «Revista de Gerona», 6 (1959), 21-23.

5. Cf. *Analecta Hymnica Medii Aevi,* vol. 17, Leipzig 1894, 67 i 86.

6. Cf. *La ex-colegiata de San Félix de Gerona,* dins «Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa», 4 (1904-1905), 646.

Beer.[7] El prestigi d'aquestes visites mogueren el rector, mn. Joan Fuster, a fer relligar l'antifonari,[8] estudiat per Dreves. L'any 1927, el dr. Puigmitjà, rector de Sant Feliu, pregà el dr. Tomàs Noguer i Musqueras que posés ordre en l'arxiu de la col·legiata i que inventariés els manuscrits. Quan el dr. Noguer estava a punt d'enllestir la feina, va sobrevenir el cop feixista del juliol del 1936 i la reacció revolucionària.

La profanació i secularització successiva del temple i les flames d'aquell moment van estalviar l'arxiu i la biblioteca de Sant Feliu. Potser mai, des del punt de vista bibliogràfic, la història de la ciutat de Girona no va estar tan a prop del miracle, mosques de sant Narcís incloses. Passada la primera escomesa, el fons documental de Sant Feliu fou traslladat al Palau Episcopal,[9] incautat, com la catedral, pel govern de Catalunya, i allí, mesos més tard, Pere Bohigas va inventariar tots els fons eclesiàstics gironins de manuscrits, amb

7. Cf. Beer, *Handschriftenschätze*, 234-240.

8. M. Sablayrolles, *Un viatge a través dels monuments gregorians espanyols,* dins «Revista Musical Catalana», 6 (1907), 50.

9. Exactament a Can Falló, masia adjacent al Palau i propietat del bisbat, perquè finalment al Palau s'hi van instal·lar els «Museus del Poble». És recent i molt benvingut l'interès i la publicació d'obres que tracten específicament del que va passar a Girona els primers dies i mesos de la guerra civil en relació amb el patrimoni: Joan Busquets i Dalmau, *La destrucció d'esglésies a la ciutat de Girona el 1936 i les seves excepcions,* dins «La guerra civil a les comarques gironines (1936-1939)», Girona, Quaderns del Cercle 1986, 189-222; Josep Clara i Resplandis, *Art i guerra civil (1936-1939). L'exemple de Girona,* dins «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins», XLIII (2002), 263-277; Gemma Domènech i Casadevall, *Emili Blanch Roig (1897-1996). Arquitectura, patrimoni, compromís,* Girona, Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural 2011, 42-48; *Art or religion? The destruction of Religious Art during the Spanish Civil War,* dins Georg Ulrich Grossman, Petra Krutish (ed.), «The challenge of the object: 33rd Congress of the international committee of the history of art», Nürnberg, Germanisches National Museum 2013, 474-475; *Guerre et Patrimoine. La muséalisation de la cathédrale de Géronne,* dins «Circulations artistiques dans la Couronne d'Aragon (xve-xviiie siècle). Le rôle des chapîtres cathédrales», Perpinyà, Presses Universitaitres de Perpignan, en curs de publicació; Joaquim Nadal i Farreras – Gemma Domènech i Casadevall, *Patrimoni i Guerra. Girona 1936-1940* (Col·lecció Història de Girona, 51), Girona, Ajuntament de Girona 2015, 196 p.; Joaquim Nadal i Farreras, *Joan Subias Galter (1897-1984), dues vides i una guerra,* Barcelona 2016; *República i guerra civil a Girona. Estudis i documents,* Girona, ICRPC 2018. En l' avantpenúltima obra citada s'hi transcriuen les actes que donen fe de les actuacions de la comissió del patrimoni artístic i arqueològic des del 12 de setembre del 1936 fins al 12 de març del 1938, conjunt documental de primer orde. A la p. 56 hom hi troba esmentades les actes de dita comissió de l'any 1937, prenent disposicions per al trasllat dels arxius, sota la supervisió d'Agustí Duran i Sanpere, delegat de la Generalitat per a la conservació d'arxius. En la bibliografia que Nadal i Domènech donen al final de l'obra hom hi trobarà tots els estudis publicats fins avui sobre la matèria. En la darrera obra citada, Nadal amplia horitzons que ja havia obert en les altres dues obres anteriors, hi afegeix temes no tocats encara i repesca algun document del qual n'havia publicat fragments; el conjunt, tothora obert a aportacions ulteriors, fa una impressió pregona, amb moments de dramatisme i puntes de dolor reflexiu. D'altra banda hem de fer públic que a l'ADG es pot tenir accés a una part de la documentació d'aquest període referent a les activitats arxivístiques i de preservació del patrimoni a Girona, i ací ens limitarem a dir que el material és prou llépol per a un historiador de la guerra.

destinació a la Biblioteca Pública de Girona. A les sales de Sant Feliu on hi havia hagut l'arxiu de la col·legiata, hom hi va instal·lar l'arxiu notarial de Girona, que devers l'any 1954 encara hi era![10]

Després de l'abril del 1939, el bisbe Cartanyà va fer traslladar l'arxiu de Sant Feliu a l'ADG; els incunables van passar a la biblioteca de la catedral; tres manuscrits s'integraren al Museu Diocesà, instal·lat aleshores a casa Carles. Els altres manuscrits es van afegir als de la biblioteca del Seminari. S'ha pogut dir que n'hi va haver per tothom. Amb aquesta partió, segurament discutible, fou obviada la condemna a l'oblit dels fons arxivístics i bibliotecaris de Sant Feliu. El bisbe Cartanyà, bo i presidint un dels períodes més dramàtics de la vida diocesana, havia de lligar caps molt diversos. D'una banda, tenia ocupat per altri el local parroquial on uns cent anys abans havia estat instal·lat l'arxiu de Sant Feliu. De l'altra, havia d'ocupar la casa Carles amb una instal·lació diocesana de pes, que frenés els drets de successió substitutoris de la família Carles i de l'Ajuntament sobre la dita casa. Per això, entre altres raons, fundà el Museu diocesà i l'instal·là a casa Carles, on va anar a raure un conjunt no gens menyspreable de *disiecta membra*.

Devers 1962, Josep Maria Marquès i Planagumà havia redactat unes fitxes sobre els manuscrits santfeliuencs, que foren utilitzades en l'inventari publicat aquell mateix any per Janini-Marquès. L'accessibilitat dels manuscrits va millorar en teoria, no tant en la pràctica. L'accessibilitat dels fons d'arxiu no va millorar ni en la teoria ni en la pràctica, perquè se n'havia perdut el control: No hi havia índexs, ni es coneixien els pocs instruments de treball elaborats pels arxivers de la col·legiata per tal de fer manejable la documentació, de la qual s'havia perdut el fil històric.[11] Qui era conscient aleshores que, a part les destruccions ja constatades per Villanueva, que venien dels setges d'època moderna, tot el fons havia estat greument perjudicat durant les guerres napoleòniques? Al final del segle XX, Josep Mª Marquès va desenrotllar i encarpetar els pergamins de Sant Feliu i va tornar a sistematitzar els fons supervivents, reconstruint com va poder llur estructura arxivística,[12] cosa que li va permetre d'avaluar les pèrdues i constatar la mutilació de sèries essencials, com és ara la de les actes capitulars i les de la sagristia major. Després d'haver catalogat

10. Cf. Josep MERCADER I BOHIGAS, *Vida e historia de san Narciso, glorioso obispo, apóstol, mártir y patrono de Gerona,* Girona 1954, 57, nota 52.

11. MERCADER, *o. c.,* ib., parla d'un fitxer de cap a un centenar d'unitats corresponents als volums i carpetes més importants de l'arxiu, tal com es conservava abans de la guerra civil. Amb tota probabilitat, eren les fitxes que havia elaborat el dr. Tomàs Noguer fins al 1936. El fitxer continuava a la rectoria, mentre els fons de l'arxiu dormien a l'ADG. Darrrement han aparegut a l'ADG algunes de les fitxes esmentades per Mercader, i això obre la possibilitat de trobar-ne d'altres. Mercader esmenta encara un catàleg general de l'arxiu-biblioteca, p. 58, per dir que no se sap on para.

12. Cf. Josep Mª MARQUÈS I PLANAGUMÀ, *Arxiu Diocesà de Girona. Guia-Inventari,* Girona 1998, 97-107.

els manuscrits santfeliuencs amb Janini,[13] l'any 1999 va regestar els 3.000 pergamins del fons pel seu compte. Així, les romanalles de l'arxiu de Sant Feliu s'han salvat. El nostre propòsit, forçosament limitat, consisteix avui a fer veure les etapes de la formació d'una biblioteca a l'església de Sant Feliu i a estudiar-ne, tant com sigui possible en unes simples notes, el contingut i les incidències.

Un resum molt eficaç de les notícies disponibles sobre els llibres i la biblioteca de Sant Feliu, d'on provenen la major part de les dades anteriors, es troba a les sis primeres pàgines d'un treball del malaguanyat monjo montserratí Francesc Xavier Altés i Aguiló, al qual remetem.[14] Altés enyorava i recomanava «una lectura de totes les visites pastorals a Sant Feliu» per tal d'aconseguir dades més contrastades. És el que hem intentat fer, passant com hem pogut per aquells lligalls moderns de les visites pastorals que l'oxidació ha malmès qui sap si de forma definitiva.

1. *Abans dels llibres*

El fet que després de l'arribada dels carolingis Sant Feliu continués en funcions de seu episcopal i el fet que l'església de Santa Maria, segregada de Sant Feliu i consagrada com a catedral el 1038, no li prengués el paper fins a una data relativament tardana, com es veurà més endavant, ha causat efectes visibles en la constitució de l'arxiu de la col·legiata. Això no obsta perquè durant el segle XI Sant Feliu tingui documentats béns propis, coneguts per les afrontacions aportades per documents d'altres institucions.[15] El fet significatiu és que no ha quedat documentació dels dos primers segles carolingis i amb prou feines del segle XI a l'arxiu de Sant Feliu.[16] El document més antic de la casa és del 29 d'octubre del 1056, conservat en còpia autèntica del 1690, derivant d'una altra còpia autèntica del 1394. El primer pergamí conservat és del 1119.[17] L'any 1056 ja feia alguns anys que Santa Maria la campava pel seu compte, havent xuclat el caràcter institucional del Sant Feliu antic —el fet d'ésser la catedral—, la major part del seu patrimoni i tota la documentació

13. Cf. J. Janini – J. M. Marquès.

14. Cf. *Llibres retrobats de la col·legiata de Sant Feliu de Girona,* dins «AIEG», XXIV (1978), 37-56.

15. *Sant Daniel,* n. 7, 23, 30; CDSG, n. 192, p. 205.

16. No n'hi ha quedat *avui.* Cf. el que es diu a la nota següent.

17. VL, XIV, 141, afirma que l'escriptura més antiga de l'arxiu de Sant Feliu de Girona és del 1132. En el seu temps l'ASF era més sencer que avui. En tot cas, sorprèn que el savi erudit no hagués detectat el pergamí del 10 de març del 1119, actual primer pergamí de la sèrie arxivística de Sant Feliu. A causa de les destruccions sobrevingudes durant els setges napoleònics, ara és pràcticament impossible recrear una imatge convincent de l'ASF en temps de l'Antic Règim.

primitiva.[18] En aquestes condicions, no pot estranyar que a l'arxiu de Sant Feliu no s'hagi conservat cap inventari altmedieval dels llibres de l'església. I el fet és que tampoc no n'hi ha a l'Arxiu de la Catedral de Girona, ni de llibres de la catedral ni de llibres de Sant Feliu.

Això imposa plantejar obertament la qüestió de la catedral i de la Canonja, és a dir, de la institució clerical vinculada a la catedral que n'assegurava el funcionament. La tardor del 816 l'emperador Lluís el Piadós imposà a la dieta d'Aquisgrà l'anomenada regla canonical aquisgranesa, que havia d'aplicar-se a tot l'imperi. És obvi suposar, i s'ha suposat, que l'efecte del mandat imperial fos automàtic a Girona. El cas és que l'existència d'una Canonja a Girona durant els segles IX-X no és gens clara, ben al contrari. A les acaballes del segle XX encara s'ha defensat la validesa d'un acte del suposat bisbe Seniofred que el 24 de setembre del 850 consagraria i dotaria l'església de Ridaura «cum universo coetu ardiachonorum, canonicorum seu aliorum clericorum in eadem sede sanctae virginis Mariae agonizantium».[19] La falsedat del document, proposada per Botet, és incontestable i avui ja no la discuteix ningú, sobretot després que Ramon Ordeig ha demostrat que aquell fals de Ridaura «fou redactat tenint al davant la dotalia de l'església de Santa Maria de Ripoll de 977»,[20] a part de diversos anacronismes, no essent pas dels menors suposar l'existència dels ardiaconats gironins l'any 850. Un altre acte invocat com a prova de l'existència d'una corporació canonical gironina durant el segle IX és la concessió que el 24 de novembre del 888 fa el bisbe Teuter «en honor de la santa Mare de Déu Maria i de sant Feliu» de les basíliques de Sant Vicenç de Cartellà, Sant Gregori, Sant Andreu i Sant Joan d'Estanyol, Salitja, Vilobí, Riudellots, Fornells, Fornellets, Sant Martí d'Erols, Sant Cristòfol de Llambilles, Sant Cugat de Salt, Sant Pere de Montfullà i Sant Menna de Vilablareix, amb llurs delmes i oblacions. La concessió es fa —i es repeteix— «ad supradictas basilicas in honore beata Dei genitricis Marie atque Sancti Felicis», per tal que «servi qui ibidem famulantur die cotidie abeant potestatem ad illorum stipendia et orent pro statu Ecclesie et pro omni populo christiano».[21]

18. Aquesta afirmació potser serà corregida el dia que es conegui més a fons l'ASF. Per ara no s'ha procedit a verificar en documentació de l'ASF actual si es pot aclarir la continuïtat en la possessió per part de Sant Feliu d'alguns dels béns assignats a «Santa Maria i Sant Feliu» durant els primers temps carolingis.

19. Cf. Gabriel ROURA, *Girona carolíngia. Del 785 a l'any 1000,* Girona 1988, 68.

20. Cf. ORDEIG, *Dotalies,* I-I, p. 22-26, n. +6, amb la bibliografia que s'hi cita; CatCar, V-I, p. 40-41; V-II, p. 533-535.

21. Cf. CatCar V-I, n. 65, p. 103-104. És evident que l'acte del bisbe Teuter conculcava el capitular del rei Carles donat des de Sant Cerní de Tolosa en ocasió del conflicte dels clergues septimans amb llurs bisbes, en el qual es regulaven les obligacions del clergat a l'esguard els bisbes en relació amb les contribucions parroquials, les visites pastorals, la compareixença als sínodes i les divisions de parròquies, cercant un equilibri entre els drets i obligacions de bisbes i clergues de les parròquies: Cf. Ramon D'ABADAL I DE VINYALS, *Catalunya Carolíngia. Volum II. Els diplomes carolingis a Catalunya. Primera Part,* Barcelona, Institut d'Estudis Catalans 1926-1950; *Segona Part,* Barcelona, Institut d'Estudis Catalans 1952 (Memòries de la Secció

El document és subscrit per trenta-nou individus: tres arxiprestos, tres levites, un diaca i trenta-dos preveres. Aquest nombre relativament elevat podria representar mol bé el personal d'una canònica, però hi ha algun inconvenient. No hi ha referència a cap clergat «canonical», sinó als «servi» que serveixen a Santa Maria i Sant Feliu, i el mot pot incloure àdhuc laics. I, sobretot, el que confirma el bisbe és la potestat que tindran en endavant aquests «servi» sobre els delmes emparats, no l'existència d'una estructura corporativa independent de l'autoritat episcopal o paral·lela a aquesta. Tampoc no es pot pas excloure que alguns dels preveres signants fossin dels afectats per la confiscació de delmes i oblacions practicada per Teuter, o clergues d'altres esglésies gironines cridats a caucionar l'arpat episcopal. S'imposen dues consideracions:

a) Intentar demostrar l'existència d'una canònica amb un o dos documents que s'interpreten *suposant* l'existència de la canònica en qüestió és caure en un cercle viciós. Com es veurà, la documentació carolíngia gironina és prou rica per a suggerir altres models intepretatius.

b) Si els béns parroquials confiscats a les basíliques de la Selva són destinats al personal de *dues* esglésies, Santa Maria i Sant Feliu, hi hauria una o dues canòniques? O seria una sola canònica repartida entre dues esglésies? O dues canòniques dins una única església? I, en aquest cas, quina?

I aquí s'arriba al moll de l'os de la qüestió: Des de quan funciona a Girona una església episcopal intitulada a Santa Maria distinta de Sant Feliu? Després d'haver recollit tots els esments que apareixen en documentació dels segles IX-X sobre «Santa Maria i Sant Feliu», hem arribat a la conclusió que l'afer és força confús i que no admet només *una* interpretació. Adés la documentació suggereix l'existència de dues entitats separades, adés les unifica. S'ha adduït, i és cert, que en testaments de clergues i de laics uns béns van a parar a Santa Maria i uns altres a Sant Feliu. També és cert que a mesura que la documentació avança segle X endins, el mot «Sant Feliu» perd presència al costat del mot «Santa Maria», fins a desaparèixer del tot a partir de l'any 921.

Pel que fa al primer problema, s'ha de procurar esbrinar perquè o quan hom troba avantposat al títol de *Sant Feliu* el títol de *Santa Maria.* El quan se sap. En un judici celebrat entorn de l'any 800, la Seu episcopal de Girona és intitulada a *Sant Feliu* sol: «a parte Sancti Felicis beatissimi martiris Christi sedis Gerundensis»,[22] intitulació repetida amb la mateixa clàusula en el cèlebre judici de Borrassà de l'any 817: «a parte Sancti Felicis beatissimi martiris Christi sedis Gerundensis».[23] A partir de l'any 844, en un altre judici, la intitulació a *Sancta Maria* és avantposada a *Sant Feliu*: «… ad Sanctam Mariam

Històrico-Arqueològica. II. Publicat a despeses de la INSTITUCIÓ PATXOT), 426-429. Aquell capitular és de l'any 844 i Teuter el va ignorar o no el va tenir gens en compte.

22. CatCar V-I, n. 1, p. 67, ca. 800, essent bisbe Gualaric.

23. CatCar V-I, n. 7, p. 69-70, ca. 800-817, essent bisbe Gualaric.

seu ad Sanctum Felicem sedis Gerundensis episcopatus; … ad partes Sancte Marie et Sancti Felicis».[24] No es pot obviar aquí la partícula *seu,* immediatament convertida més avall en *et. Seu* estableix equivalència entre Santa Maria i Sant Feliu, de manera que quan més avall diu «ad partes memoratae Sancte Marie et Sancti Felicis», no és pas posible equivocar-se: Es parla d'*una* Seu, d'*una* església, d'una institució unitària amb dos noms: Santa Maria i (= *es a dir*) Sant Feliu. I perquè després d'haver escrit *seu* l'escrivà canvia el *seu* en *et?* No podria indicar això que la intitulació «Santa Maria i Sant Feliu» ja era una expressió corrent i anterior, de molt o de no tant, al 844?

El perquè a una església que tenia un nom tradicional, perfectament clar, se li avantposa de sobte una altra intitulació no s'explica en cap document. Per ara l'única cosa que es pot fer és constatar que, al cap d'un temps d'haver entrat a Girona, els francs comencen a anomenar l'església episcopal de la ciutat amb el nom de Santa Maria, conservant al seu costat l'antic de Sant Feliu. Sant Feliu es converteix en una *Notre-Dame,* cosa que no passa en d'altres catedrals catalanes (Vic, Barcelona). Això no obstarà perquè encara el 850 torni a surar en solitari el nom propi de Sant Feliu referit a la mateixa església.[25]

I aquí es presenta un problema: Els francs entren a Girona el 785; alguns s'hi queden, altres se'n van o es dispersen en d'altres direccions, quan el nou domini queda assegurat. Els francs que s'hi queden són cristians i van a missa. Girona pertany al món de l'església hispana visigòtica. En quin ritus ouen missa els francs? Més d'un cop ens hem preguntat si el ritus franco-romà no va entrar a Girona el mateix 785 i si no va haver de conviure amb el ritus visigòtic durant els primers decennis del segle IX. Perquè la mateixa pregunta es pot girar des del punt de vista dels hispans alliberats. S'aferren o no al seu ritus tradicional? No hi hauria un moment amb dualitat de ritus a Sant Feliu? Si fou així, és ben cert que tampoc no se sap quant podria haver durat aquesta etapa singular. La intitulació a Santa Maria (844) no ha tingut quelcom a veure amb les accions dels francs encaminades a desarticular l'església visigòtica i introduir el ritus franco-romà als territoris conquerits? Si a Girona, durant un temps, per curt que hagi estat, han funcionat dos ritus litúrgics a Sant Feliu, cal preguntar-se si no hi haurà hagut dos clergats, o almenys dos grups de clergues —francs, hispans—, ministres de l'un i de l'altre ritus. La pregunta resta sense reposta per falta de documentació, però tal vegada, com a teló de fons, és pertinent.

Passen vint-i-vuit anys i en tots els preceptes reials a favor del bisbe Teuter, des de 878 a 888, reapareix el binomi Santa Maria-Sant Feliu, amb expressions

24. CatCar V-I, n. 20, p. 77-79, essent bisbe Gotmar I.

25. Judici de Lleó, fill d'Estable, contra el bisbe de Girona, Gotmar I, a propòsit de béns de Fonteta (Vulpellac): CatCar V-I, n. 30, p. 83-85: «… veneratissimus Karolus, rex piissimus, ob amorem Dei eas contulit Sancto Felici, martyri Christi, per iustissimum suum preceptum…».

on l'ús del singular i la precisió de la ubicació reclamen incontestablement la identitat física entre Sant Feliu i Santa Maria.[26]

En temps del bisbe Serfdedéu hi ha de tot: Esments solitaris de Santa Maria,[27] i esments de Santa Maria i Sant Feliu com els anteriors en temps del bisbe Teuter.[28] I hi ha uns altres esments, perfectament posats al costat del binomi de referència, on sembla que es parla de dues entitats físicament separades, sempre que es defensi que la preposició llatina *infra* signifiqui *dintre* i no *sota* o *dessota*, com sol ésser el seu sentit habitual i com el llegim aquí, encara que aquesta lectura hagi estat impugnada.[29]

Després encara hi ha una altra particularitat: En les dues butlles concedides al bisbe Serfdedéu pels papes Formòs (892) i Romà (897), on es confirmen els béns episcopals de l'església de Santa Maria de Girona, aquesta és descrita com l'església on es guarden les despulles del màrtir Feliu.[30] I és curiós que en les

26. (*Precepte de 878:*) «Sancte Mariae et Sancto Felici atque rectoribus eius»: CatCar II, p. 133; (*judici de 881:*) «pro partibus ipsa causa de Sancta Maria et Sancto Felice, quod sita est in Gerunda vel iusta ipsa ciuitate»: CatCar V-I, n. 53, p. 95-96; (*precepte de 886:*) «ad supradictam sedem Sancte Marie atque Sancti Felicis martyris Christi»: CatCar II, p. 140. Potser no deixa d'ésser prou simptomàtic que el perg. 6 de l'ACG, còpia de 1225 del document del 888 pel qual Teuter assignava diverses «basíliques» al servei de l'església de «Santa Maria i Sant Feliu», porti en el seu dors algunes notes on l'església és identificada com Sant Feliu: (A dalt, centrat, en lletra del s. XIII:) «dotalis [...] sancti felicis»; (a dalt, a la dreta, en lletra del segle XIII:) «priuilegia [*raspat*] sancti felicis»; (a l'extrem dret, en lletra del s. XIV-XV:) «A 1| [carta] sancti felicis | [satis] bona».

27. (*Elecció de Serfdedéu bisbe, any 888:*) «omnibus canonicis sancte Dei genitricis Marie»: CatCar V-I, n. 66, p. 105; (*precepte del 891:*) «eandem ecclesia que est in honore sancte Dei genitricis Marie»: CatCar II, p. 142; (*judici de l'any 900:*) «per vocem Sancta Maria»: CatCar V-I, n. 104, p. 134-135; (*judici del 903:*) «in terra Sancta Maria, de domu Sancta Maria, cui Servus Dei episcopus prosequitur»: CatCar V-I, n. 113, p. 139-140; (*consagració del monestir de Sant Pere de Camprodon, any 904:*) «Et de ipsa ecclesia domum Sancti Petri Apostoli per singulos annos censu [exinde] exeat a domum Sanctae Mariae, matris domini nostri Jesu Christi, que est fundata infra muros Jerunde civitatis vel ad eius episcopum, sicut cannones docent»: CatCar V-I, n. 116, p. 142-143.

28. (*Precepte del 899:*) «Largitur etiam nostra clementia ad supradictam sedem Sancte Marie vel Sancti Felicis martiris Christi … ecclesie Sancte Marie atque Sancti Felicis martyris Christi»: CatCar II, p. 146; (*judici del 892*): «a partibus Sancte Marie et Sancti Felicis que sita est infra muros civitatis Gerunde, … in terra de Sancta Maria et Sancto Felici»: CatCar V-I, n. 80, p. 115-116; (*judici de 892:)* «de sancta Maria quod est infra muros Gerunda ciuitate et Sancto Felice, qui est fundatus ante Gerunda ciuitate, … de Sancta Maria et Sancto Felice»: CatCat V-I, n. 81, p. 116-117; (*judici de 893:*) «et voce Sancte Marie virginis que est fundata in Gerunda civitate et Sancto Felice martire Christi»: CatCar V-I, n. 86, p. 122-123.

29. (*Judici de 892:*) «in nomine sancte Marie, matris Christi, que est sita infra muros ciuitatis Gerunda, et in nomine de Sancto Felice, martire Christi, que est iuxta ciuitatem predictam»: CatCar V-I, n. 82, p. 117-118; (*judici de 893*) «per vocem sancte Marie virginis que est sita infra muros Gerunda civitate et Sancti Felicis martiris Christi qui est fundatus ante portas Gerunda civitate»: CatCat V-I, n. 84, p. 120-122.

30. «... eiusdem sanctae Gerundensis ecclesiae in honore sanctae Dei genitricis et semper virginis Mariae, dominae nostrae, ubi beatus Felix Christi martyr corpore quiescit»: CatCar V-I, n. 83, p. 118-119; n. 90, p. 125-126.

dues butlles la clàusula sigui idèntica. S'ha pretès que els curials romans van poder malentendre la informació rebuda. Ara bé, l'informador fou el mateix Serfdedéu, desplaçat a Roma per a obtenir les butlles. Aquest bisbe llenguadocià fou un admirador fervent de sant Feliu, i va escollir sepulcre dins mateix del temple del sant gironí. Es pot *suposar* que Serfdedéu va donar una informació parcial —atès l'interès que despertaven a Roma les esglésies martirials— o que els curials no el van entendre bé, però suposar no equival a demostrar.

La nostra convicció és que Sant Feliu funciona com a catedral durant tot el segle IX i encara ben entrat el segle X, de la qual cosa n'és testimoni indiscutible l'acta d'entronització a l'església de Sant Feliu del bisbe Guigó l'any 908, assistint-hi el metropolità de Narbona, els bisbes d'Urgell i Barcelona i el príncep i marquès Guifré II de Barcelona-Girona.[31]

Els primers temps de l'episcopat de Guigó encara es manté la intitulació a Santa Maria i Sant Feliu, alternant amb la de Santa Maria en solitari;[32] a partir de 921 la intitulació a Sant Feliu desapareix[33] i no tornarà a emergir fins després de mitjan segle X, com veurem tot d'una. De manera que els primers temps del bisbe següent, Gotmar II, la situació queda estable,[34] con continuarà essent-ho en temps del bisbe Arnulf.[35]

De sobte, un document del 3 d'octubre del 949 revela un detall funcional intern, a parer nostre del màxim interès. El document és una permuta que fa el bisbe amb un laic «una cum consensu canonicorum, id est, Teudesindo abba Sancti Felicis seu archipresbiter, Petrone archipresbiter, Aroigius archipresbi-

31. Cf. CatCar V-I, n. 127, p. 146-148. Val a dir que en aquest document la intitulació és a Sant Feliu en solitari.

32. (*Judici de 913:*) «in sede Sancte Marie virginis»: CatCar V-I, n. 142, p. 159-160; (*judici de 921:*) «per vocem Sancte Marie semper virginis et Sancti Felicis martyris Christi»: CatCar V-I, n. 172, p. 178-179.

33. (*Donació de 923:*) «ad domum Sancta Maria cuius ecclesia sita est infra muros Gerunda civitate»: CatCar V-I, n. 188, p. 189-190; (*any 928*): «ad domum Sancte Marie sedis Gerunda, CatCar V-I, n. 214, p. 208; (*execució testamentària de 930:*) «ad domum Sanctae Mariae que sita est in ciuitate Ierunda»: CatCar V-I, n. 217, p. 209-210; (*donació de 931:*) «ad domum Sancte Marie que est sita sedis Gerunda civitate»: CatCar V-I, n. 223, p. 214-215; (*execució tatamentària de 932:*) «ad domum Sanctae Mariae sedis Gerunde» CatCar V-I, n. 228, p. 218-219; (*donació de 934:*) «ad domum Sancte Marie virginis, que est sita in Gerunda civitate sedis»: CatCar V-I, n. 233, p. 222-223; (*permuta de 936:*) «ad domum Sancte Marie sedis Ierundensis» [*amb esment dels canonges*]: CatCar V-I, n. 240, p. 228-229; (*donació de 938:*) «ad domum Sancte Marie virginis que est infra muros Gerunda»: CatCar V-I, n. 245, p. 231-232; (*permuta de 939:*) «a domum Sancte Marie sedis Hierunda»: CatCar V-I, n. 248, p. 233-235; (*donació de 945:*) «a domum Sancte Marie sedis Gerunda»: CatCar V-I, n. 265, p. 243-244.

34. (*La mateixa donació de 945:*) «a domum Sancte Marie sedis Gerunda»: CatCar V-I, n. 265 p 243-244; (*donació de 948:*) «ad domum Sanctae Mariae sedis Hierundensium»: CatCar V-I, n. 276, p. 255-256; (*judici de 950:*) «ad domum Sancte Marie, caput sedis Gerundensis»: CatCar V-I, n. 288, p. 267-268.

35. (*Execució testamentària del 955:*) «at domum Sancta Marie sedis Hierunda»: CatCar V-I, n. 311, p. 285; (*donació del 961*) «ad Domino Deo et Sancta Maria, ienitricis Domini, que vocabulum est in sedis Iherunda»: CatCar V-I, n. 342, p. 309-310.

ter, Ato archilevita ceterorumque canonicorum de Sancta Maria...».[36] Aquí es veu com dins el conglomerat de canonges s'hi ha introduït, a part d'una jerarquització, una diferència: Alguns són dits arxiprests i entre els arxiprests n'hi ha un que és dit abat de Sant Feliu. Una jerarquia de Santa Maria, doncs, ostenta un càrrec específic de Sant Feliu, concretat en la dignitat dita *abacial*. Autoritza aquest text a suposar una dualitat física d'esglésies? No necesssàriament. La permuta de 949 descriu, a tot estirar, uns canonges de Santa Maria que consenteixen a un acte episcopal. Descriu *una* comunitat jurídica, bisbe i canonges, un dels quals és dit abat de Sant Feliu.

És en temps del bisbe Arnulf i no abans, concretament a partir de l'any 961, que la distinció entre dos grups de canonges, els de Santa Maria i els de Sant Feliu, es faria palesa, car en donacions i testaments alguns béns són destinats a un grup i uns altres béns a l'altre,[37] sense perjudici de deixes a favor únicament de Santa Maria,[38] i altres deixes a Santa Maria i Sant Feliu.[39] I encara ni falten textos ambigus, en els quals no és pas fàcil deter-

36. CatCar V-I, n. 285, p. 263-264. De fet, en un document anterior, del 10 de maig del 948, quan el bisbe Gotmar dona a Santa Maria de la Seu de Girona la vil·la de Llebrers, ja hi signa «Teudesindus abba et archipresbiter»: CatCar V-I, n. 276, p. 255-256. Que a partir de Teudesind no es trobi esmentat cap abat de Sant Feliu fins al cap de cinquanta anys, que aquest sigui el futur bisbe de Vic, Arnulf (*venda de Ramon, fill del comte Borrell, al prevere Miró dit Marcuç, any 992:* CatCar IV-III, n. 1635, p. 1164-1165; *donació de Ramon Borrell i Ermessenda, any 994:* CatCarV-II, n. 552, p. 485-486), i que Arnulf hagi seguit ostentant el títol d'abat de Sant Feliu un cop elegit bisbe (*permuta de bisbe i canonges amb Sunyer dit Llobet, any 994:* CatCar V-II, n. 554, p. 487-488; *donació de l'ardiaca Guitart a Santa Maria d'unes cases a Girona, any 995:* CatCarV-II, n. 556, p. 489-490; *permuta d'Arnulf amb Madeix, scriniari de Sant Pere de Vic, any 997:* CatCar IV-III, n. 1779, p. 1263-1264, i altres docs. que per mor de la brevetat no se citen), no vol dir que no hi hagi hagut abats de Sant Feliu anteriors i posteriors a Teudesind; vol dir simplement que no són documentats.

37. (*Testament de 966:*) «Et ad Sancta Maria Gerundensi et ad ipsos canonicos equas duas et ad ipsos canonicos de Sancto Felice equa una»: CatCar V-I, n. 374, p. 334-337.

38. (*Donació de 968:*) «Deo et Sancte Marie Gerundensis»: CatCar V-I, n. 386, p. 344; (*donació del mateix any 968:*) «Deo et Sancte Marie alme sedis Gerundensis ecclesie»: CatCar V-II, n. 388, p. 349; (*dotalia de Vallcanera del 969:*) «in subdicione Sancte Marie sedis Gerunde»: CatCar V-II, n. 396, p. 354-355; (*execució testamentària de 970:*) «ad domum Sancte Marie sedis Gerunda»: CatCar V-II, n. 404, p. 359-360; (*execució testamentària de 978*) «ad domum Sancte Marie sedis Gerunde»: CatCar V-II, 442, p. 396-397; (*donació de 983:*) «ad domum Sancte Marie sedis Gerundensis ecclesie»: CatCar V-II, n. 484, p. 435; (*donació de 987:*) «Sancte Marie Sedis Gerunde»: CatCar V-II, n. 511, p. 458; (*donació de 993:*) «ad domum Sancta Maria sedis Gerunde»: CatCar V-II, n. 541, p. 478; (*donació de 994*): «Deo et Sancta Maria sede Gerunda»: CatCar V-II, n. 552, p. 485-486; (*donació de 995:*) «ad domum Sancta Maria sedis Gerunda»: CatCar V-II n. 556, p. 489-490; (*sagramental de 996:*) «ad domum Sancte Marie sedis Gerunda»: CatCar V-II n. 579, p. 502-503; (*sagramental de 997:*) «ad domum Sancte Marie sedis Gerunda»: CatCar V-II n. 595, p. 510-511; (*donació de 985*) «ad domum Sancte Marie sedis Gerunde»: CatCar V-II, n. 497, p. 448.

39. (*Sagramental de 961:*) «ad domum Sancta Maria in Gerunda iussit dare solidos C, et ad Sancto Felice similiter in Gerunda solidos C»: CatCar IV-II, n. 890, p. 669-670; (*execució testamentària de 988*) «Et ad sancta Maria sedis Ierunda vacha I et egua I. Et ad Sancti Felicis Ierunda egua I et vacha I»: CatCar IV-III, 1541; (*sagramental de 986:*): «ad domum Sancte Marie

minar si sota la invocació de Santa Maria i Sant Feliu cal entendre una sola o dues institucions, o una sola institució canonical en dues esglésies,[40] ni falten tampoc deixes relativament tardanes a favor de Sant Feliu sol.[41]

Amb la panoràmica textual que precedeix no és pas fàcil optar per solucions tallants als problemes que els textos plantegen. Una o dues catedrals? Una o dues comunitats de canonges? Una o dues canòniques, o cap? En el passat historiogràfic gironí ha tingut un pes excessiu el resultat final del procés: Una catedral intramurs, una sub-catedral extramurs, una Canonja, dues corporacions canonicals. I els textos han estat llegits, fins on ha estat possible, en el sentit indicat per la situació resultant. El que els textos no diuen se *suposa,* i en paus. I si es presenta alguna contradicció, se *suposa* algun error textual en un punt estratègic i vet-aquí llevada la contradicció. Per a una lectura més complexa dels textos, sense suposicions, cal tenir en compte dos fets:

a) En aquests moments és doctrina rebuda que no hi ha registre arqueològic entre el temple romà de Girona i la primitiva catedral romànica, consagrada el 1038.[42] Fins que aquesta dada no rebi correccions fonamentals, no és llegut parlar d'una primitiva catedral cristiana, després mesquita musulmana, intramurs, renovada pels carolingis després de 785.

b) I, per no haver-hi, tampoc no hi ha cap rastre documental de fundació, consagració, dedicació, ni tan sols reparació de la catedral preromànica, anterior a la del segle XI,[43] fora dels elements llegendaris. Suposar —sempre

---

sedis Gerunda iussit donare suo alaude de Super Roka …, et a Sancti Felicis Gerunda iussit donare ipso maso quod ille habebat in Tingusus, cum ipso manso de Clusella»: CatCar V-II, n. 506, p. 453-454.

40. (*Sagramental de Guadamir, any 976:*) «Wademiri, archipresbiteri et abba, in ipso burgo de predicta civitate, in mansione Sancti Felicis martir, in sua domo…; ad domun Sancte Marie sedis Gerunda…; a predicta ecclesia Sancte Marie; et ad canonicos Sancti Felicis…; ad canonicos de Sancta Maria et Sancti Felicis»: CatCar V-II, n. 435, p. 386-389; (*testament del bisbe de Girona i comte de Besalú, Miró, any 979:*) «ad domum Sancte Marie sedis Gerunde…, et ad sanctum Felicem…; dono ipsum meum alodem similiter a predicta sede Sancta Maria et predicta ecclesia Sancti Felicis …; scripturam firmissimam faciet de ipsos alodes ab omni integritate a predictis ecclesiis Sancte Marie et Sancti Felicis, CatCar V-II, n. 453, p. 409-413; (*testament del comte Gausfred d'Empúries, del 989:*) «ad domum Sancta Maria sedis Gerunda donare faciatis ipsa mea medietate de ipsa ecclesia cuius vocavulum est Sancta Maria que est in valle Pinida … Item ad predicta Sancta Maria et a Sancti Felicis donare faciatis omnes meos alodes quod ego habeo in comitatu Ierundense ...»: CatCar V-II, n. 519, p. 462-464.

41. (*Codicil del comte Ramon II de Roergue i marquès de Gòtia de 961:*) «Illo alode de Perpiniani, quod de Attone acquisivi, remaneat illa tertia pars Sancti Felicis ad Gironda, alia tertia pars Sancti Petri de Rodas, alia tertia pars ad illa sede de Helna»: CatCar VI-I, n. 423, p. 172; (*testament de 981:*) «et ad Sancto Felice in Ierunda egua I»: CatCar IV-II. n. 1353, p. 969-970.

42. Cf. HUG, 5, 186: «... la manca absoluta, entre el material arquitectònic recuperat, molt nombrós, procedent de la fàbrica romànica, de peces obrades entre el període romà —unes trenta-cinc— i romànic —una trentena— permeten deduir que l'obra carolíngia [*suposada*] fou poc important i escassa».

43. Quan el bisbe Pere Roger i els canonges, l'any 1015, venen als comtes Ramon Borrell i Ermessenda el monestir de Sant Daniel, per a recaptar fons per a l'obra de la Seu, confessen

suposar— que la llegenda respon a un fons històric és arriscat, perquè implica introduir factors no contrastables en el relat històric.

Aquest segon element, el defecte d'una acta o d'una notícia simple de consagració de la catedral anterior a 1038, combinat amb el primer, és de pes. Sense acta de consagració, o notícia fefaentment transmesa d'aquest acte, o —en llur defecte— sense testimonis creïbles d'activitat cultual, i sense restes arqueològiques d'obra carolíngia a l'actual emplaçament de l'església de Santa Maria, el funcionament de les restes del temple romà més o menys adobat com a catedral intramurs de Girona durant els segles IX i X queda compromès. S'han conservat prou notícies i actes de consagració d'esglésies del bisbat de Girona anteriors a l'any 1000 (Ultramort 817, la Bisbal i monestir de Camprodon 904, Fontcoberta 922, Arbúcies 923, Baussitges 946, Ribelles i Finestres 947, monestir de Banyoles 950, Albanyà i Sant Joan les Fonts 958, Sant Pere Espuig i Fontanilles 965, Vallcanera 968, Maçanes ca. 955, Sant Andreu del Coll 996, Sant Feliu del Bac 997) perquè la manca de la de la catedral de Santa Maria no constitueixi una absència cridanera.

Ja s'ha dit que per tot el segle IX els textos són coherents a favor del funcionament com a catedral de l'església de Sant Feliu. A partir del segle X els textos es presten a l'embolic i donen peu, s'ha de reconèixer, al mecanisme de la suposició.

En un primer moment, a partir de 921, la intitulació a Santa Maria se substitueix progressivament a la de Santa Maria – Sant Feliu. Això no obstant, es poden llegir la major part dels textos adduïts on Santa Maria apareix amb intitulació solitària com referits al temple de Sant Feliu, que seguiria en la seva funció de catedral, almenys fins a mitjan segle X. La desaparició, tanmateix relativa, de la intitulació a Sant Feliu en documents referits a la catedral *única* de Girona, podria ésser l'efecte no del funcionament d'una altra catedral intramurs, sinó d'un simple fet redaccional. Les dues primitives intitulacions solitàries a sant Feliu (anys 800 i 817) i l'esment de l'església de Santa Maria com el lloc on es veneren les despulles de sant Feliu en les dues butlles papals (anys 892 i 897) també són fets redaccionals, que es copien l'un a l'altre.

---

que ho fan «necessitate coacti causa edificacionis praedicte aecclesie que satis cognitum cunctis est esse destructa, ut seruientes Deo in eadem domo pluuiali tempore ibi non possunt psallere nec in alio tempore ob ruinam tecti vetustissimi eiusdem domus prescripte ibi non possunt sacra misteria peragere»; més endavant afegeixen que el preu de la venda ha estat destinat pels compradors «in ipsa opera iamdicte matris aecclesie beate Marie sedis Gerunde ..., uidelicet in ipsis parietibus faciendis et in ipsa coopercione ecclesie iamdicte»: Josep M. MARQUÈS, *Col·lecció diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1300),* Barcelona, Fundació Noguera (Col·lecció Diplomataris, 12) 1997, n. 5, p. 61-62. És incontestable que el document es refereix a les obres que es fan a la futura Seu intramurs de Girona —aixecar parets i cobrir sostre—, en contrast amb una situació anterior de ruina, incompatible amb el culte. Es pot deduir d'aquest text que en algun altre moment, anterior a la ruina, hi ha hagut culte en aquell indret? Es pot *suposar,* però el document no ho afirma.

Això mateix pot haver passat amb la substitució progressiva i simplificadora de la intitulació «Santa Maria» contra l'anterior, més antiga i més llarga, de «Santa Maria i Sant Feliu»; ve un moment que la fòrmula curta esdevé fòssil i s'imposa en els documents. Aquesta és una línia interpretativa que estalvia la *suposada* seqüència *temple romà-catedral de Santa Maria-mesquita-catedral de Santa Maria*, la qual al seu torn implicaria noves suposicions entorn de les condicions d'utilització de l'espai per part dels romans, dels cristians antics, dels musulmans, dels carolingis, per ara i tant no suportades amb dades arqueològiques ni documentals.

Es pot adduir que en els esments citats a la nota 29 és clara la contraposició *infra muros – iuxta ciuitatem, infra muros – ante ciuitatem,* i que en aquests textos, almenys, cal admetre que *infra* s'ha d'entendre com *dintre*. Els dos textos són dels anys 892 i 893, respectivament. La butlla del papa Formòs, on Santa Maria i Sant Feliu són descrits com un mateix temple, és de l'any 893 i la del papa Romà del 897. La contraposició *infra-iuxta, infra-ante,* que seria indicadora de *dues esglésies,* no és pas dèbil; la contradicció de les *dues* esglésies amb el text unitarista de les butlles tampoc no ho és. Enemics de les hipòtesis, perquè mai no es pot estar segur d'haver proposat totes les possibles, admetríem l'ambiguitat i la insuficiència dels textos, a part de la nostra incapacitat per a entendre'ls avui de manera satisfactòria.

Més amunt s'ha dit que no consta per quina raó, almenys a partir de 844, a la intitulació de l'església episcopal gironina a Sant Feliu se li avantposa la de Santa Maria. La causa no consta en cap document dels que hem examinat, però sí que es pot llegir en aquest període i encara ben entrat el segle XI la voluntat política inflexible dels carolingis d'eliminar l'estructura jeràrquica i l'organització interna, culte inclòs, de l'església visigòtica implantada al sud de França i al que ara és Catalunya. Tot havia d'ésser substituït: la unitat amb i la dependència de Toledo, el monacat, la litúrgia, fins i tot l'escriptura. I el que per als francs era un programa de substitució, per als hispans i septimans constituïa una suplantació. Per això al llarg del període es constaten resistències justament eclesiàstiques, amb intents de retorn a la unitat amb l'església mossàrab i reaccions separatistes, com és ara l'intent de constituir una seu metropolitana independent a Vic, amb el resultat conegut de l'assassinat del nou i flamant metropolita de Vic, Ató (971), com a reacció extrema contra l'intent de segregació de Narbona.

A Girona l'acció integradora dels francs es completa al llarg del període amb el programa de degradar la memòria del sant local gironí, el màrtir Feliu, titular de l'església episcopal de la diòcesi, situant-lo en una posició subalterna. Primer, canviant la intitulació de l'església episcopal bo i afegint-li una intitulació a Santa Maria —qui gosaria blasmar la santedat indiscutible de la Mare de Déu?—, amb el resultat d'independitzar aquesta nova intitulació («Santa Maria») respecte de l'antiga («Sant Feliu») a partir de 921, arribant, un segle més tard, a la segregació física. En segon lloc, cap al final del procés, quan Santa Maria comença a ésser una realitat tangible, introduint de sota

mà la figura del bisbe Narcís, mitjançant expedients i subterfugis de naturalesa equívoca. El problema ha estat analitzat amb competència per Abadal i per Mundó, i no cal afegir-hi res més.[44] Si es té present aquesta guerra bruta d'imposició i degradació de santedats, que perseguia l'objectiu d'esborrar la tradició visigòtica, centrada a Girona en la figura de Feliu, i d'imposar el ritus franco-romà i el cristianisme entès a la manera carolíngia, es pot tenir una pauta per a la interpretació de l'embolic textual referent a Santa Maria/Sant Feliu. Al capdavall, a Girona la lluita contra el sant màrtir Feliu i la tergiversació de la seva memòria hauria estat gairebé un joc de mans, comparada amb la contundència de l'acció carolíngia contra el suposat adopcionisme de Feliu d'Urgell. Aquella acció fou el pretext per a laminar políticament i doctrinal les estructures de l'església visigòtica i canviar-ne l'imaginari als nous territoris conquerits. I val a dir que l'operació va reeixir en tota la línia.

Interpretaríem, doncs, la deriva de la intitulació desde «Sant Feliu» cap a «Santa Maria» com un esforç matiner dels carolingis per aplicar a Girona les seves idees totalment contràries al món visigòtic, aquell món la discòrdia del qual havia facilitat l'entrada dels musulmans a Hispània i a la Gàl·lia, amenaçant la cristianitat i el papat. Es començava deixant tranquil el sant màrtir de Girona, juxtaposant-lo a Santa Maria. Més endavant deixarà d'ésser esmentat al costat de Santa Maria. L'operació culminarà amb la segregació física entre Sant Feliu i Santa Maria, i el trasllat de la catedral intramurs, segregació planificada a partir de les acaballes del segle X i acabada el 1038, com es veurà tot d'una. Durant el segle XI, i simultàniament amb la construcció de la seu nova intramurs, l'operació continuaria amb la maniobra de la imposició explícita del bisbe Narcís com a nova icona religiosa de la ciutat dins la mateixa església de Sant Feliu, bo i convertint, en el millor dels casos, el màrtir Feliu en el diaca del bisbe intrús, i/o projectant les seves relíquies cap a França per iniciativa d'un rei franc.

En aquest ambient d'hostilitat antivisigòtica que dura ben bé tres centúries (s. VIII-X), és molt possible que hi hagi hagut intents i provatures de separar físicament la seu episcopal de l'església martirial, fins i tot per raons de necessitat d'espai i defensives (incursions sarraïnes dels anys 793, 827, 848 i 850, revoltes de 826-827 i 877-878, invasió dels hongaresos, etc.). L'estrany és que no n'hagin subsistit rastres documentals ni arqueològics.

Passada la primera meitat del segle X, hi ha un primer document que inclina a pensar en un projecte de construcció de la Seu de Santa Maria intramurs.

---

44. Cf. Ramon D'ABADAL, *Els primers comtes catalans,* 156-161; Josep MORERA SABATÉ, *Un conato de secesión eclesiástica en la Marca Hispánica en el siglo IX,* dins «AIEG», XV (1962), 293-215 [reproduït dins *Miscelánea*, Sant Cugat del Vallès 1967, 119-148]; Robert-Henri BAUTIER, *La prétendue dissidence de l'épiscopat catalan et le faux concile de «Portus» de 887-890,* dins «Bulletin Philologique et Historique [jusqu'à 1610]; A. M. MUNDÓ, *L'autenticitat del sermo d'Oliba de Vic sobre sant Narcís de Girona,* dins «AIEG», 22 (1974-1975), 97-114, reeditat dins «Obres completes», I, 1998, 382-400; Eduard JUNYENT, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba,* 1992, 355-359 i 359-360.

Els marmessors d'un difunt Adalbert, en executar el seu testament el setembre del 958, entre altres deixes, diuen que el difunt va fer donar «ad prelibatam domum {*Santa Maria*} propter ipsa opera pessa id est de argenti, sicuti et facit».[45] Com que la donació de la peça d'argent era condicionada a factors que no examinarem ací, tampoc no se sap si la moneda es va poder aplicar a l'obra de la Seu o no. Tanmateix, la construcció del *xenodoquium* intra murs el 979,[46] la del palau episcopal després del 988,[47] i la primera notícia sobre la dotació de la Canonja l'any 1019 acrediten una mena de pla director en ordre a ubicar la Seu gironina amb tot el seu acompanyament —hospital de pobres i pelegrins, palau episcopal, canonja— dins els murs de la ciutat romana. No pot sorprendre ningú, doncs, que el 981 el comte Ermengol d'Urgell deixi 5 unces d'or per a l'obra de la Seu de Girona i 10 més per als seus sacerdots;[48] i que el 12 d'octubre de 986 els marmessors del difunt Guillemó fessin públic el seu testament, en el qual llegava «a kanonica Sancta Maria Sedis Gerunda vacas IIII».[49] D'altra banda, que el bisbe Odó havia pres partit a favor de les obres de Santa Maria intramurs es demostra en l'acta de consagració de l'església de Sant Feliu del Bach, a la Vall de Bianya, en la qual el prelat imposa a la parròquia nova un cens anyal de «denario I grosso ad opus sancta Maria sedis Gerunda».[50] Això s'esdevenia el gener de l'any 997. És cert, doncs, que almenys a partir d'aquesta data es pot pensar que ja es recapten fons amb una certa regularitat per a la construcció de la Seu romànica. Cal fixar-se que la donació d'Adalbert és del 958 i que el primer document on són distingits dos grups de canonges —els de Santa Maria i els de Sant Feliu— és del 961. Les dates poden no ésser casuals, i això donaria com a resultat que és a partir de mitjan segle X, no abans, que a Girona es distingeixen formalment dos grups canonicals. Vinculats a quina església? Un grup, almenys, a una de segura: Sant Feliu; i l'altre grup o a Sant Feliu mateix, o en una altra església, o, en expectativa, a la nova que és en procés de construcció i que no serà consagrada fins al 1038. És a dir, en termes pràctics: tothom oficiaria a Sant Feliu fins al moment incert que la nova Seu, consagrada o no, oferís condicions idònies per a celebrar-hi el culte.

Llegida així, la documentació gironina permet a tot estirar d'entendre que a mitjan segle X es configuren dues comunitats canonicals vinculades a dos espais cultuals, un d'efectiu, un altre en expectativa o en intents d'assaig —intents, en tot cas, ben tost fallits— que seria, al capdavall, Santa Maria intramurs.

45. CatCar V-I, n. 329, p. 298-299.
46. CatCar V-I, n. 456, p. 417-418.
47. MARTÍ 130, on es parla de la destrucció del palau per culpa dels sarraïns.
48. Cebrià BARAUT, *Els documents dels anys 981...,* n. 300, p. 31-132*,* citat dins UHG, 5, 198, nota 11.
49. CatCar V-II, n. 506, p. 453-454.
50. ORDEIG, *Dotalies,* I, n. 113, p. 268-269; CatCar V-I, n. 584, p. 506-507.

S'ha remarcat que, llevat de la peça d'argent d'Adalbert, de les 5 unces d'or del comte d'Urgell i del diner gros que el bisbe Odó imposa a la parròquia de Sant Feliu de la Vall del Bac, no hi ha deixes documentades per a l'obra de la Seu gironina en cap dels testaments posteriors del segle X i principis del segle XI.[51] No és estrany, doncs, que no hi hagi rastres arqueològics entre l'obra romana i la romànica en l'espai de Santa Maria. Quan el bisbe Pere Roger, l'any 1015, hi destina les 100 lliures d'or cuit procedents de la venda de Sant Daniel, ja en ple segle XI, és possible que l'obra prengués o hagués pres un altre aire. Convenç que abans d'aquesta data no hi hagué aplicació substancial de fons a l'obra de Santa Maria el fet que la Canonja no fos dotada fins a l'any 1019. Catedral i Canonja, en la ideologia carolíngia, van de tronc. Sense catedral no hi ha Canonja. Ès lògic que a partir de 1015, quan la catedral va endavant, hom es preocupi de la *futura* Canonja. I si no hi ha Canonja anterior, tot i haver-hi, possiblement no un, sinó dos grups de canonges diferenciats, és perquè les coses, a tort o a dret, funcionen d'una altra manera.

La primera vegada que hom esmenta canonges gironins —de «Santa Maria»— és en un document del novembre-desembre del 888, malhauradament transmès només en còpia de finals del segle XIII, que presenta un tenor estranyament «normal», molt poc accidentat en morfologia i sintaxi, redactat de forma narrativa, més aviat com un regest, i que, per tant, sembla que conté elements normalitzadors evidents per part del notari transcriptor.[52] El mot «canonicis» sona en el document com un hàpax en una mar d'escatocols coetanis sense canonges. En l'acte d'entronització del bisbe Guigó, cap ni un dels trenta-nou clergues que signen el document no és anomenat canonge.[53] Un altre esment, en plural, en un judici del 913 i donant la llista del clergat que hi assisteix, també resulta ambigu: «Servusdei archipresbitero, Gicahoto, Adilane archipresbiteros, Archibaldo, Pruneto presbitero, Guilisclo et Durando, Vivando, Rotgerio, sacerdotes, *canonicos* seu etiam Mirone, Teudosio ...».[54] El text és ambigu perquè presenta dues lliçons i es pot puntuar d'una altra manera («sacerdotes canonicos») i aleshores prendria un sentit diferent, però no cal insistir-hi. És més explícit el document del 18 de gener del 939, una permuta entre el bisbe Guigó i la comtessa Riquil·la, a petició d'ella, a la qual el bisbe accedeix «una cum assensu canonicorum nostrorum».[55] Resulta simp-

51. Cf. HUG, 5, 187.

52. CatCar V-I, n. 66, p. 105; esmentat supra, nota 27.

53. Cf. CatCar V-I, n. 127, p. 146-147, novembre de l'any 908.

54. Cf. CatCar V-I, n. 142, p. 159-160, on es llegeix: «... Servusdei archipresbitero, Gicahoto, Adilane archipresbiteros, Archibaldo, Pruneto presbitero, Guilisclo et Durando, Vivando, Rotgerio, *abbates*, canonicos seu etiam Mirone Teudosio...». CatCar reprodueix la lliçó de MONTSALVATJE, IV, p. 42-45. Ací es dona la lliçó d'AHN, Clero, Carp. 529, nº 1, còpia del mateix segle X, document no tingut en compte anteriorment.

55. CatCar V-I, n. 248, p. 233-235. Potser per causes purament redaccionals, en aquest i en els altres documents que seran citats no es diu a quina església pertanyen els canonges; són esmentats de forma genèrica.

tomàtic que en documents de l'ACG el mot «canonicus» no torni a aparèixer amb regularitat fins a partir de l'any 949, en el document ja esmentat més amunt; al qual escau ara afegir-n'hi un altre del mateix any: La permuta que fa el bisbe amb Rainil·la de dues peces de terra al comtat de Girona, actuant el bisbe «una cum assensu canonicorum nostrorum».[56] En tot cas, és des de 939 endavant que hi ha prou documents sobre «l'actuació conjunta del bisbe i els seus canonges en relació al patrimoni episcopal i catedralici, que aleshores formava una administració única».[57]

Hi hagués o no canonges a partir del 888, el que resulta cert és que és impossible endevinar quina funció exercien, en tant que canonges, en el si d'una administració episcopal única. És possible revisar què passava a l'interior d'aquesta administració? A partir del darrer terç del segle IX, no abans, es constata que les dignitats canonicals (arxilevites, arxiprests) i també altres clergues de la Seu fan donacions testamentàries a la Seu amb condicions de tipologia múltiple, que, de fet i als nostres ulls, converteixen la donació en purament nominal. Perquè les condicions posades impliquen que un determinat bé passi a propietat d'un altre clergue de la Seu, o de dos, i que aquest o aquests cooptats pel donant, al seu torn, abans de morir, elegeixin successor o hereus d'aquella propietat «unus post unum usque ad consummationem seculi».[58] Altres vegades el donador reté la propietat donada a la Seu per vida seva i, a mort sobrevinguda, la llega a Santa Maria o a Santa Maria i al bisbe (unitat de patrimoni).[59] També hi ha en un mateix testament donacions a la Seu i al bisbe per separat.[60] Hi ha donacions finalistes a un particular, mort el qual el bé donat ha de passar a la Seu.[61] No falten donacions a particulars condicionades al fet de tenir descendència; faltant aquesta, el bé passa a Santa Maria.[62] Aquesta varietat de condicions té dos denominadors comuns: *a*) Confirma que la Seu no té una estructura administrativa pròpia i diferent de la del bisbe. L'administració eclesiàstica encara no és massa complexa. *b*) Els béns que passen d'un clergue a un altre per cooptació en un procés que idealment s'allarga fins a la fi del mon no esdevenen patrimoni cabal de la Seu; l'únic benefici que la Seu en treu és el servei dels clergues.

La documentació no deixa entreveure formes d'organització com les que apareixeran més tard. Bisbes i clergues canonicals viuen oganitzats cadascú a

56. CatCar V-I, n. 280, p. 259-261.

57. HUG, 5, 192. Però no exclusivament en relació amb el patrimoni, perquè la clàusula *una cum assensu canonicorum nostrorum* es troba també en actes de govern episcopal, com són les consagracions d'esglésies: Monestir d'Amer, any 949 (ORDEIG, *Dotalies, I,* n. 66, p. 156-157; CatCar V-I, n. 286, p. 264-265); Albanyà, any 957 (ORDEIG, *Dotalies, I,* n. 74, p. 179-181; CatCar V-I , n. 326, p. 295-297.

58. Cf. CatCar V-II, n. 403-404, p. 358-360; n. 442, p. 396-397; n. 579, p. 502-503.

59. Cf. CatCar V-II, n. 484, p. 435; n. 556, p. 489-490.

60. Cf. CatCar V-II, n. 486, p. 438-441.

61. Cf. CatCar V-II, n. 488, p. 442-443; n. 549, p. 483.

62. Cf. CatCar V-II, n. 501, p. 450-451.

la seva manera, usufructuant béns i llegats de forma individual, amb regles més aviat vaporoses, com s'acaba de veure. Tenen cases particulars, són actius en la vida econòmica, acumulen béns propis que després distribueixen en els seus testaments amb llibertat total. Això no obstant, els clergues tenen encomanades funcions que impliquen un mínim d'organització i divisió de treball. Des de 879 és documentat un arxiprest,[63] el 881 n'hi ha dos,[64] el 888 tres.[65] Els titulars d'aquesta dignitat actuen o són presents preferentment en judicis i en actes de govern del bisbe de naturalesa no habitual, com és ara la concessió a Santa Maria i Sant Feliu de les basíliques de la Selva, amb llurs delmes i oblacions. L'ardiaca, present des del 892, també apareix des del principi vinculat a accions judicials, referents gairebé exclusivament a problemes de gestió del patrimoni eclesiàstic.[66] El primer sagristà conegut és molt tardà, de l'any 968, i es diu Blanderic,[67] seguit d'Esperandéu, esmentat per primera vegada el 970.[68] Al cap de cinc anys emergeix la figura del cèlebre Riquer, cabiscol de Santa Maria.[69] Sagristans i cabiscols tindran peculi propi, que administraran i ampliaran amb llibertat omnímoda. No es coneixen altres instàncies unitàries administratives o de govern, en relació amb el bisbe i la Seu. Dret, culte i ensenyament són les tasques a les quals el bisbe i el seu clergat auxiliar dediquen atenció i recursos. Sembla que amb els arxiprests, ardiaques, sagristans i cabiscols el govern episcopal ja se'n sortia. Cal remarcar tanmateix que sagristans i cabiscols apareixen durant la segona meitat entrada del segle x, gairebé a cent anys de distància del primer arxiprest.

Durant els primers anys del segle xi les deixes condicionades de béns a la Seu i a la Canonja continuen,[70] però les coses van a poc a poc. Finalment la iniciativa de posar en marxa la Canonja, dotant-la i edificant-la, no va ésser del clergat de la Seu, sinó de la comtessa Ermessenda i del seu germà, el bisbe Pere Roger.[71] A partir del 1019, les donacions, condicionades o no, s'animen, amb la particularitat que no solament els clergues, ans també els laics les practiquen.[72] Amb algun detall interessant: El clergue Adebrand l'any 1045 deixa

63. CatCar V-i, n. 52, p. 92-91.

64. CatCar V-i, n. 53, p. 95-96.

65. CatCar V-i, n. 63-65, p. 101-104.

66. Cf. CatCar V-i, n. 82, p. 117-118; n. 84, p.120-122; n. 113, p. 139-140; n. 142, p. 159-160; n. 171, p. 176-178.

67. Cf. CatCar V-i, n. 391, p. 351-353.

68. CatCar V-ii, n. 404, p. 359-360.

69. Cf. CatCar V-ii, n. 427, p. 377-378; n. 435, p. 386-389; n.442, p. 396-397; n. 554, p. 487-488; n. 572, p. 499-500.

70. (*Sagramental del testament d'Adalbert, 1004:)* ACG, ms. 154, fol. 94v-97r; (*marmessoria de Guisla, 1018:*) ACG, perg. 37.

71. HUG, 5, 192. Cf. ACG, perg. 36; ADG, CC 79; Martí 179, 332.

72. (Sagramental del testament d'Adalbert, 1004:) ACG, ms. 154, fol. 94v-97r; (marmessoria de Guisla, 1018:) ACG, perg. 37; (testament d'Adelaida, 1036:) ADG, CC, 96; (marmessoria de Sendred Guillem, 1039:) ADG, CC, 101; (testament d'Adelaida, 1040:) ADG, CC, 102-103; (marmessoria d'Ermengol Bernat, 1047:) CC, 107; (marmessria d'Ília, 1054:) ACG,

uns béns a la Canonja «si stat», amb clàusula de reversió als clergues Adalbert Guisad, Guadald, Adroer i Bonuç en servei de Santa Maria «si non steterit», la qual cosa significa que aquell any la Canonja no era ni de bon tros acabada i que en la mentalitat d'Adebrand podia ésser que mai no fos acabada.[73] En el testament de la comtessa Ermessenda, del 25 de setembre del 1057, la Seu rep un llegat de 30 unces d'or per a la coberta del dormitori *que la comtessa havia edificat*; i el preveres i altres canonges de la casa es veuen afavortis amb cent mancusos.[74] I consta en el testament del cabiscol Ponç que l'any 1064 la Canonja encara s'estava edificant.[75]

Aquest any 1064 resulta fecund en sorpreses. Es llegeix en el testament de Guitard, jutge i canonge, datat el 27 de gener d'aquell any: «Altera uero uncia donetur inter Canonicam Sancti Felicis Gerunde et cenobium Sancti Petri Gallicanti ... ».[76] I en el del cabiscol Ponç, del 15 de febrer seguent: «Ad

perg. 54; (testament de Ricel·la: 1057) ACG, perg. 4'; (testament de Guitard, clergue i jutge, 1064:) ACG, perg. 64; (marmessoria de Guisla, 1064:) ACG, perg. 65; (segon testament del cabiscol Ponç, 1064:) ADG, Mitra, cal. 17, nº 75; (testament de Bernat Belel, 1065:) ACG, perg. 69; (testament de Guillem Guifré, 1065:) ACG, perg. 75; (testament i sagramental del sagristà Bonuç, 1071:) ACG, LGSM, fol. 61v-63r; (testament d'Arnau Radulf, 1073:) ACG, perg. 82; (testament i sagramental del bisbe Bernat de Carcassona, 1074-1075:) ADG, CC, 141 i 143; (testament del cabiscol Joan, 1078:) Còpia del segle XVII: RAH, ms. 9/2309, p. 27-30 (publicat dins J. Rius Serra, n. XV, p. 368-371); (testament d'Esteve Todreç, 1082:) ADG, CC, 151; (testament del prevere Galter, 1083:) ADG, CC, 154; (execució del testament de Dalmau Vidal, clergue, post 1089:) ADG, CC, 161; (testament de Guillem Domènec, 1090:) ADG, CC 162; (sagramental d'Adelaida, 1096:) ACG, perg. 123; (testament d'Arsendis, 1103-1104:) ADG, CC, 194; (testament d'Arnau Isarn, 1106:) ADG, CC 197; (testament de Guillem Ramon, 1134:) ADG, CC, 260.

73. Cf. ACG, perg. 49 i 47bis.

74. P. de Bofarull, *Los condes de Barcelona vindicados,* t. II, Barcelona 1836, 51-56; LFM, I, n. 490-491, p. 520-524.

75. «Item dimitto iam dicte canonice duas copas argenteas cum quinque coleras argenteas, et ad ipsam mansionem de ipsa Canonica quam Iohannes facit hedificare dimitto centum mancusos auri monete enee. ... Et ad iam dictam mansionem predicte Canonice quam predictus Johannes facit hedificare, dimitto ipsum meum auere quod comitissa domna Almodis mihi debet, sicut ipsa melius scit. ... Et dimitto Sancte Marie Canonice unam tonnam de melioribus plenam uino et tinam de ipsas de Sancto Saturnino»: ACG, perg. 66 (*testament*); ADG, Mitra, cal. 17, nº 47 (*sagramental*). El text és altament interessant, perquè hom hi distingeix la Canonja com institució («iam dicta canonica») i l'edifici canonical en construcció («mansio de ipsa Canonica»). D'altra banda, el testament del sagristà Bernat Guillem, del setembre del 1081, i la seva publicació sagramental, de l'octubre següent, donarien a entendre que la catedral de Santa Maria no és acabada o que hi calen obres d'importància, a tenor de les deixes que fa: «In primis ad opera sancte Marie, ad clocarium cooperire solidos c denariorum monete noue, et mancusos c auro optimo et solidos xxx denariorum optimos infra bisullunensi monete et nostre. Ad portas cooperiendas uncias v auri infra yspaniensem aurum et nostrum optimum. Et quatuor corios ad cooperiendum caput Sancte Marie et copam meam quam Berengarius Amati habet in pignus propter funes et l solidos de denariis monete noue»: LGSM, f. 65v-68r; Martí 377 i 379.

76. ACG, perg. 64

canonicam Sancti Felicis Gerunde dimitto mancusos VII; ad clericos eiusdem ecclesie mancusos VII … Ad canonicam Sancti Felicis Gerundensis dimitto ipsum meum alodium de Perduds, cum duabus baiuliis quas ibi habeo, sub tali condicione ut donet XXX VIIII solidos plate fine ad pensum aecclesie Sancti Iuliani Montis Signi ...».[77] I encara el 1078, en el testament del cabiscol Joan és esmentada un altre cop la canonja de Sant Feliu: «Ad canonicam Sancti Felicis ante portam Gerunde mancusos VII. Ad canonicos eiusdem loci manc. VII».[78] De fet, la canonja de Sant Feliu ja era esmentada i afavorida el juny del 1040 en el testament d'Adelaida fembra,[79] en la marmessoria de Gausfred Vidal, del primer de febrer del 1047,[80] en la publicació sagramental del testament de Bonfill Donuç, del 27 de novembre del 1067,[81] en el testament del sagristà Bonuç, del 4 d'agost del 1071,[82] en el de Pere Bonardell, del 30 de juny del 1083,[83] en el sagramental del clergue Galter, del primer de juliol del 1083,[84] en el d'Atanolf, del primer de març del 1087,[85] en el de Berenguer Eldemar, del 6 d'abril del 1094.[86] I en el primer document conservat ara a l'ASF, de l'octubre de l'any 1056, en el qual l'abat Berenguer de Sant Feliu de Girona fa donació a Bernat Constanci, Berenguer Constanci i Hug Constanci, clergues, de la cabiscolia de la seva església que obté llur pare Constanci, i en rep 500 sous, els tres germans es veuen atorgar del dret de tenir «locum in canonica, idest cupam et librum cum aliis cibis qui in canonica parantur…».[87]

Dues Canonges, doncs, funcionarien a Girona a mitjan segle XI? Pel que fa a la de Sant Feliu, cal suposar que és la forma que pren en aquesta església el moviment reformista canonical que s'imposava aleshores a tot Europa i que seria reforçat en el concili romà de 1059. Ja hem vist que la canonja de la Seu s'acaba entre 1064 i 1078, quan mor el seu darrer promotor, el cabiscol Joan. Si

77. ACG, perg. 66.

78. RAH, ms. 9/2309, p. 27-30 còpia del segle XVII; document editat per J. RIUS SERRA, n. XV, p. 368-371.

79. ADG, CC, 102: «... et ipsos duos mancusos quos Bonefilius Soniarii mihi debet dimitto I ad canonicam Sancti Felicis et alium ad Sanctum Petrum de Gallicantu ...».

80. ACG, perg. 49 bis: «Manifestum est enim quia comendauit nobis sua elemosina et praecepit nobis ut sacripturam donationis fecissemus ad cannonicam Sanctae Mariae sedis Gerundae et ad cannonicam Sancti Felicis martyris, cuius aecclesia sita est ante portam predictae ciuitatis ...».

81. ACG, perg. 77: «Et ad Kanonicam Sancti Felicis Gerunde dimisit mancusos VII».

82. ACG, LGSM, fol. 61v-63r: «... Et ad canonicam Sancti Felicis mancusos II ...».

83. ACG, perg. 95: Et ad canonicam Sancti Felicis mancusos II ...».

84. ADG, CC, 154.

85. ACG, perg. 8'/2.

86. ACG, perg. 114.

87. ASF, *Actes autentichs de la abadia de Sant Feliu de Gerona*, núm. 37, còpia autèntica en paper de 1690, closa per Josep Mallol, jutge ordinari de Girona, i pels notaris de la ciutat Ramon Vila, Josep Natió i Salvi Regordera, d'una altra de 1394, closa per Bernat de Donç, notari de Girona.

és veritat que l'escola catedralícia de Barcelona no s'organitza fins al 1044,[88] no hauria de sorprendre gaire que a Girona la Canonja no comenci a ésser construïda fins al segon o tercer decenni del segle XI. La qüestió no és anodina, perquè, entre d'altres coses, en depèn com es planteja el problema de l'escola catedralícia vinculada a la Canonja. Més amunt s'ha dit que sense catedral no hi ha canonja, i ara toca de recordar que sense canonja no hi ha escola. Per això no deixa d'ésser sorprenent que a Sant Feliu hi hagi una cabiscolia en funcionament. És cert que també hi ha cabiscols de la catedral, però els dos més coneguts del segle XI —Ponç, Joan— semblen vinculats a l'església de Sant Martí, on habiten, on el primer deixarà la seva reduïda biblioteca, i el segon, Joan, és qui edificarà la Canonja de la catedral. Per desgràcia la documentació més antiga conservada de Sant Feliu és escassíssima, i el document del 1056 no té continuïtat. Perquè si a Sant Feliu funcionava una escola, caldria preguntar-se on i com, i aquí tot és incert. L'única cosa que s'hi podria relacionar seria el monestir que la vescomtessa Riquil·la de Narbona demanava en el seu testament al bisbe Arnulf que construís «ante Gerunda, in onore Sancte Marie», al qual deixava uns béns.[89] Es tracta, és evident, d'una iniciativa privada, que una persona de relleu proposa a un bisbe d'empenta, i ni tan sols consta que l'empresa prosperés. D'altra banda, la cabiscolia ja funcionava uns quants anys abans del testament de Riquil·la!

I justament al bell mig del segle XI, quan la canonja de la Seu encara s'està construint, el cabiscol Ponç no deixa els seus llibres ni a l'església de Sant Feliu, ni a la catedral, ni a la Canonja, sinó a l'església de Sant Martí de Girona: «*Antiphonarium*, et duos *Officiarios,* et *Carolum*, et *Librum Iudicum*, et *Canonum* et *Glossam,* et *Storiam Ecclesiasticam,* et *Psalterios* II, et *Regum,* et *Lectionarium*».[90] En canvi Joan, el seu successor, al seu torn, en fer testament el 6 d'octubre del 1078, ja acabada la Canonja, llegarà a Santa Maria els seus llibres: «*bibliothecam* I et *charulos* III et *passionarios* II et *librum expositionis apocalipsin*».[91]

Res no indica que hi hagués lligams entre els cabiscols de la catedral i la cabiscolia de Sant Feliu. Res no indica tampoc que a Girona hagin florit durant el segle XI dues escoles eclesiàstiques. La documentació resta, finalment, misteriosa. Tornen els problemes: Dues co-catedrals? Dues canòniques? Dues escoles? Les dualitats que hem intentat aclarir amb èxit dubtós, cal confessar-ho, són sospitoses de recobrir situacions no ben documentades o no ben enteses fins ara, que potser un dia serà possible esbrinar amb més detall. Mentrestant, de les dues llistes més antigues de llibres que coneixem de Girona, llibres que eren propietat de dos cabiscols, només la segona es pot vincular

88. Cf. E. JUNYENT, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba,* Barcelona, IEC 1992, 263.

89. El testament és del 15 de febrer del 1064: Cf. CatCar V-I, n. 349, p. 313-315.

90. Cf. ACG, perg. 66.

91. Perdut l'original del document, n'hi ha còpia del segle XVII a la RAH: ANÒNIM, *Antiguedades de la Iglesia de San Martín Çacosta de Girona,* RAH, ms. 9/2309, p. 27-30; editat per J. RIUS SERRA, *Cartes antigues de Sant Martí Sacosta,* dins «AST», 4 (1928), n. XV, p. 368-371; regestat per MARTÍ, CDSG, n. 362, p. 380.

amb certesa amb la catedral. I es una llista sòbria, amb un exemplar inequívocament extraordinari —el cèlebre *Beatus*—, que no elimina la sensació de pobresa i de poca organització pedagògica en les institucions eclesiàstiques, en tot cas una organització que, mancant documents més expressius, semblaria més aviat atomitzada.

En la documentació gironina que s'ha analitzat hi falta un element. Hi falta per nosaltres, ben entès, perquè si aquest element n'és absent, senyal que per als contemporanis no fou un element interessant de fer constar. Aquest element, en canvi, existeix en la documentació vigatana. Es tracta de la motivació que portà el bisbe Guadamir (948-957) a restaurar o restablir la vida canonical, seguint el consell dels comtes Borrell i Miró i amb el consentiment de l'arquebisbe de Narbona, Eimeric, i dels altres bisbes sufraganis. Es tractava de crear un marc comunitari per a promoure una vida clerical «fidel». Motivació que els fets posteriors justificarien, perquè les divisions, intrusions i lluites que hi va haver per aquesta qüestió a la diòcesi vigatana van donar com a resultat que al principi del segle XI la vida regular dels canonges era per terra, tots vivien en domicilis particulars i s'havien relaxat de forma notòria. Aquest estat de coses —la relaxació— els canonges se'l van fer garantir documentalment pels comtes Ramon Borrell i Ermessenda el 1010, pel metropolità Ermengol de Narbona el 1015 i àdhuc pel bisbe Oliba el 1018. La situació va durar fins al temps del bisbe Berenguer de Lluçà (1078-1099) i del seu successor, Arnau de Malla (1102-1109), que hi van posar remeis tot just contemporitzadors.[92]

Ja s'ha fet notar que la iniciativa de dotar la Canonja gironina fou de la comtessa Ermessenda i del seu germà, el bisbe Pere Roger, és a dir, va venir des de dalt. No cal pas dubtar, vista la història de Vic, que a Girona l'estat d'ànim de la clerecia alta no devia pas ésser massa diferent. La lentitud del procés de recompodre el mon clerical gironí en el sentit que marcaven els cànons eclesiàstics també s'ha de posar en relació amb la resistència al canvi. Resistències mentals i morals, dificultats financeres, inèrcies socials. Els textos que hem intentat comprendre en els seus aspectes contradictoris i opacs neixen dins un mon convuls, amb pulsions oposades, amb amenaces i perills, amb interessos no sempre coincidents. Cal comprendre que també hi funcionarien les concessions, les rectificacions, les compensacions i els equilibris. Tot això, però, si va existir, la major part de les vegades no es documenta, a causa de la dificultat de fixar les actituds morals en les fòrmules de l'escriptura de l'època. Val a dir que l'absència documental que lamentem, és a dir, l'explicitació escrita d'alguna presa de decisions, podria indicar que a Girona la situació moral del clergat potser no fou tan alarmant com a Vic. Almenys fou possible organitzar a Girona una canònica, a Sant Feliu i/o a Santa Maria. Però les passes que es van donar en la direcció proposada i la recomposició de tot plegat,

92. Per a una exposició raonada de la qüestió, cf. CR, III, 688-692.

amb la formació de dos cossos canonicals formals, el de Santa Maria i el de Sant Feliu, ja separades, amb escoles o sense, amb llibres o sense, la documentació no permet d'esbrinar-ho satisfactòriament, almenys fins avui.

I resta sempre el fet intrigant: A l'arxiu de Sant Feliu no ha quedat res que documenti cap activitat separada de Santa Maria durant els dos segles carolingis: Cap acte de *dues* comunitats canonicals, cap acte cultual d'una església separada de l'altra, cap acte de *dues* canòniques independents. Tampoc a l'ACG, naturalment. Ja s'ha dit que l'arxiu de Sant Feliu va sofrir minves durant les guerres napoleòniques; així i tot, l'opacitat de les fonts és intrigant. El resultat és que, segles després, quan Joan de Borgunya († 1525) pintarà les sis taules de la vida de sant Feliu per a l'església del màrtir gironí, tot el conjunt encara serà presidit fins avui per una formidable figura central exempta de santa Maria, la titular de la catedral de Girona. Fins a aquest punt arriba la persistència de la unió Santa Maria-Sant Feliu.

La conclusió d'aquest *excursus* és que per ara no ha estat possible d'assenyalar la data precisa en la qual s'esdevé la segregació física entre l'església de Santa Maria i la de Sant Feliu més que d'una forma molt vaga i dins una cronologia carolíngia en tot cas molt tardana. En podria ésser causa el fet que la divisió Santa Maria/Sant Feliu hagi estat al principi merament nominal o jurídica, que sota un mateix sostre hagin conviscut dues menes de clergats distints, segurament dos ritus litúrgics, almenys des del final del segle VIII fins a un moment ara com ara indiscernible del segle IX. Com que la suposada qüestió d'una habilitació de les restes del temple romà *intra muros* com a Seu catedralícia és del tot incerta, a causa de l'absència de qualsevol rastre d'actes de dotació i de consagració de l'església de Santa Maria anteriors al segle XI i de restes arqueològiques entre el temple romà antic i la catedral romànica, encara el més útil és partir de la idea d'una distinció formal o jurídica entre dos grups o dues corporacions que usufructuen la mateixa església —Sant Feliu— i un patrimoni episcopal inicial indivís que es va separant amb molta parsimònia, entre 950 i 1019, data de la *primera* dotació coneguda de la Canònica de Santa Maria. D'altra banda, pel que fa a Sant Feliu, parlar de separació potser no seria pertinent. Més aviat sembla que caldria pensar en una apropiació per part de la canònica de Santa Maria —la catedral— de la major part de béns de la institució unitària primitiva, si no de tots.[93]

De tota aquesta problemàtica n'ha quedat en la documentació gironina el record viu d'una primitiva unitat entre els dos capítols gironins, el de Santa Maria i el de Sant Feliu. Lluny de pretendre ara esbrinar l'evolució d'aquesta

93. Amb tot, hi ha almenys dos documents, un relativament tardà, que delaten estadis de co-propietat o de propietat en indivís: ASF, Cabiscol major. Escriptures 1672-1710, perg. núm 3, fol. 92, doc. de l4 d'abril del 1110, en el qual Berenguer Arnau d'Alba defineix a Pere, cabiscol de Sant Feliu, i a Ramon Gaufred, ardiaca de la Seu, tres molins situats a Girona; ASF, PX, perg. 91, doc. del 14 de juliol del 1211, on consta la venda d'una vinya situada a la muntanya de Vila-roja, en alou de la sagristia mitjana de la Seu i de la pabordia de Juny de Sant Feliu.

idea, ni que sigui per ajudar a dirimir els problemes evocats, escau recordar el que deia Roura Güibas referint-se a una resolució capitular del 1529, on es recollia la idea de la unitat originària de les dues esglésies —Santa Maria i Sant Feliu—: «... l'abat i les dignitats de Sant Feliu són tals perquè ho són de la catedral, d'on han sortit necessàriament ... . les dues esglésies són una de sola i els antincs volgueren que una persona administrés Sant Feliu, i aquest rector fou anomenat abat».[94]

2. *Els llibres primitius*

Es comprendrà tot d'una, doncs, que no es trobin inventaris de llibres propis de l'església en la documentació coneguda de Sant Feliu anterior al segle XIV. Però no manquen al·lusions puntuals a llibres en testaments dels canonges de la casa. El 27 d'abril del 1143, Pere Ramon, capellà de Sant Feliu, deixa dos modis de vi per a pagar un *Passioner* per a l'església de Sant Feliu.[95] L'octubre de l'any 1247 Pere de Prat, canonge de Sant Feliu, deixa en el seu testament un breviari major,[96] que havia comprat al clergue Pere Joan, a l'església de Santa Ceclina.[97] El 13 de desembre del 1255, Pere Duran, clergue del Mercadal, que funda un aniversari de 20 preveres a Sant Feliu de Girona, disposa que els seus llibres siguin venuts per remei de la seva ànima.[98] Més endavant, el juliol del 1266, és esmentada una Bíblia que el seu propietari, el notari Bernat de Vic, havia comprada als framenors i els la llegava en el seu testament, potser perquè encara no havia acabat de pagar-la.[99] El 21 de març

94. Gabriel ROURA, *Girona carolíngia. Comtes, vescomtes i bisbes {Del 785 a l'any 1000}*, Girona 1988, 69.

95. «Primum dimito Sancto Felici ad opus cuiusdam passionarii IIos modios uini ad nouellum de meis expletis»: ASF, perg. orig. 3bis, Claver III, f. 174r. El *Passioner* és una col·lecció d'actes i vides de màrtirs, que es llegia en l'ofici matinal, quan se celebrava la memòria d'un màrtir determinat. Cf. infra, notes 112, 175, 212, 330, 446.

96. Segurament es tracta d'una obra com la que actualment encara s'anomena de la mateixa manera: còpia abreujada en un sol volum dels elements de l'ofici diví, missa exclosa. El fet que el breviari sigui dit «maius» potser significa que incorporava elements musicals del cant de l'ofici.

97. «Dimito Sancte Segoline meum breviarium maius, quod emi a Petro Iohanne clerico, et maneat semper in coro dicte eclesie catenis firmatum et numquam exeat de dicta ecclesia»: ASF, perg. 99, octubre 1247.

98. «Item dimito predicto Dalmacio clerico dum uixerit omnes libros meos, quos habeat et teneat dum uixerit, et post obitum eius uolo quod omnes ipsi libri ueniant in posse meorum manumissorum uel successorum eorum incontinenti, quos deinde possint uendere cuicumque uoluerint quocumque precio potuerint, et quicquid inde habuerint donent ob remedium anime mee ad eorum noticiam»: ASF, perg. 122.

99. «[Fratribus] minoribus X solidos pro refectione et meam bibliam quam emi ab eis, et uolo quod soluantur eis XL solidos alterius monete de duplo, quos eis inde debeo»: ASF, perg. 171, còpia de 1276.

del 1292, Jaume d'Albons, cabiscol de Sant Feliu, deixa un missal al benefici que institueix a l'altar de sant Narcís.[100]

Pel que fa a llibres propis de la casa, d'allò que es podria assemblar a una biblioteca, ni un mot en cap document, ni anterior ni posterior a l'entrada dels carolingis a Girona.

Per bé que les comparacions són odioses, el buit documental inicial sobre els llibres de Sant Feliu, que al capdavall va funcionar els segles IX i X com una catedral, es pot contrastar amb els inventaris de llibres d'esglésies episcopals catalanes dels temps més reculats que s'han conservat: els dos de Vic, els dos de la Seu d'Urgell, el de Roda d'Isàvena i el d'Elna.

2a. Vic

Començant per Vic, els catàlegs o llistes de libres més antics de la catedral i canònica de Sant Pere són els dels anys 957 i 971, publicats modernament per Eduard Junyent.[101] Amb les diferències del cas, en tot cas poques, la primera biblioteca o col·lecció de llibres de Sant Feliu podria ésser imaginada segons el model vigatà. Per comoditat del lector, reproduïm ací l'inventari vigatà de l'any 957 (el de 971, pel que fa al contingut, és idèntic), que proposem com un guió per entendre quin tipus de llibres eren corrents en una església episcopal catalana durant el primer segle carolingi:

100. ASF, perg. 274; regest dins ASF Cabiscol Major. Escriptures 1672-1710, perg. 104, fol. 214. No es pot tractar de res més que d'un missal romà.

101. *La biblioteca de la Canónica de Vich en los siglos X-XI,* dins «Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens», 21 (1963), 139-140; *Diplomatari de la Catedral de Vic. Segles IX-X,* Vic 1980-1996, docs. 303 i 413. La llista ja havia estat publicada per VL, VI, 273s.; R. BEER, *Handschriftenschätze,* 543-544; Josep GUDIOL I CUNILL, *Els Primitius*, 74-75. Després ha estat divulgada per ZIMMERMANN, II, 1150. Recentment se n'ha fet ressò J. ALTURO I PERUCHO, *Corpus Biblicum Medii Aevi Cataloniae. Códices, fragmentos, membra disiecta y referencias librarias. Una primera aproximación,* dins «Memoria Ecclesiae», XXXVIII (2013), 85-86. S'ha de comparar la llista amb la dels llibres que hi havia a Ripoll el segle XII, publicada també per VL, VIII, 216-217; PELLICER, *Monasterio de Ripoll,* Girona 1872, 115-116; R. BEER, *Handschriftenschätze,* Wien 1894, 412 (copiant VL), i BEER, *Ripoll,* 79-85, 270-276; GUDIOL, *Els primitius,* 77-78 (copiant BEER); E. JUNYENT I SUBIRÀ, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba,* Barcelona, IEC 1992, 398-400; Miquel dels Sants GROS, *La vila de Vic i el monestir de Ripoll en els anys 867-970,* dins «Actes del Congrés Internacional 'Gerbert d'Orlhac i el seu temps: Catalunya i Europa a la fi del Ir mil·leni'», Vic 1999, 751; ZIMMERMANN, I, 592-595; Pere J. QUETGLAS, *La tradició clàssica a l'edat mitjana als països de parla catalana,* dins «Ítaca. Quaderns Catalans de Cultura Clàssica», 23 (2007), 14-16; GROS *Vic*, 30-31. Com a complement indispensable d'informació. cf. també E. JUNYENT, *Le Scriptorium de la cathédrale de Vich,* dins «Cahiers de Saint-Michel-de-Cuxa», 5 (1974), 65-69

«Testo I[102]
Preceptos III
Privilegio I[103]
Eptatiquos II[104]
Degada I[105]
Prophetarum unum[106]
Dispositos III[107]
Quarantenos III[108]
Salomon I[109]

102. Cf. infra, notes 124, 202, 292, 295, 333, 439, 468, 471. El *Testo* de Vic porta a pensar immediatament en el *Textum evangelii* que inicia la primera llista coneguda de llibres de Sant Feliu, com es veurà tot d'una. Els mss. 15 i 71 de l'actual BEV [per als quals cf. GUDIOL, *Catàleg,* 35-36 i 93-95; i per al primer cf. M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Textus quatuor evangeliorum (Museu Episcopal de Vic: Ms. 15*), dins CR, III, 754-763], ambdós del s. XII, suggereixen el contingut del ms. de l'inventari de 957: A més dels quatre evangelis, el ms. portaria també els cànons d'Eusebi de Cesarea, els pròlegs dels evangelis i potser un «capitulare evangeliorum», la guia que indicava els evangelis que havien d'ésser llegits en les celebracions litúrgiques.

103. *Praeceptos* i *Privilegio* es refereixen a sèries (arxivístiques?) o col·leccions de documents emanats dels sobirans, fossin reis carolingis (Odó, Lluís IV), comtes catalans o documentació eclesiàstica (conciliar?) catalana.

104. Cf. infra, notes 148, 286, 303, 373. És l'Heptateuc, és a dir, els set primers llibres bíblics, de *Gènesi* a *Jutges.* Potser en prové un fragment, ara BEV, ms. 255, que és el foli 9 d'una bíblia o d'un Heptateuc de gran format, i conté Gn 6, 20 – 10, 32, per al qual cf. Miquel dels Sants GROS, *Fragments de Bíblies llatines del Muesu Episcopal de Vic,* dins «Revista Catalana de Teologia» 3 (1978), 158-159; *La Biblioteca Episcopal de Vic. Un patrimoni bibliogràfic d'onze segles,* Vic 2006, 16.

105. Cf. infra, notes 178, 221, 383. La *Degada* són les *Enarrationes in Psalmos* d'Agustí; el fragment XXV/2 de la BEV, del darrer quart del segle IX o de la primeria del segle X, escrit en lletra minúscula carolina en un escriptori narbonès, ho confirma.

106. Cf. infra, notes 200, 223, 307, 318, 338, 481 i 491. Segurament és un exemplar dels XII profetes menors. Podria ésser el volum llegat a la catedral l'any 908 pel bisbe Idalguer, CatCar IV-1, n. 78, p. 125.

107. Cf. infra, notes 216, 258, 437, 438, 440, 441, 442, 443, 444. Els *dispositos* són comentaris patrístics sobre les epístoles i els evangelis o un recull d'homilies sobre els evangelis. Cf. GUDIOL, *Catàleg,* 79-80; Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *Fragments de Bíblies llatines del Museu Episcopal de Vic,* dins «Revista Catalana de Teologia», 3 (1978), 153-171; *La Biblioteca Episcopal de Vic. Un patrimoni bibliogràfic d'onze segles,* Vic 2006, 17; ZIMMERMANN, I, 593-594. Per la identificació dels *Disposita* amb homiliaris —i possiblement amb l'homiliari de Luculentius—, cf. F. X. ALTÉS I AGUILÓ, *La tradició codicològica i litúrgica de l'homiliari carolingi de Luculentius a Catalunya. La recensió catalana: Inventari i homilies recuperades,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XVIII (2010), 76-81. A Vic s'hi conserven dos folis, actual BEV ms. frag. IX/27, escrits en minúscula carolina a l'escriptori de la mateixa catedral de Vic, provinents dels relligats de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria d'Oló. I encara el fragment XXIII/27, estudiat per F. X. ALTÉS I AGUILÓ, *Un homiliari i una col·lecció homilètica carolingis, copiats a l'entorn de l'any 900 (Vic, Arxiu Cap. ms. 60, i Arx. Episc., frag XXIII/27),* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XX (2012), 15-45.

108. Cf. infra, notes 173, 210, 272, 351. Els *Quarantenos* són llibres que transmeten la col·lecció dels quaranta sermons sobre els evangelis predicats pel papa Gregori el Gran (papa de 590 a 604) a les basíliques romanes *circa* l'any 600.

109. Cf. infra, notes 149, 305. Volum de llibres sapiencials de la Bíblia, almenys *Proverbis, Càntic i Eclesiastès,* atribuïts a Salomó.

Hactus Apostolorum I[110]
Iob I[111]
Passionarios II[112]
Regum I[113]
Channones III[114]
Antimphonarios IIII[115]
Martirlegium I[116]

110. Cf. infra, notes 149, 459. Sota el nom d'*Actes* potser cal entendre-hi tot el NT, llevat dels evangelis. Cf. el testament d'Idalguer esmentat a la nota 106, amb la particularitat que el còdex llegat pel bisbe contenia *Actes* i les epístoles de sant Pau.

111. Cf. infra, notes 141, 144, 220, 265 i 327. És el llibre bíblic homònim o, molt probablement, els *Moralium in Iob libri* de Gregori el Gran, obra que va tenir una gran influència, especialment sobre l'exegesi, durant tota l'Edat Mitjana: PL 75, 509-1162; 76, 9-782. D'aquesta obra n'hi ha exemplar avui a la BEV, ms. 26, del segle XI in.: Cf. GUDIOL, *Catàleg,* 44-45; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *«Moralia in Iob» de sant Gregori (Museu Episcopal de Vic: Ms. 26),* dins CR, III, 763-766.

112. Cf. supra, nota 95, i Joan AINAUD DE LASARTE, *Supervivencias del Pasionario Hispánico,* dins «AST», XXVIII (1956), 11-24. D'un d'aquests volums en pot provenir el fragment BEV, ms. frag. X/11, part de foli en pergamí escrit en lletra minúscula carolina en un escriptori narbonès, entre 879 i 900, obtingut d'una relligadura de l'Arxiu Capitular de Vic, que conté les passions de l'evangelista sant Marc i de l'apòstol sant Jaume. Cf. GROS *Vic*, 22. No es pot pas excloure que un d'aquests dos *Passioners* sigui el *Passiones Apostolorum quodicem I* que Idalguer va llegar a la catedral, supra nota 106.

113. Cf. infra, notes 149, 318, 374, 482. Els llibres bíblics històrics homònims, possiblement els que actualment se solen designar amb els noms de *Samuel* (I-II) i *Reis* (I-II). És l'actual BEV ms. 5, escrit en lletra minúscula carolina entre els anys 980 i 1000 a l'escriptori de la mateixa catedral de Vic, que porta afegits els llibres dels Macabeus. Cf. VL, VI, 76 (IC, n. 819; GUDIOL, *Catàleg,* 28-29; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Llibre dels Reis i dels Macabeus (Museu Episcopal de Vic: Ms. 5),* dins CR, III, 743; GROS *Vic*, 22.

114. Cf. infra, notes 149, 153, 156, 183, 236, 310, 311, 316, 380, 435. L'ítem sembla designar tres col·leccions canòniques. Si eren diverses, una podria ésser la *Collectio Adriana*, vigent a l'imperi carolingi; la segona hauria d'ésser la *Hispana*, pròpia de l'església visigòtica; la tercera, la de Dionís l'Exigu (s. VI in.)? Una d'aquestes col·leccions pot haver estat la llegada per Idalguer, supra, nota 106.

115. Cf. infra, notes 132, 139, 140, 142, 143, 150, 153, 154, 156, 161, 163, 167, 168, 193, 206, 207, 283, 284, 298, 455, 460, 461, 463, 465, 475, 476, 477 i 587. És el recull d'antífones o tornades que es canten o diuen abans i després de cada salm en el res de les hores canòniques, i dels versets i respostes que segueixen les lectures breus o *capitula* del mateix ofici. Després del missal i del leccionari, l'antifoner és un dels llibres més freqüents en inventaris de llibres litúrgics. Es conserva un bifoli, ara BEV, ms. 122, escrit amb lletra minúscula carolina i notació neumàtica catalana, versemblantment obra de l'escriptori de la mateixa catedral, procedent dels relligats de l'Arxiu Parroquial de Sant Martí del Brull, per al qual cf. GUDIOL, *Catàleg,* 130; J. GARRIGOSA, *Els manuscrits musicals a Catalunya fins al segle XIII,* Lleida 2003, n. 370; GROS *Vic,* 24. Un d'aquests antifonaris pot haver estat el llegat per Idalguer, supra, nota 106.

116. Cf. infra, notes 308, 377, 431. És el *Martirologi,* on hi ha resumida la vida i martiri dels sants de cada dia de l'any litúrgic; es resava o cantava a l'hora de Prima. Aquí es tracta del Martirologi d'Adó, actual BEV, ms. 128, f. 177-313, escrit en lletra minúscula carolina entre 980 i 1000. Cf. VL, VI, 81-82 (IC, n. 835); GUDIOL, *Catàleg*, 133-135; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Martirologi d'Ató (Museu Episcopal de Vic: Ms. 128 b),* dins CR, III, 747-748; GROS *Vic*, 21; *Oliba Episcopus*. Catàleg, 179-180.

Ysidorum I[117]
Vita channonica I[118]
Pastorale I[119]
Machabeorum I[120]
Lectionarios III[121]
Missales IIII[122]

---

117. Cf. infra, nota 528. Potser és l'antígraf del *De poenitentia, Libri Synonimorum et Soliloquiorum,* d'Isidor (*ca*. 560-636), copiat el 1056 per Ermemir Quintila, ara BEV, ms. 43, per al qual cf. GUDIOL, *Catàleg,* 49-61, i *Oliba Episcopus*. Catàleg, 162-163; o del *De summo bono,* també d'Isidor i copiat també per Quintila, ara BEV, ms. 44, GUDIOL, *Catàleg,* 61-63; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *«De summo bono» de sant Isidor (Museu Episcopal de Vic: Ms. 44),* dins CR, III, 748-750.

118. Cf. infra, notes 179, 217, 281. És la regla dita d'Aquisgrà per a les canòniques catedralícies promulgada a Aquisgrà per l'emperador Lluís el Piadós en el capitular de 816. És l'actual BEV ms. 128[c], redactat entre 925 i 950 en un escriptori català no identificat i adquirit poc després, quan el bisbe Guadamir dotà la Canònica osonenca: Cf. GUDIOL, *Catàleg*, 133-135; E. JUNYENT, *Diplomatari de la Catedral de Vic. Segles IX-X,* Vic 1980-1986, doc. 302. D'aquest capitular n'hi ha còpia a l'ADG, ASF, ms. 17, fol. 104-160 (del segle XVI in).

119. Cf. infra, notes 227, 280, 344. És el volum de la *Regula Pastoralis* del mateix Gregori el Gran (PL 77, 13-128); altrament seria un llibre d'administració de sagraments (= ordinari).

120. Cf. infra, notes 306, 318. Són els llibres bíblics dels *Macabeus.* No és probable que el volum sigui diferent de l'actual BEV ms. 5, al qual s'ha fet referència supra, nota 113, com tampoc no sembla impossible que el manuscrit s'hagi format gràcies al relligat de dues obres primitivament separades. GUDIOL, en efecte, *l. c.,* distingeix dues mans en el ms., una per a cada bloc —*Reis, Macabeus*—, essent més antiga i arcaica la dels *Macabeus,* cosa que es manifesta de forma ostensible en la decoració. Aquesta, per altra banda, demostra la relació entre els tallers de Vic i els de Ripoll.

121. Cf. supra, nota 90; infra, notes 139, 140, 142, 164, 169, 203, 274, 297, 335, 460, 461. Volum que conté les lectures de la missa o de l'ofici. Alguns leccionaris incorporaven les oracions sacerdotals, intercalades oportunament, com en els missals. Es conserva un bifoli escrit en lletra minúscula carolina a l'escriptori de la mateixa catedral entre 925 i 950, ara BEV, ms. frag. IX/27, procedent dels relligats de l'Arxiu parroquial de Santa Maria d'Oló, per al qual cf. GROS, *Vic,* 12. Idalguer deixava un *leccionari* en el seu testament, supra, nota 106.

122. Cf. supra, nota 100; infra, notes 139, 140, 141, 142, 143, 150, 152, 176, 201, 203, 275, 296, 297, 334, 459, 529. «Missal» és el mot usat en l'antiga litúrgia hispana en comptes del mot «sacramentari», de tradició romana. És probable que els quatre missals de l'inventari ja siguin de ritus romà. Són coneguts els fragments de sacramentaris conservats a la BEV: a) El fragment I/8, escrit en lletra minúscula carolina a l'escriptori de la mateixa catedral vigatana, possible obra del canonge Ató, actiu entre 918 i 935, per al qual cf. Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *Els fragments del Sacramentari Vic, Mus. episc., frag. I/8,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», 6 (1995), 170; *La Biblioteca Episcopal de Vic. Un patrimoni bibliogràfic d'onze segles,* Vic 2006, 28. b) El fragment I/15, escrit en lletra minúscula carolina a l'escriptori de la mateixa catedral vigatana, possible obra del canonge Recared, actiu entre 946 i 976, per al qual cf. Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *El Sacramentari Leccionari de Sant Boi de Lluçanès (Vic, Mus. episc., frag. I/5),* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», 14 (2006), 87-117; *La Biblioteca Episcopal de Vic. Un patrimoni bibliogràfic d'onze segles,* Vic 2006, 29. c) El fragment I/6, escrit en lletra carolina i datable devers la fi del segle X i procedent també de Sant Boi del Lluçanès, per al qual cf. Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *Els fragments del Sacramentari de Sant Boi del Lluçanès,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XIII (2005), 17-46. d) El fragment I/10, escrit en minúscula carolina del segon terç del segle X, possiblement obra d'Ató, per al qual cf. Miquel

Vitas Patrum I[123]
Testum I[124]
Psalterios V[125]
et alios libros IIII[126]
Breviario I[127]
Quaternos cum Letania[128]
et duos de dedicatione».[129]

---

dels Sants Gros, *Els sis missals de la catedral de Vic a mitjan segle* X, dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XXV (2017), 85-98. Idalguer deixà un missal a Sant Pere en el seu testament, supra, nota 106.

123. Cf. infra, notes 197, 234, 273 i 332. Versemblantment és un volum amb les vides d'alguns pares del desert escrites per sant Jeroni (sant Pau ermità, sant Hilarió, sant Malcus), i la de sant Antoni, escrita per Atanasi d'Alexandria. Segurament era molt semblant als actuals BEV, mss. 38 i 39, escrita la primera part del primer entre el final del segle X i el principi del XI, i la resta durant el segle XI, en lletra minúscula carolina, segurament a l'escriptori de la mateixa catedral de Vic. Cf. Gudiol, *Catàleg,* 54-57; M. E. Ibarburu Asurmendi, *Beati Gregorii papae Dialogorum libri. Alcuini quaestiones de litteris et libris. Item de rebus sacris. Ordo qualiter divina opera in ecclesia agantur. Enarrationes et vitiis* (sic) *Patrum aliaque opuscula (Museu Episcopal de Vic),* dins CR, III, 776-778; A. M. Mundó, *La cultura artística escrita,* dins CR, I, 152.

124. Cf. supra, nota 102.

125. Cf. infra, notes 138, 140, 142, 143 151, 155, 164, 167, 184, 204, 288, 309, 388, 486, 487. Cinc volums del llibre dels *Salms,* algun probablement en format de cor. D'algun d'aquests salteris en pot haver format part el bifoli escrit en lletra minúscula visigòtica, actualment BEV, ms. 259, datable entre 775 i 800, probablement d'escriptori narbonès, arribat a Osona a la fi del segle VIII amb l'host franca, per al qual cf. Miquel dels Sants Gros, *El fragment del 'Liber Psalmorum hispànic' Vic, Mus. Episc., ms. 259,* dins «Revista Catalana de Teologia» 2 (1977), 437-452; *La Biblioteca Episcopal de Vic. Un patrimoni bibliogràfic d'onze segles,* Vic 2006, 14.

126. El més probable és que siguin altres quatre exemplars del *Psalteri.* Però no seria estrany que fossin llibres del trivi i el quadrivi, car a la catedral de Vic bé hi podia haver l'escola corresponent. En tot cas, aquests llibres no figuren en l'inventari de 971. De l'ensenyament al·ludit n'hi ha rastres a la BEV: a) El ms. 257 és el foli 5 d'un volum escrit devers 850 en un escriptori del nord de França, que al segle XII fou esmenat i repuntuat, procedent de relligadures de l'Arxiu parroquial de Sant Pere de Torelló, i conté una part del llibre II de les *Institucions gramaticals* de Priscià, per al qual cf. M. Passalacqua, *I codici di Prisciano,* Roma 1978, 356; Gros *Vic,* 40. b) El ms. 197, fol. 25^{v}, escrit devers l'any 1000 en lletra minúscula carolina, procedent d'un escriptori narbonès, conté l'inici de l'*Eneida* de Virgili; cf. Gudiol, *Catàleg,* 201-203; B. Munk Olsen, *L'étude des auteurs classiques latins aux XIe et XIIe siècles,* vol. II, París 1982-1985, 792; Gros *Vic,* 41.

127. Cf. supra, nota 96; infra, notes 213, 222, 394, 502, 617. No és probable que el segle X el nom designi el que ara entenem per breviari, ans un recull de músiques per a les celebracions litúrgiques.

128. És possible que es tracti de «*Quarentenos*». El concili de Girona del 517 ja havia previst el res de les lletanies cada any després de Cinquagesma i a principis de novembre: «... II, De litania, ut expleta solennitate pentecostes, sequens septimana, a quinta feria usque in sabbatum, per hoc triduum abstinentia celebretur. III. Item secundae litaniae faciendae sunt kalendis novembris, ea tamen conditione servata, ut si iisdem diebus dominica intercesserit, in alia hebdomada, secundum prioris abstinentiae observantiam, a quinta feria incipiantur et in sabbato vespere missa facta finiantur. Quibus tamen diebus a carnibus et a vino abstinendum decrevimus»: Mansi, VIII, 549.

129. Cf. infra, notes 144 i 319; Junyent, *ib.,* 139-140.

És a dir, la col·lecció de llibres bíblics abastaria pràcticament tot el Vell Testament, i els *Actes,* normalment seguits, tal com acabem de dir, per les lletres apostòliques, escrits paulins i Apocalipsi inclosos. Els llibres són bíblics, litúrgics, jurídics i patrístics, constituint una biblioteca d'ús. Només testimonialment hi consten gramàtiques, llibres d'arts, o textos que puguin servir per a l'ensenyament; per a l'aprenentatge de l'exegesi o de la teologia no hi ha res. La col·lecció respon a necessitats cultuals i a la vida política i administrativa de la catedral i bisbat, no al fons d'una institució amb una noció clara i precisa sobre la utilitat social —pedagògica i de promoció— d'una biblioteca al servei d'un grup humà, ni que fos reduït al gremi clerical. Val la pena fer notar que falta en els inventaris vigatans el volum d'Esmaragde que Idalguer llegava en el seu testament del 908 a la catedral. No vol dir això que la catedral no el posseís en el moment de fer l'inventari, però el cert és que no s'hi ha conservat posteriorment.

En el cas de Vic, catedral versemblantment consagrada el 890, és impossible saber si algun dels còdexs esmentats era d'escriptura visigòtica o si ja tots eren escrits en lletra carolina. A part del fragment esmentat supra, nota 125, l'únic que s'ha conservat de la llista del 957 és una part del *Martirologium,* l'actual ms. 128, folis 177-313, de la BEV, escrit en lletra carolina amb rellents d'escriptura visigòtica. Per a Sant Feliu, cap de bisbat des d'època tardo-antiga, cal suposar que els llibres litúrgics i no litúrgics —si n'hi havia— de la primera etapa carolíngia serien encara en la seva major partida mss. visigòtics, i que l'arribada dels francs va escombrar-los ràpidament, substituint-los pels llibres del ritus franco-romà. Però aquí no és permès ultrapassar els límits d'una suposició, sense fonament ni data precisos.

El paral·lelisme de Sant Feliu amb Vic té vigència en un altre aspecte: No s'han conservat altres inventaris de llibres fins al segle XIV.[130]

2b. La Seu d'Urgell

Per accedir als esments més antics de llibres al bisbat d'Urgell hi ha dues fonts: L'escorcoll de les escriptures documentals, i l'inventari de llibres de la catedral que hi ha al recto del foli que precedeix el fol. 1 del cèlebre *Còdex dels Concilis* o *Collectio Canonum Hispana,* avui ms. 2005 de la Seu d'Urgell. Per sort, Mn. Pere PUJOL I TUBAU va fer l'escorcoll i va publicar l'inventari.[131]

130. El primer inventari vigatà del segle XIV és de l'any 1368; hi ha més inventaris i llistes de llibres dels anys 1435-1438, 1443, 1466 i 1583: Cf. Josep GUDIOL, *Catàleg,* 14-23.

131. Cf. *De la cultura catalana mig-eval: Una biblioteca dels temps romànics,* dins «EUC», VII (1913), 1-8; reproduït en P. PUJOL, *Obra Completa,* Andorra 1984, 52. Va reprendre l'estudi i l'edició de l'inventari Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *Seu,* 471-491.

L'escorcoll relaciona llegats a diverses parròquies —Eguils, Sant Martí de Salses, Sant Julià de Canalda, Sant Pere d'Escales— i llegats testamentaris de persona a persona, en un arc de temps que va de l'any 857 al 1119. S'hi troben relacionats els títols següents:

«et ipsum meliorem *Antifonarium* et ipso *missale* qui est novo mistico[132] et evangeliorum *disposito*. et *sermonario*.[133] et *cronica*.[134] et *Imnorum*.[135] et *ordo*[136] toledano (Eguils, any 900)

duos libros, *Manuale*[137] et *Psalterium* (Sant Martí de Salses, any 857).[138]

libros III. *Missalem*, *Lectionarium* et *Antiphonarium* (Sant Julià de Canalda, any 901).[139]

Missale, *Lectionario*, *antifernario*, *psalterio*, *Evangeliorum disposito* (Sant Pere de Grau d'Escales, any 913).[140]

Libros *Lectionarios II. Antimphanarios II. et Missale I.* obtimo. et *Passionario I.* et duo locorum *misticum*. Et *iob*. Et *iuditob* (*sic*) I. et ... et *Machabeorum*. et *humiliario* (*sic*) I. et *sermonario* I. et *Psalterios* II. et *Innerios* II (Sant Miquel «ad pontes, ad illa torre», any 940).[141]

Antiphonario I. Missales III. Lectionarios IIII. Psalterios II (dedicació de diverses esglésies cerdanes, any 948).[142]

Antiphonario, Missale, Lectionario, Psalterio Himnorum, Homeliario et alium librum qui dicitur *Flores Evangelii.*[143] *Cum 9 lectiones omnium Sanctorum,*

132. El *liber misticus* és un *mixte*, amb parts corresponents a la missa i altres parts corresponents a l'ofici diví. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115; per al missal, cf. supra, nota 122.

133. Per al *Disposito,* cf. supra, nota 107. Per al sermonari, cf. infra, notes 237, 497. Aquí recull d'homilies d'autor incert, com és incerta l'obra.

134. Molt probablement és la *Cronica* d'Isidor (PL 82, 214-228).

135. Cf. infra, nota 392. Llibre d'ús litúrgic explícit, sobretot per a l'ofici diví.

136. Cf. infra, notes 238, 256, 276,470. L'*ordo* és un ritual visigòtic, amb les fòrmules dels sagraments, consagracions, dedicacions i benediccions, és a dir, celebracions no eucarístiques ni de l'ofici diví.

137. El *manuale* és un altre llibre visigòtic que aplega les oracions de la missa que diu el celebrant.

138. Zimmermann, II, 1146, citant Pujol i Tubau. Cf. supra, nota 125.

139. Zimmermann, II, 1147. Per al missal, cf. supra, nota 122; per al *Leccionari*, cf. supra, nota 121; per a l'antifoner, cf. supra, nota 115.

140. Zimmermann, II, 1147. Per al missal, cf. supra, nota 122; per al leccionari, cf. supra, nota 139; per a l'antifonari, cf. supra, nota 115; per al salteri, nota 125; per a la darrera obra esmentada, cf. supra, nota 107.

141. Zimmermann, II, 1149. Per al leccionari, cf. supra, nota 121; per a l'antifoner, cf. supra, nota 115; per al missal, cf. supra, nota 122; per al *Passioner*, cf. supra nota 112; per al llibre de *Job*, cf. supra, nota 111; per al llibre dels *Macabeus,* cf. supra, nota 120; per a les homilies i al sermonari, cf. supra, nota 133; per al salteri, cf. supra, nota 125; per a l'himnari, cf. supra nota 135.

142. Zimmermann, II, 1149. Per a les obres esmentades, cf. nota anterior.

143. Per a les sis primeres obres esmentades, cf. supra, nota 141. La setena és un florilegi de fragments dels evangelis, probablement repartits segons el cicle litúrgic i acompanyats de glosses. Per a l'octava, cf. supra, nota 121.

sive et *de dedicatione ecclesie,* et de *libris Moralie iob*[144] in uno codice Libros II (Sant Cristòfol de Salinas, any 949).[145]

Bibliotega I.[146] et alios libros X. et VII (Ciutat, any 952).[147]

Libros Eptatico I.[148] *Appocalipsin. et Actus Apostolorum et Regum. Sapientia Salomonis. Disposito I. Passionario I. Chanano I.*[149] *Missale Lectionario Antiphonario* in uno volumine. *Psalterio I. et Prophetarum I ...*

Antifaner, Missale, Presser,[150] *Saltirio, Quaterniones de Flore Psalmorum,*[151] alio *Missale* (testament de Ramon, levita, any 1045).[152]

ipso meo *antiphanario* cum ipso *canono* socharrato (testament d'en Vives, prevere, anys1050).[153]

Antiphanario, Licianero (= Leccionari)*, Tropero*,[154] *Psalterio, Flore Psalmorum* et *Himner* (testament d'en Sunyer, any 1054).[155]

ipso *Antiphonario* et ipso *Tropero* cum ipso *canono* socarrado... et *Officiario*[156] (testament sagramental d'en Sal·la, any 1054).[157]

144. Per al leccionari dels sants, cf. supra, nota 121; per al volum de la dedicació d'esglésies cf. supra, nota 129; pel que al comentari del papa sant Gregori el Gran al llibre de *Job*, cf. supra, nota 111.

145. Zimmermann, II, 1149.

146. Cf. supra, nota 91; infra, notes 172, 209, 264, 326. És la manera com es coneix la traducció llatina de la Bíblia de sant Jeroni, i sol designar l'Antic i el Nou Testament, és a dir, un text complet de tota la Vulgata: Anscari M. Mundó, *«Bibliotheca»: Bible et lecture du carême d'après saint Benoit,* dins «Revue Bénédictine», 60 (1950), 65-92, esp. p. 77.

147. Zimmermann, II, 1150.

148. Cf. supra, nota 104. Amb els que segueixen dins el mateix ítem gairebé formarien una Bíblia completa: *Reis, Salms, Profetes, Sapiencials, Nou Testament,* llevat de *Job* i els *Evangelis.*

149. Per a *l'Apocalipsi,* cf. infra, nota 267; per als *Actes,* cf. supra, nota 110; per als llibres dels *Reis,* cf. supra, nota 113; per als llibres sapiencials de Salomó, cf. supra, nota 109; per al *disposito*, cf. supra, nota 107; per al *Passioner,* cf. supra, nota 112; per al llibre de *cànons,* f. supra, nota 114.

150. És a dir, *Proser,* llibre de les proses i tropus que es cantaven a la missa i en l'ofici diví de les festes més assenyalades. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115; per al missal, cf. supra, nota 122. Per al proser, cf. infra, nota 290.

151. Cf. infra, nota 155. Llibre d'espiritualitat, florilegi dels salms per a la meditació.

152. Zimmermann, II, 1159. Per al missal cf. supra, nota 122.

153. Zimmermann, II, 1163. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115. Per als cànons, cf. supra, nota 114. Ni Pujol i Tubau, ni Zimmermann, ni Gros i Pujol no diuen un mot sobre aquest «canono socharrato», ni sobre el «canono socarrado» de més avall, en referència al 'socarrim,. Tampoc nosaltres.

154. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115. Per al leccionari, cf. supra, nota 121. Per al troper, cf. infra, notes 156, 160, 161, 162, 194 i 208.

155. Zimmermann, II, 1163. Per al salteri, cf. supra, nota 125; per les *Flors dels Salms,* cf. supra, nota 151; per a l'*Himnari,* cf. supra, nota 135.

156. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115. Per al *Troper,* cf. supra, nota 154. Pels *Cànons,* cf. supra, nota 153. Per a l'oficier, cf. infra, notes 159, 162, 163, 167, 192, 205, 207, 282, 283, 473. L'*Oficier*, *Ofeier* o *Alfuller* és el llibre de l'ofici de la missa segons la successió de l'any litúrgic; ordinàriament portava els cants amb nota.

157. Zimmermann, I, 539, 580; II, 1163.

ipso meo *Preser* cum *Himner* (testament de n'Arnall, any 1055).[158]
Quaterniones V de *Oficiero* (testament de Guillem Mir, prevere, any 1058).[159]
et ipso *Troper* cum *Himner* (testament de n'Arnau, any 1059).[160]
Antiphonario cum ipso suo *Tropario* (testament sagramental d'Isarn, sacerdot i sacricustodi de Santa Maria, any 1069).[161]
Psalterio I, I Troper, Quaternos de Oficiario et *I Himner* (testament de Guillem, sacerdot, any 1074).[162]
I Ostiarium (= Oficiarium?) *et Antiphonarium* (testament sagramental d'en Seniofred, any1078).[163]
Lectionarium, Psalterium (testament de Ponç, sacerdot, any 1081).[164]
III *libros iudicos*[165] (testament de Raimon Seniofred, any 1082).[166]
ipso meo *Antiphonario* cum responsis et *Officiario* et *Psalterio* atque *Imnarios* (testament de Guadall, sacricustodi, any 1096).[167]
et ipso meo *antiphonario*, cum ipso *Psalterio*, cum omnibus aliis meis libellis (testament d'Esteve, levita, any 1097).[168]
relinquo XX solidos ad consummationem *Lectionarii* (testament de Raimon Bernat, any 1119)».[169]

Pel que fa al catàleg de llibres de la catedral, Pujol i Tubau el va publicar com un inventari unitari. Josep Gudiol, més tard, va fer notar que no era un simple catàleg, ans un catàleg amb dues parts, la segona de les quals amb data precisa: mitjan agost del 1147.[170] La primera part correspon al contingut de

158. Per al *Proser*, cf. supra, nota 150; per a l'*Himnari,* cf. supra, nota 135. Zimmermann, II, 1163.
159. Zimmermann, II, 1164. Cf. supra, nota 156.
160. Zimmermann, II, 1164. Per al troper, cf. supra, nota 154; per al himnari, cf. supra, nota 135.
161. Zimmermann, II, 1165. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115; per al troper, com en la nota anterior.
162. Zimmermann, II, 1165. Per al salteri, cf. supra, nota 125; per al troper, cf. nota 154; per a l'*oficier,* cf. supra, nota 156; per a l'himnari, cf supra, nota 135.
163. Zimmermann, II, 1166. Per al possible oficier, cf. supra, nota 156. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115.
164. Zimmermann, II, 1166. Per al leccionari, cf. supra, nota 121; per al salteri, cf. supra, nota 125.
165. Cf. infra, notes 190, 382, 428. És el *Liber Iudiciorum,* codi visigòtic de la llei, en vigor a Catalunya fins al moment de la introducció del dret romà.
166. Zimmermann, II, 1166.
167. Zimmermann, II, 1168. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115; per al responser, cf. infra, nota 206; per l'oficier, cf. supra, nota 156. Per al salteri, nota 125. Per a l'himnari, cf. supra, nota 135.
168. Zimmermann, II, 1168. Per a l'antifoner i el salteri, com a la nota anterior.
169. Zimmermann, II, 1169. Per al leccionari, cf. supra, nota 121. Per tot el conjunt, cf. supra, nota 131.
170. Gudiol, *Els primitius*, 73.

la biblioteca urgel·litana durant el segon terç del segle x, entre 930 i 960, abans de l'adquisició del *Beatus,* i podria haver estat redactada abans d'acabar aquell segle.[171]

El catàleg, amb les seves dues parts, fa un gran efecte. Escrit en lletra del segle xii, reflecteix un estadi avançat de la biblioteca Capitular, que encara milloraria els segles posteriors, de manera que durant el segle xv la biblioteca de la Seu podia competir amb la de Ripoll. El doble inventari és una anella bibliogràfica que se situa en el trajecte que va des dels temps carolingis fins al segle xiv (inventaris de Sant Feliu i de Vic) i permet de mesurar les etapes de la penetració dels llibres en una església episcopal catalana:

A

«Primitus quidem Bibliothecas II[172]
et II [Quarente]nos[173]
et II Carolos[174]
et II Passionarios[175]
et II Messalia, I Toledanam et aliam Romanam[176]
et II Dialogorum[177]
et Decada I[178]
Uita canonica I[179]

171. Cf. Gros *Seu,* 103-104, amb propostes per a identificar cada volum.

172. Cf. supra, nota 146. Una d'aquestes dues bíblies es conserva *in situ* i ha estat estudiada per P. Pujol i Tubau: *El manuscrit de la Vulgata de la catedral d'Urgell,* dins Id., *Obra completa,* Andorra 1984, 193-247. Cf. també VL, xi, 175 (IC, n. 642).

173. Cf. supra, nota 108.

174. Cf. infra, notes 266, 328, 449, 479 i 497. «Karla» i «carolus» és sinònim de «llegender» i «homiliari». Així s'ha d'entendre l'expressió de l'inventari de la Seu, el «carlum» de Roda d'Isàvena (infra, nota 266), els «charulos iii» del testament del cabiscol Joan (supra, nota 91), i el «karla» de l'inventari vigatà del 1368 (infra, nota 497). Les homilies d'aquest recull són les de Pau Diaca, monjo de Montecassino, elaborades amb materials patrístics. La denominació li ve perquè el volum comença amb el nom de Carlemany («Carolus»), rei dels francs i dels longobards, encarregant a Pau Diaca la confecció de l'homiliari, que després va fer difondre per tot l'imperi.

175. Cf. supra, nota 95.

176. Cf. supra, nota 122. El primer seria escrit en lletra visigòtica; el segon, en escriptura carolina.

177. Cf. infra, notes 215, 268, 346 i 432. Obra del papa sant Gregori el Gran (PL 77, 149-430). Un exemplar, escrit l'any 938 en lletra minúscula visigòtica, encara es conserva a la biblioteca de la catedral de la Seu, per al qual cf. VL, xi, 172-175 (IC, n. 641); M. E. Ibarburu Asurmendi, *Miscel·lània patrística,* dins CR, XXIII, 274-275, amb fotografia dels folis 110v i 111r; Gros i Pujol, *Oliba,* 116-117. Dos exemplars del segle xi es conserven a la BEV, mss. 38 i 39, Gudiol, *Catàleg,* 54-57.

178. Cf supra, nota 105.

179. Cf. supra, nota 118.

liber super Joannem I[180]
super Apocalipsim I
Super {Dan}iel librum I[181]
Augustini de Trinitate librum I[182]
de Canones III libros[183]
Expositionem Psalterii librum I[184]
et IV^or^ Evangeliorum libros[185]
super Joannem I[186]
super Matheum alium[187]
super Lucham alium[188]
super Marchum alium[189]
liber Iudicum I[190]
Decreta Pontificum I[191]
et III Oficiarios[192]
et IV^or^ Antiphonaria[193]

180. Cf. infra, notes 186, 225, 354. Pot ésser qualsevol dels comentaris a l'evangeli de Joan anteriors al final del segle X.

181. Aquest títol i l'anterior conformen el *Beatus* de la Seu d'Urgell, amb el comentari de sant Jeroni al llibre de *Daniel.* Cf. VL, XI, 171-172 i ap. XXXVI 281-283 (IC, n. 640); M. E. IBARBURU ASURMENDI, *{Beatus de la Seu d'Urgell},* dins CR, VI, 361-362; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Beatus de la Seu d'Urgell,* dins CR, XXIII, 275-285.

182. Cf. infra, notes 224, 349. L'any 859 el bisbe d'Urgell, Sisebut, donava al monestir de Santa Maria de Taverna un exemplar d'aquesta obra: GROS, *Seu,* n. 12, p. 108.

183. Cf. supra, nota 114.

184. El fragment XIV/25 de la BEV transment una versió abreujada del comentari als salms de sant Jeroni; és possible que a la Seu d'Urgell també n'hi hagués còpia. Cf. infra, nota 218.

185. Probable títol comú dels quatre volums que segueixen.

186. Cf. supra, nota 180. Es pot conjecturar que aquest volum o l'anterior corresponguin al comentari de sant Agustí a l'evangeli joànic per un paral·lelisme que pot semblar més o menys congruent: A la catedral de Roda Villanueva hi va veure un exemplar escrit el segle XI del comentari a l'evangeli de Joan de sant Agustí (VL, XV, 171-172; IC, n. 520), volum ara conservat a la catedral de Lleida; i a la BEV n'hi ha un altre exemplar, el ms. 27: GUDIOL, *Catàleg,* 45-46.

187. Cf. infra, notes 352 i 430. L'any 839 el bisbe Sisebut deixava un exemplar del comentari de sant Jeroni a l'evangeli de sant Mateu al monestir de Senterada, al Pallars Jussà. És possible que l'exemplar de la catedral fos la mateixa obra: GROS, *Seu,* n. 17, p. 109-110.

188. Cf. infra, notes 231, 257, 353, 493. El bisbe Sisebut deixava el 839 al monestir de Sant Serni de Tavèrnoles un exemplar del comentari de sant Ambrós (ca 340-397) a l'evangeli de sant Lluc: GROS, *Seu,* n. 18, p. 110.

189. Potser seria el comentari a sant Marc de Beda el Venerable (672/673-735), PL 92, 131-302.

190. Cf. supra, nota 165.

191. Col·lecció de *Decretals* papals. Cf. VL, XI, 164-171 i ap. XXXIV-XXXV, 281-283 (IC, n. 639); ZIMMERMANN, I, 469. Cf. infra, nota 233.

192. Cf. supra, nota 156.

193. Cf. supra, nota 115.

et I Troper[194]
super Genesim librum unum[195]
liber Sententiarum I[196]
Uitas Patrum I[197]
super Exodum librum I[198]
super Jeremiam librum I[199]
Prophetarum librum I[200]

B

In anno ab Incarnatione domini C° XL° VII post Mllm. XVIII Kalendas Mai recepit Guillelmus Sacrista VIII° Missals quorum III° cum prima parte argentea[201]
et IV^or^ textus sancti Evangelii, III ex ipsis cum argento[202]
et VI Lectionarios, quorum unum cum Missale in eodem volumine[203]
et III Psalteria[204]
Ve Officiarios[205]
et VI Responsoria et Antiphonaria[206]

194. Cf. supra, nota 154.

195. Pot ésser qualsevol dels quatre comentaris al Gènesi de sant Agustí: *De Genesi ad litteram imperfectus liber* (PL 34, 219-246), *De Genesi ad litteram libri I-XII* (PL 34, 245-486), *Locutionum in Heptateuchum libri VII* (PL 34, 485-546), *Quaestiones in Heptateuchum libri VII* (PL 34, 547-824).

196. Cf. infra, notes 314, 370, 386, 489. El bisbe Sisebut llegava l'any 839 al monestir de Sant Climent de Codinet un *Sententiarum expositum beati Taionis:* GROS, *Seu,* n. 20, p. 112. L'exemplar de la Seu pot correspondre, doncs, a les *Sentències* de Tajó de Saragossa, que resumia l'obra de Gregori el Gran.

197. Cf. supra, nota 123.

198. Pot ésser qualsevol dels comentaris al llibre de l'Èxode anteriors al 1147.

199. Cf. infra, notes 235, 239. Pot ésser qualsevol dels comentaris al llibre del profeta Jeremies anteriors al 1147.

200. Cf. supra, nota 106. Podria procedir d'aquest volum el ms. fragment 180/1 de l'Arxiu de la Catedral d'Urgell, del segle X.

201. Cf supra, nota 122. Per comparació amb l'inventari anterior, els missals han passat de dos a vuit, tres dels quals tenen aplics d'argent, i ja no es parla del «missal toledà».

202. Cf. supra, nota 102. No se'n conserva cap.

203. Per al leccionari, cf. supra, nota 121; per al missal, cf. supra, nota 122.

204. Cf. supra, nota 125. El ms. 11 de l'Arxiu Capitular de Lleida, de final del segle XII —«saltiri de sant Ramon»—, porta les antífones i disposa els salms segons l'ordre setmanal de les hores canòniques. Es tractaria, doncs, de saltiris litúrgics.

205. Cf. supra, nota 156. Aquests *alfullers* s'haurien de posar en relació amb el ms. 1805 de la BC, de la segona meitat del segle XII, provinent de la capella andorrana de Sant Romà de les Bons.

206. Per al responser, cf. supra, nota 167; per a l'antifoner, cf. supra, nota 115. Com que el catàleg esmenta primer el responser i després l'antifoner en els sis volums, llur disposició podria ésser semblant a la del ms. 4 (olim 45) de la biblioteca de Sant Feliu de Girona, el cèlebre *Antifonari* publicat per Miquel dels Sants GROS I PUJOL i Josep Mª MARQUÈS: Cf. infra, nota 455.

et in uno volumine Oficiarium et antiphonarium et [proserium][207]
et IV Tropers[208]
et II Bibliothecas[209]
et II Quarantenos[210]
et I Carolum[211]
et II Passionarios [212]
et Breuiarium I [...][213]
et II Collectaneos[214]
et II Dialogorum[215]
et I Dispositum[216]
et I Uita canonica[217]
et I librum Expositionum psalmorum[218]
et I librum Apocalipsis cum super Danihel[219]
et I librum Glosarum Psalterii
et II Moralies Iob[220]
et Decadem I[221]
et II Breuiaria[222]
et I librum Prophetarum[223]
et librum Augustini de Trinitate[224]
et I super Joannem[225]

207. Per a l'alfuller, cf. supra, nota 156; per a l'antifoner, cf. supra, nota 115; per al proser, cf, supra, nota 150. És possible que es tracti d'un dels sis volums anteriors. Seria un antifonari complet, amb tots els cant de la missa i de l'ofici diví. Cf. nota anterior.

208. Cf. supra, nota 154.

209. Cf. supra, nota 146.

210. Cf. supra, nota 108.

211. Cf. supra, nota 174.

212. Cf. supra, nota 95.

213. Cf. supra, nota 127. Falta text en l'ítem i això impedeix de conèixer amb precisió què contenia exactament el volum; si ja no és que després de l'esment del breviari fos esmentada una altra obra.

214. Cf. infra, notes 285, 460. Probablement són oracionals, llibres amb les col·lectes de la missa i les capítules de l'ofici diví.

215. Cf. supra, nota 177.

216. Cf. supra, nota 107.

217. Cf. supra, nota 118.

218. Cf. supra, nota 184.

219. Cf. supra, nota 181.

220. Cf. supra, nota 111. El ms. 26-I de la BEV, de gran format i del segle XI, pot donar idea de com seria el ms. urgel·lità. Cf. GUDIOL, *Catàleg,* 44-45; *Oliba Episcopus*. Catàleg, 160-162.

221. Cf. supra, nota 105.

222. Cf. supra, nota 127.

223. Cf. supra, nota 106.

224. Cf. supra, nota 182.

225. Cf. supra, nota 180.

et I super Ezechiel[226]
et II Pastoral[227]
et I super Exodum[228]
et Expositio [super Mateum?] [229]
et librum Omeliarum[230]
et unum super Lucham[231]
et unum sub uerborum (*sic*) [summum bonum?][232]
et II Decretals[233]
et I librum de Uitis Patrum[234]
et super Jheremiam[235]
et II libros Canonum[236]
et I Sermonum[237]
et II ordinaria[238]
et libellum super Jheremie[239]
et librum Questionum sancti Augustini[240]
et II Priscians[241]

226. Cf. infra, nota 350. Probablement es tractava de les homilies de Gregori el Gran sobre el llibre del profeta bíblic *Ezequiel* (PL 76, 785-1072). El ms. 25 de la BEV n'és una còpia de finals del segle XII. Cf. GUDIOL, *Catàleg,* 43-44.

227. Cf. supra, nota 119.

228. Cf. supra, nota 198.

229. Cf. supra, nota 187.

230. El ms. 181 de l'Arxiu Capitular d'Urgell és constituït per nou folis amb homilies i podrien provenir d'aquest «llibre d'homilies». Francesc Xavier ALTÉS I AGUILÓ els ha estudiats en *La 'Pars Aestiva' de l'homiliari de l'ofici catalanonarbonès: reconstitució de la seva recensió de l'homiliari carolingi de Liverani,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», 7 (1996), 107-159.

231. Cf. supra, nota 188.

232. Cf. infra, notes 279, 314, 345. En aquest cas, es tractaria dels *Sententiarum libri III* d'Isidor (PL 83, 537-738), com tenien les catedrals de Roda d'Isàbena (cf. infra, nota 279) o d'Elna (cf. infra, nota 314), i com encara es conserva a Vic, BEV, mss. 44, del 1064, i ms. 202, del final del segle XI o principi del XII: GUDIOL, *Catàleg,* 61-64.

233. Cf. supra, nota 191.

234. Cf. supra, nota 123.

235. Cf. infra, nota 199. Seria el comentari de sant Jeroni al profeta *Jeremies?*

236. Cf. supra, nota 114.

237. Incerta l'obra, incert l'autor.

238. Cf. supra, nota 136. El mot «ordinari» designa els actuals «pontifical» i «ritual». És molt possible que un d'aquests dos pontificals servís de model per al cèlebre «Pontifical de Roda», ara ms. 16 de l'Arxiu Capitular de Lleida.

239. Cf. supra, nota 199. En relació amb aquell exemplar, «libellum» suposaria un llibre menor, qui sap si un fragment, llarg o curt.

240. Poden ésser les «*Quaestiones in Heptahemeron libri VII*», esmentades supra, nota 195.

241. Cf. infra, nota 407, 408. Són el «Priscià Major» (= *Institutiones, lib. 1-16*) i el «Priscià Menor» (= *Institutiones, lib. 17-18*). Conserven fragments d'un Priscià (ca. 500) el ms. 257 de la BEV, de mitjan segle XI, GUDIOL, *Catàleg,* 218, i el ms. 161/3 de Tortosa, BAYERRI, *Catàleg,* 326-329; cf. també el ms. Rc-0001 de Roda, *olim* ms. 4 de l'Axiu Capitular de Lleida, del qual s'ha suposat que era una part desmembrada de l'actual ms. Rc-0005, que conté un tractat de gramàtica anònim; l'examen sumari de tots dos còdexs efectuat el 24 d'abril del 2019 imposa-

et librum virgilii Eneidum[242]
et librum[243]
et Oraci[244]
et I volumine Omerum et totum Virgilium[245]
et in alio volumine Sallustium et Luchanum et Oratium[246]
et duo alia volumina Sallustii[247]
et I Terentium[248]
et I tullium de Amicicia[249]
et III libros fisice[250]

---

ria més d'una reserva a propòsit de la dita desmembració, tot i que la qüestió només quedarà dilucidada quan es procedeixi a descriure atentament els dos còdexs i se n'examini amb lupa el contingut.

242. Cf. infra, notes 245, 409, 418. Si ens deixem guiar pel ms. 197 de la BEV, del segle XI, GUDIOL, *Catàleg,* 201-203, *Oliba Episcopus.* Catàleg, 163-164, el ms. urgel·ità contindria, a més, les altres obres de Virgili (70-19 aC).

243. Incerta l'obra, incert l'autor. Per la ubicació en la llista, es podria suposar que seria un llibre de gramàtica o d'un altre clàssic llatí (Ovidi [43 aC – 17 dC], etc.).

244. Cf. infra, notes 246 i 425. Villanueva va veure un manusrit d'Horaci (65-8 aC) del segle XI a Vic, ara desaparegut, VI, VI, 80; i fragments abundats de les epístoles horacianes a Roda, VL, XV, 171 (IC, n. 518), ara RC-0004, *olim* ms. Roda 7, de l'Arxiu Capitular de Lleida, del segle XI, amb glosses. També ha desaparegut el de la biblioteca de Ripoll, infra, nota 425. El ms. 1845 de la BC (*Carmina libri I-IV, De arte poetica, Epodi*) és del final del segle XI i principi del segle XII. Sembla molt complet el ms. 100 de Tortosa, del segle XI, BAYERRI, *Tortosa,* 250-251, que a més dels *Carmina,* del *Carmen Saeculare,* els *Epodon* i l'*Ars Poetica,* conté les *Sàtires,* amb la pèrdua d'una tercera part de la sàtira IX del llibre I. Per al ms. horacià de Roda, cf. Angel MESTRE TIBAU, *Un manuscrito horaciano en Lérida,* dins «Ilerda», XII-XIII (1949), 73-81; Àngel RUZ CHUPS, *Descripción del ms. "Rotensis 7" del Archivo de la Catedral de Lérida,* Universitat de Barcelona 1963 (treball inèdit).

245. Cf. supra, nota 242. L'«Homerus latinus» és una traducció de la *Ilíada* feta per Baebius Italicus, autor de la llatinitat tardana, versemblantment per a ús de les escoles. L'obra ha estat publicada per F. VOLLMER, *Homerus Latinus, id est, Baebii Italici Ilias Latina* (Bibliotheca Teubneriana), Leipzig 1913. L'únic ms. català conegut d'aquesta obra és el ms. 195/3 de la Biblioteca Capitular de Tortosa: BAYERRI, *Tortosa,* 349-353. Per als altres mss., cf. B. MUNK OLSEN, *L'étude des auteurs classiques latins aux XIe et XIIe siècles,* vol. I, Paris 1982, 413-420.

246. Per a Horaci, cf. supra, nota 244. Volum compost, qui sap si un florilegi per a l'ensenyament del llatí. De Sal·lusti (86-43 aC) seria obligatòria un selecció o tot el text del «*De coniuratione Catilinae*» i del «*Bellum Iugurtinum*»; el text complet d'aquestes obres es transmet al ms. 236/2 de la Biblioteca Capitular de Tortosa, del final del segle XII: BAYERRI, *Tortosa,* 392. De Lucà és obligat pensar en la «*Farsàlia*», transmesa també pel ms. 184/1 de la catedral de Tortosa: BAYERRI, *Tortosa,* 342.

247. «*De coniuratione Catilinae*» i «*Bellum Iugurtinum*» per separat?

248. Cf. infra, nota 419. Cal pensar en un ms. com el 1743 de la BC, de finals del segle XII.

249. Cf. infra, nota 422. A Vic hi havia un ms. de la segona meitat del segle XI amb els tractats ciceronians «*De Amicitia*» i «*De Senectute*».

250. O són tres exemplars de tota la *Física* d'Aristòtil (384-322 aC) en llatí, o només tres dels vuit llibres en què es reparteix l'obra. La traducció del grec al llatí la va fer Gerard de Cremona (1114-1187) a Toledo. Atès que el segon catàleg de la biblioteca de la catedral de la Seu d'Urgell és del 1147, sobtaria la precocitat urgel·litana en la possessió d'aquesta obra aristotè-

et I Persium[251]
et I Oratore[252]
et I Porfirium[253]
et librum Glosarum Alphabeti[254]
et III libros Legum[255]
et Ordinarium uetus[256]
et I Lucham[257]

lica. Potser per això, ZIMMERMANN I, 602, s'inclina a veure'hi una obra d'astronomia i còmput o les obres dels agrimensors romans. No és pas exclòs que es tractés d'escrits de medicina.

251. En un inventari de l'any 1078 de la catedral de Vic, hi són esmentades les poesies de Persi.

252. Cf. infra, notra 412. No es tracta de l'obra homònima de Ciceró (106-43 aC), sinó del poeta Arator (516-550), que va posar en vers els *Fets dels Apòstols,* a mitjan segle VI. Cf. RB, 1423-1425.

253. Cf. infra, nota 362. És la traducció llatina feta per Boeci (480-524 dC) de la *Isagoge* o introducció de Porfiri al tractat de les *Categories* d'Aristòtil. N'hi havia exemplar al monestir de Ripoll, infra, notes 413-414.

254. Incert l'autor, incerta l'obra designada amb el nom «Alphabet». A l'hora de fer alguna hipòtesi plausible sobre el contingut d'aquest volum, es presenten dues opcions. La primera és que potser caldria posar-lo en relació amb el ms. ACA, Ripoll 74, dels darrers decennis del segle X, escrit a l'escriptori monacal de Ripoll, manuscrit miscel·lani, mena de tractat sobre les arts liberals, amb un cos central (fol. 17-140) que reprodueix el llibre X de les *Etimologies* d'Isidor i n'abreuja els llibres XI-XX sense citar mai ni l'autor ni l'obra que extractava. Els 16 primers folis també són miscel·lanis, i els fol. 141-158 segurament eren el principi d'un altre manuscrit. En aquest còdex ripollès una ratlla vertical divideix cada pàgina, i així a cada pàgina s'hi juxtaposen dues llistes de glosses. Els lemmes són introduïts per una rúbrica i sovint per una majúscula. Això, en el cas que el ms. de la Seu hagués estat una còpia del ms. 74 de Ripoll, podria haver suggerit el nom de *Glossae Alphabeti,* títol diferent del ms. ripollès (*Glossae timologiarum*). Per al ms. Ripoll 74, cfr. BOFARULL, 164, n. 74/16: Zacarías GARCÍA VILLADA, S. J., *Formularios de las bibliotecas y archivos de Barcelona,* dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans», XI-XII (1913), 533-552, esp. 534-541*; Bibliotheca Patrum Latinorum Hispaniensis,* I, 1915, 580-584; Lluís NICOLAU D'OLWER, *L'escola poètica de Ripoll en els segles X-XIII,* dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans», 6 (1915-1920), 3-84; *Un glossaire de Virgile et de Juvénal,* dins «Bulletin Du Cange», 4 (1928, 137-152); J. M. CASAS HOMS, *Vocabulari trilingüe del segle XI,* dins «Miscel·lània Bíblica P. Ubach», Monserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1954, 449-458; *Una gramàtica inèdita d'Usuard*, dins «Miscel·lània Anselm M. Albareda (Analecta Montserratensia, 10), 1964», 77-129; Michel HUGLO*, Les tonaires. Inventaire, Analyse, Comparaison,* París 1971, 160-161; Michel ZIMMERMANN, *Le monde d'un Catalan au Xe siècle. Analyse d'une compilation isidorienne,* apud Bernard GUÉNÉ, ed., *Le métier d'historien au Moyen Âge,* París, Publications de la Sorbonne 1977, 45-78; ZIMMERMMAN, 893-89; J. GARRIGOSA, *Els manuscrits musicals a Catalunya fins al segle XIII*, Lleida 2003, 62-64. La segona opció seria el n. 82 del catàleg de Baluze.

255. Cf. supra, nota 114; infra nota 316.

256. Cf. supra, nota 136.

257. Cf. supra, nota 188.

et Dispositum[258]
et Vitam beati Poncii[259]
et alios XXVIII libellos inter libros gramatice (?) et Expositionis».[260]

D'aquest retaule magnífic de manuscrits —amb volums d'Homer, Virgili, Sal·lusti, Lucà, Horaci, Terenci, Ciceró, Persi, etc.— no en queda pràcticament res, i en el cas de la Seu no es pot al·legar la devastació del foc, com s'ha de fer, ai las, per Ripoll. La llista urgel·litana deixa molt enrere els inventaris medievals del segle XIV de Vic, que ja hem esmentat, i ja no diguem els de Sant Feliu que examinarem ara mateix. Però cal no oblidar dues coses. Primer, que la presència dels autors clàssics llatins a les biblioteques catalanes antigues (La Seu d'Urgell, Vic, Ripoll,) és molt menor que en altres biblioteques europees coetànies (Saint-Gall, Bobbio, Saint-Riquier, Corbie, Saint-Bertin, Laon, Saint-Amand). Segon, que la presència d'autors clàssics llatins en les biblioteques catalanes té com a finalitat principal —si no exclusiva— l'exploració d'aquells textos des del punt de vista gramatical i lexicogràfic, és a dir, simplement propedèutic i pedagògic. És clar que és reduccionista considerar que la recepció i la influència dels clàssics durant l'Edat Mitjana només es pot considerar com un element passiu i, en certa manera, apàtic. D'altra banda, les traces d'interès que hom troba en la documentació carolíngia entorn de la llengua grega demostren que una certa idea de la civilització antiga i del seu «trasllat» des dels grecs cap als romans era viva, si més no com a reminiscència o supervivència erudita, en alguns centres de producció d'escrits. Ara bé, també és clar que l'interès pel grec no ve d'una curiositat humanística prematura. El grec és conegut, quan ho és, gràcies als glossaris.

El període primitiu de Sant Feliu caldria emmarcar-lo, doncs, pel que fa als llibres, entre la relativa modèstia de l'inventari vigatà del 951 i l'esplèndid inventari urgel·lità del segle XII. Sant Feliu no es va desplegar com una catedral; per això, atès el que tot d'una veurem, no és pas possible fer-se

258. Cf. supra, nota 107.

259. Es tracta de la vida i martiri de sant Ponç (†), bisbe de Cimiez, a la Provença. És impossible saber quina de les tres passions que se'n conserven (cf. *Bibliotheca hagiographica latina antiquae et mediae aetatis,* Brusel·les 1898-1901, n. 6896-6897bis) era la del ms. urgellità.

260. Només conjecturalment es pot pensar en obres de Donat i altres gramàtics, en florilegis i en quaderns per a l'aprenentatge de la llengua llatina. El *Liber Expositionis,* si és obra gramatical, queda per identificar.

Les edicions dels catàlegs de la biblioteca de la Seu d'Urgell són: PUJOL I TUBAU, *a. c.,* 5-6; GUDIOL, *Els primitius,* 72-74; GROS, *Seu,* 101-124; ZIMMERMANN, II, 1176. La llista també ha estat reproduïda fa poc en l'obra dirigida per Antonio GARCÍA Y GARCÍA, *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la biblioteca Capitular de La Seu d'Urgell,* La Seu d'Urgell 2009, XVII.

il·lusions: La biblioteca de Sant Feliu s'assemblaria molt més a la biblioteca inicial i pobra de Vic que no pas a la biblioteca més rica i evolucionada de la Seu d'Urgell. Ja hauria estat bo que Sant Feliu hagués tingut una col·lecció de llibres semblant a la vigatana del segle X!

2c. Roda d'Isàvena

Pel que fa a Roda d'Isàvena, recentment ha estat publicada la còpia de l'inventari del tresor d'aquella Seu,[261] del segle XII, que en va fer Jaume Pasqual.[262] Vet-aquí els títols dels seus volums:[263]

In primis unam Bibliotecam[264]
et II Moralia[265]
et I Carlum[266]
et I Apocalipsin[267]
et I Dialogorum cum Vita gregoriana[268]
et alium cum Martyrologio[269]
et unum Sanctorale[270]
et III Storiales[271]
et Quadragenarium[272]

261. GROS, *Roda,* 339-355.

262. Cfr BC, ms. 729-VIII (*Sacra Cathaloniae antiquitatis monumenta*), p. 274-275.

263. En l'inventari de Gros i Pujol s'hi compten 53 volums, però hi ha una ambigüitat. A la p. 349 es llegeix: «40-48. *et* IIII Psalteria». O ha de dir «40-43», o bé «VIIII Psalteria». La primera solució dóna 48 volums, la segona 53.

264. Cf. supra, nota 146. Volum perdut.

265. Cf. supra, nota 111. Volum perdut.

266. Cfr supra, nota 174. Volum perdut.

267. Cf. supra, nota 181. Volum avui perdut. GROS, *Roda,* 343-344, suggereix que fou probablement un *Beatus,* possible còpia sense ornamentació del *Beatus* de la Seu.

268. Cf. supra, nota 177. La *Vita* era probablement la que escriví Pau Diaca (720-799), PL 75, 42-62. Volum perdut.

269. Volum perdut. Cf. supra, nota 116.

270. És l'actual Rc-0016, *olim* ms. 15 de Roda, de l'Arxiu Capitular de Lleida. Cf. també VL, X, 13 i ap. II, 216-221; i VL, XV, 173-175 (IC, n. 512).

271. GROS, *Roda*, 345, suggereix que els volums contenien les lectures de l'ofici diví tretes dels llibres històrics de l'AT. Des del diumenge de Septuagèsima fins a Pàsqua es llegia el *Gènesi* i altres llibres històrics; després de Pentecosta es llegien el llibres dels *Reis,* etc. Els mss. de Roda *olim* 5 (ara Rc-0025) i *olim* 14 (ara Rc-0032), dels segles XI i XII, és el que s'ha conservat dels tres volums.

272. Cf. supra, nota 108. Volum perdut.

Et vitas Patrum[273]
et II Lectionarios[274]
et IIII Missales[275]
et II Ordinales[276]
et I Brucardum[277]
et I Glossarium[278]
et I Summum bonum[279]
et I Pastoralem[280]
et I Vitam canonicam[281]
et IIII Officiaria[282]
et Antiphonarium cum Officiario[283]
et alium Antiphonarium[284]

273. Cf. supra, nota 123. Volum perdut.

274. Cf. supra, nota 121. Ara ms. Rc-0035, *olim* ms. 18 de Roda, leccionari de l'ofici amb les lectures per les matines de les festes dels sants, escrit el segle XI i estudiat per Josep-Romà BARRIGA, *El manuscrit 18 de la catedral de Lleida: Leccionari de l'ofici, provinent de Roda,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», I (1975), 11-41. Cf. també VL, X, 13 i ap. II, 216-221; VL, XV, 173-175 (IC, n. 512).

275. Cf. supra, nota 122. Potser en provenen els fragments de les guardes del ms. *olim* Roda 33, ara Rc-0037, del segle XII, amb cants amb notació aquitana.

276. Cf. supra, nota 136. Un dels dos exemplars és el ms. Rc-0036, *olim* ms. Roda 16, estudiat i editat per J.-R. BARRIGA, *El Sacramentari, ritual i Pontifical de Roda,* Barcelona 1975: Cf. també Josefina PLANES, *Sacramentari, ritual i pontifical de Roda* (ACL, Roda, núm. 16), dins CR, XVI, 442-443

277. Volum perdut. És el *Decretum* de Burchard o Brocard de Worms (965-1025) (PL 140, 537-1058). El *Decretum* és una compilació canònica densa i completa, on l'autor intentava adaptar els coneixements jurídics a l'esperit del seu temps.

278. Volum perdut, possible diccionari.

279. És l'actual RC-0022, *olim* ms. Roda 8, còpia del segle XII. Cf. supra, nota 232; VL, XV, 172 (IC, n. 524).

280. Cf. supra, nota 119. Volum perdut.

281. Cf. supra, nota 118. Volum perdut, si ja no és que calgui identificar-lo amb l'actual ms. Rc-0007, *olim* Roda 3, del segle XI, que conté la *Institvcio monachorum de libro primo beati Cassiani* (f. 1-66v) i les *Homelie sancti Cesari* (f. 66v-80r).

282. Cf. supra, nota 156. Volums perduts.

283. Cf. supra, nota 115 i nota anterior. Volum perdut.

284. Cf. nota anterior. Podrien provenir d'aquest volum o de l'anterior els folis de guarda del segle XII, amb notació aquitana, posats al finals del ms. *olim* Roda 9 (ara Rc-0033) i *olim* ms. 15 (ara Rc-0016), com també el retall d'un antifoner visigòtic conservat a la RAH, per al qual cf. Francesc Xavier ALTÉS I AGUILÓ, *El retall testimonial d'un antifoner visigòtic (segles X-XI) procedent de l'antic arxiu de la seu de Roda d'Isàvena (Madrid, Academia de la Historia, ms. 9/4579)*, dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», IX (1999), 33-50. Cf. supra, nota 115.

et unum Collectaneum[285]
et I Expositorium Eptatici[286]
et II Maiores Donatos[287]
et IIII Psalteria[288]
et I^as^ Consuetudines[289]
et I Prosarium[290]
et Vitam beati Augustini et beati Saturnini in quaternionibus[291]
et Textum argenteum cum gemmis deauratum[292]
et aliud ligneum cum lapide.[293]

2d. Elna

Pel que fa a Elna, és conegut l'inventari dels llibres que l'any 915 el bisbe Riculf llega a la seva catedral:[294]

Textum Evangelicum I[295]
Missales III[296]
I quoque missale et lectionarium in uno volumine[297]

285. Cf. VL, xv, 169-170 (IC, n. 516). Gros, *Roda,* 349, l'identifica amb l'actual ms. RC-0019, *olim* Roda 2, miscel·lània patrística amb textos exegètics d'Isidor de Sevilla, Gregori el Gran, Gregori d'Elvira (s. iv), Just d'Urgell i sant Agustí. Segurament provenen d'aquest ms. els folis 38-40 de l'actual Rc-0033, *olim* ms. Roda 9, del segle xii. O podria tractar-se del col·lectari del segle xii, ara Rc-0033, *olim* Roda 9.

286. Cf. supra, nota 104. Volum perdut.

287. Cf. VL, xv, 172 (IC, n. 521); infra, nota 406. És l'*Ars Donati,* cèlebre tractat gramatical d'Eli Donat (s. iv). Són els folis del ms. *olim* Roda 4, ara molt probablement dividits entre els actuals mss. Rc-0001 i Rc-0005.

288. Cf. supra, nota 125. S'en conserva un, el ms. RC-0029, *olim* ms. Roda 11, de l'any 1191, per al qual cf. Josefina Planes, *Saltiri, himnes i ofici rimat de Sant Ramon (Breviari de Roda)* (ACL, Roda, núm. 11), dins CR, XVI, 441-442.

289. Volum perdut. Gros, *Roda,* 350, suggereix que es tracta de la consueta de la catedral de Roda.

290. Volum perdut. Cf. supra, nota 150.

291. Segons Gros, *Roda,* 350, la *Vita beati Augustini* seria la que va escriure Possidi de Càlama. La passió del bisbe màrtir de Tolosa del Llenguadoc potser va influir en la redacció de l'ofici de sant Serní del *Santoral*, *olim* ms. Roda 18, ara ms. Rc-0035, del segle xi.

292. Cf. supra, nota 102. Volum perdut.

293. Segons Gros, *Roda,* 351, es tractaria d'un altre evangeliari, més senzill que l'anterior i potser també més antic. Volum perdut.

294. Cf. Monsalvatje, XXI, ap. XV, p. 329-331; Zimmermann, I, 547-549.

295. Cf. supra, nota 102.

296. Cf. supra, nota 122.

297. Cf. supra, notes 121 i 122.

Alium vero missale cum antiphonario in uno volumine[298]
Smaragdum[299]
Tradiciones Evangelii et Epistolas libros II[300]
Librum Rabanum I[301]
Expositum in Evangelium et Epistolas[302]
Eptaticum I[303]
Expositum super Genesis librum I[304]
Libro Salomon I[305]
Libro Machabeorum I[306]
Librum Job et Tobie et duodecim prophetas minores in uno volumine libro I[307]
Martirologium obtimum I[308]
Psalterium I[309]
Canones II[310]

298. Cf. supra, nota 115.

299. Segons Miquel dels Sants Gros i Pujol, és probable que sigui l'*Expositio in Regulam Sancti Benedicti* d'Esmaragde († *ca.* 825), abat de Saint-Mihiel (PL 102, 689-932). Tractant-se d'una biblioteca episcopal i, per tant, de l'ús pràctic i pastoral d'una obra d'Esmaragde, cal no oblidar altres obres seves: les *Collectiones in Epistolas et Evangelia* (PL 102, 15-552), el *Summarium in Epistolas et Evangelia Smaragdo additum* (PL 102, 553-594), la *Diadema monachorum* (PL 102, 593-690), la *Via Regia* (PL 102, 931-970) i les obres de circumstàncies: *Acta collationis Romanae* (PL 102, 971-976), *Chartae Ludovici Pii et Lotharii filii eius pro monasterio Sancti Michaelis* (PL 102, 975-980), *Epistola Caroli Magni ad Leonem papam de processione Spiritus Sancti, quam edidit Smaragdus abbas* (PL 98, 923-929). Ve a tomb recordar ací que el 15 de febrer del 908 el bisbe de Vic, Idalguer, llegava a la catedral de Sant Pere, entre altres volums, un «Smaragdum quodicem I»: Arxiu Capitular de Vic, cal. 9, Episc. I. 22; VL, vi, 68 i apèndix 12, p. 267 (IC, n. 812); E. Junyent i Subirà, *Diplomatari de la catedral de Vic, I,* doc. 41, p. 39.

300. Per a la primera obra, cf. supra, nota 143. Per a les *Epístoles*, cf. infra notes 339, 459, 472.

301. Impossible saber de quina obra de Ràban Maur (780-856) es tracta: *De institutione clericorum, De rerum naturis seu de universo, Liber de laudibus sanctae crucis,* etc. Val la pena recordar també que entre els llibres que el monestir de Ripoll havia donats o dipositats al priorat de Montserrat hi figura un «Rabbanum»: R. Beer, *Ripoll,* p. 85; Zimmermann, II, 1162.

302. Cf. supra, nota 107.

303. Cf. supra, nota 104.

304. Cf. supra, n. 195. I pot tractar-se, naturalment, d'un comentari no agustinià del *Gènesi* anterior a 915

305. Cf. supra, nota 109.

306. Cf. supra, nota 120.

307. Cf. supra, text corresponent a la nota 141. Allí s'esmenta un llibre de *Job* al costat d'un de *Judit.* En el ms. de Roda el llibre sapiencial de *Job* és ajuntat a un altre llibre hagiogràfic i a un volum del profetes menors, combinació única en els catàlegs que toquem. Per als profetes, cf. supra, nota 106.

308. Cf. supra, nota 116.

309. Cf. supra, nota 125.

310. Cf. supra, nota 114.

Quaterniones de canones[311]
Librum Augustinum I contra quinque ereses[312]
Orationarios libros II[313]
ac Librum I Sententiarum[314]
de diversis causis librum I[315]
Libros legis II, alium Romanorum, alium Gothorum[316]
Quaterniones obtimos super Genesis[317]
Et Regii et Machabeorum et Prophetarum luculentissime expositum in uno volumine[318]
Ad ecclesiam consecrandam quaterniones II[319]
Ad visitandum infirmum quaterniones II[320]
Ad ordinationes ecclesiasticas quaternione I[321]
Medicinale I.[322]

No hi ha grans diferències entre la composició de la biblioteca de Roda, la de la que Riculf llega a la seva església rossellonesa al principi del segle IX i la biblioteca de la catedral de Vic durant la segona meitat del mateix segle IX. En tot cas, la diferència vindria donada per la presència a Elna del trio Esmaragde, Ràban Maur i Agustí. Bo i tenint en compte que Esmaragde pot ésser considerat un autor visigot o un autor amb molta voga en el món hispànic, Ràban constitueix un toc de clarí carolingi explícit, que no sona tanmateix ni a Vic, ni a la Seu, ni a Roda, ni sonarà a Girona. Elna, Vic, Roda i Girona

311. Impossible saber què contenien aquests quaderns no relligats, de matèria canònica. Cf. nota anterior.

312. Cf. PL 42, 1101-1116.

313. Cf supra, notes 214 i 285. ZIMMERMANN, I, 547, proposa veure-hi uns sermonaris. Cf. infra, nota 393.

314. Cf. supra, nota 196.

315. Estudiant la BEV, VL, VI, 78 (IC, n. 827-828) anota: «... otro vol. hay del siglo X que contiene *los Dialogos* de este santo. La misma obra se repite en otro códice de fines del siglo XI: á los cuales siguen *Quaestiones de litteris, vel libris, vel singulis causis;* y son preguntas de Carlo Magno y respuestas de su maestro Albino (Alcuino)». Les *Quaestiones de litteris* es poden identificar amb la *Grammatica* i la *Orthographia* d'Alcuí (PL 101, 849-920). Les obres en les quals dialoguen Carlemany i Alcuí són el *Dialogus de rethorica et virtutibus* (PL 101, 919-950) i la *Dialectica* (PL 101, 949-976). La *Disputatio Pippini regalis et nobilissimi iuvenis cum Albino scholastico* (PL 101, 975-980) *inc.:* «Pippinus: Quid est littera? Albinus: Custos historiae».

316. Cf. infra, nota 395. Segons ZIMMERMANN, I, 549, el primer seria el codi de Teodosi o el *Breviari* d'Alaric; el segon és el *Forum Iudicum.*

317. Pot ser qualsevol dels comentaris al *Gènesi,* o un aplec de glosses, anteriors a 915.

318. Cf. ZIMMERMANN, II, 628. Per al llibre dels *Reis,* cf. supra, nota 113; per al llibre dels *Macabeus,* cf, supra, nota 120; per al llibre dels *Profetes,* cf. supra, nota 106.

319. Cf. supra, nota 129.

320. Els quaderns potser són el que resta d'un *Ordo* o d'un *Ordinarium* com els esmentats supra, notes 136, 238, 256 i 276; infra, nota 470.

321. Possible recull canònic, fragmentari o no, d'ús local.

322. MONSALVATJE, XXI, ap. 15, p. 329-331; ZIMMERMANN, II, 1148. Cf. infra, nota 387.

tenen biblioteques capitulars pobres, del tot incipients, en comparació amb la de la Seu d'Urgell. Perquè? La causa hauria d'ésser estudiada tenint en compte els problemes específics de cada localitat i de cada catàleg. No és el mateix un catàleg del segle X que un del segle XII. I les diferències entre els catàlegs de Roda i de la Seu d'Urgell, tots dos del segle XII, s'haurien d'explicar amb tota probabilitat a causa de la diferent dedicació pedagògica desenvolupada —o simplement testificada— en una i altra catedral. Pel que fa a Girona, sospitem que els dos primers segles carolingis molt són pobres des del punt de vista intel·lectual, per no dir miserables. De fet, ja s'ha vist que no hi ha dotació de la Canònica fins a la segona dècada del segle XI, i hi ha raons per a pensar que fins ben entrat aquest segle la cabiscolia capitular no va funcionar a la Canonja de la catedral, en construcció, ans, segons sembla, a l'església de Sant Martí, extramurs. Però essent això matèria pendent d'altres estudis, ara toca tornar als llibres de Sant Feliu, pasant primer per la biblioteca monàstica de Ripoll

2e. Ripoll

La publicació recent de les còpies del P. Benet Ribas[323] i de J. Villanueva[324] de l'inventari de la biblioteca del monestir de Ripoll, document que remunta al segle XII,[325] ofereix l'oportunitat de considerar un altre fons antic de llibres, el del monestir sobredit, que té més d'una relació amb les biblioteques anteriors i és decisiu en ordre a mostrar el grau de cultura assolit a la Catalunya Vella durant el període comtal. Sense voler entrar ara ni en la ponderació de la biblioteca ripollesa, ni en la problemàtica dels seus catàlegs, la llista de llibres és aquesta:

323. El catàleg figurava a l'antic ms. 40 de Ripoll, desaparegut en les flames del 1835. La còpia que en va extreure Ribas l'any 1800 es conserva ara a Madrid, RAH, Est. 27, 56º, 4º E. N. 122.

324. Cf. VL, VIII, ap. IV, p. 216-217 (IC, n. 478). N'hi ha edició crítica: BEER, *Ripoll,* 79-85.

325. Cf. GROS, *Ripoll*, 121-150, d'on provenen totes les dades que segueixen fins a la nota 427. Una primera llista havia estat publicada per VL, VIII, 32-60 i 216-217; més tard s'hi van referir Fèlix TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a forma un Diccionario crítico de los escritores catalanes,* Barcelona 1836, 445 ss.; Gotthold HEINE a «Serapeum», VIII (1847), 875-88; José M. DE EGUREN, *Memoria descriptiva de los códices notables conservados en los archivos eclesiásticos de España,* Madrid 1858, 69; G. BECKER, *Catalogi bibliothecarum antiqui,* Bonnae 1885, n. 49, mss. 1-17, p. 134; PELLICER, *Monasterio de Ripoll,* Girona 1872, 115-116; Paul EWALD, *Reisen nach Spanien im Winter von 1878 auf 1879,* dins «Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde», VI (1881), 385 ss.; R. BEER, *Handschriftenschätze*, 412 (copiant VL), i BEER, *Ripoll,* 79-85; GUDIOL, *Els primitius* 77-78 (copiant BEER); Gonzalo MARTÍNEZ DÍEZ, *Dos catálogos inéditos de la biblioteca del monasterio de Ripoll,* dins «Hispania Sacra», 22 (1969), 333-423; E. JUNYENT I SUBIRÀ, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba,* Barcelona, IEC 1992, 398-400; ZIMMERMANN, I, 559-577; II, 1160-1162; Pere J. QUETGLAS, *La tradició clàssica a l'edat mitjana als països de parla catalana,* dins «Ítaca. Quaderns Catalans de Cultura Clàssica», 23 (2007), 14-16.

Bibliotecas III[326]

326. Cf. BEER, *Ripoll*, 1-3; supra, nota 146. Aquest grup de tres bíblies ja no és esmentat per Baluze, ni per Ribas, ni per VL, ni per Bofarull. No es pot demostrar —però es pot conjecturar raonablement— que alguna d'aquestes bíblies del catàleg seria alguna o com alguna de les tres bíblies catalanes antigues, profusament il·lustrades, que actualment es coneixen: BNF, ms. lat. 6 (Bíblia de Sant Pere de Roda), BAV, lat. 5729 (Bíblia de Farfa), i els fragments de la Bíblia de Sant Miquel de Fluvià identificats per Mundó: ACA, Cod. frag 322; Montserrat, ms. 821-IV, i Banyoles, AHC, frag. 1: Cf. CR, I, 155. Per a les tres bíblies, cf. VL, XV, 38 (IC, n. 535); J. PIJOAN, *Les miniatures de l'octateuch a les bíblies romàniques catalanes,* dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans», 4 (1911-1912), 475-507; W. NEUSS, *Das Buch Ezechiel in Theologie und Kunst bis zum Ende des 12. Jahrhunderts mit besondere Berücksichtigung der Gemälde in der Kirche zu Schwartzrheindorf,* Münster i. Westfalen 1912; *Sobre un grupo de manuscritos bíblicos catalanes, muy importantes,* treball anunciat a «Guia del Primer Congrés d'art cristià a Catalunya», Barcelona 1913, s. p., sota l'epígraf *Comunicacions rebudes; Die katalanische Bibelillustration um die Wende des erstens Jahrtausends und die altspanische Buchmalerei,* Bonn-Leipzig 1922; A. ALBAREDA, *Els manuscrits de la Biblioteca Vaticana Reg. Lat. 123, Vat. Lat. 5730 i el scriptorium de Santa Maria de Ripoll,* dins «Catalonia Monastica. Recull de documents i estudis referents a monestirs catalans», I (1927), 23-69; J. GUDIOL I CUNILL, *La pintura medieval catalana,* III*, Els Primitius. Els llibres il·luminats*, Barcelona 1955, 87-105; J. DOMÍNGUEZ BORDONA, *Ars Hispaniae. XVIII. Miniatura,* Madrid 1962, 78-93; Peter KLEIN, *Date et scriptorium de la Bible de Roda. État des recherches,* dins «Les Cahiers de Saint-Michel-de-Cuxa», 3 (1972), 91-102; *Der Apokalypse-Zyklus der Roda-Bibel und seine Stellung in der ikonographische Tradition*, dins «Archivo Español de Arqueología», 45-47 (1972-1974), 267-311; M. DELCOR, *Le scriptorium de Ripoll et son rayonnement culturel. État de la question,* dins «Les Cahiers de Saint-Michel-de-Cuxà», 5 (1974), 45-64; A. M. MUNDÓ, *Las biblias románicas de Ripoll,* dins «Actas del XXIII Congreso Internacional de Historia del Arte: España entre el Mediterráneo y el Atlántico. Granada 1973», vol. I, Granada 1976, 435-436; M. S. GROS I PUJOL, *Fragments de bíblies llatines del Museu Episcopal de Vic,* dins «Revista Catalana de Teologia», 3 (1978), 153-177; W. CAHN*, Romanesque Bible Illumination,* New York 1982, 70-80, 292, n. 148; *La Bible romane,* Fribourg 1982; F. AVRIL, J.-P. ANIEL, M. MENTRÉ, Y. ZALUSKA, *Manuscrits enluminés de la Péninsule Ibérique,* Paris 1982, 31-43, 177-181; M. MENTRÉ, *Création et Apocalypse,* París 1984, 224-228; *Peintures des manuscrits hispaniques des XII et XIII siècles: l'iconographie de la création du monde,* dins «Les Cahiers de Saint-Michel-de-Cuxa», 15 (1984), 197-209; Rosa ALCOY I PEDRÓS, *Bíblia de Rodes* i *Bíblia de Ripoll,* dins CR, X [1984], 292-315; ARNALL-PONS, I, 99-102; II, làm. 29-30; A. ORRIOLS, *Les il·lustracions del ms.* Vat. Lat. *5730 i la seva relació amb altres produccions catalanes de l'entorn del 1100,* dins «Anuario de Estudios Medievales», 24 (1996), 31-46; M. MENTRÉ, *Illuminated manuscripts of Medieval Spain,* Londres 1996; *Élements bibliques et non bibliques dans l'iconographie de la Création au XIe siècle,* dins «Bulletin de la Société Nationale des antiquaires de France», 1986-1987, 125-134; P. KLEIN, *Bible,* dins J. P. O'NEILL (ed.), *The Art of Medieval Spain a. D. 500-1200,* The Metropolitan Museum of Art, New York 1993, 306-309; W. CAHN, *Romanesque Manuscripts. The Twelfth Century,* 2 vols., London 1996 Armand PUIG I TÀRRECH, *La Bíblia a Catalunya, València i les Illes fins al segle XV,* Tarragona 1997; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Los scriptoria de Ripoll, Vic y Girona: un posible estilo catalán de ilustración de manuscritos*, dins *De capitibus et aliis figuris*, Barcelona 1999, 17-32; A. CONTESSA, *The Ripoll and the Roda Bibles. A comparative study of the illustrations of the two manuscripts and an iconographical study of the book of Genesis* 2 vols. [tesi doctoral], The Hebrew University of Jerusalem 2001-2002; Anscari M. MUNDÓ, *La cultura artística i escrita,* dins CR, I, 133-162, esp. 155-157; i *Les Bíblies de Ripoll, vol. III: Estudi dels mss. Vaticà lat. 5729 i París, BNF ms. 6,* Città del Vaticano 2002 (Studi e Testi, 408); M. A. CASTIÑEIRAS GONZÁLEZ, *From Chaos to Cosmos: the Creation Iconogaphy in the Catalans Romanesque Bibles,* dins «Arte Medievale», 02/1 (2002), 35-50; I. LORÉS, *El monestir de Sant Pere de Rodes,* Barcelona 2003, 213-228; A. CONTESSA, *Le Bibbie dell'Abbate Oliba di*

Moralia II[327]

Ripoll. Testo biblico e rinascita spirituale nella Catalogna dell'XI secolo, dins «Estudios Bíblicos», 61/1 (2003), 27-64; *Immagini dell Paradiso nelle Bibbie catalane di Ripoll e di Roda,* dins «Kronos», 7/1 (2004), 3-32; *Le Bibbie catalane di Ripoll e di Roda e gli antichi cicli biblici lombardi della Genesi,* dins «Arte Lombarda», 140 (2004/1), 5-24; *Noah's Ark on the two mountains of Ararat. The iconography of de cycle of Noah in the ripoll and roda Bibles,* dins «Word & Image», 20/4 (2004), 257-270; *Revealing pages: The production of manuscripts at the Catalan Scriptorium of Ripoll (1008-1046),* dins «Avista Newletter», 2005, treball conegut per referència; *Facta sunt coelum, maria {et} terrae. La creazione nelle bibbie catalane di Ripoll e di Roda,* dins «Miscellanea Bibliothecae Apostolicae Vaticanae», 12 (2005/1), 83-156; *Between Art, Faith and Science. The concept of Creation in the Ripoll and Roda romanesque Bibles,* dins «Iconographica», (2007), 19-43; *Migrazioni di motivi iconografici tra miniatura e arte monumentale in epoca romanica: Catalonia, Italia, Inghilterra,* dins *Les fonts de la Pintura Romànica,* Barcelona 2008, 177-193; *Ark of Noah, Ark of Covenant: the meaning of a shape,* dins K. KOGMAN-APPEL, M. MEYER (ed.), *Between Judaism amd Christianity. Pictorials Playing on Mutual Grounds. Essays in Honour of Prof. Elisabeth (Elisheva) Revel-Neher,* Leiden 2008, 171-190; M. A. CASTIÑEIRAS – I. LORÉS, *Las biblias de Rodes y Ripoll: una encrucijada del arte románico en Cataluña,* dins M. GUARDIA, C. MANCHO (ed.), *Les fonts de la Pintura Romànica,* Barcelona 2008, 219-260; A. CONTESSA, *Imaging the Invisible God: theophanies and Prophetic visions in the Ripoll and Roda Bibles,* dins «Les Cahiers Archéologiques», 52 (2009), 79-97; *L'iconographie des cycles de Daniel et Ezéchiel dans les bibles de Ripoll,* dins «Les Cahiers de Saint-Michel-de-Cuxa», 40 (2009), 165-176; *Nouvelles observations sur la Bible de Roda,* dins «Cahiers de civilisation médiévale», 51 (2009), 329-342; M. A. CASTIÑEIRAS, *Le Nouveau Testament de la Bible de Ripoll et les anciennes traditions de l'iconogaphie chrétienne: du* scriptorium *de l'abbé Oliba à la peinture romane sur bois,* dins «Les Cahiers de Saint-Michel-de-Cuxa», 40 (2009), 145-164; A. M. MUNDÓ, *Les bíblies de Ripoll,* Vic 2002-2010; J. ALTURO, *Corpus biblicum Medii Aevi Cataloniae: códices, fragmentos,* membra disiecta *y referencias librarias, una primera aproximación,* dins «Memoria Ecclesiae», 38 (2013), 69-114; A. CONTESSA, *El Brodat de Girona i la cultura librària de la Marca Hispànica,* dins C. MANCHO (ed.), *El Brodat de la Creació de la catedral de Girona,* Barcelona 2018, 263-290; M. CASTIÑEIRAS, *Oliba i les arts pictòriques. Les bíblies de Ripoll i Roda com a imatge, transmissió i memòria,* dins Marc SUREDA I JUBANY (dir.), *Oliba Episcopus. Mil·lenari d'Oliba, bisbe de Vic. Exposició al Museu episcopal de Vic del 27 d'octubre del 2018 al 10 de febrer de 2019,* MEV 2018, 79-85; *Oliba Episcopus.* Catàleg, 151-154.

Baluze 113, Ribas 54 i Bofarull, 8, n. 0/9, esmenten una Bíblia del segle XI que va del *Gènesi a Ruth* i incorpora una exposició sobre l'*Apocalipsi,* el comentari d'Isidor sobre el *Gènesi* i un prefaci de sant Jeroni sobre el mateix llibre. No deuria ésser molt diferent del fol. 9 de BEV, ms. 255, una pàgina del *Gènesi* escrita en lletra carolina a dues columnes, Bíblia potser importada de Narbona en l'avinentesa de la consagració de la catedral de Vic l'any 880: Cf. M. E. IBARBURU ASURMENDI, *L'Escriptori de Vic,* dins CR, III, 734-735, amb fotografia. A la mateixa BEV, els 8 primers folis de l'esmentat ms. 255 són folis d'una altra Bíblia del segle IX ex., a dues columnes; les dues bíblies tenen una gran retirada a les bíblies senceres continentals de tipus teodulfià: A. M. MUNDÓ, *La cultura artística escrita,* dins CR, I, 152.

327. Cf. BEER, *Ripoll,* 4-5; supra, nota 111. Perduts abans del 1649, perquè el catàleg Baluze ja no els esmenta. No creiem que es pugui identificar amb l'exemplar de Baluze 32 i Ribas 115, *Liber Sancti Gregorii ad instar epistolarum moralium,* perquè immediatment després d'haver donat aquest títol, el catàleg de Baluze afegeix: «Post sexaginta folia circa medium continet nomina Summorum Pontificum a divo Petro usque ad Clementem IV [† 1268] et postea sunt carmina heroyca» etc. En seixanta folis no és possible transcriure el gran tractat de sant Gregori sobre el llibre de Job. Per la seva banda, Ribas dona un títol encara més explícit que el de Baluze: *Epistolae divi Gregorii papae ad diversos.* Bofarull, 9, n. 0/13, remarca que la llista de papes a partir d'Urbà II és copiada amb una lletra més moderna —probablement del segle XIII]—, que contrasta amb la de la resta del ms., que era del segle XI.

Carle. II[328]
Estivale. II[329]
Passionar. IIII[330]
Collationes II [331]
Vitas patrum II[332]
Textus evang. III[333]
Missales XI[334]

328. Cf. supra, nota 174; Gros i Pujol, *Oliba,* 90. Perduts. No apareix en els catàlegs de Baluze, ni de Ribas, ni de Bofarull. Beer, 6-7 llegeix «*Cartularia*».

329. Perduts. Cf. Beer, *Ripoll* 8-9; supra, nota 107. No figuren als catàlegs acabats d'esmentar en la nota anterior. Segons M S. Gros, *Cinc fragments de manuscrits de l'escriptori de la Catedral de Vic,* dins «Ausa», 19 (2000), 61-77, a l'Arxiu Comarcal del Ripollès es conserva un fragment datable a mitjan segle X de l'homiliari de Luculenci. El ms. 793/V, agregat de fragments, de la biblioteca de Montserrat, conté una altra homilia de Luculenci. Cf. Alexandre Olivar, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del monestir de Montserrat,* Montserrat 1977 (Scripta et Documenta, 25), 191. Ambdós fragments podrien provenir d'aquest *Aestivale* ripollès, materialment o per còpia.

330. Cf. supra, nota 95. Perduts. Cf. Beer, *Ripoll,* 30-33. D'algun d'aquests *Passioners* en pot provenir el ms. 1104, fragmentari, de Montserrat, que conté part de la passió de sant Sebastià, procedent del monestir de Sant Pere de la Portella, en el redreçament del qual va intervenir l'abat Oliba; cf. Gros i Pujol, *Oliba,* 90.

331. Perduts. Beer, *Ripoll* 34-35. Són les *Conlationes* de Joan Cassià (ca 360-435). Cf. Baluze 31. L'exemplar de Ribas 136, segons fa notar Gros, *Ripoll,* 127, és igual que el de Bofarull, 16, n. 0/17, el qual el data al segle xiv. N'hi ha exemplar del segle xi a Roda, ms. Rc-0007 de l'Arxiu Capitular de Lleida, *olim* ms. 3.

332. Cf. supra, nota 123; Beer, *Ripoll,* 36-37. Perduts. Per Baluze 210, se sap que aquest volum era l'obra de sant Jeroni i que començava amb la vida de sant Pau ermità. No és clar que Ribas 147 i 157 s'hagin d'identificar amb cap d'aquests dos mss. antics.

333. Cf. supra, notes 102 i 202; Beer, *Ripoll,* 38-40; VL, viii, 43, n. 5 (IC, n. 485-486). Perduts. El comte Sunyer havia regalat un d'aquests «Textus» al monestir de Ripoll l'any 925, quan es va consagrar l'església: R. Ordeig, *Dotalies,* I-ii, p. 116, doc. 46. Baluze 55 i 83, Olzinelles, *Códices del Real Monasterio de Ripoll* (Vic, AEV, Mensa, vol. 2058), i Bofarull, 8, n. 0/10 (de l'any 1094) i 140, n. 0/11 (s. xi ex., que és el que segueix), n'esmenten dos; el segon de Baluze amb glosses. Ribas 155 i VL, viii, 43, n. 5 (IC, n. 486), esmenten un evangeliari, probablement escrit a Ripoll mateix l'any 1048, en quart i amb il·lustracions «vulgars», que contenia també, entre altres escrits, una *Genealogia* de Jesucrist i el *Liber sacramentorum* del papa Gelasi esmenat per sant Gregori.

334. Cf. supra, nota 122. Baluze 132, Beer, *Ripoll,* 41-51. Poden tenir relació amb algun d'aquests onze missals el fragmentari ms. 1254/IV de Montserrat, escrit pel monjo Guifré el primer quart del segle xi: Cf. Alexandre Olivar, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del monestor de Montserrat,* Montserrat 1991 (Scripta et Documenta, 41), 31; Mundó, *o. c.,* p. 80, làm. 19; Gros i Pujol, *Oliba,* 90. També el fragment II/43 de la BEV, procedent de l'arxiu parroquial de Campdevànol, per al qual cf. M. S. Gros i Pujol, *Fragments d'un missal ripollès del final del segle xi (Vic, Bib. Episc., frag. II/43),* dins «AIEG», 52 (2011), 127-136; i potser també el sacramentari ripollès conservat a Vic, BEV, ms. 68, Gudiol, *Catàleg,* 90-91, escrit devers 1040, publicat per Alexandre Olivar, *Sacramentarium Rivipullense,* Madrid-Barcelona 1964, i estudiat per Joan Bellavista, *El temporal del Sacramentari de Ripoll en relació amb el de Trento,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», IV (1990), 29-36; M. S. Gros i Pujol, *Noves dades sobre el Sacramentari de Ripoll,* dins «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona», 46 (1997-1998), 346-355; *Oliba Episcopus.* Catàleg, 149.

Lectiers. IIII[335]
Ant. XIII[336]
Prosarios II[337]
Prophetarum III[338]
Epistolas Pauli II[339]
Gerarchia[340]
Iosephum[341]
Bede de temporibus[342]

335. Cf. supra, nota 121; VL, VIII, 216; BEER, *Ripoll,* 52-55. Perduts. El bifoli procedent de l'arxiu de Sant Pere de Ripoll, ara manuscrit 4[P] de l'Arxiu Comarcal del Ripollès, que conté lectures del Dijous i Divendres Sants, en pot procedir.

336. Cf. supra, nota 115. Perduts. Pot tenir relació amb algun dels tretze antifonaris un foli ara inserit al ms. de l'ACA, Ripoll 106, fol. 26v, amb les antífones de matines del diumenge i dilluns *per annum,* amb música.

337. Cf. supra, nota 150. Perduts.

338. Cf. supra, nota 106; Baluze 56. Perduts. El foli del ms. 2541/1 de la BC, que porta el final del llibre de *Miquees*, és escrit en lletra minúscula visigòtica de cap a l'any 800 i procedeix de Ripoll, hi pot tenir relació: MUNDÓ, *o. c.,* p. 25-26, làm. 1.

339. Cf. supra, nota 300. Perduts, si eren exemplars complets amb tots els escrits paulins. En tot cas, hom pot preguntar-se si un d'aquests dos mss. no seria la *Expositio epistolarum Pauli Apostoli* de sant Agustí, ara ms. Vat. lat. 5730, per al qual cf. Anselm M. ALBAREDA I RAMONEDA, *Els manuscrits de la Biblioteca Vaticana Reg. Lat. 128, Vat. Lat. 5730 i el scriptorium de Santa Maria de Ripoll,* dins «Catalonia Monastica», I, (1927), 70-94; GUDIOL, *Els primitius,* 115-116; Pere BOHIGAS I BALAGUER, *La ilustración del libro en Cataluña. Período románico,* Barceoona 1960, p. 60 i fig. 20; M. E. IBARBURU ASURMENDI, «*Expositio epistolarum Pauli apostoli» de sant Agustí (BAV: Ms. Lat. 5730),* dins CR, X, 328-331.

340. Cf. Ribas 33, VL, VIII, 44, n. 7 (IC, n. 488), Olzinelles (*Códices del Real Monasterio de Ripoll*, BEV, Mensa, vol. 2058, fol. 2, n. 17), Bofarull, 10, n. 0/17, BEER, *Ripoll,* 80. Perdut. És la *Hierarchia divina* del Pseudo Dionís Areopagita (ca 500), traduïda en llatí per Joan Scot Erigena a mitjan segle X. Ribas el data al segle X; VL el data al segle XI in.; Olzinelles i Bofarull el daten al segle X. Per la descripció de Ribas, se sap que, afegit al tractat de l'Areopagita, el ms. contenia la *Vita Sancti Martialis Episcopi,* l'*Epistola sancti Fulgentii de fide ad Petrum diachonum,* un *Liber Porphirii* i les *Categoriae Aristotelis ab Augustino translatae.*

341. Cf. Baluze 41, BEER, *Ripoll,* 81. Perdut. Per la descripció que en dóna Baluze, consta que era el *De bello iudaico,* i que fou escrit l'any 1049 de l'Era i el 1011 AD, novè de la indicció. Contenia, a més, les *Capitulationes* d'Orosi dirigides a sant Agustí. BEER, *Ripoll,* el data al segle XI, en temps de l'abat Oliba. Com que ni Olzinelles, ni Ribas, ni Bofarull no l'esmenten, cal deduir que es devia perdre abans del 1800.

342. Cf. BEER, *Ripoll,* 82. És el tractat *De ratione temporum* de Beda (PL 90, 204-578), ms. perdut. BEER rebutja la identificació d'aquest ms. amb el Vat. Reg. lat. 123, car creu que el ms. es va escriure després del catàleg. Per al Reg. lat. 123, cf. J. PIJOAN, *Miniaturas españolas en manuscritos de la Biblioteca Vaticana. I. El manuscrito Regina lat. 123,* dins «Cuadernos de trabajos de la Escuela Española de Arqueología en Roma», 1 (1912), 1-10; G. PUIGVERT, *El manuscrito Vat. Reg. Lat. 123 y su posible adscripción al scriptorium de Santa María de Ripoll* (tesi doctoral), UAB, Bellaterra 1996; J. SAMSÓ, *Cultura científica àrab i cultura científica llatina a la Catalunya Altmedieval. El monestir de Ripoll i el naixement de la ciència catalana,* dins «Symposium internacional sobre els orígens de Catalunya (segles VIII-IX)», vol. I, Barcelona 1991, 253-269 G. PUIGVERT, *Astronomia i Astrologia al monestir de Ripoll. Edició i estudi dels mss. cien-*

Confessiones[343]
Pastorale II[344]
Summum bonum III[345]
Dialogorum II[346]
Exameron II[347]
Ethimologiarum[348]
Liber de Trinitate[349]
Liber omel. Super Iezechielem[350]

---

tífics astronomicoastrològics del monestir de Santa Maria de Ripoll, Bellaterra 2000; *Oliba Episcopus.* Catàleg, 159-160.

343. Cf. BEER, *Ripoll,* 83. És probable que sigui l'obra homònima d'Agustí, tanmateix poc representada en catàlegs hispànics antics. Perdut abans del 1800, perquè ni Ribas, ni Olzinelles, ni Bofarull, ni VL no l'esmenten.

344. Cf Baluze 144, Ribas 182, Olzinelles (*o. c.,*), Bofarull, 8-9, n. 0/12, BEER, *Ripoll,* 84-85, que el daten al segle X. Cf. supra, nota 119.

345. Cf. supra, nota 232; Baluze 127, Ribas 125 i 259, Olzinelles (*o. c.,* fol. 4, n. 0/5), Bofarull, 13-14, n. 0/5 —que data al segle X—, BEER, *Ripoll,* 86-88. Gros identifica un d'aquest volums com el que l'any 1017 el jutge Salomó va donar al monestir de Ripoll: GROS, *Salomó,* 5-6. Aquest exemplar, a més, contenia la *Chronica* d'Isidor. L'exemplar de la BEV de les *Sentències* isidorianes, ms. 44, GUDIOL, *Catàleg,* 61-63, fou copiat el 1064 pel canonge Ermemir Quintila; el ms. 202 de la mateixa biblioteca i amb les mateixes *Sentències* d'Isidor, prové del monestir de l'Estany; per aquest darrer, cf. M. E. IBARBURU ASURMENDI, *«De summo bono» de sant Isidor (Museu Episcopal de Vic: Ms. 202),* dins CR, X, 770-772.

346. Cf. supra, nota 177. Volums perduts. Cf. Baluze 209 i 249, BEER, *Ripoll,* 58-59. L'exemplar que cita Ribas 282, sense datar-lo, es deu haver d'identificar amb l'exemplar d'ACA, Ripoll ms. 218, del segle XIV, citat per Bofarull, 143 n. 218/7.

347. Perduts. Baluze 105 descriu un infolio d'«*Isidorus super Pentateucum*». Ribas 36, esmenta un «*Isidorus super Pentatheucum et super libros Regum et Paralipomenon et super Isaiam et Hieramiam*», escrit en lletra molt formosa del segle X o del XI, que potser presenta un contingut excessiu per a identificar-lo amb l'entrada del catàleg. Olzinellas (*o. c.,* fol. 2v-3r, n. 18) i Bofarull, 10-12, n. 0/18) descriuen amb detall un exemplar dels *Libri Exameron explenatum a B. Isidoro Spalensi Episcopo* (PL 83, 207-380). ZIMMERMANN, I, 568, els identifica amb el comentari a l'Hexameron de sant Ambròs. GROS, *Ripoll,* 130, suggereix que també podrien ésser el comentari de Beda (PL 91, 9-190).

348. Perdut. Cf. Ribas 60, BEER, *Ripoll*, 60. Podria ésser Baluze 147, ms. descrit com «*Liber sancti Augustini episcopi vetustissimus et ablattis* (sic) *semicomestus*». Poden provenir d'aquest exemplar els folis que constitueixen el ms. 1104/1 de Montserrat, del darrer quart del segle IX, provinent al seu torn del monestir de Sant Pere de la Portella, reformat, com s'ha dit, el 1018, per l'abat Oliba. BEER, *l. c.* i p. 52, veu rastres de la utilització de les *Etimologies* en ACA, ms. Ripoll 106, fol. 86v.

349. Cf. supra, nota 182; BEER, *Ripoll,* 61. Pot ésser el tractat homònim de sant Agustí o, com suggereix BEER, el de sant Hilari de Poitieu (s. IV). GROS, *Ripoll,* 24, s'inclinaria pel tractrat de Boeci, unit al *De consolatione* en el ms. que Salomó regalà a Ripoll l'any 1017: GROS, *Salomó,* 60-61, n. 17-18. ZIMMERMANN I, 565, opta decididament per Agustí, malgrat el silenci de Baluze, Ribas, Bofarull i VL.

350. Cf. supra, nota 226; Ribas 104, VL, VIII, 32, 50-51, i ap. III, 215-216 (IC, n. 494); BEER, *Ripoll,* 62. Són les *Homeliae in Ezechielem* de Gregori el Gran, actual ms. ACA, Ripoll 52, escrit pel monjo Guifré, l'escriptor de les bíblies de Ripoll, segons MUNDÓ, *o. c.,* làmines 13ª-15ª, ratificat per ZIMMERMANN, I, 563. A més del comentari a Ezequiel, conté la *Vita Gregoriana,* de Joan Diaca, i l' *Expositio super Cantica canticorum* del mateix papa Gregori el Gran.

XL Homelie II[351]
Super Matheum[352]
Super Lucam[353]
Super Iohannem[354]
Claudium[355]
Liber Bede cum evgl. II[356]
Aimonis I[357]
Istoria aeclesiastica II[358]

Cf. M. E. Ibarburu Asurmendi, *Iohannes Diaconus*: *«Vita Gregorii»; «Liber beati Gregorii in Ihezechielem»; «Expositio super Cantica Canticorum Gregorii papae {ACA, : Ms. Ripoll 52}»,* dins CR, X, 286-289; Arnall-Pons, I, 79-80, làm. 15.

351. Cf. supra, nota 108; Beer, *Ripoll,* 63-64, que agrega a les homilies el comentari a Mateu següent. Volums perduts, que encara van poder veure Olzinelles (*o.c.,* fol. 4, n. 0/4) i Bofarull, 139, n. 0/4, segons el qual el seu exemplar «no baixa del segle x».

352. Cf. supra, nota 187; Baluze 200. Possiblement el comentari de sant Jeroni (PL 26, 15-228), volum perdut després del 1649, perquè ni Ribas, ni Olzinelles ni Bofarull ja no l'esmenten. Zimmermann, I, 563, legitimaria una identificació amb el tractat d'Agustí *Quaestiones in Evangelium Mathei* (PL 35, 1365-1376).

353. Cf. supra, nota 188; Beer, *Ripoll,* 65, que agrega els dos comentaris a Lluc i a Joan com si fossin un manuscrit únic. Posiblement el comentari de sant Ambrós de Milà (PL 15, 1607-1944), volum perdut, perquè no l'esmenten els catàlegs acabats de citar. Els fragments de cinc folis, ara BEV, ms. 256, escrits a dues columnes en lletra visigòtica del segle X, que contenen el comentari d'Ambròs a sant Lluc i procedeixen de l'Arxiu Capitular de Vic (cf. A. Mundó, *La cultura artística escrita,* dins CR, I, 152), poden donar una idea del que seria el ms. ripollès. Zimmermann, I, 565, prefereix veure-hi un recull d'homilies d'Agustí sobre Lluc. Cf. supra, notes 180, 186, 225.

354. Cf. supra, nota 180. Possiblement el gran comentari de sant Agustí (PL 35, 1379-1976), volum perdut, per la mateixa raó acabada de dir.

355. Cf. Beer, *Ripoll,* 61. Perdut. Alguna de les obres de Claudi de Torí, que Beer i Zimmermann, I, 568-569, proposen d'identificar amb el comentari a dues cartes de sant Pau als corintis (PL 104, 837-918), per paral·lelisme amb un ms. igual de Bobbio (Becker, n. 32, ms. 255). Claudi, això no obstant, va comentar altres llibres escripturístics. Aquest manuscrit de Ripoll seria l'únic de Claudi de Torí, autor del període dit de la renaixença carolíngia, esmentat en un catàleg català antic.

356. Cf. Baluze 80, Ribas 57, Olzinelles (*o. c.,* fol. 3, n. 0/1), VL, viii, 36-37, n. 1 —i vol. vi, ap. xxx-xxxii, 306-310— (IC, n. 479), Bofarull, 12, n. 0/1, i Beer, *Ripoll,* 67-68. Són les *Homeliarum Evangelii libri II*, de Beda el Venerable (PL 94, 9-268), ms. miscel·lani que Ribas va datar dels segles x-xi, i Baluze, Olzinelles, VL i Bofarull, van descriure. Baluze, a més, en transcriu els versos que enumeren els abats i comtes sebollits al monestir de Ripoll.

357. Cf. Beer, *Ripoll,* 69. Perdut. Aimon de Fleury (965-1008) és autor dels *De miraculis Sancti Benedicti libri II* i dels *Historiae Francorum libri IV.* Ateses les relacions literàries entre Ripoll i Fleury, Beer opina que es trata de la segona obra; Zimmermann, I, 570, s'inclinaria per la primera. No és esmentada en els catàlegs ripollesos.

358. Cf. Beer, *Ripoll,* 70-71. Perduts abans del 1649, perquè Baluze ja no els esmenta i, en conseqüència, tampoc els catàlegs posteriors. És l'obra d'Eusebi de Cesarea (ca. 260-339) traduïda en llatí per Rufí d'Aquileia (*ca.* 345-410) (PL 21, 461-540). El comte Sunyer en va lliurar un exemplar al monestir l'any 925, amb motiu de la dedicació de l'església, amb un missal i un salteri, Ordeig, *Dotalies,* I-i, p. 115-116, n. 46; Ordeig, *Ripoll (segles ix-x),* p. 133-134, n. 59; CatCar IV-I, n. 283, p. 262-263. Pot procedir d'un d'aquests dos volums el bifoli

Tripartita[359]
Canticum graduum[360]
Prosperum II[361]
Porphirium grecum[362]
Collect. I[363]
Liber Sancti Benedicti[364]

---

en lletra minúscula visigòtica de la segona meitat del sege IX, ara ACA, fragments de mss., n. 22, obtingut de les tapes d'un ms. ripollès.

359. Cf. BEER, *Ripoll*, 72. Perdut. És l'obra de Cassiodor (s. VI), *Historia ecclesiastica Tripartita* (PL 96, 879). No esmentada en els altres catàlegs ripollesos. L'exemplar conservat a BEV ms. 166, del segle X i possiblement elaborat en un centre franc del Migdia [per al qual cf. GUDIOL, *Catàleg,* 172-174; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Historia Tripartita (Museu episcopal de Vic: Ms. 166),* dins CR, III, 738-742, i GROS I PUJOL, *Oliba,* 115-116], pot donar una idea aproximada del que seria el còdex ripollès.

360. Cf. BEER,*Ripoll,* 73. Són els salms graduals o de peregrinació 120-133. ZIMMERMANN, I, 563, acostaria aquesta obra a la literatura homilètica present a Ripoll i en faria un comentari continu als dits salms.

361. Cf. BEER, *Ripoll,* 74-75. Perduts. Atès que l'obra és esmentada al costat d'altres llibres d'història, es podria identificar amb el *Chronicum Integrum* o l'*Epitoma chronicorum* de Pròsper d'Aquitània (s. V), (PL 51, 535-606). Amb tot, cal recordar que en el catàleg dels llibres dels canonges vigatans Hiquilà i Ermemir hi havia un volum de Pròsper unit al *Paschale Carmen* de Seduli, i això podria fer pensar que el «Prosperum» de Ripoll contingués matèria poètica, en comptes d'històrica: GROS, *Salomó,* n. 2. I l'any 1083, a la biblioteca de Guillem Ramon, nebot d'Ermemir Quintilà, abat de Sant Pere d'Àger i cap d'escola vigatà, hi havia un ms. amb les obres poètiques de Pròsper: ZIMMERMANN, I, 542.

362. Cf. Baluze 66, Ribas 130, BEER, *Ripoll,* 76; supra, nota 253. Perdut. GROS, *Ripoll*, 37, opina que difícilment pot tractar-se d'una obra de Porfiri en grec i proposa de veure-hi alguna de les traduccions que Boeci en va fer al llatí. El jutge Salomó regalà a Ripoll un *Porfiri,* que podria ésser el del catàleg: GROS, *Salomó,* 19. Baluze i Ribas, *l. c.,* esmenten un ms. miscellani, que no daten, de comentaris i glosses sobre obres gramaticals i lògiques, on hi figura un *Tractatus super Porphirium,* seguit d'una *Glossa totius libri Porphirii.* Aquests dues obres, al costat d'obres de Gil de Roma, Durand (de Mende? de Saint-Pourçain?), de Tomàs d'Aquino, de Mateu d'Orleans i de Robert Grosseteste que recull el mateix manuscrit no poden haver estat escrites abans del segle XIII, si ja no és que les parts porfirianes pertanguessin a un manuscrit altmedieval i haguessin estat incrustades al costat de les obres posteriors. Olzinelles (*o. c.,* fol. 2, n. 17) i Bofarull, 10, n. 17, daten aquesta miscel·lània al segle X.

363. Cf. BEER, *Ripoll,* 77. GROS, *Ripoll*, 38 l'identifica amb les *Collectiones in Epistolas et Evangelia* d'Esmaragde (PL 102, 15-552). Cal tenir en compte que Esmaragde ja era representat a Ripoll amb l'obreta *Diadema monachorum* (PL 102, 593-690)*,* copiada en el mateix volum del *Liber Pronosticorum futuri saeculi Domino Idalio Barchinonensis sedis episcopo Iulianus cathedrae Tholetanae sedis episcopus:* Baluze 22, Bofarull 140, n. 0/14, VL, VIII, 51, nº 12 (IC, n. 495). Beer posa en relació el ms. amb un ms. de Bobbio, *«Homeliarum collectarum»,* esmentat per BECKER, n. 32, mss. 650; i encara un altre, BECQUER, n. 36, mss. 90.

364. Cf. BEER, *Ripoll,* 78. Perdut. GROS, *Ripoll*, 39 proposa d'identificar el volum amb la primera obra d'Aimon de Fleury esmentada supra, nota 357, sense excloure que es tracti dels *Commentaria in regulam sancti Benedicti* d'Esmaragde (PL 102, 691-932). No creiem que es pugui identificar amb BNF, ms. Baluze 243, ms. de la *Regla* de sant Benet, amb l'afegit de devocions indulgenciades, perquè l'exemplar és en paper, amb tota probabilitat molt posterior a l'època de redacció del catàleg.

Liber de natura boni[365]
Doctrina christiana[366]
Gesta Iulii[367]
Amelarii II[368]
Expositum regulae[369]
Sententiarum Gregorii[370]
Registrum Augustini[371]
Evipium[372]
Epacticum[373]

365. Cf Beer, *Ripoll,* 79; supra, nota 345. Obra de sant Agustí (PL 42, 551-572). Cf. F. Avril, J.-P. Aniel, M. Mentré, Y. Zaluska, *Manuscrits enluminés de la Péninsule Ibérique,* Paris 1982, 43, que esmenten el ms. lat. 2729 de la BNF, *Liber de natura boni* d'Agustí, de la segona meitat del segle xi, asseguren que prové de Catalunya i deixen en interrogant si no era un ms. de Ripoll.

366. Cf. Beer, *Ripoll,* 158. Perdut abans de 1649. Obra de sant Agustí (PL 34, 15-122), possiblement l'exemplar que Salomó regalà a Ripoll el 1017: Gros, *Salomó,* 64, n. 34.

367. Cf. Beer, *Ripoll,* 159. Perdut abans de 1649. Deuen ésser els comentaris de Juli Cèsar (100-44 aC) a les seves guerres de les Gàl·lies i/o civil.

368. Cf. Baluze 39, Ribas 76 i 162, Bofarull, 150-151, n. 0/1 i 6, Beer, *Ripoll,* 160-161. Per Baluze se sap que és l'obra d'Amalari de Metz (*ca*. 775 – *ca*. 850), *De ecclesiasticis officiis libri IV* (PL 105, 985-1242). Segons Gros, *Ripoll*, 43, un d'aquests mss. és l'actual ms. Santes Creus 85, de la Biblioteca Pública de Tarragona, escrit el primer quart del segle xi pel monjo Guifré de Ripoll. L'altre pot ésser el ms. 944 de la BC, de final de segle xi o principis del segle xii, per al qual cf. G. Martínez Díez, *Un nuevo códice del «Liber iudiciorum» del siglo xii*, dins «Anuario de Historia del Derecho Español», 31 (1961), 651-694; *Una colección Canónica Pirenaica del siglo xi,* dins «Miscelánea Comillas», 38 (1962), 1-60; *Un Ordo Romanus in Hebdomada maiore inédito*, dins «Hispania Sacra», 15 (1962), 197-202. Salomó lliurà un exemplar d'aquesta obra a Ripoll el 1017: Gros, *Salomó,* 63-64, n. 33.

369. Pot ésser l'obra d'Esmaragde esmentada supra, notes 299 i 364, o l'*Expositio Regulae* de Bernat de Montecassino, de la qual es conserven els mss. ACA, Ripoll 68 i 178, copats aquests respectivament els segles xiv-xv i xiii.

370. Cf. supra, nota 196; Baluze 135 i 245, Ribas 49 i 52, Beer, *Ripoll,* 163, que el creu perdut. Probablement és el ms. ACA, Ripoll 49, escrit l'any 911 en minúscula visigòtica i amb notes en àrab als marges, cosa que demostra que procedeix de l'Espanya musulmana, i conté els *Sententiarum libri V* de Tajó de Saragossa, fet d'extractes del papa Gregori el Gran. Segons Zimmermann, I, 568, és l'únic manuscrit que reporta íntegra l'obra de Tajó. Al ms. de Sant Millán de la Cogolla que va servir per a l'edició de l'obra de Tajó a ES, XXXI, reeditada a PL 80, 727-990, li falten els dos darrers capítols del libre cinquè, transmesos en canvi pel ms. ACA, Ripoll 49. Cf. VL, viii, 40-42, i ap. v, 217-219; x, p. x-xii (IC, n. 481).

371. Beer, *Ripoll,* 164. Perdut abans del 1649. Pot ésser un catàleg de les obres d'Agustí, o l'inici d'una transcripció d'obres seves, tal com pensa Zimmermann, I, 565, o una col·lecció de lletres de sant Agustí, tal com pensa Gros, *Ripoll,* 134, n. 46.

372. Perdut. Cf. Baluze 17, Ribas 46 bis, Beer, *Ripoll,* 165. Probablement són les *Excerpta ex operibus sancti Augustini*, escrites per l'abat Eugipi de Nàpols, editor de sant Agustí, ca. 500. Ribas i VL, viii, 37-40 (IC, n. 480), van veure i descriure el volum, conservant l'epígraf que permet de saber que el ms. fou escrit pels monjos Sendred i Sunyer, en temps i per encàrrec de l'abat de Sant Feliu i bisbe de Girona Arnulf, entre 954 i 970.

373. Cf. supra, nota 104; Beer, *Ripoll,* 166-167. Perdut. En l'acta de consagració de l'església de Sant Pere dins la vila de Ripoll, l'any 890, l'abat Daguí la dotà, entre altres llibres,

Regum[374]
Genera officiorum[375]
Augustinus II[376]
Martirologium III[377]
Ortographia[378]
Capitularem K.[379]
Canones V[380]
Glosas VI[381]

amb un *Heptàtic:* Ordeig, *Dotalies,* I-i, n. 14, p. 52-53. La suggestió de Zimmermman, I, 566, nota 96, que el ms. 36 del catàleg de Ribas sigui aquest *Heptàtic* no s'aguanta bé, per la mateixa raó adduïda supra, nota 347.

374. Cf. supra, nota 113; Beer, *Ripoll,* 168. Llibres bíblics dels *Reis*, que seguien els anteriors de l'*Heptàtic*. Volum perdut, ja no esmentat en els catàlegs de Ribas, Olzinelles i Bofarull. Baluze 110 reporta un *Liber Regum et Isaie prophete.*

375. Cf. Beer, *Ripoll,* 169, que l'identificava amb el *De officiis ecclesiasticis* d'Isidor de Sevilla; Gros, *Ripoll*, 50, no exclou que es tracti del *De officiis ministrorum* d'Ambrós de Milà, ni el *De officiis* de Ciceró.

376. Cf. Beer, *Ripoll,* 170-171. Identificació impossible dels dos mss. dins les obres d'Agustí. Un d'aquests dos mss. podria ésser el que va regalar a Ripoll el jutge Salomó el 1017: Gros, *Salomó,* 61, n. 20, del qual tampoc no se sap el contingut. De tota manera, cal tenir en compte el volum descrit per VL, viii, 45-50, n. 62 (IC, n. 493), i datat *ca*. 736, miscel·lània amb dues obres, almenys, de sant Agustí, altres textos patrístics, taules cronològiques i pasquals, i escrits menors, desaparegut en l'incendi del 1835.

377. Cf. supra, nota 116; Baluze 9, Ribas 40, Olzinelles (*o. c.,* fol. 968v-969v) i VL, viii, 58-59 i ap. X, 233-234 (IC, n. 507); Beer, *Ripoll,* 89-91. Perduts. Ribas i Olzinelles van veure alguns d'aquests exemplars, d'on copiaren aquest catàleg antic de la biblioteca ripollesa.

378. Beer, *Ripoll,* 92 l'identifica amb l'obra homònima de Cassiodor (PL 70, 1239-1270). Volum perdut.

379. Cf. Baluze 5, Ribas 30, VL, viii, 43-44 (IC, n. 487), n. 6, Bofarull 147, n. 40/24, Beer, *Ripoll,* 93. És l'exemplar d'ACA, Ripoll, ms. 40, de l'inici del segle xi que conté la *Capitularium Collectio* d'Ansigisi (PL 97, 503-590), abat de Sant Vandrille de Fontanelles, per al qual cf. M. E. Ibarburu Asurmendi, *«Translatio sancti Stephani ab Iherosolimis Constantinopolim. Capitularia regum Francorum»,* dins CR, X, 291-292.

380. Cf. supra, nota 114; Baluze 3, 24 i 44; VL, viii, 55 (IC, n. 502-503), Ribas 35-369, Beer, *Ripoll*, 94-98. Baluze i Ribas coneixen respectivament tres i dos volums de col·leccions canòniques; VL en descriu dos volums. Sembla que se n'han salvat tres mss.: Dos que havien estat prestats a Pedro Rodríguez Campomanes: Són els mss. 944, ja esmentat, i el ms. 954 de la BC; el primer conté el *De ecclesiasticis officiis* d'Amalari i una versió reduïda de la *Collectio Hispana,* del final del segle xi o principi del xii, que VL desconeix i per a la qual cf. supra, nota 368; el segon conté la col·lecció de Dionís l'Exigu, i és del final del segle x, identificat per VL. Un tercer manuscrit és el ms. lat. 3875 de la BNF, que conté la mal anomenada *Collectio Caesaraugustana,* manuscrit del pas de segle xi al xii, estilísticament pròxim als dos de la BC, procedent de Ripoll i arribat a París gràcies als bons oficis de Baluze: Cf. L. Delisle, *Le Cabinet des Manuscrits de la Bibliothèque Impériale,* t. I, París 1968, 365; Bohigas, *Ilustración del libro en Cataluña. Período Gótico y Renacimiento II*, Barcelona 1967, p. 165, nº 208; F. Avril, J.-P. Aniel, M. Mentré, Y. Zaluska, *Manuscrits enluminés de la Péninsule Ibérique,* Paris 1982, 44. El jutge Salomó regalà a Ripoll «*duas canones*»: Gros, *Salomó,* n. 3-4.

381. Bofarull 164, n. 74/116. Contra l'opinió de Beer, *Ripoll,* 99-104, que creia que es podia identificar aquest títol amb el ms. ACA, Ripoll 74, del final del segle x, *Liber glossarum et tonologiarum* (per al qual cf. M. E. Ibarburu Asurmendi, *Liber Glossarum et {E}timologiarum*

Liber Iudices[382]
Decada II[383]
Methodium[384]
Topica[385]
Sententiarum parvum[386]
Medicinal IIII[387]
Psalterium argenteum[388]

{ACA: Ms. Ripoll 74}, dins CR, X, 282), Gros, *Ripoll*, 136, proposa identificar els sis volums amb una bíblia glossada, posterior a Anselm de Laon (1050-1117), del segle xii, perduda abans del 1649.

382. Cf. supra, nota 165; Baluze 21 i 23, Ribas 122, i VL, viii, 52 (IC, n. 496), Beer, *Ripoll,* 105-107, que afegeix, copiant VL, «duo vetustissima». VL va descriure amb força detall el volum que havia estat escrit pel jutge Bonsom el 1010 i formava part dels exemplars que el jutge Salomó va regalar al monestir el 1017: Gros, *Salomó* 32. Desaparegué l'any 1835. D'un o altre dels «duo vetustissima» en poden provenir els fragments del principi i del final del ms. ACA, Ripoll 46, fol. 1 i 86-87, i encara un bifoli procedent de l'Arxiu de Sant Pere de Ripoll, ara a l'Arxiu Comarcal del Ripollès, ambdós de final del segle ix. Per al ms. ACA, Ripoll 46, escrit en lletra visigòtica, cf. Gudiol, *Els primitius,* 9. Cf. supra, nota 165; F. Mateu y Llopis, *Los fragmentos del* Forum Iudicum *de Ripoll,* dins «Analecta Montserratensia [Miscel·lània Anselm M. Albareda]», IX (1962), 199-206; M. Díaz y Díaz, *La lex Visigothorum y sus manuscritos. Un ensayo de reinterpretación,* dins «Anuario de Historia del Derecho Español», XLVI (1976), 163-224 .

383. Cf. supra, nota 105; Beer, *Ripoll,* 108-109. Perduts. Beer en faria unes *Decadae Psalmorum* o més aviat les *Decadae sancti Augustini super psalmos,* com en el ms. Becker, n. 22, mss. 153 ss.

384. Segons Beer, *Ripoll,* 110, es tractaria de l'obra *De errore hominum* de Metodi, bisbe i màrtir de Patara, Àsia Menor, conservat al ms. ACA, Ripoll 106, fol. 117v-121. Segons Gros, *Ripoll*, 137, podria ser el tractat *Convivium decem virginum* de Metodi d'Olímpia († 311), ara perdut.

385. Cf. Beer, *Ripoll,* 111. Perdut. Beer considera que és una obra de Boeci, sense especificar quina. Gros, *Ripoll,* 137 suggereix que podria tractar-se dels *Duo comenta Porfirii* regalats per Salomó el 1017: Gros, *Salomó*, 61, n. 21-22.

386. Cf. supra, nota 196; Baluze 79, 135, 245; VL, viii, 40-42, i apèndix v, 217-219 (IC, n. 481), Ribas 289; Bofarull 9, n. 49/14, i 9-10, n. 0/15, Beer, *Ripoll,* 112. Admès que es tracta de les *Sentències* de Tajó de Saragossa extretes dels *Moralium libri super Iob* de sant Gregori, el seu format reduït fa pensar en el primer ms. descrit per Bofarull («en folio menor»), que ell data al 911 i que ara és perdut. Per això cal identificar aquest volum del catàleg antic amb el segon dels mss. descrits per Bofarull («menos antiguo»), actualment ms. ACA, ms. Ripoll 229, de la primera meitat del segle xi.

387. Cf. Beer, *Ripoll,* 113-116. Incerts els autors i les obres. Baluze 121 esmenta unes *Auriole,* la *Cirurgia Bruni* i el *Compendium magistri Lanfranci de Cirurgia.* Baluze 142 esmenta un *Liber artis medicine;* Baluze 284 reporta una *Practica magistri Sal.;* Ribas 44 esmenta un *Liber auforismorum Hypocratis,* traducció llatina de Constantí l'Africà (*ca*. 1020.1087), monjo de Montecassino; Ribas 95 assenyala un volum anomenat *Medicina;* Ribas 142 esmenta un *Liber artis medicinae* i la *Practica magistri Bartholomei;* Ribas 231 esmenta una *Practica medicine,* i finalment Ribas 75 la *Cirurgia Bruni.* Bofarull també esmenta el volum amb textos hipocràtics, ara ms. ACA, Ripoll 50, però del segle xiii. Cf. també ACA, ms. Ripoll 181.

388. Cf. supra, nota 125; Baluze 158, Ribas 117, VL, viii, 34-35 (IC, n. 476), Bofarull 15, n. 0/1; Beer, *Ripoll*, 117. Psaltiri de Ripoll descrit per VL i estudiat per Mundó, *Les Bíblies de Ripoll III*: *Estudi dels mss. Vaticà, lat. 5729 i París, BNF, lat. 6*, Città del Vaticano 2022, 32-35: Còdex amb el pergamí tenyit de color morat, tot escrit amb lletres d'argent, amb les

Alios XXI[389]
Et unum toletanum[390]

inicials i els epígrafs dels salms en lletres d'or, del segle IX, amb aquesta inscripció al darrer foli: «Karolus gratia Dei rex et imperator Franchorum», que VL, l. c., va trobar en bon estat de conservació. R. BEER, *Ripoll,* 21, nota 2, citant Elías de Molins, diu que en el llegat del darrer arxiver de Ripoll, Roc Olzinelles, hi havia una lletra de Pròsper de Bofarull, aprofitada segurament més tard pel nét Bofarull i Sans en la seva descripció del Psaltiri (cf. F. DE BOFARULL I SANS, *Apuntes bibliográficos y noticia de los manuscritos, impresos y diplomas de la Exposición Universal de Barcelona,* dins «Ateneo Barcelonés. Conferencias Públicas relativas á la Exposición Universal de Barcelona», Barcelona 1889, 469), on es feia saber que don Pròsper, després de netejar una part de la darrera pàgina, havia pogut identificar els mots «Pipinus rex Franchorum», sense que consti en quina relació estaven les dues inscripcions ni si hi havia entre elles altres mots d'unió, com és ara «cuius pater» o «cuius genitor». Es feia ressò d'aquesta notícia Ferran VALLS I TABERNER, en publicar l'inventari de manuscrits de Ripoll que havia dreçat don Pròsper l'any 1822: BOFARULL, 15, n. 0/1. En tot cas, la confecció del psaltiri argentí de Ripoll s'hauria de retrotraure al segle VIII ex. o al segle IX in., l'al·lusió al *Karolus rex et imperator francorum* s'ha d'entendre com una al·lusió a Carles el Calb, i podria haver estat el regal d'un sobirà carolingi al cenobi ripollès. Sense entrar ara en les múltiples qüestions plantejades per aquest famós Psaltiri, cremat, ai las, el 1835, és oportú recordar el que en deia J. Villanueva, que el va tenir a les mans: «No es para omitir la noticia de un códice custodiado en el mismo archivo, y es un salterio escrito con letras plateadas sobre vitela teñida de morado, y las iniciales y epígrafes de los salmos con letras de oro. En una llana está la versión vulgata, y en la otra la de san Gerónimo. En la última hoja se lee: *Karolus gratia Dei rex et imperator Franchorum.* El caracter de la escritura hace creer que el códice es del tiempo de Carlo Magno, y á lo menos de Carlo Calvo; es decir que pertenece cuando menos al siglo IX. Lo mas singular es que en tanta antigüedad las letras estan como acabadas de escribir; con ser así que en otros códices esta alquimia de plata tiene muy poca consistencia y duracion. Me acuerdo haber visto en la biblioteca nacional de Tolosa un códice de los cuatro evangelios del tiempo de Carlo Magno, escrito también sobre vitela morada con letras de oro, en el cualo han perecido enteramente los epígrafes de los capítulos que estaban escritos en plata. Su bibliotecario ni aun por cortesía quiso creerme, cuando le contaba esto de nuestro códice que tanto hacía rebajar el mérito del suyo. No sé desde qué tiempo posee esta casa tan preciosa alhaja. Pero sí me atrevo a afirmar que estaba ya en ella á 14 de Marzo del año 1047, cuando Guillermo, conde de Besalú, hecha, como dije, la eleccion del abad *Pedro,* sucesor de *Oliva,* formó inventario de las alahajas y libros que aqui habia, y entre ellos menciona *Psalterium argenteum,* que sin duda es este códice»: VL, l. c. De la mateixa època han subsistit alguns evangeliaris d'argent, com és ara l'escrit per Godescalc el 781 o 782, conservat a Sant Serní de Tolosa fins al temps de la Revolució, avui BNF, ms. nouv. acq. lat. 1203 (cfr L. DELISLE, *Le Cabinet des Manuscrits de la Bibliothèque Impériale,* tome I, París 1868, 2), i l'evangeliari de la tresoreria imperial de Viena. L'actual BNF ms. lat 8850, donat el 827 per Lluís el Piadós a l'abadia de Saint-Médard de Soissons, és un evangeliari que té el pergamí emporprat en les pàgines de títol (cfr *Catalogue général des manuscrits latins n°s 8823-8921,* sous la direction de Marie-Pierre LAFITTE et de Jacqueline SCLAFER par Françoise BLÉCHET, Marie-Françoise DAMONGEOT, Mathieu LESCUYER, Marie-Hélène TESNIÈRE, Paris, Bibliothèque Nationale de France 1997, 44-45). De manera que s'oferien possibilitats diverses a l'hora de produir un exemplar bíblic de luxe, aspecte que generalment no queda ben reflectit en la sobrietat dels inventaris.

389. Cf. BEER, *Ripoll,* 118-138. GROS, *Ripoll,* 138, suggereix que la presència de tants saltiris a Ripoll es podria deure al fet que quan els pares lliuraven un fill al cenobi, regalaven també un exemplar del llibre dels *Salms.*

390. Cf. BEER, *Ripoll,* 139. Pot provenir d'aquest ms., escrit en lletra minúscula visigòtica a l'escriptori de la catedral de Narbona, el fragment ACA, ms., frag. 395, datable entre el final del segle VIII i el principi del IX.

Et alium triplicum[391]
Ymnarios[392]
Orationers VII[393]
Breviars lectionum II[394]
Lege. rom.[395]
Quatern. De Boetii[396]
et alius de Iuvenal II[397]
Quaterns. albos[398]
alius de XII sign.[399]
alius de Athanasio[400]
Miss. Tolle. V[401]
Liber de heris[402]

391. Cf. BEER, *Ripoll,* 140. Un saltiri triple deu voler dir amb les versions gal·licana, vulgata i *iuxta Haebreos* de sant Jeroni.

392. Cf. supra, nota 135; BEER, *Ripoll*, 141-150. No és pas impossible que es tracti de Baluze 214: «*Expositio Hymnorum ecclesiae, liber nothus quia eius parens ignotus*».

393. Cf. BEER, *Ripoll*, 151-157; supra, nota 313.

394. Cf. BEER, *Ripoll,* 195-196. Segons GROS, *Ripoll,* 139, corresponen a les lectures bíbliques i patrístiques de les matines de l'ofici diví. No és pas exclòs que un d'aquests breviaris sigui l'actual BNF, lat. 742, de mitjan segle XII, estudiat per Joseph LEMARIÉ, *Le Bréviaire de Ripoll, Paris B. N. 742. Étude sur sa composition et ses textes inédits,* dins «Scripta et Documenta» 14 (Montserrat 1965), 232 p.; *Homélies composites sur Matthieu de l'homéliaire de Ripoll,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana» I (1978), 89-107; *La recension du sermon pour l'Ascension «Magnum hodie, fratres, suscepimus diem festum» dans le Bréviaire de Ripoll,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», VIII (1997), 109-115.

395. Cf. supra, nota 316; Baluze 21, 23; Ribas 264; VL, VIII, 52 (IC, n. 497) Bofarull 171, n. 18 (ex. dels segles IX-X), 167, n. 0/17 (ex. de l'any 1011), BEER, *Ripoll,* 197. Seria la *Lex romana visigotorum*, el breviari d'Alaric publicat l'any 506. Perdut.

396. Cf. infra, nota 417; BEER, *Ripoll,* 198, segons el qual és l'actual ACA, ms. Ripoll 168.

397. Cf. Baluze 178 i 243, BEER, *Ripoll.* 198. Salomó havia regalat un *Juvenal* al cenobi el 1017: GROS, *Salomó,* 16. BEER, *Ripoll*, p. 45, proposa d'identificar aquest ms. amb els escolis a Juvenal, especialment a les sàtires primera, segona i sisena, conservats en l'actual ACA, ms. Ripoll 74.

398. Cf. BEER, *Ripoll,* 199. Incert tot, autors i obres, si n'hi havia.

399. Cf. BEER, *Ripoll*, 200. Possiblement contenia el capítol *De duodecim signis* del *De natura rerum* de Beda el Venerable (PL 90, 232). O, segons proposa BEER, *Ripoll,* 200*,* la inscripció del ms. ACA, Ripoll 106, fol. 75v?.

400. BEER, *Ripoll,* 201 i 246. Segons GROS, *Ripoll,* 140, es tracta de l'obra de Vigili, bisbe de Thapse (s. V ex.), *Contra Arianos dialogus Athanasio, Ario et Probo iudice interlocutoribus.* Salomó n'havia lliurat un exemplar el 1017, GROS, *Salomó,* 35. El ms. lat. 5132 de la BNF, d'origen ripollès i de la segona meitat del segle XII, també la transmet. Aquest còdex forma part de la col·lecció que Baluze s'emportà de Catalunya cap a París, i per al qual cf. M. E. IBARBURU ASURMENDI, *S. Athanasius Altercatio fidei catolicae. Opera Varia,* dins CR, X, 325-326.

401. Cf. supra, nota 122; BEER, *Ripoll*, 202-206. Serien cinc missals escrits en lletra minúscula visigòtica, amb els textos de les misses i l'ofici diví de la litúrgia mossàrab. Perduts.

402. BEER, *Ripoll,* 207, l'identifica amb el ms. ACA, Ripoll 225, del darrer quart del segle XI, amb tractats de l'Astrolabi. GROS, *Ripoll,* 140-141, opina que es tractaria d'un exemplar del *Liber horarum* hispànic, amb els oficis de les comunitats monàstiques.

Quater. De computo II.[403]
Alius liber de computo [404]
Libri artium[405]
Donatos IIII[406]
Priscianos II[407]
Priscianellos II[408]
Virgil. II[409]
Sedul. III [410]

403. Cf. Baluze 112, Ribas 16, Beer, *Ripoll,* 208-209. Baluze en descriu el contingut miscel·lani, radicalment divergent del ms. lat. 2341 de la BNF, ms. també miscel·lani i que també transmet unes taules de còmput. Per a aquest darrer, cf. M. E. Ibarburu Asurmendi, *Miscel·lània: Còmputs pasquals i d'altres (Bibliothèque Nationale de Paris: Ms. Lat. 2341),* dins CR, X, 322-324.

404. Baluze 230, Ribas 162, Bofarull 151, n. 6. Llibres amb les taules per a calcular la data de la festa de Pasqua. Un d'ell podria ésser el que descriu VL, viii, 55-56 (IC, n. 504).

405. Segurament no és un llibe, ans el títol de les matèries que segueixen, potser el teixell de la caixa que els contenia.

406. Cf. supra, nota 287; Baluze 58, Ribas 41; Beer, *Ripoll,* 173-176. Se n'ha conservat un: ACA, Ripoll, ms. 46, de ca. 950, potser l'exemplar lliurat per Salomó el 1017: Gros, *Salomó,* 7-8; *Oliba Episcopus.* Catàleg*,* 157-158. Cf. VL, viii, 44-45 (IC, n. 490).

407. Cf. supra, nota 241; Baluze 78, Ribas 59, Bofarull 164, n. 46/15, i 167, n. 59/6; Beer, *Ripoll,* 177-178. Si són el *Priscianus maior,* contindrien els llibres 1-16 de l'obra del gramàtic llatí. Salomó lliurà el 1017 un *maiorem Priscianum.* Dels dos volums se n'ha conservat un: ms. ACA, Ripoll 59, del darrer quart del segle x, per al qual cf. M. E. Ibárburu Asurmendi, *Gramàtica de Priscià: ACA: Ms. Ripoll 59,* dins CR, X, 283-286.

408. Cf. supra nota 241; Beer, *Ripoll,* 179-180. Són els llibres 17-18 de l'obra de Priscià. Salomó també en va lliurar dos exemplars: Gros, *Salomó,* 9 i 11. D'un d'ells en poden provenir els folis que transmeten el llibre 17 de Priscià, conservats al final del ms. ACA, Ripoll 59.

409. Cf. supra, nota 242; Beer, *Ripoll,* 181-182. Perdut abans del 1649, perquè els catàlegs moderns de Ripoll ja no l'esmenten. Obres (completes?) de Virgili. Salomó en va regalar un exemplar l'any 1017: Gros, *Salomó,* 15. Aquest ms. ripollès no deuria ésser gaire diferent del ms. 197 de la BEV, que conté les *Bucòliques* i les *Geòrgiques* i l'*Eneida* virgilianes. Gudiol, *Catàleg,* 201, data el ms. vigatà al segle xi, datació que va seguir Rosa Alcoy i Pedrós, *P. Vergilii Maronis Bucolia Georgica Aeneidos (Museu Episcopal de Vic: Ms. 197),* dins CR, III, 775; A. M. Mundó, *La cultura artística escrita,* dins CR, I, 153, critica aquesta datació i situa el ms. vigatà de Virgili en el segon quart del segle xiii.

410. Cf. Ribas 137, Beer, *Ripoll,* 183-185. Segons Gros, *Ripoll,* 142, es tractaria del *Paschale Carmen* en hexàmetres del poeta Seduli (s. v, PL 19, 533-770), que canta les meravelles del Vell i sobretot del Nou Testament, en un estil virgilià simple i viu. L'esment del número III podria referir-se al fet que en alguns manuscrits el text és dividit en tres llibres. Salomó n'havia regalat un exemplar el 1017: Gros, *Salomó,* 30. En el catàleg de Ribas el text de Seduli s'identifica com el *Carmen Paschale* («*Poema latino de la Vida de Cristo*»), i es troba inserit en un ms. miscel·lani que conté *Duo libri Soliloquiorum* (de sant Agustí?), els *Distica* de Cató, l' *Epistola* de Juli Cèsar, *Innocencius et Paulus de libris iuris per singula dominia fundorum et situs locorum, De generibus numerorum in ratiocinatione* i l'*Epistola de Melquisedech* de sant Jeroni. És probable que al segle XII l'obra de Seduli fos un ms. independent, i això obre el problema de les manipulacions sofertes pels manuscrits durant la gestió secular d'una biblioteca.

Constructiones II[411]
una cum Aratore[412]
Ysagoges II[413]
Cathegorias[414]
Peri ermeneias[415]
Macrobius[416]
Boetius[417]

411. Cf. supra, nota 241; BEER, *Ripoll,* 186-187. És el capítol 17 de les *Institutiones grammaticae* de Priscià, que justament porta el títol de *De constructione sive de ordinatione partium orationis.* Salomó n'havia regalat un exemplar el 1017, unit al *Priscianus maior:* GROS *Salomó,* 13.

412. Cf. supra, nota 252; Baluze 175, Ribas 254, Bofarull 156, n. 17; BEER, *Ripoll,* 186-187. En el catàleg antic de Ripoll, doncs, l'obra d'Arator forma part del volum anterior, tot i que sembla que quan Salomó la va regalar al monestir era un volum independent: GROS, *Salomó,* 31. En els catàlegs de Baluze i de Ribas, l'obra va amb el *De ecclesiasticis officiis / sacramentis* de Joan Beleth. Ribas considerà que el volum d'Arator era del segle XI, dada ratificada per Bofarull, tot i que Joan Beleth és un autor del segle XII.

413. Cf. Baluze 103, Bofarull 10, n. 0/17. Pel títol que li dona, el catàleg de Baluze fa pensar que es tracta de la *Ysagogé* de Porfiri a les *Categories* d'Aristòtil, segurament en la traducció llatina de Boeci (PL 64, 71-158). El catàleg de Bofarull presenta l'obra de Porfiri integrada en un volum que contenia les obres de Dionís l'Areopagita traduïdes al llatí per Joan Scot Erigena (*De coelesti hierarchia, De ecclesiastica hierarchia, De divinis nominibus, De Mystica theologia*, *Epistolae*), amb un prefaci d'Anastasi, bibliotecari de la Seu Apostòlica al rei Carles, fill de l'emperador Lluís, i un altre d'Erigena al mateix rei. Segueixen la *Vita sancti Martialis Episcopi et confessoris,* l'*Epistola sancti Fulgentii de Fide ad Petrum* i finalment el llibre de Porfiri sobre els *Predicaments,* precedit per uns versos d'Alcuí al rei Carles. Bofarull afegeix que la part del ms. que conté les obres de Dionís és del segle X, amb la qual cosa obre la porta a la hipòtesi que el llibre de Porfiri, més modern o qui sap si més antic, era un afegit al bloc dionisià. Segons GROS, *Ripoll,* 143, és l'obra de Boeci *In Porphyrii Isagoge commentarium editio duplex.* Podria tractarse dels *Duo comenta Porfirii* que Salomó va donar al cenobi l'any 1071: GROS, *Salomó,* 19.

414. És el tractat de Boeci *In categorias Aristotelis libri IV,* esmentat per Baluze 90, Ribas 126 i Bofarull 166, n. 83/3, i conservat a l'ACA, ms. Ripoll 83, de la segona meitat del segle X, amb l'afegit del *De magistro* d'Agustí i d'uns fragments de la *Tebaida* d'Estaci, per al qual cf. M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Comentari de Boeci a les Categories d'Aristòtil. Liber de Magistro d'Agustí. Tebaida d'Estaci (fragments),* dins CR, X, 282-283. L'any 1071 Salomó va regalar a Ripoll un *Commentum Boetii super Augustinum et Aristotelem.* Cf. CR, X, 282-283.

415. Cf. Ribas 194 («*Logica*»), 208 («*Tractatus Aristotelicus*»), 224 («*Opus Aristotelis*»)? Segons GROS, *Ripoll,* 89, es tracta del tractat de Boeci *In libros Aristoteles peri ermeneias commentarii duplex.* És sabut que Boeci va escriure un primer comentari al llibre *De la Interpretació* d'Aristòtil en dos llibres (PL 64, 294-392), i un segon comentari en sis llibres, amb traducció seva de l'obra d'Aristòtil (PL 64, 393-640). Volum perdut.

416. Perdut abans del 1649, puix no es troba esmentat en cap catàleg ripollès modern. Probablement les *Saturnalia* de Macrobi o, potser millor, el seu comentari al *Somni d'Escipió* de Ciceró (*De re publica, lib. VI*).

417. Cfl supra, nota 396. Baluze 92 transcriu l'incipit del ms., que s'escau ésser l'obra més divulgada de Boeci, la *Consolació de la Filosofia:* «Liber inscriptus *Boecius* incipiens ita: *Carmina qui condam studio florente peregi,* cum quibusdam apostillis». Ribas 143 és totalment explícit: «Boecius de Consolatione». L'obra no podia faltar en una biblioteca monàstica altmedieval ben proveïda. Tanmateix, ni Baluze ni Ribas no deixen anar el més petit comentari sobre l'antiguitat del ms. que cataloguen, i això desperta la sospita que el còdex que tenien a la vista fos una còpia, forçosament posterior a la confecció del catàleg del segle XII.

Comentum Virgili[418]
Terentius[419]
Arithmetica [420]
Musica[421]
Liber Ciceronis de amicitia[422]
A...[423]
Avianum[424]

418. Cf. supra, nota 242; Baluze 112, Ribas 162, Bofarull 151, n. 6. Ribas i Bofarull daten el còdex al segle XI o, allargant molt, al XII. Segons GROS, *Ripoll,* 92, es tracta de les *Partitiones XII versuum Aeneidos principalium,* de Priscià. Salomó en va regalar un exemplar l'any 1017: GROS, *Salomó,* 12. Ho corrobora el títol que dona Baluze: *«Liber Prisciani grammatici de duodecim versibus Virgilii».* Els tres catàlegs integren l'obra de Priscià dins la miscel·lània que conté el còmput del monjo Oliba del 1161, el llibre *De officiis ecclesiasticis* d'Amalari, una col·lecció canònica que ha passat per ésser la *Hispana,* i altres escrits menors.

419. Cf. supra, nota 248. Volum segurament perdut abans del 1649, perquè els catàlegs ripollesos moderns ja no l'esmenten.

420. Cf. Baluze 156, Ribas 94 i 188, Bofarull 171, n. 168/20. En els tres catàlegs l'obra és anònima i segons Bofarull no baixa del segle X ex o del XI in. Segons BEER, *Ripoll,* 211, i GROS, *Ripoll,* 144, és el tractat de Boeci *De institutione arithmetica.* Cf. també GROS I PUJOL, *Oliba,* 114-115.

421. Cf. Baluze 101, VL, VIII, 57-58 (IC, n. 505). Segons GROS, *Ripoll, ib.,* és el tractat *De institutione musicae* de Boeci. Li ho fa pensar el fet que aquest manual pedagògic i l'anterior es presenten seguits en els catàlegs. El *De institutione musicae* s'ha conservat en el ms. Ripoll 42 de l'ACA, fol. 6v-76v, datable a la primera meitat del segle XI, per al qual cf. Higini ANGLÈS, *El «Breviarium de musica» del monjo Oliva (segle XI),* dins «Scripta musicologica» 3 (Storia e letteratura 133), Roma 1976, 1403-1411; reeditat dins «Miscel·lània Puig i Cadafalch. Recull d'estudis d'arqueologia, d'història de l'art i d'història oferts a Josep Puig i Cadafalch», vol. II, Barcelona, IEC 2017, 331-340 + 3 làm.; Karl-Werner GÜMPEL, *Musica cum Rhetorica: die Handschrift Ripoll 42,* dins «Archiv für Musikwissenschaft» 34 (1977), 260-286; Kristine T. UTTERBACK, *«Cum multimodi {!} curiositatis». A musical treatise from eleve-Century Catalonia,* dins «Speculum», 54 (1979), 283-296; M. E. IBARBURU ASURMENDI, *Breviarium de Musica (ACA: Ms. Ripoll 42),* dins CR, X, 290-291; RISM B III[5], München 1997, 60-65; Karl-Werner GÜMPEL, *«Das* Breviarium de musica *und die* Versus monocordi *des Mönchs Oliba von Ripoll»* dins Michael BERNHARD (Hg.), *Quellen und Studien zur Musiktheorie des Mittlealters III {Symposium Musiktheorie im Mittelalter. Quellen-Texte-Terminologie Musikhistorisches Kommission der Bayerische Akademie der Wissenschaften},* Munic, H. C. Berg 2001 («Bayerische Akademie der Wissenschaften. Veröffentlichungen der Musikhistorischen Kommission. Vol. 15», 87-119, espec. n. 26; traduït en català dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XII (2004), 23-57: Karl-Werner GÜMPEL, *Die 'Nova Expositio' der Handschrift Ripoll 42. Text und Kommentar,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XV (2007), 125-186.

422. Cf. supra, nota 249. Volum perdut, perquè els catàlegs ripollesos moderns ja no l'esmenten, bo i coneixent altres obres de Ciceró: *De oficiïs* (Baluze 234, Ribas 86), *Rethorica* (Ribas 101), *De inventione Rethoricae artis* (Ribas 103).

423. Incerta l'obra, incert l'autor.

424. Perdut abans del 1649, perquè els catàlegs ripollesos moderns ja no esmenten el volum. De Ruf Festus Avièn (s. IV) van tenir difusió la descripció de l'*Orbis terrae,* en la qual seguia la *Periegesis* de Dionís el Periegeta (s. II), i l'*Ora maritima,* on seguia un periple grec perdut.

Quiracium[425]
Liber Dialectice[426]
Commentum partium[427]

2f. Girona

En contrast amb el panorama que precedeix, limitat a la part septentrional de la Catalunya Vella, ja s'ha dit que no hi ha inventari de la biblioteca de la catedral de Girona, ni altmedieval, ni baixmedieval, fins a l'any 1512. Les notícies bibliològiques anteriors a aquesta data s'han de rastrejar en la producció erudita relativa. Per bé que escasses, les dades que ara s'ofereixen podran ésser superades fàcilment i substantiva a mesura que es vagin identificant més fragments de mss.

1) El *Liber Iudiciorum* que avui es conserva a la BNF, ms. lat. 4667, manuscrit en lletra visigòtica de la *Lex Wisigothorum* o *Liber Iudiciorum,* amb les *Sententiae* d'Isidor, fou copiat a finals del segle VIII o a principis de IX a Girona. Això consta per una nota annalística escrita ja en lletra carolina, inserida després de l'any 827, que documenta l'expedició contra Girona d'Ibn-Marwan d'aquell any: «Era DCCCLXVI sic uenit Marohane ad Ierunda VI° idus hoctubres anno XIIII° imperante Ludouuico».[428] El ms. va emigrar cap a l'abadia de Moissac devers 1078.

425. Cf. supra, nota 244; Baluze 189, BEER, *Ripoll,* 217, que va restituir la bona lliçó «*Oratium*» per la lliçó «*Quiratium*» del catàleg. Volum perdut després de 1649, perquè ni Ribas ni Bofarull ja no l'esmenten. Tanmateix cal tenir en compte Baluze 243: «*Liber sine principio et fine, a diversis rebus de quibus agit miscellaneus appellandus. Nam primo agit de rebus philosophicis, postea de grammaticis, interiicitur etiam aliquid frustrum* Horatii *et* Juvenalis, *deinde aliquot orationes ad Deum ... Ponitur et aliquid de materia canonica et aliquot sermones et aliarum rerum farragus*». És a dir, o Horaci i Juvenal es transmetien en aquest manuscrit de forma antològica, o es tractava de romanalles incorporades a un manuscrit miscel·lani.

426. Cf. Baluze 283, Ribas 247 i 283. Incerta l'obra, incert l'autor. Volum perdut. Segons GROS, *Ripoll,* 145, aquesta obra es podria posar en relació amb els *Principia dialecticae* del Ps. Agustí d'Hipona, per bé que li sembla més lògic pensar en els tractats anònims *Dialectica ars generaliter deffiniendi* (ACA, ms. Ripoll 150) i *De equipollenciis VI[a] quod negacio non mutet* (ACA, ms. Ripoll 221), ambdós del final del segle XIV.

427. Cf. BEER, *Ripoll,* 84. Volum perdut abans del 1649, perquè els catàlegs ripollesos moderns ja no l'esmenten. BEER considera que el volum és un text de Priscià. Segons GROS, *Ripoll,* 145, seria preferible identificar-lo amb el volum que l'any 1071 Salomó regalà al cenobi (GROS, *Salomó,* 10), anomenat *Renagio {Remigio} vel commentam* (!) *maiorum partium sive medio titulo,* una compilació dels comentaris o glosses de Remigi d'Auxerre als tractats gramaticals antics —de Donat i Priscià—.

428. Cf. supra, nota 165; MGH, *Leg.,* I, p. XXI; F. AVBRIL et al., *Manuscrits enluminés de la Péninsule Ibérique,* Paris 1982, p. 6, n. 7 i pl. I/7, amb la bibliografia que s'hi cita; ARNALL-PONS, I, 57-58; II, làm. 1.

2) És possible que també provingui de Girona el fragment de la mateixa obra recuperat de tres folis de guarda del ms. ACA, Ripoll 46, també de mitjan segle IX.[429]

3) També procedeix el Girona el ms. 602 de la BUB, còdex de comentari sobre l'evangeli de sant Mateu, de sant Jeroni, i el comentari sobre l'evangeli de sant Marc, de Beda, ja escrit en lletra carolina en el pas del segle IX al X, amb l'afegit d'uns neumes catalans del principi del segle X.[430]

4) Entorn de 965 el prevere Riquer copia a Girona el *Martirologi* d'Adó, ACG, ms. 3.[431]

5) Procedeix de Girona el ms. BUB 487 (*Diàlegs* de sant Gregori i *Vita beatae Castissimae*).[432] Segons Mundó, aquest ms. seria el primer d'un seguit de quatre escrits per la mateixa mà, que malauradament ha restat anònima,[433] autora també d'un testament sacramental del 14 de juny de 983, on no consta indubitablement el nom del notari redactor.[434]

6) *Ca*. 983, el copista anònim transcriu el ms. 4 de l'ACG, exemplar de la *Collectio Canonum Hispana,* que Mundó ha relacionat paleogràficament amb els mss. BUB 487 (*Diàlegs* de sant Gregori), el frag. 7 de l'ACG (*Bíblia* gran, escrita a dues columnes) i el ms. citat infra, n. 8).[435]

7) Després de la *Collectio Canonum,* la mà anònima transcriu una gran *Bíblia* a dues columnes i amb una lletra més solemne, de la qual en subsisteix un full, ACG, fragment 7.

8) El darrer còdex identificat de la mateixa mà anònima és el ms. BUB 228, còdex miscel·lani escrit ca. 990, que, entre altres escrits, conté el *Penitencial* d'Halitgari, el *Penitentiale Vallicellanum I,* dos sermons anònims, obres de Teodulf d'Orleans i de Beda, l'*Expositio orationis dominicae* d'Agustí, extractes d'Isidor, el *Liber de Sacramento baptismi,* de Leidrad, i altra literatura catequètica, canònica i pastoral que té relacions amb altres extractes coneguts procedents del monestir d'Einsieden.[436]

---

429. A. M. Mundó, *El commicus palimpsest París lat. 2269,* dins «Liturgica», I (1956), 173; F. Mateu i Llopis, *Los fragmentos de Forum Iudicum de Ripoll,* dins «Analecta Montserratensia», 9 (1962), 199-205.

430. Cf. supra, notes 187 i 189; VL, XII, 118 (IC, n. 204), F. Miquel Rosell, *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. II. 501 a 1000,* Madrid 1958, p. 143-144; A. M. Mundó, *La cultua artística escrita,* dins CR, I (1994), 142.

431. Cf. supra, nota 116; VL, XII, 123-125, i ap. XXVII bis, p. 288-294 (IC, n. 218); Arnall-Pons I, 77-79; II, làm. 14; Mundó, *l. c.*

432. Cf. supra, nota 177; VL, XII, 118 (IC, n. 203), F. Miquel Rosell, *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. I. 1 a 500,* Madrid 1958, 620-621; Arnall-Pons, I, 96, 97; II, làm. 27.

433. A. M. Mundó, *l. c.*

434. Cf. Arnall-Pons, I, 70-73, i II, làm. 11; CatCar V-II, n. 486, p. 438-441.

435. Cf. supra, nota 114; VL, X, 195; XII, 107-108 (IC, n. 243); Arnall-Pons, I, 76-77; II, làm. 13; Mundó, *l. c.*

436. Cf. F. Miquel Rosell, *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. I. 1 a 500,* Madrid 1958, 286-294; Mundó, *l. c.*

9) Del segle x ha subsistit almenys fins al 2008 un fragment de l'homiliari de Luculentius.[437]

10) Un altre fragment de la mateixa obra, també del segle x, ha subsistit fins avui.[438]

11) Pel que fa a l'*Evangeliari juratori,* ACG, ms. 2, datat per tothom al segle xi, Mundó admet que el *comes* o *capitulare* de les perícopes evangèliques és del segle xi avançat, però el cos del ms. es pot datar els darrers anys abans del 1000.[439]

12) És del pas del segle x al xi el fragment ACG, Fragments de còdexs, n. 6, un altre testimoni de l'homiliari de Luculentius.[440]

13) Són del segle xi els fragments del dit l'homiliari: ACG, Fragments de còdexs, n. 3,[441]

14) ACG, Fragments de còdexs, n. 21,[442]

15) ACG, Fragments de còdexs, n. 50,[443]

16) ACG, Fragments de còdexs, n. 51,[444]

---

437. Cf. supra, nota 107; ACG, Fragments de còdexs, s/n; F. X. Altés i Aguiló, *La tradició codicològica i litúrgica de l'homiliari carolingi de Luculentius a Catalunya. La recensió catalana: Inventari i homilies recuperades,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XVIII (2010), 154.

438. Cf. supra, nota 107; ACG, Fragments de còdexs, n. 56. Cf. F. X. Altés i Aguiló, *l. c.,* 153.

439. Cf. supra, nota 102; VL, xii, 123, 208 i ap. xxxviii, p. 344-346 (IC, n. 217); Sociedad Artístico-Arqueológica Barcelonesa, *Album de detalles artísticos y plástico-decorativos de la Edad Media Catalana,* Barcelona 1882, 40, n. 36; A. Brutails, *Biblia de Carlos V y otros manuscritos del Cabildo de Gerona,* dins «Revista de Gerona», XI (1887), 112-120; Ch. Didelot, *Notas arqueológicas sobre Cataluña. Gerona (I),* dins «Revista de Gerona», XII (1888), 271; Jesús Martínez Bordona, *Manuscritos con pinturas. Notas para un inventario de los conservados en colecciones públicas y particulares de España*, vol. I, Àvila-Madrid 1933, 143, n. 253; Walter William Spencer Cook i Josep Gudiol i Ricart, *Pintura e imaginería románicas,* dins «Ars Hispaniae», VI, Madrid 1950, 293; Lambert Font, *Gerona, Catedral y Museo Diocesano,* Ed. Carlomagno, Girona 1952, 43-44; Josep Gudiol i Conill, *Els Primitius, III. Els llibres il·luminats (La pintura medieval catalana, I),* Barcelona 1955, 126; Pere Bohigas, *Códices miniaturados en las iglesias de Gerona*, dins «Revista de Gerona», 35 (1966), 12-14; *La ilustración del libro en Cataluña. Período románico,* Barcelona 1960, p. 45 i 66; fig. 6, i làm. IV; Eduard Carbonell i Esteller, *L'art romànic a Catalunya. Segle xii,* vol. I, Edicions 62, Barcelona 1974, 27; Gabriel Roura, *L'evangeliari carolingi de la catedral de Girona. Segle XI. Notes codicològiques i paleogràfiques,* dins «AIEG», XXV-II (1975), 349-371; Josep Calzada i Oliveras, *Catedral de Girona,* Girona 1979, 51 i 62; Núria de Dalmases i Antoni José Pitarch, *Història de l'art català,* vol. I, Edicions 62, Barcelona 1986, 155 i 166-167; Arnall-Pons, I, 98-99; II, làm. 28; Gemma Ylla-Català i Passola, *Tapes d'un evangeliari,* dins CR, XXIII, 148-151; Anna Orriols i Alsina, *Evangeliari de la catedral de Girona,* dins CR, XXIII, 183-187; A. M. Mundó, *La cultua artística escrita,* dins CR, I (1994), 142-143; Gros i Pujol, *Oliba,* 122-123.

440. ACG, Fragments de còdexs, n. 6. Cf. F. X. Altés i Aguiló, *l. c.,* 151.

441. Cf. F. X. Altés i Aguiló, *l. c.,* 150.

442. Cf. F. X. Altés i Aguiló, *l. c.,* 150.

443. Cf. F. X. Altés i Aguiló, *l. c.,* 151-152

444. Cf. F. X. Altés i Aguiló, *l. c.,* 152.

17) ACG, Fragments de còdexs, s/n., no retrobat després de 2008.[445]

18) Museu d'Art, n. 49, fragment de *Passioner.*[446]

19) BC, Música, ms. 420, *Sacramentari de Girona*.[447]

20) És del segle XI ex. el ms. 3 de Sant Feliu, l'*Homiliarium* que va de Septuagèsima a Pàsqua i recull textos de sant Jeroni, sant Agustí i Beda, identificades per R. Étaix.[448]

21) De la mateixa mà que escriu l'*Homiliari* de Sant Feliu és el fragment de l'homiliari de Pau Diaca, anomenant correntment *Carolus,* ara ACG, frag. 74.[449]

22) Del pas del segle XI al XII hi ha el ms. 5 de Sant Feliu, el *Sacramentarium Gerundense,* de tipus gregorià mixte.[450]

23) Contemporani de l'anterior és el *Sacramentarium* procedent de Girona, avui a la BUB, ms. 827.[451]

24) Del pas del segle XI al XII és el ms. 1 de Sant Feliu, que conté el llibres bíblics de *Daniel* i els *Profetes menors.*[452]

---

445. Cf. F. X. Altés i Aguiló, *l. c.,* 153-154.

446. Cf. supra, nota 95 i Joan Ainaud de Lasarte, *Supervivencias del Pasionario Hispánico,* dins «AST», XXVIII (1956), 11-24.

447. Cf. Felip Pedrell, *Catàlech de la Biblioteca Musical de la Diputació de Barcelona,* vol. I, Barcelona 1908, n. 314, p. 212, que el data del s. XIII, amb dubtes. La cota «ms. 420» fou donada per Higini Anglès.

448. ES XLV 257; Beer, *Handscrriften,* 239, nº 25; Cordiolani, 373; Monsalvatje, XVII, 60; S. Sanpere y Miquel, *La pintura mig-eval catalana,* Barcelona s. a., p. 68-77, fig. 11-16; Joan Sacs (Feliu Elies), *El llibre de les homilies del Venerable Beda*, dins «Vell i Nou», 96 (1919), 287-290; *La catalanitat del Beda de Girona,* dins *ib.,* 98 (1919), 329-335; *La situació artística del Beda de Sant Feliu de Girona,* dins *ib.,* 99 (1919), 345-352; *Son originals les pintures del Beda?*, dins *ib.,* 101 (1919), 386-391; *Els diferents autors de les miniatures del Beda de Girona,* dins *ib.,* 102 (1919), 408-410; *L'edat del Beda de Girona*, dins *ib.,* 103-105 (1919), 423-429; J. Domínguez Bordona, *Manuscritos con pinturas, I,* Madrid 1933, 144, nº 255, fig. 132; *Ars Hispaniae*, t. 18, Madrid 1962, 93 i fig 99; J. Leclercq, *Textes et manuscrits de quelques bibliothèques d'Espagne.* VII. *L'homiliarie dit de Bède au musée diocésain de Gérone,* dins «Hispania Sacra», 2 (1949), 109-110; Pere Bohigas, *Códices miniaturados en las iglesias de Gerona*, dins «Revista de Gerona», 35 (1966), 14; *La ilustración del libro en Cataluña. Período románico,* Barcelona 1960, p. 77-81, fig. 27-28 i làm. IX; R. Étaix, *L'homiliaire conservée au Museo Diocesano de Gerona,* dins «AST», 34 (1961), 47-55, 177-326; Janini-Marquès. 405-406; Janini, n. 525 114.

449. Cf. supra, nota 174; A. M. Mundó, *La cultura artística escrita,* dins CR, I, 145.

450. Beer, *Handschriften,* 239, nº 36; J. B. Ferreres, *Historia del Misal Romano,* Barcelona 1929, XXXVI-XLI; J. Leclercq, *Textes et manuscrits de quelques bibliothèques d'Espagne.* VII. *L'homiliarie dit de Bède au musée diocésain de Gérone,* dins «Hispania Sacra», 2 (1949), 109-110; Bohigas, 65; Janini-Marquès, 406-407; J. Janini, n. 527, 115-116; *El Sacramentario de San Félix de Gerona,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», II (1983), 58-72; CR XXIII, 133; Marc Sureda i Jubany, Miquel dels Sants Gros i Pujol, *El Sacramentari de Sant Feliu de Girona (Girona, Museu Diocesà, ms. 46),* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XVII (2009), 83-210.

451. F. Miquel y Rosell, *Inventario general de Manuscritos de la Biblioteca Univesitaria de Barcelona. II. 501 a 1000,* Madrid 1958, p. 359-361.

452. Cf. supra, notes 106 i 181; ES XLV 257; Beer, *Handschriften*, 238, n. 32; Janini-Marquès, 404.

25) El *Beatus* de Torí, BN, ms. 1355, escrit a Girona i potser il·luminat per un monjo de Ripoll, fou enllestit durant el primer quart del segle XII.[453]

26) És de la mateixa procedència i data el fragment (dos folis) del *Beatus* de Sant Pol de Mar, ara ACA, Fragments de manuscrits, n. 209, procedent de Montalegre, casa que va absorbir la cartoixa de Sant Pol.[454]

27) Cal situar ja plenament en el segle XII l'*Antiphonarium,* ms. 4 de Sant Feliu, amb notació musical diastemàtica d'escola catalana.[455]

28) Finalment és de la segona meitat del segle XII el *Sacramentarium Gerundense,* avui BNF ms. lat. 1102, escrit per a ús de la Seu gironina i cedit més tard als canonges agustinians de Vilabertran, on el depredà Noailles.[456]

De la major part d'aquests manuscrits es pot afirmar que són o s'escriuen a Girona durant el període contemplat ací. Abans dels estudis d'A. M. Mundó es podia pensar que els mss. BUB 228 i 487 havien arribat a Girona en un moment posterior al segle XI o al XII, perquè Miquell i Rosell els datava després del segle X, però ara com ara no es pot dubtar que també foren escrits a Girona en data més primerenca.

Així, semblaria indiscutible que a Girona hi va haver alguna forma o altre de *scriptorium,* dins o fora, però en tot cas vinculat amb la catedral, que és la institució possessora de gairebé tots els pocs manuscrits elaborats a Girona durant el període i molt probablement la institució que directament o indirecta proveeix de manuscrits les esglésies del bisbat (Banyoles, Vilabertran). Aquest darrer aspecte es completarà quan vagi avançant l'estudi tothora incomplet i insatisfactori dels fragments de mss. de l'ACG i de l'ADG. El lector pot fer-se càrrec de la feinada pendent, si esguarda amb atenció el llistat

453. Cf. M. E. Ibarburu Asurmendi, *Beatus de Torí,* dins CR, V, 131-141, amb la bibliografia que s'hi cita; Arnall-Pons, I, 130-131; II, làm. 50; A. M. Mundó, *La cultura artística escrita,* dins CR, I, 145.

454. Cf. A. M. Mundó, *La cultura artística escrita,* dins CR, I, 145.

455. Cf. supra, nota 115; Vl, xiv, 141 (IC, n. 269); Beer, *Handschriften*, 238-239, nº 35; G. M. Dreves, *Hymnodia Hiberica. Liturgische Reimofficien. Carmina compostelana,* dins «Analecta Hymnica Medii Aevi 17», Leipzig 1894, 66-68, 83-86; M. Rué, *Canto gregoriano. Cooperación a la edición Vaticana de los libros de canto litúrgico,* Girona 1905; publicat simultàniament en català dins «Revista Musical Catalana», 1 (1904), 189-191; 2 (1905), 2-7; A. Mocquerau, *La tradition rythmique grégorianne,* dins «Rassegna gregoriana», 5 (1906), col. 239-240; M. Sablayrolles, *Un viatge a través dels manuscrits gregorians espanyols,* dins «Revista Musical Catalana», 4 (1907), 5; Gregori M. Sunyol, *Introducció a la paleografia musical gregoriana,* Montserrat 1925, 234; H. Anglès, *La música a Catalunya fins al segle XIII,* Barcelona 1935, 138-140; J. Leclercq, *Textes et manuscrits de quelques bibliothèques d'Espagne.* VII. *L'homiliarie dit de Bède au musée diocésain de Gérone,* dins «Hispania Sacra», 2 (1949), 109; Janini-Marquès, 4; Francesc Bonastre, *Estudis sobre la verbeta. La verbeta a Catalunya durant els segles XI-XVI,* Tarragona 1982, 39; Arnall – Pons, II, làmina 46; Josep M. Marquès – Miquel dels Sants Gros, *L'Antifonari de Sant Feliu de Girona – Girona, Museu diocesà, ms. 45,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», VI (1995), 177-326. Cf. també supra, nota 115.

456. Bohigas, *La ilustración del libro en Cataluña. Período románico,* p. 93-94 i làm. XIII; Arnall-Pons, I, 129-130; II, làm. 49.

de fragments de còdexs litúrgics de Girona que van establir ja fa alguns anys Alexandre Olivar[457] i José Janini,[458] a part dels fragments escatits per Mundó, alguns dels quals han estat identificats posteriorment amb graus de precisió molt alts. Cal pensar que aquest camp d'estudi sempre serà sotjat per l'emergència de material nou i per les anàlisis cada cop més sofisticades del material disponible. Una síntesi de tota la informació només s'obtindrà al final d'un procés per ara indiscernible, depenent del treball que s'hi esmerci.

Dels vint-i-vuit volums manuscrits gironins elencats suara mateix, només tres són de temàtica jurídica, és a dir, ni bíblica ni litúrgica. Són interessants des del punt de vista doctrinal els mss. gironins ara conservats a la BUB, amb textos, encara que pocs, d'Agustí, Gregori el Gran, Beda i Leidrad, que reflecteixen curiositats espirituals homologables dins el món carolingi, amb influències monàstiques evidents (a través de Ripoll?). Tots aquests còdexs podien i més d'un devia ésser guardat a l'església catedral de Girona (Santa Maria – Sant Feliu), car els llibres eren *res sacrae* i normalment quedaven sota la guarda del *sacricustodi,* el futur sagristà, i molts d'ells foren utilitzats en les cerimònies litúrgiques.

Del testament del cabiscol Ponç (1064) prové la primera i la més antiga llista de llibres posseïts per un eclesiàstic de Girona. Aquesta primera llista es completa amb la que el successor de Ponç, Joan, llegarà el 1078 a Santa Maria. Unificant les dues llistes amb les notícies de manuscrits donades més amunt, es pot obtenir, si no l'inventari d'una possible biblioteca, almenys una panoràmica dels llibres que van circular a redós de «Santa Maria i Sant Feliu» durant els dos segles carolingis i el segle XI:

1) *Liber expositionis apocalipsin,* cabiscol Joan, ACG, ms. 1
2) *Evangeli juratori,* ACG, ms. 2
3) *Martyrologium Adonis,* ACG, ms. 3
4) *Collectio Canonum Hispana,* ACG, ms. 4, cabiscol Ponç
5) *Homiliari de Luculentius,* ACG, s/n, frag. 3, 6, 21, 50, 51, un altre s/n.
6) *Carolus* IV*,* ACG, frag. 74, cabiscol Ponç, cabiscol Joan
7) *Capitula ad presbyteros,* de Teodulf d'Orleans, BUB, ms. 228
8) *Ordinatio* de Beda (fragments), BUB, ms. 228
9) *Expositio orationis dominicae* d'Agustí, BUB, ms. 228
10) *Commentarius in symbolum Apostolorum* de Rufí (refosa), BUB ms. 228
11) *Catechismus vulgaris in forma dialogi*, BUB ms. 228
12) *De sacramento Baptismi,* de Leidrad, BUB ms. 228

457. Cf. Alexandre OLIVAR, *Les supervivències litúrgiques autòctones a Catalunya en els manuscrits dels segles XI-XII,* dins «II Congrés Litúrgic de Montserrat 1965. Volum 2. Secció d'Història», Montserrat 1967, 21-89.

458. José JANINI, *Fragmentos litúrgicos de Cataluña,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», I (1978), 70 i 74-76.

13) *De essentia divinitatis Dei et de invisibilitate et immensitate eius,* BUB ms. 228
14) *Comentaris evangèlics de sant Jeroni i Beda*, BUB, ms. 602
15) *Diàlegs* de Sant Gregori i *Vita beatae Castissimae,* BUB, ms. 487
16) *Penitencial* d'Halitgari, BUB, ns. 228
17) *Penitentiale Vallicellanum I,* BUB, ns. 228
18) *Daniel i Profetes menors,* Sant Feliu, ms. 1
19) *Homiliari de Beda,* Sant Feliu, ms. 3
20) *Sacramentarium Gerundense,* Sant Feliu, ms. 5
21) *Passioner,* Museu d'Art, n. 49, cabiscol Joan
22) *Sacramentari,* BC, Música, ms. 420.
23) *Liber Iudiciorum,* BNF, ms. lat. 4667, cabiscol Ponç, Guillem Guifred (any 1065), ACG, perg. 75.
24) *Proser Troper*, BNF, ms. Nouv. Acq. 496
25) *Breviarium optimum*, codicil de la comtessa Ermessenda
26) *Bibliotheca*, cabiscol Joan
27) *Regum,* cabiscol Ponç
28) *Psalterii*, cabiscol Ponç, Dalmau Vidal (any 1089)
29) *Glossa,* cabiscol Ponç
30) *Antiphonarium*, cabiscol Ponç
31) *Lectionarium,* cabiscol Ponç
32) *Officiarii*, cabiscol Ponç
33) *Storia Ecclesiastica,* cabiscol Ponç
34) *Boetius,* Guillem arxilevita (any 1152)

La llista és factícia i més aviat pobra, construïda gràcies a esments documentals i simples romanalles de textos, alguns dels quals potser ja van arribar desballestats a Girona, però no deixa d'ésser real i coherent amb les llistes de Vic, Roda i Elna. Tanmateix sorprèn que no sigui esmentat cap gran títol d'Agustí, d'Isidor, ni llibres d'ensenyament entre els que posseeixen els cabiscols Ponç i Joan. Només textos bíblics (ja és molt), homilètics, jurídics (pocs), catequètics, litúrgics i un Boeci del qual no hi ha manera de saber-ne el contingut. És gairebé segur que la llista dels llibres gironins de l'època carolíngia i del segle XI ben entrat, llevat possiblement del Boeci, no reflecteix l'activitat de cap escola, ans principalment activitats cultuals i de govern.

Les actes o notícies de consagració de les esglésies diocesanes del període no enriqueixen pas el panorama librari gironí. Les actes més antigues [de les esglésies d'Ultramort (817), Foncoberta (922), Baussitges (946), Finestres (947), Fitor (949), Santa Coloma de Farners (950), Albanyà (958), Sant Pere Espuig (965), Fontanilles (965), Vallcanera (968), Maçanes (*ca*. 995), Sant Feliu del Bac i sant Andreu del Coll (996)] no contenen dotació de llibres.

Al segle XI no hi ha pas més sort. Ni un esment de llibres en les actes o notícies de consagració de les esglésies de Biert (1010), la Pinya (1019), la

Valleta (1023), Queixàs (1046), Bolòs (1050), Santa Maria de Besalú (1055), Cruïlles i Castelló d'Empúries (1062), Sant Joan Sescloses i Vilatenim (1064), monestirs de Sant Miquel de Fluvià (1066), i de Breda (1068), la Vall d'Aro (1078), Lloret, Pineda i Franciac (1079), basílica de Palera i monestir de Banyoles (1086), Gaserans (1086), Sant Iscle de Vallalta (1090), Riudaura i Vilabertran (1100).

Tampoc no esmenten llibres litúrgics ni d'altra mena les actes de consagració de Sant Genís de Palol i Sant Esteve de Canelles (1094-1111), Biert (1116), Olot, Begudà i Socarrats (1117), Sant Esteve de Bas i les Preses (1119) Colera i Sant Iscle d'Empordà (1123), Riumors (1149), Llanars, monestir de Sant Pere de Camprodon i Salarsa (1168), Sant Salvador de Bianya (1170), Porqueres i Ullà (1182), i Farners (1200).

Entre els segles X i XII només de cinc esglésies ha quedat memòria dels llibres que tenien en el moment de llur consagració:

Missale, epistolas Pauli et Actus Apostolorum: Fontanet (la Bisbal), any 904.[459]

Missales II, antiphonario I, collectaneo I, lectionario I: Arbúcies, any 923.[460]

Libros lectionarios duos, duos missales, duos antiphonarios: Ribelles, any 947.[461]

Missales III, leccionarios II, et alios missales minores II et Sposito I,[462] *antiphonario I:* Sant Joan les Fonts, any 959.[463]

Librum que dicunt 'Omnia Bona'[464] *et leccionario I antiphonario et missale I:* Vallmala, any 1018.[465]

A part del *Sposito* de Sant Joan les Fonts, que segueix la tradició homiliària catalana i gironina al peu de la lletra, i les *Sentències* d'Isidor, la justesa dels pocs llibres parroquials gironins coneguts és indiscutible. El contrast amb el que passa a la Seu d'Urgell i a les parròquies urgel·litanes és un fet que valdria la pena estudiar amb peu de rei.

459. CatCar V-I, n. 115, p. 140-142. Per al missal, cf. supra nota 122. Per a les *Epístoles,* cf. supra, nota 300. Per als *Actes* cf. supra, nota 110.

460. CatCar V-I, n. 189, p. 190-191. Per al missal, cf supra, nota 122; per a l'antifoner, cf. supra, nota 115; per a l'oracional, cf. supra, nota 214; per al leccionari, cf. supra, nota 121.

461. CatCar V-I, n. 272, p. 250-254. Per als missals, el leccionari i l'antifoner, com en la nota anterior.

462. Per als missals, cf. supra, nota 122, per al leccionari, cf. supra, nota 121. Per al *Sposito* o *Disposito,* cf. supra, nota 107.

463. CatCar V-I, n. 330, p. 300-301.

464. Cf. supra, nota 232.

465. ORDEIG, *Dotalies, II-I,* n. 135, p. 24-26. Per a l'antifonari, cf. supra, nota 115.

2g. Sant Feliu de Girona

La primera vegada que surt un esment conegut de llibres de Sant Feliu es troba en l'inventari de la sagristia de l'església fet fer el 1310 per Gilabert de Cruïlles,[466] que aleshores n'era sagristà. L'inventari fou publicat en l'ES, que el va treure «ex autographo», i aquí el reproduïm d'aquella edició:[467]

[1] ... Item unum textum *Evangelii* argenti ...[468]
[2-4] Item tres libros *missales* completos et pulcros.
[5-7] Item tres libros *missales* non completos.[469]
[8-9] Item duos libros qui vocantur *ordinarii*.[470]
[10] Item unum *evangelistarium*.[471]
[11] et alium librum *epistolarium* vocatum.[472]
[12] Item unum librum *oficiarium* vocatum notatum de quarta regula.

466. Per al qual cfr *Lletres I,* 5, nota 24.

467. Ara és l'únic testimoni escrit d'aquell acte, perquè la documentació de la sagristia major de l'ASF es va perdre quasi íntegrament el 1809, amb el resultat que de l'època medieval no en queda res. Va reproduir el catàleg d'ES, numerant els volums, R. BEER, *Handschriftenschätze,* 238-239 (en aquest lloc, justament, amb el còmput de les pàgines del llibre imprès a l'inrevés).

A partir d'aquest inventari i de la numeració de BEER, *Handschriftenschätze,* numerarem entre claudàtors cada llibre de Sant Feliu. Quan, en llistes posteriors, reaparegui el títol d'un llibre ja assenyalat abans, si creiem que els dos exemplars es poden identificar, repetirem el número donat en la llista o inventari anterior pertinent. L'objectiu és mirar de fixar els llibres que hi ha hagut al llarg del temps a Sant Feliu, encara que alguns no s'hagin conservat o hagin canviat de local i/o de propietari.

468. Cf. supra, nota 102. L'expressió *argenti* s'ha de circumscriure a les tapes del ms. En efecte, res no fa pensar que a Sant Feliu ni en tot Girona hagi existit mai un manuscrit semblant al cèlebre psaltiri carolingi de Ripoll. Com que el catàleg de la sagristia de l'ASF té una data molt tardana, si l'evangeliari hagués estat de tipus molt sumptuós, a part d'una descripció mínimament expressiva, hauria pogut deixar algun altre rastre documental en les visites pastorals posteriors o en d'altres documents. D'altra banda, suposant que algun sobirà carolingi hagués volgut fer un regal de preu a Sant Feliu, l'hauria fet a Sant Feliu o a *Santa Maria i Sant Feliu?* L'evangeliari hauria anat a parar de dret a la catedral actual i no seria pas esmentat en un inventari de Sant Feliu del segle XIV. Sigui com vulgui, no hi va haver regal de ms. carolingi de luxe a Girona, i la qualitat argentina de l'evangeliari de Sant Feliu es limita a les tapes. Dit això, algú sabria dir ara on han anat a parar aquelles tapes? Ja s'ha vist més amunt que a Roda hi havia el segle XII uns Evangelis semblants, amb tapes (de fusta) recobertes d'argent daurat i caboixons amb pedres semiprecioses: «Textum argenteum cum gemmis deauratum», supra, nota 292; i uns altres Evangelis amb tapes de fusta i un caboixó [central]. També és esmentat un «textum argenteum» en l'inventari de bens mobles de l'església de Santa Maria del castell de Mur, redactat devers 1096: ORDEIG, *Dotalies, II-II,* n. 226 C, p. 225-226.

469. Cf. supra, nota 122; VL, XIV, 141 (IC, n. 270). Els missals «complets i pulcres» fa l'efecte que han d'ésser els més moderns. Els incomplets podrien ésser els més antics.

470. Cf. supra, nota 136.

471. Cf. supra, nota 102.

472. Cf. supra, nota 339. La diferenciació dels volums de les lectures evangèliques i les epistolars semblaria, doncs, tardana.

[13-14] Item duos libros *officiarios* vocatos,[473] qui non sunt de quarta regula.

[15] Item unum *responsum*[474] cum suo *antifonario*[475] in eodem volumine de quarta regula.

[16-17] Item unum *responsuum* et unum *antifonarium* de godescho.[476]

[18] Item unum librum de cantu godescho in quo sunt *responsa* et *antifone*.[477]

[19] Item grossum *collectarium* ad latrile in coro deputatum.[478]

[20-24] Item quinque libros *legendarios* vocatos[479] in diversis voluminibus positos, in uno quorum est *sanctorale*,[480] et quodam alio *liber de profetis*,[481] et in alio *liber regum*,[482] et in alio de *tobias*.[483]

[25] Item unum librum quo leguntur *homelie* tempore quadragessime.[484]

[26] Item unum librum *capitularium* vocatum.[485]

[27] Item unum magnum *Salterium*[486] in quo sunt diversa opera inivi et quedam glose super psalterio et quedam alia scripta.

[28] Item alium librum *salterii* glosatum.[487]

[29] Item unum librum in quo sunt bestie depicte et est graphice scriptum et incipit: *hec ergo sunt duo testamenta*.[488]

---

473. Cf. supra, nota 156.

474. Cf supra, notes 167, 206.

475. Cf. supra, nota 115. Volum que contenia les antífones i responsoris de l'ofici diví. N'hi ha tres exemplars i tots amb nota, que corresponen a les dues parts en què es dividia el cor a l'hora de cantar l'ofici diví i potser un tercer per al solista encarregat d'entonar l'inici de salms i antífones.

476. Ja Anglès en *La música a Catalunya fins al segle XIII* feia constar que no era segur el sentit de les expressions «de quarta regula» i «de godesco», bo i insinuant que la «quarta regula» podria ésser una al·lusió a música pautada. En aquesta línia es podria hipotitzar que «de godesco» indica una notació sense pautat. Cf. nota anterior.

477. Cf. supra, nota 115.

478. Cf. supra, notes 214, 285. És el volum que contenia les capítules i oracions que es recitaven en les hores de l'ofici diví.

479. Cf. supra, notes 95, 112, 174, 175, 211, 212, 266, 330, 446; infra, nota 497. Sinònim de *Passioner,* és a dir vides de sants màrtirs. També és sinònim de «karla, karolum i carlum». Cf. Guy Philippart, *Les Légendiers latins et autres manuscrits hagiographiques,* Turnhout-Belgium, Brepols 1977 (Typologie des Sources du Moyen Age Occidental, 24-25), 138 p.

480. Cf. supra, nota 270. Probablement és un llibre de lectures de l'ofici diví i/o de la missa per a les fests dels sants.

481. Cf. supra, nota 106. Volum amb el text bíblic dels profetes menors.

482. Cf. supra, nota 113. Volum bíblic, amb els llibres dels *Reis.*

483. Cf. supra, notes 141, 307. Volum bíblic, amb el llibre de *Tobies.*

484. Cf. supra, nota 141, 143, 448. L'identificaríem amb l'actual ms. ASF 3, conegut com l'*Homiliari de Beda,* actualment exposat al Museu d'Art, Janini-Marquès, 405-406; Janini, n. 525, p. 114.

485. Cf. supra, nota 379.

486. Cf. supra, nota 125.

487. Cf. supra, notes 125 i 184.

488. Es pot dubtar sobre el sentit del mot *graphice.* El manuscrit és descrit amb els mots *depictus* i *scriptus.* Allò *depictus* són *bestiae;* què significaria *graphice scriptus?* Que hi ha il·lustra-

[30] Item unum librum *de sententiis* sive *sentenciari* vocatum.[489]
[31] Item unum librum qui vocatur *historiae Escolasticae* et est *habilis liber.*[490]
[32] Item unum librum *Daniel glosa* vocatum cum duodecim profetis.[491]
[33] Item unum librum *de epistolis* sancti Augustini et incipit *domino Beatissimo.*[492]
[34] Item unum librum quod vocatur *Lucham glosatum*.[493]

Com es veu, es tracta d'un inventari de manuscrits[494] majoritàriament litúrgics [2-19, 25-26], amb l'afegit d'alguns títols bíblics [1, 27-28, 32, 34], parabíblics [20-24, 31], patrístics [33] i teològics [30]. I un misteriós llibre figurat [29]. Només dos d'aquests manuscrits s'identifiquen avui sense possibilitat d'error. És possible que els «tres libros *missales* completos et pulcros» dels núm. [2-4] corresponguin als dos sacramentaris de Girona, avui ASF mss. 5 i 6 —el primer dels segles X-XII[495] i el segon del XIII, *post* 1253—, i al missal del segle XIV, ara ASF ms. 7. També es pot identificar el «*responsum* cum suo *antifonario* in eodem volumine de quarta regula» del núm. [15] amb l'actual ASF ms. 4, del segle XII.[496] Els dos ordinaris dels núm. [8-9] podrien correspondre als dos Rituals, ara ASF mss. 19 i 20. Tots els altres manuscrits d'aquest primer inventari s'han de donar per substituïts i/o perduts.

No podríem passar per alt que en l'inventari del sagristà Cruïlles hi ha alguns títols que també figuren en l'inventari vigatà de 1368. Presentem les correspondències segons els números que hem donat a l'inventari de Cruïlles i els que va donar Gudiol en el seu apèndix I:

---

cions? D'altra banda, cal dir que fins ara no hem sabut trobar en cap incipitari consultat (*Initia Patrum* de M. Vattaso inclòs) l'incipit donat per l'inventari de Cruïlles.

489. Cf. supra, nota 196. L'identifiquem amb el *Liber* o *Libellus Sententiarum excerptus de libris moralium beati Gregorii pape romensis,* o *Liber sententiarum Gregorii papae urbis Romae,* de Tajó de Saragossa, més que no pas amb l'obra clàssica de Pere LLOMBARD. Del primer, n'hi havia exemplar a Ripoll. Del ms. 49 del catàleg de Ribas esmentat a la nota 370, i a VL, VIII, 217-219, en publica l'índex o títols dels «capita». Cfr ZIMMERMANN, 746-747.

490. En principi l'identificaríem amb l'obra de Petrus Comestor. *Habilis* potser és dit ací en relació amb activitats pedagògiques o catequètiques.

491. Cf. supra, notes 106 i 181. És l'actual ASF ms. 1, JANINI-MARQUÈS, 404.

492. No identificat en els incipitaris que hem pogut consultar.

493. Cf. supra, nota 188.

494. Cf. ES, XLV, 255-257, ap. IX. El transcriptor d'aquest document per a la ES fou Narcís Xifreu, canonge de Sant Feliu i darrer secretari de la Col·legiata.

495. Estudiat per José JANINI, *El Sacramentario de San Félix de Gerona,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», II (1983), 57-72.

496. Estudiat i editat per Josep M. MARQUÈS –Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *L'antifonari de Sant Feliu de Girona – Girona, Museu diocesà, ms. 45*, dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», VI (1995), 177-326.

[1] ... Item unum textum *Evangelii* argenti ...	1. un euangelister de pergamins ab cubertes e IIII tancadors dargent sobraurades e istoriades ...
[2-4] Item tres libros *missales* completos et pulcros [5-7] Item tres libros *missales* non completos.	6. un missal de pergamins conplit ab euangelis e epistoles ... 7. altro bel missal de pergamins ab officis e oracions. 8. altro quax semblant missal. 9-10. dos missals de pergamins entichs ab oracions.
[8-9] Item duos libros qui vocantur *ordinarii*	12. I libre de pergamins apellat ordinari episcopal. 13. altro libra de pergamins apellat ordinari episcopal.
[10] Item unum *evangelistarium*	2. altro euangelister ab cubertes dargent. 3. altro euangelister entich ab cubertes dargent.
[11] et alium librum epistolarium vocatum.	18. altro libre de pergamí apelat epistoler de sent Paul cubert de verd.
[19] Item grossum *collectarium* ad latrile in coro deputatum.	72. altro collectari que tenen tot dia al cor
[20-24] Item quinque libros *legendarios* vocatos in diversis volumnibus positos, in uno quorum est *sanctorale*...	57. altro libra de pergamins entich legener apelat Santorall 73. altro libra entich de legenes e de sermons apelat karla 75-76. Trovaren en la legenda dos libres grans de pergami apelats legeners la I dominical e laltre sanctoral.
[27] Item unum magnum *salterium* in quo sunt diversa opera inibi et quedam glose super psalterio et quedam alia scripta	16. I bel libra de pergami apelat psaltiri glossat cubert de vert
[28] Item alium librum *psalterii* glosatum	33. I psaltiri glossat entich 90. I Psaltiri glossat veyl
[30] Item unum librum *de sententiis* sive *sentenciari* vocatum	83. altro bel libra de pergamins apellat Liber Sententiarum
[31] Item unum librum qui vocatur *historiae Escolasticae* et est habilis liber	86. altro libra de pergamins apellat Istorias Scholastichas

Aquesta taula comparativa no dóna idea de la gran diferència que hi ha entre la biblioteca vigatana del 1368 i la santfeliuenca del 1310. A Vic s'han multiplicat els llibres bíblics, patrístics i d'altra mena; l'inventari fa servir sovint els adjectius «antich» i «veyl», amb la qual cosa es palpa que entre les 92 entrades del catàleg ja hi havia una part considerable de la biblioteca que era patrimoni antic, és a dir, que s'havia format durant els segles XI, XII i la primera part del XIII, quan a Sant Feliu es comptabilitzaven tot just una trentena llarga de llibres.[497]

Cap al final del segle XIV, doncs, es percep clarament en l'aspecte bibliogràfic la gran diferència que hi ha entre una catedral com la de Vic i una excatedral, aleshores canònica modesta, com la de Sant Feliu.

Trenta-vuit anys més tard, el 3 d'agost del fatídic 1348 i en plena crisi sanitària, Guillem Vendrell, canonge de Sant Feliu,[498] testava i deixava per a la capella que havia començat d'edificar un *breviari* de nota i dos *breviaris* manuals, és a dir, corrents. Al mateix temps oferia a l'abat i al Capítol de Sant Feliu la possibilitat de comprar un *Catholicon,* una *Bíblia* i un *Rationale* que eren d'ell, amb preferència a qualsevol altre comprador.[499] De seguida es

497. Cf. GUDIOL, *Catàleg,* 14-16: «9 i 10. dos missals de pergamins entichs ab oracions»; «32. altro libra de pergamins entich dels dits IIII euangelistes»; «33. I psaltiri glossat entich»; «34. Altro libra de pergamins entichs en lo comensament del qual es lo cato apelat libre de pronosticon et de prescientia futuri seculi»; «40. altro libra de pergami apelat gothica veyla»; «41. altro libra de pergamins entich en que ha Cantica Canticorum glossat et homilias domini Brunonis signiensis episcopi;: «46. altro libra de pergami entich apellat summa Codicis entich»; «47. altro libra de pergamins entich intitulat de fide trinitatis»; «50. altro libra de pergamins veyl intitulat Istoria ecclesiastica tripartita»; «54. altro libra intitolat exposicio Originis de pergamins veyl»; «55. I libra gran entich de pergamins apellat Biblia»; «56. altro libra entich gran de pergamins en que ha Homilies et epistoles glossades de avent tro a pascha»; «57. altro libra de pergamins entich legener apelat Santorall (?) veyl»; «59. altro libra de pergamins apellat liber Prophetarum veyl ab posts»; «59 altro libra de pergamins apelat Prophetarum veyl ab posts»; «61. altro libra de pergamins entich on son los libres de Salamo e en la fi Apocalipsi e en lo comensament de obra nova a alcuns libres del Testament novel e alcuns Tractat de la nativitat de la verge Maria»; «63. altro libra gran entichs ab post apelat Moralia Job»; «65. altro libra de pergamins entich en que ha exposicions de epistoles e Evangelis dominicals de pascha tro a avent»; «altro libra entich ab post en que ha XL Omilies de sent Gregori»; «67. altro libra de pergamins entich apelat pasisoner nou menor»; «70 i 71. II collectaris petits entichs»; «73. altro libra entich de legenes e de sermons apelat karla»; «89. trovaren en la legena un libre vel de pergamins apelat passioner veyl»; «91. I Psaltiri glossat veyl»; «I libre de Precia maior de pergamins entich»; «92. I liber textus evangeliorum entich».

498. Cfr *Lletres* I, 223 nota 500. Personatge conspicu del seu temps, consta que el 1346 posseïa un *Infortiatum,* dit en català *Esforçada,* un *Catholicon* i unes *Decretales* que aquell mateix any venia. Superà el tràngol de la pesta, puix que el 1354 era sotscol·lector de la cambra papal: ADG, Pergamins de Besalú 457.

499. La notícia prové de l'ADG, G-20, fol. 124r i la publica Lluís BATLLE I PRATS, *La Biblioteca de la Colegiata de San Félix de Gerona,* dins «Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens», 21 (1963), 146.

veurà que la canònica adquirí la Bíblia i el *Rationale.* Possiblement també el *Catholicon,* però no consta.

El desembre de 1356 la canònica pagava 730 sous barcelonesos a Ramon Escuder, clergue de la mateixa, per la confecció d'un *legendarii sanctoralis* i d'un *legendarii legende nativitatis domini usque ad finem et ad vesperas epiphanie inclusive* i, l'agost del 1358, d'un tercer *liber sanctoralis ... videlicet de Assumptione beate Marie usque ad festum sancti Nicholay.*[500] La notícia és interessant, perquè permet de comprendre què eren dos dels volums consignats en els números [20-24] de l'inventari del sagristà Cruïlles i en els núm. 57, 73 i 75-76 de l'inventari vigatà. En efecte, reputem sensat pensar que l'encàrrec a Ramon Escuder tenia com a finalitat substituir dos dels volums «legendarios vocatos». I si havien d'ésser substituïts, senyal que els *llegendaris* del catàleg [núm. 20-21] eren antics. A quin segle els podríem situar? Al XIII? Al XII? No hi ha cap indicació fiable, però la dada autoritza a pensar en la presència de llibres litúrgics vells a Sant Feliu abans dels anys inicials del segle XIV. Per altra part, la notícia dóna peu a fer la hipòtesi que els altres llibres *llegendaris* del fons santfeliuenc*,* un volum dels profetes, un altre del llibre dels reis i un altre de Tobies, eren llibres de lectures bíbliques, no textos escripturístics directes i complets. Més encara, és permès de pensar que el *legendarium sanctorale* de la notícia [20] podria assemblar-se al ms. 96 de Vic, ara intitulat *Lectionarium sanctorale breviarii Vicensis.*[501]

Un document del 1369, de la mateixa procedència que l'anterior i també publicat per Batlle i Prats,[502] il·lustra un aspecte mal conegut de les biblioteques catalanes medievals: De la mateixa manera que prestaven, compraven o rebien, també venien els seus llibres. Així, el 29 de juny de l'any 1369 l'abat de Vilabertran[503] comprava la *Summa (de Poenitentia)* de sant Ramon de Penyafort a la canònica de Sant Feliu per 110 sous (= 10 florins d'or d'Aragó nous). Cal observar que en l'inventari transcrit suara no hi ha cap esment de la *Summa* raimundiana. La qual cosa significa que fou adquirida després de 1310, o, si la canònica l'havia adquirida abans, que l'inventari només esguardava els llibres litúrgics del cor i, per tant, que hi havia més llibres en altres llocs de la casa. És més probable la primera possibilitat que no pas la segona, però aquesta no es pot excloure, com es veurà ara mateix.

500. ADG, ASF, *Recepte et expense ab anno 1355 ad 1356,* fol. 6-7; doc. publicat per ID., *ib.,* 146-147.

501. Cf. GUDIOL, *Catàleg*, 112-113.

502. ID., *ib.,* 147.

503. És Raimon d'Escales (1361-1377). Cfr Miguel GOLOBARDES VILA, *El monasterio de Santa María de Vilabertran.* Barcelona, José Porter editor 1949, 132.

En la visita del 20 de setembre del 1369, el bisbe Jaume ça Trilla mana refer la consueta —tampoc no esmentada en l'inventari anterior—, perquè l'antiga era «vetusta et in parte littera abolita et confusa».[504] Això confirmaria la impressió que hi havia llibres i llibres antics fora del cor. Eren a l'arxiu, si n'hi havia? O a la caixa que, en defecte d'arxiu, solia guardar les escriptures?

En la visita del 24 de novembre del 1373, hom pren nota d'antuvi que la consueta nova encara no ha estat enllestida. Per tant, la consueta santfeliuenca del segle XIV, actualment primera part d'ASF ms. 47, no ha pogut ésser enllestida abans d'aquest any, que esdevé *terminus post quem* del ms. El visitador remarca, a més, que caldria igualment substituir el proser i un llegendari de l'ofici sabatí de la Mare de Déu.[505] També hi consta que Sant Feliu té un exemplar de les constitucions sinodals gironines, sens dubte la segona part del ms 47 al·ludit.[506] Remarcarem ara que en l'inventari dels llibres del cor no hi figura cap proser ni cap llegendari de l'ofici sabatí de la Mare de Déu; els llibres que havien d'ésser substituïts eren potser llibres vells desats?

En la visita del 26 de març del 1387, encara no s'han solventat les mancances observades en la visita anterior.[507] Finalment el 6 de febrer del 1391, Narcís Sala, *scriptor litterae rotundae,* signa rebut de 12 lliures barceloneses «per raho dalcun libre apelat proser lo qual jo he scrit e notat obs de la dita esgleya».[508] Aquest mateix any pot ésser considerat *terminus ante quem* d'ASF ms. 47.

En la visita del 1440 hom reitera el mandat de fer una consueta nova.[509] El resultat del manament és l'actual ASF ms. 18, amb el *terminus post quem* fixat en aquell any. Aquestes notícies fan veure que, en els aspectes pertocant a llibres, a Sant Feliu tot s'anava fent, encara que amb una certa calma.

504. ADG, P-143, fol. 72r.

505. «Item interrogati si ecclesia est ornata pannis et libris et aliis ecclesiasticis ornamentis, Et dixerunt quod sic, excepta vna bona consueta noua que est necessaria, quoniam illa que nunc ibi est existit multum antiqua et deffectiua et minus sufficiens, presertim attenta dicta ecclesia que multum honorabilis et collegiata existit. Et etiam excepto vno bono proserio et de grossa littera scripto, quoniam ille proserius qui nunc est, multum antiquus existit et non bene ordinatus. Et etiam excepto legendario offici beate Marie in diebus sabbatinis totius anni»: ADG, P-144, fol. 14r.

506. «Item interrogati si in dicta ecclesia Sancti Felicis habent siue sunt constituciones sinodales ecclesie Gerundensis et dixerunt quod sic»: ADG, P-144, fol. 18r.

507. ADG, P-144, fol. 24r.

508. Batlle i Prats, *o. c.,* 148.

509. ADG, P-146, fol. 11r.

3. *La fundació de la biblioteca*

Mentrestant, el 27 de setembre del 1466, el canonge Roger de Cartellà[510] deixava en testament a l'església de Sant Feliu un lot de llibres de la seva

510. Nascut *ca*. 1396 a Maçanet de la Selva, era fill tercer de Pere Galceran de Cartellà i de Constança de Sarriera. El 18 de gener del 1412 és un clergue de 16 anys i obté dispensa d'edat per tenir el benefici de Sant Jaume de la Torre de Cartellà, conservada encara avui, de Maçanet de la Selva, ADG, U-112, fol. 4r de la segona numeració. El 1413 actuava com a procurador a Olot de l'abat de Ripoll, Dalmau de Cartellà i Despou, abat també d'Amer i oncle seu, i redimia Joana, esclava de Pere de Preses, batlle de les Preses, per 40 lliures, ADG, Q-3, fol. 20v-21r. El 1416, a vint anys i ja canonge, obté llicència d'absentar-se durant dos anys per causa d'estudis i de percebre la porció canonical completa per a les despeses: ACG, *Resolutiones Capituli 1363-1461,* fol. 51 (XLII)v i 119r. El document no especifica a quina Universitat es dirigirà ni quin tipus d'estudis ha elegit, triadors entre Teologia i Dret Canònic, encara que la composició de la seva biblioteca delata un canonista, i el text afegit a un manuscrit de la seva propietat, recollit *infra,* nota 571, ho confirma: «decretorum doctori». El 1428 torna a ésser a Girona i és paborde de juliol o d'Aro; en virtut d'aquestes funcions el 22 de maig d'aquell any fa poders a Joan Berenguer de Cartellà, donzell, a Bernat de Pau, doctor en lleis i xantre major, a Arnau de Roca, canonge, a Ponç de Requesens, prevere de Capítol, i a Guillem de Campins, prevere, servidor de la Seu, per a amortitzar propietats de la seva pabordia: ADG, PA, 5719. Durant la seu vacant del bisbe Andreu Bertran, traslladat a Barcelona el 1429, Dalmau de Raset, lloctinent en seu vacant, el nomenà oficial, D-187, fol. 6r. Els anys 1431-1433 actua com a fidejussor de companys seus de Capítol, ACG, *Resolutiones Capituli 1363-1461,* fol. 72v, 74v, 75r, 76r. L'any 1431 és ferialer, *ib.,* 73r, 76v. El 1440 és habilitat per a conferir beneficis a col·lació del Capítol, ACG, *Resolutiones Capituli* I, fol. 64v. Hi ha notícia que el 1451 el Capítol de la Seu li prestava diversos ornaments, ADG, D-194, fol. 131v, senyal que era fora de Girona, probablement a Saragossa [Roger de Cartellà posseïa un psalteri «secundum consuetudinem ... diocesis Cesaraugustanensis»: cf, infra, *e) Llibres llegats a l'església de Cosuenda,* n. 67)], cosa que corrobora l'absència del seu nom de la documentació capitular després de 1440 i abans de 1454. El maig del 1454 és designat obrer, senyal que ja ha tornat a Girona, ACG, *Resolutiones Capituli 1363-1461*, fol. 124v, i el Capítol el comissionava, amb Galceran Sarriera i Joan de Terrades, per suplicar al bisbe sobre perjudicis causats per aquest a l'estat de certes esglésies i persones del bisbat, i per informar-se sobre la manca de distribució de l'almoina fundada per Guillem de Cornellà, D-195, fol. 161v. El 1457 fou marmessor de l'arquebisbe de Saragossa, Dalmau de Mur, i formà part de la comissió que va rebre de Llop Sanxis del Boey 324 lliures i la Bíblia llegades pel sobredit Dalmau a la Seu de Girona (acualment ACG, ms, 6): Josep Perarnau i Espelt, *La donació de la biblioteca d'Arnau des Colomer i la fundació de la «Libraria Sedis» de Girona (1397-1411),* dins «ATCA», 2 (1983), 239. El mateix any 1457, mort el bisbe Bernat de Pau, el Capítol l'elegia bisbe de Girona, però ell renuncià la designació, perquè li constava que el papa Calixt III volia la mitra gironina per al seu nebot Roderic de Borja; la seu vacant durà fins al 1459, quan Pius II elegí Jaume de Cardona: Cfr ADG, Mitra, c. 6 A, núm 6, document del 1457, on hi ha el procés d'elecció no acceptada de Roger de Cartellà com a bisbe de Girona. Aquell mateix any era fidejussor de Baltasar de Segurioles, canonge ferialer, ACG, *Resolutiones Capituli 1363-1461,* fol. 131v. Va tenir relacions amb el poeta gironí Bernat Estruç, al qual en el seu testament llegava un rossí: Mirambell, 402; Josep Clara i Resplandis, *Aproximació a Bernat Estruç, poeta català del segle* XV, dins «ATCA», 22 (2003), 623. Com a paborde d'Aro o de Juliol, el 19 de gener de 1461 dipositava 80 lliures, pagades per Leonor, vídua de Ramon de Cruïlles, cavaller de Caldes de Malavella, a lluïció d'un censal; les 80 lliures foren prestades al donzell Pere des Balbs, U-324, fol. 124r. El 1462, inici de la guerra civil catalana, és caper i protector dels aniversaris, ACG, *Resolutiones Capituli 1462-1473,* fol. 2v. El 26 de maig del

biblioteca, en un acte que era el fundacional de la mateixa, perquè, a més, el canonge es treia de la butxaca una quantitat de diners suplementària per tal d'instal·lar-la.[511] L'acte es produïa en paral·lel amb el que havia passat setanta anys abans a la Seu. La biblioteca de la catedral va néixer el 1395, quan Arnau des Colomer va iniciar el procés de donació dels seus 44 volums manuscrits a Santa Maria. Aleshores el Capítol va prendre mesures per intal·lar els llibres amb la dignitat deguda.[512] Ara era el torn de Sant Feliu. Roger de Cartellà era

mateix any, bisbe i Capítol li encomanen la guarda de la Seu, amb els canonges Joan Gaufred de Sarraí i Andreu Alfonsello, atès el moviment de gent d'armes i a fi d'assegurar la reina i el primogènit, que eren al palau episcopal, ADG, D-198, fol. 70r. Amb els altres membres del Capítol va plantar cara a Pere de Rocabertí, capità de les forces de Girona, quan aquest pretenia requisar en nom del rei Joan els béns amagats dins les capelles de la catedral que pertanyien a rebels a la causa reial, VL, XII, 264-266, que publica extractes de la crònica d'Alfonsello sobre els fets de 1462-1473. Aquell mateix any fundà aniversari conventual i presbiteral. El 1463, en plena guerra civil, és caper i obrer, ACG, *Resolutiones Capituli 1462-1473,* fol. 8r. Els anys següents el seu nom apareix sotscrivint lletres de canvi i altra correspondència econòmica del Capítol, ACG, *Resolutiones Capituli 1462-1473,* fol. 10rv. Morí l'onze de febrer del 1467, i té el sepulcre a la galeria de ponent del claustre de la Catedral: Josep M. MARQUÈS, *Inscripcions i sepultures de la catedral de Girona,* Girona, Diputació de Girona 2009, p. 123, nº 88. La seva marmessoria fou activa: Cf. ADG, T-4, fol. 209-215, on és definida i on consta l'execució del testament del 1466; entre altres coses, disposava que es fessin libres de cor per a la Seu. El febrer del 1467 el canonge Andreu Alfonsello resigna al Capítol la casa que en vida de Roger de Cartellà havia ocupat amb ell, ACG, *Resolutiones Capituli 1462-1473,* fol. 17v. El març del 1467 els seus marmessors dipositaven un collar, penyora d'un préstec de 310 florins d'or fet a Francesc de Montanyans, senyor del castell de Púbol, a fi de dotar els aniversaris conventual i presbiteral fundats per Roger de Cartellà; per a rescatar-lo, Montanyans i la seva esposa Elisabet van vendre al Capítol un censal de 248 sous, ADG, U-324, fol. 132v. El dos d'abril del 1467, el Capítol es fa càrrec dels diners de Montanyans i executa les disposicions preses per Cartellà a l'esguard dels seus llibres: «Item pro memoria pateat cunctis quod libri dicti domini rogerii de cartiliano, quos ipse in suo testamento legauit librerie, et alii qui superfuerunt, vltra legata ecclesiarum sancti felicis gerunde et sedis sesarauguste, de cosonda et de burbagana, fuerunt et sunt reconditi de mandato in circa altaris maioris beate marie in loco vocato tezauraria parua, cuius claues pro tunc tenebat et modo tenet dominus Petrus pujades; qui libri legati ecclesie sesaraugustane et ecclesie sancti felicis, de cosonda et de burbagana remanserunt apud venerabilem Gabrielem capmany, prout dictus defunctus mandauit in suo testamento»: ACG, *Resolutiones Capituli 1472-1473,* fol. 21v. El 13 d'abril del 1469, els marmessors dipositaven joies d'or i argent. El 13 de maig del 1469, el Capítol signava rebut als marmessors de Roger de Cartellà d'un responser dominical i santoral que el canonge havia llegat al cor de la Seu, penyorat fins aleshores al convent de la Mercè de Girona, ADG, D-199, fol. 55v. El 28 de juny del 1474, hom aplicava uns plats d'argent de la marmessoria de Cartellà a l'obra de la Seu, ADG, U-324, fol. 139v, a la qual Cartellà havia llegat 50 lliures, MIRAMBELL 393. Al cap d'un any, unes altres peces de plata servien per a pagar llibres fets fer per Cartellà per al cor de la Seu, ADG, U-324, fol. 142v, tal com disposava el testament, MIRAMBELL, 403. Cf. la necrològica de Roger de Cartellà del ms. 594, fol. 15v, de la BUB; PONTICH, *Episcopologi,* f. 37v; *Series,* f. 196r; Josep M. D'ALÓS I DE DOU, *La casa de Cartellà. Su historia y genealogía,* Madrid 1919, 39-41; DHEC I 454.

511. Cfr. MIRAMBELL, 393-403. A més dels llibres, el canonge deixava «quindecim libras dicte monete que convertantur ad opus necessarium pro tenendo libros quos infra dimitto ipsi ecclesie pro libraria ibi de novo erigenda»: *Ib.,* 393.

512. Cf. Josep PERARNAU I ESPELT, *o. c.,* dins «ATCA», 2 (1983), 171-239.

generós, puix que, a més dels llibres, llegava els diners per a fer la biblioteca i així obviava tota possible objecció o negligència de part dels capitulars de Sant Feliu. Aquests no s'hi van pas oposar, encara que s'hi van posar de forma precària, com es veurà més avall.

La biblioteca de Roger de Cartellà no era qualsevol cosa. Heus-en ací el contingut:

a) Llibres llegats a la Seu:[513]

1-7) Septem volumina librorum super *Quinque libris Decretalium,* hoc est, duo volumina *Super Primo*,[514] tria *Super Secundo,*[515] *Super Tercio* vnum,[516] *Super IIII° et V^o^* aliud.[517]

8-12) Quinque volumina Enrici Boil *Super* dictis *quinque libris Decretalium,* scilicet, vnum *Super Primo,* aliud *Super Secundo,* aliud *Super III°,*[518] aliud *Super IIII°,* aliud *Super V^o^.*[519]

513. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 63v-64r; MIRAMBELL, 395. Cap al final del testament, Cartellà disposava encara que els llibres sobrants després dels llegats a la Seu, a Sant Feliu, a Saragossa, a Burbàguena i a Cosuenda, fossin donats a la catedral de Girona i instal·lats al cor: «Volo tamen, dispono et ordino quod de libris meis penes meam vniuersalem herenciam restantibus, traditis omnibus illis de quibus superius disposui et ordinaui, si fuerint aliqui quos dicti manumissores mei cognouerint esse bonos et idoneos ad ornatum dicti chori et pro seruitio diuino et pro [...] tangitur, quod illi tales libri non vendantur, sed in ipso choro ponantur et ornatum eiusdem et pro dicto seruitio fiendo, ita tamen quod omnes ipsi libri expensis mee hereditatis affigantur cum cathenis ferreis in ipso coro, ita quod ab inde extrahi non valeant, nec faciantur furari ...»: MIRAMBELL, 403.

514. Són els actuals mss. 36 i 37 de l'ACG.

515. Són els actuals mss. 39-41 de l'ACG.

516. És l'actual ms. 42 de l'ACG.

517. És l'actual ms. 44 de l'ACG. Els set volums contenien la *Lectura in Decretales,* obra de Niccolò de' Tedeschi, àlias abat Panormita o Panormità (¿-1453), per al qual cf. SCHULTE, 312-313; DDC VI, 1195-1215.

518. És l'únic ms. d'aquesta sèrie de cinc que s'ha conservat: BUB, ms. 1954.

519. Es tracta dels cinc volums de les *Distinctiones super libros V Decretalium,* d'Enric Bohic, jurista de Lió (1310 – *post* 1350). Com que el seu nom és escrit Boil quan surt esmentat en algun document català, Brocà el considerava de Catalunya: Cfr G. M^a^ DE BROCÀ, *Historia del derecho de Cataluña, especialmente del Civil, vol. I,* Barcelona, Herederos de Juan Gili Editores 1918, 396. Brocà es referia a un exemplar de Bohic de l'inventari de la llibreria de Pere Beçet: «32 item un altre libre scrit en pargemins apellat *enrich Bohil sobre lo primer de les Decretals* e comença en lo segon corandell: *multimodas* e comença lo derrer corendell: *valeat et teneat;* ab posts de fust ab .III. dolses blanques derrera ab dos tenchadors», inventari publicat per F. MARTORELL TRABAL i F. VALLS TABERNER, *Pere Beçet (1365-1430),* dins «Institut d'Estudis Catalans. Anuari MCMXI-MCMXII», IV (1013), 577-656, especialment 605. Cf. SCHULTE, 266-270; DDC II, 928-929; HLF, XXXVII, 153-173. Aquesta obra de Bohic és ben representada a la biblioteca Capitular de La Seu d'Urgell, en els mss. 2017, 2064.1, 2068, 2071, 2074 i 2106.

13-14) Duo volumina super *VI° Decretalium domini Dominici de Sancto Geminiano*.[520]

15) *Secundam partem* Iohannis de Imola *Super Tertio Decretalium*.[521]

16) *Scrutinium Scripturarum.*[522]

17) *Librum meum disputatio factum per dominum Petrum de Luna judeis Dertuse.*[523]

18) *Pugium super disputacionem judeorum.*[524]

---

520. Un dels dos és l'actual ms. 25 de l'ACG. Es tracta del *Commentarius in Sextum* de Domenico di San Gimignano (1375-1424), deixeble d'Antonio da Budrio i potser també de Pietro d'Ancharano; autor també del *Tractatus super congregatione concilii Pisani* del qual n'hi ha exemplar al ms. 16 de l'ACB, per al qual cf. SCHULTE, 295-296; DDC IV, 1410; DBI 40, 664-667.

521. És l'actual ms. 23 de l'ACG. Es tracta del *Commentarius in Tertium Decretalium* de Giovanni da Imola (ca. 1370-1426). Cfr SCHULTE, 296-298; DDC VI, 107-110.

522. Es tracta sens dubte del *Liber Dialogorum scrutinii scripturarum magistri Pauli de Sancta Maria*, obra que figura a l'inventari de la biblioteca de la Catedral del 1512 publicat per BATLLE, *La Biblioteca de la Catedral de Gerona (Colección de Monografías del Instituto de Estudios Gerundenses, 1),* Girona 1947, 96; reeditat dins ID., *La cultura a Girona de l'Edat Mitjana al Renaixement,* Girona 1979, 182; actualment el ms. és desubicat. Per a l'autor, els mss. i les edicions de l'obra, cf. Klaus REINHARDT – Horacio SANTIAGO-OTERO, *Bibliografía Bíblica Ibérica Medieval,* Madrid 1986, 240-249.

523. És l'actual ms. 20 de l'ACG. Sobre la disputa de Tortosa, hom pot veure S. Z. H. H., *Vikuah Tortosa,* dins «Jeshurun» (de Kobak), Bamberg 1868, 45-55; A. POSNANSKI, *Le colloque de Tortose et de San Mateo (7 février 1413-13 novembre 1414),* dins «Revue des Études Juives», LXXIV (1922), 17-39, 160-168 Fritz BAER, *Die Disputation von Tortosa (1413-1414),* dins «Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens», III (1931), 307-336; Antonio PACIOS LÓPEZ, *La Disputa de Tortosa* (CSIC. Inst. Arias Montano, Serie B, 6), Madrid-Barcelona 1957; Y. HACKER, *Peraquim be-vikuah ha-yehudi-nosri bime ha-benayim,* Jerusalem 5730/1969-1970, 108-116; Jaume RIERA I SANS, *La crònica en hebreu de la Disputa de Tortosa,* Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana 1974, 69 p.; Hyam MACCOBY, *Judaism on Trial,* Londres-Toronto 1982; J. PERARNAU I ESPELT, *El traductor de la* Disputa de Tortosa *de l'hebreu al llatí,* dins «ATCA», 3 (1984), 254-255; Frank TALMAGE, *Trauma at Tortosa. The testimony of Abraham Rimoch,* dins «Mediaeval Studies» [Toronto], 47 (1985), 379-415; Ram BEN-SHALOM, *Wikkuah Tortosa: Vicent Ferrer u-be´ayat ha-anusim ´al pi ´eduto šel Yishaq Natan* [*Vicent Ferrer i el problema de les conversions forçoses segons el testimoni de Yishaq Natan*], dins «Zion», 56 (5751/1990-1991), 21-45; Yom Tov ASSIS, *The Jews of Tortosa 1373-1492. Regesta of Documents from the Archivo de Protocolos de Tarragona,* Jerusalem 1991; Hanna TRAUTNER-KROMANN, *Shield and sword. Jewish polemics against Christianity and the Christians in France and Spain from 1100-1500,* Tübingen 1993, 216 p.; Ron BARKAÏ, *Les trois cultures ibériques entre dialogue et polémique,* dins «Chrétiens, musulmans et juifs dans l'Espagne médiévale: De la convergence à l'expulsion», París, Cerf 1994, 227-251; Gemma ESCRIBÀ, *The Tortosa Disputation. Regesta of documents from the Archivo de la Corona de Aragón. Fernando I (1412-1416),* Jerusalem 1998; Ovidio CUELLA ESTEBAN i Juan Bautista SIMÓ CASTILLO, *Bulario de Benedicto XIII (1394-1423). VI. Diócesis de Tortosa. Maestrazgo de Santa María de Montesa. Testamento de Benedicto XIII,* Asociación «Amics del Papa Luna», Peñíscola 2013, docs. 1000, 1014, 1024, 1025, 1026; Asunción BLASCO, *El impacto de los atques de 1391 y el adoctrinamiento de Tortosa en la sociedad judía aragonesa,* dins «La Península Ibérica en la Era de los Descubrimientos (1391-1492)», Sevilla, 2008, vol. I, 278-279.

524. Els núm. 18)-19) i 21) s'han esgarriat. El *Pugio fidei* ha d'ésser l'obra de Ramón MARTÍ, per a la qual cfr Klaus REINHARDT – Horacio SANTIAGO-OTERO, *Bibliografía Bíblica*

19) *Librum meum disputatio iudeorum* compositum per Petrum Alfonsi.[525]
20) *Ebrayci del Talmut.*[526]

Ibérica Medieval, Madrid 1986, 299-302; KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi,* t. III, 281-283, n. 3397.

525. Per a Mossé Sefardí, convertit al cristianisme el 1106 adoptant des de llavors el nom de Pero Alfonso, i autor del *Dialogus Petri cognomento Alphunsi ex iudaeo christiani et Moysi iudaici*, cf. la bibliografia donada per Horacio SANTIAGO-OTERO i Klaus REINHARDT, *Bibliografía Bíblica Ibérica Medieval*, Madrid CSIC 1986, 250-258; per al període 1985-1993, es pot completar amb la del «Lexikon des Mittelalters» VI, col. 1961 i la donada en *Pedro Alfonso de Huesca. Diálogo contra los judíos. Introducción de JOHN TOLAN. Texto latino de KLAUS-PETER MIETH. Traducción de ESPERANZA DUCAY. Coordinación de Mª JESÚS LACARRA,* Huesca, Instituto de Estudios Altoaragoneses 1996, LIII-LVII; per als darrers anys, amb la del «Medioevo Latino», XV (1994), 379-380; XVI (1995), 269; XVII (1996), 243; XVIII (1997), 250; XIX (1998), 245-246; XX (1999), 278; XXI (2000), 302; XXII (2001), 347-348; XXIII (2002), 333; XXIV (2003), 367; XXV (2004), 413; XXVI (2005), 469-470 XXVII (2006), 480; XXVIII (2007), 497; XXIX (2008), 350; XXX (2009), 381-382; XXXI (2010), 343; XXXII (2011), 332-333; XXXIII (2012), XXXIV (2013), XXXV (2014), XXXVI (2015), XXXVII (2016), XXXVI-II (2017). Recentment ha aparegut l'estudi de Ryan SZPIECH, *Petrus Alfonsi ... erred grealtly. Alfonso of Valladolid's imitation and critique of Petrus Alfonsi's* Dialogus, dins Carmen CARDELL DE JARTMANN, Philipp ROELLI (ed.), *Petrus Alfonsi and his 'Dialogus'* (Micologus' Library, 66), Florència, Sismel 2014, 321-348.

526. N'hi ha per preguntar-se si *Ebrayci,* amb una *y* que s'assembla molt a una *p,* no és una mala transcripció d'*Excerpta*, que, al seu torn seria una adaptació, interpretació o mala lectura de l'original *Extractiones de Talmud,* títol de la cèlebre traducció llatina selectiva del *Talmud* del segle XIII. [Altres mss. a més del gironí: BNF, ms. lat. 16558 (s. XIII); Breslau, Biblioteca Universitària, ms. I Q 134 a, fol. 1-2 (s. XIII); Florència, BNC, ms. Magl. II-I-17 (hebreu, amb glosses marginals llatines, s. XII); Florència, BNC, ms. Magl. II-I-8 (hebr., final s. XIII – inici s. XIV); Florència, BNC, ms. Magl. II-I-9 (hebr., final s. XIII – inici s. XIV); Schaffhausen, ms. Min. 71, fol. 60-153 (s. XIII-XIV); Stuttgart, Hauptstaatsarchiv, SSG Maulbronn, fol. 1 (s. XIV); Carpentras, Bibliothèque Inguimbertine, ms. lat. 153, fol. 1-78 (s. XIV); Berlin, Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, ms. Theol. Lat. fol. 306, fol. 46-136 (any 1437); París, Bibl. Mazarine, ms. lat. 1115 (olim 2103, finals del segle XVII).] El ms. gironí d'aquesta obra, adquirit per Roger de Cartellà, és l'actual ms. 19b de l'ACG, fragmentari, mútil al principi —perquè fou separat del ms. 19a de l'ACG, que conté fragments dels *Dialogi* de Guillem d'Occam— i amb altres llacunes, sense textos en hebreu, escrit tot en llatí. És cert que el títol de l'inventari sembla suggerir que en alguna banda dels folis hi ha, en hebreu, quelcom del Talmut, traduït després en llatí o en romanç. En realitat, es tracta dels extrets del Talmud en traducció llatina, estudiats sobre el ms. gironí per J. Mª MILLÀS VALLICROSA, *Extractos del Talmud y alusiones polémicas en un manuscrito de la biblioteca de la catedral de Gerona,* dins «Sefarad», XX (1960), 17-49. El ms. gironí, transcrit per un copista força inepte, dependria d'un altre ms., el que fou la font directa de l'actual ms. lat. 16.558 de la BNF. Aquest reporta una versió breu de la disputa parisenca sobre 35 passatges anticristians, ofensius i blasfems del Talmud, denunciats pel convers Nicolau Donin l'any 1239, que va acabar amb la crema de carretades d'exemplars del *Talmud,* després d'una controvèrsia celebrada davant el rei sant Lluís i la seva família el 1240. La controvèrsia de París i les qüestions relatives al *Talmud* llatí han estat estudiades modernament per Isidore LOEB, *La controverse de 1240 sur le Talmud,* dins «Revue des Études Juives», I (1880), 247-261; II (1881), 248-270; III (1882), 39-57; Joseph KLAPPER, *Ein Florilegium Talmudicum des 13. Jahrhunderts,* dins «Literaturwissenschaftliches Jahrbuch der Görresgesellschaft», 1 (1926), 3-23; Erich KLIBANSKY, *Beziehungen des christlichen Mittelalters zum Judentum,* dins «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentum», 77 (1933), 456-462; Chenmelech MERCHAVIA, *A Spanish-Latin Ms. concerning the opposition to the Talmud in the beginning rl*

21) *Ysodorus Interpretationem verborum ethimologiarum* Isidori.[527]
22) *Missale.*[528]

b) Llibres llegats a Sant Feliu de Girona:[529]

23) librum meum vocatum *Decret*
24) et *Decretales* meas

---

the 15th Century, dins «Kirjat Sepher», XLV (Jerusalem 1969-1979), 271-286, 590-606; *The Church versus Talmudic and Midrashic Literature (500-1248),* Jerusalem, Bialik Institute 1970; Eliyahu Ashtor, *The Jews nof Moslem Spain,* Filadelfia, Jewish Publication Society of America 1973, 2 vols.; Norman A. Stillman, *Aspects of Jewish life in Islamic Spain,* dins Paul Szarmach (ed.), *Aspects of Jewish culture in the Middle Ages,* Albany, State University of New York Press 1979, 51-84; A. Tuilier, *La condamnation du Talmud par les maîtres universitaires parisiens. Ses causes et ses conséquences politiques et ideologiques,* dins Gilbert Dahan (dir.), *Le brûlement du Talmud à Paris 1242-1244,* París, Cerf 1999, 59-78; Ursula Ragacs, *Die Zweite Talmuddisputation von Paris 1269* (Judentum und Umwelt, 71), Frankfurt, Peter Lang 2001; Robert Chazan, *Trial, Condempnation and Censorship: The Talmud in Medieval Europe,* dins John Friedman et alii (dir.), *The Trial of Talmud. Paris 1240,* Toronto, Pontifical Institute of Mediaeval Studies 2012, 1-92; Jean Connell Hoff, *The Christian evidence,* dins *The Trial of Talmud. Paris 1240, o. c.*, 93-125; John Friedman, *The Disputation of Rabbi Yehiel of Paris* i *The dirge of Rabbi Meir of Rothenberg on the burning of the Talmuds of thirteenth-century France by king Louis IX,* dins Id. et alii (dir.), *The Trial of Talmud. Paris 1240, o. c.*, 126-168 i 169-172; Ryan Szpiech, *Conversion and narrative,* Pennsilvània, Pennsilvania University Press 2103; Görge K. Hasselhoff, *Rashi for Latin readers: The transliterations of Paris, 1240, with an edition of the excerpts from Leviticus, Numbers and Deuteronomy,* dins Görge K. Hasselhoff, Knut Martin Stünkel (ed.), *Transcendingwords: The language of religious contact between buddhists, Christians, Jews and Muslims in premodern times,* Bochum, Winkler 2015, 103-109; Görge K. Hasselhoff, Óscar de la Cruz, *Ein Maulbronner Fragment der lateinischen Talmudübertragung des 13. Jahrhunderts (mit Edition),* dins «Zeitschrift für Württembergische Landesgeschichte», 74 (2015), 332-344; Alexander Fidora, *Textual rearrangement and thwarted intentions: The two versions of the Latin Talmud,* dins «Journal of Transcultural Medieval Studies», 2/2 (2015), 63-78; *The Latin Talmud and its translators: Thibaud de Sézanne v. Nicholas Donin?,* dins «Henoch: Historical and Textual Studies in Ancient and Medieval Judaism and Christianity», 37/1 (2015), 17-28; *Die Handschrift 19b des Arxiu Capitular de Girona. Ein Beitrag zur Überlieferungsgeschichte des Lateinischen Talmud,* dins H.-C. Lehner et alii, *Zwischen Rom und Santiago: Festschrift für Klaus Herbers zum 65. Geburtstag,* Bochum, Winkler 2016, 49-56; Ulisse Cecini, Óscar de la Cruz Palma, Eulàlia Vernet i Pons, *Observacions sobre la traducció llatina del Talmud (París mitjan segle XIII),* dins «Tamid. Revista catalana anual d'estudis hebraics», 11 (2015), 73-97. Millàs, *o. c.,* publica una selecció dels extrets talmúdics del manuscrit 19b de l'Arxiu Capitular de Girona. L'edició completa de les *Extractiones de Talmud* és en curs d'edició a cura de l'Obrador Edèndum.

527. El llibre és esmentat en la visita del bisbe Joan de Margarit de l'any 1470: Cf. Batlle i Prats, *La Biblioteca de la Catedral de Gerona (Colección de Monografías del Instituto de Estudios Gerundenses, 1),* Girona 1947, 76; reeditat dins Id., *La cultura a Girona de l'Edat Mitjana al Renaixement,* Girona 1979, 162.

528. Cf. supra, nota 122. S'han conservat cinc missals dels segles xiv-xv a l'ACG. Són els mss. 14, 15, 16, 17 i 127 de l'ACG.

529. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 64rv; Mirambell, 396. Les diverses obres del fons destinat a Sant Feliu de Girona s'identifiquen més endavant.

25) et alium meum librum vocatum *Sizè*
26) et alium librum vocatum meum *Clementines*
27-28) et duo volumina *Hostiensis in lectura*
29) librum meum vocatum *Ignocencium super Decretales*
30-31) duo volumina Iohannis de Ymola *super Clementinis*
32) alium librum meum vocatum *Inventarium iuris* scriptum in pergamenis
33) *Phalterium* (sic) *glosatum* glose Nicolai de Lyra
34) alium librum meum *Constitucionum Catalonie*
35) librum meum *Sermonum sanctoralium* sancti Vincentii
36-37) duo volumina Philipi Benedicti *Super VI°*
38) *Reportorium* meum domini Anthonii de Butrio de jure canonico *super Decreales*
39-40) duo volumina in *Lectura* domini Anthonii de Butrio *Super II° Decretalium*
41) librum meum *Speculatorem* cum addicionibus incorporatis domini Iohannis Andree.
42) librum meum *Summam Hostiensis*
43-44) duo volumina super evangelia de *Vita Christi* vocata los Cartuxans.

c) Llibres llegats a la Seu de Saragossa:[530]

45) *Lectura Epistolarum sancti pauli ad Hebreos* compositum per dominum Nicholaum Eymerici.[531]
46) *Caro demonum,* id est *Natura demonum.*

530. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 65r; MIRAMBELL, 396-397.

531. Actualment es coneix un exemplar manuscrit incomplet d'aquesta obra de Nicolau Eimeric: Barcelona, BC, ms. 1281. Cf. HEIMANN, 204. El volum llegat per Roger de Cartellà a la Seu de Saragossa té una mica d'història. En el moment de llegar-lo, Cartellà diu que el llibre el té prestat al mestre Valentí Rovira, de l'orde de la Mercè, del convent de Girona, MIRAMBELL 397; abans havia fet constar que els frares predicadors gironins li havien donat a ell, com a penyora d'un préstec dinerari, quatre llibres: dos *super Iohannem*, un *psalterium glosatum cum glosa ordinaria* i *alium Epistolarum ad hebreos,* MIRAMBELL 394. Això pot voler dir que, aprofitant l'empenyorament, Cartellà es va fer copiar els textos de la biblioteca dels dominicans que més endavant deixarà en llegat —reputem que són els comentaris d'Eimeric als evangelis de Joan i a l'Epístola als Hebreus— i deixà la seva còpia de la *Postilla super Hebreos* al mestre mercedari Valentí Rovira, segurament perquè al seu torn la copiés. En el testament disposava que els llibres que tenia en penyora dels dominicans els fossin restituïts, MIRAMBELL 394, i llegava la *Postilla* que Rovira tenia encara en préstec a la Seu saragossana, MIRAMBELL 396-397. Els textos eimericians sobre l'evangeli joànic Cartellà els llega a Burbàguena.

d) Llibres llegats a l'església de Burbáguena:[532]

47) Augustinus, *De Civitate Dei*
48-49) Duo volumina mea librorum *Collectarii.*
50 Vnum volumen *Sermonum dominicalium*, compositum per [*ratllat:* dominum] sanctum Vincentium Ferrarium, ordinis predicatorum
51) Alium librum meum *Sermonum* domini magistri Jacobi de Porta, cesaraugustani.[533]
52) Alium librum meum vocatum *Bartholina.*[534]
53-55) Alium librum meum vocatum *Magister Sententiarum,* cum duobus voluminibus, quorum aliud vocatur *Adam godam super Sententiis,*[535] et aliud vocatur *Quodlibet* Gotfredii.[536]
56) *Racionale de diuinis officiis.*[537]
57-62) Sex volumina Nicholay Eymerici super euangelia, vnum videlicet super *Matheum,* aliud super *Marchum,* aliud super *Lucham,* et tria super *Johannem.*[538]

532. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 65v; MIRAMBELL, 397-398.

533. El més probable és que es tracti d'un volum de sermons de fra Sancho Porta, *Sermones dominicales de tempore, Sermones de sanctis, Sermones aestivales,* aquests conservats als mss. 244 i 269 de l'ACV i editats a Lovaina el 1514, a Hagenau el 1516 i a Lió el 1517 i a València, Joffre 1537. Per a uns i altres, cf. OLMOS CANALDA, 175-176; PALAU², 233148-233154; KAEPPELI, n. 3573; ROBLES, n. 48, p. 231-232.

534. Es tracta de la *Summa de casibus conscientiae,* anomenada també *Summa Pisana, Pisanella, Bartholomaea, Bartholina* i *Magistrutia,* de Bartolommeo de San Concordio (1262-1347), per al qual cf. DDC II, 213-216; DBI 6, 768-770. L'obra és un ajornament de la *Summa confessorum* de Joan de Friburg.

535. Es tracta del comentari al *Llibre de les Sentències* de Pere Llombard escrit per Adam Woudham o Woudeham.

536. Per a Geoffroy de Trani o de Trano (¿-1245), cf. SCHULTE, 88-91; DDC V, 952; DBI 57, 545-547.

537. Per aquesta obra de Guillem Duran, cf. DDC V, 1055-1057; DHGE XIV, 1170.

538. De la *Postilla in Matthaeum* de Nicolau Eimeric se'n coneixen tres mss.: Barcelona, BC, ms. 1278 I-III; Sevilla, Biblioteca Capitular y Colombina, ms. 141-23-19; Roma, AGOP, ms. XIV.207, fol. 196r-262r. De la *Postilla super evangelium Marci* se'n coneixen dos mss.: Sevilla, Biblioteca Capitular y Colombina, ms. 141-23-13, i Roma, AGOP, ms. XIV.207, fol. 269v-304v. De la *Postilla super Lucam* se'n coneixen dos mss.: Barcelona, BC, ms. 1284, i Roma, AGOP, ms. XIV.207, fol. 123r-193r. De la *Postilla super evangelium Iohannis* se'n coneixen quatre mss.: París, BNF, ms. Lat. 641-642; Sevilla, Biblioteca Capitular y Colombina, ms. 141-23-1; Barcelona, BC, ms. 1279; Roma AGOP, ms. XIV.207, fol. 37v-102v, 115r-122v. Cf. HEIMANN, 192-183, 187-189, 190-191. El testament de Roger de Cartellà suggereix que la còpia de les obres exegètiques d'Eimeric no era insòlita. En l'inventari de la biblioteca de la catedral de l'any 1512 hi figuren un *Liber de jurisdictione inquisitorum,* el *Directorium inquisitorum* i uns *Sermones dominicales* d'Eimeric: BATLLE, *La Biblioteca de la Catedral de Gerona (Colección de Monografíías del Instituto de Estudios Gerundenses, 1),* Girona 1947, 96; reeditat dins ID., *La cultura a Girona de l'Edat Mitjana al Renaixement,* Girona 1979, 96, 106-108. Què s'ha fet dels volums de Saragossa i de Burbáguena? Enters o dilacerats, no hauran subsistit? O s'hauran anat convertint en cobertes d'altres llibres durant l'època moderna? Ni ES ni BEER ja no en diuen res.

e) Llibres llegats a l'església de Cosuenda:[539]

63) *Bibliam* meam
64) *Concordanses super Bibliam*[540]
65) *Summam litteralem* Petri Aureoli *super Bibliam*[541]
66) *Mamotreti*[542]
67) *Phalterium* (*sic*) meum scriptum de littera grossa et male formata et est secundum consuetudinem dicte diocesis Cesaraugustanensis.
68) Alium paruulum librum meum nuncupatum *ordinarium de sacramentis.*

f) Llibres llegats a l'església del monestir de Sant Feliu de Guíxols:[543]

69) Reliqum volumen meum *Sermonum dominicalium dicti sancti Vincentii Ferrarii.*[544]
70-71) Alium librum meum vocatum *Crisostomum super Matheum,* scriptum in papiro, cum dialogo eidem adiuncto *de Dignitate sacerdotali,* compositum per viam dialogui.[545]

539. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 66r; MIRAMBELL, 398.

540. Molt probablement es tracta de les *Concordantiae Bibliorum* d'Hug de Saint-Cher (¿-1263), sense que es pugui saber si es tracta de la recensió dita *Sancti Jacobi* (parisenca), de l'*anglicana,* de la de Conrad de Halberstadt, o de la Joan de Ragusa-Juan de Segovia-Sebastian Brandt. Per a Hug de Saint-Cher, cf. QUÉTIF-ÉCHARD, I, 164; HLF, XIX, 38; *Dictionnaire de la Bible,* III/1, 769; GLORIEUX I, n. 2, p. 43-51, espc. 47; R. H. ROUSE i M. A. ROUSE, *The verbal concordance to the Scriptures,* dins «Archivum Fratrum Praedicatorum», 44 (1974), 5-30; KAEPPELI, n. 1987.

541. Es tracta del *Compendium Bibliorum,* obra també dita *Compendium sensus litteralis totius sacrae Scripturae, Breviarium Bibliorum, Compendium sacrae Scripturae,* i anomenada encara amb altres títols, essent nova la variant del catàleg dels llibres de Roger de Cartellà. Pierre Auriol la va escriure el 1319. Cf. Noël VALOIS, *Pierre Auriol, frère mineur,* dins HLF, XXXIII, (1906), esp. 509-515; DTC, 12-II, cols. 1835-1837; GLORIEUX II, n. 351, p. 246.

542. És l'obra de Giovanni Marchesino da Reggio (s. XIII), *Mammotrectus* (= *Desmamador*), diccionari per a ensenyar la significació, l'etimologia, la pronúncia, els accents i la morfologia de tots els mots bíblics difícils, per tal d'orientar els predicadors i fornir-los-hi uns rudiments d'hermenèutica escripturística. Cf. DBI 69, 626-628.

543. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 66rv; MIRAMBELL, 399.

544. No figura als catàlegs de la biblioteca del monestir guixolenc del 1785 i de la primeria del segle XIX, on només hi consten els *Sermones de sanctis per anni circulum,* edició de Lió 1497 i uns ferrerians *Sermones de Santos 3 tomos*: Cf. Biblioteca de Girona, ms. 9/134, p. 229; ms. 9/141, fol. [17]r, fol. 407r. En aquest darrer catàleg, fol. 203r, hi ha anotats uns *Sermones varios escritos en Vitela;* es podria suposar que podrien ésser els sermons dominicals vicentins, però hi ha un obstacle seriós: l'anotació correspon al «Índice 2. Índice de los Libros sin nombre y sin Apellido de Autor». La suposició, doncs, no té cap base possible.

545. Cf. PG 47, 623-692. No figura al catàleg de la biblioteca del monestir guixolenc del 1785: Cf. Biblioteca de Girona, ms. 9/134, p. 8, on hi ha l'anotació següent: «JOANNES CHRISOSTOMUS (S.) in Matheum 1 t. 8º (sin cubiertas) Antwerpiae 1537», la qual cosa faria

g) Llibre retornador a la biblioteca del monestir de Ripoll:[546]

72) Lo *Rosari*.[547]

A part dels cinc lots de llibres, Roger de Cartellà feia tornar un *Brunet* que li havia deixat Gonçal de Sesé,[548] deixava un *missal* a Jeroni Campins, beneficiat de la catedral, i un *Compendium Theologie*[549] a Antoni Mallol, claver de la Seu i marmessor del seu testament.

La biblioteca de Roger de Cartellà era un terç més gran que la d'Arnau des Colomer. A distància de sis segles, cal lamentar la seva fragmentació, mesura que sempre afavoreix la dissipació ulterior dels llibres. Hi ha aspectes del repartiment que són difícils d'entendre, si ja no és que el personatge actuava partint d'una radical simplicitat i generositat franciscanes;[550] com és ara desfer la col·lecció de sermons vicentins enviant els tres volums en direccions diverses, o, per contra, concentrar a Burbáguena els comentaris d'Eimeric als quatre evangelis, concentració degudament «compensada» amb la tramesa a Saragossa del comentari eimericià a l'Epístola als Hebreus; també és de mal comprendre a què treu cap cedir a la Seu de Girona el comentari de Joan d'Ímola sobre el tercer de les *Decretals* i a Sant Feliu dos volums del comentari del mateix autor a les *Clementines*. El retret d'un tal repartiment, però, no hauria d'obnuvilar la sensació que causa la biblioteca de Roger de Cartellà. Es tracta d'un conjunt sòlid de llibres jurídics, bíblics, teològics, litúrgics i

---

pensar que el ms. donat per Roger de Cartellà ha estat substituït per aquesta edició. Al catàleg de la primeria del segle XIX, fol. [12]v, l'anotació és més ambígua: «Chrisostomus (S. Joannes) In sanctum Jesu Christi Evangelium secundum Matheum Comment.». Al fol. 261v, corresponent a l'«Índice 4. Índice de los Santos Padres, Obras de otros Santos y Expositores Sagrados», l'anotació encara és més ambigua: «Chrisostomus in evangelia». L'escepticisme creix en constatar que en l'«Índice 2. Índice de los Libros sin nombre y sin Apellido de Autor» no hi ha cap entrada pel *De dignitate sacerdotali.* N'hi havia exemplar a la biblioteca de Ripoll: «Liber inscriptus *Incipit Liber Dialogorum sancti Joannis Chrisostomi Constantinopolitani episcopi et sancti Basilii Cesariensis episcopi collegae beati Gregorii Nazianceni, qui intitulatur de dignitate sacerdotali*»: Gonzalo MARTÍNEZ DÍEZ, 350, nº 33.

546. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 63r; MIRAMBELL, 394.

547. Creiem que es tracta del *Rosarium super Decretum* de Guido da Baisio (alias «Archidiaconus»), per al qual cf. SCHULTE, 186-190; DDC V, 1007-1008; DBI 5, 193-297.

548. És molt probable que es tracti del *Llibre del Tresor* de BRUNETTO LATINI, en la traducció al català de Guillem de Copons, enllestida el 1417, per a la qual cf. Curt J. WITTLIN, *Brunetto Latini. Llibre del Tresor. Versió catalana de Guillem de Copons*, Barcelona, Editorial Barcino 1980, 4 vols.

549. Obra d'Hug Ripelin, més conegut com Hug d'Estrasburg, per a qual cf. QUÉTIF-ÉCHARD, I, 470-471a; DTC XIII-II, cols. 2737-2738; HLF, XXI, 156-163; KAEPPELI, II, 260-269, nº 1982.

550. «… in hereditate mea sunt plures libri scientie theologalis et canonum ac aliarum facultatum, quos distribuere sic cupio et proposui vti multis et in pluribus partibus prosint ad Dei laudem et salutem animarum illorum super illos studere volencium…»: AHG, Notaria de Girona 4, Pere Begudà, lligall 214, fol. 63v; MIRAMBELL, 395.

pastorals, amb domini del color local catalano-aragonès, conferit pels llibres de polèmica antijueva, les obres exegètiques de Nicolau Eimeric i els sermons de sant Vicent Ferrer. Trenta dos volums són de temàtica jurídica, una mica menys del cinquanta per cent. Hi ha més aviat pocs llibres bíblics i patrístics. Els llibres de teologia, al seu torn, sense ésser molt nombrosos, reflecteixen les preocupacions crítiques de la teologia del segle XIV: Woudeham, Godofrè de Trano i Pierre Auriol. No hi ha, ai las, ni un sol volum d'escriptors clàssics.

Amb tot, és possible rastrejar alguns criteris sobre el repartiment. El primer criteri és que més de la meitat de la col·lecció es queda a Girona ciutat: 44 volums, contra 24 que van a parar a l'Aragó, tres al monestir de Sant Feliu de Guíxols i un al monestir de Ripoll. Un altre criteri és que cap dels volums llegats a la Seu per Roger de Cartellà no duplica ni un dels volums donats per Arnau des Colomer el 1397; per tant, potser el canonge havia triat amb prou discerniment, i els lots que va destinar a les dues esglésies de Girona eren complementaris, assenyaladament en l'aspecte de la temàtica jurídica. Com és sabut, els canonges de la Seu havien instituït un sistema de «beques», per tal que els capitulars que ho desitgessin poguessin anar a estudiar en alguna universitat.[551] Durant els primers anys del segle XIV, una cosa semblant s'esdevenia a Sant Feliu, sense estatuts ni acord capitular coneguts per ara: El 1313 hom concedia llicència d'estudis per tres anys a Dalmau Alió; el 1325 a Bernat de Camós i a Guillem d'Escala.[552] El 1344, sota l'abadiat de Vidal de Blanes, futur bisbe de València, i seguint les recomanacions metropolitanes de Tarragona, a l'església de Sant Feliu sembla que són regulars les concessions de llicència per estudis dels canonges.[553] Potser Roger de Cartellà, a cent anys de distància, intentava simplement millorar la dotació de llibres jurídics de la

551. La constitució del bisbe Guillem de Monells de l'any 1173 en virtut de la qual s'instituïa un fons per a subvencionar els estudis dels membres del Capítol gironí i les disposicions successives preses per altres instàncies eclesiàstiques catalanes (Concili de Tarragona del 1329, essent arquebisbe Joan d'Aragó, patriarca d'Alexandria, constitució *De duabus personis mittendis ad studium*) i universals (Concili III del Laterà, any 1179, cànon 18) en el mateix sentit foren publicada i estudiades per Lluís BATLLE I PRATS, *El Capítol de Girona i els estudis generals,* dins HARLL, III, 687-697; reeditat dins ID., *La cultura a Girona de l'Edat Mitjana al Renaixement,* Girona 1979, 2-14.

552. ES XLV, 55-56.

553. Cfr ASF, *Actes Capitulars 1306-1411,* fol. LXIIr:

«Anno domini Mº CCCº XLº quarto, IIIIº nonas januarii, conuocato Capitulo ecclesie Sancti Felicis per venerabilem Dalmacium de Monte, sacristam maiorem, vicarium honorabilis viri domini Vitalis de Blanis, abbatis, in remotis agentis, et more solito congregato, Raymundus de Insula, canonicus, proposuit coram eo quod cum de qualibet ecclesia collegiata ubi sunt decem canonici debeant *iuxta constitucionem metropolitanam* duo canonici eligi ad studendum in sacra pagina uel jure canonico ac eis prouidere de canonica portione ac si facerent residentiam personalem, et de presenti non sit nisi unus canonicus studens in canonibus, et cum dictus Raymundus desideret in dicta scientia canonum laborare, Ideo supplicauit dictis venerabilibus vicario et capitulo quatenus eundem eligant ad huiusmodi scientiam audiendam ac sibi prouideant de canonica portione. Et predicti vicarius et Capitulum audientes eius supplicationem esse consonam racioni eam fauorabiliter admiserunt, mandantes cum hac presenti scriptura refectorario

Seu i posar els fonaments d'una altra col·lecció de llibres jurídics a Sant Feliu, per tal que mitjançant intercanvis, còpies, préstecs mutus i futures adquisicions o donacions els capitulars d'una i altra església disposessin d'un nombre major d'instruments de treball.

Els criteris que poden haver guiat la formació dels lots aragonesos i del de Sant Feliu de Guíxols són ara com ara molt difícilment discernibles, a causa del nostre desconeixement de qualsevol circumstància personal que hagi pogut inclinar el canonge de Girona a triar i regalar els lots de llibres tal com ho va fer.[554] Només el lot destinat a Cosuenda, format gairebé exclusivament per llibres bíblics i de temàtica bíblica, té coherència interna.

Coneixem perquè destina «Lo Rosari» al monestir de Ripoll, car ho diu en el testament: A la mort del seu oncle Dalmau de Cartellà, abat de Ripoll entre 1410 i 1439, el monestir va donar el volum al canonge; ell disposa que, a mort sobrevinguda i un cop la vila de Ripoll s'hagi restituït a l'obediència del rei Joan II i no abans, el llibre sigui retornat a la biblioteca ripollesa.[555]

Ara bé, la restitució no fou executada pels marmessors, perquè no hem sabut veure cap *Rosarium* en els catàlegs de la biblioteca ripollesa de P. de Marca (1649) i de Benet Ribas (1800) publicats per G. Martínez Díez. I en canvi ha subsistit a l'ASF un *Rosarium in concordantiam discordantium canonum* de Guido da Baisio, l'actual ms. 37 d'aquell fons, en pergamí i del segle XIV. És altament improbable que el ms. hagués estat adquirit per la col·legiata, abans o després de la donació de Roger de Cartellà, encara que no sigui metafísicament impossible. D'altra banda, el canonge donador supeditava la restitució del volum al retorn de la vila de Ripoll a la obediència de Joan II,

---

et porterio vt sibi de dicta porcione respondeant tamquam uni ex aliis canonicis per tres annos continuos dum in studio fuerit vel iter arripuerit pro dicta sciencia audienda».

«Item VII kalendas martii anno domini M° CCC° XLIIII, conuocato Capitulo ecclesie Sancti Ffelicis per venerabilem Guillemum de Scala, sacristam secundum eiusdem ecclesie Sancti Ffelicis, in hospicio ipsius venerabilis Guillemi de Scala, in quo Capitulo interfuerunt [dicti] venerabiles [domini Guillermus de Scala, vicarius et sacrista secundus], Raymundus de Seguerone, capellanus, dictus G. de Scala, sacrista secundus, P. de Costa, prepositus prepositure mensis junii, G. Raymundi de Villari, prepositus prepositure de Torderia in ipsa ecclesia, et Geraldus Uiues, canonicus eiusdem ecclesie, Gratis et ex certa scientia dederunt licentiam Guillemo Oliba, obtinenti quoddam ex beneficiis diaconilibus eiusdem ecclesie, licet absenti, quod per biennium proxime venturum quod incipiat proximis kalendis martii proxime uenientis possit esse et residere in studio litterarum, et durante ipso biennio et eo existente in ipso studio possit recipere portionem integram sui beneficii, quotidianibus portionibus dumtaxat exceptis, ipso etiam facienti fieri seruicium integre beneficii supradicti». Documents copiats també en el volum de l'ASF, *Sant Feliu de Girona, Ordenacions i estatuts 1309-1815,* fol. XXXVrv.

554. Els buits que clapegen la documentació gironina sobre Roger de Cartellà i la seva vinculació amb Dalmau de Mur com a marmessor, suggereixen que el canonge seguí el prelat en les seves peregrinacions pels arquebisbats de Tarragona (1419-1431) i Saragossa (1431-1456) i en el seu pas per la Cancelleria reial (1422-1439). Roger de Cartellà podria haver obtingut algun benefici o capellania a Saragossa, Burbàguena i Cosuenda, i això explicaria els seus llegats a aquelles esglésies. Caldria dir el mateix de Sant Feliu de Guíxols?

555. AHG, Notaria de Girona 4, lligall 214, fol. 63r; MIRAMBELL, 394.

prescrivint que mentrestant el ms. fos custodiat pels marmessors. El canonge Cartellà morí el 1467, el seu testament és del 1466; Ripoll es lliurà a la causa de Joan II aquell mateix any.[556] És un període de temps massa curt per afeblir la memòria humana i relaxar l'obligació moral que podien sentir uns marmessors a l'esguard de qui els havia nomenats tals. És estrany que no es fes res? No ho creiem pas; si el volum havia estat donat a Roger de Cartellà pels monjos, aquests no tenien cap dret estricte de reclamar-lo. Així, el *Rosarium* de Roger de Cartellà no es va moure de Girona... i encara hi és avui.[557]

Tornem ara als llibres llegats a Sant Feliu, reprenent i prosseguint el recompte dels llibres de la biblioteca segons el que hem dit en la nota 467:

[23] librum meum vocatum *Decret* [actualment ASF, ms. 26] (1).[558]
[24] et *Decretales* meas [actualment ASF, ms. 27-28] (2).[559]
[25] et alium meum librum vocatum *Sisè* [actualment ASF, ms. 30] (3).[560]
[26] et alium librum vocatum meum *Clementines* [actualment ASF, ms. 31] (4).[561]
[27-28] et duo volumina *Hostiensis in lectura* (5-6).[562]
[29] librum meum vocatum *Ignocencium super Decretales* [actualment ASF, ms. 29] (7).[563]
[30-31] duo volumina Iohannis de Ymola super *Clementinis* [actualment ASF, ms. 39-40] (8-9).[564]
[32] alium librum meum vocatum *Inuentarium iuris* scriptum in pergamenis (10).[565]

556. Cf. ACA, Canc., reg. 3412, fol. 67-69, publicat per J. Calmette, *Louis XI, Jean II et la révolution catalane (1461-1473),* Genève 1977, 525-529, espec. 527.

557. Hi ha una altra possibilitat: Que el volum retornador a Ripoll no fos l'obra de Guido da Baisio; aleshores hauríem d'acudir al *Liber Rosarii super vitiis et virtutibus compositus a domino Spararo de Baro (Bari), iuris civilis ac canonici professore* del catàleg de Bloomfield, 4304. Si consideràvem improbable que la col·legiata tingués interès en l'obra de Guido da Baisio, encara és més improbable —no impossible— que s'hagués interessat per l'altre *Liber Rosarii.*

558. Cf. ES XLV, 259-260; Janini-Marquès, 422.

559. *Ib.,* 260; Janini-Marquès, 422-423.

560. *Ib.,* 264; Janini-Marquès, 424.

561. *Ib.,* 260-261; Janini-Marquès, 424.

562. És la *Lectura in Decretales Gregorii IX,* obra d'Enric de Susa, card. Ostiense (ca 1200-1271), per al qual cf. Schulte, 123-129; DDC V, 1211-1227; DBI 42, 758-763.

563. *Ib.,* 263. És Sinibaldo Fieschi (*ca*. 1190 – 1254, futur papa Innocenci IV (1243-1254), autor de l'*Apparatus in quinque libros Decretalium.* Cf. Schulte, 91-94; DDC VII, 1029-1062; DBI 62, 435-440; Janini-Marquès, 423-424.

564. *Ib.,* 263; Janini-Marquès, 429-430.

565. Actualment perdut. Podria ésser l'*Inventarium in Summam Hostiensis* de Berenguer Fredol, per al qual cf. el treball i la bibliografia indicada per Francesco Santi, en *Bérenger Frédol (1250 – ca. 1323), amico di Arnau de Vilanova,* dins «ATCA» 30-31, (2011-2013), 385-412.

[33] *Phalterium* (sic) *glosatum* glose Nicolai de Lyra [actualment ASF, ms. 2] (11).[566]

[34] alium librum meum *Constitutionum Cathalonie* [12].[567]

[35] librum meum *Sermonum sanctoralium* sancti Vincentii [13].[568]

[36-37] duo volumina Philipi Benedicti *Super VI°* [actualment ASF, mss. 34-35] (14-15).[569]

[38] *Reportorium* meum domini Anthonii de Butrio de jure canonico *super Decretales* (16).[570]

[39-40] duo volumina in *Lectura* domini Anthonii de Butrio *Super II° Decretalium* [actualment ASF, ms. 42-43] (17-18).[571]

[41] librum meum *Speculatorem* cum addicionibus incorporatis domini Iohannis Andree [actualment ASF, ms. 44] (19).[572]

[42] librum meum *Summa Hostiensis* [actualment ASF, ms. 32] (20).[573]

---

566. Janini-Marquès, 262, 404-405; Glorieux II, n. 342, p. 215-231, espc. 218.

567. Perdut, com el següent. Havia d'ésser un ms. en llatí de la primera Compilació de 1413-1422. Avui se'n coneixen sis: ACA, Casa Reial, còdex 19; ACA, Còdexs Generalitat 2; La Seu d'Urgell, AC, ms. 2101; Escorial, mss. Z-I-3 i Z-II-10; Càller, Arxiu Municipal, ms. sense cota. Cf. *Constitucions de Catalunya. Incunable de 1495. Estudi introductori Dr. Josep Maria Font i Rius*, Barcelona, Generalitat de Catalunya – Departament de Justícia 1988, XLIII-LIII. Del text en català han subsistit els manuscrits ACA, Cod. Generalitat 34; Arxiu Municipal de Tortosa, cod. B; BNM, ms. 10185; ACB, ms. 78: *ib.,* LIII-LXI.

568. En l'«Inventari dels manuscrits procedents d'incautacions, que formen part de la Biblioteca de Girona», redactat el 1936 per Pere Bohigas i Balaguer, ara ACG, ms. 162, hi figura la fitxa següent: «133.- Vicenç Ferrer, Sermons en llatí. s. xv. VI-I-3». Es troba a l'inici del grup de manuscrits de Sant Feliu. Per tant, el 1936 el volum vicentí es conservava a Girona. Ara no hi és i se n'ha perdut el rastre. Quan es va fer fonedís?.

569. És Philippus Franchus de Franchis/ Filippo Franchi della Franca, conegut també com Philippus de Perusio pel seu origen perusà (ca 1420-1471), autor d'una *Lectura super Sexto Decretalium.* Cf. Schulte, 342; DDC VI, 1461; DBI 50, 89-90; Janini-Marquès,426-427.

570. Perdut. Antonio da Budrio va escriure dos *Repertoria,* un sobre dret canònic i un altre, molt extens, sobre dret civil. Cf. nota següent.

571. Per a Antonio da Budrio (ca. 1338-1408), autor de la *Lectura* o *Commentaria in quinque libros Decretalium* i dels *Commentaria in Sextum,* cf., Schulte, 289-294; DDC I, 630-631; DBI 3, 542-543; Janini-Marquès, 431-432. Segons una inscripció del darrer foli de guarda del segon d'aquests mss., el 14 d'agost del 1437, un bidell de la catedral de Barcelona anomenat Enric Beer, *scriptor oriundus provinciae de Olandia in Alamania,* venia aquest volum a Roger de Cartellà per 45 florins d'Aragó. L'exemplar havia pertangut abans a Gerard Keluer, escrivent: «Ego Hemricus (*sic*) Beer, alme sedis Barchinone bidellus, licet indignus, presentem secundam partem Antonii de Butrio super 2° Decretalium vendidi honorabili Rogerio de Cartiliano, decretorum doctori necnon canonico ecclesie Gerundensis, vna cum prima parte super 2° Decretalium ambo volumina pro quadraginta et quinque florenis de Aragonia, die xiiii augusti, anno mcccc xxxvii°, et pretium mihi soluisti in tabula ciuitatis. Fuerant prius dicta volumina domini Gherardi Keluer, scriptoris».

572. *Ib.,* 261-262. Es tracta del *Speculum judiciale* de Guillem Durant, Duranti o Durand (àlias «Speculator»), per al qual cf. Schulte, 144-156; DDC V, 1014-1075. Per a Giovanni d'Andrea (1270-1348), cf. Schulte, 144-156; DDC VI, 90-92; DBI 55, 667-672; Janini-Marquès, 432.

573. *Ib.,* 260-261. És la *Summa super titulis Decretalium.* Cf. Janini-Marquès, 425.

[43-44] duo volumina super evangelia de *Vita Christi* vocata los Cartuxans (21-22).[574]

De vint-i-dos llibres de la donació de Roger de Cartellà se'n conserven quinze *in situ.* Atès que Catalunya ha estat un país periòdicament depredat i, a sobre, tocat d'incúria bibliogràfica, hauria pogut ésser pitjor.

Roger de Cartellà fou sens dubte un personatge generós, gairebé en podríem dir un home compromès amb el progrés del seu país, i amb una idea ecumènica del seu país: la Corona d'Aragó. Escampà els seus llibres creient que podien ésser útils allà on els enviava. Però el destí de la seva biblioteca certifica que en un mateix país els homes generosos i ecumènics són fatalment contrabalançats per homes de dibuix psicològic diferent i àdhuc contrari.

4. *Interludi breu*

Sense que es pugui establir cap relació amb la fundació de la biblioteca de Sant Feliu de Girona feta per Roger de Cartellà, al bell llindar del segle XVI, els canonges de l'església es demostren actius en el domini bibliogràfic encarregant dues obres que, per fortuna, s'han conservat i, per més fortuna encara, *in situ.* La primera d'aquestes obres és l'actual ms. 16, un *Capitulare et Orationale,* acabat pel mercedari Baltasar Sacosta el 8 de les idus d'agost del 1500, tal com es llegeix al fol. 124rv del dit ms.:

574. *Ib.,* 396. També perduts després del 1939, com ja havien fet notar JANINI-MARQUÈS, 403. En l'«Inventari dels manuscrits procedents d'incautacions, que formen part de la Biblioteca de Girona», redactat el 1936 per Pere BOHIGAS I BALAGUER, ACG, ms. 162, hi figura la fitxa següent: «131.- Liber de vita Christi in evangelio tradita. S. XIV. VI-I-2». Sembla que Bohigas es refereix a un sol volum. Estranyament, no l'identifica amb l'obra de Landulf de Saxònia, el Cartoixà. És arriscat suposar que el volum supervivent l'any 1936 sigui un dels dos volums llegats per Roger de Cartellà? No hi trobaríem cap inconvenient greu en contra, perquè en cap altre catàleg de llibres de Sant Feliu no hi apareix cap altra *Vita Christi.* La presumpció, doncs, és que el volum perdut després del 1939 sigui un dels dos volums de Cartellà. L'altre s'hauria perdut abans, en data incerta. D'altra banda, cal excloure que el volum perdut després del 1939 hagi romàs a la Biblioteca de Girona, on hi ha un «Cartoixà», el ms. 9/139, que comença: «Incipit pars secunda libri de uita christi in euangelio tradita et continet hystoriam euangelicam de gestis domini in anno trecesimo secundo ...». El títol coincideix sorprenentment amb el que dóna Pere Bohigas, però el manuscrit de la Biblioteca de Girona va ingressar en el moment de la Desamortització i al verso del seu darrer foli duu una nota explícita sobre la seva procedència: «Iste liber est monasterii Sancti Ffelicis Guixellensis et vocatur secunda pars Cartusiensis Vite Christi qui quidem liber cari-|-tatiuo amore fuit comprestatus ad copiandum fratri Jacobo de Ffaris, priori ac vicario monasterii Montisserrati; qui liber | vna cum prima parte et sic completus in duobus voluminibus fuit per fratrem franciscum vitalem eiusdem Sancti Ffelicis Guixellensis monachum | collatus et datus predicto Sancti Ffelicis monacho in inicio sui monachatus [*ratllat:*] [...] dicto in monasterio durabit et seruabitur | regularis obseruancia [*fi de ratllat*]».

«Prosper denique finis huic sacro operi impositus in honorem beatissimi Felicis, ex bonis altaris seu gradibus eiusdem pertinentibus, feliciter perfecto, eiusdemque ecclesie collegiate eodem anno auctoritate capituli refferti. Dominus Michael Mut, commemorate ecclesie Sancti Felicis uicarius, Honorabilis dominus Georgius Sarriera, Petrus Pauli, predicti pedis altaris eodem anno administrator, dominus Julianus Gerones, Jacobus Ferrarius, Antonius Barrera, omnes rite canonici unanimiter ad hoc opus conplendum uotum prestiterunt, spectan-|-tes ad quorum manus hoc pervenerit opus non modo honeste tractare, uerum eorum preces ipsis fore adiutrices, VIII idus augusti anno Domini millesimo quingentesimo. Cetera si qua sint errata diligens corrigat lector. Baltasar de Costa, huius operis nomine extat scriptor, ordinis de Mercede, pro vobis ad Deum manet ipse orator. Deo gracias».

La segona obra és el ms. 17, miscel·lani, que conté un calendari (fol. 1-6), un martirologi (fol. 7-103), el *capitulare* de Lluís el Piadós instituint la regla aquisgranesa de les esglésies canonicals (fol. 104-160), un *ordo annorum mundi* (fol. 160), i un evangeliari (fol. 161-175). Al foli 176 presenta el mateix colofó de l'anterior, amb algunes, molt poques variants:

«Prosper denique finis huic sacro operi impositus in honorem beatissimi Felicis, ex bonis altaris seu gradibus eiusdem pertinentibus, feliciter perfecto, eiusdemque ecclesie collegiate eodem anno auctoritate capituli referti. Dominus Petrus Pauli, canonicus predicti pedis altaris, eodem anno administrator commemorate ecclesie Sancti Felicis vicarius, Honorabilis dominus Georgius Sarriera, dominus Julianus Gerones, Jacobus Ferrarius et Miquael Mut, omnes rite canonici, unanimiter ad hoc opus complendum votum prestiterunt, spectantes ad quorum manus hoc pervenerit opus non modo honeste tractare, verum eorum preces ipsis fore adiutrices. Quinto idus februarii, anno Domini M Quingentesimo II. Huius operis scriptor frater Baltasar de Costa, ordinis de Mercede».

Com es pot remarcar, es tracta de dos llibres d'ús litúrgic, que devien ésser destinats a substituir exemplars anteriors revellits o inservibles.

5. *Manteniment de la biblioteca*

Val la pena d'examinar la visita del 20 de desembre del 1511, gairebé al cap de cinquanta anys de la donació de Roger de Cartellà. D'antuvi hom constata el mal estat d'un *ordinari* i mana fer-ne un altre: «Inuenit Ordinarium insufficiens, ideo mandauit vnum fieri de nouo pergameneum infra annum per operarios operis ecclesiastici sub pena excommunicationis».[575] La notícia suculenta és que a Sant Feliu hi ha una biblioteca (la donació de Roger de

575. ADG, P-31, fol. LXIIv. En la visita del 1514, l'*Ordinari* nou ja estarà enllestit: ADG, P 149, fol. 38r. Aquí mateix hom informa que hi ha tres *Ordinaris* vells i vetusts, a part del nou, i el visitador mana fer-ne un altre de pergamí.

Cartellà) instal·lada en un lloc inconvenient, i per això el visitador mana que els llibres siguin traslladats en un altre local més apte: «Visitauit libros eiusdem ecclesie quos reperit stantes in loco indecenti. Quare mandat vt in alia visita quod infra anno fiat alia bibliothecha, in qua dici libri reponantur et conseruentur bene et decenter, per operarios laycos, sub pena predicta interdicti».[576] La clausula «vt in alia visita» pot indicar que en una visita anterior —desconeguda per nosaltres— ja s'hagués detectat la instal·lació «indecent» de la biblioteca. L'existència d'una biblioteca separada, encara que en un lloc impropi, no impedeix que al cor hi hagi altres llibres: «Inuenit in eodem choro satis libros sufficientes ad seruicium eiusdem, qui breuitatis causa hic non scribuntur».[577]

La visita del 1514 ennova que a la cambra de la biblioteca no s'ha fet res, i hom reitera el mandat de reparar-la; a més a més el visitador mana al Capítol de la col·legiata fer inventari de tots els llibres, amb un any de plaç; i mana corregir l'epistoler.[578] No ha d'estranyar que el visitador mani fer l'inventari dels llibres de Sant Feliu l'any 1514; el 1512 s'havia fet fer i/o integrar en les actes de la visita de la Seu d'aquell any l'inventari de la biblioteca catedralícia.

En la visita del 1535, feta per compte del bisbe Joan de Margarit, hom esmenta dos missals per al servei de l'altar major: «... vnum completum cum fibulis argenteis deauratis —*vna fibula deest, mandat aliam fieri*— et aliud de collectis, quod mandat religari et reparari locis necessariis per operarium ecclesiasticum et sacristam maiorem infra duos menses sub pena XXV s.».[579] I finalment, com a resultat del mandat de la visita del 1514, apareix el primer inventari dels llibres de Sant Feliu, amb tota seguretat el que hom havia manat de fer en la visita del 1514. El transcrivim íntegrament:

[2, 17] «Duo *missalia* altaris maioris pergamenea, vnum completum cum fibulis siue gaffets argenteis, reliquum ad formam et modum collectarii, que iam sunt superius continuata (1-2).
[3, 6-7] Tria *missalia* comunia, vnum completum, reliqua duo votiua (3-5).
[57] Vnum *missale* romanum commune (6).
[1, 11, 58, 10] Vnum *euangelisterium*, duo *epistolaria* et aliud *euangelisterium* inconsutum (7-10).
[59-61] Vnam *consuetam* nouam pergameneam[580] et aliam veterem[581] et vnam papiream laceratam. *Mandat in dicta consueta noua fieri vnam cober-*

576. ADG, P-31, fol. LXIIIIr.
577. ADG, P-31, fol. LXIXr.
578. ADG, P-149, fol. 39r. Però en la visita del 1532 el visitador tornarà a reiterar el mandat, de manera que no s'havia fet res: ADG, P-149, fol. 206r.
579. ADG, P-150, fol. 3r.
580. Pot ésser l'actual ms. 18, JANINI-MARQUÈS, 417-418.
581. Pot tractar-se de l'actual ms. 47, no catalogat per JANINI-MARQUÈS.

tam de {postibus} bene et decenter et tencadors per operarium ecclesiasticum infra vnum mensem sub pena XXV solidorum (11-13).

[62, 24] Vnum *capitolerium* pegameneum nouum ligatum cum quadam catena et aliud vetus (14-15).

[63-64, 20-21] Duo volumina *legendariorum* domini aliud, et duo volumina *legendariorum sanctoralium* (16-19).

[65] Vnum quaternum *lectionum ferialium* de littera antiqua (20).

[66] Item vnam *bibliam* de littera antiqua (21).[582]

[67] Vnum libellum in quo sunt continuate *lectiones* beate Marie pro diebus sabbatinis (22).[583]

[66-69] Duo *alfulleria*, vnum *sanctorale*, aliud *dominicale* (23-24).

[70-71] Duos magnos libros *sanctorales* nouos (25-26).

[72] Vnum *alfullerium* antiquum dominicale et sanctorale (27), *in quo mandat fieri fibulas infra duos menses.* |

[73] Vnum *prosarium* bonum (28).[584]

[20] Vnum *legendarium* antiquum (29).

[74] Vnum *Rationale* ligatum cum catena pergameneum (30).[585]

[25-26, 75-76] Vnum *Psalterium* quod deseruit communiter et tria parua antiqua (31-34).

[14-15] Vnum *Antiphonarium* et vnum *Responserium* (35-36).[586]

[77-78] Duo *Psalteria* cum responsis et lectionibus (37-38).

[79-80] Duo *Sanctoralia lectionum* et responsorum antiqua cum antiphonis (39-40).

[81] Vnum *Psalterium* cum antiphonis et responsis dominicalibus et sanctoralibus (41).

[82] Vnum paruum librum pro responsiculis ad horas (42).

---

582. És inevitable la temptació d'identificar aquesta Bíblia amb la que Guillem Vendrell oferia en el seu testament al Capítol de Sant Feliu com a comprador preferent. Cf. supra, nota 499.

583. És el volum manat de fer en la visita de 1373, supra, nota 506. N'hi havia exemplar a la biblioteca de Ripoll: MARTÍNEZ DÍEZ, *o. c.,* 401, nº 198. Per a l'exemplar que n'hi havia a la Catedral, antic, gran, escrit sobre pergamí i amb cobertes de fusta, que duia les lliçons per als oficis de santa Maria en dissabte i les de la festa de sant Carlemany, cf. Xavier ALTÉS I AGUILÓ, *La institució de la festa de sant Carlemany a la Seu de Girona i els textos hagiogràfics del seu ofici litúrgic*, dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», XVII (2009), 226-230.

584. Ídem.

585. Cf. nota 499.

586. És inevitable preguntar-se si formen part dels volums que Roger de Cartellà manava fer en el seu testament: «... Et precia et pecunie quantitates inde habenda et habende, una cum alie pecunie quantitates que in mea hereditate reperta fuerint, solutis primitus debitis que debeantur et completis et solutis legatis et aliis per me superius ordinatis et dimissis, mittantur, expendantur et convertantur per dictos meos manumissores et ad eorum cognitionem in libris psalteriorum, breviariorum, sanctoralium et dominicalium, alfuyatoriorum sive alfuyados et aliis libris ad opus et pro servitio chori dicte ecclesie gerundensis et pro agumentando los trast librorum in dicto choro...»: MIRAMBELL, 403. Per a l'antifoner, cf. supra, nota 115.

[83-6] Duo *Colectoria*, vnum nouum, aliud vetus (43-44).
[87, 8 ó 9] Vnum *ordinarium* nouum nondum completum et vnum papireum manu scriptum et aliud quod est confratrie sancti Narcissi (45-47).
[88-93] Sex libros processionum. *Mandat fieri alium librum processionarium infra sex menses proximos per operarium ecclesiasticum pena XXV sol.* (48-53).
[94] Vnum paruum librum in quo notata sunt *Credo* et alique prose (54).
[95-96] Duos libros *Passionum* siue *Passiers*, vnum pergameneum, alium papireum (55-56).
[97] Vnum librum in quo descripta sunt *benedictiones* ramis palmarum et sancte Marie et *Testamentum* domini nostri iesu christi (57).
[98-99] Duos paruos libros cum quibusdam *prosis* et *officiis* (58-59).
[100-101] Vnum *alfullerium* missarum matutinalium et vnum librum antiquum de littera gottica pauci valoris (60-61).
[33-43, 102-134] In bibliotheca siue libraria, ut asseritur, quindecim libros pergameneos supra iure canonico et decem libros papireos, quosdam de impressura et quosdam manu exaratos, et octo libros paruos veteres, in quibus sunt aliqui de arte grammatices» (62-94).[587]

Ja es veu, doncs, que tornem a ésser davant l'inventari dels llibres litúrgics de Sant Feliu, entre els quals figura tanmateix una Bíblia «de littera antiqua», és a dir, de lletra carolina, detall que li confereix una aura de primer orde. Quan el visitador inspecciona el cor, es confirma la dada que s'ha interessat pels llibres litúrgics i prou: «Visitauit indeque (inquam?) chorum dicte ecclesie et inuenit omnes cathedras condirectas inuenitque in eo libros iam supra descriptos et designatos».[588] Els llibres de la biblioteca, és a dir, els de Roger de Cartellà, el visitador els passa de llarg i es refia del que li diuen —«ut asseritur...»—. Hi ha potser una raó que explicaria aquesta badada o negligència, exposada fil per randa en l'acta de visita:

> «Visitauit bibliothecam siue loco in quo solebant et debent teneri capibreuia et instrumenta prepositurarum dicte ecclesie. In quo sunt quedam armaria extrinsecus intitulata. Et licet in vltima visita fuit mandatum dictas scripturas dictarum prepositurarum dicte ecclesie in dictis suis singulis armariis restitui et in prosis fieri literas generales monitorias, tamen, vt ibidem publice dicitur, non fuit completum nisi tantum de scripturis prepositure | vulgariter dicta de Mieriis, quam obtinet Joannes Martorell, canonicus dicte ecclesie ibidem presens, et de Junii, quam obtinet Joannes Pages, canonicus dicte ecclesie. Et tamen est verum quod scripture prepositurarum vocatarum de Tordera, quam obtinet Iheronimus Sinder,

587. ADG, P-150, fol. 153v-154r. La mateixa llista és reproduïda en l'acta de visita del 18 d'abril de l'any 1542, cf. *ib.,* fol. 288v-289r; en la de l'any 1545, P-151, fol. 34rv; en la de l'any 1548, P-151, fol. 221rv.
588. ADG, P-150, fol. 167r.

precentor Sedis, et de Xuncla, quam obtinet [*espai en blanc*] Cartela, non fuerunt restitute. Vnde mandat»,[589] etc.

És a dir, en la visita de la biblioteca —de fet, l'arxiu de la casa— el visitador es va preocupar per l'estat de la documentació de les pabordies, a causa de problemes detectats en la visita anterior i no solventats encara, i deixà de banda els llibres de Roger de Cartellà. L'única dada que proporciona el catàleg sobre la donació del canonge és l'existència de *quinze llibres de dret canònic en pergamí i deu en paper, alguns impresos, d'altres manuscrits.*

El fet que en la visita del 1535 no es digui res sobre la biblioteca, deu voler dir que s'havien subsanat les deficiències observades anteriorment. O la biblioteca va canviar de local o el local destinat a biblioteca va canviar de dalt a baix. I es veu prou bé el que hom havia fet: Els llibres foren instal·lats amb tot l'arxiu, que també necessitava una reestructuració a fons. Aquest any la biblioteca potser ja devia ésser instal·lada a la sala nord que hem esmentat al començament, un espai ample, capaç d'acollir molt paper, cobert amb una volta elegant. Finalment els diners llegats per Cartellà tenien una aplicació còngrua.

Dèiem que és segur que el catàleg parla dels llibres de Roger de Cartellà, perquè els esmenta com llibres de dret canònic. Ara bé, Roger de Cartellà no va deixar cap llibre imprès a Sant Feliu. Per tant, d'aquells vint-i-cinc llibres cal descomptar-ne els impresos, que no es precisa quants eren. No hi fa res: Han subsistit vint-i-un mss. de dret canònic a l'ASF, catorze dels quals provenen sens dubte del llegat de Cartellà. Els de pergamí són avui els mss. 26 [35], 27 [36], 28 [36], 29 [41], 30 [37], 31 [38], 32 [54], 37 [72], 44 [53]. Els de paper són els mss. 34 [34], 35 [35], 39 [39], 40 [40], 42 [51], 43 [52]. Si hi ha sis mss. de paper de dret canònic del llegat Cartellà i n'hi havia quinze de pergamí, fan vint-i-un. Més ASF ms. 2 (*Postilla* de Nicolau de Lira), fan vint-i-dos. És a dir, l'any 1535 el llegat de Roger de Cartellà era íntegre.

Recollim la darrera notícia exhumada per Batlle i Prats entorn dels llibres de Sant Feliu. El 16 de juny del 1584 el Capítol de la Seu decideix prestar al de Sant Feliu uns llibres «dominicales et sanctorales», perquè els puguin transcriure, amb la condició de donar a l'obrer de la Catedral una pòlissa (d'assegurança) i de prometre que els llibres seran tornats.[590] Es tracta d'un préstec, que és una altra manera clàssica d'esgarriar llibres, per moltes pòlisses que hi hagi entremig.

En la visita del 1610 del bisbe Çuaço, hom esmenta «tres missals, lo hu te los tancadors de plata, y al hu noy ha canó que serueix per cantar les epistoles y euangelis; ... Item un llibre vell dit lo apocalipsi [135] en lo qual jura lo

589. ADG, P-150, fol. 156rv.
590. ACG, *Resolutiones Capituli 1584,* fol. 143. Cfr. BATLLE I PRATS, *o. c.,* 148.

veguer en lo introhit de son offici».[591] De la biblioteca i encara menys dels llibres de Roger de Cartellà, ni un mot.

En l'*Indice de los manvscritos y otros monumentos que se citan en esta historia,* el P. Onofre Relles esmenta un «Capitulario de la Iglesia de San Feliz, que era el martirologio que se lehia antiguamente a la Capitula, y se guarda en el archivo de dicha Iglesia»;[592] un [136] «Llibre de Memorias de las cosas de Monseñer San Narcis: guardase con mucha veneracion en el archivo de la Iglesia de San Feliz»; un [137] «manuscrito de la Iglesia de San Feliz donde se guarda el Rezo de la dedicacion de dicha iglesia, y se guarda en el archivo»; [138] «Oliba obispo de vique. Escriuio un sermon de la vida de San Narcisso, que se guarda en el archivo de San Feliz: fue varon nobilisimo y muy docto».[593]

En el seu llibre pòstum, Dorca esmenta breviaris i santorals o leccionaris manuscrits de l'església de Sant Feliu,[594] sense aportar cap novetat pel que fa a la biblioteca de l'església. En canvi les seves indicacions i esments de documents de l'arxiu han marcat una època en la historiografia gironina.

L'anònim autor de la vida de sant Narcís[595] esmenta el sermó de l'abat Oliba sobre el sant contingut en un llibre de cor antic, que avui es dóna com a perdut.[596] Parla també de la fundació de la cofradia del sant, segons relata un «libro antiguo guardado en la iglesia de san Feliz» ([8] o [9]), que segu-

591. Cfr ADG, P-155, fol. 120rv.

592. Com a *Capitularium,* es podria tractar de l'anterior núm. [24], o del [59], que és descrit com a «novum». En aquest segon cas, seria el martirologi manuscrit del 1502, esmentat per VL, XIV, 141-142 (IC, n. 273), actualment ASF ms. 17, JANINI-MARQUÈS, 416-417.

593. *Historia apologetica de la vida y martirio de S. Narcisso hijo, obispo y patrón de la civdad de Gerona,* Barcelona, Martin Gelabert 1679, 339-341.

594. *Colección de noticias para la historia de los santos mártires de Gerona y de otras relativas a la santa Iglesia de la misma ciudad,* Barcelona, s. a., 137-138, 173-174, 234, 267.

595. *Vida, milagros y martirio de S. Narciso, hijo, obispo y patrón de la ciudad de Gerona,* Girona, *post* 1792-*ante* 1808, 27, 136, 138, 143.

596. Cfr Anscari M. MUNDÓ, *L'autenticitat del sermó d'Oliba de Vic sobre sant Narcís de Girona,* dins «AIEG», 22 (1974-1975), 97-114; reproduït dins Anscari M. MUNDÓ, *Obres completes I Catalunya. 1. De la romanitat a la sobirania,* Barcelona, Curial Edicions Catalanes – PAM 1998, 382-396. El sermó d'Oliba sobre sant Narcís fou editat per Onofre RELLES, *Historia apologética de la vida y martirio de san Narciso,* Barcelona, Matevat 1679, 308-317; Francesc DORCA, *Colección de noticias para la historia de los mártires de Gerona,* Barcelona, Vda. Tecla Pla ca. 1806, 325-328; Enrique FLÓREZ, ES XXVIII, 265-274; PL 142, 591-598. D'aquesta darrera edició Llorenç RIBER el va traduir en català dins *Els sants de Catalunya I,* Barcelona 1921, 157. Impugnà l'atribució a Oliba E. JUNYENT, *El pretendido sermón de S. Narciso falsamente atribuido al obispo Oliba,* dins «AST», 20 (1947 [1948]), 237-242. Repetint els arguments de Dorca, la defensà J. MERCADER I BOHIGAS, *Vida e historia de san Narciso, glorioso obispo, apóstol, màrtir y patrono de Gerona,* Girona 1954, 82-86; i donà una traducció en castellà del text breu del sermó, 197-199. Aquest fou editat críticament, i ja sense posar-ne més en qüestió l'autoria d'Oliba, per E. JUNYENT i Anscari M. MUNDÓ, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba.* Barcelona, IEC 1992, 355-359; Anscari M. MUNDÓ republicà l'edició crítica sense les variants dels mss., com apèndix a la reproducció del seu article dins *Obres completes. I Catalunya. 1. De la romanitat a la sobirania,* Barcelona, Curial Edicions Catalanes – PAM 1998, 397-399.

rament és el «Llibre de Memorias de las cosas de Mon Senyor Sant Narcís», i correspon al ms. [9] de l'inventari de la visita de l'any 1535.

No podríem passar per alt l'inventari de manuscrits i llibres rars de l'arxiu de Sant Feliu publicat el 1832 per José de la Canal, continuador de l'obra d'Enrique Flórez, perquè és evident que el catàleg fou fet *de visu* sobre els documents primaris, i això li confereix un valor de primer ordre:[597]

1) «Un codice M. S. Es un tomo en fol. y en vitela, incompleto á dos columnas, con cubiertas de madera y forradas de terciopelo verde muy gastado, los epígrafes de los capítulos de letra iluminada, las iniciales a veces son una figura, y no de dibujo tosco, y se ha de suplir la letra, a veces la inicial está rodeada de lineas y perfiles con los cantos dorados, en algunas ha saltado el dorado, y al parecer se ponia sobre una masa encarnada. Empieza por la distinción II, y sigue sin numeracion de folio, y solo enmedio de las dos columnas está el numero de la parte, v. g. I ó II, y á la derecha la distincion ó la causa y la cuestion juntas, con mucha glosa al margen, la figura de los párrafos tambien está iluminada.

Al fin se halla: *explicit decretum abreviatum in quo continetur sub partibus plenariis et brevibus verbis tota vis decretorum. Deo gratias. Amen.* No trae el nombre del glosador, año ni lugar, la palabra *decretum* manifiesta que el códice es muy antiguo, porque la obra de Graciano al principio no tuvo otro título que el de decreto, y desde entonces le ha conservado a pesar de otros que algunos autores han querido darle.[598]

2) Códice M. S. en folio mayor y en vitela: está completo, cubiertas de madera forradas de cuero: son los V libros de las decretales de Gregorio IX. En la portada está la figura del Pontífice, y encima un quadro que representa un teatro de universidad, y alrededor doctores con sus insignias, y otras análogas a las letras; sigue despues de la figura del Pontífice la bula que dirigió a los doctores y estudiantes de Bolonia en confirmación y recomendación de su obra: las iniciales son iluminadas con perfiles de varios colores, las de los capítulos tambien: está escrito a dos columnas, y en medio de éstas y al margen hay mucha glosa de letra muy pequeña; no está foliado, ni tiene el nombre de ningún glosador ó intérprete, y el dibujo de figuras es mas en grande y tiene mas espíritu que el del decreto.[599]

3) Códice M. S. completo, es un tomo en folio mayor y en vitela: no está foliado, las iniciales unas iluminadas, otras doradas, y algunas con figuras de basto dibujo; antes de empezar la materia hay unas observaciones supersticiosas sobre algunos dias de la semana y del mes, son las Clementinas y están con el comentario del célebre Juan Andres, y al fin una nota que dice: *Explicit*

597. ES XLV 259-265. L'inventari és obra de Narcís Xifreu, el darrer secretari de la collegiata.

598. És el núm. anterior [33], actualment ASF, ms. 26, Janini-Marquès, 422.

599. És el núm. [34], actualment ASF, ms. 27-28, Janini-Marquès, 422-423.

apparatus Dom. Johs. Andree super Clementinas. Sigue despues la Constitucion de Juan XXII, su sucesor que los publicó y la dirige a la universidad de Bolonia como Gregorio IX y Bonifacio VIII, hicieron con sus cuerpos canónicos dándoles asi autoridad pública, y por esto manda que se guarden.

Al último de estas Clementinas hay el notable suceso que sigue. *Anno Domini* Mº CCCº LXXIIIº *die tertia martii circa horam medie noctis fuit factus maximus terremotus in villa perpiniani et in aliis locis omnibus terre rossilionis, qui terremotus duravit per tertiam vel quartam partem unius hore vel inde circa ego Raymundus Serdani iurisperitus dicte ville perpiniani hoc scripsi ad memorias futurorum qui omnia vidi et audiui in villa perpiniani existens tunc et agentibus locorum predictorum in crastinum,* aqui suspendió la pluma el tal Serdá.[600]

4) Códice M.S. en folio y vitela completo, no está foliado, es a dos columnas, cubiertas de manera forradas de luda muy gastada, y de ellas cuelga una cadena de hierro: contiene el Sexto de las Decretales con esta nota al último: *Explicit summa super decretalibus compilata a domino Archiepiscopo ebrednensi* (*sic*). *Deo gracias. Amen*. Tiene glosas pero falta el nombre del glosador, y está al pie de la última nota, porque el arzobispo de Embrun fue comisionado con otros solamente para la compilacion y redaccion del Sexto, dandoles Bonifacio VIII el mismo encargo y facultades que Gregorio IX dio á S. Raymundo de Peñafor para la formacion de las decretales, y como este Pontífice, dirigio tambien el Sexto a los doctores y estudiantes de Bolonia para que le estudiasen y observasen en juicio y fuera de él en 1298.[601]

Detras de la última hoja está de letra cursiva: Ego honoratus bear alme sedis bachinonensis baccalaureus licet indignus presentem summam hostiensis vendidi honorabili domino rogerio de Cartiliano decretorum doctori precio viginti trium florenorum quos realiter recepi tercia juliii Mº CCCC XXX.[602]

5) Códice M. S. en folio mayor y vitela, a dos columnas, números de fol 303, se compone de IV lib., cubiertas de madera con goznes de correa, bien conservado: el nombre del dueño está al principio asi: *istud Speculum est mei Petri Puyades.* Al fin está escrito: *Explicit Speculum iudiciale magistri Guillermi Diranti.* Tan estropeado dejó el copista el nombre de Guillermo Durando llamado comunmente el Especulador.[603]

6) Códice M. S. en folio mayor y vitela muy fina, incompleto, le falta algo del prólogo, es a dos columnas sin foliar: contiene el Salterio, y la Esposicion de Nicolás de Lira. Empieza por el sal. 1. *Beatus vir qui non abiit in consilio imp.* Está muy bien conservado, tiene las iniciales iluminadas y con perfiles muy

600. És el núm. [36], actualment ASF, ms. 31, Janini-Marquès, 424-425.

601. És el núm. [52], actualment ASF, ms. 32, Janini-Marquès, 425.

602. La nota no es troba al manuscrit de l'Hostiense, ans en el ms. de la segona part de la *Lectura* d'Antonio de Butrio, núm. anterior [49] i actualment ms. 43, Janini-Marquès, 431-432.

603. És el núm. [51], actualment ASF, ms. 44, Janini-Marquès, 432-433.

bellos, las cubiertas son de cuero, y en éste hay dibujos, colgadas cadenas como el códice del sesto, cerraduras con chapas de laton.

El salmo último tiene el número 171, y asi hace particiones de algunos sal, v. g. de uno, dos &c. La nota del fin es: *Explicit post illa* (sic) *super librum psalmorum edita a fratre Nicholaho de Lira de ordine fratrum minorum Sacre Theologie Doctore anno domini Mº CCCº vicesimo sexto et scripta per Johannem de Tortafago clericum pro domino Arnaldo de muro decretorum doctore et in domo sua. Anno ejusdem Domini Mº CCCº LXXXX.*[604]

7) Coleccion M. S. completa sin foliar de repeticiones o prelecciones de varios doctores glosadores del derecho de la última mitad del siglo XV. Pedro de Ancharano, Francisco de Zabazella, Juan de Imola &c. La primera parte empieza con un prólogo hy estas palabras: *Cum in parabolarum Salomonis* &c. y al fin: *Explicit concordia Doctorum super sexto.* Es un tomo en folio y de papel muy gordo, bastante basto, con cubiertas de madera.[605]

8) Códice M. S. completo en folio menor, y de vitela fina, iniciales iluminadas, algunas doradas y con figuras, y alrededor de las márgenes del prólogo hay una caceria de ciervos. La primera letra que es una Q. Grande contiene el retrato del autor y de tres dominicos que le escuchan. Antes del prólogo está escrito: *Nota quod lector iste Johannes ante compillacionem hujus summe confessorum fecerat tabulam super summam Raymundi et apparatum ejus verificacionem quoque seu declaracionem plurium que in ista summa et glossa ipsius habentur nec non et quemdam libellum specialem de quaestionibus omnibus casualibus cui libello hunc prologum preposuit, et quia de prioribus hiis opusculis mencio fit in prosequenti prologo, ideo ad intellectum illius prologi hunc illi iudicavit preponendum.* La obra se compone de tres partes, y cada una de varias cuestiones y un compendio del sesto de las Decretales en confirmacion de las doctrinas de la obra, con una tabla de materias muy copiosa en su fin.[606]

9) Códice M. S. incompleto, en folio mayor y vitela, cubiertas de madera forradas de luda con dibujos; contiene el decreto de Graciano. Antes del índice que está al fin en cuatro columnas, hay esta nota: *Incipiunt notule super materiis tractatis et recitatis in glossario per dominum Guidonem de baysio quas notulas quidam doctor Decretorum possuit in marginibus suis locis debitis assignando.* El índice empieza asi: *Concordia discordantium Canonum,* que es como se llamaba entonces el decreto de Graciano, y se cree que es el título ó epígrafe que él mismo le puso.[607]

10) Códice M. S. de las decretales comentadas por Juan de Imola, en papel de marquilla y en folio con cubiertas de madera.[608]

---

604. És el núm. [43], actualment ASF, ms. 2, JANINI-MARQUÈS, 404-405.

605. No figura en la llista del llegat de Roger de Cartellà; actualment és el ms. 36, JANINI-MARQUÈS, 427-428.

606. És l'actual ms. 41, JANINI-MARQUÈS,430-431.

607. És l'actual ms. 37, JANINI-MARQUÈS, 428.

608. És un dels actuals mss. 39-40, JANINI-MARQUÈS, 429-430.

11) El códice de Justiniano M. S. en folio y vitela.[609]

12) Códice M. S. que contiene el digesto en folio mayor y papel de marquilla.[610]

13) Apparatus Innocenti p. IV. Códice M. S.[611]

Hay otros ejemplares del cuerpo de derecho civil y canónico.

14) Tomo en folio papel basto. Códice de Justiniano con esta nota: *Presens harum institucionum preclarum opus Alma in urbe Roma, totius mundi regina et dignissima Imperatrice, que sicut pre ceteris urbibus dignitate preest, ita ingeniosis viris est referta non attramento, plumali calamo, neque stilo ereo, sed artificiosa quadam adinvencione imprimendi seu caracterizandi sic effigiatum, ad Dei laudem industrieque est consumatum. Per Uldarricum Gallum Alamanum, al's Han. ex Jngelstat. Civem Wienen. Et correctum tam in textu quam in glo. Per eximium et preclarum juris vtriusque doctorem dominum Carolum de Alexandris de Perusio. Anno Domini M.º CCCC.º LXXV. XVIIII. Kl. Augusti Sedente Sixto IV, Pontifice maximo.*[612]

15) Tomo en folio sin numeración de folio, papel grueso, impreso con correccion y bien conservado: contiene el sesto de las decretales y los capítulos están escritos con tinta encarnada, todo muy bien hecho si se atiende que la imprenta estaba aun en su infancia.

La dedicatoria a Víctor abad Tervisano de S. Ciprian Muriano, por Pedro Albignano Trecio: Patavii Ex nostro Campionistui litterario divini juris sacello XIIII Kal. Junii anno salutis dominice M. CCCC. LXXIX.

Al fin está: Liber sextus decretalium una cum apparatu domini Johannis an., per excellentem juris utriusque doctorem dominum Franciscum brevium venetum in patavino ginnasio lecturam sexti et Clementinarum optinentem: dilegentissime emmendatus feliciter explicit: Venetiis impressus impendio Jo. de Colonia Johannisque manthen de gheertz et sociorum: anno nativitatis christiane M CCCC. LXXVIIII. sexto decimo Kal. Mai.[613]

16) Misal M. S. en vit. Contiene al último el capitular de Ludovico Pio que empieza: Cum in nomine Sanctae et individuae Trinitatis christianissimus et gloriosissimus. Ludovicus superno munere victor augustus. Anno incar. Dom. Ntr. Jesuchristi DCCCXVI. Indictione 10. an. siquidem imperii sui tercio Aquisgr. Palat. &c. Constitucion y confirmacion de la regla canónica que manda se observe en su imperio: como se componia y se reestractó de los Santos Padres; siguen varios lugares de San isidoro del libro de officiis

609. És l'actual ms. 45, JANINI-MARQUÈS, 433.
610. És l'actual ms. 46, JANINI-MARQUÈS, 433-434.
611. És el núm. [41], actualmente ASF ms. 29, JANINI-MARQUÈS, 423-424.
612. GK 7586.
613. GK 4863.

Ecclesiasticis, de San Gerónimo, Agustin, Gregorio &c. sin nombre de lugar ni año.[614]

17) Santoral M. S. francés, seguramente porque abundan vidas de santos de esta nacion como San Luis, San Marcial, san Gerardo &c. las hay de San Arsenio, Baarlam &c. Marges &c.[615]

18) No hay mas que un breviario M. S. de letra muy metida;[616]

19) un colectario,[617]

20-21) algunos epistolarios[618]

22-?) y algunos libros de evangelios.[619]

23) En octavo algo grande y abultado sin mas noticia un salterio con este principio: Incipit ordo psalterii secundum consuetudinem romanae curiae.

24) Otro misal M. S. en vitela fina y bien conservado, tiene al último como apéndice despues de las misas votivas, estas: *in die Sanctae Annae y in festivitate Sancti Karoli magni, Regis Francie Xpristi confesor.*[620]

25) Un misal mandado formar por el Ilustrisimo Señor Margarit. Detras de la portada está una ordenacion de su vicario general Juan torrell, en la cual reprueba por sus errores un misal impreso por Juan Rosembac en 1493, en Barcelona[621] prohibe que se use y manda que se guarde solamente el presente. Fecha en Gerona á 1º de abril de 1546.[622]

---

614. És l'actual ms. 17 de l'ASF, Janini-Marquès, 416-417.

615. Caldria investigar si es tracta de l'actual ms. 25, que és un *Flos sanctorum* del segle xiv, Janini-Marquès, 421-422.

616. Pot referir-se als actuals mss. 14 o 15, Janini-Marquès, 413-414.

617. L'identificaríem amb un dels dos sacramentaris de Girona, actualment mss. 5 i 6, Janini-Marquès, 406-408.

618. Poden ésser els actuals mss. 11 i 12, Janini-Marquès, 411-412.

619. Un és segurament l'actual ms. 13, Janini-Marquès, 412-413.

620. Es tracta amb tota probabilitat de l'actual ms. 7, Janini-Marquès, 408-409; Pere Bohigas, *Códices miniaturados en las iglesias de Gerona*, dins «Revista de Gerona», 35 (1966), 14.

621. L'esmenten ES XLV, 265 i VL, xiv, 58 (IC, 286). Renard de Saint-Malo, a *La Renaissance des lettres et leur propagation pour la typograhie,* dins «Société agricole scientifique et littéraire des Pyrenées-Orientales», 9 (1854), 344, copia malament Villanueva sense fer-ne menció; J. Sanchis Sivera, *Un missal de Girona estampat per en Joan Rosembach,* dins «BBC», 3 (1916), 125-127; Palau[2] 173035; J. M. Madurell – Jordi Rubió i Balaguer, *Documentos para la historia de la imprenta y librería en Barcelona (1474-1553),* Barcelona 1955, 155-157, 159-161; Tomàs Noguer i Musqueras, *La biblioteca de la Colegiata de San Félix de Gerona,* dins «Revista de Gerona», 35 (1966), 45; J. M. Marquès i Planagumà, *Els calendaris de Girona,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», I (1978), 137; Francesc X. Altés i Aguiló, *a. c.,* 49-52.

622. Cfr ES XLIV, 108 i XLV, 265; VL, xiv, 80; G. Dreves, *Analecta Hymnica Medii Aevi,* vol. 16, Leipzig 1894, 7; Palau[2] 173036; J. M. Madurell – Jordi Rubió i Balaguer, *Documentos para la historia de la imprenta y librería en Barcelona (1474-1553),* Barcelona 1955, 852; Tomàs Noguer i Musqueras, *La biblioteca de la Colegiata de San Félix de Gerona,* dins «Revista de Gerona», 35 (1966), 44-45; J. M. Marquès i Planagumà, *Els calendaris de Girona,* dins «Miscel·lània Litúrgica Catalana», I (1978), 137 i 161-162; Francesc X. Altés i Aguiló, *a. c.,* 53-56.

26-27) Hay otros dos ejemplares mejor conservados. La nota que hay al último dice: *Lugduni.* Anno domini M.D.XLVI die vero XXX mensis Augusti finitum est missale gerund. Dioec. Per Cornelium de Septemgrangiis impensis probi viri Joannis Gordiolae Bibliopolae Barchin.».[623]

Si les identificacions que hem proposat en nota són verídiques, la llista de Xifreu aporta un argument de confort relatiu. D'ençà de mitjan segle XIX no s'ha perdut cap més dels mss. de Roger de Cartellà, car ell esmenta els quinze que ara es conserven. Les minves s'han hagut de produir entre 1514 i 1832, *abans de la Desamortització* de Mendizábal.

5. *Conclusions*

Hem dit al començament que no ultrapassaríem els límits d'unes notes. Bo i quedant molta feina per fer, tant a Girona com en altres bandes, creiem que s'ha esbossat una panoràmica amb alguns trets precisos. De llista a llista i d'inventari en inventari, la biblioteca de Sant Feliu es pot definir com un agregat de llibres litúrgics i de llibres jurídics. Es fa difícil de comprendre la utilitat real que van tenir els segons, perquè no s'ha estudiat el funcionament de la cabiscolia de Sant Feliu, perquè tampoc no hi ha llista completa de capitulars que s'absentessin per causa d'estudis, ni sabem tampoc amb quina freqüència els capitulars prestaven llibres a altres institucions o a persones privades per tal que els copiessin. Les poques traces documentals arreplegades avui no ofereixen res més que un simple esboç. La història de la circulació de llibres i idees dins el clos de la petita Girona medieval i de la primera modernitat és per fer.

Entre més d'un centenar de llibres de Sant Feliu, només un cop hem trobat esmentada una Bíblia, i era de «littera antiqua», és a dir, d'època carolíngia o immediatament postcarolíngia. El canonge Roger de Cartellà posseïa una Bíblia que va regalar a l'església de Cosuenda, amb els altres volums seus de matèria bíblica. No tenim cap fonament per a pensar que aquesta darrera no fos una Bíblia relativament moderna, del segle XIV o XV, i probablement escrita fora de Catalunya. Amb tot, sorprèn la relativa pobresa de sant Feliu en còdexs bíblics, al costat de l'abundància també relativa en còdexs jurídics. Aquests foren regalats, els còdexs bíblics no ho havien d'ésser, car semblen consubstancials en un centre eclesiàstic, cosa que fa més difícil d'entendre aquella pobresa. Roger de Cartellà llegia segurament la Bíblia, tenia unes concordances per a treballar-hi, un *Mammotrectus* per ampliar coneixements de l'univers bíblic, tractats de teologia bíblica. Era una excepció? La idea de deixar tots els seus llibres de temàtica bíblica a un mateix centre era prou

623. N'hi ha exemplars a la BDSG, S/52 i S/53.

coherent. Llàstima, des del punt de vista local, que el centre escollit no fos Sant Feliu de Girona, on la presència librària bíblica és tan poc densa. Ni una sola Bíblia impresa del XV o del XVI en la llista de Narcís Xifreu!

Què devia passar a l'escola de Sant Feliu? Els visitadors remarcaven l'existència de llibres de gramàtica. L'escola de Sant Feliu era una escola d'escolars o d'escolans? Un tros de llibre de cant de la col·legiata fou ponderat degudament per Villanueva.[624] N'han subsistit d'altres.[625] La cabiscolia era una cantoria? En la ignorància gairebé total del que fou l'escola de la catedral[626] i del funcionament de la cabiscolia de Sant Feliu en temps medievals,[627] es fa molt difícil avaluar si la fundació de la biblioteca de Sant Feliu per Roger de Cartellà i la seva deixa de llibres jurídics va fer algun servei permanent i

624. VL, XIV, 141 (IC, 269).

625. Són els actuals mss. 21-23.

626. En el treball *La Escuela de la Catedral, o. c.,* 1-14, BATLLE I PRATS esbossava les línies mestres de l'escola de cant i de l'escola de gramàtica de la catedral, tal com permet de fer-ho una part de la documentació institucional, reglamentària i nominal consultada. Falta fer un estudi de més ambició, seguint la trajectòria dels estudiants —en la mesura del possible— fins al coronament de tota llur carrera professional, encreuant dades de procedències arxivístiques diverses. Llavors seria possible entreveure la recepció dels homes d'estudi en el si de la societat i el paper que hi jugaren.

627. En el document de l'any 1056, esmentat més amunt, hi ha una al·lusió molt explícita al rol actiu de l'escola de Sant Feliu. El document conté l'acte escrit de donació a Bernat Constanci, Berenguer Constanci i Hug Constanci, germans i clergues, de la cabiscolia de Sant Feliu, aleshores en mans de Constanci, llur pare, cabiscol: «Ego Berengarius, gratia Dei abbas Sancti Felicis ante portam ciuitatis Gerunde quiescentis, consentiente uniuersa congregatione totius mei cleri ecclesie predicti Sancti Felicis, firmiter dono tibi, Bernardo Constantii, clerico, omnem et totum illum honorem, id est totam caputscoliam predicti Sancti Felicis cum omnibus suis terris et uineis et mansis et molendinis et munariis et omnibus suis pertinentiis, que omnia prescriptus Constancius capiscole tenet, qui tuus dicitur pater. Imprimis dono tibi, Bernardo, ego predictus Berengarius ipsum locum capuscolarem, cum ferula in coro ecclesie predicti Sancti Felicis, et ipsam scolam dono *ad distringendum et docendum litteras;* deinde dono tibi locum in canonica, id est cupam et librum cum aliis cibis qui in canonica parantur; postea dono tibi partem de rebus defunctorum, sicut alii canonici habent, et dono lumen candele sicuti Constancius solitus est habere...»: ASF, *Actes autentichs de la abadia de Sant Feliu de Gerona,* n. 37, còpia autèntica en paper, de 1690, closa per Josep Mallol, jutge ordinari de Girona, i pels notaris de la ciutat Ramon Vila, Josep Nató i Salvi Regordera, d'una altra de 1394, closa per Bernat de Donç, notari de Girona. A l'ASF hi ha força documents referents a la cabiscolia santfeliuenca, tots de naturalesa jurídico-administrativa. Almenys és clar que durant el segle XI l'escola funcionava tècnicament com escola, la qual cosa no deixa d'ésser un fet intrigant. Perquè en aquest cas a Girona hi hauria hagut l'escola de la Catedral i la de Sant Feliu? A més, si es té en compte que aquest mateix segle Ponç i Joan, cabiscols de la catedral, vivien o eren instal·lats a Sant Martí Sacosta, on tenien —i hi Ponç llegava— els llibres, les coses es compliquen, perquè aleshores es podria parlar de tres escoles o, com a mínim, d'escola/es itinerant/s. A parer nostre, tot depèn del sentit que es doni als documents de dotació de la Canònica de la catedral i de la consagració de Santa Maria. Com que costa de creure que sigui viable la hipòtesi d'una església de Santa Maria instal·lada intramurs de Girona abans del 1030, creiem que l'existència d'una escola catedralícia a Girona s'ha de replantejar, d'acord amb la documentació disponible, prescindint dels mimetismes que genera la *suposició* de l'existència de Santa Maria, separada de Sant Feliu, abans del 1030.

positiu, o si fou una pura il·lusió d'un esperit que no tocava de peus a terra. La impressió ambígua que causen els redactats de les visites pastorals consultades no pot fonamentar cap hipòtesi sobre la circulació dels llibres i els fruits que se'n derivaven. La impressió és que, siguin de dret o de gramàtica, tant li fa. Són llibres arxivats, amb una circulació precària, sempre esmentats amb la mecànica inexpressiva de les clàusules en relació amb el donador, Roger de Cartellà. Entorn d'ell sí que s'hi constata un afany per la consulta, el préstec i la còpia de llibres; més enllà, a partir del segle XVI, sembla que per a la seva deixa llibrària comença una història que amb el temps esdevindrà contumeliosa.[628] La qual cosa explicaria, també, que allà on hi hauria d'haver els vint-i-dos volums llegats per Roger de Cartellà avui només se n'hi trobin quinze. Més el *Rosarium* que no fou retornat a Ripoll.

El darrer inventari, el de Narcís Xifreu, demostra que en temps moderns la col·legiata va seguir adquirint i encarregant llibres. No podia ésser d'altra manera. Però també demostra que la biblioteca no era ben organitzada, car no hi havia un catàleg ben fet i raonat dels llibres, semblant, posem per cas, als catàlegs que han arribat fins avui de la biblioteca del monestir de Sant Feliu de Guíxols, esmentats més amunt. O, si hi era, Xifreu el desconeixia, que ve a ésser el mateix. El darrer secretari de la col·legiata va recollir el que li semblava de més interès en la perspectiva de l'antiquariat i del patronatge de sant Feliu. En la Girona del seu temps eren públiques la biblioteca episcopal del Seminari i la dels dominicans. Als llibres de Sant Feliu només els restava l'interès residual de llur antigor.

És a dir, es tractava d'una biblioteca morta o a punt de morir.

El que no han acabat aclarir aquestes notes i un dia s'haurà de dilucidar és quines havien estat les seves etapes vives, si mai es poden conèixer.

628. N'hi ha prou de llegir el treball d'un dels últims eclesiàstics que no la va ignorar ni menystenir, ben al contrari: T. NOGUER, *La biblioteca de la colegiata de San Félix de Gerona,* dins «Revista de Gerona», 35 (1966), 42-46. Ja ES XLIII, XVII, havia advertit: «Hay varios códices muy buenos, pero en extremo estropeados y descuidados».

NOTES I DOCUMENTS

Jesús Alturo – Tània Alaix
Universitat Autònoma de Barcelona

EL CANONGE DE RODA ARNAU DE COLL, ESCRIBA I POETA*

Creiem que ja hem tingut ocasió de demostrar anteriorment que, d'escribes de diplomes i de copistes de llibres, n'hi havia de dos tipus principals: els d'ofici i els circumstancials.[1] I, entre els primers particularment, sovint, un mateix expert reunia en la seva persona la condició d'escriba documental i d'amanuense librari,[2] i àdhuc, en determinats casos, d'il·luminador o miniaturista.[3] També hem remarcat d'antuvi que, no infreqüentment, els copistes de còdexs actuaven més com a filòlegs, que, amb l'ajut de les variants ofertes per altres manuscrits o de lectures reconstruïbles pels propis coneixements i preparació cultural, editaven una obra críticament abans de limitar-se a una simple tasca de transcripció cega, servil i al peu de la lletra.[4] Aquestes particularitats ja evidencien per elles mateixes el notable nivell cultural a què podien arribar alguns d'aquests professionals de l'escriptura, als quals, qualque vegada, és possible d'afegir la condició, ni que sigui *lato sensu*, d'escriptors. També hem assenyalat alguns d'aquests personatges abans d'ara.[5]

* La realització d'aquest estudi s'ha beneficiat del projecte de recerca HAR2016-77780-P, concedit pel Ministerio de Economía y Competitividad.

1. Jesús Alturo – Tània Alaix, «Categories of promoters and categories of writings: the free will of the scribes, cause of formal graphic differences», dins *XXe Colloque international de paléographie latine, Yale University, New Haven, CT, 6-8 September 2017*, Turnhout, Brepols, en premsa.

2. En donem una recent mostra en Jesús Alturo – Tània Alaix, «L'escriptori de la catedral de Vic des dels seus inicis fins a l'esplendor del segle xi», dins *La catedral de Sant Pere de Vic,* Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2019, 127-138 i Jesús Alturo – Tània Alaix, «El Virgili de Vic: breu avanç sobre la data, l'origen i l'autor de la còpia del còdex», *Ausa*, 28, 181-182 (2018), 851-857. En línia <https://tinyurl.com/yyhwahea> [15/05/2019].

3. Un possible i recent cas identificat podria ésser el del jutge Borrell. Vegeu Jesús Alturo – Tània Alaix, «L'acta de consagració de l'església ribagorçana de Sant Climent de Rallui i les seves miniatures», *Nabius*, 15, 20-23; Jesús Alturo i Perucho, «*Non nobis, sed uobis*: el P. Cebrià Baraut més enllà de les seves aportacions», *Església d'Urgell*, 462 (2017), quadern central, 1-12.

4. Ja en parlem amb tota claredat, entre d'altres llocs, a Jesús Alturo i Perucho, *Història del llibre manuscrit a Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions 2003, p. 250.

5. Basti esmentar els casos singulars del canonge de Vic, Borrell, o del de la Seu d'Urgell, Ermengol Bernat. Vegeu Mercè Puig Rodríguez-Escalona, «*Berillus grammaticus* o Borrell Guibert: un escribano erudito en la Cataluña altomedieval», *CODOLGA*, 9/A.1 (2012), 1-9; Jesús Alturo i Perucho, «Nova edició del *Sermo in festituitate sancti Ermengaudi*, de l'any 1044, atribuïble al gramàtic Borrell Guibert», *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, 52 (2012), 11-19; Pere J. Quetglas, «Nota sobre la cultura dels escrivans medievals

I avui voldríem referir-nos a un d'aquests notables *homines scholastici*, en el qual, possiblement, hom reunien, si no totes, sí almenys bona part d'aquestes aptituds: el canonge Arnau de Coll, membre il·lustre del capítol catedralici de Roda d'Isàvena, una catedral que ha estat estudiada diverses vegades, però poques, i, de moment, amb escàs èxit, des del punt de vista cultural,[6] si exceptuem la magistral aportació de Mn. M. dels S. Gros sobre la seva biblioteca.[7]

Però, per part nostra, en aquests moments, només pretenem de subratllar, ni que sigui molt breument, la superioritat cultural del canonge Arnau, la qual ja havíem fet notar,[8] i presentar un aspecte, ara com ara, ignot de la seva rica personalitat: el de poeta.

I és el cas que, aquesta condició, la manifesta en una part textual d'un document doble, que, normalment, estava destinada a passar desapercebuda: ens referim a aquelles lletres o frases que s'escrivien en les anomenades cartes partides, i que eren destinades a ésser tallades per la meitat. Així el pergamí quedava escindit en dues parts bessones, cada una de les quals contenia el mateix text. I era l'acoblament perfecte de les lletres tallades en unir de nou ambdues peces el que contribuïa a donar a cada una d'elles caràcter d'autenticitat.[9]

Com és prou sabut, en aquests casos, normalment, hom escrivia les lletres de l'abecedari o algun passatge bíblic. Però en un diploma d'Ovarra (Madrid, Archivo Histórico Nacional, Clero secular regular, carp. 692, núm. 7r), conservat encara unit en les seves dues parts, i copiades, una i altra, pel nostre Arnau, s'hi llegeix, a la perfecció i en bona cal·ligrafia majúscula de l'època, el següent text a línia tirada (Fig. 1), és clar:

«Marotino dieco tuo dedicit amicuos ameico».

---

a Catalunya», dins *Humanitas: in honorem Antonio Fontán*, Madrid, Gredos 1992, 313-319; Jesús ALTURO I PERUCHO, «Escritores latinos de Catalunya: el canónigo Ermengol Bernat de la Seu d'Urgell (s. XI)», *Humanitas*, Núm. especial, Miscelânea em honra do Doutor José Geraldes Freire, 50 (1998), 395-417.

6. És una llàstima que una recent tesi doctoral que se li ha dedicat pretesament sota aquest aspecte, en confondre i no diferenciar conceptes bàsics com «escriure una obra» i «copiar un manuscrit», o entre «origen d'un còdex» i «procedència d'un llibre», a més d'altres mancances metodològiques i bibliogràfiques, ve a conclusions sovint confuses i no rarament errònies. Però no entrarem ara en aquesta qüestió, sobre la qual potser caldrà dissertar en altra avinentesa.

7. Cf. M. dels S. GROS I PUJOL, «L'inventari de l'antiga biblioteca de la catedral de Roda d'Isàvena», *Revista Catalana de Teologia*, 32/2 (2007), 339-356. En línia: <https://tinyurl.com/yyfyplx6> [15/05/2019].

8. Hem fet observar el seu nivell cultural a Jesús ALTURO I PERUCHO, «De nuevo sobre el *Carmen in laudem Raimundi Berengarii IV* del manuscrito 31 de Roda (olim 8)», *Anuario de Estudios Medievales*, 42/2 (2012), 469-478 (DOI: 10.3989/aem.2012.v42.i2), esp. p. 473-474. Confiem de poder ocupar-nos d'aquest personatge més detalladament en propera ocasió.

9. Vegeu, per exemple, el detallat article de Juan Carlos GALENDE DÍAZ, «Un sistema de validación documental: de la quirografía a las cartas partidas», *Espacio, tiempo y forma. Serie III, Historia medieval*, 9 (1996), 347-381, on recull algunes variants textuals més enllà de l'abecedari, però cap de caràcter poètic com el nostre.

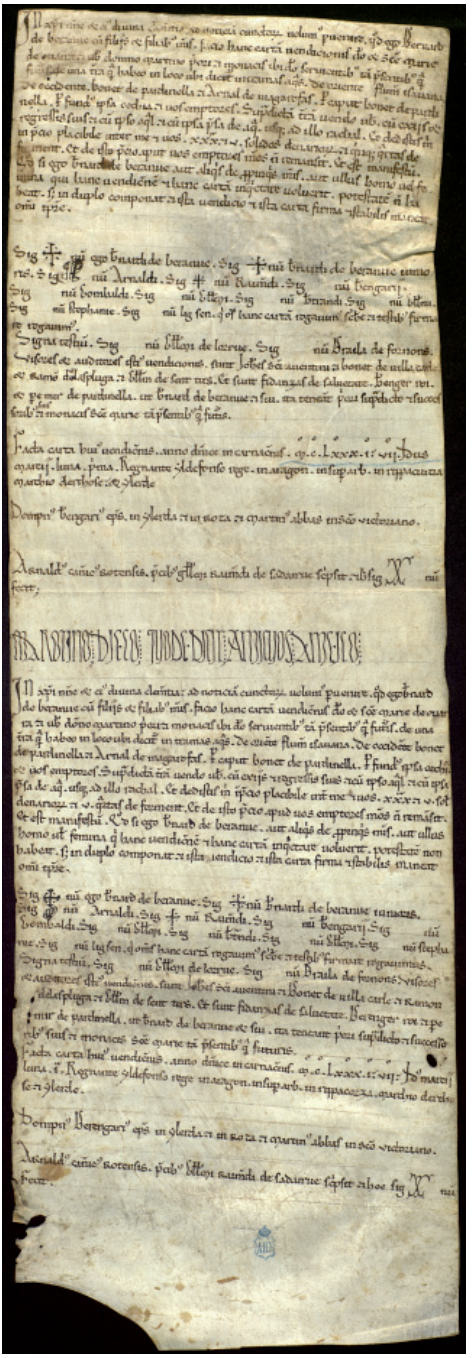

Fig. 1.
Diploma d'Ovarra. Madrid, Archivo Histórico Nacional, Clero secular regular, carp. 692, núm. 7r

Creiem que, aquest text, cal entendre'l com una petita estrofa, tal com segueix:

> Mar*o*tino di*e*co
> tuo dedicit
> amicu*o*s am*e*ico.

Aparentment, es tracta d'unes paraules inexactes i equívoques, però pensem que, recol·locant en el lloc escaient les os i les es marcades en cursiva, cal interpretar el text d'aquesta manera:

> Martino, dico, oe!
> tuo dedicit
> amicus amico, oe!
> Això és:
> De Martí, dic, visca!
> el teu amic,
> ha après un amic, visca!

Podríem concloure, doncs, que estem davant una mena de regraciament poètic per un aprenentatge rebut sobre algun tema digne i seriós. Aquesta hipòtesi és possible, evidentment. Però diríem que, d'un quart lluny, s'hi veuen uns versos de caràcter jocós, àdhuc goliardesc, i de doble sentit, encara que fàcilment deduïble. Pensem, per tant, que aquest poema és el resultat d'un parèntesi lúdic que es pren un escriba en el dur exercici del seu art, tot davallant, per un moment, a l'impudor. Més tenint en compte que el canonge Arnau adreça «d'amagat» aquests versos a un amic, amic al seu torn d'un Martí, que l'ha ensinistrat sobre alguna matèria no clarament confessada.

El Martí al·ludit tal vegada podria correspondre al mateix prior d'Ovarra testimoniat en el diploma. D'altra banda, atès que el diploma fou escrit per Arnau a precs de Guillem Ramon de Sadarrui, potser hem de veure en aquest altre personatge l'amic a qui l'escriba adreça el poema amb intenció dubtosa.

Per una altra part, el fet que un canonge de Roda, com Arnau, escrigui un diploma que incumbeix al monestir d'Ovarra, indica, de primer, que aquest clergue era de pas o de visita al susdit monestir, i que gaudia no sols de l'amistat dels seus membres, entre ells, la del mateix prior, sinó també d'un notable prestigi, en virtut del qual, com solia ésser consuetud a l'època,[10] se li demanà l'escripturització d'una compra que s'havia d'efectuar per part del priorat ribagorçà precisament en el moment de la seva estada al cenobi.

10. Per a d'altres exemples, ja des del mateix segle IX, sigui suficient esmentar el cas del canonge Adanagell de Vic, autor, per idèntic motiu, d'un diploma referent a Cubelles, territori fora del seu àmbit normal d'actuació. Vegeu Jesús ALTURO – Tània ALAIX, *Chartae Latinae Antiquiores. Part CXII: Spain I*, Dietikon-Zürich, Urs Graf 2017, doc. 13.

El diploma, en efecte, recull una venda que Bernat de Beranui féu al mentat Martí, prior d'Ovarra (que era també abat de Sant Victorià), i a tots els seus monjos d'una terra que tenia al terme d'Entrambesaigües, la qual, atès el cost de la compra, 35 sous de diners i quatre quartes de forment, devia ésser important. L'adquisició fou formalitzada el 9 de març de 1182, quan corria la primera lluna.[11]

En definitiva, si, com pensem, el nostre poema no s'ha d'interpretar en un sentit formal i assenyat, es tractaria d'una d'aquelles facècies o mostres d'humor que tenen una llarga tradició en el món clerical, a la pràctica l'únic sector alfabetitzat de la societat en els temps altmedievals.[12] No cal sinó recordar que, d'acord amb Jaume Villanueva,[13] un manuscrit del segle VIII conservat a Ripoll, actualment perdut, duia, segons l'eruditíssim valencià, una nota marginal afegida al segle X o a inicis de l'XI, que deia: «Magister meus no uol que em miras, nouell», testimoni molt antic, d'altra banda, d'un text en català.[14]

I que no es tracta, certament, d'un cas aïllat, ho prova també que, de vegades, en els textos escolars, s'hi infiltraven frases d'un cert to picardiós. Així, en un manuscrit didàctic del segle XV, el 173 de Ripoll, que incloïa exercicis de traducció del llatí o de retraducció del català a aquella llengua, hi podem llegir la frase «De mi volenterosament serà alegrat mon companyó», que és traslladada al llatí en aquests termes: «A me libente forcietur ut me letetur meus cocius (*recte* socius)».[15]

Pel que fa a l'estructura del poema que ara ens ocupa, diguem, finalment, que està constituït per només tres versos; el primer i tercer són heptasíl·labs, amb rima consonant, i el central és un pentasíl·lab. Cada un d'ells està format només per dues paraules, amb la particularitat que el primer i darrer vers presenten incorporades, com hem indicat, una *o* en el primer mot i una *e* en el segon. Aquesta agregació deforma les paraules i les fa secretes. I, com que aquestes dues lletres, juntes, formen la veu *oe*, que cal interpretar una interjecció, ens sembla que aquesta s'hi ha col·locat voluntàriament i amagadament per una epèntesi precedida d'una tmesi. Així els mots adquireixen també un aire graciós, no exempt d'un cert ritme eufònic. Aquesta explicació sembla que fa que els versos resultin intel·ligibles. I interpretables, al nostre parer, en el sentit exposat.

11. El text del document, no el del poema, fou editat per Ángel J. MARTÍN DUQUE, *Colección diplomática de Obarra, siglos XI-XIII*, Zaragoza, Instituto de Estudios Pirenaicos 1965, doc. 157.

12. Vegeu Jesús ALTURO I PERUCHO, «Le statut du scripteur en Catalogne (XIIe-XIIIe siècles)», dins *Le statut du scripteur au moyen age: actes du XIIe colloque scientifique du Comité international de paléographie latine*, Paris, École des chartes 2000, 41-55.

13. Vegeu Jaime VILLANUEVA, *Viage literario á las iglesias de España*, Valencia, Imprenta de Oliveres 1821, vol. 8, p. 46.

14. Recollit en Josep MORAN I OCERINJÀUREGUI, *Estudis d'història de la llengua catalana*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2004, p. 37.

15. Vegeu Jesús ALTURO I PERUCHO, *Història...*, p. 153.

Vet aquí, doncs, una petita mostra de la capacitat polifacètica d'un canonge i actuari culte, que demostra també, en aquesta broma poètica, possiblement d'inspiració goliardesca, sentit de l'humor, segurament emergit en un moment de llibertat del seu subconscient. Però, alhora, Arnau de Coll palesa notable enginy, talent i agilitat per a la composició, fins al punt de poder endevinar en ell potser un, si més no, menut orfebre de la llengua llatina. En qualsevol cas, la seva habilitat ens permet de sumar ni que sigui un brevíssim exemple més de poesia profana altmedieval al petit corpus d'origen català.

Maria Cabré Duran
Université de Fribourg / Universität Freiburg

ELS ESCOTISTES PERE TOMÀS I ANTONI ANDREU: LA DIVISIÓ TRIPARTIDA DE LA UNIVOCITAT. A PRÒPOSIT D'UNA EDICIÓ CRÍTICA RECENT[1]

El professor Garrett R. Smith, expert en la filosofia de Duns Escot i de l'escola escotista, ha publicat, sota el paraigües de l'editorial de la Universitat de Lovaina, l'edició crítica de les *Quaestiones de ente* del filòsof escotista Pere Tomàs (*Petrus Thomae*, ca. 1280-1340). Smith (Institut für Philosophie of the Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn) ja fou el responsable de l'edició crítica de les *Quaestiones de esse intelligibili* de Pere Tomàs (Leuven University Press, 2015), una obra de l'any 1325 doctrinalment molt propera a les *Quaestiones de ente* i que, junt amb aquesta, fundà el projecte filosòfic de l'autor català. Aquestes dues edicions de Pere Tomàs constitueixen el projecte de la sèrie *Ancient and Medieval Philosophy* de l'editorial University of Leuven Press, que es completarà amb l'edició dels tractats *Quaestiones de modis distinctionum* i *Quaestiones de formis* del mateix autor.

Les *Quaestiones de ente*, també anomenades *Quaestiones de transcendentibus*, és un tractat de metafísica compost per 15 qüestions que fou escrit a Barcelona al llarg de la segona dècada del segle xiv. El tractat, l'autoria del qual no presenta cap indici de dubte,[2] es conserva en set manuscrits coneguts, cinc dels quals contenen el text complet, i no es coneix cap edició prèvia a la de Smith. Tot i que sembla que influí poc en el debat ontològic posterior, el *De ente* és un dels textos més extensos sobre la teoria de la univocitat i l'analogia de l'ésser que es coneix de l'època medieval. Smith, en l'extensa i detallada introducció (p. ix-ccxxxi), subratlla l'interès històric i filosòfic del text:

En primer lloc, el tractat té interès històric perquè Pere Tomàs hi cita i analitza les propostes dels primers crítics de la teoria escotista de l'ésser i dels transcendentals —com foren Pere Auriol (*Petrus Aureoli*, † 1322), Robert Cowton († 1300), Richard de Conington († 1330), Thomas of Sutton († 1315), Peter Bradlay, Hervaeus Natalis i Gerardo da Bologna († 1317)— i, per tant, radiografia el primer debat sobre la univocitat escotista, que tingué lloc entre els anys 1300 i 1320. Paral·lelament, Tomàs també cita i discuteix amb notables defensors de la doctrina de la univocitat del concepte d'ésser, com

1. Petri Thomae, *Quaestiones de ente*, ed. Garrett R. Smith, (Ancient and Medieval Philosophy – Series 1 52.2), Lovaina, Leuven University Press 2018, 830 pp.

2. L'editor, per justificar-ho, exposa una detallada anàlisi dels colofons dels manuscrits, de les seves datacions i, també, de les cites que conté a altres obres de Pere Tomàs, com són les *Quaestiones de esse intelligibili* (cf. p. cxlix-clxii de la introducció).

Arxiu de Textos Catalans Antics [Institut d'Estudis Catalans / Facultat de Teologia de Catalunya]
DOI: 10.2436/20.3000.01.62 Vol. 32 (2017-2019), p. 663-676

Guillem d'Alnwick (*Guillelmus Alaunovicanus*, † 1333), Landulfo Caracciolo (1287-1351), Pere d'Atarrabia (o Navarra, † 1347), Francis of Meyronnes († 1327) i Gerardus Odonis (*ca*. 1285 – 1349). En aquest sentit, és important subratllar que el *De ente* conté la primera referència coneguda, segons el seu editor, d'una *Schola Scotica,* és a dir, d'una escola constituïda pels seguidors de les teories de Joan Duns Escot (*ca*. 1265-1308).

En segon lloc, el *De ente* té interès filosòfic perquè Pere Tomàs hi proposa i hi desenvolupa noves eines filosòfiques que permeten entendre i defensar les posicions de Duns Escot sobre l'afirmació d'un concepte unívoc d'ésser —com és la distinció entre l'abstracció objectiva i la precisa o les accepcions del terme «quiditatiu»—, una teoria que determinà la metafísica medieval com a avantsala de la filosofia moderna.

Després del context històric del text i del seu autor, Smith exposa el contingut doctrinal del *De ente* i ho fa resumint cada una de les quinze *quaestiones*, indicant-ne el seu marc teòric i els debats que es desenvoluparen a partir de les seves conclusions. El text es divideix en tres parts: la primera, sobre el concepte d'ésser (qq. 1-11); la segona, sobre les passions o atributs (*passiones*) i les últimes diferències de l'ésser (qq. 12 i 13); i la darrera, sobre les primeres parts de l'ésser, que apareixen quan es divideix en finit i infinit, en ésser real i ésser de raó, etc. (qq. 14-15). En aquesta part de la introducció, filosòficament molt interessant, també es compara el tractat amb altres obres de Pere Tomàs on també es tracta el problema de l'ésser, com són les *Quaestiones de modis distinctionum*, la *Reportatio* —un comentari del primer llibre de les *Sentències*— i el *Quodlibet*. Smith explicita les conclusions, les pressuposicions i les respostes a les objeccions de cada qüestió; també n'exposa totes les fonts doctrinals possibles.

L'edició crítica de Smith, a més del *De ente*, inclou dos apèndixs. El primer és l'edició de la *Retractatio/Quaestio 16* de Pere Tomàs, que es conserva en algun dels manuscrits del *De ente* i que, segons el seu colofó, formaria part del text amb caràcter de reconsideració posterior. De fet, part d'aquesta darrera *quaestio*, que es titula *Utrum ab entibus possit abstrahi aliquis conceptus de se indifferens ad ens creatum et ens increatum*, és una paràfrasi i reorganització d'alguns fragments del *De ente*. El segon apèndix és l'edició crítica de la tercera *quaestio* del primer llibre de les *Quaestiones libri Physicorum* de Joan Marbres (*Iohannes Canonicus*). Es tracta d'un text sobre la univocitat de l'ésser que, tot i que Marbres no ho indiqui explícitament, copia o parafraseja gran part del contingut del *De ente* de Pere Tomàs. Segons el seu editor, aquest text de Joan Marbres tingué més èxit i influència posterior que el *De ente*.

El context intel·lectual del *De ente* és el debat escolàstic sobre l'ésser i les nocions transcendentals i, amb ell, la discussió sobre l'estatut científic i objecte d'estudi de la metafísica. Aquesta qüestió vehicula tota la tradició filosòfica aristotèlica i configura el debat medieval sobre la univocitat. Per aquest motiu, Smith introdueix el text de Pere Tomàs amb una genealogia del problema ontològic que parteix d'Aristòtil i de la seva noció d'equivocitat *pro*

hen, a mig camí de la pura equivocitat i de la univocitat. A continuació, Smith comenta les contribucions dels comentaristes de l'obra aristotèlica, entre els quals destaquen les d'Alexander d'Afrodisíes, Boeci, Avicenna —veritable creador del debat ontològic—, Averrois i al-Ghazâlî. L'esbós de Smith també inclou el debat analogia-univocitat que tingué lloc al llarg dels segles XIII i XIV, és a dir, al llarg de l'escolàstica llatina. En aquest context, l'analogia de l'ésser fou la posició més estesa, defensada per grans pensadors com Tomàs d'Aquino (*ca*. 1225 – 1274) i Enric de Gant (*ca*. 1217 – 1293). Tot i que tradicionalment s'ha considerat que Tomàs d'Aquino fou l'arquitecte de l'analogia i de la noció de la unitat d'atribució que s'hi vincula, el debat amb Duns Escot i els seus seguidors s'estableix realment amb les teories del filòsof de Gant, qui negà la predicació unívoca de l'ésser entre Déu i les criatures perquè no tenen res en comú en realitat, és a dir, fora de l'intel·lecte. Tanmateix, Enric de Gant, en concebre un únic concepte d'ésser diferent del concepte propi de Déu i del concepte propi de la criatura, fou l'encarregat d'establir les bases per la univocitat escotista.

Per Duns Escot l'intel·lecte humà pot formar un concepte d'ésser que sigui unívoc a Déu i a les criatures —o a la substància i als accidents—, és a dir, a coses que són realment diverses (*primo diversa*). Aquest concepte d'ésser, a més de ser irreductiblement simple —és a dir, no es pot resoldre en components més simples— és comú, indiferent i indeterminat al concepte de Déu i al concepte de criatura del qual s'abstreu. Aquesta idea entra en contradicció amb la teoria de l'analogia de l'atribució, una de les concepcions més esteses en el moment. Tot i que és una qüestió controvertida, tant Duns Escot com Pere Tomàs (cf. la qüestió 7 del *De ente*) semblen respectar els aspectes ontològics de l'analogia del concepte d'ésser i, així, contemplar una certa compatibilitat entre afirmar conceptes anàlegs pel que fa a la relació Déu-criatures i afirmar la univocitat del concepte d'ésser, o, en altres paraules, que Déu i les criatures comparteixin conceptes que els són anàlegs, no impedeix que l'intel·lecte humà pugui abstreure d'ells un concepte indeterminat i comú d'ésser. Aquesta possibilitat respon als diversos graus d'unitat que pot tenir un concepte segons l'escotisme, els quals estan ordenats jeràrquicament —de tal manera que la unitat d'atribució, pròpia dels conceptes anàlegs, és menor a la unitat d'un concepte unívoc. Ara bé, a pesar de mostrar-se a favor de tal compatibilitat, el tractat de Tomàs destaca per preservar la teoria de la univocitat escotista de les objeccions més sòlides que va rebre, a saber: 1) afirmar un concepte unívoc d'ésser és reduir aquest a un gènere; 2) afirmar un concepte unívoc d'ésser de primera intenció i real contradiu la diversitat real que rau entre Déu i les criatures. En el què segueix, focalitzarem l'atenció en la segona.

En la *quaestio* 11 del *De ente,* Pere Tomàs es pregunta si la univocitat del concepte d'ésser és real. Aquesta qüestió és cabdal per l'acceptació de la doctrina de la univocitat escotista, ja que l'afirmació d'un concepte real i unívoc d'ésser implica afirmar que Déu i les criatures comparteixen quelcom en realitat —és a dir, fora de l'ànima— la qual cosa, com hem dit, posa en dubte la

doctrina de la simplicitat divina. Per tractar aquesta qüestió, que Duns Escot va resoldre postulant la noció dels modes intrínsecs i la distinció entre conceptes perfectes i imperfectes, Pere Tomàs estudia quatre aspectes del concepte d'ésser: la quiditat, la realitat, la unitat i la qualitat. Malgrat la rellevància dels altres tres, en aquesta nota atendrem fonamentalment el darrer aspecte, el qualitatiu.

Per tractar la qualitat del concepte d'ésser, Pere Tomàs parafraseja part del comentari a la *Metafísica* d'Aristòtil del també escotista català Antoni Andreu (*ca*. 1280 – 1335), les *Quaestiones super XII libros Metaphysicae Aristotelis*.[3] Concretament, part de la primera *quaestio* del llibre IV d'aquest tractat, on Andreu, en exposar la univocitat del concepte d'ésser, presenta la tesi de la triple noció d'univocitat, a saber: física/real, lògica/racional i metafísica/formal.[4] Aquesta distinció, fonamental per acceptar la tesi de la univocitat escotista, sembla respondre a la voluntat d'aclarir i eliminar tota ambigüitat en relació amb ella i, amb tot, suavitzar el contrast entre el pensament escotista i l'aristotelisme sobre el qual s'aplica i s'explica. Cal indicar que, tal com senyala Smith en la introducció, Pere Tomàs també exposa la noció tripartida de la univocitat en la seva obra *Reportatio* (llibre I, distinció I, qüestió 1).

Abans d'analitzar la divisió tripartida de la univocitat que Tomàs recupera d'Andreu, observem que Duns Escot, sorprenentment, no feu referència a aquesta distinció tripartida de la univocitat en el seu comentari a la *Metafísica* d'Aristòtil, i tampoc en els passatges del seu comentari a les *Sentències* que es dediquen a la univocitat. Aquesta distinció tampoc no es troba en altres autors escotistes previs o coetanis a Andreu, la qual cosa ens permetria asseverar que la triple noció de la univocitat pot ser una aportació original d'Andreu. Tanmateix, en les *Quaestiones de Anima* de Duns Escot, l'atribució de la qual ha estat molt discutida,[5] l'autor sembla esmentar una triple divisió de la univocitat del concepte d'ésser:

3. Antonius Andreae, *Quaestiones super XII libros Metaphysicae* (=*Quaestiones*) (non post 1494). Arnoldus de Colonia (ed.). Leipzig (GW 1663, Hain 974). Veure les pàgines clxxxix-cxcii de la introducció del volum de Smith per confrontar els dos textos.

4. Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 27vb, lín. 42-28va, lín. 1. Antoni Andreu també fa referència a aquesta triple divisió en la seva obra *Expositio in XII libros Metaphysicae Aristotelis*: «quia ens vere est univocum ad omnia entia metaphysice loquendo» (Antonius Andreae, *Expositio* IV, Summa I, cap. 1, n. 5, dins Duns Scotus, *Opera Omnia*, L. Vives (ed.), vol. V, p. 650b, lín. 2-3).

5. Cf. Duns Scotus, *Quaestiones super secundum et tertium De anima*, Introduction, dins «Opera Philosophica», vol. V, B. C. Bazán, K. Emery, R. Green, T. Noone, R. Plevano i A. Traver (eds.). St. Bonaventure-Washington, D.C., Franciscan Institute Publications – The Catholic University of America Press 2006, 121*-137*. És molt significatiu que alguns estudis atribueixin les *Quaestiones de Anima* al mateix Antoni Andreu: «Despite the lack of any decisive evidence, modern scholars have persitently implicated Antonius Andreae in the divulgation of the *Quaestiones De anima*, some even claiming that he was their author» (Duns Scotus, *Quaestiones de Anima*, Introduction (Opera Philosophica V, 100*, n. 94). Cf. Martí de Barcelona (Jaume Bagunyà i Casanoves), «Fra Antoni Andreu, O. M., Doctor Dulcifuus (s. XIVe)»,

> Est enim duplex univocatio: una est logica, secundum quam plura conveniunt in uno conceptu communi tantum; alia est naturalis, secundum quam aliqua conveniunt in aliqua natura reali ad extra [...] Quia praeter utramque univocationem est una metaphysicalis, secundum quam aliqua uniuntur in genere propinquo, et est media inter utramque praedictam, est enim maior prima et minor secunda.[6]

En aquest passatge, el *Doctor Subtil* proposa, en primer lloc, dos casos particulars d'univocitat en general: una de lògica, segons la qual diversos éssers convenen en un únic concepte comú, i una de natural, segons la qual diversos éssers convenen en una única naturalesa real. A continuació, Duns Escot també proposa una univocitat metafísica, segons la qual alguns éssers convenen en un gènere pròxim i que és intermediària entre les dues anteriors —més petita que la real però més gran que la lògica. Tanmateix, Duns Escot sembla reduir aquesta univocitat metafísica a la unitat d'un gènere seguit per diversos éssers: la univocitat és metafísica quan molts éssers convenen en un sol gènere o quan fa referència a la unitat d'un gènere de diversos éssers. En aquest sentit, en les *Quaestiones de Anima* i en últim terme, Duns Escot nega que el concepte comú d'ésser sigui metafísicament unívoc i només contempla i reconeix la viabilitat d'una univocitat lògica,[7] una idea que el distancia, com veurem, de la proposta dels seus seguidors catalans.

La tesi de la triple univocitat es vincula directament amb la tradicional distinció escotista entre la metafísica i la lògica, i l'aplicació i fonamentació que ambdues disciplines fan del concepte d'univocitat. En funció d'aquesta

---

Criterion, 5/18 (1928), p. 344; i Carolus Balič, «De critica textuali Scholasticorum scriptis accommodata», *Antonianum*, 20 (1945), p. 286, nota 2. I, de fet, l'estudi historiogràfic d'aquesta obra es fonamenta, en gran part, en l'ús que en fa Antoni Andreu en les seves *Quaestiones super Metaphysicam* (cf. Camille Bérubé, *La connaissance de l'individuel au Moyen Âge*, Montréal, Presses de l'Université de Montréal – París, Presses Universitaires de France 1964, p. 224).

Per a l'estudi de la teoria de la univocitat de l'ésser en les *Quaestiones de Anima*, cf. Tobias Hoffmann, (2013). «The *Quaestiones De Anima* and the Genesis of Duns Scotus' Doctrine of Univocity of Being», dins R. L. Friedman i J.-M. Counet (eds.), *Medieval perspectives on Aristotle's De anima* (Philosophes Médiévaux, 58), Lovaina, Peeters Publishers 2013, 101-120; i Timothy B. Noone, «L'univocité dans les *Quaestiones super libros de anima*», dins *Duns Scot à Paris, 1302-2002. Actes du colloque de Paris, 2-4 septembre 2002* (Textes et études du Moyen Âge, 26), Turnhout, Brepols Publishers 2004. Per una banda, aquests estudis mostren que, tot i ser una síntesi de les tesis noètiques escotistes, Duns Escot no hi exposa la seva visió definitiva respecte de qüestions fonamentals per la teoria de la univocitat de l'ésser, com és el tractament de la naturalesa no genèrica de l'ésser. D'altra banda, Bérubé considera que la terminologia pròpia de la divisió tripartida de la univocitat d'Andreu no es troba en el corpus de Duns Escot (cf. Camille Bérubé, «Univocité de l'étant et histoire de la philosophie selon R. Schönberger, O. Boulnois et V. Richter», *Collectanea Franciscana*, 59-1/2 (1989), p. 139).

6. Duns Scotus, *Quaestiones de Anima*, q. 1, n. 13 (Opera Philosophica V, p. 7-8).

7. «Sic in proposito: omnia entia habent attributionem ad ens primum, quod est Deus, vel entia creata et substantiam; tamen, hoc non obstante, potest ab omnibus istis abstrahi unus communis conceptus significatus nomine entis, qui est univocus logice loquendo, licet non naturaliter vel metaphysice loquendo» (Duns Scotus, *Quaestiones de Anima*, q. 21, n. 37 [Opera Philosophica V, p. 224]).

diversitat de concepcions, Duns Escot distingeix entre la unitat real i la unitat conceptual, respectivament, per tal d'explicar per què el concepte d'ésser pot ser simultàniament anàleg per la metafísica i unívoc per la lògica.[8] Aquesta idea, sobre la qual gira tota la factibilitat de la metafísica escotista, és el punt de partida d'Andreu, que interpreta tots els passatges de la *Metafísica* aristotèlica i dels mestres que el precediren a la llum de la distinció de les tres univocitats. De fet, encara que alguns passatges escotistes puguin *preelaborar* subtilment aquesta teoria, és plausible que Andreu sigui el primer i l'únic que va completar-la i formular-la metòdicament, sistemàticament i amb el rigor que li fou característic.

La univocitat física

> Univocatio physica est unitas nature ex natura rei cicumscripta omni opere intellectus. De illa univocatione loquitur Philosophus septimo *Physichorum* quando dicit quod in specie specialissima est proprie comparatio et non in genere, quaetenus species dicit unam naturam et univocam, non autem genus, set lateant equivocationes in generibus.[9]

La univocitat física fa referència a la unitat pròpia d'una naturalesa real i, per tant, és independent de qualsevol operació de l'intel·lecte. En aquest sentit fort, només és unívoca la darrera o última forma específica (*specie specialissima*), és a dir, la univocitat física només correspon a la unitat natural de l'espècie pròpia dels diversos éssers singulars i, per tant, pertany a un individu que existeix en acte. Segons el principi d'individuació escotista, les espècies tenen —a més de la unitat individual en els singulars— una unitat real o extramen-

8. «Consimiliter, Philosophus VII Physicorum dicit quod 'in genere latent aequivocationes', propter quas non potest esse comparatio secundum genus. Non tamen est aequivocatio quantum ad logicum, qui ponit diversos conceptus, sed quantum ad realem philosophum, est aequivocatio, quia non est ibi unitas naturae. Ita igitur omnes auctoritates quae essent in metaphysica et physica, quae essent de hac materia, possent exponi, propter diversitatem realem illorum in quibus est attributio, cum qua stat tamen unitas conceptus abstrahibilis ab eis, sicut patuit in exemplo. Concedo tunc quod totum quod accidens est, attributionem habet essentialem ad substantiam, et tamen ab hoc et ab illo potest conceptus communis abstrahi» (Duns Scotus, *Ordinatio* I, d. 3, n. 163, dins «Opera Omnia», vol. III, Civitas Vaticana, Typis Polyglottis Vaticanis, p. 100-101). Cf. Duns Scotus, *Lectura* I, d. 3, n. 117-118, dins «Opera Omnia», vol. XVI, Civitas Vaticana, Typis Polyglottis Vaticanis, p. 268-269. Aquests passatges, tot i que exposen qüestions exclussivament teològiques, constitueixen elements textuals fonamentals per a la presentació de la teoria de la triple univocitat d'Antoni Andreu. De fet, el passatge 163 de l'*Ordinatio* presenta l'argument *de conceptu certu et dubio*, fonamental per provar que l'ésser és un concepte unívoc.

9. Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 27vb, lín. 51-28ra, lín. 6.

tal (*unitas minor unitate numerali* o unitat que és menys que numèrica),[10] que s'identifica amb la unitat de la univocitat física:

> Univocatio ista solum est in specie specialissima quae vere dicit unam naturam unitate reali minora, tamen quam sit unitas numeralis, sicut declarabitur in septimo.[11]

Consegüentment, la univocitat física enclou i es fonamenta en la unitat real de la forma específica a la qual s'aplica. Tanmateix, aquesta unitat numeral no és transcendental;[12] i, en la mesura que no hi ha cap naturalesa singular o substància extramental que correspongui a un gènere, tampoc no és genèrica. Andreu precisa que els gèneres no són unívocs segons aquesta univocitat física, sinó que són equívocs.[13] I que, en la mesura que els manca una *unitas naturae*, aquesta equivocitat és metafísica i no pas lògica.

La univocitat metafísica

> Univocatio methaphysica est unitas alicuius prime intentionis abstrahibilis per intellectum a pluribus ex natura rei circumscripta quacumque intentione secunda vel logica, et hoc modo transcendentibus non repugnat univocatio, ut dicetur.[14]

La univocitat metafísica, àmpliament tractada per Pere Tomàs en la onzena qüestió del seu *De ente*, és la unitat d'una primera intenció o concepte real en la mesura que pot ser abstreta per l'intel·lecte d'una pluralitat d'éssers realment distints entre si, és a dir, d'una multiplicitat de coses fora de la ment. Per aquest motiu, la univocitat metafísica és independent de qualsevol correspondència lògica o segona intenció formada per l'intel·lecte. Amb aquesta univocitat, que fa referència a la unitat real d'una multiplicitat d'éssers, es mostra que l'àmbit transcendental no repugna la univocitat.

---

10. Duns Escot exposa aquest tipus d'unitat i la teoria de la individuació en el segon llibre de l'*Ordinatio*. Cf. Duns Scotus, *Ordinatio* II, d. 3, q. 1-6, dins «Opera Omnia», vol. VII, Civitas Vaticana, Typis Polyglottis Vaticanis, p. 391-494.

11. Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 10-13.

12. Al contrari del què afirmaren alguns estudis, com Allan B. Wolter, *The Transcendentals and Their Function in the Metaphysics of Duns Scotus*, St. Bonaventure (Nova York), Franciscan Institue 1946, p. 107.

13. «Genus enim dicitur equivocum equivocatione opposita univocationi physice, eo quod non correspondet sibi una natura vel ypostasis extra sed plures, secundum quod dicit Commentator et Theimistius super primum De Anima» (Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 6-10). Cf. Duns Scotus, *Ordinatio* I, d. 3, n. 163, dins «Opera Omnia», vol. III, Civitas Vaticana, Typis Polyglottis Vaticanis, p. 100).

14. Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 29-34.

La univocitat lògica

> Univocatio logica est unitas alicuius realitatis vel intentionis prime sub una intentione logica concepte, verba gratia, sub intentione generis vel differentie vel alicuius alterius secunde intentionis. Logicus considerat huiusmodi secundas intentiones adiunctas primis.[15]

La univocitat lògica és la unitat tant d'una realitat com d'un concepte real (o *intentio prima*) concebut sota un únic concepte lògic (o *intentio secunda*), com ara la unitat d'un gènere o d'una diferència. D'aquesta manera, es refereix a la unitat pròpia d'una primera intenció en la mesura que està concebuda per la lògica o per una segona intenció. Per exemple, l'animalitat; tot i que fora de la ment és realment o físicament equívoca, constitueix un gènere unívoc des del punt de vista lògic.[16]

Amb tot, la univocitat lògica consisteix en la mera unitat d'un concepte comú o compartit per diversos éssers; o, inversament, s'estableix quan múltiples éssers es refereixen a un únic concepte comú. Consegüentment, implica la unitat conceptual d'una realitat, sigui una primera intenció (és a dir, el concepte d'una espècie) o una segona intenció (és a dir, el concepte d'un gènere o d'una diferència). Aquesta unitat o concepte lògicament unívoc, que prescindeix de tota determinació categorial, pot ser el terme mitjà en un sil·logisme i, tanmateix, no conduir a cap equívoc. De fet, gràcies a aquesta unitat del concepte, l'intel·lecte pot afirmar i negar simultàniament una cosa d'un ésser sense caure en contradiccions. En aquest sentit, la univocitat lògica d'un concepte no és incompatible (*non repugnat*) amb l'equivocitat o l'analogia real que s'estableixen en l'ordre físic o metafísic.[17] Per aquest motiu, un concepte unívoc i idèntic en aquest sentit es pot aplicar a diversos gèneres i espècies sense caure en contradicció, ja que els significa i els transcendeix a la vegada.[18]

15. Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 13-18.

16. «Ex quo concludo correlarie primo quod aliquod transcendens est proprie univocum univocatione logica, quia licet nulla secunda intentio in genere puta genus et differentia competit alicui transcendenti et existenti extra genus sicut patet. Aliqua tamen competit sibi, puta intentio universalitatis quae est logica et secunda intentio» (Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 19-25).

17. Per a un estudi de la univocitat lògica o en termes categorials escotista tal com es presenta en les obres lògiques de Duns Escot, cf. Giorgio Pini, *Categories and Logic in Duns Scotus. An Interpretation of Aristotle's Categories in the Late Thirteenth Century* (Studien und Texte zur Geistesgeschichte des Mittelalters, 77), Leiden-Boston-Colònia, Brill 2002, p. 171-180.

18. «Secundo concludo quod aliquod esse univocum univocatione logica et equivocum equivocatione physica non repugnat, patet enim ex praedictis quod genus est equivocum equivocatione physica, et tamen est univocum univocatione logica» (Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 25-29).

Observem que aquesta divisió tripartida de la univocitat, que hem exposat de la més universal a la més particular, també respon a la triple significació escotista del terme «universal»: 1) el concepte universal físic, determinat pel principi d'individuació, l'empra la filosofia natural per referir-se a la naturalesa essencial de la realitat objectiva; 2) el concepte universal metafísic, que s'obté de l'abstracció de la forma individual de l'objecte, l'empra la metafísica per referir-se a la naturalesa essencial de l'objecte compresa per l'intel·lecte, i 3) el concepte universal lògic s'empra per fer referència als conceptes de segona intenció (gèneres, espècies, etc.) formats per l'intel·lecte, independentment de la realitat objectiva.[19]

Amb aquesta gradació, observem que el darrer objectiu d'Andreu en proposar la divisió tripartida de la univocitat fou indicar els graus en els quals la univocitat es pot anomenar *real*. Així, la univocitat física, que ni tan sols es refereix als conceptes, és la més real —i, de retruc, menys mental— de totes, ja que allò que és físicament unívoc és una forma específica que s'unifica fora de la ment per mitjà d'una «unitat real menys que numèrica». De fet, la univocitat de les formes específiques és, segons Andreu, l'única univocitat que correspon a la propietat de quelcom real. La univocitat lògica, en canvi, és la menys real i més mental, car els modes de predicació universal sobre els quals es basa són construccions purament mentals o relacions racionals. En canvi, la univocitat metafísica és tant mental com real: en primer lloc, és la propietat d'un concepte primari o primera intenció —no de quelcom real— que l'intel·lecte abstreu del sensible, de manera que és mental. Però la univocitat metafísica també és real perquè el domini de la metafísica és l'essència o naturalesa real que els conceptes transmeten i que coneixem per abstracció, i no el concepte primari en si mateix, tal com existeix en l'intel·lecte. Aquesta reivindicació de la realitat de la propietat de la univocitat metafísica és inèdita en la història de la filosofia i caracteritza el realisme metafísic on s'inscriu la proposta d'Andreu. Tradicionalment, de fet, la univocitat només es considerava real si el concepte de primera intenció sobre el qual s'atribuïa es vinculava a una diversitat real prèvia a qualsevol operació de l'intel·lecte.

Una vegada exposada la divisió tripartida de la univocitat, cal aplicar-la al concepte d'ésser, objecte d'estudi tant d'Antoni Andreu com de Pere Tomàs. En fer-ho, ambdós coincideixen en el resultat, encara que només Andreu n'extregui i en detalli les conclusions:

19. «Primo distinguendum est de universali. Sumitur enim vel sumi potest tripliciter» (**Duns Scotus**, *Quaestiones super Libros Metaphysicorum Aristotelis* VII, q. 18, n. 38, dins «Opera Philosophica» IV, R. Andrews, G. Etzkorn, G. Gál, R. Green, F. Kelly, G. Marcil, T. Noone i R. Wood (eds.), St. Bonaventure (Nova York), Franciscan Institute Publications 1997, p. 347. Cf. **Duns Scotus**, *Quaestiones super Libros Metaphysicorum Aristotelis* VII, q. 18, n. 38-45 (Opera Philosophica IV, p. 347-350).

Pere Tomàs, *Quaestiones de ente*, q. 11, a. 4, lín. 430-434	Antoni Andreu, *Quaestiones super XII libros Metaphysicae Aristotelis* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 9-28rb, lín. 14
Secundo quod univocatio entis non potest dici physica, cum non concernat unigeneitatem naturae. Potest autem dici logica pro quanto ille conceptus sic abstractus est fundamentum secundae intentionis, quae est universalitas transcendens. Potest etiam vere dici metaphysica propter veram unitatem conceptus quidditativi, quem per se primo metaphysica speculatur.	De secundo sit ista prima conclusio: ens communiter sumptum non est univocum omnibus entibus univocatione phisica, hanc ostendo sic, conceptui entis communiter sumpti non respondet una natura in re extra, igitur conceptus entis non est univocus univocatione phisica. Antecedens est evidens, quia conceptui entis in communi subsunt omnia entia, de quibus clarum est quod non dicunt unam aliquam naturam. Consequentia etiam patet ex praecedentibus. Secunda conclusio sit ista: ens communiter sumptum est vere univocum omnibus entibus univocatione logica, hanc ostendo sic, illud quod dicit aliquam unam realitatem vel primam intentionem conceptam sub aliqua intentione logica est univocum univocatione logica. Sed ens communiter sumptum est huiusmodi, ergo etc. Maior patet ex diffinitione univocationis logice posite superius. Minor etiam est evidens, quia licet ens communiter sumptum non concipiatur sub intentione generis vel differentie vel alicuius alterius secunde intentionis; in genere concipitur tamen vel potest concipi sub intentione universalis quae utique est intentio logica et secunda. Tertia conclusio sit ista: ens communiter sumptum est vere univocum omnibus entibus univocatione metaphysica, sic intelligendo quod ens dicit aliquem unum conceptum realiter abstrahibilem ab omnibus entibus participantibus ens quidditative. Secundum quem conceptum ens est praedicabile de omni ente univoce et realiter et in quid.

En primer lloc, es conclou que l'ésser transcendental o *ens communiter sumptum* és lògicament unívoc perquè qualsevol realitat lògica o concepte de segona intenció és unívoc segons la noció d'univocitat lògica. Una de les premisses d'aquesta afirmació és que l'ésser no és un gènere, o una diferència o un concepte de segona intenció qualsevol.[20] De fet, l'ésser no està inclòs en cap de les estructures lògiques o segones intencions clàssiques —és a dir, en els predicables de Porfiri—, que només inclouen el gènere, la diferència, l'espècie, l'atribut essencial i l'accident. Però aleshores, què és? Andreu segueix a Duns Escot i interpreta el concepte unívoc de l'ésser com un dels dos predicables transcendentals (*universalia transcendentia*) —un que es predica *in quid*, com l'ésser, i un altre que es predica *in quale*, com la unitat.[21] És a dir, en lloc de concebre'l en una categoria o com un predicable, Andreu considera l'ésser com un concepte universal en termes de transcendentalitat. Observem que aquesta idea escotista, a més de sentenciar la naturalesa no genèrica del concepte d'ésser, permet estendre la noció lògica d'universalitat als transcendentals i, de retruc, que aquests s'incloguin en una ciència transcendental major o més àmplia que la lògica tradicional aristotèlica.

En segon lloc, es conclou que el concepte d'ésser transcendental, que s'aplica a múltiples naturaleses radicalment diferents, no pot ser unívoc físicament;[22] en altres paraules, l'ésser no es predica unívocament de totes les coses en un sentit físic, perquè les coses són radicalment distintes entre si (*primo diversa*). Com hem vist, la univocitat física s'atribueix a una unitat de la naturalesa que no es dona en l'aplicació de l'ésser als seus inferiors. De fet, la univocitat física només es distingeix de la univocitat metafísica —ambdues són univocitats naturals, perquè existeixen en una naturalesa real i fan referència a coses reals— per la seva atribució. En aquest sentit, la univocitat metafísica s'atribueix a una unitat en el nivell més general de tots, que és el nivell ontològic o de l'ésser, de tal manera que es pot aplicar o predicar de tot.

---

20. «Arguitur etiam per rationes et sic primo sic: si ens est univocum ad omnia entia, ergo ens est genus. Consequens est falsum, et contra Philosophum 3º *Metaphysice*; ergo et antecedents, probatio consequentie, quia tunc ens diceretur *in quid* de pluribus differentibus specie, quod est proprium generis» (Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 27va, lín. 34-39]); «Nam licet ens sit commune praedicatum *in quid* de omnibus generibus, ens tamen non est genus» (Antonius Andreae, *Expositio* V, Summa Unica, cap. 18, n. 154 [ed. Vives VI, p. 118a, lín. 19-22]). Cf. Duns Scotus, *Ordinatio* I, d. 3, n. 152 (Vat. III, p. 94).

21. Cf. Duns Scotus, *Quaestiones super Libros Metaphysicorum Aristotelis* IV, q. 1, n. 9 (Opera Philosophica III, p. 308).

22. «Ex quo concluditur correlarie quod aliquod est univocum methaphysicum, quod non est univocum proprie physice loquendo. De secundo sit ista prima conclusio: ens communiter sumptum non est univocum omnibus entibus univocatione physica, hanc ostendo sic; conceptui entis communiter sumpti non respondet una natura in re extra. Ergo conceptus entis non est univocus univocatione physica. Antecedens est evidens, quia conceptui entis in communi subsunt omnia entia de quibus certum est quod non dicunt aliquam unam naturam, consequentia etiam patet ex praecedentibus» (Antonius Andreae, *Quaestiones* IV, q. 1, f. 28ra, lín. 34-45).

En conseqüència, i en tercer lloc, l'ésser és metafísicament unívoc en la mesura que s'identifica amb un únic concepte real (*unus conceptus realis*) que s'abstrau de totes les coses i que es predica realment (*realiter*) de totes les coses. És a dir, l'ésser és un concepte real que, en la mesura que s'abstreu de diversos ens que existeixen i participen de l'ésser quiditatiu, és pot predicar unívocament, realment i quiditativament de tot allò que és. Antoni Andreu, al llarg del seu comentari, analitzarà l'aspecte real de la univocitat metafísica de l'ésser per saber, en últim terme, en quina mesura podem afirmar que la univocitat metafísica de l'ésser transcendental és real.

Amb tot, s'infereix que el concepte d'ésser és lògicament i metafísicament unívoc. Per comprendre aquesta exposició posem un exemple: el gènere *animal*, físicament equívoc, és lògicament i metafísicament unívoc, però per diverses raons. És unívoc metafísicament perquè el concepte d'animalitat, en tant que fruit de l'abstracció de tots els casos d'animals extramentals, sempre té el mateix contingut essencial o significat. I, en canvi, és lògicament unívoc perquè es predica de cada un dels seus múltiples subjectes o individus d'acord amb la mateixa relació lògica de gènere.

Amb aquesta divisió dels plans d'anàlisi, observem que tant Pere Tomàs com Andreu intenten conciliar la proposta de la univocitat conceptual de l'ésser de Duns Escot amb l'afirmació aristotèlica segons la qual l'ésser és realment anàleg. De fet, també en el text d'Andreu, la univocitat conceptual i l'analogia real de l'ésser transcendental són compatibles. Per a un filòsof natural o un metafísic, que considera les coses en la mesura que tenen un ésser real, les espècies són unívoques i els gèneres són equívocs, perquè les espècies tenen una unitat real més gran que els gèneres. Però aquesta equivocitat real dels gèneres és coherent, des del mateix punt de vista físic i metafísic, amb la univocitat i unitat conceptual que la lògica atorga al seu concepte (sc. al gènere).

En aquest context, però, Duns Escot afegiria que, en la mesura que la física nega que els gèneres siguin realment unívocs per tenir una unitat real menor que la de les espècies, la metafísica pot negar igualment i *a fortiori* que l'ésser és unívoc perquè, a causa de la seva major universalitat, la unitat real de l'ésser és molt més petita que la del gènere. I, de fet, en aquest sentit observem que, tot i que Pere Tomàs i Antoni Andreu se serveixin plenament dels seus arguments, s'allunyen del seu mestre. Duns Escot es limità a aplicar l'equivocitat real de la física/metafísica i la unitat conceptual del lògic a l'ésser, quelcom que redueix l'anàlisi metafísica de l'ésser en l'àmbit de la realitat. Per aquest motiu, des del punt de vista de la metafísica, el Duns Escot considera que, en la mesura que és una ciència real, la metafísica *només* pot considerar l'ésser realment anàleg. Consegüentment, la univocitat i comunitat conceptual de l'ésser ateny exclusivament la consideració de la lògica.

Amb aquesta darrera constatació, observem que Duns Escot no afirmà explícitament la univocitat metafísica del concepte d'ésser. Sembla ser, doncs, una proposta del mateix Antoni Andreu ideada per matissar o eliminar la idea

escotista segons la qual el concepte d'ésser és unívoc només d'acord amb la consideració de la lògica i conciliar, així, la proposta escotista amb la tradició precedent. I com ho féu? Establint una clara distinció entre la univocitat lògica i la univocitat metafísica del concepte d'ésser, distinció que radica en darrer terme en la divisió clàssica entre les primeres intencions o conceptes primaris, i les segones intencions o conceptes secundaris. En aquest context, l'aportació d'Antoni Andreu és la següent: el concepte d'ésser unívoc es pot concebre tant

1) com un concepte secundari o purament lògic i, com a tal, representa els modes de comprensió de les coses. En aquest sentit, pel qual la *cosa* només és una ocasió, el concepte d'ésser, igual que un universal, pot ser objecte de la lògica. Per a Andreu, el concepte d'ésser és unívoc d'acord amb la consideració de la lògica només quan es concep en una segona intenció (univocitat lògica); o

2) com una primera intenció o concepte abstret d'alguna cosa real, de tal manera que reflecteix els modes de ser de les coses. En aquest sentit, el concepte d'ésser unívoc és també objecte de la metafísica. En aquesta concepció, en la mesura que la metafísica és una ciència real, el concepte d'ésser unívoc és un concepte real i no una construcció purament mental (univocitat metafísica).

Per tant, segons aquesta proposta, diversa a la de Duns Escot, la univocitat de l'ésser es pot postular tant des de la metafísica com des de la lògica. Andreu adverteix que, si no distingim aquests dos nivells o conceptualitzacions de l'ésser, reduirem la metafísica a la lògica. La distinció entre la univocitat lògica i metafísica evidencia que la metafísica, com a ciència real, no es limita a considerar l'equivocitat real o analogia entre l'ésser diví i l'ésser de les criatures, o bé entre la substància i l'accident. Aquesta rearticulació de la tesi de la univocitat de l'ésser que proposa Antoni Andreu determina, com hem vist, la concepció del subjecte de la metafísica.

La conseqüència d'aquesta argumentació és l'afirmació d'un concepte unívoc i real d'ésser, que és *realiter* u. En aquest sentit, i al contrari de Duns Escot i de Pere Tomàs, Andreu afirma que a la unitat conceptual del l'ésser li correspon una unitat real externa a l'intel·lecte i, per tant, comuna entre Déu i les criatures —que, segons Andreu, són més propers un de l'altre que no pas l'ésser del no-ésser. En aquesta qüestió Pere Tomàs s'allunya d'Andreu i recupera a Pere d'Atarrabia, per qui la univocitat, lluny de ser real, és una indiferència en els modes de concebre (*modi intelligendi*). Pere Tomàs distingeix dos sentits de realitat: la objectiva (pròpia del concepte; per ex. humanitat) i la subjectiva (pròpia del ens singulars que existeixen en acte; per ex. Plató i Sòcrates). En la *quaestio* 11 del *De ente*, conclou que el concepte d'ésser és comú per predicació, però no té una realitat subjectiva que li correspongui fora de l'intel·lecte. De fet, el concepte d'ésser només és subjectivament real en els seus inferiors, respecte els quals és totalment divers, idea que el distancia de la darrera conclusió d'Andreu.

Amb tot, observem que la divisió tripartida de la univocitat escotista i algunes de les seves aplicacions és només un dels nombrosíssims apunts que Smith presenta de manera sumària en la seva introducció al text de Pere Tomàs, el qual, tal com acabem de comprovar, és una gran ocasió per endinsar-nos en el debat escolàstic sobre la univocitat de l'ésser i les seves vicissituds. Igualment, és una oportunitat per aproximar-nos i conèixer la proposta metafísica de Duns Escot i, sobretot, el desenvolupament posterior de la metafísica escotista a mans dels seus seguidors, les contribucions dels quals estan estretament connectades entre si. De fet, tant Pere Tomàs com Antoni Andreu discuteixen les tesis del seu mestre, les clarifiquen, les matisen, les enriqueixen —tant formalment com doctrinal— i, amb tot, en faciliten la seva comprensió. L'edició del text de Pere Tomàs, a més, és excel·lent, tant pel que fa a la detallada introducció com pel que fa a la cura del text. Només em queda felicitar al seu editor i esperar que es publiquin els altres volums de la sèrie, els quals ampliaran el coneixement que tenim de la filosofia medieval catalana.

Joan Pons Alzina – Eva Serra Puig (†)
Societat Catalana d'Estudis Històrics

UN HUMIL AFER DE DELMES AL CASTELL DE PAPIOL

Lectura analítica del document

Som davant d'un breu procés contra el llogater Antic Salavert, fadrí de Rubí, denunciat per haver tret les garbes del seu camp «de nit y ora captada», sense haver pagat el delme al senyor del Papiol.

El 17 de març de 1580 Salavert havia estat denunciat al procurador fiscal de la cort del Castell del Papiol. En el procés no hi consta el nom del denunciant, aquest o aquests queden en l'anonimat. A la cort del Castell de Papiol hi actuaren com a juristes assessors [Francesc] Xammar i [Joan] Puigvert.[1]

La base legal de la denúncia era la crida del 28 de juny de 1579 feta per Antic Barba, batlle de Joan de Guimerà, senyor de Papiol, en nom del seu senyor. La crida contenia cinc ordres o ordinacions:

– no es podia vendre gra sense el permís del senyor sota pena de 25 lliures;
– el bestiar no podia accedir als prats sota pena de 5 lliures de dia i 15 lliures de nit;
– estava prohibit agafar la fruita del prat del castell sota les mateixes penes assenyalades anteriorment;
– era prohibida l'entrada del bestiar en terres del castell i també el seu pas pel camí de les vinyes del castell sense morral sota pena de 3 lliures;
– finalment hi havia la prohibició de treure les garbes del castell i del seu terme sense llicència del batlle o del senyor sota pena de 25 lliures.

La cinquena ordre no explicitava el dret del delme, però era aquesta darrera ordre de la crida la que fonamentava la denúncia i feia encetar el procés, ja que obviar-la significava no haver volgut pagar els drets del senyor.

En el procés hom interrogava tres testimonis. El primer, interrogat el 17 de març de 1580, fou Jaume Casanoves, pagès del Papiol i possessor o arrendador de la peça de terra arrendada o llogada des de feia un any a Jaume Salavert. Jaume Casanoves admetia que la seva hisenda pagava delme al senyor del Papiol segons una cota de 10/1; que n'havia estat informat pel batlle sota

1. En el document no hi consta el nom de pila dels juristes. Hi proposem dos noms en funció dels juristes en actiu documentats aquests anys.

Arxiu de Textos Catalans Antics [Institut d'Estudis Catalans / Facultat de Teologia de Catalunya]
DOI: 10.2436/20.3000.01.63 Vol. 32 (2017-2019), p. 677-685

pena de 25 lliures, al qual ell havia advertit que vigilaria la seva hisenda de dia, però no pas de nit, i havia avisat al fadrí Salavert, qui se n'havia donat per assabentat: «Salavert me dix que no les ne trauria». Casanoves, però, confirmava també que Salavert s'havia endut les seves garbes de nit: «Tinch jo per cert que lo dit Antich Salavert se les n'a portades», ja que en interpel·lar-lo li contestà: «que los monjos de Sant Culgat le y havían dit que u fes».

El 13 de maig declarava Vicença Casanoves, vídua de Galceran Casanoves i mare de Jaume Casanoves, el qual havia heretat la peça de terra del seu pare. La peça de terra, feia un any llogada a Salavert, mai no havia pagat delme, perquè fins aleshores no havia estat conreada. Les altres peces de la hisenda pagaven delme al senyor del Papiol. Vicença confirmava la desaparició de les garbes de nit: «Y és veritat que ditas garbas se les ne portaren de nit y açò sé jo perquè lo die abans al vespre les y viu y al sendemà de matí no n'i havia cap y tinch per cert que se les n'a aportades dit Antich Salavert per no pagar dit delme».

El mateix dia també declarava Miquel Pagès, pagès del Papiol; confirmant el lloguer de la peça a Antic Salavert per part de Jaume Casanoves. Aquest darrer, deia Pagès, cada any pagava el delme al senyor del Papiol. Salavert se n'havia endut «les guarbes de nit sens pagar lo delme». I el batlle en fou avisat, segons li havia explicat el mateix batlle.

Finalment el 14 de maig de 1580, l'endemà dels darrers interrogatoris, el fadrí Antic Salavert de Rubí era executat en 25 lliures.

Els delmes als segles moderns català

El delme solia ser la part del lleó de les rendes senyorials. Això explicaria molts contenciosos, entre ells la forma del delmar, si en gra o en garba. Qüestió que fou un dels conflictes més controvertits dels segles moderns a Catalunya. En aquest cas clarament es pagava delme en garba i la forma de delmar no es discuteix; en canvi l'afer està relacionat amb el producte delmari d'una peça fins aleshores erma. El delme en garba s'havia de pagar *in situ* en ple camp abans d'anar a l'era o de la comercialització de la collita. Segons la crida, al Papiol la comercialització també requeria llicència senyorial. De fet, llicència de comercialització i pagament del delme no deixaven de ser dues disposicions complementàries. Salavert, en fer desaparèixer les garbes, hauria incomplert les dues disposicions senyorials.

La concessió del papa Pius V a Felip II de la gràcia de l'*excusado* (1567) posà en evidència que el delme a Catalunya també tenia caràcter profà. Aquest fet afavorí la interpretació fins i tot d'heterodòxia religiosa dels catalans, ja que el tema es va desenvolupar en plena expansió del protestantisme europeu i, per tant, en ple qüestionament de les rendes eclesiàstiques per part del poder públic. Així podem recordar que entorn de 1568 la Inquisició criminalitzava les rendes de la noblesa en nom dels drets de l'església al delme, i la noblesa feia ús del seu paper en la conquesta cristiana del territori com argument per

defensar els seus drets sobre el delme.[2] Potser això explicaria l'argumentació del llogater Antic Salavert d'haver tret les garbes de nit perquè els monjos de Sant Cugat li ho van aconsellar. Però aquí potser caldria tenir present així mateix no sols unes possibles tensions per la condició profana del delme sinó potser també el possible caràcter fronterer de les terres del senyor del Papiol amb les del monestir de Sant Cugat.[3] En qualsevol cas, tant la incertesa de la naturalesa del delme com una disputa de límits de jurisdicció podien arribar a ser una escletxa per on podia esmunyir-se una lluita local contra l'obligació delmària de les garbes d'un llogater fadrí, foraster del territori papiolenc. El seu fadrinatge fa pensar en la complementarietat entre petites parcel·les i grans explotacions[4] i en una figura ja registrada per la historiografia de gent jove iniciant el seu projecte vital per la via del lloguer de petites peces de terra, o d'un personal conco sense família pròpia cobrint les seves necessitats.[5]

Abans del segle XV i al segle XV mateix, tot i que sovint la lluita pagesa, intencionadament o no, no va distingir entre els drets sobre les persones (mals

2. Joan Reglà, *Felip II i Catalunya*. Barcelona, Aedos 1956, 170-198; Eufemià Fort i Cogul, *Catalunya i la Inquisició*, Barcelona, Aedos 1973, 236; Ricardo García Cárcel, «El conflicto de la Inquisición y la Generalitat de Cataluña en 1568», dins *Homenatge al doctor Sebastià García Martínez*, València, Generalitat de València, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1988, vol. I, 263-273.

3. Sense poder anar més enllà, és sabut que el Cartulari de Sant Cugat del Vallès conserva un document del segle XII signat per Raimon Pere de Papiol: *Els castells catalans*, Barcelona, Rafael Dalmau editor, vol I, p. 454. L'article descarta El Papiol del Penedès. Tomàs Grau Garriga explica que «les possessions [del monestir] van créixer tant que obligà, a finals del segle XII, a repartir-les en quatre divisions destinades a millorar-ne l'administració: Vallès, Llobregat [comarca on es troba el castell del Papiol] Penedès i Palau [...] Així ho reflecteix una butlla del Papa Urbà II que confirmava les possessions»: Tomàs Grau Garriga, *Del nostre Monestir. Tot Sant Cugat,* núm 1.071, segons referència de https://wikipedia.org/wiki/Monestir_de_Sant_Cugat.

4. Congost, Rosa; *Els propietaris i els altres*, Vic, Eumo editorial, 1990, 82.

5. Es tracta d'una fase del cicle vital en el procés d'emancipació dels joves que, pel que fa a les dones del XVIII, ha estudiat Montserrat Carbonell en el seu *Sobreviure a Barcelona. Dones, pobresa i assistència al segle XVIII,* Vic, Eumo Editorial, 1997, 160 i 161. El tema, però, reclamaria un estudi sobre el fadrinatge masculí al mon rural, com el realitzat per al País Valencia del final de l'edat mitjana a càrrec d' A. Furió, A. J. Mira i P. Viciano, «L'entrada en la vida dels joves en el món rural a finals de l'edat mitjana», dins *Revista d'Història medieval*, núm. 5 (1994), 75-106, on a la pàgina 89 s'escriu: «La imatge, per tant, d'una comunitat local que s'autoregula gràcies a la complementarietat demogràfica entre famílies necessitades i excedentàries de fills —inversament a l'extensió de la terra posseïda— no resulta suficient per a donar compte de la gran difusió de mossos i servidors agrícoles en el món rural. La motivació caldria cercar-la més aviat en l'estructura social agrària, en la jerarquització interna del camperolat, i, de manera més concreta, en la posició econòmica i la grandària de les explotacions, ja que són sobretot les grans heretats les que s' abasteixen de força de treball auxiliar, amb independència de la pròpia disponibilitat familiar i, també, de l'oferta local». Pel seu cantó Montserrat Richou ha observat en el seu estudi sobre el Baix Maresme del segle XV, en moments de creixement demogràfic, l'emergència d'arrendaments o lloguers d'una freqüència temporal sovint d'entre tres i quatre anys, amb tipologies diverses, que transfereix un bé a canvi d'una renda fixa en metàl·lic o en espècie: *El Baix Maresme a l'època baix medieval*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona, 2007, 63-70.

usos) i els drets sobre la terra (derivats *grosso modo* encara que no sempre de l'emfiteusi), la conflictivitat social al camp havia estat presidida pel tema de la servitud o dependència personal dels pagesos a l'esguard del senyor. Després de la sentència de Guadalupe (1486), la conflictivitat derivà contra la jurisdicció i contra les rendes senyorials sobre la terra, entre les quals sovint la part del lleó eren els delmes.

La jurisdicció senyorial i la normativa sobre delmes són aspectes importants de la història social agrària de Catalunya. Ens limitarem als delmes. La legislació posterior a 1486 adoptà la forma de contenció contra nous moviments antisenyorials, entre aquests els del pagament de les deduccions de la collita. Els anys 1510, 1511, 1520, 1542, 1553 i 1599, un conjunt de pragmàtiques i capítols de cort revelen l'estira i afluixa d'aquesta qüestió entre els estaments baronials (eclesiàstic i militar) i el braç reial o municipal i popular, en la qual la jurisdicció i els delmes al costat d'altres deduccions de la collita jugaren un paper important.[6] El 2 de setembre de 1510 una pragmàtica reial feta sota pressió baronial posava mesures per controlar l'obligatorietat pagesa a pagar els drets senyorials, tot i que deia respectar els casos arbitrats o de costum immemorial que poguessin escapar de la normativa general. Una pragmàtica de 1511 havia de fer aclariments sobre les excepcions. La pragmàtica reial de 1520 incorporava en el cos constitucional català una disposició del concili Laterà de 1515 que disposava complir amb el pagament dels delmes. L'església sempre exigí el pagament puntual del delme (concilis provincials de 1529, 1564, 1573).[7] El 1542 una nova pragmàtica integrava el conjunt de les disposicions anteriors, tot confirmant que aquestes no eren sempre fidelment seguides per tots aquells que havien de pagar. Evidentment cada vegada prenia més cos l'obligatorietat del delme en garba i del delme universal (sobre terres noves i sobre nous conreus més enllà dels cereals). A les Corts de Montsó de 1552, un cop de força per part dels estaments baronials aconseguia, sense el necessari acord del braç reial o popular que requeria qualsevol projecte de llei, convertir la pragmàtica reial de 1542 i, de fet, el conjunt de les pragmàtiques reials, en acte de cort. Evidentment la manca d'acord del braç popular va impedir que la pragmàtica arribes a constitució, però ja era prou greu el pas de pragmàtica a acte de cort, perquè suposava un pas més en una aliança entre el rei i els braços baronials contra la dinàmica social del camp, aquella que procurava sostreure's de la jurisdicció senyorial i sostreure dels drets senyorials

6. Sobre la confrontació parlamentària entre els braços baronials i l'estament reial o popular, es pot consultar Eva Serra, *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII. Baronia de Sentmenat, 1590-1729*, Barcelona, Crítica, 1988, 49-59; *Constitucions perdudes (1547-1552). Algunes reflexions*, dins «Josep Fontana. Història i projecte social. Reconeixement d'una trajectòria», Barcelona: Crítica, 2004, vol I, p. 407-423; Pere Gifre Ribas, *Delmes, censos i lluïsmes. El feudalisme tardà a la Catalunya vella (vegueria de Girona, s. XVI- XVII)*. Girona: Biblioteca d'Història Rural, 2011 (col·lecció Estudis, 14), sobretot p. 204-210.

7. Planes Albets, Ramon «La comunitat pagesa: aglevament i diferenciació social (segles xvi-xviii)», dins *L'Avenç*, 115, maig 1988, p. 24-30.

com és ara el delme l'expansió dels conreus en terres noves i l'aparició de nous conreus, així suposava com defensar el pagament dels cereals contra les quotes en garba. En les successives corts generals posteriors a 1552 (legislació de 1553) l'actuació deslleial o fraudulenta dels braços baronials fou sempre protestada pel braç popular. Ara bé, per la manca de consens dels tres braços, és a dir pel rebuig del braç reial o popular a la disposició, aquesta no va passar de la condició d'acte de cort i va restar en el volum segon de les lleis de la terra[8] sense poder passar al volum primer de Constitucions i capítols de cort.[9] Cal dir també que la lectura dels processos familiars de corts de 1552, és a dir els de les lleis de 1553, demostren que, malgrat tot, els braços baronials tampoc no van reeixir com haurien volgut, per tal com els processos verifiquen que no es van aprovar unes lleis reaccionàries contra el delme en gra. Segons els braços baronials, el delme en gra facilitava el frau. Tampoc no aconseguiren la universalitat del delme. Sense aquesta universalitat per llei, els braços baronials observaven que l'expansió de terres amb nous conreus començava a escapar de la punció delmària. El braç reial rebutjà qualsevol normativa general que perjudiqués costums o canvis favorables a la pagesia, preferint, en qualsevol cas, derivar aquests conflictes a la via judicial.[10] Així, doncs, malgrat l'acte de cort assenyalada, van quedar descartats un seguit de projectes de llei molt reaccionaris i és segur que la derivació a la via judicial explica el creixement dels plets antisenyorials des de la segona meitat del segle XVI. A les corts de 1599 el braç popular es queixà rotundament pel fet que el 1585 havia exigit que la protesta del braç reial contra l'actuació dels braços baronials de 1552-1553 no hagués estat recollida en el quadern de corts ni en la compilació de 1588-1589. Cal entendre que l'estampació de la protesta podia millorar la fonamentació dels sectors populars en el camí cap a la via judicial (evocació a l'Audiència contra els senyors) i segurament l'estampació podia ser un entrebanc per als senyors. La protesta tingué acollida efectiva en el quadern de corts de 1599 però aquesta no era recollida en la compilació de 1704, tot i que els capítols baronials (sobre jurisdicció, lluïsmes i rendes senyorials) havien estat de nou protestats en les corts de 1701-1702,[11] i en el seu quadern hi figurava també estampada una protesta. El quadern de Corts de 1705-1706 estampava una explicació més completa que mai dels avatars seculars de la protesta parlamentària antisenyorial.

8. El volum de *Pragmàticas y altres drets de Cathalunya*

9. El volum de *Constitutions y altres drets de Cathalunya*

10. Malgrat tot, la tendència potser favorable al delme en gra. Almenys Josep Capdeferro, pel que fa a Sant Pere de Besalú, remarca que el 1625 el monestir cobrava al terme d'Olot i àrees circumveïnes delmes en gra «poc temps enrere en garba»: Josep CAPDEFERRO, *Ciència i experiència. El jurista Fontanella (1575-1649) i les seves cartes*, Barcelona: Fundació Noguera, 2012, p. 80.

11. A les Corts inacabades de 1626-1632 hi ha capítols que intenten afavorir els interessos baronials, però aquests quedaren en un calaix, en no prosperar les Corts i amb elles cap legislació.

Els conflictes entorn del delme podien ser de moltes menes. Jordi Olivares, que va estudiar les lluites antisenyorials a Catalunya a través de les lletres citatòries d'inici de plet de la Reial Audiència, contempla en una gràfica els litigis per delmes a Catalunya entre 1591 i 1662. Segons la seva mostra, els litigis per delmes són en un 45,3% per fruits que abans no delmaven, en un 20,9 % contra la forma de delmar; en un 20,1% són de negativa de delmar i en un 13,7% contra la primícia parroquial.[12]

El valor de la microhistòria com a conclusió

L'Audiència era l'organisme més representatiu de la litigació antisenyorial, però cal tenir present que quedaven fora de l'Audiència molts conflictes locals que es dirimien a l'interior de la jurisdicció senyorial amb imperi de justícia,[13] com seria el cas del domini del castell del Papiol.[14] En el cas d'Antic Salavert, entre el seu arrendador, la pressió del batlle del Papiol i sota la justícia del castell, poques possibilitats tenia un simple llogater d'acudir a l'Audiència. També hem de concloure que devia ser freqüent escamotejar garbes per no pagar o pagar menys al senyor, així com devia ser més que freqüent l'exercici i execució de la justícia senyorial a través de les corts locals. En aquest cas, no es tracta pas de cap comunitat en lluita, com les que contempla Olivares, que evoquen els conflictes a l'Audiència, sinó que es tracta d'un mer llogater que procurava escamotejar el delme de la seva peça i que quedà atrapat per una denúncia en una multa de 25 lliures, una quantitat no menor. El 1580 la mitjana del preu del blat a Barcelona era de poc més de 40 sous la quartera;[15] 25

12. Jordi Olivares, *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Austria*, Lleida: Pagès editors, 2000, p. 143 i p. 301-302.

13. És a dir, amb mer i mixt imperi (alta i baixa justícia civil i criminal). El mer imperi, entre d'altres coses, facultava el senyor per exercir la justícia criminal en els casos de furt a partir d'un determinat valor. Núria Sales ja ha posat atenció en l'oblit i en la importància de la justícia senyorial: «Un problema metodològic: l'oblit de les cúries baronials en estudis sobre justícia i delinqüència: França i Espanya, segles xvi-xviii», *Afers. Fulls de recerca i pensament*, vol. 5, n. 10 (1990), 363-383.

14. El gener de 1395 Joan I vengué a Berenguer de Cortlles per carta de gràcia els dominis directe i alodial i la jurisdicció criminal, el mer i mixt imperis, i altres drets del Castell del Papiol per 6.000 lliures; aquest al cap de cinc mesos transferí tot aquests drets a Ramon del Papiol. El 1587 la plena jurisdicció civil i criminal del Papiol fou concedida per Fèlix II a Gispert de Guimerà i de Llupià, *Els castells catalans*, Barcelona: Rafael Dalmau editor, 1967, p. 454 i 456. Sobre els avatars del castell, *Els castells catalans*, vol. I, p. 452-457.

15. Gaspar Feliu, *Precios y salarios en la Cataluña moderna. Vol. I: los alimentos*, Madrid: Banco de España, 1991 (Servicio de Estudios de Historia Económica, 21), p. 37.

lliures podrien haver representat 12 quarteres i mitja[16] o 60 jornals de paleta de 4 sous,[17] és a dir el jornal de dos mesos d'un paleta.

La microhistòria d'un document és prou eloqüent per situar el pes de les represàlies senyorials.

Transcripció

Procedència del document: Biblioteca de Catalunya, Fons Moja, lligall Moja 232/19.

[2r] Die jovis xvii mensis marci anno MDLXXX in domibus infrascriptorum assesoris juxta territorium concesum, etc.

A notítia del procurador fiscal de la Cort del Castell del Papiol és pervingut que, esent emparades les guarbes de[18] un camp de Jaume Casanoves, ab manament y crida que ningú gosàs traure les guarbes que no aguesen pagat lo delme al senyor del Papiol, no a dubtat Antich Salavert, qui tenia arrendat lo dit camp, traure les guarbes de dit camp de nit y ora captada. Y com les dites coses sien dignes de càstich y punitió, se fa la present denuntiatió, requerint sie rebuda informatió sobre la present denuntiatió y procehit en castiguar al dit Antich Salavert y altres en dit cas culpables.

[2v] Dicto die

Jacobus Casanoves, agricola parrochie et termini Castri del Papiol, testis qui juravit, etc.

Et interrogatus supra curia prebentis et dixit que jo tinch llogat un camp de la mia heretat, scituada en lo terme del Papiol, lo qual tinch llogada a Antich Salavert, que és un fadrí que està en la parròchia de Rubí, lo qual tan solament y ha cu[l]it la cullita de l'any pasat. Y és veritat que del dit camp, y encara de més enllà la volta del terme de Canals, jo pach y e acostumat de pagar lo delme al senyor del Papiol. Y lo any pasat lo senyor don Joan féu crides que ningú guosàs traure les guarbes del terme sens pagar lo delme [3r] o sens licèntia del senyor y jo ohí la crida y també lo balle del Papiol me digué,

16. La quartera era una mesura de capacitat. Segons conversió en litres, 1 quartera de Barcelona eren 69,5 litres; 12 quarteres haurien representat 834 litres. Claudi ALSINA, Gaspar FELIU i Lluis MARQUET, *Pesos, mides i mesures dels Països Catalans*, Barcelona, Curial, 1990, p. 210. N'existeix una reedició de 1996. També Manuel RIU, «Pesos, mides i mesures a la Catalunya del segle XIII. Aportació al seu estudi», dins *Anuario de Estudios Medievales*, 26 (1996), 830 i 833.

17. Gaspar FELIU, *Precios y salarios en la Cataluña moderna. Vol. II: combustibles, productos manufacturados y salarios*, Madrid: Banco de España, 1991 (Servicio de Estudios de Historia Económica, 22), p. 89.

18. A continuació paraula dubtosa. Ens hem inclinat per *un*, tot i que la u inicial sembla una t.

a pena de xxv lls., que jo no tragués ni sufrís que·s traguesen les garbes de dit camp sens licèntia del senyor, y jo diguí al balle que de dia jo y esteria, però que de nit no, y aprés jo diguí al dit Salavert com lo senyor avie feta crida y me avia manat que no tragués las garbes del camp, y lo dit Salavert me dix que no les ne trauria, y lo sendemà les garbes no y foren y axí tinc jo per cert que lo dit Antich Salavert se les n'a portades, però jo no y he sabut res. Y és veritat que jo, de aprés e parlat ab lo dit Salavert y li he demanat per què se'n avia aportades les garbes de dit camp sens licèntia del senyor, y ell me ha dit que los monjos de Sant Culgat ley havían dit que u fes. Y açò és lo que jo sé [3v] per lo jurament que tinch fet.

Y segons dix enterrogat és veritat que lo delma del dit camp y dells més enllà pac jo com se paga lo delme en lo terme del Papiol, ço és, de deu una y de deu altra.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

17 marcii 1580 meritis inquisitionis actentis providetur quod Anthicus Salavert capiatur et ponatur in carceribus et fortifissetur inquisitio.

Xemar, assessor.

Die veneris xiii mensis maii anno predicto in domibus magnifici Joannis Puigvert Barcinone ubi est concessum territorium.

Vicensa Casanoves, vidua relicta Gualsarandi Casanoves, quondam agricole ville del Papiol, testis scitati et que juravit.

[4r] Et interrogata super curia prebentis et dixit, senyor, jo sé molt bé la pesa de terra que Antich Salavert té llogada de mon fill Jaume Casanoves perquè era de mon marit com vivia y ara és de dit mon fill y de aquexa peça de terra may se'n ha pagat delme perquè ara s·és comensada a conrear. Bé és veritat que de les altres peças de terra que tenim junct a la dita peça de terra que té llogada dit Antich Salavert, pagam delme al senyor del Papiol com a terres del dit terme del Papiol, y axí com acostumen a pagar los pagesos de dit terme del Papiol, y és veritat que ditas garbas se les ne portaren de nit y açò sé jo perquè lo die abans al vespre les y viu y al sendemà de matí no n'i havia cap y tinc per cert que se les n'a aportades dit Antich Salavert per no pagar dit delme, y axí e oït dir públicament en lo terme del Papiol.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

[4v] Dicto die

Miquel Pagès, agricola, habitator in termino del Papiol testis scitatus et qui juravit, etc.

Et interrogatus super curia prebentis et dixit, senyor, jo sé molt bé la peça de terra que Antich Salevert té llogada a Jaume Casanoves y dita peça de terra és dins lo terme del Papiol y açò sé jo per haver-o entès a dir axí públicament y també perquè dit Jaume Casanoves me ha pagat cada any lo delme de les peças de terra que estan junct y més amunt de aquexa vers Sanct Culgat com a terres del Papiol y conforme los del Papiol acostumen a pagar y dit

Antich Salavert se'n a portat de aquest any les guarbes de nit sens pagar lo delme y açò sé jo perquè al sendemà de matí vingueren avisar lo balle y lo balle m'o digué y és fama pública que dit Salavert se'n a portades dites guarbes per no pagar lo delme y també sé que lo balle féu crida l'any passat y a pena de xxv ll. que ningú guosàs traure les guarbes del terme sens licèntia de senyor. Y jo oy quant [5r] dita crida se publicà.

Fuit sibi lectum et perseveravit.[19]

Die xxviii mensis junii anno MDLXXVIIII

Ara hoiats, que us fem a saber a totom generalment que no sia ningú [5v] que guosen vendre ninguna manera de gra sense que no·n donen rahó al senyor y asò en pena de XXV ll. fonch feta per manament del balle lo senyer Antich Barba, balle del castell y terme del Papiol.

Y més, vos notificam y fem a saber que no sia ningú que gos entrar al prat ni posar ninguna manera de bestiar, en pena de V ll. de dia y XV ll. de nits y que no sia ningú que gos ni promesque colir ninguna manera de fruyta en lo dit prat del castell, sots la mateixa pena y més vos notificam y fem a saber que no sia ningú qui guos metre bestiar en les terras de dit castell ni pasar per lo camí de les vinyes sense que no vajen arronsalats enmorralats en pena de tres lliuras.

Y més, vos notificam y fem a saber en pena de XXV ll. que no sia ningú qui gos ni promesca traure garbes del castell y terme del Papiol sens [6r] licèntia del senyor don Joan de Guimerà y de Papiol o de son balle, y guart s·i qui guardar s·i ha qui amor ni gràtia no aurà.

Jhesus Maria

14 maii 1580, visa presenti inquisitione et illius meritis attentis et alias, providet quod fiat executio in persona et bonis Antici Salavert pro penis 25 ll. per eum incursis et pro decima per eum debita ex fructibus per eum collectis in agro Jacobi Casanoves, sito in termino del Papiol. Et quia constat dictum Salavert residere extra terminum del Papiol, scilicet in termino de Rubino, et fructus sunt specialiter obligati pro decima, providet quod fructus dicti agri describantur et ponantur pro nunc et donec alias sit provisum in posse honorabilis bajuli del Papiol una cum expensis, et pro his fiant provisiones oportune.

Puigvert, assessor.

19. A continuació es troba ratllat: *Die xxviii mensis junii anno DLXXVIIII. Ara hoiats, vos notificam y us fem a saber en pena de xxv lliuras que no sia ningú que gos ni promesca traure garbes del castell y terme del Papiol sens licèntia del senyor don Joan de Guimerà y de Papiol ho de son balle y guart s·i qui guardar-s·i ha que amor ni gràtia non haurà.*

Josep Clara i Resplandis

IGNASI DE FERRER I ROIG, L'AMIC GIRONÍ DE GREGORI MAIANS

És ben sabut que, per a molts autors, Gregori Maians Siscar (Oliva, 1699-València, 1781) va ser un dels noms representatius de la Il·lustració espanyola: erudit, lingüista, historiador... Enric Moreu-Rey, que pot discutir la terminologia d'il·lustrat, no dubta a parlar d'ell com un personatge «certament excepcional, normalment ambiciós, combatiu, expertíssim en autopromoció, erudit de primera categoria, humanista, llatinista admirat a tota Europa, excel·lent jurisconsult, historiador amb un esperit crític admirable que li insuflaren els seus mestres (especialment el degà Martí), reformador prudent i glòria indiscutible del País Valencià».[1] Els estudis de Vicent Peset i Antonio Mestre, entre molts altres, n'han precisat l'aportació al moviment i el significat de la seva obra.[2]

Miquel Batllori, en relacionar Catalunya i València al segle xviii i remarcar els amics catalans de Gregori Maians, assenyala: «A Girona, el seu corresponsal serà el jurista Ignasi Ferrer i Roig, doctorat a Cervera el 7 d'abril de 1745 sota el patronatge de Josep Finestres, i iniciat, de primer, vers la carrera universitària. Quan l'any 1750 Ferrer fou nomenat alcalde major d'Oliva, el seu antic patró el recomanà fortament i cordial al gran amic que tenia al País Valencià, resident, llavors, a la seva ciutat nadiua; s'inicià, així, una amistat que començà deferent i cortesa, i acabà íntima o familiar: Maians fou el padrí de fonts de l'hereu de l'alcalde Ferrer. Aquest, el 1754, deixà l'alcaldia d'Oliva per retornar a Girona, i continuà conreant per correspondència una amistat tan preada».

El mateix Batllori ens indica que Ferrer tractava Maians de «compadre» i que li demanà «sírvase favorecer a mis hijos». Bé que no pogué assolir res per a l'amic, «Ferrer continuà escrivint-li —per a desitjar-li bon Nadal i comunicar-li notícies de la seva nombrosa família— fins el 20 de desembre de 1781, val a dir, fins a la vigília de la mort de Gregori Maians».[3]

1. Enric Moreu-Rey, «Alguns aspectes problemàtics de la Il·lustració», *Pedralbes*, 8/2 (1988), 199-210.

2. Antonio Mestre, *Mayans y la cultura valenciana en la España del siglo xviii*, València, Ajuntament d'Oliva 2010; Vicent Peset Llorca, *Gregori Mayans i la cultura de la Il·lustració*, Barcelona, Curial 1975, i els dos volums de *Mayans i la Ilustración. Simposio Internacional en el bicentenario de la muerte de Gregorio Mayans*, València, Oliva, València, Ajuntament d'Oliva 1981.

3. Miquel Batllori, «València i Catalunya al segle xviii: Els amics catalans de Gregori Maians i Siscar», dins *La Il·lustració*. Obra completa, IX, València, Tres i Quatre 1997, 247-251.

Arxiu de Textos Catalans Antics [Institut d'Estudis Catalans / Facultat de Teologia de Catalunya]
DOI: 10.2436/20.3000.01.64 Vol. 32 (2017-2019), p. 687-715

Qui era Ignasi de Ferrer?

Fill del banyolí Bonaventura Ferrer Anglada, doctor en drets, i de Paula Roig Camps, filla d'Ignasi Roig Grau, notari de Girona, Ignasi Ferrer i Roig va néixer, a Girona, el 1723. Fou batejat a la catedral, el dia 22 de febrer, per Dimas Torrent, beneficiat de dita església. Dugué els noms d'Ignasi, Bartomeu, Francesc Bonaventura i Martirià. Els padrins foren Bartomeu Pla, pagès de Cornellà, i Teresa Roig, donzella, filla del notari Ignasi Roig,[4] que aquell mateix any es maridà amb Gislè Martorell, també notari.

L'avi patern era un botiguer de Banyoles; el matern, com ja ha estat dit, un notari de Girona. Els pares es casaren el 1715, i la família va aconseguir l'ascens social a través de la carrera o professió del dret i els matrimonis entre iguals.

Un avantpassat medieval per la banda paterna, Jaume Ferrer, pagès de Fontcoberta, va donar suport a la causa reialista durant la guerra civil catalana del segle xv i es tancà a la Força de Girona quan el 1462 la reina Joana Enríquez i el príncep Ferran foren assetjats per l'exèrcit del Principat.[5] Ferran II recompensà aquests serveis, l'any 1481, amb el privilegi de generositat.[6] Altres avantpassats més propers foren favorables a les tesis de Felip V.

Segons el padró municipal de Girona, des de 1725, Ignasi Ferrer i Roig va residir al carrer dels Mercaders, en una casa propietat de Narcís Camps. A més d'ell, hi són atestats els pares, Bonaventura i Paula, i els germans que completaren la família. La residència posterior del grup familiar, al carrer de la Sabateria Vella, a la casa que havia pertangut a l'avi matern Ignasi Roig, és documentada a partir de 1737.

La família fou àmplia. Una tira de germans va conformar el grup durant més o menys temps: Maria Teresa (1716), Gertrudis (1717), Maria Josepa (1719-1719), Anton (1721-1801), Paula (1725), Narcisa (1726), Francesca (1729-1730), Serafina (1731-1732).

De Cervera a servidor de la monarquia

Ignasi Ferrer i Roig, després de les primeres lletres, estudià a la Universitat de Cervera, on es doctorà, l'any 1745, i va ser alumne de Josep Finestres, un dels elements més remarcats de la universitat felipista. El P. Ignasi Casanovas qualifica aquell mestre de geni providencial per a Catalunya, i afegeix: «Durante sesenta años fue en Cervera maestro de todos, la única y verdadera

4. ADG, Llibre de baptismes de la Catedral, 1713-1729, f. 96.

5. Santiago Sobrequés Vidal, «La leyenda y la historia en el sitio "de Gerona" de 1462», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, VII (1957), 331.

6. Text del privilegi publicat, entre altres, per Pelayo Negre Pastell, «La cofradía de San Jorge y la nobleza gerundense», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, VII (1957), 44-47.

Biblioteca de la Universidad (alguien le llamaba su diccionario), el iniciador y propulsor de todas las obras que se publicaron, el patrono de todos los estudiantes de mérito, el director de la imprenta, el órgano de relación de la Universidad con los sabios de dentro y fuera de España».[7] Des d'una visió no catalana, Francisco Tomás y Valiente sosté que Finestres va ser «sin duda, el principal jurista catalán del siglo XVIII, que cultivó el comentario de las fuentes romanas [...], el estudio de instituciones del Derecho privado [...] y la elaboración de obras resumidas de jurisprudencia para uso docente».[8]

Un cop acabats els estudis a Cervera, Ignasi Ferrer va fer d'advocat de la Reial Audiència de Catalunya, i es casà, a Barcelona, el 1748, amb Teresa Singla Bayona, filla de Gaspar Singla, doctor en lleis de Barcelona.[9] Del matrimoni en va sorgir una descendència nombrosa: Josep Anton (1753-1839), Ignasi (1754-1794), Bonaventura (1756), Maria Teresa (1758), Lluïsa, Narcisa, Gaspar (1763-1820), Maria Gaietana (1765), Paula (1767-1768), Francesc de Paula (1770-1792).

Al servei de l'administració borbònica, Ferrer va ser nomenat alcalde major d'Oliva el 1750. En aquell temps, governar era fer justícia i, ultra la fidelitat, el coneixement de les lleis era un requisit indispensable per aconseguir l'ofici. La localitat, que pertanyia al ducat de Gandia, és a la comarca de la Safor, al límit meridional de l'actual província de València. Assabentat d'aquella destinació, Josep Finestres el recomanà a Gregori Maians, el 5 d'abril de 1750: «esperando que Vm. quedará con la satisfacción de aver favorecido a un sugeto muy benemérito, como se lo enseñará la experiencia quando le trate, pues estoy cierto encontrará en él un joven de genio amable y un jurisconsulto erudito, como lo encontré yo quando lo tuve por discípulo y fui su padrino en la licencia y doctorado». I hi tornà l'endemà: «no he querido que passe a saludar a Vm. de mi parte, sin llevar un testimonio mío del singular afecto que le professo, para acordar a Vm. que yo recibiré por míos los favores con que Vm. se sirviere honrar a D. Ignacio».[10]

Ferrer va desenvolupar la responsabilitat administrativa a satisfacció de Maians i, el 1753, quan batejà el primer dels seus fills, Josep Anton, Gregori Maians fou un dels padrins de fonts; l'altre va ser Rosa Ciscar, que devia ser de la mateixa família de Maians.

La bona entesa va traduir-se en judicis favorables i recomanacions de Maians sobre Ferrer. El 29 de gener de 1752, el recomanà a Blas Jover y

7. Ignacio CASANOVAS, *La cultura catalana en el siglo XVIII. Finestres y la Universidad de Cervera*, Barcelona, Balmes 1953, 10-11.

8. Francisco TOMÁS Y VALIENTE, *Manual de Historia del Derecho español*, Madrid, Tecnos 1990, 4ª ed, 386.

9. Mort a Barcelona, segons la làpida amb la inscripció: «Ossera del vas del Dr. en Drets Gaspar Singla y dels seus. 1725» (Eduard TÁMARO, «Lo jorn dels morts», *La Renaxensa*, 1 de novembre de 1871, 236).

10. Ignasi CASANOVAS, *Josep Finestres. Epistolari*, Barcelona, Balmes 1933, vol. I, 411-412.

Alcázar, ministre criminal de València: «Es un caballero de Gerona, cuyo padre y abuelo merecieron de Felipe V especilíssimas honras por su fidelidad y extraordinarios servicios. Tiene admirable ingenio, maduríssimo juicio, grande aplicación, conocimiento y uso de ellos, i por decirlo en una palabra bellísimas prendas exteriores e interiores, de manera que es habilíssimo para el estudio i trato, i para ganar voluntades. En suma, es un discípulo aventajado del doctor Finestres, i digno de que VSI le favorezca, esforzando que sea consultado para una plaza vacante en la Audiencia de Barcelona, por muerte de Don Ambrosio Morenes, i que no sólo sea consultado, sino que la logre. Yo soi fiador de una buena correspondencia [...] D. Ignacio Ferrer es íntimo amigo mío. La recomendación de sus méritos me nace del corazón».[11]

El 24 de febrer de 1753, Maians va fer aquestes alabances del gironí a Manuel de Roda y Arrieta, polític aragonès, que més endavant arribà a secretari d'estat de Gràcia i Justícia i fou el promotor principal de l'expulsió dels jesuïtes: «además de ser mui docto, es amabilíssimo en su trato, porque sabe unir la perspicacia i claridad de entendimiento con la humildad christiana, afabilidad i buen modo».[12]

Altres càrrecs

Ignasi Ferrer va continuar, al capdavant de l'administració municipal, en un altre indret del País Valencià: fou alcalde major a Castelló. De retorn a Girona, d'altra banda, va ser aprofitat per la direcció eclesiàstica de la diòcesi: Ignasi Ferrer va tenir nomenaments episcopals, en temps dels bisbes Manuel Antonio de Palmero (1756-1774) i Tomàs de Lorenzana (1775-1796):

1762, advocat fiscal.[13]
1773, jutge d'apel·lacions feudals.[14]
1775, advocat fiscal de la cúria i assessor de les baronies.[15]
1776, jutge d'apel·lacions de la bisbalia.[16]

A més a més, en el govern local de Girona, detingué la responsabilitat de síndic procurador general per al període 1788-1791. El càrrec, establert a Catalunya el 1760, representava un element fiscalitzador de l'ajuntament de

11. *Epistolario Mayans y Jover 2*, València, Ayuntamiento de Oliva 1995, 381-383.
12. *Epistolario de Mayans con Manuel Roda y Conde de Aranda*, València, Ajuntamiento de Oliva 1990, 148.
13. Arxiu Diocesà de Girona [=ADG], D-416, 94.
14. ADG, D-427, 113 v.
15. ADG, D-429, 115 v.
16. ADG, D-430, 4 v.

regidors vitalicis. En altres moments fou assessor del cos d'artilleria i tinent auditor.

Ferrer ascendí en la categoria social com a cavaller del Principat de Catalunya, segons nomenament de Carles IV el 1795. A part dels antecedents familiars favorables a la dinastia borbònica i les actuacions personals, va aportar 5.000 rals per a les obres del port de Tarragona.[17]

Final d'etapa

El nostre personatge va sobreviure a la muller intestada. En el propi testament, atorgat el 8 de juny de 1797, al moment de nomenar marmessors, confià en un sector molt ampli del cercle familiar (tres fills, un germà, dos gendres, un cunyat, dos nebots). Repetí la preferència tradicional de la família de ser enterrat a la capella de Sant Miquel Arcàngel del convent de Predicadors, sense pompa. Demanà 400 misses baixes en altars triats pels marmessors i dos aniversaris anuals a l'església de Santa Clara o la de la congregació dels Dolors. Es recordà de l'esposa premorta i deixà llegats a l'hospital i l'hospici. Condonà una part dels deutes dels clients pendents de retribuir-li la feina. El nomenament d'hereu universal va ser a favor de Josep Antoni, el fill primogènit,[18] al qual encarregà de pagar al seu germà Bonaventura la legítima paterna i materna (3.500 lliures) i també un vitalici per al germà Gaspar, religiós mercedari.

El registre parroquial de la col·legiata de Sant Feliu reporta la certificació del decés, dos anys més tard, i l'enterrament al convent de Sant Domènec, a la part alta de la ciutat, com era costum en la família i havia ordenat en el testament: «Als deu mars de mil nou cents noranta y nou morí lo Dr. Dn. Ignaci de Ferrer y Roig, advocat, rebé los sagraments; jau en la iglésia de St. Domingo».[19]

L'inventari dels béns que li van correspondre palesa la grandària de la casa que ocupava a la plaça de la Presó, o carrer de la Sabateria Vella (a hores d'ara és el carrer dedicat a Bonaventura Carreras Peralta).[20] D'aquest edifici s'ha dit que «potser es tracta d'una de les més àmplies arquitectures domèstiques del segle XVII, en la línia de reedificació de cases nobles precedents. Així ho testimonien els salons, decorats amb una completa representació mural de temes

17. Vegeu l'apèndix I. Joan F. CABESTANY I FORT, «La construcció del port de la ciutat de Tarragona: una venda de títols nobiliaris (1795)», *Quaderns d'Història Tarraconense*, V (1985), 113-131.

18. Vegeu l'apèndix II.

19. ADG, Llibre d'òbits de Sant Feliu, 1762-1856, f. 150.

20. Vegeu l'apèndix III.

bíblics (1795?). A la façana, les restes gòtiques —com el portal i les trífores trilobulades— denoten l'envergadura de l'estructura reformada».[21]

Per les característiques de l'edifici i el gust per l'abundor de vestits, el mobiliari i els estris de casa, el luxe i la col·lecció d'objectes arribats de fora, es dibuixa perfectament l'estança d'una persona benestant i privilegiada en una societat estamental. Hi són esmentats uns quants llibres de dret civil, canònic, geografia, devoció..., però no s'inventarien obres literàries.

Entre les imatges i quadres religiosos es relacionen representacions de la Mare de Déu del Roser i de Loreto, sant Ignasi, sant Lluís Gonçaga, sant Josep, santa Teresa, santa Eulàlia, de veneració universal, però no n'hi cap del sant Narcís local, el patró de Girona, la qual cosa prova la limitació del culte a escala domèstica, quan precisament li fou dedicada una capella especial a la col·legiata de Sant Feliu.

La riquesa del patrimoni d'Ignasi Ferrer descansava sobre propietats urbanes, rurals i censos, però també en inversions en fàbriques i negocis marítims, els darrers amb gent de mar de Tossa de Mar.[22] Les propietats territorials eren situades a Sarrià, Salitja, Riudellots de la Selva i Brunyola.[23]

Més que un home il·lustrat, Ignasi Ferrer fou un home pragmàtic i pràctic. Pràctic en les relacions comunes de la vida, la política i els negocis. Les coses que va escriure foren únicament les relacionades amb la professió jurídica.

La descendència

Tots els fills d'Ignasi Ferrer que arribaren a la majoria d'edat aconseguiren una col·locació digna i pròpia de la classe, entrellaçant-se amb famílies de la mateixa categoria social. Com era costum en les nissagues distingides de l'època, no hi mancà la representació eclesiàstica.

El primogènit i hereu universal, Josep Antoni Ferrer Singla, es va casar primerament amb Lluïsa Marcillo Martorell (1794), d'Olot, i, en segones núpcies, amb Rosa Trullol Andreu (1799), de Cabanelles, bé que veïna de Figueres. Actuà en el govern local —en temps de l'absolutisme borbònic i del període liberal— com a diputat del comú (1782-1784), síndic personer (1799-1800), regidor (1815-1820), alcalde (1822-1823) i novament regidor (1823-1833). Havia estudiat amb els franciscans i a la Universitat de Cervera, on es graduà en dret.

21. Josep M. Birulés i Bertran, *Guia d'arquitectura. Girona ciutat*. Barcelona, Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació de Girona 1996, 71.

22. Per als elements de Tossa, vegeu-ne detalls particulars al llibre de Mario Zucchitello, *En mar i en terra. Una història de Tossa i la seva gent (1186-1835)*, Anglès, Centre d'Estudis Tossencs 2013, i en l'article de Joan Ainaud de Lasarte, «Capitans de Tossa a Veneçuela en el segle xviii», dins *Miscel·lània Pau Vila*, Granollers, Montblanc-Martín 1975, 89-109.

23. Sobre la propietat de Brunyola, Ricard Teixidor, «Mas Serrallonga de Brunyola. Dades històriques», *Quaderns de la Selva*, 22 (2010), 35-53.

Bonaventura es va casar, el 1786, amb Francesca Garsini de Salomó, de Barcelona.[24] Estudià, així mateix, amb els franciscans i a la Universitat de Cervera, on es graduà en dret. Va ser advocat de la Reial Audiència de Catalunya.

Maria Lluïsa es maridà, l'any 1775, amb Manuel Miralbell Font, ciutadà honrat de Barcelona i notari de Blanes.

Narcisa va maridar-se, el 1789, amb Ramon Vilar Llobera, jurista i regidor perpetu de Girona des de 1795, el qual ja havia detingut altres càrrecs en el govern local: síndic personer (1784-1785) i diputat del comú (1793-1795).

Maria Gaietana, casada —el 1789— amb Tomàs Frigola Verdaguer, vidu, doctor en drets, de família originària de Navata, que fou síndic personer del mateix ajuntament gironí (1793-1794).

Ignasi es graduà en teologia a la Universitat de Cervera, fou prevere beneficiat de Sant Feliu i de la Catedral. El 1788 era fiscal de la cúria. Traspassà el 1794.

Gaspar, religiós del convent de la Mercè, va ser un dels components de la setena companyia de la Croada Gironina que actuà durant la resistència de la ciutat davant dels exèrcits de Napoleó.[25]

L'herència gironina d'Ignasi Ferrer i Roig acabà com a patrimoni de la família Carles, ja que una descendent, Rosa de Ferrer i de Manresa va unir-se en matrimoni, l'any 1848, amb Joaquim de Carles de Mendoza (1822-1895). I de la família Carles passà a mans del bisbat de Girona durant el segle XX, abans de la Guerra Civil.[26] Per això una part de l'arxiu Ferrer és dipositat a l'Arxiu Diocesà.

24. Els Garsini, procedents de Saint-Tropez, s'havien establert a Catalunya, a Tortosa, arran de la Guerra de Successió (Pere MOLAS, «Els cavallers catalans de l'orde de Carles III», *Pedralbes*, 16 (1996), p. 72).

25. Enrique Claudio GIRBAL, «Cruzada Gerundense», *Revista de Gerona*, IV (1880), 188.

26. Per a un breu historial de la família Carles, Jaime MARQUÉS CASANOVAS, *Guía del Museo Diocesano de Gerona*, Girona, Imprenta Gerona 1955, 2ª ed., 12-14.

Apèndix documental

I

1795 desembre 7. San Lorenzo el Real. ACA, Reial Audiència, 1264.

Títol de cavaller del Principat de Catalunya, atorgat per Carles IV a Ignasi de Ferrer i Roig.

D. Carlos, por la gracia de Dios, Rey de Castilla, etc. Por quanto, por resolución a consulta del mi Consejo de la Cámara de diez de abril de mil setecientos novena y tres fui servido conceder a la Ciudad de Tarragona quatro títulos de Nobles, ocho de Caballeros y diez de Ciudadanos Honrados de Barcelona para beneficiarlos y con su producto acudir a la obra del Puerto de la misma Ciudad. Y ahora por parte de vos, el Dr. Ignacio Ferrer y Roig, abogado de la Real Audiencia del mi Principado de Cataluña, natural y vecino de la Ciudad de Gerona, se me ha representado: Que sois descendiente legítimo de Jacme Ferrer, labrador hacendado que fue del lugar de Fontcuberta en dicho Corregimiento de Gerona, a quien el Señor Rey Don Fernando Segundo concedió Privilegio de Generoso Caballero del referido mi Principado por su Real Despacho de veinte y tres de febrero de mil quatro cientos ochenta y uno, el qual fue confirmado por el Señor Rey Don Felipe Segundo en trece de noviembre de mil quinientos ochenta y cinco, desde cuya época nada ha desmerecido vuestra familia, antes bien han añadido vuestros predecessores varios servicios, como lo executó vuestro abuelo materno Ignacio Roig, sacrificando su persona y bienes a favor del Señor Rey Don Felipe Quinto en las guerras de sucesión ocurridas al principio del siglo presente, y vuestro abuelo paterno, el Doctor Buenaventura Ferrer, que sirvió sin sueldo por muchos años y hasta su fallecimiento la tenencia de auditor de Guerra y la Asesoría del Real Cuerpo de Artillería de la plaza de Gerona y su partido, desempeñando varias comisiones del Real Servicio. Que, a imitación de dichos vuestros ascendientes, habéis servido las Alcaldías Mayores de la villa de Oliva y Castellón de la Plana en el Reyno de Valencia, como también varias Asesorías, y entre ellas la del Real Cuerpo de Artillería y la tenencia de Auditor de Guerra de la citada plaza de Gerona, en donde asimismo habéis obtenido el empleo de Síndico Procurador General, con varias comisiones de mi Real Servicio, habiendo contribuido para el armamento corso en la Guerra con los ingleses, y en la última con los franceses para el apronto de reclutas voluntarios, su enganchamiento y sobreprest, siendo uno de los comisionados del Cuerpo de la Nobleza de la expresada Ciudad de Gerona. Que vuestro hijo, el Doctor Buenaventura Ferrer, es Abogado de dicha Real Audiencia de Cataluña, en cuyo exercicio se encuentran tres generaciones en vuestra familia, la qual se halla encruzada con otras distinguidas del referido mi Principado de Cataluña. En cuya atención me suplicasteis fuese servido mandaros expedir a vuestro favor uno de los expresados Privilegios

de Caballeros del dicho mi Principado de Cataluña concedidos a la expresada Ciudad de Tarragona, baxo el servicio de cinco mil reales de vellón, que habéis entregado y se han depositado en la arca de dos llaves en que se custodian los fondos de la referida obra del Puerto de Tarragona. Visto en el citado mi Consejo de la Cámara, con lo informado por la Real Audiencia del dicho mi Principado de Cataluña. Por resolución a otra consulta del mismo Consejo de tres de setiembre del año próximo pasado he tenido por bien mandar expedir a favor de vos, el nominado Don Ignacio Ferrer y Roig, uno de los expresados Privilegios de Caballeros del mi Principado de Cataluña concedidos a la mencionada Ciudad de Tarragona. En cuya conseqüencia, por Real Cédula de diez y ocho de setiembre de este año, di comisión al Corregidor de dicha Ciudad de Gerona para que os armase Caballero concediéndoos el Cíngulo Militar y las demás insignias militares que en semejantes casos se acostumbran, y en virtud de la expresada mi Real Comisión en tres de octubre próximo pasado os dio las insignias militares y armó Caballero el expresado Corregidor de dicha Ciudad de Gerona; como habéis hecho constar por testimonio dado en ella en el mismo día por Buenaventura Bou y Guinart, Escribano real en la referida Ciudad, suplicándome fuese servido mandaros expedir el Privilegio de Caballero, como es estilo, lo que he tenido por bien. Por tanto, en virtud de la presente de mi cierta ciencia y Real autoridad, aprobando como apruebo todo lo executado por el expresado Corregidor de la Ciudad de Gerona, en conformidad de la enunciada mi Real Comisión, y confirmándolo de nuevo, quiero y es mi voluntat que vos, el referido Doctor Ignacio Ferrer y Roig, y toda vuestra descendencia así nacida como que nacerá por línea recta masculina, seáis y sean, os nombréis, nombren e intitulen Caballeros decorados con el Cíngulo Militar, y podáis y puedan llevar las armas, insignias y ornatos pertenecientes al estado de Caballeros, y que gocéis y gozen de todas las honras, gracias y prerogativas que gozan y deben gozar los otros caballeros de dicho mi Principado de Cataluña y Condados del Rossellón y Cerdaña en quanto no se oponga a lo establecido y dispuesto en el nuevo Govierno de él. Y os concedo a vos, el referido Doctor Ignacio Ferrer y Roig, y a vuestros descendientes el escudo de armas que en el presente mi Real Despacho va pintado y estampado, conviene a saber: Un escudo con banda azul perfilada de oro. En la parte o vacío alto en campo rojo fuerte cubierta de plata y al lado de ella un hombre armado de espada y rodela; y en la baxa sobre campo de plata tres estrellas rojas de a seis rayos puestas en triángulo mayor, adornado dicho escudo de su correspondiente morrión o zelada de azero bruñido claveteado de oro, la visera entreabierta de tres regillas, mirando al lado en señal de su legitimidad con varios y diversos mares, como aquí se demuestra.

Para que dicho escudo de armas podáis usar y uséis el dicho Doctor Ignacio Ferrer y Roig y todavía vuestra descendencia por línea recta masculina, en vuestros casas, anillos, edificios, pinturas, actos y demás cosas de vuestro uso sin embarazo ni impedimento alguno, como usan, pueden y deben usar los demás Caballeros del expresado Principado de Cataluña del que les está

concedido. Y en conformidad de lo referido, encargo al Serenísimo Príncipe Don Fernando, mi muy caro y amado hijo, y mando a los infantes, prelados, duques, marqueses, condes, ricos hombres, priores de las órdenes, comendadores, subcomendadores, alcaydes de los castillos, casas fuertes y llanas, y a los demás de mi Consejo, Presidentes, Regentes y Oidores de las mis Chancillerías y Audiencias, Alcaldes, Alguaciles de mi casa y Corte, Chancillerías y Audiencias, y a todos los corregidores, asistente, gobernadores, alguaciles, regidores, caballeros, escuderos, oficiales y hombres buenos de las ciudades, villas y lugares de mis reynos y señoríos y particularmente al Gobernador Capitán General, Regente y Audiencia del dicho mi Principado de Cataluña y a otras qualesquier personas de él, mis súbditos, naturales y vasallos de qualquier estado, grado, calidad o condición que sean y a cada uno de ellos, so incurrir en las penas a mi arbitrio y de mis herederos y succesores reservadas, que a vos, el citado Doctor Ignacio Ferrer y Roig, y a todos vuestros descendientes por línea recta masculina, los hayan y tengan, reputen y traten, haber, tener, reputar y tratar hagan por tales Caballeros, y que esto y los demás referido a favor de vos el expresado Doctor Ignacio Ferrer y Roig, y de vuestros descendientes por línea recta masculina, firmemente observen y cumplan, complir y observar hagan, y no pongan ni contradicción ni impedimento alguno, antes lo mantengan y hagan se cumplan y observe como en este mi Real Despacho se contiene. Del que se ha de tomar razón en las Contadurías Gratis de valores y distribución de mi Real Hacienda dentro de dos meses contados desde su fecha, expresando la de valores haberse pagado o quedar aservado el derecho de la media-annata con declaración que importare, sin cuya formalidad mando sea de ningún valor y no se admita ni tanga cumplimiento esta merced en los tribunales dentro y fuera de la Corte. Dada en S. Lorenzo el Real, a siete de diciembre de mil setecientos novena y cinco.

Yo el Rey

II

1797 juny 8. Girona. Arxiu Històric de Girona. Francesc Puig Dorca, notaria 6ª de Girona, vol 938.

Testament d'Ignasi de Ferrer i Roig, doctor en drets i cavaller del Principat.

En nom de Nostre Senyor Déu sie. Amén.

Jo, Ignaci de Ferrer y Roig, doctor en Drets y cavaller, advocat de la present ciutat de Gerona, fill legítim y natural del doctor en Drets, advocat de la mateixa ciutat, doctor Bonaventura de Ferrer y Anglada, y de Dna. Paula de Ferrer y Roig, vuy y de temps atràs difunts. Sabent y creyent que ser lo més cert que tot nat ha de morir y lo més incert la hora y lo lloch de la mort de cada qual, trobant.me, per la misericòrdia de Déu, sa de enteniment y ab

plena memòria, volent disposar dels béns temporals que Nostre Senyor se ha servit donar.me, per poder millor emplear.me a procurar los espirituals, fas y ordeno est mon testament, que conté ma postrera y última disposició, de la qual elegesch y anomeno manumissors y executors a mos tres fills, Dr. Dn. Joseph Anton de Ferrer y Singla, advocat de esta ciutat, Dr. Dn. Bonaventura de Ferrer y Singla, advocat resident en la de Barcelona, y P. Fr. Gaspar de Ferrer y Singla, religiós sacerdot del convent de Nostra Senyora de la Mercè, al Dr. Dn. Anton de Ferrer y Roig, advocat de esta ciutat, mon caríssim germà, a Dn. Manuel Miralbell, ciutadà honrat de Barcelona, domiciliat en la vila de Blanes, y al Dr. Dn. Ramon Vilar y Llobera, advocat y regidor perpètuo de esta ciutat, mos gendres, a Dn. Francisco de Cabirol y Riera, vehí de esta ciutat, mon cunyat, y als cònjuges Dn. Joseph Garcini de Salamó y Dna. Josepha Garcini y Pellicer, domiciliats en la ciutat de Barcelona, mos nebots, als quals y a la major part de ells, dono y conferesch tal y tant poder per cumplir y executar est mon testament, qual y quant los puch donar, segons dret, consuetut o altrament.

Elegesch la sepultura al meu cos fahedora, després de vint y quatre horas de haver mort, y a ser mon cadàver vestit de un hàbit de qualsevol de las religions aprobadas, que a totas he venerat y venero, si esdevinch morir en la present ciutat en la tomba de mos passats, construhida dins la capella de Sant Miquel Archàngel és al capítol en los claustros del convent de religiosos dominicos de la present ciutat, y si esdevinch morir fora de ella, ahont dipòsian mos manumissors o los que de ells allí se tròbian, y vull, disposo y mano que se me fàcian los funerals acostumats fer.se a mos passats, excusant.se tota ostentació y pompa y lo posar escut de armas en lo bagul, atxas, ni en altre part y que sie aportat mon cadàver a enterrar per los pobres del St. Hospital o del Hospici y pagats mos deutes y satisfetas las injúrias a què estiga obligat de pla y sens estrèpit ni figura de judici, atesa la veritat, a coneguda de dits mos manumissors, a qual fi deixo de mos béns lo necessari.

Ítem, vull, disposo y mano, que en sufragi de la mia ànima y de las de mos passats y de las demés que tinga obligació de sufragar, se me sien fetas dir y celebrar, ab la puntualitat que sia posible, quatre centas missas baixas o resadas, de caritat set sous y sis [diners] per cascuna de ellas en las iglésias, en los altars, y per los sacerdots que a dits mos manumissors aparega, sens entrar en dit número las que se me hàgian fet dir, com espero y desitjo, de agonisant, si dona lloch la malaltia, a qual fi deixo també de mos béns lo necessari.

Ítem, vull y man, que després de ma mort, si jo ja no ho he fet en vida, se me sien fundats dos aniversaris annuals en la iglésia de religiosas franciscanas de Santa Clara, o bé en la capella de la congregació dels Dolors de esta ciutat, lo un en sufragi de la mia ànima y de mos difunts senyors pares y de mos fills y fillas, germans y germanas, y lo altre en sufragi de la ànima de Da. Maria Theresa de Ferrer y Singla, ma difunta muller, y de sos pares y fills y fillas, germans y germanas, celebradors en lo die vint y hu de octubre de cada un any, en què morí dita ma difunta muller, lo un y lo altre en [*sic*], en lo que jo

me esdevinga morir si no seran impedits o altrament en los dies immediats en què se puga, a qual fi deixo de mos béns lo necessari.

Ítem, vull y mano, sien donadas y pagadas al Hospital de Pobres paysans malalts, a la infermaria dels mateixos y al Hospital de pobres de la present ciutat, y a cada una de ditas obras pias, e/o a sos senyors administradors, vint y cinch lliuras barcelonesas a cada una de ellas per una vegada tant solament, en subvenció de las necessitats de ditas casas y a disposició de dits senyors administradors, a qual fi deixo de mos béns lo necessari.

Ítem, vull y man, que a qualsevol que en lo die de ma fi se tròbia déurer. me en rahó de treballs per ells fets de mon ofici de advocat, dega mon hereu baix escrit fer.li condonació, si la vol, de una sexta part de son import, per las omissions o retardos que puch haver tingut y per qualsevol altre motiu que tal vegada pogués ser.me imputatable, que hàgia pogut tenir en dit asumpto.

Ítem, deixo y llego al doctor Dn. Bonaventura de Ferrer y Singla, mon fill, tres mil cinch centas lliuras moneda barcelonesa, per una vegada tant solament, y vull li sien pagadas dins lo primer mes se seguida ma mort, per sos drets de legítima paterna y materna y successió ab intestant de dita difunta sa mare y demés que a ell púgan espectar sobre las herències y béns de sos pares per llegats, porcions de causaspias y per qualsevol altre motiu, a tot lo que dega renunciar y definir per dit premi y donar.se per pagat y satisfet sense altre salvetat, sinó la de futura successió en los béns a dits senyors sos pares, tant per testament com ab intestat, y li remeto y condono lo que en lo dia de la mia mort me tròbia tal vegada alcansar de ell y li rèstia de la partida de diner que li entreguí y de què me té firmat vale per aplicar.la als fins y efectes que li ordenàs, de què ha portat compte o nota, que junt ab son vale se trobarà entre mos papers.

Ítem, vull y man que mon hereu baix escrit dega pemètrer y concedir a dit doctor Dn. Bonaventura de Ferrer y Singla, son germà y fill meu, lo ús, si lo vol, de mos llibres facultatius e/o de lleis y cànons durant sa vida natural tant solament y firmant nota o memòria de sa mà dels que se li entréguian per a poder.se en son temps instar.se lo recobro y restitució que deurà fer.se igualment que sa remesa a sos gastos o als seus en la casa del dit mon hereu.

Ítem, per particulars motius de benevolència al P. Fr. Gaspar de Ferrer y Si[n]gla, religiós sacerdot de la Mercè calsada, mon fill, no sols li deixo y llego lo vitalici o penció vitalícia de las sinch centas lliuras que tinch posadas a sa vida en la companyia de fondos perduts entregat lo document justificatiu de son esmers, sí que també atenent al aument que han fet las cosas de menjar y vestir, vull y man que lo hereu meu baix escrit, a més de dita penció vitalícia, que li he deixada, y és de quaranta cinch lliuras barcelonesas en cada any, li hàgia de donar y pagar anualment de mos béns quinse lliuras barcelonesas ab las que tinguia y rebia sexanta lliuras barcelonesas en cada un any durant sa vida natural y no més, y sens que púgan son convent y superiors tenir ningun dret ni preténder la menor cosa en lo que tal vegada se trobàs atressat y déurer.se.li per dita rahó en lo die de sa mort, y per una vegada tant solament

en lo any en què me esdevinga a morir, quaranta sinch lliuras barcelonesas y lo tabaco que tinga per mon ús, ab la ajuda de tot lo qual puga quedar més aconsolat y sufragar, si vol, la mia ànima, sobre lo que no entench per això imposar.li ninguna obligació.

Ítem, vull y man que, en cas de pérdrer.se en tot o en part y de no poder. se cobrar dita penció vitalícia de quaranta cinch lliuras de la companyia de fondos perduts, dega dit mon hereu baix escrit suplir.li y pagar.li de mos béns lo que no púguia y dèxia de cobrar.se de dita penció vitalícia de quaranta cinch lliuras barceloneses y en est cas no dèguia pagar.li las quinse lliuras més, sinó lo que rebaixa dita sa penció vitalícia, essent major la rebaxa de las quinse lliuras y no altrament.

Ítem, vull y man, que si per algun dels vàrios casos que poden succeir necessitàs lo dit P. Fr. Gaspar de Ferrer y Singla, mon fill, de que se li fes y asseguràs la còngrua sinodal, que és ara de cent lliuras en lo present bisbat, li dega fer assegurar y prestar sobre mos béns dit meu hereter baix escrit en quant fàltia dels llegats vitalícios a ell fets, y exonerar de la prestació y pago a qualsevol que tal vegada li hagués assegurada y juntament prestar.li en sa casa y taula los aliments de menjar, béurer, calsar y vestir y demés necessari a la vida humana, tant en sanitat com en malaltia, que tal vegada no pogués rébrer de son convent y religió, y en lo mateix modo que a dit meu hereu.

Ítem, vull y man, que lo diner que tal vegada tinga existent en lo dia de la mia fi, o que despues se retíria y recúllia de alguns negocis marítims o se còbria dels treballs que tinga fets de ma facultat en quant no se necessítia per la manutenció de mon hereu y de sa família, dega est esmarsar.lo y emplear.lo ab intervenció y conexement de dit mon caríssim germà y manumissor.

Y, finalment, vull, mano y ordeno, que mon hereu, sie qual sie, dega cumplir y cúmplia puntualment en totas sas parts lo que se trobarà notat de lletra mia en lo paper de compres que per certs fins y efectes he portat y continuat dels béns que foren de mon difunt fill lo Dr. Dn. Ignaci de Ferrer y Singla, prevere y beneficiat que fou de la iglésia de cathedral de estat ciutat, y que la nota allí posada tinga la mateixa forsa y valor que si fos continuada a la lletra en est mon testament.

En tots los altres, emperò, béns meus, mobles e immobles, presents y esdevenidors, en qualsevol part del mon que sien, a la sola excepció dels que dalt tinch disposat, deixo y hereter meu universal fas i intituesch al Dr. en Drets Dn. Joseph Anton de Ferrer y Singla, mon fill, y altre de mos manumissors, a qui ja heretí y fiu donació universal en lo cos als capítols matrimonials rebuts en poder del dt. Anton Boer y Pellisser, notari públic col·legiat que fou de la present ciutat en vint y tres o en altre mes cert die del mes de febrer de mil set cents noranta quatre, per favor de son matrimoni que contractà ab Dna. Maria Lluhisa Marcillo y Martorell, y ell premort o aprés mort sua a sos fills, nets y demés descendents seus, no a tots junts, sinó al un després del altre, preferint los mascles a las famellas y los majors als menors, y per lo cas de no poder o no voler ser hereu meu dit mon fill, y

de que sent.o fàltia sens fills legítims y naturals, o ab tals ningun dels quals arríbia a edat de poder fer testament, a ell y als seus dexi morint, substituesch y hereter meu universal fas e instituesch al Dr. Dn. Bonaventura de Ferrer y Singla, també fill meu y altre de mos manumissors, y a sos fills, nets y demés descendents seus legítims y naturals en lo mateix modo y forma que tinch ja expressat de son germà y morint ell sens fills o ab tals ningun dels quals arríbia a edat de poder fer testament, substituesch a ell y a ells y heretera mia universal fas a Dna. Maria Lluhisa Miralbell de Ferrer, filla mia y muller de Dn. Manuel Miralbell, y ella premorta o aprés sa mort a sos fills, nets y demés descendents seus ab mateix modo que està dit de dits dos sos germans, y en cas de faltar tota la posteritat y descendència legítima de dits mos tres fills, substituesch a ells y hereter meu universal fas al qui de dret tòquia, inseguint la disposició testamentària de dit mon difunt senyor pare, que fou rebuda en poder de Geroni Roger, notari públich col·legiat de la present ciutat, en lo any mil set cents quaranta cinch y die en ella continguts; sens enténdrer per això voler contravenir en manera alguna al Real Decret de vint y vuyt abril de mil set cents vuytanta nou, ans bé vull que esta disposició sie y què dia enterament arreglada a dita soberana resolució y a las demés que òbrian y regésquian en lo asumpto.

Y declarant ma voluntat, vull y man, que en lo cas de deferir.se y passar ma herència y béns a Dna. Lluhisa Miralbell de Ferrer, ma filla, y als seus, dega lo qui de ells se trobarà ser hereu meu pagar y satisfer al P. Fr. Gaspar de Ferrer y Singla, mon fill y religiós sacerdot mercenari, si encara viu, y durant sa vida natura, cent lliuras barcelonesas en cada any a més de lo que li tinch deixat y llegat ab est mon testament, que conté ma última y postrera disposició, y vull valga en forsa de testament, codicil, donació per causa de mort o per qualsevol altre espècie de última voluntat que millor de dret puga valer y tenir lloch, y anul·lo y revoco altre testament que tinch fet y firmat en poder de dit notari Boer y Pellisser, en lo die, mes y any en ell continguts, y tot y qualsevol altre que tingués fet, encara que en ells hi hagués clàusulas o paraulas derogatòrias de què no me.n recordo, y me apartaria si tingués presents.

Fou fet lo present testament, y per dit senyor testador llohat y firmat, en lo estudi de la casa de la pròpia habitació de mi lo notari baix escrit, situada en la Plassa vulgarment dita del Oli, de dita ciutat, als vuyt dies del mes de juny del any de mil set cents noranta set, essent cridats per testimonis y per boca pròpria de dit senyor testador pregats, Joseph Vidal y Miquel Dorca, escrivents de la referida present ciutat. Y jo, lo notari baix escrit, fas fee conèixer a dit senyor testador y que ha firmat de sa pròpria ma, quedant advertit que lo present testament, dins sis dies pròxims del die en què tindrà efecte en avant comptadors, deu registrar.se en la Real officina de Hipotecas de la present ciutat per a que tinga son valor.

Ignaci de Ferrer y Roig
Francisco Puig y Dorca, notari

III

1799 abril 18. Arxiu Històric de Girona. Francesc Puig Dorca, notaria 6ª de Girona, vol. 903, 178-188v.

Inventari dels béns d'Ignasi de Ferrer i Roig, trobats en la casa de la placeta de la Presó.

En la pessa del estudi que se troba al entrar per la porta del carrer a mà dreta.
Primo, la taula de escríurer y los prestatges ab los llibres vells de la casa, que tot era dels passats.

En las pessas de llenyer i estable
Primo, una porció de llenya y carbó per lo consum de la casa.

En lo seller
Primo, una bota de bot de vi de pahir.
Ítem, quatre botas de càrrega de vi de marina.
Ítem, mitja bota de vinagre y tres mallals de malvasia y dos mallals de garnatxa.
Ítem, una mitja bota y dos barrils de mallal, tots buyts.
Ítem, un llit de peu de gall ab sas pots y un gran caxó de fusta.

En lo quarto del primer pis que dona a la plasseta y que és més immediat a la Presó.
Primo, dos prestatges pintats a blau, en lo un dels quals se tròban los llibres següents:

Tomos en fòleo:
Fontanella, *De pactis*,[27] en dos tomos.
Fontanella, en dos tomos, *Decisiones*.[28]
Engel, in *Ius canonicum*,[29] un tomo.
Calderó, *Decisiones*,[30] en dos tomos.
Pitonius, *De Controversiis patronarum*,[31] en dos tomos.

27. Joannes Petrus FONTANELLA, *De pactis nuptialibus, sive de capitulis matrimonialibus tractatus*, diverses edicions.
28. Joannes Petrus FONTANELLA, *Decisiones Sacri Regii Senatus Cathaloniae*, diverses edicions.
29. Ludovicus ENGEL, *Jus canonicum*, 1761.
30. Michaele de CALDERÓ, *Sacri Regii Criminalis Concilii Cathaloniae Decisiones criminalis et civiles*, Barcelona 1701.
31. Franciscus Maria PITTONUS, *De controversiis patronarum*, Venècia 1746.

Corpus Iuris Canonici a Pitheo,[32] en dos tomos.
Covarrubias, *Recurso de fuerzas*,[33] en un tomo.
Mr Domat, *Sur le Droit publich*,[34] un tomo.
Fargna, *De iure patronatus*,[35] en tres tomos.
Càncer, *Variarum resolutionem*,[36] en tres tomos.

Tomos en quart:
Compendio histórico de Europa.
Vida de San Ignacio,[37] en dos tomos.
Monacelli, *Foris ecclesiastici*, en quatre tomos.
Colom, *Instrucción de escrivanos*,[38] en un tomo.
Pérez, *Theatro de la legislación universal de España e Indias*,[39] siete tomos.
Real Academia de Barcelona,[40] un tomo.
Biblia sacra, un tomo.
Arte de mesa, un tomo.
Philosophia moralis, libri tres, su autor Mayans,[41] en un tomo.
Tratado de la capbrevación,[42] en un tomo.

Tomos en octavo:
Selvagio, *Institutionum canonicarum*,[43] en dos tomos.
Retiro de algunos días,[44] en un tomo.
Espejo christiano,[45] en un tomo.

---

32. Petrus et Franciscus PITHOEUS, *Corpus Iuris Canonici Gregorii XIII Pont. Max. jussu editum,* Colònia 1779.

33. José COVARRUBIAS, *Máximas sobre recursos de fuerzas y protección, con el método de introducirlos en los tribunales*, Madrid 1785.

34. M. DOMAT, *Les loix civiles dans leur ordre natural, le Droit publich et legum delectus*, París 1777.

35. Francesco de FARGNA, *Commentaria in singulos canone de jurepatronatus*, Ràvena 1745.

36. Iacobus CANCERIUS (Jaume Càncer), *Variarum resolutionum juris universalis caesarei, pontificii et municipalis Principatus Cathalauniae*, diverses edicions.

37. Francisco Xavier FLUVIÁ, *Vida de San Ignacio de Loyola*, Barcelona 1753.

38. Joseph JUAN Y COLOM, *Instrucción de escribanos en orden a lo judicial*..., Madrid 1756.

39. Antonio Xavier PÉREZ Y LÓPEZ, *Teatro de la legislación universal de Esapaña e Indias*, Madrid 1794.

40. Pot ser un volum de la Reial Acadèmia de Bones Lletres.

41. Gregori MAJANS, *Institutionum Philosophiae moralis*, Madrid 1777.

42. Jayme TOS Y URGELLÉS, *Tratado de la cabrevación según el derecho y estilo del Principado de Cataluña*, Barcelona 1784.

43. Julius Laurentius SELVAGIUS, *Institutionum canonicarum*, Madrid, 1784.

44. Pierre-François LAFITAU, *Retiro de algunos días para una persona del mundo, escrito en francés por el señor Francisco Lafitau, obispo de Sisteron, y traducido al castellano por don Pedro Antonio de Tenzano y Sotomayor, presbítero*, Girona 1770.

45. Miguel DÍAZ, *Espejo christiano del último instante entre la vida y la muerte*, Barcelona 1738.

Vilademunt, *Noticias judiciales*,[46] en un tomo.
Antonio Julián, *Transformaciones de la América*, en un tomo.
Septenario doloroso[47] de sermones, en un tomo.
Camino del cielo,[48] en un tomo.
Y altres llibres de devoció y de guia de forasters.

En lo altre prestatge hi ha vàrios processos, trasllats, expedients y altres papers e instruments que són propris y espèctan a diferents particulars.

Ítem, en un de dits prestatges y en un calaix de ell, se hi troba un privilegi de cavaller a favor de dit Dr. D. Ignaci de Ferrer y Roig y dels seus, lo llibre de comptes y altres papers y notas que espèctan als negocis y causas pròprias del mateix Dr. Dn. Ignaci de Ferrer.

Ítem, un armari dins la paret de la alcoba, en lo que se han trobat diferents privilegis en pergamí de batxillerats y doctorats de dit difunt y de sos fills, dit Dr. Dn. Joseph Anton y Dr. Dn. Ignaci de Ferrer y Singla, vàrias cèdulas reials y altres papers, impresos y manuescrits.

Ítem, una taula de estisora y altre gran, molt usadas.

Ítem, dos pistolas, dos campanas de la Virgen de Loreto, dos respalls vells, dos pots de llauna vuyts, dos capsas ab tres perrucas dolentas, dos sombreros, lo un bo y lo altre usat, y un bastó de jonch ab un petit cèrcol de plata al cim y altre un poch més avall.

Ítem, un jaquet de jugar ab sas pessas y daus.

Ítem, un bagulet, dins del qual se ha trobat una espasa ab punyo de plata ab son bridecú de seda verda, deu camisas de bueltas, set mocadors blanchs, dotse corbatins blanchs, cinch gorras de cotó blancas novas, dos parells de guans de estam negre, un parell de mitjas de lo mateix, nou velas y un ciri de cera envolicadas ab un aixugamà.

Ítem, nou cadiras de balca, usadas.

En la estància immediata al dit quarto que serveix de sala

Primo, dos dotsenas de cadiras de balca pintada a blau ab flors blancas.

Ítem, quatre sanefas doradas; en las dos de sobre las portas balconeras, tota cortina de mitg domàs blau ab sos cordons y borlas, y en las altres dos de sobre las portas, un petit tros del mateix mitg domàs ab sas borlas corresponents.

Ítem, una taula de jugar, forrada de un mitg panyo vert.

Ítem, sis blandons grans de llauna sobredaurada.

46. Francisco Vilademunt y Serra, *Noticias judiciales y avisos militares*, Barcelona 1777.

47. Ciro Valls y Geli, *Septenario doloroso de la Madre de Dios afligida que en la capilla de la Congregación de la Ciudad de Gerona predicó el Dr. Dn...,* Girona 1791.

48. Giuseppe Maria Saporiti, *Camino del cielo. Consideraciones purgativas e iluminativas sobre las máxima eternas y sobre los sagrados misterios de la pasión de Christo Nuestro Señor para cada día del mes. Traducido de italiano en español e ilusttrado por… Estevan Pinell*, Barcelona 1769.

En la pessa de estrado immediata a dita sala

Primo, una taula dorada ab son mirall de cos enter sobre, ab guarnició també dorada.

Ítem, una dotsena de cornucòpias ab figura, doradas.

Ítem, dos quadros ovalats ab guarnició dorada, lo un de Santa Theresa y lo altre de Sant Ignaci, los quals quadros igualment que las cornucòpias y mirall estan pendents de uns cordons y borlas de filadís o seda encarnat.

Ítem, dos taulas cantoneras doradas.

Ítem, tres sanefas doradas, en la del balcó hi ha tota cortina de cotonada verda ab flamulas grogas y blancas y en las dos de las portas solament mitja cortina de la mateixa roba, y en totas sos cordons y borlas corresponents.

Ítem, un canapè y vint y dos cadiras de color de caoba ab sos assientos de domàs carmesí que se tròban coberts de una roba verda ab flors.

Ítem, tretse canas de arrimaderos de tela pintats al oli, ab igual número de canas a mitja canya dorada.

En lo quarto immediat a dit estrado

Primo, un llit pintat de blanch ab alguns perfils de or y en ell un cortinatge, sobrecel y entornpeu de cotonadas grogas ab flamulas blancas y encarnadas, tres matalassos ab sos traspontins, una conxa, dos llansols de tela y dos cuxins ab sas cuxineras.

Ítem, un canapè, tretse tamborets y dos cadiras de fusta de color caoba, cuberts sos assientos de dita cotonada groga.

Ítem, tres sanefas doradas; en la de la finestra tota cortina de la mateixa roba de cotonada, y en las de las portas solament mitja cortina de dita roba, y en totas sos respectius cordons y borlas de filadís groch.

Ítem, dos cornucòpias y quatre quadros ab sas guarnicions doradas, lo un de ells ab la imatge de la Puríssima Concepció, lo altre de Sant Joseph, altre de Sant Lluhís Gonzaga y lo altre de Santa Eulària, tots los quals estan pendents de sos cordons y borlas iguals als de las cortinas.

Ítem, dos cantoneras petitas doradas.

Ítem, deu canas de arrimaderos de tela pintats al oli, ab igual número de canas de llistó dorat.

Ítem, una ayguabenytera de cristall.

Ítem, una creu de fusta ab la imatge del crucifixo y sos caps de llautó.

Ítem, dos matalassos, un llansol, un cuxí ab sa cuxinera y dos flassadas, la una blanca y la altre verda, tot usat.

Ítem, deu peluts de espart y un vetllador, tot molt passat.

En la pessa o saleta immediata a dit quarto

Primo, una calaxera ab sos calaxos, dins dels quals se ha trobat vària roba del dit difunt Dr. Dn. Ignaci de Ferrer, a saber, tot vestit de casaca, jupa y calsas de seda negra, altre vestit de xamallot vert, unas calsas de panyo de seda negra, una jupa de tissó de or, altre tot vestit de vellut negre, altre tot vestit

de seda morada, una camisa guarnida de puntas y vàrios retalls de las robas de dits vestits.

Ítem, en altre calaix, quinse camisas de dona molt passadas, una mantallina de mosulina usada, vàrios retalls de tela y un tros de roba de mitg domàs vert y cosa de quatre canas de basí rellat mostrejat.

Ítem, en altre calaix, un cortinatge, sobrecel, cobrellit y entornpeu de llit de domàs, color llimó.

Ítem, un[a] cortina de finestra y dos mitjas cortinas de sobreporta ab sos corresponents cordons y borlas, y tres cobertas de tamborets, tot de dit domàs.

Ítem, un cobrellit ab guarnició, tota cortina de balcó y dos mitjas cortinas de sobreporta de domàs carmesí ab sos cordons y borlas.

Ítem, un cobrellit de domàs vert y un cobretaula de tafetà del mateix color ab guarnició.

Ítem, uns botins de panyo negra y quatre espuelas ab sas cadenas de ferro.

Ítem, altre calaxera ab sos calaxos, dins los quals hi ha alguna roba que fou de dita Dna. Maria Theresa de Ferrer, a saber és, un vestit de faldillas y jacatè de satí blau ab sa guarnició corresponent de lo mateix, unas faldillas de muer negre, altres de seda florejadas de color oscur, dos caputillos, lo un de satí blanch forrat també de blanch ab sa guarnició de pells y lo altre de seda de color de aroma, forrat de blanch ab guarnició de punta blanca de pelfa, un jacatè de panyo de seda negra guarnit ab una petita punta de seda negra, un caputxó de tafetà negre guarnit ab punta de seda negra, dos patillos negras, lo un de tafetà y lo altre de muer, tres mantellinas negras las dos de glassa guarnides ab punta de seda y la altre de escot florejat ab guarnició de glassa, dos buelos de dos ordres de puntas de seda blanca, un tros de glassa blanca ab un serrellet blanch y plata y unas calsas de ballut negre novas.

Ítem, en altre calaix, un vestit consistent en faldillas y jaquetè de roba de seda blanca ab flors de or y plata y vàrios colors, altre vestit de tapiceria fondo oscur ab flors de diferents colors, altre vestit de roba de seda carmesina mostrejada guarnidas las faldillas ab dos puntas de plata, altre jacatè de tafetà negra, un devantal curt de tafetà blanch, dos mànigas de satí blau, un parell de mitjas de seda de color gris novas, y alguns retalls de satí color de llimó y altres de roba de seda dolents.

Ítem, en altre calaix, quinse llansols y dos cuxineras de tela grans.

Ítem, en los calaxos petits, las claus de la casa y moltas altres frioleras de retalls, cordons de seda y altres semblants.

Ítem, una arquilla ab sis calaxos, dintre los quals hi ha cosa de dos lliuras y mitja de xocolata, algunas conclusions de seda, alguns banos dolents, una creu de Jerusalem ab lo crucifixo y Maria Santíssima als peus, tot de mareperla, algunas imatges de relíquias vingudas de Roma, un quadret de Sant Lluís Gonsaga, dos rosaris, lo un de pedra blanca ab sa borla de plata y medalla de

filigrana y lo altre de Jerusalem ab sa borla també de plata, unas borlas carmesinas y or, uns guans de seda blanchs, una mantellina de mosulina, un devantal de glassa blanca, cosa de cinch canas de punta de seda negra, una semmana santa en castellà, y altres frioleras de ninguna concideració.

Ítem, quatre planxas de ferro, dos cuxinets de cusir, un aspia, un burro per escalfar llits, dos mitjas taulas rodonas, un cova y dos paneras ab la roba de taula corrent, unas calsas de panyo negre usadas y quinse cadiras de balca molt passadas.

En lo quarto immediat a dita saleta que dona al jardí

Primo, un llit vert y dorat ab dos matalassos, tres traspuntins, una flassada y una vànova blancas, dos llansols y dos cuxins ab sas cuxineras.

Ítem, una pessa de tela de granobla, de unas trenta cinch canas.

Ítem, las cortinas de la alcoba de una estofa de color vert.

Ítem, dos cantoneras petitas doradas.

Ítem, altre cantonera molt vella, part verda y part dorada.

Ítem, un paraygua de seda, molt usat.

Ítem, dos quadros grans vinguts de Roma ab sas corresponents guarnicions, lo un ab la imatge de Nostra Senyora del Roser y en lo altre se representa la caiguda dels àngels mal de lo alt del paradís.

Ítem, altres dos quadros ab mitja canya de fusta de color encarnat y un poch de or, en lo un dels quals hi ha la imatge de la Divina Pastora y en lo altre la de Sant Ignaci de Layola, los dos molt usats y passats.

Ítem, tres quadrets ab sas estampas y vidres y guarnició dorada, pendents de un tafetà vert.

Ítem, una ayguabeneytera de cristall y una creu a un Sant Christo de bronse.

Ítem, altre quadret de roba de seda ab una imatge de Maria santíssima de Loreto, ab mitja canya.

Ítem, un espolsador de plumas.

Ítem, dos sanefas doradas, en la de la porta balconera tota cortina y, en la de sobre la porta, solament mitja cortina de una estofa de color vert.

Ítem, un pentinador ab son mirall, capsas, respall y demés corresponent, ab sa taula cuberta de indiana y cortinas de lo mateix.

Ítem, quinse canas de llistó dorat sobre igual número de arrimaderos de paper vert.

Ítem, en un armari, quatre cobrellits de indiana, una cortina de cotonada blanca y blava, y dos pots de confitura.

Ítem, dos pitgers de pisa blanca y flors, dolents.

Ítem, dos panarets y un cistellet de jonchs, tot molt usat.

Ítem, una calaxera ab sos calaxos y en los dos de dalt hi ha deu parells de mitjas de seda blancas de home y dona, dos novas y los altres molt usats, un parell de ganxos de plata ab pedras blancas, cosa de tres palms de puntas negras, set venas, una faxa, una mantellina de mosulina blanca guarnida de

glassa y altres dos mantellinas de glassa tot molt usat, cinch guants de dona de mosulina y alguns altres draps vells.

Ítem, en altre calaix, vuyt ermillas de basí de home, cinch ermillas de basí de dona, dos faldillas també de basí ab guarnicions de mosulina y unas faldillas de lanquins y tres anàguas de tela ab sos serrells de fil.

Ítem, un vestit bo, de glassa de colors, brodat de anticuelas de plata ab sa guarnició de puntas de fil blancas, perlas y fullaraca de colors.

Ítem, un vestit de dona de seda color de lila, ab sa guarnició de sintas de plata y botons de metall platejat.

Ítem, altre vestit de seda llistada.

Ítem, una cota de satí blanch brodada de or y guarnida ab una punta igualment de or.

Ítem, una mantellina de mosulina brodada y guarnida de puntas de fil.

Ítem, altre mantellina de seda negra ab sa guarnició de puntas de seda.

Ítem, un manguito de satí de colors.

Ítem, un jaqueté de satí blau ab llistas y flàmulas de colors, guarnit de follaraca blanca y puntas.

Ítem, un altre jaquetè de panyo vert ab un transilla de or.

Ítem, una mantellina de toca de la reyna, guarnida de mosulina.

Ítem, una partida de fil de saró.

Ítem, un tros de mosulina brodada.

Ítem, dos còfias de mosulina y puntas ab vàrias cintas y flors de seda.

Ítem, dos vestits de la Mare de Déu, rosari y manto.

Ítem, altre claxera ab sos calaxos dins los quals hi ha:

Primo, dos mantellinas de glassa, la una blanca y la altre negra, ab sas guarnicions de lo mateix, una tovallola, mocador y pentinador de batista, guarnit tot de puntas de fil.

Ítem, altre tovallola de seda carmesina, ab mostra guarnida de punta blanca de fil a la antigua.

Ítem, vint y vuyt camisas de tela de trué de dona.

Ítem, sis camisas de granobla, dos ermillas de basí rellat y set anàguas, las cinch ab serrell de fil baix, altre ab guarnició de mosulina rellada y altre sens guarnir, nou parells de mitjas de desota de fil y un tros de pessa de basí rellat de unas tres canas y mitja, y dos hermillas de basí rellat sens mànigas.

Ítem, una ermilla de basí ab llassos blaus y guarnició de glassa, una còfia de dormir ab puntas y cinta blava, una mantaleta de toca de la reyna, dos patillos y una palatina de puntas de or y plata, y una pessa de basí rellat fi de set canas y mitja, dos mantellinas, la una de mosulina sens guarnir y la altre de blavets guarnida de mosulina rellada, dos colls de glassa ab puntas, dinou coxineras de tela sens guarnir y vint y dos de guarnidas, part de mosulina y part de glassa, deu mocadors de mosulina blanca usats, tretse mocadors blanchs, nou gorras de cotó blancas y blavas y una de fil, vint y vuyt mitjas fullas de mocadors, part de mosulina y part de cambrai, tres trossos de filoxa, sis trossos de mocadors y telas, y un tros guarnit de filoxa brodada.

En la pessa immediata a la cuyna que trau finestra al seguan

Primo, dos guarderobas, en los quals se ha trobat lo següent:

Primo, quaranta sinch toballas de taula, de fil y cotó.

Ítem, cent y nou toballons de fil y cotó.

Ítem, deu toballas de ginesta.

Ítem, sexanta tres toballons de ginesta.

Ítem, cinch toballolas de ginesta.

Ítem, cinquanta set llansols de cànem y llinet.

Ítem, set llansols de tela.

Ítem, quinse toballolas de fil y cotó.

Ítem, vint y una toballas de la cuyna.

Ítem, sis camisas de tela ab vueltas.

Ítem, vuyt devantals de cuyna.

Ítem, quaranta cinch aixugamans de la cuyna.

Ítem, quatre ermillas de basí.

Ítem, vint y tres camisons guarnits ab vueltas.

Ítem, trenta nou camisas de desota, de home.

Ítem, quatre boganters.

Ítem, cinquanta quatre cuxineras.

Ítem, cinch barretinas de cotó.

Ítem, tres barretinas de fil.

Ítem, vint y quatre parells mitjas de desota.

Ítem, un gran plech de trossos de tela, tovallons, cuxineras y altras cosas, totas dolentas.

Ítem, una cota de tafetà vert.

Ítem, quatre cortinas de glassa llistada.

Ítem, vuyt cortinas y tres sanefas y un tros de tafetà vert.

Ítem, un cova ab diferents retalls de roba.

Ítem, una panera ab vàrios pedassos de drap vells.

Ítem, quatre mantellinas molt vellas, tres de mosulina y una de espart de seda.

Ítem, en un armari, una sort de vidre, cristall y pisa.

En la cuyna

Primo, una taula gran ab son calaix, una salera o petita ahina de fusta ab sos calaxets per tenir la sal y altres espècies, ab quatre culleras y tres forquillas de llautó.

Ítem, una porció de olles, plats y ensats corresponents al servey manual de la mateixa cuyna, tot de terra.

Ítem, vàries ahinas de aram, llautó, coure y ferro, a saber és, dos granxoneras, un tangi, un casso, tres parols, una cassa, una casserola ab sa covertora, dos cantis, cinch brasers, dos escalfadors, una escomadora, cinch xacolateras y cinch llumaneras, dos grasellas y una mà de morté de coure.

Ítem, una olla de ferro, dos cavalls per rodar los ast, tres payellas y una torradora, dos hastos, un torrapà, dos mitjas llunas, un tallant y un ganivet,

un llum de oli, una relladora per lo pa, una pala de tràurer foch, un morté de pedra, un tamboret y unas llevas per tràurer las ollas del foch.

Ítem, en la exida, sis cossis, és a saber, tres grans y tres petits, quaranta tres testos ab sas plantas de flors corresponents y quatre llimoners ab sos testos.

Ítem, en la bora de la muralla, quatre llimoners y, en la part de casa Cabirol, dos tarongers.

En lo segon piso y al entrar en ell una saleta en la que se troba lo següent

Primo, un bagul y dins de ell alguns calsotets, llansolets, armillas, unas puntas negras de manto y altres draps vells de poca o ninguna estima.

Ítem, altre bagul vell y, dins de ell, cent trenta y tants capdells de fil de borras.

Ítem, dos taulas grans.

Ítem, sis napas ab sa mitja canya, bordons blaus y un perfil de or.

Ítem, tres sanefas blavas ab perfil de or y sas cortinas acotonada blava y blanca y corresponents borlas y cordons.

Ítem, un ermari en la paret, dins lo qual hi ha algunas empollas de xarops y resolis, dels quals ni ha quatre de plenas.

Ítem, unas vuyt canas de llistó dorat e igual número de canas de paper pintat.

Ítem, tres cadiras de balca, molt passadas.

Ítem, un tabal per escalfar roba.

Ítem, un fanal de llauna, part dorat y part pintat, ab sos corresponents vidres.

En lo aponseto immediat entrant a la part del jardí

Primo, tres sanefas blavas ab son cordó de colradura, en la del balcó tota cortina y, en las de sobre las portes, mitja cortina de cotonada blava y blanca, ab sas corresponents borlas.

Ítem, uns pahisos de paper guarnits, ab mitja cana blava y bordó de colradura.

Ítem, unas vuyt canas de llistó de colradura, ab igual número de canas de paper pintat.

Ítem, una gran gàvia per tenir aucells, molt passada.

En lo quarto que se segueix y està a la part del jardí

Primo, un llit de fusta de noguer pintat a oscur, dos matalassos, tres traspontins, una conxa y dos cuxins de plumas.

Ítem, sis quadros de estampas, ab sos vidres y guarnició de fusta ab colradura.

Ítem, dos quadrets petits, ab guarnició dorada.

Ítem, una ayguabenytera de cristal y una creu de fusta ab son caps e imatge de Sant Christo, de llautó.

Ítem, dos mitjas cantoneras de escultura dorada.

Ítem, unas tretse canas de llistó de fusta ab colradura e igual número de canas de paper pintat.

Ítem, dos sanefas de fusta pintadas a blau ab sos bordons de colradura, y cortinas de acotonada blava y blanca, ab sas corresponents borlas y cordons.

Ítem, una cortina en la alcoba, de la mateixa roba.

Ítem, una cota de retina, de color de brisa.

Ítem, tres taulas de fusta.

Ítem, quatre cadiras de balca.

Ítem, un llit de peu de gall pintat a blau, ab tres traspontins, un llansol y un cuxí ab sa cuxinera.

En lo quarto que dona al carreró

Primo, un ganapè y vint y una cadiras del balca, pintadas a groch.

Ítem, un llit de fusta de noguer, pintat a oscur.

Ítem, un canterano de fusta de noguer embarnisat, ab sos corresponents panys y anellas de llautó dorat, en el qual hi ha roba y los llibres que foren del quòndam Dr. Dn. Ignaci de Ferrer y Singla, prevere beneficiat de la Santa Iglésia Cathedral, de la present ciutat de Gerona, a saber és, un hàbit de cor de Dr. ab sas pells corresponents, una hernusa, una sotana de panyo de seda, una casaca y jupa de xamellot, lo fondo morat y mostra negra, rellat, y una casaca de vel de monja, negra. Dotze tomos en fòleo y quatre en octau de *Benet catorsè*; dos tomos en fòleo de la *Biblioteca* de Houdry,[49] tres tomos en fòleo de Thomasino sobre la diciplica [*sic*] ecclesiàstica;[50] dos tomos en fòleo de Roncaglia sobre *Theologia moral*,[51] un tomo en fòleo del P. Francisco Suares comentant a Sant Thomàs;[52] dos thomos en quart de Cuniliati;[53] tres tomos en quart de Selvagio sobre las *antiguitats christianas*;[54] quatre tomos en quart de *Sermones* del P. Eliseo;[55] divuyt tomos en octau de la obra intitulada *Año christiano* del P. Croiset;[56] tretse tomos en octau del *Diccionari Apostòlich* del P. Montergon,[57] obra en francès; dos tomos en octau sobre las *Lletras morals* del P. Miquel Ange Marin;[58]

49. Vincenti Houdry, *Bibliotheca concionatoria*, Venècia 1764.

50. Louis Thomassin, *Vetus et nova ecclesiae disciplina circa beneficia et beneficiarios*, III vol., París 1678, 1679, 1681.

51. Constantino Roncaglia, *Universa moralis theologia*, Venècia 1753.

52. Francisco Suárez, *Comentarii ac distributiones in primam partem Summae theologiae d. Thomae De Deo uno et trino in tres praecipuos tractatus distributae*, Venècia 1608.

53. Fulgentio Cuniliati, *Universae theologiae moralis*, Madrid 1788.

54. Giulo Lorenzo Selvaggi, *Antiquitatum christianarum institutiones*, Madrid 1779.

55. *Sermones del P. Eliseo, carmelita descalzo... traducidos del francés*, Madrid 1786.

56. Jean Croiset, *Año christiano o exercicios devotos para todos los días del año... fielmente traducido del francès al castellano*, Madrid 1775.

57. Hyacinthe de Montargon, *Diccionario apostólico... traducido en español por don Francisco Mariano Nipho,* Madrid 1787-1797.

58. Michel-Ange Marin, *Lettres ascétiques et morales*, Avinyó 1769.

dos tomos del P. Isla sobre la *Història de Espanya*;[59] un tomo del *Compendi de la Religió*; dos tomos sobre lo *Veritable penitent*,[60] obra en francès; un tomo sobre las *Epístolas* de Sant Pau; un tomo sobre las *Notícias dels Pontífices*, autor Burio; un concili; dos missals, lo un gran, y lo altre de rèquiem, una Semana Santa; y un tom de los Salmps de David escrit en francès.

En lo aposento que se troba al cap dels tres escalons y trau finestra al carreró

Primo, un bagul, dins lo qual hi ha set toballolas y vuytanta quatre toballons de fil y cotó.

Ítem, cosa de una arroba de cacau y dos cuxineras usadas.

Ítem, quatre plats de terra ab codonyat y dos ab melmelada, y alguns altres plats y pots vuyts.

Ítem,una olla de terra, plena de ametlla.

En lo quarto de la part esquerra al últim del corredor

Primo, dos matalassos, tres traspuntins, quatre cuxins y una cuxinera.

Ítem, un bagul, una taula y un prestatge de fusta.

Ítem, una cortina de indiana a la alcoba ab sas corresponents borlas.

Ítem, onse cadiras de balca pintadas a groch fort.

Ítem, un fusell.

En los dos quartos de ma dreta al cap de dit corredor

Primo, un llit de peu de gall, ab cinch matalassos y cinch traspuntins, un cuxí y una conxa, y un bagul dolent, dins del qual hi ha sis llansols nous de cànem, un bonete, un sombrero vell, una besta de congregant, una jupa de tissó de or, tres ventalls, un tontillo y una còfia de dol.

Ítem, en altre bagul, alguns cordons y borlas per las cortinas de domàs de sala, estrado y quarto.

Ítem, tretse aixugamans.

Ítem, cinquanta un rams de fil de cànem y cosa de una cana de drap, també de cànem.

Ítem, en un sitial, dotse casacas, catorse jupas, vuyt calsas, nou jaquetons, dos cotas y un capot, tot de roba de ibern y estiu, la major part vell y dolent.

Ítem, un llit de peu de gall ab un matalàs, tres traspuntins y una flassada.

Ítem, dos cadiras de balca y un devanell.

Ítem, sis brasarets dolents.

En lo rebost gran que està immediat al terrat cubert

Primo, una salera per salar tocino, ab una porció de sal.

---

59. *Compendio de la Historia de España. Escrito en francés por el R.P. Duchesne, de la Compañía de Jesús {...} traduciàle en castellano el R.P. Joseph Francisco de Isla, de la misma Compañía, con algunas Notas críticas, que pueden servir de Suplemento, por el mismo traductor*, Amberes 1758.

60. D.G.P., *Le veritable penitent ou apologie de la penitence, tirée de l'escripture sainte, des saints peres et des conciles*, Colònia 1686.

Ítem, quatre ollas grans.
Ítem, tres quarters de cansalada.
Ítem, unas sexanta lliuras de candelas de seu.
Ítem, dos botifarrers ab algunas botifarras y llonganissas.
Ítem, un cossi per salar tocino ab una petita porció de ell.
Ítem, quatre gerras de terra per posar oli, en las quals hi ha cosa de quatre mallals de oli.
Ítem, tres burros per escalfar lo llit.
Ítem, sis talladors y una tauleta per menjar los malalts.
Ítem, quatre passeras, set cistells y alguns cabassos.
Ítem, una sort de terrissa.
Ítem, algunas capsas dolentas, dins las quals hi ha una porció de sal de escuma, fasolas y fasols.

En lo terrat cubert
Primo, una caixa y, dins de ella, vuyt plegas de serros de cànem, dos flassadas de cotó, una bànova blanca, una cota y jupa de indiana, una cotilla, dos casacots y un tros de panyo vert dolent, tres camisas de dona, un devantal, quatre tovallons dolents, una ermilla, un jaquetè, tres corbatins dolents, quatre fandillas de tela, dos anàguas, tres jaquetans, un vestit de basí rellat y un capoton de bayeta dolent.
Ítem, dos bànovas blancas.
Ítem, tres cortinas per los balcons del carrer, ja dolentas.
Ítem, tres cuxins de pluma.
Ítem, dos llits, lo un pintat a vert y lo altre nou, sens pintar, y diferents fustas extraviadas de vàrios llits y alguns calaxos.
Ítem, tretse estoras que serveixen per lo estrado, quarto immediat, que trau finestra al carreró y per lo quarto immediat al jardí del primer pis.
Ítem, diset peluts molt usats.

Estany en dita casa
Primo, sis platas grans y dos petitas.
Ítem, quatre dotsenas de plats nous rodons.
Ítem, vint y set plats vells de la mateixa forma.
Ítem, dos dotsenas de plats otxavats bons.
Ítem, quatre candeleros regulars y un ab blandons, verga y pàmpol.

Plata en dita casa
Primo, una sotacopa, de pes quaranta tres onsas y quatre argensos.
Ítem, altre sotacopa, de pes vint y quatre onsas y un argens.
Ítem, una escupidera, de pes onse onsas.
Ítem, unas vinagreras, de pes vint y set onsas y set argensos.
Ítem, uns salers, de pes vuyt onsas y quatre argensos.
Ítem, una asafata, de pes trenta y una onsas y tres argensos.

Ítem, dos tassas de gallet, de pes vint onsas dos argensos.

Ítem, sis candeleros, de pes junts setanta cinch onsas.

Ítem, altres dos candeleros y quatre blandons, de pes junt sexanta y dos onsas.

Ítem, dos asafates juntas, de pes cinquanta y cinch onsas y dos quarts.

Ítem, sis marcelinas, de pes juntas cinquanta y dos onsas y tres quarts.

Ítem, dotse cuberts, de pes junts cinquanta y cinch onsas.

Ítem, dos capsas per tabaco, un cistelleta ab cadena y cascavells de plata sobredaurada, una campaneta ab sa cadenilla, quatre civellas de peus y dos de xarretera, dos parells de botons, un reliquiaret ab *Lignum crucis* y dos petitas medallas, tot junt de pes onse onsas, tres quarts.

Or, perlas y pedreria existent en dita casa.

Primo, una creu ab son llas y un parell de arrecadas de or, ab diamants engastats sobre plata.

Ítem, un adrés ab sa joya y dos parells de arrecadas de diamants y rubins.

Ítem, tres anells de diamants y rubins.

Lo pes de tot és, a saber, de or y plata unas cinch onsas, dels diamants, uns sis quilats, y dels rubins, uns dos quilats.

Ítem, uns bracelets y collar de perlas finas, de pes tres onsas y set argensos.

Ítem, un adrés concistent en una joya ab son llas, dos arrecadas de tres ametllas y una sortija, tot de diamants, de valor cosa de mil y tres centas lliuras.

Diner efectiu que se trobà existent en dita casa lo die del òbit de dit difunt.

En diferents paratges de la casa, sis mil set centas sexanta nou lliuras, deu sous y vuyt diners.

Interessos que tenia dit difunt en vàrios bastiments y fàbricas

Primo, en poder de Dn. Manuel Miralbell, de Blanes, per a repartir en vàrios bastiments, com efectivament ho estan, mil quatre centas sexanta nou lliuras, divuyt sous y un diner.

Ítem, per lo que interessa en la fàbrica de Mercader y companyia, erigida en Gerona, mil y cinch centas lliuras.

Ítem, per lo que interessa en la barca del patró Benet Vila, de Tossa, cent quaranta lliuras.

Ítem, ab lo patró Joseph Teixidor, també de Tossa, cent cinquanta lliuras.

Ítem, ab los patrons Nicolau Vidal y Jaume Vila, de Tossa, cent vuytanta lliuras.

Ítem, ab los patrons Joan y Benet Moré y Rovira, de Tossa, dos centas lliuras.

Ítem, ab lo patró Francesch Bosch, dos centas lliuras.

Ítem, ab los patrons Barthomeu Vilà y Joseph Moré y Pago, los dos també de Tossa, dos centas vuytanta lliuras.

Ítem, per lo que interessa en lo bastiment del patró Jaume Font anomenat Sant Antoni de Pàdua, per una part de diner, dos centas lliuras.

Ítem, per lo que interessa en lo bastiment o bergantí del patró Benet Noguera anomenat Sant Ramon, en un setsè, set centas cinquanta lliuras.

Ítem, a cambi a raó de un y mig per cent al mes té asseguradas en la companyia dels germans Joan y Francisco Moré y Gelpí, patrons en la que era altre dels companys, interessa en dos mil lliuras.

Ítem, per lo que interessa en una barca de pescar dels germans Grau y Gaspar Moreu, patrons de Tossa, tres centas sexanta sis lliuras, tretse sous y quatre diners.

Ítem, ab lo patró Grau Rutllà, cent cinquanta lliuras.

Ítem, per lo que interessa en lo bastiment del patró Grau Moreu anomenat la Verge del Carme y las Ànimas, ab un dotsè, dos centas vuytanta una lliuras, cinch sous.

Ítem, en lo bastiment del patró Gaspar Moreu anomenat Sant Feliciano y las Ànimas, interessa en un dotsè, y per ell en tres centas trenta tres lliuras, sis sous y vuyt diners.

Ítem, ab lo patró Jaume Moré, que feya tots los anys son viatge a Roma, interessa en vuytanta nou lliuras, dotse sous.

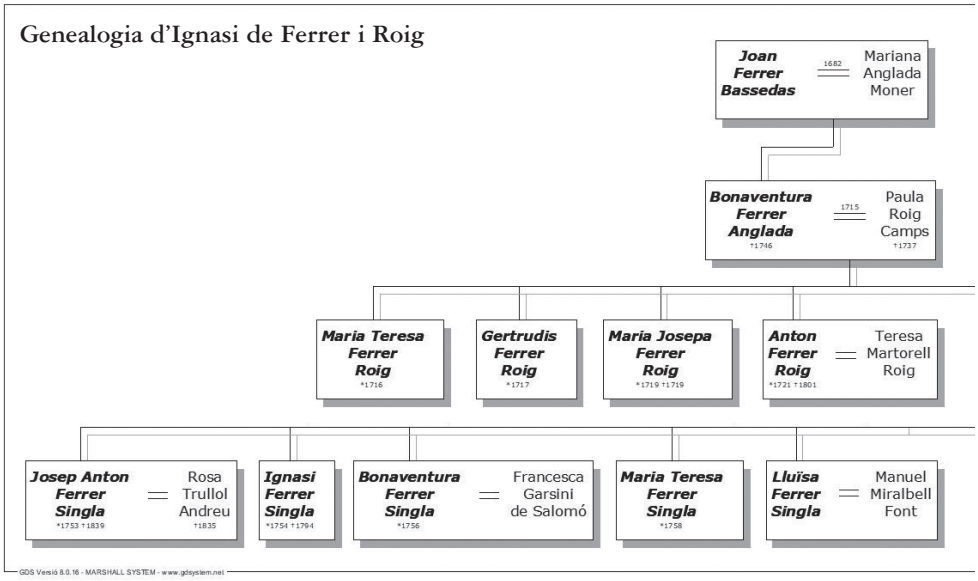

Propietats o béns immobles espectants a dit difunt

Primo, en la parròquia del lloch de Sarrià, batllia forana de Gerona, una casa anomenada Hostal del Lladoner, ab totas sas terras, honors y pocessions de sas pertinències.

Ítem, tota aquella casa o heretat anomenada la casa nova d.en Valls, situada part en lo terme del lloc de Salitja, vegueria de Gerona, y part en lo del lloch de Sant Dalmay, bisbat de Gerona, ab totas sas terras, honors y pocessions.

Tot lo que se poceheix perpètuament, y lo que se segueix se poceheix solament a carta de gràcia.

Ítem, tota aquella casa o heretat anomenada lo mas Fàbrega, situat en lo terme del lloch de Riudellots de la Selva, de dit bisbat, ab totas sas terras, honors y pocessions.

Ítem, lo mas Negra junt ab lo mas Estrada y Arenyó dirruhits y a dit mas Negra units ab totas sas terras, honors y pocessions, situat en lo veynat de Serrallonga, al terme del castell de Brunyola, del referit present bisbat.

Ítem, un cens de trenta lliuras barcelonesas y un parell de gallinas, que fa y presta tots anys Francisco Roca y Compta, sastre de Vilobí.

Ítem, altre cens de tres lliuras, cinch sous y una gallina, que fa y presta tots anys Barthomeu Camps, treballador de Brunyola.

Ítem, dos censos, lo un de tres lliuras vuyt sous y una gallina, y lo altre de tres lliuras, deu sous, que fa y presta tots anys Geroni Oliveras, de Sant Dalmay.

Ítem, altre cens de cinch lliuras y una gallina, que fa y presta tots anys Francesch Solà, treballador de Sant Dalmay.

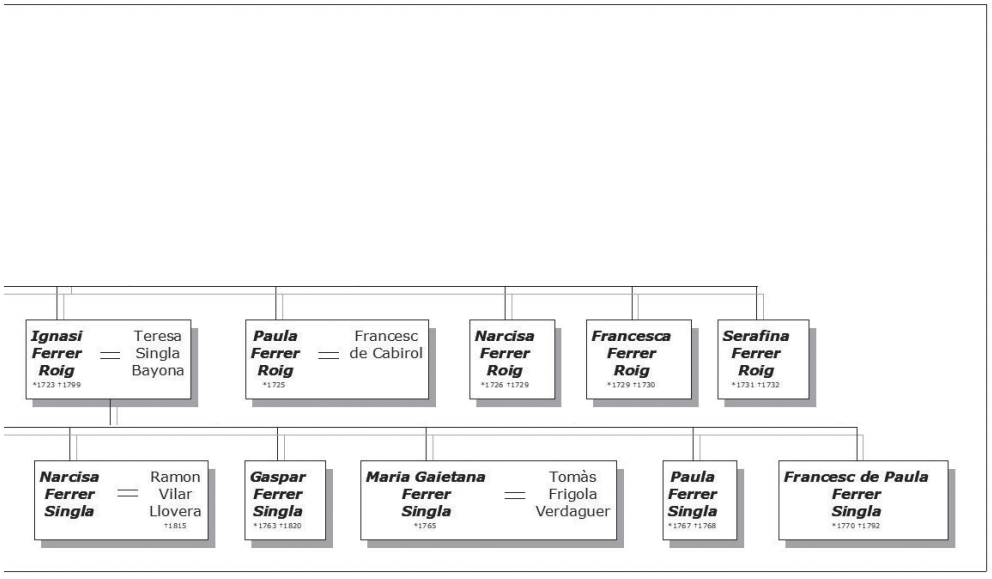

BUTLLETÍ BIBLIOGRÀFIC

Jaume de Puig i Oliver
Institut d'Estudis Catalans

CATALUNYA CAROLÍNGIA: CENT ANYS

«Aquestes publicacions exigeixen
sempre períodes molt llargs de preparació».[1]

L'any 2020 en fa cent que l'Institut d'Estudis Catalans decidia emprendre el projecte *Catalunya Carolíngia.* El centenari és una oportunitat per a reflexionar sobre aquest fet, i la reflexió es bifurca en dos aspectes: El primer és la dada bruta dels cent anys; el segon és el fet mateix de la publicació dels documents catalans de l'època carolíngia.

I

Prehistòria pròxima

Cent anys poden semblar molts anys. Si haguéssim de filar prim, encara n'hi hauríem d'afegir un grapat més, perquè la prehistòria de la *Catalunya Carolíngia* es pot rastrejar just en el mateix moment de la creació de l'IEC. Ja en el Dictamen-Acord de constitució de l'any 1907, hi ha una part programàtica indicativa: «Lo primer que cal fer, com més necessari, es crear un centre de crítica històrica y social on se treballi ab vera serietat científica. Els nostres arxius, renomenats en tota Europa per les moltes riqueses que hi ha y que desconeixem, exigeixen investigacions autorisades; nostres autors clàssichs, quasi inèdits completament, demanen comentaris, crítiques y comparacions com permeten els coneixements moderns. Tenim èpoques de nostra història completament desconegudes …; hi ha autors dels quals ningú s'ocupa, com son tots els de la nostra cultura llatina eclesiàstica dels temps romànichs; y aquest desconeixement nostre es més llastimós per que'ns el retreuen els autors estrangers, enviantnos tot sovint els volums d'investigacions que'ns tocaven d'haver fet a nosaltres».[2]

El punt de partida de l'IEC era, doncs, molt clar: zero, «desconeixem», «ens tocava d'haver fet a nosaltres», ... No es pot negar el realisme i la valen-

1. Ramon d'Abadal i de Vinyals, *Catalunya Carolíngia. Volum II. Els diplomes carolingis a Catalunya. Primera Part,* Barcelona, Institució Patxot 1926-1950, xxxv.

2. Diputació Provincial de Barcelona. Institut de Estudis Catalans, *Dictamen-Acord de Constitució*, dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans» [I], mcmvii, 8.

Arxiu de Textos Catalans Antics [Institut d'Estudis Catalans / Facultat de Teologia de Catalunya]
DOI: 10.2436/20.3000.01.65 Vol. 32 (2017-2019), p. 719-750

tia del diagnòstic. I parlem justament de valentia, perquè la panoràmica descrita sense pal·liatius en aquell dictamen podia haver generat sentiments d'amargor i pessimisme. Els qui van redactar aquell text, però, eren gent determinada, gent que tenien unes ganes immenses de posar-se a treballar i de fer treballar, aconseguint que a Catalunya es treballés bé i en català d'una vegada, i ni l'amargor ni el pessimisme no els haurien fet cap servei metodològic. El primer Institut, encara no dividit en seccions, es donava un programa esfereïdorament vast, centrat en la idea de *corpora: corpus* històric, *corpus* literari, *corpus* dels trobadors, *corpus* cartogràfic, *corpus* de monuments, *corpus* de material gràfic, etc., i rebutjava el sistema del treball «isolat» i del treball precipitat: «… Y si això succeeix en la literatura, no són menors les llacunes considerables que hi ha que lamentar en la ciencia jurídica, en l'arqueologia, y en la historia catalana, tan escassa en coleccions diplomàtiques y necessitada d'un despull sistemàtich dels Arxius de la nostra terra, que proporcionin els materials imprescindibles pera les construccions definitives. Mes pera omplir aquestes deficiencies, incompatibles amb el grau de *normalitat* en la cultura a que tots aspirem, havem de fugir de caure en la temptacio d'impulsar els treballs repentistes …».[3] Evidentment, calia «serietat cientifica», «investigacions autorisades». Les primeres produccions de l'IEC en forma de llibre responen exactament a aquest programa de treball vast, seriós i sistemàtic.[4]

Fou en aquest marc de preocupacions que des del primer moment l'IEC incorporà altres erudits al seu programa de constituir *corpora* i col·leccions documentals que havien d'ésser els instruments de treball indispensables per als historiadors catalans: «Era precís primer seleccionar del material immens documental que sortosament conserva encara Catalunya, potser, a proporció, més que cap altre nació d'Europa, el de més urgent publicació ... Aquells clarament s'ens oferien en quatre principals agrupacions: els preceptes i, en

3. *Memòria presentada als excelentíssims senyors President de la Diputació y Alcalde de Barcelona*, per l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets desde la seva fundació fins al 31 de Desembre de 1908, dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans» [II], mcmviii, 10. La centralitat de la idea dels *corpora* era ben viva i es confirma retrospectivament en *L'Institut d'Estudis Catalans. Els seus primers xxv anys*, Barcelona, Palau de la Generalitat 1935, 12-13.

4. Són: *Les pintures murals catalanes,* de Josep Pijoan (1907), *Les monedes catalanes,* de Joaquim Botet i Sisó (1908-1911), *Documents pera l'historia de la cvltura catalana mig-eval*, d'Antoni Rubió i Lluch (1908-1921), *L'arquitectura romànica a Catalunya,* de Josep Puig y Cadafalch (1909-1918). S'hi afegirien els *Estudis de Bibliografia Lul·liana I,* d'Adam Gottron (1915) i *II,* d'Elies Rogent i Estanislau Duran (1927), *Les obres d'Auzias March,* d'Amadeu Pagès (1912-1914) i més endavant el fonamental *Repertori de l'antiga literatura catalana. La Poesia, I,* de Jaume Massó i Torrents (1932). No es poden excloure de la llista ni els set volums de l'*Anuari* (1907-1931), ni els tres volums de la monumental *Sigil·lografia Catalana* (1915-1932) de Ferran de Sagarra i de Siscar, encara que no fou publicada per l'IEC, tot i que Ferran de Sagarra n'era membre des del 1920. Sense oblidar el goteig sistemàtic de treballs d'investigació apareguts al «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya» i als «Estudis Universitaris Catalans».

general, tots els documents procedents de la cancelleria Carolíngia i donats per Catalunya, la Marca Hispànica … al costat d'aquests documents tenim les butlles i tota la sèria d'instruments sortits de la Cort Pontifícia. … al costat d'aquests dos grups, hi ha la documentació carolíngia, pròpiament nostra: les consagracions d'esglésies, els judicis, els testaments, les vendes, la infinitat de contractes que els nostres arxius eclesiàstics i civils han conservat i que son inèdits en sa majoria. … De ço que havem exposat s'en deduïa clarament el pla que calia seguir en publicar la primera sèrie del nostre Corpus Documental: Preceptes Carolingis, Butllari, Corpus de documents originals, Cartorals. Calia encara fixar un límit cronològic an aquesta primera sèrie, límit que no respongués a un criteri purament arbitrari sinó que en el possible senyalés una realitat històrica; aquest límit el dona d'una manera prou lògica la fi de la dominació franca a Catalunya. … Els treballs varen començar desseguida; el recull de preceptes carolingis està essencialment fet i estan preparats per a donar a la impremta fins els concedits per Girona; … estan copiats tots els demés i avençats els treballs de crítica de les diverses còpies dels que no s'han conservat originals. El Corpus de Documents està així mateix avençat: tenim copiats tots els documents del nostre Arxiu [ara sèrie Arxiu de la BC], els de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i els del fons de la Universitat i de la Seu de Lleida. … Cal citar encara la col·laboració de Mn. Pere Pujol, a qui s'ha confiat la còpia dels documents del riquíssim Arxiu de la Seu d'Urgell.[5] … Ens plau fer constar aquí la col·laboració entusiasta del docte canonge arxiver (de la Catedral de Lleida) D. Josep Gaya en qui havem trobat sempre tota mena de facilitats …».[6] Ja es veurà tot d'una que l'enumeració de sèries documentals catalanes que segons l'IEC s'havien d'explorar, seleccionar i publicar té més d'una cosa a veure amb els programes de l'erudició històrica europea, sobretot francesa, tal com es podien copsar a Catalunya al principi del segle XX. I ara és oportú de recordar, ni que sigui de passada, un tret molt *modern* d'aquella generació: l'acció dels homes del primer Institut no es va limitar a programar l'exploració del patrimoni escrit, sinó que llur interès es projectà sobre els documents arqueològics reals, és a dir, el programa de fotografiar tot el patrimoni monumental, i per això avui existeix a Barcelona, després de les vicissituds corresponents, el formidable Arxiu Mas.

Com es pot observar, la publicació dels preceptes carolingis no s'emmarcava encara en una obra conjunta de tot el període, i fa l'efecte que hom pensava

5. Es conserva a l'arxiu de l'IEC la lletra de Pere Pujol a Francesc Martorell, datada el 1 de desembre del 1920 trametent-li «un plec certificat contenint les notes de l'Abadal, que em va trametre En Rovira, de les copies que vaig fer-li de 108 pergamins» de l'Arxiu de la Seu d'Urgell i ennovant-lo que es posava a fer la transcripció de tots els altres documents: IEC, SHA Correspondència 1920-1020, topogràfic EMNum- MarF-2-55.

6. Cf. *Memòria presentada per la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans als excelentíssims senyors President de la Mancomunitat de Catalunya y Alcalde de Barcelona, donant compte dels treballs fets durant l'any 1920*, dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans» [VI], MCMXV-XX, XLIII-XLIV.

en una publicació per lliuraments successius, a mesura que els diversos arxius fossin explorats i buidats. La publicació de treballs científics per lliuraments era una pràctica ben arrelada a Catalunya del segle XIX ençà, i encara perduraria durant els primers decennis del segle XX, assenyaladament en alguna publicació periòdica de l'IEC.

Aquell IEC, tanmateix, era fluid i dinàmic. A mesura que incorporava elements joves a la seva tasca, la planificació anava prenent proporcions més ben adequades amb els propòsits de la institució. A partir del 1911, Ramon d'Abadal i de Vinyals ja havia començat a treballar en l'aplec de documents sobre el domini carolingi a Catalunya. El curs 1911-1912 treballà a París, buidant els fons de la BNF, assenyaladament les col·leccions Baluze (1677-1688), Moreau (1762→) i Doat, formades per còpies d'escriptures antigues fetes en època moderna (segles XVII i XVIII). Aquella estada a París va tenir una influència profunda en els esdeveniments posteriors. A part del treball de regestació i còpia, el jove Abadal va poder documentar-se molt detalladament sobre les peripècies de l'edició de documentació antiga i els problemes annexos a un tal programa. A l'*École des Chartes* escoltà les lliçons de Maurice Prou sobre diplomàtica i crítica i metodologia històrica; a l'*École Pratique des Hautes Études* assistí al curs de Marcel Thévenin sobre la problemàtica dels privilegis reials carolingis. Això li va obrir perspectives que anaven una mica més enllà de les idees que circulaven per l'IEC durant la segona dècada del segle XX. L'IEC fonamentalment tenia pressa, i després del primer impuls editor era clar que les reserves dels erudits s'havien aprimat. Calia, doncs, treballar. I el treball, ai las, no pot ser «repentista», perquè cada treball té el seu mètode, cada mètode requereix el domini d'una sèrie de tècniques, i aquest domini s'ha d'adquirir. De París Abadal en tornà decidit a publicar primer els diplomes dels reis carolingis abans d'emprendre la publicació dels altres documents, organitzant llur distribució per comtats. Així, es començava a dissenyar la forma que prendria el programa *Catalunya Carolíngia*.

Prehistòria remota

En la prehistòria de la *Catalunya Carolíngia* hi ha alguns fets remots, aparentment inconnexos amb les preocupacions del primer IEC i, en canvi, indissolublement lligats amb elles. El primer és un decret governamental francès del 26 d'abril de 1738, en el qual es manava remetre a París còpies de documents reials conservats en tots els arxius locals, per tal de refer, en part, el desastre causat per un incendi en els registres de la *Chambre des Comptes* de la monarquia. El segon és un altre decret del govern francès, aquest del 1762, que ampliava l'anterior, perquè pretenia obtenir còpies de tots els documents relatius a la història de França, amb la intenció de publicar-los. Amb aquest fi fou creat el *Cabinet des Chartes*, entre 1762 i 1764. Decret i *Cabinet* són a

l'origen de la *Collection Moreau* de la BNF,[7] formidable recull de documentació medieval transcrita en època moderna. De part catalana hi van col·laborar el perpinyanenc Francesc de Fossà (1726-1789) i Jaume Caresmar i Alemany (1717-1791), el qual, mobilitzat per Fossà, li enviava transcripció de 166 documents trets de diversos arxius catalans. Els francesos treballaren de valent, perquè entre 1769 i 1783 O. de Bréquigny ja publicava els tres primers volums de la *Table chronologique des diplômes, chartes, titres et actes imprimés, concernant l'histoire de la France,* que començava l'any 142 i acabava el mateix 1783. Al cap de nou anys, el 1791, apareixia el primer dels volums (i serien cinc en total) on es publicaven els documents sencers, i aquests eren els de l'època merovíngia. Les torbacions i els canvis socials profunds de l'època revolucionària van retardar aquell projecte tan ambiciós, que no fou repress fins al 1832, en temps del rei Lluís Felip. En fou encarregada l'Acadèmia d'Inscripcions, en nom de la qual J. M. Pardessus va refer i completar l'obra de Bréquigny sobre la documentació merovíngia; aquesta era escassa i per això mateix el projecte era amanós. En canvi, en abordar la documentació carolíngia i en avançar cap a la Baixa Edat Mitjana, la muntanya de títols, diplomes i cartes prenia unes proporcions exactament descominals, i convertien el projecte francès en una quimera. Prudentment, l'any 1847 l'Acadèmia prengué l'acord de limitar-lo a una tria de documents públics i privats fins al 1180. Després d'aquesta frenada, en vindrien d'altres.

Outre-Rhin i els mateixos anys, els tudescs feien una feinada paral·lela a la dels francesos. L'any 1823 és fundada l'empresa «Monumenta Germaniae Historica», dirigida inicialment per G. H. Perz. Potser més pràctics que els francesos, els tudescs ja van dividir inicialment el projecte en sèries: *Scriptores*, *Leges, Diplomata, Antiquitates, Epistolae,* etc. Johan Friedrich Böhmer publicava el 1833 a Frankfurt am Mein els seus *Regesta chronologico-diplomatica Karolorum: Die Urkunden sämmtlicher Karolinger in kurzen Auszügen, mit Nachweisung der Bücher in welchen solche abgedruckt sind,* obra paral·lela de la *Table* de Bréquigny, amb una diferència important: hi eren omesos els documents privats, i aquesta diferència no passà per alt a l'Acadèmia d'Inscripcions francesa. El 1867 Teodor von Sickel, seguint les pautes de Böhmer, publicava a Viena els *Acta Regum et Imperatorum Karolinorum digesta et enarrata.* Havia nascut la diplomàtica carolíngia. El part era la conseqüència lògica dels esforços anteriors d'exploració, d'indexació i d'algunes primeres publicacions sistemàtiques de documents. Però no tot serien flors i violes. Quan Karl Perz va publicar els *Diplomata regum Francorum e stirpe merowingica,* Hanover 1872 [M. G. H., *Diplomata Imperii*, 1], va suscitar més tard una aïrada crítica de Georges Tessier, que s'ha fet cèlebre en el mon de les desqualificacions científiques com

7. El director general Bertin i Jacob Nicolas Moreau foren els responsables inicials del projecte. A part del material reunit a París (uns 1.800 volums), es van crear centres i col·leccions provincials per a l'arreplega dels fons locals.

una de les més cruels.[8] Els erudits francesos i tudescs aprenien sobre la marxa les dificultats que representa l'aplec d'una qualsevol documentació original: la recerca crítica dels originals, de les còpies en cartorals, en documents judicials, en exemplars de propietat privada i en edicions que se n'havien fet; aprenien les dificultats relatives al problema de la cronologia, al problema de les falsificacions documentals i, de manera particular, a la cura que calia posar en la publicació correcta dels textos. Tot aquest moviment, que de cop semblava impetuós i havia inundat les dues ribes del Rin, venia de lluny, venia, com veurem tot seguit, de Mabillon, dels mauristes i dels actes polítics francesos del 1738 i del 1762, assumits i enriquits per l'erudició europea del segle XIX, convertits ara en projectes savis de la república de les lletres, és a dir, amb un abast i una destinació universals.

Els francesos tenien una tradició erudita molt forta, potser més que l'alemanya. Però, a desgrat que durant l'època moderna França fou un país unit i centralitzat, i Alemanya, en canvi, fou un país dispers, divers, religiosament dividit i políticament atomitzat, la gran erudició francesa del XVII i del XVIII resultà dispersa, diversa i atomitzada. La curiositat originària dels erudits francesos de l'Ancien Régime entorn dels documents antics pecava de manca d'ambició, perquè, a desgrat del que pugui semblar, aquella no fou una curiositat històrica i cultural pura; la primera curiositat entorn de la documentació antiga era deguda bàsicament a l'interès jurídic i econòmic —social— d'aquells documents. Si es podia demostrar que els privilegis atorgats pels reis francesos eren dubtosos o directament falsos, els béns consignats en aquells escrits esdevenien automàticament béns usurpats, el dret de propietat dels detentors d'aquells béns era nul i així drets i rendes de clergues i nobles es tornaven suspectes i tendien indefectiblement a evaporar-se. A partir del moment que el jesuïta Daniel Papebroch va sotmetre a una crítica severa els privilegis de les abadies benedictines,[9] els monjos de sant Benet van reaccionar, i ho van fer egrègiament, perquè dom Jean Mabillon, per a posar aigua al vi de l'obra de Papebroch, va anar a fons, establint els criteris fonamentals de la crítica diplomàtica,[10] desenvolupats després pels mauristes dom Toustain, dom Tassin i llurs successors. D'aleshores ençà, la crítica dels falsos ha estat un dels objectius clàssics de la diplomàtica. Amb la supressió dels privilegis feudals a França (4 d'agost del 1789) i la nacionalització dels béns del clergat (2 de novembre del 1789), l'obra de Papeborch i la crítica dels falsos va perdre el seu mordent social originari. Ara bé, l'obra dels mauristes, i aquí rau la seva ambició, no s'havia limitat a defensar l'autenticitat dels privilegis eclesiàstics; llur interès es va projectar sobre tota la història de França, províncies incloses.

8. G. Tessier, *Diplomatique royale française,* París 1962, p. 5, n. 1.

9. D. Papebroch, *Propylaeum antiquarium circa veri ac falsi discrimen in vetustis membranis,* dins «Acta Sanctorum aprilis», t. II, Anvers 1675, p. I-XXXI.

10. J. Mabillon, *De re diplomatica libri VI,* París 1681, [14] + 634 + [28] p.; *Librorum de re diplomatica supplementum,* París 1704, VIII + 116 p.

Són els mauristes els qui van inaugurar la documentació prosopogràfica de bisbes, abats i responsables dels capítols de les catedrals de França, després continuada en el gran projecte que fou la *Gallia Christiana,*[11] més tard imitada pràcticament arreu. Són ells també els qui d'una manera indirecta van contribuir a la creació del *Cabinet des Chartes* el 1762. Aleshores el primer problema dels erudits francesos del XIX fou d'entendre bé i poder disfrutar útilment de l'erudició anterior, sòlida i no sistemàtica, bona i dispersa, sempre inacabada, ara ja orfe de cap picant social i polèmic. Calia revisar, garbellar i sobretot completar. La *Table* de Bréquigny constituïa un instrument de treball indispensable, però arreu florien descobertes de documents nous, editats o inèdits, impulsats per la creació dels arxius i les biblioteques departamentals, on anaren a parar els fons literaris i arxivístics aplegats i organitzats durant l'etapa de la *Convention Nationale* pel cèlebre *abbé* Grégoire. Per això a França, a més d'una activitat exploradora incessant, hi ha represes conspícues d'obres anteriors. Entre 1869 i 1880, Léopold Delisle reeditava el *Recueil des historiens des Gaules et de la France* (París 1738) de dom Martin Bouquet (1685-1754), ampliant-la fins a vint-i-quatre volums. Entre 1872 i 1904, Privat editava a Tolosa del Llenguadoc els apèndixs a l'*Histoire générale du Languedoc* de dom Devic i Vaissette (París 1730-1733), sota la direcció d'Édouard Dulaurier, amb notes d'Émile Mabille i Édouard Barry, continuades més tard per Auguste Molinier i d'altres: aquests apèndixs han donat una vida editorial llarguíssima a aquella *Histoire*, al mateix temps que demostraven per via de fets que la recerca documental és una feina que mai no s'acaba. Igualment la *Gallia christiana* fou represa de 1895 al 1920 per J. H. Albanès i Ulysse Chevalier.

El alemanys, amb una tradició immediata contrària, molt menys concentrada, foren més pràctics. Van anar de dret, ja s'ha dit, als nuclis diversos de llur origen. Ja des del 1879 apareixia la sèrie *Diplomata regum et imperatorum Germaniae,* publicada sota la direcció de Sickel. Com que els *Regesta* de Boehmer havien estat tocats fatalment d'obsolescència, Engelbert Mühlbacher els republicava el 1889 en una edició corregida i augmentada que fins i tot rebia un nom nou, de regust bismarcquià ostensible: *Regesta Imperii: die Regesten des Kaiserreichs unter den Karolingern* (751-918). Després d'aquest «tour de force», el 1892 Mühlbacher rebia dels «Monumenta Germaniae Historica» l'encàrrec de formar una comissió per a la publicació dels diplomes carolingis. I aleshores es produeix un fet decisiu.

Els francesos, és a dir, l'Acadèmia d'Inscripcions de França, i concretament els successors de Pardessus (Benjamin Guérard, Natalis de Wailly, Léopold Delisle i de Rozière), ja ho hem indicat, treballaven en la tria de documents públics i privats fins al final del segle XII; Arthur Giry i els seus deixebles, des de l'*École Pratique des Hautes Études,* es van dedicar a refer els regestos

11. *Gallia christiana in provincias ecclesiasticas distributa,* 16 vols., Paris 1715-1865, 1895-1920.

reials seguint l'exemple dels tudescs. En aquest punt, les dues iniciatives es trobaven. Què calia fer?

La iniciativa la van prendre els tudescs. Encarregat, com hem dit, pels «Monumenta Germaniae Historica» de la publicació dels *Diplomata Karolinorum,* Mülhbacher va posar-se en contacte amb Giry, que treballava sobre el mateix material. Qui tenia les idees clares era el tudesc. Ja en reeditar els *Regesta* de Boehmer, Mülhbacher n'havia exclós els reis i emperadors pròpiament francesos —segons l'òptica d'avui— a partir de Carles el Calb. Giry acceptà el tracte que li oferia Mülhbacher: Els alemanys es reservaven els diplomes imperials i els de la casa germànica i els francesos es dedicaven als diplomes dels reis francesos a partir de Carles el Calb. L'acord es prenia vint anys després de Sedan, molt poc abans que esclatés l'*affaire* Dreyfus, en unes circumstàncies històriques que Michelet considerava «confuses i adverses» per a la gran nació francesa, a propòsit de la qual un dia ell mateix va dir emfàticament en escriure la primera línia de la seva història: «Un jour j'aperçus la France…». Al marge de retòriques nacionalistes i polítiques competitives, els erudits d'un i altre cantó del Rin van saber arribar a un acord pràctic, sensat i real. L'acord no va trigar a donar fruits. El 1906 Mühlbacher publicava als «Monumenta» *Die Urkunden Pippins, Karlamanns und Karl des Grossen;* el 1908 reeditava per segona vegada els *Regesta* de Boehmer, novament actualitzats,[12] i abans de la seva mort deixava en estat avançat la publicació dels diplomes de Lluís el Piadós. A França l'Acadèmia d'Inscripcions tampoc no perdia el temps. El 1908 obria la col·lecció «Chartes et Diplomes» amb el *Recueil des actes de Philippe I.er roi de France,* de Maurice Prou. El mateix any sortia el *Recueil des actes de Lothaire et de Louis V, rois de France (954-987),* a cura de Louis Halphen i Ferdinand Lot. El 1914 Philippe Lauer editava el *Recueil des actes de Louis IV, roi de France.* És comprensible que fins al 1920, dos anys després de la primera guerra mundial, René Poupardin inaugurés la sèrie provençal amb el *Recueil des actes des rois de Provence 855-928;* i el 1926 Léon Levillain encetava la sèrie aquitana amb el *Recueil des Actes de Pépin I et de Pépin II, rois d'Aquitaine (814-848)*. Cal esperar fins al 1940 per a veure el primer volum del *Recueil des actes de Charles III le Simple,* de Philippe Lauer, sota la direcció de F. Lot; i fins al 1943 per al primer volum, només amb els textos del període 840-860, del *Recueil des actes de Charles II le Chauve,* començat per Giry, continuat per Prou i publicat per Georges Tessier, sota la direcció de F. Lot.

Ara caldria simplement posar en relleu algunes de les moltes consideracions que es deriven d'aquests fets. La primera és que entre la *Table* de Bréquigny

12. La sèrie dels regests imperials i reials, després de Böhmer i de les reedicions de Mühlbacher, va continuar sota el patronatge de la *Kommission für Neubearbeitung der Regesta Imperii*, de l'Acadèmia Austríaca de Ciències, en col·laboració amb la *Deutsche Kommission für die Bearbeitung der Regesta Imperii,* fundada el 1967. Hom en pot veure les publicacions fins a mitjan segle XX en L. SANTIFALLER, *Neurer Editionen mittelalterlicher Königs- und Papsturkunden. Eine Übersicht,* Viena 1958, 6-37.

(1783) o els *Regesta* de Boehmer (1833) i les primeres publicacions crítiques i sistemàtiques de documentació carolíngia (Mühlbacher 1906, Prou 1908) passen un bon grapat d'anys. De la *Table* al *Recueil des actes de Philippe I.er roi de France* exactament 125 anys; dels *Regesta* tudescs als *Die Urkunden Pippins, Karlamanns und Karl des Grossen,* setanta tres. No són pas pocs anys; tampoc no foren anys estèrils. Entre els criteris d'edició de documents que tenien vigència al final del segle XVIII i les tècniques d'edició crítica del principi del segle XX s'havien donat passes de gegant en ordre a constituir instruments de treball indispensables (diccionaris, glossaris, estudis de codicologia, catàlegs de manuscrits, edició de cartorals i de conjunts més o menys complets, més o menys homogenis de documentació altmedieval de procedència molt diversa, etc.), a part del progrés en la investigació històrica, servida en alguns països per Acadèmies, Escoles, Societats i Instituts *ad hoc,* que encara avui treballen, i sigui per molts anys. Una ullada ràpida, doncs, al que passa als dos països europeus més afectats per i entorn de la documentació carolíngia amonesta sobre el que són els ritmes temporals de la seva comprensió, del seu aplec, del seu estudi i de la seva publicació. La lentitud n'és la regla, en el sentit que no és evident tot d'una el que cal investigar, ni el que cal editar, ni com, ni tan sols on. Per arribar als productes elaborats dels «Monumenta Germaniae Historica» i de l'Acadèmia d'Inscripcions i Belles Lletres s'han hagut de resoldre moltes incògnites prèvies, s'ha hagut de garbellar la tradició en tots els aspectes, s'han hagut de constituir equips altament qualificats que han treballat amb calma i amb rigor crític. Tot això ve les polèmiques aspres de Papebroch i de Mabillon, ve d'aquells llunyans decrets del govern francès dels anys 1738 i 1762, ve de les sotragades formidables de la Revolució Francesa, i tot això ha tingut també una influència decisiva en el programa *Catalunya Carolíngia* de l'IEC.

Segona conseqüència. Acabem de dir que ha calgut un esforç molt intens per a sistematitzar i repensar tota la tradició erudita anterior als programes dels «Monumenta Germaniae Historica» i de l'Acadèmia d'Inscripcions i Belles Lletres. Ni a França ni a Alemanya no es partia pas de zero. Cenyint-nos al camp dels documents i forçosament passant-hi com el gat sobre les brases, recordarem que a França hi havia hagut les obres de J. Sirmond, *Karoli Calvi et successorum aliquot Franciae regum capitula in diversis synodis ac placitis generalibus edita* (1623), de Luc d'Achery (1609-1685), mestre de Mabillon, *Spicilegium sive collectio veterum aliquot scriptorum qui in Galliae bibliothecis delituerant* (1655), de Charles Le Cointe (1611-1681), *Annales ecclesiastici Francorum* (1678), la d'Étienne Baluze (1630-1718), fonamentalment els *Capitularia Regum Francorum* (1677) i els apèndixs documentals afegits a la *Marca Hispanica* de Pierre de Marca (1688), la de Martène i Durand, *Thesaurus novus anecdotarum* (1717) i *Veterum scriptorum* (1724), la ja esmentada *Histoire générale du Languedoc* (1730-1733), el *Recueil des historiens des Gaules et de la France* (1738) de dom Bouquet, i la *Gallia Christiana,* ja al·ludida, dels benedictins mauristes, sense oblidar les publicacions de les acadèmies locals actives arreu de França. A Alemanya els

«Monumenta Germaniae Historica» i els «*Urkundenbücher*» de base regional alemanya han estat motors potents de l'erudició històrica en aquell àmbit, i han contribuït com ningú a descobrir tresors documentals locals no sempre fàcils de dominar, sobretot a causa de la pluralitat de regnes i principats tudescs, dels trasbalsos de la guerra dels Trenta Anys, de l'època revolucionària i de les guerres napoleòniques, moment d'expolis artístics i documentals a gran escala. Durant molt de temps els estudis de les Acadèmies locals i regionals minaven la possibilitat d'aspirar a projectes globals ràpids i definitius, al mateix temps que obligaven a marcar territoris i etapes en la investigació. Dominar tot el material, garbellar la procedència de cada document, avaluar la perícia del/s seu/s editor/s, quan havien estat publicats, era una tasca tan feixuga com ineludible abans de posar-se a constituir *corpora* documentals fiables i duradors. Acumular i criticar la informació anterior disponible ha marcat sempre, i de quina manera, els ritmes del treball dels erudits. En una paraula, l'erudició, si ha d'ésser vàlida, és una obra de generacions.

Falta ara una consideració complementària de les dues anteriors, encara que no marginal. Mentre francesos i alemanys bregaven en els projectes editorials acabats d'al·ludir, Itàlia emprenia l'obra de la seva unificació, el Risorgimento. Completat aquest el 1870, el italians encara serien a temps de fer acte de presència al costat dels projectes dels «Monumenta Germaniae Historica» i de l'«Académie des Inscriptions», en fundar l'any 1883 a Roma l'*Istituto storico italiano,* endegant-hi la col·lecció *Fonti per la storia d'Italia,* en la sèrie *Diplomi* de la qual s'hi publiquen els actes dels reis italians del període, des de Berenguer I de Friul fins a Adalbert d'Ivrea (888-962).

En un altre ordre de coses, ve a tomb una última constatació. El programa inicial de l'IEC («Preceptes Carolingis, Butllari, Corpus de documents originals, Cartorals») no es va acomplir, ni, tal com va ésser formulat l'any 1907, amb prou feines va poder arriar. Però la memòria viva de la tasca pendent havia arrelat i va persistir en això que se'n diu la societat civil catalana. En són testimonis una munió d'iniciatives paral·leles a o supletòries de la tasca de l'IEC, com és ara les edicions d'«Els Nostres Clàssics» i d'altres obres bàsiques, escrites algunes, no totes, ni de bon tros, per membres de l'IEC, escrites també moltes en castellà, aparegudes al marge de l'IEC o quan aquest era anullat, liquidat o feia la viu-viu en règim de simple tolerància. No en donarem la llista, perquè tothom la té al cap. Els darrers temps, obres com el butllari català i els cartorals reclamats pel primer Institut, han estat i continuen essent editats gràcies al mecenatge de Ramon Noguera i Guzmàn i la fundació per ell creada. L'esplèndida edició recentíssima dels set toms de *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)* (1993-2004), així com els tres toms del *Diplomatari del monestir de Ripoll* (2015-2017) i el *Cartulari major, dit Llibre Verd, del monestir de Cuixà. Assaig de reconstrucció* (2019), de Ramon Ordeig, ha estat una iniciativa particular, tant des del punt de vista intel·lectual com editorial. Malgrat tot, doncs, i enmig de dificultats de tot ordre, la «santa continuïtat» orsiana ha estat un fet. No ha pas estat una continuïtat fàcil,

ni sempre perceptible, sobretot des de fora, i ha estat cara en tots els sentits: en mitjans humans, en mitjans econòmics, en resultats. Gràcies a tot plegat, però, avui som on som. El problema de l'IEC del dia de demà en l'aspecte dels estudis històrics és la continuació i la posada al dia del seu programa originari. Aquell programa és el seu αρχή, el seu principi en el sentit filosòfic grec més pregon del terme: no sols és l'inici temporal de quelcom que s'inscriu en el procés històric, sinó i sobretot és el principi que governa i condueix tot el procés i en controla i verifica els resultats.

Amb tot el que precedeix potser s'hauran aclarit una mica els mots prolusius citats de Ramon d'Abadal: «Aquestes publicacions exigeixen sempre períodes molt llargs de preparació».

II

La tradició {erudita} catalana

Acabem de veure —per bé, ai las, que molt ràpidament— com fou treballós organitzar a França i a Alemanya la publicació d'allò que els redactors de la Memòria de l'IEC de l'any 1920 anomenaven «tots els documents procedents de la cancelleria Carolíngia». Francesos i tudescs, ho hem tot just insinuat, tenien tradicions al darrere. Tenien també unes institucions: el *Cabinet des Chartes*, l'*École des Chartes*, l'*École Pratique des Hautes Études*, la societat *Monumenta Germaniae Historica,* etc. Monarquia i República a França han tingut indistintament l'encert d'institucionalitzar necessitats i recursos. Han tingut sobretot la intel·ligència de fer-ho en tots els dominis. A Catalunya —ja sé que simplifico— no es va pensar a fer mai una cosa semblant fins que va arribar Prat de la Riba. Quan Ramon d'Abadal es posava a treballar, doncs, partia d'una tradició diferent.

Per començar, a Catalunya, no hi havia institucions pròpies, ni cabinets, ni escoles pràctiques. Per sort, el 1903 s'havien creat a redós de l'Ateneu Barcelonès els Estudis Universitaris Catalans, amb la intenció de pal·liar l'estat lamentable de l'ensenyament universitari a Barcelona. Era un símptoma de la vitalitat de la societat civil d'aleshores, que ja s'havia posat en marxa. Des del mon oficial barceloní Prat de la Riba engegava l'IEC. No hi havia res més. No feia gaire que havien ingressat a la BC, a part d'altres fons valuosíssims des del punt de vista patrimonial, els onze volums dels «Sacrae Antiquitatis Cataloniae Monumenta» dels premonstratesos Pasqual i Martí, un dels testimonis més egregis i, això no obstant, més marginats de l'erudició catalana de tots els temps. Caresmar, Pasqual i Martí van fer una obra titànica, que justificaria ella sola el nostre segle XVIII, i que s'hauria de comparar amb l'obra dels mauristes, si ja no és que n'era l'aplicació pura i simple a Catalunya. Per desgràcia, aquesta obra no va tenir una forma acabada, ni fou represa més tard, ni es va institucionalitzar, ni publicar; per això tampoc no va tenir continuïtat, i

aquesta és una de les causes perquè el segle XIX inicial català és tan discret des del punt de vista de l'erudició i tan desgraciat des del punt de vista de la gestió documental. D'aquell formidable moviment, d'aquella pre-renaixença lligada amb Cervera, en va perviure el *Diccionario de Escritores Catalanes* de Fèlix Torres i Amat, diccionari que formava part dels projectes de Caresmar, i altres obres erudites impreses, relativament poques, centrades en l'estudi de fons documentals locals, com és ara —i només és un exemple entre molts altres— la del canonge gironí Francesc Dorca. No cal perdre's en jeremiades, ni encara menys imaginar contrafactuals que afalagarien inútilment la nostra imaginació. Entre Cervera i la Renaixença hi haurà el *Viage Literario* de Villanueva —que curiosament és un viatge literari limitat a les terres de la corona d'Aragó— i l'*España Sagrada,* de Flórez-Risco-La Canal, adaptacions hispàniques de l'obra dels mauristes, dutes a terme fora de cap marc escolar. El salt cap a la Renaixença no es fa pas sense lligams amb les preocupacions de la nostra erudició del XVIII, lligams prims, encara que no incerts.[13] I al final del període, a les acaballes del segle XIX, l'erudició catalana, sempre sense escola pròpiament dita, s'ha refet. Víctor Balaguer, els Bofarull, Monsalvatje i una turbamulta d'estudiosos que escriuen llibres pagant-ne sovint l'edició de lo del seu, i publiquen en revistes locals, animades per arxivers, secretaris d'ajuntaments, reverends, erudits locals i bibliotecaris, ha tornat a obrir el treball de camp de la documentació i de la història catalana antiga i moderna, general, regional i local. Aquest mon bigarrat, segurament entusiasta i tocat de «repentisme», és el punt de partida de l'IEC. És un mon ric i desmanegat, espontani, sovint ingenu, això sí, gelosament arrapat a les fonts. Les descobreix, les venera, les admira i sent a llur esguard, ja s'ha vist, una recança culpable. Aleshores, com un llampec, va esclatar el programa de l'Institut, reclamant de forma imperativa col·leccions documentals, cartorals, butllaris, sèries de testaments, preceptes i diplomataris. L'IEC postulava de seguida el recurs a la disciplina científica, combatia la mandra i la desídia, imposava la precaució contra les coses fetes a la babalà. Aquella generació de l'any u, com la batejava Jaume Vicens i Vives, amb homes de l'envergadura de Josep Pijoan, de Miret i Sans, del gran flautista de la burgesia que fou el primer Eugeni d'Ors, dels Gudiols i Ricarts, dels Rubió, dels juristes com és ara Brocà, del prehistoriador Pere Bosch Gimpera, dels crítics d'art, dels pedagogs, dels músics, tot aquell mon, on eren progressivament presents els noms de dona, la creació de l'IEC el va performar. La generació política de l'any u —que contrasta tant i tant amb la generació castellana del 98— va imposar a Catalunya algunes idees simples: la professionalització del treball disciplinat, la creació d'escoles, l'esforç de la santa continuïtat, l'ambició d'arribar a ésser un país civilitzat normal *en tant que català,* i l'IEC n'és la creació emblemàtica. Prat no va tenir temps,

13. Sobre aquests punts cf. Miquel Coll i Alentorn, *Els estudis històrics durant la primera meitat del segle xix,* dins AAVV, *Un segle de vida catalana,* I, Barcelona 1961, 309-315; reeditat dins *Obres de Miquel Coll i Alentorn. I. Historiografia,* Curial – PAM 1991, 473-484.

ni diners, ni l'oportunitat d'organitzar la vida arxivística catalana i de crear l'escola *ad hoc,* com ho va fer per al mon bibliotecari, per al mon del treball, per al mon industrial. Aquesta mancança marcaria també el desenvolupament futur de la *Catalunya Carolíngia.*

Dèiem, doncs, que Ramon d'Abadal partia d'una altra tradició. Ara és obligat afegir que, comparada amb la tradició francesa veïna, allò que nosaltres considerem a bon dret com a «tradició» és més prim i sobretot molt menys elaborat que no pas la tradició francesa, a la qual hem d'envejar sense recança la seva continuïtat, les represes contínues, els apèndixs inacabables que va rebent, l'estímul d'una crítica viva, l'empara d'unes escoles seculars. Els materials de la nostra tradició han estat poc elaborats, el seu impuls productiu ha estat intermitent i sovint sense acabar de rematar en programes de difusió adients. Per això una gran part del treball d'Abadal va consistir en dotar-se ell mateix d'unes eines de treball que la tradició catalana li fornia només de manera imperfecta.

Qualsevol que hagi llegit les seves obres d'història, i assenyaladament les obres de l'època més reculada de la història de Catalunya, té la sensació que Abadal domina amb seguretat els temes, i que el seu domini va molt més enllà del que poden suggerir les notes d'erudició a peu de pàgina. La clau del domini, efectivament, no rau en l'acumulació de sabers exteriors, ans en la xarxa de relacions teixida entre fets i documents, entre informacions més o menys suficients i aparicions puntuals de noms, dates o circumstàncies, i sobretot en el remuc incessant d'una informació documental vasta i detallada. Ara, des de fa ben poc, es pot donar raó de la informació privilegiada que va arribar a acumular Ramon d'Abadal. Amb el llegat de Font i Rius, l'any 2001 van arribar a l'IEC 16 caixes plenes de fitxes i regests de documents, que eren el fitxer de treball que Ramon d'Abadal i Font i Rius, aquest a partir del 1947, havien anat elaborant com a eina de suport de *Catalunya Carolíngia* i d'altres projectes. Aquests papers Abadal els havia deixat a Font i Rius en morir, l'any 1970. Font i Rius, amb un criteri que l'honora, els dipositÀ a l'arxiu de l'IEC quan va deixar la direcció efectiva de *Catalunya Carolíngia.* No cal dir que la formació d'aquest font preciós, format per estrats diversos, hauria d'ésser estudiat amb peu de rei, cosa que ara no lleurà. Una cosa és clara: Ramon d'Abadal comença molt aviat el seu treball, i Font i Rius, del 1947 endavant, el continua amb Abadal fins a temps relativament recents.

Encara que avui no sigui possible anar més enllà d'una notícia simple, el fons conté prou informació per poder afirmar que Abadal va orientar constantment la seva recerca en dues direccions: 1) Consultar totes les fonts impreses anteriors i les que anava coneixent en el curs dels seus treballs que contenien documentació catalana dels primers segles (i aquí és oportú recordar la *Table* de Bréquigny i els *Regesta* de Boehmer com a precedents). 2) Buidar sistemàticament la documentació del període en els principals arxius catalans rics de documentació antiga accessible. Les fonts de documents impresos eren relativament poques: Baluze (*Capitularia*), Marca (*Marca Hispanica*), Vic-Vaissette

(*Histoire du Languedoc*), l'obra dels premontratesos de les Avellanes (*Sacrae Antiquitatis Cataloniae Monumenta*), Capmany, Villanueva (*Viage Literario,* vols. I-XVIII), l'*España Sagrada* (vols. XXVIII-XXIX, XLIII), Bofarull (*Los Condes de Barcelona vindicados*), Monsalvatje (*Noticias Historicas*), Alart (*Cartulaire Roussillonais*), Calmette (*Études Médiévales*), Jaffé-Wattenbach (*Regesta Pontificum romanorum*), Omont (*Diplômes carolingiens*), Kehr (*Papsturkunden*), Bouquet (*Recueil des historiens des Gaules et de la France*). Més tard s'hi afegiria, naturalment, el *Liber Feudorum Maior,* en l'edició-reconstrucció de Francesc Miquel i Rosell, el *Cartoral de Sant Cugat, El Cartulari de Poblet* i tot el que anava emergint en els volums de l'*Anuari,* dels *Estudis Universitaris Catalans* i en altres publicacions de l'IEC o en publicacions que orbitaven entorn de l'IEC.

El plat fort del treball de camp d'Abadal-Font i Rius i dels seus col·laboradors el constitueix l'exploració sistemàtica dels arxius catalans rics en documentació antiga mai no impresa. En aquest sentit, el paral·lelisme amb la feina feta pels francesos és exacte. Ja des del principi de l'aplec d'«extrets» (= regests de documents), aquests foren organitzats per matèries, i al final de la seva vida, en passar els papers a Font i Rius, Abadal hi afegí una taula del «Fitxer general de matèries – Índex». Hi ha diverses còpies d'aquesta taula, algunes manuscrites, altres passades a màquina, la més llarga amb 23 ítems generals, subdividits en 104 sub-ítems. Es reprodueix aquí la còpia que, segons una nota de Font i Rius, «correspon exactament a les carpetes fetes»:[14]

(1) Judicis: 1 judicis, 2 judicis especials, 3 delictes, 4 personal judicial.

(2) Església: 1 butlles, 2 concilis, 3 eleccions episcopals, 4 canòniques, 5 consagracions, 6 edictes episcopals.

(3) Personal comtal: 1 vescomtes antics, 2 d'Ausona, 3 de Barcelona Girona Besalú, 4 de Cerdanya Conflent Berga Solsona Urgell, 5 d'Empúries Peralada Rosselló Fenollet, 6 [Cases Comtals] de Girona, 7 d'Urgell i Cerdanya, 8 d'Empúries i Rosselló, 9 de Barcelona, 10 de Pallars, 11 de Carcassona, 12 de Tolosa, 13 Guifré el Pelós, 14 Guifre-Borrell, 15 Sunyer, 16 Borrell i Miró, 17 Ramon Borrell i Ermesinda, 19 Miró el Vell, 20 Miró el Jove i Ava, 21 Seniofred Guifre Miró, 22 Oliba Cabreta, 23 Sunifred i Ermengol d'Urgell, 24 Benció i Gausbert, 25 Gausfred II, 26 els Banu Kasi, 27 els Alawil, 28 cases de Borgonya Gascunya etc., 29 Berenguer Ramon, 30 Ramon Berenguer I, 31 Ermengol d'Urgell, 32 de Besalú.

(4) Alt personal: 1 autoritats i funcionaris, 2 vicaris vassalls i grans famílies, batlles.

(5) Drets i impostos: 1 drets reials fiscals impostos i serveis, 2 immunitats, 3 municipis I comunitats, 4 paries.

14. Les «carpetes» no han arribat a l'arxiu de l'IEC. Els extrets o fitxes són guardats dins sobres, damunt els quals hi ha l'epígraf corresponent a un o altre ítem del «fitxer general».

(6) Població: 1 distribució i densitat, 2 ciutats viles pobles masos, 3 castells de Barcelona, 4 d'Ausona i Manresa, 5 de Cerdanya Berga i Urgell, 6 de Girona Empúries i Rosselló, 7 de Pallars.

(7) Culte: 1 catedrals i canòniques, 2 parròquies esglésies capelles, 3 drets delmes primícies obvencions, 4 beneficència.

(8) Sèries episcopals: 1 Barcelona, 2 Girona, 3 Ausona, 4 Urgell, 5 Elna, 6 Pallars Roda, 7 arquebisbe.

(9) Monacals: 1 monestirs abats i patrimoni, 2 regles eleccions patronatges administració, 3 monestirs de Septimània.

(10) Condició de les persones: 1 majors menors serfs, 2 jueus moros etc., 3 pròcers senyors patrons fidels, mílites, homes, rústics, pagesos burgesos, 4 règim familiar.

(11) Condició de les terres: 1 estructura, 2 formes d'explotació, 3 parts i tasques, 4 menes de propietat alous beneficis franqueses feus.

(12) Repoblacions: 1 pels hispans, 2 a l'interior aprisions, 3 a la frontera.

(13) Economia: 1 monedes, preus mides, 2 indústria i oficis, e comerç mercats, transports.

(14) Ordre jurídic: 1 lleis capitulars preceptes edictes, 2 documentació cartes noticies inventaris, 3 preàmbuls doctrinals i legals.

(15) Agricultura: 1 cultius i rendiments, 2 bestiar i pastures, 3 productes naturals mines.

(16) Cultura: 1 biblioteques llibres, 2 escoles, 3 viatges, 4 parament i ornaments.

(17) Geografia: 1 Regne comtats bisbats marques comarques.

(18) Paus i treves. 1 decrets, 2 mencions.

(19) Registre cronològic feudal: 1 cartes població a habitants, 2 a particulars, 3 encomunament castells a construir, 4 castells construïts, 5 convenis feudals, 6 juraments de fidelitat, 7 decrets franquesa, 8 testaments, 9 familiars dotals matrimoni.

(20) Usatges o costums: 1 mencions.

(21) Invasions.

(22) Documents importants.

(23) Registre cronològic de documents o referències entre els anys 1001-1104.

Com es pot veure, això no és el fitxer general preparat per a organitzar l'estudi de *Catalunya Carolíngia*. És un fitxer que depassa aquell primer període de la nostra història i ha crescut per acumulació. Si de bell antuvi havia d'ésser un fitxer molt útil per a escriure la història del període carolingi, a la fi va acabar aplegant-s'hi, com és natural, el material útil per a les altres obres històriques que van escriure Abadal i Font i Rius.

Hi ha un altre fitxer, molt centrat sobre el període carolingi, que ja no és de matèries, sinó de noms. És un fitxer que omplena diverses capses. No és un índex d'antropònims de cap volum determinat, pensat o real, sinó un instru-

ment de treball per a tenir controlat el personal que apareix en els documents de l'època carolíngia. Sobta molt el dia d'avui l'envergadura de l'operació, les hores i hores de treball esmerçades a organitzar la informació que Abadal i Font i Rius treien dels documents i la distribuïen per noms o per anys en una graella de matèries que no volia deixar al marge cap aspecte dels documents. Aquest fons és encara susceptible d'ésser reorganitzat i sistematitzat i, a més, pot servir encara als erudits, perquè s'hi troben testimoniatges del buidatge de les col·leccions franceses (Baluze, Doat, Moreau) aptes per a estalviar molta feina als historiadors i als qui publiquen documents del període alt-medieval català.

No és gens exagerat de dir que aquests fitxers són una base de dades formidable sobre paper. Té tots els inconvenients de la inèrcia de les dades que queden consignades sobre un paper: no hi ha manera de fer-les passar d'un paper a un altre, si no és en la memòria fràgil del qui les consulta. Però dit això i malgrat els inconvenients que ara puguem veure en aquella manera de treballar, s'ha reconegut que els volums relatius a la Catalunya carolíngia que va publicar Abadal reflecteixen una gran maduresa científica: va conèixer com ningú no ho havia fet mai a Catalunya el mon carolingi,[15] el va treballar a consciència, procurant que no se li escapés ni un nom, ni una dada, ni un detall. Quan Abadal explica com va trobar la filiació exacte de Jofre o Guifré el Pilós, confessa que en un moment determinat de la recerca, arribat a un cul de sac, no va tenir més remei que reprendre tot el dossier de dalt a baix. I fou aleshores que va descobrir *l'avi* de Guifré esmentat *obiter* en un racó de document citat per P. Tastu en un estudi publicat el 1851, la qual cosa li va obrir les portes de la solució.[16] Ara s'entén què volia dir Abadal en parlar de reprendre tot el dossier. La solució la tenia en el maneig del gran buidat sistemàtic de les fitxes del mon carolingi, fet a partir dels documents i de les obres dels historiadors del període, d'aquí i de fora. Aquesta va ésser la tradició veritable d'Abadal, la que ell mateix es va construir amb un esforç i una tenacitat sense parió.

D'altra banda és notori que en matèria carolíngia Abadal no va arribar a escriure tot el que s'havia proposat. Els seus fitxers demostren que treballava amb la lentitud i també l'eficàcia de l'abella benedictina, perquè era conscient de la responsabilitat inherent al programa originari de l'IEC: es tractava d'emular i, fins on fos possible, de superar l'erudició estrangera quan s'interessava per temes catalans. Treballant i publicant amb la parsimònia que es

15. En va donar una prova astoradora davant un auditori format per especialistes en èpica romànica reunits en el col·loqui de Roncesvalles del 1955, quan va fer remarcar la manera com la *Chanson de Roland* reflectia els fets històrics narrats en cròniques franques i sarraïnes, aspecte mai no tocat fins aleshores pels erudits.

16. Cf. Ramon D'ABADAL, *Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil, Eixalada Cuixà,* dins «Analecta Monserratensia», VIII (1954), 27, 69 i apèndix 30; *Els primers comtes catalans,* Barcelona, Ed. Vicens Vives 1961, 13-19; *El temps i el regiment del comte Guifred el Pilós,* Sabadell 1989.

va imposar, bo i emprenent treballs que el duien sovint força lluny del mon carolingi, obviava el perill del «repentisme», de les coses fetes a cop d'ull, de l'«à peu près». Ningú no podrà dir mai de don Ramon d'Abadal que no importa qui va escriure no importa què. El que va escriure era sempre sòlid i també va saber no precipitar-se a escriure quan no anava a la segura. Aquesta era una bona manera de palesar que la idea de crear l'IEC havia estat positiva i que les seves ambicions programàtiques tenien el terreny abonat.

La força de les coses

Fins ara no hem esmentat un conjunt de factors no pròpiament científics que van pesar molt en els ritmes de treball d'Abadal i en les circumstàncies de l'edició dels quatre volums de *Catalunya Carolíngia* que va publicar en vida.[17] Abadal fou l'hereu d'un patrimoni important, un polític actiu i un home malaltís. De 1914 a 1917, arran de la mort del seu pare, es dedicà a l'administració familiar. El 1917 fou elegit diputat provincial de Barcelona i ho va ésser de la Diputació i de la Mancomunitat fins al 1924. Els anys 1922 i 1923 la seva salut minvà i hagué d'anar a Vevey (Vaud, Suïssa) per a tractar-se. De 1930 a 1934 dirigí periòdics polítics. El 1936 s'hagué d'exiliar, i el 1937 sofria a Florència una crisi renal, d'ençà de la qual fou un malalt crònic. Retornat a Barcelona el 1939, la malaltia evità que fos empresonat. Entre una cosa i l'altra, fins al 1942 no va poder reprendre els seus treballs de recerca. Part del 1946 i del 1947 fou internat al sanatori de Puig d'Olena (Vallès Oriental), on es van conèixer amb Font i Rius. Aquests hiatus van poder interrompre ara i adés els seus treballs, però hi ha proves concloents que mai no va perdre de vista l'empresa assumida des del 1911. La més concloent de totes és que, malgrat la devastació que va sofrir el seu pis de Barcelona l'any 1936, d'on la FAI va fer desaparèixer tots els papers i notes de treball d'Abadal, a partir del seu retorn a Barcelona, ell va tenir prou moral per a refer altra vegada el

17. Els detalls hom els trobarà en Miquel COLL I ALENTORN, *Introducció* a Ramon d'ABADAL I DE VINYALS, *El temps i el regiment del comte Guifred el Pilós,* Sabadell 1989, 7-16; M. MUNDÓ et al., *Ramon d'Abadal i de Vinyals. Commemoració del centenari del seu naixement,* Barcelona, Generalitat de Catalunya 1989; Jaume SOBREQUÉS I CALLICÓ, Sebastià RIERA I VIADER (coord.), *Miscel·lània Ramon d'Abadal. Estudis d'Història oferts a Ramon d'Abadal i de Vinyals en el centenari del seu naixement,* Barcelona, Curial Edicions Catalanes 1994; Francesc VILANOVA, *Ramon d'Abadal: entre la història i la política,* Lleida 1996; *Prefaci* a Ramon d'ABADAL I DE VINYALS, *L'abat Oliba, bisbe de Vic i la seva època,* Pamplona, Urgoiti Editores 2003, XXXIX-XLII; Albert BALCELLS – Enric PUJOL, *Història de l'Institut d'Estudis Catalans. Volum I 1907-1942,* Barcelona, IEC 2002 («Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, LVII»), 394 p.; Albert BALCELLS – Enric PUJOL – Santiago IZQUIERDO, *Història de l'Institut d'Estudis Catalans. Volum II ,* Barcelona 2007 («Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, LXXII»), 496 p.; Gaspar FELIU, *Ramon d'Abadal: La tenacitat en el treball de base,* dins «Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics», XXII (2011), 157-183.

material que havia estat destruït, cremat o robat. No era pas la primera vegada que Abadal veia cremar el fruit del seu esforç.

Retornat de París, de 1912 a 1920 treballà a fons en l'exploració dels arxius catalans, de manera que el 1920 ja es veia en cor de procedir a l'edició dels preceptes carolingis per a Catalunya, i la Secció Històrico-Arqueològica aprovava el seu projecte el 8 de maig d'aquell any. Abans, però, de donar el *bon à tirer,* encara tornà a París amb Francesc Martorell per a revisar les còpies de documents que havien d'integrar els dos volums d'*Els diplomes carolingis a Catalunya.* La revisió dels documents de Vic i Girona el va entretenir de 1922 a 1924, i el darrer any esmentat començà el treball d'impressió. I aleshores es produí el fet típicament espanyol que les autoritats instaurades a Catalunya arran de la Dictadura de Primo de Rivera van ordenar fondre la composició dels plecs impresos de l'obra d'Abadal,[18] considerada incompatible, com tot l'IEC, amb els ideals de la *Unión patriótica*. Una ordre tan estrambòtica sembla que només fou obtemperada en una petita part —i això honora els responsables de la casa Arts Gràfiques S. A., Successors d'Henrich, que imprimien l'obra d'Abadal—. En tot cas, les actes i memòries de la SHA dels períodes 1921-1926 i 1927-1931 donen fe que hi havia una gran part de l'obra ja composta i editada en forma de plecs, mancant del tot només el quadern 10 del volum primer (p. 73-80), corresponent al precepte de Camprodon, aquest sí possiblement destruït en el seu estat plumbi. Calgué gestionar un ajut de la Institució Patxot i el mateix Abadal, entre d'altres, es rascà la butxaca a favor d'un IEC i d'uns projectes abandonats a la seva sort.[19] Abadal aprofità la suspensió de la publicació de l'obra i estades forçoses en establiments de salut per a completar les seves recerques i per començar a treballar en la documentació dels comtats de Pallars i Ribagorça. Sobrevingué el canvi de règim («Dictablanda»), la República, la Generalitat, temps que absorbiren Abadal en tasques polítiques, però que no li van impedir enllestir la part principal de la feinada, i així, a principis de l'estiu del 1936 tot l'original, llevat del pròleg i dels índexs, era a la impremta de la Casa de Caritat. En sortiren trenta-quatre plecs tirats. La revolució del juliol del 1936 fou nefasta per a Abadal i per als seus projectes. L'agost del 1936 Abadal s'exilià, el seu pis del carrer Casp fou saquejat,[20] i els diplomes carolingis quedaren altra vegada en suspens.

18. Cf. Ramon d'Abadal i de Vinyals, *Els diplomes carolingis a Catalunya. Primera part,* Barcelona, publicat a despeses de la Institució Patxot 1926-1950, xxxvi-xxxvii.

19. Albert Balcells – Enric Pujol, *Història de l'Institut d'Estudis Catalans. Volum I 1907-1942,* 212-213.

20. Cf. Anna Gudayol, *El salvament de les biblioteques catalanes durant la guerra civil: les «notes» de Jordi Rubió,* dins «Estudis Romànics», XXIX (2007), 225.

III

La represa

A partir de 1942 Abadal reprenia el projecte, continuat el 1947 al sanatori de Puig d'Olena, prosseguit amb un viatge a Madrid el 1948, i enllestit el 1949. L'any 1950 sortia el primer volum d'*Els diplomes carolingis,* a cura de la Institució Patxot, amb els preceptes dels sobirans carolingis donats a favor de catedrals i monestirs, seguit del segon el 1952, amb els preceptes a favor de particulars, un apèndix, els índexs i els mapes. El 1955 apareixia el volum, en dos toms, dedicat als comtats de Pallars i Ribagorça, sempre amb el suport de la Institució Patxot. Val a dir que en la preparació de les parts complementàries de la segona part d'*Els diplomes carolingis* i en les dels dos volums d'*Els comtats de Pallars i Ribagorça* l'havia ajudat amb eficiència Jordi Rubió i Lois.

Desgràcies polítiques i alts i baixos de salut a part, l'aparició del primer tom de *Catalunya carolíngia* només se separa quaranta anys del seu inici, el 1911; trenta, si comptem des del 1920. Tot comptat i debatut, és un període curt, gràcies al fet que l'estada a París li havia aplanat un camí que els investigadors francesos i alemanys havien hagut de fressar anys abans, amb les dificultats que hem intentat d'evocar més amunt.[21]

D'altra banda, les revisions i els replantejaments constants que Abadal practicà en les seves recerques, l'acumulació d'informació i el progrés del seu treball confluïren en un producte molt acabat, sense precedents a Catalunya. Als qui coneixien el calvari que li va costar dur a terme l'obra, aquesta encara causava una impressió més profunda. Puc recordar que a principis dels anys seixanta, en cercles catalanistes que m'eren pròxims, es comentava l'obra d'Abadal amb admiració. En aquella època franquista hostil a totes les flaires de catalanitat, la continuïtat de l'IEC justificava expectatives falagueres. No solament Catalunya es movia, ans es movia en la bona direcció empresa a principis del segle. Per un atzar purament contingent, recordo haver sentir aquestes veus en els mateixos ambients per on circulava la notícia que l'any 1956 els parlamentaris catalans exiliats a Mèxic havien elegit Josep Tarradellas president de la Generalitat. Dos fets molt diferents confluïen en una mateixa direcció. I recordo vivament el disgust experimentat quan la premsa franquis-

21. Anys més tard, A. M. Mundó, en el *Prefaci* de *Catalunya Carolíngia. Volum V. Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada. Primera part,* Barcelona, IEC 2003, 7, exposava les causes de la lentitud de la publicació dels volums de *Catalunya Carolíngia,* tal com ensenyava l'experiència: «Que hom pensi, però, en la descoberta i recollida difícil dels documents, sia dels originals sovint conservats dispersos en arxius i dipòsits no pas sempre de l'entitat que els produí, o en edicions antigues no sempre de fiar. Un cop reunits és necessària una transcripció diplomàtica acurada dels textos conservats en escriptura de mans sovint rudes i, si només se'n conserven còpies, la submissió al sedàs d'una crítica textual aguda. Això obliga a una comparació lingüística no gens fàcil a causa de l'absoluta disgregació d'una llengua llatina en dos estrats lingüístics divergents, l'eclesiàstic i el laic, que convivien i s'influïen ...».

ta de l'època debel·lava Tarradellas com el «cabecilla catalán». Al cap de dos anys, en publicar *Els primers comtes catalans,* Abadal rebia el premi La Lletra d'Or al millor llibre de l'any 1958. Era un altre signe, i ben significatiu.

L'intermedi

Records personals a banda, les peripècies polítiques de Catalunya i la peripècia editorial de *Catalunya Carolíngia* havien convençut el mateix Abadal i els responsables de l'IEC que hom havia emprès una obra de la qual a l'inici no se n'havia percebut clarament ni l'abast ni la munió de dificultats pràctiques que plantejaria. En aquells moments hauria estat extemporani clamar per l'escola d'arxivística catalana que no havien creada ni la Mancomunitat ni la Generalitat. Calia anar endavant, com tantes vegades, a base de l'esforç personal abnegat, i això dificultava el reclutament d'efectius. Mentrestant, interpel·lat pel compromís d'escriure el volum primer, dedicat al domini carolingi a Catalunya, Abadal es lliurà entre 1949 i 1958 als estudis que havien de constituir els fonaments de la primera part de l'obra, des de l'ocupació musulmana fins a la mort de Lluís el Piadós (840). Des del 1965 l'ajudava en aquesta tasca Jaume Sobrequés i Callicó. El 1969 Abadal havia revisat i ajornat bibliogràficament i crítica els seus treballs sobre el període.[22]

L'any 1970 Ramon d'Abadal i de Vinyals va morir. Si hom recorda el que va passar a Catalunya del 1970 endavant (actuació del Sindicat Democràtic d'Estudiants i vagues intermitents a la Universitat, creació de l'Assemblea de Catalunya, mort de Franco, constitució del Consell de Forces Polítiques de Catalunya, reconeixement de l'IEC, eleccions del 1977, restabliment de la Generalitat de Catalunya, constitució del 1978, reorganització de l'IEC, és a dir, tota la Transició), hom comprendrà que aquells anys el personal actiu a Catalunya va tenir preocupacions generals i immediates de molta urgència. Fou Jaume Sobrequés el qui enllestí i dugué a l'IEC la primera part del volum I de *Catalunya Carolíngia. Volum I. El domini carolingi a Catalunya*, que es publicà setze anys després de la mort d'Abadal i onze després de la mort de Franco, el 1986. El retard s'explica perquè aquells anys Jaume Sobrequés participà intensament en la vida política catalana, com havia fet el mateix Abadal

22. Revisats i traduïts al català pel mateix Abadal són els següents: *La batalla del Adopcionismo en la desintegración de la Iglesia visigoda. Discurso leído en la recepción pública de R. d'A. i V. en la RABLB el día 18 de diciembre de 1949. Contestación del Académico numerario Doctor D. José Millás Vallicrosa,* Barcelona 1949, 188 p.; *El paso de Septimania del dominio godo al franco a través de la invasión sarracena (720-768),* dins «Cuadernos de Historia de España», XIX (Buenos Aires 1953), 5-54; *La expedición de Carlomagno a Zaragoza: el hecho histórico, su carácter y su significación,* dins «Coloquios de Roncesvalles», Diputación Foral de Navarra. Institución Príncipe de Viana, Zaragoza-Pamplona 1955, 39-71; *La Catalogne sous l'empire de Louis le Pieux,* dins «Études Roussillonaises», Perpinyà IV-3, (1954-1955), 239-272; V-1 (1956), 31-50; V-2 (1956), 147-177; VI-1/2 (1957), 67-95.

en temps de la República: Sobrequés fou senador en les primeres legislatures democràtiques i, a més, ocupà posicions de responsabilitat en un partit polític català i en entitats socials de pes. Nogensmenys aquest volum fou elaborat al marge dels mètodes d'edició de la *Catalunya Carolíngia* que vindrien després. Fou una obra personal d'Abadal i de Sobrequés, un intermedi. L'IEC que l'editava havia passat de la clandestinitat tolerada al reconeixement (1976) i a la reorganització interna. Tenint en compte totes aquestes circumstàncies, l'edició del 1986 potser no es pot considerar tant tardana com això.

Mentre es lliurava a l'estudi de la pre-Catalunya, Abadal tenia una altra preocupació: formar els equips que havien d'editar amb solvència els volums que faltaven de la *Catalunya Carolíngia.* Des del 1947 tenia al costat Josep Maria Font i Rius. L'un i l'altre no havien parat de recollir materials per als volums ulteriors i tenien *in mente* el nom de possibles col·laboradors, d'acord amb una distribució per comtats i amb un ordre finalment revisat.[23] Eduard Junyent, arxiver eclesiàstic de Vic, col·laborà en el recull de documentació relativa al comtat d'Osona. A partir del 1958, Abadal encomanà a Santiago Sobrequés i Vidal la recollida dels documents dels comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada. A Anscari M. Mundó i Marc Taxonera, arxivers de Montserrat, formats a l'*École des Chartes* de París, els encomanà el treball del comtat de Manresa, atès que la part més important del fons documental del monestir de Sant Benet de Bages era dipositat a Montserrat des del final del segle XIX. Per als comtats de la Catalunya Nord, Pere Ponsich era l'home indispensable. Poc abans de morir, Abadal havia ajudat a formar un equip de l'IEC que es faria responsable de la continuació de *Catalunya Carolíngia:* Miquel Coll i Alentorn, Josep M. Font i Rius, Anscari M. Mundó i Marcet, amb la col·laboració de Manuel Riu i Riu i Antoni Pladevall. Després de la mort d'Abadal, la tasca de l'equip se centrà en la clarificació dels volums que calia preparar i en la consolidació dels equips que els havien de treballar i editar. La composició d'aquests equips hom la pot veure reflectida en els pròlegs de *Catalunya Carolíngia I-1*, *IV-1, V-1, VI-1* i *VII-1*, amb noms i cognoms, i aquí no hi entrarem. N'hi ha prou d'haver remarcat que ja abans del final de la vida d'Abadal ell i tot l'IEC eren conscients que l'obra iniciada, l'ambició i la perícia que demanava i amb la qual s'havia desplegat inicialment imposaven un altre model de continuïtat. Si els anys vint l'IEC podia encomanar a una sola persona l'edició dels documents carolingis, els anys cinquanta i seixanta les coses es veien, sortosament, de manera diferent. I ara es notaria de forma punyent la mancança d'una escola catalana d'arxivers i d'altres escoles o instituts especialitzats capaços d'aglutinar iniciatives d'envergadura. No hi va haver més solució que formar des de l'IEC equips vàlids d'historiadors i treballadors d'arxius que continuessin el projecte.

23. Abadal havia començat pels comtats més occidentals, perquè la seva idea era anar de ponent a llevant. L'IEC decidí finalment editar i numerar els volums no per l'orientació ponent-llevant, ans per l'ordre cronològic en què serien publicats.

IV

Una segona generació

Com hem dit, Abadal s'havia dedicat a aplegar documentació, ja des del 1920, i més tard (1944→) amb Eduard Junyent de col·laborador per a la documentació vigatana, i amb Francesc Martorell i Trabal per a la documentació manresana dipositada a la Biblioteca de la UB. Abadal també havia treballat esporàdicament a Girona, en contacte amb el canonge Josep Morera i Sabaté, secretari i arxiver del Capítol de la catedral. Els últims anys de la vida d'Abadal es caracteritzen per l'esforç —no pas senzill— de sistematitzar l'estat real de la documentació carolíngia recollida fins en aquell moment. Alguns dels col·laboradors pressentits de l'obra havien treballat aïlladament en arxius diferents, amb interessos distints i sobre fons concrets, sense una metodologia unificada: adés es tractava de transcripcions, adés de regests, notes simples, estudis o publicacions parcials. No tots els col·laboradors provenien de les mateixes especialitats. Calia revisar sistemàticament el treball d'equips heterogenis, sobretot les transcripcions, i això exigia uns mètodes de control delicats.

Les informacions sobre els treballs entorn del comtat de Manresa són confuses. Abadal va treballar amb els documents de Sant Benet de Bages que eren en poder d'un oncle de la seva dona, mn. Josep Guitart. Josep Rovira i Armengol, l'editor de la versió catalana dels *Usatges,* i Francesc Martorell i Trabal, membre de l'IEC, van transcriure la part del fons de Sant Benet de Bages que havia anat a parar a la BUB. D'una banda és ben clar que l'estiu dels anys 1947 i el 1951 els monjos de Montserrat Marc Taxonera i Anscari M. Mundó van ser a la casa d'Abadal, al Pradell de Gurb, la darrera vegada amb Josep M. Font i Rius, Eduard Junyent i Antoni Pladevall. D'aquelles reunions i d'unes altres dels anys 1952-1953 en va sortir el compromís, assumit pels dos monjos, de treballar la documentació del Bages. Del 1953 al 1957 Mundó era a Roma, de manera que el pòndol de la feina el portava Marc Taxonera. Alguns monjos joves col·laboraven amb Mundó i Taxonera: Efrem Compte, Joan Recasens i Alcuí Serras. Per la seva banda, Eduard Junyent emprenia la transcripció dels fons de la catedral de Vic, ajudat primer per Josep M. Gasol i Almendros. Miquel dels Sants Gros, i Antoni Pladevall també hi col·laboraren els anys seixanta. Els anys setanta s'hi van afegir Ramon Ordeig i Ramon Rovira. Tot això no obstant, Mundó confessa que «a partir de 1967 gairebé s'havia estancat el treball sobre els documents de Manresa»,[24] la qual cosa, presa en el seu sentit més benèvol, deu voler dir que no s'havia treballat amb prou intensitat o amb un mètode veritablement eficaç. La direcció del projecte, assumida per Coll, Font i Mundó a partir del 1970, clarificà la divisió

24. Cf. *Catalunya Carolíngia,* vol. IV-1, Barcelona, IEC 1999, p. 9.

del treball per comtats, però no significà pas una acceleració en la producció dels volums. Potser hom esperava massa d'un IEC que aleshores, entre altres problemes, es debatia entre la seva integració a la Diputació de Barcelona i la salvaguarda de la seva independència.[25] El cert és que quan Mundó fa saber que al final dels seixanta «Marc Taxonera dipositá també a l'Institut els materials extrets dels fons de Bages que es guardaven a Montserrat»,[26] deu voler dir que l'encàrrec de treballar els fons de Manresa ja s'havia acabat o que no continuaria. De fet, passarien trenta anys entre l'estat de coses del final dels seixanta i la publicació del volum IV de *Catalunya Carolíngia.*

Devers 1958 Abadal encarregà a Santiago Sobrequés i Vidal, de Girona, la recollida dels documents carolingis gironins. Amb el concurs dels canonges Jaume Marquès Casanovas i Gabriel Roura i Güibes, Sobrequés va treballar en la documentació dels cartorals gironins, en contacte amb Abadal i Mundó. Per desgràcia, Santiago Sobrequés morí el 1973, i això va dificultar molt la progressió dels treballs. Jaume Sobrequés, fill del difunt, que ja hem vist que treballava amb Abadal en el primer volum de l'obra, es va fer càrrec dels comtats gironins. Però fins a l'any 1981, és a dir, quan el pic de la Transició ja feia el tomb —i Jaume Sobrequés hi havia tingut una participació de primera fila—, no es van coronar les gestions perquè Manuel Rovira i Solà i Sebastià Riera i Viader reprenguessin el treball interromput per la mort de l'historiador gironí. Abadal també havia transcrit documentació de Girona. Mundó i Efrem Compte igualment. Mundó es responsabilitzà de la revisió final, però ho deixà còrrer el 1995, i aleshores, d'acord amb Font i Rius, van passar el paquet a Ramon Ordeig i Mata.

La confecció del volum VI, dedicats als comtats de la Catalunya Nord, fou complicada. De bell antuvi era clar que l'home clau d'aquella operació era l'erudit rossellonès Pere Ponsich. Des dels anys cinquanta del segle XX, Ponsich treballava en documentació arxivística dels Comtats. El contacte directe amb l'equip responsable de *Catalunya Carolíngia,* després d'altres contactes indirectes en congressos i jornades científiques, es produïa el 1986. Aquells anys Ponsich col·laborava amb Antoni Pladevall en els volums de *Catalunya Romànica* dedicats a les comarques nordcatalanes. Això assegurà la relació amb l'IEC. Però no fou fins al 1998 que Ponsich va signar un conveni de col·laboració amb l'IEC per al volum VI de *Catalunya Carolíngia*, refermat el 1999, any de la seva mort a Perpinyà. La documentació que havia aplegat —Ponsich escrivia a mà— fou transcrita *on line* per Rafel Ginebra i Molins. Abans de morir, Ponsich va tenir temps de revisar-la i anotar-la, i Olivier Poisson, el seu marmessor, la va lliurar a l'IEC. L'IEC, al seu torn, va confiar tot el treball de Ponsich a Ramon Ordeig. Del *corpus* de 540 documents aplegat

25. Cf. Albert Balcells – Enric Pujol – Santiago Izquierdo, *Història de l'Institut d'Estudis Catalans. De 1942 als temps recents,* Editorial Afers, Catarroja-Barcelona 2007, 198-217.

26. Cf. *Catalunya Carolíngia,* vol. IV-I, Barcelona, IEC 1999, ib.

per Ponsich en foren exclosos 38 com a no pertinents i se n'hi van afegir 148, procedents de la col·lecció Baluze de la BNF.

La Catalunya dels anys seixanta i setanta va viure un període agitat de canvis socials i d'efervescència política, els canvis que durien a la Transició. Tot va començar a canviar, amb lentitud, però de forma inexorable. L'IEC també canviava, no pas sense dificultats. S'entenen perfectament les paraules de Mundó, quan confessa que la comissió formada el 1971 per endegar «novament» el projecte va fer «força reunions, encara que de freqüència irregular».[27] Coll i Alentorn es va dedicar intensament els darrers anys de la seva vida a la política activa, fou President del Parlament de Catalunya a partir de la segona legislatura i morí el 1990, quedant la direcció del projece en mans de Font i Rius i Manuel Mundó sols.[28] I aquest, el 1995, va deixar de fer-se càrrec de la revisió minuciosa de tota l'obra. Seguint consells de Manuel Riu i Riu i d'Antoni Pladevall, l'acabament del volum IV i la seva «revisió minuciosa» foren encomanades a Ramon Ordeig i Mata.

Tothom sap que Font i Rius morí centenari i Mundó arribà als noranta anys. Els seus «successors» naturals, Manuel Riu i Riu i Antoni Pladevall, també s'havien fet grans. Tanmateix Mundó es va veure en cor d'escriure el pròleg del volum VI, com ho havia fet per als volums IV i V. Poc després, afectat de cardiopaties i de ceguesa, el seu relleu era ineluctable.

El 2007, quan l'IEC celebrava el primer centenari de la seva creació, la institució ja no tenia res a veure amb el que havia estat durant els anys del franquisme. Res a veure en cap aspecte, llevat de la seva missió primordial. Al principi del segle XXI, l'IEC és una institució amb estatuts rodats, amb pressupostos estables, amb un nombre ampliat de membres, que ha deixat enrere, com un malson, els anys de clandestinitat, de resistència i de mera tolerància. Fou durant els anys noranta quan una tercera generació d'investigadors va rellevar de fet i de dret la generació que havia treballat en el projecte *Catalunya Carolíngia* els anys quaranta, cinquanta i seixanta. És la generació que ara acaba l'obra i, com que encara està enfeinada i en té per estona, aquí no toca parlar-ne.

Resumint: Els últims decennis de la vida d'Abadal hi ha una represa del projecte, concretada en l'edició del preceptes carolingis i del volum dels comtats de Pallars i Ribagorça. Aquesta represa entronca amb la idea inicial de l'IEC i reflecteix totes les vicissituds adverses per les quals l'IEC i el país han hagut de passar. En el volum dels preceptes hi ha ecos perceptibles de la fosa dels ploms de l'any 1924, de l'escomesa ibèrica irracional del 1936 i de les conseqüències del resultat de la guerra del 1939. Tot seguit una generació més jove i nombrosa es fa càrrec del projecte, molt a les palpentes, segurament sense haver-ne mesurat bé l'envergadura i sense el guiatge segur d'una

27. Ib.

28. En conseqüència Coll deixà de treballar en «les dues parts que manquen al volum I», tal com havia anunciat el 1986: Cf. *Catalunya Carolíngia,* vol. I-1, Barcelona, IEC 1986, p. VI.

institució —l'IEC— que aleshores existia d'una manera més aviat virtual. S'ha de dir que aquesta generació fracassa en l'intent de publicar volums nous de *Catalunya Carolíngia:* Del 1955 al 1986 —trenta anys— no es publica res. Del 1986 al 1999 tampoc. És un fracàs relatiu, perquè almenys ningú no dona per mort el projecte i s'hi continua treballant. Però és innegable que els resultats són migrats, els nivells de treball dels diversos col·laboradors són diferents —no tots els col·laboradors són paleògrafs experts, el treball és intermitent, una part dels responsables assumeixen adés i ara rols socials rellevants que els allunyen de la recerca—, es fan necessàries revisions sobre revisions, i només a partir dels anys 1970 s'havia començat a esbossar un pla director per a unificar esforços i recursos. Tot aquests elements conflueixen en un retard no volgut i tampoc no evitat de l'edició dels volums de *Catalunya Carolíngia*. L'aparició de la primera part del volum primer el 1986, a cura de J. Sobrequés, corrobora el que acabem de dir. És un volum que té un valor de continuïtat indiscutible, on es recull una part del gran esforç d'Abadal per a dominar el mon de la pre-Catalunya. És també un volum en part factici, en part elaborat per Abadal i Sobrequés *junior* en solitari. En sortir tard —setze anys després de la mort d'Abadal— posava sobre la taula amb tota cruesa el problema de com editar l'obra iniciada per Abadal sense Abadal. En aquest sentit, la generació que fracassa rodonament en l'intent efectiu d'editar volums nous de la *Catalunya Carolíngia* ha contret mèrits que no se li poden negar: Va sostenir el projecte i al mateix temps va canviar el rumb metodològic inicial de l'obra. No solament va prescindir de la idea d'editar els volums seguint l'orientació geogràfica ponent-llevant, sinó que va prescindir sobretot de la idea de fer precedir la publicació dels documents amb una història exhaustiva dels diversos comtats, com havia fet Abadal en el volum III. Aquesta idea hauria alentit *sine die* el projecte, perquè hauria estat utòpic buscar investigadors competents en la història dels comats carolingis catalans amb una preparació semblant a la d'Abadal. I hom adoptà una decisió molt més convenient, atesos els usos científics normals de l'Europa culta: fer precedir cada volum amb un estudi exhaustiu, aquest sí, de l'ecdòtica documental, és a dir, de totes les fonts disponibles en el moment de procedir a l'edició dels documents.

V

Finalment a partir del 1999 l'edició de *Catalunya Carolíngia* assolia un nivell de normalitat que no havia tingut mai fins aleshores i que ja no perdria. Aquell any apareixia el volum IV, comtats d'Osona i Manresa; el 2003 era el torn del volum V, comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada; el 2006 sortia el volum VI, comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet. La normalitat es manifestava d'antuvi en la unificació dels criteris referents a la redacció de les peces introductòries, a l'edició dels documents, en la redacció dels regests, en la disposició tipogràfica del text. Es coneix d'una hora lluny

la influència de la generació que treballa i no publica res, bo i aplanant el camí de les edicions futures. Es coneix també que l'IEC ara té recursos, disposa d'un servei de publicacions que sap el que té entre mans, i no ha oblidat ni un moment el compromís científic en joc. El 2019 apareix el volum VII dedicat als documents del comtat de Barcelona, al mateix temps que s'anuncia l'acabament del volum VIII, dedicat als comtats d'Urgell, Cerdanya i Berga, d'aparició imminent. En vint anys, doncs, es publicaran cinc volums distribuïts en dotze toms. És, finalment, la culminació d'un projecte que ha durat cent anys, que suporta comparacions amb iniciatives paral·leles de l'exterior i que ha experimentat episodis puntuals de violència inquisitorial impròpies del segle XX europeu, un segle tan espantosament sanguinari en la seva primera meitat, per sort més il·lustrat, tolerant, democràtic i sensible als valors de l'esperit en la segona. Els volums de *Catalunya Carolíngia* de la darrera etapa apareixen, d'altra banda i no és casual, quan Catalunya ha pogut viure ja integrada en aquella Europa «rica, neta, culta, desvetllada i feliç» de les il·lusions de la nostra joventut.

El conjunt dels volums IV-VI es comença a formar a partir dels anys cinquanta, primer de forma nebulosa; després, dels setanta per avall, amb la concreció d'equips responsables i de les tasques de revisió, sempre sotmeses a una precarietat general que no hi va haver manera de remuntar. Els volums VII i VIII són els que ha dirigit el darrer equip de *Catalunya Carolíngia.*

Tanmateix no deixa d'ésser curiós que el volum IV, el primer que surt tretze anys després de la sorpresa del 1986, consti que surt a cura de Ramon Ordeig i Mata *sol*. En el pròleg que Mundó estampa abans del de Ramon Ordeig hi ha moltes dades sobre les vicissituds de la represa de la *Catalunya Carolíngia,* amb noms i cognoms, amb notícies de viatges, sopars, contactes i moviments, des de dates reculades (la primera el 1947) fins a dates més recents (la darrera el 1995). Tot plegat fa la impressió de purs tempteigs, potser massa volàtils per a constituir una trama històrica real. Hom hi cercaria en va una descripció detallada de com es va dur a terme l'aplec dels documents, de quines van ésser les inevitables dificultats reals que van entrebancar el treball, de com es va intentar superar-les, de com i perquè uns equips s'anaven succeint els uns als altres, etc. Segons el testimoni de Mundó, hi va intervenir prou gent, sense que hagi quedat constància —escrita— de llur articulació. Ja hem vist que hom havia descompartit el treball sobre els documents, dividint-los entre els del comtat d'Osona i els del comtat de Manresa. A part d'Abadal, de Junyent, de Taxonera i del mateix Mundó, d'altres hi havien treballat abans i després d'ells. El pròleg de Mundó no aclareix ni la metodologia ni les etapes de formació del recull. Queda clar que Mundó, Junyent, Gros i Pladevall van revisar treballs d'altri, però no se'n coneix el detall. El més clar és que el treball fou discontinu, amb intervenció de persones diverses, que segurament no van treballar mai o molt poc en comú, i que al capdavall van anar abandonant el projecte: Taxonera el 1970, S. Sobrequés per òbit el 1973, altres enduts per responsabilitats professionals, polítiques i editorials (Gros i Pujol, Coll i

Alentorn, Pladevall). El pròleg d'Ordeig, per la seva banda, no es refereix mai a la història o a la prehistòria del volum. Ramon Ordeig va començar la seva col·laboració amb les tasques de *Catalunya Cartolíngia* quan, els anys setanta, amb Manuel Rovira, aportà documentació osonenca d'arxius de fora de la ciutat de Vic. Tanmateix, fora ja del seu pròleg i en la *Nota introductòria* al diplomatari, Ordeig esmenta «202 còpies de documents de Sant Benet de Bages que es guarden en la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut», i uns 387 textos i regests recollits [per ell] procedents de Sant Benet de Bages i també de Ripoll.[29] Hauria estat oportú saber en quin estat van arribar a Ordeig aquestes col·leccions, i qui les havia treballades abans. Potser Ordeig es refiava que Mundó seria més explícit en les explicacions del seu pròleg propi. Hom té la impressió que el treball encomanat a Ordeig el 1995, confessant Mundó que no tenia temps per a revisar tota l'obra, fou la solució que es va trobar a un problema que havia estat insoluble des del 1947, que ho va tornar a ésser des dels anys cinquanta i des del 1971 per avall, és a dir, des de sempre que hom havia previst la continuïtat de *Catalunya Carolíngia*. El problema nuclear fou que Abadal no va tenir *un* successor efectiu. Ningú dels qui a la seva mort es van fer càrrec del projecte no va tenir el temps, el tremp, la preparació, la convicció o la delegació formal adequada i conscientment assumida per a liderar-lo. Tanmateix el nostre judici no hauria d'ésser interpretat com una censura. La generació que hem dit que va fracassar en l'edició de *Catalunya Carolíngia* va viure en una Catalunya sense institucions, ni mitjans; l'IEC subsistia gràcies al mecenatge, com havia tingut l'IEC en temps de Patxot. El país resistia, certament, però en un estat més aviat dispers i molt depenent d'humors personals. La feina feta per les generacions de l'IEC de la postguerra va canviar de signe el dia que es va trobar l'home capaç de tenir cura dels volums IV, V i VI, del VIII i d'un volum complementari que enriquirà extraordinàriament el conjunt: Ramon Ordeig i Mata. Dins l'IEC, l'home clau que explica el desplegament de totes aquestes operacions fou Josep Maria Font i Rius, del qual caldrà parlar ara un moment.

VI

Tant bon punt Abadal conegué Font i Rius al sanatori de Puig d'Olena, li encarregà en un moment per ara no determinat entre 1947 i 1951 l'aplec dels documents del comtat de Barcelona.[30] Font i Rius trobà alguns col·laboradors esporàdics i algun de més constant, entre els quals el primer nom és el de Gaspar Feliu i Montfort, seguit pels de Jaume Sobrequés i Joan Banchs. El 1971 hom els va proposar de començar la transcripció dels documents referents al comtat de Barcelona, però sembla que la cosa no va anar endavant amb força.

29. *Catalunya Carolíngia,* vol. IV-I, Barcelona, IEC 1999, p. 59 i 60.
30. Ib., 8.

Entre la direcció del projecte hi surava la idea difusa de deixar el comtat de Barcelona per al final, i potser aquesta idea és a l'origen del parèntesi d'inactivitat obert entre 1971 i 1991 —vint anys—, pel que fa al volum barceloní.[31] El 1991 Font i Rius i Mundó van encarregar la tasca a Pere Puig i Ustrell, avantatjadament conegut del lector pels seus diplomataris vallesans, pels seus dilatats interessos culturals i per la seva tasca profitosa en el mon arxivístic català organitzat per la Generalitat de Catalunya a partir dels governs Pujol. Puig Ustrell va demanar de seguida la col·laboració d'una altra persona, que fou Ignasi Joaquim Baiges i Jardí, catedràtic de ciències i tècniques historiogràfiques de la UB des del 2009 i membre de l'IEC des del 2015. Quan el 2009 Font i Rius i Mundó van deixar la direcció de l'obra, foren succeïts a l'IEC per Gaspar Feliu i Montfort i Josep Maria Salrach i Marès. Aquest equip és el tercer i darrer —ja s'ha dit— que ha tingut *Catalunya Carolíngia*, el que ha funcionat amb més regularitat i el que ara coronarà l'obra iniciada pel primer IEC.

Font i Rius no ha escrit ni un pròleg ni una ratlla al volums publicats de *Catalunya Carolíngia,* tanmateix codirigida per ell. Aquest fet emmascara una realitat: Font i Rius ha estat l'ànima oculta del projecte i, en definitiva, qui li ha conferit la continuïtat a la mort d'Abadal. Els anys llargs de col·laboració amb ell en el «Comitè tècnic d'edició dels Textos Jurídics Catalans» (1982→) vaig tenir ocasió de copsar sovint el seu desassossec davant les lentituds en l'edició dels volums de *Catalunya Carolíngia,* com davant les lentituds que afectaren alguns del projectes que en el si d'aquell comitè tècnic foren confiats a A. M. Mundó. No serà cap descrèdit per a Mundó consignar aquí que tenia molts escrúpols a l'hora de posar límits precisos als seus treballs. La seva navegació en aigües erudites poc treballades, per no dir del tot desconegudes, el duia de descoberta en descoberta i de problema en problema. Això li feia difícil concentrar-se en el nucli essencial de cada tema abordat, per a rematar-lo. Ja és sabut que tota bona investigació acaba just en el moment que n'apunten d'altres. El contacte amb els textos de la història catalana més antiga obria a Mundó perspectives llèpoles a cada moment, i això el va entrebancar molt en els seus treballs. Ell mateix reconeixia que treballava amb lentitud, que l'escriptura no li venia donada a raig, i que els seus estudis escrupolosos li

31. Inactivitat relativa. Pot ésser certa pel que fa a les tasques l'IEC, en tot cas és falsa pel que fa a la recerca documental: El 1991 Gaspar Feliu, Josep M. Salrach (directors), M. Josepa Arnall, Ignasi Baiges (coordinadors), Pere Benito, Rafael Conde, Víctor Farías i Lluís To publicaven els tres volums d' *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I,* Barcelona, Fundació Noguera (Col·lecció Diplomataris, 18-20); i el 2010 Ignasi J. Baiges, Gaspar Feliu i Josep M. Salrach (directors), Pere Benito, Rafael Conde, Víctor Farías, Pere Galceran, Margot Pons, Núria Sadurní i Alberto Torra editaven *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV,* Barcelona, Fundació Noguera (Col·lecció Diplomataris, 48-51), conjunt documental imprescindible per a una edició solvent del volum de la *Catalunya Carolíngia* consagrat al comtat de Barcelona.

costaven moltes angúnies. Font i Rius, home del camp del dret, tenia un altre temperament.

Hem constatat més amunt que de 1947 a 1999 *Catalunya Carolíngia* va experimentar diversos col·lapses temporals. En el si de la direcció que s'estableix el 1971 hi va haver sempre una pugna entre l'anar de dret al gra de Font i Rius i les sol·licitacions de tota mena que afectaren el temperament de Mundó. En certa manera es podria dir de Mundó que mai no va acabar d'abandonar del tot la idea primitiva d'Abadal de publicar els documents carolingis al mateix temps que es feia la història dels comtats catalans, si més no la història cultural d'aquella Catalunya. La investigació de Mundó es va centrar sobretot en aquesta temàtica, on va excel·lir com ningú. Els seus estudis sobre els fragments de manuscrits conservats a Catalunya i la identificació que en va fer com a textos bíblics, patrístics i litúrgics és una obra mestra acabada i un model a seguir en estudis del futur. Aquests i altres treballs de molta complexitat, com és ara la seva contribució a la datació dels documents del temps del rei Robert, els seus estudis sobre les bíblies catalanes de Ripoll i tants altres camps de recerca en els quals es capbussà, quan no li demanaven que ho fes des d'altres instàncies acadèmiques, se li van endur el temps que no va dedicar al treball més humil d'exhumar textos carolingis o de revisar-ne les transcripcions d'altri. Tenim la convicció que, deixat a les seves soles forces, Mundó hauria acabat abandonant la *Catalunya Carolíngia.* I aquí és on la figura de Font i Rius pren un relleu extraordinari, perquè en tots els moments difícils, quan el projecte feia aigües, Font i Rius sempre va prendre el timó i va reconduir la nau en la bona direcció. Fou ell qui va convèncer Mundó que calia deixar treballar al seu aire els col·laboradors de l'obra, reservant-se ells dos, en tot cas, el treball de revisió dels textos. Fou ell qui va aplanar el camí als membres de la tercera generació que han treballat en la *Catalunya Carolíngia.* Fou ell qui amb el seu exemple va convèncer Mundó que calia deixar el projecte a d'altres mans expertes. Temperaments diferents i en contraposició dialèctica, tots dos van contribuir des de posicions molt distants a la viabilitat del projecte, reclamant l'un decisió i efectivitat, embrancant-se l'altre en perspectives d'investigació tan falagueres com disperses i tanmateix profitoses. És cert que la lentitud que Mundó imprimia al seus treballs va predominar. És cert també que sense la paciència de Font i Rius i la seva tenacitat reclamant l'acabament de les revisions i dels volums, *Catalunya Carolíngia* hauria naufragat en les mars del perfeccionisme i de la multiplicitat i barreja de perspectives. La inclusió final de Ramon Ordeig en el projecte fou el resultat de la pressió clarivident de Font i Rius per a aconseguir l'efectivitat desitjada.

VII

De tot el que precedeix se'n desprèn que *Catalunya Carolíngia* ha estat una obra plural, el conflent de ben bé tres generacions d'estudiosos, elaborada

en temps històrics radicalment distints, ara favorables, ara adversos. Voldria subratllar que no és una obra elaborada en una escola o departament *ad hoc,* amb constants metodològiques fixes, amb pressupostos assegurats, amb rendiments de comptes inapel·lables davant autoritats no acadèmiques que es miren el diner públic amb criteris d'eficàcia. Iniciativa de l'IEC, *Catalunya Carolíngia* ha reflectit exactament la història de l'IEC o, si es vol, les històries de l'IEC. L'element que l'ha dominat del principi a la fi, l'únic que li ha conferit unitat, ha estat la voluntat tossuda d'incorporar Catalunya al mon de l'erudició europea.

Per a després del volum VIII, l'equip director actual de *Catalunya Carolíngia* ha encarregat a Ramon Ordeig un volum complementari, on és previst de publicar-hi textos detectats després de la publicació dels volums III-VIII, donar notícia de fonts que havien passat desapercebudes, rectificar datacions, establir un índex de tots els documents per rigorós ordre cronològic i possiblement oferir uns índexs generals que farien l'obra altament manejable. Potser també serà el moment d'esmenar transcripcions, regests, detalls en la citació de les fonts, i de reconèixer algunes faltes en la unificació final de la manera d'oferir algunes dades historiogràfiques. Josep Maria Salrach treballa en la segona part del volum I, *El domini carolingi a Catalunya.* L'IEC del segle XXI tindrà, doncs, la sort de veure l'acabament d'un dels seus projectes inicials més ambiciosos.

Tornem ara a la qüestió dels cent anys. Hem intentat mostrar més amunt que la publicació responsable de documents altmedievals no és pas una qüestió simple. Hem comptat els anys que separaven la formulació dels projectes francesos i tudescs de la seva execució efectiva. En aquest aspecte, els ritmes de publicació de *Catalunya Carolíngia* no són equiparables als dels francesos i tudescs, perquè són millors. I això és perquè Abadal i els seus continuadors s'han beneficiat a mans besades de l'experiència de tudescs i francesos. En canvi, creiem que el punt de partida d'Abadal i dels seus col·laboradors ha estat en tots sentits molt més feble: Per les diferències de tradició, de mitjans, d'institucions —escoles, instruments de treball—, d'experiències anteriors acumulades. L'IEC del 1907 no tenia ni la més lleugera idea d'on es ficava quan formulava aquell seu programa tan ambiciós. Després les desgràcies polítiques inherents a la història de la pell de brau han estat el pur desastre. Sense les interrupcions del 1923 i del 1936, l'IEC hauria pogut créixer, madurar, desplegar iniciatives que tot just s'han desplegat a partir dels anys vuitanta. En comptes de seguir una evolució natural, a partir de l'any 1939 l'IEC és al fons del pou on l'ha precipitat l'odi a Catalunya del feixisme espanyol. Com que és un fet d'ordre moral, no ens entretindrem ara a ponderar l'esforç que suposa la superació —lentíssima— d'una situació tan incòmoda. Però en el balanç del projecte *Catalunya Carolíngia* s'ha de fer constar que en temps normals (1911-1924, 1930-1936, 1978-2020) l'IEC ha treballat de forma acceptable i amb resultats homologables a iniciatives paral·leles dels països de l'entorn. Per desgràcia, la brusquedat de les interrupcions i la durada de

la darrera dictadura espanyola no han permès que els resultats tinguessin la visibilitat que els esqueia.

El mèrit de tota l'operació també s'ha de compartir amb elements exteriors a l'IEC. Per començar, ni el mon universitari ni l'IEC d'avui poc tenen res a veure amb els de principi del segle XX, ni, ben entès, amb la Universitat dels anys quaranta. Per defectes que pugui tenir, avui la Universitat catalana —essencialment plural— és competitiva, navega amb periscopis oberts als quatre vents, els seus professionals participen en conferències, simposis i projectes internacionals de tota mena. Aquesta realitat ha tingut reflexes automàtics dins l'IEC, format gairebé al cent per cent per universitaris. Una cosa semblant s'ha esdevingut en el mon dels arxius catalans, incomparablement posat al dia en referència a la situació dels anys setanta. La conseqüència és que en vint-i-cinc anys (1995-2020)[32] l'IEC haurà publicat sis volums en catorze toms de *Catalunya Carolíngia,* comptant-hi ara l'imminent volum VIII. Faltarà encara el volum de revisions, avui *en chantier*. Sincerament, ateses la dificultat del projecte, la múltiple impreparació tècnica de la qual es partia i les interrupcions forçades per factors espuris, no és un mal resultat.

La *Catalunya Carolíngia* no s'acabarà amb la publicació dels volums que falten. Haurà d'ésser revisada periòdicament. En els volums XII, XIII i XVIII de les *Chartae Latinae Antiquiores* han estat editats fa poc els originals dels diplomes catalans del segle IX, i en aquesta edició hom hi trobarà algunes lectures que corregeixen les donades en el volum V de *Catalunya Carolíngia,* a part de dos textos nous, del segle IX, descoberts fa ben poc. Aquí i allà apareixen encara documents d'aquell temps en forma original, en còpia o en regest, que el volum pertinent de *Catalunya Carolíngia* no recull. No és pas impossible —i seria una sort— que en aquest aspecte les novetats sovintegin. Què ha passat amb els documents anteriors a l'any 1000 del monestir de Sant Benet de Bages que eren a la BUB encara el 1936 i dels quals no consta que fossin destruïts? Aquests documents foren transcrits, la còpia en fou guardada a l'IEC abans del 1936 i ara han estat publicats en el volum VII; després no se n'ha sabut res més. On han anat a parar?[33] La lectura atenta de les notícies ecdòtiques de *Catalunya Carolíngia,* on consten anomalies recents en la

32. Es comença a computar l'any 1995, quan Ramon Ordeig es fa càrrec de l'edició del volum IV, aparegut el 1999.

33. Una qüestió tan indiscreta és tocada d'esquitllentes per Ramon ORDEIG a la *Introducció* del volum IV de *Catalunya Carolíngia,* p. 42, nota 12. A. M. MUNDÓ s'havia referit a la sostracció de documentació gironina desamortitzada de la Delegació Provincial d'Hisenda de Girona. Consta en un expedient guardat a l'arxiu de l'Ajuntament de Barcelona que devers 1900 Manuel de Chía y Bajandas, antic secretari de l'Ajuntament de Girona i del de Mataró, havia ofert a l'Ajuntament de Barcelona un lot de pergamins gironins antics per 2.950 pessetes. En refusar la compra l'ajuntament del Cap i Casal, alguns pergamins anaren a parar a la BNF, altres a les mans de particulars: cf. *Catalunya Carolíngia,* vol. V-I, p.10-11.

custòdia dels documents,[34] aconsella una vigilància estricta dels mateixos i de les institucions que els custodien. En aquest aspecte els catalans encara som lluny dels paràmetres europeus habituals: som pobres en instruments de treball bibliotecaris i arxivístics complets, som pobres en hàbits de revisió de fons i de magatzems. La culminació de *Catalunya Carolíngia* representa ara la possessió d'una obra de referència que no val només pel que fa a la documentació catalana primitiva i a la seva explotació historiogràfica. En endavant es constitueix també en la pedra de toc del que pugui esdevenir-se en matèria documental del període. És molt possible que apareguin originals nous,[35] o còpies desconegudes d'originals antics,[36] i que la documentació en paper dels arxius catalans civils i eclesiàstics amagui encara transcripcions o regests baixmedievals i moderns de documentació dels segles IX i X.[37] A mesura que una tal documentació vagi emergint —amb la parsimònia que es pot suposar—, a mesura que apareguin noves fonts ecdòtiques dels documents ja aplegats i editats en els volums de *Catalunya Carolíngia,* caldrà prendre'n nota i trobar la manera més adequada de donar-ne la notícia competent. Una obra tan fonamental de l'IEC, que ha costat més de cent anys, l'IEC no la podrà deixar en estat d'inèrcia. El simple fet de la seva existència constitueix per a l'IEC del futur una responsabilitat afegida: la d'assegurar la seva pervivència com una obra viva al servei de la recerca.

34. En aquest aspecte, cf. a títol de simple exemple les rectificacions que vam oferir a propòsit d'alguns esgarriaments de documentació carolíngia en *Els cinc documents ripollesos del segle X conservats a l'Arxiu Capitular de Girona,* dins «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins», LIX (2018), 131-156.

35. A l'ADG ha aparegut el pergamí original del document del 2 de juliol del 978, que Monsalvatje havia transcrit, procedent d'«un santuari pirinenc» (el Mont), on havien anat a parar les desferres de l'arxiu de Sant Pere de Besalú: cf. *Catalunya Carolíngia,* vol. V-II, n. 447, p. 399-400, que desconeix el pergamí. Sense fugir de la «parva Gerunda», cal dir encara que fa poc van ésser exhumats quinze regestos de documents del segle X conservats al perg. 446 de l'ACG, que fins ara eren rigorosament desconeguts, a causa de la manca d'un catàleg raonat d'aquell fons: cf. Jaume DE PUIG OLIVER, *Quinze documents del segle X, setze del segle XI i tres del segle XII desconeguts, regestats al pergamí 446 de l'Arxiu Capitular de Girona, relatius a Viladasens,* dins «ATCA», 31 (2014-2016), 601-663. Qui sap si la prosecució del catàleg dels pergamins del segle XIII, ja enllestit, i, sobretot, el catàleg dels pergamins dels segles XIV i XV d'aquell fons, rigorosament desconegut i fa ben poc reprès, podrà oferir sorpreses ulteriors. El mateix es pot dir d'altres fons encara insuficientment coneguts, o d'aquelles col·leccions de pergamins el catàleg de les quals no ha estat redactat prou escrupolosament fins a detectar elements preciosos arcaics copiats —i ocults— en el tenor molt sovint llarg i fatigós dels instruments.

36. A l'ADG també ha aparegut la còpia del 2 d'octubre del 1321, feta per Pere Ferrer, lloctinent del notari Ramon de Prat, substitut de Pere de Besalú, de l'original d'un document de 6 de gener del 998; aquesta còpia Monsalvatje la va poder veure i transcriure al Mont, i s'ha donat com a perduda a *Catalunya Carolíngia,* vol. V-II, n. 620, p. 512-513.

37. Al mateix ADG, *Processos medievals,* n. 457, f. 16-22, ha aparegut una còpia sobre paper del 1481 de la donació del comte Miró II de Besalú a Santa Maria de Girona i al bisbe Arnulf d'un alou a Parets d'Empordà, document del febrer de 968, desconegut a *Catalunya Carolíngia,* vol. V-I, n. 386, p. 344.

RECENSIONS

«*De relatione*», coord. Maria Cabré Duran i Alexander Fidora, *Enrahonar. An International Journal of Theoretical and Practical Reason*, 61 (2018), 158 p.

Reason and Reality. Studies in Medieval Philosophy», coord. Maria Cabré Duran, Alexander Fidora i Jaume Mensa i Valls (*Enrahonar*, Supplement Issue), Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona 2018, 495 p.

Els dies 14, 15 i 16 de novembre de 2017 se celebrà a la Universitat Autònoma de Barcelona i a la Facultat de Teologia de Catalunya el VII Congreso Internacional Iberoamericano de la Sociedad de Filosofía Medieval (SOFIME). El tema del Congrés —que ja fou anunciat en el número 31 d'aquesta revista (p. 964)— fou *De relatione*, i.e. sobre la relació, un concepte molt ampli que fou tractat des de molts àmbits. La trobada també fou motivada pel VIIè centenari del naixement de Ramon Llull, filòsof de la relació per excel·lència, motiu pel qual el Doctor Il·luminat va tenir un paper preponderant durant el congrés. L'enorme quantitat de producció generada en aquesta trobada acadèmica va portar als coordinadors a publicar les actes en dos volums que ens proposem ressenyar, fent èmfasi especial en les contribucions relacionades amb la filosofia medieval catalana.

El primer volum, que es presenta en el format estàndard de la revista «Enrahonar», ofereix les conferències plenàries convidades del congrés, que varen ser sis. Com adverteixen els coordinadors Maria Cabré i Alexander Fidora a la presentació (pp. 17-19) les contribucions «aporten una nova llum sobre el desenvolupament de la teoria de la relació des dels inicis de l'edat mitjana fins als temps de l'alta escolàstica» en una multitud de temes que van des de la lògica o la metafísica fins la teoria política. En aquest volum podem trobar, juntament amb les valuosíssimes aportacions d'acadèmics de primer nivell com John Marenbon (Universitat de Cambridge) o Hans Daiber (Universitat de Frankfurt), dos articles sobre el concepte de relació en Ramon Llull, a càrrec de Ruedi Imbach (Universitat de la Sorbona) i Alexander Fidora (ICREA – Universitat Autònoma de Barcelona).

En el primer article, titulat «Relations parisiennes: Lulle, Eckhart et Dante à Paris. À propos du rapport entre la philosophie et le lieu de sa genèse» (pp. 107-119), Imbach compara l'aproximació a la filosofia d'aquests tres autors aprofitant la coincidència històrica consistent en el fet que els tres varen sojornar a París durant els anys 1310 i 1311. Resseguint algunes similituds, com el fet que els tres escriuen en llengua vernacla o proposen una remodelació del cristianisme, Imbach acabarà remarcant la importància de la relació entre el lloc i el pensament, la «lieu de la pensée» que condiciona, sobretot, Ramon Llull, especialment pel que fa al seu bilingüisme filosòfic que «transforma» el pensament escolàstic (pp. 115-116). L'autor clou el seu article reafirmant la importància de la tasca de l'historiador de la filosofia, que ha de saber identificar amb precisió el que hi ha de condicionament històric i d'incondicionat en cada pensador per copsar el sentit dels seus escrits.

En el segon i darrer article dedicat a Llull en aquest volum, el professor Fidora aprofundeix en un tema que Imbach ja ha mencionat i que és un tòpic en la filosofia lul·liana: la relació entre la fe i la raó. Amb el títol «*Sicut oleum super aquam*. Sobre la relación entre fe y razón en Ramon Llull» (pp. 121-138), Fidora fa ús d'aquest símil

present als *Proverbis de Ramon* «Enaxí com oli qui està de sobre aygua, està fe sobre enteniment». Sense pretendre dir l'última paraula sobre la qüestió, aquesta analogia permet a Fidora traçar una vinculació textual directa del Doctor Il·luminat amb Agustí d'Hipona i una posterior influència de la suggeridora imatge en Nicolau de Cusa. No obstant això, el més rellevant d'aquesta imatge lul·liana —que estudia sobretot de la *Disputa entre la fe i l'enteniment* però també de l'*Art general última*— és que permet corroborar l'essencialitat que el beat dóna al concepte de relació en la dinàmica cognoscitiva, lluny de ser quelcom merament accidental. La revisió d'aquesta imatge, segons Fidora, també serveix per deslligar Llull de certes interpretacions racionalistes i també fideistes (p. 131).

El segon volum es presenta com un suplement especial de la revista «Enrhaonar». Amb el títol *Relation, Reason and Reality. Studies in Medieval Philosophy*, aquest volum aplega la majoria de comunicacions presentades al congrés, un total gens menyspreable de trenta-cinc. Tot i que el tema central continua essent el concepte de relació, com adverteixen els coordinadors —Maria Cabré, Alexander Fidora i Jaume Mensa— a la presentació (pp. 11-12) els temes «amplien diversos aspectes d'aquesta mateixa qüestió i l'estenen envers altres autors i àmbits». D'aquesta manera, els articles s'inscriuen en set seccions: *Metaphysics and Theology: from Augustine to Thomas Aquinas*; *Metaphysical and Theological Speculation after Duns Scotus*; *Logics, Theory of Knowledge and Aesthetics*; *Anthropology, Psychology and Natural Philosophy*. A les quatre seccions mencionades cal afegir una secció dedicada especialment a Ramon Llull (pp. 239-352) i una altra a Pere Hispà, que recull les actes de l'anomenat *1st Symposium Petrinicum* que tingué lloc dins el mateix congrés (pp. 355-427). Finalment, el setè i darrer apartat *The Category of Relation in Arabic Philosophy* està dedicat a una versió ampliada de la conferència plenària de Hans Daiber, que, per motius d'espai, no es va poder incloure en el número regular recensionat més amunt.

Retornant ara al contingut referent a filòsofs catalans, en aquest volum suplementari hi podem trobar, a més de les nou comunicacions dedicades a Ramon Llull, dos articles interessants dedicats al filòsof escotista Antoni Andreu —que ubiquem a la Corona d'Aragó. El primer article, signat per Maria Cabré, porta el títol de «L'*Expositio in XII libros Metaphysicae Aristotelis* d'Antoni Andreu i l'ús de l'obra homònima de Tomàs d'Aquino» (pp. 89-102) i està dedicat a estudiar l'aspecte formal d'aquesta part del comentari a la *Metafísica* d'Aristòtil, especialment pel que fa a la seva inspiració en el comentari a la *Metafísica* de Tomàs d'Aquino, fet que contrasta amb l'escotisme doctrinari del *Doctor Dulcifluus*. L'autora remarca que el mètode de composició d'Antoni Andreu va contribuir al desenvolupament de «l'aristotelisme escotista» i que, lluny de prendre tesis tomistes, Antoni Andreu «optà per *escotitzar* un dels comentaris a l'obra d'Aristòtil més conegut, didàctic i clar del moment» per acomplir el seu objectiu d'«oferir un comentari literal a la *Metafísica* fidel a la doctrina de maduresa de Duns Escot, i apte i comprensible pels primers mestres de l'escola escotista» (p. 96). L'article es clou amb una transcripció d'una part de la seva presentació del concepte de *relatio* a l'*Expositio*, que compara amb la presentació homònima del concepte en el comentari a la *Metafísica* de Tomàs d'Aquino (pp. 98-101).

A continuació d'aquest article trobem «La qüestió *Utrum Philosophus convenienter assignet et sufficienter tres modos relativorum* d'Antoni Andreu: Comparació amb Duns Scot» (pp. 103-112), en el qual Jaume Mensa analitza la qüestió citada de l'obra *Quaestiones metaphysicae* —un altre comentari a la *Metafísica* d'Aristòtil però des d'un punt de vista molt més escotista— amb la qüestió homònima que trobem a les *Questiones*

super libros Metaphysicorum de Duns Escot. Aquest exercici permet a l'autor constatar que Antoni Andreu defensa la mateixa doctrina que Escot pel que fa a la noció de *relatio*, però ho fa d'una manera més sistemàtica, simple i clara que no pas el Doctor Subtil (p. 110).

Finalment, i com ja hem avançat, l'autor amb més pes del congrés va ser Ramon Llull. A les dues conferències plenàries del primer volum cal afegir-hi les nou comunicacions que s'apleguen en aquest volum suplementari.

La primera, a càrrec de Pedro Mantas (Universidad de Córdoba) porta el títol «Algunos apuntes sobre la recepción de la apologètica mozárabe en el siglo XIII» (pp. 239-250) i analitza la recepció que Llull —i també Ramon Martí— va fer de certs textos apologètics mossàrabs com l'anònim *Tathlīth al-waḥdānīyah* (La Trinidad de la Unidad) com el mateix filòsof remarca al *De fine*. Amb tot, el que Mantas vol reivindicar és el «contexto teológico doctrinal que circula con cierta fluidez por las rutas del intercambio del saber en el Occidente latino y que constituye lo que podríamos considerar un cierto lugar común en la reflexión trinitària desde la que los apologistas cristianos discuten con su contraparte islàmica y judía.» (p. 243), quelcom que ha quedat a l'ombra de les figures gegantines de Llull i Martí i que convé recuperar amb l'edició i estudi d'aquests textos.

A continuació, el professor Martín González (Universidade de Santiago de Compostela), amb l'article «Artes lulianas y averroísmo: Intelecto único y web semàntica» (pp. 252-262) planteja una tesi agosarada que connecta al Doctor Il·luminat amb l'actualitat: existeixen algunes afinitats entre la teoria d'Averroïs sobre l'Intel·lecte Únic i l'Art lul·lià, afinitat que connectaria aquest darrer amb la lògica moderna, la web semàntica i les humanitats digitals. A aquest article segueix «Principia relativa. La figure T de l'Art de Raymond Lulle» (pp. 263-271) de Constantin Teleanu (Université Paris Sorbonne), on examina detalladament la figura T de l'Art lul·lià i la seva evolució al llarg de les obres del mallorquí. Aquesta figura, segons l'autor, «tient une importance capitale» (p. 269) per estendre universalment la relació dins del seu pensament.

Als dos articles anteriors cal afegir el de José Higuera Rubio (Universidade do Porto) «El lulismo del siglo XXI: ¿máquina de pensar o súper-inteligencia?» (pp. 341-352), on es pregunta fins a quin punt és heurística l'Ars Magna o si és més aviat una «màquina de pensar» computacional. Després de valorar les aportacions de Turing o Alberti, les màquines de la memòria medievals i les recepcions modernes de Llull, conclou que «Nos hallamos, más cerca de un instrumento —codificador del saber de una época— producto de la aplicación de principios de rango general que ante una máquina que, por sí misma, pueda substituir las funciones intelectuales para satisfacer sus propias necesidades de aprendizaje o productividad, mientras que colma las de su artífice» (p. 349).

Continuant amb Llull però canviant de tema, Joan Cuscó (Universitat de Barcelona) estudia la «Música, ética y mística en Ramon Llull» (pp. 273-286). L'autor defensa que, si bé les reflexions lul·lianes sobre la música han estat menystingudes, aquestes tenen una importància cabdal en Llull i la seva relació amb la mística. Tot i les seves reticències contra la sensualitat de la música i de la paraula —Llull va ser trobador de jove—, i encara que no va escriure cap tractat específicament sobre el tema, li dóna valor en llibres com la *Doctrina Pueril* (p. 281) on la música apareix com una Art liberal matemàtica amb gran component emotiu que pot dreçar l'ésser humà vers Déu si és l'adequada. Conclou: «Gracias a la música, la ética (la vida humana finita) y la mística (la vida divina infinita) se reencuentran en la belleza» (p. 285).

Al congrés també hi va tenir presència la figura de la dona en l'Edat mitjana. Coral Cuadrada (Universitat Rovira i Virgili) parla de «*De mulierum relatione*. Mujeres lulianas» (pp. 287-298) on estableix set categories de «dones lul·lianes»: literàries, familiars, dedicades, protectores, lectores, devotes i beguines. L'autora dóna especialment importància a aquestes últimes, les *dominabus de penitencia*, amb qui compartia moltes afinitats ideològiques i a qui llegà part del seu patrimoni com demostra el seu testament, conservat a l'Arxiu dels Marquesos de Santa Maria de Barberà (p. 291).

Un altres dels temes per excel·lència de Llull, el diàleg interreligiós, va ser tractat per José María Carabante (Universidad Complutense de Madrid) a «¿Es posible hoy un verdadero diálogo interreligioso? Ramon Llull, precursor de la tolerancia» (pp. 299-312) on extreu conclusions actuals del *Llibre del gentil e dels tres savis* ja que «la concepción lul·liana es hoy adecuada para soslayar tanto el fundamentalismo religioso como el fundamentalismo de la razón» (p. 303). Continuant amb aquesta temàtica, a «El intento de conciliación y la imposibilidad de su realización. La inspiración en Ramon Llull» (pp. 313-327) Susana Beatriz Violante (Universidad Nacional de Mar del Plata) posa l'èmfasi en l'afany conciliador lul·lià, que sempre busca raonar els punts en comú a l'hora d'intentar convertir els infidels, sense fer ús de les *auctoritates*, quelcom especialment útil en les relacions amb l'Islam avui.

Finalment, un altre article interessant de temàtica lul·liana és el que signa Maria Cristina Pascerini «Ramon Llull en Italia: una perspectiva a partir de Menéndez Pelayo» (pp. 329-229) on ressegueix els estudis primerencs sobre el pas de Llull per Itàlia que va fer l'erudit càntabre el 1877, fet que permet a l'autora valorar el paper que va tenir el Doctor Il·luminat al llarg dels seus sis viatges a Itàlia. Pascerini conclou que «ya a finales del siglo XIX Menéndez Pelayo intuyó el potencial del filosofo mallorquín para los estudiosos [...] supo ver la importancia de Ramon Llull en Italia, que era la de buscar apoyo para sus proyectos y difundir su arte» (p. 337).

Si a aquestes interessants aportacions referents a la filosofia medieval catalana li sumem la resta d'articles que versen sobre d'altes aspectes del concepte de *relatio*, el balanç del congrés és molt positiu, i suposa una bona oportunitat per donar un impuls nou als estudis de filosofia medieval tant de casa nostra com de l'àmbit iberoamericà. Desitgem que el proper congrés, que portarà el nom de *De cognitione* i que se celebrarà a Porto —seu de l'Instituto de Filosofia— sigui igual de fructífer.

Jordi Jiménez
Universitat Pompeu Fabra

Dominique de Courcelles (ed.), *Le formes laïques de la philosophie. Raymond Lulle dans l'histoire de la philosophie médiévale (Svbsidia Lvlliana 6),* Brepols, Tournhout 2018, 254 p.

Les recerques sobre la recepció europea de l'aristotelisme i la influència d'Averroïs sobre la cristiandat han portat, entre moltes altres coses, a la descoberta de l'«intellectual» medieval, una categoria que encara no fa pas massa anys hauria estat titllada com a impertinent. Així, en l'àmbit d'una filosofia medieval majoritàriament formulada per clergues i frares, apareixia un espai alternatiu, el dels estudiants i mestres de la Facultat d'Arts que prenien consciència de l'autonomia que esqueia a la filosofia, tant si hom la desvinculava de la teologia com si no. Aquesta alternativa naixent als Estu-

dis tenia paral·lels a llur exterior: alguns laics també s'incorporaven pel seu compte al treball filosòfic. Tant si provenien del mon religiós (teologia, mística), com si eren professionals de sabers diferents (dret, medicina, astronomia, matemàtica), aquests laics formulaven propostes independents de l'Escola. Algunes s'avenien amb el programa dels Estudis, altres se'n apartaven ostensiblement. La filosofia medieval dels laics s'ha tornat, doncs, un camp d'estudi que ofereix perspectives llépoles.

El volum que acaba d'editar Dominique de Courcelles és un fruit per ventura madur dins aquest domini. Per començar té una estructura justificada per fets objectius. Els tres primers estudis incideixen en la problemàtica de la formulació d'una filosofia en el si d'un impuls místic i d'un impuls polític; per això sol ja es comprèn que la filosofia dels laics té punts de partida diferents de la meditació de la *sacra pagina.* Els tres següents es refereixen al primer intent de penetració de l'*Art* lul·liana a la Universitat de París. Els tres darrers són contribucions a la recepció de l'obra lul·liana a Catalunya, Mallorca i València.

I. En *L'Art lullien, la dernière Révélation divine* (13-39)*,* Dominique de Courcelles sintetitza molts anys d'estudis sobre la figura de Llull i obre perpectives falagueres per als estudis del futur. Efectivament, l'*Art* lul·lià es presenta com un mètode nou per *atrobar veritat* en tots els dominis del saber, és una art general i última, aplicable a tots els sabers humans, inclosa la teologia, és a dir, el saber sobre Déu. Aquesta *Art* Llull la presenta en la *Vita coetanea* com un do de Déu, una *il·lustrció divinal* instantània. Il·luminació? Revelació? Profecia? De Courcelles analitza el text de la *Vita* amb peu de rei i hi troba claus interpretatives que no havien estat assajades fins avui. D'antuvi la *il·lustració* s'esdevé el dia vuitè de l'estada de Llull a la muntanya de Randa. Aquest *8* és posat en relació amb elements no filosòfics arcaics: el jurament òrfic per les vuit divinitats (foc, aigua, terra, cel, lluna, sol, dia i nit), la vuitena proposició de la *Tabula Smaragdina*, traduïda de l'àrab al llatí el segle XII, que promet la glòria del món i la fuga de tota obscuritat intel·lectual, el simbolisme de la regeneració i de la resurrecció atribuït al número vuit respectivament per sant Ambrós i sant Agustí. La *il·luminació* ha tingut importància en les discussions sobre la relació fe-raó en Llull i àdhuc sobre la seva ortodòxia. Cal recordar aquí que l'episodi de Randa i el seus resultats foren estrafets per l'inquisidor Eimeric com un fet d'invocació demoníaca? Llegint el text llatí de la *Vita coetanea,* no sempre fidelment traduït en la versió catalana, De Courcelles elabora una aproximació distinta, lluny de la discussió tècnica fe-raó, discussió escolàstica que no troba ressò en un Llull absolutament segur de la ortodòxia catòlica del seu pensament. La *il·luminació* de Randa és posada en relació amb les primerenques aparicions del Crucificat que capgiraren la vida de Llull i que li van donar una orientació precisa: «... sense que ell sabés com, només Déu ho sap, una mena d'inspiració vehement li va omplir el cor i la intel·ligència; temps a venir ell faria un llibre que seria el més eficaç del mon contra els errors dels infidels ...». De Courcelles remarca que en el text hi ha una referència explícita a II Cor 12, 2-3 —*Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi huiusmodi usque ad tertium caelum*—. Randa és el moment de la comunicació de l'Art —«... esta Art que m'has dada», tal com recita el *Desconhort*—. L'*Art* de Llull s'inscriu en paral·lel amb la línia dels *arcana verba* que Pau va sentir quan fou arrabassat al paradís. Amb una diferència: Pau s'està de comunicar les «paraules inefables que no és permès a l'home de dir», se n'està també «a causa de la sublimitat de les revelacions» (II Cor 12, 6-7). Llull, en canvi, escriurà i farà tot el

possible per a propagar la seva *Art.* Tenim doncs, d'una banda, els temes del conjunt il·luminació-revelació-profecia-apostolat.

D'altra banda, De Courcelles recupera la contraposició entre ciència infusa i ciència «adquisita» que es llegeix al *Llibre d'amic e amat*. La primera ve «de volentat, devoció, oració»; la segona «d'estudi, enteniment» (v. 234). Més avall Llull contraposa la recerca de l'amat «per vies sensuals e per carreres intel·lectuals» (v. 343). L'*Art* se situaria a la cruïlla de les dues contraposicions. És ciència infusa i ciència adquirible, ciència que comença en la contemplació sensible i puja fins a les «carreres intellectuals». En la mesura que és una ciència que ve de la voluntat, devoció i oració, i es contraposa a la ciència d'estudi i enteniment, trobaríem un lligam, potser l'únic, entre Llull i Arnau de Vilanova. El franciscanisme de Llull s'emparenta de lluny amb la radicalitat amb què Arnau formula la validesa única del coneixement de Déu per la gràcia que el creient rep del mateix Déu i no per l'estudi dels teòlegs pagats d'ells mateixos. I s'emparenta també amb la concepció bonaventuriana del llibre etern de la saviesa i de la ciència de Déu, que s'identifica amb la segona persona de la Trinitat, saviesa creadora i totpoderosa de Déu, llibre etern, mitjancer i revelador de Déu, que il·lumina tothom qui ve al mon i faculta així tothom perquè pugui llegir aquest llibre etern. L'itinerari de l'home envers Déu és presentat per Bonaventura com una sèrie d'il·luminacions successives, cada vegada més perfectes, amb el benentès que en el punt de partida de les il·luminacions hi ha un Déu que es dona a conèixer a l'home itinerant en la meditació íntima de la vida i la mort de Crist en creu. Les aparicions primerenques del crucificat a Llull, la conversió i pelegrinatges, la renúncia als lligams familiars culminen en la il·luminació de la muntanya de Randa, on l'*Art* rebut de Déu és el millor llibre del mon per a il·lustrar el camí que mena a Déu i al seu Fill, Jesucrist. Encarnació i *Art,* gràcia de Déu il·luminadora i comprensió de les dignitats divines com a principis de l'*Art demostrativa* son complementàries. En Llull no hi ha conflicte fe-raó, perquè fe i raó *artística* tenen un mateix origen en Déu. És el mateix Déu qui ha revelat al mon el seu Fill mitjançant els apòstols i qui ha obert la intelligència de la veritat gràcies a l'*Art,* escala de contemplació i comprensió de tot el mon, des dels seus estrats inferiors fins al superior, Déu mateix.

La singularitat del llibre de Ramon no rau només en el fet d'ésser font de veritat i, per tant, de contenir els recursos necessaris per a demostrar les veritats del cristianisme. Aquesta *Art* és destinada a tothom, i per això Llull adoptarà també, al costat del llatí, el vulgar català, la llengua dels llecs (= laics), dels illetrats, de l'home del comú. Aquest llibre, donat a Ramon, es contraposa al llibre baixat del cel dels musulmans, l'Alcorà, reproducció de l'Escriptura increada i eterna. L'*Art* lul·liana és millor que l'Alcorà, i Llull ho demostra en *Los cent noms de Déu:* «Los sarraïns diuen que en l'Alcorà son noranta e nou noms de Déu e qui sabria lo centè sabria totes coses; per què jo faç aquest llibre de Cent Noms de Déu, los quals sé». El segon bloc temàtic és, doncs, el llibre de Llull *versus* el llibre, segons els musulmans, baixat del cel, l'Alcorà.

En aquest punt, i justament perquè De Curcelles no ho toca, caldria potser aclarir des d'un punt de vista no missional perquè Llull fa servir el català, al costat del llatí i, eventualment, de l'àrab. En el moment de Llull, la família del qual arriba a Mallorca quan Jaume I conquereix l'illa (1229-1230), el català és la llengua del col·lectiu que en pocs anys ha fet recular l'islamisme des del centre cap al sud del Mediterrani, assenyaladament arran de la conquesta de València (1234-1240) i de Múrcia (1264-1265). És la llengua d'un poble de frontera victoriós, que pot enorgullir-se d'haver eixamplat la cristiandat. Pocs anys després de la mort de Llull, un altre català, Ramon Muntaner,

escriurà una bella pàgina patriòtica sobre el «bell catalanesc». Per a superar l'islam, no ja en el camp de batalla, sinó en el camp de la discussió entre mons mentals distints, el vulgar català de Llull, llengua dels vencedors de l'islam en una franja considerable de territori hispànic, és un vulgar tan digne com un altre, potser més que un altre, i és la llengua en la qual Ramon Llull formularà les seves idees, donades per Déu, destinades a superar els errors de l'islam.

Les conclusions a les quals arriba De Courcelles en una perspectiva de la història de les idees filosòfiques és inevitable: la doctrina de Llull opera una ruptura en els sistemes teologico-filosòfics, cristians i islàmics, tancats i impermeabilitzats entre ells. Quan es formulaven les grans síntesis medievals —teològiques i filosòfiques (Averroïs)— en llengua llatina o àrab, Llull fressa un camí alternatiu que subsumeix totes les síntesis cristianes i musulmanes en una de més alta, la darrera intel·ligibilitat de Déu, de l'home i del mon, aquella que pot unificar de veritat totes les diferències sistèmiques. En la mesura que l'*Art* és aplicable a cada branca del saber, confereix a tothom la possibilitat de participar d'alguna manera en l'omnisciència divina. La ruptura comporta riscos, i Llull els va endurar, tant de part dels cristians com dels sarraïns. Els uns el van ignorar, els altres l'apedregaren. La síntesi de De Courcelles és brillant, segurament susceptible d'ampliacions i de matisos. Contrasta amb la tosquedat de les aproximacions a Llull menades des de mentalitats més o menys neo-escolàstiques, com si el «sistema» de Llull operés amb els mateixos vectors de l'observador, o molt semblants. En Llull hi ha una ruptura que va de les aparicions del crucificat i el propòsit d'escriure el millor llibre del món fins a la il·luminació de Randa i la comunicació de l'*Art.* En perpspectiva, la unificació del mon en la veritat, per tal de poder finalment lloar i servir Déu com escau. Al servei d'aquesta ambició sense límit, tota la vida de Llull.

Amador Vega assaja en *La signification artistique de la mystique lullienne* (41-64) una hermenèutica del *Liber de raptu,* una veritable art mística. Aquest llibre petit, de tres pàgines en la seva edició moderna, és un apèndix del *Liber de contemplatione Raimundi* i vol mostrar com es passa de la contemplació a l'èxtasi. La contemplació és la meditació que l'*Art* ensinistra a fer sobre les dignitats divines, assenyaladament la bonesa. L'èxtasi, com a producte final de la contemplació, és un fet que remet fora del temps. En la contemplació, hom ateny una representació dels atributs de Déu; en el rapte o èxtasi hom ateny l'acte intrínsec de la divinitat. Vega descriu amb detall totes les passes i condicions de l'acte místic tal com el descriu Llull. El rapte és una absorció de les facultats humanes de la intel·ligència i la voluntat, una infusió de la intel·ligibilitat i de l'amabilitat de Déu en l'enteniment i la voluntat humanes. Déu hi és actiu, l'home passiu, però amb les seves facultats: Llull s'esforça per a captar racionalment el que viu en l'èxtasi, escandallant-ho, com sempre, mitjançant una estructura artística de caràcter teòric, en aquest cas la teoria dels correlatius. El *De raptu* és la pedagogia de l'acte místic, que si no s'acompleix tal com ensenya Llull, és per defecte de l'home, perquè la seva disposició a ésser imbuït de la virtut divina és imperfecta. Vega també relliga, com De Courcelles, les aparicions del crucificat amb la il·luminació de Randa. En la mesura que l'episodi de Randa pugui ésser vist com un acte extàtic —comunicació de la virtut divina a un enteniment humà—, Randa porta Llull a la invenció —*invenire, atrobar*— de la veritat i a l'acció. El sistema artístic lul·lià, lògico-transcendental d'origen extàtic, predica una veritat que es funda en una experiència mística: el fonament de l'experiència resta fora de l'experiència, al mateix temps que posa les seves bases. La primera part de l'estudi de Vega, doncs, exposa la

polivalència de l'*Art inventiva* de Llull en la seva aplicació a la mística. La segona part la confirma en la recerca de la pintura mística efectuada per Salvador Dalí, sota la influència de Ramon Llull i de sant Joan de la Creu.

En *El pueblo cristiano "atormentado por prelados y señores". Notas sobre Raimundo Lulio y la política* (65-102), Fernando Domínguez Reboiras estructura un possible itinerari mental lul·lià sobre el fenomen polític. D'una banda hi ha l'aplicació de l'*Art* lul·liana a matèries que esguarden la convivència humana, com és ara el dret; o la seva concepció de la política com una art, no una ciència, el subjecte de la qual és el ciutadà, no el rei; i el seu concepte de bé comú, que dona la clau per a entendre el discurs polític lul·lià.

La política es confon en Llull amb la moral, i la moral lul·liana és una moral de tota la humanitat, un *mos gentium,* que gira, com no podria ésser de cap altra manera, entorn de la *res publica.* La cosa pública és l'interès del ciutadà individual, per tant de tots i cadascun dels ciutadans del mon. Quan la política serveix interessos accidentals de grups reduïts, és una pràctica morta, no porta enlloc. Contra la opinió general des de l'antiguitat fins al seu temps, Llull detreu a la política el caràcter de ciència. Una vegada ha determinat la finalitat o primera intenció de l'art de fer política, el discurs polític queda reduït a matèria canviant i opinable. La política serà bona, si el responsable polític practica les virtuts i té bons consellers al costat; si no és així, la política serà inevitablement dolenta. El bon polític és el qui conforma la seva acció amb les dignitats divines, les lleis naturals i les virtuts morals. Potser les pàgines més interessants del treball de Domínguez Reboiras és l'exposició de l'antropologia lul·liana vista des del prisma de la *res publica*, en combinació amb la seva idea de l'acció. L'home és la xarnera que uneix el mon inferior amb el superior. El destí de l'home és modelar humanament tot el món (*homo homificans*) i modelar-se ell mateix en la perspectiva de la re-creació cristiana, una tasca que no s'acaba mai, perquè mai no s'arribarà a la perfecció divina.

II. Josep E. Rubio analitza en *La présentation de l'Art lullien en milieu universitaire: París 1289* (105-121) el primer contacte de Llull amb la universitat de París. Allí hi va presentat el text de l'*Ars demonstrativa* o alguna de les obres que graviten entorn d'aquesta *Art.* Rubio té bones raons per a creure que la *Introductoria Artis demonstrativae* fou una de les obres que hi va poder ésser presentada o que fou escrita al moment de la presentació. Efectivament, per a fer veure com funcionava el seu *Art* i per a poder avaluar els avantatges que oferia sobre el model escolàstic de la *disputatio,* Llull transcriu en la *Introductoria* l'argument que sant Tomàs exposa en la *Summa contra gentes* per a demostrar l'existència del motor immòbil, i després la tradueix al seu llenguatge artístic, amb el concurs de principis, figures i cambres. Aquest recurs de Llull a un text cèlebre de sant Tomàs havia passat per alt fins avui als estudiosos de Llull, i la manera com és utilitzat en la *Introductoria* posa de manifest com l'*Art* fa emergir la *concordància* i la *contrarietat* entre els principis generals als quals hom pot reduir la realitat. El caràcter excepcional en el *corpus* lul·lià de la citació tomista no s'explicaria fora d'un context de diàleg directe entre Ramon i la facultat d'Arts de l'Estudi de París. Amb tot, Llull no va convèncer i aquest fet determinà la primera revisió de l'*Art*.

Jacques Verger, en *L'intérêt des maîtres parisiens du XIIIe siècle pour les textes non universitaires, latins ou vernaculaires* (123-138), es proposa d'investigar algunes de les causes que van concórrer en l'atenció que la Universitat de París va dispensar a Ramon Llull quan hi exposà la seva *Art* i més endavant quan va dictaminar sobre l'ortodòxia de les

seves doctrines. Verger parteix de la convicció que els documents que fan referència a aquests episodis de la vida de Llull són autèntics, tot i que el seu savi editor, H. Denifle, sospités que eren una fabricació dels lul·listes de quan Eimeric va desfermar la seva campanya contra l'ortodòxia del doctor il·luminat. Segons Verger, l'interès de Llull perquè la seva doctrina fos caucionada d'alguna manera per la Universitat de París rau en l'autoritat que tenia la institució en matèria científica i doctrinal, i també en el fet que, des del regnat de Felip el Bell, aquesta autoritat servia els interessos polítics de la casa de França. L'autoritat de l'Estudi de París anava lligada amb la uniformitat des del punt de vista de l'organització de les escoles, la vigilància sobre l'ortodòxia de les doctrines i el control dels textos que s'hi estudiaven. La institució, doncs, quedava concentrada en la seva feina i molt impermeabilitzada a l'esguard de les pulsions del seu exterior. D'altra banda, hi imperava el caràcter eclesiàstic i la llengua de l'Estudi era el llatí. Verger es pregunta què podia esperar un laic maridat, autodidacte, que escrivia en vulgar, d'una institució que tenia l'aspecte d'una gran fortalesa replegada sobre ella mateixa. No obstant això, els estudis de Nicole Bériou sobre la predicació a París durant el segle XIII han fet veure que, en els seus sermons, els universitaris parisencs estaven alerta de tots el problemes de llur entorn: croades, inquisició, polèmica amb els grecs, problemes amb el judaisme, etc., aspectes que apareixen també en les discussions universitàries *de quolibet*. Hi havia, per tant, una obertura de principi a propostes innovadores que vinguessin de qualsevol racó de la cristiandat, impulsada per la composició plurinacional del públic estudiantil. D'altres autors citats per Verger han posat sobre la taula el paper que la llengua vulgar jugava dins la Universitat, fins al punt de detectar una literatura parisenca vernacular lligada amb els medis universitaris: teatre de col·legi, literatura local que trencava amb la vena èpica i cortesa anterior, traduccions franceses d'obres llatines, etc. Aquesta vitalitat literària en vulgar a part, és incontestable que circulava per l'Estudi de París un conjunt de llibres no gens universitaris que foren condemnats explícitament el 1277: el *De amore* d'Andreu el Capellà, obres de màgia i endevinació ... A París es feia poesia religiosa i profana en llatí, es compilaven enciclopèdies, s'escrivien llibres sobre política i pamflets de tota mena, assenyaladament sobre conflictes (querella entre regulars i seculars, contra els templers, contra Bonifaci VIII, etc.). En aquest medi, la presència de Ramon Llull hi encaixa sense problemes. El reconeixement que hi va rebre fou «de mínims», marginal. Per a Verger, l'episodi lul·lià a l'Estudi de París confirma l'«obertura social i la diversificació cultural» del medi universitari, per bé que aquests corrents, a l'esguard de la poderosa nau que era la Universitat, restessin «minoritaris i perifèrics».

Ruedi Imbach afronta la reacció de Gerson contra Llull i el lu·lisme en la *Notule sur Jean Gerson, critique de Raymond Lulle* (139-157). Les conclusions que en treu és que la campanya del canceller delata que el lul·lisme era viu a Vauvert i que d'alguna manera tenia partidaris a la Sorbona (Heymericus de Campo). El que Gerson rebat de Llull és la cèlebre demostració de les veritats de la fe per «raons necessàries». Inflexible i persistent en aquest punt, Gerson reconeix que no tot és dolent en la doctrina de Llull, però finalment ell combat el lul·lisme con una forma de la vana curiositat, amb les seves seqüeles inevitables: cultiu del detall banal, obscuritat i confusió. Contra aquest programa Gerson recomana l'estudi d'allò que hi ha de comú en les doctrines quan tenen divergències, en un marc resoltament unitari: «una sola i única facultat de teologia, on s'ensenya l'única fe en un sol llenguatge». En conseqüència, el canceller va barrar el pas del lul·lisme a la Universitat. Si des del punt de vista ideològic la polèmica de Gerson contra Lull fou relativament moderada, tal com admet Ruedi

Imbach, la decisió administrativa de bandejar el lul·lisme dels estudis universitaris fou, a parer nostre, el cop més dur que es podia infligir al projecte lul·lià. Només dins la universitat el lul·lisme s'hagués pogut desenvolupar d'una manera útil, crítica i orgànica, a risc d'haver de deixar anar una certa càrrega d'obra morta. La idea d'una *Art* universal, d'un instrument lògic nou al servei de la unificació de la ciència hauria pogut madurar i, baixant de l'experiència personal lul·liana, hauria pogut significar l'inici de quelcom nou. Gerson ho va impedir. Les escoles lul·lianes posteriors no es van treure mai més de sobre el cop de sabre gersonià.

III. En el treball *Arnau de Vilanova,* magister medicinae, *théologien laïc et prophète: à la rencontre de Raymond Lulle* (161-183)*,* Dominique de Courcelles busca les concordàncies i les diferències entre el pensament i l'acció d'Arnau de Vilanova i de Llull. Ambdós són laics, ambdós es posen en matèries reservades als clercs, per no dir *tout court* als eclesiàstics, ambdós han estat presentats habitualment amb punts de vista divergents pel que fa a l'aplicació de la raó a la dilucidació de les matèries religioses. De Courcelles resumeix la vida i l'acció d'Arnau com a metge, com autor d'escrits espirituals i com a nunci dels temps finals. L'originalitat d'Arnau s'ha de buscar en la seva antropologia, una antropologia amb dues cares: la mèdica i l'espiritual, la que té cura de la salut corporal i la que es preocupa de la salut espiritual de la humanitat. Arnau és espiritual, en el sentit compromès i reformista que té la paraula en el seu temps. Va posar el seu prestigi mèdic al servei dels humils i de la reforma de la cristiandat, predicant les seves teories davant reis i papes, suscitant adés entusiasmes, adés animositats, indiferències i dissimulacions. Enemic de l'aplicació de la raó a l'estudi de la teologia i, en aquest aspecte, diferent de Llull, comparteix amb ell el fervor missioner i la consciència d'haver estat elegit per Déu per a dur a terme una acció decisiva en la perspectiva de la salvació escatològica. I, al revés de Llull, que va veure els seus ideals menystinguts, Arnau va trobar suport a les seves posicions en dos prínceps germans, el rei d'Aragó Jaume II, fins a un cert moment, i el de Sicília, Frederic III.

Gabriel Ensenyat estudia *La persistencia del lulismo en Mallorca en la época medieval* (185-203). Qüestió fosca per manca de documents explícits, que se salva en clarobscur pels indicis que hom ha anat descobrint. Primer, la continuïtat de la còpia de manuscrits lul·lians a Mallorca, començant per la còpia del *Libre de contemplació en Déu* en vida de Llull mateix (1280), a càrrec de Guillem Pagès. Un segon indici és la versió catalana de la *Vita coetanea* de Llull feta per un mallorquí. El tercer seria la connexió entre lul·lisme i arnaldisme que operen Bernat Garí, *presbyter maioricensis,* integrat al lul·lisme valencià a partir de 1318, i el menorquí Bartomeu Genovès, condemnat per la inquisició. El quart seria la inspiració lul·liana d'alguns eremites mallorquins situats en llocs tan emblemàtics com Miramar i Randa, i la comunitat femenina que després es convertiria en el monestir de Pollença. El cinquè és l'evangelització de les illes Canàries duta a terme per missioners catalans i mallorquins seguint els esquemes proposats per Ramon Llull, amb la participació de laics en els treballs de missió. El sisè indici és la suposda —perquè no s'ha documentat— influència lul·liana en la fundació d'hospitals. El setè és l'inici del pseudolul·lisme alquímic, amb el *Testamentum* i la *Cantilena.* Finalment hi ha l'interès explícit del rei Pere III en l'obra de Llull, fins al punt de facultar al mercader valencià Berenguer de Fluvià perquè difongués el lul·lisme en totes les seves terres (1369). En definitiva, es tractaria d'un lul·lisme dispers, lligat a moviments espirituals i populars, reformistes, en connexió amb el món beguí i ermità. Nosaltres ens preguntaríem fins a quin punt pot haver tingut influència en

el poc relleu aparent del lul·lisme mallorquí del s. XIV un fet com el de l'annexió del reialme de Mallorca als altres dominis de la Corona d'Aragó, duta a terme de forma bel·licosa per Pere III entre 1343 i 1349.

Durant el segle XV, el panorama canvia. Els manuscrits de Llull entren al convent agustinià femení de Pollença, a la cartoixa de Valldemossa i al convent carmelità de Ciutat de Mallorca. A partir de mitjan segle, el lul·lisme i l'humanisme mallorquins van de tronc: Arnau Descós, Pere Joan Llobet, Virgilio Bornati, Gabriel Desclapers, Bartomeu Catany, Antoni Ginard, Joan Reig ... Al mateix temps hi ha deixes testamentàries favorables al món lul·lià: la de Joan de Tagamanent (1468), que fundava un monestir franciscà a Randa, encara que el papa va desviar els fons cap a la defensa de Rodes; la de Joan Gual i de Pacs (1475), que deixava fons per a construir escoles lul·lianes; la de Beatriu de Pinós (1478), que instituïa una càtedra lul·liana, confiada tot d'una a Mario de Passa, lul·lista venecià; la d'Agnès de Pacs, fundadora de la càtedra lul·liana que va ocupar Pere Daguí i fou l'origen de l'Estudi General Lul·lià de Mallorca. Aquesta florida tingué el seu contrapunt en l'acció de la Inquisició contra Llull, iniciada per Eimeric i continuada durant el segle XV a Mallorca per Guillem Caselles contra Pere Daguí i Bartomeu Caldenteny.

L'article d'Antoni Ferrando, *La presencia de Llull en la Valencia de los siglos XIV y XV a través de los inventarios de libros* (205-239), presenta concomitàncies amb l'anterior d'Ensenyat. Hi ha un lul·lisme amagat del segle XIV, i la peripècia del lul·lisme valencià és gairebé calcada de la del mallorquí. Però en el cas de València Antoni Ferrando ha pogut disposar de mes de 120 inventaris *post mortem* amb llistes de llibres lul·lians en 20 d'ells; d'aquests 20 inventaris amb obres de Llull només n'hi ha tres del segle XIV. Les conclusions de Ferrando sobre la presència de llibres lul·lians en els inventaris *post mortem* valencians són molt prudents: els seus posseïdors pertanyen a tota l'escala social i l'adquisició dels llibres lul·lians té motivacions molt variades; els títols lul·lians són dispersos, tot i que hi ha una certa preferència per l'*Arbre de Ciència,* el *Blaquerna* i la *Doctrina pueril;* i la mateixa dispersió no ofereix una mostra representativa de les obres lul·lianes que circulaven.

Amb tot, el lul·lisme valencià de la primera meitat del segle XIV és més documentat que el mallorquí. Es concentra entorn de Bernat Garí, és empeltat d'arnaldisme, atreu beguins. Garí impulsa la còpia de manuscrits lul·lians i d'obres que són atribuïdes a Llull. Es tracta d'un conglomerat piadós, molt actiu, present en la fundació del Hospital dels Beguins, administrat per Jaume Just, condemnat el 1353 com espiritual. La campanya que Nicolau Eimeric va desfermar a Valencia a partir dels darrers anys del segle contra el lul·lisme, amb el rastre documental que ha deixat a l'arxiu municipal de la ciutat, ha permès de tenir una idea força clara d'un lul·lisme burgès, organitzat i potent, que reïx a recusar Eimeric com a inquisidor i el fa fugir de València. Sense una fermentació lul·liana dilatada en el temps i molt més intensa que no deixen entreveure els inventaris i la documentació exhumada fins avui, la victòria del col·lectiu burgès valencià contra l'inquisidor no hauria estat possible. És més, la reacció de València fou el detonant de la caiguda d'Eimeric, i aquest sol fet va canviar la trajectòria del lul·lisme. València arribà a ésser els primers anys del segle XVI el centre principal des d'on es va difondre el lul·lisme i, a partir dels Trastàmara, va contribuir a difondre el lul·lisme per Castella.

S'ha dit al començament que l'estudi de la filosofia medieval dels laics oferia bones perspectives. El llibre coordinat per Dominique de Courcelles que hem intentat de

postil·lar confirma aquesta bondat en un sentit molt precís: el pensament de Llull fou rebut i es va desenvolupar en el mon laic medieval, senyal inequívoc que el mon laic medieval reclamava filosofia, que el mon laic medieval era terreny abonat per a la filosofia.

L'estudi d'una filosofia medieval laica no és pas fàcil. A parer nostre és una filosofia que no es pot abstreure en cap moment de la història. Els laics experimenten la història d'una manera diferent de com ho fa el teòleg universitari, que pot viure més o menys a la lluna, dedicat a les seves especulacions, amb el plat a taula assegurat. El laic Ramon Llull que es presenta a París els anys 1287-1289 i 1297-1299 és un mallorquí; súbdit, per tant, d'un rei que s'ha posat al costat de la casa de França en el conflicte que el papa i la casa de França tenen amb el rei d'Aragó per la qüestió de Sicília. Si Llull rep una recomanació d'ortodòxia del rei de França en el context d'aquell conflicte, és evident que tant el recomanador com el recomanat participen en un joc polític d'influència i connivència. Això no fa ni millor ni pitjor el pensament de Llull, però és un aspecte a tenir en compte en els seus intents de buscar aliats per la implatació de l'*Art* a les escoles. Al capdavall serà Pere III qui donarà protecció legal al lul·lisme, després d'haver destruït el reialme de Mallorca, aliat amb França durant la qüestió de Sicília. Voldríem dir amb això que la filosofia dels laics s'ha de contextualitzar amb la més gran precisió possible, i d'aquí prové també la seva dificultat.

En el volum coordinat per Dominique de Courcelles hi ha moltes idees que faran el seu camí. La seva proposta de veure l'*Art* en una perspectiva de comunicació divina graciosa per a convertir els infidels i unificar el mon hauria d'impulsar la recerca sobre tot el pensament —implícit i explícit— de Llull sobre els sarraïns i la manera com pensa que l'*Art* els és destinat. La mateixa perspectiva s'ha de comparar amb la consciència que té Arnau d'ésser un nunci ben especial. A desgrat de les moltes diferències que es puguin assenyalar en llur manera de pensar i actuar, una cosa tenen en comú: busquen la superació de l'estat present de coses en una alternativa que prescindeix del *stablishment.* L'intent no és prerrogativa exclusiva dels laics, però els intents concrets de Llull i d'Arnau es van perpetuar en altres laics després d'ells. I qui els va anar en contra? Potser una primera característica de la filosofia medieval dels laics podria ésser que inevitablement transporta ferments revolucionaris.

En tot cas i pel que fa al món català, el volum que ha dirigit Dominique de Courcelles s'ha de celebrar com un pas important en la dilucidació de la filosofia medieval dels laics. S'hi ha sintetitzat molts estudis anteriors sobre Llull i Arnau, s'hi han recollit dades precioses, s'hi ha confegit un panorama de recepcions, han estat assenyalades mancances i llacunes. La seva lectura causa la sensació d'un treball en curs, obre la gana de més estudis de conjunt, i no ho esmentem com un aspecte negatiu. Centrat gairebé exclusivament en Llull, filòsof laic prou conegut, els temes que s'hi despleguen són majoritàriament religiosos i teològics. De la mateixa manera que De Courcelles presenta l'obra d'Arnau com una antropologia completa —del cos i de l'ànima—, les traces d'una filosofia medieval dels laics es retroben també en el mon del dret i de la política, de l'economia i de la sociologia —els viatges—. I en d'altres formes de pensament encara més alternatives. Tot plegat significa un volum de treball notable per a l'avenir, que reclama aproximacions metodològiques cauteloses i sense cap prejudici.

El llibre es clou amb un índex d'antropònims i un índex de les obres de Ramon Llull que s'hi citen, amb les concordàncies dels volums de les *ROL* que les contenen. És el volum sisè d'una col·lecció que ha enriquit i continua enriquint en l'àmbit inter-

nacional el coneixement de Llull i el seu mon, d'una regularitat d'aparició exemplar. Vagi el nostre reconeixement sincer al editors i autors del volum.

Jaume de Puig Oliver
Institut d'Estudis Catalans

Arnau de Vilanova, *Expositio super aphorismo Hippocratis «In morbis minus»*, estudi i edició a cura de Michael R. McVaugh. *Repetitio super aphorismo Hippocratis «Vita brevis»*, ed. a cura de Michael R. McVaugh, estudi a cura de Michael R. McVaugh i Fernando Salmón (*Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia*, XIV), Barcelona, Fundació Noguera, Universitat de Barcelona 2014, 379 p.

Des de l'any 1975, l'obra mèdica d'Arnau de Vilanova està essent publicada en edició crítica per la Universitat de Barcelona i la Fundació Noguera en la col·lecció *Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia* (AVOMO), fundada per Luis García Ballester, Juan Antonio Paniagua i Michael R. McVaugh. Avui, amb setze volums publicats, i quatre més de previstos d'aparició propera, la col·lecció s'ha convertit en una obra de referència cabdal en la història de la medicina medieval, no només per la rigorositat de les edicions crítiques dels textos, sinó també pels extensos estudis introductoris, en anglès i traduïts al català en el mateix volum, perquè han esdevingut una aportació fonamental i ineludible al coneixement del contingut de les obres i del context intel·lectual en el qual s'inscriuen.

Arnau de Vilanova va escriure una extensa obra mèdica en llatí i va fer ús dels diversos gèneres de la literatura mèdica de l'època, entre els quals destaca el comentari a les autoritats mèdiques. Els comentaris tenien l'objectiu d'aclarir als alumnes el contingut de les obres mèdiques de les autoritats o metges clàssics i àrabs, que conformaven el currículum mèdic de les facultats de medicina. Per aquest motiu, l'elaboració dels seus comentaris es contextualitza en la seva etapa de docència a Montpeller. Ara bé, així com diverses obres mèdiques seves van gaudir d'una gran difusió manuscrita i posteriorment impresa, els seus comentaris, en canvi, no van tenir gaire difusió. Segurament la causa n'és que mai no els va difondre públicament i devem les poques còpies manuscrites que ens han arribat probablement a alguns dels seus estudiants.

Els comentaris d'Arnau se centren en obres dels metges clàssics tradicionals: Hipòcrates i Galè. Hem de tenir present que, si bé Hipòcrates era una de les figures cabdals de la medicina i les seves obres tenien un pes preeminent en el currículum acadèmic de les facultats de medicina, per a Arnau de Vilanova era una autoritat relativament poc important, fins al punt que moltes vegades l'interpretava a la llum de Galè. En canvi, Galè va ser la figura clau en la seva medicina i Arnau va ser un dels impulsors a introduir les obres galèniques al nou programa d'estudis mèdics de Montpeller el 1309. Sobre Galè, hi ha constància que Arnau va escriure cinc comentaris, tres dels quals s'han perdut o encara no s'han localitzat, com el comentari al *Tegni*, al *De ingenio sanitatis,* i el comentari a l'hipocràtic *Regimen acutorum morborum*. Els altres dos són el *De malicia complexionis diverse* i el *De morbo et accidenti*, dels quals només tenim la certesa que, de la còpia que n'ha perdurat, sols el primer sigui realment seu.[1]

1. Edició a Arnau de Vilanova, *Commentum supra tractatum Galieni de malicia complexionis diverse*, ed. i estudi per Luis García Ballester i Eustaquio Sánchez-Salor; *Doctrina Galieni*

Pel que fa a Hipòcrates, Arnau de Vilanova no va comentar directament cap obra seva, per bé que va escriure comentaris aïllats a tres aforismes, dels quals només n'han perviscut dos. Amb aquesta edició, Michael R. McVaugh, un dels grans estudiosos i especialistes d'Arnau de Vilanova i editor de més de vuit tractats mèdics arnaldians a les AVOMO, ha dut a terme l'edició crítica i l'estudi —del segon tractat conjuntament amb Fernando Salmón— dels dos únics comentaris d'Arnau que s'han conservat sobre els aforismes d'Hipòcrates: els que comencen per «In morbis minus» (II.34) i «Vita brevis» (I.1). A més d'aquests dos aforismes, també tenim constància d'un tercer comentari d'Arnau sobre l'aforisme I.42 d'Hipòcrates, que malauradament no s'ha conservat.

El primer text editat en el volum que presentem és el comentari a l'aforisme «In morbis minus», del qual no sabem amb certesa la data de composició, tot i que circulava a mitjana dècada de 1290 a Montpeller. L'edició del text ve precedida per una introducció general i una d'específica que contextualitza l'obra, l'ambient d'elaboració i l'edició (p. 23-44 en català i p. 83-102 en anglès). La peculiaritat d'aquesta edició és que no es conserva cap còpia manuscrita coneguda i el text només s'ha transmès gràcies a les edicions impreses renaixentistes, les quals presenten alguns problemes d'edició. En aquest cas, el text té com a base la primera edició de Lió de 1504 contrastada amb les edicions de 1505, 1509 i 1585.

L'edició del comentari a l'aforisme consta de dues parts. En la primera s'edita el comentari de Galè a l'aforisme hipocràtic II.34 a partir del manuscrit de Basilea Univ. D. I. 6, la còpia més propera que Arnau deuria tenir a les mans, segons es desprèn de l'anàlisi de l'editor dels més de trenta manuscrits que conserven l'aforisme amb els comentaris de Galè. Per aquesta raó, no hem de perdre de vista que el text arnaldià és un comentari del comentari de Galè a l'aforisme hipocràtic, més que no pas un comentari directe a l'aforisme, un fet que posa en relleu la importància que Arnau donava a Galè, fins i tot en la interpretació d'Hipòcrates.

El segon comentari d'Arnau editat al volum és sobre l'aforisme «Vita brevis» (p. 195-334), el més conegut i difós d'Hipòcrates. Pel fet que el comentari d'Arnau es coneix convencionalment en les edicions impreses renaixentistes com a *Repetitio super Vita brevis*, en aquesta edició es manté el mateix títol. Per la tradició manuscrita sembla que aquest comentari tampoc no va gaudir de gaire difusió, ja que només ha perviscut de forma completa en una sola còpia manuscrita del segle XV (Munic CLM 14245). L'estudi introductori és escrit per Michael McVaugh conjuntament amb Fernando Salmón (en català p. 105-180 i en anglès p. 263-334) i aporta novetats importants.

Arnau va acabar el comentari de l'aforisme d'Hipòcrates en tres parts o *lectiones* la primavera de 1301, és a dir, un temps després de l'anterior. L'edició del text pren com a base el manuscrit de Munic, que es complementa amb els altres cinc manuscrits que contenen només un fragment del comentari d'Arnau, sobretot de la tercera part. Aquesta darrera part va tenir prou importància com per a ser considerada una obra autònoma, gràcies al fet que podia aplicar-se fàcilment a la pràctica del metge. Fou coneguda de forma autònoma com el *De circumspectione medicorum* i va circular amb el nom d'Arnau com a autor. Amb el temps, un autor anònim va redactar-la novament com un resum tabular que enumera les accions del metge, conservant les expressions

de interioribus, ed. i estudi per Richard DURLING (AVOMO XV), Barcelona, Universitat de Barcelona 1985.

del comentari original d'Arnau, però ampliant-lo i modificant-lo amb diversos exemples; el resultat va ser una obra coneguda com a *Tabula super Vita brevis*, que també es va difondre sota el nom d'Arnau i va gaudir de més difusió que el comentari mateix d'Arnau. L'estudi posa en relleu que la *Tabula*, que fins ara es considerava una obra autèntica d'Arnau, en realitat deriva del *De circumspectione medici* i resulta ser una paràfrasi selectiva d'un fragment de la tercera lliçó de la *Repetitio*, per bé que va assolir una difusió manuscrita molt major que l'original.

L'estudi introductori també dilucida un altre problema que porta implícit el comentari de la «Vita brevis» des de la primera edició impresa de 1504; per començar, en l'edició impresa hi ha l'omissió deliberada de gairebé una quarta part del text, i en segon lloc, un passatge força extens ha estat substituït sense cap comentari per un llarg fragment de la *Metaphysica* d'Avicenna, que resulta no tenir res a veure amb l'obra. Aquest capítol no apareix en el manuscrit i es repeteix en les successives reedicions de les obres mèdiques d'Arnau, la qual cosa en distorsiona el contingut (si el lector utilitza qualsevol edició impresa sense conèixer el problema).

Una vegada aclarida aquesta situació, els autors de l'estudi analitzen el contingut i el context intel·lectual sense perdre mai de vista els contemporanis d'Arnau que van escriure comentaris mèdics similars, ja siguin de l'entorn de Montpeller, com Bernat de Gordon, o de la regió italiana, com el metge i professor de Bolonya, Taddeo Alderoti. L'estudi comparatiu permet destacar amb més claredat les aportacions d'Arnau en relació als seus contemporanis. En aquest sentit, Arnau està plenament convençut que l'aforisme podia constituir una guia per als metges pel que fa a la manera d'interpretar el futur del pacient i dur a terme la prognosi amb major seguretat. Per això, després de l'anàlisi de l'aforisme, conclou amb una exposició del que l'aforisme comporta per als problemes pràctics de la prognosi i el tractament, amb el mateix plantejament en cadascun dels dos comentaris: el metge ha d'entendre la causa de la malaltia del seu pacient i ha de saber preveure els factors interns i externs que en condicionaran el curs. Ara bé, si en el «In morbis minus» Arnau manté la possibilitat de formular una col·lecció de regles breus que recullin la relació entre una causa patològica i el procediment terapèutic correcte, en el «Vita brevis» en canvi, escrit posteriorment, va madurar aquesta idea fins al punt que va equiparar aquestes normes amb la contingència de la pràctica mèdica.

Això que a primera vista podria semblar contradictori, en realitat, respon a la mateixa concepció instrumentalista de la filosofia mèdica arnaldiana, que Michael McVaugh ha recalcat: la importància de la regla teòrica es mesura en relació a la seva eficàcia en la praxis mèdica (p. 41). En aquest sentit, un dels elements destacables del comentari a l'aforisme «Vita brevis» és la idea d'Arnau sobre l'art mèdic que desenvolupa de forma similar en altres obres. Arnau afirma que la salut és el propòsit del metge i que el metge o ministre de la naturalesa opera per l'art. El raonament que planteja Arnau està en concordança amb la seva visió de la medicina com un art que va formular en una obra de medicina teòrica, el *Tractatus de intentione medicorum*. Aquí, segueix la visió de l'art que Aristòtil ofereix a l'*Ètica* i estableix que la medicina és un art on el metge orienta el seu coneixement i teorització cap a la pràctica, i per això, indica que el metge no està interessat a entendre més teoria o filosofia natural que la necessària perquè pugui regir la seva pràctica.[2] En el comentari a la «Vita brevis»,

2. Arnau de Vilanova, *Tractatus de intentione medicorum*, ed. a cura de Michael R. McVaugh, AVOMO V.1, Barcelona, Universitat de Barcelona, Fundació Noguera 2000, p. 101.

escrit posteriorment, Arnau continua amb aquesta idea quan explica la sentència aristotèlica «l'experiència crea l'art», en la mesura que en l'àmbit mèdic podem apropar-nos a unes veritats que s'acumulen en un cos creixent de literatura mèdica, per bé que es construeix a partir de l'experiència del metge (p. 209).

Amb això constatem, en definitiva, la capacitat d'Arnau d'orientar la teoria cap a la pràctica mèdica i com l'experiència pràctica del metge té una importància cabdal per a establir les normes teòriques, una de les característiques fonamentals que configuren la seva concepció de l'art mèdica. L'edició crítica dels textos es complementa amb els índexs de noms, el de paraules incloses dins els dos textos llatins i un tercer de còdexs. Amb aquest volum de les AVOMO, ens trobem davant d'una nova aportació fonamental i indispensable a càrrec de Michael McVaugh i Fernando Salmón sobre l'obra mèdica d'Arnau de Vilanova i el gènere dels comentaris a les autoritats mèdiques. Si bé tots dos comentaris van tenir poca difusió en l'època, la seva importància rau a saber mostrar el valor dels aforismes hipocràtics per establir una prognosi més eficaç així com la transmissió d'una filosofia mèdica que servís com a guia per a la pràctica del metge.

Sergi Grau Torras
Universitat Autònoma de Barcelona

Arnau de Vilanova, *Regiment de sanitat per al rei d'Aragó. Aforismes de la memòria*, ed. a cura d'Antònia Carré (Filologia UB), Barcelona, Edicions Universitat de Barcelona 2017, 406 p.

Entre 1305 i 1308, Arnau de Vilanova va escriure el *Regimen sanitatis ad regem Aragonum*, un règim de vida per a conservar la salut dedicat al rei Jaume II. De tota l'extensa obra mèdica en llatí que Arnau de Vilanova va escriure al llarg de la seva vida, el *Regimen sanitatis* va ser la més difosa, tal i com es constata amb el gran volum de manuscrits que inclouen aquest tractat: gairebé un centenar de manuscrits en llatí, dues versions catalanes, quatre versions en hebreu, una al francès, una parcial a l'italià i una castellana d'època moderna a càrrec de Jerónimo de Mondragón. Tot i ser un regiment adaptat a la complexió i constitució física del monarca, el seu èxit s'explica gràcies al seu caràcter pràctic i al seu estil clar, senzill i concís, que va aconseguir despertar l'interès no només d'un públic mèdic especialitzat, sinó també profà, i amb el temps va convertir-se en una fita clau d'aquest gènere literari. Per tot això, poc després de l'edició llatina, la reina Blanca va encarregar-ne la traducció al català al metge cirurgià de la cort, Berenguer Sarriera, segurament per cuidar del fràgil estat de salut del seu marit, el rei Jaume II. En aquest volum, Antonia Carré presenta l'edició crítica de la traducció catalana de Sarriera, acompanyada de l'edició de la versió abreujada del regiment en català i la dels *Aforismes de la memòria*, també d'Arnau de Vilanova.

Hem de tenir present que l'any 1947, Miquel Batllori va publicar la primera edició crítica de la traducció de Sarriera basada en l'únic còdex conegut de la primera meitat del segle XIV, que contenia l'obra, amb algunes llacunes (el ms. 10078 de la Biblioteca Nacional d'Espanya), juntament amb la versió abreujada del regiment i els aforismes, en la col·lecció «Els nostres clàssics» de l'editorial Barcino. Ara bé, l'any 1949, tot just dos anys després de la publicació, Martí de Riquer descobria un

nou manuscrit de mitjan segle XV (el ms. 1829 de la Biblioteca de Catalunya), que inclou una versió completa del text i justifica la necessitat d'una nova edició crítica, cosa que queda perfectament explicada en *El perquè d'una nova edició crítica* (p. 15-19). A més, no hem de perdre de vista que des de l'edició de Batllori, els estudis sobre Arnau de Vilanova han avançat molt i avui disposem de les edicions crítiques dels textos llatins del *Regimen sanitatis* i dels *Aphorismi de memoria*, publicades en la col·lecció *Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia* (AVOMO), que permeten complementar els buits de forma molt més precisa i acurada que les edicions renaixentistes impreses que va utilitzar Batllori en el seu moment. A banda, per la fixació del text català en determinats passatges conflictius, l'autora també té en compte la traducció hebrea, que gràcies als treballs d'Eduard Feliu sabem que fou feta a partir de la catalana.

L'edició dels textos s'acompanya amb un extens estudi introductori en el qual Antònia Carré proporciona un perfil biogràfic d'Arnau de Vilanova, una contextualització històrica i un estudi filològic de l'obra (p. 23-176). Tot plegat posa de manifest el seu gran coneixement sobre les qüestions culturals i mèdiques que envolten l'obra. Entre moltes altres coses, s'hi aporten els elements necessaris per sustentar que la traducció fou realitzada tot just després de la redacció llatina, és a dir, entre 1305 i 1309, com a molt tard. També duu a terme una anàlisi minuciosa de les característiques lingüístiques dels manuscrits, que inclou l'anotació de les variants lèxiques, morfològiques i sintàctiques, gràcies al qual es constata la bona qualitat de la traducció del cirurgià Berenguer Sarriera i la circulació dels manuscrits en un entorn de professionals de la medicina. El seu estudi posa en relleu que les modificacions que reflecteixen els textos dels manuscrits són la voluntat de fer més comprensible el text a un públic més gran i no tan especialitzat; això explica la tendència a utilitzar sinònims (que poden ser un substantiu, un verb o un adjectiu), la presència de fragments explicats en glosses breus i l'ús preferent d'un lèxic comú. La comparació textual dels dos manuscrits també prova que el text que es va difondre va ser objecte de modificacions diverses, cosa que implica la participació activa i crítica dels copistes. Per això, els errors de traducció del text sembla que s'hagin produït en algun moment de la transmissió del text per part d'un copista més que no pas per part del cirurgià Sarriera.

Al volum també hi ha l'edició de la versió abreujada del regiment en català (p. 281-315) que ha perdurat en un únic manuscrit de la Biblioteca Apostolica Vaticana, ms. Barb. Lat. 311. Un element nou del seu estudi és que mostra com la versió abreujada és un text independent de la versió de Sarriera que parteix d'un original llatí, un fet que evidencia la voluntat de divulgar aquest tipus de coneixement mèdic en altres ambients. El tercer text d'Arnau que hi ha en el volum és l'edició catalana dels *Aforismes de la memòria* (p. 319-322), present també en el còdex del Vaticà. Amb una vocació eminentment pràctica, els aforismes es componen de vint-i-sis recomanacions que tenen l'objectiu d'enfortir la capacitat memorística i s'inscriuen plenament en la medicina complexional galènica de l'època. En l'estudi, l'autora fa una aproximació mèdica com no s'havia fet mai abans, i posa en relleu que els aforismes van ser traduïts en un context allunyat del de la traducció catalana del regiment, i alhora evidencia nous errors del traductor que no havien estat detectats anteriorment, per bé que aquests errors podien procedir del mateix text llatí que va servir de punt de partida.

L'edició dels textos s'acompanya amb tres apèndixs: una taula comparativa dels capítols que apareixen en els diferents manuscrits, una taula de notes als manuscrits i rúbriques, i un apèndix que recull vuit receptes mèdiques en català que van circular

amb el nom d'Arnau de Vilanova, tot i que la seva atribució avui no està certificada. Tanca el volum un glossari, la llista bibliogràfica, un índex mèdic per temes i un índex onomàstic. Tot plegat ofereix una eina de consulta molt útil, tot i que en el procés d'edició malauradament s'ha produït un desajust de dues pàgines entre la numeració de l'índex i la pàgina que inclou la referència, un problema que esperem que es pugui resoldre en futures reimpressions. Amb tot, podem considerar el volum d'Antònia Carré com una aportació fonamental a l'obra mèdica d'Arnau de Vilanova perquè proporciona una nova edició crítica necessària i actualitzada del *Regiment de sanitat*, complementada amb una anàlisi exhaustiva de l'obra, del context i de la transmissió lingüística. El seu estudi minuciós ens apropa alhora al procés de difusió del coneixement científic i tècnic cap a un públic més general i menys especialitzat gràcies a les traduccions en llengües vernacles.

Sergi Grau Torras
Universitat Autònoma de Barcelona

Nachman Falbel, *Arnaldo de Vilanova (ca. 1240-1311). Doutrina Reformista e Concepção Escatológica,* São Paulo, FFLCH – Humanitas 2018, 294 p.

La bibliografia arnaldiana compta, des de la tardor passada, amb un nou component. Es tracta d'un estudi de la figura i de la obra d'Arnau de Vilanova duta a terme pel professor Nachman Falbel, que ha actualitzat la seva tesi de doctorat. Nachman Falbel, nascut a Krystynopol (Polònia), és professor emèrit d'història medieval a la Facultat de Filosofia, Lletres i Ciències Humanes de la Universitat de São Paulo (FFLCH-USP). L'any 1972, després d'estudiar història i filosofia a la Universitat Bar-Ilan d'Israel, Falbel es doctorà en història i pensament medieval a la Universitat de São Paulo. Entre les seves publicacions destaca *Heresias medievais* (São Paulo, Perspectiva 1977), *Os espirituais franciscanos* (São Paulo, Perspectiva 1977; *The Spiritual Franciscans*, 2011), *Kidush Hashem: crônicas hebraicas sobre as cruzadas* (São Paulo, Edusp / Imprensa Oficial 2001) i *Estudos de história do povo judeu na Idade Média* (São Paulo, USP / CEJ 1980), entre altres. El pròleg d'aquest estudi el firma un reconegut expert en estudis arnaldians de casa nostra, el professor de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans, Jaume Mensa i Valls.

L'estudi es divideix en vuit capítols, que tracten vuit aspectes diferents de la vida i de l'obra d'Arnau de Vilanova, que són indestriables. El primer està dedicat a l'Arnau metge, és a dir, a les seves contribucions a la medicina; el segon, acompanyat per un interrogant, a l'Arnau alquimista; el tercer exposa el context intel·lectual d'Arnau de Vilanova; el quart, la seva tasca com a teòleg i les seves intervencions a corts reials i papals de l'època; el cinquè descriu la relació i la influència d'Arnau i de la seva obra en les comunitats dels beguins i dels espirituals franciscans; el sisè és una anàlisi dels projectes de reforma que proposà Arnau a diversos reis; el setè recull diverses observacions sobre l'escatologia, l'apocalíptica i les tesis joaquimistes —és a dir, fonamentades en les prediccions de Joaquim de Fiore— d'Arnau, i el vuitè i darrer capítol de l'obra, estudia la visió religiosa-espiritual d'Arnau de Vilanova. Seguint les indicacions del professor Mensa, l'estudi destaca per l'anàlisi que el professor Falbel féu de la relació d'Arnau amb els espirituals franciscans, car n'estudia les posicions respectives i els punts en comú, dels quals n'és especialista. Es tracta, per tant, d'una aproximació

biogràfica i doctrinal a Arnau de Vilanova molt completa i, tal com afirma Mensa en el pròleg, ben documentada bibliogràficament.

Però el volum, a més de la bibliografia, l'índex onomàstic i una cronologia relativa a la vida i a la obra d'Arnau, conté la traducció portuguesa d'algunes obres fonamentals d'Arnau de Vilanova. Aquest textos, que es presenten al final com a annexos, són la *Confessió de Barcelona* (*Confissão de Barcelona*, 187-199), la *Lliçó de Narbona* (*Lição de Narbona*, 201-212), el *Raonament d'Avinyó* (*Reflexão de Avinhão*, 213-234) i la *Informació espiritual*. La primera i la tercera d'aquestes obres, molt representatives del pensament arnaldià, constitueixen les primeres traduccions a una llengua moderna dels textos d'Arnau —prèvies, per tant, a les seves respectives traduccions a l'anglès o a l'espanyol. Aquests annexos afegeixen un gran valor a l'estudi de Falbel, ja que fan accessibles al públic de parla portuguesa les fonts primàries per estudiar Arnau de Vilanova, un gran exponent del pensament medieval occidental.

Maria Cabré Duran
Université de Fribourg

Cosimo Reho, *Uomini dello Spirito. Gioacchino da Fiore, Bonaventura da Bagnoregio, Arnaldo da Villanova*, Martina Franca (Taranto), Social Campus Edizioni 2017, 238 p.

Tal com explica l'autor de la *Prefazione* (p. 13-14), fra Alfonso Polimena (Ministre provincial de la Provincia Minoritica di Lecce), hi sol haver en la vida de les persones un temps per a sembrar i un temps per a collir i aquest llibre del P. Cosimo Reho pertany al temps de collita. Cosimo Reho ha estat professor (i director) durant molts anys a l'Istituto Teologico di Santa Fara, a Bari, i ha dedicat bona part de la seva recerca als tres autors anomenats en el subtítol del llibre. Efectivament, el llibre recull majoritàriament alguns estudis de Cosimo Reho ja publicats anteriorment.

Què tenen en comú Joaquim de Fiore, Bonaventura o Arnau de Vilanova? Segons Reho, en aquests tres autors (p. 19-20)

> «si realizza un intenso dialogo per osmosi e scambio: Bonaventura mutua alcune ispirazoni escatologiche da Gioacchino e Arnaldo mutua da Gioacchino il pensiero apocalittico e da Bonaventura, mediante Pier Giovanni Olivi, l'ammirazione verso i francescani *spirituali*, che egli media per i beghini laici. Così gli autori medievali esaltano lo Spirito Santo che illumina e guida la vita e la storia salvifica della Chiesa nel mondo».

Particularment, per a Arnau de Vilanova (p. 19), «lo Spirito educa, istruisce e forma i laici beghini nel cammino di santificazione della vita nel mondo».

Com que ni Joaquim de Fiore ni Bonaventura cauen dins l'àmbit d'*Arxiu de Textos Catalans Antics*, centrarem aquesta recensió en la tercera part del llibre, la dedicada a Arnau de Vilanova. Són dedicats a Arnau de Vilanova els capítols V-VII. El capítol V, *L'uomo spirituale in Arnaldo da Villanova* (p. 136-167), reprodueix un article ja publicat dins «Estudis Franciscanos», 87 (1986), 993-1011. El mateix autor resumeix així el capítol (p. 18): «Arnaldo, medico-alchemico, fa una trasposizione dalla trasmutazione dei metalli al possibile ringiovanimento dei fenomeni di senilità un'acqua-vite,

acqua auri purissima». Completen aquest capítol dues recensions, una del volum III, de les *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia* (ed. Josep Perarnau), i una altra del meu llibre *Arnau de Vilanova i les teories medievals de l'amor* (moltes gràcies!), publicades respectivament dins «Frontiere», 5 (2008), 232-234; i «Frontiere», 10 (2013), 390-392.

El capítol VI, *L'anticristo nel «Gladius iugulans Thomatistas» di Arnaldo da Villanova* (p. 168-182), fou publicat anteriorment dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 30 (2011-2013), 363-372, i conegut, doncs, dels lectors de la nostra revista.

El capítol VII, *L'«Alphabetum Catholicorum» e il «De prudentia catholicorum scholarium» di Arnaldo da Villanova* (p. 186-20), publicat l'any 2017 en el llibre *Arnaldo da Villanova e la Sicilia*, ed. G. Pantano, Palerm, p. 105-114, analitza els dos escrits esmentats en el títol (19):

> «Il primo rappresenta un catechismo elementare, con l'iniziazione alla preghiera e alle virtù, e in specie alla carità; un *excursus* circa la familiarità con la Bibbia dove i destinatari cambiano, non sono piú i bambini che accedono ai sacramenti ma i beghini. L'altro opuscolo sarebbe meglio titolarlo *De Sapientia* perché è paragonabile ad un ordinamento degli studi e ad una saggia programmazione scolastica».

En aquest capítol és inclosa també (p. 200-201) una recensió del volum IV de les *Arnaldi de Villanova Opera Theologica Omnia* (ed. Josep Perarnau), en el qual s'editen precisament les dues obres estudiades en el aquest capítol VII.

En el capítol conclusiu, Reho destaca d'Arnau de Vilanova que fou un «sostenitore dei nuovi Ordini mendicanti» (p. 207) i alhora un «nostalgico della teologia monastica» (p. 207), i un «paladino della riforma generale della Chiesa e un fervido fautore della vita e della formazione cristiana dei beghini» (p. 207). Presentar Arnau de Vilanova des d'aquesta perspectiva, creiem, és el punt fort del llibre.

Gràcies a aquesta publicació, el lector interessat en l'obra espiritual d'Arnau de Vilanova pot trobar aplegats en un sol volum una bona part dels estudis que el P. Reho ha dedicat a Arnau de Vilanova. El P. Reho ha fet un esforç per contextualitzar els estudis, actualitzar la bibliografia, fer fàcil la consulta del llibre. Només un petit retret. L'estudi reproduït en el capítol V fou publicat originàriament l'any 1986. Posteriorment, els arnaldistes han replantejat a fons dos temes: l'autoria de les obres alquímiques i de l'*Expositio Apocalypsis*. Crec que hauria estat convenient advertir el lector d'aquestes contribucions.

Dèiem abans que els articles arnaldians oferts en el present volum són «bona part dels estudis» que el P. Reho ha escrit sobre Arnau de Vilanova. N'hi falta un, sens dubte el més important: l'edició crítica, acompanyada d'un estudi aprofundit, del *Gladius iugulans thomatistas*, presentada com a Tesi di Laurea en filosofia a la Universitat de Bari, l'any 1981-1982. El llibre recensionat, naturalment, no era el lloc escaient per posar al dia i publicar una edició com aquesta. Però és una veritable llàstima que romangui encara inèdita!

Felicitem el P. Reho per una llarga carrera acadèmica dedicada en part als estudis arnaldians.

Jaume Mensa i Valls
Universitat Autònoma de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

Antònia Carré – Lluís Cifuentes, *La traducció catalana medieval del* Lilium medicine *de Bernat de Gordon: estudi i edició del fragment conservat (llibre VII, Antidotari)* (Papers of the Medieval Hispanic Research Seminar, 76), Londres, Queen Mary, University of London, Medieval Hispanic Research Seminar 2017, 150 p.

El *Lilium medicine* («Lliri de la medicina») de Bernat de Gordon és un dels compendis de medicina pràctica més difosos de l'edat mitjana i l'obra que va donar més fama al seu autor. Bernat de Gordon, d'origen occità, va ser professor entre 1283 i 1308 a la facultat mèdica de Montpeller, una de les capdavanteres d'aquell temps. Hi va coincidir amb Arnau de Vilanova, i, segons sembla, tots dos van mantenir una d'aquelles rivalitats aferrissades que ja aleshores enfrontaven de vegades els col·legues universitaris. Escrit entre 1303 i 1305, el *Lilium* descriu les diverses malalties i la seva terapèutica al llarg de set llibres, seguint l'ordre usual des del cap fins als peus. Tot i que clarament fonamentat en el galenisme renovat a partir de les últimes dècades del segle XIII, la seva voluntat enciclopèdica i didàctica, la seva senzillesa i la seva orientació allunyada de l'especulació teòrica li van assegurar una difusió àmplia i duradora, tant en el llatí original com traduït a l'hebreu i a diverses llengües vernacles, arribant a la impremta del renaixement.

Una de les llengües a les quals es va traduir el *Lilium* va ser el català. Tanmateix, no es conserva, malauradament, més que una petita part d'aquesta versió, que és el fragment que Antònia Carré i Lluís Cifuentes presenten i editen en aquest volum. Correspon fonamentalment a l'antidotari o repertori de receptes per elaborar medicaments compostos, que clou el darrer llibre de l'obra. El text s'ha transmès en un manuscrit miscel·lani mèdic copiat el 1435, en part pel barber-cirurgià de Barcelona Vicenç de Colunya, i conservat a la Biblioteca Colombina de Sevilla (7-4-12).

L'edició va precedida d'un estudi completíssim dels mateixos editors, que comença amb una síntesi brillant del procés de vernacularització dels sabers medievals, especialment centrat en la llengua catalana i en l'àmbit mèdic. Tot seguit es presenten l'autor i l'obra objecte de la traducció, així com les seves altres versions conegudes —a l'hebreu, al francès, al castellà, a l'alemany, a l'anglès i a l'irlandès. El nombre de traduccions del *Lilium* demostra el seu èxit també fora del món acadèmic, on dominava el llatí. Després s'analitzen els testimonis de la circulació del *Lilium* en el domini lingüístic català a partir d'inventaris de llibres, dins la secció 5, titulada «L'existència de la traducció catalana completa del *Lilium medicine*». Aquest títol, de fet, no reflecteix amb exactitud el seu contingut, atès que la corroboració que existia una versió completa no es dona fins al capítol següent, on s'especifica que el primer dels capítols copiats al còdex sevillà no pertany a l'antidotari, sinó a la part anterior del *Lilium*. El manuscrit i els seus continguts són descrits amb cura en la mateixa secció 6. S'hi apunta que es tracta d'una compilació destinada a donar suport a l'activitat professional del mateix Vicenç i dels seus col·laboradors, atès que tant ell com altres mans hi van copiant escrits amb una orientació clara cap a la farmacologia i la pràctica mèdica, tots en català, llevat d'algunes receptes en llatí: a més del fragment del *Lliri* separat en dues parts, conté sèries de receptes, un herbari i tractats de diagnosi i de prognosi, però el més destacable és sens dubte la *Pràctica breu* atribuïda a Plateari, testimoni únic i aparentment complet de la versió catalana d'aquest divulgat compendi de medicina pràctica —una obra ben mereixedora de ser també editada, ara amb el suport de la recent edició crítica del text llatí a càrrec de Victoria Recio Muñoz (Florència

2016). Les obres traduïdes presents en aquest còdex semblen tenir un origen predominantment salernità i, en general, s'evidencia en el compilador una inclinació cap a materials més aviat tradicionals i menys sofisticats que els de la medicina escolàstica posterior. No ho desmenteix pas la presència del *Lilium*, malgrat que ja s'hagi redactat sota la influència del nou galenisme, si tenim en compte que es limita a reproduir-ne l'antidotari.

A continuació s'analitzen les característiques de la traducció catalana del *Lilium* a partir de l'acarament amb diversos testimonis llatins, atesa la manca d'una edició crítica de l'original, i amb la traducció castellana, així com a partir del lèxic i l'ortografia que s'hi empren. Les conclusions de l'estudi lingüístic són que es va traduir directament del llatí a les primeres dècades del segle XIV —i, per tant, molt abans que l'únic testimoni conservat—, dins la primera fase de traducció dels sabers mèdics i naturals al català, que es va produir durant el regnat de Jaume II. Finalment es compara la versió catalana del *Lilium* amb la castellana impresa el 1495, amb el resultat que queda desmentida la hipòtesi que la segona deriva de la primera. També es confronta amb les franceses, que tampoc no mostren cap relació amb la catalana. En l'extensa bibliografia emprada per Carré i Cifuentes en el seu documentat estudi només trobo a faltar l'edició del *Tractatus de crisi et de diebus creticis* a càrrec d'Alberto Alonso Guardo (Valladolid 2003), a desgrat que aquesta és una de les obres de Bernat de Gordon que s'hi citen.

L'edició del breu text català conservat del *Lliri* resulta acurada i clara. Deixant de banda el primer capítol, que no pertany a l'antidotari, les receptes inclouen tota mena de formes medicamentoses, com ara píndoles, xarops, gotes, col·liris, ungüents o electuaris, i es distribueixen en quatre capítols, seguint l'habitual ordre de les malalties des del cap fins als peus, igual que el conjunt del *Lilium*. Clou l'antidotari un capítol dedicat a la cosmètica facial, amb fórmules per obtenir una pell blanca i unes galtes vermelles —l'ideal de la bellesa femenina durant segles. Com era usual, la major part dels ingredients dels compostos farmacològics són d'origen vegetal, però també n'hi trobem alguns d'elaborats amb productes curiosos de procedència animal, per exemple unes pólvores per trencar la pedra del ronyó confeccionades amb escorpins i un ungüent cosmètic emblanquidor fet amb cargols en salaó.

A l'aparat crític els editors indiquen oportunament correccions al text i les divergències amb les versions llatina i castellana del *Lilium*. Així mateix, s'hi anoten alguns aclariments sobre el text, sobretot en relació a la fitonímia.

Aquest volum és una excel·lent mostra de la magnífica tasca que Carré i Cifuentes, ànima de l'equip de Sciència.cat, estan duent a terme des de fa més de vint anys a favor del rescat de la literatura medieval i renaixentista de tema tècnic i científic en llengües vernacles, especialment en català, no tan sols a través de nombrosos estudis i edicions com aquesta, sinó també des del web i la base de dades del projecte, d'obligada consulta per a qualsevol que es vulgui introduir o aprofundir en aquest àmbit. En els seus treballs s'uneixen de manera impecable el rigor filològic i la comprensió global del fenomen important de la vernacularització del saber, en la cruïlla entre la història de la llengua i la literatura, la història de la ciència i la història social. Esperem que en el futur la seva recerca continuï donant fruits tan esponerosos com aquest.

Sebastià GIRALT
Universitat Autònoma de Barcelona

Pere DAGUÍ, *Tractatus formalitatum brevis. Tractatus de differentia*, text llatí amb traduccions catalana i anglesa per Claus A. ANDERSEN, Rafael RAMIS BARCELÓ i Maria CABRÉ DURAN (Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae, 4), Santa Coloma de Queralt, Obrador Edèndum, Institut d'Estudis Catalans, Universitat Autonòma de Barcelona, Publicacions Universitat Rovira i Virgili 2018, 212 p.

La Pesta Negra de 1348 marcà el final d'una etapa. No només perquè moria l'últim gran mestre escolàstic, fra Guillem d'Ockham, sinó perquè quedaven establertes les grans tendències de pensament que van funcionar, mutatis mutandis, fins a Descartes: escotisme, tomisme, nominalisme i lul·lisme. La manca d'alumnes i l'afebliment de les estructures universitàries, però, van donar pas a escoles més modestes i locals, i a discussions cada cop més alambinades. Pere Daguí moria el 1500, onze anys abans que Erasme de Rotterdam sentenciés contra els filòsofs a l'*Elogi de la follia*, 54:

> «No saben res, tot i que proclamen que ho saben tot: es desconeixen a si mateixos i no veuen ni tal sols el clot obert als seus peus, ni la roca amb la qual poden ensopegar, ja sigui perquè són curts de vista o ja sigui perquè tenen el cap ple de pardals. I, amb tot, es vanten de poder capir les idees, els universals, les abstraccions, la matèria prima, la quiditat, l'haecceïtat, i coses tan subtils que, al meu parer, no podria percebre ni el mateix Linceu».

No cal tenir la vista d'un linx per valorar amb respecte i admiració el llibre que forma part de la biblioteca de filòsofs medievals de Catalunya amb el número 4. Inclou dos tractats breus, de les formalitats i de la diferència, del mestre Pere Daguí (1435-1500). Excel·lent edició, a partir dels incunables, molt meritòria transcripció i traducció d'un text embullat i un estudi introductori aclaridor per donar a conèixer la seva figura conformen aquest volum que, evidentment, blasmaria l'holandès si l'hagués llegit. No obstant això, Erasme mateix se sentiria reconfortat d'alguna manera, perquè ni Daguí ni els lul·listes, almenys els del cercle humanista de la nova universitat d'Alcalà d'Henares, no eren tan matussers com podria semblar. Daguí, però, no és un medieval, malgrat trobar-se enmig de polèmiques escolàstiques, entre l'escotisme i el lul·lisme. Recordem que, per exemple, el 1471 el cardenal Basili Bessarion, el futur papa franciscà Sixte IV, el dominic Joan Gatti, Ferran de Còrdova i Joan Foxal, secretari, es van reunir per discutir sobre els arcans de Déu. Ni més ni menys! És a dir, la filosofia especulativa ja havia recuperat l'esplendor d'abans del sotrac del segle anterior.

L'any 1472, precisament, Daguí s'havia convertit, per dir-ho així, al lul·lisme, que exercirà a Barcelona primer i a Mallorca a partir del 1482, any de l'edició de la seva primera obra, *Ianua artis*, una introducció a l'art de Llull, impresa a Barcelona. Potser li serví de carta de presentació a Palma, però també fou, horror!, carn d'inquisició, on hi era, precisament, l'esmentat fra Ferran de Còrdova. La comissió inquisitorial obligà el 1484 a anar a Roma a Mestre Pere per defensar-se i la conclusió, ambigua si es vol, fou que el llibre era respectuós amb l'escotisme. La victòria significà la penetració del lul·lisme a Itàlia i els primers esborranys del que amb el temps, serien el seu *Opus divinum* o *Metaphysica* i els tractats de les formalitats i de la diferència.

Daguí no només deixa obra escrita, sinó també deixebles, que podem anomenar *daguins*. Els va tenir a Randa, des d'on regentava l'Estudi General. I també a la cort itinerant dels Reis Catòlics, on es feu present des del 1487. Allà entrà en contacte amb els projectes humanistes i reformadors del Cardenal Cisneros, que poc després de morir

Daguí, escrivia als jurats de Mallorca per intentar una edició de l'*opera omnia* de Llull. I la seva influència, com sabem, continuarà a través d'un lul·lisme capaç fins i tot de modelar l'herrerià palau de El Escorial. Un pensador escolàstic, doncs, medieval en la mesura que llegim la seva obra i renaixentista en la mesura que analitzem la seva vida.

La primera peça recollida en el llibre, el *Tractatus formalitatum brevis*, parteix del conegut fragment de la *Metafísica* d'Aristòtil on l'Estagirita afirma que tothom vol conèixer naturalment. La segona obra, però, el *Tractatus de differentia*, reprodueix la invocació inicial del beat Ramon Llull a la *Lògica nova*. En el primer cas, continua donant la definició de coneixement que recorda Descartes: claredat i distinció. Però també ens retrotreu a la definició de ciència escotista: «La ciència, considerada en sentit rigorós, inclou quatre condicions a saber: primer, que sigui un coneixement cert, sense falsedat ni dubte; segon, que sigui d'un objecte necessari; tercer, que estigui causada per una causa evident per a l'enteniment; i quart, que sigui aplicada a allò conegut per mitjà del sil·logisme o del discurs sil·logístic» (Joan Duns Escot, *Ordinatio*, pròleg, n. 208). No entrarem en el contingut d'ambdues obres, sinó que recordarem un clam contemporani a Daguí quan ja exercia de capellà cortesà:

> «Perquè tot aquest filosofar s'ha tornat —i aquesta és la misèria de la nostra època— més aviat motiu de menyspreu i deshonra, i no pas d'honor i glòria. Per tant, una perniciosa i monstruosa convicció ha envaït fins a tal punt gairebé totes les ments, que —segons ells— no s'ha d'estudiar filosofia en absolut o que s'ha de restringir a una minoria, com si no tingués valor tenir coneixement» (*Sobre la dignitat de l'home*, pròleg).

Això deia Giovanni Pico della Mirandola, en una queixa que avui, com sempre, torna a ser de plena actualitat.

Els opuscles de Mestre Daguí són una invitació a pensar, a cavall de la pura especulació filosòfica, de la metafísica o del que avui qualificaríem de filosofia del llenguatge. La seva lectura, doncs, és estimulant, encara que no se sàpiga res d'escotisme o lul·lisme. Per això serveixen les notes i la introducció. Més encara: si volem encara més claredat, podem llegir el text llatí o saltar a l'anglès, que sol emprar estructures de llenguatge més simples. Un exemple el tenim en el terme llatí *sonantia*, *to* en català i *tone* en anglès, que es pot resseguir a través de l'índex de coses del final del llibre. Aquest tema lul·lià, endemés, reapareix un segle més tard en les obres musicològiques de fra Gioseffo Zarlino i Vicenzo Galileo (sí, el pare de l'astrònom). No hi surt, però, una bibliografia selecta, tot i que no la trobem a faltar, donada l'expertesa de les notes de la introducció i del text. Ressaltem, per acabar dos detalls: per un costat, l'apèndix amb el text de les formalitats de Bernard de Lavinheta del 1523 i un índex d'autoritats esmentades, que ben segur es podrien multiplicar a mesura que s'aprofundeixi en el text.

Per acabar, Daguí ens parla al *Tractatus formalitatum brevis* que està escrivint a Randa un tractat major... Confiem que amb el temps es pugui també incloure en aquesta col·lecció. I el *Tractatus de differentia* acaba, com nosaltres:

> «Ista, charissimi, quasi incidenter videntur dicta, quoniam propter difficultatem materiae et loci tradendi et raritatem omnium scribendi haec scripsi, licet ignarus. Et si non sit dicta veritatis profunditas, ad minus apervi ianuam et tetegi pulsando ut alios ad aperiendum excitare».

Agustí Boadas Llavat
Ateneu Universitari Sant Pacià

Antoni Ferrando Francès, *Aportacions a l'estudi del català literari medieval,* Castelló de la Plana, Universitat Jaume I 2018, 435 p.

En aquest volum l'autor recull onze treballs seus publicats entre 1989 i 2016. Apareguts «en mitjans molt diversos, alguns digitals, i no tots ... fàcils de localitzar», han estat seleccionats amb un criteri comú: «se centren en la producció literària catalana del segle XV» (12). Atès que els autors i les obres seleccionades són Ausiàs March, *Curial e Güelfa, Tirant lo Blanch, El misteri d'Elx,* Corella i la *Vita Christi* d'Isabel de Villena, ja està entès que l'obra es mou exclusivament en l'òrbita valenciana. Així el títol de l'aplec no pot ésser més encertat, perquè el segle xv valencià, com tothom sap, és el gran segle de la poesia i de la novel·la catalana clàssiques. L'obra és dedicada a Germà Colón, mestre que Ferrando considera «exemplar», al costat del malaguanyat Sanchis Guarner. Aquests dos noms formen el duumvirat que a València ha mantingut ben alt en temps difícils i ha transmès l'interès per la recerca sobre el continu històric i filològic catalano-valencià, a part d'altres mestratges ètico-polítics i al costat d'altres noms que ara no ve a tomb d'esmentar. Ferrando, a més, ha concebut aquest volum com «un complement de la selecció d'articles que Colón edità sota el títol *Els escriptors valencians del segle xv,* on apareixen estudis dedicats a fra Vicent Ferrer, a Ausiàs March, a Jaume Roig, al *Tirant* i a la *Vita Christi* de sor Isabel de Villena» (12). Es tracta, doncs, d'una selecció clarament discipular, amb el propòsit intencionat de continuar i perllongar les mateixes línies de recerca de la generació anterior, aportant-hi, al seu torn, les novetats indispensables.

Des d'aquest anuari sempre ha estat prestada atenció a volums com el que ara ens ocupa.[3] En el nostre domini no són ni molt freqüents ni infreqüents del tot. No creuríem equivocar-nos si afirmem que d'ençà dels anys vuitanta del segle passat aquests volums han tendit a proliferar, a voltes amb una ambició tan digna de lloança com plena de dificultats per rematar-la. Constitueixen un principi rudimentari de *corpus eruditorum* d'una utilitat ben demostrada pels qui en més d'un moment donat els hem fets servir. A ningú no han passat per alt la importància dels vint volums de l'obra completa de Miquel Batllori publicats a València per 3i4 (1993-2004). Per no parlar, en un altre ordre de coses, de l'edició de l'obra completa de Vicens i Vives, hi ha hagut altres iniciatives, de les quals només voldríem esmentar les principals que toquen matèries com la del volums que ens ocupa. Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat van publicar les obres de Jordi Rubió i Balaguer en catorze volums (1984-2004). Per iniciativa de les mateixes Publicacions i de Curial Edicions Catalanes s'han publicat les obres completes de Miquel Coll i Alentorn en cinc volums (1992-1993). Per desgràcia, les obres completes d'A. M. Mundó, previstes pels mateixos editors, no han pogut passar del volum primer (1998). A Andorra, Joan Riera i Simó va recopilar l'obra completa de Joan Pujol i Tubau (1984). S'han publicat volums amb treballs dispersos d'Agustí Duran i Sanpere (1973), Francesc de Borja Moll (1982), Pere Bohigas (1982 i 1985), Marçal Olivar (1991), Ramon Aramon i Serra (1999), Modest Prats (2009) i els articles de temàtica lul·liana de Pring-Mill (1991). I ens aturem aquí, en aquests noms de primera fila de la tradició investigadora catalana, bo i essent conscients que la llista és molt més extensa si havia d'ésser exhaustiva.

3. Cf. *ATCA*, I (1982), 295-298; X (1991), 407-412; XI (1992), 480-482; XVIII (1999), 815-816; XXXI (2014-2016), 956-961.

En aquest moviment recopilatori hi havia una voluntat explícita de relligar les generacions que van ser protagonistes de la Transició amb l'obra d'aquells que havien viscut sota les institucions republicanes. I el neguit que els resultats obtinguts per les primeres generacions de l'IEC no fos ignorat en la nova cultura del moment històric que tocava de viure. Donada la complexitat del moment i els tributs que s'han hagut de pagar a la inexperiència política de les generacions de la Transició, no fou possible engegar un moviment potent a favor de la constitució d'un «Corpus eruditorum» sistemàtic i no esporàdic, que hauria pogut aplegar obres completes, reculls d'obra dispersa i bibliografia dels erudits catalans i catalanòfils, dins una cronologia que seria el primer dels problemes a resoldre d'aquest *corpus.*

Avui la irrupció de les noves tecnologies facilita i en certa manera obliga a orientar millor les necessitats bibliogràfiques dins el camp de la catalanística. Com sempre, d'altres s'han avançat en aquest domini. Si això és negatiu, també és una invitació a no perdre el temps en coses petites i a proposar programes ambiciosos, amb efectes multiplicadors previsiblement estimulants.

En l'àmbit catalanòfon no disposem encara d'un repositori del tipus «Gallica» o «Hispana», per citar els més pròxims —i prou diferents entre ells—. Sense cap ganes de pontificar sobre què caldria que féssim els catalans, és evident que hi ha un camp obert en el qual l'IEC pot concórrer de manera total i transversal: la senyalització de tot allò que des del punt de vista de les ciències i de les humanitats s'ha produït a Catalunya al llarg del temps —dins la cronologia problemàtica suara al·ludida—.

Com que estem convençuts que un dia aquest programa serà una exigència científica i/o política ineludible, ara toca assenyalar el volum d'Antoni Ferrando que ens ocupa com un dels que prefiguren en miniatura el que hauria d'ésser aquest programa. És un volum seleccionat per l'autor, posat al dia bibliogràficament i per al qual ha «reescrit i actualitzat no poques seccions de tots els articles» (13). La selecció operada per Ferrando és una revisió, imposada gairebé sempre pel progrés de la recerca entre el moment de la primera redacció d'un treball seu i la revisió que ara n'ha fet. En alguns d'aquests progressos Ferrando hi ha tingut art i part, com és ara la tesi d'Abel Soler sobre l'autor del *Curial.* Això explica, en part, perquè en el volum hi ha tres articles de Ferrando sobre el *Curial,* amb exclusió d'aquells on ell mateix havia proposat i discutit autories concretes. Els articles seleccionats abonen directament la futura tesi de Soler, en insistir en el color inequívocament italià de l'ambient de la novel·la, en l'originalitat estilística i constructiva de l'obra, en la influència rebuda de Boccaccio, en el caràcter occidentalitzant de la llengua i en la perspectiva italiana i de la Corona d'Aragó on se situa l'autor.

Altres articles, com el primer que obre el volum, consagrat a la construcció de la norma lingüística de la Cancelleria, parteix de l'estudi, concebut per Ferrando mateix, de Mateu Rodrigo Lizondo sobre una selecció de textos cancellerescos aplegada pel malaguanyat Jaume Riera i Sans, publicat el 2013. En poques pàgines Ferrando aconsegueix situar el tema en una perspectiva historicolingüística que fins ara només havia estat assajada en part, aterrant tòpics desenvolupats des dels temps d'Alfons Par i Martí de Riquer. La periodització històrica de la prosa cancelleresca, la seva formació un punt artificial mitjançant aportacions de tota l'àrea lingüística i la influència que va tenir en la literatura queden matisades amb ponderació. Al mateix temps Ferrando fa emergir altres elements paral·lels a la prosa administrativa que també van influir en la llengua literària dels segles XIV i XV.

La discussió sobre qui és el Martorell autor del *Tirant* projecta el volum de Ferrando cap a la generació d'investigadors que desenvolupen la història literària menant investi-

gacions paral·leles de caràcter històric. Aquest aspecte és essencial per a anar guanyant idees clares sobre la funció i el rol social que ha tingut la literatura catalana al llarg de la seva història. La comprensió —no dic el valor— d'una obra literària guanya a mesura que es coneixen millor el seu autor, el seu context, el seu públic. Aquesta forma d'emprendre la història literària obre problemes metodològics nous i es presta molt més a la discussió que la pura consideració estètica de l'obra literària, perquè també obre molt més les portes al possible error i a la interpretació sense control. En l'aspecte purament lingüístic és obvi que per a aquestes investigacions es necessiten bases de dades lèxiques fiables, que allunyin l'investigador de les apreciacions aproximades. Quan avui es discuteix qui és o pot ésser l'autor del *Curial* o del *Tirant,* la qüestió de les preferències i procedències lèxiques ha de resoldre's mitjançant estadístiques objectives, generadores de consensos gairebé automàtics. Només sobre algunes bases segures, en aquest cas les lingüístiques, és possible arribar a consensos amplis en aquells aspectes històrics que mai no són reductibles a dades estadístiques, i resten sempre subjectes a la ponderació d'uns elements sobre uns altres. A part, és clar, dels errors, de les confusions, dels prejudicis i dels malentesos, és a dir, tots els paranys de la subjectivitat.

La investigació històrica ha donat resultats esplèndids en el cas de Corella, del qual Ferrando esbossa un quadre molt coherent. Corella és al centre de la vida social i literària valenciana del seu temps. Malauradament la vida i l'activitat de Corella s'estronquen quan la Inquisició del rei Catòlic sumeix la societat valenciana en un ambient «de repressió política, espoli econòmic i de censura ideològica» (327-328). Sobre aquest teló de fons, Ferrando desgrana tot el segle XV valencià, demostrant el rol central que hi juga Corella, amb final infeliç. D'aquest final en té menys la culpa la seva producció artitzada que no pas el fet que a partir des anys vuitanta del 400 la funció «classista» de la llengua «va començar a ésser exercida per la nova llengua àulica» (327).

En contrast amb el cas Corella, Ferrando demostra que la *Vita Christi* d'Isabel de Villena va tenir la sort d'ésser retocada i millorada per un anònim mestre en teologia de cara a la seva edició de Barcelona el 1527. Uns anys abans, el 1513, *Lo Quart del Cartoixà* de Corella havia estat reeditat sense canvis. L'obra de Villena, en canvi, era perfeccionada des del punt de vista gramatical «amb una competència i amb un gust ben remarcables» (399).

Un altre terme que queda pràcticament resolt, després de l'enquesta corresponent —vulgar, llengua, romanç, prosa, vulgar valencià, valenciana llengua, prosa catalana, llengua materna, etc.— és el de la «valenciana prosa». Ni es refereix a una determinat estil, ni a una llengua diferenciada, sinó que és «una forma cultista de dir *llengua valenciana*» (357).

El darrer treball, relativament antic (2000), sobre *El paper dels primers editors (1473-1523) en la fixació del català modern* aporta conclusions de dos colors. D'una banda, la impremta ennobleix el català modernitzant-lo i transmetent «uns models de llengua cultes al llarg de segles de decadència política i literària ... la situació del català resulta singular en l'Europa moderna, ja que, a determinats nivells, reeixí a sobreviure com a llengua de cultura malgrat haver-se vist privat de la possibilitat de transformar-se en una llengua 'nacional'» (433). Al mateix temps, la impremta confirmà els particularismes onomàstics de la llengua, ja ben consolidats abans de la seva aparició. En contrast amb això, «la impremta va tenir un paper lingüísticament integrador, ja que, en esdevenir vehicle dels criteris dels humanistes, contribuí a potenciar solucions unitàries, i, en recórrer al llemosinisme onomàstic —invent purament llibresc—, no

feu sinó posar en evidència la unitat cultural d'uns regnes provincialitzats pels atzars de la història» (*ib*.).

En resum, les aportacions de Ferrando a la història de la literatura catalana medieval recollides en aquest llibre confirmen la orientació cada vegada més indiscutible cap al conreu de la història *tout court* al costat de la investigació de la història literària. La orientació és tan mes útil com més complexos són els camps històrics cridats a enquesta. També posa l'historiador de la literatura en un camp sembrat de pedres girelles, que el poden menar a apreciacions incorrectes o precipitades. En tot cas, augmenta la responsabilitat intel·lectual de l'investigador i l'obliga a anar amb peus de plom i a sospesar bé els resultats del seu treball, sobretot quan les enquestes documentals no són definitives i cal donar pas a les enquestes indiciàries.

Des d'un punt de vista més pròxim a Ferrando, cal dir que el volum posa de manifest la seva decisió de seguir actiu en algunes de les qüestions polèmiques actualment en curs sobre el *Tirant* i el *Curial.* En la mesura que les polèmiques tenen a vegades moments d'una certa vivor, alguns podran veure en aquest volum la defensa de punts de vista que consideraran erronis. A un lector allunyat, si no de les polèmiques sí de llur vivor, el volum li causa la impressió que les tesis que defensa Ferrando i la manera de defensar-les provenen d'una meditació madura i serena dels problemes, i que la polèmica que puguin provocar s'hauria de menar en les mateixes coordenades anímiques. Sobretot perquè la polèmica indica un estat col·lectiu de tensió intel·lectual i, per tant, un escreix d'estímul a seguir treballant.

Jaume de Puig Oliver
Institut d'Estudis Catalans

Història moral de Catalunya. Llibre segon de la Historia cathalana. *Pere Gil i Estalella. A cura de Rodolfo Galdeano Carretero,* Barcelona, IEC 2017, 560 p.

Com a membre de la institució que es fa responsable de l'edició d'aquesta obra, no crec que sigui possible començar-ne una recensió crítica sense expressar d'antuvi la satisfacció de poder-ho fer. Des dels seus inicis, l'IEC es va donar el programa de fer recular tan com fos possible la ignorància sobre els homes i les coses de Catalunya. La primera generació de l'IEC assumia una tasca gegantina, en la mesura que des del segle XVI endavant les realitats catalanes es van veure abocades a un procés de substitució, l'instrument principal del qual fou el desmemoriament col·lectiu. Una capa d'oblit induït —mesures dràstiques oportunes incloses— i una altra capa d'oblit passiu i connivent van submergir el país en el que s'ha anomenat la «Decadència», contrarestada a mitjan segle XIX per la «Renaixença». Encara que aquest esquema sigui excessivament simple, calia evocar-lo per a subratllar que un dels homes de la Catalunya moderna sobre el qual pesava fins fa ben poc la capa d'oblit era el jesuïta Pere Gil i Estalella (1550-1622). Avui aquest oblit ha quedat definitivament esvaït per obra i gràcia del llibre de Galdeano Carretero, tal com intentarem posar en relleu. Per això calia subratllar també al llindar mateix del nostre raonament que aquest llibre és una altra de les moltes banderes que l'IEC va avançant en la seva lluita contra la ignorància de les realitats catalanes entre els catalans i arreu.

El poc interès suscitat a Catalunya per la figura de Pere Gil el declaren dos fets: *a*) La seva obra ha romàs inèdita fins fa ben poc. *b*) Els estudis que hom li ha dedicat

en les històries de la literatura catalana han estat nuls fins al dia d'avui, és a dir, han consistit en al·lusions molt simplificades. Fins a mitjan segle XX, la memòria del jesuïta reusenc va quedar sepultada en diccionaris i bibliografies d'autors, generals o específiques de la SI, diccionaris d'autors eclesiàstics, en notícies erudites laterals, aparegudes ací i allà, una de les de torn essent la de Torres Amat.

Fou Josep Iglésies el qui va trencar el foc sobre Pere Gil. Iglésies (1902-1986) fou una de les personalitats més vigoroses de la ciència geogràfica catalana del segle XX. L'interès d'Iglésies per l'obra de Gil fou, ja està entès, exclusivament geogràfic. Soci fundador de la Societat Catalana de Geografia (1935), secretari de la ponència de divisió territoral de Catalunya (1931-1933), i membre de la Reial Acadèmica de Ciències i Arts de Barcelona, durant el franquisme es refugià en la divulgació i l'estudi, deixant una obra ingent —a més de les edicions dels fogatges de 1365-1370, 1497 i 1553— que segurament convindria recollir en la seva totalitat, perquè és imprescindible en els estudis sobre la Catalunya moderna. El 1949 editava la *Historia geográfica y natural de Cataluña,* de Mateu Aymerich (1715-1799), i el *Primer llibre de la historia Cathalana en lo qual se tracta de historia o descripció natural, ço es de cosas naturals de Cathaluña,* de Pere Gil (1551-1622), ms. 235 de la Biblioteca Episcopal del Seminari de Barcelona. Afortunadament aquesta darrera obra fou reeditada el 2002 per la Societat Catalana de Geografia, amb un pròleg signat per la mateixa Societat, i amb un estudi preliminar del malaguanyat Joan Vilà-Valentí —anàlisi actualitzada de les concepcions geogràfiques de Pere Gil— i encara amb dos annexos: la *Transcripció actualitzada del llistat de pobles i comarques de Pere Gil*, a càrrec de Jesús Burgueño, i unes *Postil·les a la vida i obra de Pere Gil,* de M. Mercè Gras i Casanovas. D'aquesta manera es posava al dia un text que el pas dels anys havia fet envellir i, al mateix temps, la Societat Catalana de Geografia, filial de l'IEC, satisfeia el deute contret per l'erudició catalana envers un dels seus membres més actius, el qual, entre tantes altres coses, havia estat president de la dita Societat entre 1970 i 1972. Mercè Gras i Casanovas es feia ressò en la seva postil·la de la bona acollida de l'edició iglesiana de la *Geografia* de Gil entre historiadors catalans de talla, com és ara Jaume Vicens i Vives. Els historiadors modernistes Joan Reglà, John Elliot, Pierre Vilar i altres després d'ells s'han servit dels textos de la *Geografia* de forma reiterada i profitosa. La reedició de l'IEC, molt oportunament, feia cas d'unes observacions que havia deixat anar Vicens i Vives en un article a *Destino*, sobre la transcripció filològica del text, de manera que a partir del 2002 la lectura de la *Geografia* ha estat facilitada al màxim sense perdre res del seu tenor i de la seva sabor originals. En un àmbit més general, Mercè Gras aprofitava les aportacions dels jesuïtes catalans Josep M. Benítez i de F. de P. Solà, aparegudes respectivament en *Jesuïtes i Catalunya: fets i figures* (1996) i en el *Diccionario histórico de la Compañía de Jesús* (Roma – Madrid 2001), i per la seva banda escrutava l'Arxiu Històric de la Companyia de Jesús a Catalunya, dirigit aleshores per Jordi Roca i Coll, d'on extreia una biografia de Pere Gil, que, resumida i tot, dibuixava un personatge d'una envergadura insospitada fins aleshores, ampliant l'esbós que n'havia fet Iglésias. Potser el més cridaner de la postil·la de Mercè Gras era l'apartat dedicat a Pere Gil i la bruixeria, del qual es parlarà tot d'una.

Entre l'any 2002 i el 2017, quan apareix l'obra de Carretero, han passat quinze anys. Ja en l'edició del volum del 2002 els qui hi van intervenir fan passes decisives cap a una contextualització de l'obra de Gil, aspecte que Iglésies, endut pel seu interès exclusivament geogràfic, no havia tocat. Ara, al cap de quinze anys, la contextualització ha estat duta a terme en un sentit ascendent, amb resultats que es poden considerar espectaculars.

Tot ha consistit a treure les conclusions més òbvies del fet que Pere Gil fou un jesuïta important de les primeres generacions dels membres de la Companyia a Barcelona. Deixant ara de banda la història de la implantació del jesuïtes a Barcelona i a Catalunya en general, tan copiosament documentada i potser encara poc tinguda en compte en la historiografia catalana, hi ha una pregunta preliminar a propòsit de Pere Gil: posat a escriure història, què fa un jesuïta? Aquesta pregunta tan elemental i aparentment tan poc airosa ha estat el punt de partida del treball de Carretero.

Perquè posats en el món, els jesuïtes es donen una missió específica en el marc de llur temps. I posats a fer història, les primeres generacions de jesuïtes resulta que elaboren un model historiogràfic.

Val a dir que l'accés a aquest model ha estat obert a Galdeano Carretero per una enquesta documental rigorosament menada, després que Mercè Gras demostrés la fertilitat de l'Arxiu històric dels jesuïtes catalans, als altres arxius essencials que podien fornir dades sobre Pere Gil: l'Archivum Romanum Societatis Iesu, de Roma —un temps dirigit per Miquel Batllori—, l'Arxiu de la Companyia a Barcelona, els fons referents a jesuïtes de l'ACA, de l'Arxiu del Regne de València i de la BUB. Pere Gil també és copiosament documentat, com tots els primers jesuïtes catalans, als volums dels cèlebres *Monumenta Historica Societatis Iesu,* de consulta tan profitosa. De l'enquesta de Galdeano Carretero en surt un personatge molt ben definit: és deixeble de Joan Lluís Vileta a l'Estudi General de Barcelona, d'on també fou lector i on va rebre la influència lul·liana que no abandonaria mai més. Ingressà a la Companyia de Jesús el 4 de març del 1574, quan tenia 23 anys, i passà el noviciat a Saragossa, on conegué el cèlebre Pedro de Rivadeneyra (1526-1611). Estudià teologia a València i des del 1578 n'és professor a Barcelona, al col·legi de Betlem. No ens entretindrem ara a glossar l'exposició ben documentada que fa Galdeano Carretero dels cercles que va conèixer a fons i on va treballar Pere Gil: el d'Estefania de Rocabertí, fundadora de les carmelites descalces de Barcelona, el del lul·lisme barceloní i les seves campanyes a favor de l'ortodòxia lul·liana, el del bisbe Joan Dimes Loris, les clarisses de sor Teresa Rajadell, altres beates i monges, etc. De 1594 a 1597 assumí el rectorat del col·legi de Betlem de Barcelona i fins al 1596 fou confessor del virrei de Catalunya, el duc de Maqueda. Més tard ho fou també del duc de Monteleone, Ettore de Pignatelli e Colonna (1603-1610), al mateix temps que tornava a ésser rector de Betlem (1603-1607). En aquesta etapa s'especialitzà a orientar i resoldre conflictes socials, treballà en la redacció d'oficis litúrgics nous per a santa Eulàlia, santa Tecla, sant Fructuós i sant Magí, no sense polèmiques, i en d'altres afers com és ara beatificacions (sant Ignasi de Loiola, Francesc de Borja) i canonitzacions (sant Ramon de Penyafort, sant Ignasi). Va escriure el *Memorial de manaments* (Barcelona 1598), el *Modo de aiudar a ben morir als qui per malaltia o per iusticia moren* (Barcelona 1605), el tractat *De vectigalibus et eorum jure in Cataloniae principatu,* i l'*Officium sanctorum episcopatus barchinonensis et urgellensis,* dissortadament perduts. Va traduir el Kempis en català i va escriure una *Vida de la M. Estefanía de la Concepción carmelita descalza,* tots dos textos inèdits, malgrat que Miquel i Planas maldà perquè es fes l'edició de la traducció giliana del Kempis. Del 1611 al 1616 fou rector del col·legi de Monti-sion, a Mallorca. Com no podia ésser d'altra manera, aleshores participà en la formació del primer procés diocesà de beatificació de Ramon Llull, en qualitat de testimoni. De 1616 a 1619 fou rector per tercera vegada del col·legi de Betlem i confessor del virrei Alburquerque. Fou precisament a aquest virrei que Pere Gil presentà la seva *Representación para que se proceda con cautela y madurez de juicio respecto a las brujas* o *Memorial en defensa de las bruxas* (1619), text

estudiat per Mercè Gras, donant-ne una notícia plena de bons auguris, i per Agustí Alcoberro i Ramon Sarobe en *Per bruixa i metzinera. La cacera de bruixes a Catalunya,* Barcelona 2007. És el primer al·legat a Catalunya contra la persecució de les bruixes, i és fonamental per acabar de definir la personalitat humana i intel·lectual de Pere Gil. El confessor de virreis i mediador de conflictes hi presentava quinze arguments contra la forma en què es feien els processos, qüestionava les suposades proves condemnatòries, negava el poder del dimoni per a provocar tempestes i altres mals, i denunciava el fanatisme de les classes populars i dels jutges locals contra les dones, generalment infelices i marginades, que eren encausades com a bruixes. Per sort, la força de les seves raons, compartides per altres religiosos i assenyaladament per alguns inquisidors, es va anar imposant, i entre consultes als bisbes, gestions davant el rei i el parer dels jutges dels grans tribunals catalans, la cacera de bruixes a Catalunya es va acabar el 1620, quan la Reial Audiència va decretar l'evocació general de totes les causes i l'alliberament dels encausats/ades. D'aleshores en endavant els jutges locals catalans van ésser incompetents en aquesta matèria i es va acabar la història contra la bruixeria.

Pere Gil va culminar la seva carrera dins la Companyia en assumir des del 1619 fins al 1622 el govern de la província d'Aragó. Durant el seu provincialat, entre d'altres coses, va fer construir una capella a la cova que sant Ignasi habità a Manresa, cova que la marquesa d'Aitona va acabar donant a la Companyia. Hem evocat aquesta gestió purament a tall d'anècdota, a causa dels desenvolupaments posteriors i la influència que ha tingut la Santa Cova a la ciutat de Manresa.

El desplegament d'aquesta biografia de Pere Gil, armada amb un aparat de referències arxivístiques que fa respecte, ja avalaria per ella sola el mèrit del treball de Galdeano Carretero. Omple gairebé la meitat de les pàgines de l'«Estudi preliminar» que precedeix l'edició de la *Història moral de Catalunya* (p. XIII-LII). L'altra meitat (p. LIII-CXII) és dedicada a estudiar quin és el model historiogràfic de Pere Gil, i aquesta és la part més interessant de l'estudi.

Pere Gil fou el jesuïta que aprovà l'any 1591 l'edició barcelonina de la *Historia natural y moral de la Indias* del seu germà de religió castellà José de Acosta, que ja havia estat editada a Sevilla el 1590. Aquesta història té un caràcter utilitari i teleològic típicament jesuític, empeltat en les teories ignasianes referents a l'oració mental o meditació i a la contemplació, amb els seus quatre nivells: coneixement sensible (doctrina natural), explicació raonada (doctrina filosòfica), moviment de la voluntat a actuar (doctrina moral), i admiració de la creació de Déu. Els tres primers nivells corresponen a la meditació ignasiana, el quart correspon a la contemplació. L'originalitat d'Acosta rau en la seva visió unitària de la història natural, que és la geografia, amb la història moral («costumbres y hechos de los indios»), que és el que nosaltres anomenem història a seques, en un moviment unificador imposat per la *raó* («la razón dicta»). Aquest *racionalisme* traeix una concepció organitzada i articulada de l'univers, el qual es presenta a la raó com un camp vastíssim i ple de varietat, que, això no obstant, pot ésser racionalment reduït a la unitat. És, diguem-ho de seguida, un *racionalisme teològic,* el racionalisme teològic i contemplatiu que la Companyia hereta de la *devotio moderna,* i que, per no moure'ns de Catalunya, esmaltava l'obra lul·liana i després va tenir un desplegament filosòfico-teològic ambiciós en la *Ciència del Llibre de les Criatures* de Ramon Sibiuda (1436). El resultat final d'aquesta meditació «natural» i «moral» és el reconeixement de la meravella de la creació en terres americanes i l'afirmació contundent, per si algú encara en volia dubtar, de la possibilitat d'evangelitzar els éssers humans descoberts al nou mon. En el model d'Acosta hi va influir també la

teoria de Jean Bodin de la *historia tripartita:* història humana, història natural, història divina; és una altra concepció teològica de la història, recerca de la santedat començant en l'home, continuant en la natura i acabant en Déu; recerca que es basa en el principi filosòfico-pedagògic que la vida intel·lectual dinàmica de l'home parteix del més conegut (l'home) per, a través de l'estudi de la natura (perfectament cognoscible), arribar al més desconegut (Déu). L'originalitat d'Acosta rau en el fet d'ésser ell el qui inaugura el nou cànon historiogràfic en la historiografia americanista, cànon del qual ja no es van apartar més els jesuïtes en el seu capteniment amb Amèrica.

El model historiogràfic acostià, arrelat en el medi intel·lectual on va néixer la Companyia i en alguna de les seves aportacions originals a l'espiritualitat del Renaixement, va tenir una recepció automàtica als territoris de la Corona d'Aragó. El jesuïta sard Giovanni Arca (ca. 1562-1614) redactava després del 1598 la *Naturalis et moralis historia de regno Sardiniae*, conservada en el ms. S. P. 6. 07. 055 de la Biblioteca Universitària de Càller, precedida del tractat *De sanctis Sardiniae libri tres,* Càller 1598. El paral·lel amb la *Història natural, moral i eclesiàstica i dels sants de Catalunya* de Pere Gil, escrita en el tombant de segle, és total, i Galdeano Carretero es complau a fer-la evident —amb matisos, és clar, per la diversitat de regions— en unes taules comparatives de les dues obres, del tot oportunes. Trobada la veta historiogràfica on s'insereix l'obra de Pere Gil, Galdeano dedica una quarantena de pàgines a exposar amb tot detall el pla de l'obra (p. LXXI-CX).

Exposició que consisteix en una contextualització de la *Història* de Pere Gil que no té res a veure amb el que s'havia pensat fins ara del savi jesuïta. N'hi ha prou de llegir l'entrada *Gil, Pere,* al *Diccionari biogràfic* (Albertí, editor, Barcelona 1968, vol. II, p. 317), per a tenir una idea clara de la pobresa amb què fins aleshores havia estat vista l'obra de Pere Gil. Les etapes de la nova contextualització són prou evidents: es posa en relleu el fons lul·lià de l'obra de Gil, coincident en molts punts amb les idees ignasianes, i així l'obra del jesuïta català s'incardinaria dins «un ambient espiritual procliu al desenvolupament d'una teologia natural lligada als plantejaments de l'espiritualitat ignasiana i, també, de Ramon Llull. Plantejaments que coincideixen amb els de l'escola lul·liana de Barcelona de Joan Lluís Vileta» (p. LXIII). Amb aquesta ideologia de fons, impregnada també del sentiment molt renaixentista d'una concordància de fons entre el pensament de Plató i el d'Aristòril, Pere Gil «ordena el conjunt de la seva obra sobre les bases epistemològiques del model d'història natural i moral» (p. LXXI), un model dotat de dialèctica interna, on es va passant d'un nivell més baix —el natural— a uns altres de més alts —moral, eclesiàstic— fins a un altre de superior —la santedat—. Això explica que la seva història «natural» sigui una geografia, que després vingui una història «moral», seguida d'una història «eclesiàstica» —ai las, perduda—, i tot s'acabi en unes *Vides dels sants de Catalunya*.

A partir d'aquesta contextualització, que insereix Pere Gil plenament en les idees del seu temps i en les del seu orde religiós, Galdeano Carretrero fa una anàlisi de la «Història natural de Cathalunya» completament nova. Gil hi segueix el model d'Acosta i d'Arca: situació física de Catalunya, descripció dels elements simples (aigua, terra, aire, foc), i dels elements compostos (minerals, vegetació, animals i naturals del país) que la conformen. Sempre anant de les coses imperfectes a les més perfectes, pujant per una escala assajada per filòsofs, teòlegs, místics i científics de totes les èpoques del pensament occidental. No sorprendrà ningú, doncs, el seu antropocentrisme i la seva idea que totes les coses inferiors es disposen i s'ordenen cap a l'home com a llur fi, idea omnipresent en l'obra de Sibiuda. I ningú no se sorprendrà tampoc del seu pro-

videncialisme, que el faculta per a integrar dins la «història natural» els fets naturals aberrants: catàstrofes, pandèmies, terratrèmols, sequedats, aiguats, etc., instruments de la saviesa de Déu per a un guiatge correctiu dels homes.

Tampoc no sorprendrà el lector que la «història moral» catalana de Gil, ajustant-se als models precedents d'Acosta i Bodin, es caracteritzi per incorporar materials hermenèutics bíblics. Alguns d'aquests materials són de caire profètic: el món serà cristianitzat totalment —al·lusió a les noves terres descobertes— abans de la seva fi, tesi missionera, amb la qual hom retopava la crítica protestant a les institucions catòliques vistes com a purs instruments negatius de l'Anticrist. Ultra els elements humanístics de fons ja tocats, Gil no amaga un romanisme —de la República romana, de l'Imperi romà, de la primacia de Tarragona com a seu arquebisbal i de la bona aliança amb el romans que van fer els habitants ibèrics de Tarragona—; romanisme de pedra picada, amb el qual es desmarca netament «de l'essencialisme de la historiografia castellana, que consideraven romans i cartaginesos com uns simples opressors dels íbers i el regne de Castella com a pràcticament únic actor de la història peninsular» (p. XCI). Per això, al seu torn, Gil subratllarà els episodis imperials del Principat, reivindicant l'antiguitat i qualitat de la noblesa de Catalunya.

A part d'aquesta contextualització ideològica, Galdeano Carretero ha fet un estudi ecdòtic molt acurat de l'obra de Pere Gil. A més del model acostià, s'hi detecten influències de Ximénez de Rada, Florián de Ocampo, Ponç d'Icart, Pedro Mexía, Juan de Pineda, Zurita, Martín d'Alpartil, Gonzalo de Illescas, Lucio Marineo Siculo, Juan de Mariana, Ambrosio de Morales, Esteban de Garibay, l' *Epítome de la genealogia dels comtes de Barcelona,* Beuter, Tarafa, Francesc Calça i Pere Miquel Carbonell, amb diverses intensitats i afinitats, a voltes copiant-ne idees i fins i tot pàgines, a voltes discrepant-ne obertament. Per això mateix, Gil té un interès especial a relatar episodis de la història de Catalunya que Zurita va ometre en els seus *Anales,* versemblantment amb la intenció de completar-los.

En relació amb les seves fonts, Galdeano remarca també el tarannà crític, molt «modern», de Pere Gil. Ja hem esmentat el seu romanisme. Afegim-hi ara que no parla de la vinguda de sant Pau a Espanya, dada admesa per tots els historiadors de l'època, i fins i tot la posa en dubte, sempre amb una actitud cauta i temperada. Explica l'ensulsiada del reialme dels visigots segons l'esquema bíblic pecat→ culpa→ càstig diví, però, a diferència dels historiadors castellans, entén la reconquesta no com l'obra de Castella sola, sinó com una obra dirigida des de centres diversos, tres dels quals —Navarra, Aragó, Catalunya— ubicats en el Pirineu.

Gil va manejar documentació dels monestirs catalans i així pot donar la data de la fundació d'alguns d'ells, de la mateixa manera que assenyala també la data exacta de la mort del Guifré el Pelós, la de la consagració de l'església de Ripoll pel bisbe Daguí, i la del testament de Ramon Berenguer IV. També es pot detectar bé el seu urgellisme, latent en l'*Epítome,* amplificat en Pere Gil. Com a novetat respecte dels historiadors catalanoaragonesos, Pere Gil no solament treballa la història dels règims i governs anteriors a la invasió musulmana, sinó que també inclou la història abreujada —com en apèndix— dels altres regnes peninsulars: Astúries, Lleó, Castella, Aragó, Navarra i Portugal.

En l'estudi del període més fosc del Principat —segles VIII-IX— és quan Pere Gil, anticipant-se, demostra una intel·ligència crítica excepcional: sap que es tracta d'un període incert, amb poques dades fiables, interpretat de maneres divergents pels historiadors. Per això s'afanya a distingir en aquest període allò que és cert d'allò que

és probable, versemblant, dubtós, increïble o fals, en gradació descendent. Selecciona les seves fonts, sovint amb encert, sovint també amb equivocacions, com quan s'arrenglera amb tots aquells que no van poder païr la desmitificació que Pere Miquel Carbonell va dur a terme de la figura i de la llegenda d'Otger Cataló. No creu que Carlemany hagués entrat mai a Catalunya, ni accepta la major part de les llegendes sobre els miracles de Carlemany i del papa Adrià ni de certs actes de Rotllan. Segons Galdeano, la teoria teològica moral del probabilisme va poder influir en les cauteles metodològiques que aplica a la seva història.

No fem pas justícia en aquestes ratlles a totes les qualitats de l'estudi de Galdeano Carretero sobre Pere Gil i la seva manera característica de fer història. El lector que passi directament al text es trobarà amb la sorpresa d'una edició molt acabada, que combina bé el rigor i el caràcter volgudament pràctic d'un text publicat perquè sigui llegit. És anotada copiosament: identifica els personatges del relat, les fonts que segueix Gil, els indrets geogràfics que hi són esmentats, aporta textos complementaris, assenyala els errors que comet ara i adés. Hom es queda amb la impressió que Galdeano ha aconseguit inserir el text de Pere Gil en la tradició historiogràfica peninsular i específicament catalana, fent palès que aquesta existeix i es perllonga durant els segles moderns, i que els seus representants, d'un segle a un altre, no paren d'influir-se. Només per aquest resultat el llibre de Galdeano ja marca fites. D'altra banda, Galdeano ha recollit i presentat amb coherència els elements biogràfics i professionals essencials de Pere Gil, elements que dibuixen un caràcter atractiu per les seves qualitats humanes i per la influència que va tenir en el seu món. Segurament encara no ha estat dit tot, i és simptomàtic que aquest llibre obri la gana per a conèixer millor la Barcelona de la segona meitat del segle XVI i principi del XVII. En aquella Barcelona els jesuïtes van tenir una influència ascendent, i aquesta és una dada rebuda, però és molt probable que el pes de la Companyia en els dos primers segles de tot el conjunt de la Catalunya moderna encara no hagi estat avaluat com escauria: en homes, en projecció, en obres escrites, en resultats. I, molt particularment, pel que fa a la posició de l'orde i dels seus adherents en els conflictes institucionals de la nació catalana.

Seria ara desitjable que s'acabés d'editar el que resta de l'obra conservada de Pere Gil: *Vides dels sants de Catalunya,* la traducció del Kempis, la seva art de ben morir, etc., sobretot si es feia amb la finor amb què ho ha fet Galdeano. Justament pel que fa als seus criteris d'edició, cal dir que són exposats amb claredat, ponderació i voluntat d'ésser útil perquè la lectura del text atenyi una base ampla. La bibliografia és abundant i «raonada», és a dir, distribuïda en camps. Hi ha índex onomàstic i hem de dir que, tractant-se d'una història catalana, s'hi troba a faltar un índex toponímic. Però això no detreu cap dels mèrits que hem intentat exposar de l'obra de Carretero. Les edicions de la *Geografia* (Iglésies) i de la *Història* (Galdeano) permeten finalment d'abordar l'estudi a fons del català de Pere Gil, tema que fins ara s'ha tocat de puntetes. La contextualització filològica adequada de la llengua de Pere Gil en la seva època podrà aportar resultats tan esperonants com la contextualització històrica que n'ha ofert Galdeano Carretero. I així hauríem acabat de guanyar una altra gran figura de la Catalunya moderna, època que de dia en dia va mostrant la seva fecunditat excepcional.

Jaume de PUIG OLIVER
Institut d'Estudis Catalans

Jaume de Puig i Oliver – Jaume Mensa i Valls –
Alexander Fidora
Arxiu de Textos Catalans Antics

NOTA SOBRE LES NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES D'*ATCA*

El lector d'Arxiu de Textos Catalans Antics segurament ja s'ha adonat que el número anterior i el present no oferien la secció habitual de notícies bibliogràfiques. Efectivament, ja des del primer volum de l'anuari, la informació bibliogràfica sobre articles o llibres que cauen dins el camp d'estudi d'*ATCA* ha omplert moltes pàgines de l'anuari i ha constituït una de les seves possibles raons d'ésser. El conjunt de 23.411 notícies bibliogràfiques publicades en els volums I-XXX és una font d'informació que ha pogut ésser útil.

Des de l'any 1982, quan va aparèixer l'*ATCA*, s'han produït esdeveniments que han fet replantejar la continuïtat d'aquesta secció. El primer és l'aparició i l'ús generalitzat d'Internet i concretament la proliferació de bases de dades bibliogràfiques en línia. Internet ha fet possible la difusió d'una massa d'informació bibliogràfica sense parió, molt més trobadora i útil en aquests recursos que no pas en format de paper. Els darrers anys han proliferat les plataformes digitals sobre els temes més diversos, assenyaladament sobre aquells que esguarden l'àmbit d'estudi de l'anuari.

Com a conseqüència, atès que les bases de dades i plataformes digitals ofereixen de forma contínua informació sobre autors i textos de l'àmbit d'interès de l'anuari, aquest es dedicarà exclusivament al treball de la recensió crítica, renunciant a l'aplec forçosament limitat de notícies bibliogràfiques, tal com havia estat la pràctica fins ara.

Oportunament l'anuari assenyalarà les bases de dades i altres plataformes digitals útils per al treball de recerca bibliogràfica sobre els dominis de la catalanística.

Per començar avui oferim una primera llista de recursos bibliogràfics generals en línia i els específics sobre alguns autors i temes que recauen en el camp d'interessos d'*ATCA*.

1. *Publicacions periòdiques en paper dedicades exclusivament a informació bibliogràfica sobre l'Edat Mitjana*

Bibliografia lul·liana. La revista *Studia Lulliana* dóna raó de la bibliografia sobre Ramon Llull. També es pot consultar en línia: *https://ja.cat/fhVCT*

Bibliographie Annuelle du Moyen Âge Tardif (BAMAT) (Institut de Recherche et d'Histoire des Textes, IRHT): Anuari que aplega la bibliografia els autors i els textos tardomedievals, ordenats alfabèticament.

Medioevo Latino. Bollettino bibliografico della cultura europea da Boezio a Erasmo (secoli VI-XV) (Società Internazionale per lo Studio del Medioevo Latino): Anuari sobre la cultura llatina medieval (cf. infra).

2. *Bases de dades bibliogràfiques en línia sobre estudis de les Edats Mitjana i Moderna*

Butlletí bibliogràfic de l'Associació Hispànica de Literatura Medieval: *http://www.ahlmboletin.es/buscador/firstsearch.asp*

Mirabile. Archivio digitale de la cultura medievale (Fondazione Ezio Franceschini, Società Internazionale per lo Studio del Medioevo Latino). *Mirabile* inclou tres bases de dades DB Mediolatino, DB Romanzo, DB Agiografico: *https://www.mirabileweb.it*

Qüern: Butlletí bibliogràfic de literatura i llengua catalanes de l'Edat Mitjana i de l'Edat Moderna: *http://www.quern.cat/*

Regesta Imperii Online (Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz): *http://opac.regesta-imperii.de/lang_en/*

3. *Bases de dades bibliogràfiques específiques en línia sobre autors o temes específics*

Arnau DB. Corpus digital d'Arnau de Vilanova: *http://grupsdererecerca.uab.cat/arnau/database*

BITECA. Bibliografia de Textos Antics Catalans, Valencians i Balears: *http://bancroft.berkeley.edu/philobiblon/biteca_ca.html*

Cançoners DB. Poesia i cançoners catalans medievals: *http://candb.narpan.net*

Francesc Eiximenis DB: *http://www.eiximenis.narpan.net/eiximenis-db.html*

MCEM. Base de dades de Manuscrits Catalans de l'Edat Moderna: *https://mcem.iec.cat*

Ramon Llull Database (Llull DB): *http://www.ub.edu/llulldb/*

Sciència.cat. La ciència en la cultura catalana a l'Edat Mitjana i el Renaixement: *https://www.sciencia.cat*

TRANSLAT. Traduccions al català medieval fins a 1500: *https://translat.narpan.net*

TAULES

La xifra o les xifres aràbigues que eventualment segueixen els dos punts indiquen en tots els índexs números de pàgina.

I. Taula de referències bíbliques

En les citacions de capítols i versets, les sigles dels llibres bíblics són preses de la «BCI» (Bíblia catalana. Traducció interconfessional), Barcelona 1994. En les citacions genèriques d'un llibre bíblic es prescindeix de les sigles.

Antic Testament

Biblioteca (= Bíblia) 476, 568, 571, 573, 579, 581, 584, 589, 595, 596, 604, 611, 612, 616, 622, 623, 625, 633, 642, 643, 651, 652, 702
Epacticum, Eptaticum (= Heptateuc) 573, 579, 602, 603
Exameron (= Hexameron) 599
Gènesi: 573, 583, 589, 593, 596
Gn 2, 2: 132
Gn 6, 20 – 10, 32: 573
Èxode: 583, 585
Ex 3, 3: 163, 203
Ex 33: 523
Levític: 630
Nombres: 630
Deuteronomi: 630
Jutges: 573
Reis: 568, 574, 579, 589, 593, 603, 616, 619, 623
Samuel I-II: 574
Judith: 578
Tobies: 592, 619, 623
Salms: 541, 568, 576, 578, 579, 582, 583, 589, 591, 592, 604-605, 606, 616, 619, 621, 622, 631, 633, 642, 647, 650
Sl 118 (119), 12: 348
Sapiencials 579, 592
Job: 578, 579, 592, 596
Jb 31, 1: 42
Proverbis: 573
Càntic: 62, 573
Eclesiastès: 573
Coh 3, 11: 252
Saviesa: 579
Sir 50, 10: 489.
Profetes majors i menors 579
Isaies 14: 521
Jeremias: 583, 585
Ezequiel: 585
Ezequiel 31: 521
Daniel 582, 584, 616
Profetes menors: 573, 579, 583, 584, 593, 598, 616, 619, 622, 623
Os 6: 536
Ag 532
Macabeus: 574, 578, 592, 593

Nou Testament

Nou Testament 622
Evangelis (= Evangelister, Testo, Textus) 573, 579, 582, 583, 591, 618, 621, 622,
Joan 517, 631, 632
Lluc 533, 632
Marc 539, 541 632
Mateu 632
Mc 1: 530
Mc 2, 8-12: 535-536
Mt 1: 524
Mt 3: 530, 531
Mt 6: 531
Mt 9, 9-12: 536
Mt 11: 530

Mt 16, 18: 538
Mt 17, 14-16: 539
Mt 28: 542
Lc 1: 527, 529
Lc 1, 30: 528
Lc 1, 38: 234
Lc 3: 530, 537
Lc 10: 530
Lc 10, 4: 19, 582, 585, 587
Lc 12: 518
Jn 1: 523
Jn 3: 518
Jn 4, 13-14: 205
Jn 5: 531
Jn 20: 541, 542
Actes [Fets dels apòstols]: 574, 577, 579, 587, 617
Epístoles de sant Pau: 598, 617
Rm 16: 525
2Co 12, 2-3: 755
2Co 12, 6-7: 755
Ga 4, 4-5: 196
Col 1, 19-20: 261
Hebreus: 631, 634
Hebreus 2: 514, He 11, 1: 180
He 11, 33: 177
2Tm 3, 16-17: 246
Apocalipsi 510, 534, 579, 582, 584, 589, 622, 644

II. Taula d'arxius, biblioteques i museus

Banyoles
AHC, frag. 1: 595

Barcelona
Arxiu Biblioteca dels Franciscans de Catalunya
Ms. 1B-10: 327, 328
Ms. 1B-11: 137, 285
Ms. 1B-12: 132, 153
Ms. 1B-13: 149, 261, 264
Fragments, carp. 1, ms. 01: 501, 503
Fragments, carp. 1, ms. 02: 501, 503, 505
Fragments, carp. 1, ms. 03: 501, 508
Fragments, carp. 2, ms. 04: 467, 479, 481
Arxiu de la Catedral de Barcelona
Ms. 16: 628
Ms. 78: 638
Arxiu de la Corona d'Aragó
Canc., reg. 3412: 637
Casa Reial, ms. 19: 638
Generalitat, ms. 2
Generalitat, ms. 4: 638
Ms. Ripoll 40: 603
Ms. Ripoll 42: 609
Ms. Ripoll 46: 604, 607, 611
Ms. Ripoll 49: 602
Ms. Ripoll 50: 604
Ms. Ripoll 52: 599, 600
Ms. Ripoll 59: 607
Ms. Ripoll 68: 602
Ms. Ripoll 74: 587, 603, 604, 606
Ms. Ripoll 83: 608
Ms. Ripoll 106: 598, 599, 604, 606
Ms. Ripoll 150: 610
Ms. Ripoll 168: 606
Ms. Ripoll 173: 661
Ms. Ripoll 178: 602
Ms. Ripoll 181: 604
Ms. Ripoll 218: 599
Ms. Ripoll 221: 610
Ms. Ripoll 225: 606
Ms. Ripoll 229: 604
Cod. frag. 22: 601
Cod. frag. 209: 614
Cod. frag. 322: 595
Cod. frag. 395: 605
Reial Audiència, 1264: 694-696
Arxiu Mas: 723
Biblioteca de Catalunya
Arxiu: Fons Moja, lligall Moja 232/19: 683-685
Ms. 645 (*olim* Biblioteca Dalmases, ms. 181): 467, 468
Ms. 665: 475
Ms. 872: 411, 415
Ms. 886: 216
Ms. 944: 602, 603
Ms. 954: 603
Ms. 1278 I-III: 632
Ms. 1279: 632
Ms. 1281: 631
Ms. 1284: 632
Ms. 1652, f. 1-138: 168
Ms. 1743: 586
Ms. 1805: 583
Ms. 1829: 769
Ms. 1845: 586
Ms. 2541/1: 598
Ms. 2753, f. 2r-89v: 246
Ms. 2754, f. 2r-77r: 328
Ms. 2755, f. 2r-72r: 328
Ms. 2897: 191
Ms. 3153: 191, 194
Ms. 3433, f. 1-73: 216
Ms. 3433, f. 77-151: 268
Ms. 3434, f. 1-117: 308
Ms. 3502: 139, 253, 306
Ms. 3808, f. 1r-27r: 264
Ms. Música 420: 613, 616
Biblioteca de la Universitat
Ms. 228: 611, 615, 616
Ms. 288: 614
Ms. 487: 611, 614, 616
Ms. 594, f. 15v: 626
Ms. 602: 611, 616
Ms. 660: 216
Ms. 704-8: 130
Ms. 824: 149
Ms. 825: 139, 191, 193, 194, 330
Ms. 827: 613
Ms. 860: 139
Ms. 861: 137, 328

Ms. 862: 139
Ms. 863: 132, 285
Ms. 1229: 282
Ms. 1304: 348, 350
Ms. 1588: 282
Ms. 1629: 350
Ms. 1705: 137, 139, 153, 155, 252, 261
Ms. 1954: 627
Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona
Ms. 98: 174, 282
Ms. 99: 202, 273, 276
Ms. 100: 202
Ms. 113: 202, 273, 280, 282
Ms. 118: 132
Ms. 121: 348
Ms. 149: 375, 377, 380, 382, 386, 388
Ms. 235: 779
Ms. 316: 273
Ms. 318: 278
Ms. 347: 401, 402
Institut d'Estudis Catalans
Arxiu: 723

Basilea
Universitat, ms. D. I. 6: 766

Berlin
Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz
Ms. Theol. Lat. Fol. 306, f. 46-136

Bobbio
Ms. 90: 601
Ms. 255: 600
Ms. 650: 601

Breslau
Biblioteca Universitària, ms. I Q 134a, f. 1-2: 629

Càller
Arxiu Municipal, ms. sense cota: 638
Biblioteca Universitària: Ms. S. P. 6. 07. 055: 782

Carpentras
Bibliothèque Inguimbertine
Ms. lat. 153, f. 1-78

Estrasburg
Bibliothèque nationale et universitaire
Ms. 142: 465

Florència
Biblioteca Medicea-Laurenziana
Gaddi 53: 465
Biblioteca Nazionale Centrale.
Ms. Magl. II-I-17: 629
Ms. Magl. II-I-8: 629
Ms. Magl. II-I-9: 629

Girona
Arxiu Capitular
Bíblia de Carles V: 612
Llibre Gran de la Sagristia Major: 566, 567
Ms. 1: 615
Ms. 2: 612, 615
Ms. 3: 611
Ms. 4: 120, 611, 615
Ms. 6: 625
Ms. 14: 630
Ms. 15: 630
Ms. 16: 630
Ms. 17: 630
Ms. 19a: 629
Ms. 19b: 629, 630
Ms. 20: 628
Ms. 23: 628
Ms. 25: 628
Ms. 36: 627
Ms. 37: 627
Ms. 39: 627
Ms. 41: 627
Ms. 42: 627
Ms. 44: 627
Ms. 127: 630
Ms. 154: 565
Ms. 162: 638, 639
Ms. frag. 3: 612, 615
Ms. frag. 6: 612, 615
Ms. frag. 7: 611
Ms. frag. 21: 612, 615
Ms. frag. 50: 612, 615
Ms. frag. 51: 612, 615
Ms. frag. 56: 612
Ms. frag. 74: 613, 615
Ms. frag. s/n: 612, 613, 615
Ms. frag. s/n^2: 615
Perg. 4', 37: 565
Perg. 49, 47 bis, 54 64-66, 69, 75, 82, 123: 566

Perg. 49 bis, 66, 77, 95, 8'/2, 114: 567
Perg. 66: 568
Perg. 75: 616
Resolutiones Capituli 1363-1461, f. 51v, 72v-76r, 119r i 124v, 131v: 625
Resolutiones Capituli 1462-1473, f. 2v: 625
Resolutiones Capituli 1462-1473, f. 8r, 10rv, 17v: 626
Resolutiones Capituli 1472-1473, f. 21v: 626
Resolutiones Capituli 1584, f. 143: 644
Resolutiones Capituli I, f. 64v: 625
Arxiu Diocesà
Cartoral de Carlemany, n. 96, 101-103, 107: 565
Cartoral de Carlemany, n. 141, 143, 151, 154, 161, 162, 194, 197, 260: 566
Cartoral de Carlemany, n. 102, 154: 567
D-40, f. 143; *Manual 1713*, f. 79v (n. 3062): 318
D-83, f. 120r; *Manual 1762*, f. 46r: 318
D-187, f. 6r: 625
D-194, f. 131v: 625
D-195, f. 161v: 625
D-198, f. 70r: 626
D-191, f. 55v: 626
D-349 f. 121r: 289, 352
D-402, f. 84v: 352
D-416, f. 94: 690
D-427, f. 113v: 690
D-430, f. 4v: 690
D-454, f. 284r: 131
D-461, f. 83r: 282, 459
D-482, f. 209r: 131
D-484, f. 123r: 131, 199, 282, 459
D-484, f. 42, 123, 203r, 210r: 131, 199, 282, 459
D-492 f. 54r: 131
Definicions 1767, f. 208r: 83
Definicions de causes pies, Testaments 1 (1713-1742), f. 111-114: 318
G-20, f. 124r: 622
G-136, f. 201v: 318
G-141 f. 214v: 352
G-157, f. 126r: 352
G-171, f. 149r: 131
G-172, f. 40v i 43r: 131
Liber 2. Institutionum: 47
Llibre d'òbits de Sant Feliu 1762-1856, f. 150: 691
Llibre de baptismes de la Catedral 1713-1729, f. 96: 688
Mitra, cal. 6 A, n. 6: 625
Mitra, cal 17, n. 47, 75: 566
Manual de 1710, f. 170v i 204r: 83
Manual de 1714, f. 247r: 83
Manual de 1718, f. 125v-127v: 83
Manual de 1758, f. 78r: 83
Manual del 1767, f. 8r: 83
Notularum IV (1802-1947). Índex de matèries, Girona 1992*,* suppl. 3, n. 30: 131
P-31, f. 62v, 64r, 69r: 640, 641
P-143, f. 72r: 624
P-144, f. 14r: 624
P-144, f. 24r: 624
P-146, f. 11r: 624
P-149, f. 38r, 39r, 206r: 640, 641
P-150, f. 3r, 153v-154r, 156rv, 167r: 641, 643, 644
P-151, f. 34rv, 221rv: 643
P-155, f. 120rv: 645
PA, 5719: 625
Perg. de Besalú, n. 457: 622
Processos moderns, n. 5997: 83
Processos moderns, Domènech Burch Sorís. Causes Beneficials, n. 74: 83
Q-3, f. 20v-21r: 625
Registres d'Ordenacions 19, f. 307r: 83
T-4, f. 209-215: 626
Testaments 1740-1886, fol. 447v-450: 83
U-112, f. 4^2r: 625
U-324, f. 124r: 625
U-324, f. 132v: 626
U-324, f. 139v: 626
U-324, f. 142v: 626
Arxiu Històric de Girona
Notaria de Girona 4, lligall 214: 627, 630, 631, 632, 633, 634, 636
Notaria de Girona 6, vol. 903, f. 178-188v: 701-715
Notaria de Girona 6, vol. 938: 696-700
Arxiu de Sant Feliu de Girona
Actes autentichs de la abaedia de Sant Feliu de Girona, n. 37: 567, 652
Actes Capitulars 1306-1411: 635

Cabiscol major. Escriptures 1672-1710, perg. n 3: 570
Cabiscol major. Escriptures 1672-1710, perg. 104: 572
Recepte et expense ab anno 1355 ad 1356, f. 6-7: 623
Ms. 1: 613, 616, 620
Ms. 2: 644, 648
Ms. 3: 613, 616, 619
Ms. 4 (*olim* 45): 583, 614, 620
Ms. 5: 613, 616, 620, 650
Ms. 6: 620, 650
Ms. 7: 620, 650
Ms. 11: 650
Ms. 12: 650
Ms. 13: 650
Ms. 14: 650
Ms. 15: 650
Ms. 16: 639
Ms. 17: 575, 640, 645, 650
Ms. 18: 624
Ms. 19: 620
Ms. 20: 620
Ms. 21: 638, 652
Ms. 22: 652
Ms. 23: 652
Ms. 25: 650
Ms. 26: 637, 646
Ms. 27: 637, 646
Ms. 28: 637, 646
Ms. 29: 637, 649
Ms. 30: 637
Ms. 31: 637, 647
Ms. 32: 638, 647
Ms. 34: 638
Ms. 35: 638
Ms. 36: 648
Ms. 37: 636, 647
Ms. 39: 637, 648
Ms. 40: 637, 648
Ms. 41: 648
Ms. 42: 638
Ms. 43: 638, 647
Ms. 44: 638, 647
Ms. 45: 649
Ms. 46: 649
Ms. 47: 624
Ordenacions i estatuts 1309-1815: 636
Pabordia de Juny: 570
Pergamins 551
Perg. 3 bis: 571
Perg. 99: 571
Perg. 122: 571
Perg. 171: 571
Perg, 274: 572
Biblioteca de Girona
Ms. 9/134: 633
Ms. 9/139: 639
Ms. 9/141: 633
Biblioteca Diocesana del Seminari
Ms. 15: 393
Ms. 36: 29
Ms. 51: 13-33
Ms. 52: 34-47
Ms. 53: 47-59
Ms. 54: 59-84
Ms. 55: 84-109
Ms. 56: 109-126
Ms. 57: 126-130
Ms. 58: 130-135
Ms. 59: 135-139
Ms. 60: 139-147
Ms. 61: 147-151
Ms. 62: 151-156
Ms. 63: 156-165, 203
Ms. 64: 165-175
Ms. 65: 175-189
Ms. 66: 189-194
Ms. 67: 195-199
Ms. 68: 163, 199-209,
Ms. 69: 209-214
Ms. 70: 214-218
Ms. 71: 218-225
Ms. 72: 226-235
Ms. 73: 235-241
Ms. 74: 241-248
Ms. 75: 249-259
Ms. 76: 259-265
Ms. 77: 265-271
Ms. 78: 271-283
Ms. 79: 283-288
Ms. 80: 288-300
Ms. 81: 300-304
Ms. 82: 304-310
Ms. 83: 310-318
Ms. 84: 319-325
Ms. 85: 326-333
Ms. 86: 333-339
Ms. 87: 339-346
Ms. 88: 346-350
Ms. 89: 350-355
Ms. 90: 355-360
Ms. 91: 361-372
Ms. 92: 372-392, 440, 443
Ms. 93: 392-398

Ms. 94: 398-408
Ms. 95: 409-416
Ms. 96: 416-425
Ms. 97: 426-435
Ms. 98: 388, 435-445
Ms. 99: 445-452
Ms. 100: 452-459
Ms. 344-02: 29, 30, 31, 32, 33, 46, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 106, 107, 108, 109,125
S/52: 651
S/53: 651
Museu d'Art (Diocesà)
Ms. 45: 620
Ms. 46: 613
Ms. 49: 613, 616

LISBOA
Biblioteca Nacional de Portugal
Ms. Il. 94: 464, 466, 469, 470, 471, 477

LLEIDA
Arxiu Capitular
Ms. 11: 583
Ms. 16: 585
Ms. Rc-0001 (*olim* ms. Roda 4): 585, 591
Ms. Rc-0004 (*olim* ms. Roda 7)
Ms. Rc-0005 (*olim* ms. Roda 4): 585, 591
Ms. Rc-0007 (*olim* ms. Roda 3): 590, 597
Ms. Rc-0016 (*olim* ms. Roda 15): 589, 590
Ms. Rc-0019 (*olim* ms. Roda 2): 591
Ms. Rc-0022 (*olim* ms. Roda 8): 590
Ms. Rc-0025 (*olim* ms. Roda 25): 589
Ms. Rc-0032 (*olim* ms. Roda 14): 589
Ms. Rc-0033 (*olim* ms. Roda 9): 590, 591
Ms. Rc-0035 (*olim* ms. Roda 18): 590
Ms. Rc-0036 (*olim* ms. Roda 16): 590
Ms. Rc-0037 (*olim* ms. Roda 33): 590
Ms. Rc-0039 (*olim* ms. Roda 11): 591

MADRID
Archivo Histórico Nacional
Perg. Clero, carp. 629, n. 1: 563
Perg. Clero, carp. 692, n. 7: 658, 659
Descalzas Reales
MD/F/13 (*olim* F-18): 465, 466, 469, 474
F/72: 474
Biblioteca Nacional
Ms. 1872: 120
Ms. 10.041: 120
Ms. 10.078: 768
Ms. 10185: 638
Real Academia de la Historia
Est. 27, 56º, 4º E. N. 122 (= *olim* Ripoll ms. 40): 594
Ms. 9/2309: 566, 567, 568
Ms. 9/4579: 590

MONTSERRAT
Biblioteca de l'Abadia
Ms. 40: 153
Ms. 323: 132, 139, 330
Ms. 324: 139, 149, 261
Ms. 325: 139
Ms. 348: 397
Ms. 404: 132, 139
Ms. 793/V: 597
Ms. 821-IV: 595
Ms. 1104: 597
Ms. 1254/IV: 597

MUNIC
Cml 14.254: 766

NÀPOLS
Biblioteca Nazionale
Ms. VIII.C.7: 465

NOVA YORK
St. Bonaventure University
Holy Name Manuscript 76: 463

OXFORD
Bodleian Library
Ms. lat. th. c. 5 (SC 32.564): 120

PARÍS
Bibliotèque Mazarine
Ms. lat. 1: 115

Bibliotèque Nationale de France
Mss. Baluze: 724
Mss. Doat: 724
Mss. Moreau: 724, 725
Ms. lat. 6: 595, 596, 604

Ms. lat. 742: 606
Mss. lat. 641-642: 632
Ms. lat. 1102: 614
Ms. lat. 2269: 611
Ms. lat. 2341: 607
Ms. lat. 2729: 602
Ms. lat. 3875: 603
Ms. lat. 4667: 610, 616
Ms. lat. 5132: 606
Ms. lat. 16558: 629
Ms. Baluze 243: 601
Ms. Baluze 372: 545
Ms. Nouv. Acq. Lat. 496: 548, 616
Ms. Nouv. Acq. lat. 8850: 605

PORTO
Biblioteca Pública Municipal
Santa Cruz 29: 478, 480

RIPOLL
Olim Biblioteca de l'Abadia
Ms. 40: 594
Breviari de Ripoll: 606
Homiliari de Ripoll: 606
Psalterium argenteum: 604-605
Arxiu Comarcal del Ripollès
Ms. 4[b]: 598
Bifoli s. IX: 604

ROMA
Archivum Generale Ordinis Praedicatorum
Ms. XIV.207: 632
Biblioteca Apostolica Vaticana
BAV, ms. lat. 5729: 595, 596, 604
BAV, ms. lat. 5730: 598
BAV, ms. Barb. Lat. 311: 769
BAV, ms. Palat. at. 575: 120
BAV, ms. Reg. lat. 123: 598
BAV, ms. Reg. lat. 128: 598
BAV, ms. Reg. lat. 423: 120
Biblioteca Angelica
Ms. 1091: 120
Ms. 1752: 465
Collegio Sant'Isidoro
Ms. 2/26 (*olim* Cod. 26): 464, 465, 466, 469, 471, 473, 477, 479

SAN LORENZO DEL ESCORIAL
Biblioteca del Escorial
Ms. e. I. 12: 120
Ms. d. I. 1: 120
Ms. d. I. 2: 120
Ms. D. II. 20: 120
Ms. Z-I-3: 638
Ms. Z-II-10: 638

SCHAFFHAUSEN
Ms. Min. 71, f. 60-153: 629

SEU D'URGELL, LA
Arxiu Capitular: 7
Beatus: 581, 582, 584, 589
Ms. 1: 120
Ms. 181: 585
Ms. 2005: 577
Ms. 2017: 627
Ms. 2064.1: 627
Ms. 2068: 627
Ms. 2071: 627
Ms. 2074: 627
Ms. 2101: 638
Ms. 2106: 627
Ms. frag. 180/1: 583

SEVILLA
Biblioteca Capitular y Colombina
Ms. 7-4-12: 773
Ms. 141-23-1: 632
Ms. 141-23-19: 632
Ms. 141-23-13: 632

STUTTGART
Hauptstaatsarchiv, SSG Maulbronn, f. 1: 629

TARRAGONA
Biblioteca Pública de Tarragona
Ms. Santes Creus 85: 602

TORÍ
BN, ms. 1355: 614

TORTOSA
Arxiu de la Catedral
Ms. 100: 586
Ms. 161/3: 585
Ms. 184/1: 586
Ms. 195/3: 586
Ms. 236/2: 586
Arxiu Municipal
Còdex B: 638

VALÈNCIA
Arxiu de la Catedral
Ms. 244: 632

Ms. 269: 632
Biblioteca de la Universitat
Ms. 733, f. 1-288: 185, 189

VIC
Arxiu Capitular
Cal. 9 Episc. I 22: 592
Mensa, vol. 2058: 597, 598
Biblioteca Episcopal de Vic
Ms. 5: 574
Ms. 15: 573
Ms. 25: 585
Ms. 26: 574
Ms. 26-I: 584
Ms. 27: 582
Ms. 38: 576, 581
Ms. 39: 576, 581
Ms. 43: 575
Ms. 44: 575, 585, 599
Ms. 60: 573
Ms. 68: 597
Ms. 71: 573
Ms. 90: 293
Ms. 96: 623
Ms. 122: 574
Ms. 128: 574, 575, 577
Ms. 166: 601
Ms. 197: 576, 586, 607
Ms. 202: 585, 599
Ms. 255: 573, 596
Ms. 256: 600
Ms. 257: 585
Ms. 259: 576
Ms. frag. I/6: 575
Ms. frag. I/8: 575
Ms. frag. I/10: 575
Ms. frag. I/15: 575
Ms. frag. II/43: 597
Ms. frag. IX/27: 573, 575
Ms. frag. X/11: 574
Ms. frag. XV/25: 582
Ms. frag. XXIII/27: 573
Ms. frag. XXV/2: 573

VIENA
Oesterreichische Nationalbibliothek, cod. 411: 120
Evangeliari de la tresoreria imperial: 605
Ms. 3417: 465

WARSAWA
Biblioteka Nardowa
Rps 8084 II: 463
Rps BOZ 1114: 463

III. Taula d'íncipits

Amb la intenció de facilitar la consulta, han estat desdoblats els íncipits introductoris (*Incipit liber Geneseos*) i els íncipits reals (*In principio creavit Deus*), etc. A més, tots els íncipits han estat descarregats de les indicacions de rúbriques, mutilacions i altres accidents que els poden afectar.

A

A Maria Santissima Madre de la Sabiduria eterne. No se si atribuia a la infelicidad mia Soberana Madre 373
A sumulisticis disputationibus ad graviores defucultates gradum facientes ad philosophiam realem accedimus, quam adeo sublimem atque perdificilem esse fateor, vt non nisi magno labore magnoque studio superari posse videatur 419
Ad diuinum Josephum | se Canta ab lo to de Sariet Ramon Nonas | Deu vos guart Joseph | la vostra Senyora | me an dit que ha parit | vn noy que no plora | ai Joseph | aquest xic me anemore | tan pitit 389
Al Molt Reverent Doctor torrent Catredatich que Deu lo guarde molts anys al Collegi de Gerona. | Sant Esteva y Setembre 23 de 1772. Duenyo i molt sr. meu per havernos demanat lo Esteva que desitjava 146
Aliarum Distinctionum sensus proponuntur. De potentia Dei ordinaria, et de potentia Dei absoluta 324
Altius quam par erat, elatius quam vires sinant de mea tenuitate 165
Altius quam par esset 165
Assumptos per la comferencia del mes de maig del any 1729 15
Assumptos per la comferencia del mes de Juny del any 1729 15
Assumptos per la comferencia del mes de Setembre del any 1729 16
Assumptos per la Comferencia del Mes de Octubre del any 1729 16
Assumptos per la Comferencia del mes de Novembre del any 1729 17
Assumptos per la Comferencia del Mes de Desembre del any 1729 17
Assumptos per la Comferencia del mes de Janer de 1730 18
Assumptos per la Comferencia del Mes de Febrer de 1730 18
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Mars de 1730 19
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Abril de 1730 19
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Maig del any 1730 20
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Juny de 1730 20
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Setembre de 1730 21
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Octubre de 1730 21
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Novembre de 1730 22
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Dezembre de 1730 22
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Janer de 1731 23
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Febrer de 1731 23
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Mars de 1731 24
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Abril de 1731 24
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Maig del any 1731 25
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Juny del any 1731 25
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Setembre de 1731 26
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Octubre de 1731 26
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Novembre de 1731 27
Assumptos Per la Comferencia del Mes de Desembre de 1731 27
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1732 35
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1732 36

Assumptos Per la Conferencia del Mes de Mars del any 1732 36
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Abril del any 1732 37
Assumptos per la Conferencia del mes de Maig del any 1732 37
Assumptos per la Conferencia del mes de Juny del any 1732 38
Assumptos per la Conferencia del mes de Setembre del any 1732 38
Assumptos per la Conferencia del mes de Octubre del any 1732 39
Assumptos per la Conferencia del mes de 9bre del any 1732 39
Assumptos per la Conferencia del mes de Xbre del any 1732 40
Assumptos per la Conferencia del mes de Janer del any 1733 40
Assumptos per la Conferencia del mes de Febrer del any 1733 41
Assumptos per la Conferencia del mes de Mars del any 1733 41
Assumptos per la Conferencia del mes de Abril del any 1733 42
Assumptos per la Conferencia del mes de Maig del any 1733 42
Assumptos per la Conferencia del mes de Juny del any 1733 43
Assumptos per la Conferencia del mes de Setembre del any 1733 43
Assumptos per la Conferencia del mes de octubre del any 1733 44
Assumptos per la Conferencia del mes de Noembre del any 1733 44
Assumptos per la Conferencia del mes de Desembre del any 1733 45
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1734 49
Assumptos Per la Conferencia de Febrer del any 1734 49
Assumptos Per la Conferencia de Mars del any 1734 50
Assumptos Per la Conferencia de Abril del any 1734 50
Assumptos Per la Conferencia de Maig del any 1734 51
Assumptos Per la Conferencia de Juny del any 1734 51
Assumptos Per la Conferencia de Setembre del any 1734 51
Assumptos Per la Conferencia de Octubre del any 1734 52
Assumptos Per la Conferencia de Novembre del any 1734 52
Assumptos Per la Conferencia de Desembre del any 1734 53
Assumptos Per la Conferencia de Janer del any 1735 53
Assumptos Per la Conferencia de febrer del any 1735 54
Assumptos Per la Conferencia de Mars del any 1735 54
Assumptos Per la Conferencia de Abril del any 1735 55
Assumptos Per la Conferencia de Maig del any 1735 55
Assumptos Per la Conferencia de Juny del any 1735 56
Assumptos Per la Conferencia de setembre del any 1735 56
Assumptos Per la Conferencia de 8tubre del any 1735 57
Assumptos Per la Conferencia de 9embre del any 1735 57
Assumptos Per la Conferencia de Xembre del any 1735 57
Assumptos per la Conferencia del Mes de Gener del any 1736 61
Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1736 61
Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1736 62
Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1736 62
Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1736 63
Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1736 63
Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1736 63
Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1736 64
Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1736 64
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1736 65
Assumptos per la conferencia del mes de Gener del any 1737. De Sacramento Paenitentiae 66
Assumptos per la conferencia del mes de Febrer del any 1737. De Sacramento Paenitentiae 66
Assumptos per la conferencia del mes de Mars del any 1737. De Sacramento Paenitentiae 67
Assumptos per la conferencia del mes de Abril del any 1737. De Sacramento Paenitentiae 67

Assumptos per la conferencia del mes de Maig del any 1737. De Sacramento Paenitentiae 68
Assumptos per la conferencia del mes de Juny del any 1737. De Sacramento Paenitentiae 68
Assumptos per la conferencia del mes de setembre del any 1737. De Sacramento Paenitentiae 69
Assumptos Per la Conferencia del mes de Octubre del any 1737 70
Assumptos per la conferencia del mes de 9embre del any 1737. De Paenitentia 71
Assumptos per la conferencia del mes de Xembre del any 1737. De Paenitentia 71
Assumptos per la conferencia del mes de Janer del any 1738. De Paenitentia 71
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1738 72
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Mars del any 1738 72
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Abril del any 1738 73
Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1738 73
Assumptos per la conferencia del Mes de Juny del any 1738 73
Assumptos Per la Conferencia del Mes de setembre del any 1738 74
Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1738 74
Assumptos per la conferencia de 9embre del any 1738 75
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Xembre del any 1738 75
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1739 76
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1739 76
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Mars del any 1739 76
Assumptos Per la conferencia del Mes de Abril del any 1739 77
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Juny del any 1739 77
Assumptos Per la conferencia del Mes de 7embre del any 1739 78
Assumptos Per la conferencia del Mes de 8ubre del any 1739 78
Assumptos. Per la Conferencia del Mes de X^{bre} del any 1740 86
Assumptos Per la conferencia del Mes de 9bre del any 1740 86
Assumptos Per la Conferencia del Mes de 8bre del any 1740 87
Assumptos Per la conferencia del Mes de 7bre del any 1740 87
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Juny del any 1740 88
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Maig del any 1740 88
Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1740 89
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1740 89
Assumptos Per la Conferencia del Mes de Janer del any 1740 89
Assumptos per la Conferencia del Mes de Gener del any 1741 90
Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1741 90
Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1741 91
Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1741 91
Assumptos per la conferencia del mes Maix de del any 1741 92
Assumptos per la conferencia del mes de Juny del any 1741 92
Assumptos per la conferencia del mes de Setembre del any 1741 93
Assumptos per la conferencia del mes de Octubre del any 1741 93
Assumptos per la Conferencia del mes de Novembre del any 1741 94
Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1741 94
Assumptos per la Conferencia del Mes de Janer del any 1742 95
Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1742 95
Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1742 96
Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1742 96
Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1742 97
Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1742 97
Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1742 98
Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1742 98
Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1742 99
Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1742 99

Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1743 100
Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1743 100
Assumptos per la Conferencia del Mes de Abril del any 1743 101
Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1743 101
Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1743 102
Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1743 102
Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1743 103
Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1743 103
Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1743 103
Assumptos per la Conferencia del Mes de Janer del any 1744 111
Assumptos per la Conferencia del Mes de Febrer del any 1744 112
Assumptos per la Conferencia del Mes de Mars del any 1774 112
Assumptos per la Conferencía del Mes de Abril del any 1744 113
Assumptos per la Conferencia del mes de Maig del any 1744 113
Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1744 114
Assumptos per la Conferencia del Mes de Setembre del any 1744 114
Assumptos per la Conferencia del Mes de Octubre del any 1744 115
Assumptos per la Conferencia del Mes de Novembre del any 1744 115
Assumptos per la Conferencia del Mes de Desembre del any 1744 116
Assumptos Sobre los punts del Mes de Abril del any 1745 De sacramento Paenitentiae. Supponamus, quod in Diocesi aliquando eveniant aliqua 116
Assumptos per la Conferencia del Mes de Maig del any 1745 117
Assumptos per la Conferencia del Mes de Juny del any 1745 117
Assumptos per la Conferencia del Mes de 7bre del any 1745 118
Assumptos per la Conferencia del Mes de 8.bre de 1745 118
Assumptos per la Conferencia del Mes de 9.bre del any 1745 118
Atque hec quidem (expectatissimi auditores) Illustrissimi M. Cani praelibamina 146
... [a]uia i hom apellat pere que per molts ayns auja estat cec e oits los miracles que nostre senyor obraua 482

B

Beatissima et Indiuidua Trinitas per Jesu Christi Mei Domini Merita, et ejus Matris Mariae Santissimae (*sic*), omniumque Sanctorum, meam mentem illumina hoc breui studii tempore quod ad tui laudem offero, ut inlustrata mente voluntas in tui amorem florentissimum inflammetur. Amen. Desengany al Pecador. Pecador que continuas | en tas culpas y peccats | esmena la tua vida | no cometas mes maldats | esmena y plora | mira que es hora | de no dormir. | que la diuina Justícia | al que dorm se fa sentir 388-389
Belligeram susceptionem Revereor Jo torno a temer lo renouament dellas Armas 388
[...]bres contra deu que est del tot per cert digne que si es malait 482

C

Capitol v. Qui posa per que nostre senyor ab senyal destela volgue apellar los gentils 508
Capitulum primum de definitione et diuisione Contractus. Contractuum omnium et generum cambiorum commutationumque pene inaccessibilem materiam enodandam aggredimur. Postquam enim anno preterito de Decalogi disputatum fuerit praeceptis 211
Cartas | Vna à Mn Joaquim Torramilans 434
Cedio a los fieles christianos que despues de la comunion dixeren la oracion siguiente 389
Célebre cuestion del Gansenismo. Agustin Cornelio Gansenio, obispo de Ijuras compuso un libro que titulo Agustin 303
... -cio de deu, e ala fi cregueren lan eli demanaren perdo deles jnjuries que fetes lj haujen e ell los perdona 510
... ço es com fon dotat de gran santedat. Lo dotzen priujlegi [de] sent Johan es qu[e ell] fonch dotat 509
... colp mori e anna axjmatex fanj legament sos dias ab daltres enamjchs del Saluador

quj j[n]p[u]gnauan la sua santa rassuraccio 506
Comentaria in 2. 2 precipue super materiam de fide. Auctore P. f. Gerolamo Cucalon Predicatorum Valencie facultatis insignito et me Caragol in valentina vniuersitate huiusque catedre interpretante 1629 177
Commentarii in disputationem de Contractibus, Vsura et Restitutione Auctore Vincentio Josepho Corder Theologiae doctore aeque professore 210
Complevit Deus die 7 opus suum quod fecerat (*sic*), et raquievit (*sic*) dia 7 ab universo opere quod patrarat 132
Concilia generalia huc usque celebrata sunt | novemdecim, | nimirum Nicenum 1um 129
Concilia Generalia primum Nicaenum Concilium 318 Patrum sub Silvestro anno 325, in quo Arius 257
Concilium Tarraconense decem Episcoporum anno Christi 516 illigatum, quaedam praescribit 120
... coses que li pots sacrificar e a qui est e has li pots eli deus sacrificar, car tot es seu e de ell ho has tot hagut. Per raho dasso 510
Cursus Philosophicus scholasticus ivxsta mentem divi Thomae et doctoris Eximii per biennivm expletus. Admodum Reverendo Inceptus Doctore Ioanne Coroleu. Auditore Salvio Puig filio loci de Vidreres Collega ~~inceptus~~ odiae 15 7bis anno 1723. Proemivm. Philosophiae cursum per Biennium explicandum vobis aggredior 375

D

De Christo Servatore nostro Tractatus. Quamquam theologiae nomen si presso strictoque sensu accipiatur sermoni illi dumtaxat aptetur quo de Dei natura, attributis Personasque disseritur, ut adnotavit Petavius libro Theologicorum dogmatum 261
De Deo Authore Naturae et Gratiae. Tractatus dictatus ab admodum Rdo. Dre. P. F. Fran^{co} Daniel, Ordinis Minorum. Proaemium. Quot praesenti Academico anno argumenta aggedimur 252
De Incarnatione Filii Dei iuxta rationem Angelici Doctoris 3 illius parte P. fr. Geronimo Cucalon ex inclita Predicatorum familia suis laureato titulis michi Acisclo Caragol et ceteris Valentie Theologiam interpretante 1630. Prooemium. De Deo saluatore et mediis quibus hominum salutem operatus est disserit sanctus doctor 184
... de Josep diu aquest era en los sperituals e corporals solaços que ell reebe portant ihesu christ en sos bracos e guardant lo fermament 509
De las comunitats. En Venezia hi ha 72 Iglesias parroquials, y cada una te Parroco, differents sacerdots residents y un diaca y subdiaca 15
De Matrimonii sacramento Tractatvs Scholastico moralis. Tractaturis de Matrimonio omnino necesse est solares radios imitari qui vel immundissima loca fervadentes, Immaculatam tamen itineris retinent Puritatem 236
De mysterio Trinitatis ad quaestionem 27 primae partis Divi Thomae et sequentes. Authore Geronimo Cucalon ex inclita Predicatorum familia Sacrae Theologiae Doctore et in vniuersitate Valentie cum suo Auditori Acisclo Caragol et ceterisque Auditoribus interpretante 28 octobris Anno domini 1626 hic agitur. Preludium. Curam suam et studium tradendi dilucide et secundum rationem 181
De virtutibus Tractatus Theologicus. Proemium. Etsi ea non sit dilectissime Auditores virtum dignitas, et praestantia, ut propter se ipsas tantum expetendae sint 245
Decimas. Ab quantas ansias espero residir en un comu 299
Declaracion de fe. Autoritate Domini nostris Jesucristi, beatorum Apostolorum Petri et Pauli ac Nostra 303
... deu esser presada cascuna, e posa simateix a baix 509
Disputatio 3^{a} de statibus naturae humanae locatricis. Presens disputatio 4^{r} perficitur questionibus 341
Disputationes scholastice in Aristotelis Logicam distrivutam in quotuor libros distri-bu-tam Authore admodum Reuerendo Benedicto Batlla et Riusech, Auditore Ignatio lluch Seminarii Gerunde Collega die xxi anno Mdcc xviii. Proemium. Rationalem philosophiam dilectissimi discipuli in quatuor libros 229

Disputationes scholastice in IIII libros Metaphysice destrivutos juxta faciliorem et clariorem methodum Suaristicae Scholae Autore admodum Reverendo Benedicto Riusech Seminarii Gerundensis Magistro, Auditore Ignatio Lluch ejusdem Seminarii Collega, incipiente die 25 may 1719 232
Disputationes Scholasticae in tres Aristotelis libros de Anima. Prooemium. Tractatus iste iuxta morem inter Philosophicos ordine postremus est, dignitate et vtilitate nulli secundus 440
Disputationes scholasticae in vniversam Aristotelis metaphysicam ad mentem doctoris Eximii. Proemium. Metaphisica graece idem sonat ac scientia transcendentalis sive post physicam 437
Disputationes Scholastice in universam Aristotelis Philosophiam iuxta fa[ci]liorem et clariorem methodum Suaristicae Scholae Autore admodum Reuerendo Benedicto Riusech, Auditore Ignatio Lluch Collegii Episcopi Gerundensis Collega. Et tractatus iste inceptus fuit die 12 7bris anno a Nativitate Domini Millesimo septingentesimo 18. Prooemium. Vtinam philosophiam tertio agredior, auditores dilectissimi vrinam felicioribus auspiciis et ex eloquentiae floribus vos ad Minuerualem palestram 227-228
Dispvtationes scholasticae in III methaphisicos Aristotilis libros Ad me Pvitg condonatos Methaphisicam nobilissimam philosophiae partem jam aggredimur que tam diffusum regit imperium 379
Disputationes Scholastice in octo Phisicorum aristotilis libros. Generale Preludium. Transactis jam vtinam feliciter hauditores dilectissimi 382
Dispvtationes scholasticae in vniversam Aristotelis dialecticam. A reverendissimo, nec non Sacrae Theologiae doctore date, et a me Salvio Puig meritissimi gerundensis Collegii collega descriptae nono kalendarum desembris Ioanne Coruleu anno 1723. Proemivm. Premissis Summularum Institutionibus via jam strata 376
Diuino | O Reyna del cel Maria | vos venim a suplicar | quens vullau ser nostra guia | per lo mon renunciar | que pugam viurer en gracia | ab vostre fillet amat | ab dolor i ferm proposit | confessant nostros peccats 389
... dix lo saluador per que cogitats mal en vostros coratges e reprenent ma per que e dit que sian lexats los peccats 506
... dolorat e deshonrat 504
Dubia. Si lo Parroco pot en alguns casos excusarse de ohir de confesio a alguns de sos feligresos 119

E

El organo empieza a tocar al primer Kirie 325
Epistola Benedicti Papae de canonizatione et constructione ecclesiae Sancti Simeonis monachi 121
Ex libris 146
Explicatio Brev de las proposicions condemnadas de Inocencio XI. Pro. I. Non est illicitum in Sacramentis Conferendis 252

F

... frares del couent que anassen cuitadament a I traydor que dauien penjar de present 482

G

Gratia gratum faciens qua nempe ipsam recipiens fit gratus et receptus coram Deo, est duplex, actualis et habitualis 303
Guiats per una estela | tres Reys de gran fama | per adorar lo infant | deixaren las casas | galindó galindó | galindayna galindó 389

H

... humenal e mostras ab la cara tota resplandent e fort alegra e tot merauellos 509

I

In rationalis philosophiae sev logicae libros et scolasticas dispvtationes. Prooemivm. |

Solvimus e portu navim plus quam tribus mensibus variis rerum eventibus retentam in litore summulisticis preludiis 402
Index Disputationum, Quaestionum, Articulorumque huius libri. Tractatus de Deo Autore Naturae et Gratiae, pàg. 1[1] 252
Index eorum quae in his duobus tractatibus continentur 444
Index eorum que in hoc volumine continentur. Ex Metaphysiciss Summa quaestionum proaemialium 442
Index huius Theologiae libri. Tractatus de Trinitate partitio huius materiei ad litteram sancti Thomae 225
Index omnium quae continentur in Logica maiori et minori 433
Index quaestionum et Articulorum hujus libri 255
Index Sumularum. Quaestio prima prooemialis 396
Index titulorum Trac. 1. De Providentia 215
Index titulorum. Tractatio 1 de existentia et scientia Dei pag. 13 267

J

... Jhesuchrist Lo Segon punt es quello Saluador ha alagit monsenyer sent Pere axi com acap della sua asgleya e apres sjmatex la fet cap dels seus sants apostols 506

L

… {l}a haur[a encar]a per los {seguents a hauer lo Regna de Deu} E diu que aço fon fi gura la entrada 504
Los Estudiantes de la Escuela de Gramatica de Torelló 208
Los quatra dilluns desgraciats del any son los seguens 361

M

Matamala comprà pro indivis ab Viladecans antes de lo any 1600 al Castell de Monsoliu 146
Methaphissica IIa philosophiae pars. Prefatium. Accedimus jam carissimi Auditores post logicam ad scientiam inter omnes 411

N

Nota de algunas doctrinas que poden servir per las refleccions del Jener 1737 69
Nota De alguns casos concernents als tres punts morals dels assumptos dels tres mesos primers del any 1745 116
Nota o suma breu de totas las questions que se contenen en aqueix tractat y tambe de tots los articles. Per a resoldrer aquest tractat portam set questions en la primera questio portam dos articles 386
Nota. Per la refleccio de Janer del any 1736. Sobre la ultima part 65
Nota per la refleccio del febrer del any 1737 69
Nota per la refleccio del Mes de Abril de 1737 69
Nota per la refleccio del Mes de Juny de 1737 70
Nota per la refleccio del Mes de Maig de 1737 70
Nota per la refleccio del Mes de 7embre de 1737 70
Nota per la refleccio del Mars de 1741 95
Nota que las Rubricas que anomenan alguns anthors directivas, tambe obligan 28
Notae Teologicae. Praeloquia. De definicione Theologia juxta vim nominis est sermo de Deo. Juxta rem, tres habet hacceptationes, latissima, strictissima et propria 301

O

Orationes jaculatorias para el acto de contricion. Si te atreves a peccar 389

P

P. Jacobus Lafon Doctrina Moralis Tractat. 5 de Sacramento Paenitentiae quaest. 9, art. 8, n. 194, fol. 902 ait. Denique in eo elucere convenit prudentiam 119
... peccat original per lur martiri. Quintament noten que Erodes fonch lo primer corn de la bestia que sent Johan viu apochalipsi en quant ell qui fonch cruel bestia 510
Philosophia Aristotelica Hodiernis Scolarum moribus, atque sacrae Theologiae usibus accomodata. Ad Religiosos auditores monitum. Quanquam 429

Phisica Generalis. Proemium. Immenso iam (perdilecti discipuli) Metaphysicae pelago plurimis naufragiis et subtilitatibus famoso 447
Phisica Particularis. Proemium. Absoluta jam, auditores perdilecti, illa Phisices parte 448
Pia Fundació del quondam Mestre Don Francesch 248
PORTANSE Las difinicions que se contenen en est tractat. Disputatio dialectica difinitur sic 396
Psychologia. Articulus primus. De origine animarum. Nihil sane est metaphysice dignius quam seipsum poenes nobiliorem sui partem cognoscere 433
Publicis in concertationibus observanda fusius edocendas reservemus 434

Q

QUAESTIO PRIMA PROOEMALIS. Solent communiter doctores in inicio cuiuscumque sciencie seu Tractatus quandam praeparare quaestionem prooemialem et in illa aliqua principia faciliora ut postea Graues dificultates intelligant; et ideo hunc comunem sequens morem [e]go pariter illam premitto. TRACTATUS PRIMUS DE OBSERVANDIS in exercitio disputationis dialectise (*sic*). Supono primo quod disputatio dialectica est quaedam rationalis pugna 352
Que cosa sia drets de Vigilias? En lo capbreu de la Parroquia de Flassa en poder de Ramon Viaderii notari 45
... que uolgues benejr lo habit que sobre si auja tengut 482
Quia vero termini 434
Quod autem S. Gregorius VII effectum videre desiderabat in Castella, Legione et Navarra, omni deinde conatu ursit in aliis Hispaniarum tractibus 121

R

REDVCVNTUR silogismi imperfecti prime figure et omnes secunde et tertie ad quatuor perfectos prime figure reductione ostensiua 396
REDVCVNTUR silogismi imperfecti prime figure et omnes secunde et tertie ad quatuor perfectos prime figure reductione per impossibile 396
… [R]espos asi sent pere [al Sa]lu[a]dor e dixli axi senyor aso que has ara dit dius ho [per nos] o djus ho per tots, so es siu dius per nos quj rapresen[tam lo]s prelats e los praycadors 506
Rubricas. Elevacio de Calcer y hostia 122

S

Sacrosanctae Theologiae Moralis Tractatus de Justitia, et Jure. Proemium. Vt dignitatem aperte in singularitatem justam 257
... saluats poria tolre lur glorja e vida e persona. Donchs si vols hauer fi ança que sies predestinat 508
Scholastice dispvtationes in octo libros physicorvm ab aristotele traditos ivxta mentem angelici magistri, et eximi doctoris 312
Se escrivio este libro en el anyo de 1792 266
Sectio prima. De Generatione. Amplectimur ab omnibus philosophis et theologis celebratam philosophi definitonem 387
Secunda Philosophiae Pars Quae Methaphysica appellatur. Praefatio. Eam Philosophiae partem tradere aggedimur quae veteri constantique Philosophorum opinione nobiliori loco semper habita est 431
Sensus Distinctionum Philosophicarum. Materialiter, et formaliter, tunc convenit materialiter 324
Situs, est accidens modale in corpore 434
Sobre la vltima part de la refleccio de Jener de 1736 vejase lo que diu Braschioin promptuario 122
Sobre lo punt del 8bre de 1745 vejase Gavar. de confessione 122
Sobre negar la sagrada comunio als publichs pecadors 119
Sumulisticae dispotationes ivxta miram D. Thomae Eqvinatis et genvinam Eristotels doctrinam. Proemium. Non solum (auditores carissimi) est necessaria logica, ut latius videbitis, sed etiam porro magna est eius valitas et dignitas 362
Svaristica philosophia ivxta mentem Aristotelis divi Thomae Aquinatis Doctorisqve eximii elvcidata. Prooemium. Postquam

triennalem summae philosophie in hac Pontificia ac Regia Cervarienci Vniversitate cursum prevendum expleverim, nunch superiori jussu compulsus libens ac ludens pro sapientissimo viro substituti munere fungi conabor ad philosophiam vos manuducendos 418

T

Tabula contenti. Tractatus de beatitudine 207
Tabula. Questio 1. De substantia Angelorum 2923
Tracta. Quum in essentia, et omnibus attributis incompraehensibilis (*sic*), et ineffabilis Deus sit, in trium personarum essentiae vnitate 220
Tractatus 1. De existentia et scientia Dei. Proemium. Tractationem de scientia et voluntate Dei autore et interprete D. Thoma acgredimur, non eo quidem consilio ut Divine scientie et voluntatis additissima secreta aperire et plena in luce collocare conemur 267
Tractatvs 7us. De Sanctissimae Incarnacionis Misterio. Proemium. Absconditum a seculis misterium quod vnum gloriabatur Apostolus, Deum scilicet factum hominem 308
Tractatus de Actibus Humanis justa miram Angelici praeceptoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. 1â 2da quest. 6ta et sequentibus. Prooemium. Cogitas inquit 280
Tractatus de Angelis juxta miram diui thome Aquinatis doctrinam prima parte questione quinquegesima elusidatus a doctore Francisco Mirrambell et scriptus a Doctore Saluatore Banyas. Prooemium. Nobilitatem huius tractatus satis conuinsit ejus materia 293
Tractatus de Beatitudine juxta miram Angelici Praeceptoris divi Thomae Aquinatis doctrinam. â questione secunda 201-202
Tractatus de Christo Domino nostro. Proemium multa paucis completio est 196
Tractatus de Deo Uno Ejusque atributis (*sic*) juxta Mentem Angelici Praeceptoris Divi Thomae Aquinatis. 1ª parte â ques. 2ª usque ad undecimam inclusive. Prooemium. Vastissimam sacrae Theologiae 278
Tractatus de Deo sciente et volente iuxta miram 164
Tractatus de Deo sciente et volente iuxta miram A. P. D. T. A. doctrinam. I. P. a quaest. 14 ad 19. Prooemium. Altum mare conscendimus scopulis frequens, naufragiis celebre, quum Dei scientiam eiusque voluntatem contemplandam aggredimur 158
Tractatus de Divinis praedefinitionibus. Predefinitiones Divinas Theologi omnes ultro admittunt: nihil enim existens est, praeteritum aut futurum, quod Deus ab aeterno tale esse non definierit. Vnde nulli praedefinitiones renuunt 155
Tractatus de Esensia Dey Ejusque Atributis in primam partem diui Thome a questione 1ª vsque ad 12 exclusiue elusidatus a doctore Micaelle Batllo, et scriptus a doctore Saluatore Banyas 1701 anno. Proemium. Ardor et finis ad discordiantes et disciplinam 290-291
Tractatus de Generatione, et corruptione viventium, vel de ortu, et interitu. Proemium Post libros de physica auscultatione, aggreditur Philosophus tractatum de Corpore generabili et corruptibili 442
Tractatus de Gratia Christi juxta miram Angelici Praeceptoris D. Th. Aquinatis doctrinam in 3 parte quaestione 7 et 8 sub disciplina Doctoris Quirici Madriguera Sanctae Theologiae Professoris. Prooemium. De Dei essentia et Atributis seu perfectionibus superiori anno tractatum explevimus 171
Tractatus de gratia et libero arbitrio. Prooemium. Tantae variis Ecclesiae saeculis contentiones excitatae sunt circa Christi Salvatoris gratiam et liberum a natura homini inditum arbitrio ut nemini liceat theologo 191
Tractatus de Gratia habituali, et actuali iuxta miram A. P. Di. Thomae Aquinatis Doctrinam. Proaemium. Divinae gratiae excellentiam et energiam ad mentem 222
Tractatus de justificatione impii et merito justi juxta miram Angelici Praeceptoris doctrinam. Proaemivm. Iste tractatus fuit a Reverendo Doctore Quirico Madriguera dictatus et â Fortunato Angelats divinarum literatum cultore receptus Barcinonae die 14 7bris anni 1740 . Vtilem sane et dificile susipimus speculandam

doctrinam circa quam non sine multarum animarum jactura gravique Ecclesiae detrimenta erronea quaedam semina cavinum et lyterum disseminarunt 205
Tractatus de locis theologicis tyronibus ad usum scholasticum accomodatus 302
Tractatus de Ortu, et Interitu. Disputatio I^{a}. De generatione, corruptione, convertione, aumentatione et mixtione. Generatio non vsurpatur prout distincta a creatione 387
Tractatus de potentia impecabilitate, et merito Christi iuxta miram Angelici Doctoris D. Thomae Aquinatis doctrinam 3. P. â quaest. 13 ad sequentes 334
Tractatus de potentia, impeccabilitate et merito Christi iuxta miram Angelici D. Divi Thomae Aquinatis doctrinam 3 p. â qu. 13 ad sequentes. Ordo quaestionum huius tractatus 338
Tractatus de Providentia eiusque praecipuis partibus, Praedestinatione scilicet et Reprobatione iuxta miram Angelici Praceptoris Divi Thomae Aquinatis doctrinam I p., â quaestione 22 ad 29 inclusive. Prooemium. Dignam sane Theologo tractationem aggredimur Theologiae sancti Thomae (dilectissimi auditores) quum de Dei providentia hocce anno sacram materiam adeuntes 161
Tractatus de Providentia et Praedestinatione Divina. Prooemium. Sicut recta de providentia et gubernatione Dei sententia 216
Tractatus de restitusione juxta miram Angelisi preseptoris doctrinam secunda secunde questione vigesima secunda elucidatus a doctore Jacobo Sala et scriptus a Doctore Saluatore Banyas. Prooemium. Quoniam tractatus de restitusione magnopere condusit ad plures doctrinas capiendas Theologiae moralis 296
Tractatus de Sanctissimo Trinitatis misterio. Index definitionum, et divisionum. Misterium Sanctae Trinitatis definitur 324
Tractatus de Scientia Christi Domini Justa Miram Angelici doctoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. Proemium. A prima Doctoris Angelici ad 3 progredior estimans parata iam tractatu precedenti via posse brebi tempore latam Animae Christi scientiam agili pressu percurrere 275-276
Tractatus de scientia Dei juxta miram angelici Praeceptoris D. Th. Aquinatis doctrinam sub disciplina 1752 Doctoris Joannis Babtistae Bolló Theologiae Professoris. Prooemium. Immensum Divinae scientiae Pelagus speculandum assumimus cujus altitudinem sola cum timore admiratio venerari potest et contemplari 167-168
Tractatus de Virtutibus. Index definitionum, et divisionum. Virtus definitur actus vel habitus 325
Tractatus de virtutibus in comuni, de quo D. Thomas 1.2. â quaestione 55 vsque ad 70. Prooemium. Illa est virtutis natura, aiebat Plato, ut si mortalium oculis 173
Tractatus de visione Dei ad mentem Angelici Praeceptoris I p., quest. 12 elaboratus. Prooemium. Vsque modo 163
Tractatus de Visione Dei Justa Miram Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. Prima parte. Questione decima 2da. Prooemium. Apostolus Paulus 273
Tractatvs de visione Dei justa miram Angelici Praeceptoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam. Haec est thomistica civitas 203
Tractatus in Octo libros Phisicorum Per uarias questiones et articulos distributus juxta mentem aristotelis Omnium Philosophorum Principis et admirabilem angelici Praeceptoris doctrinam. Prooemium | Peragrato tandem aliquando (Carissimi discipuli) dificili ac horrido logice et methodi deserto, pervenimus laeti tandem ad frondosos et amenos Philosophiae naturalis seu Phisicae campos, ubi ex variis quaestionum et arborum plantis flores odoriferos colligetis 454
Tractatvs philosophicvs de mvndo magno. Proemivm 413
Tractatus Scholastico Dogmaticus. de Sanctissimo Trinitatis Mysterio. Proaemium. Timuit ingeniorum Aquila Agustinus libros de trinitate editurus 255
Tractatvs Scholastico Dogmaticus de Scientia, voluntate, et potentia Dei. Proemium. Ex divinis atributis (*sic*), quorum notitia vniverse traditur 342
Tractatvs secvndvs de mvndo, et elementis; de coelo et metheoris. Prooemivm. Tractatvm istum 2cundum duplici dispositione comprehendemus 443
Tractatvs Svmmvlarum per varias questiones et articulos dis-| 16 |-tribvtos ivx-| 87

|-ta miram et varidicam Aristotelis et Angelici Magistri Diui Doctrinam. Prooemivm. Sicut in quolibet genere sapientissimus nature artifex 394
Tractatus Theolog. Scholastico-Thomisticus de praecipuis perfectionibus, gratia scilicet, et scientia animae Christi. Proemium. Brevius, brevius (charissimi discipuli) quam par sit et Theologum deceat de verbo Dei in rationali Natura subsistente verba me fecisse arbitrarer 336
Tractatus Theologico Dogmaticus de Christo Domino. Si quis vestrum, Discipuli dilectissimi, forte miratur, me, qui retento antiquo ordine tradendi Theologiam 243
Tractatus Theologico dogmaticus de providentia, praedestinatione, et reprovatione Divinis. Proemium. Tractatum agredimur florentisimi adolescentes dificilem 344
Tractatus Theologicus de Mundi Opificio. De opificio Mundi, vel de iis operibus, que fecisse Dominum imperii sui omnipotenti vi Genesis initio narratur pro instituti nostri ratione 284
Tractatus Theologicus De Santissima Maria Virgine Deipara. Praeludium quo vniuersim SS. Virginis Mariae laudes optimis statuuntur fundamentis. Ludovicus Antonius Muratori, vir quidem in paucis eruditus, sed novitatis amans et a pluribus frigidae in Beatam Virginem pietatis notatus, in opere *la Devozione regolata*, ab ipso sub emeriti Lamindi Britanii nomini (*sic*) in lucem edito 264
Tractatvs Theologicvs moralis de Contractibvs. Proaemium. Quam necessaria sit animarum judici hujusce tractatus notitia ex eo patet quod maior pars humani commercii contractibus innitatur 238
Tractatvs Theologicvs Scholasticvs de Domini perfectionibus ad vsvm Avditorvm espositvm a patre Francischo Daniel Ordinis Minorvm sacre theologiae Bacalavreo atque in alma Cervariensi vniversitate Sacrae Facvltatis Iº Professore. Quae humanitatem Christi Domini ornant perfectiones seu atributa hic, optime spei adolescentes ad presentis anni decursum 305
Tribus in rebus inquit bene Zeno Veronensis christiani culminis fundamenta consistunt nimirum in Fide, Spe et Charitate 148
Triennalis Jesuiticae Philosophiae cursus Juxta angelici eximiique doctoris mentem Concinnatus. Proaemium. Aggredimur jam jesuiticae philosophiae longum sane ed vobis ut spero omnibus non modo ad gloriam amplissimum sed ad vestri amplitudinem ingenii gloriosum profecto curriculum 400

V

Victor Doctor Joannes Babtista Bolló S. Theologiae in episco. Barcinon. Collegio Professor anno Domini 1753 170
Victor doctor Quiricus Madriguera. Rector Parroquialis Ecclesiae de Corrodevall, quae ei fuit a Reverendissimo D. D. Emmanuele de Aguirre, dignissimo Barcinonensi Episcopo, prestita anno Domini 1753 172
Voces al Pecador | Ven a penitencia hombre descuydado | ven a penitencia | no quedes burlado 388

IV. Taula de primers versos

Ab quantas ansias espero residir en un comu 299
De Tomas si las huellas vas siguiendo 458
Deu vos guart Joseph 389
Guiats per una estela 389
O Reyna del cel Maria 389
Pecador que continuas 388
Si te atreves a pecar 389
Ven a penitencia hombre descuydado 388

V. Taula de filigranes

Ala d'Olot i punyal de Sant Joan les Fonts 14
Alcoy 128
Alsina 410
Alva 326, 327
Alve 241
Alzina 453
Amill 251
Antoni Ferrer 196, 417
Antoni Tomàs 327
Armes de Girona 48, 86, 111, 236, 356, 375, 398
Badia 60, 85, 86, 111, 227, 312, 356, 400, 408
Carbó 141, 156, 157, 159, 219, 334
Cardús 167, 236
Carro 504
Carro de dues rodes 508
Casas 127, 273
Cercle envoltat de creus arbrades 167
Cervo de mig cos, amb banyes grans 482
Costas 141
Creu dins cercle format per dues rodes concèntriques 505
Creu dins escut amb lletres a sota 210
Creu dins escut ovalat, amb corona reial, ales als costats i una altra creu a la part inferior 35
Creu dins oval 177, 227, 289
Creu encerclada dins escut coronat 357
Creu grega dins un cercle, somada de corona, amb traços al peu 437
Creu grega dins cercle petit 400
Creu grega dins escut 352
Creu grega dins oval en cua de peix, tot ficat dins circumferència ondulada 347, 375
Creu grega encerclada 312
Creu grega encerclada, amb corona reial plana, tot voltat de sanefa 418
Creu grega encerclada dins un cercle doble coronat, amb sanefa interior i creu en abim 312, 373, 398
Creu llatina encerclada dins oval 290
Creu llatina dins oval voltat de sanefa 375
Dos cercles amb sanefa interior, coronada 312
Dos cercles somats de creu amb lletres a llur interior 111, 357
Domenech 243
Farreras 267
Ferrer 236, 305, 341, 411, 418, 453
Florensa 201
Font 236, 418
Francesc Romaní 267
Frigola 167, 273, 453
Gerona 437
IHS 320, 341
Jesvs 453
Lletres 210, 290, 305, 320, 341, 393
Llosas 201, 428
Llucià 158
Marí 60, 86, 111
Morgades 127
No trobades en repertori 35, 111, 128, 166, 167, 251, 301, 305, 312, 320, 341, 346, 347, 356, 357, 373, 375, 398, 400, 418, 428, 435, 437, 453
Oval coronat amb volutes als costats i lletres «R R O» a l'interior 305
P Vidal y F 301
Pala 191
Pertegàs 128
Puigdengolas 236
Ramon Romaní 267

Ribas 447
Ripoll 167
Rius 251
Romaní 136, 215, 218, 219, 267, 411
Romeu 132, 136, 148, 152, 191, 261, 284, 411
Romeu Llach 243
Sol 167
Sant Celoni 167, 201, 437
Torre o far amb dos cadells 128
Tres cercles coronats amb el creixent i lletres 393
Tres cercles coronats i amb basiliscs entorn del primer, que conté creu llatina, i lletres els altres dos 290
Vilardell 426, 429, 447
Vilaseca 273

VI. Taula de copistes

Angelats, Fortunat 208
Arnautó, Josep 259
Banyas, Salvador 299
Bastero i Lledó, Antoni 397, 408
Callís i Serrat, Josep 217, 271
Caragol, Iscle 189
Costas, Francesc 434
Eanes, Estevão 464, 471
Farrer, Francesc 355
Ferrer i Anglada, Bonaventura 372
Ferrer i Singla, Bonaventura 415
Galí, Josep 445
Lledó, Francesc de (?) 468
Lluch, Ignasi 234
Mir, Joan 397
Pagès, Narcís 451
Pla i Batlle, Feliu 282, 459
Púbol Litrón Pere 350
Puig, Salvi 373, 391
Riera, Narcís 318
Vilar i Soler, Benet 425

VII. Taula de possessors

Angelats, Fortunat 175
Arnautó, Josep 259
Arxiu-Biblioteca dels Franciscans de Catalunya 483, 505, 508, 511
Banyas, Salvador 300
Bastero i Lledó, Antoni 398
Bastero i Lledó, Baltasar 33, 47, 59, 84, 109, 126, 398
Callís i Serrat, Josep 199, 218, 271
Calahorra, casa de 464, 473
Caragol, Iscle 189
Castells 511
Convent franciscà d'Alcalà de Xivert 508
Convent franciscà d'Escornalbou 511
Costas, Francesc 435
Costas, Manuel 151, 156, 265, 288
Estanyol, Jaume 318
Esteban, família 130
Farrer, Francesc 355
Farrer, Ignasi 372
Ferrer i Anglada, Bonaventura 372
Ferrer i Singla, Bonaventura 416
Forroll, Narcís 416
Galí, Josep 445
Gibert, Jaume 360
Llorente i Montón, Florencio 130, 139
Lluch, Ignasi 235
Maria d'Àustria 465, 474
Pagès, Narcís 452
Pla i Batlle, Feliu 283, 459
Portoles Aranensis 325
Puig, Salvi 392
Rovira, Tomàs 248
Santo António de Vila Franca (Santo António de Castanheira), convent 464, 471
Torrent i Saleta, Josep 147, 165, 225
Vilar i Soler, Benet 425

VIII. Taula cronològica

Finals del s. XIV – inici del s. XV: 483
Segle XIV-XV: 505, 511
Segle xv in: 508
1470/09/14: 464, 471
1554/01/21: 464, 473
1581 – 1603: 466, 474
Segle XVII: ms. 69
Segle XVIII: mss. 51, 74, 84
Primera meitat de segle XVIII: mss. 52, 53, 55, 56, 67, 94
Segona meitat del segle XVIII: mss. 82, 87
Primer terç del segle XVIII: ms. 73
Segon terç del segle XVIII: ms. 54
Darrer terç del segle XVIII: ms. 58
Segle XVIIIex: mss. 59, 76, 79, 97
Segle XVIIIex – Segle XIXin: ms. 66
1626-1630: ms. 65
1688-1689: ms. 93
1692: ms. 89
1702: ms. 80
1702-1703: ms. 91
1719 octubre 18: ms. 72
1723: ms. 92
1730: ms. 88
1734 juny 22: ms. 83
1735-1736: ms. 96
1738 setembre 9 – 1739 maig 2: ms. 98
1740-1742: ms. 90
1750-1751: ms. 68
1753: ms. 64
1759: ms. 71
Post 1760: ms. 63
1761: ms. 86
1762: ms. 60
1767-1768: ms. 100
1769 setembre 15: ms. 78
1773: ms. 95
1783: ms. 75
Post 1784: mss. 61, 62
Post 1790: ms. 85
1791-1792: ms. 77
1792: ms. 70
1803-1804: ms. 99
Ante 1847: ms. 57
Post 1854: ms. 81

IX. Taula d'antropònims i obres anònimes

A

Abadal i de Vinyals, Ramon d' 552, 561, 719, 722, 729, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748
Abat, Joan 130, 132, 134, 147, 148, 189, 191, 193, 283, 285
Abdó, rei 512
Abdon, v. Abdó
Abel 361, 525,
Abel, monjo 515, 516
Abelli, v. Abelly, Louis
Abelly, Louis 81
Abraam 525, 528
Abreu, Sebastià 80, 105, 123
Achery, Luc d' 727
Acosta, José de 781, 782, 783
Actor, sant Carles 88
Ad visitandum infirmum 593
Ad ordinationes ecclesiasticas 593
Adalbert 562, 563, 565
Adalbert d'Ivrea 728
Adalbert Guisad, v. Guisad, Adalbert
Adam 144, 194, 222, 223, 254, 267, 286, 287, 338, 353, 514, 523, 525
Adamus, v. Adam
Adanagell, canonge de Vic 660
Adebrand 565, 566
Adelaida 565, 566, 567
Adilanus, prevere 563
Adó 574, 611, 615
Adrià, papa 784
Adroer clergue 566
Agnes, v. Agnès
Ageu 532

Agnès, santa 466
Agnès, sor 483, 495, 497, 498, 499, 500
Aguilar Piñal, Francisco 6, 33
Aguirre, Manuel de, bisbe de Barcelona 172
Agustí d'Hipona, sant 30, 106, 123, 126, 255, 303, 514, 516, 530, 573, 582, 583, 584, 591, 593, 598, 599, 600, 602, 603, 604, 607, 608, 610, 611, 613, 615, 616, 620, 632, 650, 752, 755
Agustí, pseudo 610
Aimó 533
Aimon de Fleury 600, 601
Ainaud de Lasarte, Joan 574, 613, 692
Aitona, marquesa d' 781
al-Ghazâlî 665
Alaix, Tània 657, 660
Alaric 593, 606
Alart, Bernat 732
Alawil, els 732
Albanès, J. H. 725
Albareda i Ramoneda, Anselm M. 587, 595, 598, 604
Alberti 753
Albigniani Trezio, P. 46, 649
Albino, v. Alcuí
Albinus, v. Albino
Albizzi, Francesco 125
Albons, Jaume d' 572
Alburquerque, duc d' 780
Alcoberro, Agustí 781
Alcorà 756
Alcoy i Pedrós, Rosa 595, 607
Alcuí 576, 593, 608
Alcuino, v. Alcuí
Alcuinus, v. Alcuí
Alderoti, Taddeo 765
Alemán, Mateo 478
Alemancos, Pedro de 471
Aleñá, v Alenyà
Alenyà i de Domènech, Emmanuel 410
Alexander, Noël 31, 82, 107
Alexandre VII 31
Alexandre VIII 80
Alexandre d'Afrodísies 665
Alexandris de Perusio, Carolus 649
Alfonsello, Andreu 626
Alfonso, Pero 629
Alfonsus, Petrus, v. Alfonso, Pero
Alfulerium, v. *Officiarium*
Alfuller, v. *Officiarium*
Alfuyado{r}, v. *Officiarium*
Alió, Dalmau 635
Almató, Segimon 271, 273, 276, 282
Almodis, comtessa 566
Alnwick, Guillem d' 664
Alonso Guardo, Alberto 772
Alòs i de Dou, Josep Maria d' 626
Alpartil, Martín d' 783
Alsina, Claudi 683
Altés i Aguiló, Francesc Xavier 551, 573, 585, 590, 612, 613, 642, 650
Alturo i Perucho, Jesús 546, 572, 596, 657, 658, 660, 661, 662
Alvarez 168
Amalari de Metz 602, 603, 609
Amat, Berenguer 566
Ambròs, sant 126, 527, 582, 599, 600, 603, 755
Anastasi, bibliotecari 608
Ancharano, Pietro d' 628, 648
Andersen Claus A. 773
Andrade, Alonso López de 123
Andreas, Iohannes 631, 638, 646, 647, 663-676
Andrés, Juan, v. Andreas, Iohannes
Andrés Martín, Melquíades 472, 474
Andreu, sant 415
Andreu, Antoni 663-676, 752, 753
Andreu el Capellà 759
Andrews, Robert R. 671
Androtio, v . Androzzi
Androzzi, Fulvio 32
Androzzi, Ortensio 32
Angelats, Fortunat 166, 175, 200, 202, 203, 205, 208
Anglès, Higini 609, 613, 614, 619
Aniel, J.-P. 595, 602, 603
Anna 518
Anna, santa 490, 522, 650
Anselm de Laon 604
Antichritus, v. Anticrist
Anticrist 172, 783
Antifonarium 549, 568, 574, 578, 579, 580, 582, 583, 584, 590, 592, 598, 614, 616, 617, 619, 620, 642
Antifoner, v. *Antifonarium*
Antoine, Jean Baptiste d' 106
Antoine, Paul-Gabriel 106
Antoni, sant 576
Antonio, don Juan 130
Antonio de la Anunciación 106
Antonoe, v. Antoine
Aquaviva, Rodolfo, màrtir 407
Aquinas, v. Aquino
Aquino, sant Tomàs d' 106, 124, 174, 198, 207, 217, 225, 338, 393, 459, 601, 665, 710, 752, 758
Aqvaviva, v. Aquaviva

Aragó, Joan d' 635
Aramon i Serra, Ramon 775
Arator 587, 608
Arbiol y Díez, Antoni 33, 35, 40, 46, 84, 107, 123
Arca, Giovanni 782
Archibaldus, prevere 563
Archidiaconus, v. Baisio, Guido da
Ardèvol, Jordi 4
Arias Montano 628
Aristoteles, v. Aristòtil
Aristòtil 132, 227, 229, 282, 310, 312, 313, 318, 352, 357, 363, 365, 2366, 371, 372, 376, 377, 379, 380, 381, 382, 386, 394, 397, 400, 4178, 419, 429, 431, 435, 437, 440, 447, 452, 454, 455, 586, 587, 598, 608, 664, 666, 667, 670, 671, 673, 752, 765, 774, 782
Arithmetica 609
Arnaldus de Colonia, v. Colònia, Arnau de
Arnall, n' 580
Arnall, Maria Josepa 545, 595, 600, 610, 611, 612, 614, 746
Arnau, v. Vilanova, Arnau de
Arnau, n' 580
Arnau d'Alba, Berenguer 570
Arnau de Coll, v. Coll, Arnau de
Arnau Isarn, v. Isarn, Arnau
Arnautó, Josep 250, 259,
Arneuctó, v. Arnautó
Arnoldus de Colonia, v. Colònia, Arnau de
Arnulf, bisbe 556, 557, 568, 602, 750
Arodas, v. Herodes
Aroigius, archipresbyter 556
Arriaga, Rodrigo de 83
Arsendis 566
Arseni, sant 650
Arsenio, v. Arseni
Arsuaga Laborde, Diego 472
Ascensius, J. Bade 511
Asensio, Jorge 130
Ashtor, Elyahu 630
Assis, Yom Tov 628
Atanasi d'Alexandria 576
Atanolf 567
Atarrabia, Pere d' 664, 675
Ato, archilevita 557
Ató 558
Ató, canonge de Vic 575
Ató, metropolita 560
Atto, v. Ató
Augustine, v. Agustí d'Hipona, sant
Augustinus, v. Agustí d'Hipona, sant
Aureolus, Petrus, V. Auriol, Pierre
Auriol, Pierre 633, 635, 663
Ava, comtessa 732
Avenoza, Gemma 4
Averroïs 665, 753, 754, 757
Avià 609
Avianus, v. Avià
Avicenna 665, 765
Aviè, Ruf Festus 609
Ávila, Juan de 108
Avril, F. 595, 602, 603, 610
Aymerich, Mateu 779
Aymó, v. Aimó
Azor, Juan 32
Azpilcueta, Martín de 82

B

Baarlam, sant 650
Baburés, Joan 548
Bacius 538
Bacon, Roger 462
Badia, Lola 4
Baebius Italicus 586
Baer, Fritz 628
Baggio, Luca 463
Bagnoregio, Bonaventura da, v. Bonaventura, sant
Bagunyà i Casanovas, Jaume 502, 503, 666
Baiges i Jardí, Ignasi Joaquim 746
Baisio, Guido da 634, 637, 648
Balaguer, Víctor 730
Balbs, Pere des 625
Balcells, Albert 735, 736, 741
Baldo, v. Ubaldi, Baldo degli 108
Balič, Carolus 667
Ballester 132, 150
Baluze, Étienne 587, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 606, 607, 608, 609, 610, 722, 727, 731, 734, 742
Banchs, Joan 745
Bannesio, v. Báñez
Báñez, Domingo, OP 105
Banu Kasi, els 732
Banyas, Salvador 289, 291, 293, 296, 299, 300
Baraut, Cebrià 562, 657
Barba, Antic 677, 685
Barberà, marquesos de 754
Barberini, Maffeo Virginio Romolo, v. Urbà VIII
Bardi, Francesco 74, 83
Bari, Spararo de 637
Barkaï, Ron 628

Barnils i Giol, Pere 545
Baro, v. Bari
Baró i Queralt, Xavier 32,
Barón y Arín, Jaime, OP 33, 46,
Barquera, na 409
Barraquer i de Camps, Raimon 410
Barrera, Antoni 640
Barriga, Josep Romà 590
Barrida, sor Josepha 26, 33
Barride, v. Barrida
Barrufaldo, v. Baruffaldi
Baruffaldi, Girolamo 81, 105
Barry, Édouard 725
Bartholomaeus 604
Bartolomeo da Pisa 463
Bartomeua 209
Basili, sant 124
Bastero i Lledó, Antoni 393, 394, 396, 397, 398, 408
Bastero i Lledó, Baltasar 8, 15-27, 29, 33, 35-45, 47, 49, 58, 61-78, 83, 84, 86-109, 111-119, 126, 398
Batlla i Riusech, Benet 226, 228, 229, 232
Batlle, Andreu 468
Batlle i Prats, Lluís 622, 623, 624, 628, 630, 632, 635, 644, 652
Batlló Isern, Miquel 288, 291
Batllori, Miquel 9, 12, 32, 33, 159, 238, 355, 372, 687, 766, 767, 775, 780
Bauldrici, v. Bauldry
Bauldry, Michel 30
Bautier, Robert-Henri 561
Bayerri Bertomeu, E. 545, 585, 586
Baysio, v. Baisio
Bazán, Bernardo C. 666
Bear, Honoratus 647
Beat 580
Beatus de Girona 568
Beatus de la Seu d'Urgell 582
Beçet, Pere 627
Becker, G. 594, 600, 601
Beda 515, 582, 598, 599, 600, 606, 611, 613, 614, 615, 616
Beer, Enric 638
Beer, Rudolf 545, 548-549, 572, 592, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 613, 614, 618, 619, 632
Belel, Bernat 566
Beleth, Joan 608
Bellavista, Joan 597
Ben-Shalom, Ram 628
Benció 732
Benedictiones 643
Benedictus, v. Benet
Benedictus, Philippus, v. Franchi della Franca
Benet XIII 479, 628
Benet XIV 717
Benet, sant 579, 600, 601, 724
Benetazzo, Michela 463
Benítez, Josep M. 779
Benito, Pere 746
Benoit, saint, v. Benet, sant
Beranui, Bernat de 661
Berengarius, v. Berenguer
Berengarius Amati, v. Amat, Berenguer
Berenguer, abat de Sant Feliu de Girona 567, 652
Berenguer I de Friul 728
Berenguer Arnau d'Alba, v. Arnau d'Alba, Berenguer
Berenguer Ramon, comte 732
Berg, H. C 609
Bériou, Nicole 759
Bernada 493
Bernadí de Siena, sant 465, 469
Bernardo, v. Bernat, sant
Bernat, sant 476, 520
Bernat, Raimon 580
Bernat Belel, v. Belel, Bernat
Bernat de Carcassona, bisbe 566
Bernat de Montecassino 602
Bernat, Ermengol 657, 658
Bernat Guillem v. Guillem, Bernat
Bernhard, Michael 609
Berthomeua, v. Bartomeua
Bertin 723
Bertran, Andreu, bisbe 625
Bérubé, Camille 667
Besalú, casa de 732
Besalú, Pere de (notari) 750
Besombes, Jacques 125
Bessa, Bernat de 489
Bessarion, cardenal Basili 773
Beuter 783
Birulés i Bertran, Josep M. 692
Blanca, reina de Nàpols 766
Blasco, Asunción 628
Bléchet, Françoise 605
Bloomfield, M-W 545, 637
Boadas Llavat, Agustí 461, 467, 501, 774
Boccaccio 776
Bodin, Jean 782, 783
Boeci 587, 599, 601, 604, 608, 609, 616, 665, 786
Boehmer, v. Böhmer
Boer i Pellicer, Anton 699

Bofarull, Pròsper de 546, 566, 587, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 730, 732
Bofarull i Sans, F. de 605, 730
Bohic, Enric 627
Bohigas i Balaguer, Pere 351, 355, 549, 598, 603, 612, 613, 614, 638, 639, 650, 775
Böhmer, Johann Friedrich 723, 725, 726, 727, 731
Boil, v. Bohic
Bois, François du 81
Bolló, Joan, mestre de cases 163
Bolló, Joan Baptista 163, 165, 168, 170, 174, 199, 203
Bona, card. Giovanni 31, 80, 124
Bonacina, Martino 33
Bonagrazia di San Giovanni in Persiceto 466
Bonal, Raymond 83, 100, 108, 125
Bonardell, Pere 567
Bonastre, Francesc 614
Bonaventura, sant 40, 108, 147, 465, 466, 476, 756, 769
Bonefilius Suniarii, v. Sunyer, Bonfill
Boneta, Joseph 108, 124
Bonfill Donuç, v. Bonuç, Bonfill
Boni, v. Fagnani Boni, Prospero
Bonifaci, marquès de Màntua 121
Bonifaci VIII 647, 759
Bonifacio, v. Bonifaci
Bonifatius, v. Bonifaci
Bonis, Eimerigo de 124
Bonnart, Nicolas 405, 407
Bonsom, jutge 604
Bonuç, clergue 566
Bonuç, sagristà 566, 567
Borgonya, casa de 732
Borgunya, Joan de 57Boriosi, Marc 480
Borja, sant Francesc de 475, 780
Borja, Roderic de 625
Bornati, Virgilio 761
Borrell, canonge de Vic 657
Borrell, comte 557, 569, 732
Borrell, jutge 657
Borrell Guibert, v. Guibert, Borrell
Borromeo, sant Carles 16, 30, 67, 79, 81, 105, 124, 405
Bosch, Francesc 713
Bosch i Gimpera, Pere 730
Botet i Sisó, Joaquim 552, 720
Bou i Guinart, Bonaventura 695
Boulnois, Olivier 667
Bouquet, dom Martin 725, 727, 732
Bradlay, Peter 663
Brahe, Ticho 415
Brandt, Sebastian 633
Braschi, Giovanni Battista 30, 81, 105, 122
Braschio, v. Braschi
Bratu, Cristian 462
Bréquigny, O. de 723, 725, 731
Breviari, v. *Breviarium*
Breviario, v. *Breviarium*
Breviarium 571, 576, 584, 606, 616, 622, 650
Breviars, v. *Breviarium*
Brevio, Francesco 649
Brieva, S. 132, 150
Brígida, santa 47
Briquet, Charles-Moÿse 9, 210, 481, 482, 501, 505, 508
Britanii, Lamindus, v. Pritanio
Bro, Joseph 30, 33
Brocà, G. Mª. de 627, 730
Brocard, v. Burchard
Brunetto Latini, v. Latini, Brunetto
Bruni de Florència, Antonio 463, 475
Bruno 622
Brunus 604
Brutails, A. 612
Budrio, Antonio da 628, 631, 638, 647
Bueno García, Antonio 467
Burch Surís, Domènech 83
Burchard 590
Burgueño, Jesús 779
Burio 711
Burriel 238
Busquets i Dalmau, mn. Joan 549
Busembaum, v. Busenbaum
Busenbaum, Hermann 81
Butrio, v. Budrio

C

Cabestany i Fort, Joan F. 691
Cabirol i Rovira, Francesc de 697
Cabré Duran, Maria 663-676, 751, 752, 769, 773
Cabrer, Josep 156, 158, 159, 168, 218, 222, 3334, 334, 335, 339, 411
Cabrol 9, 31, 80
Cacheda Barreiro, Margarita 472
Caetano, v. Vio, Tommaso de 31
Cahn, W. 595
Caïm 361
Calatayud, Pedro Antonio 69, 77, 81, 105, 123
Calça, Francesc 783

Caldenteny, Bartomeu 761
Calderó, Miquel de 701
Calixt III 625
Callís, Francesc 199
Callís i Pinsach, Salvador 199
Callís i Serrat, Josep 196, 198, 215, 217, 218, 266, 267, 270, 271
Calmet, Augustin 104, 109
Calmette, J. 637, 732
Calví 192, 205
Calvinus, v. Calví
Calzada i Oliveras, Josep 612
Cambell, Jacques 467, 468
Cambellon, Jacques 468
Camós, Bernat de 635
Campdepedrós, Segimon 415
Campins, Guillem de 625
Campion, v. Campioni
Campioni, Francesco Maria 82, 105, 125
Campo, Heymericus de 759
Camps, Barthomeu 715
Camps, Narcís 688
Camus, le, card. 80
Canal, José de la 646
Càncer, Jaume 702
Cancerius, v. Càncer
Cange, v. Du Cange 46
Canning, Joseph 462
Cano, Melcior 146
Canones 568, 574, 579, 592, 593, 603
Cànons del concili tarragoní del 516 120
Cantero 83
Cantica canticorum 622
Cantilena 760
Canus, v. Cano
Cañas Gálvez, Paula 473
Capdeferro, Josep 581
Capdevila Arrizabalaga, Irene 4, 461, 501
Capestrano, Giovanni da 30, 465
Capitolerium, v. *Capitularium*
Capitularium 619, 642, 645
Capitulario, v. *Capitularium*
Capistrano, v. Capestrano, Giovanni da
Capmany, Antoni de 732
Carabante, José María 754
Caracciolo, Landulfo 664
Caragol, Iscle 177,
Carbonell, Montserrat 679
Carbonell, Pere Miquel 783, 784
Carbonell i Esteller, Eduard 612
Cardell de Jartmann, Carmen 629
Cardona, Jaume de 625
Cardós, catedràtic 416, 418, 419, 420, 422
Caresmar i Alemany, Jaume 723, 729
Carlemany 546, 554, 581, 592, 593, 605, 608, 642, 650, 726, 727, 738, 784
Carles, casa 550
Carles II (el Calb), rei de França 552, 605, 726, 727
Carles III 693
Carles IV 691, 694
Carles, fill de l'emperador Lluís 608
Carles, v. també Carlemany
Carles III el Simple 726
Carles, família 693
Carles de Mendoza, Joaquim de 693
Carlo Magno, v. Carlemany
Carlomagno, v. Carlemany
Carloman 726, 727
Carolus, v. Carles, Carles Carlemany
Carolus Magnus, v. Carlemany
Carré, Antònia 766, 767, 768, 771, 772
Carreras Peralta, Bonaventura 691
Cartanyà, bisbe Josep 550
Cartela, v. Cartellà
Cartellà, [...] 644
Cartellà, casa 626
Cartellà, Joan Berenguer de 625
Cartellà, Pere Galceran de 625
Cartellà, Roger de 547, 625, 626, 627, 629, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 642, 643, 644, 645, 647, 648, 651, 652, 653
Cartellà i Despou, Dalmau de 625, 636
Cartiliano, v. Cartellà
Cartoixà, el, v. Saxònia, Landulf de
Carvalho, José Adriano de Freitas 470, 476, 477, 479
Casale, Ubertino da 479
Casanovas, Ignasi 688, 689
Casanoves, Galceran 678, 684
Casanoves, Jaume 677, 678, 683, 685
Casanoves, Vicença 678, 684
Casas Homs, J. M. 587
Caselles, Guillem 761
Cassià, Joan 476, 597
Cassiodor 601, 603
Castaldo Pescara, Giovanni Baptista 108
Castells, Didacus 511
Castiñeiras González, M. A. 596
Castropalao, Fernando de 83
Catalano, Joseph 79
Catany, Bartomeu 761
Cátedra, Pedro M. 465
Caterina, santa 174
Catilina 586
Cató 607
Caym, v. Caïm

Cebrià, sant 81, 125
Cecini, Ulisse 630
Célebre cuestion del Jansenismo 300, 303
Cendra, Manuel 189
Cèsar, Juli 602, 607
Cesari, sant 590
Chacón Cabello, Enrique 464
Chanson de Roland 734
Charles, v. Carles
Chastang, Pierre 480
Chazan, Robert 630
Chevalier, Ulysse 725
Chía y Bajandas, Manuel de 749
Chiericato, Giovanni Maria 20, 30, 105
Chigi, Fabio, v. Alexandre VII
Chrisostomus, v. Crisòstom
Christo, v. Crist
Christophorus, v. Cristòfol
Chronica XXIV Generalium Ordinis Minorum 461, 462, 463, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 473, 475, 476, 480-492, 494-495, 497-499
Ciceró, Marc Tul·li 586, 587, 588, 603, 608, 609
Cienfuegos, card. Alvaro 31
Cifuentes, Lluís 4, 771, 772
Cipriano, v. Cebrià, sant
Ciril, sant 536
Cirillus, v. Ciril
Cisbo, v. Cybo 80
Ciscar, Rosa 689
Cisneros, cardenal 773
Clara, santa 234, 405, 477, 495, 497, 498, 499, 500
Clara i Resplandis, Josep 549, 625, 687
Clascar, Frederic 259
Claudi de Torí 600
Clementinae 631, 634, 637, 646, 647, 649
Clementines, v. *Clementinae*
Clericato, v. Chiericato
Clímac, sant Joan 476
Clímaco, v. Clímac
Climent IV 596
Codex 649
Codorniu, Antoni 235, 238
Colectario, v. *Collectaneum*
Coll, Arnau de 657, 658, 659, 660, 662
Coll, Josep 352
Coll, Salvi 83
Coll i Alentorn, Miquel 730, 735, 739, 740, 742, 744-745, 775
Collecta, v. *Collectaneum*
Collectaneum 584, 591, 617, 619, 621, 622, 632, 641, 643, 650
Collectari, v., *Collectaneum*
Collectarium, Collectarius, v. *Collectaneum*
Collectio Canonum Hispana 577, 611
Collell Costa, Albert 9, 134, 216, 273, 357, 411,
Colomer, Arnau des 625, 626, 634, 635
Colón, Germà 775
Colònia, Arnau de 666
Colònia, Joan de 649
Colonna, Gil 601
Colunya, Vicenç de 771
Comadira, Narcís 4
Comestor, Petrus 620
Commentum partium 610
Compte, Efrem 740, 741
Conde, Rafael 746
Congost, Rosa 679
Connick, Gil 81
Conninch, v. Connick, Gil
Conington, Richard de 663
Consentino, v. Cosentini
Constitutiones Cataloniae 631, 638
Constitucions martinianes 469
Consueta 624, 641
Constanci 567, 652
Constanci, Berenguer 567, 652
Constanci, Bernat 567, 652
Constanci, Hug 567, 652
Constantí l'Africà 604
Constitutiones sinodales ecclesie Gerundensis 624
Consuetudines 591
Contessa, A. 595, 596
Conti, Michelangelo, v. Innocenci XIII
Cook, Walter William Spencer 612
Copèrnic 415, 449
Copons, Guillem de 634
Copons i Copons, Pere de 82
Coquelines, C. 1223
Corder, Vicent Josep 29, 210, 211
Cordiolani 613
Còrdova, Ferran de 773
Corella, Jaime de 79, 106, 124
Corella, Joan Roiç de 775, 777
Cormellas, Sebastià 511
Corminas, Joan 136, 216, 238
Cornellà, Guillem de 625
Coroleu, Joan 372, 375, 376, 377, 380, 440
Corominas, Domingo 355, 357
Corsetti, Antonio 108
Coruleu, v. Coroleu
Cosentini, Matteo 80
Coska, v. Kotsca
Costa, Baltasar de 640

Costa, Francesc, carmelita calçat 426, 434, 435
Costa, Pere 190, 193
Costa, Pere de 636
Costa Badia, Xavier 468
Costa i Borràs, Josep Domènec 9, 29,
Costas, Manuel 131, 132, 134, 135, 136, 151, 152, 261, 265, 283, 288
Counet, Jean-Michel 667
Courcelles, Dominique de 754, 755, 756, 757, 760, 761, 762
Covarrubias, José 702
Cowton, Robert 663
Crasset, Jean 125
Crisòstom, sant Joan 32 108, 530, 537, 633, 634
Crist 31, 33, 36, 43, 120, 128, 139, 141, 144, 145, 148, 149, 154, 165, 171, 172, 179, 185, 186, 187, 188, 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 207, 208, 217, 303, 318, 338, 405, 406, 408, 479, 487, 488, 491, 498, 500, 501, 502, 504, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 516, 517, 518, 524, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 538, 539, 541, 553, 555, 597, 607, 649, 650, 756, 501
Cristo, v. Crist
Cristòfol, fra 466, 482, 483, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496
Croisset, Jean 710
Cromaci 540
Cromacius, v. Cromaci
Crònica dels XXIV Generals de l'Orde de Framenors 461, 464, 471, 475, 476, 477, 478, 479, 481, 502
Crónica dos ministros gerais da Ordem dos Fraires Menores 464, 466, 471
Crónicas de los Ministros Generales de la orden de fraires menores e de otros muchos fraires 466, 475
Cruïlles, Gilabert de, sagristà i bisbe 618, 620, 623
Cruïlles, Ramon de 625
Cruz Palma, Oscar de la 630
Çuaço, bisbe 644
Cuadrada, Coral 754
Cucaló, Jeroni 175, 177, 181, 184, 185, 189
Cuella Esteban, Ovidio 628
Cuniliati, Fulgentio 710
Curial e Güelfa 775, 776, 777, 778
Cusa, Nicolau de 752
Cuscó, Joan 753
Cybo, card. Camillo 80

D

Daguí, abat 602, 783
Daguí, Pere 761, 773, 774
Dahan, Gilbert 630
Daiber, Hans 751, 752
Dalí, Salvador 758
Dalmases, Núria de 612
Dalmau, Rafael 679, 682
Dalmau Vidal, v. Vidal, Dalmau
Damongeot, Marie-Françoise
Daniel, profeta 262, 532, 613
Daniel, Francesc 134, 135, 136, 139, 151, 153, 155, 249, 251, 252, 259, 261, 264, 304, 305, 306, 326, 327, 330
Dante 751
Daudet 391
David 132, 150, 525, 528, 711
De computo 607
De consecratione {dedicatione} ecclesiae 576, 579, 593
De equipollentiis 610
De fide Trinitatis 622
De locis theologicis 126, 128, 300, 302
De Matrimonii Sacramento Tractatus Scholastico-moralis 235, 237
De scientia et voluntate Dei 265, 267, 268
De statibus naturae humanae 239, 341
Decret, v. *Decretum*
Decretales 29, 31, 79, 82, 582, 585, 622, 627, 628, 630, 631, 634, 637, 638, 646, 647, 648, 649
Decretals, v. *Decretales*
Decretum 29, 590, 630, 634, 637, 646, 648
Delcor, M. 595
Delisle, Léopol 548, 603, 725
Denifle, Heinrich 759
Denoff, v. Dönhoff
Denzinger, Heinrich 10, 79, 81, 252
Dérolez, Albert 481, 483
Descartes 415, 773, 774
Desclapers, Gabriel 761
Descós, Arnau 761
Desengany al pecador 388, 389
Deu, mn. Vidal 434
De Vic, dom 725, 731
Dialectica ars generaliter deffiniendi 610
Diana, Antonino 81, 105, 122
Dias, Isabel Rosa 478
Díaz, Miguel 269, 702
Díaz y Díaz, M. 604
Dicastillo, Juan Inocencio 81, 107
Dickler, D. 31

Didelot, Ch. 612
Didier, Hughes 32
Didieu, Hugues 463
Digestum 649
Dionís Areopagita, Pseudo 513, 598, 608
Dionís Exigu 574, 603
Dionés Periegeta 609
Diranti, v. Durant
Dispositus 573, 578, 579, 584, 588, 592, 617
Disputationes in universam Aristotelis logicam 366
Disputationes Scholasticae in octo Physicorum Aristotelis libros 382
Disputationes Scolasticae in tres libros Aristotelis de Anima 435, 440
Disputationes scholasticae in universam Aristotelis metaphysicam ad mentem doctoris Eximii 435, 437
Doat 722, 734
Docquier, Gilles 474
Dolso, Maria Teresa 461, 462, 463, 465, 468, 469, 475, 480
Domat, M. 702
Domènec, sant 390, 406
Domènech, Albert 390
Domènech, Guillem 566
Doménech i Casadevall, Gemma 549
Domínguez Bordona, J. 595, 613
Domínguez Reboiras, Fernando 758
Dominicus, v. Domènec
Donat, Eli 588, 591, 610
Donç, Bernat de 567, 652
Dönhoff, Johannes Casimirus 108
Donin, Nicolau 629, 630
Donuç, Bonfill 567
Dorca, Francesc 645, 730
Dorca, Miquel 700
Doroteu, sant 522, 523
Doroteus, v. Doroteu
Dreves, G. 548, 549, 614, 650
Dreyfus 726
Du Cange 46,
Du Jardin, Jean-Philippe 81
Duatis 26
Dubia 119
Ducay, Esperanza 629
Duchesne 711
Dufresne, v. Fresne, Charles du
Dujardin, v. Du Jardin
Dujardin, Thomas 81, 105, 124
Dulaurier, Édouard 725
Duncker 468
Dunphy, Graeme 462
Duns Escot, v. Duns Scot, sant Joan
Duns Scot, sant Joan 663-671, 673-676, 752, 753, 774
Duns Scotus, v. Duns Scot, sant Joan
Duran, Estanislau 720
Duran, Eulàlia 11,
Duran, Pere 571
Duran i Sanpere, Agustí 549, 775
Durand 727
Durand de Mende 601
Durand de Saint-Pourçain 601
Durando, v. Durant
Durandus, prevere 563
Durant, Guillem 43, 64, 69, 80, 108, 113, 124, 279, 601, 632, 638, 647
Durling, Richard 764

E

Eanes, Estêvão 464, 471
Ebredunensis, v. 647
Échard, Jacques 11, 31, 33, 81, 83, 105, 123, 126, 547, 633, 634
Echevers, v. Echeverz
Echeverz, Francisco Miguel 123
Eckhart 751
Efrem, sant 516
Egidio d'Assisi 463
Egido López, Teófanes 474
Eguren, José M. de 594
Eimeric, arquebisbe de Narbona 569
Eimeric, Nicolau 546, 631, 632, 634, 635, 755, 759, 761
Eiximenis, Francesc 463, 468, 475, 501, 502, 504, 506, 507, 508, 509, 510, 512, 513, 518, 520, 522, 524, 525, 530, 531, 533, 534, 535, 538, 539, 541, 786
Eldemar, Berenguer 567
Elías de Molins 605
Elies 530
Elies, Feliu 613
Elisabet 526
Elisabet, esposa de Francesc de Montanyans 626
Eliseo 710
Elizondo, Josep Maria de 466
Ellacuriaga, Juan de 33,
Elliot, John 779
Elm, Kaspar 467, 468
Emery, Kent 666
Engel, Ludovicus 789
Enric II de Castella 469
Enric de Gant 665

Ensenyat, Gabriel 760, 761
Epifani, sant 527
Epiphanius, v. Epifani
Epistolae, Epistolarium, Epistoler 592, 618, 621, 641, 650
Erasme de Rotterdam 773, 786
Eristotels, v. Aristòtil
Ermemir Quintila 575, 599, 601
Ermengaudus, v. Ermengol
Ermengol, arquebisbe de Narbona 569
Ermengol, comte d'Urgell 562, 563, 732
Ermengol, sant 657
Ermengol Bernat, v. Bernat, Ermengol
Ermesinda, v. Ermessenda
Ermessenda, comtessa 557, 558, 565, 566, 569, 616, 732
Erodes, v. Herodes
Escala, Guillem d' 635, 636
Escales, Ramon d' 623
Escipió 608
Escribà, Gemma 628
Escuder, Ramon 623
Esforçada, v. *Infortiatum*
Esmaragde 577, 592, 593, 601, 602
Esperandéu, sagristà 565
Estable 554
Estaci 608
Estanyol, Jaume 311, 318
Esteban, els 130
Esteban, Bárbara 126
Esteban, Felipe 130
Esteban, Miguel 126
Estefania de la Concepció, v. Rocabertí, Estefania de
Esteve, de Vidreres 391
Esteve, levita 580
Esteve Todreç, v. Todreç, Esteve
Estevez, Jan' 471
Estrasburg, Hug d', v. Ripelin, Hug
Estruç, Bernat 625
Étaix, R. 613
Étienne, ed. 125
Etzkorn, Girard J. 671
Eubel, Conrad 10, 30, 32, 80, 81, 84, 108, 125
Eugeni IV 469
Eugipi de Nàpols
Eulàlia, santa 692, 704, 780
Eulària, v. Eulàlia
Eusebi de Cesarea 573, 600
Eva 525
Evangeliarium 573, 579, 582, 583, 591, 596, 597, 605, 612 618, 621, 622, 640, 641, 650
Evangelisterium. V. *Evangeliarium*
Evipius, v. Eugipi
Exercicis de composició llatina i traducció catalana 388
Explicació breu de les proposicions sobre el probabilisme condemnades per Innocenci XI 249, 252, 602
Exposicions de epistoles e evangelis dominicals de pascha tro a avent 622
Expositio Psalterii {Psalmorum} 582, 584
Espositio super Genesim 592
Excpositio super Matheum 585
Expositorium Heptatici 591
Expositum, v. *Dispositus*
Ewald, Paul 594
Eymerici, v. Eimeric
Ezechiel, v. Ezequiel
Ezenarro, Ramon de 9,
Ezequiel 33, 595
Ezpeleta, Pedro Aíngo 82
Ezpeleta, Pedro Aíngo de 82

F

Fagnani Boni, Prospero 29, 106
Fagnano, v. Fagnani
Fajardo, Gabriel 80
Falbel, Nachman 768, 769
Falló, can 549
Far, Jaume des 639
Fargna, Francesco de 702
Farías, Víctor 746
Farrer 362
Farrer, Francesc 351, 352, 355
Farrer, Ignasi de, v. Ferrer i Roig, Ignasi de
Farrer, v. també Ferrer
Faulhaber, Charles B. 461
Federinov, Bertrand 474
Felip I de França 726, 727
Felip II 474, 678, 679, 682, 694
Felip V 688, 689, 694
Felip el Bell, rei de França 759
Feliu, bisbe d'Urgell 561
Feliu, sant 553, 554, 555, 556, 558, 559, 560, 561, 570, 64, 640, 645
Feliu, Eduard 769
Feliu i Montfort, Gaspar 682, 683, 735, 745, 746
Felix, sanctus, v. Feliu, sant
Feliz, san, v. Feliu, sant
Felipo, Amparo 177
Feltro, Bernardino de, beat 22,
Fernández Álvarez, Manuel 465

Fernández de Velasco, Pedro 472, 473
Fernández Martínez, Carla 472
Fernando, v. Ferran
Fernando VI, v. Ferran III
Fernando VII, v. Ferran IV
Ferran I 628
Ferran II 688, 694
Ferran III 238
Ferran IV 696
Ferrando Francès, Antoni 761, 775, 776, 777, 778
Ferrarius, v. Ferrer
Ferrer, Benet 289
Ferrer, Bonaventura 694
Ferrer, Francesc, S. J. 355
Ferrer, Jacme 694
Ferrer, Jaume 640, 688
Ferrer, Pau 305
Ferrer, Pere 750
Ferrer, Vicent, sant 123, 775
Ferrer, Vicent, O. P. 83, 109, 125
Ferrer, Vicent, O. P., sant 123, 628, 631, 632, 633, 635, 638, 775
Ferrer Bassedas, Joan 714-715
Ferrer i Anglada, Bonaventura 361, 363, 366, 371, 372, 688, 693, 696, 714-715
Ferrer i de Manresa, Rosa de 693
Ferrer i Roig, Anton 688, 697, 714-715
Ferrer i Roig, Francesca 688, 714-715
Ferrer i Roig, Gertrudis 688, 714-715
Ferrer i Roig, Ignasi de, 361, 372, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 700, 701, 703, 714-715
Ferrer i Roig, Maria Josepa 688, 714-715
Ferrer i Roig, Maria Teresa 688, 705, 714-715
Ferrer i Roig, Narcisa 688, 693, 714-715
Ferrer i Roig, Paula 688, 696, 714-715
Ferrer i Roig, Serafina 688, 714-715
Ferrer i Singla, Bonaventura 409, 415, 416, 689, 691, 694, 697, 698, 700, 714-715
Ferrer i Singla, Francesc de Paula 689, 714-715
Ferrer i Singla, Gaspar 689, 691, 693, 697, 698, 699, 700, 714-715
Ferrer i Singla, Ignasi 689, 693, 699, 703, 710, 714-715
Ferrer i Singla, Josep Anton 689, 691, 692, 697, 699, 703, 714-715
Ferrer i Singla, Maria Lluïsa 689, 693, 705, 714-715
Ferrer i Singla, Maria Gaietana 689, 693, 714-715
Ferrer i Singla, Maria Teresa 689, 697, 714-715
Ferrer i Singla, Narcisa 689, 714-715
Ferrer i Singla, Paula 689, 714-715
Ferreres, J. B. 613
Ffaris, v. Far
Fidora, Alexander 4, 630, 751, 752, 785
Fieschi, Sinibaldo 607, 631, 637, 649
Finestres, Josep 687, 688, 689, 690
Fiore Gioacchino da, v. Fiore, Joaquim de
Fiore, Joaquim de 768, 769
Fiorentini 121
Flinc, Pere Joan 350
Flinch, Josep 249, 251, 255
Flinch, Philippus 259
Florensa, Pere Màrtir 14
Flores Evangelii 578
Flores Salmorum 579
Floreto 466, 471, 478, 479
Florez, Enrique 645, 646, 730
Fluvià, Berenguer de 760
Fluvià, Francesc Xavier 702
Font, doctor 174, 280
Font, Jaume 165, 173, 174
Font, Jaume, patró de bastiment 714
Font, Joan Pau 108
Font, Lambert 612
Font i Rius, Josep Maria 638, 731, 732, 733, 734, 735, 739, 740, 741, 742, 745, 746, 747
Fontán, Antonio 658
Fontana, Josep 680
Fontanella, Joan Pere 681, 701
Formós, papa 555, 560
Forroll, Narcís 415, 416
Forroll, Tomàs 415
Fort i Cogul, Eufemià 679
Fort i Pla, Anna 146
Fossà, Francesc de 723
Foxal, Joan 773
Franca, Martina 769
Francesch, don 248
Francesc d'Assís, sant 405, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 476, 479, 480, 485, 486, 487, 488, 489, 491, 500, 502
Franchi della Franca, Filippo 638
Franchus de Franchis, Philippus, v. Franchi
Francisco, san, v. Francesc d'Assís, sant
Francisco de Sevilla 478
Franciscus, v. Francesc
Franciscus Yspalensis, v. Francisco de Sevilla
Franco, general 738
François, santi, v. Francesc d'Assís, sant
Frederic III de Trinàcria (Sicília) 760
Fredol, Berenguer 637
Fresne, Charles du, v. Du Cange

Friburg, Joan de 632
Friedman, John 630
Friedman, Russell L. 667
Frigola Verdaguer, Tomàs 693
Fructuós, sant 780
Fulgenci, sant 598, 608
Fulgentius, v. Fulgenci
Furió, A. 679
Furnés i Candor, Francesc 422
Fuster, mn. Joan 549
Fuster, Joan Baptista 346, 347, 348, 350

G

Gabriel 527, 530
Gaitte, Jacques 106
Gál, Gedeon 671
Galceran, Pere 746
Galdeano Carretero, Rodolfo 769, 778-784
Galè 763, 764
Galende Díaz, Juan Carlos 465, 658
Galí, Josep 435, 436, 442, 444, 445
Galí, Narcís 442
Galileo, Vicenzo 774
Galter, prevere 566, 567
Gansenio, v. Janseni
García Ballester, Luis 763
García Martínez, Ricardo 679
García Cárcel, Ricardo 679
García de Cortázar, José Ángel 472
García Oro, José 469, 472, 473, 474
García Turza, Francisco Javier 472
García Villada, Zacarías 587
García Villoslada, Ricardo 472
García y García, Antonio 588
Garcinia, v. Garsini
Garganta, Llorenç 350, 352
Garí, Bernat 760, 761
Garibay, Esteban de 783
Garrigosa i Massana, Joaquim 548, 574, 587
Garsini, els 693
Garsini de Salomó, Francesca 693
Garsini de Salomó, Joseph 697
Garsini i Pellicer, Josepha 697
Gascunya, casa de 732
Gasol i Almendros, Josep Maria 740
Gassendi 435
Gatti, Joan 773
Gaufred, Ramon, ardiaca 570
Gaufred de Sarraí, Joan 626
Gausbert, comte 732
Gausfred, comte d'Empúries 558
Gausfred II, comte 732
Gausfred Vidal, v. Vidal, Gausfred
Gavanti, Bartolommeo 80
Gavanto, v. Gavanti
Gavantus, v. Gavanti
Gavardi, F. N. 80, 123
Gavarri, v. Gavardi
Gaya, Josep 721
Gayetto, v. Gaitte
Gelabert, Martí 645
Gelasi, papa 597
Genet, François 69, 81, 106, 123, 124
Genetto, v. Genet, François
Genovès, Bartomeu 760
Geraldes Freire, José 658
Gerard, sant 650
Gerard de Cremona 586
Gerardo, v. Gerard
Gerardo da Bologna 663
Gerbert d'Orlhac, v. Orlhac, Gerbert d'
Geronès, Julià 640
Gerónimo, v. Jeroni
Gerson, Jean 79, 107, 125, 759, 760
Ghislieri, Antonio, v. Pius V
Gibert, Jaume 356, 360
Gicahotus, prevere 563
Gifre Ribas, Pere 680
Gil de Roma, v. Colonna, Gil
Gil i Estalella, Pere 768, 769, 780, 781, 782, 783, 784
Gili, Joan 627
Ginard, Antoni 761
Ginebra i Molins, Rafel 741
Giner 78
Giner Molina, Assumpta 546
Ginjaume, Salvador 83
Giordano, Paulo 106-107
Giralt, Pere Joan 392, 393, 394, 397
Giralt, Sebastià 4, 772
Girbal, Enric Claudi 693
Giribal, v. Giribaldi
Giribaldi, Sebastià 81
Giry, Arthur 725, 726
Glorieux, Palémon 546, 633, 638
Glossa 568, 603, 616
Glossa Psalterii 584
Glossae {e}timologiarum 587, 603
Glossarium 590
Gobat, Georg 30, 46, 72, 74, 80, 92, 105, 124
Godescalc 605
Golobardes Vila, Miquel 623
Gómez, Luis 108
Gómez Uriel, Miguel 10

González, Martín 753
Gonzàlez Hurtebise, E. 548
Gordiola, Johannes 651
Gordon, Bernat de 765, 771, 772
Gothica veyla 622
Gotmar I, bisbe 554
Gotmar II, bisbe 556, 557
Gottron, Adam 720
Gracià 107, 548, 646, 648
Graciano, v. Gracià
Grahit, Emili 463
Gramatica 588
Granada, Luis de 17, 123
Granado, Diego 82
Graña, María del Mar 469
Gras i Casanovas M. Mercè 779, 780, 781
Grasset, v. Crasset 125
Gratian, v. Gracià
Grau Garriga, Tomàs 679
Grau Torras, Sergi 766, 768
Green, Romuald 666, 671
Grégoire, abbé 725
Gregori d'Elvira 591
Gregori el Gran, sant 107, 126, 127, 156, 442, 540, 573, 574, 575, 579, 581, 583, 585, 591, 596, 597, 599, 600, 602, 604, 611, 615, 616, 620, 650
Gregori VII 121
Gregori IX 489, 646, 647
Gregori XI 469
Gregori XIII 58, 702
Gregori Naziancè 532
Gregorius, v. Gregori
Gregorius Natzarenus, v. Gregori Naziancè
Gres i Casas, Joan 391
Gros i Pujol, Miquel dels Sants 546, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 579, 581, 582, 583, 588, 589, 591, 592, 594, 595, 597, 599, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 612, 613, 614, 619, 620, 740, 744, 658
Grosseteste, Robert 601
Grossman, Georg Ulrich 549
Guadald, clergue 566
Guadall, sacricustodi 580
Guadamir 558
Guadamir, bisbe 569, 575
Gual i de Pacs, Joan 761
Gualaric, bisbe 553
Guardia, M. 595
Gudayol, Anna 736
Gudiol i Cunill, Josep 6, 546, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 580, 581, 582, 584, 585, 586, 588, 594, 595, 597, 598, 599, 601, 604, 607, 608, 612, 620, 622, 623, 730
Gudiol i Ricart, Josep 612, 730
Guéné, Bernard 587
Guérard, Benjamin 725
Guerreiro, Henri 478
Guibert, Borrell 657
Guifre, comte 732
Guifré Borrell 732
Guifré el Pelós 732, 734, 735, 783
Guifré, monjo 597, 599, 602
Guifré II, comte de Barcelona-Girona 556
Guifré, Guillem 566
Guifred, v. Guifré el Pelós
Guifred, Guillem 616
Guigó, bisbe 556, 563
Guilisclus, prevere 563
Guillelmus, v. Guillem
Guillem, arxilevita 616
Guillem, comte de Besalú 605
Guillem, sacerdot 580
Guillem, sagristà de la Seu 583
Guillem, Sendred 565
Guillem, Bernat, sagristà 566
Guillem Domènech, v. Domènech, Guillem
Guillem Guifré, v. Guifré, Guillem
Guillem Mir, v. Mir, Guillem
Guillem Ramon, v. Ramon, Guillem
Guillemó 562
Guillermo, v. Guillem
Guillemona 493
Guimerà i de Llupià, Gispert de 682
Guimerà i de Papiol, Joan de 677, 683, 685
Guisad, Adalbert 566
Guisla 565, 566
Guitard, E. H. 461
Guitart, ardiaca 557
Guitart, jutge 566
Guitart, Josep 740
Gümpel, Karl-Werner 609
Gutiérrez del Caño, Marcelino 10, 189
Guyot, B. G. 545

H

Hacker, Y. 628
Halberstadt, Conrad de 633
Halitgari 611, 616
Halphen, Louis 726
Haro, comte d' 472, 473
Hasselhoff, Görke K. 630
Hechos e vidas de algunos frayles que florecieron en tiempo de Sant Bonaventura 464

Heimann, Claudia 546, 631, 632
Heine, Gotthold 594
Helias, v. Elies
Hendrickson, D. Scott 32
Henrich 736
Herbers, Klaus 630
Herodes 361, 510, 512, 513, 534, 535
Herodes Agripa 530, 531
513, 514
Hervaeus Natalis, v. Nédélec, Hervé
Higuera Rubio, José 753
Hiacintus, v. Jacint, sant
Hilari de Poitieu, sant 537, 599
Hilarió, sant 576
Hipòcrates 604, 763, 764
Hippocrates, v. Hipòcrates
Hiquilà 601
Hispà, Pere 752
Historia de sant Luis 464
Historia del Padre Sant Bernardino de Senas 464
Hoff, Jean Connell 630
Hoffmann, Tobias 667
Homelie, v. *Homiliarium*
Homer 586, 588
Homiliarium 578, 585, 613, 619, 622
Homilies, v. *Homiliarium*
Honori IV 466
Honori de Tots els Sants 33
Horaci 586, 588, 610
Hostiensis, v. Susa, Enric de
Houdry, Vincent 710
Howard, D. R. 545
Huarte de San Juan, Juan 32
Hug [de Sant Víctor] 525
Huglo, Michel 587
Humblot 468
Hünermann, Peter 10, 79, 81, 252
Hurter, H. 10, 29, 30, 31, 32, 33, 46, 79, 80, 81, 82, 83, 105, 106, 107, 108, 109, 124, 125, 126
Hymni 578, 579, 580, 606
Hypocrates, v. Hipòcrates

I

Ibarburu Asurmendi, M. E. 573, 574, 575, 576, 581, 582, 595, 596, 598, 599, 600, 601, 603, 606, 608, 609, 614
Ibn-Marwan 610
Icart, v. Ponç d'Icart
Idalguer, bisbe 573, 574, 575, 576, 577, 592
Idali, bisbe 601
Iean, v. Joan
Ignasi màrtir, sant 513
Iglesia Duarte, José Ignacio 472
Iglesias-Fonseca, J. Antoni 467
Iglésies, Josep 779, 784
Ignasi [de Loiola], sant 400, 407, 692, 704, 706, 780, 781, 706
Ihesus, v. Jesús
Ilha, Álvaro da 471
Ília 565
Illa, Ramon d' 635
Illescas, Gonzalo de 511, 783
Imbach, Ruedi 751, 759-760
Imni, v. *Hymni*
Imola, Giovanni da 628, 630, 631, 634, 637, 648
In logicam minorem tractatus 426, 429
Infortiatum 622
Ingelstat, Han. ex 649
Innocenci III 31, 106
Innocenci IV, v. Fieschi, Sinibaldo
Innocenci XI 31, 79, 249, 252,
Innocenci XII 30
Innocenci XIII 31
Innocenti, v. Fieschi, Sinibaldo
Inocencio, v. Innocenci
Innocencius 607
Instruccions per a la intervenció de l'orgue en una missa cantada per un chor 319, 325
Insula, v. Illa
Inventarium iuris 631, 637
Ioseph, v. Josep
Isabel la Catòlica 473, 479
Isaïes 525
Isarn, sacricustodi 580
Isarn, Arnau 566
Isidor 575, 578, 585, 587, 591, 596, 599, 603, 610, 616, 617, 630, 649
Isidorus, v. Isidor
Isla, José Francisco de 711
Israel 525, 528, 534, 535
Iulianus, v. Julià
Iuniperus, v. Juníper
Ivars Cardona, Andrés 465, 466, 468, 469, 474, 478, 480
Izquierdo, Santiago 735, 741

J

J. C.
Jacint, sant 234
Jacobus, v, Jaume
Jaculatorias para el acto de contrición 389
Jaffé, Ph. 121, 732

Janini, José 547, 550, 551, 553, 613, 614, 615, 619, 620, 637, 638, 639, 641, 645, 646, 647, 648, 649, 650
Janseni, Agustí Corneli 33, 303
Jaume, sant 123, 296, 408, 574
Jaume I 756
Jaume II 760, 766, 772
Jeroni, sant 32, 107, 407-408, 534, 576, 579, 582, 596, 597, 600, 605, 606, 607, 611, 613, 616, 650, 476
Jeronim, v. Jeroni
Jerónimo, v. Jeroni
Jerosme, v. Jeroni
Jesuschristus, v. Crist
Jesucrist, v. Crist
Jesus, v. Jesús
Jesus Christus, v. Crist
Jesús 11, 145, 196, 250, 251, 312, 323, 338, 339, 344, 345, 373, 390, 407, 423, 425, 445
Jiménez, Jordi 754
Jngelstat, v. Ingelstat
Joan I, rei 682
Joan II, rei 626, 636, 637
Joan XXII, papa 389, 462, 647
Joan, baptista, sant 391, 509, 518, 529, 530, 531, 537
Joan, cabiscol 566, 567, 568, 581, 615, 616, 652
Joan, diaca 599, 600
Joan, evangelista 492, 510, 517, 520, 523, 534, 542, 582, 584, 600
Joan de Capistrano 465
Joan de la Creu, sant 124, 758
Joan, Pere 571, 769
Joana, esclava 625
Joana d'Àustria i de Portugal 474, 475
Joana Enríquez, reina 688
João II 470
Job 42, 622
Jofre, v. Guifré
Joffre, editor 632
Johannes, v. 648
Johannes, v. Joan
Johannes Diaconus, v. Joan, diaca
Jordà, Pau 209
Jordi, sant 688
Jorge, v. Jordi
Josa, Joan Baptista 409, 411, 413
José Pitarch, Antoni 612
Josep, sant 339, 389, 390, 425, 513, 518, 524, 529, 530, 532, 534, 535, 692, 704
Joseph 410
Jover y Alcázar, Blas 689, 690
Juan II de Castella 473
Juan i Colom, Joseph 702
Judes Iscariot 361
Juli Cèsar, v. Cèsar, Juli
Julià, bisbe 601
Julià, Joan 83
Julián 425
Julián, Antonio 703
Juníper, fra 466, 468, 482, 484, 485
Juniperi, v. Juníper
Junyent i Subirà, Eduard 561, 568, 572, 575, 576, 592, 594, 645, 739, 740, 744
Just, Jaume 761
Just d'Urgell 591
Justinià 649
Juvenal 587, 606, 610
Juvénal, v. Juvenal
Juvenalis, v. Juvenal

K

Kabealo, T. B. 545
Kaeppeli, Thomas 547, 629, 632, 633, 634
Karl der Grosse, v. Carlemany
Karlamann, v. Carloman
Karolus, v. Carles, Carlemany
Kehr, Paul 732
Kelley, Frank 671
Keluer, Gerard 638
Kempis, Tomàs de 780, 784
King, Edmund 462
Klapper, Joseph 629
Klein, Peter 595
Klibansky, Erich 629
Kogman-Appel, K. 596
Kotsca, Stanislaus 407
Kraus, Michael 479
Krutish, Petra 549

L

La Canal 730
Lacarra, Mª Jesús 629
La Croix, v. Lacroix 79, 123,
Lacroix, Claude 33
Lafitau, Pierre-François 702
Lafitte, Marie-Pierre 605
Lafon, J. 81, 107, 119, 122, 126,
Landry, F. 234
Landry, G. 234
Lang, Peter 630
Langlois, N. 345, 406

Lapide, Cornelio a, v. Steen
Latassa 10, 33,108,
Latini, Brunetto 634
Lauer, Philippe 726
Laurent, saint, v. Llorenç, sant
Lavinheta, B. de 774
Layman, v. Laymann
Laymann, Paul 81
Le Cointe, Charles 729
Lectio, v. *Lectionarium*
Lectionarium 568, 575, 578, 579, 580, 583, 590, 598, 616, 617
Lectionarium sanctorale breviarii Vicensis 623
Lectiones beate Marie 642
Lectiones feriales 642
Leclercq, J. 80, 613, 614
Lectiers, v. *Lectionarium*
Ledesma, Pedro de, OP 31
Legendarium 619, 621, 622, 642
Legendarium legende nativitatis domini usque ad finem etg ad vesperas epiphanie inclusiue 623
Legendarium officii beate Marie in diebus sabbatinsi totius anni 624
Legendarium sanctorale v. 622, 623, 642
Legenes, v. *Legendarium*
Lehner, H.-C. 630
Leidrad 611, 615
Lejarza, Fidel de 472
Lemarié, Joseph 606
Leo, fra 466, 482, 486, 487
Leonor, vídua de Ramon de Cruïlles 625
Leonor de Castilla 472, 473
Lescuyer, Matthieu 605
Levillain, Léon 726
Lex romana visigotorum 606
Lex Wisigotorum 610
Liber Artium 607
Liber Dialectice 610
Liber de pronosticom et de prescientia futuri seculi 622
Liber Expositionis 588
Liber de heris 606
Liber horarum 606
Liber Iudiciorum {Iudicum, Forum Iudicum} 568,580, 582, 593, 610, 616
Liber sanctoralis videlicet de Assumptione beate Marie usque ad festum sancti Nicholay 623
Libri dominicales 644
Libri sanctorales 644
Liguori, sant Alfons de 33
Lince, Domingo 403
Lira, Nicolau de 631, 638, 644, 647, 746
Liverani 585
Lledó, Francesc de 468
Llegenda de sant Francesc 466
Llegenda de Santa Cruz de Coimbra 478
Llegenda dels màrtirs de Marroc 478, 479
Llegendari, v. *Legendarium*
Lleó, papa 592
Lleó, fill d'Estable 554
Lleopart Xifre, Marta 35, 48, 60, 86, 111, 132, 136, 141, 167, 177, 201, 215, 227, 243, 251, 273, 284, 305, 320, 327, 341, 400, 410, 417
Llibre de Memorias de las cosas de Monseñer San Narcis 645, 646
Llista dels concilis generals, de Nicea a Trento 249, 257
Llobet, Pere Joan 761
Llombard, Pere 620, 632
Llorenç, sant 233
Lluc, sant 19, 234, 235, 533, 537, 582, 585, 587, 600, 620
Lluçà, Berenguer de, bisbe 569
Lluch, v. Lluc
Lluch, Ignasi 227, 228, 229, 232, 234, 235
Llucià, sant 174,
Lluís, emperador 608, 610
Lluís, sant 465, 629, 650
Lluís IV 573, 726
Lluís V 726
Lluís IX 630
Lluís XI 637
Lluís Bertrand, sant 408
Lluís Felip, rei de França 723
Lluís de Tolosa, sant 465
Lluís el Piadós 552, 592, 605, 640, 649, 726, 738
Lluís Font, Pere 4
Lluís Gonzaga, sant 402, 408, 692, 704, 704
Llull, Ramon 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 774, 780, 782, 785, 786
Locke 435
Loeb, Isidore 629
Logica maior 426, 429, 430, 433
Logica minor 350, 352, 429, 433
Lohner, Tobias 23, 29, 47, 106,
Loiola, v. Ignasi, sant
Lopes, v. López
López, Atanasio 462, 464
López, Luis, OP 126
López de Andrade, Alonso, v. Andrade
López de Palacios Rubios, Juan 107
López de Segovia, Juan 107
López de Vivero, v. López de Palacios Rubios, Juan

López-Vidriero, María Luisa 465, 474, 475, 477
López y Franco, Pedro 26, 33
Lorente y Montón, Florencio 127, 130, 139
Lorenzana, Tomàs de 690
Lorés, I. 596
Loris, Joan Dimes 780
Lot, Ferdinand, 726
Lotari, rei 592, 726
Lothaire, v. Lotari
Lotharius, v. Lotari
Lothner, v. Lohner
Louis, v. Lluís
Louis le Pieux, v. Lluís el Piadós
Lourenço, Mª Paula Marçal 474
Luc, v Lluc
Lucà 586, 588
Lucas, v. Lluc
Luchanus, v. Lucà
Lucifer 521
Luculenci 573, 597, 612
Luculentius, v. Luculenci
Ludovico, v. Lluís
Ludovicus, v. Lluís
Lugo, card. Juan de 108
Luis, v. Lluís
Lulio, v. Llull
Lulle, v. Llull
Lumbier, Ramon 83
Luna, Emmanuel a 128
Luna, Maria de, v. Maria de Luna
Luna, papa, v. Benet XIII
Luna, Petrus de 628
Luscombe, David 462
Luter 192, 205
Lutherus, v. Luter
Lützelschwab, Ralf 462
Lyra, v. Lira

M

Mabille, Émile 725
Mabillon, Jean 109, 121, 724, 727
Maccoby, Hyam 628
Macri, v. Magri
Macrobi 608
Madeix, scriniari 557
Madriguera, Quirze 165, 171, 172, 173, 174, 175, 199, 202, 205, 206
Madurell, J. M. 650
Magdelana, v. Maria Magdalena
Maggio, Francesco Maria 109
Magí, sant 780
Magri, Domenico 107
Maians i de Siscar, Gregori 687, 689, 690, 702
Mainardi, H. 122
Majans, v. Maians
Malcus, sant 576
Malla, Arnau de, bisbe 569
Mallol, Antoni 634
Mallol, Josep 567, 652
Mancho, C. 596
Mancinelli, Chiara 468
Manrique de Lara, Pedro 472, 473
Manselli, Raoul 468
Mansi 576
Mantas, Pedro 753
Manthem de Gjheertz, Johannes 649
Màntua, marquès de, v. Bonifaci, marquès de Màntua
Manuale 578
Manuel I 470
Maqueda, duc de 780
Marangoni, Giovanni 31
Marbres, Joan 664
Marc, sant 574, 582, 611
Marca, Pierre de 636, 727, 731
March, Ausiàs 777
Marchesino da Reggio, Giovanni 633
Marcià, sant 174
Marcial, sant 598, 608, 650
Marcil, George 671
Marcillo Martorell, Lluïsa 692, 699
Marcos de Lisboa 477
Marenbon, John 751
Margarit, Joan de 630, 641, 650
Margarita, santa 405
Marges, sant 650
Maria 26, 27, 42, 52, 53, 55
Maria, santa 51, 83, 139, 186, 202, 234, 237, 238, 241, 250, 259, 264, 300, 303, 339, 349, 355, 373, 388, 389, 391, 400, 405, 406, 407, 408, 425, 443, 444, 445, 526, 528, 530 553, 554, 555, 556, 558, 559, 560, 570
Maria, [de Vidreres] 391
Maria d'Àustria, emperadriu 465, 474, 475, 477
Maria d'Habsburg 465
Maria d'Hongria 465, 474
María de Hungría, v. Maria d'Hongria
Maria de Luna 468
Maria Magdalena 345, 541, 542
Mariana, Juan de 783
Marie d'Hongrie, v. Maria d'Hongria
Mariette, P.

Marin, Michel-Ange 710
Marineo Siculo, Lucio 783
Maroane 610
Marquès Casanovas, Jaume 693, 741
Marquès i Planagumà, Josep Maria 546, 547, 550, 551, 559, 583, 613, 614, 619, 620, 626, 637, 638, 639, 641, 645, 646, 647, 648, 649, 650
Marquet, Lluís 683
Martène, Edmond, 727
Martí 660
Martí, degà 687
Martí, prior d'Ovarra 660, 661
Martí I , rei d'Aragó 479
Martí IV 466
Martí, Josep 729
Martí, Ramon 546, 562, 566, 568, 628, 753
Martí, Sadurní 4
Martí de Barcelona, v. Bagunyà i Casanovas, Jaume
Martí Mayor, Josep 461, 481, 483, 502
Martialis, v. Marcial
Martín, Andrés 480
Martín, T. 121
Martín Duque, Ángel J. 661
Martín Prieto, Pablo 472
Martínez, G. 120, 121
Martínez Bordona 612
Martínez Díez, Gonzalo 545, 547, 594, 602, 634, 636, 642
Martínez Millán, José 474
Martínez Romero, Tomàs 4
Martínez Vega, María Elisa 473
Martins, Mario 464
Martinus, v. Martí
Martorell, Gislè 688
Martorell, Joanot 776
Martorell, Johannes 643
Martorell i Trabal, Francesc 627, 721, 736, 740
Martyrologium 574, 589, 592
Mas, arxiu 721
Massa, Jacme de 487
Massó i Torrents, Jaume 720
Mastrille, Marcel 407
Matamala 146
Mateu, sant 524, 536, 537, 538, 539 582, 600, 606, 611
Mateu d'Orléans, v. Orléans, Mateu d'
Mateu i Llopis, F. 604, 611
Matervat, ed. 645
Mauri 90
Maximus 510, 533, 542
McKendrick, Geraldine 472
McVaugh, Michael R. 763, 764, 765, 766
Medicinale 593
Medina del Campo, Juan de 107
Meir of Rothenberg 630
Melo, Érika Cristiane Pinheiro de 464
Melquisedec 607
Melquisedech, v. Melquisedec
Mendizábal 651
Menéndez Pelayo, Marcelino 754
Menéndez Pidal, Ramón 466
Menochio, Giovanni Stefano 108
Mensa i Valls, Jaume 4, 751, 752, 768, 769, 770, 785
Mentré, M. 595, 602, 603
Merati, Gaietà Maria 71, 82, 92, 94, 106, 124
Meratti, v. Merati
Mercader 713
Mercader i Bohigas, mn. Josep 550, 645
Merchavia, Chenmelech 629
Meseguer Fernández, Juan 473
Mestre, Antonio 687
Mestre Tibau, Àngel 586
Mestres, Joan 398, 400, 401, 402,
Metaphysica 426, 432
Methodius, v. Metodi
Metodi 537
Metodi d'Olímpia 604
Metodi de Patara 604
Mexía, Pedro 783
Meyer, M. 596
Meyronnes, Francis of 664
Michelet 726
Mieth, Klaus-Peter 629
Migne, J.-P. 547
Miguel Gil, Fernando 32
Millàs Vallicrosa, J. Mª 629, 630, 738
Miquel, sant 83, 407, 444,
Miquel, Francesc 352
Miquel i Planas, Ramon 780
Miquel i Rosell, Francisco 7, 11, 216, 262, 285, 547, 611, 613, 614, 732
Mir, Guillem 580
Mira, J. 679
Miralbell de Ferrer, Maria Lluïsa 700
Miralbell Font, Manuel 693, 697, 700, 713
Miralles, Joan 83
Mirambell, Francesc 288, 293
Mirambell Belloch, Enric 11, 32, 127, 238, 250, 251, 391, 547, 548, 625, 626, 627, 630, 631, 632, 633, 634, 636, 642
Miret i Sans, Joaquim 730
Miró, bisbe de Girona I comte de Besalú 558, 569

Miró, comte 732
Miró II de Besalú 750
Miró, dit Marcuç 557
Miró el Jove 732
Miró el Vell 732
Mironus 563
Missale 571, 575, 578, 581, 583, 590, 592, 597, 606, 617, 618, 620, 621, 622, 634, 641, 644, 649, 650
Missal, v. *Missale*
Missales, v. *Missale*
Misteri d'Elx 775
Misticus {Liber} 578, 579
Mocquerau, A. 614
Moisès 523
Moixó, Josep 318
Molas, Pere 693
Molina 505, 507
Molina, Luis de 44, 108, 170, 192,
Molinier, Auguste 725
Molinos, Miguel de 79
Moll, Francesc de Borja 775
Monacelli, Francesco 106
Mondragón, Jerónimo de 766
Monells, Guillem de 635
Monfrin, Jacques 463
Monsalvtje, F. 563, 591, 593, 613, 730, 732, 750
Mont, Dalmau de 635
Montanyans, Francesc de 626
Montargón, Hyacinthe de 710
Montcada, Gastó de 547
Monte, v. Mont
Monteleone, duc de, v. Pignatelli
Montergon, v. Montargon
Mont-rodon, Arnau de 547
Morales, Ambrosio de 783
Morán Ocerinjàuregui, Josep 661
Moré, Jaume 714
Moré i Gelpí, Joan 714
Moré i Gelpí, Francesc 714
Moré i Pago, Joseph 713
Moré i Rovira, Benet 713
Moré i Rovira, Joan 713
Moreau, Jacob Nicolas 722, 723, 734
Morenes, Ambrosio 690
Morera Sabaté, Josep 561, 740
Moreu, Gaspar 714
Moreu, Grau 714
Moreu-Rey, Enric 687
Morrovalle o Minio, Giovanni da 465
Moxó i López, Bàrbara 410
Moyses, v. Moisès
Mühlbacher, Engelbert 725, 726, 727
Mundó i Marcet, A. M. 561, 576, 579, 595, 596, 597, 598, 600, 604, 607, 611, 612, 613, 614, 615, 645, 735, 737, 739, 740, 741, 742, 744, 745, 746, 747, 749, 775
Muñoz, Carlos de 360
Muñoz Sánchez, Fernando 472
Munk Olsen, B. 576, 586
Muntaner, Ramon 756
Mur, Dalmau de 625, 636, 648
Muratori, Ludovicus Antonius 264
Muro, v. Mur
Musica 609
Mut, Michael 640

N

Nadal i Farreras, Joaquim 4, 548, 549
Nadal i Farreras, Josep Maria 4
Nadala «Ai, Josep 390
Nadala dels Tres Reis 389.
Narcís, sant 229, 232, 377, 549, 561, 572, 643, 645, 692
Narcissus, v. Narcís
Narsisus, v. Narcís
Natalis Alexander, v. Alexander, Noël
Natalis, Hervaeus, v. Nédélec, Hervé
Natan, Yishaq 628
Nató, Josep 567, 652
Navarrus, v. Ezpeleta
Naz, R. 546
Nazarenus, v. Jesús
Nebrija, Antonio Elio 505, 507
Nebrissensis, Anthonius Aelius, v. Nebrija
Nédélec, Hervé 663
Negre Pastell, Pelai 688
Negrone, Giulio 124
Nepotiano, v. Nepveu
Nepveu, François 31
Neri, sant Felip 82, 125
Neuss, W. 595
Nicholau, v, Nicolau
Nicolau, tirà 484
Nicolau d'Olwer, Lluís 587
Nieto Soria, José Manuel 469, 472
Nifo, Francisco Mariano 710
Nieremberg, Juan Eusebio 32, 47, 107
Nigrono, v. Negrone
Nipho, v. Nifo
Noailles, duc de 614
Noè 525
Noguer i Musqueras, mn. Tomàs 550, 650, 652
Noguera, Benet 714

Noguera i Guzmán, Ramon 546, 547, 559, 728
Noone, Timothy B. 666, 667, 671
Nota contra la blasfèmia. 213
Nota cronològica de Joan Baptista Bolló 170
Nota d'autoria de Jaume Font 174.
Nota d'autoria de Quirze Madriguera 173.
Nota de algunes doctrines que poden servir per les reflexions del gener de 1737 69
Nota sobre l'acció de Gregori VII sobre l'Església d'Hispània, i diverses vicissituds històriques de la diòcesi d'Osca en relació amb les diòcesis castellanes veïnes 121
Nota sobre la gràcia actual i la gràcia habitual 300, 303
Notabilia de vita sancti Francisci 467
Notes d'alguns casos concernents els tres punts morals dels assumptes dels tres mesos primers de l'any 1745 116
Notes de Litúrgia 28,
Notes diverses de matèries canòniques i litúrgiques 15
Notes diverses sobre disciplina sagramental i clerical 119
Notes sobre rúbriques, relíquies i la Penitència 122
Noydens, Benet Remigi 124
Nunes, Joaquim 464, 465, 466
Nuño, José 77, 84, 106

O

O'Neill, J. P. 595
Ocampo, Florián de 783
Occam, Guillem d' 629, 773
Ockham, v. Occam
Odescalchi, Benedetto, v. Innocenci XI
Odó, bisbe 562, 563
Odó, rei 573
Odonis, Geraldus 664
Ofeier, v. *Officiarium*
Officiarium 568, 579, 580, 582, 583, 583, 590, 616, 618, 619, 642, 643
Officiarium dominicale 642
Officiarium sanctorale 642
Officium, v. *Officiarium*
Olalla y Aragón, F. B. 17, 49, 68, 80, 107, 124
Oliba, abat i bisbe 546, 547, 561, 569, 574, 575, 584, 586, 595, 596, 597, 598, 599, 601, 605, 607, 645, 735
Oliba, monjo 609
Oliba, Guillem 636
Oliba Cabreta 732
Oliva, monjo, v. Oliba, monjo
Oliva, v. també Oliba
Oliva, Narcís 32, 33, 391,
Olivar, Alexandre 7, 11, 132, 149, 153, 218, 262, 330, 397, 597, 615
Olivar, Marçal 775
Olivares, Jordi 682
Oliveras, Geroni 715
Olivi, Pier Giovanni, v. Joan, Pere
Oller, Tomasa 83
Oller i Bosch, Damià 83
Olmos y Canalda, Elías 547, 632
Olzinelles, Roc 547, 597, 598, 599, 600, 601, 603, 605
Omeliarium, v. *Homiliarium*
Omerum, v. Homer
Omont, Henri 732
Oraci, v. Horaci
Oració de Joan XXII «Anima Christi sanctifica me» en castellà, amb nota sobre les indulgències a favor de qui la resi després de combregar 389
Orationer, v. *Orationarius*
Orationarius 593, 606
Oratius, v. Horaci
Orator, v. Arator
Ordeig i Mata, Ramon 547, 552, 562, 564, 597, 600, 603, 617, 618, 728, 740, 741, 742, 744, 745, 747, 748, 749
Ordinalis 590
Ordinari, v. *Odinarium*
Ordinarium 585, 587, 593, 618, 621, 640, 643
Ordinarium de sacramentis 633
Ordo 578, 593
Orléans, Mateu d' 601
Orlhac, Gerbert d' 572
Orígenes 42, 542
Orosi 522, 598
Orosius, v. orosi
Orriols i Alsina, Anna 595, 612
Ors, Eugeni d' 730
Orsini, card. Virginio 30
Orsini, Pierfrancesco 29
Ostiensis, Ostiense, v. Susa
Otger Cataló 784
Ottoboni, Pietro, v. Alexandre VIII
Ottomayer, Hans 479
Ovidi 586

P

Pacios López, Antonio 628
Pacs, Agnès de 761

Pàdua, sant Antoni de 466, 478, 482, 487, 496
Páez Ríos, Elena 11, 132, 208, 318, 408,
Pagès, Amadeu 720
Pagès, editors 137, 461, 501, 682
Pagès, Guillem 760
Pagès, Johannes 643
Pagès, Miquel 678, 684
Pagès, Narcís 447, 451, 452
Pagius 121
Palafox y Mendoza, Juan 15, 25, 33
Palau Dulcet, Antonio 11, 33, 80, 83, 108, 123, 124, 126, 240, 547, 632, 650
Palmero, Manuel Antonio de 690
Paniagua, Juan Antonio 763
Panormita, v. Tedeschi, Niccolò de'
Panormità, v. Tedeschi, Niccolò de'
Panormitanus, v. Tedeschi, Niccoló de'
Pantano, G. 770
Papebroch, D. 724, 727
Pardessus, J. M. 723, 725
Parella Ginjaume, Salvador 83
Parra y Arteaga, Antonio de la 109, 123
Pascal, Blaise 105
Pascerini, Maria Cristina 754
Pasqual, Jaume 589, 729
Pasqualigo, Zaccaria 44, 93, 106
Passa, Mario de 761
Passalacqua, M. 576
Passier, v. *Passionarium*
Passionarium 568, 571, 574, 578, 579, 581, 584, 597, 613, 616, 622, 643
Passioner, v. *Passionarium*
Passiones, v. *Passionarium*
Patxot, Rafael 553, 736, 745
Pau 26, 36, 53, 209
Pau, sant 177, 180, 181, 203, 273, 289, 303, 437, 458, 514, 523, 525, 574, 598, 600, 617, 711, 755, 783
Pau, ermità, sant 576, 597
Pau Diaca 581, 589, 613
Pau, Bernat de, bisbe 625
Pau, Joan 108
Pau, Pere 640
Paulino Montero, Elena 472
Paulus 607
Paulus, v. Pau i Pau, sant
Pauner, Domènec 318, 339, 406, 445, 459,
Pedrals, Joan 452, 454, 458
Pedrell, Felip 613
Peláez del Rosal, Manuel 464
Pelfort, Jaume 249, 257, 259
Pellicer 572, 594
Peñafor, v. Penyafort
Penitentiale Vallicellanum 611, 616
Penyafort, Ramon de 623, 647, 648, 780
Pépin, v. Pipí
Pera, v. Pere
Perarnau i Espelt, Josep 4, 625, 626, 628, 770
Pere 35, 36, 42, 53, 55, 57, 68, 297
Pere, un fadrí 492
Pere, un home 492, 493
Pere III de Catalunya, IV d'Aragó 760, 761, 762
Pere, cabiscol de Sant Feliu 570
Pere, sant 303, 406, 437, 506, 538, 539, 541, 542, 555, 596
Pere Auriol, v. Auriol, Pèire
Perer d'Atarrabia, v. Atarrabia, Pere d'
Pere de Papiol, Raimon 679
Pérez Bayer 238
Pérez y López, Antonio Xavier 702
Perfirius, v. Porfiri
Perusio, Philippus de, v. Franchi della Franca
Persi 587, 588
Persius, v. Persi
Perz, G. H. 723
Perz, Karl 723
Peset i Llorca, Vicent 687
Petrus, v. Pere
Petrone, archipresbyter 556
Philippart, Guy 619
Physica generalis 445, 447
Philippe, v. Felip
Phithoeus, Petrus et Franciscus 702
Physica particularis 445, 449
Pico della Mirandola, Giovanni 774
Piferrer, Joan 240
Pignatelli, Antonio, v. Innocenci XII
Pignatelli e Colonna, Ettore de 780
Pijoan, Josep 595, 598, 720, 730
Pina, Rui de 478
Pineda, Juan de 783
Pinell, Estevan 703
Pini, Giorgio 670
Pinós, Beatriu de 761
Pipí I 593, 605, 726, 727
Pipí II 726
Pippin, v. Pipí
Pippinus, v. Pipí
Pisart, Henry 80, 107
Pitonius, v. Pitonus
Pitonus, Franciscus Maria 701
Pius II 625
Pius V 46, 678
Pius IX 300, 303, 304
Pla, Bartomeu 688

Pla, Tecla 645
Pla i Batlle, Feliu 282, 283, 458, 459
Pla i Batlle, Joan 282, 459
Pladevall, Antoni 739, 740, 741, 742, 744, 745
Planes, Antoni 83
Planes, Josefina 590, 591
Planes Albets, Ramon 680
Plateari 771
Plató 675, 782
Plevano, Roberto 666
Poilly, F. 318, 397
Poisson, Olivier 741
Polimena, Alfonso 769
Ponç, cabiscol 566, 568, 615, 616, 652
Ponç d'Icart 783
Ponç de Cimiez, sant 588
Ponç, sacerdot 580
Pons, Ignasi 408
Pons, Margot 746
Pons Alzina, Joan 677
Pons i Guri, Josep Maria 545, 595, 600, 610, 611, 612, 614
Ponsich, Pere 739, 741, 742
Pontas, Jean 82, 105, 122, 123, 125
Pontich, Miquel 124
Pontich, Sulpici 11, 29, 82, 626
Porfiri 367, 368, 587, 598, 601, 604, 608, 673
Porfirius, v. Porfiri
Porta, Jacobus de 632
Porta, Sancho 632
Porter, Josep 623
Portoles Aranensis 305, 319, 325
Posnanski, A. 628
Possevino, Antonio 70, 82, 105, 125
Possidi de Càlama 591
Potestà, Felix 32, 82, 108, 123, 124
Pou, Josep Maria 480
Poupardin, René 726
Póvoa, João da 464, 470, 471, 478, 479
Power, Amanda 462, 463
Prat, Pere de 571
Prat, Ramon de (notari) 750
Prat de la Riba, Enric 729
Prat Plana, Carles 248
Prats, Modest 775
Precepti 573
Precià, v. Priscià
Preses, Pere de 625
Prieto Sayagüés 472
Primo de Rivera, general 736
Pring-Mill 775
Priscià 576, 585, 607, 608, 609, 610, 622
Priscianus maior 585, 622
Priscianus minor 585
Pritanio, Lamindo 264
Privat, editor 463, 725
Privilegia 573
Processionarium 643
Prosa, v. *Proserium*
Prosarium, 579, 580, 584, 591, 598, 616, 624, 642, 643
Proser, v. *Prosarium*
Proserium, v. *Prosarium*
Pròsper d'Aquitània 601
Prou, Maurice 722, 726, 727
Pruna, Bonaventura 319, 321, 339, 344
Prunetus, prevere 563
Psalterium 578, 579, 580, 583, 589, 591, 592, 604-605, 621, 622, 633
Psaltiri, v. *Psalterium*
Psychologia 426, 433,
Ptolomeu 415
Púbol i Litrón, Pere 350
Puig, Joan 83
Puig, Salvi 373, 391, 392
Puig Dorca, Francesc 696, 700, 701
Puig i Cadafalch, Josep 609, 720
Puig i Ferraté, Ignasi 546
Puig i Oliver, Jaume de 4, 7, 10, 503, 547, 719, 750, 763, 778, 784, 785, 501, 502
Puig i Tàrrech, Armand 4, 595
Puig i Ustrell, Pere 746
Puig Rodríguez-Escalona, Mercè 657
Puigmitjà, mn. 549
Puigvert, G. 598
Puigvert, Joan 677, 684, 685
Pujades, Petrus 626, 647
Pujol 208
Pujol, Enric 735, 736, 741
Pujol, Jordi 746
Pujol i Tubau, mn. Pere 577, 578, 579, 580, 581, 588, 721, 775
Puyades, v. Pujades
Pvitg, v. Puig

Q

Quarti, v. Quarto, Paulo Maria
Quarto, Paulo Maria 41, 44, 46, 50, 80, 93, 106
Quaterni cum Letania 576
Quatre poemes d'exhortació a la penitència 388
Quetglas, Pere J. 572, 594, 657
Quétif, Jacques 11, 31, 33, 81, 83, 105, 123, 126, 547, 633, 634

Quiñones, Francisco de los Ángeles 473
Quiratius, v. Oratius

R

Ràban Maur 533, 592, 593
Ràfols, J. F. 11, 208, 318, 390, 408
Ragacs, Ursula 630
Raguer, Maria 282, 459
Raguer i Batlle, Joseph 282
Ragusa, Joan de 633
Raimundus, v. Ramon
Rainil·la 564
Rajadell, Teresa 780
Ramis Barceló, Rafael 773
Ramon, fill del comte Borrell 557
Ramon II, comte de Roergue 558
Ramon Berenguer I 732, 746
Ramon Berenguer II 746
Ramon Berenguer IV 658, 746, 783
Ramon Borrell, comte 557, 558, 569, 732, 746
Ramon, Guillem 566, 601
Ramon, Pere 571
Ransano, Pietro 474
Raset, Dalmau de 615
Raymundus, v. Penyafort
Raynaudo, v. Raynaud
Raynaud, Théophile 108
Recared, canonge 575
Recasens, Joan 740
Recio Muñoz, Victoria 771
Refenstiul, v. Reiffensteuel
Regalado, san Pedro 472
Regina, santa 407
Reginaldo, v. Regnault
Regla de santa Clara 477
Reglà, Joan 679, 779
Regnault, Valère 82, 105
Regordera, Salvi 567, 652
Reho, Cosimo 769, 770
Riera i Viader, Sebastià 735
Reiffensteuel, Ignasi 46, 80, 122
Reiffenstuel, v. Reiffensteuel
Reig, Joan 761
Reine, v. Regina, santa
Reinhardt, Klaus 628, 629
Relles, Onofre 645
Rema, Henrique Pinto 470
Remigi d'Auxerre 610
Remigio, v. Noydens
Renard de Saint-Malo 650
Requesens, Joan 4
Requesens, Ponç de 625
Responser dominical i santoral 626
Responserium 642
Responsoria 583, 619
Responsum, v. *Responsoria*
Revel-Neher, E. 596
Riba, Miquel 83
Ribadeneira, Pedro de 30
Ribadeneyra, v Rivadeneyra
Ribas, Benet 547, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 606, 607, 608, 609, 610, 620, 636
Ribeira, António da 464, 466, 471
Riber, Llorenç 645
Ricard de Sant Víctor 126, 476
Ricardo, v. Ricard de Sant Víctor
Ricart 730
Ricel·la 566
Richou, Montserrat 679
Richter, Vladimir 667
Riculf, bisbe 593
Riera, Marta 8
Riera, Narcís 313, 318
Riera i Viader, Sebastià 735, 741
Riera i Sans, Jaume 628, 776
Riera i Simó, Joan 775
Rimoch, Abraham 628
Ripelin, Hug 634
Riquer, cabiscol 565, 611
Riquer, Martí de 766, 776
Riquil·la, comtessa de Narbona 563, 568
Risco 730
Riu i Riu, Manuel 683, 739, 742
Rius, Pau 174, 271, 278, 280, 282
Rius Serra, J. 547, 566, 567, 568
Riusech, Benet, v. Batlla i Riusech, Benet
Rivadeneyra, Gaspar de 30
Rivadeneyra, Pedro de 780
Robert, rei de França 747
Robles Carcedo, Laureano 547, 632
Robles de Medina, Juan de, v. Medina del Campo, Juan
Roca, Arnau de 625
Roca i Coll, Jordi 779
Roca i Compta, Francesc 715
Rocabertí, Estefania de 780
Rocabertí, Pere de 626
Roda i Arrieta, Manuel de 690
Rodríguez, Alonso 32
Rodríguez Campomanes, Pedro 603
Rodríguez Guerra, Alexandre 464
Rodrigo Lizondo, Matreu 776
Roelli, Philipp 629
Rogent, Elies 720
Roger, Geroni 700

Roger, Pere, bisbe 558, 563, 565, 569
Roig, Ignasi 694
Roig, Jaume 775
Roig, Joan 444
Roig, Teresa 688
Roig Camps, Paula 688
Roig Grau, Ignasi 688
Roland, v. Rotllan
Romà, papa 555, 560
Romaguera, Francesc 45, 124
Roncaglia, Constantino 79, 105, 124, 710
Ros, Joandomènec 4
Ros, Maria de Lurdes 479
Rosari 634, 636, 637, 653
Rosarium, v. *Rosari*
Rosembac, v. Rosenbach
Rosenbach, Joan 503, 650
Rosillo-Luque, Araceli 8, 461, 501
Rosseto, card. Carlo 84
Rossi, Leonardo da Giffoni 461
Rossich, Albert 4
Rotgerius, prevere 563
Rotllan 734, 784
Roura i Güibes, Gabriel 552, 571, 612, 741
Rouse, M. A. 633
Rouse, R. H. 633
Rovira, en 721
Rovira, Climent 241
Rovira, Josep 241
Rovira, Ramon 740
Rovira, Tomàs 241, 248
Rovira, Valentí 631
Rovira i Armengol, Josep 740
Rovira i Solà, Manuel 741, 745
Rozière 725
Rubio, Josep E. 758
Rubió i Balaguer, Jordi 650, 730, 736, 775
Rubió i Lluch, Antoni 720, 730
Rubió i Lois, Jordi 737
Rucquoi, Adeline 472
Rué, M. 614
Rufí d'Aquileia 600, 615
Russinyol i Pou, Feliu 271
Rutllà, Grau 714
Ruz Chups, Àngel 586
Rybeyra, v. Ribeira

S

S. Z. H. H. 628
Sabbas, abat 515
Sablayrolles, M. 549, 614
Sacramentari de Girona 613, 614, 616, 620
Sacosta, Baltasar 639
Sacs, Joan 613
Sadarrui, Guillem Ramon de 660
Sadurní, Núria 746
Sagarra i de Siscar, Ferran de 720
Saint-Cher, Hug de 633
Sala, Jaume 288, 296
Sala, Nartcís 623
Salamó, v. Salomó
Salasa, Ignasi de 361
Salavert, Antic 677, 678, 679, 683, 684, 685
Salazar y Salinas, Lope de 472, 476, 477
Sales, sant Francesc de 83, 108, 125
Sales, Núria 682
Sal·lusti 586, 588
Sallustium, v. Sal·lusti
Salmanticenses, els 80, 82, 107, 168
Salmon, Fernando 763, 764, 766
Salomó 208, 573, 592,
Salomó, jutge 599, 601, 602, 603, 604, 606, 607, 608, 609, 610, 622, 648
Salomon, v. Salomó
Salrach i Marès, Josep Maria 746, 748
Saluator, v Banyes, Salvador
Salvià 126
Samaniego y Jaca, Manuel de 79, 240
Samsó, J. 598
San Concordio, Bartolommeo 632
San Gimignano, Domenico di 628
Sanches, Pedro 478
Sánchez, Joan 83
Sánchez, Tomás 105
Sánchez Molero, Gonzalo 474
Sánchez-Salor, Eustaquio 763
Sanchis Guarner 775
Sanchis Sivera, J. 650
Sancta Maria, Paulus de 628
Sancto Geminiano, v. San Gimignano
Sanctorale -(is) 619, 621, 622, 642, 650
Sanctorale lectionum 642
Sanpere i Miquel, S. 613
Santacroce, Marcello 81
Santacrus, v. Santacroce
Santi, Francesco 4
Santiago-Otero, Horacio 628, 629
Santifaller, L. 726
Santorall, v. *Sanctorale*
Santoyo, Pedro de 472, 473
Sanxis del Boey, Llop 625
Saporiti, Giuseppe Maria 703
Saranno (o Serrano), Arnau de 462, 468, 469, 482, 483
Sarius, Georg 31, 82
Sarnelli, Gennaro 33

Sarnelli, Pompeo 33, 47, 106
Sarobe, Ramon 785
Sarriera, Berenguer, 766, 767
Sarriera, Constança de 625
Sarriera, Galceran 625
Sarriera, Jordi 640
Saüch, Benet 318
Sauquer 208
Sauquér, v. Sauquer
Saxònia, Landulf de 639
Saye, v. Sarius
Sayer, v. Sarius
Sayro, v. Sarius
Sayrus, v. Sarius
Scala, v. Escala
Scarfantoni, Giovanni Giacomo 106
Scarphansoni, v. Scarfantoni
Scavizzi, Barbara 4
Schildere, Louis de 83
Scholasticae disputationes in octo libros Physicorum ab Aristotele traditos ivxta mentem Angelici Magistri et eximii doctoris 310, 313
Schönberger, Rolf 667
Schulte, J. F. von 548, 627, 628, 632, 634, 637, 638
Sclafer, Jacqueline 605
Scot Erigena, Joan 598, 608
Sebastià, sant 459, 597
Sebastianus, v. Sebastià
Seduli 601, 607
Sefardí, Mossé, v.
Segneri, Paulo 30, 107
Segni, Lotario dei, v. Innocenci III
Segovia, Juan de 633
Segueró, Ramon de 636
Seguerone, v. Segueró
Segurioles, Baltasar de 625
Selvagius, v. Selvaggi
Selvaggi, Guilio Lorenzo 702, 710
Sendred, monjo 602
Sendred Guillem, v. Guillem, Sendred
Seniofred 580
Seniofred, bisbe suposat 552
Seniofed, comte 732
Seniofred, Ramon 580
Sensi, Mario 467
Sensus aliarum distinctionum 324
Sensus distinctionum philosophicarum 324
Sententiarium 621
Señeri, v. Segneri
Septemgrangiis, Cornelius de 651
Serdà, Ramon 647
Serdani, v. Serdà
Serfdedéu, bisbe 555, 556
Serfdedéu, prevere 563
Sermonarium {Sermones} 578, 585
Serní, sant 591
Serra, Eugènia 8
Serra, Eva 677, 680
Serras, Alcuí 740
Servus Dei, v. Serfdedéu
Sesé, Gonçal de 634
Sesto, v. Sextus
Sextus Decretalium 630, 648, 649
Sézanne, Thibaud 630
Sibiuda, Ramon 781, 782
Sickel, Theodor von 723, 725
Silava, Guardado da 478
Silvestre, sant 531
Silvio, v. Bois, François du 81
Simeó 513, 518, 534
Simeó l'estilita, sant 121,
Simeon, v. Simeó
Simó Castillo, Juan Bautista 628
Simó d'Assís, fra 466, 482, 487, 488, 3489,
Simon de Assissio, v. Simó d'Assís
Simón Díaz, José 9, 30, 31, 32, 33, 82, 105, 108, 126
Sinder, Iheronimus 643
Singla, Gaspar 689
Singla Bayona, Teresa 689
Sirmond, J. 727
Sisebut, bisbe 582, 583
Siuina, na 351
Siuri, Marcel·lí 31, 36, 38, 46
Sixt IV 649, 773
Sixte, v. Sixt
Smith, Garrett R. 663-666, 676
Sobrequés i Callicó, Jaume 735, 738, 739, 741, 743, 745
Sobrequés i Vidal, Santiago 688, 739, 741, 744
Sòcrates 675
Solà, Francesch 715
Solà, F. de P. 779
Soler, Abel 776
Sommervogel, Carlos 11, 29, 30, 31, 32, 33, 46, 79, 80, 81, 82, 83, 105, 106, 108, 123, 124, 125
Soppesi 97
Sora, Guillem de 79
Soriano Robles, Lourdes 461, 501
Souto Cabo, José António 464, 465, 466
Speculum Perfectionis 476
Sperelli, Alessandro 32, 123
Sperello, v. Sperelli
Staub, Martial 462
Steen, Cornelius Cornelissen van den 32, 123

Stegmüller, F. 547
Stillman, Norman A. 630
Stunkel, Knut Martin 630
Suares, v. Suárez
Suárez, Francisco 35, 106, 360, 390, 406, 710
Subias Galter, Joan 549
Summa Codicis 622
Summulisticae disputationes logicales 361, 363
Sunifred d'Urgell 732
Sunyer, comte 597, 600, 732
Sunyer, monjo 602
Sunyer, dit Llobet 557
Sunyer, Bonfill 567
Sunyol, Gregori M. 614
Sureda i Jubany, Marc 546, 547, 596, 613
Susa, Enric de 631, 637, 638, 647
Sutton, Thomas of 663
Swindemius 132
Szarmach, Paul 630
Szpiech, Ryan 629, 630

T

Tabula Smaragdina 755
Tagamanent, Joan de 761
Taio, v. Tajó
Tajó de Saragossa 583, 602, 604, 620
Talmage, Frank 628
Talmut 629, 630
Tàmaro, Eduard 689
Tamburini, Tomàs 108, 125
Tamburino, v. Tamburini
Tarafa 783
Tarradellas, Josep 737, 738
Tassin, dom 724
Tastu, P. 734
Taxonera, Marc 739, 740, 741, 744
Tecla, santa 780
Tedeschi, Niccoló de' 627
Teixeira, Vítor Rui Gomes 461, 470, 471
Teixidor, Josep 713
Teixidor, Ricard 692
Teixidor, Salvi 83
Tejada, J. 121
Teleanu, Constantin 753
Tenzano y Sotomayor, Pedro Antonio 702
Teobald, sant 454
Teodosi 563, 593
Teodulf d'Orleans 611, 615
Terenci 586, 588, 609
Terentius, v. Terenci
Teresa, santa 692
Terrades, Joan de 625
Tesmière, Marie-Hélène 605
Tessier, Georges 723, 724, 726
Testamentum 760
Teudesindus, abba et archipresbyter 556, 557
Teudosius, v. Teodosi
Tertul·lià 107, 126
Testamentum domini nostri Jesu Christi 643
Teuter, bisbe 552, 553, 554, 555
Theovaldus, v. Teobald
Thévenin, Marcel 722
Thomàs, v. Tomàs
Thomassin, Louis 710
Timothée 126
Tischler, Martin 4
To, Lluís 746
Todreç, Esteve 566
Tolan, John 629
Toledo, Francisco de 105, 123
Toleto, v. Toledo
Tomàs, sant, v. Aquino, san Tomàs d'
Tomàs apòstol, sant 506, 542, 543
Tomàs, Pere 663-676
Tomàs y Valiente, Francisco 689
Tortafaig, Joan 648
Tortafago, v. Tortafaig
Torra, Albert 746
Torra, Joan 4
Torramilans, mn. Joaquim 434
Torrelio, v. Torrello
Torrell, Joan 650
Torrello, Gaspare 106
Torrent, Dimas 688
Torrent i Saleta, Josep 146, 147, 165, 225
Torres 208
Torres, Francisco 80
Torres Amat, Félix 12, 136, 173, 208, 238, 278, 293, 594, 730, 779
Torres Corominas, Eduardo 474
Torsellino, Orazio 79
Tos y Urgellés, Jayme 702
Tosca, Tomàs-Vicent 442, 445
Toustain, dom 724
Traci, v. Albignani Trezio 46
Tractat d'apologètica 300, 301
Tractat de la nativitat de la Verge Maria 622
Tractatus de Christo Domino nostro 195, 196
Tractatus de generatione et corruptione viventium, vel de ortu, et interitu 435, 442, 443
Tractatus De ineffabili incarnationis mysterio ad mentem divi Thomae Aquinatis 139, 143
Tractatus de locis theologicis 300, 302
Tractatus de ortu et interitu 372, 388
Tractatus de proaemialibus Sacre Theologiae eiusdemque obiecti essentia, et attributis iuxta

miram Angelici Doctoris Divi Thomae Aquinatis Doctrinam 139, 141, 142
Tratatus de Providentia, Predestinatione et Reprobatione 156, 161
Tractatus de Providentia, Predestinatione et Gubernatione 214, 216
Tractatus de Sanctissimo Trinitatis mysterio. Index definitionum et divisionum 252, 319, 324
Tractatus de SS Incarnacionis Misterio 139, 143, 304
Tractatus de virtutibus, index definitionum et divisionum 325
Tractatus de visione Dei 156
Tractatus Scholastico Dogmaticus de Scientia, voluntate, et potentia Dei 339, 342
Tractatus scholastico dogmaticus de virtutibus 319, 323
Tractatus secundus de mundo et elementis, de coelo, et metheoris 435, 443
Tractatus Theologico Dogmaticus de Christo Domino 241, 243, 244
Tractatus theologicus de sanctissima Maria virgine Deipara 259, 264
Tractatus theologicus de virtutibus 241, 246
Traditiones Evangelii 592
Trani, Geoffroy de 632, 635
Trano, v. Trani
Trastàmara, els 469, 761
Traver, Andrew 666
Trautner-Kromann, Hanna 628
Tres notes sobre consuetuds del bisbat de Girona 45
Trilla, Jaume ça 624
Trincheria i de Sala, Antoni 410
Trinci, Paoluccio da 467
Troparium 579, 580, 583, 584,
Trullench, Josep-Gil 32
Trullol Andreu, Rosa 692
Tuillier, A. 630
Tullius, v. Ciceró, Marc Tul·li
Turing 753
Turriano, v. Torres, Francisco
Tursellino, v. Torsellino

U

Ubach, Bonaventura 587
Ubaldi, Baldo degli
Ubertí [de Casale] 541
Ubertinus, v. Ubertí
Udalrricum Gallum Alamanum, cv. Ingelstat
Ug 351
Ugarte Fernández, Rosa 473
Ugo, v. Ug
Uiues, v. Vives
Un altre poema d'exhortació a la penitència 389
Urbà II 596, 679
Urbà VIII 107
Urgoiti, editors 735
Uribe, Alfonso 474
Uribe, Angel 472
Urrea Pere d' 547
Usatges 740
Utterback, Kristine T. 609

V

Vaissette, dom 725, 731
Valentí de la Mare de Déu 124
Valls, en 715
Valls, gravador 415
Valls i Geli, Ciro 703
Valls i Subirà, Oriol 12, 14, 35, 48, 60, 85, 8t6, 111, 127, 128, 132, 136, 141, 148, 152, 157, 158, 167, 177, 188, 191, 196, 201, 208, 215, 219, 236, 241, 243, 251, 261, 267, 273, 284, 290, 305, 312, 326, 327, 334, 341, 347, 352, 356, 362, 375, 393, 398, 400, 411, 417, 418, 426, 428, 429, 437, 446, 447, 453
Valls i Taberner, Ferran 546, 605, 627
Valmanya, Josep 442
Valois, Noël 633
Vattaso, M. 620
Vega, Amador 757
Velázquez 548
Vendrell, Guillem 622, 642
Verdaguer 410
Verdaguer, J., impressor 12
Verdaguer i Planas, Josep 259
Verger, Jacques 758, 759
Vernet i Pons, Eulàlia 630
Vgone, v. Ug
Viader, Ramon 45
Viaderii, v. Viader
Vic, v. De Vic
Vic, Bernat de 571
Vicens i Vives, Jaume 730, 775, 779
Viciano, P. 679
Víctor, abat 649
Vida de sent Ffrancesch e dels jenerals del seu orde 463, 468
Vidal, Dalmau 566, 616
Vidal, Francesc 639
Vidal, Gausfred 567
Vidal, Nicolau 713
Vidal, Josep 700

Vigili, bisbe 606
Vila, Benedicto, v. Vilar i Soler
Vila, Benet 713
Vila, Jaume 713
Vila, Pau 692
Vila, Ramon 567
Vila i Bartrolí, Federico 12, 132,136, 143, 159, 216, 255, 257, 273, 293, 296, 321, 355, 411
Vilà, v. Vilar
Vilà, Bartomeu 713
Vilà i Valentí, Joan 779
Vilacoba, Karen María 475
Vilademunt y Serra, Francisco 703
Vilalba i de Llorach, Antoni 415
Vilamarí, Bernat de 547
Vilanova, Arnau de 637, 756, 760, 762, 763-770, 771, 786
Vilanova, Francesc 735
Vilar, Pierre 779
Vilar Llobera, Ramon 693, 697
Vilar i Soler, Benet 425
Vilella, Magí 139, 143, 146, 218, 220, 333, 337, 339
Vileta, Joan Lluís 780, 782
Villacreces, Pedro de 472
Villanueva, Jaime 12, 546, 548, 550, 551, 572, 574, 581, 582, 586, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 609, 611, 612, 614, 618, 620, 626, 645, 650, 652, 661, 730, 732
Villanueva, sant Tomàs de 108, 118
Villar, Ramon de 636
Villari, v. Villar
Villena, sor Isabel de 775, 777
Villiers 12, 83, 124
Vincentius Ferrarius, v. Ferrer, Vicent
Vinyes, Domingo 214, 215, 216, 218
Vio, Tommaso de 31
Violante, Susana Beatriz 754
Virgili 576, 586, 587, 588, 607, 608, 657
Visio Tundali 463
Visió de Tundal, v. *Visio Tundali*
Vita coetanea 755
Vitalis, v. Vidal
Viva, Domenico 82, 105, 123
Vivandus, prevere 563
Vives, Gerald 636
Vives, J. 121
Vives, Ludovicus (Joan Lluís) 666, 673
Vives Casajuana, Salvador 628
Vollmer, F. 586
Vuit dècimes, una quartilla i un terceró 299

W

Wadamirus, v. Guadamir
Wadding, Luke 462
Wailly, Natalis de 725
Walden, Tomas 511
Wattenbach 732
Webster, Jill 468
Welter, Jean Thiébaut 461
Weyen, Hermann 406, 407
Wiclephus, v. Wicliff
Wicliff 192
Wittlin, Curt J. 634
Wolter, Allan B. 669
Wood, Rega 671
Woudeham, v. Woudham
Woudham 632, 635

X

Xammar, Francesc 677, 684
Xaverius, v. Xavier
Xavier, sant Francesc 229, 407
Xemar, v. Xammar
Xifreu, Narcís 620, 646, 651, 652, 653
Ximénez Arias, Diego 33
Ximénez de Rada 783
Ximeno 177
Xpristus, v. Crist

Y

Yehiel of Paris 630
Ylarius, v. Hilari
Ylla-Català i Passola, Gemma 612
Ymnarii, v. *Hymni*
Ymola, v. Imola
Yspalensis, v. Francisco de Sevilla

Z

Zabazella, Francisco de 648
Zacaries 530
Zaluska, Y. 595, 602, 603
Zarlino, Gioseffo 774
Zeno, veronensis 148
Zimmermann, Michel 548, 572, 573, 578, 579, 580, 582, 587, 588, 591, 592, 593, 594, 599, 600, 601, 603, 620
Zuchitello, Mario 692
Zurita 783

OBRES ENVIADES A LA DIRECCIÓ

AAVV, *Castellón sueña la luz de la tarde. Relatos*, Castelló, Diputació de Castelló, 2018, 147 p.

Archivio Storico Sardo, LII (2017), 597 p.

Archivum Franciscanum Historicum, 111/1-2 (2018), 312 p.

Archivum Franciscanum Historicum, 111/3-4 (2018), 328 p.

Andrew M. Beresford – Lesley K. Twomey (eds.), *Christ, Mary, and the Saints. Reading Religious Subjects in Medieval and Renaissance Spain* (The Medieval and Early Modern Iberian World 66), Leiden – Boston, Brill, 2018.

Bullettino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo, 121 (2019) 448 p.

Alberto Caballer Caballer, *La Historia de la Salvación, a través de las lecturas del Antiguo Testamento de la Cuaresma, en las tradiciones A y B del Rito Hispánico* (Series Académica XIX), Valencia, Facultad de Teología San Vicente Ferrer, 2018, 231 p.

Catalunya Franciscana, 258 (2018), 84 p.

Catalunya Franciscana, 260 (2019), 40 p.

Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale, 29 (2018), 520 p.

Estudis Castellonencs, 2 (segona època) (2017-2018), 276 p.

Antonio José Gascó Sidro, *Forner. El clasicismo emocionado,* Castelló, Diputació de Castelló, 2018, 203 p.

Antonio José Gascó Sidro, *Pere Ribera. La vehemente imaginación ensoñada*, Castelló, Diputació de Castelló, 2018, 241 p.

El català al segle XXI. Un espai de trobada (Nadala 2018. Any 52), Barcelona, Fundació Carulla, 2018, 111 p.

José Manuel Melchor – Josep Benedito, *El museo arqueológico municipal de Burriana*, Castelló, Diputació de Castelló – Ajuntament de Borriana, 2018, 178 p.

Lo negoci de las bruxas (1602-1619) (Col·lecció Terraça, doc. 7), Terrassa, Ajuntament de Terrassa, 2017, 115 p.

Modilianum. Revista d'Estudis del Moianès, 57 (2017), 97 p.

Modilianum. Revista d'Estudis del Moianès, 59 (2018), 112 p.

Modilianum. Revista d'Estudis del Moianès, 60 (2019), 144 p.

Oppidum. Revista cultural del Solsonès, 15 (2017), 111 p.

Oppidum. Revista cultural del Solsonès, 16 (2018), 133 p.

Pepe Puig i Marques, *La Serra d'en Galceran, Els Ibarsos i Els Rosildos*, Castelló, Diputació de Castelló, 2017, 499 p.

Maria C. Roca Guia, *Crónicas de Cabanes en carne y alma II*, Castelló, Diputació de Castelló, 2017, 590 p.

Santes Creus. Revista de l'Arxiu Bibliogràfic, 28 (2016-2017), 139 p.

Schede medievali rassegna dell'Officina di Studi Medievali, 56 (2018), 236 p.

Sesmond. Butlletí del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar, 17 (2018), 36 p.

Juan B. Simó (coord.), *El pontificado de Benedicto XIII después del Concilio de Constanza. II Simposio sobre Benedicto XIII*, Peñíscola, Associació Amics del Papa Luna, 2018, 271 p.

Tamid. Revista Catalana Anual d'Estudis Hebraics, 13 (2018), 219 p.

Terme. Revista d'historia, 32 (2017), «La redescoberta de Santa Maria de Terrassa. De mossèn Arnella a l'actualitat: estudis, restauracions i arrencaments», 280 p.

URTX. Revista d'Humanitats de l'Urgell, 32 (2018), 205 p.

Juanma Velasco, *Despoblación de una provincia con mar. Castellón, territorio reversible,* Castelló, Diputació de Castelló, 2018, 238 p.

Manuel Vicent – Juan Antoni Vicent, *La plana, paisatges de la memòria* (Biblioteca de les Aules Maior 7), Castelló, Diputació de Castelló – Universitat Jaume I, 2017, 183 p.

José Vicente Ripollés, *Vivir la guitarra, escuchar la vida*, Castelló, Diputació de Castelló, 2017, 295 p.

Rosa M. Vila Gangolells (ed.), *Veïnat d'Ardèvol. Memòries des de la Parròquia (1870/1939)* (Estudis i textos del Solsonès 4), Solsona, Arxiu Comarcal del Solsonès, 2018, 96 p.

TAULA GENERAL

ARTICLES

Jaume DE PUIG I OLIVER, *Catàleg dels manuscrits de la biblioteca Diocesana del Seminari de Girona. II. Manuscrits 51-100* 7-459

Irene CAPDEVILA ARRIZABALAGA – Lourdes SORIANO ROBLES, *La versió catalana medieval de la* Crònica dels XXIV Generals 461-500

Lourdes SORIANO ROBLES – Irene CAPDEVILA ARRIZABALAGA – Jaume DE PUIG I OLIVER, *Quinze fragments nous de la* Vida de Jesucrist *de Francesc Eiximenis: Arxiu-Biblioteca dels franciscans de Catalunya, fragments, carpeta 1, MSS. 01, 02, 03* 501-543

Jaume de PUIG I OLIVER, *Notes sobre la història de la Biblioteca de Sant Feliu de Girona* 545-653

NOTES I DOCUMENTS

Jesús ALTURO – Tània ALAIX, *El canonge de Roda Arnau de coll, escriba i poeta* 657-662

Maria CABRÉ DURAN, *Els escotistes Pere Tomàs i Antoni Andreu: la divisió tripartida de la univocitat. A pròposit d'una edició crítica recent* 663-676

Joan PONS ALZINA – Eva SERRA PUIG (†), *Un humil afer de delmes al Castell de Papiol* 677-685

Josep CLARA I RESPLANDIS, *Ignasi de Ferrer i Roig, l'amic gironí de Gregori Maians* 687-715

BUTLLETÍ BIBLIOGRÀFIC

Jaume DE PUIG I OLIVER, Catalunya Carolíngia*: Cent Anys* 719-750

RECENSIONS 751-784

NOTA SOBRE LES NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES D'*ATCA* 785-786

TAULES

De referències bíbliques 787-788
D'arxius, biblioteques i museus 789-795
D'íncipts 796-806
De primers versos 807
De filigranes 807-808
De copistes 808
De possessors 808
Cronològica 809
D'antropònims i obres anònimes 809-836

OBRES ENVIADES A LA DIRECCIÓ 837-838

Arxiu de Textos Catalans Antics segueix bàsicament les indicacions metodològiques de Josep Vives i Gatell, *Esquemas de metodología*, Barcelona 1947, en allò que fa referència a l'edició de textos i les de l'Institut d'Estudis Catalans en la presentació de textos medievals en llengua catalana.

Les abreviatures dels aparats crítics són les suggerides per la «Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale (S.I.E.P.M.)», publicades dins el seu «Bulletin»), núm. 2 (1960), 142-149 (*Abbreviations latines et signes recommandés pour l'apparat critique des éditions de textes médiévaux*). Quan part d'un lema d'aparat crític es troba entre parèntesis, hom ha d'interpretar que l'anotació crítica corresponent, escrita en cursiva, es realitza en aquella part de la paraula no col·locada entre els parèntesis esmentats.

En aquest volum hi falten les «Notícies bibliogràfiques» habituals en l'anuari.

Les adreces d'Arxiu de Textos Catalans Antics consten en l'orella de la coberta.

En preparació

Jaume de Puig, Josep Perarnau, Gemma Avenoza, Lourdes Soriano, Carme Clausell, Pilar Gispert-Saüch, David Guixeras, Eva Izquierdo, Sadurní Martí, Xavier Renedo, Raquel Rojas, *Catàleg dels manuscrits de les obres de Francesc Eiximenis, O. F. M., conservats en biblioteques públiques*, vol. II: *Apèndixs i índexs* (Series D, 2).

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA